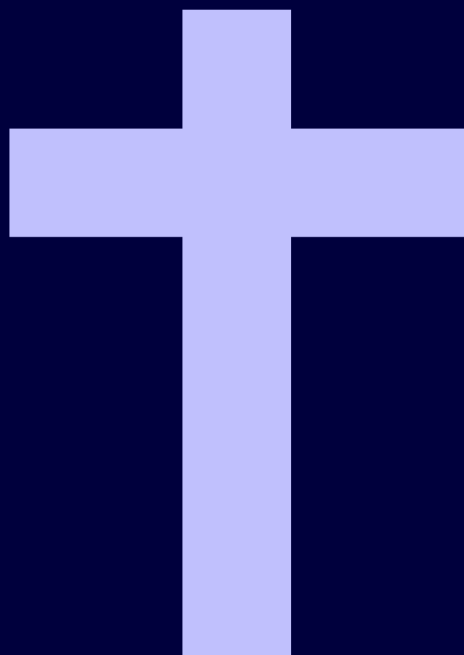

Songhai de Gao

Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

Songhai de Gao
Songhay, Koyraboro Senni: Songhai de Gao (Bible)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc. and BFP Velberter Mission

Language: Songhai de Gao

Contributor: BFP Velberter Mission

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
593ebd0d-f3c5-5f89-8599-37209ac56328

Contents

SINTINOO	1
FATTAROO	70
SARGAREY	127
KABUYANEY	168
ALHUKUMOO	227
ZOZUWE	277
ALKAALEY	311
RUTTI	345
SAMIYEL 1na	350
SAMIYEL 2to	392
KOKOYEV 1na	431
Taarikey 1na	477
YUNUSA	522
MATYU	526
MARKU	576
LUKA	609
YEHYA	663
TEGOYEV	701
ROM BOREY BATAGAA	748
KORENT BOREY BATAGA 1na	769
KORENT BOREY BATAGA 2to	790
GALATI BOREY BATAGAA	804
EFEZ BOREY BATAGAA	812
FILIPY BOREY BATAGAA	820
KOLOS BOREY BATAGAA	826
TESALONIK BOREY BATAGA 1na	831
TESALONIK BOREY BATAGA 2to	836
TIMOTE BATAGA 1na	839
TIMOTE BATAGA 2to	845
TIT BATAGAA	849
FILEMON BATAGAA	852
EBEREWY BATAGAA	854
ZAK BATAGAA	870
PIYER BATAGA 1na	876
PIYER BATAGA 2to	883
YEHYA BATAGA 1na	887
YEHYA BATAGA 2to	893
YEHYA BATAGA 3to	894
ZUD BATAGAA	895
BANGANDIROO	897

Sintinoo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Sintinoo citaaboo ti Bibiloo citaabu jinaa, maanaa lasal hayey ga a ga šelan. Nga fillawey man'ti kala aduŋŋa takaroo, nda nbunadam takaroo, nda Izirayel jamaa.

Sintinoo citaaboo man'ti kala cawandiyan kaŋ ga šelan hayey kaŋ Irkoy n'i tee ga. A ga cahā ka hakiikandi kaŋ Irkoy na aduŋŋa taka, woo ti haya kaŋ ga cebe kaŋ haya kul ga hima ka ben Irkoy cire. Citaaboo benantaa ga, a ga allaahidu noo kaŋ Irkoy ga huga nda nga jamaa. Citaaboo sintinoo ka koy benantaa ga, Irkoy no boro ga dii a: a ga nga boŋ bayrandi, a ga ciiti, a ga nga jamaa gaa.

Sintinoo citaaboo woo ra Izirayel alaada žeenawey goo, ka cebe takaa kaŋ nda i na ngi naanaa ka goy.

Hayaa kaŋ Irkoy g'a wiri man'ti kala ir ma naanay nga, ir ma naanay allaahidu kaŋ nga n'a noo, ir ma nga yaamarey nda nga ašariyawey gana.

Aduŋŋa takaroo

¹ Sintinoo ga, Irkoy na beenaa nda gandaa taka.

² Gandaa sii nda taka kul, nga koonoo no. Kubay goo guusu beeroo boŋ, de* Irkoy Hundoo† cindi ka dira-dira haroo boŋ.

³ Irkoy nee: «Gaayoo ma bangay!» De gaayoo bangay.

⁴ Irkoy dii kaŋ gaayoo boori. A na gaayoo nda kubaa fay k'i kaa cere ra.

⁵ Irkoy na gaayoo maapoo daŋ «zaaroo», de a na kubaa maapoo daŋ «cijinoo». Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari jinaa.

⁶ Irkoy nee koyne: «Farru beeri ma tee haroo ra kaŋ ga haroo fay ihinka!»

⁷ Irkoy na farroo tee. A na farroo tee ka beene haroo nda ganda haroo fay. Woo kaŋ a n'a har tee.

⁸ Irkoy na farroo din maapoo daŋ «beenaa». Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari hinkantoo.

⁹ Irkoy nee koyne: «Haroo kaŋ goo beenaa se ganda, ma marga nongu foo hala daw kogaa ma bangay!» Woo kaŋ a n'a har tee.

¹⁰ Irkoy na daw kogaa maapoo daŋ «laboo», de a na hari margantaa maapoo daŋ «teekoo». Irkoy dii kaŋ a boori.

¹¹ Irkoy yee ka nee: «Laboo ma dumari firzi hay. Subu kul ma nga dumiyoo hay. Tuuri dumi foo kul kaŋ ga ŋandi ma nga izoo hay, affoo kul nga dumiyoo ma bara a ga.» Woo kaŋ a n'a har tee.

¹² Dumari firzi fatta laboo cire. Subu dumi kul na nga dumiyoo hay. Tuuri kul na nga izoo hay. Dumi kul nga dumiyoo goo a ga. Irkoy dii kaŋ a boori.

¹³ Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari hinzantoo.

¹⁴ Irkoy nee koyne: «Hayayaŋ kaŋ ga gaay noo ma tee farroo ra kaŋ ti beenaa ka cijinoo nda zaaroo fay, i ma tee tammaasayaŋ waatey, nda zaarey, nda jirey se.

¹⁵ Beenaa farroo ra, hayey wey ma gandaa noo gaay!» Woo kaŋ a n'a har tee.

¹⁶ Irkoy na haya hinkaa tee kaŋ ga gaay noo. Ibeeroo kaŋ ga dii zaari here nda ikacca kaŋ ga dii cijin here. A na handarawey mo tee.

¹⁷ A n'i daŋ beenaa farroo ra hala i ma gandaa noo gaay.

¹⁸ I ma dii zaaroo nda cijinoo ra, de i ma gaayoo nda kubaa fay k'i kaa cere ra. Irkoy dii kaŋ a boori.

* **1:2 1.2** «de», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «amma». † **1:2 1.2** «Irkoy Hundoo», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «hew kaŋ hun Irkoy do».

¹⁹ Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari taacantoo.

²⁰ Irkoy nee koyne: «Haroo ma too nda hundikoyini. Cirawyan ma deesi gandaa boŋ beenaa farroo here!»

²¹ Irkoy na adabba beerey nda hundikoyney kan ga puurijpuuri haroo ra, a n'i kul taka, affoo kul nda nga dumoo. A na cirawey kan ga deesi mo kul taka, dumi nda dumi. Irkoy dii kan a boori.

²² Irkoy na albarka dan i ra ka nee: «Hayey kan ga huna haroo ra ma hay ka cere hay ka boobo ka teekoo harey too. Cirawey mo ma hay ka cere hay gandaa ra!»

²³ Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari guwantoo.

²⁴ Irkoy nee koyne: «Hundikoyini dumi kul ma fatta laboo cire: adabba, nda labukoy, nda ganjihooga dumi kul!» Woo kan a n'a har tee.

²⁵ Takaa woo nda Irkoy na ganjihooga, nda adabba, nda labukoy kul tee, affoo kul nda nga dumoo. Irkoy dii kan a boori.

²⁶ Irkoy nee: «Ir ma boro tee, a ma hima nda ir. A ma tee ir cine! A ma tee jineboro teekoo hamiisaa se, nda ciraw, nda adabba, nda gandaa kul, nda labukoy kul kan ga ziilam-ziilam laboo ga.»

²⁷ Irkoy na boro taka hala a ma hima nda nga.

Nga himakasinaa no kan a n'a taka.

A n'i taka k'i tee aru nda woy.

²⁸ Woo banda ga, Irkoy na albarka dan i ra, a nee i se: «Wa hay, war ma cere hay ka boobo. Wa gandaa too, war m'a laama. Teekoo hamiisaa, nda ciraw, nda adabba kul kan ga ziilam-ziilam laboo ga, war ma tee i se jineboro.»

²⁹ Irkoy nee koyne: «Nga ne, subu kul kan goo laboo ga kan ga dumi tee, nda tuuri kul kan ga ize nda dumi tee, ay g'i noo war se, i ma tee war meehunaa.

³⁰ Gandaa adabba kul, nda ciraw kul, nda labukoy kul kan ga ziilam-ziilam laboo ga, maanaa hundikoyini kul, ay g'i noo subu firzoo kul, a ma tee ngi meehunaa.» Woo kan a n'a har tee.

³¹ Irkoy na hayey kul laasaabu kan a n'i tee. A dii kan i hanse ka boori. Cijin foo kaa, subbaahi foo kaa. Woo ti zaari idduwantoo.

2

¹ Takaa woo nda beenaa, nda gandaa, nda haya kul kan goo i ra takandi ka ben.

² Jirbi iyyantoo hane takaroo goyoo kul kan Irkoy n'a tee ben, de mo jirbi iyyantoo din hane a hunanzam nga goyoo kul kan a n'a tee ra.

³ A na albarka dan zaari iyyantoo ra k'a yeeti jere ga, zama zaaroo din ra a hunanzam nga takaroo goyoo kul ra kan a n'a tee.

Aroo nda woyoo goro Eden saddinaa ra

⁴ Woo ti beenaa nda gandaa takaroo fillaa.

Waato kan Irkoy Abadantaa na beenaa nda gandaa tee,

⁵ ba saaji tuuri kaccu foo sii laboo boŋ. Saaji dumari mo mana zay, zama Irkoy Abadantaa mana ncirpi kanandi laboo boŋ jina. Boro mo sii no kan ga laboo beeri.

⁶ Amma harandan ga tun laboo cire kan ga laboo beeneheroo kul hanandi.

⁷ Labuhamni no Irkoy Abadantaa n'a zaa laboo ra ka aru hanse jina, a duu ka hundi funsu niiney ra. Aroo tee hundikoyini.

⁸ Woo banda ga, Irkoy Abadantaa na saddina duma gandaa ra kan se i ga nee Eden. Eden woo sii kala waynahunay here. A na aroo kan a n'a hanse gorandi a ra.

⁹ Irkoy Abadantaa na tuuri kul kan nga gunayanoo ga boori zayandi laboo ra kan ga ize hay kan ga boori nyaayan se. Saddinaa gamoo ra a na tuurinaa hinka zayandi: hunayan tuuroo nda tuuroo kan ga boro noo lakkal ka ihenna nda ifutu kaa cere ra.

¹⁰ Isa foo fatta Eden gandraa ra kaŋ ga saddiŋaa haŋandi. No din ra isaa haroo fay ka tee kabe taaci.

¹¹ Isa jinaa maapoo ti Pišoŋ, a ga gandraa kaŋ maapoo ti Hawila kul kuubi k'a bere. Ganda no kaŋ ra wura goo.

¹² Wura alhakiikaa bara gandraa din ra. Deeli dumi kaŋ maapoo ti bedeliyom nda tondoo kaŋ maapoo ti oniks mo goo a ra.

¹³ Isa kabe hinkantoo maapoo ti Gihon, a ga gandraa kaŋ maapoo ti Kuš kul kuubi k'a bere.

¹⁴ Isa hinzantoo maapoo ti Tigrir. Nga ti haroo kaŋ ga zuru Asiri gandraa se waynahunay here. Isa taacantoo maapoo ti Efrat.

¹⁵ Irkoy Abadantaa na aroo zaa k'a gorandi saddiŋaa ra hala a m'a beeri, a m'a hawgay.

¹⁶ Irkoy Abadantaa na aroo noo yaamar ka nee a se: «Tuuri kul kaŋ goo saddiŋaa ra, n'ga hin ka izey ŋaa,

¹⁷ kala tuuroo kaŋ ga boro noo lakkal ka ihenna nda ifutu kaa cere ra. Tuuroo din, masi izoo ŋaa, zama han kul kaŋ n'n'a ŋaa, šikka sii n'ga buu.»

¹⁸ Irkoy Abadantaa nee nga boŋ se: «A si boori aru ma cindi nga foo. Ay ga faabakaw tee a se, nga cine hangasine.»

¹⁹ Irkoy Abadantaa kaŋ na labu zaa ka ganjihooga kul nda ciraa kul hanse, a n'i ka koy aroo do hala nga ma dii maapey kaŋ a g'i dan i ga. Hundikoyini kul maapoo kaŋ aroo n'a noo a se, nga nda a ga ciyandi.

²⁰ Aroo na maa dan adabba kul ga, a dan ciraa kul ga, a dan ganjihooga kul ga. Amma a mana duu i ra faabakaw kaŋ ga tee a se nga cine hangasine.

²¹ Irkoy Abadantaa na aroo kaŋandi jirbi koma ra. Kaŋ aroo goo ma jirbi kul, Irkoy na aroo caraw birey affoo kaa, de a na bašoo yeeti dogoo ra.

²² Irkoy Abadantaa na caraw biriyoo kaŋ a n'a kaa aroo ra bere k'a tee woy k'a ka koy aroo do.

²³ Kaŋ aroo dii a kul, a kaati ka nee:
«Nhuu, woo ti hamoo kaŋ hun ay hamoo ra,
kuroo kaŋ hun ay kuroo ra.
Woo, maapoo kaŋ ga huru a ga, ti <woy>,
zama aru ra a hun.»*

²⁴ Woo ka kate, aru ma hun nga paa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de i ga tee gaaham folloku.

²⁵ Ihinkaa kul, aroo nda nga wandoo, cindi gaa koonu bila nda i ma haw.

3

Aroo nda woyoo zunubu jinaa

¹ Ganjihoogawey kul kaŋ Irkoy Abadantaa n'i tee, gondi caram ka bisa i kul. Gondoo na woyoo hãa ka nee: «Cimi da no kaŋ tuuri kul kaŋ goo saddiŋaa ra, Irkoy nee war masi izoo ŋaa?»

² Woyoo tuuru gondoo se ka nee: «Tuuri kul kaŋ goo saddiŋaa ra, ir ga hin ka izoo ŋaa.

³ Amma tuuroo kaŋ goo saddiŋaa gamoo ra, Irkoy nee ir se kaŋ ir masi izoo ŋaa, ir masi ba tuku a do nda ir si baa ir ma buu.»

⁴ Gondoo nee woyoo se: «Kalaa, kalaa! War si buu baffoo.

⁵ Hayaa kaŋ no man'ti kala Irkoy ga bay kaŋ han kaŋ war n'a ŋaa war mopey ga hay. War ga tee sanda nga, war ga ihenna nda ifutu kaa cere ra.»

* 2:23 2.23 Ebere hantumoo ra, «aru» nda «woy» kalimawey ga baa ka hima.

⁶ Woyoo dii kanj tuuroo izoo ga boori njaayan se. Nga gunayanoo ga boori, de mo boro ga alhawa a se, zama lakkal no a ga noo. A na tuuroo ize foo kosu, a n'a nja. Nga banda ga, nga kurpoo kanj goo a bande, a n'a noo, de nga mo n'a nja.

⁷ Dogoo din da ngi boro hinkaa kul lakkaley zunbu ka bay kanj gaa koonu no ngi goo. I na jeejay fitayanj kaa k'i danj-danj cere ga, i ma tee lenpe ngi affoo kul se.

⁸ Aroo nda woyoo maa Irkoy Abadantaa cee jindoo kanj goo ma dira-dira saddinjaa ra waatoo kanj cijinoo hew baanaa ga fara. I koy tugu Irkoy Abadantaa se saddinjaa tuurey gamey ra.

⁹ Amma Irkoy Abadantaa na aroo cee, a n'a hãa ka nee: «Man ra n'goo?»

¹⁰ A n'a zaabi ka nee: «Ya nka maa ni cee jindoo saddinjaa ra, ay hunbur, zama ay goo gaa koonu. Woo se ay koy tugu.»

¹¹ Irkoy Abadantaa nee aroo se: «May ka ni bayrandi kanj n'goo gaa koonu? Ni nka tuuroo izoo nja kanj ay na ni yaamar mas'a nja?»

¹² Aroo n'a zaabi ka nee: «Woyoo kanj n'n'a noo ya ne, nga k'ay noo tuuroo izoo, woo ka kate y'a nja.»

¹³ Irkoy Abadantaa nee woyoo se: «Cin ti woo kanj n'n'a tee?» Woyoo n'a zaabi ka nee: «Gondoo k'ay darga, woo ka kate y'a nja.»

¹⁴ Irkoy Abadantaa nee gondoo se:

«Woo kanj n'n'a tee sabbu se,
n'ga laali adabba kul
nda ganjihooga kul gamey ra.

Hõ banda ga, ni gundoo ga n'ga dira,
labuhamni no n'ga nja ni hunaroo kul ra.

¹⁵ Ay ga iberitaray danj ni nda woyoo game,
ay g'a danj ni hayroo nda nga hayroo game.
A ga ni boṅoo motti,
ni mo ga ceekoroo motti.»

¹⁶ A nee woyoo se:

«Ay ga farayan boobo tonton ni alhaamidutaraa hottaa ga.
Kala hottay hala n'ga hay.
Ni kurpoo se n'ga alhawa,
amma nga no ma ni juwal.»

¹⁷ A nee aroo se: «N'na hanajer ni wandoo se, de mo n'na tuuroo izoo nja kanj ay na ni yaamar mas'a nja,
woo se laboo ga laali ni maaganda se.
Farayan nda n'ga duu ni meenjaaroo
ni hunaroo kul ra.

¹⁸ Karji nda ngorfu ga zayandi ma ne.
N'ga dumarey nja
kanj ga zay saajey ra.

¹⁹ Ni sungaa ra n'ga duu ni meenjaaroo
hala ma yee laboo
kanj ra ni zandi,
zama labu ti ni,
de mo laboo ra n'ga yee.»

²⁰ Aroo kanj maapoo ti Adama* na nga wandoo maapoo danj Haawa (maanaa «hunayan»), zama nga ti hundikoyni kul kanj ti boro jaa.

²¹ Irkoy Abadantaa na kuuru bankaarayyanj tee Adama nda nga wandoo se k'i danj i ga.

* 3:20 3.20 Adama maanaa ti «labu».

²² Woo banda ga, Irkoy Abadantaa nee: «Sohõ kan boraa tee sanda ir kan ga ihenna nda ifutu kaa cere ra, ir ma hawgay a masi deebe ka hunayan tuuroo izoo kosu k'a ñaa ka huna hala abada.»

²³ Irkoy Abadantaa n'a fattandi Eden saddinãa ra hala a ma koy laboo beeri kan ra a zandi.

²⁴ A n'i gaaray i ma koy taray. A na almalaykayan kan se i ga nee šeribey nda takuba kan ra nuune ga fatta kan ga bere-bere, gorandi Eden saddinãa waynahunay kaboo ga hala i ma borey ganji i ma koy hunayan tuuroo do.

4

Kabila na Habila wii

¹ Adama gorokasinay nda nga wandoo Haawa. Woyoo tee alhaamidu, a na ize dan adupña ra kan maapoo ti Kabila*. Haawa nee: «Ay duu iz'aru Abadantaa albarkaa ra.»

² Woo banda ga, a yee ka ize dan adupña ra kan maapoo ti Habila†. Habila tee alman kurkaw, Kabila tee beerikaw.

³ Waatiyan banda ga, Kabila na faari-izeyan tee sargari Abadantaa maapoo ga.

⁴ Habila, nga mo, kate nga almanoo gunde jinawey, de a na ham henney noo a se. Habila nda nga sargaroo kan Abadantaa se.

⁵ Amma Kabila nda nga sargaroo mana kan a se. Kabila hanse ka futu hala ndumoo nka bibi cere ra.

⁶ Abadantaa nee Kabila se: «Macin se n'ga futu, macin se n'ga bibandi?»

⁷ Nda n'na taka henna tee kan ga hima, n'ga ni bonoo jer! Amma nda mana taka henna tee, zunuboo ga daaru ni hugoo mijoo ga. A ga alhawa nga ma duu ni, amma ni, ma hin a!»

⁸ Kabila na šenni fur nga armaa Habila ga kan ngi ma koy hawsaa ra. Waatoo kan i too hawsaa ra, a sar ka gum Habila ga, a n'a wii.

⁹ Kan woo tee, Abadantaa na Kabila hãa ka nee: «Man ni armaa Habila?» A n'a zaabi ka nee: «Ay si bay. Ni nka maa agay no m'ay armaa lakkal wala?»

¹⁰ Irkoy nee a se: «Cin ti woo kan n'n'a tee? Ni armaa kuroo na ni wurru za laboo ga hala ay do.

¹¹ Sohõ n'ga laali, de laboo ga garsaka ma ne, nga kan na ni armaa kuroo han kan ni kaboo n'a doori.

¹² Nda n'na laboo beeri, n'si duu nga albarkaa. N'ga tee soomasoomante kan ga windi-windi adupña ra.»

¹³ Kabila nee Abadantaa se: «Ay zukandoo ga hanse ka tin ya ne.

¹⁴ Nga ne, hõ n'n'ay gaaray k'ay kaa laboo ga. Ay ga hima ka tugu ma ne. Ay ga tee soomasoomante kan ga windi-windi adupña ra. Boro kul kan duu agay g'ay wii.»

¹⁵ Abadantaa n'a zaabi ka nee: «Boro kul kan na ni wii, ga zukandi cee iyye ka faasa ma ne.» Woo banda ga, Abadantaa na tammaasa dan Kabila ga hala boro kan dii a mas'a wii.

¹⁶ Kabila hun Abadantaa jine, a koy goro gandaa kan se i ga nee Nodu kan goo Eden se waynahunay.

Kabila hayroo

¹⁷ Kabila gorokasinay nda nga wandoo. Woyoo tee alhaamidu, a duu nga bon, iz'aroo maapoo ti Henok. Kabila na koyra foo gorandi. A na koyraa maapoo dan Henok kan ti nga iz'aroo maapoo.

¹⁸ Henok ti Irad baaba, Irad ti Mehuyahel baaba, Mehuyahel ti Metušahel baaba, Metušahel ti Lemek baaba.

* 4:1 4.1 Kabila maanaa ti «duuyan». † 4:2 4.2 Habila maanaa ti «harandan».

¹⁹ Lemek hiiji wande hinka. Ijinaa maapoo ti Ada, ihinkantoo ti Sila.

²⁰ Ada na Yabal hay. Kurkey kanj goo hukumey cire saajoo ra kaag'aroo ti Yabal.

²¹ Yabal kayn'aroo maapoo ti Yubal. Yubal woo, nga ti kurbukarkey nda laatikarkey kaag'aroo.

²² Sila mo na ize foo danj adunna ra kanj maapoo ti Tubal-Kayen. Tubal-Kayen no ma alhan nda guuru denyan dumi kul tee. Nga woymaa ti Naama.

²³ Lemek nee nga wandey se:

«Ada nda Sila, wa maa ya ne!

Lemek wandey, wa hanajer ay šennoo se!

Boro kanj n'ay maray, ay g'a wii.

Zankaaru kanj n'ay kar, ay g'a wii.

²⁴ Kabila ga faasandi cee iyye,
Lemek cee woyye cindi iyye (77).»

²⁵ Adama yee ka duu nga wandoo ga iz'aru foo kanj Haawa na maapoo danj Seti (maanaa «sufuray»), zama a nee: «Irkoy yee ka doonandi ya ne iz'aru kanj yee Habila dogoo ra kanj Kabila n'a wii.»

²⁶ Seti mo duu iz'aru foo kanj a na maapoo danj Enoš. Zamanoo din ra, borey sintin ka Abadantaa maapoo cee.

5

Adama hayroo, k'a zaa a ga ka koy Nuhu ga

¹ Adama hayroo taarikoo ne. Hanoo kanj Irkoy na boro taka, a nk'a tee a ma hima nda nga.

² Hanoo kanj Irkoy na aru nda woy taka, a na albarka danj i ra, a na maapey danj «boro».

³ Waatoo kanj ra Adama too jiiri zangu nda waranza (130), nga no a duu iz'aru foo sanda nga cine. Nga himakasinaa no. Maapoo kanj a n'a danj a ga ti Seti.

⁴ Seti hayyanoo banda ga, Adama huna jiiri zangu yaaha (800). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

⁵ Adama duu jiiri zangu yagga nda waranza (930) aloomur jina, a faati.

⁶ Waatoo kanj Seti duu jiiri zangu nda igguu (105), a na Enoš hay.

⁷ Enoš hayyanoo banda ga, Seti huna jiiri zangu yaaha nda iyye (807). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

⁸ Seti duu jiiri zangu yagga nda iwoy cindi hinka (912) aloomur jina, a faati.

⁹ Waatoo kanj Enoš duu jiiri woyyagga (90), a na Kenan hay.

¹⁰ Kenan hayyanoo banda ga, Enoš huna jiiri zangu yaaha nda iwoy cindi guu (815). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

¹¹ Enoš duu jiiri zangu yagga nda igguu (905) aloomur jina, a faati.

¹² Waatoo kanj Kenan duu jiiri woyye (70), a na Malalel hay.

¹³ Malalel hayyanoo banda ga, Kenan huna jiiri zangu yaaha nda woytaaci (840). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

¹⁴ Kenan duu jiiri zangu yagga nda iwoy (910) aloomur jina, a faati.

¹⁵ Waatoo kanj Malalel duu jiiri woydu cindi guu (65), a na Yered hay.

¹⁶ Yered hayyanoo banda ga, Malalel huna jiiri zangu yaaha nda waranza (830). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

¹⁷ Malalel duu jiiri zangu yaaha nda woyyagga cindi guu (895) aloomur jina, a faati.

¹⁸ Waatoo kanj Yered duu jiiri zangu nda woydu cindi hinka (162), a na Henok hay.

¹⁹ Henok hayyanoo banda ga, Yered huna jiiri zangu yaaha (800). A na iz'aruyan nda ize woyyan hay.

²⁰ Yered duu jiiri zangu yagga nda woydu cindi hinka (962) aloomur jina, a faati.

- ²¹ Waatoo kaŋ Henok duu jiiri woydu cindi guu (65), a na Metusala hay.
- ²² Metusala hayyanoo banda ga, Henok na Irkoy gana jiiri zangu hinza (300). A na iz'aruyanŋ nda ize woyyaŋ hay.
- ²³ Henok duu jiiri zangu hinza nda woydu cindi guu (365) aloomur.
- ²⁴ Henok na Irkoy gana, boro mana dii a koyne, zama Irkoy k'a zaa k'a ka koy nga do.
- ²⁵ Waatoo kaŋ Metusala duu jiiri zangu nda woyyaaha cindi iyye (187), a na Lemek hay.
- ²⁶ Lemek hayyanoo banda ga, Metusala huna jiiri zangu iyye nda woyyaaha cindi hinka (782). A na iz'aruyanŋ nda ize woyyaŋ hay.
- ²⁷ Metusala duu jiiri zangu yagga nda woydu cindi yagga (969) aloomur jina, a faati.
- ²⁸ Waatoo kaŋ Lemek too jiiri zangu nda woyyaaha cindi hinka (182), a na iz'aru foo hay.
- ²⁹ A na maapoo daŋ Nuhu (maanaa «bine yaynandi»). Lemek nee: «Woo g'ir biney yaynandi laboo kaŋ Abadantaa n'a laali goy šendaa ra.»
- ³⁰ Nuhu hayyanoo banda ga, Lemek huna jiiri zangu guu nda woyyagga cindi guu (595). A na iz'aruyanŋ nda ize woyyaŋ hay.
- ³¹ Lemek duu jiiri zangu iyye nda woyye cindi iyye (777) aloomur jina, a faati.
- ³² Nuhu goo nda zangu guu (500) kaŋ a na Sem, nda Šam, nda Žafet hay.

6

Nbunadam borolaalataraa

- ¹ Waatoo kaŋ nbunadam sintin ka hay ka cere hay laboo ga, i duu ize woyyaŋ.
- ² Irkoy iz'arey* dii kaŋ nbunadam ize woyye ga boori, de i na woyye hiiji kaŋ i n'i suuba i ra.
- ³ Abadantaa nee: «Hundoo kaŋ ay n'a noo nbunadam se si cindi a ra hala abada, zama a man'ti kala faatante. Nga aloomuroo ga tee jiiri zangu nda waranka (120).»
- ⁴ Zamanoo din ra, boro doogoyaŋ goo gandaa ra. I ga bara waatoo kaŋ Irkoy iz'arey† koy goro nda nbunadam ize woyye ka duu i ga izeyaŋ. Ngi ti cee jinaa wongaari forantey.
- ⁵ Abadantaa dii kaŋ nbunadam borolaalataraa hanse ka boobo gandaa ra, de mo waati kul nga binoo miilawey man'ti kala ifutu.
- ⁶ Woo se Abadantaa nimsi nda haya kaŋ se nga na borey tee laboo boŋ, de mo binoo hanse ka maray.
- ⁷ Abadantaa nee: «Borey kaŋ ay n'i taka, ay g'i tuusu k'i kaa laboo boŋ, k'a dii za nbunadam hala alman, hala labukoy, hala ciraw, zama ay nimsi nda haya kaŋ se ay n'i tee.»
- ⁸ Amma Nuhu duu alhormo Abadantaa do.

Fillaa kaŋ ga šelan Nuhu ga

- ⁹ Woo ti Nuhu fillaa. Nuhu man'ti kala boro šerrante kaŋ ga henan nga alwaddey ra. A na Irkoy gana.
- ¹⁰ Iz'aru hinza no Nuhu n'i hay kaŋ maapey ti Sem, nda Šam, nda Žafet.
- ¹¹ Irkoy do, nbunadam hasara, gandaa too nda ngi kurimunyanoo.
- ¹² Irkoy dii kaŋ gandaa hasara, zama takahaya foo kul kaŋ goo laboo boŋ na fondo futu zaa.
- ¹³ Woo banda ga, Irkoy nee Nuhu se: «Ay na anniyaa zaa ka benandi nda hundikoyney kul, zama i na gandaa too nda ngi kurimunyanoo. Ay ga ngi nda gandaa halaci.

* 6:2 6.2 «Irkoy iz'arey», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «beenaa borey». † 6:4 6.4 Sorro 2to.

¹⁴ Amma ni, sunduku beeri tee nda bundu yakuwante kaŋ ga tee ma ne harihii. Ma hugu-huguyan tee sundukoo ra. Ma gundoo nda tarayheroo kul yon nda yonhaya.

¹⁵ Takaa ne kaŋ nda n'ga hima k'a tee: hiyoo ma duu kabedaaru zangu hinza (300) kuuyan. A ma duu kabedaaru woyguu (50) hayyan. A ma duu kabedaaru waranza (30) kayyan.

¹⁶ Ma zanfun kaŋ ga sawa nda kabedaaru foo hayyan kaa beeneheroo ra. Sundukoo caraa ga ma mijoo kaa. Ma sooro hinka cin gundoo ra.

¹⁷ Nga ne, agay, ay ga hari beeri foo kaŋandi laboo boŋ hala a ma takahaya kul kaŋ hundi goo niinoo ra kaŋ goo beenaa cire halaci. Haya kul kaŋ goo laboo boŋ ga dere.

¹⁸ Amma ni, ay ga ni noo amaana. N'ga huru sundukoo kaŋ n'n'a tee harihii ra, ni nda ni iz'arey, nda ni wandoo, nda ni nzurawey kaŋ ti ni izey wandey.

¹⁹ Takahaya kul kaŋ ra hundi goo, ma ihinka-hinka daŋ ni bande hiyoo ra, woy nda aru, hala i ma hin ka huna ni bande.

²⁰ Ma woy nda aru zaa cirawey dumey kul ra, nda almaney dumey kul ra, nda labukoyey dumey kul ra. I ga kaa ni do, hala i ma hin ka huna.

²¹ De mo haya kul kaŋ ti ŋaayan kaŋ ga bara, m'a zaa ni bande, hala a ma tee ni nda ey se šilfandaa.»

²² Hayey kul kaŋ Irkoy n'i har, Nuhu n'i tee. A n'i tee nda takaa kaŋ nda Irkoy n'a yaamar.

7

Harihiyoo huruyanoo

¹ Woo banda ga, Abadantaa nee Nuhu se: «Huru harihiyoo ra, ni nda ni hugoo borey kul, zama ay do, ni hinne ti šerrante ni alwaddey ra.

² Adabbawey kul kaŋ ga halal, dumi foo kul, ma woy nda aru iyye-iyye zaa i ra. Wey kaŋ ga harram, dumi foo kul, ma woy nda aru foo zaa i ra.

³ Cirawey mo, ma woy nda aru iyye-iyye zaa i ra hala ŋi dumoo masi dere laboo boŋ.

⁴ Zama ne nda jirbi iyye ay ga ncirŋi zumandi laboo boŋ kaŋ ga kara cijin nda zaari hala jirbi woytaaci (40). Haya kul kaŋ ti hundikoyi ni kaŋ ay n'a tee kaŋ goo laboo boŋ, ay g'a tuusu.»

⁵ Hayey kul kaŋ Abadantaa n'i yaamar, Nuhu n'i tee.

⁶ Jiiri zangu iddu (600) bara Nuhu se waatoo kaŋ hari beeroo kaa ka laboo daabu.

⁷ Nuhu nda nga iz'arey, nda nga wandoo, nda nga iz'arey wandey huru hiyoo ra ka hun hari beeroo cire.

⁸ Adabbawey kul, wey kaŋ ga halal nda wey kaŋ ga harram, nda cirawey nda haya kul kaŋ ga ziilam-ziilam laboo ga,

⁹ ihinka-hinka, woy nda aru, kaa Nuhu do ka huru a bande harihiyoo ra, sanda takaa kaŋ nda Irkoy n'a yaamar.

¹⁰ Jirbi iyye banda ga, hari beeroo kaa ka laboo daabu.

Hari beeroo

¹¹ Nuhu jiiri zangu idduwantoo (600to) ra, handu hinkantoo jirbi woy cindi iyyantoo (17to) ga, hanoo din, laboo cire guusu beeroo mijey kul bagu nda hari, beenaa mo mijey feeri.

¹² Ncirŋoo kaŋ laboo boŋ cijin nda zaari hala jirbi woytaaci (40).

¹³ Hanoo din hunday no Nuhu nda nga iz'arey kaŋ ti Sem, nda Šam, nda Žafet, nda Nuhu wandoo, nda nga iz'arey wande hinza huru harihiyoo ra,

¹⁴ ŋi nda hooga dumi kul, nda adabba dumi kul, nda labukoy kaŋ ga ziilam-ziilam laboo ga dumi kul, nda ciraw dumi kul nda hayey kul kaŋ goo nda fata ka deeši.

¹⁵ Takahaya kul kaŋ hundi goo a ra, kaa ihinka-hinka Nuhu do ka huru a bande harihiyoo ra.

¹⁶ Dumi foo kul woy nda aru ka huru hiyoo ra sanda takaa kaŋ nda Irkoy na Nuhu yaamar. Woo banda ga, Abadantaa na harihiyoo mijoo daabu a ga.

¹⁷ Hari beeroo woo kara laboo ga jirbi woytaaci (40). Haroo hanse ka boobo, de a na hiyoo doyadi k'a jer laboo ga.

¹⁸ Haroo hanse ka tonton ka boobo laboo ga, de hiyoo cindi ka doyi haroo boŋ.

¹⁹ Haroo cindi a ga hanse ka tonton ka boobo laboo ga. Haroo na tondi hondu beerey kul kaŋ goo beenaa cire daabu.

²⁰ Haroo na tondi hondey daabu, de mo a bisa ey nda kabedaaru woy cindi guu (15).

²¹ Hundikoyi kul kaŋ ga ziilam-ziilam laboo ga, za cirawey hala adabbawey, hala hoogawey nda haya kul kaŋ ga juurijuuri laboo ga nda nbunadamey kul halaci.

²² Haya kul kaŋ hundi goo niinoo ra kaŋ goo labu kogaa boŋ kul buu.

²³ Irkoy na haya kul kaŋ ti hundikoyi kaŋ goo laboo ga tuusu k'i derandi, ma dii za nbunadam hala adabba, hala labukoy, hala ciraa, i kul tuusandi ka dere laboo boŋ. Nuhu nda wey kaŋ goo a bande hinne ka hallasi.

²⁴ Haroo cindi laboo boŋ jirbi zangu nda woyguu (150).

8

Hari beeroo benantaa

¹ Woo banda ga, Irkoy neli Nuhu nda hoogawey nda adabbawey kul ga kaŋ goo a bande harihiyoo ra. Irkoy na hew foo funsu laboo boŋ kaŋ na haroo zumandi.

² Laboo cire guusu beeroo mijey nda beenaa mijey daabu, de ncirjoo kay.

³ Kayna-kayna haroo ga yee ganda laboo ga. Hala a ga too jirbi zangu nda woyguu (150) kul haroo cindi a ga yee ganda ka kacca.

⁴ Handu iyyantoo jirbi woy cindi iyyantoo (17to) ra, hiyoo koy kay ganda kaŋ maapoo ti Ararat tondi hondey boŋ.

⁵ Haroo cindi de a ga zunbu hala handu woyantoo (10to) ga. Handu woyantoo (10to) din zaari jinaa, tondi hondey boŋey sintin ka fatta.

⁶ Jirbi woytaaci (40) banda ga, Nuhu na zanfunoo feeri kaŋ a n'a kaa hiyoo beeneheroo ra.

⁷ A na gaaru-gaaru foo donto, a deesi ka koy, amma cee boobo gaaru-gaaroo ga koy a ga yee kate, hala waatoo kaŋ ra haroo ben laboo ga.

⁸ Woo banda ga, Nuhu yee koyne ka tuuzun foo donto ka dii wala haroo yee ganda laboo ga.

⁹ Amma tuuzunoo mana hin ka duu nongu kaŋ ra nga ga kay. A yee kate hiyoo do, zama haroo na laboo kul daabu. Nuhu na nga kaboo šerre, a na tuuzunoo dii, a n'a dan nga bande hiyoo ra.

¹⁰ A batu hala jirbi iyye koyne, a duu ka yee ka tuuzunoo donto a ma koy.

¹¹ Tuuzunoo yee kate a do almaroo ra, hiino zaytunaa fita gani foo goo mijoo ra. Waatoo din Nuhu bay kaŋ haroo yee ganda.

¹² A yee koyne ka batu hala jirbi iyye, a duu ka tuuzunoo donto, tuuzunoo mana yee kate a do koyne.

¹³ Nuhu jiiri zangu iddu nda affaantoo (601to) handu jinaa zaari jinaa, nga no haroo kogu ka ben laboo ga. Nuhu na hiyoo daabirjoo kaa a ga, de a dii kaŋ laboo kogu.

¹⁴ Handu hinkantoo jirbi waranka cindi iyyantoo (27to) hane, laboo kogu karbaši.

¹⁵ Woo banda ga, Irkoy šelan Nuhu se ka nee:

¹⁶ «Fatta hiyoo ra, ni nda ni wandoo, nda ni iz'arey nda ngi wandey.

¹⁷ Hundikoyne dumi kul kaŋ goo ni bande, nda cirawey, nda almaney, nda labukoyey kul kaŋ ga ziilam-ziilam laboo ga, m'i ka fatta ni bande hiyoo ra. I ma puuri puuri laboo ga, i ma hay ka cere hay, ka boobo gandaa ra!»

¹⁸ Nuhu nda nga iz'arey nda nga wandoo nda nga izey wandey fatta a bande.

¹⁹ Adabbawey kul, nda labukoyey kul, nda cirawey kul, nda haya kul kaŋ ga puuri puuri laboo ga, dumi foo kul fatta cere bande hiyoo ra.

²⁰ Nuhu na sargari tonadoo cin Abadantaa maano ga. Nuhu zaa adabba halalantey nda ciraw halalantey ra, a n'i tee sargari kukurante sargari tonadogoo boŋ.

²¹ Abadantaa maa sunnaaraa kaana, de a nee nga binoo ra: «Ay si yee ka gandaa danga nbunadam sabbu se, ba nda nbunadam binoo miilawey man'ti kala ifutu za nga zankataraa ga. Ay si yee ka hundikoyney kul halaci sanda takaa kaŋ agay ne k'a tee.

²² Kullihinne gandaa ga bara,
dumayan nda hegayan,
yayni nda konni,
kaydiya nda jiyaw,
cijin nda zaari
si ben.»

9

Irkoy na Nuhu noo amaana

¹ Irkoy na albarka dan Nuhu nda nga iz'arey ra ka nee i se: «Wa tonton, war ma hay ka cere hay, de war ma gandaa too.

² Hō banda ga, war ga tee hunburhaya nda jitandikaw gandaa adabba kul se, nda ciraa kul, nda hundikoyne kul kaŋ ga puuri puuri laboo ga, nda teekoo hamiisa kul. Wey kul ay n'i dan war kabey ra.

³ Haya kul kaŋ ga huna, a ga puuri puuri, ga tee war meehunaa sanda subu firzoo takaa. Ay n'i kul noo war se.

⁴ Amma war masi ham ŋaa kaŋ ra hundi goo, maanaa hamoo nda nga kuroo.

⁵ Amma mo, war kuroo kaŋ ti war hunaroo, boro kul kaŋ a n'a mun, ay g'a hāa nda a. A ma tee adabba wala adamize. Adamize foo kul ay g'a hāa nda nga cinaa hundoo.

⁶ Boro kaŋ na adamize kuroo mun,
Adamize no ma kaa ka nga mo kuroo mun,
zama Irkoy nka boro taka hala a ma hima nda nga.

⁷ War, wa duu izeyan, war ma hay ka cere hay. War ma gandaa too, war ma boobo a ra.»

⁸ Irkoy yee ka šelan Nuhu nda nga iz'arey kaŋ goo a bande se ka nee:

⁹ «Agay, ay ga war noo agay amaanaa, war nda war hayroo kaŋ ga kaa war dumawey ga,

¹⁰ nda hundikoyney kul kaŋ goo war bande, a ma tee ciraw, wala adabba, wala ganjihooga kul, nda haya kul kaŋ fatta ni bande harihiyoo ra, nda ganjihooga kul.

¹¹ Ay ga war noo agay amaanaa kaŋ hari beeri si yee ka hundikoyney kul benandi, de hari beeri si yee ka tee kaŋ ga gandaa halaci.»

¹² Irkoy nee koyne: «Agay amaanaa kaŋ goo agay nda war game, nda hundikoyne kul kaŋ goo war bande, nda zamaney kul kaŋ ga kaa borey, nga tammaasaa ti

¹³ kaŋ ay n'ay beenegondoo dan duulawey ra. A ga tee amaana tammaasa agay nda gandaa game.

¹⁴ Waati kul kaŋ ay na duulawey marga laboo se beene, de ay n'ay beenegondoo bangandi duulawey ra,

¹⁵ ay ga hongu agay amaanaa kaŋ goo agay, nda war, nda takahaya hundikoyney kul game. Ncirŋi si yee ka tee hari beeri ka takahayey kul halaci.

¹⁶ Beenegondoo ga bangay duulawey ra, ay g'a guna hala ya duu ka hongu amaana abadantaa kaŋ goo agay kaŋ ti Irkoy nda takahaya hundikoyney kul game kaŋ goo gandaa ra.»

¹⁷ Irkoy nee Nuhu se: «Woo ti amaanaa tammaasaa kaŋ ay n'a daŋ agay nda hundikoyney kul game kaŋ goo gandaa ra.»

Nuhu nda nga iz'arey fillaa

¹⁸ Nuhu iz'arey kaŋ fatta harihiyoo ra man'ti kala Sem, nda Šam, nda Žafet. Šam ti Kanaŋ baaba.

¹⁹ Nuhu iz'aru hinzaa no ka hay ka gandaa too nda boro.

²⁰ Nuhu ti beerikaw jinaa kaŋ na alaneb faari tee.

²¹ A na alaneboo hari mooraa haŋ, a suu, de a kay nga gaa koonu nga hukkomoo ra.

²² Šam kaŋ ti Kanaŋ baaba, dii nga gaa koonoo, de a koy a filla taray nga arma hinkaa se.

²³ Woo banda ga, Sem nda Žafet na burmusoo zaa k'a daŋ ngi jesity ga, i dira ka huru nda banda-banda k'a gum. I mana dii ngi baaba gaa koonoo, zama i nka duma bere ka huru a kone.

²⁴ Waatoo kaŋ suuyanoo ben Nuhu bande, a maa haya kaŋ nga iz'aru kaccaa n'a tee.

²⁵ Woo ka kate, a nee:

«Ay na Kanaŋ laali.

Yala a ma tee nga armyey baŋŋey baŋŋaa!»

²⁶ Nuhu yee koyne ka tonton ka nee:

«Albarka ma bara Abadantaa se kaŋ ti Sem Koyoo.

Yala Kanaŋ ma tee Sem baŋŋaa!

²⁷ Yala Irkoy ma Žafet feeri!

Yala alaafiya ma bara Sem nda Žafet hukkomey nda cere game!

De mo Kanaŋ ma tee ngi baŋŋaa!»

²⁸ Hari beeroo banda ga, Nuhu huna jiiri zangu hinza nda woyguu (350).

²⁹ Nuhu aloomuroo kul kaŋ a duu a, man'ti kala jiiri zangu yagga nda woyguu (950). Woo banda ga, a faati.

10

Nuhu iz'arey, gandawey assiloo (Taarikey 1na 1.5-23)

¹ Nuhu iz'arey kaŋ ti Sem, nda Šam, nda Žafet hayroo ti wey. I duu izeyan hari beeroo kaŋyanoo banda ga.

² Žafet iz'arey ti: Gomer, nda Magog, nda Maday, nda Yawaŋ, nda Tubal, nda Mešek, nda Tiras.

³ Gomer iz'arey ti: Aškenaz, nda Rifat, nda Togarma.

⁴ Yawaŋ iz'arey ti: Eliša, nda Tarsis, nda Kiti borey, nda Rodaŋ borey.

⁵ Borey wey ka zamna-zamna gungey ra, ngi laamaa foo kul nda nga šennoo, nda ngi alkabiilawey, nda ngi dumey.

⁶ Šam iz'arey ti: Kuš, nda Misirayim, nda Put, nda Kanaŋ.

⁷ Kuš iz'arey ti: Seba, nda Hawila, nda Sabata, nda Raama, nda Sabateka. Raama iz'arey ti Saba, nda Dedan.

⁸ Kuš na Namuruz mo hay. Namuruz ti boro jinaa kaŋ tee wongaari laboo ga.

⁹ Namuruz tee hookaw beeri Abadantaa do. Woo ra šennoo hun kanj ga nee: «Hookaw beeri no Abadantaa do, sanda Namuruz.»

¹⁰ Koyra jina-jinawey kanj a n'i laama ti Babel, nda Ereka, nda Akad, nda Kalne kanj goo gandaa ra kanj maapoo ti Šineyar.

¹¹ Gandaa woo ra Namuruz bisa ka koy Asiri gandaa ra. A na koyrawey cin kanyan ti: Niniwe, nda Rehobot, nda Kala,

¹² nda koyra beeroo kanj ti Resen kanj goo Niniwe nda Kala gamoo ra.

¹³ Misirayim ti Lud borey hayragoo, nda Anam borey, nda Lehab borey, nda Naftuwa borey,

¹⁴ nda Patrus borey, nda Kasalu borey, nda Kaftor borey. Filisti borey mana hun kala Kasalu borey ga.

¹⁵ Kanaŋ na Sidonj hay, nga ti nga iz'aru jinaa, nga duma ga, a na Heti hay.

¹⁶ Nga ga Žebus borey, nda Amor borey, nda Girgaši borey,

¹⁷ nda Hewi borey, nda Arki borey, nda Sini borey,

¹⁸ nda Arwad borey, nda Semar borey, nda Hamat borey hun. Wey kul banda ga, Kanaŋ borey alkabiilawey say-say.

¹⁹ Kanaŋ borey gandaa hirroo ti ka hun za koyraa kanj maapoo ti Sidonj, Gerar kaboo here, hala Gaaza. Ka yee k'a dii fondaa kanj ga koy koyrawey ra kanj ti Sodom, nda Gomor, nda Aduma, nda Seboyim here hala Leša.

²⁰ Wey ti Šam hayroo. Alkabiila foo kul goo cere bande, wey kanj ga šenni follokaa šelanj goo cere bande ngi laamawey nda ngi gandawey ra.

²¹ Sem kanj ti Žafet beer'aroo, duu iz'aruyan. Eber nda nga iz'arey kul hayragoo ti nga.

²² Sem iz'arey ti: Elam, nda Ašur, nda Arfazad, nda Lud, nda Aram.

²³ Aram iz'arey ti: Utus, nda Hul, nda Geter, nda Maš.

²⁴ Arfazad na Šela hay, Šela na Eber hay.

²⁵ Eber duu iz'aru hinka. Affoo maapoo ti Peleg (maanaa «zamna»), zama nga waatoo ra laboo zamnandi. Armaa maapoo ti Yokutanj.

²⁶ Yokutanj na Almodad hay, nda Šelef, nda Hasarmawet, nda Yera,

²⁷ nda Hadoram, nda Uzal, nda Dikla,

²⁸ nda Obal, nda Abimayel, nda Saba,

²⁹ nda Ofir, nda Hawila, nda Yobab. Wey kul man'ti kala Yokutanj iz'aruyan.

³⁰ Ngi gorodogoo ti, m'a dii za Meša, Sefar kaboo here, hala waynahunay tondi hondey do.

³¹ Wey ti Sem hayroo. Alkabiila foo kul goo cere bande, wey kanj ga šenni follokaa šelanj goo cere bande ngi laamawey nda ngi gandawey ra.

³² Wey ti Nuhu iz'arey alkabiilawey, alwadda ka kaa alwadda, ganda ka kaa ganda. Borey wey ga gandawey hun, ka zamna-zamna laboo ga hari beeroo kanyanoo banda ga.

11

Babel soorohugu kukoo cinayanoo

¹ Zaman tee kanj adupna kul, šenni follokaa, nda kalima follokey no i g'a šelanj.

² Kanj adamizey saraysaray ka koy waynahunay here, i dii taranjaranj foo kanj goo gandaa ra kanj maapoo ti Šineyar. I na no din tee ngi gorodogoo.

³ I nee cere se: «Wa kaa! Ir ma ferawyanj kar k'i ton nuune ra.» I mana tondi ka cina, feraw nda i cina. Guduronj ti hayaa kanj ga ferawey kanji cere ga.

⁴ I nee cere se koyne: «Wa kaa! Ir ma koyra cin ir boŋ se kaŋ ra soorohugu kuku goo kaŋ boŋoo ga too beenaa. Ir ma maa tee ir boŋ se hala ir masi duu ka say-say gandaa kul boŋ.»

⁵ Abadantaa zunbu ka dii koyraa nda soorohugu kukoo kaŋ adamizey n'i cin.

⁶ Woo banda ga, a nee nga boŋ se: «Nga ne, i tee jama foo, i ga šenni follokaa šelan. Woo ti sintinoo hinne! Sohõ haya sii no kaŋ g'i ganji i ma haya tee kaŋ i baa.

⁷ Wa kaa! Ir ma zunbu ka ngi šennoo ŋaami cere ra hala affoo kul masi maa nga ceroo šennoo.»

⁸ No din ra Abadantaa na borey say-say gandaa kul ra, de i tun koyraa cinayanoo ga.

⁹ Woo se i ga nee a se Babel*, zama no din ra Abadantaa na aduŋŋa kul šennoo ŋaami cere ra. No din mo ra Abadantaa na adamizey say-say gandaa kul ra.

Sem nda nga hayroo fillaa

¹⁰ Sem hayroo ne. Jiiri hinka hari beeroo kaŋyanoo banda ga, Sem na Arfazad hay, a goo nga jiiri zangoo (100) ra.

¹¹ Sem huna jiiri zangu guu (500) Arfazad hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

¹² Arfazad goo nda jiiri waranza cindi guu (35) waatoo kaŋ ra a na Šela hay.

¹³ Arfazad huna jiiri zangu taaci nda ihinza (403) Šela hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

¹⁴ Kaŋ Šela duu jiiri waranza (30), a na Eber hay.

¹⁵ Šela huna jiiri zangu taaci nda ihinza (403) Eber hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

¹⁶ Kaŋ Eber duu jiiri waranza cindi taaci (34), a na Peleg hay.

¹⁷ Eber huna jiiri zangu taaci nda waranza (430) Peleg hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

¹⁸ Kaŋ Peleg duu jiiri waranza (30), a na Rehu hay.

¹⁹ Peleg huna jiiri zangu hinka nda yagga (209) Rehu hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

²⁰ Kaŋ Rehu duu jiiri waranza cindi hinka (32), a na Serug hay.

²¹ Rehu huna jiiri zangu hinka nda iyye (207) Serug hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

²² Kaŋ Serug duu jiiri waranza (30), a na Nahor hay.

²³ Serug huna jiiri zangu hinka (200) Nahor hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

²⁴ Kaŋ Nahor duu jiiri waranka cindi yagga (29), a na Tera hay.

²⁵ Nahor huna jiiri zangu nda iwoy cindi yagga (119) Tera hayyanoo banda ga. A duu iz'aruyan nda ize woyyan.

²⁶ Kaŋ Tera duu jiiri woyye (70), a na Abram, nda Nahor, nda Haran hay.

Tera nda Abram fillaa

²⁷ Tera hayroo ne. Tera na Abram, nda Nahor, nda Haran hay. Haran na Lotu hay.

²⁸ Haran mana faati kala koyraa kaŋ ra a hayandi kaŋ ti Ur kaŋ goo Kalde. A faati baaboo kaŋ ti Tera jine.

²⁹ Abram nda Nahor na wandeyan zaa. Abram wandoo maapoo ti Saray. Nahor wanoo maapoo ti Milka kaŋ ti Haran ize wooyo. Haran ti Milka nda Yisika baaba.

³⁰ Saray man'ti kala woy gun, a sii nda ize.

* **11:9 11:9** Ebere hantumoo ra, «Babel» nda «ŋaamiyan» kalimawey ga baa ka hima.

³¹ Tera na nga iz'aroo Abram zaa, nda nga haamaa Lotu kan ti Haran iz'aroo, nda nga nzura woyoo Saray kan ti Abram wandoo. I hun Ur kan goo Kalde ka koy gandaa ra kan maapoo ti Kanan. Kan i too Karan, i na no din tee ngi gorodogoo.

³² Aloomuroo kan Tera duu a man'ti kala jiiri zangu hinka nda igguu (205). A mana faati kala Karan.

12

Irkoy ciya Abram se, a ma koy Kanan

¹ Abadantaa nee Abram se: «Fatta ni gandaa, nda ni dumoo, nda ni baaba hugoo ka koy gandaa ra kan ay g'a cebe ma ne.

² Ay ga ni tee dumi beeri. Ay ga albarka dan ni ra. Ay ga ni maapoo noo addawla.

Ma tee albarkahaya borey se!

³ Borey kan ga gaara ma ne, ay ga albarka dan i ra, amma boro kan na ni danga, ay g'a laali.

Ni bande, adupna alkabiilawey kul ga duu albarka.»

⁴ Abram koy nda takaa kan nda Abadantaa n'a har a se. Lotu koy a bande. Kan Abram ga fatta Karan, jiiri woyye cindi guu (75) bara a se.

⁵ A koy nda nga bande nga wandoo Saray, nda nga armaa iz'aroo Lotu, nda nga almaanoo, nda boro kul kan goo maapoo ga kan i duu ey Karan. I tun ka koy gandaa kan maapoo ti Kanan. Waatoo kan i too no din,

⁶ Abram dira gandaa ra ka too hala koyraa kan maapoo ti Šekem, More tuurijnaa beeroo do. Zamanoo din Kanan borey no ma goro gandaa ra.

⁷ Amma Abadantaa bangay Abram se, a nee a se: «Ni hayroo se ay ga gandaa woo noo.» Abram na sargari tonadoo cin Abadantaa kan bangay a se maapoo ga.

⁸ Woo banda ga, a dira ka koy tondi hondoo here kan goo koyraa kan maapoo ti Betel waynahunay kaboo here. A na nga hukumoo cin Betel kan goo waynakanay nda koyraa kan se i ga nee Ayi kan goo waynahunay game. A na sargari tonadoo cin Abadantaa maapoo ga, a na Abadantaa maapoo cee.

⁹ Woo banda ga, Abram yee ka saraysaray ka koy Negew gandaa ra.

Abram nda Saray koy waati tee Misira

¹⁰ Heray foo tee gandaa ra. Heraa laalayanoo se, Abram naaru ka doo Misira gandaa ra ka goro ka waati tee no din.

¹¹ Waatoo kan i ga baa ka huru Misira gandaa ra, a nee nga wandoo Saray se: «Aywa! Ay ga bay kan woy borya ti ni.

¹² Nda Misira borey dii ni, i ga nee kan ay wandoo ti ni. I g'ay wii, i ga ni nan ma huna.

¹³ Ay g'a wiri ni ga, ma nee i se kan ay woymaa ti ni! Nga ra i ga kula ay ra. Ni alhormaa ra, ay hundoo ga cindi ay ra.»

¹⁴ Waatoo kan Abram too Misira gandaa ra, Misira borey dii kan woyoo ga hanse ka boori.

¹⁵ Waatoo kan Firawuuna cee-cirey na woyoo laasaabu, i koy a sifa Firawuuna se. Woo banda ga, woyoo zandi ka koy Firawuuna hugoo do.

¹⁶ Woyoo sabbu se, Firawuuna na Abram dii nda diiyan henna. A n'a noo alman buuna, nda ibeeri, nda farka aruyan, nda banjayan, nda konjayan, nda farka woyyan, nda yooyan.

¹⁷ Amma Abadantaa na dori beeriyan ka Firawuuna nda nga hugoo borey kar, Saray kan ti Abram wandoo maaganda se.

¹⁸ Firawuuna ciya Abram se, a nee a se: «Cin ti woo kaŋ n'n'a tee ya ne? Macin se man'ay bayrandi kaŋ ni wandoo no?»

¹⁹ Macin se n'nee kaŋ ni woymaa no, hala agay ne k'a zaa ka nee ay g'a tee wande? Sohõ ni wandoo ne, a zaa, ma koy!»

²⁰ Firawuuna na nga borey yaamar kaŋ i ma Abram fattandi. A ma koy nda wandoo nda haya kul kaŋ goo a kone.

13

Abram nda nga armaa iz'aroo Lotu fay

¹ Abram hun Misira gandaa ra ka žigi ka koy Negew, nga, nda nga wandoo, nda nga haya kul kaŋ goo maapoo ga, nda Lotu.

² Abram goo nda adabba boobo, nda nzorfu kaaray boobo, nda wura boobo.

³ A saraysaray ka hun Negew ka koy hala Betel, nongoo kaŋ ra a jin ka nga hukcumoo cin kaŋ goo Betel nda Ayi game,

⁴ hala nongoo kaŋ ra a na sargari tonadoo jinaa tee. De mo no din ra Abram na Abadantaa maapoo cee.

⁵ Lotu kaŋ goo a bande mo goo nda alman buuna nda ibeeri nda hukcumyaŋ.

⁶ Ngi affoo kul adabbawey ga hanse ka boobo, i si hin ka cindi cere bande, gandaa si hin k'i zaa, zama a ga kacca i se.

⁷ Koyne mo Kanaŋ borey nda Ferezi borey goo gandaa din da ra. Han foo alfitina huru Abram almaney kurkey nda Lotu waney game.

⁸ Abram nee Lotu se: «Ay g'a wiri ni ga, alfitina masi huru agay nda ni game. A masi huru ay kurkey nda ni waney game, zama ir kul ti hugu follokaa borey.

⁹ Gandaa kul goo ni jine! Ir ma fay. Nda n'na hawsaa zaa, ay ga gurmaa zaa. Nda n'na gurmaa zaa, ay ga hawsaa zaa.»

¹⁰ Lotu na nga boŋoo jer, a dii Žurdeŋ isaa ganganoo kul. A ga tay pataku. Woo ti za Abadantaa mana Sodom nda Gomor halaci. Nongoo din ga hima nda Abadantaa saddiŋaa. Ma nee Misira gandaa. A ga koy too hala koyraa kaŋ maapoo ti Sohar.

¹¹ Lotu na Žurdeŋ isaa ganganoo kul suuba nga boŋ se, de a koy waynahunay kaboo here. Takaa woo nda i fay ka hun cere ga.

¹² Abram goro Kanaŋ. Lotu koy goro ganganoo koyrawey ra. A na nga hukcumoo cin Sodom koyraa jeroo ga.

¹³ Sodom borey man'ti kala boro laalayaŋ. Zunubu teekaw beeriyaŋ no Abadantaa do.

Abadantaa na meefuryaŋ zaa

¹⁴ Waatoo kaŋ Lotu hun Abram bande, woo din banda ga, Abadantaa nee Abram se: «Ni boŋoo jer ka guna, za nongoo kaŋ ra n'goo hala hawsa, nda gurma, nda dandi, nda dangay,

¹⁵ zama gandaa kul kaŋ n'g'a honnay, ay g'a noo ni nda ni hayroo se hala abada.

¹⁶ Ay ga ni hayroo tee sanda labuhamni. A ga boobo hala nongu kaŋ ra nda boro ga hin ka labuhamni kabu kul, a ga hin ka ni hayroo kabu.

¹⁷ Tun ni boŋ ga, ma gandaa kuuyanoo nda nga hayyanoo kul dira, zama ay g'a noo ma ne.»

¹⁸ Abram koy nga hukcumoo cin ka goro bora kaŋ maapoo ti Mamre, tuuriŋaa beerey do kaŋ goo koyra kaŋ se i ga nee Hebron. No din ra a na sargari tonadoo cin Abadantaa maapoo ga.

14

Abram hin kokoyey kaŋ a n'i wongu

¹ Waatoo kaŋ ra Šineyar gandaa kokoyoo ti Amrafel, Elasar koyraa kokoyoo ti Aryok, Elam gandaa kokoyoo ti Kedorlawomer, Goyim gandaa kokoyoo ti Tidal,

² zamanoo din no, i marga ka Bera wongu kaŋ ti Sodom kokoyoo, nda Birša kaŋ ti Gomor kokoyoo, nda Šinab kaŋ ti Aduma kokoyoo, nda Šemeber kaŋ ti Seboyim kokoyoo, nda Bela kaŋ se i ga nee Sohar, kokoyoo.

³ Wey kul na cere marga Sidim gandaa gooroo ra kaŋ ti teeko Ciiri-ciirantaa.

⁴ I na jiiri woy cindi hinka (12) tee, i goo Kedorlawomer cire, amma jiiri woy cindi hinzantoo (13to) ga, i ture.

⁵ Jiiri woy cindi taacantoo (14to) ra, Kedorlawomer nda kokoyey kaŋ marga ka koy Refa borey wongu koyraa ra kaŋ maapoo ti Ašitorot-Karanayim. I na Zuz borey wongu koyraa ra kaŋ maapoo ti Haam. I na Emu borey wongu Šawe-Kiryatayim.

⁶ I na Hori borey wongu ngi tondi hondoo ga kaŋ ti Seyir gandaa. I n'i gaaray hala El-Paran kaŋ goo saajoo jeroo ga.

⁷ Woo banda ga, i yee ngi ceebandawey ra, i too Enu-Mišipat kaŋ ti koyraa kaŋ maapoo ti Kadeš. Ngi wongoo too Amalek borey gandaa kul nda Amor borey kaŋ ga goro Hasason-Tamar.

⁸ Sodom, nda Gomor, nda Aduma, nda Seboyim, nda Bela kaŋ se i ga nee Sohar, kokoyey kul fatta ka marga ka koy i wongu Sidim gandaa sosooroo ra.

⁹ Wey kaŋ i koy wongu man'ti kala Kedorlawomer kaŋ ti Elam kokoyoo, nda Tidal kaŋ ti Goyim kokoyoo, nda Amrafel kaŋ ti Šineyar kokoyoo, nda Aryok kaŋ ti Elasar kokoyoo. Kokoy taaci no kaŋ ga igguu wongu.

¹⁰ Sidim gandaa sosooroo kul ti guusuyan kaŋ ga too nda guduron. Sodom nda Gomor kokoyey zuru, de i kaŋ guusey din ra. Wey kaŋ cindi zuru ka koy tondi hondoo here.

¹¹ Wongaarey na Sodom nda Gomor almaanoo nda ngi meehunaa kul zaa k'i ka koy.

¹² I na Abram arma iz'aroo mo kaŋ ti Lotu nda nga almaanoo kul zaa ka koy, zama a mana cindi ka goro kala Sodom.

¹³ Boro foo kaŋ zuru koy alhabaroo too Abram se kaŋ ti Ebere. Abram si goro kala tuuripaa beerey do kaŋ Mamre wane nda ey kaŋ ti Amor boro kaŋ ti Eškol nda Aner armaa kaŋyaŋ amaana goo ngi nda Abram game.

¹⁴ Waatoo kaŋ Abram maa kaŋ i na nga boraa tee kasa-ize ka koy, a na nga hugu-ize wongaari boro zangu hinza nda iwoy cindi yaaha (318) zaa. I n'i gaaray hala koyraa ra kaŋ maapoo ti Dan.

¹⁵ A na wongu-izey zamna, ka nga iberey gande cijinoo ra, nga nda nga tamey. I n'i kar k'i gaaray hala koyraa kaŋ se i ga nee Hoba kaŋ goo Damas se hawsa here.

¹⁶ A yee kate nda almaanoo kul, a yee kate nda nga boraa Lotu nda nga almaanoo, nda woyey nda jamaa kaŋ i bay k'i boy ka koy.

Abram na Melšizedek nda Sodom kokoyoo kubay

¹⁷ Waatoo kaŋ Abram na Kedorlawomer nda kokoyey kaŋ marga wongu ka hin, Sodom kokoyoo dira ka koy a kubay Šawe sosooroo ra kaŋ ti Kokoyoo sosooroo.

¹⁸ Melšizedek kaŋ ti Zalem kokoyoo, kate ŋaayan nda alaneb hari moora. A mana cindi ka tee kala Irkoy Jerantaa sargari juwalkaw.

¹⁹ A gaara Abram se ka nee:

«Irkoy Jerantaa kaŋ wane beenaa nda gandaa ma albarka dan Abram ra!

²⁰ Albarka ma bara Irkoy Jerantaa se kaŋ na ni iberey kaŋandi ni kaboo ra!»
Abram na nga hayey azakkaa noo a se.

²¹ Sodom kokoyoo nee Abram se: «Ay noo borey, de ma almaanoo zaa ni boŋ se!»

²² Amma Abram na Sodom kokoyoo zaabi ka nee: «Ay g'ay kaboo jer ka žee nda Abadantaa kaŋ ti Irkoy Jerantaa kaŋ na beenaa nda gandaa taka,

²³ ay si haya kul zaa ni jinawey ra, ba sana wala šilli, soko ma kaa ka nee: «Agay ka Abram tee almankoyini.»

²⁴ Ay boŋ se, ay si haya kul zaa nda man'ti woo kaŋ arusoogey n'a ŋaa. Borey mo kaŋ hanga ay bande ka koy wongu kaŋ ti Aner, nda Eškol, nda Mamre, ŋi, i ma ŋi bagaa zaa!»

15

Irkoy na Abram noo amaana

¹ Hayey din kaŋ tee banda ga, Abadantaa na šenni har Abram se bangayyan ra ka nee a se: «Masi hunbur haya kul, Abram! Agay no ma tee ma ne koray. Ni sufuraa ga hanse ka beeri.»

² Abram zaabi ka nee: «Ay Koyoo, Abadantaa, hayaa kaŋ n'g'a noo ya ne koyne, cin no a g'a hanse ya ne? Agay ne ma aduŋŋa naŋ bila ize. Eliyezer, Damas boraa no m'ay tubu?»

³ Abram nee koyne: «Ni ne man'ay noo hayyan, nga ne ay tamoo kaŋ ti ay hugu-izoo no m'ay tubu.»

⁴ Amma Abadantaa na šenni har Abram se ka nee: «Boraa kaŋ n'n'a har si ni tubu, amma boraa kaŋ ga hun ni hamoo ra, nga no ma tee ni tubukaa.»

⁵ A na Abram ka koy taraa ra, a nee a se: «Beenaa guna, ma handarawey kabu, nda n'ga hin ka ŋi hinnaa bay.» A yee ka nee a se: «Takaa woo no ni hayroo booboyanoo ga ti a.»

⁶ Abram naanay Abadantaa, de a kabandi a se šerretaray.

⁷ A nee a se koyne: «Agay ti Abadantaa kaŋ na ni kaa Kalde borey koyraa ra kaŋ ti Ur, ka ni noo gandaa woo a ma tee ni wane.»

⁸ Abram zaabi ka nee: «Ay Koyoo, Abadantaa, macin no m'ay ka hakiika ka bay kaŋ ay ga duu a?»

⁹ Irkoy nee a se: «Haw woy-ize foo kaŋ goo nda jiiri hinza soolu ya ne, nda hancin foo kaŋ goo nda jiiri hinza, nda feeji gaaru foo kaŋ goo nda jiiri hinza, nda gubaguba foo, nda tuuzun-ize foo.»

¹⁰ Abram kate adabbawey kul, a na affoo kul dunbu gamoo ga, de a na jere foo kul tenjandi affaa. Amma cirawey hunday, a man'i zamna.

¹¹ Jigaarayan zunbu adabba bukawey boŋ, amma Abram n'i gaaray.

¹² Waynaa kaŋyanoo ga, jirbi koma foo na Abram kaŋandi, de mo hunburay beeri n'a dii kubaa ra.

¹³ Irkoy nee Abram se: «Ma bay kaŋ ni hayroo ga koy taabuši ganda ra kaŋ man'ti nga wanoo. I ga tee baŋŋayan no din, i g'i žilla jiiri zangu taaci (400).

¹⁴ Amma ay ga dumoo ciiti kaŋ n'i daŋ baŋŋataray. Woo din banda ga, i ga fatta ka koy nda alman boobo.

¹⁵ Ni, n'ga koy ni hayragey gar alaaharaa nda alaafiya. Žeenayyan henna banda ga, n'ga suturandi.

¹⁶ Ni hayroo si yee kate ne ra kala hala zaman taaci banda ga, zama waatoo din no Amor borey layboo mana too jina ya ne nongu kaŋ ga a si bisa.»

¹⁷ Waatoo kaŋ waynaa kaŋ, kubaa beeri, de alforon foo ga dullu, nuune ga fatta a ra ka koy huru alman foorantey game.

¹⁸ Hanoo din, Abadantaa na amaana daŋ nga nda Abram game. A nee a se: «Ay na gandaa woo noo ni hayroo se. M'a dii za Misira isaa ga hala Efrat isa beeroo,

¹⁹ gandaa woo man'ti kala Keni borey, nda Kenaz borey, nda Kadumone borey,

²⁰ nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Refa borey,

²¹ nda Amor borey, nda Kanaņ borey, nda Girgaši borey, nda Žebus borey gandaa.»

16

Isimayel hayyanoo

¹ Saray kaņ ti Abram wandoo, mana duu a se ize. Saray goo nda koņņa foo kaņ Misira boro no, maapoo ti Hažatta.

² Saray nee Abram se: «Sohō kaņ Abadantaa n'ay ganji ya duu ize, marga nda ay koņņa. A ga hin ka tee a ma duu ya ne iz'aru.» Abram yadda Saray hoyraa.

³ Saray kaņ ti Abram wandoo, na nga koņņa Hažatta, Misira bora, zaa k'a noo nga kurpoo Abram se a ma marga nda a. Woo kaa ka gar kaņ Abram goo nda goray jiiri woy (10) gandaa ra kaņ se i ga nee Kanaņ.

⁴ A marga nda Hažatta. A tee alhaamidu. Kaņ a maate kaņ nga ga tee boro hinka kul, a sintin ka donda nga koyoo Saray.

⁵ Woo se Saray nee Abram se: «Ay kaynandiyanoo ga kaņ ni boņ. Agay k'ay koņņa daņ ni kaboo ra, amma za a maate kaņ nga ga tee alhaamidu a mma donda agay. Yala Abadantaa ma ciiti agay nda ni game.»

⁶ Abram na Saray zaabi ka nee: «Ni koņņa ne, a goo ni kaboo ra, haya tee a se kaņ kan ma ne.» Saray na Hažatta gurzugay hala nongu kaņ ra a zuru a ga.

⁷ Abadantaa almalayka foo n'a gar saajoo ra hari foo jesoo ga kaņ goo fondaa here kaņ ga koy saajoo ra kaņ maapoo ti Šur.

⁸ A n'a hāa ka nee: «Hažatta, Saray koņņa, man ra ni hun, man ra n'ga koy?» A n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo Saray se ay goo ma zuru.»

⁹ Almalaykaa nee a se: «Yee ni koyoo do, ma ni boņ yeeti a se ganda.»

¹⁰ A nee a se: «Ay ga ni hayroo boobandi nda takaa kaņ nda a si hin ka kabandi nga booboyanoo se.»

¹¹ Abadantaa almalaykaa nee a se koyne: «Ni tee alhaamidu, n'ga iz'aru foo daņ adupņa ra kaņ n'ga maapoo daņ Isimayel (maanaa <Irkoy ga maa>), zama Abadantaa maa ni binekankamyanoo.

¹² Ni iz'aroo ga tee ganjiboro.

A ga kay ka borey kul wongu,
borey kul ga kay k'a wongu.

Amma a ga goro jere ga nga armye se ka huna nga hinne.»

¹³ Abadantaa kaņ šelaņ Hažatta se, Hažatta na maapoo daņ «ni ti Koyoo kaņ ga dii agay», zama a nee nga boņ se: «Cimi da no kaņ ay dii ne ra woo kaņ dii agay!»

¹⁴ Woo se i na dayoo kaņ goo Kadeš nda Bered gamoo ra maapoo daņ Ber-Lahay-Roy (maanaa «Hundikoynoo kaņ ga dii agay dayoo»).

¹⁵ Hažatta duu iz'aru foo Abram se. Abram na iz'aroo kaņ Hažatta duu a a se, maapoo daņ Isimayel.

¹⁶ Abram sii nda kala jiiri woyyaaha cindi iddu (86) waatoo kaņ Hažatta duu a se Isimayel.

17

Abram maapoo bere ka tee Ibrahima

¹ Waatoo kaņ Abram duu jiiri woyyagga cindi yagga (99), Abadantaa bangay Abram se, a nee a se: «Agay ti Irkoy, Hini-kul-koyoo. Ma dira ay fondaa ra, ma henan.

² Ay ga ni noo agay amaanaa. Ay ga hanse ka ni hayyanoo boobandi.»

³ Abram sujudu, de Irkoy šelaņ a se ka nee:

⁴ «Agay, agay amaanaa ne kaņ ay g'a noo ma ne: n'ga tee dumi boobo se hayraa.

⁵ N'si yee ka ciyandi nda Abram, ni maapoo ga tee Ibrahima, zama ay na ni tee dumi boobo hayraa.

⁶ Ay ga ni noo hayyan boobo. Ay ga ni tee dumiyay, de mo kokoyyan ga hun ni ga.

⁷ Agay amaanaa ga cindi agay nda ni game, nda ni hayroo kan goo ni dumaa ga, zamaney kul ra. A ga tee amaana kan si tun hala ya tee ni nda ni hayroo kan ga kaa ni dumaa ga kul se Koy.

⁸ Ay ga ni noo, ni nda ni hayroo kan ga kaa ni dumaa ga, gandaa kan ra ni ne ka koy goro. Kanañ gandaa kul n'g'a mayray hala abada. Ay ga tee ni hayroo Koyoo.»

⁹ Irkoy nee Ibrahima se: «Ni, ma agay amaanaa dii, ni nda ni hayroo kan ga kaa ni dumaa ga, zamaney kul ra.

¹⁰ Agay amaanaa ne kan ni nda ni hayroo kan ga kaa ni dumaa ga, g'a kayandi: aru kul kan goo war ra ga hima ka hurubangu.

¹¹ War hurubanguyanoo ga tee agay nda war game amaanaa tammaasaa.

¹² Zaman ka kaa zaman, zankaaru kul ga hima ka hurubangu nga jirbi yaahantoo hane. A ma teendi banja kul se kan hayandi ni hugoo ra. A ma teendi banja kul kan n'n'a day nda nooru kan man'ti ni alkabiilaa.

¹³ Banja kan hayandi ni hugoo ra nda boraa kan ni nk'a day nda ni nooro, i kul ma hurubangu. Agay amaanaa ma tee war hamey ra amaana kan si tun.

¹⁴ Aru jofolo kan nga toošidogoo mee kuuroo mana dunbu, boraa ga hun nga jamaa ra, zama a na agay amaanaa hoo.»

¹⁵ Irkoy nee koyne Ibrahima se: «Saray, ni wandoo, masi yee k'a cee nda Saray, hō banda ga, maapoo ga tee Sarata.

¹⁶ Ay ga albarka dan a ra, de ay ga ni noo nga mo ga iz'aru foo. Albarka ga huru a ra, de a ga tee dumi boobo se kaaga woy. Dumi boobo kokoyyan si hun kala nga ga.»

¹⁷ Ibrahima sujudu, a haaru, de a nee nga binoo ra: «Taka foo nda aru kan goo nda jiiri zangu (100) ga ize dan adunna ra? De Sarata kan goo nda jiiri woyagga (90), taka foo nda a ga ize dan adunna ra?»

¹⁸ Woo banda ga, Ibrahima nee Irkoy se: «Yala ma Isimayel noo aloomur!»

¹⁹ Amma Irkoy n'a zaabi ka nee: «Šikka sii kan ni wandoo Sarata ga duu ma ne iz'aru foo, de n'ga maapoo dan Isiyaka. Ay g'a noo agay amaanaa, sanda amaana kan si tun nga hayroo kan goo dumaa ga se.

²⁰ Isimayel here, hayaa kan n'n'a naaray, ay n'a yakubar: ay ga albarka dan a ra. Ay g'a noo hayyan, ay g'a noo hayyan boobo. A ga bonkoyni woy cindi hinka (12) hay, de ay g'a tee hayraa dumi beeri se.

²¹ Amma agay amaanaa Isiyaka ga, a ga tabati kan Sarata ga duu a ma ne yeeši alwaatoo woo da cine ga.»

²² Kan a šelan ka ben a bande, Irkoy žigi Ibrahima se beene.

²³ Ibrahima na nga izoo Isimayel dii, nda banney kul kan hayandi nga hugoo ra, nda arey kul kan a n'i day nda nga nooro, nda arey kul kan goo nga hugoo ra, a n'i kul danbangu zaari follokaa din da ra nda takaa kan nda Irkoy n'a har a se.

²⁴ Ibrahima sii nda kala jiiri woyagga cindi yagga (99) waatoo kan a ga hurubangu.

²⁵ Nga izoo Isimayel sii nda kala jiiri woy cindi hinza (13) waatoo kan a ga hurubangu.

²⁶ Zaari follokaa ra Ibrahima nda nga izoo Isimayel kul hurubangu.

²⁷ Nga hugoo arey kul, nda banney kan hayandi a do, nda wey kan man'ti nga alkabiilaa kan a n'i day nda nga nooro, i kul huru a bande bangu.

18

Abadantaa na Ibrahima iz'aroo hayyanoo bayrandi

¹ Abadantaa bangay Ibrahima se tuuriṅaa beerey jeroo ga kaṅ ti Mamre wane. Ibrahima goo ma goro nga hukcumoo miṅoo ga zaarikayaa ra.

² A na nga boṅoo jer, de a dii aru hinza kaṅ si mooru a ga, goo ma kay. Za a dii ey, kul a zuru ka hun nga hukcumoo miṅoo ga k'i kubay, a gunguma i se hala ganda.

³ A nee ngi affoo se: «Ay koyoo, ay g'a wiri ni ga, alhormo tee ya ne, masi bisa ka mooru ni tamoo ga, mana kay a do.

⁴ Naṅ i ma kate hari kayna, war ma war cewey jumay, de war ma hunanzam tuuroo cire.

⁵ Ay ga kate war se ṅaayan kayna hala war ma duu gaabi, nga banda ga, war ma koy war diraa ra, zama woo se ay na war zumandi agay do kaṅ ti war tamoo.» Yawey n'a zaabi ka nee: «A boori, haya tee kaṅ n'n'a har.»

⁶ Ibrahima zuru ka koy nga hukcumoo do ka Sarata gar, a nee: «Cahã! Ma farin hamni poti hinza zaa, m'a loobu, m'a tee wijila.»

⁷ Woo banda ga, Ibrahima zuru ka koy nga almaney do, a na haw-ize foo dii kaṅ hamoo ga ban, a ga naasu. A n'a noo zankaaru foo se kaṅ n'a hanse nda cahãyan.

⁸ Ibrahima yee ka waahoonu nda waa gani zaa, nda haw-izoo hamoo kaṅ hansandi, a n'i dan nga yawey jine. Ibrahima ga kay jere ga waatoo kaṅ i ga ṅaa tuuroo cire.

⁹ I nee a se: «Man Sarata, ni wandoo?» A zaabi ka nee: «A goo no, hukcumoo cire.»

¹⁰ Yawey affoo nee: «Šikka sii kaṅ ay ga yee kate yeeši dimmaa woo da ga, Sarata ni wandoo ga duu iz'aru.» Sarata goo dumaa ga hukcumoo miṅoo ga, a ga hanajer.

¹¹ Ibrahima nda Sarata žen, ngi jiiirey boobo, de mo Sarata hun hayyan.

¹² Sarata haaru nga binoo ra ka nee: «Sohõ kaṅ ay žen, man ra ay ga duu alhawa? Ay koyoo mo man'ti kala aru žeena.»

¹³ Abadantaa na Ibrahima hãa ka nee: «Macin se Sarata ga haaru ka nee: <Taka foo! Cimi da no kaṅ ay ga hin ka duu ize, agay kaṅ žen?»

¹⁴ Haya goo no kaṅ ga mongu Abadantaa se wala? Alwaatoo kaṅ ay n'a kayandi, yeeši dimmaa woo ga, ay ga yee kate ni do, Sarata ga duu iz'aru.»

¹⁵ Sarata na šennoo yankar ka nee: «Ya na haaru.» Hunburay ka kate a m'a har. Abadantaa n'a zaabi ka nee: «Ni haaru kay.»

Ibrahima na Irkoy ṅaaray Sodom se

¹⁶ Woo banda ga, yawey na fondaa sanbu. Koyraa kaṅ se i ga nee Sodom, nga no i n'a tenje ka koy. Ibrahima hanga ey k'i dum.

¹⁷ Abadantaa nee nga boṅ se: «Ay ga haya tugu Ibrahima se kaṅ ay g'a tee wala?

¹⁸ Šikka sii kaṅ Ibrahima ga tee dumi beeri gaabante. Nga ra, aduṅṅa gandawey kul ga duu albarka.

¹⁹ Ya nk'a suuba hala a ma nga izey nda nga hugoo borey kaṅ goo dumaa ga yaamar i ma Abadantaa fondaa gana nda goy šerrante nda laadirante teeyan. Woo ra Abadantaa ga Ibrahima noo hayaa kaṅ a bay k'a har a se.»

²⁰ Woo banda ga, Abadantaa nee Ibrahima se: «Hayey kaṅ borey g'i har Sodom nda Gomor ga hanse ka boobo, ngi zunubey hanse ka laala

²¹ hala nongu kaṅ ra ay ga zunbu ka dii wala hayey kaṅ ay ga maar'ey da no i g'i tee. Nda cimi no wala man'ti cimi no, ay ga bay.»

²² Arey hun no din ka koy Sodom. Amma Ibrahima cindi a ga kay Abadantaa jine.

²³ Ibrahima man kate, de a nee: «Adiši n'ga išerrante halaci ifutu bande wala?

²⁴ A ga hin ka tee boro šerrante woyguu (50) goo koyraa ra: adiši n'ga ngi mo halaci? N'si yaafa koyraa se boro woyguu (50) šerrantaa kaṅ goo a ra maaganda se?

²⁵ Woo man'ti ni goyoo: ka boro šerrantey halaci ifutawey bande taka kaṅ ra išerrantey nda ifutawey kul ma tee afolloku. Woo man'ti ni goyoo! Ni kaṅ ga aduṅṅa kul ciiti, man'ti cimi nda n'ga ciiti wala?»

²⁶ Abadantaa zaabi ka nee: «Nda ay na boro woyguu (50) šerrante gar Sodom ra, ngi maaganda se ay ga koyraa kul yaafa.»

²⁷ Ibirahima nee koyne: «Ay yadda ka šelan ay Koyoo se, agay kañ man'ti kala labuhamni nda boosu yaada.»

²⁸ A ga hin ka tee boro woyguu (50) šerrantey din boro guu m'i kuma. Boro guu se n'ga koyraa kul halaci wala?» A nee: «Nda ay na boro woytaaci cindi guu (45) gar no din, ay si koyraa halaci.»

²⁹ Ibirahima šelan koyne ka nee: «A ga hin ka tee boro woytaaci (40) bara no?» A n'a zaabi ka nee: «Boro woytaacaa (40) maaganda se ay s'a tee.»

³⁰ Ibirahima nee koyne: «Yala ay Koyoo masi futu, ay ga šelan koyne. A ga hin ka tee boro waranza (30) šerrante bara no din?» A nee: «Nda ay na boro waranza (30) gar no din, ay si haya kul tee koyraa se.»

³¹ Ibirahima nee: «Ay duu bine ka šelan ay Koyoo se. A ga hin ka tee boro waranka (20) bara no din.» A n'a zaabi ka nee: «Ay s'a halaci boro warankaa (20) maaganda se.»

³² Ibirahima nee koyne: «Yala ay Koyoo masi futu, ay cee kokorantaa ti woo kañ ay ga šelan. A ga hin ka tee boro woy (10) goo no din.» A n'a zaabi ka nee: «Ay s'a halaci boro woyaa (10) maaganda se.»

³³ Waatoo kañ Abadantaa šelan ka ben Ibirahima bande, a koy, Ibirahima mo yee nga do.

19

Sodom nda Gomor halaciyanoo

¹ Almaaroo ra, almalayka hinkaa too Sodom. A gar kañ Lotu goo ma goro koyraa mijoo ga. Kañ Lotu dii ey kul, a koy i kubay ka nga ndumoo gunguma ganda.

² A nee i se: «Ay g'a wiri war ga, ay koyey, war ma kaa ka kani war tamoo hugoo ra, war ma war cewey jumay, nga banda ga, war ma biya ka tun ka war fondaa zaa.» I n'a zaabi ka nee: «Kalaa, kalaa! Ir ga kani farroo ra.»

³ Amma Lotu n'i gaabi hala i yadda ka koy nga do. A hina i se, a na takulayan tee bila dolobiri, i n̄aa.

⁴ I mana kani jina kañ Sodom arey kaa ka hugoo kuubi k'a bere, zankey nda boro beerey, koyraa arey kul.

⁵ I na Lotu cee ka nee a se: «Man arey kañ huru ni do hō cijinoo? I fattandi hala ir ma kani nda ey!»

⁶ Lotu fatta i do hugoo mijoo ga jina, a na ganboo daabu,

⁷ de a nee i se: «Ag'armey, ay g'a wiri war ga, war masi haya futu kul tee!»

⁸ Wa maa ya ne! Ay goo nda ize woy hinka kañ mana bay ka marga nda aru, ay ga kate ey war se, war ma haya tee i se kañ war baa, amma arey wey, war masi haya kul tee i se, zama agay do i zunbu!»

⁹ I n'a zaabi ka nee: «Koy ka tun no!» I nee a se koyne: «Ni cee-ka-dirakaw, sohō fondaa no n'ga baa m'a cebe ir se! A boori, sohō ir ga haya tee ma ne kañ ga bisa woo kañ ir ga kaa k'a tee i se.» Woo banda ga, i na Lotu tuti nda gaabi ka koy ganboo wurje.

¹⁰ Amma almalayka hinkaa na Lotu dii k'a dan ngi bande hugoo ra, de i na hugoo mijoo daabu ngi ga.

¹¹ I na danawtaray ka arey kar kañ goo hugoo mijoo ga, m'a dii za zankey hala ibeerey, i na hugoo mijoo ceci hala i fara.

¹² Arey nee Lotu se: «May ti ni boro kañ goo ne koyne? A ma tee ni nzuraa, ni iz'arey, ni ize woyey nda haya kul kañ ti ni wane kañ goo koyraa woo ra, m'a ka fatta ne ra,

¹³ zama ir ga nongoo woo halaci. Haya kanj se, goy laaley kanj ga harandi a ga hanse ka booboo Abadantaa do. Abadantaa nk'ir sanba ir m'a halaci.»

¹⁴ Lotu fatta ka koy arey kanj na nga ize woyey cewey dii kanj ti nga nzurawey do ka nee i se: «Wa tun ka hun ne, zama Abadantaa ga koyraa halaci!» Amma nga nzurawey do a mma hooray.

¹⁵ Za subbaahi biya, nga no almalaykey na Lotu gaabi ka nee a se: «Tun, ma ni wandoo nda ni ize woy hinkaa kanj goo ne ka koy hala koyraa zunuboo kanj ga zunbu a boŋ masi ni halaci!»

¹⁶ Amma Lotu gay hala a ga koy. Aru hinkaa n'a dii nda kaboo, nga nda nga wandoo nda nga ize woy hinkaa, zama Abadantaa ga baa nga m'a hallasi. I n'a ka fatta, de i n'a naŋ koyraa dumaa ga.

¹⁷ Kanj i n'i fattandi ka ben aru hinkaa affoo nee Lotu se: «Zuru ka ni hundoo ceeci! Masi peli ni dumaa ga, de mo masi kay laamaa kul ra! Zuru ka koy tondi hondoo here nda n'si baa ma halaci!»

¹⁸ Lotu n'i zaabi ka nee: «Kalaa, ay koyoo!»

¹⁹ N'na alhormo tee ni tamoo se, ni boori a se ka hundoo hallasi. Agay ya, ay si hin ka zuru ka too hala tondi hondoo do, ay ga hunbur bonaa woo ma zunbu ay boŋ, ya buu.

²⁰ N'ga dii koyraa kaccaa woo? A ga hanse ka man, ay ga hin ka zuru ka too no din. Naŋ, ay ma zuru ka koy lafa no din. A ga kacca, de ay hundoo ga hallasi.»

²¹ A n'a zaabi ka nee: «Ay na woo mo tee ma ne, koyraa kanj ga n'goo, ay s'a halaci.

²² Zuru ka koy no din, zama ay si hin ka haya kul tee nda mana too no din jina!» Woo se i na koyraa din maapoo danj Sohar (maanaa «ikaccaa»).

²³ Waynaa mma fatta kanj Lotu ga huru Sohar.

²⁴ Abadantaa na ganjibaali nda nuune tee ncirpi k'a zumandi Sodom nda Gomor boŋ. Hayaa woo mana hun kala Abadantaa do beenaa ra.

²⁵ A na koyrawey wey, nda laamaa, nda borey kanj goo i ra, nda suboo kul halaci.

²⁶ Lotu wandoo peli nga dumaa ga, kul a bere ka tee ciiri boro assuura.

²⁷ Ibrahima biya ka tun ka koy nongoo kanj ra a cindi ka kay Abadantaa jine.

²⁸ A na Sodom, nda Gomor, nda laamaa gandaa kul honnay, de a ga dii dullu beeri kanj ga tun gandaa boŋ kanj ga hima nda alforon dullu.

²⁹ Waatoo kanj Irkoy ga laamaa koyrawey halaci, a hongu Ibrahima, a na Lotu hallasi balaawoo ra kanj a n'a kanjandi koyrawey boŋ kanj ra Lotu cindi nda goray.

Mowab borey nda Amon borey assiloo

³⁰ Lotu hun Sohar ka žigi ka koy goro tondi hondoo boŋ, nga nda nga ize woy hinkaa, zama a mma hunbur Sohar goraa. Nga nda nga ize woyey cindi ka goro tondi guusu foo ra.

³¹ Ize woy beeroo nee ikaccaa se: «Ir baaba žen, aru sii gandaa ra kanj ga marga nda ir sanda borey kul takaa.

³² Kaa, ir m'ir baaba haŋandi alaneb hari moora, de ir ma kani nda a hala ir ma duu a se hayyan!»

³³ Cijinoo din da ra, i na ngi baaba haŋandi alaneb hari moora. Ize woy beeroo koy marga nda a, amma Lotu mana bay nga izoo kaniyanoo nda tunyanoo kul ga.

³⁴ Subaa ra, ize woy beeroo nee ikaccaa se: «Cijin agay ka marga nda baaba, ir m'a haŋandi koyne alaneb hari moora hõ cijinoo, de ma koy kani a bande hala ir ma duu a se hayyan.»

³⁵ Cijinoo din ra koyne, i na ngi baaba haŋandi alaneb hari moora. Ize woy kaccaa koy marga nda a, amma Lotu mana bay nga izoo kaniyanoo nda tunyanoo kul ga.

³⁶ Lotu ize woy hinkaa kul tee ngi baaba se alhaamidu.

³⁷ Ize woy beeroo duu iz'aru foo kaŋ a na maapoo daŋ Mowab*: nga ti Mowab borey kaŋ ga bara ba hō, hayragoo.

³⁸ Ize woy kaccaa mo duu iz'aru foo kaŋ a na maapoo daŋ Ben-Ammit†: nga ti Amon borey kaŋ ga bara ba hō, hayragoo.

20

Ibrahimia koy Abimelek do

¹ Ibrahimia gana ka hun nongoo kaŋ ra a goo ka koy goro Negew gandaa ra. A mana goro kala Kadeš nda Šur gamoo ra. Nga banda ga, a goro ka waati tee koyra kaŋ se i ga nee Gerar.

² Ibrahimia mma nee borey se kaŋ Sarata man'ti kala nga woymaa. Gerar kokoyoo kaŋ ti Abimelek na Sarata zaa.

³ Cijinoo ra, Irkoy kaa handiri ra Abimelek do, de a nee a se: «N'ga buu woyoo woo kaŋ n'n'a taa maaganda se, zama wande waani no.»

⁴ Woo kaa ka gar kaŋ Abimelek mana too woyoo do. A nee: «Ay Koyoo! Adiši n'ga dumi šerrante mo wii wala?»

⁵ Man'ti nga hunday ka nee ya ne kaŋ nga woymaa no? Woyoo mo nee ya ne kaŋ nga armaa no. Kaŋ ay ga woo tee ay binoo ga kaaray, ay kabey ga henan.»

⁶ Handiroo ra Irkoy tuuru a se ka nee: «Ay ga bay bine kaaray nda n'goy. Agay no ka ni ganji ma kaŋ zunubu ra ay jine, woo se ay mana naŋ ma too a do.

⁷ Sohō aroo woo wandoo yeeti a ga, zama annabi no, a ga Irkoy ŋaaray ma ne, de ni hundoo ga cindi ni ra. Amma nda man'a yeeti, ma bay kaŋ ni nda ni jamaa kul ga buu!»

⁸ Abimelek biya ka tun, a ciya nga tamey kul se ka hayey wey kul filla i se. I hanse ka hunbur.

⁹ Abimelek ciya Ibrahimia se, a nee a se: «Cin ti woo kaŋ n'n'a tee ir se? Cin ti haya futaa kaŋ ay n'a tee ma ne kaŋ se n'ga agay nda ay laamaa daŋ zunubu beeroo woo jine? N'na hayaa tee ya ne kaŋ si teendi.»

¹⁰ Abimelek nee Ibrahimia se koyne: «Macin bara ni do kaŋ se n'na woo tee?»

¹¹ Ibrahimia n'a zaabi ka nee: «Ya nka nee ay boŋ se: <Irkoy hunburay sii nongoo woo ra, i g'ay wii ay wandoo maaganda se.>

¹² Koyne mo nda cimi, ay woymaa no. Ay baaba ize woyoo no, amma ir man'ti jaa foo, woo se a tee ya ne wande.

¹³ Waatoo kaŋ Irkoy n'ay ka fatta k'ay moorandi ay baaba hugoo, ay nee Sarata se: <Borohennataray tee ya ne, nongu kul kaŋ ra ir koy ma nee kaŋ ni armaa ti agay.>»

¹⁴ Abimelek na alman buuna nda ibeeri, nda baŋŋayan, nda koŋŋayan zaa k'i noo Ibrahimia se. A na nga wandoo Sarata mo yeeti a se.

¹⁵ Woo banda ga, Abimelek nee a se: «Ay gandaa ne ni jine, goro nongu ra kaŋ kan ma ne.»

¹⁶ De a nee Sarata se: «Nga ne, ay na ni armaa noo nzorfu kaaray tamma boŋ zenber foo (1.000). Woo ti tammaasaa kaŋ ga cebe borey kul kaŋ goo ni bande se kaŋ n'ga henan hayaa woo kaŋ tee ra.»

¹⁷ Ibrahimia na Irkoy ŋaaray, de Irkoy na Abimelek nda nga wandoo, nda nga koŋŋey noo baani, de i duu ka hin ka ize daŋ aduŋŋa ra.

¹⁸ Haya kaŋ se Abadantaa nka Abimelek hugu kul tee boro gunyan, Ibrahimia wandoo kaŋ ti Sarata maaganda se.

* 19:37 19.37 Mowab maanaa ti «ay baaba ga a hun». † 19:38 19.38 Ben-Ammit maanaa ti «ay hayraa iz'aroo».

21

Isiyaka hayyanoo

¹ Abadantaa mana dirna Sarata, sanda takaa kaŋ nda a n'a har, a n'a noo hayaa kaŋ a bay ka nee nga g'a tee a se.

² Sarata tee boro hinka, alwaatoo hunday kaŋ Irkoy n'a kayandi ga, Ibrahima žeenayyanoo ra, a duu a se iz'aru.

³ Iz'aroo kaŋ Sarata duu a a se, Ibrahima na maapoo danj Isiyaka (maanaa «a ga haaru»).

⁴ Ibrahima na Isiyaka danjangu nga jirbi yaahantoo hane sanda takaa kaŋ nda Irkoy n'a yaamar.

⁵ Jiiri zangu (100) bara Ibrahima se waatoo kaŋ nga izoo Isiyaka ga huru adujna ra.

⁶ Sarata nee: «Irkoy n'ay jaalandi k'ay haarandi, boro kul kaŋ maar'a mo ga haaru ay bande.»

⁷ A nee koyne: «May no ma yadda ka nee Ibrahima se kaŋ Sarata ga kaa ka naanandi! Nga ne, nga žeenayyanoo ra ay duu a se iz'aru.»

Ibrahima na Hažatta nda Isimayel gaaray

⁸ Zankaaroo beeri, a hun fafa. Hanoo kaŋ Isiyaka ga hun fafa, Ibrahima na hoyandi beeri tee.

⁹ Sarata dii iz'aroo kaŋ Hažatta, Misira woyoo duu a, Ibrahima se, goo ma hooray*.

¹⁰ A nee Ibrahima se: «Koŋŋaa woo nda nga iz'aroo gaaray, zama koŋŋaa woo iz'aroo nda ay wanoo kaŋ ti Isiyaka si tubu cere bande.»

¹¹ Šennoo woo hanse ka Ibrahima dor nga izoo Isimayel maaganda se.

¹² Amma Irkoy nee Ibrahima se: «Masi dor zankaa nda ni koŋŋaa se. Haya kul kaŋ Sarata n'a har ma ne, ma yadda a se, zama Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kaŋ ra ni maapoo si dere.

¹³ Amma koŋŋaa woo mo iz'aroo, ay g'a tee dumi beeri, zama ni hayroo no.»

¹⁴ Ibrahima biya ka tun, a na ŋaayan zaa k'a noo Hažatta se nda hunbar kaŋ ra hari goo kaŋ a n'a fur jesoo ga. A na zankaa mo noo a se, de a n'a nanj a ma koy. A koy, de a dere Ber-Šeba saajoo ra.

¹⁵ Waatoo kaŋ hunbaroo haroo ben, a na zankaa fur tuuri kaccu foo cire.

¹⁶ A koy goro k'a tenje, a goo a se haya kaŋ ga koy too kabedaaru zangu hinka (200) cine, zama a nee nga boŋ se: «Ay si baa ya dii zankaa buuyanoo!» Hažatta goro k'a tenje ka hēe, a na nga jindoo jer ka hēe.

¹⁷ Irkoy maa zankaa jindoo. Irkoy almalayka foo ciya Hažatta se za beenaa ra ka nee a se: «Macin ka duu ni, Hažatta? Masi hunbur, zama Irkoy maa zankaa jindoo, nongoo kaŋ ra a goo.

¹⁸ Tun ni boŋ ga! Ma yee ka zankaa zaa, m'a dii ni kaboo ra, zama ay g'a tee dumi beeri!»

¹⁹ Irkoy na Hažatta moyey feeri, de a na day foo honnay, a koy nga hunbaroo too hari a ra ka nga izoo haŋandi.

²⁰ Irkoy goo zankaaroo bande, a beeri, a cindi saajoo ra, a tee birawkarkaw.

²¹ A cindi Paraŋ saajoo ra, jaŋoo n'a hiijandi Misira gandaa woy foo.

Ibrahima nda Abimelek na cere noo amaana

²² Zaman follokaa din ra, Abimelek nda nga wongu-izey jineboraa kaŋ ti Pikol kaa Ibrahima do ka nee a se: «Irkoy goo ni bande hayey kul kaŋ n'g'i tee ra.

* 21:9 21.9 «goo ma hooray», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «goo ma Isiyaka haaru».

²³ Sohõ žee ya ne, ne ra, nda Irkoy, kaŋ n's'ay zanba, n's'ay izey nda ay haamawey zanba. Takaa kaŋ nda ay na alhormo tee ma ne, takaa din da nda m'a tee agay nda gandaa se kaŋ ra n'kaa ka goro ka waati tee!»

²⁴ Ibrahima n'a zaabi ka nee: «Ay g'a žee ma ne.»

²⁵ A na dayoo šennoo tee Abimelek se kaŋ nga tamey n'a mayray nda gaabi.

²⁶ Abimelek n'a zaabi ka nee: «Ay si boraa bay kaŋ na woo tee, ni mo mana bay ka alhabar daŋ ay ra. Ya na bay ka maar'a nda man'ti hõ.»

²⁷ Ibrahima na alman buuna nda ibeeri zaa k'i noo Abimelek se. I na cere noo amaana.

²⁸ Ibrahima na feeji woy-ize kaccu boŋ iyye zaa nga boŋ alman buuney ra k'i daŋ jere ga.

²⁹ Abimelek nee Ibrahima se: «Macin ti alman kaccu iyyaa woo kaŋ n'n'i daŋ jeraa ga addaliloo?»

³⁰ A n'a zaabi ka nee: «Yadda ka feeji woy-ize kaccu boŋ iyyaa woo taa ay kaboo ra hala i ma tee seedetaray kaŋ agay ka dayoo woo fanši.»

³¹ Woo se i na nongoo din maapoo daŋ Ber-Šeba (maanaa «žeeyanoo dayoo»†), zama no din ra i žee cere se.

³² I na cere noo amaana Ber-Šeba. Woo banda ga, Abimelek tun, nga nda Pikol kaŋ ti nga wongu-izey jineboraa, de i yee Filisti borey gandaa ra.

³³ Ibrahima na tuuri foo kaŋ se i ga nee tamaris дума Ber-Šeba, de a na Abadantaa kaŋ ti Koyoo kaŋ ga bara hala abada maapoo cee.

³⁴ Ibrahima goro ka waati kuku tee Filisti borey gandaa ra.

22

Irkoy nee Ibrahima se a ma Isiyaka sarga

¹ Hayey din kaŋ tee banda ga, Irkoy na Ibrahima sii ka dii. A nee a se: «Ibrahima!» Ibrahima n'a zaabi ka nee: «Agay ne.»

² Irkoy nee a se: «Ni iz'aroo zaa, ni ize bajja follokaa Isiyaka kaŋ n'ga hanse ka bag'a. Fatta ka koy gandaa ra kaŋ se i ga nee Moriya, no din ra ay ga tondi hondu foo silbay ma ne, tondi hondoo din boŋ m'a tee ya ne sargari kukurante.»

³ Ibrahima biya ka tun, a na nga farkaa gaaroo haw a ga, a na nga tam hinka nda nga izoo Isiyaka zaa ka koy nga bande. A na tuuri zafa sargari kukurantaa se, de a tun ka koy nongoo kaŋ Irkoy n'a silbay a se ra.

⁴ Jirbi hinza diray banda ga, Ibrahima na nongoo honnay.

⁵ Ibrahima nee nga tamey se: «W'ay batu ne ra nda farkaa. Agay nda zankaa ga koy beene ka sujudu, nga banda ga, ir ga willi kate war do.»

⁶ Ibrahima na sargari kukurantaa tuuroo zaa, a n'a jeeje nga izoo Isiyaka boŋ. A na nuune diinandihayaa nda huryaa dii nga kaboo ra. Ngi boro hinkaa dira cere bande ka koy.

⁷ Isiyaka na šenni fur nga baaba ga ka nee a se: «Baaba!» A n'a zaabi ka nee: «Naam, ay izoo.» A nee a se: «Nuune diinandihayaa ne, tuuroo ne, man sargaroo feejoo?»

⁸ Ibrahima n'a zaabi ka nee: «Ay izoo, Irkoy hunday no ma sargaroo feejoo doonandi.» Ngi boro hinkaa dira cere bande ka koy.

⁹ Waatoo kaŋ i too nongoo kaŋ Irkoy n'a silbay a se ra, Ibrahima na sargari tonadogoo cin. A na tuuroo kanandi a boŋ. A na nga izoo Isiyaka haw k'a kanandi tuuroo boŋ kaŋ goo sargari tonadogoo boŋ.

¹⁰ Woo banda ga, Ibrahima deebe ka huryaa zaa hala nga ma nga izoo koosu.

† 21:31 21.31 «Ber-Šeba», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «iyyaa dayoo».

¹¹ Amma beenaa ra, Abadantaa almalaykaa ciya a se ka nee: «Ibrahima! Ibrahima!» A n'a zaabi ka nee: «Agay ne.»

¹² Almalaykaa nee a se: «Ni kaboo masi ziira zankaa do, de mo masi baffoo tee a se, zama sohō ay bay kan n'ga hunbur Irkoy, ni ize bajja follokaa, man'a ka wanji a se!»

¹³ Ibrahima na nga boṅoo jer, de a na feeji gaaru foo honnay nga dumaa ga kan hilley kotay tuuri kaccu ize foo ra. Ibrahima koy feeji gaaroo dii k'a tee sargari kukurante nga izoo dogoo ra.

¹⁴ Ibrahima na nongoo din maapoo dan «Abadantaa ga doonandi». Woo se borey ga nee hō zaaroo: «Abadantaa ga doonandi nga tondi hondoo boṅ.»

¹⁵ Cee hinkantoo Abadantaa almalaykaa ciya za beenaa ra Ibrahima se,

¹⁶ ka nee a se: «Ay ga žee nda agay hunday, agay Abadantaa ka šelan ka nee: <Zama de ni ne ka woo tee, mana ni ize bajja follokaa wanji ya ne,

¹⁷ ay ga albarka boobo dan ni ra. Ay ga hanse ka ni hayroo boobandi sanda handaraway kan goo beenaa ra wala labutaasoo kan goo teekoo mijoo ga. Ni hayroo ga žigi nga iberey boṅ.

¹⁸ Ni hayroo bande adujna gandaway kul ga duu albarka, zama n'na hanajer ya ne.> »

¹⁹ Ibrahima yee nga tamey do. I hanga cere bande ka koy Ber-Šeba, zama no din no Ibrahima goo nda goray.

Nahor hayroo

²⁰ Woo banda ga, boroyan kaa ka deede Ibrahima se ka nee: «Milka mo duu iz'aruyan ni armaa Nahor se:

²¹ nga gunde jinaa ti Utus, Utus armaa ti Buz, nda Kemuwel kan ti Aram baaba,

²² nda Kesed, nda Hazo, nda Pildaš, nda Yidilaf nda Betuwel.»

²³ Betuwel ti Rebeka baaba. Wey ti iz'aru yaahaa kan Milka duu ey Nahor se kan ti Ibrahima armaa.

²⁴ Nga wahayoo kan maapoo ti Rehuma, mo duu iz'aruyan kanjan ti Teba, nda Gaham, nda Tahaš, nda Maaka.

23

Ibrahima na nongu day kan ra Sarata ga suturandi

¹ Sarata huna jiiri zangu nda waranka cindi iyye (127): woo ti Sarata aloomuroo.

² Sarata mana faati kala Kiryat-Arba, maanaa Hebron kan goo gandaa ra kan se i ga nee Kanan. Ibrahima kaa ka goro ka Sarata suturayanoo tee, de mo k'a hēe.

³ Ibrahima tun nga bukaa do ka koy Heti borey here ka šelan i se ka nee:

⁴ «Ay man'ti kala yaw kan kaa ka goro war gamey ra. W'ay noo doo y'a tee saaray hala ay g'ay wandoo sutura.»

⁵ Heti borey na Ibrahima zaabi ka nee:

⁶ «Hanajer ir se, ir koyoo! Ni man'ti kala boṅkoyni kan Irkoy n'a dan ir gamey ra. Ni bukaa sutura ir saaraway kul ihenna ra. Boro sii ir ra kan ga ni ganji ma ni bukaa sutura nga saaraa ra.»

⁷ Ibrahima man ka gunguma gandaa izey se kan ti Heti borey.

⁸ A šelan i se ka nee: «Nda war anniyaa no kan war ga baa y'ay bukaa sutura nongoo kan ra ay goo ra, wa yadda ya ne, ka koy hayaa kan ay g'a wiri naaray Eferon do kan ti Sohar iz'aroo.

⁹ A ma Makupela tondi guusoo kan ti nga wane yeeti ya ne kan goo nga faaroo mijoo ga. A m'a yeeti ya ne, y'a noo nga hayoo, hala a ma tee ya ne war gamey ra saaray.»

¹⁰ Eferonj goo Heti borey gamey ra. Eferonj Heti boraa na Ibrahima zaabi Heti borey nda borey kul kanj kaa koyraa mijoo ga, jiney ra, ka nee:

¹¹ «Kalaa, ay koyoo, yadda ya ne! Ay ga ni noo faaroo yaada, tondi guusoo kanj goo a ra mo, ay g'a noo ma ne yaada. Ay g'a noo ma ne ay gandaa borey jiney ra. Ni bukaa sutura.»

¹² Ibrahima gunguma gandaa borey se.

¹³ Ganda borey jine a šelanj Eferonj se ka nee: «Ay g'a wiri ni ga, maa ya ne. Nanj ya faaroo hayoo bana. M'a taa hala ya hin k'ay bukaa sutura a ra.»

¹⁴ Eferonj na Ibrahima zaabi ka nee:

¹⁵ «Ay koyoo, agay nda ni game, faari kanj nzorfu kaaray tamma bonj zangu taaci (400) ga duu a, man'ti baffoo! Ni bukaa sutura.»

¹⁶ Ibrahima yadda Eferonj šennoo se, de a na tamma nzorfey neeši a se kanj a n'a har Heti borey jiney ra. A na nzorfu tamma bonj zangu taacaa (400) kanj ga sawa nda yooboo barmaa bana a se kaaray.

¹⁷ Takaa woo nda Eferonj faaroo kanj goo Makupela kanj ga Mamre tenje, faaroo nda tondi guusoo kanj goo a ra nda tuuri kul kanj goo faaroo nda nga caraway ga,

¹⁸ i kul tee Ibrahima halaalaa Heti borey nda borey kul kanj kaa koyraa mijoo ga, jiney ra.

¹⁹ Woo banda ga, Ibrahima na Sarata, nga wandoo, sutura tondi guusoo kanj goo Makupela faaroo ra kanj ga Mamre tenje, maanaa Hebronj, Kanañ gandaa ra.

²⁰ Faaroo nda tondi guusoo kanj goo a ra hun Heti borey maaney ga ka huru Ibrahima maanoo ga. Ibrahima n'a tee bukaw suturadoo.

24

Isiyaka hijaa

¹ Ibrahima žen, nga jirey boobo. Abadantaa na albarka danj a ra nongoo kul here.

² Ibrahima nee nga tamoo se kanj žen nga hugoo tamey kul kanj kone nga almaanoo kul goo: «Ay g'a wiri ni ga, ni kaboo danj ay ceehamoo cire,

³ ay ga ni žeendi nda Abadantaa kanj ti beenaa nda gandaa Koyoo, hala masi wande zaa ay izoo se Kanañ borey ize woyey ra kanj gamey ra ay goo ma goro.

⁴ Amma ma koy ay gandaa ra, ay borey do, ma wande zaa ay izoo Isiyaka se.»

⁵ Bañnaa nee a se: «A ga hin ka tee woyoo si baa nga ma hanga agay ka kaa gandaa woo ra. Adiši ya ni izoo yeeti ganda kanj ra ni hun ra wala?»

⁶ Ibrahima n'a zaabi ka nee: «Hawgay, mas'ay izoo yeeti no din!

⁷ Abadantaa kanj ti beenaa Koyoo kanj n'ay kaa ay baaba hugoo ra nda ay gandaa ra, nga kanj šelanj ka žee ya ne kanj nga ga gandaa woo noo ay hayroo se, nga hunday ga nga almalaykaa danj ni jine. De mo no din ra n'ga wande zaa ay izoo se.

⁸ Nda woyoo wanji ka hanga ni, žeeyanoo hun ni jindoo ga. Hayaa kanj ay g'a har ma ne de ti mas'ay izoo yeeti no din.»

⁹ Bañnaa na nga kaboo danj Ibrahima, nga koyoo ceehamoo cire ka žee a se kanj nga ga hayaa tee kanj a n'a har.

¹⁰ A na yoo bonj woy (10) zaa nga koyoo yoowey ra k'i jeeje nda nga koyoo arzaka henney k'i ka koy. A tun ka koy hala Mezopotami* kanj ti Nahor koyraa.

¹¹ Kanj a too no din, a na yoowey sonbandi koyraa dumaa ga, dayoo jeroo ga, alaasar baanaa ra, dimmaa kanj ga woyey ga koy gur.

¹² Woo banda ga, a nee: «Abadantaa, ay koyoo Ibrahima Koyoo, ay ga ni ñaaray ma ni alhormaa cebe ay koyoo Ibrahima se k'ay kubayandi hō nda woo kanj ay g'a ceci.

* 24:10 24.10 Mezopotami: Siiri borey gandaa kanj goo isa hinkaa game no.

¹³ Agay ne hari zaadogoo ra, koyraa zankawoyey ga fatta ka kaa ka gur.

¹⁴ Yala woysogaa kanj se ay ga nee: <Ni hooboo šiiri ya ne hala ay ga hanj> kanj ga tuuru ya ne ka nee: <Hanj, ay ga ni yoowey mo noo i ma hanj!> Woo din ti boraa kanj n'n'a jisi ni tamoo Isiyaka se. Takaa woo ra ay ga bay kanj n'ga alhormo tee ay koyoo se.»

¹⁵ A mana šelanj ka ben jina kanj Rebeka fatta kate nga hooboo goo jesoo ga. A man'ti kala Betuwel ize wooyoo. Betuwel man'ti kala Milka nda Nahor kanj ti Ibrahima armaa, iz'aroo.

¹⁶ Woysogaa ga hanse ka boori, a si aru bay, aru mana bay ka marga nda a. A zunbu hari zaadogoo ra ka nga hooboo too ka žigi.

¹⁷ Baŋŋaa zuru k'a kubay ka nee a se: «Hinžee ya ne, de m'ay noo hari kayna ni hooboo ra hala ay ga hanj.»

¹⁸ A n'a zaabi ka nee: «Hanj, ay koyoo.» A na nga hooboo zumandi nda cahāyan k'a noo a ma hanj.

¹⁹ Waatoo kanj a n'a hanjandi ka ben, a nee a se: «Ay ga gur ni yoowey mo se, hala ngi jawoo ma hun.»

²⁰ Woo banda ga, a cahā ka koy nga hooboo haroo doori almaney hanj jinaa ra. A yee ka zuru ka koy dayoo ga ka gur, a gur yoowey kul se.

²¹ Aroo cindi a ga dangay k'a guna, a ga baa nga ma bay wala Abadantaa na nga diraa boryandi wala a man'a boryandi.

²² Waatoo kanj yoowey hanj ka ben, aroo na wura niinekorbay foo kanj ga too tamma jere tinjan nda wura kabehiiri hinka kanj ga too tamma bonj woy (10) tinjan zaa.

²³ A nee a se: «May ize ti ni? Ay g'a wiri ni ga, m'a bayrandi ya ne. Nongu goo ni baaba hugoo ra kanj ra agay nda ay borey ga hin ka cijinoo tee wala?»

²⁴ A n'a zaabi ka nee: «Betuwel izoo ti agay. Betuwel ti iz'aroo kanj Milka duu a Nahor se.»

²⁵ A yee ka nee a se: «Subu nda fita boobo goo ir do, nongu goo no kanj ra war ga hin ka cijinoo tee.»

²⁶ Woo banda ga, aroo sujudu Abadantaa se,

²⁷ de a nee: «Albarka ma bara Abadantaa se, ay koyoo Ibrahima Koyoo, nga kanj mana nga alhormo naanayantaa kaa ay koyoo bande! Abadantaa n'ay gongu hala ay koyoo armey hugoo ra.»

²⁸ Woysogaa zuru ka koy hugey do, nga jaa here, ka hayey filla.

²⁹ Rebeka goo nda armaa foo kanj maapoo ti Labanj. Labanj zuru ka fatta ka koy aroo do, dayoo jeroo ga.

³⁰ Waatoo kanj a dii niinekorbaa nga woymaa ga nda kabehiirey kanj goo kabey ra, a maa nga woymaa Rebeka ga šelanj ka nee: «Woo no aroo n'a har ya ne.» A zuru ka koy aroo do, de a n'a gar a ga kay yoowey do, dayoo jeroo ga.

³¹ Labanj nee a se: «Kaa, ni kanj Abadantaa na albarka danj ni ra! Macin se n'ga cindi taray? Ay na hugoo haabu, ay na doo hanse yoowey se.»

³² Aroo koy huru hugoo ra, i na yoowey jeejaa kaa i bonj. I kate yoowey se subu nda fita. I kate hari tamoo se kanj nda nga nda arey kanj goo a bande ga ngi cewey jumay.

³³ Woo banda ga, i na ŋaayan gorandi a se. Amma a nee: «Ay si ŋaa nda man'ti ya nka hayaa har kanj goo ay do jina.» A nee a se: «Šelanj!»

³⁴ Waatoo din a šelanj ka nee: «Ibrahima tamoo ti agay.

³⁵ Abadantaa hanse ka albarka danj ay koyoo ra, a tee beerante. A n'a noo alman buuna nda ibeeri, nzorfu kaaray nda wura, baŋŋayanj nda koŋŋayanj, yooyanj nda farkayanj.

³⁶ Sarata, ay koyoo wandoo, nga žeenayyanoo ra a duu a se iz'aru foo. Izoo din no, ay koyoo n'a noo haya kul kaŋ goo nga maapoo ga.

³⁷ Ay koyoo nk'ay žeendi ka nee: <Kanaŋ borey kaŋ gandaa ra ay goo nda goray, masi woy zaa ay izoo se ngi ize woyey ra.>

³⁸ Amma ma koy ay baaba hugoo ra, ay borey do, ka wande zaa ay izoo se.>

³⁹ Ay nee ay koyoo se: <A ga hin ka tee woyoo si baa nga ma hanga agay.>

⁴⁰ A n'ay zaabi ka nee: <Abadantaa kaŋ fonda a ra ay ga dira ga nga almalaykaa daŋ ni jine. A ga ni diraa boryandi, de n'ga woy zaa ay izoo se, ay borey ra, ay baaba hugoo do.>

⁴¹ Žeeyanoo si hun ni jindoo ga kala nda n'koy ay borey do. Nda i man'a noo ma ne mo, a hun ni ga.>

⁴² Hō ay too hari zaadogoo do, de ay nee: <Abadantaa, ay koyoo Ibrahima Koyoo, ay g'a wiri ni ga, m'ay diraa boryandi kaŋ ra ay goo!>

⁴³ Agay ne ma kay hari zaadogoo jeroo ga, nda woysogoo fatta ka kaa ka gur dayoo ga, de ay nee a se: "Suuri, m'ay noo hari kayna ni hooboo ra."

⁴⁴ De a n'ay zaabi ka nee: "Haŋ, ni yoowey mo ay ga gur i se." Yala woo ma tee woyoo kaŋ Abadantaa n'a jisi ay koyoo izoo se.>

⁴⁵ Ya na šelaŋ ka ben ay binoo ra kaŋ Rebeka da ne ka fatta kate nga hooboo goo jesoo ga, a ga zunbu haroo ga ka koy gur. Ay nee a se: <Suuri, m'ay noo hari ya haŋ.>

⁴⁶ Dogoo din da a na nga hooboo zumandi, a nee: <Haŋ, ay ga ni yoowey mo haŋandi.> Ay haŋ, a na yoowey mo haŋandi.

⁴⁷ Ay n'a hāa ka nee: <May ize ti ni?> A zaabi ka nee: <Betuwel kaŋ ti Nahor iz'aroo kaŋ Milka duu a a se, izoo ti agay.> Waatoo din ay duu ka niinekorbaa daŋ niinoo ga, ay na kabehiirey daŋ kabey ga.

⁴⁸ Woo banda ga, ay sujudu Abadantaa se. Ay na albarka tee a se, nga kaŋ ti ay koyoo Ibrahima Koyoo kaŋ n'ay gongu fondo henna ga hala y'ay koyoo armaa ize woyoo zaa nga iz'aroo se.

⁴⁹ Sohō, nda war ga baa war ma alhormo naanayante tee ay koyoo se, war m'a har ya ne. Nda man'ti nga, war m'a har ya ne hala ya bay kabe kaŋ ga ay ga koy.>

⁵⁰ Labaŋ nda Betuwel n'a zaabi ka nee: «Woo mana hun kala Abadantaa do. Cin no ir ga hin k'a har ma ne ifutu wala ihenna ra?»

⁵¹ Rebeka ne ni jine, a zaa ka koy. A ma tee ni koyoo izoo se wande, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a kayandi.>

⁵² Waatoo kaŋ Ibrahima tamoo maa ngi šenney, a sujudu Abadantaa se.

⁵³ A na nzorfu hiiriyaŋ nda wura hiiriyaŋ nda darbayaŋ fattandi k'i noo Rebeka se. A na gomni beeriyaŋ tee armaa nda ŋaŋoo se.

⁵⁴ Woo banda ga, tamoo nda borey kaŋ goo a bande ŋaa, i haŋ, i duu ka kani. Subbaahoo ra, i tun, tamoo nee: «W'ay naŋ ya yee ay koyoo do.»

⁵⁵ Armaa nda ŋaŋoo zaabi ka nee: «Naŋ woysogaa ma goro ir bande haya kayna, ba nda jirbi woy (10) de no, nga banda ga, a ma koy.»

⁵⁶ A n'i zaabi ka nee: «War mas'ay gayandi, zama Abadantaa n'ay diraa boryandi. Wa naŋ ya yee ka koy ay koyoo do.»

⁵⁷ I n'a zaabi ka nee: «Wa naŋ ir ma ciya zankawoyoo se, ka nga hunday hāa.»

⁵⁸ I ciya Rebeka se, i n'a hāa ka nee: «N'ga baa ma šerre aroo bande sohō da wala?» A n'i zaabi ka nee: «Ay ga koy.»

⁵⁹ I na ngi woymaa Rebeka nda woyoo kaŋ n'a biiri naŋ i ma koy nda Ibrahima tamoo nda nga borey.

⁶⁰ I gaara Rebeka se, i nee:

«Ir woymaa, yala ma tee boro miliyoŋ nda miliyoŋyaŋ se hayraa.

De mo ni hayroo ma nga iberey koyrawey taa.»

⁶¹ Rebeka nda nga koŋŋey tun, i žigi yoowey boŋ ka hanga tamoo. Takaa woo nda tamoo na Rebeka zaa ka koy.

⁶² Isiyaka yee kate dayoo do kaŋ se i ga nee Ber-Lahay-Roy. A si goro kala Negew.

⁶³ Alaasar foo Isiyaka fatta ka koy hawsaa ra ka miile. Waati foo a na boŋoo jer, a dii yooyan kaŋ goo ma kaa.

⁶⁴ Rebeka mo na nga boŋoo jer, a na Isiyaka honnay, de a sar ka zunbu ka hun yoowaa boŋ.

⁶⁵ A nee tamoo se: «May ti aroo woo hawsaa ra kaŋ goo ma dira ka kaa k'ir kubay?» Baŋŋaa n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo Isiyaka no.» A na nga sanfitoo zaa k'a gum nga boŋ.

⁶⁶ Baŋŋaa na hayey kul filla Isiyaka se kaŋ nga n'i tee.

⁶⁷ Isiyaka na Rebeka dii ka koy nga ŋaa Sarata hukumoo ra. A tee a se wande, a bag'a. Woo ka Isiyaka binoo yayanandi ŋaŋoo buuyanoo dumaa ga.

25

Ibrahim hayroo cindoo

¹ Ibrahim yee ka wande foo zaa kaŋ maŋoo ti Ketura.

² Woyoo duu a se hayyan. Maŋey ti: Zimraŋ, nda Yokušaŋ, nda Medaŋ, nda Majaŋ, nda Yišbak, nda Šuwa.

³ Yokušaŋ na Saba nda Dedan dan aduŋŋa ra. Dedan izey ti: Ašur borey, nda Letuš borey, nda Leyun borey.

⁴ Majaŋ iz'arey ti: Efa, nda Efer, nda Hanok, nda Abida, nda Elda. Wey kul ti Ketura izeyan nda nga haamayan.

⁵ Hayaa kul kaŋ goo Ibrahim maŋoo ga, a n'a noo Isiyaka se.

⁶ Iz'arey kaŋ wahayey duu ey a se, a n'i noo gomniyan za a ga huna. Amma a n'i moorandi nga izoo Isiyaka, k'i sanba ganda ra kaŋ goo waynahunay kaboo here.

Ibrahim buuyanoo

⁷ Aloomuroo kaŋ Ibrahim duu a man'ti kala jiiri zangu nda woyye cindi guu (175).

⁸ Woo banda ga, hundoo hun, a faati. Žeenay henna banda ga, a koy nga hayragey gar alaaharaa.

⁹ Nga izey Isiyaka nda Isimayel n'a sutura Makupela tondi guusoo ra kaŋ goo faaroo ra, Mamre jeroo ga. A man'ti kala Eferon wane kaŋ ti Sohar Heti bora iz'aroo.

¹⁰ Faaroo no kaŋ Ibrahim n'a day Heti borey ga. No din ra Ibrahim nda nga wandoo Sarata suturandi.

¹¹ Ibrahim buuyanoo banda ga, Irkoy na albarka dan nga izoo Isiyaka ra. Isiyaka gorodogoo ti nongoo kaŋ se i ga nee Ber-Lahay-Roy.

Isimayel hayroo

¹² Isimayel, Ibrahim izoo, hayroo ne. Isimayel ti iz'aroo kaŋ Hažatta, Misira bora kaŋ ti Sarata koŋŋaa, duu a, Ibrahim se.

¹³ Isimayel iz'arey ti wey, ngi maŋey ne, alwadda ka kaa alwadda. Isimayel iz'aru jinaa ti Nebayot, nga banda ga, Kedar, nda Adbel, nda Mibsam,

¹⁴ nda Mišma, nda Duma, nda Masa,

¹⁵ nda Hadad, nda Tema, nda Yetur, nda Nafiš, nda Kedma.

¹⁶ Wey ti Isimayel iz'arey, ngi maŋey, nda ngi koyrawey, nda ngi gorodogey. Ngi ti ngi alkabiilawey boŋkoyni woy cindi hinkaa (12).

¹⁷ Aloomuroo kaŋ Isimayel duu a man'ti kala jiiri zangu nda waranza cindi iyye (137). Hundoo hun, a faati ka koy nga hayragey gar alaaharaa.

¹⁸ Isimayel hayroo si goro kala za Hawila hala Šur kaŋ goo Misira tenje ka koy Ašur gandaa here. Isimayel nda nga armyey kul si goro nda cere.

Isiyaka hayroo

¹⁹ Isiyaka, Ibrahima izoo, hayroo ne. Ibrahima na Isiyaka dan adunna ra.

²⁰ Jiiri woytaaci (40) bara Isiyaka se waatoo kan ra a ga hiiji Rebeka kan ti Betuwel izoo, Aram bora kan goo Padaṅ-Aram. Nga ti Laban, Aram bora woymaa.

²¹ Isiyaka na Abadantaa njaaray nga wandoo se kan man'ti kala woy gun. Abadantaa na nga njaarayroo taa. Rebeka, nga wandoo tee alhaamidu.

²² Izey ga cere tuti gundoo ra. Rebeka nee: «Nda takaa woo no, cin no ay ga ti a?» A koy Abadantaa saawaroo wiri.

²³ Abadantaa n'a zaabi ka nee: «Dumi hinka bara ni gundoo ra.

Jama hinka ga hun ni gundoo ra kan ga fay.

Jama faa goo nda gaabi ka bisa ceroo.

Ibeeroo ga yee ikaccaa cire.»

²⁴ Hanoo kan ra a duu nga bon, nga ne, ntaaway aruyan ka cindi gundoo ra.

²⁵ Ijinaa kan kaa, nga kul no ma ciray. Gaahamoo kul ti hinbiri ma nee burmusu, i na maapoo dan Eso (maanaa «hinbiri»).

²⁶ Nga banda ga, armaa kaa, de kaboo ga Eso ceekoroo dii. I na maapoo dan Yakuba (maanaa «ceekore diikaa»^{*}). Waatoo kan i ga hayandi, Isiyaka sii nda kala jiiri woydu (60).

Eso na nga izejinawtaraa barmay nda njaayan

²⁷ Zankei beeri, Eso tee aru kan ga hanse ka wan hooyan, a ga baa hawsa koyyan. Amma Yakuba tee boro alaafiyante kan ga goro hugey do.

²⁸ Isiyaka si baa kala Eso, zama hamey kan a g'i hoo ga kan mijoo ra. Amma Rebeka si baa kala Yakuba.

²⁹ Han foo Yakuba goo ma maafe hina, Eso kaa ka hun hawsaa ra, a dusu, a heray.

³⁰ Eso nee Yakuba se: «Ay g'a wiri ni ga, nan ya gona iciraa woo ra, maafe ciraa woo ra, zama ay dusu, ay ga baa ka buu nda heray.» Šennoo woo ka kate i dan a ga Edom (maanaa «iciray»).

³¹ Yakuba nee a se: «Kala ma ni izejinawtaraa neere ya ne jina.»

³² Eso zaabi ka nee: «Nga ne, ay ga baa ka buu, macin no ay g'a tee izejinawtaray se?»

³³ Woo banda ga, Yakuba nee: «A žee ya ne jina!» A žee a se, a na nga izejinawtaraa neere Yakuba se.

³⁴ Yakuba na Eso noo dunguri dumi maafe nda takula. A nja, a han jina, a tun ka koy. Takaa woo nda Eso na nga izejinawtaraa kaynandi.

26*Isiyaka koy Abimelek do*

¹ Heray foo tee gandaa ra kan man'ti heray jinaa kan tee Ibrahima waati. Isiyaka koy koyraa ra kan se i ga nee Gerar, Abimelek do kan ti Filisti borey kokoyoo.

² Abadantaa bangay a se, a nee: «Masi doo Misira gandaa ra, goro gandaa ra kan ay g'a har ma ne.

³ Ma goro ka waati tee no din ra. Ay goo ni bande. Ay ga albarka dan ni ra, zama ni nda ni hayroo se ay ga gandawey wey kul noo. Ay ga žeeyanoo too kan ay n'a žee ni baaba Ibrahima se.

⁴ Ay ga ni hayroo boobandi sanda handarawey kan goo beenaa ra. Ay g'a noo gandawey wey kul. Ni hayroo bande adunna gandawey kul ga duu albarka,

^{*} 25:26 25.26 «Yakuba», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «zanbante», zamnaa 27.36.

⁵ zama Ibirahima na hanajer ya ne. A n'ay talfey, nda ay yaamarey, nda ay hantumey, nda ay ašariyawey dii.»

⁶ Woo ka kate Isiyaka goro Gerar.

⁷ Waati kanj nongoo din borey n'a hãa nda wandoo kanj goo a bande, a mma nee i se nga woymaa no. A ga hunbur ka nee i se nga wandoo no, zama a ga huzun nongoo din borey masi koy nga wii Rebeka maaganda se, zama woy no kanj ga boori.

⁸ Isiyaka goro ka gay no din ra. Han foo Abimelek kanj ti Filisti borey kokoyoo, guna nda funeetaraa, de a dii kanj Isiyaka goo ma nga wandoo Rebeka mooru-mooru.*

⁹ Abimelek ciya Isiyaka se, a nee: «Šikka sii kanj woyoo woo ni wandoo no. Taka foo nda n'ga yadda ka nee ni woymaa no?» Isiyaka n'a zaabi ka nee: «Ya nk'a har ya si koy buu nga maaganda se.»

¹⁰ Abimelek nee: «Cin ti woo kanj n'n'a tee ir se? Haya kayna gandaa boro foo masi marga nda ni wandoo m'ir danj haya ra.»

¹¹ Abimelek na gandaa kul gagay ka nee: «Boro kul kanj tuku aroo woo do wala nga wandoo, a waazibi bora ma wiiyandi.»

¹² Woo banda ga, Isiyaka na faari tee gandaa din ra, jiiroo woo, woo kanj a n'a duma cine zangu (100) no a n'a hegay, zama Abadantaa na albarka danj a ra.

¹³ A tee alman, nga almaanoo mma koy de a ga tonton hala nongu kanj ra a tee almankoy ni beeri.

¹⁴ A goo nda alman buuna nda ibeeri kuryan, nda tam booboyan. Filisti borey canse Isiyaka ga.

Isiyaka nda Abimelek na cere noo amaana

¹⁵ Dayey kul kanj nga baaba tamey n'i fanši, nga baaba Ibirahima waati, Filisti borey n'i too nda labu k'i lutu.

¹⁶ Abimelek nee Isiyaka se: «Fatta ir gandaa ra, zama n'ga hin ir.»

¹⁷ Isiyaka hun no din. A koy goro Gerar gooroo ra, no din ra a cindi.

¹⁸ A na dayey fanši koyne kanj teendi nga baaba Ibirahima waati, amma Ibirahima buuyanoo banda ga, Filisti borey n'i lutu. Maa follokey kanj baaboo n'a danj i ga, nga no a n'i tunandi.

¹⁹ Isiyaka tamey fanši gooroo ra, i duu no din hari henna.

²⁰ Gerar koyraa kurkey yenje Isiyaka kurkey bande ka nee i se: «Ir wane haroo!» Isiyaka na dayoo maapoo danj Esek (maanaa «yenjeyan»), zama i nka yenje a bande.

²¹ Isiyaka tamey na day foo fanši koyne kanj nga mo i yenje a bande a ga. A na maapoo danj Sitina (maanaa «citiyan»).

²² A hun no din ka koy, a na day foo fanši koyne kanj yenje mana tee a ga. A na maapoo danj Rehobot (maanaa «feeriyen»). A nee: «Sohõ Abadantaa n'ir feeri, ir ga tonton ka boobo gandaa ra.»

²³ Woo banda ga, a tun no din ka koy Ber-Šeba.

²⁴ Abadantaa bangay a se cijinoo ra ka nee: «Agay ti ni baaba Ibirahima Koyoo. Masi hunbur, zama ay goo ni bande. Ay ga albarka danj ni ra, ay ga ni hayroo boobandi, Ibirahima, ay tamoo maaganda se.»

²⁵ No din ra Isiyaka na sargari tonadoo cin ka Abadantaa maapoo cee. A na nga hukumoo cin. Isiyaka tamey na day foo fanši no din.

²⁶ Han foo Abimelek nda nga ceroo Ahuzat nda nga wongu-izey jineboraa kanj ti Pikol hun Gerar ka koy a do.

²⁷ Isiyaka nee i se: «Macin ti addaliloo kanj se war ga kaa ay do, war kanj konna agay, war n'ay gaaray war do?»

* 26:8 26.8 Ebere hantumoo ra, «Isiyaka» nda «mooru-mooru» kalimawey ga baa ka hima.

²⁸ I n'a zaabi ka nee: «Ir nka dii nda cimi kaŋ Abadantaa goo ni bande. Woo se ir nee kaŋ žeeyan ma huru ir nda ni game. Ir ma žee ka cere noo amaana.

²⁹ Žee kaŋ n'si haya laala tee ir se sanda takaa kaŋ nda ir mana ni laazaaba. Ihenna de no ir n'a tee ma ne, de mo ir na ni naŋ ma koy nda alaafiya. Sohō Abadantaa na albarka daŋ ni ra!»

³⁰ Isiyaka na hoyandi beeri tee i se, i ŋaa, i haŋ.

³¹ Subaa ra, i biya ka tun, i žee cere se. Isiyaka n'i naŋ i ma koy, i hun a do nda alaafiya.

³² Zaaroo din da Isiyaka tamey kaa a do k'a noo dayoo kaŋ i n'a fanši alhabar. I nee a se: «Ir duu hari.»

³³ A na dayoo maapoo daŋ Šiba (maanaa «žeeyan»). Woo se hala hō koyraa maapoo ti Ber-Šeba (maanaa «žeeyanoo dayoo»†).

Eso hiiji woy dumi waaniyaŋ

³⁴ Waatoo kaŋ Eso duu jiiri woytaaci (40) a hiiji Žudit kaŋ ti Beri, Heti bora, izoo nda Basemat kaŋ ti Eloŋ, Heti bora, izoo.

³⁵ Woy hinkaa woo na Isiyaka nda Rebeka hundoo maray.

27

Yakuba duu gaararoo Eso dogoo ra

¹ Žeenay kaa Isiyaka ga, nga moo gunaa kuma hala nongu kaŋ ra a si dii koyne. A ciya nga iz'aru jinaa Eso se, a nee a se: «Ay izoo!» A n'a zaabi ka nee: «Agay ne, ay baaba!»

² Isiyaka šelaŋ a se ka nee: «Nga ne, ay žen, ay s'ay buuyanoo zaaroo bay.

³ Sohō ay g'a wiri ni ga, ma ni hoo jinawey zaa kaŋ ti ni foolaa nda ni biraa, ma koy hawsaa ra ka ham hoo ya ne.

⁴ M'a hina hala a ma tee ya ne ŋaayan kaana, de ma kate a ya ne y'a ŋaa hala ay hundoo ma jaali, ya gaara ma ne za ya na buu.»

⁵ Rebeka maa hayaa kaŋ Isiyaka n'a har nga izoo Eso se. Eso koy hawsaa ra ka ham hoo.

⁶ Rebeka šelaŋ Yakuba, nga izoo se ka nee: «Aywa, ay maa ni baaba goo ma šelaŋ ni armaa Eso se ka nee:

⁷ <Ham hoo kate ya ne, m'a tee ya ne ŋaayan kaana, ya ŋaa. Ay ga gaara ma ne Abadantaa jine za ya na buu.>

⁸ Sohō ay izoo, haŋajer šennoo se kaŋ ay g'a har ma ne.

⁹ Koy alman buuney ra, ma hancin-ize henna boŋ hinka dii kate ya ne hala y'i tee ŋaayan kaana, sanda woo kaŋ ga kan ni baaba se.

¹⁰ M'a ka koy ni baaba se, de a ga ŋaa hala a ma duu ka gaara ma ne za a mana buu.»

¹¹ Amma Yakuba nee nga paa Rebeka se: «Aywa, Eso, ag'armaa ya gaahamoo kul ti hinbiri, agay binde mma yuttu.

¹² A ga hin ka tee ay baaba m'ay dadaba, de ya tee a se zanbante, ya kate ay boŋ ga dangayan kaŋ man'ti gaarayan.»

¹³ Naŋoo n'a zaabi ka nee: «Ay izoo, nda a na ni danga, a ma kaŋ ay boŋ. Haŋajer ay jindoo se ma koy kate ey.»

¹⁴ A koy, a n'i dii, a kate ey nga paa se. Naŋoo n'i tee ŋaayan kaana sanda woo kaŋ ga kan baaboo se.

¹⁵ Woo banda ga, Rebeka na nga ize jinaa Eso bankaarawey kul ihenna zaa kaŋ ga jisi a do hugoo ra. A n'i daŋ nga ize hinkantoo Yakuba ga.

† 26:33 26.33 «Ber-Šeba», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «iyyaa dayoo».

¹⁶ Hanciney kuurey, a n'i ka kabey nda jindoo nongey kaŋ ga yuttu daabu.

¹⁷ Woo banda ga, a na ŋaayan kaanaa nda takulaa kaŋ a n'i hanse daŋ nga izoo Yakuba kaboo ra.

¹⁸ A too nga baaba do, a nee a se: «Ay baaba!» A n'a zaabi ka nee: «Naam, ay ize foo ti ni?»

¹⁹ Yakuba na nga baaba zaabi ka nee: «Agay no Eso, ni ize jinaa. Ay na hayaa tee kaŋ n'n'a har. Tun, ma goro, m'ay hamoo ŋaa, ma gaara ya ne.»

²⁰ Isiyaka nee nga izoo se: «Cin ti woo? Ni ya cahā ka duu, ay izoo!» A na zaabi ka nee: «Haya kaŋ no, Abadantaa, ni Koyoo k'ay kubayandi nda a.»

²¹ Isiyaka nee Yakuba se: «Man kate ya ni dadaba, ay izoo, hala ya bay wala ni ti ay izoo Eso wala man'ti ni no.»

²² Yakuba man nga baaba Isiyaka ga, a n'a dadaba, de a nee: «Jinde ŋennoo man'ti kala Yakuba jindoo, amma kabey man'ti kala Eso kabey.»

²³ A man'a bay, zama kabey kul ti hinbiri sanda nga armaa Eso waney takaa. A baa ka gaara a se.

²⁴ A nee koyne: «Ay izoo Eso no wala?» Yakuba n'a zaabi ka nee: «Ayyo, agay no.»

²⁵ Isiyaka nee: «Ay noo hamoo kaŋ n'n'a hoo, y'a ŋaa, ya gaara ma ne!» A n'a noo a se, a ŋaa. A kate a se alaneb hari moora, a haŋ.

²⁶ Baaboo nee a se: «Man kate, de m'ay summu, ay izoo.»

²⁷ A man, de a n'a summu. Isiyaka maa nga izoo darbawey hewoo. A gaara a se. A nee:

«Wa guna, ay izoo hewoo ga hima nda faari
kaŋ Abadantaa na albarka daŋ a ra hewoo.

²⁸ Yala Irkoy ma ni noo beenaa gomnoo nda laboo albarkaa.

Alkama nda alaneb hari moora masi jaŋ ni do!

²⁹ Yala alkabiilayaŋ ma yee ni cire!

Dumiyaŋ ma gunguma ma ne!

Ma tee ni armye bonkoynoo,

de mo ni paa-izey ma gunguma ma ne!

Boro kaŋ na ni danga ga laali,

boro kaŋ gaara ma ne ga duu albarka!»

³⁰ Isiyaka nka gaara ka ben Yakuba se, Yakuba fatta nga baaba do, dogoo din da Eso kaa ka hun hoodogoo ra.

³¹ Nga mo na ŋaayan kaana foo tee kaŋ a kate a nga baaba se. A nee nga baaba se: «Ay baaba, tun ka ni izoo hamoo kaŋ a n'a hoo ŋaa, ma gaara a se.»

³² Baaboo n'a hāa ka nee: «May ti ni?» A n'a zaabi ka nee: «Agay no, ni ize jinaa, Eso.»

³³ Isiyaka hanse ka jijiri hunburay se, de a nee: «May ti bora kaŋ na ham hoo ka kate a ya ne? Ay n'a kul ŋaa za mana too kate. Ay gaara a se. De mo gaararoo ga cindi a bande.»

³⁴ Waatoo kaŋ ra Eso maa nga baaba ŋenney, a na kaati beeri tee, binoo hanse ka maray, de a nee nga baaba se: «Ay baaba, gaara ya ne, agay mo!»

³⁵ Isiyaka n'a zaabi ka nee: «Ni armaa kaa nda carmay, de a duu gaararoo kaŋ n'ga hima ka duu a.»

³⁶ Eso nee: «Hayaa kaŋ se i na maanoo daŋ Yakuba (maanaa <zanbante>*), nga se a n'ay zanba cee hinka? A na izejinawtaraa taa ay kone, sohō nga ne ka koy nda gaararoo kaŋ ay ga hima ka duu a!» A yee ka nee: «Mana gaarari kul jisi ya ne?»

³⁷ Isiyaka na Eso zaabi ka nee: «Guna, ay n'a tee ni bonkoynoo, ay na nga armye kul tee nga tamey. Ay n'a noo alkamaa nda alaneb haroo. Sohō macin no ay ga hin k'a tee ma ne, ay izoo?»

* 27:36 27.36 «Yakuba», Ebere ŋenni ra, almaganaa faa ti «ceekore diikaa», zamnaa 25.26.

³⁸ Eso nee nga baaba se: «Gaararoo woo hinne bara ma ne, ay baaba? Ay baaba, gaara ya ne!» Eso na nga jindoo jer ka hēe.

³⁹ Baaboo n'a zaabi ka nee:
«Guna, ni gorodogoo ga mooru labu albarkantey nda beenaa gomnoo.

⁴⁰ Ni takubaa nda n'ga huna,
n'ga yee ni armaa cire,
amma n'ga kaa ka duu ni boŋ.
Tiŋay-zaa-bundoo kaŋ a ga daŋ ni boŋ,
n'g'a kaa ni jindoo ga.»

Yakuba zuru ka koy nga hasaa Labaŋ do

⁴¹ Eso konna Yakuba, gaararoo maaganda se kaŋ baaboo n'a tee a se. Eso nee nga boŋ se: «Ay baaba buuyanoo waatoo man, ay ga ag'armaa Yakuba wii.»

⁴² Rebeka duu ŝenney kaŋ hun nga ize jinaa Eso mipoo ra alhabaroo. A daŋ i ma ciya nga ize hinkantoo Yakuba se, a nee a se: «Aywa, ni armaa Eso ga baa nga ma faasa nga boŋ se ka ni wii.

⁴³ Sohō ay izoo, haŋajer ay jindoo se, tun ka zuru ka koy lafa Labaŋ jeroo ga kaŋ ti ag'armaa kaŋ goo koyraa ra kaŋ maapoo ti Karaŋ.

⁴⁴ Ma jirbiyaŋ tee a do hala han kaŋ ni armaa binoo ma zunbu.

⁴⁵ Hala waati kaŋ ni dooraa hun ni armaa binoo ra, a ma dirpa hayaa kaŋ n'n'a tee nga se. Waatoo din ay ga sanba ma ne ma yee kate. Cin se ay ga jaŋ war boro hinkaa kul han follokaa ra?»

⁴⁶ Rebeka nee Isiyaka se: «Ay konna hunayan, Heti ize woyey† sabbu se. Nda Yakuba na woy zaa, sanda wey dumey, Heti ize woyey ra, gandaa ize woyey ra, macin no hunayan g'a nafa ya ne?»

28

¹ Isiyaka ciya Yakuba se, a gaara a se jina, a duu k'a yaamar ka nee: «Masi woy zaa Kanaŋ borey ize woyey ra.

² Tun ni boŋ ga, ma koy Padaŋ-Aram, Betuwel do kaŋ ti ni paa baaba. No din ra ma woy zaa ni paa armaa kaŋ ti Labaŋ, ize woyey ra.

³ Yala Irkoy, Hini-kul-koyoo ma albarka daŋ ni ra, a ma ni noo hayyaŋ ka ni boobandi. N'ga tee dumi boobo.

⁴ Yala a ma ni noo Ibirahima albarkaa, ni nda ni hayroo kul, hala ma gandaa mayray kaŋ Irkoy n'a noo Ibirahima se kaŋ ra n'koy goro.»

⁵ Takaa woo nda Isiyaka na Yakuba sanba Padaŋ-Aram, Labaŋ do kaŋ ti Betuwel, Aram bora, izoo. Labaŋ mma tee arma Rebeka se kaŋ ti Yakuba nda Eso paa.

⁶ Eso dii kaŋ Isiyaka gaara Yakuba se, a n'a sanba Padaŋ-Aram hala a ma wande zaa no din, kaŋ a ga gaara a se mo, a n'a yaamar ka nee: «Masi woy zaa Kanaŋ borey ize woyey ra.»

⁷ A dii kaŋ Yakuba maa nga baaba nda nga paa se, de mo a koy Padaŋ-Aram.

⁸ Woo ka kate Eso ma faham kaŋ Kanaŋ borey ize woyey si kan nga baaba Isiyaka se.

⁹ Woo banda ga, Eso koy Isimayel do. A yee ka hiiji woy foo. Woyoo man'ti kala Isimayel, Ibirahima iz'aroo ize woyoo, maapoo ti Mahalat, Nebayot woymaa no.

Irkoy bangay Yakuba se handiri ra

¹⁰ Yakuba hun koyraa ra kaŋ se i ga nee Ber-Šeba ka koy Karaŋ.

¹¹ A too nongu foo ra kaŋ ra a kani, zama waynaa kaŋ. A na tondi foo sanbu k'a tee furkanga, a kani no din da.

† 27:46 27.46 Zamnaa 26.34.

¹² A handiri. Handiroo ra, a dii kali-kali kaŋ ga kay laboo ga, boŋoo goo beenaa ra, de Irkoy almalaykey ga žigi, i ga zunbu kali-kaloo boŋ.

¹³ De Abadantaa ga kay boŋoo boŋ* ka nee: «Agay ti Abadantaa, ni baaba Ibirahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, gandaa woo kaŋ ra n'goo ma kani, ay g'a noo ni nda ni hayroo se.»

¹⁴ Ni hayroo ga boobo sanda labuhamni. Ni laboo laamaa ga koy too gandaa kanjeý kul: k'a dii dangay nda dandi here ka koy hawsa nda gurma here. Ni nda ni hayroo ra, aduŋna alkabiilawey kul ga duu albarka.

¹⁵ Nga ne, ay goo ni bande, ay ga ni hawgay nongu kul kaŋ ra n'ga koy. Ay ga ni ka yee kate gandaa woo ra. Ay si ni naŋ, ay ga hayaa tee kaŋ ay n'a har ma ne.»

¹⁶ Yakuba tun jirboo ra, de a nee: «Šikka sii kaŋ Abadantaa goo nongoo woo ra, agay, ya na bay!»

¹⁷ A jiti, de a nee koyne: «Nongoo woo ga boro hunburandi! Ne man'ti nongu kul kala Irkoy hugoo, ne ti beenaa miŋoo!»

¹⁸ Yakuba biya ka tun, a na tondoo zaa kaŋ cindi boŋoo cire, a n'a kayandi k'a tee hongandihaya, a na jii doori tondoo boŋoo boŋ.

¹⁹ A na nongoo din maapoo daŋ Betel (maanaa «Irkoy hugoo»), amma cee jinaa koyraa maapoo ti Luz.

²⁰ Yakuba na meefur foo zaa ka nee: «Nda Irkoy goo ay bande, nda a n'ay hawgay fondaá kaŋ ra ay goo ma dira ra, nda a n'ay noo ŋaayan kaŋ ay g'a ŋaa, nda bankaarayyan kaŋ ga huru ay ga,

²¹ nda ay yee nda baani ay baaba hugoo do, nga ra Abadantaa ga tee ya ne Koy.

²² De mo tondoo woo kaŋ agay ne k'a kayandi k'a tee hongandihaya, ga tee Irkoy hugoo. Gomni kul kaŋ n'g'a noo ya ne, ay ga azakkaa noo ma ne.»

29

Yakuba too Labaŋ do

¹ Yakuba yee ka fondaá zaa, a koy waynahunay izey gandaa here.

² A dii day foo hawsaa ra, alman buuna kur hinza ga kani miŋoo ga, zama dayoo din ra i ga almaney haŋandi. Tondoo kaŋ ga dayoo miŋoo daabu ga tiŋ.

³ Waati kaŋ alman kurey kul marga jina, nga no i ga tondoo gunguray k'a kaa dayoo miŋoo ga ka almaney haŋandi. Woo banda ga, i ga tondoo yeeti dayoo miŋoo ga.

⁴ Yakuba šelaŋ i se k'i hãa wala man wane nda ey. I n'a zaabi ka nee: «Karaŋ koyraa wane nda ir.»

⁵ A nee i se: «War ga Labaŋ bay, Nahor haam'aroo?» I n'a zaabi ka nee: «Ir g'a bay.»

⁶ A nee i se: «A ga saabu wala?» I n'a zaabi ka nee: «A ga saabu. Rašel, nga ize woyoo ne ma kaa nda alman buuney.»

⁷ A nee koyne: «Zaaroo ya ga kuu, waatoo mana too kaŋ ra almaney ga margandi. Wa almaney haŋandi ka koy i kur.»

⁸ I nee: «Ir si hin kala waati kaŋ alman kurey kul marga jina, nga no kurkey ga tondoo gunguray k'a kaa dayoo miŋoo ga ka almaney haŋandi.»

⁹ A goo ma šelaŋ i bande da kaŋ Rašel ne ma kaa nda nga baaba almaney, zama kurkaw no.

¹⁰ Waatoo kaŋ Yakuba dii Rašel, nga hasaa Labaŋ ize woyoo, nda Labaŋ almaney, Yakuba man ka tondoo gunguray kaŋ goo dayoo miŋoo ga. A na Labaŋ nga hasaa almaney haŋandi.

¹¹ Woo banda ga, a na Rašel summu, de a na nga jindoo jer ka hãe.

* 28:13 28.13 «boŋoo boŋ», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «kay nga (Yakuba) jeroo ga».

¹² Yakuba filla Rašel se kaŋ baaboo boro ti nga, nga man'ti kala Rebeka izoo. Rašel zuru ka koy a har nga baaba se.

¹³ Dogoo din da kaŋ Labaŋ maa Yakuba, nga woymaa izoo alhabaroo, a zuru ka koy a kubay, a n'a naagu nga gandoo ra k'a summu, de a n'a ka koy nga hugoo do. Yakuba na hayey kul filla Labaŋ se.

¹⁴ Labaŋ nee a se: «Šikka sii kaŋ ay hamoo nda ay kuroo ti ni!» Yakuba goro a do hala handu foo too.

Yakuba hijay hinkaa

¹⁵ Labaŋ nee koyne Yakuba se: «Man'ti kaŋ se ay bora a ti ni, nga se n'ga goy ya ne yaada! Ni goy hayoo kayandi ya ne.»

¹⁶ Woo kaa ka gar kaŋ Labaŋ goo nda ize woy hinka, ijinaa maapoo ti Leya, ihinkantoo maapoo ti Rašel.

¹⁷ Leya goo nda mootondi hennayan, amma Rašel goo nda kunturu henna nda ndum henna.

¹⁸ Yakuba na Rašel bajoo zaa nga binoo ra. A nee: «Ay ga goy ma ne jiiri iyye, ay banaa ti Rašel, ni ize woy hinkantoo.»

¹⁹ Labaŋ zaabi ka nee: «Ay baa y'a noo ma ne nda y'a noo aru foo se, cindi ay do.»

²⁰ Yakuba goy jiiri iyye hala nga ma duu Rašel, i tee moŋoo ra sanda jirbi kaynayan taka kaŋ nda a ga bag'a.

²¹ Jiiri iyyaa banda ga, Yakuba nee Labaŋ se: «Ay noo ay wandoo, zama waatoo kaŋ ga ir huru too, ay ga baa y'a hiji.»

²² Labaŋ na nongoo din borey kul marga, a na hoyandi beeri tee.

²³ Amma waatoo kaŋ cijinoo too, a na nga ize woyoo Leya zaa k'a ka koy Yakuba do, Yakuba gorokasinay nda a.

²⁴ Labaŋ na nga koŋŋaa Zilpa noo nga izoo Leya se, a ma tee a se koŋŋa.

²⁵ Subbaahoo ra, nga ne, Leya no. Yakuba nee Labaŋ se: «Cin ti woo n'n'a tee ya ne! N'bay Rašel se ay goy ma ne? Cin se n'n'ay darga?»

²⁶ Labaŋ zaabi ka nee: «Ir nongoo kaniroo ra, boro si kayne hijandi ka beere naŋ.

²⁷ Jirbi iyyaa benandi nda a, nga banda ga, ir ga ni noo affaa nda n'ga goy ya ne koyne jiiri iyye.»

²⁸ Hayaa kaŋ a n'a har, Yakuba n'a tee. A na jirbi iyyaa tee nda Leya jina, Labaŋ n'a noo nga ize woyoo Rašel a ma hiji a.

²⁹ Labaŋ na nga koŋŋaa Bilha noo nga izoo Rašel se, a ma tee a se koŋŋa.

³⁰ Yakuba gorokasinay nda Rašel mo kaŋ a bag'a nda Leya. A yee ka jiiri iyye taaga goy Labaŋ se.

Yakuba izey

³¹ Kaŋ Abadantaa dii kaŋ Yakuba ga baa Rašel ka bisa Leya, woo se a na Leya noo hayyan, amma Rašel a n'a tee woy gun.

³² Leya tee boro hinka, a na iz'aru foo daŋ aduŋŋa ra. A na maapoo daŋ Ruben (maanaa «wa guna iz'aru»). A nee: «Zama Abadantaa dii ay naajoo. Sohō ay kurŋoo ga baa agay.»

³³ A yee ka tee boro hinka, a duu iz'aru. A nee: «Zama Abadantaa dii ay baji jaŋaa, nga se a n'ay noo izoo woo.» A na maapoo daŋ Simewoŋ (maanaa «a ga maa»).

³⁴ A yee ka tee boro hinka, a duu iz'aru foo. A nee: «Nhuu, sohō ay kurŋoo ga didiji ay ga, zama ay duu a se iz'aru hinza.» Woo se a na maapoo daŋ Lewi (maanaa «a ga didiji»).

³⁵ A yee ka tee boro hinka, a na iz'aru foo daŋ aduŋŋa ra. A nee: «Hiino ay ga albarka tee Abadantaa se!» Woo se a na maapoo daŋ Žuda (maanaa «a ga albarka tee»). Woo banda ga, a mana duu ize.

30

¹ Waatoo kaŋ Rašel dii kaŋ nga si duu ize Yakuba se, a canse nga woymaa ga, de a nee Yakuba se: «Ay noo zanka, nda man'ti nga, ay ga buu!»

² Yakuba futu Rašel ga, de a nee: «Agay ti Irkoy kaŋ na ni ganji hayyan?»

³ Rašel nee a se: «Ay koŋŋaa Bilha ne, marga nda a, a ma hay ay maapoo ga, woo ra ize kaŋ a g'a hay ga tee ay wane.»

⁴ A n'a noo Bilha, nga koŋŋaa, sanda wande. Yakuba marga nda a.

⁵ Bilha tee boro hinka, a na iz'aru hay Yakuba se.

⁶ Rašel nee: «Irkoy ciiti ya ne, a maa ay jindoo se k'ay noo iz'aru.» Woo se a na maapoo dan Dan (maanaa «a ciiti»).

⁷ Koŋŋaa yee koyne ka tee boro hinka, a na nga iz'aru hinkantoo hay Yakuba se.

⁸ Rašel nee: «Ay na yenje šenda tee ay woymaa bande, ay hin a. A na zankaa maapoo dan Neftali (maanaa «ay yenjaa»).

⁹ Waatoo kaŋ Leya dii kaŋ nga gay nga mana hay, a na Zilpa nga koŋŋaa zaa k'a noo Yakuba se, a ma tee a se sanda wande.

¹⁰ Nga koŋŋaa na iz'aru hay Yakuba se.

¹¹ Leya nee: «Woo ti gomni!» A na maapoo dan Gad (maanaa «gomni»).

¹² Koŋŋaa duu Yakuba se nga iz'aru hinkantoo.

¹³ Leya nee: «Woo ti ag'arrahamaa! Sohō woyey ga nee ya ne arrahamantaa.» A na maapoo dan Ašer (maanaa «arrahama»).

¹⁴ Han foo Ruben koy faarey ra, alkamaa heгаа waati, a duu tuuri-ize fooyan kaŋ ga woy gun safar, a kate ey nga naa Leya se. Rašel nee Leya se: «Ay g'a wiri ni ga, ay noo ni izoo tuuri-izey ra kaŋ ga woy gun safar.»

¹⁵ A n'a zaabi ka nee: «A mana wasa ma ne kaŋ n'n'ay kurpoo taa, ay izoo tuuri-izey mo n'ga baa m'i taa wala?» Rašel nee: «A boori! A ga kani ni do hō cijinoo, m'ay noo ni izoo tuuri-izey.»

¹⁶ Almaaroo ra, kaŋ Yakuba kaa ka hun faarey do, Leya fatta k'a kubay ka nee a se: «Agay do n'ga kani, zama ay na kaniyanoo day nda ay izoo tuuri-izey.» Cijinoo din, a kani a do.

¹⁷ Irkoy yadda Leya se, a tee boro hinka, a na nga iz'aru guwantoo dan aduŋna ra Yakuba se.

¹⁸ Leya nee: «Irkoy n'ay bana, zama ay n'ay koŋŋaa noo ay kurpoo se.» A na zankaa maapoo dan Isakar (maanaa «ay banaa»).

¹⁹ A yee koyne ka tee boro hinka, a duu nga iz'aru idduwantoo Yakuba se.

²⁰ A nee: «Agay, Irkoy n'ay noo nooyan henna. Hō banda ga, ay kurpoo g'ay beerandi, zama iz'aru iddu no ay n'i hay a se.» A na zankaa maapoo dan Zabulon (maanaa «beeray»).

²¹ A gay jina, a na ize woy foo hay, a na maapoo dan Dina*.

²² Irkoy neli Rašel ga, a maa a se, a n'a faaba a ma duu ize.

²³ A tee boro hinka, a duu iz'aru. A nee: «Irkoy n'ay haawoo kaa.»

²⁴ A na zankaa maapoo dan Isufi (maanaa «a ma tonton»). A nee: «Yala Abadantaa ma iz'aru foo tonton ya ne!»

Yakuba tee almankoyni

²⁵ Waatoo kaŋ Rašel na Isufi dan aduŋna ra, Yakuba nee Laban se: «Ay nan ya koy, ya yee ay do, ay gandaa ra.

²⁶ Ay noo ay wandey nda ay izey kaŋ se ay goy ma ne, ay ga baa ya koy, zama ni hunday ga bay takaa kaŋ nda ay goy ma ne.»

²⁷ Laban n'a zaabi ka nee: «Nda ni nka hin ka alhormo tee ya ne, ma cindi ay do! Ay gunandoo ra ay dii kaŋ ni maaganda se Abadantaa na albarka dan ay ra.»

* **30:21 30.21** Dina maanaa ti «ciitiyan».

²⁸ A nee koyne: «Ni goy hayoo kayandi ya ne, ay g'a bana.»

²⁹ Yakuba nee a se: «N'ga takaa bay kanj nda ay goy ma ne, nda takaa kanj ni alman kuroo ti a ay kone,

³⁰ zama ikaynaa kanj cindi ma ne za ya na kaa ni do, ne ka boobo. Agay bande Abadantaa na albarka danj ni ra. Sohõ waati foo no ay ga goy ay hugoo hunday se?»

³¹ A n'a zaabi ka nee: «Macin no y'a noo ma ne?» Yakuba nee a se: «Mas'ay noo haya kul, amma nda ni yadda woo kanj ay g'a har ma ne, ay ga yee ka sintin ka ni alman buuney kur k'i hawgay.

³² Ay ga dira ni almaney kul bande hõ ka feeji-izey kul kanj ga tonbi goo wala žeeru, nda feeji-ize bibey kul, nda hancin-izey kanj ga žeeru goo, nda wey kanj ga tonbi goo hanciney ra: wey din no ma tee ay banaa.

³³ Suba n'ga bay ay laadirtaraa ga, waati kanj n'kaa k'ay banaa laasaabu. Hancin kul kanj n'dii a ay waney ra kanj ga tonbi sii, žeeru sii, nda feeji bibey, ma bay ya nk'i zay.»

³⁴ Labanj zaabi ka nee: «Ay yadda, a ma tee woo kanj n'n'a har.»

³⁵ Amma zaari follokaa din da ra, Labanj na jindaarey kanj ga caaray goo, nda hanciney kul kanj ga tonbi goo, nda wey kul kanj ra ikaaray goo, nda wey kul kanj ga bibi feeji-izey ra, a n'i kul danj jere ga jina, a n'i danj nga iz'arey kabey ra.

³⁶ Woo banda ga, a na jirbi hinza diray danj nga nda Yakuba game. Yakuba cindi, a ga Labanj almaney jerey kur.

³⁷ Yakuba na tuuri kabe ganiyanj zaa kanj ga hima nda turaarijinaa kabeyanj, nda affooyanj kanj ga hima nda kangawjinaa kabeyanj, nda affooyanj koyne kanj ga hima nda miliya kabeyanj. A n'i feferi ka žeeru-žeerijanj kaa kokošoo ga hala bundu kaaraa fatta.

³⁸ Woo banda ga, tuuri kabey kanj a n'i feferi, a n'i jisi almaney hari hanj jinawey ra, ngi moyey cire. I ga marga nda cere waati kanj i kaa ka hanj.

³⁹ Almaney ga marga nda cere tuuri kabey jerey ga. Waati kanj i hay i ga duu izeyanj kanj ga caaray wala tonbi wala žeeru goo.

⁴⁰ Feejey kanj Yakuba n'i danj jere ga, a n'i tenjandi Labanj alman kurey kanj ga tonbi goo nda ibibey. Takaa woo nda a na alman marga nga boj se. A mana nanj i ma birji Labanj waney ra.

⁴¹ Waati kul kanj feeji gaabantey ga marga nda cere, Yakuba ga tuuri kabe feferantey danj almaney moyey cire hari hanj jinawey ra, hala i ma duu ka marga nda cere jerey ga.

⁴² Alman faabey, a s'i danj i se, woo ra ifaabey ti Labanj wane, igaabantey ti nga wane.

⁴³ Takaa woo nda Yakuba tee almankoyne beeri. A duu alman buuna boobo, nda konjayanj, nda banjayanj, nda yooyanj, nda farkayanj.

31

Yakuba zuru Labanj ga

¹ Han foo Yakuba maa Labanj iz'arey ga nee: «Yakuba n'ir baaba hayey kul zaa. Ir baaba hayey nda a na almaanoo woo kul tee.»

² Yakuba dii kanj Labanj anniyaa bere, a mana yee ka tee sanda cee jinaa takaa.

³ Koyne mo Abadantaa nee Yakuba se: «Yee ni hayragey gandaa ra, ni dumoo do, ay goo ni bande.»

⁴ Woo banda ga, Yakuba sanba ka ciya Rašel nda Leya se i ma kaa hawsaa ra nga alman buuney do.

⁵ A nee i se: «Ay ga dii kanj war baaba anniyaa bere, a mana yee ka tee sanda cee jinaa takaa, amma Irkoy kanj ay baaba g'a gana goo ay bande.

- 6 War hunday ga bay kaŋ ay goy war baaba se nda ay hinoo kul,
 7 nga, a n'ay tee hoorayhaya, cee woy (10) a g'ay banaa barmay, amma Irkoy mana yadda nga goy futaa ma duu agay.
 8 Waatoo kaŋ ra a ga nee: <Tonbikoynay ga tee ni banaa>, almaney kul tonbikoyni no i ga hay. Nda a nee: <Icaarawey ga tee ni banaa>, almaney kul ga icaarante hay.
 9 Irkoy ka war baaba almaney taa k'i noo ya ne.
 10 Waati kaŋ alman hinka ga marga, ay g'ay boŋoo jer ka dii handiri ra kaŋ alman arey kaŋ ga marga nda woyey man'ti kala icaarayyan, nda tonbikoyniyan, nda žeerikoyniyan.
 11 Irkoy almalaykaa nee ya ne handiroo ra: <Yakuba!> Ay zaabi ka nee: <Naam.>
 12 A nee ya ne: <Ni boŋoo jer ka guna, alman arey kul kaŋ ga marga nda woyey man'ti kala icaarayyan, nda tonbikoyniyan, nda žeerikoyniyan, zama ay dii haya kul kaŋ Labaŋ n'a goy ni ga.
 13 Agay ti Betel Koyoo, nongoo kaŋ ra n'na tondoo kaŋ n'n'a kayandi k'a sinji yon, nongoo kaŋ ra n'na allaahidu zaa ya ne. Sohõ tun ni boŋ ga, ma fatta gandaa woo ra, de ma yee gandaa kaŋ ra ni hayandi.>>
 14 Rašel nda Leya zaabi ka nee a se: «Ir mma bara nda baa nda tubuhaya ir baaba hugu ra koyne wala?
 15 Man'ti a nk'ir tee sanda yawyan wala, zama a n'ir neere? A n'ir hayoo ŋaa, a n'a ŋaa!
 16 Šikka sii, almaanoo kul kaŋ Irkoy n'a taa ir baaba kone, ir nda ir izey wane. Sohõ haya kul kaŋ Irkoy n'a har ma ne, m'a tee.>
 17 Yakuba tun, a na nga izey nda nga wandey žigandi yoowey boŋ.
 18 A na nga almaney gongu ka koy nda haya kul kaŋ goo a se, nda wey kaŋ a duu ey Padaŋ-Aram, de a koy nga baaba Isiyaka do Kanaŋ gandaa ra.
 19 Woo kaa ka gar kaŋ Rašel na nga baaba toorey zay waatoo kaŋ a koy alman buuney kosu.
 20 Yakuba na Labaŋ, Aram bora lakkaloo zay, a zuru a ga bila nda a ma haya kul har a se.
 21 A zuru, nga nda haya kul kaŋ goo maŋoo ga. A tun ka koy isaa* deŋ ka bisa ka koy tondi hondey kaŋ se i ga nee Galad.

Laban na Yakuba gaarandi

- 22 Jirbi hinzantoo ra, Labaŋ duu alhabar kaŋ Yakuba zuru.
 23 Labaŋ na nga borey zaa k'a gaarandi, jirbi iyee diray no a n'a tee hala a ga duu a Galad tondi hondey ra.
 24 Amma cijinoo ra, Irkoy bangay Labaŋ, Aram bora se handiri ra ka nee a se: «Hawgay, masi ba šenni henna har Yakuba se soko ifutu.>
 25 Labaŋ too Yakuba. A gar kaŋ Yakuba na nga hukumey cin tondi hondey ra. Labaŋ mo na nga waney cin, nga nda nga borey, Galad tondi hondey ra.
 26 Labaŋ nee Yakuba se: «Cin ti woo n'n'a tee? Cin se n'n'ay lakkaloo zay ka koy nda ay ize woyey ma nee koŋŋayan kaŋ n'duu ey wongu ra!
 27 Macin se n'tugu ka zuru, n'n'ay zanba, de mo mana haya kul har ya ne? Nda a gar ni nk'a har ya ne, ya mma ni naŋ ma koy nda jaali, nda dooniyan, nda tubal, nda kurbu hēeni.
 28 Koyne mo mana naŋ ya ba ay haamawey nda ay ize woyey summu! Lakkal jaŋante goy no n'n'a tee.
 29 Ay goo nda hini ka haya hasara war se, amma Koyoo kaŋ ni baaba g'a gana šelan ya ne cijin ka nee: <Hawgay, masi ba šenni henna har Yakuba se soko ifutu.>

* 31:21 31.21 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat.

³⁰ Sohõ kaŋ n'goo ma koy, zama n'ga buura ni baaba hugoo ga, macin se n'n'ay toorey zay?»

³¹ Yakuba zaabi ka nee Labaŋ se: «Ya nka hunbur, zama ay hongu kaŋ n'ga hin ka ni ize woyey taa ay kone nda gaabi.

³² Amma boraa kaŋ kone n'dii ni toorey, a masi huna! Ir armey jine, fisi ka dii hayaa kaŋ ti ni wane, m'a zaa.» Yakuba si bay kaŋ Rašel na toorey zay.

³³ Labaŋ huru Yakuba hukcumoo ra, nda Leya wanoo ra, nda koŋŋa hinkaa waney ra, amma a mana duu haya kul. Kaŋ a fatta Leya hukcumoo ra kul, a koy Rašel wanoo ra.

³⁴ Amma Rašel nka toorey zaa k'i tugu yoowaa gaaroo ra, de a goro i boŋ. Labaŋ na hukcumoo kul fisi, amma a mana duu ey.

³⁵ Rašel nee nga baaba se: «Masi dor, ay koyoo nda ay mana hin ka tun ma ne, woyey alaadaa maaganda se.» Labaŋ yee ka ceeci, a mana duu toorey.

³⁶ Yakuba futu, a citi Labaŋ ga ka nee a se: «Man hooyanoo kaŋ ay n'a tee, man zunuboo kaŋ se n'ga zuru ay bande?

³⁷ N'n'ay jinawey kul fisi, macin no n'dii a kaŋ ti ni hugoo wane? A kaa taray, ay borey nda ni borey jine hala i ma ciiti ir boro hinkaa game!

³⁸ Jiiri warankaa (20) kaŋ ay n'a tee ni do ra, ni feejey wala ni hanciney mana bay ka zama, ya na bay ka feeji gaarey kaŋ goo ni almaney ra hamey ŋaa.

³⁹ Ya na bay ka kate ma ne alman kaŋ ganjihooga n'a wii, agay no ma mursaa zaa. N'g'ay banandi woo kaŋ zayandi zaari here nda woo kaŋ zayandi cijin here.

⁴⁰ Zaari here konnoo g'ay kar, cijin here hargoo g'ay kar. Jirbi jaŋay ga duu agay.

⁴¹ Jiiri waranka (20) no ay n'a tee ni hugoo do! Ay goy ma ne jiiri woy cindi taaci (14) ni ize woy hinkaa maaganda se, jiiri iddu ay ga ni alman buuney kur, de mo n'n'ay banaa barmay cee woy (10).

⁴² Nda man'ti Koyoo kaŋ ay kaagaa g'a gana, Ibirahima Koyoo, Koyoo kaŋ Isiyaka ga hunbur a, goo ay bande, hõ gar n'n'ay naŋ ya koy nda ay kabe kooney. Amma Irkoy dii ay farayanoo nda goy šendaa kaŋ ay n'a tee, a na ciitoo dunbu cijin.»

Laban̄ na Yakuba na cere noo amaana

⁴³ Labaŋ na Yakuba zaabi ka nee: «Woyey wey man'ti kala ay ize woyey, ŋi izey man'ti kala ay haamawey, almaney wey man'ti kala agay wane. Hayey kul kaŋ n'ga dii ey man'ti kala agay wane. Sohõ macin no ay g'a tee ay ize woyey nda ay haamawey kaŋ i n'i daŋ aduŋŋa ra se?

⁴⁴ Kaa, ir ma cere noo amaana, agay nda ni, ir ma seede daŋ agay nda ni gamoo ra.»

⁴⁵ Yakuba na tondi foo zaa a n'a kayandi k'a tee hongandihaya.

⁴⁶ A nee nga borey se: «Wa tonɗiyaŋ marga.» I na tonɗey zaa k'i marga cere boŋ, i ŋaa no din ra tonɗey boŋ.

⁴⁷ Labaŋ na nongoo maapoo daŋ Yegar-Sahaduta (maanaa «tonɗi margantaa kaŋ ga tee seede»). Yakuba na nongoo maapoo daŋ Galed (maanaa «tonɗi margantaa kaŋ ga seede»).

⁴⁸ Labaŋ nee: «Hõ banda ga, tondi margantaa man'ti kala seede ir game!» Woo se a na nongoo maapoo daŋ Galed.

⁴⁹ I ga nongoo cee koyne nda Mispa (maanaa «hawgaydogoo»), zama Labaŋ nee: «Yala Abadantaa ma agay nda ni kul hawgay ir masi amaanaa woo hoo waati kaŋ ir hun cere mo cire.

⁵⁰ Nda n'n'ay ize woyey žilla, nda n'na woy fooyaŋ daŋ i ga, hawgay man'ti boro no ma seede ir gamey ra, Irkoy ti seedaa kaŋ goo agay nda ni game!»

⁵¹ Labaŋ nee koyne Yakuba se: «N'ga dii tondi margantaa woo, n'ga dii tondoo kaŋ ga kay kaŋ ay n'a daŋ agay nda ni game.»

⁵² Tondi margantaa ma tee seede, tondoo woo kan ga kay ma tee seede kan ay si bisa tondi margantaa nda tondoo kan ga kay ga ka koy ifutu tee ma ne, ni mo si bisa i ga ka kaa ay heroo ra ka ifutu tee ya ne.

⁵³ Yala Ibrahima Koyoo nda Nahor Koyoo kan ti ngi baaba Koyoo ma ciiti ir game! Yakuba žee nda Koyoo kan nga baaba Isiyaka ga hunbur a.»

⁵⁴ Yakuba na alman koosu k'a tee sargari tondi hondey ra, a na nga borey kul cee k'i nandi. I naa cere bande, i na cijinoo tee no din ra.

32

Yakuba soolu nga ma Eso kubay

¹ Laban biya ka tun, a na nga haamawey nda nga ize woyey summu, a gaara i se jina, a willi nga do.

² Yakuba na nga naarumaa fondaa zaa, Irkoy almalaykayan n'a kubay.

³ Kan Yakuba dii ey kul, a nee: «Woo ti Irkoy jamaa!» De a na nongoo din maapoo dan Mahanayim (maanaa «jama hinkaa»).

⁴ Yakuba na dontokawyan sanba nga jine, nga armaa Eso do, Seyir gandaa ra, Edom hawsaa ra.

⁵ A n'i yaamar ka nee: «Hayaa ne kan war g'a har ay koyoo Eso se, wa nee a se: <Ni tamoo Yakuba nee, nda man'ti hō, nga gay nga ga goro ka waati tee Laban do.

⁶ A nee nga duu hawyan, nda farkayan, nda alman buunayan, nda banayan, nda konjayan, nga sanba k'a bayrandi nga koyoo se kan ti ni hala ma alhormo tee nga se.»

⁷ Dontokey yee kate Yakuba do ka nee a se: «Ir koy ni armaa Eso do, nga mo goo ma ni kubay nda aru boro zangu taaci (400) kan goo a bande.»

⁸ Yakuba hanse ka hunbur, binoo dunbu. A na nga borey, nda alman buuney, nda ibeerey, nda nga yoowey fersi, fersi hinka.

⁹ A nee nga bon se: «Nda Eso kan affoo bon k'a kar, affaa kan cindi ga hin ka hallasi.»

¹⁰ Woo banda ga, Yakuba nee: «Irkoy, ay kaagaa Ibrahima Koyoo nda ay baaba Isiyaka Koyoo! Abadantaa nee ya ne: <Yee ni gandaa ra, ni dumoo do, ay ga gomni tee ma ne.>

¹¹ Ay ga hanse ka kacca anneemaa kul nda laadiryanoo kul kan n'n'a tee ni tamoo se, zama hanoo kan ay ga Žurden isaa woo den, haya kul sii ay kone nda man'ti kala ay goboo, amma hō jama hinka bara ya ne.

¹² Ay g'a wiri ni ga, m'ay hallasi ag'armaa kaboo ra, Eso kaboo ra, zama ay ga hunbur a ma kaa ka agay, nda woyey, nda zankey kar.

¹³ Ni binde, ni nka nee ya ne: <Ay ga gomni tee ma ne, ay ga ni hayroo boobandi sanda teekoo labutaasoo kan hinnaa si kabandi.>»

¹⁴ A na cijinoo tee no din ra a na gomni kaa nga almaanoo kan goo a kone ra k'a noo nga armaa Eso se:

¹⁵ hancin bon zangu hinka (200) nda jindaaru bon waranka (20), nda feeji bon zangu hinka (200), nda feeji gaaru bon waranka (20),

¹⁶ nda yoo bon waranza (30) kan ga naanandi nda ngi izey, nda haw kobsi woytaaci (40), nda haw yaaru kobsi woy (10), nda farkey woy bon waranka (20), nda farkey aru bon woy (10).

¹⁷ A n'i fay kur nda kur k'i noo nga tamey se ka nee i se: «Wa koy ay jinoo ra, war ma alman kurey moorandi cere ka dira.»

¹⁸ A na ijinaa yaamar ka nee a se: «Nda Eso ag'armaa na ni kubay, de a na ni hāa ka nee: <May wane ni? Man ra n'ga koy? May wane wey kan goo ni jine?>»,

¹⁹ m'a zaabi ka nee: <Ni tamoo Yakuba wane nda ey. Hayaa no kan a n'a sanba nga koyoo Eso se. Nga hunday goo ir dumaa ga, a goo ma kaa.>»

²⁰ Yaamar follokaa no a n'a tee ihinkantoo se nda ihinzantoo nda borey kul kan ga dira almaney dumawey ga, a nee i se: «Woo no war g'a har ay koyoo Eso se nda war n'a kubay.»

²¹ War ma nee a se: «Ni tamoo Yakuba hunday ne ma kaa, a goo ir dumaa ga.» Zama a nka nee nga bonj se: «Ay ga binoo yaynandi nda hayaa woo kan ga koy ay jine, woo banda ga, ay g'a tenje, a ga hin ka tee a m'ay barraku.»»

²² Almaney koy jinoo ra, de a na cijinoo din tee farroo ra.

Yakuba gurgay aru gaabante foo bande

²³ Yakuba tun cijinoo ra, a na nga wande hinkaa, nda nga konja hinkaa, nda nga zanka woy cindi faa (11) zaa ka koy bisa ka isaa yawdogey den kan ti Yabok.

²⁴ A n'i zaa ka haroo den nda haya kul kan ti nga wane.

²⁵ Yakuba cindi nga hinne. Aru foo gurgay a bande hala moo boo.

²⁶ Kan aroo bay kan nga si hin a kul, gurgaa ra a na Yakuba kar baggal biroo ga hala a goyri.

²⁷ A nee: «Ay nan ya koy, zama moo boo.» Yakuba zaabi ka nee a se: «Ay si ni nan nda mana gaara ya ne.»

²⁸ A n'a haa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A nee a se: «Yakuba.»

²⁹ A yee ka nee a se: «Ni maapoo si yee ka tee Yakuba, Izirayel nda i ga ni cee (maanaa <a gurgay Irkoy bande>), zama ni nka gurgay Irkoy bande nda borey bande, ni hin.»

³⁰ Yakuba n'a haa ka nee: «Ay g'a wiri ni ga, ni maapoo har ya ne.» A n'a zaabi ka nee: «Macin se n'g'ay haa nda ay maapoo?» A gaara a se dogoo din da ra.

³¹ Yakuba na nongoo din maapoo dan Penuwel (maanaa «Irkoy ndumoo»). A nee: «Zama ay dii Irkoy moo nda moo, de woo kul ra ay hundoo hallasi.»

³² Waynaa kay waatoo kan a ga fatta Penuwel. A ga solli cewoo ga.

³³ Woo se hala ho Izirayel borey si baggal biri ham nja, zama nongoo kan ga Yakuba baggal biroo ga dobu maray.

33

Yakuba nda Eso waafaku

¹ Yakuba na nga bonjo jer, de a ga Eso honnay kan goo ma kaa, aru boro zangu taaci (400) goo a bande. A na zankey zamna Leya, nda Rašel, nda konja hinkaa game.

² A na konjey nda izey dan jine, Leya nda nga waney goo dumawey ga, Rašel nda Isufi goo banda.

³ Nga hunday huru jiney ra, a ga dira a ga gunguma hala ganda cee iyye hala nga armaa do.

⁴ Eso zuru k'a kubay, a na nga bonj warra jindoo ga k'a naagu nga gandoo ra k'a summu, i hēe.

⁵ Kan Eso na nga bonjo jer, a dii woyey nda zankey, a nee: «Mayyan ti wey ni bande?» Yakuba zaabi ka nee: «Zankey no kan Irkoy n'i doonandi ni tamoo se.»

⁶ Konjey nda ngi izey man, i gunguma.

⁷ Leya mo nda nga izey man, i gunguma. Isufi nda Rašel man, i gunguma.

⁸ Eso yee ka nee: «Macin no n'g'a tee almaney wey se kan ay n'i kubay?» A n'a zaabi ka nee: «Ni kan ti ay koyoo do, ay ga baa ya duu alhormo.»

⁹ Amma Eso nee: «Ay wanoo g'ay wasa, ag'armaa, gaabu i ga.»

¹⁰ Yakuba zaabi ka nee: «Suuri, masi woo tee! Alhormo tee ya ne, ma beeraa woo taa ay ga, zama takaa kan nda n'n'ay kubay ga hima nda Irkoy kubayyan, ni yadda ay ga.»

¹¹ Gomnoo dii kan kaa ma ne, zama Irkoy ka doonandi ya ne, haya kul goo ya ne.» Yakuba na Eso gaabi, a n'a taa.

¹² Eso nee: «Ir ma koy, ir ma hanga cere, ay ga dira ni bande.»

¹³ A n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, n'ga bay kaŋ zankey sii nda gaabi, feejiyaŋ nda hawyaŋ kaŋ ga naanandi goo ay ga, nda ir n'i cahāndi zaari folloku, almaney kul ga halaci.

¹⁴ Ay g'a wiri ni ga, ay koyoo ma koy nga tamoo jine. Agay, ay ga dira mossoyaada almaney kaŋ goo ay jine cewey bande nda zankey cewey bande hala ya too ni do, ay koyoo gandaa ra kaŋ se i ga nee Seyir.»

¹⁵ Eso nee: «Adiši ay ga borey jere foo naŋ ni bande.» Yakuba n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, masi woo tee, alhormo de no ay g'a wiri ni ga!»

¹⁶ Zaaroo din kul ra, Eso na Seyir gandaa fonda zaa.

¹⁷ Yakuba hunday naaru ka koy Sukot here. A na hugu cin nga boŋ se, a na tendeyaŋ tee almaney se: woo se i ga nee nongoo din se Sukot (maanaa «tendeyaŋ»).

Yakuba goro Šekem koyraa jeroo ga

¹⁸ Woo banda ga, Yakuba too nda baani Šekem koyraa ra kaŋ goo Kanaŋ gandaa ra, kaŋ a ga hun Padaŋ-Aram. A na nga hukcumoo cin koyraa miŋoo ga.

¹⁹ A na farroo jeroo kaŋ ra a na nga hukcumoo cin day nzorfu kaaray tamma boŋ zangu (100) Hamor izey ga kaŋ ti Šekem baaba.

²⁰ De no din ra a na sargari tonadoo cin k'a kayandi kaŋ a na maapoo dan «El kaŋ ti Izirayel Koyoo».

34

Šekem kaŋ Dina ga ka marga nda a

¹ Han foo Dina kaŋ ti ize woyoo kaŋ Leya duu a Yakuba se, fatta ka koy Šekem koyraa laamaa zankawoyey guna.

² Koyraa laamaa boŋkoynoo kaŋ maapoo ti Hamor Hewi bora, iz'aroo kaŋ maapoo ti Šekem dii a. A n'a dii ka marga nda a nda gaabi.

³ Woo banda ga, Šekem na Dina, Yakuba ize woyoo bajoo zaa nga binoo ra. A baa zankawoyoo, a šelaŋ a se hala binoo ma kani nga ga.

⁴ Šekem nee nga baaba Hamor se: «Ay hiijadi zankawoyoo woo.»

⁵ Yakuba maa kaŋ a gum nga ize woyoo Dina boŋ. Iz'arey koy nda nga almaney hawsaa ra, a mana haya kul har hala waatoo kaŋ ra i yee kate.

⁶ Hamor, Šekem baaba, fatta ka koy Yakuba do ka šelaŋ a se.

⁷ Waatoo kaŋ Yakuba izey kaa ka hun hawsaa ra, i maa alhabaroo. Biney maray, i hanse ka futu haya kaŋ se Šekem na goy futaa woo tee Izirayel hugoo ra, ka kani nda Yakuba ize woyoo, woo ti haya kaŋ si hima ka tee.

⁸ Hamor šelaŋ i se ka nee: «Šekem, ay iz'aroo na war ize woyoo bajoo zaa nga binoo ra, ay g'a wiri war ga, war m'a noo a se hiijay.

⁹ Wa waafaku nda ir, war g'ir noo war woyey hiijay se, war mo ma hiiji ir waney.

¹⁰ Wa goro ir bande, gandaa goo war jine. Wa cindi, war ma day ka bara, war ma duu nonguyaŋ.»

¹¹ Šekem mo nee woyoo baaba nda armey se: «Wa alhormo tee ya ne! Haya kaŋ war g'a har, ay g'a noo war se.

¹² Wa hiijay alman boobo dan ay ga nda gomni beeri, haya kul kaŋ war n'a har, ay g'a noo, wa yadda de k'ay noo woyoo ya hiiji a.»

Yakuba izey faasa ngi woymaa se

¹³ Yakuba iz'arey na carmay ka tuuru Šekem nda nga baaba Hamor se, zama Šekem nka gum ngi woymaa Dina boŋ.

¹⁴ I nee i se: «Ir si hin ka woo tee k'ir woymaa noo aru se kaŋ ti jofolo, haawi no ir se.

¹⁵ Hayaa folloku ga ir ga yadda war se kaŋ ti, nda war n'ir takaa tee ka arey kul kaŋ goo war ra danbangu.

¹⁶ Woo ra ir ga war noo ir ize woyey hijay se, de ir ga war waney zaa, ir ga goro war bande ka tee jama folloku.

¹⁷ Amma nda war si baa war ma haŋajer ir se ka hurubangu, ir g'ir woymaa zaa ka koy.»

¹⁸ Ngey ŝenney kan Hamor nda nga izoo ŝekem se.

¹⁹ Arusoogaa mana gay kaŋ a na hayaa tee, zama a ga baa Yakuba ize woyoo. Koyne mo a ga hanse ka bara nda meeŝenni borey kul do nga baaba hugoo ra.

²⁰ Hamor nda ŝekem, nga izoo, koy ngi koyraa mijoo ga ka ŝelaŋ ngi koyraa borey se ka nee:

²¹ «Borey wey goo ir bande nda alaafiyaa, i ma cindi ir gandaa ra ka day ka bar. Nga ne, ir gandaa ga hay, i ma doo zaa. Ir ga ngi woyey zaa ka hiji ey, ir mo g'i noo ir waney.

²² Nga binde, borey wey nee kaŋ hayaa folloku ra ngi ga goro ir bande ka tee jama folloku: hayaa man'ti kala aru kul kaŋ goo ir ra ma hurubangu sanda ngi takaa.

²³ Ngi alman kurey, nda ngi hayey, nda ngi adabbawey kul si tee ir wane wala? Ir ma yadda hinne hala i ma goro ir bande.»

²⁴ Borey kul kaŋ kaa koyraa mijoo ga na haŋajer ka yadda Hamor nda nga izoo ŝekem se. Aru kul kaŋ kaa koyraa mijoo ga hurubangu.

²⁵ Jirbi hinzantoo hane, kaŋ i ga hanse ka dor, Yakuba iz'aru hinka, Simewoŋ nda Lewi kaŋ ti Dina armey, affoo kul na nga takubaa zaa, i kaŋ koyraa ra kaŋ ga hongu nga goo alaafiyaa ra, de i na arey kul wii.

²⁶ I na Hamor nda nga izoo ŝekem mo wii nda takubaa, i na Dina fattandi ŝekem hugoo ra, de i n'a ka koy.

²⁷ Yakuba iz'arey jerey kaa ka bukawey hayey zaa, i na koyraa kom kaŋ ra i gum ngi woymaa boŋ.

²⁸ I na ngey alman buuney, nda ibeerey, nda farkey, haya kul kaŋ goo i se koyraa ra, nda haya kul kaŋ goo i se hawsaa ra, i n'i taa.

²⁹ I na ngey almaanoo, nda zankey nda woyey kul zaa ka haya kul kom kaŋ goo ngi hugey ra.

³⁰ Yakuba nee Simewoŋ nda Lewi se: «War n'ay tooŋe k'ay tee konnayhaya Kanaŋ borey nda Ferezi borey se kaŋ goo gandaa ra. Ay sii nda boro boobo, i ga marga ka kaa ay ga, i g'ay kar hala ya dere sōy, agay nda ay hugoo.»

³¹ I n'a zaabi ka nee: «A ga hima k'ir woymaa tee sanda woykuuru wala?»

35

Yakuba gana ŝekem ka koy Betel

¹ Han foo Irkoy nee Yakuba se: «Tun ni boŋ ga, žigi ka koy Betel, ma goro no din. Ma sargari tonadoo cin no din ni Koyoo maapoo ga kaŋ bangay ma ne waatoo kaŋ n'ga zuru ni armaa Eso se.»

² Yakuba nee nga alaayaney nda nga borey kul se: «Wa koy waaney derandi kaŋ goo war kone, tooru doo sii ne ra, wa war boŋ henanandi ka kaaray, war ma darbay barmay.

³ Ir ma tun ka žigi ka koy Betel, no din ra ay ga sargari tonadoo cin ir Koyoo maapoo ga kaŋ n'ay zaabi ay binemarayyanoo zaaroo hane, de mo kaŋ cindi ay bande ay naarumaa ra.»

⁴ I na Yakuba noo koy waaney kul kañ cindi i kone nda korbawey kañ cindi hañawey ra. Yakuba n'i fiji tuurinaa beeroo cire kañ goo Šekem jeroo ga.

⁵ Woo banda ga, i koy. Koyrawey kañ goo jere ga, Irkoy n'i hunburandi hala nongu kañ ra i mana Yakuba izey gaarandi.

⁶ Yakuba nda borey kul kañ goo a bande too Luz kañ se i ga nee Betel kañ goo Kanañ gandaa ra.

⁷ No din ra a na sargari tonadoo cin, de a na nongoo cee nda El-Betel (maanaa «Betel Koyoo»), zama no din ra Irkoy na nga boñ cebe a se waatoo kañ a ga zuru nga armaa se.

⁸ Debora faati kañ ti Rebeka biirikaa. A suturandi Betel se ganda, tuurinaa beeroo cire, de i na maapoo dan «Hēeney tuurinañoo».

⁹ Waatoo kañ Yakuba kaa ka hun Padañ-Aram, Irkoy bangay a se koyne, a na albarka dan a ra.

¹⁰ Irkoy nee a se:
«Ni maapoo ti Yakuba,
amma hō banda ga,
ni maapoo si yee ka tee Yakuba,
a ga tee Izirayel.»
Takaa woo nda a na Izirayel maapoo dan a ga.

¹¹ Irkoy nee a se koyne:
«Agay ti Irkoy, Hini-kul-koyoo.
Hay, ma boobo!
Dumi nda dumi booboyañ ga hun ni ga,
n'ga kokoyyañ hay.

¹² Gandaa kañ ay n'a noo Ibrahima nda Isiyaka se,
ay g'a noo ma ne.
Ni hayroo kañ ga cindi ni dumaa ga,
ay g'i noo gandaa din.»

¹³ Woo banda ga, Irkoy žigi ka hun nongoo kañ ra a šelañ a bande ra.

¹⁴ Yakuba na hongandihaya foo kayandi nongoo kañ ra Irkoy šelañ a se, hongandihayaa tondi nda a n'a tee kañ a na sargari hari-hari doori a boñ ka jii doori a ga.

¹⁵ Yakuba na nongoo kañ ra Irkoy šelañ a bande maapoo dan Betel (maanaa «Irkoy hugoo»).

Benžamen hayandi, Rašel faati

¹⁶ Yakuba nda nga borey hun Betel. Diray cindi ngi nda koyraa game kañ se i ga nee Efrata, waatoo kañ Rašel ga duu nga boñ, a hanse ka fara hala a ga zumandi.

¹⁷ Hayyanoo taamaroo ra, hayandikaa nee a se: «Bine tee, zama iz'aru no ni yee ka duu.»

¹⁸ Waatoo kañ hundoo ga baa ka hun, zama hundi gurzugaa ra a goo, a na zankaa maapoo dan Ben-Oni (maanaa «ag'almasiiba izoo»), amma baaboo n'a cee nda Benžamen (maanaa «ay kabe henna izoo»).

¹⁹ Rašel faati, a suturandi Efrata fonda ra. Efrata da ti Betelehem.

²⁰ Yakuba na tondi foo kayandi k'a tee hongandihaya saaraa boñ. Rašel saaraa hongandihayaa no kañ ga bara hala hō zaaroo.

²¹ Woo banda ga, Izirayel gana, a na nga hukukumoo cin nongu foo kañ se i ga nee Migdal-Eder* dumaa ga.

²² Izirayel goraa ra, nongoo din ra, Ruben koy marga nda Bilha kañ ti nga baaba wahayoo. Izirayel maar'a.

* 35:21 35.21 Nongu hodaddante kañ ga kurkey ga goro ka hawgay.

Yakuba iz'arey maapey

Yakuba sii nda kala iz'aru woy cindi hinka (12).

²³ Leya iz'arey ti: Yakuba ize jinaa kanj ti Ruben, nga banda ga, Simewon, nda Lewi, nda Žuda, nda Isakar, nda Zabulon.

²⁴ Rašel iz'arey ti: Isufi nda Benžamen.

²⁵ Bilha, Rašel konᅇaa, iz'arey ti: Dan nda Neftali.

²⁶ Zilpa, Leya konᅇaa, iz'arey ti: Gad nda Ašer. Wey ti Yakuba iz'arey kanj a duu ey Padaᅇ-Aram.

Isiyaka buuyanoo

²⁷ Yakuba koy nga baaba Isiyaka do Mamre kanj goo Kiryat-Arba kanj se i ga nee Hebron kanj ra Ibirahima nda Isiyaka goro ka waati tee.

²⁸ Isiyaka duu jiiri zangu nda woyyaaha (180) aloomur.

²⁹ Isiyaka hundoo hun, a faati. Žeenay henna banda ga, a koy nga hayragey gar alaaharaa. Nga iz'arey Eso nda Yakuba n'a sutura.

36*Eso hun Kanaᅇ gandaa ra ka koy goro Seyir gandaa ra*

¹ Eso kanj se i ga nee koyne Edom, hayroo ne.

² Eso mana nga wandey zaa kala Kanaᅇ gandaa ize woyey ra: Ada kanj ti Elonj Heti boraa ize woyoo, nda Oholibama, Ana ize woyoo kanj ti Sibonj Hewi boraa ize woyoo.

³ Wey banda ga, Basemat kanj ti Isimayel ize woyoo, Nebayot woymaa.

⁴ Ada duu Eso se Elifaz, Basemat duu Rehuwel,

⁵ Oholibama duu Yehuš, nda Yalam, nda Kora. Wey ti Eso iz'arey kanj a duu ey Kanaᅇ gandaa ra.

⁶ Han foo Eso na nga wandey, nda nga iz'arey, nda nga ize woyey, nda nga hugoo borey kul, nda nga alman kurey, nda nga adabbawey, nda gomni kul kanj a duu a Kanaᅇ gandaa ra, a n'i zaa ka koy goro ganda foo here kanj ga mooru nga armaa Yakuba.

⁷ Zama hayaa kanj se ngi almaney ga hanse ka boobo hala nongu kanj ra i si hin ka goro cere ra. Gandaa kanj ra i goo ma goro si hin k'i zaa ngi almaney maaganda se.

⁸ Woo ka kate Eso goro tondi hondey ra kanj ti Seyir gandaa. Eso da se i ga nee Edom.

Eso hayroo Seyir gandaa ra

⁹ Eso ti Edom borey baaba, nga hayroo ne kanj goo tondi hondey ra kanj ti Seyir gandaa.

¹⁰ Eso iz'arey maapey ne: nga wandoo Ada iz'aroo ti Elifaz, nga wandoo Basemat iz'aroo ti Rehuwel.

¹¹ Elifaz iz'arey ti: Teman, nda Omar, nda Sefo, nda Gatam, nda Kenaz.

¹² Timna ti wahayoo kanj Elifaz, Eso iz'aroo n'a zaa hiijay se. A duu a se Amalek. Wey ti Ada, Eso wandoo haamawey.

¹³ Rehuwel iz'arey ti: Nahat, nda Zera, nda Šamma nda Miza. Wey ti Basemat, Eso wandoo haamawey.

¹⁴ Oholibama kanj ti Eso wandoo man'ti kala Ana, Sibonj ize woyoo, ize woyoo, nga izey ne: a duu Eso se Yehuš, nda Yalam, nda Kora.

¹⁵ Alkabiilawey bonkoyney kanj hun Eso iz'arey ra maapey ti: Elifaz, Eso iz'aru jinaa iz'arey maapey ne: bonkoynoo kanj maapoo ti Teman, nda bonkoynoo Omar, nda bonkoynoo Sefo, nda bonkoynoo Kenaz,

¹⁶ nda bonkoynoo Kora, nda bonkoynoo Gatam, nda bonkoynoo Amalek. Wey ti bonkoyney kanj hun Elifaz ga Edom gandaa ra, i man'ti kala Ada haam'arey.

17 Rehuwel kaŋ ti Eso iz'aroo, iz'arey maapey ne: boŋkoynoo Nahat, nda boŋkoynoo Zera, nda boŋkoynoo Šamma nda boŋkoynoo Miza. Wey ti boŋkoyney kaŋ hun Rehuwel ga Edom gandaa ra. I man'ti kala Basemat, Eso wandoo haam'arey.

18 Oholibama kaŋ ti Eso wandoo, hayroo ti: boŋkoynoo Yehuš, nda boŋkoynoo Yalam, nda boŋkoynoo Kora. Wey ti boŋkoyney kaŋ hun Oholibama ga, Eso wandoo kaŋ ti Ana ize woyoo.

19 Wey ti Eso iz'arey nda ngi alkabiilawey boŋkoyney. Eso da se i ga nee Edom.

Seyir, Hori bora nda nga hayroo

20 Seyir kaŋ ti Hori bora nda nga hayroo ne: Lotan, nda Šobal, nda Sibon, nda Ana,

21 nda Dišon, nda Eser, nda Dišan. Wey ti Hori borey boŋkoyney, Seyir hayroo, Edom gandaa ra.

22 Lotan iz'arey ti Hori nda Hemam. Lotan woymaa ti Timna.

23 Šobal iz'arey ti: Aliwan, nda Manahat, nda Ebal, nda Šefo, nda Onam.

24 Sibon iz'arey ti Aya nda Ana. Ana follokaa no ka duu hari saajoo ra, waatoo kaŋ a koy nga baaba Sibon farkey kur.

25 Ana izey ti: Dišon nda Oholibama kaŋ ti Ana ize woyoo.

26 Dišon iz'arey ti: Hemdan, nda Ešan, nda Yitraŋ, nda Keraŋ.

27 Eser iz'arey ti: Bilhan, nda Zawan, nda Akan.

28 Dišan iz'arey ti Utus nda Aran.

29 Hori borey boŋkoyney ne: boŋkoynoo Lotan, nda boŋkoynoo Šobal, nda boŋkoynoo Sibon, nda boŋkoynoo Ana,

30 nda boŋkoynoo Dišon, nda boŋkoynoo Eser, nda boŋkoynoo Dišan. Wey ti Hori borey boŋkoyney, alkabiila nda alkabiila Seyir gandaa ra.

Edom gandaa kokoyey nda nga alkabiilawey boŋkoyney

31 Za kokoy mana Izirayel borey laama, kokoyey kaŋ laama Edom gandaa ra maapey ne:

32 Bela, Bewor iz'aroo na Edom laama. Nga koyraa maapoo ti Dinhaba.

33 Waatoo kaŋ Bela buu, Zera iz'aroo Yobab kaŋ ga hun Bosra huru dogoo ra.

34 Waatoo kaŋ Yobab buu, Hušam huru dogoo ra, a si hun kala Teman borey gandaa ra.

35 Waatoo kaŋ Hušam buu, Bedad iz'aroo Hadad huru dogoo ra. Nga no ka Majan borey kar ka hin ey Mowab gandaa ra. Nga koyraa maapoo ti Awit.

36 Waatoo kaŋ Hadad buu, Samla kaŋ ga hun Masreka huru dogoo ra.

37 Waatoo kaŋ Samla buu, Šawul kaŋ ga hun Rehobot isaa* mijoo ga huru dogoo ra.

38 Waatoo kaŋ Šawul buu, Akbor iz'aroo Bal-Hanaŋ huru dogoo ra.

39 Waatoo kaŋ Bal-Hanaŋ, Akbor iz'aroo buu, Hadar huru dogoo ra, nga koyraa maapoo ti Pawu. Wandoo maapoo ti Mehetabel. Mehetabel ti Matred ize woy. Matred ti Me-Zahab ize woy.

40 Boŋkoyney kaŋ hun Eso ga maapey ne, affoo kul nda nga alkabiilaa, nda nga gorodogoo, nda nga maapoo: Timna, nda Alewa, nda Yetet,

41 nda Oholibama, nda Ela, nda Pinon,

42 nda Kenaz, nda Teman, nda Mibsar,

43 nda Magdiyel, nda Iram. Wey ti Edom boŋkoyney, affoo kul nda nga gorodogoo gandaa kaŋ i n'a mayray ra. Eso ti Edom borey kaagaa.

* 36:37 36.37 Zamnaa 31.21.

37

Isufi handirey

¹ Yakuba goro Kanaŋ gandraa ra, nongoo kaŋ ra baaboo bay ka cindi.

² Yakuba hayroo fillaa ti woo. Waatoo kaŋ Isufi goo nda jiiri woy cindi iyye (17), a ga koy almaney kur, nga nda nga armyey. Zankaa woo ga hanga nga baaba foo izey bande kaŋ ti Bilha nda Zilpa iz'arey. A ga ngi šenni laaley ka too ngi baaba do.

³ Woo kaa ka gar Izirayel ga baa Isufi ka bisa nga zankey kul, zama nga žeenayyanoo ra a duu a, a na darbaj caarante foo tee a se.

⁴ Kaŋ nga armyey ga dii kaŋ ngi baaba ga bag'a ka bisa ngey kul, i konna a, de i si hin ka šelan a se nda baji.

⁵ Isufi handiri, de a n'a deede nga armyey se, woo yee ka kate i ma konna a ka tonton.

⁶ A nee i se: «Wa maa handiroo kaŋ ay n'a tee se!

⁷ Ir mma goo ma jeeni terenjiyaŋ haw faarey ra kaŋ dogoo din da ay terenjoo tun ka kay nga boŋ ga, war waney g'a kuubi k'a bere, de i ga gunguma jinoo ra.»

⁸ Nga armyey n'a zaabi ka nee: «Macin! Ni mm'ir laama sanda kokoy? Ni mm'ir juwal sanda boŋkoyni wala?» I yee ka konna a ka tonton nga handirey nda nga šenney maaganda se.

⁹ A yee ka handiri koyne, de a n'a filla nga armyey se. A nee: «Ay na handiri foo tee koyne. Handiroo ra ay dii waynaa nda handoo nda handaray woy cindi foo (11) ga gunguma ya ne.»

¹⁰ A n'a deede nga baaba nda nga armyey se. Baaboo citi a ga ka nee: «Cin handiri ti woo? Adiši agay, nda ni jaa, nda ni armyey no ma kaa ka gunguma ma ne?»

¹¹ Isufi armyey canse a ga, amma baaboo gaabu šennoo ga.

Isufi armyey n'a neere, a koy fatta Misira gandraa ra

¹² Han foo Isufi armyey koy ngi baaba almaney kur koyraa here kaŋ se i ga nee Šekem.

¹³ Izirayel nee Isufi se: «Man'ti Šekem here no ni armyey ga koy kur? Kaa, ya ni sanba i do.» A n'a zaabi ka nee: «Agay ne, ay baaba!»

¹⁴ Izirayel nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, koy ma dii wala ni armyey nda almaney ga saabu, ma kaa ka ngi alhabar tee ya ne.»

Takaa woo nda a n'a sanba Hebron gooroo ra, Isufi koy Šekem here.

¹⁵ Aru foo n'a kubay saajoo ra, a dere. Aroo n'a hãa ka nee: «Macin no n'g'a wiri?»

¹⁶ A n'a zaabi ka nee: «Ag'armey no ay g'i wiri. Ay g'a wiri ni ga, nda n'ga nongoo bay kaŋ ra i koy almaney kur, m'a har ya ne.»

¹⁷ Aroo nee a se: «I hun ne ra, ay ga maa i ga nee ngi ma koy koyraa here kaŋ se i ga nee Dotan.» Isufi hanga nga armyey ceebandawey, a duu ey Dotan.

¹⁸ Za a mana too kate i do, i g'a honnay nongu mooro ra, i marga ka waafaku ka nee ngi m'a wii.

¹⁹ I nee cere se: «Handirey baaba ne ma kaa.

²⁰ Wa kaa, ir m'a wii, ir m'a warra dayey wey affoo ra, de ir ma nee kaŋ ganjihooga k'a ŋaa. Waatoo din ir ga dii haya kaŋ nga handirey ga ti a!»

²¹ Ruben maa šennoo, a baa nga m'a hallasi kabey ra. A nee: «Ir masi hundoo kaa.»

²² A yee ka nee i se: «War masi kuri mun. W'a warra dayoo woo ra kaŋ ne saajoo ra, amma war mas'a wii.» A nka baa nga m'a hallasi k'a ka yee baaboo do.

²³ Waatoo kaŋ Isufi too kate nga armyey do, i na nga darbaa kaa jindoo ra, darbaj caarantaa kaŋ goo a ga.

²⁴ I n'a dii, i n'a warra dayoo ra. Hari sii a ra, nga koonoo no.

²⁵ Woo banda ga, i goro ka ŋaa. I na Isimayel borey honnay i ga kaa, ŋi nda ŋi yoo jeejewey ka hun Galad ka doo Misira gandaa ra. Jeejewey man'ti kala day-day, nda jii, nda dugu.

²⁶ Kaŋ Žuda dii ey, a nee nga armey se: «Macin no ir ga duu a nda ir n'ir armaa wii k'a tugu?»

²⁷ Wa kaa, ir m'a neere Isimayel borey se, ir mas'a wii, zama ir armaa no kaŋ ti ir hamoo.» I yadda a se.

²⁸ Waatoo kaŋ Majaŋ maamalakawyaŋ ga bisa, Isufi armey n'a cendi k'a kaa dayoo ra k'a neere Isimayel borey se nzorfu kaaray tamma boŋ waranka (20). Borey din koy nda a Misira gandaa ra.

²⁹ Woo banda ga, Rubeŋ yee kate dayoo do, de a dii kaŋ Isufi sii a ra, a na nga darbawey kaŋ goo jindoo ra kottu ka nga dooraa cebe.

³⁰ A yee nga armey do ka nee i se: «Zankaa sii no! Sohō cin no ay ga ti a?»

³¹ I na Isufi darbaa zaa, i na jindaaru foo koosu, de i na darbaa miti kuroo ra.

³² I na darbawey caarantaa sanba ŋi baaba do ka nee a se: «Woo ti hayaa kaŋ ir duu a! Guna wala ni iz'aroo darbaa no wala man'ti nga no.»

³³ A n'a bay, de a nee: «Ay izoo darbaa no! Ganjihooga k'a ŋaa, Isufi wiiyandi!»

³⁴ Yakuba na nga jinde bankaarawey kottu ka nga dooraa cebe. A na nga gamoo haw nda saaku kasa*, de a na waati kuku tee a ga nga izoo hēe.

³⁵ Nga iz'arey nda ize woyey kul tun ka koy ka binoo yaynandi, amma a wanji ka dangay. A nee: «Hēenoo ra ay ga koy ag'iz'aroo gar alaaharaa.» A cindi a ga hēe.

³⁶ Woo kaa ka gar Majaŋ borey na Isufi neere Misira gandaa ra Potifar se kaŋ ti Firawuuna goykaw beerey affoo, nga lakkalkey jineboraa.

38

Tamar duu Žuda se hayyan

¹ Zaman follokaa ra, Žuda hibi nga armey ga ka koy goro Adulam boraa do kaŋ maapoo ti Hira.

² No din ra Žuda dii Kanaŋ aru foo kaŋ maapoo ti Šuwa, ize woyoo. A hiiji a, a gorokasinay nda a.

³ A tee alhaamidu, a na iz'aru foo daŋ aduŋna ra kaŋ Žuda na maapoo daŋ Er.

⁴ A yee ka gunde zaa, a na iz'aru daŋ aduŋna ra kaŋ a na maapoo daŋ Onaŋ.

⁵ A yee ka iz'aru daŋ aduŋna ra kaŋ a na maapoo daŋ Šela. Žuda sii kala Kezib, waatoo kaŋ izoo woo ga hayandi.

⁶ Jiiriyaŋ banda ga, Žuda na Er hiijandi kaŋ ti nga iz'aru jinaa, woyoo maapoo ti Tamar.

⁷ Er, Žuda ize jinaa man'ti kala boro futu Abadantaa se. Abadantaa n'a wii.

⁸ Žuda nee Onaŋ se: «N'ga hima ka hiiji ni albora woyoo hala ma duu hayyan ni armaa se.»

⁹ Amma Onaŋ faham kaŋ izey kaŋ a g'i hay si huru nga maapoo ga, woo se waati kul kaŋ a ga marga nda woyoo, a mma naŋ almaaniyoo ma mun laboo ra hala nga masi duu nga armaa se hayyan.

¹⁰ Hayaa kaŋ Onaŋ n'a tee man'ti kala ifutu Abadantaa se, a na nga mo wii.

¹¹ Žuda nee nga nzura woyoo Tamar se: «Koy goro ni baaba hugoo ra, masi hiiji hala ay iz'aroo Šela ma beeri.» A nka hunbur Šela masi koy buu sanda nga armey takaa, nga se a na šennoo woo har. Tamar koy goro nga baaba hugoo ra.

* 37:34 37.34 Buuyan ra i ga woo tee.

¹² Waati kuku banda ga, Šuwa ize woyoo kaŋ ti Žuda wandoo, faati. Buuyanoo goraa banda ga, Žuda nda nga ceroo Hira, Adulam boraa, žigi ka koy Timna ka almaney kosu.

¹³ Boroyaŋ na Tamar noo alhabar ka nee: «Ni kurŋoo baaba ne ma žigi ka koy Timna ka nga almaney kosu.»

¹⁴ Tamar na nga woy gorori darbawey kaa ka tungu gum nga ga, ka nga boŋ tugu. A koy goro Enayim koyraa miŋoo ga, Timna fondaa ra, zama a ga dii kaŋ Šela beeri, amma i mana nga noo a se hiijay.

¹⁵ Kaŋ Žuda dii a kul, a n'a himandi nda woykuuru, zama a nka nga ndumoo gum.

¹⁶ A šiiri ka koy a do fondaa ra, a nee a se: «Naŋ ya kani nda ni.» A si bay wala nga nzura woyoo no. A n'a zaabi ka nee: «Macin no n'g'a noo ya ne nda ay n'ay boŋ noo ma ne?»

¹⁷ A nee a se: «Ay ga hancin-ize foo sanba ma ne ag'almaney ra.» Woyoo nee a se: «A boori, nda n'g'ay noo tolme hala n'g'a sanba.»

¹⁸ A nee a se: «Macin no n'ga baa y'a tolme?» A n'a zaabi ka nee: «Ni karfoo nda nga korbaa kaŋ ti ni tammaasaa, nda ni kabe goboo.» A n'i noo a se, a marga nda a, a n'a tee boro hinka.

¹⁹ A tun ka koy, a na tungoo kaa ka woy gorori darbawey yeeti nga ga.

²⁰ Žuda na nga ceroo, Adulam boraa, sanba nda hancin-izoo a ma nga hayey kaŋ a n'i tolme taa woyoo kone. Amma a mana dii a.

²¹ A na borey kaŋ goo no din hãa ka nee: «Man woyoo kaŋ ga izefututaray tee Enayim fondaa ra?» I n'a zaabi ka nee: «Woy kul sii ne ra kaŋ ga izefututaray tee.»

²² A yee Žuda do ka nee: «Ya na dii a, koyne mo ba nongoo din borey nee kaŋ woy kul sii no din kaŋ ga nga boŋ neere.»

²³ Žuda nee: «A ma gaabu hayey kaŋ goo a kone ir masi koy kayna. Nga ne, ay na hancin-izoo sanba, amma mana dii a.»

²⁴ Handu hinza cine banda ga, boroyaŋ na Žuda bayrandi ka nee: «Tamar, ni izoo wandoo na woykuurutaray tee, de woykuurutaraa ra a tee boro hinka.» Žuda nee: «W'a fattandi, i m'a ton.»

²⁵ Waatoo kaŋ i g'a ka fatta, a n'i ma nee nga nzuraa se: «Boraa kaŋ n'ay tee boro hinka wane nda jinawey wey.» A yee ka nee: «Guna wala n'ga boraa bay kaŋ wane nda karfoo, nda nga korbaa, nda goboo woo.»

²⁶ Žuda n'i bay, a nee: «A goo nda cimi nda agay, zama ya n'a noo ag'iz'aroo Šela se.» Woo banda ga, a mana yee ka marga nda a.

²⁷ Waatoo kaŋ a ga baa ka hay, i gar kaŋ ntaway aruyaŋ no a ga duu.

²⁸ Kaŋ a ga duu nga boŋ, ize faa na nga kaboo kaa taray, hayandikaa na kaboo dii ka šilli ciray zaram haw a ga ka nee: «Woo ka jin ka fatta.»

²⁹ Amma a na nga kaboo yeeti, de armaa ne ka huru aduŋŋa ra. Hayandikaa nee: «Gaabi nda ni ne ka fatta!» I na maapoo dan Peres (maanaa «fatta nda gaabi»).

³⁰ Nga banda ga, armaa fatta kate kaŋ šilli ciraa goo kaboo ga. I na maapoo dan Zera (maanaa «waynaa cirayyanoo»).

39

Potifar wandoo kaŋ Isufi ga

¹ I na Isufi ka doo Misira. Misira aru foo kaŋ maapoo ti Potifar kaŋ ti Firawuuna goykaw beerey affoo, nga lakkalkey jineboraa, a n'a day Isimayel borey ga kaŋ n'a ka doo no din.

² Abadantaa goo Isufi bande, haya kul kaŋ ra a huru ga boori. A cindi nga koyoo, Misira boraa, hugoo ra.

³ Nga koyoo dii kan Abadantaa goo a bande, de mo haya kul kan ra a huru Abadantaa g'a hanse.

⁴ A na alhormo tee Isufi se, a tee a se cee-cire maana. Potifar na nga hugoo talfi a ga, a na nga hayey kul dan kaboo ra.

⁵ Za kan a na nga hugoo nda nga hayey kul dan kaboo ra, Abadantaa na albarka dan Misira boraa hugoo ra, Isufi maaganda se. Abadantaa na albarka dan Potifar hayey kul ra, nda nga hugoo ra, nda nga faarey ra.

⁶ Hayey kul kan goo maapoo ga, a n'i nan Isufi kaboo ra. Nga hunday si huga nda haya kul kala nga naahayaa. Isufi goo nda kunturu henna nda ndum henna.

⁷ Waati bandaa ga, Isufi goo woo da ra kan nga koyoo wandoo na moo dan a ra. Woyoo nee a se: «Marga nda agay.»

⁸ A wanji, de a nee a se: «Guna, ay koyoo si haya kul bay nga hugoo se, hayey kul a man'i dan kala ay kaboo ra.

⁹ A mana bisa agay hugoo woo ra, a man'ay ganji haya kul nda man'ti ni kan ti nga wandoo. Taka foo nda ay ga zunubu beeroo woo tee ka Irkoy kuta?»

¹⁰ Takaa kul kan nda a g'a har Isufi se zaari ka kaa zaari, a wanji ka marga nda a, ka kani nda a.

¹¹ Han foo Isufi huru hugoo ra ka nga goyey tee, a gar kan hugu-ize kul sii no,

¹² woyoo na Isufi dii nda nga darbaa ka nee: «Kani nda agay!» A na nga darbaa nan kaboo ra, a zuru ka taray gaarandi.

¹³ Waatoo kan a dii kan a na nga darbaa nan nga kaboo ra ka zuru ka koy taray,

¹⁴ a ciya nga hugoo borey se ka nee i se: «Wa guna, a mana kate ir se kala Ebere kan ma kaa ka hooray ir ra. A nka gum ay ga, de ay na jinde jer ka kaati ka ciya.

¹⁵ Kan a maa kan ay ga kaati ka ciya, a na nga darbaa nan ay jeroo ga, a zuru ka koy taray.»

¹⁶ A na Isufi darbaa jisi nga jeroo ga hala waatoo kan kurpoo yee kate hugey.

¹⁷ A na filla follokaa deede a se ka nee: «Ebere bapnaa kan n'kate a ir do kaa ay do ka hooray ay ra.

¹⁸ Amma kan ay kaati ka ciya kul, a na nga darbaa nan ay jeroo ga ka zuru ka koy taray.»

¹⁹ Waatoo kan Isufi koyoo ga maa wandoo deeda ra, a ga nee: «Woo ti hayaa kan ni bapnaa n'a tee ya ne», Isufi koyoo too met nda futay.

Isufi huru kasaa ra

²⁰ Isufi koyoo n'a dii, a n'a dan kasaa ra, nongoo kan ra kokoyoo kasa-izey ga daabandi. A cindi no din, kasaa ra.

²¹ Amma Abadantaa goo Isufi bande, a na nga hennayyanoo cebe a se, ka borohennataray dan kasa hugoo jineboraa binoo ra Isufi se.

²² Kasa hugoo jineboraa na kasa-izey kul kan goo kasaa ra dan Isufi kaboo ra, haya kul kan i g'a tee, nga no m'a juwal.

²³ Haya kul kan goo Isufi kaboo ra, kasa hugoo jineboraa si huga nda a, zama a ga bay kan Abadantaa goo Isufi bande, de mo haya kul kan ra Isufi na kabe dan, Abadantaa g'a boryandi.

40

Isufi na kasa-ize hinka handirey feeri

¹ Hayey din kan tee banda ga, aroo kan ga huga nda Misira kokoyoo hanhayaa nda aroo kan ga huga nda nga naahayaa na laybu tee ngi koyoo se kan ti Misira kokoyoo.

² Firawuuna futu jineboro hinkaa ga kan ti nga hanhaya hansekey bonkoynoo nda naahaya hansekey bonkoynoo.

³ A n'i dii k'i dan nga lakkalkey jineboraa hugoo ra kan goo kasaa ra, nongoo kan ra Isufi daabandi.

⁴ Lakkalkey jineboraa n'i nan Isufi kaboo ra, a m'i hawgay, i na waati tee kasaa ra.

⁵ Han foo Misira kokoyoo hanhaya hansekey jineboraa nda naahaya hansekey jineboraa kan daabandi kasaa ra, handiri cijin folloku, affoo kul nda nga handiroo nda nga almaganaa.

⁶ Isufi biya ka kaa i do, de a dii kan i ga huzun.

⁷ A na Firawuuna goykaw hinkaa kan goo a bande kasaa ra hãa ka nee: «Macin se war gaahamey ga buu war ga hõ?»

⁸ I n'a zaabi ka nee: «Ir nka handiri, amma boro kul sii ne kan g'i feeri.» Isufi nee i se: «Man'ti Irkoy kone almaganaa goo wala? W'i filla ya ne.»

⁹ Hanhaya hansekey jineboraa na nga handiroo deede Isufi se ka nee: «Ay handiroo ra, ay dii alanebnaa foo kan ga kay ay jine.

¹⁰ Alanebnaanoo woo, kabe hinza bara a ga. Kan a boosu kul, a na izeyan hay kan nin.

¹¹ Firawuuna potoo goo ay kaboo ra, ay ga alaneb-izey kaa, ay g'i motti potoo ra, de ay n'a šerre Firawuuna se.»

¹² Isufi nee a se: «Handiroo almaganaa ne, tuuri kabe hinzaa man'ti kala jirbi hinza.

¹³ Ne nda jirbi hinza Firawuuna ga ciya ma ne, a ga ni yeeti ni goyoo ra. N'ga potoo šerre a se sanda takaa kan ni cindi k'a tee waatoo kan n'ga tee hanhaya hansekaw.

¹⁴ Amma ma hongu agay waati kan ni hayey boori. Ma borohennataray tee ya ne k'ay misoo hẽe Firawuuna do, a m'ay fattandi hugoo woo ra.

¹⁵ Gaabi nda i n'ay ka zuru ka hun Eberewey gandaa ra, ne mo ra, ya na haya kul tee kan ga hima nda guusoo woo huruyanoo.»

¹⁶ Naahaya hansekey jineboraa dii kan handiroo almaganaa ga boori, a nee Isufi se: «Agay mo, ay handiroo ra, ay dii dika hinzaa kan ra takula ga huru ga deke-deke cere g'ay boŋoo boŋ.

¹⁷ Dikaa kan goo beene, haya kul kan ti naayan kan ga huru alforon ra Firawuuna se kul goo a ra, de cirawey g'i naa dikaa ra ay boŋoo boŋ.»

¹⁸ Isufi zaabi ka nee: «Almaganaa ne, dika hinzaa man'ti kala jirbi hinza.

¹⁹ Ne nda jirbi hinza Firawuuna ga ni boŋoo kaa ni jindoo ga ka ni deejii bundu boŋ, cirawey ga kaa ka ni hamoo naa.»

²⁰ Jirbi hinzantoo sawa nda hanoo kan ra Firawuuna hayyanoo jiiri bereyanoo too, a na hoyandi tee nga tamey kul se. A na hanhaya hansekey jineboraa nda naahaya hansekey jineboraa cee tamey gamey ra.

²¹ Firawuuna na hanhaya hansekey jineboraa yeeti nga goyoo ra, ka potoo šerre a se.

²² Naahaya hansekey jineboraa, a n'a deejii k'a wii sanda takaa kan nda Isufi na handirey feeri i se.

²³ Hanhaya hansekey jineboraa mana yee ka hongu Isufi, a dirna a.

41

Isufi na Firawuuna handirey feeri

¹ Jiiri hinka banda ga, Firawuuna na handiri foo tee. Handiroo ra, a mma kay isaa mijoo ga.

² A dii haw henna naasa iyye žigi ka hun haroo ra, de i huru suboo ra k'a naa.

³ Ngi banda ga, haw iyye žigi ka hun haroo ra, i ga meeri, i ga faabu, de i koy kay ijinawey jerey ga isaa mijoo ga.

4 Haw iyee meera faabey na haw iyee boryaa naasey gon. Woo banda ga, Firawuuna moyey hay.

5 A yee ka jirbi, de a handiri koyne. Handiroo ra, a dii jeeni iyee kaŋ ga too i ga boori, i zay kaari follokaa ga.

6 Jeeni iyee koga noomayan kaŋ dandi hew konnaa n'i ton, tun dumawey ga.

7 Jeeni iyee noomey na jeeni iyyaa gon kaŋyan ga too i ga boori. Firawuuna tun, de a gar kaŋ handiri ra nga goo.

8 Subbaahoo ra, Firawuuna lakkaloo tun, de a daŋ i ma ciya kottekoyney nda bayraykoyney kul se kaŋ goo Misira ra. Firawuuna na nga handirey deede i se, amma boro kul mana hin k'i feeri a se.

9 Haŋhaya hansekey boŋkoynoo ŝelan Firawuuna se ka nee: «Hõ ay ga hongu ay laybey kaŋ ay n'i tee ka bisa.

10 Han foo ni kaŋ ti Firawuuna futu ni tamey ga, n'n'ay daŋ kasaa ra lakkalkey jineboraa hugoo ra, agay nda ŋaahaya hansekey boŋkoynoo.

11 Ir affoo kul na handiri foo tee cijin follokaa da ra, agay nda a, affoo kul nda wanoo almaganaa.

12 Ebere arusooga foo kaŋ ti lakkalkey jineboraa tamoo, cindi ir bande no din ra. Ir n'ir handirey deede a se, a na affoo kul noo nga almaganaa.

13 Hayey tee nda takaa kaŋ nda a n'a feeri ir se. N'n'ay yeeti ay goyoo ra, n'na ŋaahaya hansekey boŋkoynoo deejii k'a wii.»

14 Firawuuna daŋ i ma ciya Isufi se. I n'a fattandi kasaa ra nda cahāyan. A mulle, a na darbay barmay jina, a koy Firawuuna do.

15 Firawuuna nee Isufi se: «Ay na handiri foo tee, amma boro kul sii ne kaŋ g'a feeri. Ay maa kaŋ ni, n'ga hin ka handiri feeri nda ni maa a se.»

16 Isufi na Firawuuna zaabi ka nee: «Man'ti agay no! Irkoy no ma ni noo zaabi kaŋ ga ni binoo yaynandi.»

17 Firawuuna nee Isufi se: «Guna, ay handiroo ra, ya mma goo ma kay isaa mijoo ga.

18 De haw iyee henna naasa ne ka žigi ka hun haroo ra ka suboo ŋaa.

19 Ngi dumaa ga, haw iyee žigi ka hun haroo ra, ifaranteyan, i ga meeri, i ga faabu. Ya na bay ka dii ngi dumi noomayan Misira gandaa kul ra.

20 Haw iyee meera faabey na haw iyee jinawey gon kaŋ ga naasu.

21 Haw naasey gonandi, amma boro si bay wala i huru haw faabey gundey ra. Ngi azzaatey ga meeri sanda cee jinaa. Woo banda ga, kul ay moyey hay.

22 Ay dii koyne jeeni iyee kaŋ ga too, i ga boori, i zay kaari follokaa ga.

23 Ngi banda ga, jeeni iyee koga noomayan zay kaŋ dandi hew konnaa n'i ton.

24 Jeeni noomey na jeeni boryey gon. Ay n'a filla kottekoyney se, amma boro kul sii ne kaŋ g'a feeri ya ne.»

25 Isufi nee Firawuuna se: «Ni handirey man'ti kala afolloku. Hayaa kaŋ Irkoy g'a tee, nga no a n'a bayrandi ni kaŋ ti Firawuuna se.

26 Haw iyee henney man'ti kala jiiri iyee. Jeeni iyee boryey mo man'ti kala jiiri iyee. Handiri follokaa no.

27 Haw iyee meera faabey kaŋ žigi ka koy ijinawey banda ga man'ti kala jiiri iyee. Jeeni iyee koga noomey kaŋ dandi hew konnaa n'i ton, man'ti kala jiiri iyee heray.

28 Hayaa da kaŋ ay n'a har ma ne no, Irkoy nka hayaa cebe ma ne kaŋ a g'a tee.

29 Nga ne, jiiri iyyaa woo kaŋ goo ma kaa, duuray beeri ga tee Misira gandaa kul ra.

30 Amma nga dumaa ga, jiiri iyee heray ga kaa kaŋ ga borey dirpandi duuraa kaŋ Misira gandaa bay ka duu a. Heraa ga gandaa tuusu.

31 Heraa gaaboo se, boro si ba bay wala duuray bay ka tee gandaa ra.

³² Ni handiroo kaŋ filla cee hinka man'ti kala hayaa no kaŋ Irkoy n'a kayandi, koyne mo Irkoy g'a tee nda cahāyan.

³³ Sohō aru lakkalkoyni ceeci kaŋ ga faham, m'a daŋ Misira gandaa jine.

³⁴ Ma daŋ gandaa ra kaŋ boroyaŋ ma kay ka Misira gandaa hegaa zamna guu kul affoo jisi jere ga, jiiri iyyaa duuraa waati.

³⁵ Jiiri henney wey kaŋ goo kaa ra, i ma ngi taasoo kul marga. Ma yaamar noo kaŋ alkamaa ma fanjandi, koyrawey huna se, i m'i lakkal.

³⁶ Woo kaŋ margandi ga jisi gandaa se, nga ra waati kaŋ jiiri iyyaa heraa kaa Misira gandaa ra, heraa masi gandaa benandi.»

Isufi huru Misira gandaa jine

³⁷ Šennoo woo kan Firawuuna nda nga tamey se.

³⁸ Firawuuna nee i se: «War ga hongu ir ga duu aroo woo cine kaŋ Irkoy Hundoo goo a ra wala?»

³⁹ A nee Isufi se: «Sohō kaŋ Irkoy na hayey wey kul bayrandi ma ne, boro sii no kaŋ goo nda lakkal ka faham sanda ni.

⁴⁰ N'ga huru ay laamaa jine, gandaa kul ga haŋajer ma ne. Kokoytaray fuulaa hinne no m'ay ka bisa ni.»

⁴¹ A nee Isufi se koyne: «Guna! Ay na ni daŋ Misira gandaa kul jine.»

⁴² Firawuuna na nga korbaa kaa k'a daŋ Isufi kaboo ra. A na šukka baana bankaarayyaŋ daŋ a ga, a na wura hiiri daŋ jindoo ra.

⁴³ A n'a kaarandi nga bari torka hinkantoo ga. Borey goo a jine, i ga kaati ka nee: «Wa kobi-kobi!» Takaa woo nda a n'a daŋ Misira gandaa kul jine.

⁴⁴ Firawuuna nee Isufi se koyne: «Agay ti Firawuuna, amma boro kul si nga kaboo wala nga cewoo juuti Misira gandaa kul ra nda man'ti ni nka baa.»

⁴⁵ Firawuuna na Isufi maapoo daŋ Safnat-Paneya. A na koyraa kaŋ se i ga nee On sargari juwalkaa kaŋ maapoo ti Poti-Fera, ize woyoo, Asanat hiijandi Isufi se. Isufi koy Misira gandaa yaara.

⁴⁶ Woo kaa ka gar kaŋ Isufi sii nda kala jiiri waranza (30) kaŋ a ga koy kay Firawuuna, Misira gandaa kokoyoo jine. A hun Firawuuna do ka koy Misira kul kuubi.

⁴⁷ Jiiri iyyaa duuraa ra, hegay beeri tee.

⁴⁸ Isufi na jiiri iyyaa taasoo kul marga Misira gandaa ra. A n'i fanji koyrawey ra. Koyra foo kul a na faarey kaŋ g'a kuubi taasoo daŋ a ra.

⁴⁹ Isufi na alkama boobo marga sanda teekoo labutaasoo, a mana yee k'a kabu nga booboyanoo se.

Isufi iz'arey

⁵⁰ Za jiiroo kaŋ heraa tee mana kaa, On sargari juwalkaa kaŋ ti Poti-Fera ize woyoo Asanat duu Isufi se iz'aru hinka.

⁵¹ Isufi na ijinaa maapoo daŋ Manase (maanaa «dirŋandikaa»), a nee: «Zama Irkoy n'ay dirŋandi ay farayanoo kul kaŋ ay n'a tee ay baaba hugoo ra.»

⁵² Ihinkantoo a na maapoo daŋ Efrayim (maanaa «hayyaŋ»), a nee: «Zama Irkoy n'ay noo hayyaŋ gandaa kaŋ ra ay hottu.»

Heraa

⁵³ Jiiri iyyaa duuraa kaŋ tee Misira gandaa ra ben.

⁵⁴ Woo banda ga, jiiri iyyaa heraa sintin ka kaa sanda takaa kaŋ nda Isufi n'a har. Heraa huru gandawey kul ra, amma Misira gandaa kul goo nda taasu.

⁵⁵ Waatoo kaŋ Misira gandaa kul heray, i kaati ka Firawuuna ŋaaray a ma ngi noo taasu. Firawuuna n'i zaabi ka nee: «Wa koy Isufi do, hayaa kaŋ a n'a har, war m'a tee.»

⁵⁶ Heraa huru gandawey kul ra, Isufi na taasey fanjidogey feeri ka taasuu neere Misira borey se. Heraa mma koy de a ga tonton Misira gandaa ra.

⁵⁷ Gandawey kul here no borey ga hun ka kaa Misira ka taasuu day Isufi do, zama heraa mma koy de a ga tonton gandawey kul ra.

42

Yakuba na nga iz'arey sanba Misira

¹ Yakuba dii kanj alkama goo Misira gandaa ra, a nee nga iz'arey se: «Macin se war ga goro ka cere guna?»

² A nee koyne: «Wa guna, ay maa kanj alkama neerante goo Misira. Wa doo no din ka day ir se, ir masi koy buu.»

³ Isufi armyey boro woy (10) doo Misira ka koy taasuu day.

⁴ Yakuba mana Benžamej kanj ti Isufi armaa, sanba i bande, zama a ga hunbur albasi ma duu a.

⁵ Izirayel iz'arey koy alkama day, i sawa nda borey jerey kanj koy day, zama heraa goo Kanañ gandaa ra.

⁶ Isufi no ma gandaa kul laama. Nga no ma taasuu neere gandaa borey kul se. Isufi armyey kaa, de i gunguma jinoo ra ka ngi ndumey sinji laboo ra.

⁷ Kanj Isufi dii nga armyey, kul a n'i bay, amma a na nga boñ tee i se ceewaani. A šendandi i ga, a nee i se: «Man ra war hun?» I n'a zaabi ka nee: «Kanañ gandaa ra ir hun, ka kaa ka taasuu day.»

⁸ Isufi na nga armyey bay, amma ngi, i man'a bay.

⁹ Isufi hongu handirey kanj nga n'i tee nga armyey ga. A nee i se: «Monnokawyañ ti war! Gandaa kanje faabey no war kaa k'i laasaabu, woo se war kaa!»

¹⁰ I n'a zaabi ka nee: «Kalaa, kalaa! Ir koyoo, ni tamey nka kaa ka taasuu day.

¹¹ Ir kul ti baaba foo, boro šerranteyañ ti ir, ni tamey mana bay ka tee monnokawyañ.»

¹² A nee i se: «Abada, war nka kaa ka gandaa kanje faabey laasaabu.»

¹³ I n'a zaabi ka nee: «Ni tamey man'ti kala arma boro woy cindi hinka (12) kanj kul ti baaba folloku Kanañ gandaa ra. Ir kul ikaccaa goo ir baaba jeroo ga, affoo mo goo no kanj mana cindi.»

¹⁴ Isufi nee i se: «Woo da ti hayaa kanj ay n'a har war se, monnokawyañ ti war.

¹⁵ War ga siyandi, ay ga žee nda Firawuuna hunaroo kanj war si hun ne ra nda war kul ikaccaa mana kaa ne.

¹⁶ Wa war affoo sanba, a ma koy war armaa ceeci, de cindey ga tee kasa-ize hala ya dii wala war šenney ga laadir. Nda man'ti nga sii a ra, ay ga žee nda Firawuuna hunaroo kanj monnokawyañ ti war!»

¹⁷ Woo banda ga, a n'i dii kasaa ra jirbi hinza.

¹⁸ Jirbi hinzantoo hane Isufi nee i se: «Wa hayaa tee kanj ay g'a har hala war ma duu ka huna. Boro ti agay kanj ga hunbur Irkoy!

¹⁹ Nda war, boro šerranteyañ ti war, war affoo ma cindi kasaa ra, cindey ma koy nda alkama hugey borey se k'i nandi.

²⁰ De a ma kate ya ne war kaynoo hala ya war šenney sii, nga ra war si duu ka buu.» Woo kanj a n'a har i n'a tee.

²¹ I nee cere se: «Nda cimi, ir armaa alhakoo goo ir ga, zama ir dii nga binemarayyanoo waatoo kanj a g'ir suurandi, amma ir mana yadda! Woo ti hayaa kanj se bonaa woo kanj ir boñ.»

²² Rubenj šelanj ka nee i se: «Ay mana nee war se war masi haya laala tee zankaa se wala? Amma war mana hanjajer ya ne. Sohõ ir ga hundoo alhakoo bana.»

²³ I si bay wala Isufi ga maa ngi se, zama mandikaw no a n'a danj ngi gamey ra.

²⁴ Isufi hibi i ga ka koy hēe. A yee kate ka šelan i se. Nga banda ga, a na Simewon zaa i ra k'a daabu jiney ra.

²⁵ Isufi dan kan i ma ngi saakey too i se nda alkama, de i ma affoo kul nooroo dan nga saakoo ra, i m'i noo šilfandey. Woo kan a n'a har i n'a tee.

²⁶ I na alkama jeeje ngi farkey ga, de i koy.

Yakuba iz'arey yee Kanaŋ gandaa ra

²⁷ Nongoo kan ra i na cijinoo tee, ngi affoo na nga saakoo feeri ka nga farkaa noo ŋaayan, de a dii kan nooroo goo saakoo mijoo ga.

²⁸ A nee nga armyey se: «Ay nooroo yee ay ga, nga ne ay saakoo ra.» Biney dunbu, de i ga jijiri ka nee cere se: «Cin ti woo kan Irkoy n'a tee ir se?»

²⁹ I koy ngi baaba Yakuba do, Kanaŋ gandaa ra, de i na haya kul filla a se kan tee ngi ga.

³⁰ I nee a se: «Boraa kan ti gandaa din boŋkoynoo šendandi ir ga. A n'ir dii nda boroyan kan kaa ka gandaa monno.

³¹ Ir nee a se: «Boro šerranteyan ti ir, ir man'ti monnokawyan.

³² Ir man'ti kala arma woy cindi hinka (12) kan kul ti baaba folloku. Ir affaa mana cindi, ir kul ikaccaa goo ir baaba do Kanaŋ gandaa ra.»

³³ Boŋkoynoo nee ir se: «Takaa ne kan nda ay ga bay wala boro šerranteyan ti war. Wa war armyey affoo nan ay kaboo ra, wa haya zaa kan nda war ga war hugey borey ŋandi.

³⁴ Wa koy, de war ma kate ya ne war kaynoo. Woo ra ay ga bay kan man'ti monnokawyan ti war, boro šerranteyan ti war. Ay ga war armaa yeeti war ga, de waatoo din war ga hin ka koy nongu kan kan war se gandaa ra.»

³⁵ Waatoo kan i ga taasey kaa saakey ra, nga ne, affoo kul, nga nooroo hawaroo goo nga saakoo ra. Kan ngi nda ngi baaba dii nooru hawarey, kul i hunbur.

³⁶ Yakuba nee i se: «War g'ay izey kaa ay cire! Isufi mana cindi, Simewon dere, sohō war ga baa war ma Benžamen dii! Hayaa kul si kan kala agay boŋ.»

³⁷ Ruben nee nga baaba se: «A noo ya ne, ay g'a ka yee kate ni do. Nda ay mana yee kate nda Benžamen, m'ay iz'aru hinkaa wii.»

³⁸ Amma a nee: «Ay iz'aroo si doo war bande, nga armaa nka buu, nga foo ka cindi. Nda albasi duu a diraa ra, binemarayyan nda war g'ay žeenayyanoo zumandi alaaharaa.»

43

Benžamen koy nga armyey bande Misira

¹ Heraa laala Kanaŋ gandaa ra.

² Waatoo kan Yakuba hugoo borey na alkama kan i n'a ka hun Misira, ŋaa ka ben, Yakuba nee nga iz'arey se: «Wa yee ka koy ŋaayan day ir se.»

³ Žuda n'a zaabi ka nee: «Aroo din bayrandi ir se kaaray kan ir masi too kate nga do nda ir armaa sii ir bande.

⁴ Nda n'ga yadda, ir armaa ma hanga ir bande, ir ga doo ka ŋaayan day ma ne.

⁵ Amma nda n's'a sanba ir bande, ir si doo, zama aroo nka nee ir se kan, nda ir armaa sii ir bande, ir masi too kate nga do.»

⁶ Izirayel nee: «Macin se war na goy futaa woo tee ya ne ka bayrandi aroo se kan war goo nda arma foo koyne?»

⁷ I n'a zaabi ka nee: «Aroo nka hanse k'ir hāa ir nda ir hugoo, a nee: «War baaba ga huna wala? War goo nda arma foo koyne wala?» Ir mo tuuru a se nda taka kan nda a n'ir hāa. Ir mma bay wala a ga nee ir m'ir armaa ka doo kate?»

⁸ Žuda nee nga baaba Izirayel se: «Naŋ zankaa ma hanga ay bande hala ir ma duu ka tun ka koy, ir masi koy buu nda heray, ir, nda ni, nda ir zankey.

⁹ Agay no n'g'ay bay, agay nda m'a hãa. Nda ay man'a ka yee kate ni do, nda ay man'a dan ni kaboo ra, ni alhakoo ma hanga agay hala abada.

¹⁰ Nda a gar ir nka koy za waatoo din, sohõ kaa ka gar ir yee koyne!»

¹¹ Ngi baaba Izirayel nee i se: «Nda woo no, takaa ne kaŋ war g'a tee: wa gandaa hayaa suubanteyan zaa k'i ka doo aroo do i ma tee a se gomni: jii, nda yuu, nda day-day, nda dugu, nda maatiga, nda amand.

¹² Wa nooroo kaŋ war n'a gar war saakey mijney ga ka koy war bande k'a yeeti, a ga hin ka tee bora nka firka. War ma nooru taaga zaa ka koy koyne.

¹³ Wa war armaa zaa, ka tun ka yee aroo do.

¹⁴ Yala Irkoy, Hini-kul-koyoo ma war noo alhormo aroo woo do, hala a ma naŋ war armaa faa nda Benžamen ma yee kate war bande. Nda ay ga hima ka jaŋ ay izey, ya jaŋ ey.»

Isufi armye yee a do

¹⁵ Armye na gomney zaa, i na nooroo kaŋ i ga hima k'a ka koy cine hinka zaa, i na Benžamen mo zaa ka koy. I tun ka doo Misira ka koy Isufi do.

¹⁶ Za kaŋ Isufi dii i bande Benžamen, a nee nga goykaa kaŋ ga nga hugoo ga talfi se: «Arey wey ka koy hugey do, ma alman wii, ma hina, hõ zaarikayoo i ga cirkosu ay do.»

¹⁷ Aroo na hayaa tee kaŋ a n'a har, a n'i ka koy Isufi hugoo do.

¹⁸ Amma arey hunbur, zama i nk'i ka koy Isufi hugoo do, i nee: «Nooroo kaŋ i n'a yeeti ir saakey ra cee jinaa, nga se i kate iri ne ra, ka kaŋ ir ga, k'ir gurzugay, k'ir tee sanda baŋŋayan, k'ir farkey kom.»

¹⁹ I man Isufi goykaa ka šelan a se hugoo mijoo ga.

²⁰ I nee a se: «Suuri boŋkoynoo, ir cee jinaa kaŋ ir doo ka kaa ka ŋaayan day ne ra,

²¹ kaŋ ir ga willi ir do, fonda ra, nongoo kaŋ ra ir na cijinoo tee, ir n'ir saakey feeri, de ir kaa ka gar kaŋ boro foo kul nga nooroo goo saakoo mijoo ga, nooroo hinnaa hunday kaŋ ir n'a bana, nga dumoo no ir yee ka kate a ir bande.

²² Ir doo kate nda nooru taaga ka taas day. Ir si bay boro kaŋ ka nooroo dan ir saakey ra.»

²³ Aroo zaabi ka nee: «Baani ma kaa war ga, war masi hunbur! War Koyoo no, war baaba Koyoo ka almaanoo din dan war saakey ra, war nooroo mo, ay duu a.» A na Simewoŋ fattandi i se.

²⁴ Aroo n'i dan Isufi hugoo ra. I kate i se hari, i na ngey cewey jumay, i na ngi farkey noo ŋaayan.

²⁵ I na ngi gomney soolu hala Isufi ga kaa zaarikay, zama i duu alhabar kaŋ nga do ngi ga cirkosu.

²⁶ Kaŋ Isufi too kate hugey do, i na gomney noo a se kaŋ i kate ey nga hugoo do, i gunguma jinoo ra hala ganda.

²⁷ A n'i hãa wala taka foo ti ngi gaahamey takaa. A nee i se: «War baaba žeenaa kaŋ war bay ka nga alhabaroo tee ya ne ga huna hala sohõ? A ga saabu?»

²⁸ I n'a zaabi ka nee: «Ni tamoo, ir baaba ga huna, a ga saabu.» De i sonbu ka gunguma a se.

²⁹ Isufi dii nga armaa Benžamen kaŋ nga nda a ga tee jaa foo, a nee: «War kaynoo kaŋ war na nga šennoo tee ya ne ti woo wala?» Hãayanoo banda ga, a nee: «Irkoy ma albarka dan ni ra, ay zankaa!»

³⁰ Isufi armaa faajoo hanse ka hin a, moyey too nda mundawey, a cahã ka fatta ka koy huru hugu foo ra, a hẽe no din.

³¹ Woo banda ga, a na nga moyey jumay, a fatta kate. A na nga binoo naagu ka šelan ka nee i ma ņaayaney gorandi.

³² ņaayanoo waati Isufi foo nda nga bagaa, armyey jerey nda ngi bagaa, Misira borey kan ga ņaa a bande mo nda ngi bagaa, zama Misira boro nda Ebere si ņaa cere bande, almuhā no Misira borey se.

³³ I na armyey gorandi i m'a tenje, k'a dii ibeeroo ga ka koy koddaa ga. I ga cere guna nda almunkar.

³⁴ Isufi n'i noo ņaayanya kan goo jinoo ra, Benžameņ bagaa bisa cindey waney hala cee guu. I haņ, i ņaali a bande.

44

Isufi na nga armyey sii

¹ Isufi nee aroo se kan ga nga hugoo ga talfi: «Borey wey saakey too nda taasū hala nongu kan ga a si bisa, de ma affoo kul nooroo dan nga saakoo mijoo ga.

² M'ay potoo, nzorfu guuru potoo, nda taasoo nooroo, m'i dan i kul ikaccaa saakoo mijoo ga.» A na hayaa tee kan Isufi n'a har a se.

³ Za moo boo, nga no i na arey din nda ngi farkey naņ i ma koy.

⁴ I fatta koyraa ra, i mana mooru kan Isufi nee nga hugoo talfikaa se: «Tun ni boņ ga, hanga arey din, nda n'toor'ey, ma nee i se: <Cin se war ga goy henna bana nda ifutu?»

⁵ Man'ti nga ti hayaa kan nda ay koyoo ga haņ, hayaa kan nda a ga gunandi wala? Woo kan war n'a tee man'ti kala goy futu!>»

⁶ A toor'ey, a na šenni follokey har i se.

⁷ I n'a zaabi ka nee: «Macin se ay koyoo ga šenney wey dumey har? Ni tamey ga mooru goyoo woo dumi teeyan!

⁸ Nga ne, nooroo kan ir n'a gar ir saakey mijey ga, ir n'a ka kaa ma ne ka hun Kanaņ ganda ra. De taka foo nda ir ga yadda ka zay ni koyoo hugoo ra, a ma tee nzorfu kaaray wala wura!

⁹ Yala bora kan kone n'na potoo gar ni tamey ra, ma buu, ir mo ga tee ay koyoo baņney.»

¹⁰ A n'i zaabi ka nee: «Ay yadda hayaa kan war n'a har, amma bora kan kone a duwandi no ma tee ay baņna! War borey jerey ga henan.»

¹¹ Affoo kul ga cahā ka nga saakoo zumandi k'a feeri.

¹² Aroo fisi, a mana sintin nda kala i kul ibeeroo ka koy ben nda i kul ikaccaa. Potoo duwandi Benžameņ saakoo ra.

¹³ I na ngi darbawey kottu ka ngi dooraa cebe, affoo kul na nga farkaa jeejaa yeeti a ga, i willi koyraa ra.

¹⁴ Žuda nda nga armyey koy Isufi hugoo do, i n'a gar no din, de i gunguma jinoo ra hala ganda.

¹⁵ Isufi nee i se: «Cin ti goyoo kan war n'a tee? War nka si bay kan ay cine ga wan ka gunandi ka dii hayey kan ga kaa ka tee?»

¹⁶ Žuda zaabi ka nee: «Macin no ir ga nee ma ne, ay koyoo? Macin no ir g'a har, taka foo nda ir g'ir boņ henanandi? Irkoy na ni tamey laybey fatawandi. Sohō ir ga tee ma ne baņna, ir nda bora kan kone potoo duwandi.»

¹⁷ Isufi zaabi ka nee: «Ay ga mooru woo teeyan! Bora kan kone potoo duwandi no ma tee ya ne baņna, war, wa žigi ka koy war baaba do nda baani.»

Žuda na nga boņ noo Benžameņ dogoo ra

¹⁸ Žuda man Isufi do ka nee: «Ay koyoo, alhormo tee ya ne! Ni tamoo ma hin ka šelan ma ne, ay koyoo, masi futu ni tamoo ga, zama n'ga sawa nda Firawuuna.

¹⁹ Ay koyoo, ni nka ni tamey hãa ka nee: <War baaba ga huna wala? War goo nda arma foo koyne wala?>

²⁰ Ir na ni zaabi, ir koyoo ka nee: <Ir baaba ga huna, a žen. Ir goo nda arma foo kaŋ a duu a nga žeenayyanoo ra. Zankaa din armaa faati, nga hinne ka cindi paŋoo se, baaboo ga hanse ka bag'a.>

²¹ Waatoo din n'nee ni tamey se: <W'a doori kate ya ne, ay ga baa ya dii a.>

²² Ir na ni zaabi, ay koyoo ka nee: <Zankaa si hin ka hun baaboo do. Nda a hun baaboo do, kul baaboo ga buu.>

²³ Amma n'nee ni tamey se: <Nda war kaynoo mana doo war bande, war si hin ka dii agay koyne.>

²⁴ Waatoo kaŋ ir žigi ka koy ni tamoo, ir baaba do, ir na ni, ay koyoo šenney har a se.

²⁵ Jirbiyaŋ banda ga, ir baaba nee ir se: <Wa yee ka koy ŋaayan day ir se.>

²⁶ Ir n'a zaabi ka nee: <Ir si hin ka doo. Nda ir kaynoo ga hanga ir bande, ir ga doo, zama ir si hin ka dii aroo nda man'ti ir kaynoo mma bara ir bande.>

²⁷ Ay baaba, ni tamoo nee ir se: <War ga bay kaŋ ay wandoo mana duu ya ne kala iz'aru hinka.>

²⁸ Affaa hun ay kone, de ay nee: "Šikka sii kaŋ ganjihooga n'a wii!" De mo ya na dii a hala nongoo kaŋ ra ay goo.

²⁹ Nda war na woo mo taa ay kone, de albasi duu a, war g'ay žeenayyanoo zumandi nda hottay alaaharaa.>

³⁰ Sohõ, nda ay koy ni tamoo, ay baaba do bila arusoogaa kaŋ ga nga hundoo hanse ka denji,

³¹ nda a dii kaŋ zankaa sii ir bande, kul a ga buu! De ni tamey g'ir baaba, ni tamoo zumandi nga žeenayyanoo ra nda hottay alaaharaa.

³² Zama agay, ni tamoo nka nga boŋ tolme zankaa dogoo ra ay baaba se, ay nee a se: <Nda ay man'a ka yee kate ma ne, ay zunuboo ga cindi waati kul, ay baaba.>

³³ Sohõ ay koyoo, ay g'a wiri ni ga, ni tamoo ma tee ma ne baŋpa arusoogaa dogoo ra, nga hunday ma žigi ka koy nga armyey bande.

³⁴ Taka foo nda ay ga hin ka žigi ka koy ay baaba do nda zankaa sii ay bande? Yala ya si dii bonaa kaŋ g'ay baaba kar!»

45

Isufi na nga boŋ bayrandi nga armyey se

¹ Isufi mana yee ka hin ka nga boŋ dii borey kul kaŋ g'a kuubi k'a bere jine. A wurru ka nee: «Wa borey kul fattandi.» Boro kul sii no waatoo kaŋ Isufi ga nga boŋ bayrandi nga armyey se.

² A na nga jindoo jer ka hëe hala nongu kaŋ ra Misira borey maar'a, Firawuuna hugoo mo maar'a.

³ A nee nga armyey se: «Agay no Isufi. Ay baaba ga huna hala sohõ wala?» Amma armyey mana hin ka tuuru a se, zama i zalba jinoo ra.

⁴ Isufi nee nga armyey se: «Wa man kate ay ga.» I man kate. A yee ka nee: «Agay no Isufi, war armaa kaŋ war n'a neere Misira.

⁵ Sohõ war masi war boŋ dor, war masi futu nda hayaa kaŋ se war n'ay neere ne ra. War hallasiroo se Irkoy n'ay sanba ne ra war jine.

⁶ Jiiri hinka ne kaŋ heraa goo gandaa ra, de mo jiiri guu koyne kaŋ beeriyan si tee, hegayyan si tee.

⁷ Irkoy nk'ay sanba war jine hala war masi duu ka ben gandaa ra, amma hala war boro boobo ma hallasi.

⁸ Adişi, man'ti war k'ay sanba ne ra, Irkoy k'ay sanba. A n'ay tee Firawuuna se baaba, a n'ay tee bonkoyni nga hugoo kul bon, a n'ay noo ya Misira gandaa kul laama.

⁹ Wa cahã ka žigi ka koy ay baaba do, war ma nee a se: «Ni izoo Isufi nee ir ma nee ma ne kaŋ Irkoy na nga tee Misira kul se bonkoyni, ma doo kate nga jeroo ga, masi gay!»

¹⁰ N'ga goro Gošen gandaa ra, ay jeroo ga, ni nda ni izey nda ni haamawey, nda ni alman buuney, nda ibeerey, nda haya kul kaŋ goo ni maano ga.

¹¹ Ne ra, ay ga ni ŋandi, zama heray ga tee koyne jiiri guu, hala masi koy kaŋ fara ra ni, nda ni alaayaney, nda haya kul kaŋ goo ni maano ga.»

¹² Nga ne, war dii nda war moyey, ag'armaa Benžamen dii nda nga moyey kaŋ agay hunday no ka šelaŋ war se.

¹³ W'ay beeraa kul kaŋ ay duu a Misira deede ay baaba se nda haya kul kaŋ war dii a. War ma cahã ka doo kate nda ay baaba ne ra.»

¹⁴ Isufi na nga bon warra nga armaa Benžamen jindoo ga ka hēe. Benžamen mo na jindoo dii ka hēe.

¹⁵ A na nga armyey kul naagu nga gandoo ra ka hēe i bande. Woo banda ga, nga armyey duu ka šelaŋ a bande.

Firawuuna ciya Yakuba se a ma kaa ka goro Misira

¹⁶ Alhabaroo too Firawuuna hugoo do kaŋ Isufi armyey kaa. Woo tee hayaa kaŋ kan Firawuuna nda nga tamey se.

¹⁷ Firawuuna nee Isufi se: «Nee ni armyey se kaŋ hayaa kaŋ i ga hima k'a tee man'ti kala i ma ngi adabbawey jeeje ka koy Kanaŋ gandaa ra.

¹⁸ I ma ngi baaba nda ngi alaayaney zaa ka kaa ka goro ay jeroo ga. Ay ga baa y'i noo nongu henna-henney kaŋ goo Misira gandaa ra. De mo i ga gandaa ŋaayan suubantey ŋaa.

¹⁹ Ni, ay na ni yaamar ma nee i se: «Hayaa ne kaŋ war m'a tee: war ma bari torkayaŋ zaa Misira gandaa ra war izey nda war wandey se. War ma war baaba žigandi ka kaa.

²⁰ War masi nimsi nda hayey kaŋ war g'i naŋ, zama nongu henna-henney kaŋ goo Misira gandaa kul ra ga tee war wane.»»

²¹ Izirayel iz'arey na hayaa tee kaŋ harandi i se. Isufi n'i noo torkayaŋ sanda takaa kaŋ nda Firawuuna n'a yaamar, a n'i noo šilfandayyaŋ fondaa se.

²² A na affoo kul noo darbayyaŋ kaŋ nda a ga barmay. A na Benžamen noo nzorfu kaaray tamma bon zangu hinza (300) nda darbay guu kaŋ nda a ga barmay.

²³ A na farkey aru bon woy (10) jeeje nda haya henna-henney kaŋ goo Misira, nda farkey woy bon woy (10) kaŋ i na alkama jeeje i ga, nda taasu, nda meehunayyaŋ, a n'i sanba nga baaba diraa se.

²⁴ Waatoo kaŋ a ga nga armyey naŋ i ma koy, a nee i se: «War masi yenje fondaa ra!»

²⁵ I žigi ka hun Misira ka too Kanaŋ gandaa ra ngi baaba Yakuba do.

²⁶ I bayrandi a se kaŋ Isufi ga huna, nga no ma Misira gandaa kul laama. Amma Yakuba binoo kay, zama a mana naanay ey.

²⁷ Woo banda ga, i na hayey kul filla a se kaŋ Isufi n'i har ngi se. Koyne mo Yakuba dii torkawey kaŋ Isufi n'i sanba hala i ma kate nga, woo ka kate ngi baaba lakkaloo ma zunbu.

²⁸ Izirayel nee: «Isufi, ag'iz'aroo ga huna, woo wasa ya ne! Ay ga koy, de ay ga dii a za ya na buu!»

46

Yakuba koy Misira

¹ Izirayel koy nda haya kul kaŋ goo maapoo ga. A too Ber-Šeba, no din ra a na almanyaj koosu k'i tee sargari nga baaba Isiyaka Koyoo maapoo ga.

² Cijinoo ra, Irkoy šelaŋ Izirayel se bangayyan ra ka nee: «Yakuba, Yakuba!» A zaabi ka nee: «Agay ne.»

³ Irkoy nee a se: «Agay ti Irkoy, ni baaba Koyoo. Masi hunbur ka doo Misira, zama ay ga ni tee dumi beeri no din ra.

⁴ Agay hunday ga doo ni bande Misira, de mo agay zaati no ma yee ka ni žigandi ka hun no din. Isufi no ma ni moŋey mooru.»

⁵ Yakuba hun Ber-Šeba. Izirayel izey na ngi baaba Yakuba, nda ngi izey, nda ngi wandey žigandi bari torkawey boŋ kaŋ Firawuuna n'i sanba nga kateyanoo se.

⁶ I na ngi alman kurey nda gomney zaa kaŋ i duu ey Kanaŋ gandaa ra. Yakuba koy nda nga bande nga hayroo kul Misira,

⁷ nga iz'arey, nda nga haam'arey, nda nga ize woyey, nda nga haama woyey, nda nga hayroo kul. I too a bande Misira.

Yakuba hayroo

⁸ Izirayel izey maapney ne: Yakuba nda nga hayroo kaŋ koy Misira. Yakuba ize jinaa ti Ruben.

⁹ Ruben iz'arey ti: Hanok, nda Palu, nda Hesron, nda Karmi.

¹⁰ Simewon iz'arey ti: Yemuwel, nda Yamin, nda Ohad, nda Yakin, nda Sohar, nda Šawul kaŋ ti Kanaŋ woyoo iz'aroo.

¹¹ Lewi iz'arey ti: Geršon, nda Kehat, nda Merari.

¹² Žuda iz'arey ti: Er, nda Onaŋ, nda Šela, nda Peres, nda Zera. Er nda Onaŋ mana buu kala Kanaŋ gandaa ra. Peres iz'arey man'ti kala Hesron nda Hamul.

¹³ Isakar iz'arey ti: Tola, nda Puwa, nda Yob, nda Šimron.

¹⁴ Zabulon iz'arey ti: Sere, nda Elon, nda Yalel.

¹⁵ Leya hayroo ti wey kaŋ a duu ey Yakuba se Padaŋ-Aram, nda Dina nga ize woyoo. Ngi iz'arey nda ngi ize woyey kul cere ra hinnaa man'ti kala boro waranza cindi hinza (33).

¹⁶ Gad iz'arey ti: Sefon, nda Hagi, nda Šuni, nda Esiboŋ, nda Eri, nda Arodi, nda Areli.

¹⁷ Ašer iz'arey ti: Yimna, nda Yišwa, nda Yišwi, nda Beriya, nda Sera ngi woymaa. Beriya iz'arey ti: Heber nda Malkiyel.

¹⁸ Zilpa kaŋ Labaŋ n'a noo nga ize woyoo Leya se, hayroo ti wey kaŋ a duu ey. Ize boro woy cindi iddu (16) no a duu ey Yakuba se.

¹⁹ Rašel, Yakuba wandoo iz'arey ti: Isufi nda Benžamen.

²⁰ Isufi duu Misira gandaa ra iz'arey kaŋ Poti-Fera kaŋ ti On sargari juwalkaa ize woyoo kaŋ ti Asanat n'i hay a se: Manase nda Efrayim.

²¹ Benžamen iz'arey ti: Bela, nda Beker, nda Ašibel, nda Gera, nda Naamaŋ, nda Ehi, nda Roš, nda Mupim, nda Hupim, nda Ardu.

²² Rašel hayroo ti wey kaŋ a duu ey Yakuba se. I kul cere ra man'ti kala boro woy cindi taaci (14).

²³ Dan iz'aroo ti Hušim.

²⁴ Neftali iz'arey ti: Yasiyel, nda Guni, nda Yeser, nda Šilem.

²⁵ Bilha kaŋ Labaŋ n'a noo nga ize woyoo Rašel se, hayroo ti wey. A duu Yakuba se zankayaŋ, i kul cere ra man'ti kala ize boro iyee.

²⁶ Yakuba hugoo borey kul kaŋ hun a ga kaŋ koy a bande Misira, man'ti kala boro woydu cindi iddu (66) kaŋ nga iz'arey wandey sii i ra.

²⁷ Isufi iz'aru hinkaa kaŋ hayandi Misira nda Yakuba hugoo borey kul kaŋ koy a bande Misira man'ti kala boro woyye (70).

Yakuba goro Gošen

²⁸ Yakuba nka Žuda sanba nga jine Isufi do ka alhabar tee a se kaŋ nga goo ma koy Gošen. Kaŋ i too Gošen gandaa ra,

²⁹ Isufi na nga bari torkaa soolu ka žigi a boŋ ka koy nga baaba Izirayel kubay Gošen. Za a dii a, a na nga boŋ warra jindoo ga, a gay a ga jindoo dii ka hēe.

³⁰ Izirayel nee Isufi se: «Sohō, nda a baa ya buu, zama ay dii ni, ay dii kaŋ n'ga huna!»

³¹ Isufi nee nga armey nda nga baaba hugoo borey se: «Ay ga žigi ka koy alhabar daŋ Firawuuna ra ka nee a se: <Ag'armey nda ay baaba hugoo borey kul kaŋ goo Kanaŋ gandaa ra kaa ay jeroo ga.>

³² I man'ti kala kurkawyaŋ, zama alman no i g'a biiri. I kate ngi bande ngi alman buaney, nda ibeerey, nda haya kul kaŋ goo maapey ga.>

³³ Waati kaŋ Firawuuna na war cee ka nee: <Macin ti war goymipoo?>

³⁴ War m'a zaabi ka nee: <Ni tamey man'ti kala kurkawyaŋ za ngi zankataraa ga hala hō, ir nda ir baabey kul.> Takaa woo ra war ga goro Gošen gandaa ra, zama kuryan man'ti kala almuhal Misira borey se.»

47

Yakuba dii Firawuuna

¹ Isufi koy alhabar daŋ Firawuuna ra, a nee a se: «Ay baaba, nda ay armey, nda ngi alman buaney, nda ibeerey, nda haya kul kaŋ goo maapey ga kaa ka hun Kanaŋ gandaa ra. Ngi ne Gošen gandaa ra.»

² A na boro guu zaa nga armey ra ka koy Firawuuna do.

³ Firawuuna nee nga armey se: «Macin ti war goymipoo?» I na Firawuuna zaabi ka nee: «Ni tamey kaŋ ti ir nda ir kaagey man'ti kala kurkawyaŋ.»

⁴ I nee Firawuuna se koyne: «Ir nka kaa ka goro gandaa woo ra, zama nongu sii kaŋ ra ni tamey ga ngi almaney kur, heraa laala Kanaŋ gandaa ra. Sohō naŋ ni tamey ma goro ka waati tee Gošen gandaa ra.»

⁵ Firawuuna nee Isufi se: «Ni baaba nda ni armey kaa ni do,

⁶ Misira gandaa ne ni jine. Ni baaba nda ni armey gorandi gandaa nongu henna-henna ra. I ma goro Gošen gandaa ra. Nda n'ga goykaw hennayan bay i ra, m'i daŋ ag'almaney jine, i ma tee i se jineboro.»

⁷ Isufi kate nga baaba Yakuba k'a cebe Firawuuna se. Yakuba gaara Firawuuna se.

⁸ Firawuuna nee Yakuba se: «Jiiri marje bara ma ne?»

⁹ Yakuba na Firawuuna zaabi ka nee: «Ay yawtaraa jiirey man'ti kala zangu nda waranza (130). Ay hunaroo jiirey ga kacca i ga laala, i mana too jiirey kaŋ ay kaagey duu ey ngi yawtaraa ra.»

¹⁰ Yakuba yee ka gaara Firawuuna se, de a hun a do.

¹¹ Isufi na nga baaba nda nga armey gorandi, de a n'i noo doo Misira gandaa ra, gandaa nongu henna-henna ra, Ramses laamaa* ra, nda takaa kaŋ nda Firawuuna n'a yaamar.

¹² A na nga baaba, nda nga armey, nda nga baaba hugoo borey kul noo ŋaayan, affoo kul a laasaabu k'a noo haya kaŋ ga wasa nga borey hinnaa se.

Isufi teegoyoo heraa waati

¹³ Ŋaayan sii gandaa kul ra, zama heraa hanse ka laala. Misira nda Kanaŋ gandaa fara heraa maaganda se.

* 47:11 47.11 Ramses sii kala Gošen gandaa ra.

¹⁴ Isufi na Misira nda Kanaŋ gandaa nooroo kul marga kaŋ nda borey na alkamaa day. A na nooroo woo kul ka koy Firawuuna hugoo ra.

¹⁵ Waatoo kaŋ nooroo ben Misira nda Kanaŋ gandaa ra, Misira borey kul kaa Isufi do ka nee a se: «Ir noo taasuu. Macin se ir ga buu nongu kaŋ ra n'goo, zama ir nooroo ben.»

¹⁶ Isufi zaabi ka nee: «Nda war nooroo ben, wa kate war almaney, ay g'i barmay war se nda taasuu.»

¹⁷ I kate ngi almaney Isufi do. A na ngi baryey, nda alman buuney, nda ibeerey, nda farkey barmay i se nda taasuu. A na jiiroo din tee a ga almaney kul barmay i se nda taasuu.

¹⁸ Waatoo kaŋ jiiroo woo ben, yeeši i kaa a do ka nee a se: «Ir koyoo, ir si hin k'a tugu ma ne kaŋ ir noorey ben, alman kurey yee ni maapoo ga, haya kul mana cindi kaŋ ir ga kate a ma ne, kala ir kunturey nda ir faarey, ir koyoo.»

¹⁹ Macin se ir nda ir faarey ga faati nongu kaŋ ra n'goo? Ir nda ir faarey day nda taasuu, woo ra ir nda ir faarey ga tee Firawuuna wane. Ir noo dumi hala ir ma huna ir masi koy buu, laboo mo masi koy hasara.»

²⁰ Takaa woo nda Isufi na Misira faarey kul day Firawuuna se, zama Misira borey affoo kul nka nga faaroo neere heraa kaŋ ga koy de a ga tonton se. Misira gandaa tee Firawuuna wane.

²¹ Isufi na borey dan koyrawey ra, m'a dii Misira gandaa bonj faa ga ka koy affaa ga.

²² Sargari juwalkey hinne faarey no a man'i day, zama haya no kaŋ Firawuuna n'a zaa nga jindoo ga sargari juwalkey se. Ngi meehunaa si hun kala Firawuuna do, woo se i mana ngey faarey neere.

²³ Isufi nee borey se: «Ay na war nda war faarey day Firawuuna se. Dumi ne, war m'a say faarey ra.»

²⁴ Nda hegaa tee, zamna guu kul war ga affoo noo Firawuuna se, war ma itaacaa zaa k'a tee dumi faarey se nda ŋaayan war hugey borey nda war izey se.»

²⁵ I n'a zaabi ka nee: «N'n'ir hundey hallasi. Yala ir ma duu alhormo ni do, ir koyoo ka tee Firawuuna se baŋŋa.»

²⁶ Isufi n'a tee yaamar kaŋ ga bara hala hō kaŋ Misira faari zamna guu kul affaa ti Firawuuna wane. Sargari juwalkey hinne waney no Firawuuna s'i mayray.

Yakuba ibaayi kokoraa

²⁷ Izirayel goro Misira gandaa ra, Gošen gandaa ra. I tee no din ra almankoyi, i duu izeyan, de i hanse ka boobo.

²⁸ Yakuba huna jiiri woy cindi iyye (17) Misira gandaa ra. Aloomuroo kaŋ Yakuba duu a man'ti kala jiiri zangu nda woytaaci cindi iyye (147).

²⁹ Waatoo kaŋ Izirayel man buuyan, a na nga izoo Isufi cee, a nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, alhormo tee ya ne, ma ni kaboo dan ay ceehamoo cire ka allaahidu zaa ya ne nda baji nda laadirtaraa kaŋ n's'ay sutura Misira.»

³⁰ Waati kaŋ ay koy ay hayragey gar alaaharaa, m'ay zaa ka hun Misira ka koy ay sutura ay hayragey hugoo ra.» Isufi zaabi ka nee: «Woo kaŋ n'n'a har, nga no ay g'a tee.»

³¹ Yakuba nee: «A žee ya ne.» Isufi žee a se. Woo banda ga, Izirayel sujudu nga daaroo bonoo ga.

48

Yakuba gaara Isufi iz'arey se

¹ Hayey din kaŋ tee banda ga, boroyan kaa ka nee Isufi se: «Ma bay, ni baaba sii nda baani.» Isufi na nga iz'aru hinkaa kaŋ ti Manase nda Efrayim zaa nga bande.

² Boroyan na alhabar dan Yakuba ra ka nee a se: «Ni iz'aroo Isufi ne ma kaa ni do.» Izirayel na gaabi dan nga bon ra, a goro daaroo bon.

³ Yakuba nee Isufi se: «Irkoy, Hini-kul-koyoo bangay ya ne Luz, Kanan gandaa ra, a gaara ya ne.

⁴ A nee ya ne: «Nga ne, ay ga ni noo hayyan, ay ga ni boobandi, ay ga ni tee dumi boobo. Ay ga gandaa woo noo ni hayyanoo se ni banda ga, a m'a mayray hala abada.»

⁵ Sohō iz'aru hinkaa kan n'duu ey za ya na kaa ni do Misira gandaa ra, i ga tee ay wane. Efrayim nda Manase ga tee ay wane sanda Ruben nda Simewon.

⁶ Amma ni hayroo kan n'g'a hay dumawey ga, ga tee ni wane. Ngi armyey bagaa ra i ga tubu.

⁷ Agay, n'ga bay, waatoo kan ay ga kaa ka hun Pदान, Rašel buu ay kaboo ra, Kanan gandaa ra. Diray cindi ir nda koyraa game kan se i ga nee Efrata. No din ra ay n'a sutura, Efrata fondaa ra. Efrata da ti Betelehem.»

⁸ Izirayel dii Isufi iz'arey, de a nee: «Mayyan ti wey?»

⁹ Isufi na nga baaba zaabi ka nee: «Iz'arey no kan Irkoy n'i noo ya ne, ne ra.» Yakuba nee: «Ay g'a wiri ni ga, i manandi agay hala ay ga gaara i se.»

¹⁰ Žeenayyanoo na Izirayel moyey kokoorandi hala nongu kan ra a si dii koyne. A n'i manandi a ga. Yakuba n'i summu, a n'i naagu nga gandoo ra.

¹¹ Izirayel nee Isufi se: «Ya na hongu wala ay ga dii ni koyne, amma nga ne, Irkoy n'ay cebe ba ni hayroo.»

¹² Isufi n'i kaa nga baaba cewey bon, a na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma.

¹³ Woo banda ga, Isufi na ngi boro hinkaa kul zaa, Efrayim goo Isufi kabe hennaa here, Izirayel kabe laalaa ga, Manase goo nga kabe laalaa here, Izirayel kabe hennaa ga. A n'i manandi a ga.

¹⁴ Izirayel na nga kabe hennaa šerre k'a fur Efrayim kan ti kayne bonoo ga, a na nga kabe laalaa fur Manase bonoo ga. A nka nga kabey bere cere se, zama Manase ti beere.

¹⁵ A gaara Isufi se jina, a nee:

«Yala Irkoy kan fondaa ra ay hayragey Ibirahima nda Isiyaka dira, yala Irkoy kan n'ay kur za ay huru aduppa ra hala hō,

¹⁶ yala almalaykaa kan n'ay hallasi ifutu kul ra, ma albarka dan zankey wey ra. Yala ay maapoo nda ay hayragey Ibirahima nda Isiyaka maapney ma ciya i ga. Yala i ma boobo gandaa ra k'a too!»

¹⁷ Isufi dii kan nga baaba na nga kabe hennaa fur Efrayim bonoo ga, a mana kan a se. A na nga baaba kaboo zaa ka nee nga g'a kaa Efrayim bonoo ga ka fur Manase wanoo ga.

¹⁸ Woo banda ga, a nee nga baaba se: «Man'ti takaa woo no, ay baaba! Zama woo ti beere, ni kabe hennaa fur bonoo ga.»

¹⁹ Baaboo wanji, a nee: «Ay ga bay, ay izoo, ay ga bay, a ga tee jama, nga mo ga tee boro beeri. Amma nga kaynoo ga beeri nda a, de nga hayroo ga dumi boobo tee.»

²⁰ Hanoo woo, a gaara i se, de a nee: «War maapney nda Izirayel borey ga gaara ka nee: «Irkoy ma ni tee sanda Efrayim nda Manase!»» Takaa woo nda a na Efrayim dan Manase jine.

²¹ Izirayel nee Isufi se: «Agay ne buuyan mee ga, Irkoy goo war bande, de a ga war yeeti war hayragey gandaa ra.

²² Agay, ay ga ni noo Šekem kan ay n'a taa nda ay takubaa nda ay biraa Amor borey kone. A ga tee ma ne tontoni ka bisa ni armyey.»

¹ Yakuba ciya nga iz'arey se, a nee i se:
«Wa marga, ay ga hayey filla war se
kaŋ ga kaa ka tee zamaney kaŋ ga kaa ra.

² Wa marga ka haŋajer, Yakuba iz'arey,
wa maa war baaba Izirayel se.

³ Ruben, ni ti ay iz'aru jinaa,
ag'alfaydaa nda ay gaabi jina-jinawey ra ay duu ni,
ni beeraa nda ni hinoo bisa ni armey waney.

⁴ N'ga zarga sanda hari,
woo se n'si tee jineboraa koyne!
Zama ni žigi ni baaba kanidogoo boŋ, n'n'a kaynandi.
A žigi ay daaroo boŋ!

⁵ Simewoŋ nda Lewi man'ti kala armayan
kaŋ anniyawey man'ti kala kurimunyan.

⁶ Ay hundoo sii ngi ceretaraa ra,
ay binoo sii ngi margaroo ra,
zama ngi futuyanoo ra i na aruyan wii,
ngi hooraa ra i na haw yaaruyan malal.

⁷ Ngi hottayyanoo ma laali, zama a ga koron.
Ngi futuyanoo ma laali, zama a ga laala.
Ay g'i say Yakuba gandaa ra.
Ay g'i say-say Izirayel gandaa kul ra.

⁸ Žuda, ni, ni armey ma ni saabu,
ni kaboo ga ni iberey gungumandi,
de mo ni baaba-izey ga sujudu ni jine.

⁹ Žuda man'ti kala ganjihayla-ize,
n'ga hun hoodogoo ra, ay iz'aroo.
A ga kani ka hunanzam sanda ganjihayla aru
wala sanda ganjihayla woy.
May no ma yadda k'a tunandi?

¹⁰ Kokoytaray goboo si hun Žuda kone.
Boŋkoynitaray goboo si hun kaboo ra,
hala nga koy cimi-cimoo kaayanoo ga*,
nga kaŋ se gandawey kul borey ga yee ganda.

¹¹ Žuda ga nga farkaa haw alanebŋaŋoo ga,
alanebŋaa henna ga nga farka-izoo ga hawa.
Alaneb hari mooraa ra a ga nga bankaaraa numandi,
alaneb-izoo hari ciraa ra a ga nga darbay beeroo numandi.†

¹² Moŋey nere nda alaneb hari moora,
de hiŋey kaaray nda waa.

¹³ Zabulon ga goro teekoo miŋoo ga,
a goo harihiyey guraa ga,
nga laamaa ga koy hala Sidon here.

* **49:10 49.10** «hala nga koy cimi-cimoo kaayanoo ga», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «hala Šilo kaayanoo ga» wala «hala waati kaŋ i na alkaasoo kaa a se». † **49:11 49.11** Alanebŋaa man'ti kala tuuri baana, amma nga haroo addawlaa ga hima nda yuu wala hawjii.

14 Isakar man'ti kala farka gaabikoyni
kan ga kani kaley gamey ra.

15 A dii kan hunanzamdoo ga boori,
gandaa ga kan.

A na nga jesoo gaaru ka jere.

A ga banɲataray goy tee.

16 Dan ga ciiti nga dumoo se
sanda Izirayel alkabiila foo.

17 Dan ga tee gandakarfu kan goo fonda ra,
a ga tee gondi kan goo lolaa ra

kan ga bari cee nama

hala barikaarukaa ma kan nda banda.

18 Abadantaa, ay ga ni hallasiroo batu.

19 Gad, bone teekawyan ga marga a ga,
amma nga, a g'i dii nda banda.

20 Ašer do ɲaayan henna ga hun,
nga do kokoy ɲaayaney ga hun.

21 Neftali man'ti kala jeeri kan sii boro mayray ra.
A ga ize hennayan hay.‡

22 Isufi man'ti kala haw yaaru,
haw yaaru kan goo hari jere ga,
yaaruyan kan goo tondi hondu jese ga.§

23 Birawkarkey n'a toope,
i n'a kar, i n'a yenje,

24 amma nga biraa alfaydaa ga gay,

nga kabey goo nda gaabi*,
Hinikoyoo kan ti Yakuba Koyoo kabey bande,
Kurkaa kan ti Izirayel Tondoo, maapoo ga.

25 Ni baaba Koyoo ga ni faaba,
Hini-kul-koyoo ga albarka dan ni ra.

N'ga duu beenaa haroo albarkaa,
nda laboo cire guusu beeroo haroo albarkaa,
n'ga duu ni almaney nda ni hayroo albarkaa.

26 Ni baaba gaararey
ga bisa ay hayragey waney,
i ga too hala tondi hondey kan ga bara waati kul.†

‡ 49:21 49.21 «Neftali man'ti kala jeeri kan sii boro mayray ra. A ga ize hennayan hay», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Neftali man'ti kala tuuri beeri kan ga nga kabey šerre. A ga kabe hennayan tee». § 49:22 49.22 «Isufi man'ti kala haw yaaru, haw yaaru kan goo hari jere ga, yaaruyan kan goo tondi hondu jese ga», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Isufi man'ti kala tuuri kabe dumante kan ga ize tee, de a goo hari jere ga. Kabey ga žigi cetaa ga ka bisa a». * 49:24 49.24 «amma nga biraa alfaydaa ga gay, nga kabey goo nda gaabi», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «amma affoo kul biraa cindi a ga kogu karbaši, ngi kabey jijiri». † 49:26 49.26 «Ni baaba gaararey ga bisa ay hayragey waney, i ga too hala tondi hondey kan ga bara waati kul», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Ni baaba gaararey ga bisa tondinjaney kan gay i ga bara haya henney, i ga bisa tondi hondey kan ga bara waati kul gomney».

Yala i ma tabati Isufi bonjoo ga,
nga armey bonjkoynoo tejaa ga!

²⁷ Benžamej man'ti kala ganjihanši kanj ga korta.

Subbaahoo ra, a ga hayaa ŋaa kanj a duu a,
cijinoo ra, a ga nga alganiimaa zamna.»

²⁸ Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) kul ti woo. Šenney ti wey kanj ŋgi baaba n'i har i se nga gaararoo ra. A gaara i se affoo kul nda nga gaararoo.

Yakuba buuyanoo

²⁹ Woo banda ga, Yakuba na nga iz'arey yaamar ka nee: «Ay ga koy ay hayragey gar alaaharaa, war m'ay sutura ay baabey jerey ga, tondi guusoo ra kanj goo Eferonj Heti bora faaroo ra,

³⁰ Makupela faaroo tondi guusoo ra kanj ga Mamre tenje, Kanaŋ gandraa ra. Faaroo no kanj Ibrahima n'a day Eferonj Heti bora ga k'a tee saaray.

³¹ No din ra Ibrahima nda nga wandoo Sarata suturandi. No din ra Isiyaka nda nga wandoo Rebeka suturandi. No din ra ay na Leya sutura.

³² Faaroo nda tondi guusoo kanj goo a ra mana dayandi kala Heti borey ga.»

³³ Waatoo kanj Yakuba na nga iz'arey yaamar ka ben, a na nga cewey marga nga daaroo ra, hundoo hun, a koy nga hayragey gar alaaharaa.

50

Yakuba kanj ti Izirayel suturayanoo

¹ Isufi gum nga baaba ndumoo bonj, a hēe a ga, a n'a summu.

² Isufi na safarkey, nga tamey yaamar i ma nga baaba yon*. I na Izirayel yon.

³ I na jirbi woytaaci (40) tee a ra, zama woo ti jirbey kanj kayandi yonyan se. Misira borey n'a hēe jirbi woyye (70).

⁴ Waatoo kanj nga buuyanoo goraa jirbey bisa, Isufi šelaŋ Firawuuna hugoo borey se ka nee: «Wa alhormo tee ya ne, ay g'a wiri war ga, war m'ay dontaa ka too Firawuuna do ka nee a se:

⁵ «Ay baaba nk'ay žeendi ka nee kanj nga ne, buuyan mee ga, nga saaraa kanj nga n'a soolu Kanaŋ gandraa ra, no din ra ya nga sutura.» Sohō ay ga baa ya žigi ka koy ay baaba sutura, de ya yee kate.»

⁶ Firawuuna zaabi ka nee: «Žigi ka koy ni baaba sutura sanda takaa kanj nda a na ni žeendi.»

⁷ Isufi žigi ka koy nga baaba sutura. Firawuuna tamey kul, nda nga hugoo boro beerey, nda Misira gandraa boro beerey kul žigi ka koy a bande,

⁸ nda Isufi hugoo kul, nda nga armey, nda nga baaba hugoo borey. Haya kul mana cindi Gošenj gandraa ra kala zankey hinne, nda ŋgi alman buuney, nda ŋgi ibeerey.

⁹ Bari torkayanj nda barikaarukawyanj hanga Isufi bande. Hayey kanj hanga a bande ga hanse ka boobo.

¹⁰ Waatoo kanj i too taasuu kar ganganoo do kanj se i ga nee Atadu kanj goo Žurdenj isaa se banda, no din ra i na buuyanoo hēe, hēeni beeri šenda-šenda, de a na nga baaba buuyanoo goro jirbi iyee.

¹¹ Gandraa gorokey kanj ti Kanaŋ borey dii takaa kanj nda i na buuyanoo hēe Atadu ganganoo ra, de i nee: «Woo ti buuyan beeri Misira borey se!» Woo se i na ganganoo din maapoo danj Abel-Misirayim (maanaa «buuyanoo goraa kanj Misira borey n'a tee»), a goo Žurdenj isaa se banda.

¹² Izirayel iz'arey n'a tee nda takaa kanj nda a n'i yaamar.

* 50:2 50.2 Bukaw yonyan mm'a ganji a ma funbu.

¹³ Nga iz'arey n'a ka koy Kanaŋ gandra ra, i n'a sutura tondi guusoo ra kaŋ goo Makupela faaroo ra. Faaroo no kaŋ Ibrahima n'a day Eferon Heti bora ga kaŋ ga Mamre tenje, k'a tee saaray.

¹⁴ Waatoo kaŋ Isufi na nga baaba sutura ka ben, a yee Misira, nga nda nga armyey, nda borey kul kaŋ žigi a bande ka koy baaboo sutura.

Isufi na nga armyey biney yaynandi

¹⁵ Kaŋ Isufi armyey dii kaŋ ngi baaba buu, i nee cere se: «Sohõ, nda Isufi konna ir, a ga hin ka ifutaa kul kaŋ ir bay k'a tee a se bana ir ra!»

¹⁶ I donto ka nee Isufi se: «Za ni baaba mana buu a na yaamar foo noo ka nee:

¹⁷ <Wa nee Isufi se kaŋ ay g'a wiri a ga a ma nga armyey hooyanoo nda ngey zunuboo yaafa i se, zama goy futu no i n'a tee ma ne!> Adiši sohõ ni baaba Koyoo tamey hooyanoo yaafa i se!» Kaŋ Isufi maa šenney wey kul, a hẽe.

¹⁸ Nga armyey hunday kaa ka gunguma jinoo ra ka nee: «Nga ne, ir ga tee ma ne baŋna.»

¹⁹ Isufi n'i zaabi ka nee: «War masi hunbur! Agay ti Irkoy wala?»

²⁰ War, war miile ka ifutu tee ya ne, amma Irkoy n'a bere k'a tee ihenna, hala hayaa kaŋ ne ka tee ma duu ka teendi. Jama beeri ma duu hallasiyan.

²¹ Sohõ war masi hunbur, ay ga war nda zankey ŋandi.» Šenni henney wey nda a na biney yaynandi.

Isufi buuyanoo

²² Woo banda ga, Isufi cindi Misira, nga nda nga baaba hugoo borey. Isufi huna jiiri zangu nda iwoy (110).

²³ A dii Efrayim iz'arey nda iz'arey izey. A dii mo Makir kaŋ ti Manase iz'aroo, izey, i hayandi cewey boŋ.

²⁴ Isufi nee nga armyey se: «Agay ne buuyan mee ga. Irkoy si dirpa war, a ga war ka žigi ka hun gandra woo ra, ka war ka koy gandra ra kaŋ a žee nga g'a noo Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se.»

²⁵ Woo banda ga, Isufi na Izirayel izey žeendi ka nee: «Waati kaŋ Irkoy hongu war, war m'ay birey ka žigi ka hun ne.»

²⁶ Isufi buu nga jiiri zangu nda iwoyaa (110) ga. I n'a yon, i n'a dan bukawey ceesu foo ra Misira.

Fattaroo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Citaaboo woo ra Irkoy nee: «Agay ti Abadantaa, ni Koyoo kanj na ni fattandi Misira gandaa ra, tamtaray hugoo ra.» Fattaroo sorraa woo (zamnaa 20.2) ga citaaboo maapoo (Fattaroo) nda hayaa kanj goo a ra cebe kanj ti: Irkoy ti nga jamaa Sawalkaa. Koyne mo sorraa woo ti yaamar woyaa (10) asaasoo. Irkoy kanj ti baji, woo maaganda se a na Izirayel borey feeri, a g'a wiri i ga i ma ngi bajoo cebe nga se nda nga yaamarey diiyanoo.

Waatoo kanj Izirayel izey duu gorodoo Misira laboo ra (Sintinoo 45.17-20; 47.11), i tee jamaa beeri, amma kokoyoo n'i tee banjayanj. Irkoy man'i nanj takaa din, a na boro suuba i ra, Musa, k'a tee i se gongukaw. Irkoy na kayfi beeriyanj tee ka Misira borey gaabi i ma Izirayel borey sawal k'i nanj i ma koy.

Boro kul kanj goo banjataray, dumi kul kanj no, zaman kul kanj no, citaaboo woo g'i faaba k'i cebe haya kanj ti sawalyan cimoo, sawalyanoo kanj Irkoy g'a noo hala boro nda nga Koyoo gamoo ma duu ka hanse, boro nda nga cinnaa gamoo ma hanse.

Misira kokoyoo na Izirayel borey danj waazibi goyyanj ra

¹ Izirayel izey kanj huru Yakuba bande Misira, affoo kul nda nga alaayaney, maajney ne:

² Rubenj, nda Simewonj, nda Lewi, nda Žuda,

³ nda Isakar, nda Zabulonj, nda Benzamenj,

⁴ nda Dan, nda Neftali, nda Gad, nda Ašer.

⁵ Borey kul kanj hun Yakuba ga hinnaa man'ti kala boro woyye (70). Isufi goo Misira ka ben.

⁶ Woo banda ga, Isufi buu, armey kul buu, zamanoo din borey kul buu.

⁷ Amma Izirayel borey duu hayyan boobo, ka gooru, ngi hinnaa tonton, i hanse ka duu gaabi. I na gandaa too.

⁸ Kokoy taaga kaa ka Misira laama kanj si Isufi bay.

⁹ Kokoyoo nee nga jamaa se: «Nga ne, Izirayel borey jamaa boobo nda ir, i gaabi nda ir.

¹⁰ Ir ma hawgay, ir ma lakkal danj ka taka tee kanj ra i masi tonton. A ga hin ka tee, nda wongu tun, i ga tee affoo ngi nda ir iberey k'ir wongu jina ka gandaa nanj.»

¹¹ Woo se Misira borey na boroyanj danj Izirayel jamaa jine kanj g'i torro, i n'i danj waazibi goyyanj ra. I na koyrayanj kanj ti taasuu fanjidooyanj cin Firawuuna se, koyrawey maajney ti: Pitom nda Ramses.

¹² Amma kanj i g'i torro kul i mma tonton, i ga boobo. I konna Izirayel borey.

¹³ Misira borey na Izirayel borey danj tamtaray šenda ra.

¹⁴ I na tamtaray šendaa k'i konnaandi adupna. I ga labu goy, i ga feraw kar, i ga goy dumi kul tee faarey ra. Goyey kul kanj ra i n'i danj man'ti kala tamtaray šenda.

Firawuuna na Izirayel borey gurzugay

¹⁵ Misira kokoyoo šelanj Eberewey hayandikey se, affoo maapoo ti Šifra, affaa maapoo ti Puwa.

¹⁶ A nee i se: «Nda war ga Ebere woyey hayandi, de war ga dii kanj iz'aru no, war m'a wii, nda ize woy no, war m'a nanj a ma huna.»

¹⁷ Amma hayandikey ga hunbur Irkoy, i mana hayaa tee kanj Misira kokoyoo n'a har i se. I na zankaarey nanj i ma huna.

¹⁸ Misira kokoyoo ciya hayandikey se, a nee i se: «Cin se war na woo tee, ka zankaarey naŋ i ma huna?»

¹⁹ Hayandikey nee Firawuuna se: «Ebere woyey nda Misira woyey man'ti affoo, Ebere woyey ga saħā, hala hayandikaa ga too kate i do gar i duu ngi boŋ ka ben.»

²⁰ Irkoy na haya henna tee hayandikey se. Jamaa mo tonton, i hanse ka duu gaabi.

²¹ Zama hayandikey hunbur Irkoy, a n'i noo hayyan.

²² Firawuuna na nga jamaa kul yaamar ka nee: «Iz'aru kul kaŋ hayandi, war m'a warra isaa ra, amma ize woy, war m'a naŋ a ma huna.»

2

Musa hayyanoo

¹ Lewi hugoo boro na Lewi ize woy foo hiiji.

² Woyoo tee gunde, a na iz'aru hay. A dii kaŋ zankaa ga boori, a n'a tugu handu hinza.

³ Amma kaŋ a too nongu kaŋ ra a si hin k'a tugu koyne, a na seji tee nda subu, a n'a yon nda guduroŋ nda yonhaya. A na zankaa kanandi a ra k'a fur isaa mipoo ga subey game.

⁴ Zankaa woymaa ga kay nongu mooro ra ka guna haya kaŋ ga kaa ka duu a.

⁵ Firawuuna ize woyoo doo isaa ga ka koy jumay, woysookey kaŋ goo a bande ga yaara-yaara jaboo ga. A dii sejoo subey game, a daŋ nga tamoo ma koy a zaa kate.

⁶ A n'a feeri, de a dii zankaa. Zankaaru no kaŋ goo ma hēe. A hinna a se, a nee: «Eberewey zanka no.»

⁷ Woymaa nee Firawuuna ize woyoo se: «N'ga baa ya koy naanandikaw ceeci ma ne Ebere woyey ra hala a ma zankaa naanandi ma ne?»

⁸ Firawuuna ize woyoo nee a se: «Ayyo». Woysookey kaŋ zankaa ŋaa cee kate.

⁹ Firawuuna ize woyoo nee woyoo se: «Zankaa woo zaa, ma cindi k'a naanandi ya ne, ay ga ni bana.» Woyoo na zankaa zaa ka cindi k'a naanandi.

¹⁰ Waatoo kaŋ zankaa beeri, woyoo kate a Firawuuna ize woyoo se. A tee nga izoo, a na maŋoo daŋ Musa (maanaa «a nka zandi»), a nee: «Zama haroo ra ay n'a zaa.»

Musa zuru ka koy goro Majaŋ ganda ra

¹¹ Waatoo kaŋ Musa beeri, han foo a fatta ka koy nga armey do, a dii waazibi goyey kaŋ ra i goo. A dii Misira aru foo kaŋ ga Ebere aru kar, nga armey affoo no.

¹² A na jine nda banda guna, a dii kaŋ boro sii no, a na Misira aroo kar k'a wii k'a tugu labutaasoo ra.

¹³ Subaa ra, a fatta koyne, nga ne, a dii Ebere boro hinka kaŋ ga yenje. A nee boraa kaŋ toope se: «Macin se n'ga ni ceroo kar?»

¹⁴ A nee: «May ka ni tee ir boŋkoynoo nda ir alkaaloo? Ni mma baa m'ay wii sanda takaa kaŋ nda bi n'na Misira aroo wii?» Musa hunbur, a nee nga boŋ se: «Hayaa bayrandi.»

¹⁵ Waatoo kaŋ Firawuuna maa ŧennoo, a ceeci ka Musa wii. Amma Musa zuru ka hun Firawuuna ra ka koy goro Majaŋ ganda ra. A goro day foo jere.

¹⁶ Majaŋ ganda sargari juwalkaa goo nda ize woy iyye, i ga kaa ka gur ka ngi hari haŋ jinawey too ka ngi baaba almaney haŋandi.

¹⁷ Amma kurkawyaŋ kaa k'i gaaray, de Musa tun ka faasa i se ka ngi almaney noo hari i ma haŋ.

¹⁸ Waatoo kaŋ i yee ngi baaba Rehuwel* do, a nee i se: «War ya yee kate tanba hō?»

¹⁹ I nee: «Misira aru foo k'ir kaa kurkey kabey ra, ba hari nga k'a gur ir se ka almaney haŋandi.»

* 2:18 2.18 Zamna 3to ra ka koy, i mma nee Rehuwel se Žetro.

²⁰ A nee nga ize woyey se: «Man aroo goo? Macin se war n'a nanj? W'a cee, a ma kaa ka nja!»

²¹ Musa yadda ka goro aroo do, a na Musa noo nga ize woyoo kanj maanoo ti Sefora.

²² A na iz'aru foo danj adunja ra, Musa na maanoo danj Geršom (maanaa «ka koy goro no din»), a nee: «Ya nka koy goro labu waani ra.»

Irkoy na Musa suuba a ma Izirayel borey kaa kabe ra

²³ Waati kukoo woo ra Misira kokoyoo buu. Izirayel borey hottu, i kaati, de ngi goyoo hottaa kaatiroo ka faaba ceeci žigi ka too Irkoy do.

²⁴ Irkoy maa ngi hēenoo, a hongu nga amaanaa kanj goo nga, nda Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba game.

²⁵ Irkoy na Izirayel borey guna, a dii ngi takaa.

3

¹ Musa ga nga nzuraa Žetro kanj ti Majan gandaa sargari juwalkaa almaney kur. A na almaney ka koy saajoo dumaa ga, a too Irkoy tondi hondoo do kanj se i ga nee Horeb.

² Abadantaa almalaykaa bangay a se nuune deene ra, saabaynaa game. A ga saabaynanoo guna, nga ne, a ga dii, amma nuunaa si saabaynanoo nja.

³ Musa nee: «Ay ga kuubi ka koy bangayyan beeroo woo guna, macin se saabaynanoo si ton.»

⁴ Abadantaa dii kanj a goo ma kuubi ka koy guna, Irkoy goo saabaynanoo gamoo ra, a n'a cee ka nee: «Musa! Musa!» A nee: «Agay ne.»

⁵ Irkoy nee: «Masi man kate ne, ni taamey kaa ni cewey ra, zama nongoo kanj ra n'goo ma kay man'ti kala labu henanante.»

⁶ A nee koyne: «Ay man'ti kala ni baaba Koyoo, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.» Musa na nga ndumoo daabu, zama a ga hunbur nga ma Irkoy guna.

⁷ Abadantaa yee ka nee: «Ay dii, ay dii ay jamaa torraa Misira gandaa ra, ngi kaatiroo kanj i g'a tee ngi waazibi goyey juwalkey maaganda se, ay maar'a, ay ga bay kanj i goo hottay ra.

⁸ Ay zunbu ka kaa k'i kaa Misira borey hinoo cire k'i žigandi ka koy ganda henna hayante ra kanj ra waa nda yuu ga tee hari, Kananj borey gorodogoo, nda Heti borey gorodogoo, nda Amor borey gorodogoo, nda Ferezi borey gorodogoo, nda Hewi borey gorodogoo, nda Žebus borey gorodogoo no.

⁹ Sohō nga ne, Izirayel borey kaatiroo too kate hala ay do, ay dii torraa kanj Misira borey n'a danj i ga.

¹⁰ Sohō koy, ay ga ni sanba Firawuuna do, m'ay jamaa Izirayel borey kaataray Misira.»

Irkoy na nga maanoo bangandi Musa se

¹¹ Musa nee Irkoy se: «May ti agay kanj ga koy Firawuuna do ka Izirayel borey fattandi Misira?»

¹² Irkoy nee: «Ay goo ni bande, silbaa ne kanj ga cebe kanj agay ka ni sanba: waati kanj n'na jamaa fattandi Misira, war ga Irkoy gana tondi hondoo woo boŋ.»

¹³ Musa nee Irkoy se: «Aywa, nda ay koy Izirayel borey do ka nee i se: <War baabey Koyoo k'ay sanba war do.> Nda i nee ya ne: <Macin ti maanoo?>, macin no ay g'a har i se?»

¹⁴ Irkoy nee Musa se: «Agay ti a ga bara.» A nee a se: «Nee Izirayel borey se: <“A ga bara” k'ay sanba war do.>»

¹⁵ Irkoy yee ka nee Musa se: «Nee Izirayel borey se: <Abadantaa, war baabey Koyoo, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo k'ay sanba war do. Woo ti ay maanoo hala abada. Woo ti ay maanoo kanj ga ciyandi zaman ka kaa zaman.>

¹⁶ Koy ma Izirayel boro beerey marga, ma nee i se: «Abadantaa, war baabey Koyoo, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo bangay ya ne, a nee: “Ay dii war, ay ga haya bay kaŋ goo war ga Misira.”»

¹⁷ Ay nee: «Ay ga torraa zaa war ga kaŋ Misira borey n’a daŋ war ga ka war ka koy Kanaŋ borey gandaa ra, nda Heti borey gandaa ra, nda Amor borey gandaa ra, nda Ferezi borey gandaa ra, nda Hewi borey gandaa ra, nda Žebus borey gandaa ra, ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari.»

¹⁸ I ga haŋajer ni jindoo se, ma huru, ni nda Izirayel boro beerey Misira kokoyoo do, war ma nee a se: «Abadantaa, Eberewey Koyoo bangay ir se, sohō ir g’a wiri ni ga, m’ir naŋ ir ma jirbi hinza diray tee ka koy saajoo ra ka sargari kaa Abadantaa, ir Koyoo maapoo ga.»

¹⁹ Amma ay ga bay kaŋ Firawuuna, Misira kokoyoo si war naŋ war ma koy nda man’ti a nka waazibi a ga.

²⁰ Ay g’ay kaboo šerre ka Misira kar nda kayfey kul kaŋ ay g’i tee i game. Woo banda ga, a ga war naŋ war ma koy.

²¹ Ay ga jamaa woo noo alhormo Misira borey do. Waati kaŋ war ga koy, war si koy kabe koonu.

²² Woy foo kul ma nga taalammaa nda nga gorokasinaa wiri nzorfu jinay, nda wura jinay, nda bankaaray, war m’i daŋ war iz’arey nda war ize woyey ga, war ma Misira borey kabey koonandi.»

4

Ir koy na nga hinoo bangandi Musa se

¹ Musa zaabi ka nee: «Nga ne, i si naanay agay, i si haŋajer ay jindoo se, i ga nee: «Abadantaa mana bangay ma ne.»»

² Abadantaa nee a se: «Macin bara ni kaboo ra?» A nee: «Gobu.»

³ Abadantaa nee: «A warra ganda». A n’a warra ganda, a tee gondi, Musa zuru a jine.

⁴ Abadantaa nee Musa se koyne: «Ni kaboo šerre k’a dii nda nsunfaa.» A na nga kaboo šerre k’a dii, a bere ka tee gobu kaboo ra.

⁵ Abadantaa nee: «Woo ga kate i ma naanay kaŋ ngi baabey Koyoo, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo bangay ma ne.»

⁶ Abadantaa nee a se koyne: «Ni kaboo fur ni gandey ga.» A n’a fur a ga, waatoo kaŋ a n’a kaataray, nga ne, a jiray, a kaaray ma nee waa.

⁷ A nee koyne: «Ni kaboo yeeti ni gandey ga.» A n’a yeeti gandey ga, a n’a kaataray, nga ne, kaboo yee nga taka žeenaa ga.

⁸ Abadantaa nee: «Nda a tee i mana naanay ni ka yadda tammaasa jinaa ga, i ga naanay ihinkantoo maaganda se.

⁹ Nda a tee tammaasa hinkaa woo kul ga i mana naanay, i mana haŋajer ni jindoo se, ma isaa haroo zaa m’a doori laboo ra, haroo kaŋ n’n’a zaa isaa ra ga bere ka tee kuri laboo ra.»

Ir koy na Haruna tonton Musa ga

¹⁰ Musa nee Abadantaa se: «He ay Koyoo, ay man’ti boro kaŋ ga šenni ga faala, man’ti bi, man’ti biifoo, man’ti za n’sintin ka šelaŋ ni tamoo se, zama ay mijoo ga tiŋ, ay deenoo ga tiŋ.»

¹¹ Abadantaa nee a se: «May ka adamize noo mee? May ka benbaw wala lutu, boro kaŋ ga dii wala danaw tee? Man’ti agay no Abadantaa?»

¹² Sohō koy, agay, ay goo ni mijoo bande, ay ga hayaa cawandi ma ne kaŋ n’ga hima k’a har.»

¹³ Musa nee: «He ay Koyoo, ay g’a wiri ni ga, boro tana sanba kaŋ n’baa.»

¹⁴ Abadantaa futu Musa ga, a nee: «Ni armaa Haruna, Lewi boraa, a nka sii no? Ay ga bay kan nga, a ga waana šenni, nga ne, a goo ma fatta ka ni kubay. Nda a dii ni, binoo ga jaali.

¹⁵ N'ga šelan a se, ma šenney dan mijoo ra. Agay, ay goo ni mijoo nda nga mijoo bande. Ay ga hayaa cawandi war se kan war ga hima k'a tee.

¹⁶ A ga šelan jamaa se ni dogoo ra, nga, a ga tee ni mijoo, ni, n'ga tee a se irkoy.

¹⁷ Ma goboo woo dii ni kaboo ra, nga nda n'ga tammaasa kayfantey tee.»

Musa yee nga jamaa do

¹⁸ Musa yee nga nzuraa Žetro do ka nee a se: «Suuri nan ya koy, ya yee ag'armey do Misira gandaa ra hala ya dii wala i ga huna.» Žetro nee Musa se: «Ma koy nda baani.»

¹⁹ Abadantaa nee Musa se Majan gandaa ra: «Koy, ma yee Misira, zama arey kul buu kan baa ngi ma ni hundoo kaa.»

²⁰ Musa na nga wandoo nda nga iz'arey zaa, a n'i žigandi farkayan bon, a yee Misira gandaa ra. Musa na Irkoy goboo dii nga kaboo ra.

²¹ Abadantaa nee Musa se koyne: «Waatoo kan n'na fondaa zaa ka willi Misira, gaabandi kayfey kul kan ay n'i dan ni kaboo ra, m'i tee Firawuuna jine. Agay, ay ga binoo šendandi, a si jamaa nan i ma koy.

²² Nee Firawuuna se: «Hayaa ne kan Abadantaa n'a har: "Izirayel man'ti kala ay iz'aroo, ay ize jinaa.

²³ Ay nee ma ne: 'Ay iz'aroo nan hala a ma koy sargari kaa ya ne. Nda ni wanji k'a nan a ma koy, nga ne, ay ga ni iz'aroo wii, ni ize jinaa.' "»

²⁴ Fondaa ra, nongoo kan ra i na cijinoo tee, Abadantaa kaa Musa ga, a ceci nga m'a wii.

²⁵ No din no Sefora na tondi mee kaana foo zaa ka nga iz'aroo danbangu, ka kuuru futaa ka tuku Musa cewey ga. A nee: «Nda cimi, ni man'ti kala ya ne kuri kurpe.»

²⁶ Abadantaa n'a nan. A mana nee a se «kuri kurpe» kala danbanguyanoo maaganda se.

²⁷ Abadantaa nee Haruna se: «Koy Musa kubay saajoo ra.» A koy, a na Musa kubay Irkoy tondi hondoo do, a n'a naagu nga gandey ra.

²⁸ Musa na Abadantaa šenney kul har Haruna se kan a na nga sanba nga m'i har nda tammaasawey kul kan a n'i noo nga se nga m'i tee.

²⁹ Musa nda Haruna koy, i na Izirayel boro beerey kul marga.

³⁰ Haruna na šenney kul har kan Abadantaa n'i har Musa se, a na tammaasawey tee jamaa jine.

³¹ Jamaa naanay. Waatoo kan i maa kan Abadantaa neli Izirayel borey ga, a dii ngi torraa, i gunguma ka sujudu.

5

Musa nda Haruna koy Firawuuna do

¹ Hayey wey banda ga, Musa nda Haruna huru Firawuuna do, i nee a se: «Hayaa ne kan Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: «Ay jamaa nan i ma koy, hala i ma jingar tee ay maapoo ga saajoo ra.»»

² Firawuuna nee: «Abadantaa ti may kan se ay ga hanajer ka yadda ka Izirayel nan a ma koy? Ay si Abadantaa bay, ay si Izirayel nan a ma koy mo.»

³ Musa nda Haruna nee: «Eberewey Koyoo bangay ir se, ir g'a wiri ni ga, m'ir nan ir ma jirbi hinza diray tee ka koy saajoo ra ka sargari kaa Abadantaa, ir Koyoo maapoo ga, hala a masi koy wirci laala kan ga bere k'ir kar wala a ma takuba k'ir kar.»

⁴ Misira kokoyoo nee i se: «Musa nda Haruna, cin se war ga baa war ma jamaa kaa nga goyoo ra? Wa koy war waazibi goyey ra.»

⁵ Firawuuna nee koyne: «Sohō kanj gandraa jamaa boobo, nga no war ga nee i ma ngi waazibi goyey nanj.»

Firawuuna tonton Izirayel goyoo ga

⁶ Hanoo din hunday, Firawuuna šendandi waazibi goyey juwalkey nda jamaa šenni toonandikey ga ka nee:

⁷ «War masi yee ka jamaa noo subu i ma feraw kar sanda takaa kanj war cindi k'a tee, ngi hunday ma koy subu kuuna ngi boŋ se!

⁸ Wa danj kanj i ma feraw kar sanda hinnaa kanj i cindi k'a tee. War masi haya kul kaa hinnaa ra! Zama fuyyanteyan no, woo se i ga kaati ka nee: <Ir ma koy, ir ma sargari kaa ir Koyoo se!>

⁹ Goyoo woo ma tee arey se jeraw, i masi duu ngi boŋ, i masi hanajer taari šenney se.»

¹⁰ Jamaa waazibi goyey juwalkey nda nga šenni toonandikey fatta ka šelanj jamaa se ka nee: «Firawuuna nee: <Ay si war noo subu koyne,

¹¹ wa koy war hunday, war ma subu ceeci nongu kanj ra war ga duu. Haya kul si hun war goyoo ra.»>

¹² Jamaa say Misira gandraa kul ra ka subu hamni kuuna.

¹³ Waazibi goyey juwalkey g'i šiita ka nee: «Wa war goyoo tee ka timme, woo kanj kayandi zaari kul war m'a tee, wa tee sanda waatoo kanj subu goo no takaa.»

¹⁴ I na Izirayel borey šenni toonandikey kar kanj Firawuuna waazibi goyey juwalkey n'i danj jamaa jine. I nee šenni toonandikey se: «Cin se war mana war goyoo timmandi ka feraw kar bi nda hō sanda cee jinaa takaa?»

¹⁵ Izirayel borey šenni toonandikey huru Firawuuna do ka hēe a ga ka nee a se: «Macin se n'ga woo danj ni tamey ga?

¹⁶ I si ni tamey noo subu koyne, de i ga nee i se: <Wa feraw kar!> Nga ne, i ga ni tamey kar. Ni jamaa tooje.»

¹⁷ A nee: «War man'ti kala fuyyanteyan, fuyyanteyan! Woo se war ga nee: <Ir ma koy sargari kaa Abadantaa maano ga.>

¹⁸ Sohō wa koy goy, i si war noo subu, amma war ga feraw hinna follokaa kar.»

¹⁹ Izirayel borey šenni toonandikey dii kanj ngi takaa laala, zama i nee: «War masi kumandi ferawey hinnaa ra kanj war ga hima k'a kar zaari foo kul.»

²⁰ Waatoo kanj i fatta Firawuuna do, i koy Musa nda Haruna kubay kanj g'i batu.

²¹ I nee i se: «Abadantaa ma war guna, a ma war ciiti. Zama war n'ir gaakurey hottandi Firawuuna nda nga tamey do. War nk'i noo takuba i m'ir wii.»

²² Musa yee Abadantaa do, a nee: «Ay Koyoo, macin se n'na jamaa woo torro? Macin se n'n'ay sanba?

²³ Za ay huru Firawuuna do ka šelanj a se ni maano ga, a na jamaa torro, de mana ni jamaa hallasi.»

6

¹ Abadantaa nee Musa se: «Sohō n'ga kaa ka dii hayaa kanj ay g'a tee Firawuuna se, kabe gaabante g'a gaabi a ma Izirayel borey nanj i ma koy, kabe gaabante g'a gaabi a m'i gaaray k'i fattandi nga gandraa ra.»

Irkoy na Musa noo allaahidu kanj nga ga Izirayel kaa kabe ra

² Irkoy šelanj Musa se, a nee a se: «Agay ti Abadantaa.

³ Ay bangay sanda Irkoy, Hini-kul-koyoo Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se, amma ya n'ay boŋ bayrandi i se sanda Abadantaa.

⁴ Ay na agay amaanaa mo kaŋ goo ir game gorandi kaŋ i ga duu Kanaŋ gandaa, gandaa kaŋ ra i koy goro ka tee yaw.

⁵ Ay maa mo Izirayel borey kaŋ Misira borey n'i tee tam hēenoo. Ay hongu agay amaanaa.

⁶ Woo maaganda se nee Izirayel borey se: «Agay ti Abadantaa, ay ga Misira waazibi goyey zaa war boŋ. Ay ga war kaa ngi tamtaraa ra. Ay ga war feeri nda ay hinoo nda ciiti beeriyaŋ.

⁷ Ay ga war dii ay jamaa, ay ga tee war Koyoo. War ga kaa ka bay kaŋ agay ti Abadantaa, war Koyoo kaŋ ga war feeri ka Misira waazibi goyey zaa war boŋ.

⁸ Ay ga war daŋ gandaa ra kaŋ ay n'ay kaboo jer ka žee k'a noo Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se, ay g'a tee war mayray. Agay ti Abadantaa.»

⁹ Musa na taka follokaa ka šelaŋ Izirayel borey se, amma i mana haŋajer a se takaa kaŋ nda biney hun nda goy šendaa maaganda se.

¹⁰ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

¹¹ «Huru, ma šelaŋ Firawuuna, Misira kokoyoo se hala a ma Izirayel borey naŋ i ma fatta nga gandaa ra.»

¹² Musa šelaŋ Abadantaa jine ka nee: «Nga ne, Izirayel borey mana haŋajer ya ne, taka foo nda Firawuuna ga haŋajer ya ne? Šenni si faala ay ga.»

¹³ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se, a n'i noo yaamaryaŋ Izirayel borey nda Firawuuna, Misira kokoyoo se, hala a ma Izirayel borey naŋ i ma fatta Misira gandaa ra.

Musa nda Haruna kaagey

¹⁴ Izirayel borey hugu boŋey maayaŋ ne:

Rubeŋ ti Izirayel ize jinaa, nga iz'arey maapey ti: Hanok, nda Palu, nda Hesroŋ, nda Karmi. Wey ti Rubeŋ hayroo kaagey.

¹⁵ Simewoŋ iz'arey ti: Yemuwel, nda Yamin, nda Ohad, nda Yakin, nda Sohar, nda Sawul kaŋ ti Kanaŋ gandaa woyoo iz'aroo. Wey ti Simewoŋ hayroo kaagey.

¹⁶ Lewi iz'arey maapey, alwadda ka kaa alwadda ti: Geršoŋ, nda Kehat, nda Merari. Lewi duu jiiri zangu nda waranza cindi iyye (137) aloomur.

¹⁷ Geršoŋ iz'arey ti: Libni nda Šimeyi, ka sawa nda ngi hayroo kaagey.

¹⁸ Kehat iz'arey ti: Amram, nda Yisehar, nda Hebroŋ, nda Uziyel. Kehat duu jiiri zangu nda waranza cindi hinza (133) aloomur.

¹⁹ Merari iz'arey ti: Mahili nda Muši. Wey ti Lewi hayroo kaagey, alwadda ka kaa alwadda.

²⁰ Amram hiija nga hawaa Žokebed, a duu a se Haruna nda Musa. Amram duu jiiri zangu nda waranza cindi iyye (137) aloomur.

²¹ Izahar iz'arey ti: Kora, nda Nefeg, nda Zikri.

²² Uziyel iz'arey ti: Mišel, nda Elisafaŋ, nda Sitri.

²³ Haruna hiija Elišeba, Aminadab ize woyoo, Nahišoŋ woymaa no. A duu a se Nadab, nda Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

²⁴ Kora iz'arey ti: Asir, nda Elkana, nda Abiyasaf. Wey ti Kora hayroo kaagey.

²⁵ Eleyazar, Haruna iz'aroo hiija Putiyel ize woy foo. A duu a se Pinehas. Wey ti Lewi hugey borey hugu boŋey ka sawa nda ngi hayroo kaagey.

²⁶ Haruna follokaa nda Musa follokaa se Abadantaa šelaŋ ka nee: «Wa Izirayel borey fattandi Misira gandaa ra hugu nda hugu.»

²⁷ Musa nda Haruna ti borey kaŋ šelaŋ Firawuuna, Misira kokoyoo se, hala i ma Izirayel borey fattandi Misira.

Irkoy yee ka nga allaahidoo zaa Musa se

²⁸ Hanoo kaŋ Abadantaa šelaŋ Musa se Misira gandaa ra,

²⁹ Abadantaa nee Musa se: «Agay ti Abadantaa, hayey kul kaŋ ay n'i har ma ne har Firawuuna, Misira kokoyoo se.»

³⁰ Musa nee Abadantaa se: «Nga ne, šenni si faala ay ga, taka foo nda Firawuuna ga haŋajer ya ne?»

7

¹ Abadantaa nee Musa se: «Guna, ay na ni tee irkoy Firawuuna se, Haruna ni armaa ga tee ni annaboo.

² Ni no ma hayey kul har kaŋ nda ay ga ni yaamar, ni armaa Haruna ga šelan Firawuuna se hala a ma Izirayel borey naŋ i ma koy ka fatta nga gandaa ra.

³ Agay, ay ga Firawuuna binoo šendandi, ay g'ay tammaasawey nda ay kayfey boobandi Misira gandaa ra.

⁴ Firawuuna si haŋajer war se, ay g'ay kaboo šerre Misira ga, ay g'ay wongu-izey, ay jamaa, Izirayel borey fattandi Misira gandaa ra nda ciiti beeriyaŋ.

⁵ Misira borey ga kaa ka bay kaŋ agay ti Abadantaa waati kaŋ ay n'ay hinoo cebe Misira ga, de ay na Izirayel borey fattandi i game.»

⁶ Musa nda Haruna na takaa tee kaŋ nda Abadantaa n'i yaamar, i na takaa din da tee.

⁷ Musa sii nda kala jiiri woyyaaha (80), Haruna goo nda jiiri woyyaaha cindi hinza (83) waatoo kaŋ i ga šelan Firawuuna se.

Firawuuna wanji ka haŋajer Musa nda Haruna se

⁸ Abadantaa nee Musa nda Haruna se:

⁹ «Nda Firawuuna šelan war se ka nee: <Wa kayfi tee ir ma dii>, ma nee Haruna se: <Ni goboo zaa m'a warra Firawuuna jine.> Goboo ga bere ka tee gandakarfu.»

¹⁰ Musa nda Haruna huru Firawuuna do, i na takaa din da tee, takaa kaŋ nda Abadantaa n'i yaamar. Haruna na nga goboo warra Firawuuna nda nga tamey jine, goboo bere ka tee gandakarfu.

¹¹ Firawuuna mo na nga bayraykoyney nda kottekoyney cee, de ngi mo, Misira gandaa gunandikey na ngi kottawey ka takaa din da tee.

¹² Affoo kul na nga goboo warra, i bere ka tee gandakarfu. Haruna goboo na ngi gobey gon.

¹³ Amma Firawuuna binoo šendi, a mana haŋajer i se sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har.

Balaawu jinaa: haroo bere ka tee kuri

¹⁴ Abadantaa nee Musa se: «Firawuuna binoo šendi, a wanji ka jamaa naŋ i ma koy.

¹⁵ Koy suba subbaahi Firawuuna do, nga ne, a ga fatta ka koy haroo ga, m'a kubay isaa miŋoo ga, ma goboo dii ni kaboo ra kaŋ bere ka tee gondi.

¹⁶ Ma nee a se: <Abadantaa, Eberewey Koyoo k'ay sanba ni do, a nee: "Ay jamaa naŋ i ma koy hala i ma sargari kaa ya ne saajoo ra." Nga ne, hala sohō mana haŋajer.

¹⁷ Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: "Woo ra n'ga kaa ka bay kaŋ agay ti Abadantaa: nga ne, ay ga isaa haroo kar nda goboo kaŋ goo ay kaboo ra, de haroo ga bere ka tee kuri.

¹⁸ Hamiisawey kaŋ goo isaa ra ga buu, de isaa ga funbu. Misira borey si yee ka hin ka isaa haroo haŋ."»

¹⁹ Abadantaa nee Musa se: «Nee Haruna se: <Ni goboo zaa k'a šerre Misira harey ga, isawey ga, nda isa kabey ga, nda hari kaydogey ga, nda hari margadogey ga. I ga bere ka tee kuri, Misira gandaa kul ga tee kuri, ba haroo kaŋ goo bundu tuwey nda tondi tuwey ra ga bere ka tee kuri.>»

²⁰ Musa nda Haruna na takaa din da tee, takaa kaɗ nda Abadantaa n'a yaamar. A na nga goboo jer ka isaa harey kar, Firawuuna jine nda nga tamey jine. Isa harey kul bere ka tee kuri.

²¹ Hamiisa kaɗ goo isaa ra buu. Isaa funbu, Misira borey si hin ka isaa haroo haɗ. Misira gandaa kul tee kuri.

²² Amma Misira kottekoyney na ngi kottawey ka taka follokaa tee. Firawuuna binoo šendi, a mana haɗajer i se, sanda takaa kaɗ nda Abadantaa n'a har.

²³ Firawuuna na banda bere ka huru nga hugoo ra, a mana tee a se baffoo.

²⁴ Misira borey kul koy fanša isaa miɗey bande hala ngi ma duu hari ka haɗ, zama i si hin ka isaa haroo haɗ.

²⁵ Abadantaa isaa karyanoo banda ga, jirbi iyyaa timme.

Balaawu hinkantoo: nbalawey

²⁶ Abadantaa nee Musa se: «Huru Firawuuna do, nee a se: <Hayaa ne kaɗ Abadantaa n'a har: "Ay jamaa naɗ i ma koy hala i ma sargari kaa ya ne.

²⁷ Nda ni wanji k'i naɗ i ma koy, nga ne, agay, ay ga ni gandaa kul kar nda nbala.

²⁸ Isaa ga too nda nbala, i ga žigi ka huru ni windoo ra, nda ni hugoo kaɗ ra n'ga kani, ni daaroo boɗ, nda ni tamey hugey ra, nda ni jamaa kul game. I ga huru ni alforoney nda ni laajin diibidogey ra.

²⁹ Nbalawey ga žigi ka koy ni, nda ni jamaa, nda ni tamey ga."»

8

¹ Abadantaa nee Musa se: «Nee Haruna se: <Ni kaboo nda ni goboo kaɗ goo a ra šerre isawey, nda isaa kabey, nda hari kaydogey ga, de ma nbalawey žigandi Misira gandaa ga.»»

² Haruna na nga kaboo šerre Misira harey ga, nbalawey žigi ka koy ka Misira gandaa daabu.

³ Kottekoyney na ngi kottawey ka taka follokaa tee, i na nbalawey žigandi Misira gandaa ga.

⁴ Firawuuna na Musa nda Haruna cee, a nee: «Wa Abadantaa ɗaaray a ma nbalawey moorandi agay nda ay jamaa ga, de ay ga jamaa naɗ i ma koy, i ma sargari kaa Abadantaa maɗoo ga.»

⁵ Musa nee Firawuuna se: «Ay ga beeray daɗ ni ga ka ni noo ma waatoo har kaɗ ra n'ga baa ya Irkoy ɗaaray ni, nda ni tamey, nda ni jamaa se, hala nbalawey ma mooru ni, nda ni hugey, taka kaɗ ra i ma cindi isaa hinne ra.»

⁶ A nee: «Suba.» Musa nee: «Woo kaɗ n'n'a har ga tee hala ma bay kaɗ Abadantaa, ir Koyoo cine sii.

⁷ Nbalawey ga mooru ni, nda ni hugey, nda ni tamey, nda ni jamaa ga, i si cindi kala isaa hinne ra.»

⁸ Musa nda Haruna fatta Firawuuna do. Musa kaati ka Abadantaa ɗaaray nbalawey kaɗ a kate ey Firawuuna ga maaganda se.

⁹ Abadantaa na hayaa tee kaɗ Musa n'a wiri a ga. Nbalawey buu hugey, nda batumawey, nda faarey ra.

¹⁰ I n'i marga zuku nda zuku, gandaa funbu.

¹¹ Firawuuna dii kaɗ takaa hanse, a na nga binoo šendandi, a mana haɗajer i se sanda takaa kaɗ nda Abadantaa n'a har.

Balaawu hinzantoo: ndeɗey

¹² Abadantaa nee Musa se: «Šelaɗ Haruna se ka nee: <Ni goboo šerre, ma laboo kar, a ga bere ka tee ndeɗ Misira gandaa kul ra.»»

¹³ I na takaa din da tee. Haruna na nga kaboo kan ra nga goboo goo šerre, a na laboo kar, a tee nden adamizey nda adabbawey ga. Laboo kusaa kul bere ka tee nden Misira gandaa kul ra.

¹⁴ Kottekoyney ceeci ka taka follokaa tee nda ngi kottawey, ka ndenyan tee, amma i mongu. Ndeney goo adamizey nda adabbawey ga.

¹⁵ Kottekoyney nee Firawuuna se: «Irkoy kaboo no.» Amma Firawuuna binoo šendi, a mana hanajer i se sanda takaa kan nda Abadantaa n'a har.

Balaawu taacantoo: hamney kan ga pama

¹⁶ Abadantaa nee Musa se: «Tun subbaahi biya, ma koy kay Firawuuna jine, nga ne, waati kan a fatta ka koy haroo ga, ma nee a se: <Hayaa ne kan Abadantaa n'a har: "Ay jamaa nan i ma koy hala i m'ay gana.»

¹⁷ Nda man'ay jamaa nan i ma koy, nga ne, ay ga hamniyan kan ga pama sanba ni, nda ni tamey, nda ni jamaa, nda ni hugey ga. Misira borey hugey ga too nda hamney, i ga ba laboo too kan ga i goo.

¹⁸ Amma hanoo din, ay ga fayyan dan ngi nda Gošen gandaa game kan ra ay jamaa goo, taka kan ra no din hamni kul sii a ra, hala ma bay kan agay, Abadantaa, ay goo gandaa ra.

¹⁹ Ay ga fayyan dan ay jamaa nda ni jamaa game k'ay jamaa kaa kabe ra. Suba tammaasaa woo ga teendi."»

²⁰ Abadantaa n'a tee nda takaa din da: hamney kan ga pama kur kaa Firawuuna hugoo, nda nga tamey hugey, nda Misira gandaa kul ra. Hamney kan ga pama na gandaa hasara.

²¹ Firawuuna ciya Musa nda Haruna se, a nee: «Wa koy sargari kaa war Koyoo se gandaa ra.»

²² Musa nee: «A si hima ir ma woo tee, zama sargaroo kan ir g'a kaa Abadantaa, ir Koyoo maapoo ga man'ti kala almuhal Misira borey se. Nga ne, nda ir ga haya kaa sargari kan ti almuhal Misira borey se, i s'ir warra nda tondi k'ir wii wala?»

²³ Jirbi hinza diray no ir g'a tee ka koy saajoo ra ka sargari kaa Abadantaa, ir Koyoo maapoo ga sanda takaa kan nda a g'a har ir se.»

²⁴ Firawuuna nee: «Ay ga war nan war ma koy sargari kaa Abadantaa, war Koyoo maapoo ga saajoo ra. Amma war masi hanse ka mooru, war ma Irkoy njaray ya ne.»

²⁵ Musa nee: «Za ay fatta ni do, ay ga Abadantaa njaray ma ne, za suba hamney kan ga pama ga mooru Firawuuna, nda nga tamey, nda nga jamaa. Amma Firawuuna ma fay nda ka joojo ka wanji ka jamaa nan i ma koy sargari kaa Abadantaa maapoo ga.»

²⁶ Musa fatta Firawuuna do, a na Abadantaa njaray.

²⁷ Abadantaa na hayaa tee kan Musa n'a wiri a ga. A na hamney kan ga pama moorandi Firawuuna nda nga tamey, nda nga jamaa. Ba affoo mana cindi.

²⁸ Amma Firawuuna na nga binoo šendandi hiino mo, a mana jamaa nan i ma koy.

9

Balaawu guwantoo: almaney buuyanoo

¹ Abadantaa nee Musa se: «Huru Firawuuna do, nee a se: <Hayaa ne kan Abadantaa, Eberewey Koyoo n'a har: "Ay jamaa nan i ma koy hala i m'ay gana.»

² Nda ni wanji k'i nan i ma koy, nda n'g'i dii hala sohō,

³ nga ne, Abadantaa kaboo ga too ni almaney do kan goo saajoo ra, wirci laala beeri kan ga bere ga ni baryey, nda ni farkey, nda ni yoowey, nda ni hawey, nda ni feejey, nda ni hanciney kar.

⁴ Abadantaa ga fayyan dan Izirayel almaney nda Misira waney game, taka kan ra haya kul kan ti Izirayel borey wane, ba affoo si buu.”>>

⁵ Abadantaa na waati kayandi ka nee: «Suba Abadantaa g’a tee gandaa ra.»

⁶ Abadantaa n’a tee suba ra sanda takaa kan nda a n’a har, Misira almaney kul buu, amma Izirayel borey jawdoo adabba ba affoo mana buu i ra.

⁷ Firawuuna dan ka alhabar ceeci, a gar kan ba alman foo mana buu Izirayel jawdoo ra. Woo kul, a na bine šenday, a mana jamaa nan i ma koy.

Balaawu idduwantoo: futtawey

⁸ Abadantaa nee Musa nda Haruna se: «Wa war kabey too nda boosu hinadogoo ra, Musa m’a warra beenaa here Firawuuna jine.

⁹ A ga tee kusaw Misira gandaa kul ra. Misira gandaa kul ra a ga futtayan kan ga dori fattandi adamizey nda almaney ga.»

¹⁰ I na hinadogoo boosoo zaa ka kay Firawuuna jine. Musa n’a warra beenaa here. A tee futtayan kan ga dori fattandi adamizey nda almaney ga.

¹¹ Kottekoyney mana hin ka kay Musa jine futtawey maaganda, zama futtawey goo kottekoyney nda Misira borey kul ga.

¹² Abadantaa na Firawuuna binoo šendandi, a mana hanajer i se. A teendi nda takaa kan nda Abadantaa n’a har Musa se.

Balaawu iyyantoo: garey

¹³ Abadantaa nee Musa se: «Tun subbaahi biya, ma koy Firawuuna jine, ma nee a se: «Hayaa ne kan Abadantaa, Eberewey Koyoo n’a har: “Ay jamaa nan i ma koy hala i m’ay gana.

¹⁴ Hiino ay g’ay albalaawey kul sanba ni, nda ni tamey, nda ni jamaa ga hala ma bay kan ay cine sii laboo kul ga.

¹⁵ Nda a gar ya nk’ay kaboo šerre ka ni kar nda wirci laala kan ga bere, ni nda ni jamaa, n’ga dere laboo ga.

¹⁶ Nda ay na ni nan ma bara hala sohō, addaliloo man’ti kala hala ya ni cebe ay gaaboo, ay maano ma harandi laboo kul ga.

¹⁷ N’n’ay jamaa ganji, ni wanji i ma koy.

¹⁸ Nga ne, suba, dimma woo da cine ga, ay ga gari laalayan doori kan cine mana bay ka tee Misira gandaa ra za a gorandi hala hō.”

¹⁹ Sohō, sanba ka dan i ma ni almaney nda haya kul kan ti ni wane kan goo saajoo ra lanbandi. Adamize kul nda adabba kul kan goo saajoo ra kan mana kaa hugey, garoo ga kan i bon, i ga buu.»>>

²⁰ Firawuuna tamey ra, borey kan hunbur Abadantaa šennoo na ngi tamey nda ngi adabbawey lanbandi ka huru hugey ra.

²¹ Borey kan mana Abadantaa šennoo dan assal na ngi tamey nda ngi adabbawey nan saajoo ra.

²² Abadantaa nee Musa se: «Ni kaboo jer beenaa here hala Misira gandaa kul ra gari ma kan adamizey, nda adabbawey, nda suboo kul ga kan goo Misira.»

²³ Musa na nga goboo šerre beenaa here, Abadantaa na jinjinyan nda gari sanba, nuune zunbu laboo ga. Abadantaa na gari sanba Misira gandaa ra.

²⁴ Gari doo kan nuune goo a bande kan laalayanoo cine mana bay ka tee Misira gandaa kul ra za a tee ganda.

²⁵ Misira gandaa kul ra, haya kul kan goo saajoo ra, garoo n’i kar, za adamize hala adabba. Garoo na faarey subey kul kar, a na faarey tuurey kul kayri.

²⁶ Gošen gandaa hinne kan ra Izirayel borey goo ra, garoo mana kan a bon.

²⁷ Firawuuna dan i ma ciya Musa nda Haruna se, a nee i se: «Hiino ay na zunubu tee, Abadantaa ga cum, agay nda ay jamaa ka toope.

²⁸ Wa Abadantaa njaaray ya ne hala jinjin्यान beerey nda garey ma kay, ay ga war naŋ war ma koy, war si cindi ne koyne.»

²⁹ Musa nee a se: «Waati kaŋ ay fatta koyraa ra, ay g'ay kabey jer Abadantaa here, jinjin्यानey ga ben, garey si yee ka kaŋ hala ma bay kaŋ laboo man'ti kala Abadantaa wane.»

³⁰ Amma ay ga bay kaŋ ni nda ni tamey, war si hunbur Abadantaa, ir Koyoo hala sohō.»

³¹ Leŋoo nda oržoo hasara, zama oržoo goo jeenoo ga, leŋoo boosu.

³² Amma alkamaa nda taasu dumi foo kaŋ ga hima nda alkama mana hasara, zama i mana zay jina.

³³ Musa fatta Firawuuna do, a fatta koyraa ra, a na nga kabey jer Abadantaa here, jinjin्यानey nda garey kay. Ncirŋoo mana yee ka doo laboo ga.

³⁴ Waatoo kaŋ Firawuuna dii kaŋ ncirŋoo, nda jinjin्यानey, nda garey kay, a na zunubu tee koyne, a na nga binoo šendandi, nga nda nga tamey.

³⁵ Firawuuna binoo šendi. A mana Izirayel borey naŋ i ma koy. A teendi nda takaa kaŋ nda Abadantaa nee Musa m'a har.

10

Balaawu yaahantoo: ndoowey

¹ Abadantaa nee Musa se: «Huru Firawuuna do, zama agay ka nga nda nga tamey biney šendandi hala ya duu k'ay tammaasawey wey daŋ i jine,

² hala ma duu ka deede ni izey nda ni izey izey se takaa kaŋ nda ay na Misira borey bere-bere nda takaa kaŋ nda ay n'ay tammaasawey daŋ i jine. Nga ra war ga bay kaŋ agay ti Abadantaa.»

³ Musa nda Haruna huru Firawuuna do, i nee a se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Eberewey Koyoo n'a har: «Hala waati foo no n'ga ni boŋ yeeti ya ne ganda? Ay jamaa naŋ i ma koy hala i m'ay gana.

⁴ Nda ni wanji k'ay jamaa naŋ i ma koy, nga ne, suba ay ga ndooyan sanba ni laamaa ga.

⁵ I ga gandaa laboo kul daabu hala nongu kaŋ ra boro si yee ka dii a. Haya kaŋ garoo n'a naŋ, woo kaŋ cindi war se kaŋ a mana duu a, i g'a ŋaa. Tuuri kul kaŋ goo ma zay war se saajoo ra, i g'i ŋaa.

⁶ I ga ni hugey too, i ga ni tamey hugey too, i ga Misira borey kul hugey too. Ni baabey nda ni baabey kaagey mana bay ka dii woo cine za hanoo kaŋ i kaa laboo ga hala hō.» Musa na nga boŋ kuubi ka fatta Firawuuna do.

⁷ Firawuuna tamey nee a se: «Hala waati foo no boraa woo g'ir torro ka ben? Arey wey naŋ i ma koy hala i ma Abadantaa, ngi Koyoo gana. Hala sohō mana bay kaŋ Misira goo ma halaci wala?»

⁸ I kate Musa nda Haruna Firawuuna do, a nee i se: «Wa koy Abadantaa, war Koyoo gana. May nda may no ma koy?»

⁹ Musa nee: «Ir ga koy, ir nda soogey nda boro žeeney, ir ga koy nda ir iz'arey nda ir ize woyey, ir ga koy nda ir alman buuney nda ibeerey, zama jingar ti woo ir se Abadantaa maapoo ga.»

¹⁰ Firawuuna nee i se: «Nda ay na war naŋ war ma koy, war nda war zankey, Abadantaa ma bara war bande! War ma bay kaŋ ifutu no war g'a miile.

¹¹ A si tee nda takaa woo. Adiši war kaŋ ti arey, wa koy Abadantaa gana, zama woo din no war g'a ceeci.» Woo ga, i n'i gaaray ka hun Firawuuna do.

¹² Abadantaa nee Musa se: «Ni kaboo šerre Misira gandaa ga ka ciya ndoowey se. I ma zunbu ka koy Misira gandaa ga, i ma gandaa suboo kul ŋaa, woo kul kaŋ garoo n'a naŋ.»

¹³ Musa na nga goboo šerre Misira gandaa ga, Abadantaa na dandi hew tunandi kaŋ na gandaa kul dii zaaroo kul nda cijinoo kul. Subbaahoo ra, dandi hewoo kate ndoowey.

¹⁴ Ndoowey kaa Misira gandaa kul ga, i zunbu laboo kul boŋ nda booboyan. Ngi booboyanoo cine mana bay ka tee hala sohõ, a si tee koyne ngi banda ga.

¹⁵ I na gandaa kul daabu, gandaa tee kubay. I na gandaa suboo nda tuuri-izey kul ŋaa kaŋ garoo n'i naŋ. Haya firzi kul mana cindi tuurey ga wala faarey subey ga Misira gandaa kul ra.

¹⁶ Nda cahāyan Firawuuna na Musa nda Haruna cee ka nee: «Ay na zunubu tee Abadantaa, war Koyoo se, ay duu war ga zunubu.

¹⁷ Ay zunuboo yaafa ya ne hiino koyne. Wa Abadantaa, war Koyoo ŋaaray hala a ma suuri ka buuyanoo woo moorandi ay ga.»

¹⁸ Musa fatta Firawuuna do, a na Abadantaa ŋaaray.

¹⁹ Abadantaa na hewoo bere k'a tee dangay hew beeri kaŋ na ndoowey zaa k'i warra Kakaarey teekoo ra. Ba affoo mana cindi Misira laamaa kul ga.

²⁰ Amma Abadantaa na Firawuuna binoo šendandi, a mana naŋ Izirayel borey ma koy.

Balaawu yaggantoo: kubaa

²¹ Abadantaa nee Musa se: «Ni kaboo šerre beenaa here, kubay ma kaa Misira gandaa ga, kubay bibi tik.»

²² Musa na nga kaboo šerre beenaa here, kubay beeri tee Misira gandaa kul ra jirbi hinza.

²³ Borey si hin ka dii cere. Jirbi hinza boro kul si hun nga dogoo ra. Amma Izirayel borey kul, nongoo kaŋ ra i goro, gaay goo no.

²⁴ Firawuuna na Musa cee ka nee a se: «Wa koy Abadantaa gana. War alman buuna nda ibeerey hinne no ma cindi. War zankey mo ma koy war bande.»

²⁵ Musa nee: «N'g'ir noo sargariyaŋ nda sargari kukuranteyaŋ kaŋ ir g'i kaa Abadantaa, ir Koyoo maapoo ga wala?»

²⁶ Ir jawdey ga koy ir bande, ba boŋ foo si cindi. Zama ngi ra ir ga zaa ka Abadantaa, ir Koyoo gana. Ir hunday si bay woo kaŋ ir ga hima k'a kaa Abadantaa maapoo ga nda man'ti ir nka too no din.»

²⁷ Amma Abadantaa na Firawuuna binoo šendandi, a man'i naŋ i ma koy.

²⁸ Firawuuna nee a se: «Hun ay jine, hawgay, ay masi yee ka dii ni ay jine, han kul kaŋ ay dii ni ay jine, n'ga buu!»

²⁹ Musa nee: «Ni k'a har, n'si yee ka dii agay ni jine.»

11

Abadantaa na balaawu kokorantaa bayrandi

¹ Abadantaa nee Musa se: «Ay ga balaawu foo sanba koyne Firawuuna nda Misira ga. Woo banda ga, a ga war naŋ war ma hun ne. Waati kaŋ a na war naŋ war ma koy ka ben, a ga ba war gaaray kaaray ka hun ne.

² Aywa, nee jamaa se kaŋ aru kul ma nga taalammaa wiri nzorfu jinayyaŋ nda wura jinayyaŋ, woy kul ma nga taalammaa wiri nzorfu jinayyaŋ nda wura jinayyaŋ.»

³ Abadantaa na jamaa noo alhormo Misira borey do. Musa hunday duu beeray beeri Misira gandaa ra Firawuuna tamey nda jamaa do.

⁴ Musa nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: <Cijinoo gamoo ra ay ga fatta ka koy Misira game.

⁵ Gunde jinaa kul ga buu Misira gandaa ra, ka sintin nda Firawuuna kanj ga goro kokoytaraa ra gunde jinaa ka koy hala konja kanj goo fufutondoo jine gunde jinaa, nda adabbawey gunde jinawey kul.

⁶ Kaati beeri ga tee Misira gandaa kul ra kanj mana bay ka tee, nga cine si tee koyne.

⁷ Amma Izirayel borey kul do, ba hanši si kaati boro wala adabba ga hala war ma bay kanj Abadantaa ga fayyan danj Misira nda Izirayel game.»

⁸ Waatoo din ni tamey kul ga doo kate ay do ka gunguma ya ne ka nee: «Fatta, ni nda jamaa kul kanj goo ni bande», woo banda ga, ay ga fatta.» Musa too nda futay, a fatta Firawuuna do.

⁹ Abadantaa nee Musa se: «Firawuuna si hanjajer war se, hala ay kayfey ma boobo Misira gandaa ra.»

¹⁰ Musa nda Haruna na kayfey wey kul tee Firawuuna jine, amma Abadantaa na Firawuuna binoo šendandi, a mana nanj Izirayel borey ma fatta nga gandaa ra.

12

Borcintaraa jingaroo

¹ Abadantaa šelanj Musa nda Haruna se Misira gandaa ra ka nee:

² «Handoo woo ga tee war se handey ijinaa. A ma tee war se jiiroo handu jinaa.

³ Wa šelanj Izirayel jamaa kul se ka nee: «Handoo woo jirbi woyantoo (10to) ra war hugu foo kul ma alman foo zaa, hugu foo kul alman foo.

⁴ Nda hugoo ga hanse ka kacca alman foo se, i m'a zaa, ngi nda ngi taalammaa kanj ga hanse ka man ngi hugoo, ka sawa nda boro hinnaa. Almanoo ma zamnandi ka sawa nda woo kanj boro kul g'a ŋaa.

⁵ A ma tee alman kanj ga malal sii, aru kanj goo nda jiiri foo. War m'a zaa feeji-izey wala hancin-izey ra.

⁶ War m'a dii hala handoo woo jirbi woy cindi taacantoo (14to) ga. Hanoo din, almaaroo ra Izirayel jamaa margaroo kul m'a koosu.

⁷ Hugey kanj ra i g'a ŋaa, i ma zaa kuroo ra k'a danj hugoo mijoo caraw hinkaa nda beeneheroo ga.

⁸ Cijinoo din i ma hamoo ŋaa. I m'a kukuray nuune ra k'a ŋaa nda takulayanj kanj ra dolobiri sii, i m'a ŋaa nda subu hottayanj.

⁹ War masi haya kul ŋaa a ra kanj mana nin wala kanj hinandi hari ra. War mm'a kukuray nuune ra, nga nda nga boŋoo, nda kobsey, nda teeley.

¹⁰ Haya kul masi kani a ra hala suba. Nda haya kani a ra hala suba, war m'a ton nuune ra k'a tee boosu.

¹¹ Takaa ne kanj nda war g'a ŋaa: gamahaw ma war centey haw, war taamey ma bara war cewey ra, war gobey ma bara war kabey ra. War m'a ŋaa nda cahāyan. Woo ti Borcintaraa jingaroo Abadantaa maapoo ga.»

¹² Cijinoo din ra, ay ga Misira gandaa kul dira. Ay ga gunde jinaa kul wii Misira gandaa ra za adamize hala adabba. Ba Misira koyey kul, ay g'i ciiti. Agay ti Abadantaa.

¹³ Amma kuroo ga tee tammaasa war se hugey ga kanj ra war goo. Nda ay dii kuroo, ay ga bisa war ga, de albalaawoo kanj ga borey halaci si too war do waati kanj ay ga Misira gandaa kar.

¹⁴ Zaaroo din ma tee war se hongandihaya. War m'a tee jingar Abadantaa maapoo ga. A ma tee hantum kanj si tun war zamaney se.»

Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo

¹⁵ «War ma jirbi iyye tee war ga takula ŋaa kanj ra dolobiri sii. Za zaari jinaa war ma dolobiri kaa war hugey ra. Zama boro kul kanj na haya ŋaa kanj ra dolobiri goo zaari jinaa ka koy hala zaari iyyantoo, bora ga hun Izirayel jamaa ra.

¹⁶ Zaari jinaa war ga margari henanante tee. Jirbi iyyantoo mo war ga margari henanante tee. Zaarey din goy kul si teendi nda man'ti nyaayan hinayan hala borey kul ma nya.

¹⁷ War ma Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo tee, zama zaaroo din hunday no ay na war kan ti wongu-izey fattandi Misira gandaa ra. War ma zaaroo din kayandi, hantum kan si tun no war zamaney se.

¹⁸ Handu jinaa, zaari woy cindi taacantoo (14to) cijinoo ra, war ma takula nya kan ra dolobiri sii hala handoo jirbi waranka cindi faantoo (21to) cijinoo ra.

¹⁹ Jirbi iyye dolobiri masi garandi war hugey ra. Zama boro kul kan na haya nya kan ra dolobiri goo, a ma tee yaw wala ganda-ize, bora ga hun Izirayel jamaa ra.

²⁰ War masi haya kul nya kan ra dolobiri goo. War gorodogey kul ra war ma takula nya kan ra dolobiri sii.»

Borcintaraa jingaroo sooluyanoo

²¹ Musa ciya Izirayel boro beerey kul se, a nee i se: «Wa koy feeji dii ka sawa nda war hugey hinnaa, war ma Borcintaraa jingaroo feejoo koosu.

²² War ma izopu tuuri kabe foo zaa k'a sufa kuroo ra kan goo jinaa ra k'a dan hugoo mijoo beeneheroo nda caraw hinkaa ga. War ra, boro kul masi bisa nda hugoo mijoo hala subaa ra.

²³ Abadantaa ga bisa gandaa ra ka Misira borey kar. Nda a ga dii kuroo hugoo mijoo beeneheroo nda caraw hinkaa ga, Abadantaa ga bisa hugoo mijoo ga, a si nan halacikaa ma huru war hugey ra ka kara.

²⁴ War ma gaabu šennoo woo ga, hantum no ni nda ni hayroo se hala abada.

²⁵ Waati kan war huru gandaa ra kan Abadantaa g'a noo war se sanda takaa kan nda a n'a har, war ma alaadaa woo dii.

²⁶ Nda war izey na war haa ka nee: «Macin ti alaadaa woo almaganaa war se?»

²⁷ Wa nee: «Borcintaraa jingaroo kan teendi Abadantaa maano ga sargaroo no, nga kan waatoo kan a ga Misira borey kar, a bisa Izirayel borey hugey ga Misira, a n'ir hugey hallasi.» Jamaa gunguma ka sujudu.

²⁸ Izirayel borey koy, i n'a tee nda takaa kan nda Abadantaa na Musa nda Haruna yaamar, i n'a tee nda takaa din da.

Balaawu woyantoo (10to): gunde jinawey buuyanoo

²⁹ Cijinoo gamoo ra, Abadantaa na Misira gandaa gunde jinawey kul kar k'i wii, k'a zaa za Firawuuna kan ga goro kokoytaraa ra gunde jinaa hala kasa-izoo kan goo kasaa ra gunde jinaa, nda adabba kul gunde jinaa.

³⁰ Firawuuna tun cijinoo ra, nga, nda nga tamey, nda Misira borey kul. Kaati beeri tee Misira ra, zama hugu sii no kan ra bukaw sii.

³¹ Cijinoo din ra, Firawuuna na Musa nda Haruna cee ka nee: «Wa tun, wa fatta ka hun ay jamaa game, war nda Izirayel borey. Wa koy Abadantaa gana sanda takaa kan nda war n'a har.

³² War almaney mo, ibuuney nda ibeerey, w'i zaa ka koy sanda takaa kan nda war n'a har. Wa koy, war ma gaara ya ne mo.»

³³ Misira borey na jamaa cahandi k'i nan i ma fatta gandaa ra, zama i nee: «Nda man'ti woo, ir kul ga buu.»

³⁴ Jamaa na ngi laajinoo ka koy a mana tun jina, i na ngi jinawey kan ra i ga diiba dan ngi zaarawey ra k'i fur ngi jesity ga.

³⁵ Izirayel borey na hayaa tee kan Musa n'a har. I na Misira borey wiri nzorfu jinayyan, nda wura jinayyan, nda darbayyan.

³⁶ Abadantaa na jamaa noo alhormo Misira borey do kan n'i noo woo kan i n'a wiri. Takaa woo nda i na Misira borey kabey koonandi.

³⁷ Izirayel borey hun Ramses ka koy Sukot. I ga too aru zenber zangu iddu (600.000) cine kaŋ goo cee ga, zankey sii a ra.

³⁸ Boro boobo dumi-dumiyaŋ žigi ka koy i bande, nda alman buuna nda ibeeri jawdi beeri.

³⁹ I na laajinoo kaŋ i n'a ka hun Misira ton k'a tee takula kaŋ ra dolobiri sii. A mana tun, zama i nk'i gaaray ka hun Misira, i mana hin ka batu, i mana hin ka šilfanda mo zaa ngi boŋ se.

⁴⁰ Waatoo hinnaa kaŋ Izirayel borey n'a tee Misira man'ti kala jiiri zangu taaci nda waranza (430).

⁴¹ Jiiri zangu taaci nda waranza (430) benantaa ga, zaaroo din hunday no Abadantaa jamaa kul fatta Misira gandaa ra.

⁴² Cijinoo no kaŋ ra Abadantaa hanna hala nga m'i fattandi Misira gandaa ra. Cijin no kaŋ kayandi Abadantaa maapoo ga. Izirayel borey zamaney kul ga hanna cijinoo din cine.

Borcintaraa jingaroo ašariyawey

⁴³ Abadantaa yee ka nee Musa nda Haruna se: «Borcintaraa jingaroo ašariyawey ne: yaw kul masi ŋaa a ra.

⁴⁴ Tam kul, aru kaŋ dayandi nda nooru, nda n'n'a danbangu, woo banda ga, a ma ŋaa a ra.

⁴⁵ Boro kaŋ ga waati tee ni do nda goykaw kaŋ ga banandi masi ŋaa a ra.

⁴⁶ Hügey ra a ga ŋandi. Hamoo ra, haya kul masi fatta taray. War masi biri kul kayri a ra.

⁴⁷ Izirayel jamaa kul ma jingaroo tee.

⁴⁸ Nda taabuši goo war game kaŋ ga baa nga ma Borcintaraa jingaroo tee Abadantaa maapoo ga, kala aru kul kaŋ goo boraa do ma hurubangu. Woo ra a ma man ka jingaroo tee, a ga tee ma nee ganda-ize. Amma boro kul kaŋ ti jofolo masi ŋaa a ra.

⁴⁹ Ašariya follokaa ga zuru ganda-ize nda taabuši ga.»

⁵⁰ Izirayel borey kul n'a tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa nda Haruna yaamar, i n'a tee nda takaa din da.

⁵¹ Zaaroo din hunday Abadantaa na Izirayel borey jamaa fattandi Misira gandaa ra hugu nda hugu.

13

Borcintaraa jingaroo ašariya tanayan

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Gunde jinaa kul yeeti ya ne jere ga. Izirayel borey ra, haya kul kaŋ ti gunde jinaa adamizey nda adabbawey ra, agay wane nda ey.»

³ Musa nee jamaa se: «Wa hongu zaaroo din kaŋ ra war fatta Misira, tamtaray hugoo ra, Abadantaa na war fattandi no din nda nga kabe gaabantaa. Woo se boro kul masi takula ŋaa kaŋ ra dolobiri goo.

⁴ Hō, Abib handoo* ra war ga fatta Misira.

⁵ Waati kaŋ Abadantaa na ni dan Kanaŋ borey, nda Heti borey, nda Amor borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey gandaa ra kaŋ a žee ni kaagey se kaŋ nga g'a noo ma ne, ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari ma alaadaa woo tee handoo woo ra.

⁶ Jirbi iyye ma takula ŋaa kaŋ ra dolobiri sii, jirbi iyyantoo hane jingar ga teendi Abadantaa maapoo ga.

⁷ Jirbi iyye takula kaŋ ra dolobiri sii ma ŋandi. Takula kaŋ ra dolobiri goo masi diyandi ni do, dolobiri masi diyandi ni do ni laboo kul ga.

* 13:4 13.4 Abib handoo, Izirayel borey do man'ti kala hegaa handoo. Abib almaganaa ti «jeeni».

⁸ Zaaroo din ma filla ni izoo se ka nee: <Ay si woo tee kala hayaa kaŋ Abadantaa n'a tee ya ne maaganda se waatoo kaŋ ay fatta Misira.>

⁹ Jingaroo woo ga tee tammaasa ni kaboo ga, a ga tee hongandihaya ni tepaa ga, hala Abadantaa ašariyaa ma bara ni mijoo ra, zama nga ka war fattandi Misira nda nga kabe gaabantaa.

¹⁰ Ma alaadaa woo tee jiiri ka kaa jiiri nga waatoo ra kaŋ kayandi jiiri ka kaa jiiri.

¹¹ Waati kaŋ Abadantaa na ni daŋ Kanaŋ borey gandaa ra sanda takaa kaŋ nda a n'a žee ni nda ni kaagey se, de a n'a noo ma ne,

¹² ma haya kul kaŋ ti gunde jinaa noo Abadantaa maapoo ga, adabbaa gunde jinaa mo kaŋ n'duu a, nda aru no, Abadantaa wane nda a.

¹³ Amma farka-ize gunde jinaa kul, m'a barmay nda alman buuna. Nda n'si baa m'a barmay, ma jindebantaa kayri. Adamize iz'aru jinaa mo kul, ma nga hayoo taa.

¹⁴ Nda suba ni izoo na ni hãa ka nee: <Macin se woo ga teendi?>, nee a se: <Abadantaa nk'ir fattandi Misira nda nga gaabi albarkantaa, tamtaray hugoo ra.

¹⁵ Kaŋ Firawuuna muray ka wanji k'ir naŋ ir ma koy, Abadantaa na gunde jinaa kul wii Misira gandaa ra, za adamize gunde jinaa hala adabba gunde jinaa. Woo maaganda se gunde jinaa aru kul, ay g'a sarga Abadantaa maapoo ga, amma ay iz'aru kul kaŋ ti gunde jinaa, ay ga nga hayoo taa.>

¹⁶ A ga tee ma ne tammaasa ni kaboo ga, a ma tee hongandihaya ni tepaa ga, zama Abadantaa n'ir fattandi Misira nda nga kabe gaabantaa.»

Irkoy na nga jamaa gongu

¹⁷ Waatoo kaŋ Firawuuna na jamaa naŋ i ma koy, Irkoy man'i ka bisa nda Filisti borey gandaa, ba kaŋ se nga ti fondo dunbaa. Zama Irkoy nee: «Jamaa masi koy dii wongoo, i ma nimsi ka yee Misira.»

¹⁸ Irkoy na jamaa ka bere ka koy saajoo fondaa ra k'i gongu Kakaarey teekoo here. Izirayel borey žigi ka hun Misira gandaa ra cere bande, wongu-ize ka koy wongu-ize.

¹⁹ Musa na Isufi birey zaa nga bande, zama a nk'a šendandi Izirayel borey ga k'i žeendi ka nee: «Irkoy ga hongu war, war m'ay birey ka žigi war bande ka hun ne.»†

²⁰ I hun Sukot ka koy ngi hukumey cin Etam, saajoo mijoo ga.

²¹ Abadantaa ga dira jiney ra zaari here duula kuku ra k'i gongu fondaa ra. Cijin here a ga nuune kuku k'i noo gaay. Woo ra i ga dira cijin nda zaari.

²² Zaari here duula kukoo si hun jamaa jine, cijin here nuune kukoo si hun i bande.

14

Firawuuna na Izirayel borey gaarandi

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Nee Izirayel borey se i ma yee ka koy goro Pi-Hayrot tenje kaŋ goo Migdol nda teekoo game. War ma war hukumey gorandi Bal-Sefon tenje kaŋ goo teekoo mijoo ga.

³ Firawuuna ga miile kaŋ Izirayel borey ga dere gandaa ra, saajoo daabu i ga.

⁴ Ay ga Firawuuna binoo šendandi, a g'i gaarandi, amma Firawuuna nda wongu-izey kul ga tee haya kaŋ ra ay maapoo ga jer. Woo ra Misira borey ga bay kaŋ agay ti Abadantaa.» I na takaa din da tee.

⁵ I na Misira kokoyoo bayrandi kaŋ jamaa zuru. Firawuuna nda nga tamey na anniya barmay, i nee: «Cin ti woo kaŋ ir n'a tee? Ir na Izirayel borey naŋ i ma hun ir goyoo ra!»

⁶ A na nga wongu bari torkawey hanse, a na nga jamaa zaa nga bande.

† 13:19 13.19 Sintinoo 50.24–25.

⁷ A na torika zangu iddu (600) suubanteyan ka koy nga bande nda Misira torkawey jerey kul, ngi affoo kul sooje jalakoyniyan goo a bon.

⁸ Abadantaa na Firawuuna, Misira kokoyoo binoo šendandi, a na Izirayel borey gaarandi, ka gar i nka fatta, haya kul man'i ganji.

⁹ Misira borey n'i gaarandi, baryey kul, nda Firawuuna torkawey, nda nga barikaarukey, nda nga wongu-izey toor'ey nongoo kan ra i goro teekoo mijoo ga, Pi-Hayrot here, Bal-Sefon tenje.

¹⁰ Kan Firawuuna man ey, Izirayel borey na ngi moyey jer, nga ne, Misira borey goo dumawey ga. Izirayel borey hanse ka hunbur, i kaati ka Abadantaa cee.

¹¹ I nee Musa se: «Saaray nka sii Misira kan se n'kate ir saajoo ra ir ma buu? Macin ti woo kan n'n'a tee k'ir kaa Misira?»

¹² Waatoo kan ir goo Misira, ir mana nee ma ne kan m'ir nan, ir yadda ir ma tee tam Misira borey se? Zama ir baa ir ma tee i se tam ka bisa ir ma buu saajoo ra.»

¹³ Amma Musa nee jamaa se: «War masi hunbur, wa batu ka dii Abadantaa hallasiroo kan a ga kate a hõ war se! Zama Misira borey kan war ga dii ey hõ, war si yee ka dii ey koyne hala abada.»

¹⁴ Abadantaa no ma wongu war dogey ra. War, wa dangay de ka guna.»

Irkoy na fondo feeri teekoo ra

¹⁵ Abadantaa nee Musa se: «Macin se n'ga kaati k'ay cee? Nee Izirayel borey se i ma fondaa zaa.

¹⁶ Ni, ma ni goboo jer, ma ni kaboo šerre teekoo ga, m'a fersi, hala Izirayel borey ma bisa teekoo gamoo ra labu kogaa ga.

¹⁷ Nga ne, agay, ay ga Misira borey biney šendandi hala i ma duu ka huru dumawey ga. Woo ra ay ga Firawuuna nda nga wongu-izey kul, nda nga wongu bari torkawey, nda nga barikaarukey k'ay daržaa cebe.

¹⁸ Waati kan ay na Firawuuna, nda nga torkawey, nda nga barikaarukey k'ay daržaa cebe, waatoo din Misira borey ga bay kan agay ti Abadantaa.»

¹⁹ Irkoy almalaykaa kan cindi ka dira Izirayel jamaa jine hun jiney ra ka yee dumawey ga. Duula kukoo kan cindi i jine, yee ngi banda here.

²⁰ A koy huru Misira borey gorodogoo nda Izirayel gorodogoo game. Misira here duulaa tee kubay, Izirayel here duulaa ga gaay noo cijinoo ra. Boro foo kul mana too ceroo do cijinoo kul.

²¹ Musa na nga kaboo šerre teekoo ga, Abadantaa na dandi hew beeri foo tunandi cijinoo kul ka teekoo kogandi, haroo fersi.

²² Izirayel borey koy teekoo gamoo ra labu kogaa ga, haroo tee i se cete, kabe henna nda ilaala here.

²³ Misira borey n'i gaarandi, i huru dumawey ga, Firawuuna baryey kul, nda nga torkawey, nda nga barikaarukey huru dumawey ga teekoo gamoo ra.

²⁴ Za moo mana boo, duula kukoo nda nuune kukoo ra Abadantaa na Misira borey wongu-izey guna, a n'i naami.

²⁵ A na torkawey cewey kaa ka ngi zuraa šendandi. Misira borey nee: «Ir ma zuru ka mooru Izirayel, zama Abadantaa no ma Misira wongu i se.»

²⁶ Abadantaa nee Musa se: «Ni kaboo šerre teekoo ga, hala haroo ma yee kate Misira borey, nda ngi wongu torkawey, nda ngi barikaarukey ga.»

²⁷ Musa na nga kaboo šerre teekoo ga. Waatoo kan moo ga baa ka boo, teekoo yee nga doo žeenaa ra. Misira borey zuru teekoo jine, Abadantaa n'i kanandi teekoo gamoo ra.

²⁸ Haroo yee kate ka torkawey, nda barikaarukey kan goo Firawuuna wongu-izey kul ra kan huru teekoo ra Izirayel borey banda ga, haroo daabu i ga, ba affoo i ra mana cindi.

²⁹ Amma Izirayel borey bisa teekoo gamoo ra labu kogaa ga, haroo tee i se cete kabe henna nda ilaala here.

³⁰ Hanoo din, Abadantaa na Izirayel hallasi Misira borey kaboo ra. Izirayel dii Misira borey bukawey teekoo mipoo ga.

³¹ Kaŋ Izirayel dii gaaboo kaŋ nda Abadantaa na Misira borey halaci, jamaa hunbur Abadantaa, i naanay Abadantaa nda nga tamoo Musa.

15

Musa nda Izirayel borey baytoo

¹ Waati follokaa ra Musa nda Izirayel borey na doonoo woo don Abadantaa maapoo ga. I nee:

«Ay ga don Abadantaa maapoo ga,
zama a na nga hinoo cebe, baryoo nda kaarukaa,
a n'i warra teekoo ra.

² Abadantaa ti ay gaaboo, nga ti ay baytoo addaliloo.
Nga ti ay hallasiroo. Nga ti ay Koyoo, ay g'a saabu.
Nga ti ay baaba Koyoo, ay g'a jer.

³ Abadantaa man'ti kala wongaari.
Abadantaa ti maapoo.

⁴ A na Firawuuna wongu bari torkawey nda nga wongu-izey warra haroo ra.
Wongu-ize jalakoyni suubantey yoole Kakaarey teekoo ra.

⁵ Haroo bondawey n'i daabu,
i dere hari guusawey ra ma nee tondiyan.

⁶ Abadantaa, ni kabe henna na ni hinoo cebe.
Abadantaa, ni kabe henna ka iberoo motti.

⁷ Ni kokoytaraa beeriyanoo ra n'ga borey warra ganda kaŋ ture ni ga.
N'ga ni futuyanoo nuunaa sanba kaŋ g'i ton ma nee subu.

⁸ Ni hunsaroo gaaboo na haroo marga.
Bondawey kay ma nee lalaba.
Hari guusawey kay teekoo gamoo ra.

⁹ Iberoo nee: <Ay g'i gaarandi, ay ga duu ey,
ay ga alganiimaa zamna,
ay g'a tee woo kaŋ ay baa,
ay g'ay takubaa hoobu,
ay kaboo g'i halaci.>^{*}

¹⁰ N'na ni hewoo funsu,
teekoo daabu i ga.
I sundu ma nee badila
hari beerey ra.

¹¹ Koyey ra, may no ma hima nda ni, Abadantaa?
May no ma too ni henanyan ra?
May ka si hunbur ni?
May no ma too ni beeray ra?
May no ma too ni kayfi teeyan ra?

¹² N'na ni kabe henna šerre,

^{*} 15:9 15.9 «ay kaboo g'i halaci», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «ay ga kabey koonandi».

laboo n'i gon.

¹³ Ni arrahamaa nda n'na ni jamaa gongu,
jamaa kaŋ n'n'a feeri.

Ni hinoo ra, n'ga huru i jine ka koy nda ey ni gorodoo henanantaa ra.

¹⁴ Jamawey maar'a, i jijiri.

Hunburay duu Filisti gandaa borey.

¹⁵ Waatoo din Edom boŋkoyney zalba.

Mowab alwakiiley, jijiriyan duu ey.

Kanaŋ gandaa gorokey kul biney hasara.

¹⁶ Jitiyan nda hunburay kaŋ i boŋ.

Ni kabe gaabantaa jine i tee suk ma nee tondi,

i si hin ka šelaŋ hala waati kaŋ ni jamaa ga dira ka bisa, Abadantaa,
hala waati kaŋ ni jamaa kaŋ n'n'a sawal, dira ka bisa.

¹⁷ N'ga huru i jine k'i gorandi tondi hondoo boŋ kaŋ ti ni wane,

nongoo kaŋ ni, Abadantaa n'a hanse a ma tee ni gorodogoo,

a ma tee ni nongu henanantaa

kaŋ ni, ir Koyoo, ni kaboo n'a gorandi.

¹⁸ Abadantaa, n'ga laama abada hala abada.»

¹⁹ Waatoo kaŋ Firawuuna baryey, nda nga torkawey, nda nga barikaarukey huru teekoo ra, Abadantaa na teekoo haroo yee katandi k'a gum i boŋ. Amma Izirayel borey bisa teekoo gamoo ra labu kogaa ga.

Maryama baytoo

²⁰ Annabi Maryama kaŋ ti Haruna woymaa na tubal-izoo zaa, woyey kul fatta ka hanga a, i ga hooray nda tubal-izoo, i ga gan.

²¹ Maryama ga tuuru ka nee i se:

«Wa don Abadantaa maapoo ga,

a na nga hinoo cebe.

Baryoo nda nga kaarukaa, a n'i warra teekoo ra.»

Mara hari hottaa

²² Musa na Izirayel ka hun Kakaarey teekoo do ka koy Šur saajoo ra. I dira jirbi hinza saajoo ra i mana duu hari.

²³ I too Mara, amma i mana hin ka Mara haroo haŋ, zama a mma hottu. Woo se i na nongoo maapoo daŋ Mara (maanaa «hottay»).

²⁴ Jamaa ŋuunuŋuunu Musa ga ka nee: «Macin no ir g'a haŋ?»

²⁵ A kaati ka Abadantaa cee, Abadantaa na bundu dumi cebe a se. Musa n'a warra haroo ra, haroo bere ka tee haya kaŋ si hottu. No din ra a na ašariyayan nda yaamaryan gorandi jamaa se. No din da ra a n'i sii.

²⁶ A nee: «Nda n'ga haŋajer ka boori Abadantaa, ni Koyoo jindoo se, nda n'ga haya tee kaŋ ga šerre a jine, nda n'ga haŋajer nga ašariyawey, nda n'ga nga yaamarey kul dii, wircey kaŋ ay n'i daŋ Misira borey ra, ba affoo si duu ni, zama agay ti Abadantaa kaŋ ga ni noo gaaham baani.»

²⁷ Izirayel borey too Elim, no din ra hariŋaa woy cindi hinka (12) goo, nda teenaynaa woyye (70). I goro no din haroo jeroo ga.

16

Irkoy na Izirayel borey noo man nda jerfenday ham

¹ Izirayel borey jamaa kul hun Elim. Kaŋ i fatta Misira gandaa ra handu hinkantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to) ra, i too Sin saajoo ra kaŋ goo Elim nda Sinay tondi hondoo game.

² Saajoo ra, Izirayel borey jamaa kul ŋuunuŋuunu Musa nda Haruna ga.

³ Izirayel borey nee i se: «Nda ba ir nka buu Abadantaa kaboo ra Misira gandaa ra, kaŋ ir ga goro ham hina kusey jere, ir ga takula ŋaa hala ir ma kungu! War n'ir ka kaa saajoo woo ra ka jamaa woo kul naŋ i ma buu nda heray.»

⁴ Abadantaa nee Musa se: «Ay ga ŋaayan tee ncirni ka hun beenaa ra k'a doori war boŋ. Zaari kul jamaa ga fatta ka ŋgi zaaroo ŋaahayaa kuuna hala y'i sii ka dii wala i ga ag'ašariyaa dii wala i s'a dii.

⁵ Jirbi idduwantoo hane, woo kaŋ i na kuuna, i g'a hina. Jirbi idduwantoo wanoo ga tee zaari hinka cine wane.»

⁶ Musa nda Haruna nee Izirayel borey kul se: «Hō wicroo war ga kaa ka bay kaŋ Abadantaa ka war fattandi Misira gandaa ra.

⁷ Subbaahoo ra, war ga kaa ka dii Abadantaa daržaa. Zama a maa ŋuunuŋuunuyanoo kaŋ war n'a tee nga, Abadantaa ga. Ir ti may hala war ma ŋuunuŋuunu ir ga?»

⁸ Musa nee: «War ga kaa ka bay waati kaŋ wicroo ra Abadantaa ga war noo ham, subbaahoo ra, a ga war noo takula war ma ŋaa ka kungu. Zama Abadantaa maa ŋuunuŋuunuyanoo kaŋ war n'a tee nga ga. Ir ti macin? Man'ti ir ga war ga ŋuunuŋuunu, Abadantaa ga war ga ŋuunuŋuunu.»

⁹ Musa nee Haruna se: «Nee Izirayel borey jamaa kul se: <Wa koy kay Abadantaa jine, zama a maa war ŋuunuŋuunuyanoo.>»

¹⁰ Kaŋ Haruna goo ma šelaŋ Izirayel borey jamaa se, i bere saajoo here, nga ne, Abadantaa daržaa bangay duulaa ra.

¹¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

¹² «Ay maa Izirayel borey ŋuunuŋuunuyanoo. Šelaŋ i se ka nee: <Almaari, war ga ham ŋaa, subbaahoo ra war ga kungu takula ra. Woo ra war ga kaa ka bay kaŋ agay ti Abadantaa, war Koyoo.>»

¹³ Wicroo ra, jerfendayyaŋ kaa ka jamaa kaloo kul daabu, subbaahoo ra, harandaŋ ga jamaa kaloo kuubi k'a bere.

¹⁴ Waati kaŋ harandaŋoo boosu, nga ne, saajoo ga daabu nda haya baana kaŋ ga kakasu, a ga ban, a ga hima nda ma nee gari-ize buuna-buunayaŋ kaŋ goo laboo boŋ.

¹⁵ Izirayel borey dii a, i na cere hãa ka nee: «Macin ti woo?» Zama i mana bay haya kaŋ no. Musa n'i zaabi ka nee: «Takulaa no kaŋ Abadantaa n'a noo a ma tee war se ŋaayan.

¹⁶ Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a yaamar: <Boro kul ma hayaa zaa kaŋ a ga hin k'a ŋaa. War ma liitar taaci cine zaa boro foo kul se. Boro foo kul ma zaa borey se ka sawa nda borey hinnaa kaŋ goo nga hukukumoo cire.>»

¹⁷ Izirayel borey na takaa din da tee. I kuuna, affooyaŋ iboobo, affooyaŋ ikaccu.

¹⁸ Woo banda ga, i n'a kabu nda liitar. Woo kaŋ na iboobo kuuna, a mana boobo a se, woo kaŋ na ikaccu kuuna, a mana kacca a se. Boro foo kul na woo kaŋ a ga hin k'a ŋaa kuuna.

Manoo ašariyaa

¹⁹ Musa nee i se: «Boro kul masi haya kanandi ŋaahayaa ra hala subbaahi.»

²⁰ Amma i mana haŋajer Musa se, boroyaŋ na haya kanandi ŋaahayaa ra hala subbaahoo ra. Noonni tun a ra, a funbu. Musa futu i ga.

²¹ Subbaahi ka kaa subbaahi i ga hayaa kuuna kaŋ boro kul ga hin k'a ŋaa. Nda waynaa koron, a ga menne.

²² Jirbi idduwantoo hane i ga woo kaŋ i ga doona k'a kuuna cine hinka kuuna, boro foo kul liitar yaaha. Jamaa boŋkoyney kul kaa k'a filla Musa se.

²³ Musa nee i se: «Woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har. Suba ti hunanzam zaaroo, hunanzam zaari henanante Abadantaa maapoo ga. Wa hayaa hina kaŋ ga hima ka hina, war ma hayaa zargandi kaŋ ga hima ka zargandi. Woo kaŋ cindi, war m'a jisi war boŋ se hala suba.»

²⁴ I n'a jisi hala suba sanda takaa kaŋ nda Musa n'a yaamar. A mana funbu, nooni mana tun a ra.

²⁵ Musa nee: «W'a ŋaa hõ, hunanzam zaari no Abadantaa maapoo ga, hõ haya si duwandi taray.

²⁶ War ga ŋaahaya kuuna jirbi iddu, amma jirbi iyyantoo man'ti kala hunanzam zaaroo. Haya sii no.»

²⁷ Woo kul, jirbi iyyantoo hane jamaa ra boroyaŋ fatta ka koy kuuna, amma i mana duu haya kul.

²⁸ Abadantaa nee Musa se: «Hala waati foo no war ga yadda k'ay yaamarey nda ay ašariyawey dii?

²⁹ War ma bay kaŋ hunanzam zaaroo kaŋ Abadantaa n'a noo war se maaganda se, jirbi idduwantoo hane a ga war noo jirbi hinka ŋaahayaa. Jirbi iyyantoo hane boro kul ma cindi nga do, boro kul masi fatta.»

³⁰ Jirbi iyyantoo jamaa hunanzam.

³¹ Izirayel borey na ŋaahayaa din maapoo daŋ «man»*. A ga hima nda hayni gurunbu. A ga kaaray, nga tenbaa ga hima nda furme kaŋ teendi nda yuu.

³² Musa nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a yaamar: «War ma mudu foo too a ra war zamaney se, hala i ma dii takulaa kaŋ nda ay na war huna saajoo ra waatoo kaŋ ay na war fattandi Misira gandaa ra.»»

³³ Woo banda ga, Musa nee Haruna se: «Jinay foo zaa, m'a too nda man liitar taaci, m'a jisi Abadantaa jere, hala ma man jisi war zamaney se.»

³⁴ Sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar, Haruna n'a jisi seedetaraa sundukoo jine, hala a ma duu ka jisandi.

³⁵ Izirayel borey na manoo ŋaa jiiri woytaaci (40) hala i ga too gandaa kaŋ ra boro goo. I na manoo ŋaa hala waatoo kaŋ i too Kanaŋ gandaa sintinoo ga.

³⁶ Mudu foo ga sawa nda neešihaya foo kaŋ se i ga nee efa zamna woyaa (10) affoo.

17

Masa nda Meriba haroo šennoo (Kabuyaney 20.2-13)

¹ Izirayel borey jamaa kul hun Sin saajoo ra ka kay nongu nda nonguyaŋ ra ka sawa nda Abadantaa yaamaroo. I goro Refidim, amma hari sii no din kaŋ jamaa g'a haŋ.

² Jamaa yenje nda Musa ka nee: «Ir noo hari ir ma haŋ». Musa nee i se: «Macin se war ga yenje nda agay? Macin se war ga Abadantaa sii?»

³ No din ra hari jaw duu jamaa, i ŋuunuŋuunu Musa ga ka nee: «Cin se n'n'ir žigandi ka hun Misira k'ir, nda ir izey, nda ir jawdey naŋ ir ma buu nda jaw?»

⁴ Musa kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Macin no y'a tee jamaa woo se? Ne nda kayna i g'ay warra nda tondi k'ay wii.»

⁵ Abadantaa nee Musa se: «Bisa jamaa jine, ma boroyaŋ zaa Izirayel boro beerey ra, goboo kaŋ nda n'na isaa kar zaa ni kaboo ra ma koy.

* 16:31 16.31 «man», Ebere šenni ra, almaganaa ti «macin ti woo?» Sorro 15to.

⁶ Nga ne, ay ga kay ni jine tondoo ga kaŋ goo Horeb jeroo ga. Ma tondoo kar, hari ga fatta a ra, jamaa ga haŋ.» Musa na yaamaroo din tee Izirayel boro beerey jine.

⁷ Yenjaa kaŋ Izirayel borey n'a tee nda siiyanoo maaganda kaŋ i n'a tee Abadantaa se ka nee: «Abadantaa goo ir game wala a sii ir game?» Woo maaganda a na nongoo maapoo dan Masa (maanaa «siiyan») nda Meriba (maanaa «yenje»).

Amalek borey koy Izirayel borey wongu

⁸ Amalek borey koy Izirayel borey wongu Refidim.

⁹ Musa nee Žozuwe se: «Aruyaŋ suuba ir se, ma fatta ka Amalek borey wongu. Suba agay, ay ga kay hondoo boŋoo boŋ, Irkoy goboo goo ay kaboo ra.»

¹⁰ Žozuwe n'a tee nda takaa kaŋ nda Musa n'a har a se, a koy Amalek borey wongu. Amma Musa, nda Haruna, nda Hur žigi hondoo boŋoo ga.

¹¹ Kullihinne Musa kabey goo beene, Izirayel ga hin, nda a na nga kabey zumandi, Amalek borey ga hin.

¹² Kaŋ Musa kabey fara, i na tondi zaa k'a dan a cire a ma goro a ga. Haruna nda Hur goo caraway ga i ga kabey gaa, affoo goo caraw foo ga, affaa goo caraw faa ga. Kabey cindi takaa din da hala waynaa kaŋyanoo ga.

¹³ Žozuwe na nga takubaa ka hin Amalek nda nga jamaa.

¹⁴ Abadantaa nee Musa se: «Woo hantum citaabu ra, a ma tee hongandihaya. Dan Žozuwe haŋaa ra kaŋ ay ga Amalek borey benandi hala nongu kaŋ ra boro si yee ka hongu ey.»

¹⁵ Musa na sargari tonadoo foo cin, a na maapoo dan «Abadantaa ti ay darapowoo».

¹⁶ A nee: «Zama i na Abadantaa kokoy gorodogoo wongu, woo man'ti kala wongu Abadantaa nda Amalek borey game zaman ka kaa zaman.»

18

Musa nda Žetro fillaa

¹ Žetro, Majaŋ ganda sargari juwalkaw, Musa nzuraa, maa hayaa kul kaŋ Irkoy n'a tee Musa nda Izirayel Irkoy jamaa se, maanaa takaa kaŋ nda Abadantaa na Izirayel fattandi Misira.

² Žetro, Musa nzuraa na Sefora, Musa wandoo zaa nga bande, waatoo kaŋ Musa n'a sanba baaboo do banda ga.

³ A kate Sefora iz'aru hinkaa. Affoo maapoo ti Geršom (maanaa «ka koy goro no din»), zama a nka nee: «Ya nka koy goro labu waani ra.»

⁴ Affaa maapoo ti Eliyezer (maanaa «ay Koyoo ti hallasikaw»). A nee: «Zama ay baaba Irkoy ka kaa k'ay hallasi k'ay waa Firawuuna takuba.»

⁵ Žetro, Musa nzuraa koy nda Musa iz'arey nda nga wandoo Musa do saajoo kaŋ ra a ga goro, Irkoy tondi hondoo jere.

⁶ A donto ka nee Musa se: «Agay no Žetro ni nzuraa, ay ga kaa ni do, nda ni wandoo, nda nga iz'aru hinkaa kaŋ goo a bande.»

⁷ Musa fatta ka koy nga nzuraa kubay, a gunguma a se, a n'a summu. I na cere foo, i huru hukumoo ra.

⁸ Musa na takaa filla nga nzuraa se kaŋ Abadantaa n'a tee Firawuuna nda Misira se Izirayel maaganda, nda faraa kul kaŋ duu ngey fonda ra, nda takaa kaŋ nda Abadantaa na ngi kaa kabe ra.

⁹ Žetro jaali nda gomnoo kul kaŋ Abadantaa n'a tee Izirayel se k'i kaa Misira borey kabey ra.

¹⁰ Žetro nee: «Albarka ma bara Abadantaa se kaŋ na war kaa Misira borey nda Firawuuna kaboo ra, kaŋ na jamaa kaa Misira borey kabey ra.

¹¹ Ay bay sohõ kañ Abadantaa bisa koyey kul, zama a na nga jamaa hallasi waatoo kañ Misira borey g'i kabekunafutay.»

¹² Žetro, Musa nzuraa na sargari kukurante nda sargariyañ kaa Irkoy se. Haruna nda Izirayel boro beerey kul kaa ka ñaa Musa nzuraa bande Irkoy jine.

Musa na boñkoyniyañ kayandi kañ ga jamaa ciiti

¹³ Subaa ra, Musa goro ka jamaa ciiti. Jamaa cindi Musa jine za subbaahi hala cijinoo ra.

¹⁴ Musa nzuraa dii hayaa kul kañ a g'a tee jamaa se, a nee a se: «Macin ti woo kañ n'g'a tee jamaa se? Macin se n'ga goro ni hinne, amma jamaa ga kay ni jine za subbaahi hala cijinoo ra?»

¹⁵ Musa nee nga nzuraa se: «Jamaa mma kaa ay do ya Irkoy ibaayoo ceeci i se.

¹⁶ Nda haya huru i game, i mma kaa ay do ya ciiti i game, ay g'i bayrandi Irkoy yaamarey nda nga ašariyawey.»

¹⁷ Musa nzuraa nee a se: «Takaa kañ n'g'a tee si boori.

¹⁸ N'ga ni boñ farandi, ni nda jamaa kañ goo ni bande. Goyoo ga hanse ka tiñ ma ne, ni hinne si hin k'a tee.

¹⁹ Sohõ, hañajer ay jindoo se, ay ga ni noo hoyray foo, Irkoy goo ni bande. Ni no ma tuuru jamaa maapoo ga Irkoy jine, ni no ma jamaa almušakkawey ka koy Irkoy jine.

²⁰ Ma borey fahamandi yaamarey nda ašariyawey. M'i bayrandi fondaa kañ i ga hima ka hanga a, nda haya kañ i ga hima k'a tee.

²¹ Ni, ma aru alkadaranteyañ suuba jamaa ra kañ ga hunbur Irkoy, laadiranteyañ kañ si zanba. I ña jamaa jine: boro zenber foo (1.000) kul ma affoo ña jine, boro zangu (100) kul ma affoo ña jine, boro woyguu (50) kul ma affoo ña jine, boro woy (10) kul ma affoo ña jine.

²² Waati kul ngi no ma jamaa ciiti. Haya kul kañ ga beeri, i m'a ka kaa ni do, amma haya kañ ga kacca, i m'a ciiti ngi hunday. Kaa jeraa ra kañ goo ni boñ, i ga ni faaba k'a zaa.

²³ Nda n'na woo tee, nda Irkoy na ni yaamar nda woo, n'ga hin ka kay jeraa cire, jamaa woo kul ga koy ngi dogoo ra nda baani.»

²⁴ Musa na nga nzuraa hoyrawey dii, a na hayaa kul tee kañ a n'a har a se.

²⁵ Musa na aru alkadaranteyañ suuba Izirayel kul ra k'i tee boñkoyniyañ jamaa se, boro zenber foo (1.000) boñkoyni foo, boro zangu (100) boñkoyni foo, boro woyguu (50) boñkoyni foo, nda boro woy (10) boñkoyni foo.

²⁶ Ng'i no ma jamaa ciiti waati kul. Haya kañ šendi, i g'a ka too Musa do. Amma haya kaccu kul, i g'a ciiti ngi hunday.

²⁷ Musa na nga nzuraa nañ a ma koy, nzuraa koy nga gandaa ra.

19

Irkoy na Izirayel noo amaana

¹ Izirayel borey handu hinzantoo Misira gandaa fattaroo banda ga, zaari jinaa i too Sinay saajoo ra.

² I nka hun Refidim ka koy Sinay saajoo ra, i goro saajoo din ra. Izirayel goro no din tondi hondoo tenje,

³ amma Musa žigi ka koy Irkoy do. Abadantaa n'a cee tondi hondoo boñ ka nee a se:

«Ma nee Yakuba hugoo se,
ma bayrandi Izirayel borey se ka nee:

⁴ «War dii hayaa kañ ay n'a tee Misira borey se,

sanda takaa kaŋ nda dutal ga nga izey zaa nga fatawey ra, ay na war zaa ka kate war ay do.

⁵ Sohō, nda war hanajer ay jindoo se ka boori, war na agay amaanaa dii, war ga tee agay hunday bagaa jamawey kul ra, zama agay wane nda laboo kul.

⁶ War ga tee ya ne kokoy sargari juwalkawyaŋ nda dumi henanante.› Wey ti šenney kaŋ n'g'i har Izirayel borey se.»

⁷ Musa kaa, a na jamaa boro beerey cee, a na šenney wey kul daŋ i jine kaŋ nda Abadantaa n'a yaamar.

⁸ Jamaa kul n'a zaabi cere bande ka nee: «Haya kul kaŋ Abadantaa n'a har ma ne, ir g'a tee.» Musa na jamaa šenney ka yee Abadantaa do.

⁹ Abadantaa nee Musa se: «Ay ga kaa ni do duula kubayante ra, hala waati kaŋ ay ga šelaŋ ni bande jamaa ma maa, hala i ma naanay ni hala abada.» Musa na jamaa šenney ka too Abadantaa do.

Irkoy na Musa kubay Sinay tondi hondoo ga

¹⁰ Abadantaa nee Musa se: «Koy jamaa do, m'i daŋ jere ga ya ne hō nda suba. I ma ngi darbawey numandi.

¹¹ I ma soolu jirbi hinzantoo se, zama jirbi hinzantoo ra Abadantaa ga zunbu Sinay tondi hondoo ga jamaa kul jine.

¹² Hirriyaŋ daŋ tondi hondoo kuubi-ka-beraa ga kaŋ ga jamaa si bisa, nee i se: «Wa hawgay war masi žigi tondi hondoo ga, war masi tuku carawey ga.» Boro kul kaŋ tuku tondi hondoo ga, a waazibi boraa ma wiiyandi.

¹³ Kabe kul masi tuku boraa ga, amma i m'a warra nda tondi k'a wii wala i m'a hay nda yaaji. A ma tee adabba wala boro, a masi huna. Waati kaŋ hilloo na hēeni kuku tee, i ma žigi tondi hondoo ga.»

¹⁴ Musa zunbu tondi hondoo ga ka kaa jamaa do. A na jamaa yeeti jere ga Irkoy se, i na ngi darbawey numandi.

¹⁵ A nee jamaa se: «War ma soolu jirbi hinzantoo se. War masi too woy do.»

¹⁶ Jirbi hinzantoo hane, kaŋ moo boo, jinjinjan, nda meliyaŋ, nda duula kubayante goo tondi hondoo boŋ, hilli jinde beeri hēe. Alžamaa kul kaŋ goo jamaa kaloo ra jijiri.

¹⁷ Musa na jamaa ka fatta ka koy Irkoy kubay jamaa kaloo dumaa ga. I kay tondi hondoo cire.

¹⁸ Sinay tondi hondoo kul ka tee dullu, zama Abadantaa mana zunbu kala nuune ra. Dulloo žigi ni mma nee alforon beeri dullu. Tondi hondoo kul hanse ka jijiri.

¹⁹ Hilloo jindoo mma koy de a ga beeri, Musa ga šelaŋ, Irkoy g'a zaabi jinjinjan ra*.

²⁰ Abadantaa zunbu Sinay tondi hondoo ga, tondi hondoo boŋoo boŋ. Tondi hondoo boŋoo boŋ Abadantaa ciya Musa se, Musa žigi.

²¹ Abadantaa nee Musa se: «Zunbu ka kašeta jamaa ga, i masi bisa hirrey ga ka koy Abadantaa do ka dii, nda i n'a tee, iboobo ga buu i ra.

²² Ba sargari juwalkey kaŋ ga hin ka man Abadantaa, ga hima ka ngi boŋ yeeti jere ga Irkoy se, hala Abadantaa mas'i wii.»

²³ Musa nee Abadantaa se: «Jamaa si hin ka žigi Sinay tondi hondoo ga, zama ni nka kašeta ir ga ka nee: «Ma hirriyaŋ daŋ tondi hondoo se, m'a daŋ jere ga ya ne.»»

²⁴ Abadantaa nee a se: «Koy ma zunbu, hiino ma žigi, Haruna ma žigi ni bande. Amma sargari juwalkey nda jamaa masi hirrey hoo ka žigi ka koy Abadantaa do, nda i n'i hoo, a g'i wii.»

* 19:19 19.19 «jinjinjan ra», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «nda jinjinjan».

25 Musa zunbu jamaa do k'a har i se.

20

Yaamar woyaa (10)

(Alhukumoo 5.6-21)

1 Šenney ne kaŋ Irkoy n'i har, a nee:

2 «Agay ti Abadantaa, ni Koyoo kaŋ na ni fattandi Misira gandaa ra, tamtaray hugoo ra.

3 Masi koy tana gana ay banda ga.

4 Masi tooru hanse, masi bii tee kaŋ ga hima nda haya kaŋ goo beene beenaa ra, wala ganda laboo ga, wala haroo ra laboo cire.

5 Masi sujudu koyey wey se, mas'i gana, zama agay, Abadantaa, ni Koyoo man'ti kala Koy kaŋ ga canse ma ne, ka baaba kaŋ konna agay layboo ka hanga hala nga izey alwadda hinzantoo ka koy itaacantoo ga.

6 Amma ay ga agay arrahamaa cebe alwadda zenberyaŋ se kaŋ ga baa agay, de i g'ay yaamarey dii.

7 Masi Abadantaa, ni Koyoo maapoo cee bila addalil, zama Abadantaa si boro naŋ kaŋ ga nga maapoo cee bila addalil.

8 Ma hanse ka hongu hunanzam zaaroo, a ma yeetandi jere ga ya ne.

9 Jirbi iddu ma goy, ma ni almušakkawey kul tee.

10 Amma jirbi iyyantoo, hunanzam zaari no Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga. Masi almušakka kul tee, ni, nda ni iz'aroo, nda ni ize woyoo, takaa din da ni baŋnaa, nda ni koŋnaa, nda ni adabbaa, nda taabuši kaŋ goo ni koyrawey ra.

11 Zama jirbi iddu ra Abadantaa na beenaa, nda gandaa, nda teekoo nda haya kul kaŋ goo i ra tee. Amma jirbi iyyantoo hane a hunanzam. Woo se Abadantaa na albarka daŋ hunanzam zaaroo ra, a n'a yeeti jere ga.

12 Ma ni baaba nda ni naa beerandi hala ma duu aloomur gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.

13 Masi boro wii.

14 Masi zina.

15 Masi zay.

16 Masi taari seedetaray tee ni cinaa ga.

17 Masi haya kaŋ goo ni cinaa hugoo ra boonay. Masi ni cinaa wandoo boonay, wala nga baŋnaa, wala nga koŋnaa, wala nga hawoo, wala nga farkaa, wala haya kul kaŋ ti cinaa wane.»

18 Jamaa kul maa jinjinyanoo, i dii nuune deeney, i maa hilloo jindoo, i dii tondi hondoo kaŋ ga dullu. Kaŋ jamaa dii wey, i jijiri, i kay nongu mooro ra.

19 I nee Musa se: «Šelan ir se ni hunday, ir ga maa ma ne, amma Irkoy masi šelan ir se hala ir masi koy buu.»

20 Musa nee jamaa se: «War masi hunbur, zama Irkoy nka kaa ka war sii, hala nga hunburaa ma bara war ra, war masi zunubu tee.»

21 Jamaa kay nongu mooro ra. Musa man duula bibi tik kaŋ ra Irkoy cindi.

Sargari tonadogoo ašariyaa

22 Abadantaa nee Musa se: «Nee Izirayel borey se: <War hunday dii kaŋ beenaa ra ay goo kaŋ ay šelan war bande.

23 War masi koy tee ay banda ga, war mas'a tee nda nzorfu kaaray, war masi koy tee war boŋ se nda wura.>

24 Ma labu sargari tonadoo tee ka ni sargari kukurantey, nda ni alaafiya teendi sargarey, nda ni alman buuney sargari, nda ni alman beerey sargari kaa. Nongu kul kaŋ ra ay n'ay maapoo bayrandi, ay ga kaa ni do, ay ga albarka daŋ ni ra.

²⁵ Amma nda n'na sargari tonadoo cin ya ne nda tondi, mas'a cin nda tondi kanj i na hoy. Zama nda n'n'i hoy nda guuru, n'ga sargari tonadogoo kaynandi.

²⁶ Masi dira tintim bonj ka koy sargari tonadogoo ra, hala ni gaa koonoo masi koy fatta.»

21

Ašariyaa kanj gorandi Ebere tamey se

¹ «Ašariyawey ne kanj m'i danj i jine:

² <Nda n'na Ebere tam day, a ma goy jiiri iddu, jiiri iyyantoo ra a ma hun ni do ka duu borcintaray bila nda a ma haya kul bana.

³ Nda nga hinne ka huru ni do, a ga fatta nga hinne. Nda a gar a goo nda wande, nga nda wandoo ga fatta.

⁴ Nda nga koyoo k'a noo wande, de wandoo duu a se iz'aruyan nda ize woyyan, woyoo nda nga izey ga tee nga koyoo wane. Nga, a ga fatta nga hinne.

⁵ Amma nda tamoo bayrandi ka nee: "Ay ga baa ay koyoo, nda ay wandoo, nda ay izey, ay si baa ya koy ka duu borcintaray."

⁶ Woo ra nga koyoo ga kate a Irkoy jine, a g'a kayandi ganboo wala ganboo caraa ga, koyoo ga hanjaa fun nda sulba. Woo banda ga, a ga tee a se tam hala abada.>

⁷ Nda mo, aru na nga ize woyoo neere sanda konja, a si hun konjataraa ra sanda takaa kanj nda tamey ga hun.

⁸ Nda woyoo si kan koyoo se, ka gar nga maapoo ga a goo, a m'a nanj a ma dayandi k'a kaa kabe ra, a sii nda fondo k'a neere dumi waani se, a nk'a zanba.

⁹ Nda a n'a noo nga iz'aroo se, a ga alaadaa tee a se kanj ga teendi ize woy se.

¹⁰ Nda a na ize woy foo zaa koyne nga bonj se, a si kumandi njahayaa, nda bankaaraa, nda gorokasinaa ra.

¹¹ Nda a si haya hinza woo tee a se, a ma hun a kone bila nda a ma nooru bana.»

Laybu kanj ga kate i ma boro wii

¹² «Boro kanj na boro kar k'a wii, a waazibi bora ma wiiyandi.

¹³ Amma nda a mana muray k'a wii, Irkoy alwaadoo no, ay ga nongu cebe ma ne kanj ra a ma zuru ka koy tugu.

¹⁴ Nda boro na nga cinaa kabekunafutay k'a wii nda carmay, ba bora goo ay sargari tonadogoo ra, m'a kaa no din hala i m'a wii.

¹⁵ Boro kanj na nga jaa wala nga baaba kar, a waazibi bora ma wiiyandi.

¹⁶ Boro kanj na boro haamay, nda a na bora neere wala a duwandi kaboo ra, a waazibi bora ma wiiyandi.

¹⁷ Boro kanj na nga jaa wala nga baaba kaynandi, a waazibi bora ma wiiyandi.

¹⁸ Nda aruyan yenje, de affoo na nga ceroo kar nda tondi wala a na nga kaboo kunkuni k'a kar, amma bora mana buu, a nka kanj, a maray.

¹⁹ Woo banda ga, nda a ga hin ka dibi gobu ga ka fatta taray, i si haya kul tee bora se kanj n'a kar, amma waatoo kanj a g'a tee a si goy, bora kanj n'a maray g'a bana, de mo a g'a safar hala a ma duu baani.

²⁰ Nda boro na nga banjaa wala nga konjaa kar nda gobu hala a buu kaboo ra, a waazibi bukaa ma faasandi.

²¹ Amma nda a huna zaari foo wala ihinka, bukaa si faasandi, zama nga almaanoo no.

²² Nda aruyan gurgay, de i too alhaamidukoyni do, woo kate woyoo hay, albasi mana duu a, woo banda ga, woyoo kurjoo ga hayaa har kanj arey m'a bana. I g'a bana ka sawa woo kanj ciitoo n'a kayandi.

²³ Amma nda albasi tee, a ga hima ka banandi, hundi no ma hundi bana,

²⁴ moo no ma moo bana, hiye no ma hiye bana, kabe no ma kabe bana, cee no ma cee bana,

²⁵ tonyan no ma tonyan bana, maraydoo no ma maraydoo bana, žabari ndella no ma žabari ndella bana.

²⁶ Nda boro na nga banŋaa wala nga koŋŋaa kar moŋoo ga hala moŋoo hasara, a m'a taŋ a ma borcin, moŋoo kaŋ hasara maaganda.

²⁷ Nda nga banŋaa wala nga koŋŋaa hiŋoo no a n'a kaŋandi, a m'a taŋ a ma borcin, hiŋoo kaŋ kaŋ maaganda.

²⁸ Nda haw na nga hilley ka aru wala woy kar hala a buu, hawoo ga warrandi nda tondi ka buu, hamoo si ŋandi, hawoo koyoo ga henan.

²⁹ Amma nda hawoo doona ka kara, de i na alhabar daŋ koyoo ra, amma a mana lakkal tee a se, de a na aru wala woy wii, hawoo ga warrandi nda tondi ka buu, koyoo mo ga wiiyandi.

³⁰ Nda i na zukandi daŋ hawoo koyoo ga, haya kul kaŋ i n'a daŋ a ga, a g'a bana nga hundoo dogoo ra.

³¹ Nda hawoo na nga hilley ka zankaaru wala zankawoy kar k'a wii, ašariya follokaa no ma zurandi a ga.

³² Nda hawoo na banŋa wala koŋŋa kar k'a wii, hawoo koyoo ga nzorfu kaaray tamma boŋ waranza (30) bana bora se, hawoo ga warrandi nda tondi ka buu.

³³ Nda boro na nga guusoo naŋ a mana daabu, wala boro kaŋ na guusu fanši bila nda a m'a daabu, nda haw wala farka kaŋ a ra,

³⁴ guusoo koyoo g'a bana, a ga nga hayoo alkadaroo bana adabbaa koyoo se, adabba bukaa ga tee guusoo koyoo wane.

³⁵ Nda boro hawoo na nga hilley ka boro tana hawoo kar hala a buu, hawoo kaŋ ga huna, i m'a neere, i ma nooroo zamna. Haw bukaa mo i m'a zamna.

³⁶ Amma nda borey ga bay kaŋ haw no kaŋ doona ka kara, ka gar koyoo mana lakkal tee a se, a ga waazibi a ga a ma haw bana hawoo dogoo ra, haw bukaa ma tee nga wane.

³⁷ Nda boro na haw wala feeji zay, nda a n'a koosu wala a n'a neere, a ga haw guu bana hawoo dogoo ra, feeji taaci feejoo dogoo ra.»

22

¹ «Nda zay diyandi kaboo goo jinaa ra, a karandi hala a buu, nga kuroo alhakoo si banandi.

² Amma nda a diyandi ka gar waynaa fatta, nga kuroo alhakoo ga banandi. A ga waazibi zayoo ga a ma bana, nda a sii nda haya kul, a ga neerandi nga zaytaraa maaganda.

³ Nda adabbaa kaŋ a n'a zay duwandi kaboo ra a ga huna, a ma tee haw, wala farka, wala feeji, a ga nga cine hinka bana.»

Ašariyaa kaŋ gorandi haya waani se

⁴ «Nda boro na nga adabbaa naŋ a ma ŋaa faari wala alaneb faari ra, nda a naŋ nga adabbaa ma ŋaa faari waani ra, a g'a bana nda nga faaroo haya henney, wala nga alaneb faaroo haya henney.

⁵ Nda nuune tun, de a koy karjiyaŋ kaŋ ga faari kuubi ka too jeeney do, wala alkama kaŋ ga kay, wala faari ton, bora kaŋ na nuunaa diinandi, šikka sii a ga hayey bana kaŋ a n'i ton.

⁶ Nda boro na nooru wala jinay talfi boro ga, de i zayandi a do, nda zayoo duwandi, a ga nga cine hinka bana.

⁷ Nda zayoo mana duwandi, hugoo koyoo ga kay Irkoy jine ka bayrandi kaŋ nga kaboo mana too nga cinaa almaanoo do.

⁸ Cere hooyan šenni kul, a ma tee haw, wala farka, wala feeji, wala bankaaray, wala haya kul kaŋ dere, de boro foo kul nee: <Agay wane>, ngi boro hinkaa ga koy Irkoy jine. Bora kaŋ Irkoy dunbandi kaŋ a toope ga hayaa cine hinka bana nga cinaa se.

⁹ Nda boro na farka, wala haw, wala feeji, wala adabba dumi kul kaŋ no talfi nga cinaa ga, de adabbaa buu, wala nga nongu kayri, wala a zayandi bila seede,

¹⁰ bora kaŋ ga i na adabbaa talfi ga žee Abadantaa maapoo ga kaŋ nga mana too adabbaa do. Almanoo koyoo ga yadda, bora si bana.

¹¹ Amma nda cimi no kaŋ almanoo zayandi a ga, a g'a bana koyoo se.

¹² Nda ganjihooga ka almanoo wii, a ga seedetaraa too, a si almanoo bana.

¹³ Nda boro na alman hii nga cinaa ga, de nga nongu kayri wala a buu koyoo dumaa ga, a ga hima k'a bana.

¹⁴ Nda koyoo jinoo ra a tee, a s'a bana. Nda a nka sufurayandi, sufuray hayoo de no a g'a bana.»

Adamizey nda cere game ašariyawey

¹⁵ «Nda aru na woysogo kaŋ si aru bay kaŋ mana wirandi darga ka kani nda a, a waazibi a ga a ma nga hijjaa almaanoo bana ka tee kurpoo.

¹⁶ Nda baaboo wanji k'a noo a se, a ga nooru bana sanda woysogo kaŋ si aru bay hijjaa almaanoo.

¹⁷ Cerkaw woy masi naŋ a ma huna.

¹⁸ Boro kaŋ marga nda adabba, a waazibi a ma wiiyandi.

¹⁹ Boro kaŋ na sargari kaa koy maa ga kaŋ man'ti Abadantaa hinne se, a waazibi i ma bora halaci sōy.

²⁰ Masi yaw žilla wala k'a torro, zama Misira gandaa ra war nka tee yaw.

²¹ Masi woy kaŋ kurpoo buu žilla, masi alyatim žilla.

²² Nda n'n'i žilla, nda i tilasu ka kaati k'ay cee, šikka sii ay ga maa ngi kaatiroo se.

²³ Ay futuyanoo ga tun, ay ga war wii nda takuba. War wandey ga tee woyyaŋ kaŋ kurney buu, war iz'arey ga tee alyatim.

²⁴ Nda n'na nooru garaw ay jamaa boro se, jaŋantaa kaŋ goo ni bande, masi borey kaŋ ga garaw noo takaa tee a se, masi albaha ceeci a ga.

²⁵ Nda a waazibi ma ni cinaa bankaaraa dii sanda tolme, m'a yeeti a se za waynaa mana kaŋ.

²⁶ Zama woo din hinne ti nga gumtaafaa, nga bankaaraa kaŋ nda a ga nga kunturoo daabu. Macin nda a ga gum ka kani? Nda a tee a kaati k'ay cee, ay ga maa a se, zama agay, ay ga tamalla.

²⁷ Masi Irkoy kaynandi. Boŋkoyni kaŋ goo ni jamaa ra, mas'a danga.

²⁸ Masi gay mana baa kaa ya ne ni heгаа nda ni alaneb haroo ra. M'ay noo ni iz'aru jinaa.

²⁹ Ma takaa din da tee ni alman beeroo nda ibuunaa se. A ma cindi naŋoo bande jirbi iyye, jirbi yaahantoo hane, m'a noo ya ne.

³⁰ War ma tee boro henananteyaŋ ya ne: alman kaŋ ganjihooga n'a wii saajoo ra, war masi hamoo ŋaa. War m'a warra hanšey se.»

23

Boro yalaafantey beerandiyanoo

¹ «Masi šenni kaŋ man'ti cimi ka dira. Masi taari seedetaray tee ka boro kaŋ toope faaba.

² Masi hanga jamaa bande kaŋ ga baa ngi ma ifutu tee. Ciiti ra, masi hanga jamaa bande za i ga boobo se ka šerretaraa šiirandi.

³ Masi boro yalaafante ndumoo guna k'a faaba ciiti ra.

⁴ Nda n'kanj ni iberoo hawoo wala farkaa ga kanj dere, masi goro man'a ka koy a do.

⁵ Nda n'dii boro kanj ga konna ni farkaa ga gurfa jeejaa maaganda, mas'a nanj, masi goro man'a faaba jeejaa ra.

⁶ Masi talka kanj goo ni jamaa ra cimoo taa a kone ciiti ra.

⁷ Ma mooru haya kanj ti taari. Masi boro kanj mana haya kul tee wii, masi boro šerrante wii, zama toonante, ay s'a dii boro šerrante.

⁸ Masi sufuray taa, zama sufuraa mma diikey tee danaw, a ga šikka danj šerrantey ga.

⁹ Masi yaw torro, war hunday ga yaw hunaroo bay, zama war tee yaw Misira gandaa ra.»

Hunanzam jiiroo nda hunanzam zaaroo

¹⁰ «Jiiri iddu ma ni laboo beeri, ma faari-izey hegay.

¹¹ Amma jiiri iyyantoo ga ma laboo nanj a ma hunanzam. Ni jamaa talkey ga haya nja kanj i duu a ra, woo kanj i g'a nanj ganjihoogawey g'a nja. Takaa din da no m'a tee ni alaneb faaroo nda ni zaytunanjoo se.

¹² Jirbi iddu goy kanj goo ma ne, m'a tee, amma jirbi iyyantoo ma hunanzam, hala ni hawoo nda ni farkaa ma hunanzam, hala ni konjaa iz'aroo nda ni yawoo ma hunsar.

¹³ War ma hayey dii henna kanj ay n'i har war se, war masi koy tanayanj maaney cee, boro masi maa maaney ni mijoo ra.»

Izirayel jingar zaarey

¹⁴ «Cee hinza jiiroo ra ma jingar tee ay maano ga.

¹⁵ Ma Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo kayandi. Jirbi iyye Abib handoo* ra ma takula nja kanj ra dolobiri sii sanda takaa kanj nda ay na ni yaamar. Zama handoo din ra ni fatta Misira. Boro si kaa ay jine kabe koonu.

¹⁶ Ma Hegaa jingaroo kayandi, dumiyoo kanj n'n'a say faarey ra goyoo ize jina-jinawey no. Jiiroo benantaa ga, ma Faari-izey kaayanoo jingaroo tee waati kanj n'na ni faarey goyey hegaa tee.

¹⁷ Jiiroo ra cee hinza ni arey ma kay ni Koyoo, Abadantaa jine.

¹⁸ Sargaroo kuroo kanj n'g'a kaa, takula kanj ra dolobiri goo masi hanga a. Jingaroo hamoo maano masi cindi za cijinoo ra hala subbaahi.

¹⁹ Ma kate ni faaroo ize jina-jinawey Abadantaa, ni Koyoo hugoo ra. Masi hancin-ize hina nanjoo wawaa ra.»†

Irkoy na allaahidu zaa kanj nga ga nga jamaa faaba

²⁰ «Nga ne, ay ga almalayka sanba ni jine, a ma ni hawgay naarumaa ra ka ni ka koy nongoo kanj ay n'a hanse ma ne ra.

²¹ A beerandi, ma maa jindoo se, mas'a kakaw. A si war hooyanoo mupe. Zama ay maano goo a ga.

²² Nda n'ga maa jindoo se ka boori, de n'ga haya kul tee kanj ay g'a har ma ne, ay ga tee ni iberey iberoo, ni yenjekey yenjekaa.

²³ Waati kanj ay almalaykaa huru ni jine ka ni ka koy Amor borey do, nda Heti borey do, nda Ferezi borey do, nda Kananj borey do, nda Hewi borey do, nda Žebus borey do, ay g'i derandi.

²⁴ Masi sujudu ngi koyey se, mas'i gana, masi ngi takawey tee. M'i warra ganda ka tondey kanj i n'i kayandi k'i gana kayri.

²⁵ War ma Abadantaa, war Koyoo gana, a ga albarka danj war njaahayaa nda war haroo ra, de ay ga wirci moorandi ni ga.

* 23:15 23.15 Zamnaa 13.4. † 23:19 23.19 Zamnaa 34.26; Alhukumoo 14.21.

²⁶ Ni gandaa ra, gunde hasaraw si tee, woy si gun, ay ga ni noo aloomur.

²⁷ Ay g'ay hunburaa ka koy ni jine, jama kul kaŋ ra ni huru, ay ga lakkaloo naami, de ay ga ni iberey kul zurandi ni jine.

²⁸ Ay ga binbin laalayan sanba ni jine, i ga Hewi borey, nda Kanaŋ borey, nda Heti borey gaaray ni jine.

²⁹ Ay s'i gaaray ni jine jiiri folloku ra, gandaa masi koy tee farru koonu, ganjihoogawey masi koy boobo ka yee ni ga.

³⁰ Ay g'i gaaray ni jine kayna-kayna, waati kaŋ n'duu hayyan, gandaa ma yee ni mayray ra.

³¹ Ay ga ni laboo kanjey kayandi Kakaarey teekoo ga ka koy Filisti borey teekoo nda saajoo ka koy isaa‡ ga. Zama ay ga gandaa borey daŋ ni kaboo ra, de n'g'i gaaray ni jine.

³² Amaana masi huru ni nda i game, a masi huru ni nda ngi koyey game.

³³ I masi goro war gandaa ra hala i masi kaa ka koy war tusa war ma zunubu tee ay ga, zama woo ra ngi koyey no n'g'i gana, de a ga tee ma ne kumsay.»

24

Irkoy na amaana daŋ nga nda Izirayel borey game

¹ Abadantaa nee Musa se: «Žigi ka kaa ay do tondi hondoo boŋ, ni nda Haruna, nda Nadab, nda Abihu, nda Izirayel boro beerey ra, boro woyye (70), war ma sujudu ya ne nongu mooro ra.

² Musa hinne ma man kate ay do. I masi man kate, jamaa masi žigi kate a bande.»

³ Musa koy Abadantaa ţenney kul nda aţariyawey kul har jamaa se. Jamaa tee jinde foo ka tuuru ka nee: «ţenney kul kaŋ Abadantaa n'i har, ir g'i tee.»

⁴ Musa na Abadantaa ţenney kul hantum. A tun subbaahi biya ka sargari tonadoo cin tondi hondoo cire, a na tondi woy cindi hinka (12) kayandi Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) maapey ga.

⁵ A na Izirayel arusoogayan sanba i ma koy sargari kukuranteyan nda haw yaaruyan sarga Abadantaa maapoo ga i ma tee alaafiya teendi sargaroo.

⁶ Musa na kuroo jeroo zaa, a n'a daŋ potiyan ra, jere faa a n'a say-say sargari tonadogoo ga.

⁷ A na amaanaa citaaboo zaa, a n'a caw jamaa se. I nee: «Haya kul kaŋ Abadantaa n'a har, ir ga haŋajer a se, ir ga dira nda a.»

⁸ Musa na kuroo zaa, a n'a say-say jamaa ga ka nee: «Amaanaa kaŋ Abadantaa n'a daŋ war nda nga game ţenney kaŋ a n'i har here, amaanaa din kuroo ne.»

⁹ Woo banda ga, Musa, nda Haruna, nda Nadab, nda Abihu, nda Izirayel boro beerey ra, boro woyye (70) žigi tondi hondoo boŋ.

¹⁰ I dii Izirayel Koyoo. Cewey cire, ni mma nee safir tondi kanante, nga henanyanoo ga hima nda beenaa zaati.

¹¹ Borey wey ti Izirayel borciney, Irkoy mana nga kaboo ţerre ka haya futu kul tee i se. I dii Irkoy, i ŋaa, i haŋ.

Musa na Irkoy kubay tondi hondoo boŋ

¹² Abadantaa nee Musa se: «Žigi ka kaa ay do tondi hondoo boŋ, ma cindi no din. Ay ga ni noo tondi walhawey, maanaa aţariyaa nda yaamaroo kaŋ ay n'i hantum ka jamaa cawandi.»

¹³ Musa tun, nga nda nga banda hunoo Žozuwe, Musa žigi Irkoy tondi hondoo boŋ.

‡ 23:31 23.31 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat.

¹⁴ Za i mana koy, a nee boro beerey se: «Wa ir batu ne ra hala waati kaŋ ir willi kate war do. Nga ne, Haruna nda Hur goo war bande, boro kaŋ duu almušakka ma koy i do.»

¹⁵ Musa žigi tondi hondoo boŋ, duulaa na hondoo daabu.

¹⁶ Abadantaa daržaa cindi Sinay tondi hondoo boŋ, duulaa na Sinay tondi hondoo daabu jirbi iddu. Jirbi iyyantoo hane, a na Musa cee duulaa gundoo ra.

¹⁷ Abadantaa daržaa tee Izirayel borey moŋey cire ma nee nuune kaŋ ga gona kaŋ ga dii tondi hondoo boŋoo ga.

¹⁸ Musa huru duulaa gundoo ra ka žigi tondi hondoo boŋ. Musa cindi hondoo boŋ zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40).

25

Jinawey kaŋ ga huru Irkoy gorodogoo cinayanoo ra

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Nee Izirayel borey se i ma baa kaa ya ne. Borey kul kaŋ kabey ga don, war m'ay bagaa dii i ga.

³ Bagaa kaŋ war g'a dii i ga man'ti kala: wura, nda nzorfu kaaray, nda alhan,

⁴ nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana, nda hancin hinbiri,

⁵ nda feeji gaaru kuuruyan kaŋ cirayandi, nda ayu kuuruyan, nda akasiya bundu,

⁶ nda jii fitilla gorodogoo se, nda haya hew kaanayan yonyan jiyoo nda dugu hew kaanaa se.

⁷ Oniks tondi nda tondi dumiyan kaŋ ga huru beene kaayi-izoo nda albaytoo ra.

⁸ I ma nongu henanante cin ya ne hala ya goro i game.

⁹ Ay ga Irkoy gorodogoo fasaloo cebe ma ne nda jinawey dumey kul kaŋ ga huru a ra. War m'i kul tee ka sawa nda ngi fasaloo.»

Seedetaraa sundukoo

¹⁰ «I ma sunduku cin nda akasiya bundu, nga kuuyanoo ma tee kabedaaru hinka nda jere, hayyanoo ma tee kabedaaru foo nda jere, nga kayyanoo kabedaaru foo nda jere.

¹¹ M'a daabu nda wura alhakiika, gundoo nda tarayheroo ma daabandi. Ma wura kunga daŋ miŋoo bande.

¹² Ma wura mennandi ka korbay taaci tee kaŋ n'g'i daŋ cee taacaa ga, korbay hinka caraw foo ga, korbay hinka caraw faa ga.

¹³ Ma akasiya bunduyan tee gobu k'i daabu nda wura.

¹⁴ Ma gobey daŋ sundukoo caraw foo kul korbawey ra k'a zaa.

¹⁵ Gobey ma cindi sundukoo korbawey ra, i masi hun sundukoo ga.

¹⁶ Ma seedetaraa hantumoo kaŋ ay g'a noo ma ne jisi sundukoo ra.

¹⁷ Woo banda ga, ma daabirji* tee nda wura alhakiika. Nga kuuyanoo ma tee kabedaaru hinka nda jere, hayyanoo ma tee kabedaaru foo nda jere.

¹⁸ Ma almalayka hinka tee kaŋ se i ga nee šerib. M'i kar wura ra, m'i daŋ daabirjoo boŋ hinkaa ga.

¹⁹ Ma šerib foo tee boŋ foo ga, ma šerib foo tee boŋ faa ga. War ma šeribey tee daabirjoo hunday ra, daabirjoo boŋ hinkaa ga.

²⁰ Šeribey ma ngi fatawey hay beene, i ga ngi fatawey ka daabirjoo daabu. Ng ndumey ma cere tenje, i ma daabirjoo guna.

²¹ Ma daabirjoo fur sundukoo ga jina ma seedetaraa hantumoo kaŋ ay g'a noo ma ne jisi sundukoo ra.

* 25:17 25.17 Daabirjoo woo no ma zunubey daabu.

²² No din ra ay g'ay boŋ bayrandi ma ne, sundukoo daabirjoo se beene šerib hinkaa game kaŋ goo seedetaraa sundukoo boŋ, ay ga hayaa kul har ma ne kaŋ ay g'a noo ma ne Izirayel borey se.»

Taabaloo nda nga jinawey

²³ «Ma taabal tee nda akasiya bundu, kuuyanoo ma tee kabedaaru hinka, hayyanoo ma tee kabedaaru foo, kayyanoo ma tee kabedaaru foo nda jere.

²⁴ M'a daabu nda wura alhakiika, ma wura kunga daŋ mijoo bande.

²⁵ Ma jejebu tee kaŋ hayyanoo ga too kabetaami foo, ma wura kunga ka jejeboo kul kuubi k'a bere.

²⁶ Ma wura korbay taaci tee a se, ma korbawey daŋ kanje taacaa ga kaŋ goo cee taacaa ga.

²⁷ Korbawey ma man jejeboo, ngi ra gobey ga huru ka taabaloo zaa.

²⁸ Ma akasiya bunduyan tee gobu k'i daabu nda wura ka taabaloo zaa.

²⁹ Ma nga taasawey, nda nga potey, nda nga jinawey, nda nga sargari-kaa-potey kaŋ nda sargari hari-harey ga doorandi tee. M'i tee nda wura alhakiika.

³⁰ Taabaloo ga, ma takulayan daŋ kaŋ ga jisandi ay jine waati kul.»

Fitilla gorodogoo

³¹ «Ma fitilla gorodoo tee nda wura alhakiika. Fitilla gorodogoo ma karandi, cewoo, nda kunturoo, nda potey, nda nga dobey, nda nga kutukuryey ma tee a bande affoo.

³² Kabe iddu ma fatta carawey ga, ihinza ma fatta fitilla gorodogoo caraw foo ga, ihinza ma fatta caraw faa ga.

³³ Kabe foo ga, poti hinza goo kaŋ ga hima nda tuuri-izoo kaŋ se i ga nee amand kaŋ ra dobu nda kutukurya goo. Kabe faa ga, poti hinza goo kaŋ ga hima nda amand kaŋ ra dobu nda kutukurya goo kabe hinkantoo ga. Takaa din da ti kabe idduwaa kaŋ ga fatta fitilla gorodogoo ga.

³⁴ Fitilla gorodogoo hunday ga poti taaci goo kaŋ ga hima nda amand kaŋ ra dobuyaŋ nda kutukuryayaŋ goo.

³⁵ Dobu foo goo kabe hinkaa jinaa cire kaŋ ga fatta kunturoo ga, dobu foo goo kabe hinkaa hinkantoo cire kaŋ ga fatta a ga, dobu foo goo kabe hinkaa hinzantoo cire kaŋ ga fatta a ga. Takaa din da a ma teendi kabe idduwaa se kaŋ ga fatta fitilla gorodogoo ga.

³⁶ Ngi dobey nda kabey ma tee kunturoo bande affoo, a kul ma tee goy kaŋ karandi nda wura alhakiika.

³⁷ Fitilla iyye tee a se, fitillawey ma daŋandi a ga, i ma gaay noo jinoo ra.

³⁸ Kanbey kaŋ ga fitillaa zaaraa boosoo dunbu nda boosu-kaa-jinawey ma tee nda wura alhakiika.

³⁹ Wura alhakiika kilo waranza (30) nda i ma nga nda jinawey din kul tee.

⁴⁰ Hawgay, m'a tee sanda fasaloo kaŋ cebandi ma ne tondi hondoo boŋ.»

26

Irkoy gorodogoo

¹ «Irkoy gorodogoo, m'a tee nda kaymi taafe zuu woy (10) šukka baana yakuwante, nda ibula, nda iciray henna, nda iciray zaram. Ma almalaykayaŋ kaŋ se i ga nee šerib kay zuwey ga, a ma tee assana goykaw goy.

² Zuu foo kul kuuyanoo ma tee kabedaaru waranka cindi yaaha (28), hayyanoo ma tee kabedaaru taaci. Zuwey kul ma tee deede foo.

³ Zuu guu ma huru cere ga, zuu guu faa mo ma huru cere ga.

⁴ Ma karfuyaŋ kaŋ teendi nda šukka bula daŋ zuu guu margari jinaa zuu koraa mijoo ga. Ma taka follokaa tee zuu guu margari hinkantoo zuu koraa mijoo ga.

⁵ Ma karfu woyguu (50) dan zuu guu jinaa ga, ma karfu woyguu (50) dan zuu guu hinkantoo zuu koraa mijoo ga. Karfey ma cere tenje.

⁶ Ma kanjihaya woyguu (50) tee nda wura, ma zuwey dan cere ga nda kanjihayey, a ma tee huklum folloku.

⁷ Woo banda ga, ma zuuyan tee nda hancin hinbiri kan ga tee huklum kan goo Irkoy gorodogoo ga. Zuwey ma tee iwoy cindi foo (11).

⁸ Zuu foo kul kuuyanoo ma tee kabedaaru waranza (30), hayyanoo ma tee kabedaaru taaci. Zuu woy cindi faa (11) ma tee deede foo.

⁹ Ma zuu guu marga cere ga, ma zuu iddu marga cere ga, ma zuu idduwantoo taabu huklumoo jineheroo ga.

¹⁰ Ma karfu woyguu (50) dan zuu guu margari jinaa zuu koraa mijoo ga, ma karfu woyguu (50) dan zuu guu margari hinkantoo mijoo ga.

¹¹ Ma kanjihaya woyguu (50) tee nda alhan, ma kanjihayey dan karfey ra ka huklumoo dan cere ga hala a ma tee afolloku.

¹² Hayaa kan ga cindi zuwey ra ga doo ganda, jeroo din kan cindi ga doo Irkoy gorodogoo dumaa ga.

¹³ Zuu guwaa kuuyanoo bande, kabedaaru foo ga doo Irkoy gorodogoo caraw hinkaa bande k'a daabu.

¹⁴ Feeji gaaru kuuruyan kan cirayandi tee kunta k'i gum huklumoo ga. Kuntaa ga, ma kunta kan teendi nda ayu kuuruyan dan a ga.

¹⁵ Woo banda ga, ma bundu tefayyan kan ga kay tee Irkoy gorodogoo se nda akasiya bundu.

¹⁶ Bundu foo kul kuuyanoo ma tee kabedaaru woy (10), affoo kul hayyanoo ma tee kabedaaru foo nda jere.

¹⁷ Bundu tefay hinka tee kan ga cere tenje, affoo kul cee hinka ga dobu a ga, ma takaa din da tee Irkoy gorodogoo bundey kul se.

¹⁸ Ma bundey wey tee Irkoy gorodogoo se, ma bundu waranka (20) tee gurma kaboo here.

¹⁹ Ma nzorfu kaaray ka feraw woytaaci (40) kar kanyan guusu goo i ra, i goo bundu tefay warankaa (20) cire, bundu foo kul cee hinkaa goo feraw hinka guusey ra.

²⁰ Irkoy gorodogoo caraw faa mo ma bundu tefay waranka (20) tee hawsa kaboo here,

²¹ nda ngi nzorfu kaaray feraw woytaacaa (40), feraw hinka ma huru bundu foo kul cire.

²² Irkoy gorodogoo kuneheroo se, dangay kaboo here, ma bundu iddu tee a se.

²³ Irkoy gorodogoo kuneheroo ra, ma bundu hinka tee kanjey se.

²⁴ Gandaheroo goo cere ga, beeneheroo korbay g'i dii cere ga henna, takaa din da no ihinkaa ga ti a kan goo kanje hinkaa ga.

²⁵ Woo ra bundu tefay yaahaa nda ngi nzorfu kaaray ferawey goo, feraw woy cindi iddu (16) no, feraw hinka goo bundu foo kul cire.

²⁶ Woo banda ga, ma akasiya bundu tee gaaru-gaaruyan, igguu Irkoy gorodogoo caraw foo bundu tefawey se.

²⁷ Igguu Irkoy gorodogoo caraw faa bundey se, igguu nga gorodogoo kuneheroo se kan goo dangay caraa here.

²⁸ Gaaru-gaaroo kan goo gamoo ra ma huru bundu tefawey kuuyanoo gamoo ra, a ma hun bonj foo ga ka koy bonj faa ga.

²⁹ Ma wura ka bundu tefawey daabu, ma korbawey tee nda wura kan ga gaaru-gaarey dii, ma wura ka gaaru-gaarey daabu.

³⁰ Ma Irkoy gorodogoo cin k'a kayandi nda yaamaroo kan harandi ma ne tondi hondoo bonj.

³¹ Ma rido tee nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante. Ma almalaykayan kan se i ga nee šerib kay a ga, a ma tee assana goykaw goy.

³² M'a dan akasiya bundu ganji taaci ga kan wura g'i daabu, korbawey ma teendi nda wura, i ma huru nzorfu kaaray feraw taaci ra.

³³ Ma ridowoo dan kanjihayey cire, ridowoo dumaa ga ma seedetaraa sundukoo dan, ridowoo no ma huru nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa game.

³⁴ Ma daabirjoo dan seedetaraa sundukoo ga nongu henanantey ihenanantaa ra.

³⁵ Ma taabaloo jisi ridowoo se tarayhere, ma fitilla gorodogoo dan taabaloo tenje, Irkoy gorodogoo se gurma kaboo here, ma taabaloo jisi hawsa here.

³⁶ Ma rido tee hukcumoo mijoo se, a ma teendi nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante, maale k'a kay.

³⁷ Ma akasiya ganji bundu guu tee ridowoo se, ma wura k'i daabu, korbawey kan g'a dii ma teendi nda wura. Ma alhan mennandi ka feraw guu tee a se.»

27

Sargari tonadogoo

¹ «Ma sargari tonadogoo tee nda akasiya bundu, nga kuuyanoo ma tee kabedaaru guu, hayyanoo ma tee kabedaaru guu. Sargari tonadogoo caraw taaca kul ma sawa. Nga kayyanoo ma tee kabedaaru hinza.

² Ma hilliyan tee nga kanje taaca ra. Nga nda nga hilley kul ma tee affoo, m'a daabu nda alhan.

³ Ma barmayan tee sargari tonadogoo boosey se, nda nga doosinawey, nda nga taasawey, nda nga furšeti beerey, nda nga boosu-kaa-jinawey. Nga jinawey kul ma teendi nda alhan.

⁴ Ma ham tonaguuru kan ti alhan kan ma nee sankay tee sargari tonadogoo se, ma alhan korbay taaci dan tonaguuroo kanjey ga.

⁵ M'a dan sargari tonadogoo mijoo cire, za gamoo ga hala ganda.

⁶ Ma gobuyan tee sargari tonadogoo se, i ma tee akasiya bundu gobuyan, m'i daabu nda alhan.

⁷ Nga gobey ma huru korbawey ra, gobey ma huru sargari tonadogoo caraw hinkaa ga, i g'a zaa.

⁸ M'a tee nda bundu, gundoo koonoo no. M'a tee nda takaa kan nda a cebandi ma ne tondi hondoo boŋ.»

Batuma gundoo

⁹ «Ma Irkoy gorodogoo batuma tee. Gurma kaboo here, kunta šukka baana yakuwantayan kan ga too kabedaaru zangu (100) ma huru caraw foo ga.

¹⁰ Ma batuma ganji warankaa (20) nda nga feraw warankaa (20) tee a se nda alhan. Korbawey nda hawahayey ma teendi nda nzorfu kaaray.

¹¹ Hawsa kaboo here mo, kuntayan ma huru a ga kan kuuyanoo man'ti kala kabedaaru zangu (100). Ma ngi ganji warankaa (20) nda ngi alhan feraw warankaa (20) tee a se. Korbawey nda ngi hawahayey ma teendi nda nzorfu kaaray.

¹² Batuma hayyanoo dangay kaboo here, kuntayan kan man'ti kala kabedaaru woyguu (50) ma huru a ga, ngi, nda ngi ganji woyaa (10), nda ngi cee woyaa (10).

¹³ Batuma hayyanoo dandi kaboo here, waynahunay kaboo ga, a ma tee kabedaaru woyguu (50).

¹⁴ Kunta kabedaaru woy cindi guu (15) ma bara caraw foo ga, ngi, nda ngi ganji hinzaa, nda ngi feraw hinzaa.

¹⁵ Caraw faa mo se, kuntayan kan man'ti kala kabedaaru woy cindi guu (15) ma huru a ga, ngi, nda ngi ganji hinzaa, nda ngi feraw hinzaa.

¹⁶ Ma rido kan goo nda kabedaaru waranka (20) dan batumaa mipoo ga. A ma tee nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante, maale k'a kay. A ma duu ganji taaci nda feraw taaci.

¹⁷ Batumaa ganjey kul kan g'a kuubi, ngi hawahayey ma teendi nda nzorfu kaaray, ngi korbawey ma teendi nda nzorfu kaaray, ngi ferawey ma teendi nda alhan.

¹⁸ Batumaa ma duu kabedaaru zangu (100) kuuyan, nda kabedaaru woyguu (50) hayyan, kayyanoo ma tee kabedaaru guu, zaaraa kan g'a kuubi k'a bere man'ti kala nda šukka baana yakuwante, bundey ferawey ma tee nda alhan.

¹⁹ Goy jinawey kul kan ga alhaadimay Irkoy gorodogoo ra, nda Irkoy gorodogoo sukahayey, nda batumaa sukahayey kul ma teendi nda alhan.»

Fitilla gorodogoo jiyoo

²⁰ «Ni, ma Izirayel borey yaamar i ma kate ma ne fitilla gorodogoo se jii alhakiika kan mana hun kala zaytu musayante ra, hala fitilla ma dii waati kul.

²¹ Haruna nda nga iz'arey m'a hanse cere kubayyan hukcumoo ra, ridowoo se tarayhere, seedetaraa sundukoo jine, hala a ma dii za cijinoo ra hala subbaahoo ra Abadantaa jine. Hantum kan si tun no Izirayel borey zamaney se.»

28

Sargari juwalkey bankaarawey

¹ «Ni, Haruna ni armaa manandi ni, nga nda nga iz'arey, Izirayel borey game, hala i ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne: Haruna nda nga iz'arey Nadab, nda Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

² Ma bankaaray henananteyan tee ni armaa Haruna se, i ma tee darža tammaasa nda taalam.

³ Ma šelan boro lakkalkoyney kul se kan ay n'i too nda hundi lakkalkoyni, i ga bankaarayyan tee Haruna se hala a ma yeetandi jere ga ya ne, hala a ma sargari juwalyan goyoo tee ya ne.

⁴ Bankaarawey ne kan i g'i tee: albaytoo, nda beene kaayi-izoo, nda forkiya, nda darbay kan kayandi, nda fatala, nda gamahaw, i ma bankaaray henananteyan tee ni armaa Haruna se, nda nga iz'arey hala a ma sargari juwalyan goyoo tee ya ne.

⁵ I ma wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante zaa ka bankaarawey tee.

⁶ I ma beene kaayi-izoo tee nda wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante, a ma tee assana goykaw goy.»

Sargari juwalkaa beene kaayi-izoo

⁷ «Beene kaayi-izoo beene mee hinkaa, karfu-ize hinka ma huru i ga kan g'i dii cere ga.

⁸ Beene kaayi-izoo gamahawoo kan ga huru a ga, ma goyandi nda taka follokaa: wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante.

⁹ Ma oniks tondi hinka zaa, ma Izirayel borey maapey hantum i ga.

¹⁰ Ngi maa iddu ma huru tondi foo ga, maa iddu jerey ma huru tondi faa ga, ka sawa nda ngi hayandiroo jiirey.

¹¹ Tondi hinkaa ga, ma Izirayel borey maapey hantum nda takaa kan nda boro kan ga tondi hoy g'a tee, sanda tammaasa kan teendi tondi ra. Tondi hinkaa ma gorandi wura ga.

¹² Ma tondi hinkaa fur beene kaayi-izoo karfu-izey ga, i ma tee honganditondi Izirayel borey maapey ga. Maapey goo Haruna jese hinkaa ga, i ma tee hongandihaya Abadantaa jine.

¹³ Ma wura fasal ka tondi naagudooyan tee

¹⁴ nda wura alhakiika šešeri hinka, i ma tee sanda karfuyan kan nka bibirandi. Ma wura šešeri bibirantey haw tondi naagudogey ga.»

Sargari juwalkaa albaytoo

¹⁵ «Ma albaytoo tee ciitoo se, a ma tee assana goykaw goy, a ma teendi nda beene kaayi-izoo takaa, m'a tee nda wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante.

¹⁶ Caraw taacaa kul ma sawa, a ma taabandi ka tee ihinka, nga kuuyanoo ma tee kabetaami foo, nga hayyanoo ma tee kabetaami foo.

¹⁷ M'a hanse nda tondi kan gorandi haya ra, a ma tee tondi sorro taaci: sorro jinaa ma teendi nda sarduwan, nda topaz, nda emerod.

¹⁸ Sorro hinkantoo ma teendi nda tirkuwaz, nda safir, nda luulu.

¹⁹ Sorro hinzantoo ma teendi nda opal, nda agat, nda ametist.

²⁰ Sorro taacantoo ma teendi nda beril, nda oniks, nda žasp. Tondey wey ma gorandi ngi wura naagudogey ra.

²¹ Tondey ma sawa nda Izirayel borey maapey, i ma tee iwoy cindi hinka (12) sanda ngi maapey. Maapey ma žeerandi i ga sanda tammaasa, affoo kul nda nga maapoo, zama alkabiila woy cindi hinka (12) no.

²² Ma wura alhakiika šešeri kan teendi sanda karfu bibiranteyan dan albaytoo ga.

²³ Ma wura korbay hinka dan albaytoo ga, ma korbay hinkaa woo dan albaytoo kanje hinkaa ga.

²⁴ Ma wura karfu hinkaa dan korbay hinkaa ga kan goo albaytoo kanjey ga.

²⁵ Ma karfu boŋ hinkaa haw tondi naagudoo hinkaa ga k'i haw beene kaayi-izoo karfu-izey ga jineheroo ga.

²⁶ Ma wura korbay hinka tana tee kan m'i dan albaytoo kanje hinkaa ga, mijoo ga beene kaayi-izoo gundoo ra.

²⁷ Ma wura korbay hinka tana tee koyne m'i haw beene kaayi-izoo karfu-izey ga ganda, jinehere nongoo kan ga i ga hawa jeroo ga, beene kaayi-izoo gamahawoo se beene.

²⁸ I ma karfu bula ka albaytoo korbawey dii beene kaayi-izoo waney ga hala albaytoo ma cindi beene kaayi-izoo gamahawoo ga, albaytoo masi hun dogoo ra beene kaayi-izoo ga.

²⁹ Waati kan Haruna ga huru nongu henanantaa ra, gandey ga ciitoo albaytoo goo kan ga Izirayel borey maapey goo. Takaa woo ra a g'i dan Abadantaa jine sanda hongandihaya hala abada.

³⁰ Ma alkurraa goy jinawey kan ti Urim nda Tumim jisi ciitoo albaytoo ra, hala i ma bara Haruna gandey ga waati kan a ga huru ka kay Abadantaa jine. Izirayel borey ciitoo ga cindi Haruna gandey ga Abadantaa jine hala abada.»

Sargari juwalkaa bankaarawey jerey

³¹ «Woo banda ga, ma forkiyaa tee kan ga huru beene kaayi-izoo cire, a kul ma teendi nda šukka bula.

³² Fun kan ga tee jinde ga hun gamoo ra, funoo mijoo bande kunga ma huru, maale k'a kay, woo ga tee a se sanda guuru darbay jinde hala a masi kottu.

³³ Forkiyaa gandahere mijoo ga, ma grenad-ize šukkayan, ibula, nda iciray henna, nda iciray zaram dan, ma wura guuru-izeyan kan ga hēe dan i game mijoo kul bande.

³⁴ Wura guuru-ize foo, grenad-ize foo, wura guuru-ize foo, grenad-ize foo, forkiyaa mijoo kul bande.

³⁵ Haruna g'a dan waati kan a ga nga goyoo tee. Boro ga maa guuru-izey heenoo waati kan a ga huru nongu henanantaa ra Abadantaa jine, nda waati kan a ga fatta hala a masi koy buu.

³⁶ Woo banda ga, ma wura alhakiika teja taalam tee, ma žeeru ka hantum a ra sanda tammaasa kan ga nee: <A yeetandi jere ga Abadantaa se.>

³⁷ Ma teja taalamoo dan nda karfu bula fatalaa ga, a ma huru fatalaa jineheroo ga.

³⁸ A ma huru Haruna tejaa ga. Zunubey kan Izirayel borey g'i tee haya henanantey kaayanoo ra, Haruna g'i jeeje nga ga. Woo maaganda se ay ga yadda Izirayel borey sargari henanantey ga kan i g'i kaa ya ne. Teja taalamoo ma cindi tejaa ga hala Abadantaa ma ngi sargarey taa.

³⁹ Ma šukka baana ka darbay beeroo tee. Ma fatala tee nda šukka baana. Ma gamahaw tee kan maale k'a kay.

⁴⁰ Ma darbay beeriyan tee Haruna iz'arey se, ma gamahawyan tee i se, ma fuulayan tee i se, i ma tee darža nda beeray tammaasa.

⁴¹ Ma darbawey dan ni armaa Haruna nda nga iz'arey ga, m'i yon, m'i gorandi goyoo ra, m'i yeeti jere ga ya ne, hala i ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne.

⁴² Ma lej šukka npogoyan tee i se hala i masi gaa koonu, a m'i dii centey ga ka koy ceehamey ga.

⁴³ Haruna nda nga iz'arey g'i dan waati kan i ga huru cere kubayyan hukcumoo ra wala ka too sargari tonadogoo ra waati kan i ga ngi sargari juwalyan goyoo tee nongu henanantaa ra. Woo ra i si zunubu zaa, i si buu. Hantum kan si tun no nga nda nga hayroo se nga dumaa ga.»

29

Sargari juwalkey gorandiyanoo goyoo ra

¹ «Takaa ne kan n'g'a tee ka Haruna nda nga iz'arey yeeti jere ga hala i ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne: ma haw yaaru foo zaa, nda gaaru hinka kan ga malal sii,

² ma takula zaa kan ra dolobiri sii, nda wijilayan kan ra dolobiri sii kan loobandi nda jii, nda furmeyan kan ra dolobiri sii kan yonandi nda jii. M'i tee nda farin hamni.

³ M'i dan dika ra, ma dikaa, nda haw yaaroo, nda feeji gaarey kaa sargari.

⁴ Ma Haruna nda nga iz'arey ka koy cere kubayyan hukcumoo mijoo ga, m'i jumay nda hari.

⁵ Ma darbawey zaa, ma darbay beeroo dan Haruna ga, forkiyaa kan goo beene kaayi-izoo cire, nda beene kaayi-izoo, nda albaytoo, ma gamoo haw nda beene kaayi-izoo gamahawoo.

⁶ Ma fatalaa didiji boŋoo ga, ma teja taalam henanantaa dan fatalaa ga.

⁷ Woo banda ga, ma yonyan jiyoo zaa k'a mun boŋoo ga k'a yon.

⁸ Ma Haruna iz'arey manandi, ma darbawey dan i ga.

⁹ Ma gamey haw nda gamahawoo, Haruna nda nga iz'arey ma fuula dan i ga. Sargari juwalkawtaraa ga tee ngi wane, a ga tee hantum kan si tun, ma Haruna nda nga iz'arey gorandi goyoo ra.

¹⁰ Ma haw yaaroo ka koy cere kubayyan hukcumoo jine, Haruna nda nga iz'arey ga ngi kabey fur boŋoo ga.

¹¹ Ma haw yaaroo koosu Abadantaa jine, cere kubayyan hukcumoo mijoo ga.

¹² Ma zaa haw yaaroo kuroo ra, m'a dan sargari tonadogoo hilley ga nda ni kabe-izoo, ma kuroo cindoo kul doori sargari tonadogoo gandahere.

¹³ Ma maanoo kul zaa kan ga teeley daabu, nda tasa-izoo kan goo tasaa ga, nda dumay-naa-guuri hinkaa, nda maanoo kan goo i ga. M'i kul dullandi sargari tonadogoo ga.

¹⁴ Ma haw yaaroo hamoo, nda kuuroo, nda nga teeley žiibey, m'i ton jamaa kaloo se taray. Zunubu sargari no.

¹⁵ Ma feeji gaaru jinaa zaa, Haruna nda nga iz'arey ma ngi kabey fur boŋoo ga.

¹⁶ Ma feeji gaaroo koosu, ma kuroo zaa k'a say-say sargari tonadogoo carawey bande.

¹⁷ Ma feeji gaaroo dunbu nongu-nongu. Ma teeley nda kobsey jumay k'i fur nongey nda boŋoo boŋ.

¹⁸ Ma feeji gaaroo kul dullandi sargari tonadogoo boŋ, sargari kukurante no Abadantaa se, sunnaara kaana, sargari tonante no Abadantaa se.

¹⁹ Ma feeji gaaru hinkantoo zaa, Haruna nda nga iz'arey ma kabey fur feeji gaaroo boŋoo ga.

²⁰ Ma feeji gaaroo koosu, ma zaa kuroo ra k'a dan Haruna haŋa henna deenoo ga nda nga iz'arey haŋa henna deeney ga, ma dan kabe henna kobaaroo ga, nda cee henna cew-ize beeroo ga. Ma kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

²¹ Ma zaa kuroo ra kan goo sargari tonadogoo ga, ma zaa yonyan jiyoo ra k'i say-say Haruna nda nga darbawey ga, nda nga iz'arey ga nda ngi darbawey ga. A ga danandi jere ga ya ne, nga nda nga darbawey, nda nga iz'arey nda ngi darbawey.

²² Ma feeji gaaroo maanoo zaa, nda ŋuwalaa, nda maanoo kan ga teeley daabu, nda tasa-izoo, nda dumay-naa-guuri hinkaa nda maanoo kan goo i ga, nda cee henna, zama sargari no kan ga teendi sargari juwalkey gorandiyanoo goyoo ra se.

²³ Ma takula zaa, nda wijila, nda furme takulawey kan ra dolobiri sii dikaa ra kan goo Abadantaa jine.

²⁴ M'i kul dan Haruna kabey ra nda nga iz'arey kabey ra, m'i zinji sanda sargari zinji-zinjante Abadantaa jine.

²⁵ M'a taa kabey ra k'a dullandi sargari tonadogoo boŋ, sargari kukuranta boŋ, a ma tee sunnaara kaana Abadantaa se. Sargari tonante no Abadantaa se.

²⁶ Ma Haruna gorandiyanoo goyoo ra feeji gaaroo gandoo zaa k'a zinji k'a tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine. A ga tee ni bagaa.

²⁷ Ma feeji gaaroo gandoo kan tee sargari zinji-zinjante nda cewoo kan jerandi yeeti jere ga ya ne. Nongey wey kul mana hun kala sargaroo kan i n'a kaa Haruna nda nga iz'arey gorandiyanoo goyoo ra se.

²⁸ A ma tee Haruna nda nga iz'arey wane, a ma tee hantum kan si tun Izirayel borey do. Sargari no kan ga jer Abadantaa maapoo ga kan hun ngi alaafiya teendi sargarey ra.

²⁹ Haruna dumaa ga bankaaray henanantey ga tee iz'arey waney, hala i m'i dan ka yonandi nda ka yeetandi jere ga goyoo se.

³⁰ Iz'arey ra, woo kan ga huru dogoo ra ga bankaarawey dan jirbi iyee, bora kan ga huru cere kubayyan hukkamoo ra ka goyoo tee nongu henanantaa ra.

³¹ Ma gorandiyanoo goyoo ra feeji gaaroo zaa, ma hamoo hina nongu henanante ra.

³² Haruna nda nga iz'arey ma feeji gaaroo hamoo nda takulaa kan goo dikaa ra ŋaa cere kubayyan hukkamoo mijoo ga.

³³ I ma hayey ŋaa kan nda zunubu tuusuyanoo teendi, ngi gorandiyanoo goyoo ra se nda ngi yeetianoo jere ga ya ne. Boro tana kul mas'i ŋaa, zama haya henananteyan no.

³⁴ Nda haya cindi gorandiyanoo goyoo ra hamoo wala takulaa ra hala suba, m'a ton nuune ra k'a tee boosu. A masi ŋandi, zama haya henanante no.

³⁵ Takaa woo no n'g'a tee Haruna nda nga iz'arey se, sanda takaa kaŋ nda ay na ni yaamar. Jirbi iyee no n'g'a tee ngi gorandiyanoo goyoo ra.

³⁶ Zaari kul ma haw yaaru kaa zunubu sargari, zunubu tuusuyanoo se. Ma sargari tonadogoo henanandi ka zunubu tuusuyanoo tee a se, woo banda ga, m'a yon k'a yeeti jere ga ya ne.

³⁷ Jirbi iyee ma zunubu tuusuyanoo tee sargari tonadogoo se k'a yeeti jere ga ya ne, sargari tonadogoo ga tee nongu kaŋ ga hanse ka henan. Haya kul kaŋ too sargari tonadogoo ga, ga henan.»

Sargari kukurantey kaŋ ga teendi zaari kul

³⁸ «Hayaa kaŋ n'g'a sarga sargari tonadogoo boŋ man'ti kala: feeji-ize hinka kaŋ goo nda jiiri foo. Zaari kul, han kul m'a tee.

³⁹ Ma feeji-ize jinaa kaa subbaahi, ma ihinkantoo kaa almaari.

⁴⁰ Koyne mo feeji-ize jinaa bande ma farin hamni kilo hinza loobu nda jii liitar foo nda jere kaŋ mana hun kala zaytu musayante ra nda alaneb hari moora liitar foo nda jere sanda sargari hari-hari.

⁴¹ Ma feeji hinkantoo kaa almaari. M'a kaa sanda takaa kaŋ nda n'ga subbaahi taas sargaroo kaa, nda sargari hari-hari follokaa, sunnaara kaana sargari tonante no Abadantaa maapoo ga.

⁴² War masi fay nda ka sargari kukurantey wey kaa Abadantaa jine cere kubayyan hukcumoo mijoo ga war zamaney ra, nongoo kaŋ ra ay ga war kubay ka ūelan ma ne.

⁴³ No din ra ay ga Izirayel borey kubay, ay darŋaa ga hukcumoo yeeti jere ga ya ne.

⁴⁴ Ay ga cere kubayyan hukcumoo nda sargari tonadogoo yeeti jere ga ya ne. Ay ga Haruna nda nga iz'arey yeeti jere ga ya ne hala i ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne.

⁴⁵ Ay ga goro Izirayel borey game, ay ga tee ngi Koyoo.

⁴⁶ Woo ra i ga bay kaŋ agay ti Abadantaa, ngi Koyoo kaŋ n'i fattandi Misira gandaa ra hala ya duu ka goro i game, agay kaŋ ti Abadantaa, ngi Koyoo.»

30

Dugu diinandidogoo

¹ «Ma sargari tonadoo tee kaŋ ga n'ga dugoo dullandi. M'a tee nda akasiya bundu.

² Kuuyanoo ma tee kabedaaru foo, hayyanoo ma tee kabedaaru foo, caraw taaca kul ma sawa. Nga kayyanoo ma tee kabedaaru hinka. Nga nda nga hilley kul ma tee affoo.

³ Ma sargari tonadogoo kul daabu nda wura alhakiika, beeneheroo, nda carawey kuubi-ka-beraa, nda hilley. Ma wura kunga daŋ mijoo bande.

⁴ Ma wura korbay hinka daŋ kungaa cire. M'i daŋ caraw hinkaa ga kabe hinkaa ga kaŋ ra gobey kaŋ nda i g'a zaa ga huru.

⁵ Ma akasiya bunduyan tee gobu k'i daabu nda wura.

⁶ Ma sargari tonadogoo daŋ ridowoo tenje kaŋ goo seedetaraa sundukoo jine, a ma tenje nda sundukoo daabirjoo kaŋ goo seedetaraa boŋ, nongoo kaŋ ra ay ga ni kubay.

⁷ Haruna ma dugu hew kaana dullandi. Subbaahi ka kaa subbaahi, waati kaŋ a koy fitillawey soolu, nga no a m'a dullandi a ga.

⁸ Almaari kul, nda Haruna koy fitillawey diinandi no a ga dugoo dullandi. Dugoo no kaŋ ga cindi Abadantaa jine war zamaney se.

⁹ War masi dugu tana dullandi a ga, war masi sargari kukurante kaa a ga, war masi taas sargari kaa a ga, war masi sargari hari-hari doori a ga.

¹⁰ Haruna ga zunubu tuusuyanoo tee nga hilley ga cee foo jiiroo ra nda zunubu sargaroo kuroo. Cee foo jiiroo ra no a ga zunubu tuusuyanoo tee a ga. A ma alaadaa

woo tee war zamaney ra. Dugu diinandidogoo man'ti kala haya kan ga hanse ka henan Abadantaa se.»

Hayaa kan ga banandi nongu henanantaa se

¹¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹² «Waati kan n'na Izirayel borey kabu ka ngi hinnaa bay, affoo kul ga haya bana Abadantaa se nga hundoo hayoo se, hala waati kan n'ga kabuyanoo tee bone masi duu ey.

¹³ Hayaa ne kan borey kul kan ga kabandi g'a bana: Nzorfu kaaray tamma jere ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. Nzorfu kaaray tamma foo man'ti kala garam woy cindi hinka (12). Nzorfu kaaray tamma jeraa ma tee haya kan kaandi Abadantaa se.

¹⁴ Boro kul kan kabandi kan goo nda jiiri waranka (20) nda wey kan bisa a, ga hinnaa woo kaa Abadantaa se sanda baa.

¹⁵ Almankoyini si haya noo kan bisa nzorfu kaaray tamma jere, talka si haya noo kan kacca nda nzorfu kaaray tamma jere waati kan war ga hinnaa woo kaa Abadantaa se sanda baa hala war ma war hundey hallasi.

¹⁶ Ma nooroo dii Izirayel borey ga, m'a noo cere kubayyan hukcumoo goyoo se. Abadantaa jine a ga tee hongandihaya Izirayel borey se, hala a ma war hundey hallasi.»

Alhan taasa beeroo kan nda i ga alwala

¹⁷ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹⁸ «Ma alhan taasa beeri tee, nda nga hayaa kan ga a ga goro ma tee nda alhan, alwala jinay no. M'a dan cere kubayyan hukcumoo nda sargari tonadogoo game. Ma hari dan a ra.

¹⁹ Haruna nda nga iz'arey ga ngi kabey nda ngi cewey jumay a ra.

²⁰ Waati kan i ga huru cere kubayyan hukcumoo ra, i ga hari ka jumay hala i masi duu ka buu, wala waati kan i man sargari tonadogoo do ka ngi goyoo tee kan ti ka sargari tonante dullandi Abadantaa maapoo ga.

²¹ I ga ngi kabey nda ngi cewey jumay hala i masi duu ka buu. Hantum kan si tun no i se, Haruna nda nga hayroo se ngi zamaney ra.»

Yonyanoo jiyoo

²² Abadantaa šelan Musa se ka nee:

²³ «Ni, dugu alhakiikayan zaa kan ti: mir hari-hari kilo guu, alkalfa hew kaana kilo hinka nda jere, waakonde hew kaana kilo hinka nda jere.

²⁴ Nda kas hew kaana kilo iddu ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo, nda zaytu jii liitar iddu.

²⁵ Ma hayey wey naami k'i hanse i ma tee jii yonyan henanantaa se, a ma tee turaari teekaw goy. A ga tee jii yonyan henanantaa se.

²⁶ M'a ka cere kubayyan hukcumoo yon, nga nda seedetaraa sundukoo,

²⁷ nda taabaloo nda nga jinawey kul, nda fitilla gorodogoo nda nga jinawey kul, nda dugu diinandidogoo,

²⁸ nda sargari kukurantey tonadogoo nda nga jinawey kul, nda taasa beeroo nda hayaa kan ga a ga goro.

²⁹ Ma hayey wey yeeti jere ga ya ne, i ga tee hayayan kan ga hanse ka henan. Haya kul kan tuku i ga, ga henan.

³⁰ Ma Haruna nda nga iz'arey yon, m'i yeeti jere ga ya ne, hala i ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne.»

³¹ «Nee Izirayel borey se: <Woo man'ti kala yonyan henanantaa jiyoo kan jisandi ya ne war zamaney se.

³² A masi doorandi boro kul gaahamoo ga, boro kul masi nga dumoo tee, a ga henan, a ga tee war se haya henanante.

³³ Boro kul kaŋ na nga dumoo tee k'a dan boro tana ga, bora ga hun nga jamaa ra.»»

Takaa kaŋ nda dugoo ga hansandi

³⁴ Abadantaa nee Musa se: «Dugu hew kaaney zaa kaŋ ti: storaks, nda jingam hew kaana, nda galbanum hew kaana, nda dugu alhakiika, i kul tinyaney ma sawa.

³⁵ M'i tee dugu jaamante, turaari teekaw goy, ciiri-ciirante, a ga henan, a yeetandi jere ga ya ne.

³⁶ Ma haya tee a ra hamni kaŋ ga huru cere kubayyan hukcumoo ra, seedetaraa sundukoo jine, nongoo kaŋ ra ay ga ni kubay, war se haya no kaŋ ga hanse ka henan.

³⁷ Haya kaŋ ti dugoo woo, war masi nga dumoo hanse war boŋ se, a ma tee ma ne haya henanante Abadantaa se.

³⁸ Boro kaŋ na nga dumoo tee ka maa hewoo, bora ga hun nga jamaa ra.»

31

Nongu henanantaa cinakey

¹ Abadantaa ŝelaŋ Musa se ka nee:

² «Nga ne, ay na Betesalel cee nda nga maapoo, Uri iz'aroo no, Hur haamaa, Źuda alkabiilaa boro no.

³ Ay n'a too met nda Irkoy Hundoo, nda lakkal, nda bayray, nda goy fahamay dumi kul.

⁴ A ga wan ka haya taagayan fattandi, wura goyyan ra, nda nzorfu, nda alhan.

⁵ A ga wan ka tondi hoy k'a caara k'a gorandi haya ra, ka bundu goy, ka haya dumi kul tee.

⁶ Nga ne, agay, ay na Oholiyab, Ahisamak iz'aroo, Dan alkabiilaa boro tonton a ga. Bayraykoyni kul, ay na bayray dan binoo ra. Hayey kul kaŋ nda ay na ni yaamar i m'i tee kaŋ ti:

⁷ cere kubayyan hukcumoo, nda seedetaraa sundukoo, nda sundukoo daabirjoo kaŋ goo a boŋ, nda hukcumoo jinawey kul,

⁸ nda taabaloo nda nga jinawey kul, nda fitilla gorodoo henanantaa* nda nga jinawey kul, nda dugu diinandidogoo,

⁹ nda sargari kukurantey tonadogoo nda nga jinawey kul, nda taasa beeroo nda hayaa kaŋ ga a ga goro,

¹⁰ nda bankaaray cere-cerantey, nda sargari juwalkaa Haruna bankaaray henanantey, nda nga iz'arey bankaarawey kaŋ nda i ga sargari juwalyan goyoo tee,

¹¹ nda yonyan jiyoo, nda dugu hew kaana kaŋ ga teendi nongu henanantaa se. I g'a tee nda takaa kul kaŋ nda ay na ni yaamar.»

Hunanzam zaaroo beerandiyanoo

¹² Abadantaa ŝelaŋ Musa se ka nee:

¹³ «Ni, ŝelaŋ Izirayel borey se ka nee: «War ma hanse ka hunanzam zaarey beerandi. Tammaasa no agay nda war game war zamaney se, hala borey ma bay kaŋ agay ti Abadantaa kaŋ ga war henanandi.

¹⁴ Adiŝi war ma hunanzam zaaroo beerandi, zama zaari henanante no war se. Boro kaŋ n'a kaynandi, a waazibi bora ma wiiyandi. Boro kul kaŋ na goy tee hanoo din, bora din ga hun nga jamaa ra.»

* **31:8 31:8** «fitilla gorodoo henanantaa», Ebere ŝenni ra, almaganaa faa ti «wura alhakiika fitilla gorodogoo».

¹⁵ Jirbi iddu goy ma teendi, iyyantoo man'ti kala hunanzam zaaroo. Hunanzam zaaroo man'ti kala zaari henanante Abadantaa maapoo ga kanj ra boro ga hunanzam. Boro kul kanj na goy tee hunanzam zaaroo hane, a waazibi bora ma wiiyandi.

¹⁶ Izirayel borey ma hunanzam zaaroo beerandi. I ma hunanzam zaaroo tee ngi zamaney ra. A ma tee amaana abadante.

¹⁷ Zaaroo din ga tee tammaasa kanj goo agay nda Izirayel borey game hala abada. Zama jirbi iddu ra Abadantaa na beenaa nda gandaa tee, jirbi iyyantoo ra a hunanzam, a na nga faraa kaa.»

¹⁸ Waatoo kanj a šelanj ka ben Musa bande Sinay tondi hondoo ga, a n'a noo seedetaraa walha hinkaa, tondi walhawey kanj Irkoy n'i hantum nda nga kabe-izoo.

32

Izirayel borey na wura yagaw tooru tee

¹ Waatoo kanj Izirayel borey dii kanj Musa gay a mana zunbu tondi hondoo boŋ, jamaa marga Haruna jere ka nee a se: «Tun ma koyyaŋ tee ir se kanj ga dira ir jine, zama Musa din, bora din kanj n'ir žigandi ka hun Misira gandaa ra, ir si bay haya kanj ka duu a.»

² Haruna nee i se: «Wa wura haŋakorbowey kaa kanj goo war wandey haŋawey ra, nda war iz'arey, nda war ize woyey, war ma kate ey ya ne.»

³ Jamaa kul na wura haŋakorbowey kaa kanj goo ngi haŋawey ra ka kate ey Haruna do.

⁴ A na wuragoo dii kabey ra ka guurey baaba k'a kayri k'a mennandi k'a tee yagaw. Woo banda ga, i nee: «Izirayel, ni koyey ne kanj na ni žigandi ka hun Misira gandaa ra.»

⁵ Kanj Haruna dii woo, a na sargari tonadoo foo cin a jine. Haruna kaati ka nee: «Suba ir ga jingar tee Abadantaa maapoo ga.»

⁶ Subaa ra, i biya ka tun ka sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa. Jamaa goro ka ŋaa ka haŋ, nga banda ga, i tun ka hooray.

⁷ Abadantaa šelanj Musa se ka nee: «Cahã ka zunbu, zama ni jamaa kanj n'n'a žigandi ka hun Misira gandaa ra hasara.

⁸ I cahã ka fondaa naŋ kanj ay n'i yaamar i m'a dii. I na wura mennandi k'a tee yagaw ngi boŋ se ka sujudu a se, ka sargari kaa a se, i nee mo: «Izirayel, ni koyey ne kanj na ni žigandi ka hun Misira gandaa ra.»»

⁹ Abadantaa nee Musa se: «Ay dii jamaa woo, nga ne, jamaa no kanj hijoo ga šendi.

¹⁰ Sohõ ay naŋ hala ay futuroo ma zunbu i ga, hala y'i halaci, amma ay ga ni tee dumi beeri.»

¹¹ Amma Musa na nga Koyoo, Abadantaa suurandi ka binoo yaynandi ka nee: «Abadantaa, macin se ni futuroo kanj ni jamaa ga kanj n'n'i fattandi Misira gandaa ra nda gaabi albarkante nda kabe gaabante?

¹² Nda n'na takaa woo tee, Misira borey ga nee: «A man'i fattandi kala nda anniya laala, k'i wii tondi hondey ra, k'i derandi laboo ga.» Ay Koyoo, ni futay beeroo naŋ, ma nimsi ka ifutaa naŋ kanj n'g'a baa k'a tee ni jamaa se.

¹³ Hongu ni tamey Ibrahima, nda Isiyaka, nda Izirayel kanjan se ni žee ni maapoo ga, n'nee i se: «Ay ga war hayroo boobandi sanda beenaa handarawey, gandaa kanj ay n'a har se: «Ay g'a noo war hayroo se», i g'a tubu hala abada.»»

¹⁴ Ifutaa kanj Abadantaa nee nga g'a tee nga jamaa se, a nimsi, a tun a ga.

¹⁵ Musa na banda bere ka zunbu tondi hondoo boŋ, seedetaraa walha hinkaa goo kaboo ra. Walhaa banda hinkaa kul ga hantum goo, a goo caraw foo ga, a goo caraw faa ga.

16 Walhawey, Irkoy goyoo no, hantumoo, Irkoy hantumoo no kaŋ žeerandi walhawey ga.

17 Kaŋ Žozuwe maa jamaa kaatiyanoo jindoo, a nee Musa se: «Wongu jinde goo jamaa kaloo ra.»

18 Amma Musa nee:
«Man'ti hinyan jinde no,
man'ti boro kaŋ i hin a jinde no,
hayaa kaŋ ay ga maar'a, dooni jinde no!»

19 Za Musa man jamaa kaloo, a ga yagaa honnay, a ga dii jamaa kaŋ ga gan. Musa futuroo tun. A na walhawey warra k'i kaa nga kaboo ra, a n'i kayri tondi hondoo cire.

20 A na yagaa kaŋ i n'a tee dii k'a ton nuune ra. A n'a dur hala a tee hamni, a n'a say haroo boŋ k'a haŋandi Izirayel borey se.

21 Musa nee Haruna se: «Macin no jamaa n'a tee ma ne kaŋ se ni kate i ga zunubu beeroo woo?»

22 Haruna nee: «Ay koyoo futuroo masi tun! Ni hunday ga jamaa bay, n'ga bay kaŋ i ga cahã ifutu teeyan se.

23 I nka nee ya ne: «Koyyaŋ tee ir se kaŋ ga dira ir jine, zama Musa din, bora din kaŋ n'ir žigandi ka hun Misira gandaa ra, ir si bay haya kaŋ ka duu a.»

24 Waatoo din ay nee i se: «May bara nda wura? I n'i kaa ngi ga k'i noo ya ne, ay n'i warra nuunaa ra, de yagaa woo bangay.»

Izirayel zukandoo

25 Musa dii kaŋ jamaa dere, zama Haruna nk'i naŋ derandiyan fonda ra, hala ngi iberey ma haaru i ra.

26 Musa kay jamaa kaloo miŋoo ga, a nee: «Borey kaŋ goo Abadantaa bande ma kaa ay do.» Lewi iz'arey kul marga a do.

27 A nee i se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: «Boro foo kul ma nga takubaa daŋ centoo ga, war ma koy jamaa kaloo kul yaara hugu nda hugu, war affoo kul ma nga armaa, nda nga ceroo, nda nga boro maanaa wii.»»

28 Lewi iz'arey na hayaa tee kaŋ Musa n'a har, hanoo din, jamaa ra, aru zenber hinza (3.000) cine kaŋ ka buu.

29 Musa nee: «Hõ war yeetandi jere ga Abadantaa se*, zama war affoo kul na nga iz'aroo, nda nga armaa wii, hala albarka ma huru war ra hõ.»

Musa na Irkoy suurandi a ma Izirayel zunuboo yaafa

30 Subaa ra, Musa nee jamaa se: «War na zunubu beeri tee, amma sohõ ay ga žigi ka koy Abadantaa do, a ga hin ka tee ya duu taka kaŋ nda war zunubey ga tuusandi.»

31 Musa yee Abadantaa do ka nee: «Ya Abadantaa, jamaa woo na zunubu beeri tee, i na wura koyyaŋ tee ngi boŋ se.

32 Sohõ, nda ni yadda, ngi zunuboo yaafa i se. Nda man'ti woo, ay maŋŋoo tuusu k'a kaa ni citaaboo ra kaŋ n'n'a hantum.»

33 Amma Abadantaa nee Musa se: «Bora kaŋ na zunubu tee ya ne no ay ga maŋŋoo tuusu k'a kaa ay citaaboo ra.

34 Sohõ koy, ma jamaa gongu ka koy nongoo kaŋ ay n'a har ma ne ra. Nga ne, agay almalaykaa no ma dira ni jine. Han kul kaŋ ay tun i se ay g'i zukandi ngi zunuboo se.»

35 Abadantaa na jamaa kar, zama a na yagaa tee, woo kaŋ Haruna n'a tee.

* 32:29 32:29 «war yeetandi jere ga Abadantaa se», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «wa war boŋ yeeti jere ga Abadantaa se».

33

Irkoy nee Izirayel borey ma fondaa zaa

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee: «Hun ne, ni nda jamaa kaŋ n'n'i žigandi ka hun Misira gandaa ra, žigi ka koy gandaa ra kaŋ ay n'a žee Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se ka nee: «Ay g'a noo ni hayroo se.»

² Ay ga almalayka sanba ni jine, ay ga Kanaŋ borey, nda Amor borey, nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey gaaray.

³ Žigi ka koy gandaa kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari. Ay si koy war bande, hala ya si koy ni halaci fondaa ra, zama ni man'ti kala jama kaŋ hipoo ga šendi.»

⁴ Kaŋ jamaa maa alhabar laalaa woo, biney maray, boro kul mana yee ka taalam daŋ.

⁵ Abadantaa nee Musa se: «Šelan Izirayel borey se ka nee: «War man'ti kala jamaa hipešenda, nda ay koy war bande alwaati kayna, ay ga ni halaci. Ni taalamey kaa, ay ga dii haya kaŋ no ay g'a tee ma ne.»»

⁶ Za i hun Horeb tondi hondoo do, Izirayel borey na ngi taalamey kaa.

Cere kubayyan hukcumoo

⁷ Musa ga hukcumoo zaa k'a cin jamaa kaloo se taray, nongu mooro ra, a na maapoo daŋ «cere kubayyan hukcumoo»*. Boro kul kaŋ ga Abadantaa ceeci si fatta ka koy kala cere kubayyan hukcumoo din do kaŋ goo jamaa kaloo se taray.

⁸ Waati kaŋ Musa koy hukcumoo here, jamaa kul ga tun, affoo kul ga kay nga hukcumoo mijoo ga, a ga Musa guna hala a ma huru hukcumoo ra.

⁹ Nda Musa huru hukcumoo ra, duula kukoo ga zunbu ganda ka kay hukcumoo mijoo ga, Irkoy šelan Musa bande.

¹⁰ Jamaa kul ga dii duula kukoo cere kubayyan hukcumoo mijoo ga, jamaa kul ga sujudu, affoo kul nga hukcumoo mijoo ga.

¹¹ Abadantaa šelan Musa bande mee nda mee, sanda takaa kaŋ nda boro ga šelan nga ceroo bande. Woo banda ga, Musa yee jamaa kaloo ra, amma nga banda hunoo Žozuwe, arusooga no kaŋ ti Nun iz'aroo mana hun hukcumoo kuneheroo ra.

Abadantaa šelan Musa bande

¹² Musa nee Abadantaa se: «Guna, ni nee ya ne: «Jamaa woo žigandi», amma mana bora har ya ne kaŋ n'g'a hangandi ay bande. Ni no ka nee ya ne mo: «Ay ga ni bay nda ni maapoo, koyne mo ay na alhormo tee ma ne.»

¹³ Sohō, alhormo tee ya ne, ay g'a wiri ni ga, ma ni fondawey bayrandi ya ne hala ya ni bay, woo ra ay ga bay kaŋ n'na alhormo tee ya ne. Masi dirpa gandaa woo borey, ni jamaa no.»

¹⁴ Abadantaa nee: «Agay hunday no ma koy ni bande, ay ga ni noo hunanzamay.»

¹⁵ Musa nee a se: «Nda ni hunday si koy, masi naŋ ir ma žigi ka hun ne.

¹⁶ Nda n'si koy ir bande, taka foo nda ir ga bay kaŋ n'na alhormo tee ya ne, agay nda ni jamaa? Man'ti kaŋ se n'ga koy ir bande, nga se ir, agay nda ni jamaa, ir ga fay nda jama kul kaŋ goo laboo ga?»

¹⁷ Abadantaa nee Musa se: «Šennoo kaŋ ni ne k'a har, ay g'a tee, zama n'na alhormo tee ya ne, ay ga ni bay nda ni maapoo.»

¹⁸ Musa nee: «Ay g'a wiri ni ga, ma ni daržaa cebe ya ne!»

¹⁹ Abadantaa nee Musa se: «Ay g'ay gomnoo kul bisandi ni jine, ay ga Abadantaa maapoo cee ni jine.

* **33:7 33.7** Cere kubayyan hukcumoo woo nda Irkoy hukcumoo ga fay kaŋ se i ga nee cere kubayyan hukcumoo (zamnaa 27.21). Ne ra hukcum no kaŋ si waati kuku tee hala Irkoy hukcumoo ga cinandi (zamnaa 36—40).

Ay ga alhormo tee boro kaŋ se ay baa ya alhormo tee,
ay ga tamalla boro kaŋ se ay baa ya tamalla.»

²⁰ A nee koyne: «N’si hin ka dii ay ndumoo, zama adamize si hin ka dii ay ndumoo a ma yee ka huna.»

²¹ Abadantaa nee: «Nga ne, nongu foo ne ay jeroo ga, kaa ka kay tondoo boŋ.

²² Waati kaŋ ay daržaa ga bisa, ay ga ni daŋ tondoo guusoo ra, ay g’ay kaboo ka ni gum hala ya bisa.

²³ Woo banda ga, ay g’ay kaboo kaa no, de n’ga dii ay dumaa here. Amma agay ndumoo, boro si hin ka dii a.»

34

Walha taagawey kaŋ ga yaamarey hantumandi

¹ Abadantaa nee Musa se: «Tondi walha hinka hoy sanda ijinawey, ay ga šenney hantum i ga kaŋ cindi ijinawey ga kaŋ n’n’i kayri.

² Soolu suba subbaahi se, za subbaahi ma žigi Sinay tondi hondoo boŋ ka kay ay jine, hondoo boŋoo ga.

³ Boro kul masi žigi ni bande, de mo boro masi bara tondi hondoo din kul ga, alman buuna nda ibeeri kul masi kur hondoo din here.»

⁴ Musa na tondi walha hinkaa hoy sanda ijinawey. A biya ka tun, a žigi Sinay tondi hondoo boŋ sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n’a yaamar. A na tondi walha hinkaa zaa nga kaboo ra.

⁵ Abadantaa zunbu ka kaa duulaa ra. Abadantaa na nga boŋ maapoo cee.

⁶ Abadantaa bisa Musa jine, a nee: «Abadantaa, Abadantaa, Irkoy tamallakoyoo kaŋ ga alhormo tee, kaŋ si cahã ka futu, kaŋ ga too met nda borohennataray nda laadirtaray,

⁷ kaŋ ga nga arrahamaa cebe alwadda zenberyaŋ se, a ga laybu, nda hooyan, nda zunubu yaafa, amma a si ifutu dii ihenanante. A ga baabey laybey hangandi izey nda haamawey hala alwadda hinzantoo ka koy itaacantoo ga.»

⁸ Musa cahã ka gunguma laboo ra ka sujudu

⁹ ka nee: «Alhormo tee ya ne, ay Koyoo, ay Koyoo ma dira ir game. Jama hipešenda no, ir zunubey nda ir laybey yaafa ir se, ir tee ni tubuhayaa.»

Amaanaa taagandi

¹⁰ Abadantaa nee: «Nga ne, ay ga amaana daŋ agay nda war game. Ni jamaa kul jine ay ga kayfiyaŋ tee kaŋ cine mana bay ka teendi laboo kul ga, a mana teendi ganda kul ra. Jamaa kaŋ ga ni kuubi ka ni bere ga dii Abadantaa teegoyoo, teegoy kaŋ ga boro hunburandi no ay g’a tee ma ne.

¹¹ Lakkal daŋ hayaa se kaŋ nda ay ga ni yaamar hõ. Nga ne, ay ga Amor borey, nda Kanaŋ borey, nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey gaaray ni jine.

¹² Hawgay masi amaana daŋ ni nda gandaa kaŋ ra n’ga huru borey game, i masi koy tee war game kumsay.

¹³ War ma ngi sargari tonadogey kayri, war ma ngi tondey kaŋ i n’i kayandi k’i gana hasara, war ma ngi Ašera toorey zafa.

¹⁴ Masi sujudu koy tana se, zama Abadantaa kaŋ maapoo ti <Canse>, Koy no kaŋ ga canse ma ne.

¹⁵ Amaana kul masi huru ni nda gandaa din borey game hala waati kaŋ i ga izefututaray tee* ngi koyey bande, de i ga sargari kaa i se, nda i na ni cee, masi ŋaa.

* 34:15 34.15 Man’ti gaaham here no, laadir jaŋay no Irkoy here.

¹⁶ Nda n'na ngi ize woyey zaa ni iz'arey se, ngi ize woyey ga izefututaray tee nda ngi koyey, i ga war iz'arey tuti i ma izefututaray tee ngi koyey bande.

¹⁷ Masi guuru mennandi k'a tee koy.

¹⁸ War ma Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo kayandi. Jirbi iyye war ma takula n'aa kan ra dolobiri sii, sanda takaa kan nda ay na ni yaamar, waatoo kan kayandi Abib handoo† ra. Zama Abib handoo ra ni fatta Misira.

¹⁹ Gunde jinaa kul ti agay wane, haya kul kan ti aru ni adabbawey, alman beeri nda ibuuna ra.

²⁰ Amma farka gunde jinaa, m'a barmay nda alman buuna, nda man'a barmay, ma jindebantaa kayri. Ni iz'arey gunde jinawey, ma ngi hayoo noo. Boro si kaa ay jine kabe koonu.

²¹ Jirbi iddu ma goy, amma jirbi iyyantoo ma hunanzam, ba beerumaa nda hegaa waati no ma hunanzam.

²² War ma Jirbiyyewey jingaroo tee, alkamaa jeeni ize jina-jinawey se, war ma Hegaa jingaroo tee jiiroo benantaa ga.

²³ Cee hinza jiiroo ra, ni borey ra, aru kul ga kaa ka kay ni Koyoo jine, Abadantaa, Izirayel Koyoo.

²⁴ Zama ay ga dumey gaaray ni jine, ay ga tonton ni gandaa hirrey ga k'i beerandi. Waati kan ni žigi ka koy kay Abadantaa, ni Koyoo jine cee hinza jiiroo ra, boro kul si kaa ni dumaa ga ka ni gandaa taa.

²⁵ Mas'ay sargaroo kuroo nda takula kan ra dolobiri goo kaa cere bande. Borcintaraa jingaroo sargaroo masi cindi za cijinoo ra hala subbaahi.

²⁶ Ma kate Abadantaa, ni Koyoo hugoo do ni faaroo ize jina-jinawey. Masi hancin-ize hina nanoo wawaa ra.»‡

²⁷ Abadantaa nee Musa se: «Šenney wey hantum. Šenney wey nda ay ga amaana dan agay, nda ni, nda Izirayel game.»

²⁸ No din ra Musa na zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40) tee Abadantaa bande. A mana n'ayaan n'aa, a mana hari han. A na amaanaa šenni woyaa (10) hantum walhawey ga.

Musa yee jamaa do

²⁹ Waatoo kan Musa zunbu ka hun Sinay tondi hondoo bon, seedetaraa walhawey hinkaa goo kaboo ra kan a ga zunbu, a si bay kan nga ndumoo mma dii garaw waatoo kan nga nda Abadantaa ga šelan.

³⁰ Haruna nda Izirayel borey ga Musa guna, nga ne, nga ndumoo ga dii garaw, i hunbur ka man a.

³¹ Amma Musa ciya i se. Haruna nda jamaa bonkoyney kul kaa a do, Musa šelan i se.

³² Woo banda ga, Izirayel borey kul man kate, a na yaamarey kul har i se kan Abadantaa n'i har nga se Sinay tondi hondoo ga.

³³ Kan Musa šelan i bande ka ben, a na sanfiti gum nga ndumoo ga.

³⁴ Amma waati kan a ga huru ka koy Abadantaa do ka šelan a bande, a ga sanfitoo kaa nga ga hala nga fattaroo ga. Nda a fatta, a ga hayaa deede Izirayel borey se kan yaamarandi.

³⁵ Izirayel borey ga Musa ndumoo guna, i dii kan a ga dii garaw, Musa ga sanfitoo yeeti nga ndumoo ga hala waati kan a yee ka huru ka koy Abadantaa do ka šelan.

35

Hunanzam zaaroo man'ti kala farakaayan zaari

† 34:18 34.18 Zamnaa 13.4. ‡ 34:26 34.26 Zamnaa 23.19; Alhukumoo 14.21.

¹ Musa na Izirayel borey jamaa kul marga, a nee i se: «Hayey ne kaŋ Abadantaa n'i yaamar i ma teendi.

² Jirbi iddu goy ma teendi, amma jirbi iyyantoo ma tee war se zaari henanante, farakaayan, hunanzam zaari kaŋ ga teendi Abadantaa se. Boro kul kaŋ goy hanoo din, bora ga wiiyandi.

³ Hunanzam zaaroo hane, nongu kul kaŋ ra war n'a tee gorodoo, war masi nuune diinandi.»

Izirayel borey na jinayyan noo Irkoy gorodogoo cinayanoo se

⁴ Musa ŧelan Izirayel borey jamaa kul se ka nee i se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a yaamar:

⁵ <Wa hayayan kaa k'i noo Abadantaa se, bine henna kul ma haya noo Abadantaa se: wura, nda nzorfu kaaray, nda alhan,

⁶ nda ŧukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda ŧukka baana yakuwante, nda hancin hinbiri,

⁷ nda feeji gaaru kuuruyan kaŋ cirayandi, nda ayu kuuruyan, nda akasiya bundu,

⁸ nda jii fitilla gorodogoo se, nda turaari hew kaanayan yonyan jiyoo nda dugu hew kaanaa se,

⁹ nda oniks tondi, nda tondi dumiyan kaŋ ga huru beene kaayi-izoo nda albaytoo ra.

¹⁰ War ra, bayraykoyni kul ma kaa ka hayey kul tee kaŋ Abadantaa n'i yaamar:

¹¹ Irkoy gorodogoo nda nga hukkumoo, nda kuntaa kaŋ ga gum a ga, nda nga kanjihayey, nda nga bundu tefawey, nda nga gaaru-gaarey, nda nga ganjey, nda nga ferawey,

¹² sundukoo nda nga gobey, nda daabirjoo, nda zaaraa kaŋ ga tee rido,

¹³ nda taabaloo nda nga gobey, nda nga jinawey kul, nda takulawey kaŋ jisandi Irkoy jine,

¹⁴ nda fitilla gorodogoo nda nga jinawey, nda fitillawey nda jiyoo kaŋ g'i diinandi,

¹⁵ nda dugu diinandidogoo nda nga gobey, nda yonyan jiyoo, nda dugu hew kaanaa, nda Irkoy gorodogoo mijoo ridowoo,

¹⁶ nda sargari kukurantey tonadogoo nda nga ham tonaguuroo kaŋ ti alhan, nda nga gobey, nda nga jinawey kul, nda taasa beeroo nda hayaa kaŋ ga a ga goro,

¹⁷ batumaa kuntawey, nda nga ganjey, nda nga ferawey, nda batumaa mijoo ridowoo,

¹⁸ nda Irkoy gorodogoo sukahayey, nda batumaa sukahayey, nda ngi karfey,

¹⁹ nda bankaaray cere-cerantey kaŋ nda goyoo ga teendi nongu henanantaa ra, nda sargari juwalkaa Haruna bankaaray henanantey, nda nga iz'arey bankaarawey kaŋ nda i ga sargari juwalyan goyoo tee.»»

²⁰ Izirayel borey jamaa kul hun Musa do.

²¹ Borey kul kaŋ biney ga boori kabey ga don man ka haya noo Abadantaa se cere kubayyan hukkumoo cinayanoo, nda goyey kul kaŋ ga tee a ra, nda bankaaray henanantey teeyanoo se.

²² Arey nda woyey kul kaŋ biney ga boori kate hiiri, nda niinekorbay, nda hanakorbay, nda kabekorbay, nda jindehiiri. I kul kate wura jinay dumi kul k'i tee sargari zinji-zinjante Abadantaa se.

²³ Boro kul kaŋ do ŧukka bula, wala iciray, wala iciray zaram, wala ŧukka baana yakuwante, wala hancin hinbiri, wala feeji gaaru kuuruyan kaŋ cirayandi, wala ayu kuuruyan goo, kate ey.

²⁴ Boro kul kaŋ na haya noo sanda nzorfu kaaray wala alhan ga kate a Abadantaa do. Boro kul kaŋ do akasiya bundu goo kate a goy dumi kul kaŋ ga teendi se.

²⁵ Woy bayraykoyni kul na haabu bii k'a tee šukka bulaa, nda iciraa, nda iciray zaramoo, nda šukka baana yakuwantaa ka kate ey.

²⁶ Woy lakkalkoyni kul na hancin hinbiri bii.

²⁷ Jamaa boŋkoyney kate sardoniks tondi, nda tondi dumiyaŋ kaŋ ga huru beene kaayi-izoo nda albaytoo ra.

²⁸ I kate turaari hew kaanayaŋ, nda jii fitilla gorodogoo se, nda yonyan jiyoo se, nda dugu hew kaaney se.

²⁹ Izirayel borey, woy nda aru kabedoonawey kul kate haya goyoo kul se kaŋ nda Abadantaa na Musa k'i yaamar. Sargari no kaŋ i n'a noo nda ngi boŋ Abadantaa maapoo ga.

Irkoy hukkumoo goykey

³⁰ Musa nee Izirayel borey se: «Wa guna, Abadantaa na Betesalel cee nda nga maapoo, Uri iz'aroo no, Hur haamaa, Žuda alkabiilaa boro no.

³¹ A n'a too met nda Irkoy Hundoo, nda lakkal, nda bayray, nda fahamay, goy dumi kul ra,

³² ka haya taagayaŋ fattandi wura goyyan, nda nzorfu kaaray goyyan, nda alhan goyyan ra.

³³ A ga wan ka tondi hoy k'a caara k'a gorandi haya ra, ka bundu goy, ka assana goyyan dumi kul tee.

³⁴ A daŋ binoo ra mo a ma cawandi, nga nda Oholiyab, Ahisamak iz'aroo no, Dan alkabiilaa boro no.

³⁵ A n'i too met nda lakkal hala i ma hin ka tondi fasalyan dumi kul tee, ka assana goykaw goy dumi kul tee, ka maale goy dumi kul tee, ka šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante kay, ka goy dumi kul tee, ka haya taagayaŋ fattandi.»

36

¹ Betesalel, nda Oholiyab, nda lakkalkoyni kul kaŋ Abadantaa n'i noo lakkal nda fahamay hala i ma nongu henanantaa goyey kul tee, i n'i tee ka sawa nda Abadantaa yaamaroo.

² Musa ciya Betesalel, nda Oholiyab, nda lakkalkoyni kul kaŋ Abadantaa na lakkal daŋ binoo ra se, kaŋyaŋ yadda ka goyey tee.

³ Musa n'i noo sargaroo kul kaŋ Izirayel borey n'a kaa nongu henanantaa cinayanoo goyey se. Subbaahi ka kaa subbaahi borey ga kate a se ngi faabaroo.

⁴ Lakkalkoyney kul kaŋ goo ma goy nongu henanantaa ra na ngi goyoo naŋ affoofoo,

⁵ i šelaŋ Musa se ka nee: «Jamaa ga hanse ka kate jinay ka bisa woo kaŋ Abadantaa n'a yaamar goyoo teeyanoo se.»

⁶ Musa daŋ i ma fee ngi kaloo ra ka nee: «Woy wala aru masi yee ka goy ka kate haya nongu henanantaa cinaroo se.» I kay, i mana yee ka kate haya.

⁷ Zama jinawey kaŋ goo no goyoo se ga wasa hala haya ma cindi.

Irkoy gorodogoo cinayanoo

⁸ Goykey ra, bayraykoyni beerey na Irkoy gorodogoo tee nda kaymi taafe zuu woy (10) šukka baana yakuwante, ibula, nda iciray henna, nda iciray zaram. I na almalaykayaŋ kaŋ se i ga nee šerib kay zuwey ga, assana goykaw goy no.

⁹ Zuu foo kul kuuyanoo ga too kabedaaru waranka cindi yaaha (28), hayyanoo ga too kabedaaru taaci. Zuwey kul ti deede foo.

¹⁰ I na zuu guu daŋ cere ga jina, i yee ka igguu faa mo daŋ cere ga.

¹¹ I na karfuyaŋ kaŋ teendi nda šukka bula daŋ zuu guu margari jinaa zuu koraa mijoo ga, taka follokaa no i n'a tee zuu guu margari faa mijoo ga.

¹² I na karfu woyguu (50) dan zuu guu jinaa ga, i na karfu woyguu (50) dan zuu guu hinkantoo zuu koraa mijoo ga. Karfey ga cere tenje.

¹³ I na wura kanjihaya woyguu (50) tee, i na zuwey dan cere ga nda kanjihayey, woo ra a tee huklum folloku.

¹⁴ Woo banda ga, i na zuuyan nda hancin hinciri tee k'i tee huklum kan goo Irkoy gorodogoo bon. Zuwey man'ti kala iwoy cindi foo (11).

¹⁵ Zuu foo kul kuuyanoo man'ti kala kabedaaru waranza (30), hayyanoo kabedaaru taaci. Zuu woy cindi faa (11) ti deede foo.

¹⁶ I na zuu guu marga cere ga, i na zuu iddu marga cere ga.

¹⁷ I na karfu woyguu (50) dan zuwey margari jinaa zuu koraa mijoo ga, i na karfu woyguu (50) dan zuu beerey margari hinkantoo mijoo ga.

¹⁸ I na alhan kanjihaya woyguu (50) tee ka huklumoo dan cere ga hala a ma tee afolloku.

¹⁹ I na kunta kan ga huklumoo gum tee nda feeji gaaru kuuruyan kan cirayandi, i na kunta kan teendi nda ayu kuuruyan dan a ga.

²⁰ Woo banda ga, i na bundu tefayyan kan ga kay tee Irkoy gorodogoo se nda akasiya bundu.

²¹ Bundu foo kul goo nda kabedaaru woy (10) kuuyan, affoo kul goo nda kabedaaru foo nda jere hayyan.

²² I na bundu tefay hinka tee kan ga cere tenje, affoo kul cee hinka ga dobu a ga. Takaa woo nda Irkoy gorodogoo bundu tefawey kul teendi.

²³ I na bundey wey tee Irkoy gorodogoo se, i na bundu waranka (20) tee gurma kaboo here.

²⁴ I na nzorfu kaaray feraw woytaaci (40) kar kanyan guusu goo i ra, i goo bundu tefay warankaa (20) cire, bundu foo kul cee hinkaa goo feraw hinka guusey ra.

²⁵ Irkoy gorodogoo caraw faa mo i na bundu tefay waranka (20) tee hawsa kaboo here,

²⁶ nda ngi nzorfu kaaray feraw woytaaca (40), feraw hinka goo bundu foo kul cire.

²⁷ Irkoy gorodogoo kuneheroo se, dangay kaboo here, i na bundu iddu tee.

²⁸ Irkoy gorodogoo kuneheroo ra, i na bundu hinka tee kanjey se.

²⁹ Gandaheroo goo cere ga, beeneheroo korbay g'i dii cere ga henna. I na taka follokaa tee ihinkaa se kan goo kanje hinkaa ga.

³⁰ Bundu tefay yaahaa nda ngi nzorfu kaaray ferawey bara no, feraw woy cindi iddu (16) no, feraw hinka goo bundu foo kul cire.

³¹ Woo banda ga, i na akasiya bundu tee gaaru-gaaruyan, igguu Irkoy gorodogoo caraw foo bundu tefawey se.

³² Igguu Irkoy gorodogoo caraw faa bundey se, igguu nga gorodogoo kuneheroo se kan goo dangay caraa here.

³³ Gaaru-gaaroo kan goo gamoo ra, i n'a dan bundu tefawey kuuyanoo gamoo ra, a ma hun bon foo ga ka koy bon faa ga.

³⁴ I na bundu tefawey daabu nda wura, i na wura ka ngi korbawey tee kan ga gaaru-gaarey dii, gaaru-gaarey mo daabandi nda wura.

³⁵ Woo banda ga, i na ridowoo tee nda sukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda sukka baana yakuwante. I na almalaykayan kan se i ga nee šerib kay a ga, assana goykaw goy no.

³⁶ I na ganji taaci tee a se nda akasiya bundu, i n'i daabu nda wura, korbayan teendi nda wura. I na nzorfu kaaray mennandi ka feraw taaci tee ganjey se.

³⁷ I na rido tee huklumoo mijoo se, a teendi nda sukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda sukka baana yakuwante, maale k'a kay.

³⁸ I na nga ganji guwaa nda ngi korbawey tee ka ngi bonjey nda ngi hawahayey daabu nda wura. Ngi feraw guwaa teendi nda alhan.

37

Seedetaraa sundukoo teeyanoo

¹ Betesalel na sundukoo tee nda akasiya bundu, nga kuuyanoo man'ti kala kabedaaru hinka nda jere, hayyanoo kabedaaru foo nda jere, nga kayyanoo kabedaaru foo nda jere.

² A na gundoo nda dumaa daabu nda wura alhakiika, a na wura kunga dan mijoo bande.

³ A na wura mennandi ka korbay taaci tee cee taaca se. Korbay hinka caraw foo ga, ihinka caraw faa ga.

⁴ A na akasiya bunduyan tee gobu k'i daabu nda wura.

⁵ A na gobey dan korbawey ra sundukoo carawey ga ka sundukoo zaa nda ey.

⁶ A na daabirji tee nda wura alhakiika. Nga kuuyanoo ti kabedaaru hinka nda jere, hayyanoo ti kabedaaru foo nda jere.

⁷ A na almalayka hinka tee kan se i ga nee šerib. A n'i kar wura ra, a n'i dan daabirjoo bonj hinkaa ga.

⁸ A na šerib foo tee bonj foo ga, a na affoo tee bonj faa ga. A na šeribey tee daabirjoo hunday ra, daabirjoo bonj hinkaa ga.

⁹ Šeribey ga ngi fatawey hay beene, i ga ngi fatawey ka daabirjoo daabu. Ngi ndumey ga cere tenje, i ga daabirjoo guna.

Taabaloo nda nga jinawey teeyanoo

¹⁰ Woo banda ga, a na taabaloo tee nda akasiya bundu, kuuyanoo ti kabedaaru hinka, hayyanoo kabedaaru foo, kayyanoo kabedaaru foo nda jere.

¹¹ A n'a daabu nda wura alhakiika ka wura kunga dan mijoo bande.

¹² A na jejebu tee kan hayyanoo ga too kabetaami foo, a na wura kunga ka jejeboo kul kuubi k'a bere.

¹³ A na wura mennandi ka korbay taaci tee a se, a na korbawey dan kanje taaca ga kan goo cee taaca ga.

¹⁴ Korbawey ga man jejeboo, ngi ra gobey ga huru ka taabaloo zaa.

¹⁵ A na gobey tee nda akasiya bunduyan k'i daabu nda wura ka taabaloo zaa.

¹⁶ A na jinawey tee kan goo taabaloo ga: taasawey, nda potey, nda sargari-kaa-potey, nda gullawey kan nda sargari hari-harey ga doorandi. A n'i tee nda wura alhakiika.

Fitilla gorodogoo teeyanoo

¹⁷ A na fitillaa canboo tee nda wura alhakiika. Fitilla gorodogoo karandi, cewoo, nda kunturoo, nda potey, nda nga dobey, nda nga kutukuryey tee a bande affoo.

¹⁸ Kabe iddu goo carawey ga, ihinza goo fitilla gorodogoo caraw foo ga, ihinza goo caraw faa ga.

¹⁹ Kabe foo ga, poti hinza goo kan ga hima nda tuuri-izoo kan se i ga nee amand kan ra dobu nda kutukurya goo. Kabe faa ga, poti hinza goo kan ga hima nda amand kan ra dobu nda kutukurya goo kabe hinkantoo ga. Takaa din da ti kabe idduwaa kan ga fatta fitilla gorodogoo ga.

²⁰ Fitilla gorodogoo hunday ga poti taaci goo kan ga hima nda amand kan ra dobuyan nda kutukuryayan goo.

²¹ Dobu foo goo kabe hinkaa jinaa cire kan ga fatta kunturoo ga, dobu foo goo kabe hinkaa hinkantoo cire kan ga fatta a ga, dobu foo goo kabe hinkaa hinzantoo cire kan ga fatta a ga. Takaa din da ma teendi kabe idduwaa se kan ga fatta a ga.

²² Ngi dobey nda kabey tee kunturoo bande affoo, a kul tee goy kan karandi nda wura alhakiika.

²³ A na fitilla iyyaa, nda kanbey kan ga ngi zaarawey boosey dunbu, nda boosukaa-jinawey tee nda wura alhakiika.

²⁴ Wura alhakiika kilo waranza (30) nda a na nga fitilla gorodogoo nda nga jinawey kul tee.

Dugu diinandidogoo teeyanoo

²⁵ Woo banda ga, a na dugu diinandidogoo tee nda akasiya bundu. Kuuyanoo man'ti kala kabedaaru foo, hayyanoo kabedaaru foo, caraw taacaa kul ga sawa. Nga kayyanoo man'ti kala kabedaaru hinka. Nga nda nga hilley kul ti affoo.

²⁶ A na nga, nda nga beeneheroo, nda carawey kuubi-ka-beraa, nda hilley daabu nda wura alhakiika. A na wura kunga dan mijoo bande.

²⁷ A na wura korbay hinka dan kungaa cire. A n'i dan caraw hinkaa ga kabe hinkaa ga kan ra gobey kan nda i g'a zaa ga huru.

²⁸ A na akasiya bunduyan tee gobu k'i daabu nda wura.

²⁹ A na yonyan jii henanantaa, nda dugu hew kaana alhakiikaa tee, turaari teekaw goy no.

38

Sargari tonadogoo nda nga jinawey teeyanoo

¹ Betesalel na sargari kukurantey tonadogoo tee nda akasiya bundu. Caraw taacaa kul ga sawa, nga kuuyanoo man'ti kala kabedaaru guu, hayyanoo kabedaaru guu, nga kayyanoo kabedaaru hinza.

² A na hilliyan tee nga kanje taacaa ra. Nga nda nga hilley kul tee affoo, a n'a daabu nda alhan.

³ A na sargari tonadogoo jinawey kul tee: nga barmawey, nda nga doosinawey, nda nga taasawey, nda nga furseti beerey, nda nga boosu kuuna jinawey. Nga jinawey kul mana teendi nda kala alhan.

⁴ I na ham tonaguuru kan ti alhan kan ma nee sankay tee sargari tonadogoo mijoo cire, za gamoo ga hala ganda.

⁵ A na alhan mennandi ka korbay taaci tee k'i dan alhan tonaguuroo kanje taacaa ga i ma tee nongoo kan ra gobey ga huru.

⁶ A na akasiya bundey tee k'i daabu nda alhan.

⁷ A na gobey dan korbawey ra sargari tonadogoo carawey ga k'a zaa, a teendi nda bundu, gundoo koonoo no.

⁸ A na alhan taasa beeroo tee, a na hayaa kan ga a ga goro tee nda alhan, nda woyey kan ga goy cere kubayyan hukukumoo mijoo ga dijej.

Batuma gundoo cinayanoo

⁹ Woo banda ga, a na batuma tee. Gurma kaboo here, batuma kunta šukka baana yakuwanteyan goo kan kuuyanoo man'ti kala kabedaaru zangu (100).

¹⁰ Ngi ganji warankaa (20) nda ngi feraw warankaa (20) man'ti kala alhan. Ganjey korbawey nda hawahayey man'ti kala nzorfu kaaray.

¹¹ Hawsa kaboo here, kabedaaru zangu (100), nda ngi ganji warankaa (20), nda ngi alhan cee warankaa (20). Ganjey korbawey nda ngi hawahayey man'ti kala nzorfu kaaray.

¹² Dangay kaboo here, kuntayan kan kuuyanoo man'ti kala kabedaaru woyguu (50), ngi ganji woyaa (10), nda ngi feraw woyaa (10), nda ganjey korbawey nda hawahayey man'ti kala nzorfu kaaray.

¹³ Dandi kaboo here, waynahunay kaboo ga, kabedaaru woyguu (50).

¹⁴ Kunta kabedaaru woy cindi guu (15) bara caraw foo ga, ngi nda ngi ganji hinzaa, nda ngi feraw hinzaa.

¹⁵ Caraw faa mo se, ka koy batumaa mijoo boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga, kunta kabedaaru woy cindi guu (15), nda ngi ganji hinzaa, nda ngi feraw hinzaa goo.

¹⁶ Batumaa kuntawey kul kaŋ g'a kuubi man'ti kala šukka baana yakuwante.

¹⁷ Ganjey ferawey man'ti kala alhan, ganjey korbawey nda hawahayey man'ti kala nzorfu kaaray. Ganjey boŋey mana daabandi nda kala nzorfu kaaray. Batumaa ganjey kul, nzorfu kaaray hawahayayan no m'i dii cere ga.

¹⁸ Batumaa mijoo ridowoo, maale k'a kay, šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante nda a teendi. Ridowoo kuuyanoo man'ti kala kabedaaru waranka (20), nga kayyanoo man'ti kala kabedaaru guu. Ridowoo kayyanoo nda batumaa kuntawey hayyanoo kul ti deede foo.

¹⁹ Nga ganji taacaa, nda nga cee taacaa man'ti kala alhan, korbawey nda ngi hawahayey man'ti kala nzorfu kaaray, ngi boŋey mana daabandi nda kala nzorfu kaaray.

²⁰ Irkoy gorodogoo sukahayey nda batumaa sukahayey kul man'ti kala alhan.

Irkoy gorodogoo hayey kabuyanoo

²¹ Woo ti jinawey hinnaa kaŋ huru Irkoy gorodogoo cinayanoo ra kaŋ ti seedetaraa gorodogoo, kaŋ teendi ka sawa nda Musa yaamaroo. Lewi borey goyoo, sargari juwalkaa Haruna iz'aroo Itamar ti goyoo jinehunoo.

²² Betesalel, Uri iz'aroo, Hur haamaa kaŋ ti Žuda alkabiilaa boro na hayey kul tee kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

²³ Oholiyab, Ahisamak iz'aroo kaŋ ti Dan alkabiilaa boro goo a bande, assana goykaw no, maale goy no a ga tee, a ga šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana kay.

²⁴ Wuragoo kul kaŋ tee sargari zinji-zinjante ka huru nongu henanantaa cinayanoo goyey kul ra man'ti kala ton foo cine ka sawa nda nongu henanantaa wura tammaa alkadaroo..

²⁵ Nzorfu kaaraa kaŋ borey kaŋ kabandi jamaa ra kate a man'ti kala ton hinza nda jere cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo.

²⁶ Woo ga sawa nda boro foo kul beka tamma foo kaŋ alkadaroo ti nzorfu kaaray tamma jere ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. Arey kul kaŋ kabandi kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a, maanaa boro zenber zangu iddu nda zenber hinza nda zangu guu nda woyguu (603.550).

²⁷ Ton hinza no ka mennandi ka tee nongu henanantaa ferawey nda ridowoo ganjey ferawey, feraw zangu (100) mana teendi nda kala ton hinza, feraw foo kul kilo waranza (30).

²⁸ A na nzorfu kaaray tamma boŋ zenber foo nda zangu iyye nda woyye cindi guwaa (1.775) ka ganjey korbawey tee, i na boŋey daabu, i na hawahayey daŋ cere ga.

²⁹ Alhanoo hinnaa kaŋ Izirayel borey n'a noo sargari zinji-zinjante man'ti kala ton hinka nda jere cine.

³⁰ A na wey tee feraw cere kubayyan hukcumoo mijoo se, a na alhan sargari tonadogoo, nda alhan ham tonaguuroo tee, nda sargari tonadogoo jinawey kul,

³¹ nda batumaa ferawey, nda batumaa mijoo ferawey, nda hukcumoo sukahayey kul kaŋ g'a kuubi.

¹ Šukka bulaa, nda iciray hennaa, nda iciray zaramoo nda i na bankaaray cere-cerantey tee kaŋ nda goyoo ga teendi nongu henanantaa ra nda Haruna bankaaray henanantey, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

² I na beene kaayi-izoo tee nda wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante.

³ I na wuragey kar k'i tefayandi, i n'i dunbu-dunbu sanda šilli k'i daŋ šukka bulaa, nda iciraa, nda iciray zaramoo ra, nda šukka baana yakuwantaa ra, assana goykaw goy no.

⁴ I na karfu-izeyan tee a se kaŋ g'i dii cere ga, ka mee hinkaa dii cere ga.

⁵ Beene kaayi-izoo nda nga gamahawoo kaŋ goo a se beene kul mana tee kala affoo, nga nda beene kaayi-izoo kul mana teendi kala nda haya follokey no: wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram nda šukka baana yakuwante, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

⁶ I na oniks tondiyan kaŋ gorandi wura ra soolu, i na Izirayel borey maapey žeeru ga sanda tammaasa.

⁷ I n'i daŋ beene kaayi-izoo karfu-izey ga k'a tee tondi hongandihaya Izirayel borey se sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

Sargari juwalkaa albaytoo teeyanoo

⁸ Woo banda ga, i na albaytoo tee sanda takaa kaŋ nda i na beene kaayi-izoo tee, i n'a tee nda wura, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, nda šukka baana yakuwante, assana goykaw goy no.

⁹ Caraw taacaa kul ga sawa, i n'a taabu ihinka, nga kuuyanoo ga too kabetaami foo, nga hayyanoo ga too kabetaami foo. Albaytoo taabandi ihinka.

¹⁰ I n'a taalam nda tondi sorro taaci: sorro jinaa mana teendi nda kala sarduwan, nda topaz, nda emerald.

¹¹ Sorro hinkantoo mana teendi nda kala tirkuwaz, nda safir, nda luulu.

¹² Sorro hinzantoo mana teendi nda kala opal, nda agat, nda ametist.

¹³ Sorro taacantoo mana teendi nda kala beril, nda oniks, nda žasp. Tondey si gorandi kala ngi wura gorandihayey ra.

¹⁴ Tondey ga sawa nda Izirayel borey maapey, i man'ti kala iwoy cindi hinka (12) sanda maapey. I n'i žeeru sanda tammaasa, affoo kul nda nga maapoo, zama alkabiila woy cindi hinka (12) no.

¹⁵ I na wura alhakiika šešeri kaŋ teendi sanda karfu bibiranteyan daŋ albaytoo ga.

¹⁶ I na wura gorandihaya hinka nda wura korbay hinka tee. I na korbay hinkaa daŋ albaytoo kanje hinkaa ga.

¹⁷ I na wura karfu hinkaa haw korbay hinkaa ga kaŋ goo albaytoo kanjey ga.

¹⁸ Woo banda ga, i na karfey boŋ hinkaa haw gorandihaya hinkaa ga k'i haw beene kaayi-izoo karfu-izey ga jineheroo ra.

¹⁹ I na wura korbay hinka tana tee k'i daŋ albaytoo kanje hinkaa ga, mijoo ga beene kaayi-izoo gundoo ra.

²⁰ I na wura korbay hinka tana tee koyne k'i haw beene kaayi-izoo karfu-izey ga ganda, jinehere nongoo kaŋ ga i ga hawa jeroo ga, beene kaayi-izoo gamahawoo se beene.

²¹ I na karfu bula ka albaytoo korbawey dii beene kaayi-izoo waney ga hala albaytoo ma cindi beene kaayi-izoo gamahawoo ga, albaytoo masi hun dogoo ra beene kaayi-izoo ga, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

Sargari juwalkaa bankaarawey jerey teeyanoo

²² Forkiyaa kaŋ ga huru beene kaayi-izoo cire teendi, maale k'a kay, a kul mana teendi nda kala šukka bula.

²³ Funoo kaŋ i n'a kaa forkiyaa gamoo ra ga kate a ma tee sanda guuru darbay, funoo mijoo bande kunga goo hala a masi kottu.

²⁴ Forkiyaa gandahere mijoo ga i na grenad-ize šukkayan, ibula, nda iciray henna, nda iciray zaram yakuwante daŋ.

²⁵ I na guuru-izeyan kaŋ ga hēe tee nda wura alhakiika k'i daŋ forkiyaa mijoo kul bande grenad-izey game.

²⁶ Guuru-ize foo, grenad-ize foo, guuru-ize foo, grenad-ize foo, forkiyaa mijoo kul bande, ka goyoo tee sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

²⁷ Woo banda ga, i na šukka baana darbay beerey tee Haruna nda nga iz'arey se, maale k'i kay.

²⁸ I na fatalaa tee nda šukka baana, i na fuulawey tee nda šukka baana, i na npogawey tee nda šukka baana. I mana teendi nda kala šukka baana yakuwante.

²⁹ Gamahawoo i n'a tee nda šukka baana yakuwante, nda šukka bula, nda iciray henna, nda iciray zaram, maale k'a kay, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

³⁰ I na teŋa taalam henanantaa tee, i n'a tee nda wura alhakiika, i na hantum kar a ga kaŋ ga tee sanda tammaasa kaŋ ga nee: «A yeetandi jere ga Abadantaa se».

³¹ Woo banda ga, i na karfu bula haw a ga k'a dii fatalaa ga, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

Irkoy hukkumoo goyoo ben

³² Takaa woo nda Irkoy gorodogoo kaŋ ti cere kubayyan hukkumoo goyoo kul ben. Izirayel borey na hayaa kul tee ka sawa nda woo kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar, i n'a tee nda takaa din da.

³³ I koy nda Irkoy gorodogoo Musa do: hukkumoo nda nga jinawey kul, nda kanjihayey, nda bundu tefawey, nda hayey kaŋ ga gaaru-gaaru, nda ganjey, nda ferawey.

³⁴ Nda kuntaa kaŋ teendi nda feeji gaaru kuuruyan kaŋ cirayandi, nda kuntaa kaŋ teendi nda ayu kuuruyan, nda zaaraa kaŋ ga tee rido.

³⁵ Nda seedetaraa sundukoo nda gobey, nda daabirjoo.

³⁶ Nda taaballoo nda nga jinawey kul, nda takulawey kaŋ jisandi Irkoy jine.

³⁷ Nda fitilla gorodoo henanantaa*, nda fitillawey cere bande, nda nga jinawey kul, nda jiyoo kaŋ g'i diinandi.

³⁸ Nda wura sargari tonadogoo, nda yonyan jiyoo, nda dugu hew kaanaa, nda ridowoo kaŋ goo hukkumoo mijoo ga.

³⁹ Nda alhan sargari tonadogoo, nda nga alhan ham tonaguuroo, nda nga gobey, nda nga jinawey kul, nda taasa beeroo nda hayaa kaŋ ga a ga goro.

⁴⁰ Nda batumaa kuntawey, nda nga ganjey, nda nga ferawey, nda batumaa mijoo ridowoo, nda nga karfey, nda nga sukahayey, nda jinawey kul kaŋ ga hima ka huru Irkoy gorodogoo kaŋ ti cere kubayyan hukkumoo goyoo ra.

⁴¹ Nda bankaaray cere-cerantey kaŋ nda i ga goyoo tee nongu henanantaa ra, nda sargari juwalkaa Haruna bankaaray henanantey, nda nga iz'arey bankaaray kaŋ nda i ga sargari juwalyan goyoo tee.

⁴² Izirayel borey na goyoo kul tee sanda takaa kul kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

⁴³ Musa dii goyoo kul, nga ne, i n'a tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a yaamar, i n'a tee nda takaa din da. Musa gaara i se.

* 39:37 39.37 Zamnaa 31.8.

40

Abadantaa na Musa yaamar Irkoy gorodogoo ma cinandi, a ma yeetandi jere ga

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Handu jinaa zaari jinaa ma Irkoy gorodogoo kan ti cere kubayyan hukcumoo cin.

³ Ma seedetaraa sundukoo dan a ra, ma ridowoo k'a jejebu.

⁴ Ma kate taabaloo, ma hayey hanse a ga kan ga hima ka hansandi. Ma kate fitilla gorodogoo, ma fitillawey dan a ga.

⁵ Ma wura dugu diinandidogoo dan sundukoo jine, ma ridowoo dan Irkoy gorodogoo mijoo ga.

⁶ Ma sargari kukurantey tonadogoo dan Irkoy gorodogoo kan ti cere kubayyan hukcumoo, mijoo ga.

⁷ Ma taasa beeroo dan cere kubayyan hukcumoo nda sargari tonadogoo game, ma hari dan a ra.

⁸ Ma batumaa kuubi-ka-beraa kayandi, ma ridowoo dan batumaa mijoo ga.

⁹ Ma yonyan jiyoo zaa ka hugoo nda haya kul kan goo a ra yon, ma nga nda nga jinawey kul yeeti jere ga ya ne, a ga tee haya henanante.

¹⁰ Ma sargari kukurantey tonadogoo nda nga jinawey kul yon, m'a yeeti jere ga ya ne hala a ma tee haya kan ga hanse ka henan.

¹¹ Ma taasa beeroo yon, nga nda hayaa kan ga a ga goro, m'a yeeti jere ga ya ne.

¹² Ma Haruna nda nga iz'arey manandi cere kubayyan hukcumoo mijoo ga, m'i jumay nda hari.

¹³ Ma bankaaray henanantey dan Haruna ga, m'a yon, de m'a yeeti jere ga ya ne hala a ma sargari juwalkaw goyoo tee ya ne.

¹⁴ Ma nga iz'arey mo manandi ka darbay beerey dan i ga.

¹⁵ M'i yon sanda ngi baaba takaa hala i ma ngi sargari juwalyan goyoo tee ya ne, ngi yonyanoo ga tee hayaa kan ga kate i ma ngi sargari juwalyan goyoo tee ya ne hala abada ngi zamaney ra.»

¹⁶ Musa na hayey kul tee nda takaa kan nda Abadantaa n'a yaamar. A n'a tee nda takaa din da.

Musa na Irkoy gorodogoo cin

¹⁷ Jiiri hinkantoo handu jinaa zaari jinaa Irkoy gorodogoo cinandi.

¹⁸ Musa na Irkoy gorodogoo cin, a na ferawey dan, a na bundu tefawey kayandi, a na gaaru-gaarey dan, a na ganjey kayandi.

¹⁹ A na hukcumoo dan Irkoy gorodogoo ga, a na hukcumoo daabandoo dan a ga sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²⁰ A na seedetaraa hantumoo zaa k'a dan sundukoo ra, a na sundukoo gobey dan, a na daabirjoo gum a ga.

²¹ A na sundukoo ka koy Irkoy gorodogoo ra, a na zaaraa dan kan ga tee rido, ka seedetaraa sundukoo jejebu sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²² A na taabaloo dan cere kubayyan hukcumoo ra, Irkoy gorodogoo hawsa kaboo here, ridowoo se tarayhere.

²³ A na takulawey hanse k'i dan cere bande Abadantaa jine, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²⁴ A na fitilla gorodogoo dan cere kubayyan hukcumoo ra, a ga taabaloo tenje, Irkoy gorodogoo gurma kaboo here.

²⁵ A na fitillawey dan Abadantaa jine sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²⁶ A na wura sargari tonadogoo dan cere kubayyan hukcumoo ra, ridowoo jinoo ra.

²⁷ A na dugu hew kaanaa dullandi a ga, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²⁸ A na ridowoo dan hugoo mijoo ga.

²⁹ A na sargari kukurantey tonadogoo dan cere kubayyan huklumoo hugoo mijoo ga, a na sargari kukurantaa kaa a ga, a na taasuu sargaroo kaa, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

³⁰ A na taasa beeroo dan cere kubayyan huklumoo nda sargari tonadogoo game, a na hari dan a ra ka alwala.

³¹ Musa, nda Haruna nda nga iz'arey na ngi kabey nda ngi cewey jumay a ra.

³² Waati kan i ga huru cere kubayyan huklumoo ra, nda waati kan i ga too sargari tonadogoo do, i ga jumay, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

³³ A na batumaa cin ka Irkoy gorodogoo nda sargari tonadogoo kuubi k'a bere, a na ridowoo dan batumaa mijoo ga. Takaa woo nda Musa na goyoo tee k'a benandi.

Abadantaa daržaa na Irkoy gorodogoo too

³⁴ Duulaa na cere kubayyan huklumoo gum, de Abadantaa daržaa na Irkoy gorodogoo too.

³⁵ Musa mana hin ka huru cere kubayyan huklumoo ra, zama duulaa cindi a ga, de Abadantaa daržaa na Irkoy gorodogoo too.

³⁶ Waati kan duulaa tun Irkoy gorodogoo bon, nga no Izirayel borey ga koy jine ngi naarumaa ra. I ga koy nongu nda nongu.

³⁷ Nda duulaa mana tun, i si koy hala han kan a tun.

³⁸ Zama zaari here Abadantaa duulaa goo Irkoy gorodogoo bon, cijin here nuune ga dii duulaa ra, Izirayel hugoo kul jine, woo teendi ngi naarumaa kul ra, nongu ka koy nongu.

Sargarey citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Sargarey citaaboo sorro jinaa g'ir cebe kanj cere kubayyan hukcumoo ra Irkoy ga ciya Musa se ka šelan a bande. Citaaboo kul ra, Irkoy ga Musa noo ašariya boobo, nda fondoyan kanj a m'i noo Izirayel borey se, nda yaamar kanj ti: «Boro kanj g'i ka goy ga huna nda ey.» (zamnaa 18.5; Rom borey batagaa 10.5). Irkoy mma baa nga ma Izirayel borey fahamandi takaa kanj nda i ga hin ka hayey gagay kanj ga ceeci ka nga nda ngi gamoo hasara, nda mo ka cere kubayyan hukcumoo tee hakiika ra cere kubay doo.

Hõ borey kanj ga citaaboo woo caw, ašariyawey wey ga hin ka tee i se boñhaway. Amma a ga ganakey hongandi nongu kul kanj ra i goo, nda alwaati kul, kanj boro nda nga Koyoo gamoo ma boori man'ti kala alwaazibi nbunadam hunaroo se.

Sargari kukurantaa

¹ Abadantaa na Musa cee cere kubayyan hukcumoo do ka šelan a se ka nee:

² «Šelan Izirayel borey se, nee i se: <Nda boro foo war ra ga baa nga ma adabba tee sargari Abadantaa maapoo ga, a m'a kaa alman beerey wala ibuuney ra.

³ Nda hayaa kanj a g'a kaa man'ti kala haw-ize sargari kukurante, a ma tee aru kanj ga malal sii, a ma sargaroo kaa cere kubayyan hukcumoo mijoo ga hala Abadantaa ma duu k'a taa.

⁴ A ma nga kaboo fur sargari kukurantaa almanoo boñoo ga, Abadantaa g'a taa, ka nga zunubey tuusu.

⁵ A ma haw-izoo koosu Abadantaa jine. Haruna iz'arey, sargari juwalkey ma kate kuroo k'a say-say sargari tonadogoo carawey bande kanj goo cere kubayyan hukcumoo mijoo ga.

⁶ Bora ma hawoo fooru k'a dunbu-dunbu.

⁷ Sargari juwalkaa Haruna iz'arey ma nuune danj sargari tonadogoo boñ ka tuuri kanandi nuunaa boñ.

⁸ Haruna iz'arey, sargari juwalkey ma ham dunbu-dunbantey, nda boñoo, nda maanoo kanandi tuurey boñ nuunaa ga kanj goo sargari tonadogoo boñ.

⁹ A ma teeley nda kobsey jumay nda hari, sargari juwalkaa m'i kul dullandi sargari tonadogoo boñ. Sargari kukurante no, sargari tonante kanj sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹⁰ Nda nga sargaroo si hun kala alman buuney ra ka tee sargari kukurante, a ma tee feeji wala hancin, aru kanj ga malal sii.

¹¹ A m'a koosu sargari tonadogoo hawsa caraa here hukcumoo tenje Abadantaa jine. Haruna iz'arey, sargari juwalkey ma kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

¹² A m'a dunbu-dunbu, boñoo nda maanoo goo a ra. Sargari juwalkaa m'i kanandi tuurey boñ nuunaa ga kanj goo sargari tonadogoo boñ.

¹³ A ma teeley nda kobsey jumay nda hari. Sargari juwalkaa m'i kul dullandi k'i sarga sargari tonadogoo boñ. Sargari kukurante no, sargari tonante kanj sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹⁴ Nda nga sargaroo si hun kala cirawey ra ka tee sargari kukurante Abadantaa se, a ma tee gubaguba wala tuuzun-ize.

¹⁵ Sargari juwalkaa m'a sarga sargari tonadogoo boñ, a ma boñoo kaa k'a dullandi sargari tonadogoo boñ, de kuroo ma doorandi sargari tonadogoo caraa ga.

¹⁶ A ma zunduroo dogu, nga nda hayey kan goo a ra* k'i warra sargari tonadogoo jeroo ga, waynahunay here, nongoo kan ra i ga boosey dan.

¹⁷ A ma fatawey nda cere game kottu bila i ma hun cere ga. Sargari juwalkaa m'a dullandi sargari tonadogoo tuuroo boŋ kan goo nuunaa ra. Sargari kukurante no, sargari tonante kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.»»

2

Taasu sargaroo

¹ «Nda boro ga baa ma taasuu sargari tee Abadantaa maapoo ga, sargaroo ma tee farin hamni, a ma jii doori a boŋ ka dugu fur a ga.

² A m'a ka koy Haruna iz'arey se kan ti sargari juwalkey. A ma nga kaboo too farin hamnoo ra k'a hanandi nda jii, nda dugoo kul. Sargari juwalkaa m'a dullandi sargari tonadogoo boŋ sanda hongandihaya. Sargari tonante no kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

³ Taasu sargaroo cindoo, Haruna nda nga iz'arey ma duu a. Baa no kan ga hanse ka henan, zama a mana hun kala sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga.

⁴ Nda n'ga baa ma taasuu sargari kaa kan tonandi alforon ra, a ma tee farin hamni, wijilayan kan loobandi nda jii bila dolobiri nda furmeyan kan yonandi nda jii bila dolobiri.

⁵ Nda ni taasuu sargaroo mma tonandi guuru boŋ, a ma tee farin hamni kan loobandi nda jii bila dolobiri.

⁶ M'a dunbu-dunbu ka jii doori a boŋ. Woo ti taasuu sargari.

⁷ Nda ni taasuu sargaroo mma tonandi pol ra, a ma tee nda farin hamni nda jii.

⁸ Ma koy nda taasuu sargaroo kan hansandi hayey wey ra Abadantaa do, i m'a noo sargari juwalkaa se, a ma koy nda a sargari tonadogoo ra.

⁹ Sargari juwalkaa ma hayaa kaa sargaroo ra kan ga tee hongandihaya, a m'a dullandi sargari tonadogoo boŋ. Sargari tonante no kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹⁰ Taasu sargaroo cindoo, Haruna nda nga iz'arey ma duu a. Baa no kan ga hanse ka henan, zama a mana hun kala sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga.

¹¹ Taasu sargari kul kan war g'a tee Abadantaa maapoo ga, dolobiri si hima ka huru a ra. Abada dolobiri dumi kul wala yuu dumi kul masi huru war sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga.

¹² Dumaray-ize jina-jinawey, war m'i tee sargari Abadantaa maapoo ga, amma i masi tonandi sargari tonadogoo boŋ sanda sunnaara kaana.

¹³ Taasu sargari kul, ma ciiri fur a boŋ. Masi nan ciiroo ma kuma, zama ciiri ti amaanaa tammaasaa ni nda ni Koyoo game. Ma ciiri dan sargari kul ga.

¹⁴ Nda n'ga baa ma dumari-ize jina-jinawey tee sargari Abadantaa maapoo ga, m'a tee nda jeeniyan kan kukurandi nuune ra, ma taasoo tutubu k'a kaa, a ma tee ni dumaray-ize jina-jinawey taasuu sargari.

¹⁵ Ma jii doori a boŋ ka dugu fur a ga. Woo ti taasuu sargari.

¹⁶ Sargari juwalkaa ma taasuu tutubantaa jere foo, nda jii, nda dugoo kul dullandi sanda hongandihaya. Sargari tonante no Abadantaa maapoo ga.»»

3

Alaafiya teendi sargaroo

¹ «Nda boro sargaroo si hun kala hawey ra ka tee alaafiya teendi sargaroo, nda aru no wala woy, a ma tee alman kan ga malal sii, a m'a ka koy Abadantaa jine.

* **1:16 1.16** «nga nda hayey kan goo a ra», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «nga nda fitawey».

² A ma nga kaboo fur nga sargaroo boŋoo ga k'a koosu cere kubayyan huklumoo mijoo ga. Haruna iz'arey, sargari juwalkey ma kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

³ Alaafiya teendi sargaroo woo ra a ma nonguyan kaa Abadantaa maapoo ga k'i tee sargari tonante. Nongey ti: maanoo kaŋ ga teeley daabu, nda teeley maanoo kul,

⁴ nda dumay-paa-guuri hinkaa, nda maanoo kaŋ g'i daabu kaŋ ga koy hala caraa ga, nda tasa-izoo kaŋ goo tasaa ga, a m'a kaa dumay-paa-guurey bande.

⁵ Haruna iz'arey m'i dullandi sargari tonadogoo boŋ nda sargari kukurantaa kaŋ goo nuunaa tuurey boŋ. Sargari tonante no kaŋ sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

⁶ Nda nga sargaroo si hun kala alman buuney ra ka tee alaafiya teendi sargaroo Abadantaa maapoo ga, aru no wala woy, a ma tee alman kaŋ ga malal sii.

⁷ Nda bora sargaroo ti feeji, a m'a ka koy Abadantaa jine.

⁸ A ma nga kaboo fur sargaroo boŋoo ga k'a koosu cere kubayyan huklumoo jine. Haruna iz'arey ma kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

⁹ Alaafiya teendi sargaroo woo ra a ma maanoo nonguyan kaa Abadantaa maapoo ga k'i tee sargari tonante. Nongey ti: ūwalaa timmantaa, a m'a kaa hala birigaaroo ga, nda maanoo kaŋ ga teeley daabu, nda teeley maanoo kul,

¹⁰ nda dumay-paa-guuri hinkaa, nda maanoo kaŋ g'i daabu kaŋ ga koy hala caraa ga, nda tasa-izoo kaŋ goo tasaa ga, a m'a kaa dumay-paa-guurey bande.

¹¹ Sargari juwalkaa m'i dullandi sargari tonadogoo boŋ. Naayan no kaŋ tee sargari tonante Abadantaa maapoo ga.

¹² Nda nga sargaroo ti hancin, bora m'a ka koy Abadantaa jine.

¹³ A ma nga kaboo fur almanoo boŋoo ga k'a koosu cere kubayyan huklumoo jine. Haruna iz'arey ma kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

¹⁴ Sargaroo woo ra a ma nonguyan kaa Abadantaa maapoo ga k'i tee sargari tonante. Nongey ti: maanoo kaŋ ga teeley daabu, nda teeley maanoo kul,

¹⁵ nda dumay-paa-guuri hinkaa, nda maanoo kaŋ g'i daabu kaŋ ga koy hala caraa ga, nda tasa-izoo kaŋ goo tasaa ga, a m'a kaa dumay-paa-guurey bande.

¹⁶ Sargari juwalkaa m'i dullandi sargari tonadogoo boŋ. Naayan no kaŋ tee sargari tonante kaŋ sunnaaraa ga kan. Maanoo kul ti Abadantaa wane.

¹⁷ Hantum kaŋ si tun ne war zamaney se, nongu kul kaŋ ra war goro: war masi maani kul ŋaa, war masi kuri kul ŋaa.>>

4

Sargari juwalkaa zunubu sargaroo

¹ Abadantaa ūelan Musa se ka nee:

² «ūelan Izirayel borey se ka nee: <Nda boro firka ka zunubu tee ka yaamarey kul kaŋ ga bara affoo hoo kaŋ Abadantaa n'a gay a mas'a tee, amma a na affoo hoo i ra,

³ nda sargari juwalkaa kaŋ yonandi* no ka zunuboo tee, de nga bande a na jamaa kaŋandi zunubu ra, nga zunuboo kaŋ a n'a tee se, a ma haw yaaru kaŋ ga malal sii tee zunubu sargari Abadantaa maapoo ga.

⁴ A ma haw yaaroo ka koy cere kubayyan huklumoo mijoo ga Abadantaa jine. A ma nga kaboo fur haw yaaroo boŋoo ga, a m'a koosu Abadantaa jine.

⁵ Sargari juwalkaa kaŋ yonandi† ma zaa haw yaaroo kuroo ra k'a ka koy cere kubayyan huklumoo do.

⁶ A ma nga kabe-izoo sufa kuroo ra k'a say-say cee iyye Abadantaa jine, nongu henanantaa ridowoo jine.

* 4:3 4.3 Nga ti sargari juwalkey jinebora. † 4:5 4.5 Sorro 3to.

⁷ A ma zaa kuroo ra k'a dan dugu hew kaaney diinandidogoo hilley ga kan goo Abadantaa jine, cere kubayyan huklumoo ra. A ma haw yaaroo kuroo cindoo kul doori sargari kukurantey tonadogoo gandahere kan goo cere kubayyan huklumoo mijoo ga.

⁸ A ma zunubu sargaroo haw yaaroo maanoo kul kaa, maanoo kan ga teeley daabu nda maanoo kul kan goo teeley ga,

⁹ nda dumay-paa-guuri hinkaa, nda maanoo kan g'i daabu kan ga koy hala caraa ga, nda tasa-izoo kan goo tasaa ga, a m'a kaa dumay-paa-guurey bande,

¹⁰ sanda takaa kan nda i g'i kaa alaafiya teendi sargaroo haw yaaroo ra. Sargari juwalkaa m'i dullandi sargari kukurantey tonadogoo boŋ.

¹¹ Amma haw yaaroo kuuroo, nda nga baŋoo kul, nda boŋoo, nda kobsey, nda teeley nda ngi žiiboo,

¹² haw yaaru timmantaa, a m'a ka koy jamaa kaloo se taray nongu henanante kan ra i ga boosey mun, de a m'a ton tuuri nuune boŋ, nongoo kan ra i ga boosey mun ra a ga tonandi.»»

Jamaa kul zunubu sargaroo

¹³ ««Nda Izirayel jamaa kul firka ka zunubu tee bila nda i ma bay, de i na yaamarey kul kan ga bara affoo hoo kan Abadantaa n'i gay i mas'a tee, i duu zunubu.

¹⁴ Waati kan zunuboo kan i n'a tee ka yaamaroo hoo bayrandi, jamaa ma haw yaaru kaa zunubu sargari, de i m'a ka koy cere kubayyan huklumoo jine.

¹⁵ Jamaa boro beerey ma ngi kabey fur haw yaaroo boŋoo ga Abadantaa jine, de affoo i ra m'a koosu jinoo ra.

¹⁶ Sargari juwalkaa kan yonandi‡ ma zaa haw yaaroo kuroo ra ka kate nda a cere kubayyan huklumoo ra.

¹⁷ A ma nga kabe-izoo sufa kuroo ra k'a say-say cee iyye Abadantaa jine, ridowoo ga.

¹⁸ A ma zaa kuroo ra k'a dan sargari tonadogoo hilley ga Abadantaa jine, cere kubayyan huklumoo ra. A ma kuroo cindoo kul doori sargari kukurantey tonadogoo cewey ga kan goo cere kubayyan huklumoo mijoo ga.

¹⁹ A ma maanoo kul kaa k'a dullandi sargari tonadogoo boŋ.

²⁰ A ma haw yaaroo tee sanda takaa kan a n'a tee zunubu sargaroo haw yaaroo se. Woo no a m'a tee a se. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee i se, de i ga yaafandi.

²¹ A ma haw yaaroo ka fatta ka koy jamaa kaloo se taray k'a ton sanda takaa kan nda a na ijinaa ton. Zunubu sargari no jamaa se.»»

Boŋkoyni zunubu sargaroo

²² ««Nda boŋkoyni na zunubu tee ka firka ka yaamarey kul kan ga bara affoo hoo kan Abadantaa, nga Koyoo n'a gay a mas'a tee, a duu zunubu.

²³ Nda a bay zunuboo ga kan nga n'a tee, a ma hancin kaa sargari, aru kan ga malal sii.

²⁴ A ma nga kaboo fur hancinoo boŋoo ga, a m'a koosu nongoo kan ra i ga sargari kukurantey almaney koosu Abadantaa jine. Zunubu sargari no.

²⁵ Sargari juwalkaa ma nga kabe-izoo ka zaa zunubu sargaroo kuroo ra, a m'a dan sargari kukurantey tonadogoo hilley ga, a ma kuroo cindoo doori sargari kukurantey tonadogoo gandahere.

²⁶ A ma maanoo kul dullandi sargari tonadogoo boŋ sanda alaafiya teendi sargaroo maanoo. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee boŋkoynoo se nga zunuboo se, de a ga yaafandi.»»

‡ 4:16 4.16 Sorro 3to.

Jamaa boro foo zunubu sargaroo

²⁷ ««Nda gandaa ra, jamaa boro foo na zunubu tee ka firka ka yaamarey affoo hoo kan Abadantaa n'a gay a mas'a tee, a duu zunubu.

²⁸ Nda a bay nga zunuboo ga kan nga n'a tee, a ma hancin woy kan ga malal sii kaa sargari nga zunubu kan a n'a tee se.

²⁹ A ma nga kaboo fur zunubu sargaroo almanoo boŋoo ga, a m'a koosu nongoo kan ra i ga sargari kukurantey almaney koosu.

³⁰ Sargari juwalkaa ma nga kabe-izoo ka zaa kuroo ra, a m'a dan sargari kukurantey tonadogoo hilley ga, a ma kuroo cindoo kul doori sargari tonadogoo gandahere.

³¹ A ma maanoo kul kaa, sanda takaa kan nda i ga alaafiya teendi sargaroo maanoo kaa, a m'a dullandi sargari tonadogoo boŋ, a ga tee sunnaara kaana Abadantaa se. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se, de a ga yaafandi.

³² Nda feeji no a kate a ma tee zunubu sargari, a ma tee woy kan ga malal sii.

³³ A ma nga kaboo fur zunubu sargaroo almanoo boŋoo ga, a m'a koosu k'a tee zunubu sargari, nongoo kan ra i ga sargari kukurantey almaney koosu.

³⁴ Sargari juwalkaa ma nga kabe-izoo zaa zunubu sargaroo kuroo ra, a m'a dan sargari kukurantey tonadogoo hilley ga, a ma kuroo cindoo kul doori sargari tonadogoo gandahere.

³⁵ A ma maanoo kul kaa, sanda takaa kan nda i ga alaafiya teendi sargaroo feejoo maanoo kaa, a m'a dullandi sargari tonadogoo boŋ sargari tonantey bande Abadantaa maapoo ga. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se nga zunuboo se kan a n'a tee, de a ga yaafandi.»»

5

Hayey kan se zunubu sargari ga hun

¹ ««Nda boro maa dangayan, a dii hayaa kan se dangayanoo teendi wala a bay, a ga tee seede, nda a wanji k'a har, a na zunubu tee, a ga nga layboo zaa.

² Boro kan tuku haya kul kan no ga kan ga harram, a ma tee hooga jifa harramante, wala adabba biirante jifa harramante, wala gandako jifa harramante, ba nda a mana bay, bora hunday žiibi, a duu zunubu.

³ Wala mo boro, nda a tuku adamize žiibi ga, a ma tee žiibi dumi kul kan no kan ga boro žiibandi, ba nda a mana bay, nda a kaa ka bay, a duu zunubu.

⁴ Boro kan goo ma šelan bila nda lakkal hala a žee, haya kul kan ga no, a ma tee ihenna wala ifutu, ba nda a mana bay, nda a kaa ka bay, a duu zunubey wey affoo.

⁵ Boro kan duu zunubey wey affoo, a ma hayaa har kan zunuboo no a n'a tee.

⁶ Woo banda ga, a ma nga toope sargaroo noo Abadantaa maapoo ga, nga zunuboo kan a n'a tee maaganda se alman buuna woy, maanaa feeji woy wala hancin woy, no ma tee zunubu sargari. Woo ga, sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se nga zunuboo se.»»

Sargaroo kan talkey g'a kaa

⁷ ««Nda boro hinoo si too alman buuna k'a sarga zunuboo kan a n'a tee se, a ma kate gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka Abadantaa maapoo ga k'i tee toope sargari, affoo ma tee zunubu sargari, affaa ma tee sargari kukurante.

⁸ A ma kate ey sargari juwalkaa se, zunuboo wanoo, a m'a kaa sargari jina, a ma boŋoo kaa jindoo ga bila nda a m'a dogu.

⁹ Sargari juwalkaa ma zaa zunubu sargaroo cira kuroo ra k'a say-say sargari tonadogoo caraa ga, de kuroo cindoo ma doorandi sargari tonadogoo gandahere, zunubu sargari no.

¹⁰ Ciraw hinkantoo, a m'a tee sargari kukurante sanda takaa kan nda fondaa n'a har. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se nga zunuboo se kan a n'a tee, de a ga yaafandi.

¹¹ Nda bora kan na zunubu tee hinoo si too gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka, a ma farin hamni kilo hinza sarga, a ma tee zunubu sargari. A masi jii doori a bon, a masi dugu fur a ga, zama zunubu sargari no.

¹² A m'a ka koy sargari juwalkaa do, sargari juwalkaa ma nga kaboo too zanboo ra kan ga tee hongandihaya k'a dullandi sargari tonadogoo bon, nga nda sargari tonantey Abadantaa maapoo ga, zunubu sargari no.

¹³ Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se nga zunuboo se kan a n'a tee ka yaamarey wey affoo hoo, de a ga yaafandi. Woo kan cindi, sargari juwalkaa ma duu a sanda taas sargaroo.»»

Tooje sargaroo

¹⁴ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹⁵ «Nda boro firka ka tooje ka zunubu tee ka hayey kan jisandi Abadantaa maapoo ga dii, a ma tooje sargari tee Abadantaa maapoo ga ka feeji gaaru zaa alman buuney ra kan ga malal sii kan alkadaroo kan kayandi ga too nzorfu kaaray tammaa alkadaroo, a ma sawa nda nongu henanantaa nzorfu tammaa. Almanoo ma tee tooje sargari.

¹⁶ Toojna kan a n'a tee nongu henanantaa se, a m'a hanse ka hayaa yeeti ka affoo tonton igguu foo kul ga, a m'a noo sargari juwalkaa se. Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se nda nga feeji gaaroo k'a sarga k'a tee tooje sargari, de a ga yaafandi.

¹⁷ Nda boro kan na zunubu tee ka yaamarey kul kan ga bara affoo hoo kan Abadantaa n'a gay a mas'a tee bila nda a ma bay, a duu zunubu, de a ga nga layboo zaa.

¹⁸ A ma feeji gaaru kan ga malal sii zaa alman buuney ra kan nga alkadaroo kan kayandi ga too, a ma tooje sargari tee k'a ka koy sargari juwalkaa do. Sargari juwalkaa ma firkayanoo kan bora n'a tee bila nda a ma bay zunubu tuusuyanoo tee a se, de a ga yaafandi.

¹⁹ Tooje sargari no, zama bora din, šikka sii a duu zunubu Abadantaa do.»

²⁰ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

²¹ «Boro kan na zunubu tee ka Abadantaa tooje ka nga gandaa boro zanba jinay jisante ga, a nka nondi a se wala zaytaray jinay no, wala a nka nga gandaa boro kom,

²² wala a na haya kurma kan dere, de a na yankar, wala a žee taari ga, zunubey kul kan adamize g'i tee, affoo ga,

²³ waati kan bora na zunuboo woo tee, a tooje, a ma jinaa kan a n'a zay, wala a n'a kom, wala jinay no kan i n'a talfi a ga, wala a nka haya derante kurma, a m'a yeeti.

²⁴ Wala mo a ma tee haya kul kan ga a taari ka žee. A m'a yeeti a ga timme, ka affoo tonton igguu foo kul ga k'a noo koyoo se, zaaroo kan ra a ga tooje sargaroo kaa.

²⁵ Woo banda ga, a ma kate nga tooje sargaroo Abadantaa maapoo ga: a ma koy nda sargari juwalkaa se feeji gaaru kan ga malal sii kan nga alkadaroo ga too, a ma tee tooje sargari, a m'a kaa alman buuney ra.

²⁶ Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se Abadantaa jine, de tooje dumi kul kan no a n'a tee ka duu zunubu ga yaafandi.»

6

Sargari kukurante ašariyaa sargari juwalkey se

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Haruna nda nga iz'arey yaamar ka nee: <Sargari kukurante ašariyaa ne: sargari kukurantaa, nga, a ma cindi sargari tonadogoo denjoo danjogoo ra cijinoo kul hala moo ma boo, sargari tonadogoo nuunaa ma cindi ka dii a boŋ.

³ Woo banda ga, sargari juwalkaa ma nga leŋ šukka kaayi beeroo dan, de a ma nga leŋ šukka npogaa dan nga ga. A ma sargari kukurantaa kaŋ nuunaa n'a ton sargari tonadogoo boŋ boosoo zaa k'a dan sargari tonadogoo jeroo ga.

⁴ Woo banda ga, a ma nga darbawey kaa ka darbawey fooyan dan. A ma boosoo ka koy jamaa kaloo se taray nongu ra kaŋ ga henan.

⁵ Nuunaa ma cindi ka dii sargari tonadogoo boŋ, a masi buu. Sargari juwalkaa ma tuurey diinandi a boŋ, subbaahi kul ka sargari kukurantaa hanse, ka alaafiya teendi sargarey maaney dullandi.

⁶ Nuunaa ga hima ka dii sargari tonadogoo boŋ alwaati kul, a masi buu.

Taasu sargari ašariyaa sargari juwalkey se

⁷ Taasu sargaroo ašariyaa ne: Haruna iz'arey m'a sarga Abadantaa jine, sargari tonadogoo tenje.

⁸ A ma nga kaboo too taasu sargaroo hamni baanaa ra, nda nga jiyoo ra, nda dugoo kul kaŋ goo taasu sargaroo ga. A m'a dullandi sargari tonadogoo boŋ. Sargari no kaŋ sunnaaraa ga kan, nga hongandihayaa no Abadantaa maapoo ga.

⁹ Woo kaŋ ga cindi a ra, Haruna nda nga iz'arey m'a ŋaa, a ma ŋandi bila dolobiri, nongu henanante ra. I m'a ŋaa cere kubayyan hukcumoo batumaa ra.

¹⁰ A masi hinandi nda dolobiri. Ngi bagaa no kaŋ ay n'a noo i se sargari tonantey ra. Haya no kaŋ ga hanse ka henan, sanda zunubu sargari nda sanda toope sargari.

¹¹ Aru kul kaŋ goo Haruna izey ra m'a ŋaa. Yaamar kaŋ si tun no war zamaney se, sargari tonantey here Abadantaa maapoo ga. Haya kul kaŋ tuku a ga, ga yeetandi jere ga Irkoy se.»»

¹² Abadantaa yee ka šelan Musa se ka nee:

¹³ «Sargaroo ne kaŋ Haruna nda nga iz'arey m'a kaa Abadantaa maapoo ga hanoo kaŋ i g'a yon*: farin hamni kilo hinza kaŋ ga tee taasu sargari alwaati kul, jere foo subbaahoo, jere faa cijinoo ra.

¹⁴ Hamnoo ma hansandi guuru boŋ nda jii. Ma kate a, a ŋaami nda jii. Ma taasu sargaroo kaa a ma tee dunbu-dunbante kaŋ sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹⁵ Haruna iz'arey ra, sargari juwalkaa kaŋ ga yonandi ka huru dogoo ra ma sargaroo woo tee. Yaamar kaŋ si tun no, a kul ma dullandi Abadantaa maapoo ga.

¹⁶ Sargari juwalkaw taasu sargaroo kul ma tonandi hala a ma ben, a masi ŋandi.»

Zunubu sargari ašariyaa sargari juwalkey se

¹⁷ Abadantaa yee ka šelan Musa se ka nee:

¹⁸ «Šelan Haruna nda nga iz'arey se ka nee: <Zunubu sargaroo ašariyaa ne: nongoo kaŋ ra i ga sargari kukurantaa almanoo koosu, nga ra i ma zunubu sargaroo almanoo koosu Abadantaa jine. Haya no kaŋ ga hanse ka henan.

¹⁹ Sargari juwalkaa kaŋ ga sargaroo kaa zunuboo se m'a ŋaa, nongu henanante ra a ma ŋandi, cere kubayyan hukcumoo batumaa ra.

²⁰ Haya kul kaŋ tuku hamoo ga, ga henan. Nda kuroo ra haya say darbawey ga, hayaa kaŋ ga a say m'a ŋumandi nongu henanante ra.

²¹ Labu kusoo kaŋ ra a hinandi ma kayrandi. Nda alhan kusu ra a hinandi, a ma žiirandi ka leelandi nda hari.

²² Aru kul kaŋ goo sargari juwalkey hugey borey ra m'a ŋaa. Haya no kaŋ ga hanse ka henan.

* 6:13 6.13 Zamnaa 4.3.

²³ Amma zunubu sargari kul kaŋ kuroo ra haya katandi cere kubayyan hukcumoo ra nongu henanantaa ra zunubu tuusuyanoo se masi ŋandi. A ma tonandi nuune ra ka tee boosu.»»

7

Tooje sargari ašariyaa sargari juwalkey se

¹ ««Tooje sargaroo ašariyaa ne: haya no kaŋ ga hanse ka henan.

² Nongoo kaŋ ra i ga sargari kukurantaa almanoo koosu, nga ra i ma tooje sargaroo almanoo koosu, kuroo ma say-sayandi sargari tonadogoo carawey bande.

³ Sargari juwalkaa ma maanoo kul sarga, nda šuwalaa, nda maanoo kaŋ ga teeley daabu,

⁴ nda dumay-ŋaa-guuri hinkaa, nda maanoo kaŋ g'i daabu kaŋ ga koy hala caraa ga, nda tasa-izoo kaŋ goo tasaa ga, a m'a kaa dumay-ŋaa-guurey bande.

⁵ Sargari juwalkaa m'i dullandi sargari tonadogoo boŋ sanda sargari tonante Abadantaa maapoo ga, tooje sargari no.

⁶ Aru kul kaŋ goo sargari juwalkey hugey borey ra m'a ŋaa. Nongu henanante ra a ma ŋandi. Haya no kaŋ ga hanse ka henan.

⁷ Takaa kaŋ ti zunubu sargaroo, nga da ti tooje sargaroo, ašariyaa follokaa bara i se. Sargari juwalkaa kaŋ ga zunubu tuusuyanoo tee, nga no ma duu a.

⁸ Sargari juwalkaa kaŋ na boro sargari kukurantaa tee, sargari kukurantaa kaŋ a n'a kaa kuuroo, sargari juwalkaa no ma duu a, nga wane nda a.

⁹ Taasu sargari kul kaŋ ga hinandi alforon ra wala haya kul kaŋ ga hansandi pol ra wala guuru boŋ, sargari juwalkaa kaŋ g'a tee, nga no ma duu a.

¹⁰ Taasu sargari kul kaŋ loobandi nda jii wala bila jii, Haruna iz'arey, ŋgi no ma duu a, i kul ma sawa a ra.»»

Alaafiya teendi sargaroo ašariyaa sargari juwalkey se

¹¹ ««Alaafiya teendi sargarey kaŋ ga teendi Abadantaa maapoo ga ašariyaa ne:

¹² nda boro n'a kaa albarka danɗan se, a m'a tee wijilayan kaŋ ra dolobiri sii kaŋ loobandi nda jii, nda furmeyan kaŋ ra dolobiri sii kaŋ yonandi nda jii, nda farin hamni kaŋ ŋaami nda jii ka tee wijila kaŋ loobandi nda jii albarka danɗanoo kaŋ ti alaafiya teendi sargaroo bande.

¹³ Nga albarka danɗan sargaroo bande a ma furme tunanteyan kaa alaafiya teendi sargaroo.

¹⁴ Sargarey wey ra, dumi foo kul nongu foo ga hun Abadantaa maapoo ga, sargari juwalkaa kaŋ na alaafiya teendi sargaroo kuroo say-say, nga no ma duu a.

¹⁵ Nga albarka danɗanoo kaŋ ti alaafiya teendi sargaroo hamoo ma ŋandi hanoo hunday kaŋ a n'a kaa, haya kul masi cindi hala suba subbaahoo ra.

¹⁶ Nda bora sargaroo man'ti kala meefur wala sargari kaŋ a g'a kaa nda nga boŋ, nga sargaroo ma ŋandi zaaroo kaŋ a g'a kaa, woo kaŋ ga cindi a ra ma ŋandi subaa ra.

¹⁷ Woo kaŋ ga cindi sargaroo hamoo ra jirbi hinzantoo hane ma tonandi nuune ra ka tee boosu.

¹⁸ Nda alaafiya teendi sargaroo hamoo ra haya ŋandi jirbi hinzantoo hane, sargaroo si taandi, bora kaŋ n'a kaa, a si duu nga nafaa, haya hasarante no, boro kaŋ n'a ŋaa ga nga layboo zaa.

¹⁹ Hamoo kaŋ too haya do kaŋ ga harram masi ŋandi, a ma tonandi nuune ra ka tee boosu. Hamoo hunday, boro kul kaŋ ga henan g'a ŋaa.

²⁰ Amma boro kaŋ na alaafiya teendi sargaroo hamoo ŋaa kaŋ ti Abadantaa wane, nga žiiboo goo a ga, bora din ga hun nga jamaa ra.

²¹ Nda boro tuku haya kul kaŋ no ga kaŋ ga harram, adamize žiibi, wala alman harramante, wala haya wangante kul kaŋ ga harram, de a na alaafiya teendi sargaroo hamoo ŋaa kaŋ ti Abadantaa wane, bora din ga hun nga jamaa ra.»

²² Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

²³ «Šelaŋ Izirayel borey se ka nee: <War masi haw, wala feeji, wala hancin kul maanoo ŋaa.

²⁴ Jifa wala adabba kaŋ hooga n'a wii maanoo ga hin ka yantasu hanse, amma war mas'a ŋaa kul.

²⁵ Zama boro kul kaŋ na alman maanoo ŋaa kaŋ ga tee sargari tonante Abadantaa maapoo ga, bora kaŋ n'a ŋaa ga hun nga jamaa ra.

²⁶ War masi kuri kul ŋaa, nongu kul kaŋ ra war goro, a ma tee ciraw kuri wala alman kuri.

²⁷ Boro kul kaŋ na kuri kul kaŋ no ŋaa, bora din ga hun nga jamaa ra.»

²⁸ Abadantaa yee ka ŧelaŋ Musa se ka nee:

²⁹ «Šelaŋ Izirayel borey se ka nee: <Boro kaŋ na nga alaafiya teendi sargaroo dan Abadantaa jine, a ma Abadantaa bagaa kaŋ nda a ga hima kaa nga alaafiya teendi sargaroo ra.

³⁰ Nga kaboo ma kate sargari tonantey Abadantaa maapoo ga. A ma kate maanoo nda caraa k'a zinji sanda sargari zinji-zinjante Abadantaa jine.

³¹ Sargari juwalkaa ma maanoo dullandi sargari tonadogoo boŋ. Caraa, Haruna nda nga iz'arey ma duu a.

³² War alaafiya teendi sargarey ra, war ma almanoo cee henna noo sargari juwalkaa se.

³³ Haruna iz'arey ra, boro kaŋ ga alaafiya teendi sargaroo kuroo nda maanoo sarga no ma duu almanoo cee henna sanda nga bagaa.

³⁴ Gandoo kaŋ hun sargari zinji-zinjantaa ra nda cewoo kaŋ hun sargaroo ra kaŋ i n'a kaa, ay n'i zaa Izirayel borey do k'i noo sargari juwalkaa Haruna nda nga iz'arey se sanda yaamar kaŋ si tun.»

³⁵ Woo ti bagaa kaŋ Haruna nda nga iz'arey ga duu a ngi yonyanoo se sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga, za hanoo kaŋ i ga man ka ngi sargari juwalyan goyoo tee Abadantaa maapoo ga.

³⁶ Hayaa no kaŋ Abadantaa n'a zaa Izirayel borey do k'i yaamar hanoo kaŋ ra a n'i yon. Hantum kaŋ si tun no ngi zamaney se.

³⁷ Woo ti sargari kukurantaa, nda taas sargaroo, nda zunubu sargaroo, nda toope sargaroo, nda sargari juwalkaa gorandiyanoo goyoo ra sargaroo, nda alaafiya teendi sargaroo ašariyaa

³⁸ kaŋ Abadantaa na Musa yaamar Sinay tondi hondoo boŋ, Sinay saajoo ra hanoo kaŋ ra a na Izirayel borey yaamar i ma sargariyan kaa nga maapoo ga.

8

Haruna nda nga iz'arey danandi jere ga sargari juwalyanoo se

¹ Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

² «Haruna zaa, nga nda nga iz'arey, nda darbawey, nda yonyan jiyoo, nda zunubu sargaroo haw yaaroo, nda feeji gaaru hinkaa, nda takulawey kaŋ ra dolobiri sii dikaa.

³ Ma alžamaa kul cee cere kubayyan hukkumoo miŋoo ga.»

⁴ Hayaa kaŋ Abadantaa n'a yaamar, Musa n'a tee, alžamaa marga cere kubayyan hukkumoo miŋoo ga.

⁵ Musa nee alžamaa se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa yaamar a ma teendi.»

⁶ Woo banda ga, Musa na Haruna nda nga iz'arey manandi k'i pumay nda hari.

⁷ A na kaayoo dan Haruna ga, a na centoo haw nda gamahawoo, a na forkiyaa dan a ga, a na beene kaayi-izoo kan ga kotay kaayoo ga dan a ga, a na gamahawoo haw nda kaayi-izoo gamahawoo k'a kuubi k'a bere.

⁸ A na albaytoo dan gandey ga ka alkurraa goy jinawey kan ti Urim nda Tumim dan albaytoo ra.

⁹ A na fatalaa didiji bonoo ga, de fatalaa jineheroo ga, a na wura hiiri henanantaa dan, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

¹⁰ Woo banda ga, Musa na yonyan jiyoo zaa ka Irkoy gorodogoo nda haya kul kan goo a ra yon k'i dan jere ga Irkoy se.

¹¹ A zaa a ra ka say-saya cee iyye sargari tonadogoo ga, a na sargari tonadogoo, nda nga jinawey kul, nda hanfi beeroo nda hayaa kan ga a ga goro yon k'i dan jere ga Irkoy se.

¹² A na yonyan jiyoo doori Haruna bonoo bon, a n'a yon k'a dan jere ga Irkoy se.

¹³ Musa na Haruna iz'arey manandi, a na kaayi beeriyan dan i ga, a na centey haw nda gamahaw, a na fuula dan i ga sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

¹⁴ A na zunubu sargaroo haw yaaroo manandi, Haruna nda nga iz'arey na ngi kabey fur zunubu sargaroo haw yaaroo bonoo ga.

¹⁵ A koosandi, Musa na nga kabe-izoo ka zaa kuroo ra k'a dan sargari tonadogoo hilley ga, carawey bande, a na sargari tonadogoo henanandi, a na kuroo cindoo doori sargari tonadogoo gandahere k'a dan jere ga Irkoy se ka zunubu tuusuyanoo tee a se.

¹⁶ A na maanoo kul kan ga teeley daabu, nda tasa-izoo, nda dumay-paa-guuri hinkaa, nda ngi maanoo zaa k'i dullandi sargari tonadogoo bon.

¹⁷ Yaaroo, nda kuuroo, nda hamoo, nda ziiiboo, a n'i ton nuune ra jamaa kaloo se taray k'i tee boosu, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

¹⁸ A na sargari kukurantaa feeji gaaroo manandi, Haruna nda nga iz'arey na kabe fur feejoo bonoo ga.

¹⁹ A koosandi, Musa na kuroo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

²⁰ Feejoo dunbu-dunbandi, Musa na bonoo, nda ham dunbu-dunbantey, nda maaney dullandi.

²¹ Teeley nda kobsey numandi nda hari, Musa na feeji gaaroo kul dullandi sargari tonadogoo bon: sargari kukurante no kan sunnaaraa ga kan, sargari tonante no Abadantaa maapoo ga sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

²² Woo banda ga, Musa na feeji gaaru hinkantoo manandi, sargari juwalkaa gorandiyanoo goyoo ra feeji gaaroo kan ga tee sargari no. Haruna nda nga iz'arey na ngi kabey fur feeji gaaroo bonoo ga.

²³ A koosandi, Musa zaa kuroo ra, a n'a dan Haruna haɲa hennaa deenoo ga, a dan nga kabe hennaa kobaaroo ga nda nga cee hennaa cew-ize beeroo ga.

²⁴ Musa na Haruna iz'arey manandi, a zaa kuroo ra k'a dan ngi haɲa hennaa deeney ga, a dan ngi kabe hennaa kobaarey ga nda ngi cee hennaa cew-ize beerey ga. Woo banda ga, Musa na kuroo cindoo say-say sargari tonadogoo carawey bande.

²⁵ A na maanoo, nda šuwalaa, nda maanoo kul kan ga teeley daabu, nda tasa-izoo, nda dumay-paa-guuri hinkaa nda ngi maanoo, nda cee hennaa zaa.

²⁶ Takulawey kan ra dolobiri sii dikaa kan ga jisi Abadantaa jine ra, a na wijila, nda wijila takula foo kan loobandi nda jii, nda furme foo zaa a ra k'i dan maaney nda cee hennaa ga.

²⁷ A na wey kul dan Haruna nda nga iz'arey kabey ra, a n'i zinji sanda sargari zinji-zinjante Abadantaa jine.

²⁸ Woo banda ga, Musa n'i kaa kabey ra, a n'i dullandi sargari tonadogoo ga sargari kukurantaa boŋ k'i tee sargari juwalkaa gorandiyanoo goyoo ra sargari, sargari tonante no kaŋ sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

²⁹ Musa na almanoo caraa zaa k'a zinji sanda sargari zinji-zinjante Abadantaa jine, sargari juwalkaa gorandiyanoo goyoo ra feejoo woo, nga ti Musa bagaa sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a yaamar.

³⁰ Musa na yonyan jiyoo zaa, nda kuroo kaŋ goo sargari tonadogoo boŋ, a say-saya Haruna nda nga darbawey ga, nga iz'arey nda ngi darbawey ga a bande, a na Haruna nda nga darbawey, nda nga iz'arey nda ngi darbawey a bande daŋ jere ga Irkoy goyoo se.

³¹ Woo banda ga, Musa nee Haruna nda nga iz'arey se: «Wa hamoo hina cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga, war m'a ŋaa no din, nga nda takulaa kaŋ goo sargari juwalkaa gorandiyanoo goyoo ra dikaa ra sanda takaa kaŋ nda ay yaamar ka nee: <Haruna nda nga iz'arey m'i ŋaa.>

³² Hamoo nda takulaa cindoo, war m'i ton nuune ra k'i tee boosu.

³³ Woo banda ga, jirbi iyee war si hun cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga, hala han kaŋ war daŋyanoo jere ga zaarey ma timme, zama jirbi iyee no war g'a tee hala war daŋyanoo jere ga Irkoy goyoo se ga tabati.

³⁴ Hayaa kaŋ ir n'a tee hō, Abadantaa n'a yaamar, hala war ma duu zunubu tuusuyan.

³⁵ War ma cindi jirbi iyee cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga cijin nda zaari, war ma hayaa dii kaŋ Abadantaa n'a noo war se war m'a dii hala war masi duu ka buu, zama woo ti hayaa kaŋ nda ay yaamarandi.»

³⁶ Haruna nda nga iz'arey na hayey kul tee kaŋ Abadantaa na Musa k'i yaamar.

9

Haruna nda nga iz'arey gorandi sargari juwalyanoo goyoo ra

¹ Jirbi yaahantoo hane, Musa na Haruna, nda nga iz'arey, nda Izirayel boro beerey cee.

² A nee Haruna se: «Yagaw zaa zunubu sargaroo se, nda feeji gaaru sargari kukurantaa se kaŋ ga malal sii, ma kate ey Abadantaa jine.

³ Ma šelaŋ Izirayel borey se ka nee: <Wa jindaaru zaa zunubu sargaroo se, wa yagaw, nda feeji-ize kaŋyaŋ goo nda jiiri foo zaa, malal masi bara i ra, sargari kukurantaa se.

⁴ Ma haw yaaru nda feeji gaaru zaa alaafiya teendi sargaroo se k'a kaa Abadantaa jine nda taasuu sargari kaŋ loobandi nda jii, zama hō Abadantaa ga bangay war se.»

⁵ Hayey kaŋ nda Musa n'i yaamar, i n'i zaa kate cere kubayyan hukcumoo jine, alžamaa kul man kate ka kay Abadantaa jine.

⁶ Musa nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a yaamar war m'a tee, de Abadantaa daržaa ga bangay war se.»

⁷ Musa nee Haruna se: «Man sargari tonadogoo, ma ni zunubu sargaroo nda ni sargari kukurantaa kaa, ma zunubu tuusuyanoo tee ni nda jamaa se. Woo banda ga, ma jamaa sargaroo kaa, ma zunubu tuusuyanoo tee i se sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na yaamar.»

⁸ Haruna man kate sargari tonadogoo do, a na yagaa koosu kaŋ ti nga boŋ zunubu sargaroo.

⁹ Haruna iz'arey kate a se kuroo, a na kabe-izoo sufa kuroo ra, a n'a daŋ sargari tonadogoo hilley ga, a na kuroo cindoo doori sargari tonadogoo gandahere.

¹⁰ A na zunubu sargari maanoo, nda dumay-ŋaa-guurey, nda tasa-izoo kaŋ hun tasaa ga dullandi sargari tonadogoo boŋ sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

¹¹ Amma bašoo nda kuuroo, a n'i ton nuune ra jamaa kaloo se taray k'i tee boosu.

¹² Haruna na feeji gaaroo koosu sargari kukurantaa se. Nga iz'arey n'a noo kuroo, a n'a say-say sargari tonadogoo carawey bande.

¹³ I n'a noo sargari kukurantaa kaŋ dunbu-dunbandi, nda boŋoo, de a n'i dullandi sargari tonadogoo boŋ.

¹⁴ A na teeley nda kobsey jumay k'i dullandi sargari tonadogoo boŋ, sargari kukurantaa boŋ.

¹⁵ Woo banda ga, a kate jamaa sargaroo: a na zunubu sargaroo jindaaroo dii kaŋ hun jamaa se, a n'a koosu k'a tee zunubu sargari, sanda cee jinaa takaa.

¹⁶ A kate sargari kukurantaa, a n'a tee sanda takaa kaŋ fonda n ee.

¹⁷ A kate taasu sargaroo, a na nga kaboo too a ra, a n'a dullandi sargari tonadogoo boŋ ka tonton subbaahoo sargari kukurantaa ga.

¹⁸ A na alaafiya teendi sargaroo haw yaaroo nda feeji gaaroo koosu kaŋ hun jamaa se. Nga iz'arey n'a noo kuroo, a n'a say-say sargari tonadogoo carawey bande.

¹⁹ I n'a noo haw yaaroo nda feeji gaaroo maaney, nda šuwalaa, nda hayaa kaŋ ga teeley daabu, nda dumay-ŋaa-guurey, nda tasa-izoo.

²⁰ I na maaney daŋ carawey ga, i na maaney dullandi sargari tonadogoo boŋ.

²¹ Haruna na carawey nda kabe hennaa zinji k'i tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine sanda takaa kaŋ nda Musa n'a yaamar.

²² Haruna na nga kabey šerre jamaa here ka gaara i se. Woo banda ga, kaŋ a na zunubu sargaroo nda sargari kukurantaa nda alaafiya teendi sargaroo kaa ka ben, a zunbu ganda.

²³ Musa nda Haruna huru cere kubayyan hukcumoo ra. Kaŋ i fatta, i gaara jamaa se, de Abadantaa daržaa bangay alžamaa kul se.

²⁴ Nuune hun Abadantaa do ka sargari kukurantaa nda maaney ton sargari tonadogoo boŋ. Jamaa kul dii a, i kaati nda ŋaali, i na ŋi ndumey ka sujudu.

10

Abadantaa nuunaa na Haruna iz'aru hinka ton

¹ Haruna iz'arey, Nadab nda Abihu, affoo kul na nga dugu canboo zaa, i na nuune daŋ a ra ka dugu fur a boŋ, i na nuune kaŋ si bisa i se daŋ Abadantaa jine kaŋ a man'i yaamar nda a.

² Nuune hun Abadantaa do, a n'i halaci, i buu Abadantaa jine.

³ Musa nee Haruna se: «Woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har ka nee:

<Borey kaŋ ga too kate ay do, ay ma henanandi i do.

Jamaa kul jine ya jeerandi.>»

Woo banda ga, Haruna dangay.

⁴ Musa ciya Mišel nda Elisafaŋ se, Uziyel iz'arey, Haruna baaba armaa, ka nee i se: «Wa man kate ka war armey kaa nongu henanantaa jine k'i ka koy jamaa kaloo se taray.»

⁵ I man kate, de i n'i ka koy ŋi kaayi beerey ra gorodogoo se taray sanda takaa kaŋ nda Musa n'a har.

⁶ Musa nee Haruna, nda nga iz'arey Eleyazar, nda Itamar se: «War masi war boŋey feeri, war masi war kaayey kottu ka war binemarayyanoo cebe hala war masi duu ka buu, hala Irkoy masi futu jamaa kul ga. Amma war armey, Izirayel hugoo kul ma borey hēe kaŋ Abadantaa n'i ton.

⁷ War masi hun cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga hala war masi duu ka buu, zama Abadantaa yonyan jiyoo goo war ga ka war daŋ jere ga nga se.» I na hayaa tee kaŋ Musa n'a har.

Ašariyaa kaŋ ga šelaŋ harifutawey ga

⁸ Abadantaa šelaŋ Haruna se ka nee:

⁹ «War masi alaneb hari moora haŋ, war masi harifutu haŋ, ni nda ni iz'arey ni bande, waati kaŋ war ga koy huru cere kubayyan hukukumoo ra hala war masi duu ka buu. Hantum kaŋ si tun no war zamaney se,

¹⁰ nga ra war ma haya henanante nda haya koonu fay k'i kaa cere ra, ka iharramante nda ihalalante kaa cere ra,

¹¹ ka Izirayel borey cawandi yaamarey kul kaŋ Abadantaa na Musa k'i yaamar.»

Ašariyaa kaŋ ga šelaŋ sargarey hamey ga

¹² Musa nee Haruna, nda Eleyazar, nda Itamar, nga iz'arey kaŋ cindi se: «Wa taasu sargaroo zaa, woo kaŋ cindi sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga, w'a ŋaa bila dolobiri sargari tonadogoo jeroo ga, zama haya no kaŋ ga hanse ka henan.

¹³ War m'a ŋaa nongu henanante ra, zama woo ti ni bagaa nda ni iz'arey bagaa kaŋ war ga duu a sargari tonantey ra Abadantaa maapoo ga, zama woo nda ay yaamarandi.

¹⁴ War ma gandoo kaŋ hun sargari zinji-zinjantaa ra nda cewoo kaŋ hun sargaroo ra kaŋ i n'a kaa ŋaa nongu henanante ra, ni, nda ni iz'arey, nda ni ize woyey m'i ŋaa cere bande. Zama i nka nondi ma ne sanda ni bagaa, nda ni izey bagaa Izirayel borey alaafiya teendi sargarey ra.

¹⁵ I ma kate cewoo kaŋ hun sargaroo ra kaŋ i n'a kaa, nda gandoo kaŋ hun sargari zinji-zinjantaa ra, nda sargari tonantey maaney, k'i zinji sanda sargari zinji-zinjante Abadantaa jine. Wey din, ni nda ni iz'arey ni bande wane nda ey, i ga tee baa duumante sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na yaamar.»

¹⁶ Musa na zunubu sargari jindaaroo alhabar hãa, amma nga ne, a tonandi. A futu Eleyazar nda Itamar ga, Haruna iz'arey kaŋ cindi, a nee:

¹⁷ «Cin se war mana zunubu sargaroo ŋaa nongu henanante ra? Zama haya no kaŋ ga hanse ka henan. Abadantaa nk'a noo war se hala war ma jamaa layboo zaa ka zunubu tuusuyanoo tee i se nga jine.

¹⁸ Nga ne, kuroo mana katandi nongu henanantaa gundoo ra, taka kul kaŋ no, war hima k'a ŋaa nongu henanantaa ra sanda takaa kaŋ nda ay n'a yaamar.»

¹⁹ Haruna nee Musa se: «Nga ne, hõ i na ngi zunubu sargaroo kaa nda ngi sargari kukurantaa Abadantaa jine. Hayey wey tee ay ga, nda ay na zunubu sargaroo ŋaa hõ, a ga kan Abadantaa se wala?»

²⁰ Musa maar'a, de a kan a se.

11*Haya halalante nda harramante ašariyaa*

¹ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

² «Wa šelaŋ Izirayel borey se ka nee: «Adabbawey kul kaŋ goo laboo ga, wey kaŋ war ga hin k'i ŋaa ti:

³ almaney kaŋ ga goyaw ra, war ga hin ka haya kul ŋaa kaŋ kobsoo ga faya, de ceetaamoo ga fersi ihinka.

⁴ Amma wey kaŋ si ŋandi wey kaŋ ga goyaw ra nda wey kaŋ kobsoo ga faya ra ti: yoo, zama a ga goyaw, amma kobsoo si faya. A ga harram war se,

⁵ nda tondoo ntabay, zama a ga goyaw, amma kobsoo si faya. A ga harram war se,

⁶ nda ntabay, zama a ga goyaw, amma kobsoo si faya. A ga harram war se,

⁷ nda nbirŋa, zama kobsoo ga faya, de ceetaamoo ga fersi ihinka, amma a si goyaw. A ga harram war se.

⁸ War masi ngi hamey ŋaa, war masi tuku ngi jifaa ga. I ga harram war se.

⁹ Wey kaŋ war ga hin k'i ŋaa hayey kul kaŋ goo haroo ra ne: wey kul kaŋ goo nda ziihaya nda kokoši kaŋ goo haroo ra, a ma tee teekoo wala isaa, war ga hin k'i ŋaa.

¹⁰ Amma haya kul kaŋ sii nda ziihaya nda kokoši kaŋ goo teekoo nda isaa ra, haya kul kaŋ ga ŋuurijuuri haroo ra, nda adabba kul kaŋ goo haroo ra, i ga tee war se haya wangante.

¹¹ I ma tee war se haya wangante, war masi ŋi hamey ŋaa, war ma wanga ŋi jifawey.

¹² Haya kul kaŋ goo haroo ra kaŋ sii nda ziihaya nda kokoši ga tee war se haya wangante.

¹³ Cirawey ra, wey kaŋ war m'i wanga ey, war mas'i ŋaa, haya wanganteyan no, man'ti kala jigaara, nda jigaara kaabekoyni, nda taši,

¹⁴ nda algabu ciray, nda algabu bibi dumi nda dumi,

¹⁵ nda gaaru-gaaru dumi kul,

¹⁶ nda taatagay, nda cirawfutu, nda jufuleele, nda gabu dumi nda dumi,

¹⁷ nda duuricanba, nda miri-miri-ngondiya, nda cirawfutu beeri,

¹⁸ nda cirawfutu kaaray, nda saajoo cirawfutu, nda jigaara,

¹⁹ nda alwaaliya, nda cirawkaaray dumi nda dumi, nda ciraw zunbukoyini, nda atafirfir.

²⁰ Fatakoyini kaccu kul kaŋ ga dira cee taaci ga, ga tee war se haya wangante.

²¹ Amma hayey kaŋ war ga hin k'i ŋaa fatakoyney ra kaŋ ga dira cee taaci ga ti wey kaŋ ŋi ceetaamey se beene i goo nda cee taabanteyan kaŋ nda i ga sar laboo ga.

²² Hayey kaŋ war ga hin k'i ŋaa ti ndoo dumi beeri nda dumi kaccu nda cirilondi dumi beeri nda dumi kaccu.

²³ Amma fatakoyni cindey kul kaŋ goo nda cee taaci ga tee war se haya wangante.»»

Hayey kaŋ ga boro žiibandi nda boro tuku i ga

²⁴ ««Hayayan ne kaŋ ga war žiibandi, boro kul kaŋ tuku ŋi jifaa ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁵ Boro kul kaŋ na ŋi jifaa affoo zaa, ma nga bankaarawey ŋumandi, a ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁶ Adabba kul kaŋ kobsoo ga faya, amma ceetaamoo si fersi ihinka, a si goyaw, a ga harram war se. Boro kul kaŋ tuku a ga, ga žiibi.

²⁷ Haya kul kaŋ ga dira nga ceetaamey ga adabbawey kaŋ goo nda cee taaci ra, ga harram war se, boro kul kaŋ tuku ŋi jifaa ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁸ Boro kul kaŋ na ŋi jifaa zaa, ma nga bankaarawey ŋumandi, a ga žiibi hala almaaroo ra. I ga harram war se.

²⁹ Hayey kaŋ ga harram war se gandakoyey ra kaŋ ga ŋuurijuuri laboo ga ti: minay, nda nceŋ, nda agazirim dumi nda dumi,

³⁰ nda ncita, nda cilimtaala, nda nkuura, nda jingam, nda daamamolooli.

³¹ Wey ga harram war se gandakoyey kul ra, boro kul kaŋ tuku ŋi bukawey ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

³² Nda a buu ka kaŋ, haya kul kaŋ ga no ga žiibi, a ma tee bundu gamal, wala bankaaray, wala kuuru, wala bolbol, jinay kul kaŋ ga yantasu hanse, a ma huru hari ra, a ga žiibi hala almaaroo ra. Woo banda ga, a ga henan.

³³ Labutuu kul kaŋ ra ŋi affoo kaŋ, haya kul kaŋ goo a ra ga žiibi, war ma labutuwoo kayri.

³⁴ Ŋaayan kul kaŋ ga ŋandi kaŋ labutuwoo din haroo too a do ga žiibi. Haŋhaya kul kaŋ ga haŋandi kaŋ goo jinay kul kaŋ ra no ga žiibi.

³⁵ Jinay kul kaŋ ga ŋi jifaa affoo kaŋ, ga žiibi, a ma tee alforon wala feema, i ma kayrandi, i ga harram, i ma harram war se.

³⁶ Amma hariɗaa wala day kaɗyaɗ ti hari kanidoo ga halal, amma boro kaɗ tuku ngi jifaa ga, ga žiibi.

³⁷ Nda ngi jifaa affoo kaɗ dumi boɗ kaɗ ga dumandi, dumiyoo ga halal.

³⁸ Nda a gar i na hari daɗ dumiyoo ga, ngi jifaa affoo kaɗ a ga, a ga harram war se.

³⁹ Nda adabbawey kaɗ ga tee war se ɗaahaya affoo jifa, boro kaɗ tuku jifaa ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

⁴⁰ Boro kaɗ na jifaa ɗaa ma nga bankaarawey jumandi, a ga žiibi hala almaaroo ra, boro mo kaɗ na jifaa zaa ma nga bankaarawey jumandi, a ga žiibi hala almaaroo ra.

⁴¹ Gandako kul kaɗ ga ɗuurijuuri laboo ga, man'ti kala haya wangante, a masi ɗandi.

⁴² Hayey kul kaɗ ga dira gundey ga, nda wey kul kaɗ ga dira cee taaci ga, nda wey kul kaɗ goo nda cee boobo ka ɗuurijuuri laboo ga gandakoyey ra, war mas'i ɗaa, zama haya wanganteyan no.

⁴³ War masi war boɗ tee haya wangante nda gandakoyey wey kaɗ ga ɗuurijuuri, war masi war boɗ žiibandi nda ey, i masi war žiibandi ngi bande.

⁴⁴ Zama agay ti Abadantaa, war Koyoo. Wa war boɗ daɗ jere ga Irkoy se ka tee nga boro henananteyan*, zama ay ga henan. War masi war boɗ žiibandi nda gandakoyey kaɗ ga ziilam-ziilam laboo ga affoo.

⁴⁵ Zama agay ti Abadantaa kaɗ na war žigandi ka hun Misira gandaa ra, hala ya tee war se Irkoy. War ma henan, zama ay ga henan.»

⁴⁶ Woo ti adabbawey nda cirawey ašariyaa, nda hayey kul kaɗ ga ziilam-ziilam haroo ra, nda wey kul kaɗ ga ɗuurijuuri laboo ga,

⁴⁷ nga ra haya harramante nda ihalalante ga fayandi ka hun cere ra, hoogaa kaɗ ga ɗandi nda woo kaɗ si ɗandi here.

12

Woy kaɗ hay ašariyaa

¹ Abadantaa šelaɗ Musa se ka nee:

² «Šelaɗ Izirayel borey se ka nee: <Nda woy na gunde zaa, a duu nga boɗ iz'aru, a ga žiibi jirbi iyee, a ga žiibi sanda waati kaɗ a ga dii nga gaaham žiiboo.

³ Jirbi yaahantoo hane, zankaa ma hurubangu.

⁴ Woyoo ma jirbi waranza cindi hinza (33) goro, hala waati kaɗ nga kuroo žiiboo ma ben a ga. A masi tuku haya henanante kul do, a masi koy nongu henanantaa ra, hala han kaɗ nga henanandiyanoo jirbey timme.

⁵ Amma nda woy no a duu a, a ga žiibi jirbiyye hinka, a ga žiibi sanda waati kaɗ a ga dii nga gaaham žiiboo. Woo banda ga, a ma goro jirbi woydu cindi iddu (66), hala waati kaɗ kuroo žiiboo ma ben a ga.

⁶ Waati kaɗ nga henanandiyanoo jirbey timme, iz'aru wala ize woy no a duu a, a ma koy nda a sargari juwalkaa do, cere kubayyan hukkamoo miɗoo ga, jiiri foo feeji-ize, a ma tee sargari kukurante, nda tuuzun-ize, wala gubaguba ka tee zunubu sargari.

⁷ Sargari juwalkaa m'i sarga Abadantaa jine, a ma henanandiyanoo tee a se, de a ga henan, zama nga kuroo kay. Woo ti woy kaɗ na iz'aru wala ize woy hay ašariyaa.

⁸ Nda a sii nda hini ka duu feeji, a ma gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka zaa, affoo sargari kukurantaa se, affaa zunubu sargaroo se. Sargari juwalkaa ma henanandiyanoo tee a se, de a ga henan.»

* **11:44 11.44** «Wa war boɗ daɗ jere ga Irkoy se ka tee nga boro henananteyan», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Wa war boɗ daɗ jere ga Irkoy se, de war ga tee nga boro henananteyan».

13

Gaaham kuuroo wirciyaŋ ašariyaa

¹ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

² «Nda adamize kuuroo ga funsu-ize wala doridoo kogo wala ndella kaaray goo, de a tee kuuroo ra dori sanda jiray, i m'a ka koy sargari juwalkaa Haruna wala nga iz'arey sargari juwalkey affoo do.

³ Sargari juwalkaa ma doroo laasaabu kaŋ goo kuuroo ga. Nda doroo dogoo hinbiroo bere ka kaaray, de doroo ga hima nda a guusu ka bisa kuuroo, jiray dumi dori no. Sargari juwalkaa m'a guna, de a ma bayrandi kaŋ a žiibi.

⁴ Nda ndellaa kaŋ goo kuuroo ga, ga kaaray, de a si hima nda a guusu ka bisa kuuroo, hinbiroo mana bere ka kaaray. Sargari juwalkaa ma dorikoynoo daabu jirbi iyye.

⁵ Sargari juwalkaa m'a laasaabu jirbi iyyantoo hane, nda a gar kaŋ nga do doroo cindi nga takaa ga, a mana daaru kuuroo ga, sargari juwalkaa ma yee k'a daabu jirbi iyye koyne.

⁶ Sargari juwalkaa m'a guna koyne jirbi iyyantoo hane, nda a gar kaŋ doroo goo ma dere, a mana daaru kuuroo ga, sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ a henan. Doridoo kogo no, a ma nga bankaarawey jumandi, de a ga henan.

⁷ Amma nda doridoo kogaa daaru kuuroo ga ka tonton sargari juwalkaa laasaaburoo nda ka bayrandi kaŋ a henan banda ga, a ma nga boŋ cebe sargari juwalkaa se koyne.

⁸ Sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kaŋ doridoo kogaa daaru kuuroo ga, sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ a žiibi, jiray dumi no.

⁹ Nda jiray dumi dori fatta boro ga, i m'a ka koy sargari juwalkaa do.

¹⁰ Sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kaŋ funsu-ize kaaray goo kuuroo ga, de a na hinbiroo kaarayandi, ham zay doo goo funsoo ga,

¹¹ jiray no kaŋ nin kuuroo ga. Sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ a žiibi. A mas'a daabu, zama a žiibi.

¹² Nda jiraa hanse ka kuuroo dii, nda jiraa na bora kaŋ ga doroo goo kuuroo kul daabu k'a dii boŋoo ka koy cewey ga, wey kul kaŋ sargari juwalkaa ga dii a,

¹³ sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kaŋ jiraa na gaahamoo kul daabu, a ma bayrandi kaŋ bora kaŋ ga doroo goo henan. Nga kul ka kaaray, a henan.

¹⁴ Amma han kaŋ i dii ham zay a ga, a ga žiibi.

¹⁵ Nda sargari juwalkaa na hamoo kaŋ zay guna, a ma bayrandi kaŋ a žiibi. Hamoo kaŋ zay ga žiibi, jiray dumi no.

¹⁶ Amma nda hamoo kaŋ zay bere ka yee ka tee ikaaray, a ma yee sargari juwalkaa do.

¹⁷ Sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kaŋ doroo bere ka tee ikaaray, sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ bora kaŋ ga doroo goo henan. A henan.

¹⁸ Nda futta fatta kuuroo ga, de a duu baani,

¹⁹ nongoo kaŋ ra futtaa tee, funsu-ize kaaray, wala nda ndella kaaray kaŋ monoo ga ciray fatta a ra, bora ma nga boŋ cebe sargari juwalkaa se.

²⁰ Sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kaŋ a ga hima nda a guusu ka bisa kuuroo, nga hinbiroo bere ka tee ikaaray, sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ a žiibi. Jiray dumi dori no kaŋ fatta futtaa ga.

²¹ Nda sargari juwalkaa n'a guna, nda a gar kaŋ hinbiri kaaray sii a ga, a mana guusu ka bisa kuuroo, a goo ma dere, sargari juwalkaa m'a daabu jirbi iyye.

²² Nda a daaru ka tonton kuuroo ga, sargari juwalkaa ga bayrandi kaŋ a žiibi, dori no.

²³ Amma nda ndellaa cindi nga dogoo ra, a mana daaru, futtaa ndellaa no, sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a henan.

²⁴ Nda nongu kanj ton goo kuuroo ga, de tondogoo silbaa man'ti kala ndella kaaray moo ciray wala ikaaray,

²⁵ sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kanj hinbiroo bere ka tee ikaaray ndellaa ra, de a ga hima nda a guusu ka bisa kuuroo, jiray no, a fatta tondogoo ga, sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a žiibi, jiray dori no.

²⁶ Nda sargari juwalkaa n'a guna, nda a gar kanj hinbiri kaaray sii ndellaa ra, a si hima nda a guusu ka bisa kuuroo, a goo ma dere, sargari juwalkaa m'a daabu jirbi iyye.

²⁷ Sargari juwalkaa m'a guna jirbi iyyantoo hane. Nda ndellaa daaru kuuroo ga ka tonton, sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a žiibi, jiray dori no.

²⁸ Amma nda ndellaa cindi nga dogoo ra, a mana daaru kuuroo ga, a goo ma dere, tonyan futta no. Sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a henan, zama nongoo kanj ton ndellaa no.

²⁹ Nda aru wala woy duu dori nga bonoo wala nga toonaa ga,

³⁰ sargari juwalkaa ma doroo laasaabu, nda a gar kanj a ga hima nda a guusu ka bisa kuuroo, hinbiri kara say-sayante goo a ga. Sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a žiibi, forgo no, bonj wala toono jiray dumi no.

³¹ Nda sargari juwalkaa na forгаа doroo guna, nda a gar kanj a si hima nda a guusu ka bisa kuuroo, hinbiri bibi sii a ga, sargari juwalkaa ma boraa kanj ga forgo doroo goo daabu jirbi iyye.

³² Sargari juwalkaa ga doroo guna jirbi iyyantoo hane, nda a gar kanj forгаа mana daaru, hinbiri kara sii a ga, de a si hima nda a guusu ka bisa kuuroo,

³³ boraa ma cebu, amma a masi forгаа dogoo cebu, sargari juwalkaa ma forgo koynoo daabu jirbi iyye koyne.

³⁴ Sargari juwalkaa ga forгаа guna jirbi iyyantoo hane, nda a gar kanj a mana daaru kuuroo ga, a si hima nda a guusu ka bisa kuuroo, sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a henan. Boraa ma nga bankaarawey numandi, de a ga henan.

³⁵ Amma nda forгаа daaru kuuroo ga ka tonton, nga henanandiyanoo banda ga,

³⁶ sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kanj forгаа daaru kuuroo ga, sargari juwalkaa masi hinbiri kara ceeci, a žiibi.

³⁷ Nda nga do, forгаа cindi nga dogoo ra, de hinbiri bibiyanj zay a ra, forгаа ben. A henan, sargari juwalkaa ma bayrandi kanj a henan.

³⁸ Nda aru wala woy duu ndellayanj nga kuuroo ga, ndella kaarayyanj,

³⁹ sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kanj nga kuuroo ga ndella kaaray kanj goo ma dere goo, ndella de no kanj fatta kuuroo ga, a henan.

⁴⁰ Nda aru bonj hinbirey hun, a taylel, a henan.

⁴¹ Nda nga bonoo jineheroo hinbirey ka hun, teņa se beene ka taylel, a henan.

⁴² Nda taylel dogoo jine wala banda, dori kaaray kanj moņoo ga ciray goo a ra, jiray no kanj fatta taylel dogoo jine wala banda heroo ra.

⁴³ Sargari juwalkaa m'a laasaabu, nda a gar kanj doroo futtaa man'ti kala ikaaray kanj moņoo ga ciray kanj goo tayleloo jineheroo wala banda heroo ra, a ga hima nda jiray kanj goo kuuroo ra,

⁴⁴ jiraykoyni no, a žiibi. Sargari juwalkaa ma bayrandi kanj nga kul ka žiibi, bonoo ga nga doroo goo.

⁴⁵ Jiraykoynoo kanj ga doroo goo ma darbay kottayanj danj, a ma nga bonoo feeri, a ma nga kaaboo daabu, a ma kaati ka nee: <Žiibi, žiibi!>

⁴⁶ Waatoo kul kanj doroo goo a ga, a ga žiibi. A žiibi, a ma goro nga hinne, a ga goro jamaa kaloo se taray.

Fuune kaŋ ga bankaaray wala kuuru jinay žiibandi

⁴⁷ Nda bankaaray ga fuune fatta, a ma tee haabu darbay wala leŋ ŝukka darbay,

⁴⁸ a ma tee ŝukka wala ŝukka kaŋ kayandi, leŋ wala haabu, a ma tee kuuru wala jinay kul kaŋ no kaŋ teendi kuuru ra,

⁴⁹ nda ndellaa man'ti kala ifirzi wala iciray darbaa, wala kuuroo, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra ga, fuune ndella no, a ma cebandi sargari juwalkaa se.

⁵⁰ Sargari juwalkaa ma ndellaa laasaabu, a ma jinaa kaŋ ga ndellaa huru daabu jirbi iyye.

⁵¹ Jirbi iyyantoo hane, a ma ndellaa guna, nda a daaru darbaa, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala kuuroo, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra ga, ndellaa man'ti kala fuune kaŋ nin, a žiibi.

⁵² Darbaa, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, haabu wala leŋ, a ma tee jinay kul kaŋ teendi kuuru ra kaŋ ga ndellaa goo, ma tonandi, zama fuune kaŋ nin no. Hayaa ma tonandi nuune ra ka tee boosu.

⁵³ Nda sargari juwalkaa n'a laasaabu, nda a gar kaŋ ndellaa mana daaru darbaa, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra ga,

⁵⁴ sargari juwalkaa ma yaamar kaŋ hayaa ma numandi kaŋ ga ndellaa huru, de a ma yee k'a daabu jirbi iyye koyne.

⁵⁵ Sargari juwalkaa m'a guna numandiyanoo banda ga, nda a gar kaŋ ndellaa mana alhaali barmay, a mana daaru, a žiibi, a ma tonandi nuune ra ka tee boosu. Guusu no kaŋ tee darbaa jine wala banda heroo ra.

⁵⁶ Nda sargari juwalkaa n'a guna, nda a gar kaŋ ndellaa goo ma dere numandiyanoo banda ga, a m'a dunbu k'a kaa darbaa, wala kuuroo, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi ga.

⁵⁷ Nda a yee ka fatta darbaa, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra ga, fuune no kaŋ goo ma bangay. Ma jinaa kaŋ ga ndellaa huru ton nuune ra k'a tee boosu.

⁵⁸ Darbaa, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra kaŋ n'n'a numandi ka ndellaa kaa, ma numandi koyne, a henan.»

⁵⁹ Woo ti fuune ndella kaŋ huru haabu wala leŋ darbay, wala ŝukka, wala ŝukka kaŋ kayandi, wala jinay kul kaŋ teendi kuuru ra ga ašariyaa hala boraa ma bayrandi kaŋ a henan wala a žiibi.

14

Jiraykoyni henanandiyanoo ašariyaa

¹ Abadantaa ŝelaŋ Musa se ka nee:

² «Jiraykoyni ašariyaa ne nga henanandiyanoo hane: waati kaŋ i n'a ka koy sargari juwalkaa do,

³ sargari juwalkaa ma koy jamaa kaloo se taray, a m'a laasaabu, nda a gar kaŋ jiraykoynoo duu baani nga jiraa doroo ra,

⁴ sargari juwalkaa ma yaamar kaŋ i ma kate boraa kaŋ ga hima ka henan se: ciraw hunante halalante hinka, nda sedere bundu, nda šilli ciray zaram, nda izopu bundu.

⁵ Sargari juwalkaa ma yaamar kaŋ i ma ciraw faa koosu labu kusu kaŋ ra hari henna goo boŋ.

⁶ Ciraw hunantaa, a m'a zaa, nga nda sedere bundoo, nda šilli ciray zaramoo, nda izopu bundoo, a m'i sufa ciraa kaŋ koosandi hari henna boŋ kuroo ra.

⁷ A ma say-saya cee iyye jiraykoynoo ga kaŋ ga hima ka henan nga jiraa ra. Woo banda ga, a ma bayrandi kaŋ a henan, de a ma ciraw hunantaa taŋ saajoo ra.

⁸ Bora a kan ga hima ka henan ma nga bankaarawey jumay, a ma nga hinbirey kul cebu, a ma jumay haroo ra, de a ga henan. Woo banda ga, a ga hin ka huru jamaa kaloo ra, amma a ma cindi huklumoo se taray jirbi iyye.

⁹ Jirbi iyyantoo hane, a ma nga hinbirey kul cebu, boṅoo, nda kaaboo, nda moo beene hinbirey, a ma nga hinbiroo kul cebu, a ma nga bankaarawey jumandi, a ma nga gaahamoo jumay nda hari, de a ga henan.

¹⁰ Jirbi yaahantoo hane, a ma feeji aru-ize hinka kan ga malal sii, nda feeji woy-ize kan goo nda jiiri foo kan ga malal sii, nda farin hamni kilo yagga cine kan loobandi nda jii ka tee taas sargari, nda jii liitar jere zaa.

¹¹ Sargari juwalkaa kan ga henanandiyanoo tee ma bora a kan ga hima ka henan nda hayey wey dan Abadantaa jine cere kubayyan huklumoo mijoo ga.

¹² Sargari juwalkaa ma feeji aru-ize faa dii k'a tee tooṅe sargari, nga nda liitar jeraa jiyoo, a m'i zinji k'i tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine.

¹³ A ma feeji aru-izoo koosu nongoo kan ra zunubu sargaroo nda sargari kukurantaa koosandi, nongu henanante ra, zama takaa kan ti zunubu sargaroo, nga da ti tooṅe sargaroo, sargari juwalkaa ma duu a, haya no kan ga hanse ka henan.

¹⁴ Sargari juwalkaa ma zaa tooṅe sargaroo kuroo ra k'a dan bora a kan ga hima ka henan haṅa henna deeno ga, nda nga kabe henna kobaaroo ga, nda cee henna cew-ize beeroo ga.

¹⁵ Sargari juwalkaa ma zaa liitar jeraa jiyoo ra k'a doori nga kabe laalaa ra,

¹⁶ a ma nga kabe henna kabe-ize foo sufa jiyoo ra kan goo kabe laalaa ra, a ma nga kabe-izoo ka zaa jiyoo ra k'a say-say cee iyye Abadantaa jine.

¹⁷ Sargari juwalkaa ma zaa jii cindoo ra kan goo nga kaboo ra k'a dan bora a kan ga hima ka henan haṅa henna deeno ga, nda nga kabe henna kobaaroo ga, nda nga cee henna cew-ize beeroo ga, tooṅe sargaroo kuroo boṅ.

¹⁸ Jiyoo cindoo kan goo sargari juwalkaa kaboo ra, a m'a fur bora a kan ga hima ka henan boṅoo ga, a ma henanandiyanoo tee a se Abadantaa jine.

¹⁹ Sargari juwalkaa ma zunubu sargaroo kaa, a ma henanandiyanoo tee a se k'a henanandi ka žiiboo kaa a ga. Woo banda ga, a ma sargari kukurantaa almanoo koosu.

²⁰ Sargari juwalkaa ma sargari kukurantaa nda taas sargaroo kaa sargari tonadogoo ga. Sargari juwalkaa ma henanandiyanoo tee bora se, de a ga henan.

Jiraykoyni talka henanandiyanoo

²¹ Nda boro ga talka, de nga hinoo si too hayey wey, a ma feeji aru-ize foo kaa tooṅe sargari k'a tee sargari zinji-zinjante ka henanandiyanoo tee a se. A ma farin hamni kilo hinza kan loobandi nda jii zaa k'a kaa taas sargari nda jii liitar jere,

²² nda gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka kan nga hinoo ga toor'a, affoo zunubu sargari se, affaa sargari kukurante se.

²³ Nga henanandiyanoo jirbi yaahantoo hane, a ma kate ey sargari juwalkaa do cere kubayyan huklumoo mijoo ga Abadantaa jine.

²⁴ Sargari juwalkaa ma tooṅe sargaroo feeji aru-izoo dii nda liitar jeraa jiyoo, a m'i zinji k'i tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine.

²⁵ A ma tooṅe sargaroo feejoo koosu, a ma zaa tooṅe sargaroo kuroo ra k'a dan bora a kan ga hima ka henan haṅa henna deeno ga, nda nga kabe henna kobaaroo ga, nda cee henna cew-ize beeroo ga.

²⁶ Sargari juwalkaa ma doori jiyoo ra nga kabe laalaa ra.

²⁷ Kabe henna kabe-ize foo, a m'a ka zaa jiyoo ra kan goo kabe laalaa ra, a m'a say-say cee iyye Abadantaa jine.

²⁸ Jiyoo kaŋ goo sargari juwalkaa kaboo ra, a ma daŋ a ra bora a kaŋ ga hima ka henan haŋa henna deenoo ga, nda nga kabe henna kobaaroo ga, nda cee henna cew-ize beeroo ga, nongoo kaŋ ra tooŋe sargaroo kuroo jisandi.

²⁹ Woo kaŋ cindi jiyoo ra kaŋ goo sargari juwalkaa kaboo ra, a m'a fur bora a kaŋ ga hima ka henan boŋoo ga ka henanandiyanoo tee a se Abadantaa jine.

³⁰ Woo banda ga, nga nda nga hinagoo, a ma gubagubawey affoo wala tuuzun-izey affoo sarga.

³¹ Nga hinagoo ra, a ma affoo kaa zunubu sargari se, affaa sargari kukurante, taasu sargaroo bande. Sargari juwalkaa ma henanandiyanoo tee bora a se kaŋ ga hima ka henan Abadantaa jine.»

³² Woo ti ašariyaa boro se kaŋ ga jiray doroo goo, de nga hinoo si too henanandiyanoo hayey.

Fuune kaŋ ga hugu žiibandi

³³ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

³⁴ «Waati kaŋ war huru Kanaŋ ganda a ra kaŋ ay g'a noo war se a ma tee war mayraa, nda ay na fuune ndella daŋ hugu ra kaŋ goo ganda a ra kaŋ ti war mayraa,

³⁵ bora a kaŋ wane nda hugoo ma koy a bayrandi sargari juwalkaa se ka nee: <Ay dii ndella dumi ay hugoo ra.>

³⁶ Sargari juwalkaa ma yaamar kaŋ i ma jinawey fattandi hugoo ra za nga mana kaa ka ndellaa guna, hala hayey kaŋ goo hugoo ra kul masi koy harram. Woo banda ga, sargari juwalkaa ma huru ka hugoo laasaabu.

³⁷ A ma ndellaa laasaabu, nda a gar kaŋ ndella guusa firziyaŋ wala icirayyaŋ goo hugoo cetewey ga, i ga hima nda i guusu cetewey ra,

³⁸ sargari juwalkaa ma fatta hugoo ra, waati kaŋ a too hugoo mipoo ga, a ma hugoo daabu jirbi iyye.

³⁹ Jirbi iyyantoo hane, sargari juwalkaa ma yee ka koy a guna, nda a gar kaŋ ndellaa daaru hugoo cetewey bande,

⁴⁰ sargari juwalkaa ma yaamar kaŋ i ma tondey kaa kaŋ ga ndellaa goo, i m'i warra koyraa banda ga nongu harramante ra.

⁴¹ A ma hugoo gundoo kuubi k'a bere k'a koosu. Laboo kaŋ koosandi, i m'a mun koyraa banda ga nongu harramante ra.

⁴² I ma tondi tanayaŋ zaa k'i daŋ ijinawey dogey ra. I ma labu tana ka hugoo sanfa.

⁴³ Nda ndellaa yee ka kaa ka fatta hugoo ra, tondey kaayanoo, nda koosuyanoo, nda sanfayanoo banda ga,

⁴⁴ sargari juwalkaa ma yee ka koy a guna, nda a gar kaŋ ndellaa daaru hugoo ga, fuune no kaŋ nin, a harram.

⁴⁵ I ma hugoo, nda nga tondey, nda bundey, nda hugoo laboo kayri, i m'i ka koy koyraa dumaa ga nongu harramante ra.

⁴⁶ Boro kaŋ huru hugoo ra waatey kaŋ a ga daaba ra, ga žiibi hala almaaroo ra.

⁴⁷ Boro kaŋ kani hugoo ra ma nga darbawey numandi. Boro kaŋ ŋaa hugoo ra ma nga darbawey numandi.

⁴⁸ Amma nda sargari juwalkaa yee ka huru k'a guna, nda a gar kaŋ ndellaa mana daaru hugoo ga nga sanfayanoo banda ga, sargari juwalkaa ma bayrandi kaŋ hugoo henan, ndellaa dere.

⁴⁹ Hugoo zunubu tuusuyanoo se a ma ciraw hinka, nda sedere bundu, nda šilli ciray zaram, nda izopu bundu zaa.

⁵⁰ A ma ciraw faa koosu labu kusu boŋ, labu kusu kaŋ ra hari henna goo boŋ.

⁵¹ A ma sedere bundoo, nda izopu bundoo, nda šilli ciray zaramoo, nda ciraw hunantaa zaa k'i sufa ciraa kaŋ koosandi kuroo nda hari hennaa ra. A ma say-saya cee iyye hugoo ga.

⁵² A ma hugoo zunubu tuusuyanoo tee nda ciraa kuroo nda hari hennaa, nda ciraw hunantaa, nda sedere bundoo, nda izopu bundoo, nda šilli ciray zaramoo.

⁵³ A ma ciraw hunantaa taŋ koyraa banda ga, saajoo ra. A ma henanandiyanoo tee hugoo se, de a ga henan.»

⁵⁴ Woo ti jiray dori wala fuune ndella dumi kul kaŋ no, nda forgo,

⁵⁵ nda bankaaray ndella, nda hugu ndella,

⁵⁶ nda funsu, nda futta, nda ndella kaaray ašariyaa,

⁵⁷ ka bayrandi waati kaŋ haya žiibi nda waati kaŋ haya henan. Woo ti jiray nda fuune ašariyaa.

15

Arutarawey žiiboo ašariyaa

¹ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

² «Šelaŋ Izirayel borey se ka nee: «Aru kul kaŋ nga harimundogoo ga mandi, nga mandiroo g'a žiibandi.

³ Hayaa ne kaŋ ga kate nga mandiroo m'a žiibandi: nga harimundogoo ma mandi wala a ma mandiroo dii, nga žiiboo no.

⁴ Daari kul kaŋ ga boraa kaŋ ga mandi kani ga žiibi, haya kul kaŋ ga a goro ga žiibi.

⁵ Boro kaŋ tuku nga daaroo ga ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

⁶ Boro kaŋ goro jinay ga kaŋ ga boraa kaŋ ga mandi doona ka goro, boraa ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

⁷ Boro kaŋ tuku boraa kaŋ ga mandi gaahamoo ga, boraa ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

⁸ Nda boraa kaŋ ga mandi tufa boro ga kaŋ ga henan, boraa ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

⁹ Kaarumay kul kaŋ ga boraa kaŋ ga mandi žigi, ga žiibi.

¹⁰ Boro kul kaŋ tuku haya kul kaŋ no ga kaŋ bay ka cindi a cire, a ga žiibi hala almaaroo ra. Boro kul kaŋ na jinawey wey affoo zaa, ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

¹¹ Boro kul kaŋ ga boraa kaŋ ga mandi tuku, a mana nga kabey numay, boraa ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

¹² Labu jinay kaŋ ga boraa kaŋ ga mandi tuku, ma kayrandi, bundu jinawey ma leelandi nda hari.

¹³ Waati kaŋ boraa kaŋ ga mandi, mandiroo kay, a ma jirbi iyye kabu nga henanandiyanoo se, a ma nga bankaarawey numandi, a ma nga gaahamoo numay hari dandidoo hari ra, de a ga henan.

¹⁴ Jirbi yaahantoo hane, a ma gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka zaa, a ma kaa Abadantaa jine cere kubayyan hukukumoo miŋoo ga k'i noo sargari juwalkaa se.

¹⁵ Sargari juwalkaa m'i sarga, affoo zunubu sargari, affaa sargari kukurante. Sargari juwalkaa ma henanandiyanoo tee a se Abadantaa jine nga mandiroo se.

¹⁶ Nda aru almaaniyoo mun a ga, a ma nga gaahamoo kul numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

¹⁷ Bankaaray nda kuuru kul kaŋ ga almaaniyoo huru ma numandi nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

¹⁸ Nda woy nda aru marga nda cere, i ma ngi boŋ numay nda hari, i ga žiibi hala almaaroo ra.

Woytarawey žiiboo ašariyaa

¹⁹ Nda woy ga mandi, nga mandiroo man'ti kala nga gaaham žiiboo, a ma cindi nga žiiboo ra jirbi iyye, boro kul kaŋ tuku a ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁰ Haya kul kaŋ ga a kani waatoo kaŋ a goo nga žiiboo ra, ga žiibi. Haya kul kaŋ ga a goro ga žiibi.

²¹ Boro kul kaŋ tuku nga daaroo ga ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

²² Boro kul kaŋ tuku jinay kul kaŋ ga woyoo doona ka goro, a ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

²³ Nda haya goo daaroo boŋ wala jinaa ga, haya kul kaŋ no kaŋ ga a doona ka goro, boro kaŋ tuku a ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁴ Aru kaŋ marga nda woyoo, woyoo gaaham žiiboo ga huru a ga, a ga žiibi jirbi iyye. Daari kul kaŋ ga a kani ga žiibi.

²⁵ Nda woy ga kuri mandi jirbi boobo kaŋ man'ti nga gaaham žiiboo waatoo, wala a ga mandi ka gay ka bisa nga gaaham žiiboo waatoo, waatoo kul kaŋ a ga mandi, a ga žiibi sanda nga gaaham žiiboo waatoo.

²⁶ Daari kul kaŋ ga a kani jirbey kul kaŋ ra a ga mandi ga tee sanda nga gaaham žiiboo daaroo. Jinay kul kaŋ ga a goro ga žiibi sanda nga gaaham žiiboo takaa.

²⁷ Boro kul kaŋ tuku hayey wey ga, ga žiibi, a ma nga bankaarawey numandi, a ma nga boŋ numay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra.

²⁸ Nda nga mandiroo kay, a ma jirbi iyye kabu, woo din banda ga, a ga henan.

²⁹ Jirbi yaahantoo hane, a ma gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka zaa k'i ka koy sargari juwalkaa do cere kubayyan hukcumoo mipoo ga.

³⁰ Sargari juwalkaa ma affoo kaa zunubu sargari, affaa sargari kukurante. Sargari juwalkaa ma henanandiyanoo tee a se Abadantaa jine nga gaaham žiiboo mandiroo se.

³¹ War ma Izirayel borey moorandi ngi žiiboo, i masi duu k'ay gorodogoo kaŋ goo i game žiibandi ka buu ngi žiiboo ra.»

³² Woo ti boro kaŋ ga mandi wala boro kaŋ nga almaaniyoo mun a ga k'a žiibandi,

³³ wala woy kaŋ ga dor nga gaaham žiiboo maaganda se, boro kul, aru wala woy kaŋ ga mandi, wala aru kaŋ marga nda woy kaŋ ga žiibi, ašariyaa.

16

Zunubu tuusuyanoo zaaroo

¹ Haruna iz'aru hinkaa kaŋ man kate Abadantaa jine, ngi buuyanoo banda ga, Abadantaa šelan Musa se.

² Abadantaa nee Musa se: «Šelan ni armaa Haruna se, a masi huru alwaati kul nongu henanantaa ra, ridowoo dumaa ga, daabirjoo jine kaŋ goo sundukoo ga, hala a masi koy buu, zama ay ga bangay duulaa ra sundukoo daabirjoo se beene.

³ Takaa ne kaŋ nda Haruna ga hima ka huru nongu henanantaa ra: a ma haw yaaru zaa zunubu sargaroo se, nda feeji gaaru sargari kukurantaa se.

⁴ A ma šukka kaŋ se i ga nee leŋ kaayi henanante dan nga ga, a ma leŋ šukka npogo dan, a ma nga centoo haw nda leŋ šukka gamahaw, a ma leŋ šukka fatala didiji nga boŋoo ga, bankaaray henananteyan no. A ma nga gaahamoo numay nda hari jina a m'i dan.

⁵ A ma jindaaru hinka taa Izirayel borey jamaa kone k'i tee zunubu sargari, nda feeji gaaru foo sargari kukurante se.

⁶ Haruna ma zunubu sargaroo haw yaaroo sarga nga boŋ se, a ma zunubu tuusuyanoo tee nga boŋ nda nga hugoo se.

⁷ A ma jindaaru hinkaa zaa k'i dan Abadantaa jine cere kubayyan huklumoo mijoo ga.

⁸ Haruna ma alkurra kar jindaaru hinkaa ga ka dii woo kan Abadantaa ga duu a nda woo kan Azazel* ga duu a.

⁹ Haruna ma kate jindaaroo kan alkurraa kate Abadantaa ma duu a, a ma tee zunubu sargari.

¹⁰ Jindaaroo kan alkurraa kate Azazel† ma duu a, nga hunantaa ma jisandi Abadantaa jine hala i ma zunubu tuusuyanoo tee a ga k'a sanba saajoo ra Azazel do.

¹¹ Haruna ma zunubu sargaroo haw yaaroo kaa nga boŋ se, a ma zunubu tuusuyanoo tee nga boŋ nda nga hugoo se. A ma zunubu sargari haw yaaroo koosu nga boŋ se.

¹² A ma dugu canboo too nda denji ciray sargari tonadogoo ra kan goo Abadantaa jine, a ma nga kabe hinkaa too nda dugu hew kaana hamni, a m'i ka koy ridowoo dumaa ga.

¹³ A ma dugoo dan nuunaa ra kan goo Abadantaa jine hala dugoo dulloo ma daabirjoo kan goo seedetaraa sundukoo boŋ daabu, hala Haruna masi koy buu.

¹⁴ A ma zaa haw yaaroo kuroo ra k'a say-say nda nga kabe-izoo sundukoo daabirjoo jineheroo ga waynahunay here. A ma nga kabe-izoo ka zaa kuroo ra k'a say-say cee iyye sundukoo daabirjoo jine.

¹⁵ A ma zunubu sargaroo jindaaroo koosu kan hun jamaa se, a ma kuroo ka koy ridowoo dumaa ga, a ma takaa tee kuroo se kan a n'a tee haw yaaroo wanoo se, a ma say-saya sundukoo daabirjoo ga nda sundukoo daabirjoo jine.

¹⁶ A ma henanandiyanoo tee nongu henanantaa se Izirayel borey žiibey nda ngi hooyaney ra, maanaa ngi zunubey kul. A ma taka follokaa tee cere kubayyan huklumoo se kan goo i bande ngi žiibey gamey ra.

¹⁷ Adamize kul masi bara cere kubayyan huklumoo ra waati kan a koy zunubu tuusuyanoo tee nongu henanantaa ra hala waati kan a fatta. Woo banda ga, a ma zunubu tuusuyanoo tee nga boŋ, nda nga hugoo, nda Izirayel jamaa kul se.

¹⁸ A ma fatta sargari tonadogoo here kan goo Abadantaa jine, a ma zunubu tuusuyanoo tee a se. A ma zaa haw yaaroo kuroo nda jindaaroo kuroo ra k'i dan sargari tonadogoo hilley ga, carawey bande.

¹⁹ A ma nga kabe-izoo ka zaa kuroo ra k'a say-say cee iyye. A m'a henanandi ka hun Izirayel borey žiibey ra.

²⁰ Waati kan a na zunubu tuusuyanoo tee nongu henanantaa, nda cere kubayyan huklumoo, nda sargari tonadogoo se ka ben, a ma kate jindaaru hunantaa.

²¹ Haruna ma nga kabe hinkaa fur jindaaru hunantaa boŋoo ga, a ma Izirayel borey laybey kul har a ga, nda ngi hooyaney kul, nda ngi zunubey kul, a m'i dan jindaaroo boŋoo ga. A m'a tan, aru foo kan kayandi m'a ka koy saajoo ra.

²² Jindaaroo ga ngi laybey kul zaa ka koy nongu ra kan ra boro sii. Aroo ma jindaaroo tan a ma koy saajoo ra.

²³ Haruna ma huru cere kubayyan huklumoo ra ka len šukka bankaarawey kan a n'i dan waatoo kan a ga huru nongu henanantaa ra, kaa k'i jisi no din.

²⁴ A ma nga gaahamoo jumay nda hari nongu henanante ra, a ma nga bankaarawey dan. Woo banda ga, a ma fatta ka nga sargari kukurantaa kaa ka jamaa sargari kukurantaa kaa, a ma zunubu tuusuyanoo tee nga boŋ nda jamaa se.

²⁵ A ma zunubu sargaroo maanoo dullandi sargari tonadogoo boŋ.

* **16:8 16.8** Azazel, a ga hin ka tee, Ibilisi ganjey affoo maapoo no. † **16:10 16.10** Sorro 8to.

²⁶ Bora a kaŋ na jindaaroo taŋ a ma koy Azazel‡ do ma nga bankaarawey jumandi, a ma nga gaahamoo jumay nda hari, woo banda ga, a ga hin ka huru jamaa kaloo ra.

²⁷ I ma zunubu sargaroo haw yaaroo nda zunubu sargaroo jindaaroo kaŋyaŋ ra kuroo kaandi ka koy nongu henanantaa ra ka henanandiyanoo tee ka koy jamaa kaloo se taray ka ngi kuurey, nda hamey, nda ngi teeley žiibey ton nuune ra k'i tee boosu.

²⁸ Bora a kaŋ n'i ton ma nga bankaarawey jumandi, a ma nga gaahamoo jumay nda hari, woo banda ga, a ga hin ka huru jamaa kaloo ra.

²⁹ Hantum kaŋ si tun ne war se: handu iyyantoo jirbi woyantoo (10to) ra, war ma meehaw, war masi goy kul tee, a ma tee ganda-ize wala yaw kaŋ ga waati tee war do.

³⁰ Zama hanoo din, i ga zunubu tuusuyanoo tee war se hala war ma duu ka henan, de war ga henan war zunubey kul ra Abadantaa jine.

³¹ A ma tee war se hunanzam zaari kaŋ bisa hunanzam zaarey jerey, war ma meehaw. Hantum kaŋ si tun no.

³² Sargari juwalkaa kaŋ yonandi§, kaŋ gorandi sargari juwalyanoo goyoo ra ka huru nga baaba dogoo ra no ma zunubu tuusuyanoo tee. A ma leŋ šukka darbawey daŋ, darbay henanantey.

³³ A ma henanandiyanoo tee nongu henanantey ihenanantaa se, a ma henanandiyanoo tee cere kubayyan hukukumoo nda sargari tonadogoo se, a ma zunubu tuusuyanoo tee sargari juwalkey nda alžamaa kul se.

³⁴ Woo ma tee war se hantum kaŋ si tun hala zunubu tuusuyanoo ma teendi Izirayel borey se ngi zunubey kul se cee foo jiiroo ra.» A n'a tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

17

Nongey kaŋ kayandi sargari teeyan se

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Šelaŋ Haruna, nda nga iz'arey, nda Izirayel borey kul se, nee i se: <Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a yaamar:

³ "Boro kul kaŋ Izirayel hugu-izey ra ga haw yaaru, wala feeji, wala hancin koosu jamaa kaloo ra, wala a g'a koosu kaloo se taray,

⁴ de a man'a ka koy cere kubayyan hukukumoo mijoo ga k'a kaa sargari Abadantaa maapoo ga, Abadantaa gorodogoo jine, i g'a hãa nda kuroo din. A na kuri mun, bora a din ga hun nga jamaa ra,

⁵ hala Izirayel borey ma duu ka kate ngi sargarey kaŋ i goo m'i kaa saajoo ra. I ma kate ey Abadantaa maapoo ga, cere kubayyan hukukumoo mijoo ga, sargari juwalkaa do, i m'i kaa alaafiya teendi sargaroo Abadantaa maapoo ga.

⁶ Sargari juwalkaa ma kuroo say-say Abadantaa sargari tonadogoo boŋ, cere kubayyan hukukumoo mijoo ga, a ma maanoo dullandi k'a tee sunnaara kaana Abadantaa se.

⁷ I masi yee ka ngi sargarey kaa jindaaru toorey maapey ga kaŋ bande i ga izefututaray tee*. Woo ma tee i se hantum kaŋ si tun ngi zamaney se.">

⁸ Nee i se: <Boro kul kaŋ Izirayel hugu-izey ra, wala yawey kaŋ ga waati tee i do ra, na sargari kukurante wala sargari kaa,

⁹ de a mana kate a cere kubayyan hukukumoo mijoo ga k'a sarga Abadantaa maapoo ga, bora a din ga hun nga jamaa ra.

Hunayan sii kala kuri ra

‡ 16:26 16.26 Sorro 8to. § 16:32 16.32 Zamnaa 4.3. * 17:7 17.7 Man'ti gaaham here no, laadir jaŋay no Irkoy here.

¹⁰ Boro kul kaŋ Izirayel hugu-izey ra, wala yawey kaŋ ga waati tee i do ra, na kuri dumi kul kaŋ no ŋaa, ay g'ay ndumoo bere boraa se, de ay g'a kaa nga jamaa ra.

¹¹ Zama hundikoyini hunaroo sii kala nga kuroo ra, agay, ay na war noo yaamar, kuroo kaŋ goo sargari tonadogoo boŋ ma zunubu tuusuyanoo tee war boŋ hundey se, zama kuri ra, gaaham hunaa goo, a ga zunubu tuusuyanoo tee.

¹² Woo se ay nee Izirayel borey se: “War ra, boro kul masi kuri ŋaa. Yawoo mo kaŋ ga waati tee war do masi kuri ŋaa.”

¹³ Boro kul kaŋ Izirayel borey ra, wala yawey kaŋ ga waati tee i do ra na adabba wala ciraw kaŋ ga ŋandi hoo k'a dii, a ma kuroo mun k'a daabu nda labu.

¹⁴ Zama hundikoyini kul, nga kuroo ti hundoo. Woo se ay nee Izirayel borey se: “War masi hundikoyini kul kuroo ŋaa, zama hundikoyini kul hundoo ti nga kuroo. Boro kul kaŋ n'a ŋaa ma tuusandi.”

¹⁵ Boro kul kaŋ no kaŋ na jifa wala adabba kaŋ hooga n'a wii ŋaa, a ma tee ganda-ize wala yaw, boraa ma nga bankaarawey jumandi, a ma nga boŋ jumay nda hari, a ga žiibi hala almaaroo ra. Woo banda ga, a ga henan.

¹⁶ Nda a man'i jumay, a mana nga gaahamoo jumay, a ga nga layboo zaa.»

18

Margarey kaŋ si bisa

¹ Abadantaa ŧelan Musa se ka nee:

² «ŧelan Izirayel borey se, nee i se: <Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

³ War masi teegoyoo tee kaŋ ga teendi Misira gandaa kaŋ ra war goro, war masi teegoyoo tee kaŋ ga teendi Kanaŋ gandaa kaŋ ra ay goo ma koy nda war. War masi hanga ngey hantumey.

⁴ War m'ay fondawey ka goy, war m'ay hantumey dii k'i ka dira. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

⁵ W'ay hantumey nda ay fondawey dii, boro kaŋ g'i ka goy ga huna nda ey. Agay ti Abadantaa.

⁶ Aru kul masi too nga boro maanaa do ka dii nga gaa koonoo ka marga nda a. Agay ti Abadantaa.

⁷ Masi ni baaba kaynandi ka dii ni jaa gaa koonoo ka marga nda a. Ni jaa no, masi dii nga gaa koonoo ka marga nda a.

⁸ Masi dii ni baaba wandoo gaa koonoo ka marga nda a, ni baaba gaa koonoo no.

⁹ Masi dii ni woymaa gaa koonoo ka marga nda a, ni baaba ize woyoo wala ni jaa ize woyoo, a hayandi hugoo ra wala hugu tana ra a hayandi.

¹⁰ Masi dii ni iz'aroo ize woyoo wala ni ize woyoo ize woyoo gaa koonoo ka marga nda a, zama ni haawoo no.

¹¹ Masi dii ni baaba wandoo ize woyoo kaŋ ni baaba duu a a ga, gaa koonoo ka marga nda a, ni woymaa no.

¹² Masi dii ni baaba woymaa gaa koonoo ka marga nda a, ni baaba boro maana no.

¹³ Masi dii ni jaa woymaa gaa koonoo ka marga nda a, zama ni jaa boro maana no.

¹⁴ Masi dii ni baaba armaa gaa koonoo ka marga nda a, masi too nga wandoo do, ni jaa no.

¹⁵ Masi dii ni nzura woyoo gaa koonoo ka marga nda a, ni iz'aroo wandoo no, masi dii nga gaa koonoo ka marga nda a.

¹⁶ Masi dii ni armaa wandoo gaa koonoo ka marga nda a, ni armaa haawoo no.

¹⁷ Masi dii woy nda nga ize woyoo gaa koonoo ka marga nda a. Masi nga iz'aroo ize woyoo zaa ka marga nda a, masi nga ize woyoo ize woyoo zaa ka dii nga gaa koonoo ka marga nda a, boro maanayan no, almuhal ti woo.

¹⁸ Ni wandoo hunaroo ga, masi nga woymaa zaa ka dii nga gaa koonoo ka marga nda a, a ga kate waccetaray.

¹⁹ Masi too woy do ka dii nga gaa koonoo ka marga nda a waati kaŋ a ga dii nga gaaham žiiboo.

²⁰ Masi marga nda ni gandaa boro wandoo, a ga ni žiibandi.

²¹ Ni hayroo ra, masi boro kul tee sargari tooroo kaŋ maapoo ti Molok se. Masi ni Koyoo maapoo kaynandi. Agay ti Abadantaa.

²² Masi kani nda aru sanda takaa kaŋ nda boro ga kani nda woy. Almuhal no.

²³ Masi kani nda adabba kul kaŋ no ka ni boŋ žiibandi a bande. Woy masi kay adabba jine ka marga nda a, haya futu-futu no.

²⁴ War masi hayey wey affoo kul ka war boŋ žiibandi, zama dumey kaŋ ay goo m'i gaaray war jine na ngey boŋ žiibandi nda hayey wey kul.

²⁵ Gandaa žiibi, ay n'a noo nga zunuboo gurzugaa, gandaa na nga izey yeeri.

²⁶ Amma war, war m'ay hantumey nda ay fondawey dii. Ganda-ize nda yaw kaŋ ga waati tee war do, war masi almuhaley wey affoo kul tee.

²⁷ Almuhaley wey kul borey kaŋ goro war jine gandaa ra n'i tee. Gandaa bere ka žiibi.

²⁸ Gandaa masi koy war yeeri waati kaŋ war n'a žiibandi takaa kaŋ nda a na gandaa yeeri kaŋ na war jin ka kaa.

²⁹ Boro kul kaŋ na almuhaley wey affoo tee, borey kaŋ g'i tee ga hun ngi jamaa ra.

³⁰ War ma hayaa dii kaŋ ay na noo war se war m'a dii, taka kaŋ ra war masi alaada almuhalantey tee kaŋ teendi za war mana kaa. War masi war boŋ žiibandi i bande. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»

19

Irkoy here henanyan ašariyawey

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Šelaŋ Izirayel borey jamaa kul se, nee i se: <Wa henan, zama agay, Abadantaa, war Koyoo ga henan.

³ War affoo kul ma hunbur nga jaa nda nga baaba, war m'ay hunanzam zaarey dii. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

⁴ War masi bere toorey here, war masi irkoyyaŋ tee war boŋ se nda guuru mennante. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

⁵ Nda war ga alaafiya teendi sargaroo kaa Abadantaa maapoo ga, war m'a kaa nda taka kaŋ ra a ma taandi.

⁶ A ma ŋandi hanoo kaŋ ra war n'a kaa wala subaa ra, woo kaŋ cindi jirbi hinzantoo hane ma tonandi nuune ra ka tee boosu.

⁷ Nda boro ŋaa a ra jirbi hinzantoo hane, haya hasarante no, a si taandi.

⁸ Boro kaŋ ŋaa a ra ga nga layboo zaa, zama a na haya kaynandi kaŋ yeetandi jere ga Abadantaa se. Bora a woo ga hun nga jamaa ra.

⁹ Waati kaŋ war ga war gandaa hegaa tee, masi ni faaroo hegay hala kanjey ra, masi hayey marga kaŋ ga hima ka kurma-kurmandi ni hegaa ra.

¹⁰ Ni alaneb faaroo izey kaŋ cindi a ra hegaa banda ga, mas'i kaa, masi izey kaŋ kaŋ kurma-kurma. M'i naŋ talkey nda yawey se. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

¹¹ War masi zay, war masi war gandaa boro zanba, war masi war gandaa boro hiila.

¹² War masi žee taari ga nda ay maapoo, nda n'n'a tee, n'ga ni Koyoo maapoo kaynandi. Agay ti Abadantaa.

¹³ Masi ni cinaa kom, mas'a zay. Ni goykaa banaa masi kani ni do hala subaa ra.

¹⁴ Masi lutu danga, masi haya daŋ danaw jine kaŋ g'a kaŋandi. Ma hunbur ni Koyoo. Agay ti Abadantaa.

¹⁵ Masi borey fay-fay ciiti ra: masi talkaa ndumoo guna, masi almankoynoo jer. Ma ni gandaa boro ciiti nda šerretaray.

¹⁶ Masi huru ka fatta ni jamaa ra ka miimanda. Masi kayandi ni cinaa kuroo ma mun. Agay ti Abadantaa.

¹⁷ Masi ni armaa harram ni binoo ra. Masi goro mana ni gandaa boro danj fondaa ra, nga ra n'si nga zunuboo zaa.

¹⁸ Masi faasa ni boŋ se, masi dori dii ni binoo ra ni paa-izey se, amma ma baa ni cinaa sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ. Agay ti Abadantaa.

¹⁹ W'ay hantumey dii. Ni adabbaa ra, masi ihinka kanj man'ti dumi foo marga nda cere. Masi dumi cine hinka say ni faaroo ra. Masi darbay danj kanj šilli dumi hinka nda a kayandi.

²⁰ Nda aru marga nda woy, ka gar kanj koŋŋa no kanj cewoo diyandi, a mana dayandi, a mana sawalandi, i ma zukandi, amma i masi wiiyandi, zama woyoo mana sawalandi.

²¹ Aroo ma kate nga tooje sargaroo Abadantaa maajoo ga, cere kubayyan hukumoo mijoo ga, feeji gaaru tooje sargaroo se.

²² Sargari juwalkaa ma zunubu tuusuyanoo tee a se Abadantaa jine nda tooje sargaroo feeji gaaroo nga zunuboo kanj a n'a tee se, de nga zunuboo kanj a n'a tee ga yaafandi.

²³ Waati kanj war huru gandaa ra, war na tuuri dumi kul kanj ga ŋandi duma, war ma izoo guna sanda haya kanj žiibi. A si bisa war se. Jiiri hinza a masi ŋandi.

²⁴ Jiiri taacantoo ra, ngi izey kul ga tee haya henanante ka Abadantaa saabu.

²⁵ Jiiri guwantoo ra, war ma izey ŋaa hala i ma boosu ka tonton war se. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

²⁶ War masi haya kul ŋaa nda nga kuroo. War masi alkurra kar, war masi gunandi.

²⁷ War masi war boŋ hinbirey caraway kaa, masi ni kaaboo mijoo kosu,

²⁸ war masi tooru-tooruyan kaa war gaahamoo ga bukaw se, war masi tammaasa zeeri war ga. Agay ti Abadantaa.

²⁹ Masi ni izoo kaynandi k'a tee woykuuru, hala gandaa masi koy tee woykuuru, a masi too nda almuh.

³⁰ War m'ay hunanzam zaarey dii, war m'ay nongu henanantaa beerandi. Agay ti Abadantaa.

³¹ War masi bere borey kanj ga bukaway tunandi nda gunandikey here, war mas'i ceeci, war masi koy žiibi i bande. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

³² Ma aladabu hinbiri kaaraykoyi jine, ma boro žeena beerandi, ma hunbur ni Koyoo. Agay ti Abadantaa.

³³ Nda yaw ga waati tee ni bande war gandaa ra, war mas'a šiita.

³⁴ Yawoo kanj ga waati tee war bande, war m'a dii sanda ganda-ize cimi, ma bag'a sanda takaa kanj nda n'ga baa ni boŋ, zama war tee yaw Misira gandaa ra. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.

³⁵ War masi borey fay-fay ciiti ra, wala haya kuuyan nešiyani ra, wala haya tinj nešiyani ra, wala mudu ra.

³⁶ Basikiloo ma šerre, neša tondey ma šerre, kilowoo ma šerre, liitaroo ma šerre. Agay ti Abadantaa, war Koyoo kanj na war fattandi Misira gandaa ra.

³⁷ War m'ay hantumey kul nda ay fondawey kul dii, war m'i ka goy. Agay ti Abadantaa.»»

20

Teegoy futu zukandoo

¹ Abadantaa šelanj Musa se ka nee:

² «Izirayel borey, nee i se: <Boro kul kaŋ Izirayel borey ra, wala yawey kaŋ ga waati tee Izirayel ra, nga hayroo ra a na affoo noo Molok* se, a waazibi bora ma wiiyandi. Gandaa borey m'a warra nda tondi k'a wii.

³ Agay, ay g'ay ndumoo bere bora din se, de ay g'a kaa nga jamaa ra, zama nga hayroo ra a na affoo noo Molok maapoo ga k'ay nongu henanantaa žiibandi k'ay maa henanantaa kaynandi.

⁴ Nda gandaa borey na ngi moyey daabu aroo woo kaŋ nga hayroo ra, a na affoo noo Molok maapoo ga teegoyey ga, i man'a wii,

⁵ ay g'ay ndumoo bere bora din nda nga hugoo se, nga nda borey kul kaŋ ga izefututaray tee a bande, ka izefututaray tee† Molok bande, ay g'i kaa ngi jamaa ra.

⁶ Boro kaŋ bere borey kaŋ ga bukawey tunandi wala gunandikey here ka marga i bande ka izefututaray tee, ay g'ay ndumoo bere bora din se, de ay g'a kaa nga jamaa ra.

⁷ Wa war boŋ henanandi ka tee henananteyan‡, zama agay ti Abadantaa, war Koyoo.

⁸ W'ay hantumey dii, war m'i ka goy. Agay ti Abadantaa kaŋ ga war henanandi.

⁹ Boro kul kaŋ na nga baaba wala nga paa danga šikka sii ga wiiyandi. A na nga baaba wala nga paa danga, nga hundoo alhakoo goo a ga.

¹⁰ Nda aru na zina nda woyhiji, a marga nda nga cinaa wandoo, aru nda woy zinateeroo šikka sii ga wiiyandi.

¹¹ Aru kaŋ kani nda nga baaba wandoo, a dii nga baaba gaa koonoo ka marga nda a, ngi boro hinkaa kul šikka sii ga wiiyandi. Ngi hundey alhakey goo i ga.

¹² Aru kaŋ kani nda nga iz'aroo wandoo, ngi boro hinkaa kul šikka sii ga wiiyandi, haya futu-futu no i n'a tee. Ngi hundey alhakey goo i ga.

¹³ Aru kaŋ kani nda aru sanda takaa kaŋ nda boro ga marga nda woy, ngi boro hinkaa kul na almuhai tee, šikka sii i ga wiiyandi. Ngi hundey alhakey goo i ga.

¹⁴ Aru kaŋ na woy nda nga paa zaa hiijay, almuhai no, i ma tonandi nuune ra ka tee boosu, aroo nda woyoo, hala almuhai woo dumoo masi teendi war do.

¹⁵ Aru kaŋ kani nda adabba, šikka sii a ga wiiyandi, war ma adabba mo wii.

¹⁶ Woy kaŋ man adabba ka marga nda a, ma woyoo nda adabba wii. Šikka sii i ga wiiyandi, ngi hundey alhakey goo i ga.

¹⁷ Aru kaŋ na nga woymaa zaa hiijay, baaboo ize woyoo wala paŋoo ize woyoo, de a dii nga woymaa gaa koonoo ka marga nda a, woymaa dii nga armaa gaa koonoo ka marga nda a, haawi no, i ma tuusandi ka hun ngi paa-izey moyey cire. A dii nga woymaa gaa koonoo ka marga nda a, a ga nga layboo zaa.

¹⁸ Aru kaŋ kani nda woy kaŋ goo ma dii nga gaaham žiiboo, a dii nga gaa koonoo ka marga nda a, a na woyoo kuroo mandiroo fatawandi, de woyoo na nga kuri mandiroo fatawandi. Ngi boro hinkaa kul ga hun ngi jamaa ra.

¹⁹ Masi dii ni paa woymaa wala ni baaba woymaa gaa koonoo ka marga nda a, zama boro kaŋ na woo tee na nga boro maanaa fatawandi. Ngi boro hinkaa ga ngi layboo zaa.

²⁰ Aru kaŋ kani nda nga hasaa wandoo, a dii nga hasaa gaa koonoo ka marga nda a, ngi zunuboo ga hanga ey, i ga buu bila ize.

²¹ Aru kaŋ na nga armaa wandoo zaa hiijay, taka žiiba no, a dii nga armaa gaa koonoo ka marga nda a, i si duu ize.

²² War m'ay hantumey nda ay fondawey kul dii, war m'i ka goy hala gandaa kaŋ ra ay goo ma war dan war ma goro masi koy war yeeri.

* 20:2 20.2 Zamnaa 18.21. † 20:5 20.5 Zamnaa 17.7. ‡ 20:7 20.7 «Wa war boŋ henanandi ka tee henananteyan», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Wa war boŋ henanandi, de war ga henan».

²³ War masi dira dumey kan ay g'i gaaray war jine hantumey bande, zama i na hayey wey kul tee, ay konna ey.

²⁴ Ay nee war se:

“War no ma ngi laboo mayray,
agay no k'a noo war se, war m'a mayray,
ganda no kan ra waa nda yuu ga tee hari.”§

Agay ti Abadantaa, war Koyoo kan na war nda gandawey fay k'i kaa cere ra.

²⁵ War ma adabba halalantey, nda iharramantey, nda ciraw harramantey, nda ihalalantey fay k'i kaa cere ra, hala war masi war bonj tee haya wangante nda adabbawey, wala cirawey, wala haya kul kan ga ziilam-ziilam laboo ga, kanyan ay n'i fay k'i kaa cere ra ka bayrandi kan i ga harram.

²⁶ Wa tee henananteyan ya ne, zama agay, Abadantaa, ay ga henan. Ay na war nda gandawey fay ka war kaa cere ra hala war ma tee ay mayraa.

²⁷ Aru wala woy kul kan ga bukawey tunandi ka goy, wala i ga gunandi, šikka sii i ga wiiani, i ma tondi warra k'i wii. Ngi hundey alhakey goo i ga.»

21

Sargari juwalkey here ašariyaa

¹ Abadantaa nee Musa se: «Šelan sargari juwalkey, Haruna iz'arey se, nee i se: <Sargari juwalkaw masi nga bonj žiibandi nda bukaw nga borey ra,

² nda man'ti nga boro maana no, nga jaa, wala nga baaba, wala nga iz'aroo, wala nga ize woyoo, wala nga armaa.

³ Nga woymaa gundoo kan si aru bay, kan mana hiiji, nga se, a ga hin ka nga bonj žiibandi.

⁴ Nda aruhiji no, a masi nga bonj žiibandi nga borey ra* ka nga bonj kaynandi.

⁵ I masi taylel kaa ngi bonjey ra, i masi ngi kaabey kanjey cebu, i masi toorutooruyan kaa ngi gaahamoo ga.

⁶ I ma tee henananteyan ngi Koyoo maapoo ga, i masi ngi Koyoo maapoo kaynandi, zama ngi no ma kate sargari tonantey Abadantaa maapoo ga, ngi Koyoo ŋaahayaa: i ma henan.

⁷ I masi woykuuru wala woy kan maapoo hasara zaa hiijay, i masi woy zaa kan kurpoo n'a fay, zama sargari juwalkaw ga henan, a yeetandi jere ga nga Koyoo se.

⁸ M'a dii sanda henanante, zama nga no ma ni Koyoo ŋaahayaa ka too, a ma tee ma ne henanante, zama ay ga henan, agay kan ti Abadantaa no ma war henanandi.

⁹ Nda sargari juwalkaw ize woy na nga bonj hasara ka tee woykuuru, a na nga baaba kaynandi, woykaynaa ma tonandi nuune ra ka tee boosu.

¹⁰ Sargari juwalkaw beeroo kan bisa nga armyey, woo kan bonjoo ga yonyan jiyoo doorandi, woo kan yeetandi jere ga ka darbawey henanantey dan, a masi nga bonjoo feeri, a masi nga kaayey kottu ka nga dooraa cebe.

¹¹ A masi koy bukaw kul here, ba nda nga baaba wala nga jaa no, a masi nga bonj žiibandi.

¹² A masi hun nongu henanantaa ra, a masi nga Koyoo nongu henanantaa kaynandi, zama nga Koyoo yonyan jiyoo k'a dan jere ga nga se. Agay ti Abadantaa.

¹³ Woy kan si aru bay no a m'a zaa hiijay.

¹⁴ A masi woy kan kurpoo buu, wala woykurunbu, wala woy kan maapoo hasara nda woykuurutaray zaa hiijay. A ma woy zaa kan si aru bay, nga borey ra.

§ 20:24 20.24 Fattaroo 3.8. * 21:4 21.4 «Nda aruhiji no, a masi nga bonj žiibandi nga borey ra», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Bonjkoyni no, a masi nga bonj žiibandi nga jamaa ra».

¹⁵ A masi nga hayroo kaynandi nga jamaa ra, zama agay ti Abadantaa kan g'a henanandi.»

¹⁶ Abadantaa yee ka šelan Musa se ka nee:

¹⁷ «Nee Haruna se: <Ni hayroo ra, nga zamaney ra, aru kul kan malal goo a ga masi nga Koyoo ŋaahayaa ka too.

¹⁸ Zama aru kul kan ga malal goo masi man, a ma tee danaw aru wala bongu, wala niine šiira, wala boro kan cewey bisa cere,

¹⁹ wala aru kan cewoo wala kaboo kayri,

²⁰ wala koomakoyni, wala boro dungurya, wala aru kan kaaray goo moŋoo ra, wala kursakoyni, wala tejacindikoyni, wala aru kan maamey tutubandi.

²¹ Sargari juwalkaa Haruna, nga hayroo ra, aru kul kan ga malal goo masi man ka sargari tonantey kaa Abadantaa maŋoo ga. Malal bara a ga, a masi man kate nda nga Koyoo ŋaahayaa.

²² A ga hin ka nga Koyoo ŋaahayaa ŋaa, hayayan kan ga hanse ka henan, nda hayayan kan ga henan.

²³ Amma a masi koy ridowoo here, a masi man sargari tonadogoo, zama malal goo a ga. A mas'ay nongu henanantey kaynandi, zama agay ti Abadantaa kan g'i henanandi.»

²⁴ Woo no Musa n'a har Haruna nda nga iz'arey nda Izirayel borey kul se.

22

Sargarey kan nondi Irkoy maŋoo ga ŋaayanoo

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Šelan Haruna nda nga iz'arey se kan i ma sargarey dii ka boori kan Izirayel borey g'i dan ya ne jere ga, hala i masi koy ay maa henanantaa kaynandi. Agay ti Abadantaa.

³ Nee i se: <War zamaney ra, war hayroo ra, boro kul kan goo žiibi ra kan man kate sargari henanantey do kan Izirayel borey g'i dan jere ga Abadantaa se, bora din ga hun ay jine. Agay ti Abadantaa.

⁴ Boro kul kan Haruna hayroo ra, a tee boro kan ga jiray dumi goo wala nga harimundogoo ga mandi masi ŋaa sargari henanantey ra hala waati kan a henan. Takaa din da, boro kan tuku boro ga kan bukaw tukuyan k'a žiibandi, wala aru kan nga almaaniyoo mun a ga,

⁵ wala boro kan tuku gandako kul kan no ga kan g'a žiibandi, wala adamize ga ka nga boŋ žiibandi nda žiibi dumi kul kan no,

⁶ boro kan tuku a ga, ga žiibi hala almaaroo ra. A masi ŋaa sargari henanantey ra nda a mana nga gaahamoo ŋumay nda hari.

⁷ Waynaa kanyanoo ga, a ga henan, woo banda ga, a ma ŋaa sargari henanantey ra, zama nga ŋaahayaa no.

⁸ A masi jifa wala adabba kan hooga n'a wii ŋaa ka nga boŋ žiibandi nda a. Agay ti Abadantaa.

⁹ I m'ay talfoo dii, i m'a dii hala i masi zunubu zaa ka buu ay yaamaroo kaynandiyanoo sabbu se. Agay ti Abadantaa kan g'i henanandi.

¹⁰ Boro tana kul masi sargari henanante ŋaa. Boro kan ga waati tee sargari juwalkaw do nda sargari juwalkaa goykaa masi sargari henanante ŋaa.

¹¹ Amma nda sargari juwalkaa na nga nooroo ka boro day, a ma tee nga mayraa, bora din ga hin k'a ŋaa, nga nda boro kan hayandi nga hugoo ra, ŋi no ma hin ka ŋaa nga ŋaahayaa ra.

¹² Nda sargari juwalkaw ize woyoo tee ceewaani wande, a masi sargari ŋaa kan hun sargari henanantey ra.

¹³ Amma nda sargari juwalkaw ize woyoo tee woy kanj kurjoo buu wala woykurunbu, a mana duu ize, de a yee nga baaba hugoo do sanda waatoo kanj a ga zanka, a ma n̄aa nga baaba n̄aahayaa ra. Boro tana kul masi n̄aa a ra.

¹⁴ Nda boro firka ka sargari henanante n̄aa, a ma hayaa hinnaa bana sargari juwalkaa se ka affoo tonton igguu foo kul ga.

¹⁵ Sargari juwalkey masi Izirayel borey sargari henanantey kaynandi kanj i n'i kaa Abadantaa maapoo ga.

¹⁶ I g'i jerandi zunubu kanj ga hima ka hansandi nda i na ngi sargari henanantey n̄aa, zama agay ti Abadantaa kanj g'i henanandi.»»

¹⁷ Abadantaa yee ka ŝelan Musa se ka nee:

¹⁸ «ŝelan Haruna nda nga iz'arey nda Izirayel borey kul se, nee i se: <Izirayel hugu-ize kul nda yaw kanj goo Izirayel ra kanj na nga sargari kukurantaa kaa Abadantaa maapoo ga, a ma tee meefur kul kanj no se wala sargari kanj a n'a kaa nda nga boŋ haya kul kanj no se,

¹⁹ hala a ma duu ka taandi, a ma aru kanj ga malal sii sarga hawey, wala feejey, wala hanciney ra.

²⁰ War masi kate alman kul kanj ga malal goo, zama a si taandi war se.

²¹ Nda boro na alman beeri wala ibuuna kaa alaafiya teendi sargaroo Abadantaa maapoo ga, a ma tee meefur no a ga bana wala a mm'a kaa nda nga boŋ, hala adabbaa ga taandi, kala a ma tee haya kanj ga malal sii. Malal masi bara a ga.

²² Adabba danaw, wala ceekayra, wala haya kanj nongu dunbu a ra, wala dori goo kuuroo ga, wala kursakoyni, wala tepacindikoyni, wey, war mas'i kaa sargari Abadantaa maapoo ga. War masi sargari tee i ra k'a kaa sargari tonadogoo ga k'a tee sargari tonante Abadantaa maapoo ga.

²³ N'ga hin ka haw, wala alman buuna kanj cewey bisa cere wala cee faa ga dunbay kaa sargari nda ni boŋ, amma a si hin ka tee meefur sargari, a si taandi.

²⁴ War masi alman kanj foorey kukuŝi, wala i tutubu, wala i dogandi, wala i dunbandi kaa sargari Abadantaa maapoo ga. War masi woo tee war gandaa ra.

²⁵ Ba yaw, war masi adabbawey wey cine taa a kone k'i kaa n̄aayan war Koyoo maapoo ga. Nda taali wala malal goo i ga, i si taandi war se.»»

²⁶ Abadantaa yee ka ŝelan Musa se ka nee:

²⁷ «Nda haw, wala feeji, wala hancin hayandi, a ma cindi jirbi iyee naŋoo bande, za jirbi yaahantoo hane nda waatey kanj goo dumaa ga, a ga taandi nda n'n'a kaa sargari tonante Abadantaa maapoo ga.

²⁸ War masi haw wala alman buuna, nga nda nga izoo koosu zaari follokaa ra.

²⁹ Nda war na albarka danjan sargari kaa Abadantaa maapoo ga, war m'a kaa taka kanj ra a ma duu ka taandi war se.

³⁰ A ma n̄andi zaari follokaa ra, haya kul masi cindi a ra hala subaa ra. Agay ti Abadantaa.

³¹ War m'ay yaamarey dii, war m'i ka goy. Agay ti Abadantaa.

³² War mas'ay maa henanantaa kaynandi, hala ay ma zandi henanante Izirayel borey game. Agay ti Abadantaa kanj ga war henanandi,

³³ kanj na war fattandi Misira gandaa ra hala ya tee war se Irkoy. Agay ti Abadantaa.»»

23

Izirayel jingarey zaarey

¹ Abadantaa ŝelan Musa se ka nee:

² «ŝelan Izirayel borey se, nee i se: <Abadantaa jingarey ti waatey kanj ra war ma margari henananteyan kayandi, ay jingarey ne:

Hunanzam zaaroo

³ Jirbi iddu goy ma teendi, amma jirbi iyyantoo ti hunanzam zaaroo kan bisa hunanzam zaarey jerey, margari henanante ma tee. Goy kul masi teendi a ra. Hunanzam zaari no Abadantaa maapoo ga, nongu kul kan ra war goro.

⁴ Abadantaa jingarey ne, margari henanantey no kan war m'i tee waatoo kan kayandi ra:

Borcintaraa jingaroo nda Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo

⁵ Handu jinaa, jirbi woy cindi taacantoo (14to), almaaroo ra, nga ti Borcintaraa jingaroo Abadantaa maapoo ga.

⁶ Handoo din jirbi woy cindi guwantoo (15to) ti Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo Abadantaa maapoo ga. Jirbi iyye war ma takula naa kan ra dolobiri sii.

⁷ Zaari jinaa war ma margari henanante tee, war masi goy senda kul tee.

⁸ War ma jirbi iyye tee war ga sargari tonanteyan kaa Abadantaa maapoo ga. Jirbi iyyantoo hane war ma margari henanante tee, war masi goy senda kul tee.»

Jeeni terenji jinaa jingaroo

⁹ Abadantaa yee ka šelan Musa se ka nee:

¹⁰ «Šelan Izirayel borey se, nee i se: <Waati kan war huru gandaa ra kan ay g'a noo war se, de war na heгаа tee, war ma kate sargari juwalkaa se war heгаа jeeni terenji jinaa.

¹¹ A ma terenjoo zinji Abadantaa jine, hala a ma duu ka taandi war se. Sargari juwalkaa m'a zinji hunanzam zaaroo subaa ra.

¹² Hanoo kan ra war ga terenjoo zinji, war ma feeji-ize kan ga malal sii kan goo nda jiiri foo kaa sargari kukurante Abadantaa maapoo ga.

¹³ War ma taasuu sargari, farin hamni kilo iddu kan loobandi nda jii dan a bande, a ma tee sargari tonante Abadantaa maapoo ga kan sunnaaraa ga kan. War ma alaneb hari moora liitar foo nda jere kaa sargari hari-hari.

¹⁴ War masi takula naa, war masi taasuu gurunbu haagante naa, war masi jeeni naa hala hanoo hunday kan ra war kate war Koyoo maapoo ga nga sargaroo. Hantum kan si tun no war zamaney se, nongu kul kan ra war goro.»

Jirbiyyewey jingaroo

¹⁵ «<War ma kabu za hunanzam zaaroo subaa ra, za hanoo kan ra war kate jeeni terenjoo kan tee sargari zinji-zinjantaa: yoobu iyye timmante ma teendi.

¹⁶ War ma kabu jirbi woyguu (50) ka koy hala hunanzam zaari iyyantoo subaa ra, hanoo din, war ma taasuu sargari taaga kaa Abadantaa maapoo ga.

¹⁷ War ma takula hinka ka hun war nongoo kan ra war goro k'i tee sargari zinji-zinjante, ihinkaa kul ma hansandi nda farin hamni kilo iddu cine. Dolobiri ma huru i ra ka tonandi. Naayan jinaa no kan ga nondi Abadantaa maapoo ga.

¹⁸ Takulaa bande war ma kate feeji-ize iyye kanyan goo nda jiiri foo kan ga malal sii, nda haw yaaru foo, nda feeji gaaru hinka. I ma tee sargari kukurante Abadantaa maapoo ga. Taasu sargaroo, nda sargari hari-haroo ma tee sargari tonante kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹⁹ War ma jindaaru foo kaa zunubu sargaroo se, nda feeji-ize hinka kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee alaafiya teendi sargaroo.

²⁰ Sargari juwalkaa m'i zinji nda takula jina-jinawey, i ma tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine feeji-ize hinkaa bande. I ga henan, i ga yeetandi jere ga Abadantaa se, sargari juwalkaa ma duu ey.

²¹ Hanoo din hunday no war ma kayandi ka margari henanante tee, war masi goy senda kul tee. Hantum kan si tun no, nongu kul kan ra war goro, war zamaney se.

²² Waati kaŋ war ga war gandaa heгаа tee, masi ni faaroo hegay hala kaŋjey ra. Masi hayey marga kaŋ ga hima ka kurma-kurmandi ni heгаа ra. M'i naŋ talkey nda yawey se. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

Handu iyyantoo zaari jinaa

²³ Abadantaa yee ka ūelan Musa se ka nee:

²⁴ «Šelan Izirayel borey se ka nee: <Handu iyyantoo zaari jinaa, zaaroo kaŋ ra war ga hunanzam, a ma tee hongandihaya kaŋ ra war ma kaati ka ciya ka margari henanante tee.

²⁵ War masi goy ūenda kul tee, war ma kate Abadantaa maapoo ga sargari tonante.»»

Zunubu tuusuyanoo zaaroo

²⁶ Abadantaa yee ka ūelan Musa se ka nee:

²⁷ «De mo, handu iyyantoo jirbi woyantoo (10to) ti Zunubu tuusuyanoo zaaroo, war ma margari henanante tee, war ma meehaw, war ma sargari tonante kaa Abadantaa maapoo ga.

²⁸ War masi goy kul tee hanoo din, zama zunubu tuusuyan zaari no ka war zunubey tuusu Abadantaa, war Koyoo jine.

²⁹ Zama boro kul kaŋ mana meehaw hanoo din hunday ra, ga hun nga jamaa ra.

³⁰ Boro kul kaŋ na goy kul kaŋ no tee hanoo din, bora din, ay g'a halaci nga jamaa game.

³¹ War masi goy kul tee. Hantum kaŋ si tun no war zamaney se, nongu kul kaŋ ra war goro.

³² Hunanzam zaaroo no kaŋ bisa hunanzam zaarey jerey, war ma meehaw. Handoo jirbi yaggantoo cijinoo ka koy cijin faa ma tee war hunanzam zaaroo.»»

Tendewey jingaroo

³³ Abadantaa yee ka ūelan Musa se ka nee:

³⁴ «Šelan Izirayel borey se ka nee: <Handu iyyantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to) ga, Tendewey jingaroo ga teendi jirbi iyye Abadantaa maapoo ga.

³⁵ Zaari jinaa margari henanante ma tee, war masi goy ūenda kul tee.

³⁶ War ma jirbi iyye tee kaŋ ra war ga sargari tonante tee Abadantaa maapoo ga. Jirbi yaahantoo ra war ma margari henanante tee, war ma sargari tonante kaa Abadantaa maapoo ga, margari kokorante no, war masi goy ūenda kul tee.

³⁷ Wey ti Abadantaa jingarey kaŋ war m'i kayandi sanda margari henananteyan hala war ma sargari tonanteyan kaa Abadantaa maapoo ga, nda sargari kuku-ranteyan, nda taas sargariyan, nda sargariyan*, nda sargari hari-hariyan, ngi affoo kul ma nondi zaaroo kaŋ kayandi ra.

³⁸ Sargarey wey ga tonton ka teendi Abadantaa hunanzam zaarey ga, war sargarey ga, nda war meefurey kul ga, nda sargarey kul ga kaŋ war g'i kaa nda war boŋ Abadantaa maapoo ga.

³⁹ Amma handu iyyantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to), waati kaŋ war na gandaa faari-izey hegay ka ben, war ma jingar tee Abadantaa maapoo ga jirbi iyye. Zaari jinaa ma tee zaari kaŋ ra war ga hunanzam, jirbi yaahantoo mo ma tee hunanzam zaari.

⁴⁰ Zaari jinaa war ma tuuri henney izeyan, nda teenaynaa kabeyan, nda tuuri guzubu kabeyan, nda isa tuuri kaŋ ga hima nda turaariŋaa kabeyan zaa ka hooray tee Abadantaa, war Koyoo jine jirbi iyye.

⁴¹ Jiiri kul war ma jingaroo woo tee Abadantaa maapoo ga jirbi iyye. Hantum kaŋ si tun no war hayroo se. War ma jingaroo tee handu iyyantoo ra.

* 23:37 23.37 A ga hin ka tee alaafiya teendi sargarey no.

⁴² War ma goro tende cire jirbi iyye, boro kul kaŋ ti ganda-ize Izirayel ra ma goro tende ra,

⁴³ hala war hayroo ma bay kaŋ ay na Izirayel borey gorandi tendeyaŋ ra waatoo kaŋ ay n'i fattandi Misira gandaa ra. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

⁴⁴ Takaa woo nda Musa na Abadantaa jingarey har Izirayel borey se.

24

Fitilla gorodogoo nongu henanantaa ra

¹ Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

² «Izirayel borey yaamar i ma kate ma ne fitilla gorodogoo se jii alhakiika kaŋ mana hun kala zaytu musayante ra, hala fitilla ma dii waati kul.

³ Seedetaraa ridowoo se taray, cere kubayyan hukcumoo ra, waati kul Haruna m'a hanse Abadantaa jine, za cijinoo ra hala subbaahi. Hantum kaŋ si tun no war zamaney se.

⁴ A ma fitillawey hanse fitilla gorodoo henanantaa* ga waati kul Abadantaa jine.

Takulawey kaŋ ga jisandi Irkoy jine

⁵ Ma farin hamni zaa, ma wijila woy cindi hinka (12) hina, affoo kul ma tee kilo iddu cine.

⁶ M'i tee hodadda hinka, hodadda foo kul ize iddu ma bara a ra, taabal henanantaa ga Abadantaa jine.

⁷ Hodadda foo kul, ma dugu alhakiika daŋ a ga, a ma tee hongandihaya takulaa kaŋ ti wijila dogoo ra, sargari tonante Abadantaa maapoo ga.

⁸ Hunanzam zaari kul hane, a m'i kanandi Abadantaa jine waati kul, i ma hun Izirayel borey do. Amaana kaŋ si tun no.

⁹ Haruna nda nga iz'arey ma duu ey, i m'i ŋaa nongu henanante ra, zama i ga tee a se haya kaŋ ga hanse ka henan sargari tonantey ra kaŋ i g'i kaa Abadantaa maapoo ga. Yaamar kaŋ si tun no.»

Irkoy maapoo beerandiyanoo

¹⁰ Izirayel woy foo iz'aroo kaŋ baaboo ti Misira boro kaa Izirayel borey do, Izirayel woyoo iz'aroo nda Izirayel aru foo na cere kar jamaa kaloo ra.

¹¹ Izirayel woyoo iz'aroo na Abadantaa maapoo wow k'a kaynandi. I kate a Musa do. Naŋoo maapoo ti ŧelomit, Dibiri kaŋ goo Dan alkabiilaa ra ize woyoo no.

¹² I n'a dii k'a lakkal hala i ga kaa ka dii hayaa kaŋ Abadantaa meeŧennoo g'a har.

¹³ Abadantaa yee ka ŧelaŋ Musa se ka nee:

¹⁴ «Wa aroo kaŋ n'ay kaynandi fattandi jamaa kaloo se taray, borey kul kaŋ maa hayaa kaŋ a n'a har ma ŋi kabey fur boŋoo ga, de jamaa kul ma tondi warra k'a wii.

¹⁵ Ma ŧelaŋ Izirayel borey se ka nee: <Boro kul kaŋ na nga Koyoo kaynandi, nga zunuboo g'a hanga a.

¹⁶ Boro kaŋ na Abadantaa maapoo kaynandi, ŧikka sii boraa ga wiiyandi: jamaa kul ga hima k'a warra nda tondi k'a wii. A ma tee yaw wala ganda-ize, nda a na Irkoy wow a ma wiiyandi.

¹⁷ Nda boro mo na boro kul kaŋ no kar hala a buu, ŧikka sii koyoo ga wiiyandi.

¹⁸ Boro kaŋ na adabba kar hala a buu m'a bana, hundi no ma hundi bana.

¹⁹ Nda boro na nga gandaa boro malal, a ma banandi a ra sanda takaa kaŋ a n'a tee.

²⁰ Kayri no ma kayri bana, moo no ma moo bana, hiŋe no ma hiŋe bana. I m'a malal sanda takaa kaŋ nda a na boraa malal.

* **24:4 24.4** «fitilla gorodoo henanantaa», Ebere ŧenni ra, almaganaa faa ti «wura alhakiika fitilla gorodogoo».

²¹ Boro kaŋ na adabba kar hala a buu m'a bana, amma boro kaŋ na boro kar hala a buu ma wiiyandi.

²² Fondo follokaa no yaw nda ganda-ize se, zama agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

²³ Musa šelaŋ Izirayel borey se, i na bora kaŋ na Irkoy kaynandi fattandi jamaa kaloo se taray, i n'a warra nda tondi k'a wii. Izirayel borey na tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

25

Hunanzam jiiri laboo se

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se Sinay tondi hondoo boŋ ka nee:

² «Šelaŋ Izirayel borey se, nee i se: <Waati kaŋ war huru gandaa ra kaŋ ay g'a noo war se, war ma laboo taŋ a ma duu hunanzamay Abadantaa maapoo ga.

³ Jiiri iddu ma saya ni faaroo ra, jiiri iddu ma ni alaneb faaroo tuurey kabey hanse, ma gandaa faari-izey hegay.

⁴ Amma jiiri iyyantoo ma tee hunanzamay jiiri, jiiri kaŋ ra laboo ga hunanzam, hunanzamay Abadantaa maapoo ga: masi saya ni faaroo ra, masi ni alaneb faaroo tuurey kabey hanse.

⁵ Masi hayaa hegay kaŋ kaŋ ka hun ni hegay kokorantaa ra ka zay, masi alaneb-izey kosu ni alaneb faaroo kaŋ tuurey kabey mana hansandi ra: a ma tee hunanzam jiiri laboo se.

⁶ Haya kaŋ laboo na hay nga hunanzam waatoo ra ma tee meehunay, ni, nda ni baŋŋaa, nda ni koŋŋaa, nda goykaa kaŋ n'g'a bana, nda bora kaŋ ga waati tee ni do,

⁷ nda ni almaney, nda hoogawey kaŋ goo ni gandaa ra, nga faari-izey kul ma tee meehunay.»»

Sawalyanoo jiiroo

⁸ ««Ma hunanzam jiiri iyye kabu, jiiri iyye hala cee iyye, hunanzam jiiri iyye ga sawa nda jiiri woytaaci cindi yagga (49).

⁹ Woo banda ga, handu iyyantoo, jirbi woyantoo (10to), ma hilloo hēenandi ka boori, Zunubu tuusuyanoo zaaroo, hilloo ma hēenandi war gandaa kul ra.

¹⁰ War ma jiiri woyguwantoo (50to) kayandi jiiri henanante, war ma gandaa borey kul sawalyanoo bayrandi. A ma tee war se Sawalyanoo jiiri, boro kul ma yee nga mayrawey ra, boro foo kul ma koy nga alkabiilaa do.

¹¹ Jiiri woyguwantoo (50to) din ma tee war se Sawalyanoo jiiri. War masi saya, war masi hayey hegay kaŋ zay nda ngi boŋ. War masi alaneb faaroo hegay kaŋ tuurey kabey mana hansandi,

¹² zama Sawalyanoo jiiroo no, a ma tee war se haya henanante. War ma war faari-izey ŋaa.

¹³ Sawalyanoo jiiroo woo ra war boro foo kul ma yee nga mayrawey ra.

¹⁴ Nda war ga maamala, ma neere ni gandaa boro se wala ma day ni gandaa boro ga, war boro kul masi nga gandaa boro zanba.

¹⁵ Nda n'ga day ni gandaa boro ga, ma laasaabu za Sawalyanoo jiiri koraa, a ma heгаа jiirey laasaabu ka neere ma ne.

¹⁶ Nda jiirey booboo, hayoo ma tonton, nda jiirey kacca hayoo ma kacca, zama heгаа hinnaa nda a ga neere ma ne.

¹⁷ War affoo kul masi nga gandaa boro zanba, ma hunbur ni Koyoo, zama agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

Hayey kaŋ Irkoy g'i noo hunanzam jiiroo ra

¹⁸ ««War m'ay hantumey ka goy, war m'ay fondawey dii, war m'i ka goy, woo ra war ga goro gandaa ra alaafiya ra.

¹⁹ Gandaa ga war noo nga gomnoo, war ga n̄aa ka kungu, war ga goro a ra nda alaafiya.

²⁰ Nda war nee: “Macin no ir g'a n̄aa jiiri iyyantoo, zama ir si saya, ir si ir faari-izey hegay?”

²¹ ay g'ay albarkaa zumandi war bon̄ jiiri idduwantoo ra, a ga jiiri hinza faari-ize noo.

²² Nda war saya jiiri yaahantoo ra, war ga faari-ize žeenaa n̄aa hala jiiri yaggantoo ga. Hala nga faari-ize taagaa ma tee, war ma ižeenaa n̄aa.»»

Laboo kaŋ neerandi yeetianoo fonda

²³ ««Labu masi neerandi hala abada, zama agay wane nda gandaa, zama yawyan̄ ti war, boroyan̄ kaŋ kaa ka waati tee ay do.

²⁴ Gandaa kul kaŋ war g'a mayray, war ma fondoyan̄ kayandi laboo yeetianoo se.

²⁵ Nda ni armaa tee talka, de a ga baa nga ma nga laboo jeroo neere, boraa kaŋ goo nda fondo a ma yeetandi a se ti nga boro maanaa, a ma kaa, nga armaa laboo ma yeetandi a se kaŋ a g'a neere.

²⁶ Amma nda boraa sii nda boro kul kaŋ goo nda fondo kaŋ se a ga yeetandi, de nga hinoo ga too a ma yeetandi a se,

²⁷ a ma kabu za jiiroo kaŋ a neerandi, a ma haya kaŋ tonton a ga yeeti boraa kaŋ se a n'a neere, de a ga yee nga mayrawey ra.

²⁸ Nda nga hinoo si too a ma yeetandi a se, hayaa kaŋ a n'a neere ma cindi boraa kaŋ n'a day kaboo ra hala Sawalyanoo jiiroo ga. Sawalyanoo jiiroo ga, hayaa ma taŋandi, boraa kaŋ n'a neere, a ma yee nga mayrawey ra.

²⁹ Nda boro na hugu neere koyra kaŋ cete g'a kuubi ra, a ma duu fondo ka yeetandi a se neereroo ga ka koy jiiri foo. Jiiri foo no a m'a tee kaŋ ra a goo nda fondo a ma yeetandi a se.

³⁰ Nda hugoo kaŋ goo koyraa ra kaŋ cete g'a kuubi mana yeetandi hala jiiri faa timme, a ma cindi boraa kaŋ n'a day nda nga hayroo se, a si taŋandi Sawalyanoo jiiroo ga.

³¹ Amma koyra kanbey kaŋ mana kuubandi nda cete hugey nda gandaa saajey kul ti takaa foo. Fondo goo i se ka yeetandi, Sawalyanoo jiiroo ga, i ma taŋandi.

³² Amma Lewi borey koyrawey nda hugey kaŋ ti ngi wane, Lewi borey goo nda fondo hala abada i ma yeetandi i se.

³³ Lewi borey ra, hugu ga hin ka yeetandi ngi affoo se. Hugu kaŋ neerandi koyra ra kaŋ a g'a mayray, ma taŋandi Sawalyanoo jiiroo ga. Zama Lewi borey koyrawey hugey ga tee ngi mayraa Izirayel borey game.

³⁴ Faarey kaŋ ga Lewi borey koyrawey kuubi k'i bere si neerandi, zama ngi mayraa no hala abada.»»

Garaw kaŋ nondi talka se

³⁵ ««Nda ni armaa tee talka, a tilasu ni jeroo ga, m'a faaba, ba nda yaw wala boro kaŋ ga waati tee ni do no hala a ma duu ka huna ni jeroo ga.

³⁶ Masi albaha wiri a ga, masi tontoni wiri, ma hunbur ni Koyoo hala ni armaa ma duu ka huna ni jeroo ga.

³⁷ Masi ni nooroo garaw a se ka albaha ceeci, mas'a noo meehunay ka nee a m'a bana nda tontoni.

³⁸ Agay ti Abadantaa, war Koyoo kaŋ na war fattandi Misira gandaa ra ka war noo Kanaŋ gandaa hala ya tee war se Irkoy.»»

Baŋŋa sawalyanoo

³⁹ «Nda ni armaa tee talka ni jeroo ga, de a na nga boŋ neere ma ne, mas'a dan baŋna goy ra.

⁴⁰ A ma tee ma ne sanda goykaw, sanda boro kaŋ ga waati tee ni do. A ma goy ma ne hala Sawalyanoo jiiroo ga.

⁴¹ Waatoo din a ma hun ni do, nga nda nga izey, a ma yee nga alkabiilaa do, nga baabey mayrawey ra.

⁴² Zama ay baŋney no kaŋ ay n'i fattandi Misira gandaa ra, i si neerandi sanda takaa kaŋ nda boro ga baŋna neere.

⁴³ Masi hini ŝenda fur a ga, ma hunbur ni Koyoo.

⁴⁴ Amma baŋna nda koŋŋa kaŋ n'ga kaa ka duu a, gandawey kaŋ ga war kuubi ra, gandawey din ga war ma baŋnayanŋ nda koŋnayanŋ day.

⁴⁵ War ga hin ka yaw kaŋ ga waati tee war do mo izey day, nda ngi hugu-izey kaŋ goo war do, i hayandi war gandaa ra, i ma tee war mayraa.

⁴⁶ War m'i naŋ i ma tee tubuhaya war izey kaŋ ga kaa war dumawey ga se, i m'i mayray. War ga hin k'i dii sanda baŋna hala abada. Amma war armyey, Izirayel borey, war affoo kul masi hini ŝenda fur nga armaa ga.

⁴⁷ Nda yaw wala boro kaŋ ga waati tee ni do tee almankoyi, de ni armaa tee talka jeroo ga, de a na nga boŋ neere yawoo se wala bora a kaŋ ga waati tee ni do se, wala yawoo hugoo boro se,

⁴⁸ kaŋ a na nga boŋ neere banda ga, a goo nda fondo i m'a yeeti. Nga armyey affoo ga hin ka nga hayoo bana.

⁴⁹ Nga baaba armaa, wala nga baaba armaa izoo, wala nga boro maana ga hin ka nga hayoo bana, wala nda a duu hini, a ga hin ka nga boŋ hayoo bana.

⁵⁰ A ma kabu bora a kaŋ n'a day bande za jiiroo kaŋ a na nga boŋ neere hala Sawalyanoo jiiroo ga. Nooroo kaŋ a g'a bana sii kala jiirey bande kaŋ a n'a tee. Jiirey ma taabandi nda zaari foo goy hay.

⁵¹ Nda jiiiri boobo no ka cindi, a ma haya beeri yeeti hinna kaŋ nda a dayandi ra ka sawa nda jiirey.

⁵² Nda jiiiri boobo mana cindi Sawalyanoo jiiroo se, a ma kabu a bande ka hinna yeeti ka sawa nda jiirey.

⁵³ A ma tee sanda goykaw kaŋ jiiiri ka kaa jiiiri a ga goy. Bora a kaŋ do a goo masi hini ŝenda fur a ga ni moyey cire.

⁵⁴ Nda a man'a yeetandi nda takawey wey affoo, a ma fatta Sawalyanoo jiiroo ga, nga nda nga izey.

⁵⁵ Zama agay se Izirayel borey ga tee baŋnayanŋ. Ay baŋney no kaŋ ay n'i fattandi Misira gandaa ra. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

26

Albarkaa kaŋ ga duwandi Irkoy ganayanoo ra

¹ «War masi tooruyanŋ tee, war masi assuura kaŋ ga hima nda haya wala tondi kayandi k'a tee tooru, war masi tondi fasal k'a danŋ war gandaa ra ka sujudu a se, zama agay ti Abadantaa, war Koyoo.

² War m'ay hunanzam zaarey dii, war m'ay nongu henanantaa beerandi. Agay ti Abadantaa.

³ Nda war ga dira ay hantumey bande, nda war g'ay yaamarey dii, war g'i ka goy,

⁴ ay ga ncirney sanba war se ngi waatoo ga, laboo ga nga duuraa noo, faarey tuurey ga ize tee.

⁵ War ga taasoo kar hala alaneboo hegaa ga, alaneboo hegaa ga koy hala sayyanoo ga, war ga war ŋaahayaa ŋaa hala war ma kungu, de war ga goro war gandaa ra nda alaafiya.

⁶ Ay ga baani dan gandaa ra, war ga kani, boro kul si war dirgasandi. Ay ga hooga laaley derandi war gandaa ra. Takuba si too war gandaa do.

⁷ War ga war iberey gaaray, takuba g'i kanandi war jine.

⁸ Boro guu war ra ga zangu (100) gaaray i ra, zangu (100) war ra ga zenber woy (10.000) gaaray, takuba ga war iberey kanandi war jine.

⁹ Ay ga bere war here, ay ga war noo hayyan ka war boobandi, ay ga gaabu agay amaanaa ga war se.

¹⁰ War ga hegay žeenaa ŋaa, war ga ižeenaa fattandi itaagaa se.

¹¹ Ay g'ay gorodogoo dan war game, ay hundoo si konna war.

¹² Ay ga dira war game, ay ga tee war se Irkoy, war ga tee ay jamaa.

¹³ Agay ti Abadantaa, war Koyoo kan na war fattandi Misira gandaa ra hala war masi yee ka tee i se banŋa, ay na tinay-zaa-bundoo kayri hala war ma hin ka war boŋey jer ka dira.

Laaliyanoo kan ga duwandi Irkoy kutayanoo ra

¹⁴ Amma nda war si hanajer ya ne, nda war si yaamarey din kul ka goy,

¹⁵ de mo nda war wanji ay hantumey, nda war hundoo konna ay fondawey hala nongu kan ra war s'ay yaamarey kul ka goy ka agay amaanaa dunbu,

¹⁶ agay mo, hayaa ne kan ay g'a tee war se: ay ga hunburay, nda pomyan, nda gaaham konni kan ga war moŋey ŋaa ka war hundey laazaaba sanba war ga, war ga war dumiyoo say, amma a ga tee yaada, zama war iberey no m'i ŋaa.

¹⁷ Ay g'ay ndumoo bere war se: war ga karandi war iberey jine, borey kan ga konna war ga kaa ka žigi ka koy war ga. War ga zuru bila nda boro ma war gaaray.

¹⁸ Nda wey kul tee war mana hanajer ya ne, ay ga tonton ka war zukandi hala cee iyye war zunubey maaganda se.

¹⁹ Ay ga war binebeeritaraa kan ti war gaaboo kayri, ay ga war beenaa tee sanda guuru, war laboo ga tee sanda alhan.

²⁰ War gaaboo ga ben yaada ra, war laboo si nga duuraa noo, gandaa tuurey si ize tee.

²¹ Nda war si yadda ay ga, war si baa war ma hanajer ya ne, ay ga war kar cee iyye ka tonton sanda woo kan war zunubey ga hima nda a.

²² Ay ga ganjihoogayan sanba war ga, i ga war izey wii, i ga war almaney halaci, i ga war hinnaa kaccandi, war fondawey ga tee saaji.

²³ Nda hayey wey kul mana war dan fondaa ra, nda war si yadda ay ga,

²⁴ agay mo si yadda war ga, ay ga war kar mo cee iyye war zunubey maaganda se.

²⁵ Ay ga kate war ga takubaa kan ga faasa amaanaa se, waati kan war koy lanba war koyrawey ra, ay ga wirci laala kan ga bere sanba war game, war ga kan war iberey kabey ra.

²⁶ Waati kan ay na war janandi ŋaayan, woy boro woy (10) ga war takulaa ton alforon folloku ra, i ga war boro foo kul noo nga bagaa takulaa. War ga ŋaa, amma war si kungu.

²⁷ Nda woo kul, war mana hanajer ya ne, war si dira ay bande,

²⁸ ay si yadda war ga, ay ga futu, agay, ay ga war zukandi mo cee iyye war zunubey maaganda se.

²⁹ War ga war iz'arey hamey ŋaa, war ga war ize woyey hamey ŋaa.

³⁰ Ay ga war tooru ganadogey halaci, ay ga war dugu diinandidogey kayri, ay ga war bukawey dan toorey kan ti bukawyan ga. Ay hundoo ga konna war.

³¹ Ay ga war koyrawey tee saaji, ay ga war nongu henanantey tee saaji, ay si yee ka maa war dugu sunnaara kaaney.

³² Agay, ay ga gandaa tee saaji hala nongu kan ra war iberey kan ga kaa ka goro a ra, ga alaabiina.

³³ War, ay ga war say gandawey ra, ay ga takuba ka war gaaray. War gandaa ga halaci, war koyrawey ga tee saaji.

³⁴ Waatoo din, laboo nanjanoo kul ra, a ga nga hunanzam zaarey tee, waatoo kaŋ war goo war iberey gandaa ra, waatoo din laboo ga hunanzam, a ga nga hunanzam zaarey bana.

³⁵ Zaarey kul kaŋ a nanandi, a ga hunanzam, zama a mana hunanzam war hunanzam zaarey ra waatey kaŋ ra war ga goro no din.

³⁶ Borey kaŋ ga cindi war ra, ay ga alkubutaray daŋ biney ra nga iberey gandawey ra, tuuri fita kaŋ hewoo na zaa jindoo g'i zurandi. I ga zuru sanda takaa kaŋ nda boro ga zuru takuba se. I ga kaŋ ka gar boro man'i gaaray.

³⁷ I ga kaŋ cere boŋ ma nee takuba k'i gaaray, ka gar boro man'i gaaray. War si hin ka kay war iberey jine,

³⁸ war ga halaci gandawey ra, war iberey gandaa ga war gon.

³⁹ Borey kaŋ ga cindi war ra hamey ga ben ngi laybey maaganda se war iberey gandawey ra. Ngi baabey laybey mo se ngi hamey ga ben.

Irkoy ga hongga nga amaanaa

⁴⁰ Woo banda ga, i ga ngi zunubey nda ngi baabey zunubey har kaaray, toonerey kaŋ i n'i tee ya ne, nda takaa kaŋ nda i mana yadda ay ga.

⁴¹ Woo se agay mo si yadda ngi ga, ay n'i ka koy ngi iberey gandaa ra. Nda i na ngi bine beerey yeeti ganda, nda i na ngi zunubey garaa bana,

⁴² ay ga hongga agay amaanaa kaŋ ay n'a noo Yakuba se, nda agay amaanaa mo kaŋ ay na noo Isiyaka se. Ay ga hongga agay amaanaa mo kaŋ ay n'a noo Ibrahima se, ay ga hongga laboo.

⁴³ I ga hima ka gandaa naŋ hala gandaa ma nga hunanzam zaarey tee waatoo kaŋ ra a nanandi dumawey ga. I ga ngi zunubey garaa bana, zama haya kaŋ se i wanji ay fondawey, de ngi hundey konna ay hantumey.

⁴⁴ Amma ba waati kaŋ i goo ngi iberey gandaa ra, ay si wanji ey, ay si konna ey ka benandi nda ey ka agay amaanaa kaa ir game, zama agay ti Abadantaa, ngi Koyoo.

⁴⁵ Ngi se ay ga hongu amaanaa kaŋ ay n'a tee ngi hayragey bande kaŋ ay n'i fattandi Misira gandaa ra, gandawey borey moyey cire ka tee ngi Koyoo. Agay ti Abadantaa.»

⁴⁶ Wey ti yaamarey, nda fondawey, nda ašariyawey kaŋ Abadantaa n'i daŋ nga nda Izirayel borey game Sinay tondi hondoo boŋ Musa bande.

27

Haya kaŋ ga yeetandi jere ga Abadantaa se ašariyaa

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Šelaŋ Izirayel borey se, nee i se: «Nda boro na adamizeyaŋ meefur zaa Abadantaa maapoo ga, i ga tee Abadantaa wane nda alkadaroo kaŋ kayandi.

³ Nda aru no kaŋ goo nda jiiri waranka (20) ka koy jiiri woydu (60), alkadaroo kaŋ kayandi ma tee nzorfu kaaray tamma boŋ woyguu (50), a ma sawa nda nongu henanantaa nzorfu tammaa.

⁴ Nda woy no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma waranza (30).

⁵ Boro kaŋ goo nda jiiri guu ka koy waranka (20), nda aru no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma waranka (20), nda woy no, a ma tee nzorfu tamma woy (10).

⁶ Boro kaŋ goo nda handu foo ka koy jiiri guu, nda aru no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma guu, nda woy no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma hinza.

⁷ Boro kaŋ goo nda jiiri woydu (60) ka koy, nda aru no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma woy cindi guu (15), nda woy no, alkadaroo ma tee nzorfu tamma woy (10).

⁸ Nda bora a kan na meefuroo zaa ga hanse ka talka alkadaroo banayanoo se, i m'a ka koy sargari juwalkaa do. Sargari juwalkaa ma alkadaroo kayandi a se. A ma alkadaroo kayandi meefur zaakaa se ka sawa nda haya kan nga hinoo ga toor'a.

⁹ Nda adabbawey ra i na sargari kaa Abadantaa maapoo ga, haya kul kan ga nondi i ra Abadantaa maapoo ga ma henan.

¹⁰ A masi barmayandi, affoo masi huru dogoo ra, ilaala masi huru ihenna doo ra, ihenna masi huru ilaala doo ra. Nda adabba foo barmayandi mo nda affoo, nga nda woo kan huru dogoo ra ma yeetandi jere ga Abadantaa se.

¹¹ Nda adabba harramante kul kan no kan si hin ka hun sargari Abadantaa maapoo ga, i ma adabbaa ka koy sargari juwalkaa do.

¹² Sargari juwalkaa ma alkadaroo kayandi, nda ihenna no wala ilaala, alkadaroo kan a n'a dan no ma cindi.

¹³ Nda koyoo ga hanse ka baa a ma yeetandi nga se, nga hayoo alkadaroo, igguu foo kul affoo ma tonton a ga.

¹⁴ Nda boro na nga hugoo yeeti jere ga, a ma tee henanante Abadantaa se, sargari juwalkaa ma alkadaroo kayandi, nda ihenna no wala ilaala no. Alkadaroo kan sargari juwalkaa n'a dan no ma diyandi.

¹⁵ Nda bora a kan na hugoo yeeti jere ga Irkoy se, ga baa nga hugoo ma yeetandi nga se, nooroo alkadaroo, igguu foo kul a ma affoo tonton a ga, a ma tee nga mayraa.

¹⁶ Nda boro na faari foo kaa nga almaanoo ra k'a yeeti jere ga Abadantaa se, nga alkadaroo si sawa nda kala hinnaa kan ga hin ka saya a ra, kilo zangu hinza (300) cine orž kul ga sawa nda nzorfu kaaray tamma boj woyguu (50).

¹⁷ Nda za Sawalyanoo jiiroo ra a na nga faaroo yeeti jere ga Abadantaa se, nga alkadaroo ma cindi nga takaa ga.

¹⁸ Amma nda Sawalyanoo jiiroo banda ga, a na nga faaroo yeeti jere ga Abadantaa se, sargari juwalkaa ma faaroo hayoo kabu ka sawa nda jiirey hinnaa kan cindi Sawalyanoo jiiroo se. A ma haya kaa alkadaroo ra.

¹⁹ Nda bora a kan na faaroo yeeti jere ga Abadantaa se, ga hanse ka baa a ma yeetandi nga se, nga hayoo igguu foo kul a ma affoo tonton a ga, a ma tee nga mayraa.

²⁰ Nda faaroo mana yeetandi bora a se, nda a neerandi boro tana se, a si hin ka yeetandi a se koyne.

²¹ Nda faaroo tanandi Sawalyanoo jiiroo ga, a ma yeetandi jere ga Abadantaa se sanda faari kan kayandi Irkoy hinne se, a ma tee sargari juwalkey mayraa.

²² Nda a na faari kan a n'a day, amma a man'a tubu, yeeti jere ga Abadantaa se,

²³ sargari juwalkaa ma alkadaroo hayoo kabu a se hala Sawalyanoo jiiroo ga. Hanoo din, aroo ma alkadaroo hayoo bana kan kayandi, a ma tee haya kan yeetandi jere ga Abadantaa se.

²⁴ Sawalyanoo jiiroo ga, faaroo ma yeetandi bora a se kan ga a dayandi, bora a kan bay k'a mayray.

²⁵ Alkadar kul kan n'n'a dan ma sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa. Nzorfu kaaray tamma foo kul ti garam woy cindi hinka (12).

²⁶ Adabba gunde jinaa, boro kul si hima k'a yeeti jere ga Abadantaa se, zama adabba gunde jinaa, Abadantaa wane nda a ka ben, a ma tee haw, wala feeji, wala hancin, Abadantaa wane.

²⁷ Nda adabba harramante no, a ga hin ka barmayandi, igguu foo kul affoo ma tonton alkadaroo ga. Nda a mana barmayandi, a ma neerandi nda nga alkadaroo.

²⁸ Haya kul kan boro n'a kayandi Abadantaa hinne se, nga mayrawey ra, a si hin ka neerandi, a si hin ka barmayandi, a ma tee boro, wala adabba, wala faari nga almaanoo ra. Haya kul kan kayandi Irkoy hinne se ga yeetandi jere ga Abadantaa maapoo ga, a ga hanse ka henan.

²⁹ Adamize kul kaŋ nondi hala abada Abadantaa se, si hin ka barmayandi, šikka sii a ga wiiyandi.

³⁰ Laboo azakkaa kul ti Abadantaa wane, a ma tee laboo dumiyoo, wala tuuri-ize, a ga yeetandi jere ga Abadantaa se.

³¹ Nda boro ga hanse ka baa haya ma barmayandi nga se azakkaa ra, igguu foo kul a ma affoo tonton a ga.

³² Alman beeri wala ibuuney azakkaa kaŋ kabandi, alman woy (10) kul affoo ma yeetandi jere ga Abadantaa se.

³³ I masi guna ka dii wala almanoo ga boori wala a si boori, a masi barmayandi. Nda a barmayandi mo, nga nda woo kaŋ huru dogoo ra ma yeetandi jere ga Abadantaa se. I masi yeetandi boro se.»»

³⁴ Wey ti yaamarey kaŋ Abadantaa n'i har Musa se Sinay tondi hondoo boŋ, a m'i noo Izirayel borey se.

Kabuyaney citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Izirayel borey jamaa kabuyan boobaa kaŋ goo citaaboo woo ra, nga se i na citaaboo maapoo dan Kabuyaney citaaboo. Amma man'ti kabuyan hinne ga citaaboo ga šelan, nga jere beeroo si šelan kabuyan ga.

Waatoo kaŋ Izirayel borey duu yaamarey kul kaŋ Irkoy n'i har Musa se Sinay tondi hondoo ga, i soolu ka fonda zaa ka naaru ka koy Kanaŋ ganda ra kaŋ allaahidoo zandi i se. I na jiiri woytaaci (40) tee fonda ra. Woo banda ga, i hin ka huru ganda ra.

Citaaboo woo fillaa si hanga kala Fattaroo citaaboo nda Sargarey citaaboo fillawey bande. A ga cebe kaŋ Irkoy jamaa adamizeyan de no: waati fooyan i ga naanay, waati fooyan i ga šikka-šikka, waati fooyan i ga gaabi, waati fooyan i ga felaw, waati fooyan i ga jer, waati fooyan i ga yee ganda. Citaaboo woo ga cebe mo kaŋ Irkoy ga nga laadirtaraa cebe nongoo kul here nga jamaa se, amma a si ganji Irkoy ma goy nda šerretaray.

Musa goo nongu šenda ra kaŋ ti Irkoy nda nga jamaa game. Irkoy diyaw no. Nga nda Irkoy gamoo ga hanse ka boori. Alhormo wirikaw no kaŋ si fara, a ga alhormo wiri jama se kaŋ si laadir kaŋ ti Izirayel borey.

Izirayel alkabiilawey kabuyan jinaa

¹ Abadantaa šelan Musa se cere kubayyan hukumoo ra Sinay saajoo ra, jiiri hinkantoo kaŋ ra Izirayel borey fatta Misira ganda ra handu hinkantoo zaari jinaa. A nee:

² «Ni nda Haruna ma Izirayel borey jamaa kul kabu alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu, ka arey kul maapey hantum affoo-foo.

³ Arey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a, kanyaŋ ga hin ka koy wongu Izirayel se, ni nda Haruna m'i kabu, wongu-ize ka koy wongu-ize.

⁴ Alkabiila foo kul aru foo kaŋ ti hugu boŋ ma hanga war.

⁵ Arey kaŋ ga hanga war maapey ne: Ruben alkabiilaa ra, Elisur kaŋ ti Šedewur iz'aroo.

⁶ Simewon alkabiilaa ra, Šelumiyel kaŋ ti Surišaday iz'aroo.

⁷ Žuda alkabiilaa ra, Nahišon kaŋ ti Aminadab iz'aroo.

⁸ Isakar alkabiilaa ra, Netaniyel kaŋ ti Suwar iz'aroo.

⁹ Zabulon alkabiilaa ra, Eliyab kaŋ ti Helon iz'aroo.

¹⁰ Isufi iz'arey: Efrayim alkabiilaa ra, Elišama kaŋ ti Amihud iz'aroo. Manase alkabiilaa ra, Gamliyel kaŋ ti Pedasur iz'aroo.

¹¹ Benžamen alkabiilaa ra, Abidan kaŋ ti Žedewoni iz'aroo.

¹² Dan alkabiilaa ra, Ahiyezer kaŋ ti Amišaday iz'aroo.

¹³ Ašer alkabiilaa ra, Pagiyele kaŋ ti Okraŋ iz'aroo.

¹⁴ Gad alkabiilaa ra, Elyasaf kaŋ ti Dehuwel iz'aroo.

¹⁵ Neftali alkabiilaa ra, Ahira kaŋ ti Enaŋ iz'aroo.»

¹⁶ Wey ti borey kaŋ ciyandi jamaa ra. I man'ti kala ngi baabey alkabiilawey boŋkoyney. Izirayel wongu-ize jamawey jineborey no.

¹⁷ Musa nda Haruna na arey wey kaŋ suubandi nda ngi maapey tonton ngi ga.

¹⁸ Handu hinkantoo zaari jinaa i na jamaa kul marga. I na borey kabu alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu. Arey kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a, i na maapey hantum affoo-foo.

¹⁹ Sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar, Musa na kabuyanoo tee Sinay saajoo ra.

²⁰ Izirayel iz'aru jinaa kaŋ ti Ruben hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Arey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

²¹ Arey kaŋ kabandi Ruben alkabiilaa ra man'ti kala zenber woytaaci cindi iddu nda zangu guu (46.500).

²² Simewon hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Arey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

²³ Arey kaŋ kabandi Simewon alkabiilaa ra man'ti kala zenber woyguu cindi yagga nda zangu hinza (59.300).

²⁴ Gad hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

²⁵ Arey kaŋ kabandi Gad alkabiilaa ra man'ti kala zenber woytaaci cindi guu nda zangu iddu nda woyguu (45.650).

²⁶ Žuda hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

²⁷ Arey kaŋ kabandi Žuda alkabiilaa ra man'ti kala zenber woyye cindi taaci nda zangu iddu (74.600).

²⁸ Isakar hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

²⁹ Arey kaŋ kabandi Isakar alkabiilaa ra man'ti kala zenber woyguu cindi taaci nda zangu taaci (54.400).

³⁰ Zabulon hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

³¹ Arey kaŋ kabandi Zabulon alkabiilaa ra man'ti kala zenber woyguu cindi iyye nda zangu taaci (57.400).

³² Isufi hayroo here, Efrayim hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

³³ Arey kaŋ kabandi Efrayim alkabiilaa ra man'ti kala zenber woytaaci nda zangu guu (40.500).

³⁴ Manase hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

³⁵ Arey kaŋ kabandi Manase alkabiilaa ra man'ti kala zenber waranza cindi hinka nda zangu hinka (32.200).

³⁶ Benžamen hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

³⁷ Arey kaŋ kabandi Benžamen alkabiilaa ra man'ti kala zenber waranza cindi guu nda zangu taaci (35.400).

³⁸ Dan hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

³⁹ Arey kaŋ kabandi Dan alkabiilaa ra man'ti kala zenber woydu cindi hinka nda zangu iyye (62.700).

⁴⁰ Ašer hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

⁴¹ Arey kaŋ kabandi Ašer alkabiilaa ra man'ti kala zenber woytaaci cindi foo nda zangu guu (41.500).

⁴² Neftali hayroo kabandi boro foo kul nda nga alkabiilaa, boro foo kul nda nga hugoo borey maaney. Borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kabandi affoo-foo, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu.

⁴³ Arey kaŋ kabandi Neftali alkabiilaa ra man'ti kala zenber woyguu cindi hinza nda zangu taaci (53.400).

⁴⁴ Wey ti borey kaŋ Musa, nda Haruna, nda Izirayel borey boŋkoyni woy cindi hinkaa (12) n'i kabu, aru foo kul hun hugu foo ra.

⁴⁵ Izirayel borey kul kaŋ kabandi, boro foo kul nda nga hugoo, borey kul kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a, wey kul kaŋ ga hin ka koy wongu Izirayel se,

⁴⁶ ngi kul ti zenber zangu iddu nda zenber hinza nda zangu guu nda woyguu (603.550).

Hayaa kaŋ na Lewi alkabiilaa tee cere-cerante

⁴⁷ Lewi alkabiilaa borey mana laasaabandi ngi kabuyanoo ra.

⁴⁸ Abadantaa nka šelaŋ Musa se ka nee:

⁴⁹ «Lewi alkabiilaa hinne no mas'a kabu Izirayel borey bande.

⁵⁰ Ma seedetaraa gorodogoo nda hayey kaŋ goo a ra nda nga jinawey kul talfi Lewi borey ga. Ngi, i ma seedetaraa gorodogoo nda nga jinawey zaa ka huga nda ey ka goro k'a kuubi k'a bere.

⁵¹ Nda Irkoy gorodogoo ga gana, ngi no m'a feeri, nda nga gorodogoo kay ngi no m'a cin. Boro tana kaŋ man Irkoy gorodogoo šikka sii ga wiyyandi.

⁵² Izirayel borey affoo kul ma zunbu nga kaloo ra, affoo kul nga darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize.

⁵³ Lewi borey ga goro ka seedetaraa gorodogoo kuubi k'a bere hala futayyanoo masi kaŋ Izirayel borey jamaa ga. Lewi borey no ma huga nda seedetaraa gorodogoo goyoo.»

⁵⁴ Izirayel borey na hayey tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar, i n'i tee nda takaa din da.

2

Izirayel alkabiilawey goro takaa saajoo ra

¹ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

² «Izirayel borey affoo kul ma goro nga darapowoo cire, nga hugoo borey tammaasaa jere. I ma goro ka cere kubayyan hukumoo kuubi k'a bere k'a tenje.

³ Wey kaŋ ga goro dandi here, waynahunay kaboo ga, ga goro wongu-ize ka koy wongu-ize Žuda kaloo darapowoo cire, Žuda borey boŋkoynoo ti Nahišoŋ, Aminadab iz'aroo.

⁴ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woyye cindi taaci nda zangu iddu (74.600).

⁵ Nga jeroo ga Isakar alkabiilaa ga goro, Isakar borey boŋkoynoo ti Netaniyel, Suwar iz'aroo.

⁶ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woyguu cindi taaci nda zangu taaci (54.400).

⁷ Woo banda ga, Zabulon alkabiilaa, Zabulon borey boŋkoynoo ti Eliyab, Helon iz'aroo.

⁸ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woyguu cindi iyye nda zangu taaci (57.400).

⁹ Žuda kaloo borey hinnaa ti aru zenber zangu nda zenber woyyaaha cindi iddu nda zangu taaci (186.400), wongu-ize ka koy wongu-ize. Ngi ti boro jina-jinawey kaṅ ga tun ka koy.

¹⁰ Gurma here, Ruben kaloo wongu-izey ga goro ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Ruben borey boṅkoynoo ti Elisur, Šedewur iz'aroo.

¹¹ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woytaaci cindi iddu nda zangu guu (46.500).

¹² Nga jeroo ga Simewoṅ alkabiilaa ga goro. Simewoṅ borey boṅkoynoo ti Šelumiyel, Surišaday iz'aroo.

¹³ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woyguu cindi yagga nda zangu hinza (59.300).

¹⁴ Ngi banda ga, Gad alkabiilaa goo. Gad borey boṅkoynoo ti Elyasaf, Rehuwel iz'aroo.

¹⁵ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woytaaci cindi guu nda zangu iddu nda woyguu (45.650).

¹⁶ Ruben alkabiilaa kaloo borey hinnaa ti aru zenber zangu nda zenber woyguu cindi foo nda zangu taaci nda woyguu (151.450), wongu-ize ka koy wongu-ize. Ngi ti boro hinkantey kaṅ ga tun ka koy.

¹⁷ Woo banda ga, cere kubayyan hukcumoo ga koy, Lewi borey kaloo goo kaley jerey game. I si koy nda kala kali ka koy kali, affoo kul ga koy nda nga dogoo nda ngi darapowoo.

¹⁸ Dangay here, Efrayim kaloo wongu-izey ga goro ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Efrayim borey boṅkoynoo ti Eliša, Amihud iz'aroo.

¹⁹ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woytaaci nda zangu guu (40.500).

²⁰ Nga jeroo ga Manase alkabiilaa goo, Manase borey boṅkoynoo ti Gamliyel, Pedasur iz'aroo.

²¹ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber waranza cindi hinka nda zangu hinka (32.200).

²² Ngi banda ga, Benžameṅ alkabiilaa goo. Benžameṅ borey boṅkoynoo ti Abidaṅ, Žedewoni iz'aroo.

²³ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber waranza cindi guu nda zangu taaci (35.400).

²⁴ Borey kaṅ goo Efrayim kaloo ra hinnaa ti zenber zangu nda zenber yaaha nda zangu (108.100), wongu-ize ka koy wongu-ize. Ngi ti boro hinzantey kaṅ ga tun ka koy.

²⁵ Hawsa here, Dan kaloo wongu-izey ga goro ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Dan borey boṅkoynoo ti Ahiyezer, Amišaday iz'aroo.

²⁶ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woydu cindi hinka nda zangu iyye (62.700).

²⁷ Nga jeroo ga Ašer alkabiilaa ga goro, Ašer borey boṅkoynoo ti Pagiyel, Okraṅ iz'aroo.

²⁸ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woytaaci cindi foo nda zangu guu (41.500).

²⁹ Ngi banda ga, Neftali alkabiilaa goo. Neftali borey boṅkoynoo ti Ahira, Enaṅ iz'aroo.

³⁰ Nga wongu-izey hinnaa ti aru zenber woyguu cindi hinza nda zangu taaci (53.400).

³¹ Dan kaloo borey kul hinnaa ti zenber zangu nda zenber woyguu cindi iyye nda zangu iddu (157.600). Ngi ti boro kokorantey kaṅ ga tun ka koy, darapo ka koy darapo.»

³² Izirayel borey kaṅ kabandi kaley ra hugu ka koy hugu nda wongu-ize ka koy wongu-ize hinnaa kul cere ra ti zenber zangu iddu nda zenber hinza nda zangu guu nda woyguu (603.550).

³³ Lewi borey mana laasaabandi Izirayel borey kabuyanoo ra, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

³⁴ Izirayel borey na hayey tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar. Taka follokaa nda i ga ngi kaley tee ngi darapowey cire. Taka follokaa nda i ga tun ka koy, alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu.

3

Goyey kaŋ talfandi Lewi borey ga

¹ Haruna nda Musa hayrey ne waatoo kaŋ Abadantaa ga šelaŋ Musa se Sinay tondi hondoo ga.

² Haruna iz'arey maapey ne: Nadab ti iz'aru jinaa, nga banda ga, Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

³ Wey ti Haruna iz'arey maapey, sargari juwalkawyaŋ no kaŋ yonandi ka yeetandi jere ga sargari juwalyan se.

⁴ Nadab nda Abihu buu Abadantaa jine waatoo kaŋ i na nuune kaŋ si bisa daŋ Abadantaa jine Sinay saajoo ra. I sii nda ize. Eleyazar nda Itamar na sargari juwalyan goyoo tee ngi baaba Haruna hinoo cire.

⁵ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁶ «Lewi alkabiilaa manandi k'i kayandi sargari juwalkaa Haruna jere, i m'a gaa goyoo ra.

⁷ I ma goyey tee Haruna nda jamaa kul se cere kubayyan hukcumoo jine, i ma goyey tee kaŋ goo Irkoy gorodogoo ra.

⁸ I ga hawgay nda cere kubayyan hukcumoo jinawey kul, goyey kaŋ i g'i tee Irkoy gorodogoo ra, i s'i tee kala Izirayel borey maapey ga.

⁹ Ma Lewi borey noo Haruna nda nga iz'arey se Izirayel borey maapey ga.

¹⁰ Ma Haruna nda nga iz'arey daŋ i ma sargari juwalyan goyoo tee. Boro tana kaŋ man šikka sii ga wiiyandi.»

¹¹ Abadantaa yee ka šelaŋ Musa se ka nee:

¹² «Nga ne, agay, ay na Lewi borey zaa Izirayel borey gunde jinawey kul dogey ra. Lewi borey man'ti kala agay wane.

¹³ Zama gunde jinaa kul man'ti kala agay wane, hanoo kaŋ ay na Misira borey gunde jinawey kar k'i wii, ay na Izirayel borey gunde jinawey yeeti ay boŋ se jere ga, a ma tee adamizey wala adabbawey. Agay wane nda ey, agay ti Abadantaa.»

Lewi alkabiilaa kabuyan jinaa

¹⁴ Abadantaa šelaŋ Musa se Sinay saajoo ra ka nee:

¹⁵ «Lewi iz'arey kabu hugu ka koy hugu, alkabiila ka koy alkabiila, ma arey kul kabu kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a.»

¹⁶ Musa na kabuyanoo tee ka sawa nda Abadantaa yaamaroo, a n'a tee nda takaa kaŋ nda a hantumandi.

¹⁷ Lewi iz'arey maapey ne: Geršoŋ, nda Kehat, nda Merari.

¹⁸ Geršoŋ iz'arey maapey ne, alkabiila ka koy alkabiila: Libni nda Šimeyi.

¹⁹ Kehat iz'arey ne, alkabiila ka koy alkabiila: Amram, nda Yisehar, nda Hebron, nda Uziyel.

²⁰ Merari iz'arey ne, alkabiila ka koy alkabiila: Mahili nda Muši. Wey ti Lewi alkabiilawey kaŋ kabandi hugu nda hugu.

Goyoo kaŋ talfandi Geršoŋ borey ga

²¹ Geršoŋ hayroo man'ti kala Libni alkabiilaa nda Šimeyi alkabiilaa. Wey ti Geršoŋ alkabiilawey.

²² Borey kaŋ kabandi i ra k'a dii arey kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a hinnaa ti zenber iyeye nda zangu guu (7.500).

²³ Geršoŋ borey alkabiilawey si goro kala Irkoy gorodogoo dumaa ga, waynakanay here.

²⁴ Geršoŋ borey hugoo boŋkoynoo man'ti kala Elyasaf, Layel iz'aroo.

²⁵ Cere kubayyan hukkomoo goyoo kaŋ talfandi Geršoŋ hayroo ga ti: Irkoy gorodogoo, nda hukkomoo nda nga daabandoo, nda ridowoo kaŋ goo cere kubayyan hukkomoo mipoo ga,

²⁶ nda batumaa kuntawey, nda batumaa mipoo ridowoo kaŋ ga Irkoy gorodogoo kuubi k'a bere nda sargari tonadogoo, nda karfey kaŋ goo no goyoo kul se.

Goyoo kaŋ talfandi Kehat borey ga

²⁷ Kehat hayroo ti: Amram borey alkabiilaa, nda Yisehar borey alkabiilaa, nda Hebroŋ borey alkabiilaa, nda Uziyel borey alkabiilaa. Wey ti Kehat borey alkabiilawey.

²⁸ Nda n'na arey kul kabu kaŋ goo i ra kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a, ngi hinnaa man'ti kala zenber yaaha nda zangu iddu (8.600)*, maanaa wey kaŋ ga goy nongu henanantaa ra.

²⁹ Kehat iz'arey alkabiilawey si goro Irkoy gorodogoo se kala gurma here caraa ga.

³⁰ Kehat borey alkabiilawey hugoo boŋkoynoo ti Elisafaŋ kaŋ ti Uziyel iz'aroo.

³¹ Goyoo kaŋ talfandi i ga man'ti kala: sundukoo, nda taabaloo, nda fitilla gorodogoo, nda sargari tonadogey, nda jinawey kaŋ ga goyey tee nongu henanantaa ra, nda ridowoo, nda goyey kul kaŋ jinawey wey g'i tee.

³² Lewi borey boŋkoyni beeroo ti Eleyazar kaŋ ti sargari juwalkaa Haruna iz'aroo. Nga bara borey jine kaŋ ga goy nongu henanantaa ra.

Goyoo kaŋ talfandi Merari borey ga

³³ Merari hayroo ti: Mahili borey alkabiilaa nda Muši borey alkabiilaa. Wey ti Merari alkabiilawey.

³⁴ Nda n'na arey kul kabu kaŋ goo i ra kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a, ngi hinnaa man'ti kala zenber iddu nda zangu hinka (6.200).

³⁵ Merari borey alkabiilawey hugoo boŋkoynoo ti Suriyel kaŋ ti Abihel iz'aroo. I si goro Irkoy gorodogoo se kala hawsa here caraa ga.

³⁶ Hayey kaŋ talfandi Merari iz'arey ga ti Irkoy gorodogoo bundu tefawey, nda nga gaaru-gaarey, nda nga ganjey, nda nga ferawey, nda nga jinawey kul, nda goyoo kul kaŋ goo a ra,

³⁷ nda batumaa ganjey kaŋ g'a kuubi k'a bere, nda ngi ferawey, nda sukahayey, nda ngi karfey.

³⁸ Musa, nda Haruna, nda Haruna iz'arey no ma goro Irkoy gorodogoo jine dandi here, i ga goro cere kubayyan hukkomoo jine waynahunay here. Ngi no ma goy nongu henanantaa ra Izirayel borey maaney ga. Boro tana kaŋ man šikka sii ga wiyyandi.

³⁹ Lewi borey kul kaŋ Musa nda Haruna n'i kabu alkabiila nda alkabiila ka sawa nda Abadantaa yaamaroo k'a dii arey kul kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a, ngi hinnaa man'ti kala zenber waranka cindi hinka (22.000).

Lewi borey huru gunde jinawey dogey ra

⁴⁰ Abadantaa nee Musa se: «Izirayel borey iz'aru gunde jinawey kul kabu, k'a dii wey kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a, m'i kabu ka maaney hantum.

* **3:28 3.28** «zenber yaaha nda zangu iddu (8.600)», hantum fooyan ga nee «zenber yaaha nda zangu hinza (8.300)».

⁴¹ Agay ti Abadantaa, ma Lewi borey dan ya ne jere ga Izirayel borey gunde jinawey dogey ra, ma Lewi borey adabbawey dan ya ne jere ga Izirayel borey adabba gunde jinawey dogey ra.»

⁴² Musa na iz'aru gunde jinawey kul kabu Izirayel borey ra, sanda takaa kan nda Abadantaa n'a yaamar.

⁴³ Iz'aru gunde jinawey kan goo nda handu foo nda wey kan bisa a kan kabandi i ra hinnaa ti zenber waranka cindi hinka nda zangu hinka nda woyye cindi hinza (22.273).

⁴⁴ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

⁴⁵ «Lewi borey dan Izirayel borey gunde jinawey dogey ra, Lewi borey adabbawey dan Izirayel borey waney dogey ra. Lewi borey man'ti kala agay wane, agay ti Abadantaa.

⁴⁶ Izirayel borey gunde jinawey tonton nda boro zangu hinka nda woyye cindi hinza (273) ka bisa Lewi borey. Takaa ne kan nda ngi yeetianoo ga teendi:

⁴⁷ ma nzorfu kaaray tamma bon guu dii ngi boro foo kul ga, ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa kan ti garam woy cindi hinka (12).

⁴⁸ Ma nooroo noo Haruna nda nga iz'arey se a ma tee iz'aru gunde jinaa boobey yeetianoo hayoo.»

⁴⁹ Musa duu ngi hayoo iz'aru jina boobey kan Lewi borey n'i day ga.

⁵⁰ Nooroo kan a n'a dii Izirayel borey gunde jinawey ga ti nzorfu kaaray tamma bon zenber foo nda zangu hinza nda woydu cindi guu (1.365) ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa.

⁵¹ Woo banda ga, Musa na yeetianoo nooroo noo Haruna nda nga iz'arey se, ka sawa nda Abadantaa yaamaroo, sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

4

Kehat alkabiilaa goyey

¹ Abadantaa šelan Musa nda Haruna se ka nee:

² «Lewi iz'arey ra, wa Kehat iz'arey kabu alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

³ k'a dii wey kan goo nda jiiri waranza (30) nda wey kan bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kan ga hin ka goy cere kubayyan huklumoo ra.

⁴ Goyoo ne kan Kehat iz'arey g'a tee cere kubayyan huklumoo ra: I ga huga nda hayey kan ga hanse ka henan.

⁵ Nda jamaa kaloo ga gana, Haruna nda nga iz'arey ga zaaraa kan ti rido kaa ka seedetaraa sundukoo gum nda a.

⁶ I ga ayu kuuru kunta dan a ga, i ga zaara kan kul ti ibula daaru a ga, woo banda ga, i ga nga gobey dan a ga.

⁷ I ga zaara bula daaru takulawey kan jisandi Irkoy jine taabaloo ga, i ga taasawey, nda potey, nda sargari-kaa-potey, nda sargari hari-harey gullawey dan a ga. Takulawey kan ga sargandi waati kul ma bara a bon.

⁸ I ga zaara ciray zaram gum hayey wey kul ga, i g'i gum nda ayu kuuru kunta, i ma nga gobey dan a ga.

⁹ Woo banda ga, i ga zaara bula zaa ka gaayoo fitilla gorodogoo, nda nga fitillawey, nda kanbey kan ga ngi zaarawey boosey dunbu, nda nga boosu-kaa-jinawey, nda jinawey kul gum kan ra jii ga huru kan goo no fitillawey goyoo se.

¹⁰ I ma nga nda nga jinawey kul dan ayu kuuru kunta ra jina i m'a dan jeejehayaa ga kan g'a zaa.

¹¹ I ma zaara bula daaru wura sargari tonadogoo ga, i m'a gum nda ayu kuuru kunta, woo banda ga, i ma nga gobey dan a ga.

¹² I ma jinawey kul zaa kan nda borey ga goy nongu henanantaa ra, i m'i dan zaara bula ra, woo banda ga, i m'i dan ayu kuuru kunta ra jina i m'i dan jeejehayaa ga kan g'i zaa.

¹³ I ga sargari tonadogoo boosey kaa, i ma zaara ciray, ciray henna daaru sargari tonadogoo ga.

¹⁴ I ma jinawey kul kan nda i ga goyey tee fur a bon, boosu-kaa-jinawey, nda furseti beerey, nda doosinawey, nda kusey, maanaa sargari tonadogoo jinawey kul. Woo banda ga, i ma ayu kuuru kunta gum i bon, i ga nga gobey dan a ga.

¹⁵ Waati kan jamaa kaloo ga gana, waati kan Haruna nda nga iz'arey na nongu henanantaa nda nga jinawey kul gum ka ben, Kehat iz'arey ga kaa k'a zaa. Amma i si too haya henanantaa do, nda man'ti woo, i ga buu. Woo ti hayaa kan Kehat iz'arey g'a zaa cere kubayyan hukcumoo ra ka koy.

¹⁶ Eleyazar, sargari juwalkaa Haruna iz'aroo, ga huga nda fitillaa jiyoo, nda dugu hew kaanaa, nda taas sargaroo kan ga hun zaari kul, nda yonyan jiyoo. Nga no ma huga nda Irkoy gorodogoo kul nda hayey kul kan goo a ra, nongu henanantaa nda nga jinawey.»

¹⁷ Abadantaa šelan Musa nda Haruna se ka nee:

¹⁸ «War masi yadda Kehat borey alkabiilaa ma fay ka hun Lewi borey ra.

¹⁹ Hayaa kan war g'a tee i se hala i ma cindi hunayan ra i masi koy buu waati kan i too nongu henanantey ihenanantaa do ti Haruna nda nga iz'arey ma affoo kul dan nga goyoo ra nda jeejaa kan affoo kul g'a zaa.

²⁰ I masi huru ba waati kayna ka dii haya henanantey, nda i n'a tee i ga buu.»

Geršon alkabiilaa goyey

²¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

²² «Geršon iz'arey mo kabu alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

²³ k'a dii wey kan goo nda jiiri waranza (30) nda wey kan bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kan ga hin ka goy cere kubayyan hukcumoo ra.

²⁴ Goyoo kan nda Geršon borey alkabiilawey ga huga nda ngi jeejaa ne:

²⁵ I ma Irkoy gorodogoo kaymi taafe zuwey nda cere kubayyan hukcumoo zaa, nda nga daabandoo nda ayu kuuroo kuntaa kan goo a ga, nda ridowoo kan goo cere kubayyan hukcumoo mijoo ga,

²⁶ nda batumaa kuntawey, nda batumaa mijoo ridowoo kan ga Irkoy gorodogoo nda sargari tonadogoo kuubi k'a bere, nda ngi karfey nda jinawey kul kan goo a ga. Goyey wey ka talfandi i ga.

²⁷ Geršon borey ga ngi goyey kul tee ka sawa nda Haruna nda nga iz'arey yaamaroo, a ma tee ngi jeejaa wala ngi goyey. War ma ngi jeejewey kul laasaabu k'i har i se.

²⁸ Woo ti goyoo kan talfandi Geršon borey iz'arey alkabiilawey ga cere kubayyan hukcumoo ra. I ma ngi goyey tee Itamar, sargari juwalkaa Haruna iz'aroo hinoo cire.»

Merari alkabiilaa goyey

²⁹ «Ma Merari iz'arey kabu, alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

³⁰ k'a dii wey kan goo nda jiiri waranza (30) nda wey kan bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kan ga hin ka cere kubayyan hukcumoo goyoo tee.

³¹ Jeejaa kan i g'a zaa goyoo kan talfandi i ga cere kubayyan hukcumoo ra ti: Irkoy gorodogoo bundu tefawey, nda nga gaaru-gaarey, nda nga ganjey, nda nga ferawey,

³² nda batumaa kan g'a kuubi ganjey nda ngi ferawey, nda ngi sukahayey, nda ngi karfey, nda ngi jinawey kul nda goyoo kul kan ga teendi a ra. Affoo kul nda nga maapoo jinawey ma cebandi a se kan a ga huga nda a k'a zaa ka koy.

³³ Woo ti goyoo kaŋ talfandi Merari borey iz'arey alkabiilawey ga cere kubayyan hukcumoo ra Itamar, sargari juwalkaa Haruna iz'aroo hinoo cire.»

Lewi borey kaŋ goo goyoo ra kabuyanoo

³⁴ Musa, nda Haruna, nda jamaa boŋkoyney na Kehat izey kabu alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

³⁵ k'a dii wey kaŋ goo nda jiiri waranza (30) nda wey kaŋ bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kaŋ ga hin ka goy cere kubayyan hukcumoo ra.

³⁶ Arey kaŋ kabandi i ra alkabiila ka koy alkabiila hinnaa ti zenber hinka nda zangu iyye nda woyguu (2.750).

³⁷ Wey ti borey kaŋ kabandi Kehat alkabiilaa ra, borey kul kaŋ goy cere kubayyan hukcumoo ra, Musa nda Haruna n'i kabu ka sawa nda yaamaroo kaŋ Abadantaa n'a noo Musa se.

³⁸ Borey kaŋ kabandi Geršon iz'arey ra alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

³⁹ k'a dii wey kaŋ goo nda jiiri waranza (30) nda wey kaŋ bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kaŋ ga hin ka goy cere kubayyan hukcumoo ra,

⁴⁰ arey kaŋ kabandi i ra alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu hinnaa ti zenber hinka nda zangu iddu nda waranza (2.630).

⁴¹ Wey ti borey kaŋ kabandi Geršon iz'arey alkabiilawey ra, borey kul kaŋ goy cere kubayyan hukcumoo ra, Musa nda Haruna n'i kabu ka sawa nda Abadantaa yaamaroo.

⁴² Borey kaŋ kabandi Merari iz'arey alkabiilawey ra, alkabiila ka koy alkabiila, hugu ka koy hugu,

⁴³ k'a dii wey kaŋ goo nda jiiri waranza (30) nda wey kaŋ bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kaŋ ga hin ka goy cere kubayyan hukcumoo ra,

⁴⁴ arey kaŋ kabandi i ra alkabiila ka koy alkabiila hinnaa ti zenber hinza nda zangu hinka (3.200).

⁴⁵ Wey ti borey kaŋ kabandi Merari iz'arey alkabiilawey ra, borey kul kaŋ goy cere kubayyan hukcumoo ra, Musa nda Haruna n'i kabu ka sawa nda yaamaroo kaŋ Abadantaa n'a noo Musa se.

⁴⁶ Lewi borey kul kaŋ Musa, nda Haruna, nda Izirayel boŋkoyney n'i kabu alkabiila ka koy alkabiila, nda hugu ka koy hugu,

⁴⁷ k'a dii wey kaŋ goo nda jiiri waranza (30) nda wey kaŋ bisa a ka koy jiiri woyguu (50), wey kul kaŋ ga hin ka goy nda wey kul kaŋ ga hin ka haya jeeje cere kubayyan hukcumoo ra,

⁴⁸ arey kaŋ kabandi i ra hinnaa ti zenber yaaha nda zangu guu nda woyyaaha (8.580).

⁴⁹ I kabandi ka sawa nda Abadantaa yaamaroo kaŋ a n'a noo Musa se a m'a har i se, ka affoo kul noo nga goyoo nda nga jeejaa. I n'i kabu nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

5

Ašariyaa kaŋ harandi boro žiibawey ga

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Izirayel borey yaamar i ma jiraykoyni, wala boro kaŋ harimundogoo ga mandi, wala boro kaŋ bukaw n'a žiibandi kaa jamaa kaloo ra.

³ War m'i kaa, arey nda woyey, war m'i kaa jamaa kaloo ra, i masi ngi kaloo kaŋ game ay goo ma goro žiibandi.»

⁴ Izirayel borey n'a tee, i n'i kaa jamaa kaloo ra. I n'a tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har Musa se.

Boro kaŋ tooje ašariyaa

⁵ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁶ «Nee Izirayel borey se: «Nda aru wala woy na zunubu tee kaŋ adamizey g'a tee ka Abadantaa tooŋe, bora a woo duu zunubu,

⁷ borey ma yadda kaŋ ŋgi na zunubu tee, bora a kaŋ tooŋe a ma hayaa kul yeeti bora a se kaŋ a n'a tooŋe, ka hayaa affoo tonton igguu foo kul ga.

⁸ Nda bora a nka buu, de boro sii no kaŋ se i g'a noo dogoo ra, hayaa ma yeetandi Abadantaa se, maana a sargari juwalkaa se. Woo banda ga, bora a ga feeji gaaru mo noo ŋga zunubu tuusuyanoo se kaŋ nda sargari juwalkaa ga zunubu tuusuyanoo tee a se.»

⁹ Haya kul kaŋ Izirayel borey n'a kaa ŋgi sargarey ra k'a daŋ sargari juwalkaa kaboo ra, haya henanantey kul kaŋ i n'i ka too sargari juwalkaa do, ŋga wane nda ey.

¹⁰ Haya kul kaŋ boro foo kul n'a yeeti jere ga Irkoy se ga tee sargari juwalkaa wane, haya kaŋ boro foo kul n'a noo a se ga tee ŋga wane.»

Canseyan ašariyaa

¹¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

¹² «Šelaŋ Izirayel borey se, nee i se: «Nda aru wandoo n'a zanba a mana laadir a here,

¹³ a kani nda aru foo bila nda kurpoo ma bay, kurpoo mana hakiika ka bay. A na ŋga boŋ žiibandi tuguyan ra, seede sii no, boro kul man'a gar a ra.

¹⁴ Nda canseyan huru aroo ra, a canse ŋga wandoo ga, ka gar woyoo na ŋga boŋ žiibandi, wala nda aroo canse, a canse ŋga wandoo ga, ka gar a mana ŋga boŋ žiibandi,

¹⁵ aroo ma koy nda ŋga wandoo sargari juwalkaa do, ka sargaroo kaa kaŋ ti orž farin kilo hinza, a masi jii doori a boŋ, a masi dugu daŋ a ga, zama canseyan taasu sargari no, taasu sargari kaŋ ti hongandihaya no kaŋ ga laybu hongandi.

¹⁶ Sargari juwalkaa ga woyoo manandi k'a kayandi Abadantaa jine.

¹⁷ Sargari juwalkaa ga hari henanante zaa labu canbu ra, a ga zaa Irkoy gorodogoo ganda a laboo ra k'a daŋ haroo ra.

¹⁸ Sargari juwalkaa ga woyoo kayandi Abadantaa jine, a ga boŋoo hinbiroo feeri, woo banda ga, a ga taasu sargari kaŋ ti hongandihayaa daŋ kaboo ra kaŋ ti canseyan taasu sargaroo. Hari hottaa kaŋ ga kate dangayan boro ga, goo sargari juwalkaa kaboo ra.

¹⁹ Sargari juwalkaa ga woyoo žeendi. A ga nee woyoo se: «Nda aru kul mana kani nda ni, ka gar ni goo ni kurpoo hinoo cire, mana ni kurpoo zanba ka ni boŋ žiibandi, ma hallasi dangaroo ra kaŋ hari hottaa woo g'a daŋ boro ga.

²⁰ Amma nda ni kaŋ goo ni kurpoo hinoo cire, cimi no kaŋ n'na ni kurpoo zanba, n'na ni boŋ žiibandi, de aru kaŋ man'ti ni kurpoo kani nda ni...»

²¹ Woo banda ga, Sargari juwalkaa ga woyoo žeendi ka dangaroo har, a ga nee woyoo se: «Abadantaa ma ni laali ka ni tee tammaasa futu ni jamaa game, waati kaŋ a na ni tee woy gun, a na ni gundoo funsandi.»

²² Nda ni goyoo no, dangayan haroo woo ma huru ni teeley ra ka ni gundoo funsandi ka ni tee woy gun. Woyoo ga nee: «Amin, amin.»

²³ Sargari juwalkaa ga dangarey wey hantum tiira ra k'i tuusu hari hottaa ra.

²⁴ A ga hari hottaa kaŋ ga kate dangayan boro ga noo woyoo se a m'a haŋ, a ga huru gundoo ra k'a hottandi.

²⁵ Sargari juwalkaa ga canseyan taasu sargaroo taa woyoo kone, a g'a zinji Abadantaa jine ka koy nda a sargari tonadogoo ra.

²⁶ Sargari juwalkaa ga kabe mee foo zaa taas sargaroo ra sanda hongandihaya, a g'a dullandi sargari tonadogoo boŋ. Woo banda ga no, a ga woyoo noo haroo a m'a haŋ.

²⁷ Waati kaŋ a n'a haŋandi haroo ka ben, nda a gar a na nga boŋ žiibandi, nda a mana laadir nga kurŋoo se, hari hottaa kaŋ ga kate dangayan boro ga, ga huru gundoo ra k'a hottandi. Gundoo ga funsu, a ga tee woy gun, de woyoo woo ga tee dangahaya nga jamaa game.

²⁸ Amma nda woyoo mana nga boŋ žiibandi, nda a ga henan, taaroo ga hun a ga, a ga duu hayyan.

²⁹ Woo ti canseyan ašariyaa woy se kaŋ goo nga kurŋoo hinoo cire ka nga kurŋoo zanba ka nga boŋ žiibandi,

³⁰ wala aru kaŋ canseyan huru a ra ka canse nga wandoo ga, a ma woyoo kayandi Abadantaa jine, sargari juwalkaa ga ašariyaa woo kul zurandi a ga.

³¹ Laybu sii aroo ga, amma woyoo ga tuuru nga layboo se.»

6

Boro kaŋ na nga boŋ yeeti jere ga Abadantaa se ašariyaa

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Nee Izirayel borey se: <Nda aru wala woy na meefur cere-cerante zaa ka nga boŋ yeeti jere ga Abadantaa se,

³ bora ga nga boŋ gagay alaneb hari moora nda harifutu. A si binegar haŋ kaŋ teendi nda alaneb hari moora, a si binegar haŋ kaŋ teendi nda harifutu. A si hari kul haŋ kaŋ teendi nda alaneb, a si alaneb-ize taya ŋaa, a si nga ize kogo ŋaa.

⁴ Waatoo kul kaŋ a ga nga boŋ yeeti jere ga, a si haya ŋaa kaŋ hun alanebŋaa ra, a ma tee guley hala kuuroo.

⁵ Alwaatoo kul kaŋ a na nga boŋ yeeti jere ga, šiini si zuru boŋoo ra hala waatoo kaŋ a n'a kayandi ka nga boŋ yeeti jere ga Abadantaa se ma ben, a ga henan, a ga naŋ nga boŋoo hinbirey ma zay nda ngi boŋ.

⁶ Alwaatoo kul kaŋ a na nga boŋ yeeti jere ga Abadantaa se, a si man bukaw here.

⁷ Ba baaboo, wala ŋaŋoo, wala armaa, wala woymaa ka buu a si nga boŋ žiibandi, zama nga boŋ yeetianoo jere ga nga Koyoo se bara boŋoo ga.

⁸ Alwaatoo kul kaŋ a na nga boŋ yeeti jere ga, a ga henan Abadantaa maapoo ga.

⁹ Nda boro jirsi ka buu jeroo ga, boŋoo kaŋ ti nga boŋ yeetianoo jere ga silbaa žiibi, a ga nga boŋoo cebu nga henanandianoo hane, maanaa a ga nga boŋoo cebu jirbi iyyantoo hane.

¹⁰ Jirbi yaahantoo hane a ga kate gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka sargari juwalkaa do cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga.

¹¹ Sargari juwalkaa ga affoo kaa zunubu sargari, a ga affoo kaa sargari kukurante, a ga zunubu tuusuyanoo tee a se zunuboo kaŋ huru a ga bukaa maaganda. Hanoo din, bora ga nga boŋoo yeeti jere ga Irkoy se.

¹² Bora ga nga boŋ yeeti jere ga Abadantaa se taaga. A ga kate jiiri foo feeji-ize a ma tee toone sargari. Waati jinaa kaŋ a n'a tee si kabu, zama nga boŋ yeetianoo jere ga žiibi.

¹³ Bora kaŋ na nga boŋ yeeti jere ga, nga ašariyaa ne: Hanoo kaŋ nga boŋ yeetianoo jere ga waatoo timme, i g'a ka koy cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga.

¹⁴ Sargaroo kaŋ a g'a kaa Abadantaa se ti: feeji aru-ize kaŋ goo nda jiiri foo kaŋ ga malal sii kaŋ ga tee sargari kukurante, feeji woy-ize kaŋ goo nda jiiri foo kaŋ ga malal sii kaŋ ga tee zunubu sargari, nda feeji gaaru kaŋ ga malal sii kaŋ ga tee alaafiya teendi sargari,

¹⁵ nda takula kaŋ ra dolobiri sii dika foo, nda wijilayaŋ kaŋ farin hamnoo diibandi nda jii, nda furme kaŋ ra dolobiri sii kaŋ yonandi nda jii, nda ngi taasu sargaroo, nda ngi sargari hari-haroo.

¹⁶ Sargari juwalkaa g'i kaa sargari Abadantaa jine, a ga bora zunu bu sargaroo nda bora sargari kukuranta kaa.

¹⁷ A ga feeji gaaroo, nda takulawey kaŋ ra dolobiri sii dikaa kaa sargari Abadantaa se sanda alaafiya teendi sargari kaŋ bande taasu sargaroo nda sargari hari-haroo sargandi.

¹⁸ Bora kaŋ yeetandi jere ga, ga nga boŋoo cebu cere kubayyan hukcumoo mijoo ga, a ga nga boŋoo hinbiroo zaa k'a fur nuunaa ga kaŋ goo alaafiya teendi sargaroo cire.

¹⁹ Sargari juwalkaa ga feeji gaaroo kaŋ tonandi kabe foo zaa, nda wijila foo kaŋ ra dolobiri sii kaŋ goo dikaa ra, nda furme foo kaŋ ra dolobiri sii, a g'i dan bora kaŋ na nga boŋ yeeti jere ga kaboo ra nga boŋoo cebuyanoo banda ga.

²⁰ Woo banda ga, sargari juwalkaa g'i zinji k'i tee sargari zinji-zinjante Abadantaa jine, haya henanante no kaŋ sargari juwalkaa wane nda a, nga, nda feejoo gandoo kaŋ hun sargari zinji-zinjantaa ra, nda cewoo kaŋ hun sargaroo ra kaŋ a n'a kaa. Woo banda ga, bora kaŋ na nga boŋ yeeti jere ga, ga hin ka alaneb hari moora haŋ.

²¹ Woo ti boro kaŋ na meefur zaa ka nga boŋ yeeti jere ga ašariyaa. Wey ti hayey kaŋ a ga hima k'i kaa Abadantaa maapoo ga nga boŋ yeetianoo jere ga se, bila nda hayey kaŋ a ga hin k'i tee nda nga boŋ ma kabandi. A ga hayaa noo kaŋ kayandi meefuroo kaŋ a n'a zaa se ka sawa nda boŋ yeetian jere ga ašariyaa.»

Sargari juwalkaa gaararoo

²² Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

²³ «Nee Haruna nda nga iz'arey se: <Taka ne kaŋ nda war ma gaara Izirayel borey se. War ma nee i se:

²⁴ "Yala Abadantaa ma albarka dan ni ra, a ma ni hawgay.

²⁵ Yala Abadantaa ma moo fur ni ga,

a ma alhormo tee ma ne.

²⁶ Yala Abadantaa ma neli ni ga,

a ma ni noo alaafiya."

²⁷ I m'ay maapoo har Izirayel borey ga nda takaa woo, ay ga albarka dan i ra.»

7

Bari torkawey kaŋ nondi Irkoy hugoo goyey se

¹ Hanoo kaŋ Musa na Irkoy gorodogoo cin ka ben, a n'a yon k'a yeeti jere ga Irkoy se, nga nda nga jinawey kul. A na sargari tonadogoo nda nga jinawey kul yon k'i yeeti jere ga Irkoy se.

² Izirayel alwakiiley nda hugu boŋey kate ngi gomney. Alkabiilawey boŋkoyney no kaŋ na kabuyanoo juwal.

³ Gomney kaŋ i kate ey Abadantaa jine ne: bari torka gumante iddu nda haw woy cindi hinka (12). Boŋkoyni hinka kul marga ka torka foo noo, boŋkoyni foo kul na haw foo noo. I n'i ka too Irkoy gorodogoo jine.

⁴ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁵ «Gomney kaŋ i ga kate ey ma ne dii, i ga huru cere kubayyan hukcumoo goyoo ra. M'i noo Lewi borey se, affoo kul nda woo kaŋ ga a ga too nga goyoo se.»

⁶ Musa na torkawey nda hawey dii k'i dan Lewi borey kabey ra.

⁷ A na Geršon iz'arey noo torka hinka nda haw taaci ka sawa nda woo kaŋ ga i ga too ngi goyoo se.

⁸ A na Merari iz'arey noo torika taaci nda haw yaaha ka sawa nda woo kan ga i ga too ngi goyoo se kan i g'a tee Itamar kan ti sargari juwalkaa Haruna iz'aroo hinoo cire.

⁹ A mana Kehat iz'arey noo, zama goyoo kan talfandi i ga man'ti kala ka jinay henanantey zaa ngi jesej ga.

Boŋkoyney kate ngi gomney sargari tonadogoo goyoo sintinoo se

¹⁰ Boŋkoyney kate ngi gomney sargari tonadogoo goyoo sintinoo se hanoo kan ra a ga yonandi. I kate ey sargari tonadogoo jine.

¹¹ Abadantaa nee Musa se: «Zaari foo kul boŋkoyni foo ma kaa ka nga gomnoo noo sargari tonadogoo goyoo sintinoo se.»

¹² Zaari jinaa, bora kan kate nga gomnoo ti Nahišon kan ti Aminadab iz'aroo, Žuda alkabiilaa boro.

¹³ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

¹⁴ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

¹⁵ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

¹⁶ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

¹⁷ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Nahišon kan ti Aminadab iz'aroo gomnoo.

¹⁸ Zaari hinkantoo, Netaniyel kan ti Suwar iz'aroo, Isakar alkabiilaa boŋkoynoo kate nga gomnoo.

¹⁹ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

²⁰ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

²¹ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

²² nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

²³ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Netaniyel kan ti Suwar iz'aroo gomnoo.

²⁴ Zaari hinzantoo, Eliyab kan ti Helon iz'aroo, Zabulon alkabiilaa boŋkoynoo kate nga gomnoo.

²⁵ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

²⁶ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

²⁷ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

²⁸ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

²⁹ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Eliyab kan ti Helon iz'aroo gomnoo.

³⁰ Zaari taacantoo, Elisur kan ti Šedewur iz'aroo, Ruben alkabiilaa boŋkoynoo kate nga gomnoo.

³¹ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda

nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

³² nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

³³ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

³⁴ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

³⁵ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Netaniyel kan ti Suwar iz'aroo gomnoo.

³⁶ Zaari guwantoo, Šelumiyel kan ti Surišaday iz'aroo, Simewon alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

³⁷ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

³⁸ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

³⁹ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁴⁰ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁴¹ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Šelumiyel kan ti Surišaday iz'aroo gomnoo.

⁴² Zaari idduwantoo, Elyasaf kan ti Dehuwel* iz'aroo, Gad alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁴³ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

⁴⁴ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁴⁵ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁴⁶ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁴⁷ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Elyasaf kan ti Dehuwel† iz'aroo gomnoo.

⁴⁸ Zaari iyyantoo, Elišama kan ti Amihud iz'aroo, Efrayim alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁴⁹ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taasu sargaroo se,

⁵⁰ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁵¹ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁵² nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁵³ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Elišama kan ti Amihud iz'aroo gomnoo.

⁵⁴ Zaari yaahantoo, Gamliyel kan ti Pedasur iz'aroo, Manase alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁵⁵ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda

* 7:42 7.42 Zamnaa 1.14. † 7:47 7.47 Sorro 42to.

nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taas sargaroo se,

⁵⁶ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁵⁷ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁵⁸ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁵⁹ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Gamliyel kan ti Pedasur iz'aroo gomnoo.

⁶⁰ Zaari yaggantoo, Abidan kan ti Žedewoni iz'aroo, Benžamen alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁶¹ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taas sargaroo se,

⁶² nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁶³ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁶⁴ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁶⁵ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Abidan kan ti Žedewoni iz'aroo gomnoo.

⁶⁶ Zaari woyantoo (10to), Ahiyezer kan ti Amišaday iz'aroo, Dan alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁶⁷ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taas sargaroo se,

⁶⁸ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁶⁹ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁷⁰ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁷¹ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Ahiyezer kan ti Amišaday iz'aroo gomnoo.

⁷² Zaari woy cindi faantoo (11to), Pagiye kan ti Okran iz'aroo, Ašer alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁷³ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taas sargaroo se,

⁷⁴ nda wura poti foo kan tinjaa ti garam zangu (100) cine kan ga too nda dugu.

⁷⁵ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kan goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁷⁶ nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁷⁷ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kan goo nda jiiri foo. Woo ti Pagiye kan ti Okran iz'aroo gomnoo.

⁷⁸ Zaari woy cindi hinkantoo (12to), Ahira kan ti Enan iz'aroo, Neftali alkabiilaa bonkoynoo kate nga gomnoo.

⁷⁹ Nga gomnoo man'ti kala: nzorfu kaaray taasa kan tinjaa ti kilo foo nda jere cine, nda nzorfu kaaray kusu kan tinjaa ti garam zangu yaaha (800) cine ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. I kul ga too nda farin hamni kan loobandi nda jii taas sargaroo se,

⁸⁰ nda wura poti foo kaŋ tiŋaa ti garam zangu (100) cine kaŋ ga too nda dugu.

⁸¹ Haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize foo kaŋ goo nda jiiri foo sargari kukurantaa se,

⁸² nda jindaaru foo zunubu sargaroo se,

⁸³ alaafiya teendi sargaroo se haw hinka, nda feeji gaaru guu, nda jindaaru guu, nda feeji-ize guu kaŋ goo nda jiiri foo. Woo ti Ahira kaŋ ti Enaŋ iz'aroo gomnoo.

⁸⁴ Izirayel borey boŋkoyney gomney kaŋ i kate ey sargari tonadogoo goyoo sintinoo se yonyanoo hane ti: Nzorfu kaaray taasa woy cindi hinka (12), nda nzorfu kaaray kusu woy cindi hinka (12), nda wura poti woy cindi hinka (12).

⁸⁵ Nzorfu taasa foo kul tiŋaa ti nzorfu kaaray tamma boŋ zangu nda waranza (130), kusu foo kul tiŋaa ti nzorfu kaaray tamma boŋ woyye (70). Nzorfu kaaraa kul kaŋ na jinawey wey tee tiŋaa man'ti kala zenber hinka nda zangu taaci (2.400) ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo,

⁸⁶ nda wura poti woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda dugu, affoo kul tiŋaa ti nzorfu kaaray tamma boŋ woy (10) ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaray tammaa alkadaroo. Potey kul tiŋaa cere ra man'ti kala wura tamma zangu nda waranka (120).

⁸⁷ Adabbawey kul kaŋ kayandi sargari tonantaa se ti: haw yaaru kobsi woy cindi hinka (12), nda feeji gaaru boŋ woy cindi hinka (12), nda feeji-ize boŋ woy cindi hinka (12), nda taasu sargarey, jindaaru boŋ woy cindi hinka (12) zunubu sargaroo se.

⁸⁸ Adabbawey kul kaŋ kayandi alaafiya teendi sargaroo se ti: haw kobsi waranka cindi taaci (24), feeji gaaru boŋ woydu (60), nda jindaaru boŋ woydu (60), nda feeji-ize boŋ woydu (60) kaŋ goo nda jiiri foo. Woo ti gomnoo kaŋ nondi sargari tonadogoo goyoo sintinoo se, nga yonyanoo banda ga.

⁸⁹ Waati kaŋ Musa huru cere kubayyan huklumoo ra ka ŧelaŋ Irkoy bande, a ga maa jinde kaŋ ga ŧelaŋ nga se daabirjoo se beene kaŋ goo seedetaraa sundukoo boŋ, almalayka hinkaa kaŋ se i ga nee ŧerib hinkaa game. Takaa woo nda Irkoy ga ŧelaŋ a bande.

8

Nongu henanantaa fitilla gorodogoo

¹ Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

² «Nee Haruna se: <Nda n'ga fitillawey dan fitilla gorodogoo ra, ma nan fitilla iyyaa kul gaayoo ma dii fitilla gorodogoo jine.>»

³ Haruna n'a tee nda taka follokaa. A na fitillawey dan taka kaŋ ra gaayoo goo fitilla gorodogoo jine sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

⁴ Takaa ne kaŋ nda fitilla gorodogoo teendi: a tee goy kaŋ karandi nda wura, za cewoo hala kutukuryey wura no kaŋ karandi. I n'a tee nda fasaloo kaŋ Abadantaa n'a cebe Musa se.

Lewi borey yeetandi jere ga Abadantaa goyoo se

⁵ Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

⁶ «Lewi borey kaa Izirayel borey ra, m'i henanandi.

⁷ Takaa ne kaŋ nda n'g'i henanandi: Ma zunubu yaafayan haroo say-say i ga, i ma ŧiini zaa ka ngi gaahamey hinbirey kul kaa, i ma ngi bankaarawey jumay. Woo banda ga, i ga henan.

⁸ I ma haw yaaru foo zaa ngi bande nda nga taasu sargaroo kaŋ ti farin hamni kaŋ loobandi nda jii, n'ga haw yaaru hinkante dii kaŋ ga tee zunubu sargari.

⁹ Ma Lewi borey ka koy cere kubayyan huklumoo jine, ma Izirayel borey jamaa kul marga.

¹⁰ Ma Lewi borey manandi Abadantaa jinoo ra, de Izirayel borey ma ngi kabey fur i boŋ.

¹¹ Woo banda ga, Haruna ga Lewi borey zaa Izirayel borey ra k'i cebe sanda sargari Abadantaa jine, i ga Abadantaa goyoo tee.

¹² Lewi borey ga ngi kabey fur haw yaarey boŋey ga. I g'i kaa sargari, affoo ga tee zunubu sargari, affaa ga tee sargari tonante Abadantaa se ka zunubu tuusuyanoo tee Lewi borey se.

¹³ Ma Lewi borey kayandi Haruna nda nga iz'arey jine k'i tee sargari kaŋ cebandi Abadantaa se.

¹⁴ Izirayel borey ra, ma Lewi borey dan ya ne jere ga i ma tee ay wane.

¹⁵ Woo banda ga, Lewi borey ga koy cere kubayyan hukcumoo goyoo tee. M'i henanandi, i ma tee sargari kaŋ cebandi.

¹⁶ Zama i nka nondi ya ne, nda cimi i nondi ya ne Izirayel borey ra. Ay g'i dii gunde jinawey kul dogey ra, maanaa Izirayel borey gunde jinaa kul.

¹⁷ Izirayel borey gunde jinaa kul ti agay wane, a ma tee adamize wala adabba. Hanoo kaŋ ay na gunde jinawey kul kar Misira gandaa ra, nga no ay n'i yeeti jere ga ya ne.

¹⁸ Ay na Lewi borey zaa Izirayel borey gunde jinawey kul dogey ra,

¹⁹ de ay n'i noo Haruna nda nga iz'arey se Izirayel borey ra. Lewi borey nka nondi i se hala i ma goyey tee kaŋ ga teendi cere kubayyan hukcumoo ra Izirayel borey maapey ga nda ka zunubu tuusuyanoo tee i se. Woo ra albasi si duu Izirayel borey nda i man nongu henanantaa ga.»

²⁰ Musa, nda Haruna, nda Izirayel jamaa kul na hayaa kul tee Lewi borey se sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar Lewi borey here. Woo no Izirayel borey n'a tee i se.

²¹ Lewi borey na ngi boŋ henanandi, i na ngi bankaarawey jumay. Haruna n'i tee sargari kaŋ cebandi Abadantaa jine, a na zunubu tuusuyanoo tee i se k'i henanandi.

²² Woo banda ga, Lewi borey koy ngi goyoo sintin cere kubayyan hukcumoo ra Haruna nda nga iz'arey jine. I na hayaa kul tee Lewi borey se kaŋ Abadantaa na Musa yaamar Lewi borey here a ma teendi i se. Woo no i n'a tee i se.

²³ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

²⁴ «Lewi borey here hayey ne: nda Lewi boro duu jiiri waranka cindi guu (25) nda boro kaŋ bisa a, a ma huru cere kubayyan hukcumoo goyoo ra.

²⁵ Za a duu jiiri woyguu (50), a ga goyoo naŋ, a si goy koyne.

²⁶ A ga nga armyey faaba kaŋ ga goyoo tee cere kubayyan hukcumoo ra, amma a si goyoo tee. Woo ti takaa kaŋ n'g'a tee Lewi borey here haya kaŋ ti ngi goyey.»

9

Borcintaraa jingaroo

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se Sinay saajoo ra, ngi fattaroo banda ga Misira gandaa ra jiiri hinkantoo handu jinaa, a nee:

² «Izirayel borey ma Borcintaraa jingaroo tee nga waatoo kaŋ kayandi ra.

³ Handoo woo jirbi woy cindi taacantoo (14to) no, almaaroo ra, war ma jingaroo tee nga waatoo kaŋ kayandi ra. War m'a tee ka sawa nda hayey kul kaŋ hantumandi a ga nda nga fondawey kul.»

⁴ Musa šelaŋ Izirayel borey se i ma Borcintaraa jingaroo tee.

⁵ I na jingaroo tee handu jinaa jirbi woy cindi taacantoo (14to) almaaroo ra Sinay saajoo ra. Izirayel borey na hayey tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar, i n'i tee nda takaa din da.

⁶ Amma aruyaŋ goo no kaŋ bukaw n'i žiibandi, hanoo din, i si hin ka Borcintaraa jingaroo tee. Zaari follokaa ra i koy Musa nda Haruna do.

⁷ Arey nee a se: «Bukaw n'ir žiibandi maaganda se, macin se ir si hin k'ir sargaroo kaa Abadantaa se waatoo kaŋ kayandi ra, Izirayel borey game?»

⁸ Musa nee i se: «Wa kay ne hala ya maa hayaa kaŋ Abadantaa g'a yaamar war šennoo ra.»

⁹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹⁰ «Šelan Izirayel borey se ka nee: <War zamaney kul ra, nda bukaw na boro žiibandi, wala a goo naarumay ra nongu mooro ra, a ma Borcintaraa jingaroo tee Abadantaa se.

¹¹ I s'a tee kala handu hinkantoo zaari woy cindi taacantoo (14to) almaaroo ra. I m'a ŋaa nda takulayan kaŋ ra dolobiri sii nda subu hottayan.

¹² Haya kul masi kani a ra hala suba, biri kul masi kayri a ra. Jingaroo ma teendi ka sawa nda hayaa kul kaŋ hantumandi Borcintaraa jingaroo ga.

¹³ Nda aru kaŋ ga henan, a sii naarumay ra mana Borcintaraa jingaroo tee, a ga hun nga jamaa ra, zama a mana sargari kaa Abadantaa se waatoo kaŋ kayandi ra. Aroo woo, nga zunuboo ga hanga a.

¹⁴ Nda yaw goro war do kaŋ ga Borcintaraa jingaroo tee Abadantaa maapoo ga, a ga hanga hayey kaŋ harandi ka kayandi Borcintaraa jingaroo here. Haya follokaa no ma hantumandi yaw nda ganda-ize se.»

Duulaa na hukcumoo daabu

¹⁵ Hanoo kaŋ seedetaraa hukcumoo kaŋ ra Irkoy gorodogoo goo cinandi ka ben, duulaa n'a gum, za cijinoo hala subbaahoo ra a goo Irkoy gorodogoo ga sanda nuune alhaali.

¹⁶ Takaa woo da waati kul, duulaa g'a gum, cijin here a ga tee nuune alhaali.

¹⁷ Waati kaŋ duulaa tun hukcumoo boŋ, Izirayel borey ga tun ka koy, nongu kaŋ ra duulaa kay, i ga goro.

¹⁸ Abadantaa yaamaroo ga Izirayel borey ga tun ka koy, nga yaamaroo ga i ga goro. Waatoo kul kaŋ duulaa goo Irkoy gorodogoo boŋ i ga goro.

¹⁹ Nda duulaa gay a ga kay Irkoy gorodogoo boŋ jirbi booboyan, Izirayel borey ga Abadantaa goyoo tee, i si tun ka koy.

²⁰ Nda duulaa mana kay Irkoy gorodogoo boŋ kala jirbi kaynayan, i ga goro Abadantaa yaamaroo ga i ga goro no din, nga yaamaroo ga i ga tun ka koy.

²¹ Nda duulaa si kay kala cijinoo ra ka koy subbaahi, nda duulaa tun subbaahoo ra, i ga koy. Nda duulaa tun cijin foo nda zaari foo banda ga, i ga tun ka koy.

²² Nda duulaa kay Irkoy gorodogoo boŋ jirbi hinka, wala handu foo, wala waati kuku, Izirayel borey ga goro no din. I si koy, nda duulaa tun, i ga koy.

²³ Abadantaa yaamaroo ga i ga goro, nga yaamaroo ga i ga tun ka koy. I ga Abadantaa goyoo tee ka sawa nda yaamaroo kaŋ nda Abadantaa na Musa k'i yaamar.

10

Nzorfu laati beerey

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Laati beeri hinka tee, m'i tee nda nzorfu kaaray kaŋ karandi. Ngi nda n'ga jamaa cee i ma marga nda ka ngi tun-ka-koyyanoo ngi kaley ra ka koy bayrandi.

³ Nda laati beerey hēe, jamaa kul ma kaa ka marga ni jere cere kubayyan hukcumoo mipoo ga.

⁴ Nda laati beeri folloku ka hēe, boŋkoyney kaŋ ti Izirayel wongu-ize jamawey jineborey ga marga ni jeroo ga.

⁵ Nda war na laatoo ka kaati beeri tee, borey kaŋ ga goro dandi here ga tun ka koy.

⁶ Nda war na laatoo kar ka kaati beeri tee cee hinkantoo, kaley kaŋ goo gurma here ga koy. Laatoo karyan jinde beeroo ga tee ngi tun-ka-koyyanoo se.

⁷ War ga laati kar ka jamaa marga, amma jindoo masi beeri.

⁸ Haruna iz'arey kañ ti sargari juwalkey no ma hilley hēenandi, hantum kañ si tun ti woo war zamaney se.

⁹ Nda war gandaa ra war koy war iberi gande kañ kaa ka war wongu, war ga laatey kar jindey ma beeri. Woo ra Abadantaa, war Koyoo ga hongu war, de war ga hallasi war iberey ra.

¹⁰ War jaali zaarey hane, nda war jingarey hane, nda handey zaari jinawey hane war ma laatey kar war sargari kukurantey, nda alaafiya teendi sargarey bande. Woo ra war Koyoo ga hongu war. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»

Izirayel borey tun-ka-koyyanoo takaa

¹¹ Jiiri hinkantoo handu hinkantoo jirbi warankantoo (20to), duulaa tun seedetaraa hukkmoo boñ.

¹² Izirayel borey hun Sinay saajoo ra ka kay nongu nda nonguyan ra. Duulaa kay Parañ saajoo ra.

¹³ Cee jinaa ti woo i ma koy ka sawa nda yaamaroo kañ nda Abadantaa na Musa k'i yaamar.

¹⁴ Žuda borey wongu-izey ka jin ka tun ka koy ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Ngi wongu-izey boñkoynoo ti Nahišoñ kañ ti Aminadab iz'aroo.

¹⁵ Isakar borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Netaniyel kañ ti Suwar iz'aroo.

¹⁶ Zabulon borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Eliyab kañ ti Heloñ iz'aroo.

¹⁷ Irkoy gorodogoo feerandi, Geršoñ iz'arey nda Merari iz'arey k'a zaa ka koy.

¹⁸ Woo banda ga, Ruben alkabiilaa wongu-izey koy ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Ngi wongu-izey boñkoynoo ti Elisur kañ ti Šedewur iz'aroo.

¹⁹ Simewoñ borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Šelumiyel kañ ti Surišaday iz'aroo.

²⁰ Gad borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Elyasaf kañ ti Dehuwel* iz'aroo.

²¹ Woo banda ga, Kehat borey na nongu henenantaa zaa ka koy. Borey jerey na Irkoy gorodogoo cin hala i ga kaa.

²² Ngi banda ga, Efrayim borey wongu-izey koy ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Efrayim wongu-izey boñkoynoo ti Elišama kañ ti Amihud iz'aroo.

²³ Manase borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Gamliyel kañ ti Pedasur iz'aroo.

²⁴ Benžamen borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Abidan kañ ti Žedewoni iz'aroo.

²⁵ Ngi kul banda ga, Dan borey wongu-izey kañ ga kaley kul banda heroo hawgay tun ka koy ngi darapowoo cire, wongu-ize ka koy wongu-ize. Dan borey wongu-izey boñkoynoo ti Ahiyezer kañ ti Amišaday iz'aroo.

²⁶ Ašer borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Pagiyele kañ ti Okrañ iz'aroo.

²⁷ Neftali borey alkabiilaa wongu-izey boñkoynoo ti Ahira kañ ti Enañ iz'aroo.

²⁸ Takaa woo ti Izirayel borey koyyanoo takaa, wongu-ize ka koy wongu-ize. Taka follokaa nda i ga tun ka koy.

Musa ga boro ceci kañ ga fondaa cebe

²⁹ Musa nee Hobab se kañ ti Rehuwel nga nzuraa, Majañ boraa iz'aroo: «Ir ga koy gandaa ra kañ Abadantaa nee: <Ay g'a noo war se.> Kaa ir bande, ir ga gomni tee ma ne, zama Abadantaa mana šelañ kala Izirayel gomnoo se.»

³⁰ Hobab nee: «Ay si koy, ay si koy kala ay gandaa ra nda ay dumoo do.»

³¹ Musa yee ka šelañ ka nee: «Suuri, masi hun ir bande, zama n'ga nongey bay kañ ra ir ga hin ka goro saajoo ra, n'ga tee ir moyey.

* 10:20 10.20 Zamnaa 1.14.

³² Nda ni hanga ir bande, gomnoo kaŋ Abadantaa g'a tee ir se, n'ga duu a ra.»

³³ I tun ka hun Abadantaa tondi hondoo cire ka jirbi hinza diray tee. Abadantaa amaanaa sundukoo koy i jine jirbi hinzaa diraa ra ka hunanzam doo ceeci i se.

³⁴ Abadantaa duulaa goo i boŋ zaari here waati kaŋ i tun ka hun ngi kaloo ra.

³⁵ Sundukoo koyyanoo ga, Musa ga nee:

«Tun Abadantaa,
hala ni iberey ma say,
borey kaŋ ga konna ni ma zuru ni jine.»

³⁶ Waati kaŋ a kay, Musa ga nee:

«Yee kate Abadantaa,
ka goro Izirayel wongu-ize jama zenberey game.»

11

Abadantaa nuunaa fillaa

¹ Han foo jamaa ŋuunuŋuunu futay Abadantaa ga. Abadantaa maar'a, a futu, nga nuunaa dii jamaa gamey ra ka ngi kaloo boŋ faa halaci.

² Jamaa kaati ka Musa cee. Musa na Abadantaa ŋaaray, nuunaa kay.

³ I na nongoo din maŋoo daŋ Tabera (maanaa «nuune»), zama Abadantaa nuunaa dii Izirayel game.

Jamaa hēe ka ham ceeci

⁴ Dumi fooyaŋ kaŋ goo Izirayel borey game hanse ka boonay ŋaayan. Izirayel borey mo yee koyne ka hēe ka nee: «May no m'ir noo ham ir m'a ŋaa?»

⁵ Ir ga hongu hamiisawey kaŋ ir g'i ŋaa yaada Misira, nda konkonburey, nda moley, nda albašar fitawey, nda albašarey, nda layoo.

⁶ Sohō ir goo ma ŋom, haya kul sii no, ir si dii haya kul kala ŋaahayaa kaŋ se i ga nee manoo.»

⁷ Man si hima nda kala hayni gurunbu, nga alhaaloo ma nee deeli.

⁸ Jamaa ga fatta ka koy a kuuna, i g'a fufu fufutondi ga wala i m'a dur tinda ra. A ga hinandi kusu ra wala i m'a tee furme. Nga tenbaa ma nee takula kaŋ teendi jii ra.

⁹ Waati kaŋ harandaŋoo kani jamaa kaloo ga cijinoo ra, nga no manoo ga zunbu kaloo ga.

¹⁰ Musa ga maa jamaa ga hēe, i marga alkabiila nda alkabiila, affoo kul nga huklumoo miŋoo ga. Abadantaa hanse ka futu, woo din mana kan Musa se.

¹¹ Musa nee Abadantaa se: «Macin se n'g'ay maray, agay ni baŋŋaa? Macin se mana alhormo tee ya ne, hala nongu kaŋ ra n'ga jamaa woo kul jeejaa fur ay ga?»

¹² Agay ka jamaa woo kul gundoo zaa wala? Agay k'i hay wala, kaŋ se n'ga nee ya ne: «I dii ni gandoo ra sanda takaa kaŋ nda zanka zaakaw ga zanka zaa ka koy nda a gandaa ra kaŋ n'na žee kaŋ n'g'a noo ngi baabey se?»

¹³ Man ra ay ga duu ham k'a noo jamaa woo kul se? Zama i ga hēe ay ga ka nee: «Ir noo ham kaŋ ir g'a ŋaa!»

¹⁴ Agay foo si hin ka jamaa woo zaa, a ga hanse ka tiŋ ya ne.

¹⁵ Nda woo no n'g'a tee ya ne, alhormo tee ya ne, adiši ay wii, ya si dii bonaa woo kaŋ goo kaa ay ga.»

¹⁶ Abadantaa nee Musa se: «Izirayel aru beerey kaŋ n'g'i dii jamaa boro beerey nda jamaa šenni toonandikey, ngi boro woyye (70) marga ya ne i ra. M'i ka koy cere kubayyan huklumoo miŋoo ga, i ma kay no din ni bande.

¹⁷ Ay ga zunbu ka šelaŋ ni bande no din, ay Hundoo kaŋ goo ni ga, ay ga zaa a ra k'a daŋ i ga, nga ra i ga jamaa jeejaa zaa ni bande, n's'a zaa ni hinne.

¹⁸ Ma nee jamaa se: «Suba se, wa war boŋ daŋ jere ga Irkoy se, war ga ham ŋaa, zama war hēe Abadantaa haŋawey ra ka nee: “May no m’ir noo ham ir m’a ŋaa? Ir cindi ka maakaani Misira!” Abadantaa ga war noo ham war ma ŋaa.

¹⁹ War g’a ŋaa, man’ti zaari foo, man’ti zaari hinka, man’ti zaari guu, man’ti zaari woy (10), man’ti zaari waranka (20),

²⁰ amma handu foo timmante, hala waati kaŋ a fatta nda war niiney, a na war biney kaa, zama war wanji Abadantaa ga kaŋ goo war game, war hēe a ga ka nee: “Macin se ir hun Misira?”»

²¹ Musa nee: «Jamaa kaŋ game ay goo man’ti kala wongu-ize boro zenber zangu iddu (600.000) kaŋ goo cee ga, n’nee: «Ay g’i noo ham i ma ŋaa handu foo timmante.»

²² Ba nda boro na alman buuna nda ibeeri koosu i se, a ga wasa i se wala? Wala boro ma teekoo hamiisa kul dii kate i se, a g’i wasa wala?»

²³ Abadantaa nee Musa se: «Abadantaa kaboo mma dunbay wala? Sohō n’ga kaa ka dii wala ūennoo kaŋ ay n’a har ma ne ga tee wala a si tee.»

Irkoy na nga Hundoo noo boro beeri woyyaa (70) se

²⁴ Musa fatta ka koy Abadantaa ūenney har jamaa se. Woo banda ga, a na aru woyye (70) marga Izirayel boro beerey ra i ma cere kubayyan hukcumoo kuubi k’a bere.

²⁵ Abadantaa zunbu kate duulaa ra ka ūelan a bande. Irkoy Hundoo kaŋ goo Musa ga, Abadantaa zaa a ra k’a daŋ boro beeri woyyaa (70) ga. Za Hundoo huru i ga, i sintin ka annabitaray tee, amma man’ti waati kuku.

²⁶ Aru hinka kaŋ affoo maapoo ti Eldad, affaa maapoo ti Medad cindi kaloo ra. Irkoy Hundoo zunbu ngi mo ga, maapey goo boro beerey ra kaŋ hantumandi, amma i mana fatta ka koy cere kubayyan hukcumoo mipoo ga, i ga annabitaray tee jamaa kaloo ra.

²⁷ Zankaaru foo zuru ka koy Musa do k’a filla a se ka nee: «Eldad nda Medad goo ma annabitaray tee jamaa kaloo ra.»

²⁸ Źozuwe, Nun iz’aroo kaŋ ga goy Musa bande za nga zankataraa, zaabi ka nee: «Ay koyoo Musa, i kayandi.»

²⁹ Musa nee a se: «Ni mma canse ya ne? Jalla, nda a gar ba Abadantaa jamaa kul ti annabiyan, nda a gar ba Abadantaa nka nga Hundoo daŋ i ga!»

³⁰ Woo banda ga, Musa willi jamaa kaloo ra, nga nda Izirayel boro beerey.

Abadantaa na jerfendayyan sanba

³¹ Abadantaa na hew tunandi, hewoo na jerfendayyan ka hun za teekoo here ka kaa k’i kaŋandi jamaa kaloo ra, k’a kuubi k’a bere, caraw foo zaari foo diray kuuyan, caraw faa zaari foo diray kuuyan, i goo cere boŋ laboo ga ka jer beene kabedaaru hinka.

³² Jamaa tun zaaroo din kul nda cijinoo kul, nda subaa zaaroo kul ka jerfendawey kuuna. Boro kaŋ mana haya kul kuuna nga no ma kilo zenber hinka (2.000) jerfenday kuuna. I n’i daaru ka jamaa kaloo kuubi k’a bere.

³³ Hamoo goo mipney ra, i man’a kaama jina kaŋ Abadantaa futayyanoo kaa jamaa ga. Abadantaa na balaawu futu beeri ka jamaa kar.

³⁴ I na nongoo din maapoo daŋ Kiworot-Hataawa (maanaa «boonay futaa saaraa»), zama no din ra jamaa kaŋ boonay futu fijandi.

³⁵ Jamaa hun Kiworot-Hataawa ka koy Haserot, de i goro no din.

12

Maryama nda Haruna ūelan laala Musa ga

¹ Maryama nda Haruna šelan Musa ga woyoo kaŋ ti Kuš boro kaŋ a n'a zaa maaganda, zama Kuš woy no a hiiji a.

² I nee: «Musa hinne miŋoo nda Abadantaa ga šelan? A si šelan nda ir mo miŋey wala?» Abadantaa maar'a.

³ Musa ti aru kaŋ ga hanse ka nga boŋ yeeti ganda, nga boŋ yeeti gandayanoo cine mana tee laboo ga.

⁴ Dogoo din da Abadantaa nee Musa, nda Haruna, nda Maryama se: «War boro hinzaa ma fatta ka koy cere kubayyan hukcumoo here.» Ngi boro hinzaa fatta ka koy.

⁵ Abadantaa zunbu duula kuku ra ka kay cere kubayyan hukcumoo miŋoo ga. A ciya Haruna nda Maryama se, ngi boro hinkaa man kate.

⁶ A nee: «Wa maa ay šenney se. Nda Abadantaa annabi goo war ra, bangayyan ra ay g'ay boŋ cebe a se, handiri ra ay ga šelan a bande.

⁷ Amma man'ti takaa din no ay tamoo Musa bande, ay hugoo kul ra boro laadirantaa no.

⁸ Ay ga šelan a se mee nda mee, bangayyan ra, ay si šenni daabu a se. A ga dii Abadantaa azzaatoo. Adiši macin se war mana hunbur ka šelan Musa ga, ay tamoo ga?»

⁹ Abadantaa futu i ga, a koy.

¹⁰ Duulaa hun cere kubayyan hukcumoo ga. Nga ne, Maryama jiray, a kaaray ma nee waa. Haruna bere ka Maryama guna, nga ne, Maryama jiray.

¹¹ Woo banda ga, Haruna nee Musa se: «Suuri, ay koyoo, masi zunuboo dii ir se kaŋ ir n'a tee hollokomtaray ra.

¹² Ay g'a wiri ni ga, a masi tee sanda ize bukaw kaŋ hayandi, hamoo jeroo hasara kaŋ a fatta paŋoo gundoo ra.»

¹³ Musa kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Irkoy, ay g'a wiri ni ga, a noo baani!»

¹⁴ Abadantaa nee Musa se: «Nda baaboo nka tufa moyey ga, a nka si haw jirbi iyye? Aywa, a ma hun jamaa kaloo ra jirbi iyye, nga banda ga, a ga yee ka huru jamaa ra.»

¹⁵ I na Maryama kaa jamaa kaloo ra jirbi iyye. Jamaa mana koy hala waatoo kaŋ Maryama yee ka huru jamaa ra.

¹⁶ Woo banda ga, jamaa tun Haserot ka koy goro Paraŋ saajoo ra.

13

Musa na aruyan sanba i ma koy Kanaŋ gandaa monno

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Aruyan sanba i ma koy Kanaŋ gandaa kaŋ ay g'a noo Izirayel borey se monno. Alkabiila foo kul aru foo ga sanbandi i ra, a ma gar affoo kul i ra man'ti kala boŋkoyni.»

³ Musa n'i sanba za Paraŋ saajoo ra ka sawa nda Abadantaa yaamaroo. Arey wey kul man'ti kala Izirayel borey boŋkoyniyaŋ.

⁴ Ngi maŋney ne: Woo kaŋ hun Ruben alkabiilaa ra ti Šamuwa, Zakkur iz'aroo.

⁵ Woo kaŋ hun Simewoŋ alkabiilaa ra ti Šafat, Hori iz'aroo.

⁶ Woo kaŋ hun Žuda alkabiilaa ra ti Kaleb, Yefune iz'aroo.

⁷ Woo kaŋ hun Isakar alkabiilaa ra ti Yigal, Isufi iz'aroo.

⁸ Woo kaŋ hun Efrayim alkabiilaa ra ti Hoze, Nun iz'aroo.

⁹ Woo kaŋ hun Benzamen alkabiilaa ra ti Palti, Rafu iz'aroo.

¹⁰ Woo kaŋ hun Zabulon alkabiilaa ra ti Gadiyel, Sodi iz'aroo.

¹¹ Woo kaŋ hun Isufi alkabiilaa ra, maanaa Manase alkabiilaa here ti Gaddi, Susi iz'aroo.

12 Woo kaŋ hun Dan alkabiilaa ra ti Amiyel, Gemali iz'aroo.

13 Woo kaŋ hun Ašer alkabiilaa ra ti Setur, Minkaylu iz'aroo.

14 Woo kaŋ hun Neftali alkabiilaa ra ti Nahibi, Wofisi iz'aroo.

15 Woo kaŋ hun Gad alkabiilaa ra ti Gehuwel, Maki iz'aroo.

16 Wey ti arey maapey kaŋ Musa n'i sanba i ma koy gandaa monno. Musa na Hoše kaŋ ti Nun iz'aroo maapoo daŋ Žozuwe.

17 Musa n'i sanba i ma koy Kanaŋ gandaa monno. A nee i se: «Wa koy nda Negew gandaa ka žigi ka koy tondi hondoo ra.

18 Wa gandaa guna, haya kaŋ ti nga takaa, jamaa kaŋ goo a ra, gaabi goo i ra wala a sii i ra, i ga boobo wala i si boobo.

19 Ka dii gandaa kaŋ ra i goro, a ga boori wala a si boori. Ka dii koyrawey kaŋ ra i goro, koyra buuna-buunayanŋ no wala koyrayanŋ no kaŋ cete g'i kuubi k'i bere.

20 Ka dii gandaa, nga laboo ga boori wala a si boori, tuuri goo a ra wala a sii a ra. Wa bine tee, war ma kate gandaa tuuri-izey.» Alaneb-ize jina-jinawey waatoo no.

21 I žigi ka koy gandaa monno, za Tisin saajoo hala Rehob ka koy Hamat mijoo ga.

22 I žigi Negew ka koy hala Hebronŋ kaŋ ra Ahimaŋ, nda Šešay, nda Talmay kanyanŋ ti Anak hayrey* goo. Hebronŋ cinandi jiiri iyee Sowaŋ jine kaŋ goo Misira.

23 I too hala Eškol gooroo do kaŋ i na alanebnaa kabe kaŋ ga alaneb-izeyanŋ fafa beeri foo goo dunbu, boro hinka k'a zaa nda bundu. I na grenad-izeyanŋ nda jeejayyanŋ mo zaa.

24 I na nongoo din maapoo daŋ Eškol gooroo (maanaa «fafa gooroo»), tuuri-izey fafaa kaŋ Izirayel borey n'a dunbu maaganda se.

Borey kaŋ Musa n'i sanba yee kate

25 Kaŋ i koy gandaa monno, jirbi woytaaci (40) banda ga, i yee kate.

26 Kaŋ i kaa, i koy Musa, nda Haruna, nda Izirayel jamaa kul do kaŋ goo Kadeš, Paraŋ saajoo ra. I deede i se, ngi nda jamaa kul, i n'i cebe gandaa tuuri-izey.

27 I deede ka nee: «Ir koy gandaa ra kaŋ ra n'n'ir sanba, nda cimi, ganda no kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari, nga tuuri-izey ne.

28 Amma jamaa kaŋ goo gandaa ra ga gaabi, koyrawey cete g'i kuubi, i ga hanse ka beeri, ir dii ba Anak hayrey no din.

29 Amalek borey goro Negew gandaa ra. Heti borey, nda Žebus borey, nda Amor borey goo tondi hondey ra. Kanaŋ borey si goro kala teekoo mijoo ga nda Žurden isaa mijoo ga.»

30 Kaleb na jamaa kaŋ mana yadda Musa se mijey daabu, a nee: «Ir ma žigi ka koy gandaa dii, šikka sii ir ga hin ey.»

31 Amma arey kaŋ žigi ka koy a bande nee: «Ir si hin ka žigi ka koy jamaa din ga, zama i ga hin ir.»

32 I sintin ka gandaa kaŋ i koy a monno maa futu har Izirayel borey jine. I nee: «Gandaa kaŋ ir n'a yaara beene nda ganda k'a monno, man'ti kala gandaa kaŋ ga nga gorokey ŋaa. Borey kul kaŋ ir dii ey a ra man'ti kala boro kukuyanŋ.

33 Ir dii no din boro doogey kaŋ ti Anak borey kaŋ hun boro doogey† dumoo ra. Ir tee ir boŋ moŋey cire ikaccuyanŋ sanda ndooyanŋ, takaa din da nda ir hima moŋey cire.»

14

Jamaa wanji ka huru Kanaŋ gandaa ra

1 Jamaa kul na ngi jindey jer ka kaati. Borey na cijinoo tee i ga hēe.

* 13:22 13.22 Anak hayrey man'ti kala boro kukuyanŋ. † 13:33 13.33 Sintinoo 6.4.

² Izirayel borey kul sintin ka njuunujuunu Musa nda Haruna ga, jamaa kul nee: «Nda a gar ba ir nka buu Misira gandaa ra! Nda a gar ba ir nka buu saajoo woo ra!

³ Cin se Abadantaa g'ir dan gandaa woo ra nda i g'ir wii nda takuba? Ir wandey nda ir izey ga diyandi? Ir ma yee Misira mana baa ir se wala?»

⁴ I nee cere se: «Ir ma bonkoyni tee ir bon se, ir ma yee Misira.»

⁵ Musa nda Haruna kan laboo ra ngi bonney ga Izirayel jamaa borey kul jine.

⁶ Žozuwe, Nun iz'aroo nda Kaleb, Yefune iz'aroo kan goo borey ra kan koy gandaa monno na ngi darbawey kottu ka ngi dooraa cebe,

⁷ de i nee Izirayel borey jamaa kul se: «Gandaa kan ir n'a yaara beene nda ganda k'a monno, nda cimi a ga hanse ka boori.

⁸ Nda ir takaa ga kan Abadantaa se, a g'ir dan gandaa din ra, a g'a noo ir se. Ganda no kan ra waa nda yuu ga tee hari.

⁹ Hayaa kan no ti war masi ture Abadantaa ga, war masi hunbur gandaa din borey, zama ir g'i tee loomo foo. Ngi hawgaykaa hun i bande, ir binde, Abadantaa goo ir bande, war masi hunbur ey.»

Musa na Irkoy ŋaaray jamaa se

¹⁰ Jamaa kul nee i m'i warra nda tondi k'i wii. Dogoo din da Abadantaa daržaa bangay Izirayel borey kul se cere kubayyan hukcumoo do.

¹¹ Abadantaa nee Musa se: «Waati foo no jamaa woo ga fay nda ay kaynandiyanoo? Tammaasawey kul kan ay n'i tee i game, waati foo no i ga naanay agay?

¹² Ay ga wirci laala kan ga bere k'i kar, ay g'i tuusu, de ay ga ni tee dumi beeri gaabante ka bisa ey.»

¹³ Musa nee Abadantaa se: «Misira borey ga maa woo. N'na jamaa woo žigandi k'i kaa i game nda ni gaaboo,

¹⁴ i n'a har gandaa woo borey se. I maa kan ni, Abadantaa, n'goo jamaa woo game, ni, Abadantaa, n'ga bangay moo nda moo, ni duula kukoo ga kay i bon, n'ga dira i jine duula kuku ra zaari here, cijin here nuune kuku ra.

¹⁵ Nda n'na jamaa woo wii sanda boro folloku, gandawey kan maa ni maapoo ga nee:

¹⁶ «Abadantaa nka mana hin ka jamaa dan gandaa ra kan a žee nga g'a noo i se, woo maaganda se a n'i halaci saajoo ra.»

¹⁷ Sohō ay g'a wiri ni ga, ay Koyoo, ma ni gaaboo cebe ni hinoo ra sanda takaa kan nda n'n'a har ka nee:

¹⁸ «Abadantaa si cahā ka futu, nga borohennataraa ga beeri, a ga laybu nda hooyan yaafa. A si goy futu teekaw dii sanda boro kan mana ifutu tee. A ga baabey laybey hangandi izey hala alwadda hinzantoo nda itaacantoo ga.»*

¹⁹ Ay g'a wiri ni ga, ma jamaa woo layboo yaafa i se ni borohennataray beeroo ra sanda takaa kan nda ni yaafa jamaa woo se za Misira hala ne.»

²⁰ Abadantaa nee: «Ay yaafa i se ni šennoo maaganda.

²¹ Amma ay ga žee ay hunaroo ga nda Abadantaa daržaa kan ga laboo kul too ga,

²² borey kul kan dii ay daržaa nda tammaasawey kan ay n'i tee Misira nda saajoo ra kanjan n'ay sii cee woy (10), de mo i mana hanajer ay jindoo se,

²³ abada i si dii gandaa kan ay žee kan ay g'a noo ngi baabey se. Wey kul kan n'ay kaynandi si dii gandaa.

²⁴ Amma Kaleb, ay tamoo kan ra anniya tana goo, kan hanga agay nga fondawey kul ra, ay g'a dan gandaa ra kan ra a koy, nga hayroo ga duu a.

²⁵ Amalek borey nda Kanan borey si goro kala gooroo ra. Suba, wa kuubi ka koy saajoo ra, Kakaarey teekoo here.»

* 14:18 14.18 Fattaroo 34.6-7.

Goy futaa kaŋ Izirayel borey n'a tee alhakoo ga hun i ra

²⁶ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

²⁷ «Hala waati foo no jama laalaa woo ga ŋuunuŋuunu ay ga ka ben? Ay maa ŋuunuŋuunuyanoo kaŋ Izirayel borey n'a tee ay ga.

²⁸ Nee i se: «Ay hunaroo ga, agay Abadantaa ka šelaŋ ka nee: “Ay ga war bana ka sawa nda hayaa kaŋ war n'a dan ay haŋaa ra.

²⁹ War kunturey ga kaŋ ka buu saajoo woo ra. Wey kul kaŋ kabandi, k'a dii za wey kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a kaŋ ŋuunuŋuunu ay ga,

³⁰ šikka sii war si huru gandaa ra kaŋ ay n'ay kaboo jer ka žee ka war gorandi a ra. Kaleb, Yefune iz'aroo nda Žozuwe, Nun iz'aroo hinne no ma huru a ra.

³¹ War zanka kaccey kaŋ war nee kaŋ iberey g'i dii, ay ga kate nda ey gandaa ra, i ga kaa ka gandaa bay kaŋ ga war wanji.

³² Amma war, war kunturey ga kaŋ ka buu saajoo woo ra.

³³ War izey ga tee kurkaw saajoo ra jiiri woytaaci (40), i ga war izefututaraa† zaa hala waati kaŋ war kunturey kul kaŋ ka buu saajoo ra.

³⁴ Ka sawa nda jirbi hinnaa kaŋ war n'a tee war ga gandaa monno, maanaa jirbi woytaaci (40), war ga war layboo zaa jiiri woytaaci (40), jiiri foo kul ga sawa nda zaari foo, woo ra war ga bay haya kaŋ ti ka wanji ay ga.

³⁵ Agay, Abadantaa k'a har, takaa woo no ay g'a tee jama laalaa woo kul se kaŋ yenje nda agay, i kul ga halaci saajoo woo ra i ga buu.”»

³⁶ Arey kaŋ Musa n'i sanba i ma koy gandaa monno, ngi yee kateyanoo ga, i na gandaa maa futaa har ka jamaa kul dan ŋuunuŋuunuyan ra.

³⁷ Borey kaŋ na gandaa maa futu har, Abadantaa na balaawu k'i kar, i buu a jine.

³⁸ Žozuwe, Nun iz'aroo nda Kaleb, Yefune iz'aroo hinne ka cindi hundi ra arey ra kaŋ koy gandaa monno.

Jamaa yee koyne ka alhaddu hoo

³⁹ Musa na šenney wey har Izirayel borey kul se, jamaa biney hanse ka maray.

⁴⁰ I ga tun subbaahi biya ka žigi tondi hondoo boŋoo ga ka nee: «Nga ne, ir ga žigi ka koy nongoo ra kaŋ ga Abadantaa šelaŋ, zama ir na zunubu tee.»

⁴¹ Musa nee: «Macin se war ga Abadantaa šenney hoo? Woo si haya kul hanse war se.

⁴² War masi žigi ka koy, zama Abadantaa sii war game. War masi koy naŋ war iberey ma war kar.

⁴³ Amalek borey nda Kanaŋ borey goo war jine, takuba ga war kaŋandi, zama war hun Abadantaa bande, Abadantaa sii war bande.»

⁴⁴ I fooma ka žigi tondi hondoo boŋoo boŋ, amma Abadantaa amaanaa sundukoo nda Musa mana hun jamaa kaloo game.

⁴⁵ Amalek borey nda Kanaŋ borey kaŋ ga goro tondi hondoo din boŋ zunbu k'i kar k'i gaaray hala Horma.

15*Ašariyawey kaŋ gorandi sargarey se*

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

² «Šelaŋ Izirayel borey se ka nee i se: «Nda war huru gandaa ra kaŋ ra war ga kaa ka goro kaŋ ay g'a noo war se,

³ nda war ga sargari tonante kaa Abadantaa se, a ma tee sargari kukurante, wala meefur sargari, wala sargari kaŋ n'n'a kaa nda ni boŋ, wala jingarey sargari, a ma

† 14:33 14.33 Man'ti gaaham here no, laadir jaŋay no Irkoy here.

tee adabba wala alman buuna ra no n'n'a kaa hala a ma tee sunnaara hew kaana Abadantaa se:

⁴ boro kan ga nga sargaroo kaa Abadantaa maanoo ga ma taasuu sargari kar a ga kan ti farin hamni kilo hinza kan loobandi nda jii liitar foo nda jere,

⁵ nda alaneb hari moora sanda sargari hari-hari liitar foo nda jere, sargari kukuranta nda feeji-ize foo kul kan sargandi se.

⁶ Nda feeji gaaru no, ma farin hamni kilo iddu loobu nda jii liitar hinka k'i tee taasuu sargari k'i kar a ga,

⁷ nda alaneb hari moora sargari hari-hari liitar hinka, a ma tee sunnaara kaana Abadantaa se.

⁸ Nda yagaw no n'n'a kaa Abadantaa se sargari kukurante wala meefur sargari wala alaafiya teendi sargari,

⁹ war ga taasuu sargari kan ti farin hamni kilo yagga kan loobandi nda jii liitar hinza dan yagaa bande,

¹⁰ nda alaneb hari moora liitar hinza sargari hari-hari tonton a ga. Sargari tonante no kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

¹¹ Woo no ma teendi haw yaaru foo kul se, nda feeji gaaru foo kul se, nda feeji foo kul se, nda hancin foo kul se.

¹² Adabba hinna kul kan war g'a sarga, war ma woo tee affoo kul se, hinna kul kan no.

¹³ Ganda-ize kul ga sargari kaa nda takaa woo nda a na sargari tonante kaa kan ga tee sunnaara kaana Abadantaa se.

¹⁴ Nda yaw ga waati tee war do, wala boro goro war game zaman boobo, a ga sargari tonante kaa kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se, a m'a tee nda takaa kan nda war g'a tee.

¹⁵ Jamaa ra, ašariya folloku bande i ga hanga, war nda yawoo kan ga waati tee war game, hantum kan si tun no, war zamaney kul ra, a ga ti a war nda yawoo se Abadantaa jine.

¹⁶ Ašariya foo nda fondo foo bara war nda yawoo se kan ga waati tee war game.»»

Wijila jina-jinawey kan ga sargandi

¹⁷ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹⁸ «Šelan Izirayel borey se, nee i se: <Waati kan war huru gandaa kan ra ay ga war dan,

¹⁹ de war na gandaa ŋaahayaa ŋaa, war ma baa kaa Abadantaa se.

²⁰ Za laajinoo diibandi, war ma wijila jinaa tee ay bagaa, war m'a kaa ya ne baa sanda takaa kan nda baa ga hun ya ne taasuu kar ganganoo ra.

²¹ War zamaney kul ra, war laajiney kul war ma wijila jinaa tee baa Abadantaa se.»»

Zunubu kan teendi firka ra sargarey

²² «<Nda war firka ka zunubu tee ka yaamarey kul hoo kan Abadantaa n'i har Musa se,

²³ haya kul kan Abadantaa n'a har war se nda Musa minoo, za hanoo kan Abadantaa na war noo yaamarey hala war zamaney ra.

²⁴ Nda haya no kan jamaa moyey mana dii a, a teendi firkayan ra, jamaa kul ga yagaw foo kaa sargari kukurante sanda sunnaara kaana Abadantaa se, nda nga taasuu sargaroo, nda nga sargari hari-haroo ka sawa nda woo kan ašariyaa n'a kayandi, nda jindaaru foo zunubu sargaroo se.

²⁵ Sargari juwalkaa ga Izirayel borey jamaa kul zunubu tuusuyanoo tee, de i ga yaafandi, zama firkayan no, de mo i kate ngi sargaroo kan ti sargari tonante Abadantaa se, nda ngi zunubu sargaroo Abadantaa se ngi firkayanoo maaganda.

²⁶ Izirayel borey jamaa kul nda yaw kaŋ ga waati tee i do kul ga yaafandi, zama firkeyanoo zunbu jamaa kul ga.

²⁷ Nda boro folloku ka firka ka zunubu tee, a ma hancin kaŋ goo nda jiiri foo kaa zunubu sargari.

²⁸ Sargari juwalkaa ga zunubu tuusuyanoo tee bora se kaŋ firka ka zunubu tee Abadantaa jine. Waati kaŋ zunubu tuusuyanoo teendi a se, a ga yaafandi.

²⁹ Ganda-ize Izirayel borey ra nda yaw kaŋ ga waati tee gamey ra, ašariya follokaa no boro se kaŋ firka.

³⁰ Amma boro kaŋ muray ka zunubu tee i ra na Abadantaa wow, a ma tee ganda-ize wala yaw, a ga hun nga jamaa ra.

³¹ Zama a na Abadantaa šennoo kaynandi, a na nga yaamaroo hoo, bora woo šikka sii a ga hun borey ra, nga layboo goo a ga.»»

Boro kaŋ na hunanzam zaaroo ašariyaa hoo

³² Waatoo kaŋ Izirayel borey goo saajoo ra, i na aru foo dii kaŋ ga tuuri kuuna hunanzam zaaroo hane.

³³ Borey kaŋ n'a dii kate a Musa, nda Haruna, nda jamaa kul do.

³⁴ I gaabu a ga, zama hayaa kaŋ i ga hima k'a tee a se mana kayandi ka ben.

³⁵ Abadantaa nee Musa se: «Aroo woo šikka sii ga wiiyandi. Jamaa kul m'a warra nda tondi k'a wii jamaa kaloo se taray.»

³⁶ Jamaa kul n'a ka koy jamaa kaloo se taray, i n'a warra nda tondi, a buu sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

Ašariyaa kaŋ gorandi bankaarawey mijey se

³⁷ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

³⁸ «Šelaŋ Izirayel borey se, nee i se kaŋ ngi zamaney kul ra i ma ngi bankaarawey mijey buzu-buzandi, i ma karfu bula daŋ ngi bankaarawey mijey buzu-buzey ga.

³⁹ «Buzu-buzu no war se, nda war dii a kul war ma hongu Abadantaa yaamarey kul k'i ka dira. War si hanga bine-ibaayey nda moo-ibaayey kaŋyaŋ nda war ga izefututaray tee*.

⁴⁰ Woo ra war ga hongu yaamarey kul, de war g'i ka dira. Wa tee boro henananteyan war Koyoo se.

⁴¹ Agay ti Abadantaa, war Koyoo kaŋ na war fattandi Misira gandaa ra hala ya tee war se Irkoy. Agay ti Abadantaa, war Koyoo.»»

16

Kora, nda Dataŋ, nda Abiram tureyanoo

¹ Kora kaŋ ti Yisehar iz'aroo kaŋ ti Kehat iz'aroo kaŋ ti Lewi iz'aroo na Ruben iz'aruyan zaa kaŋ ti Dataŋ, nda Abiram kaŋyaŋ ti Eliyab iz'arey, nda On kaŋ ti Pelet iz'aroo, Ruben hayroo no.

² I ture Musa ga, ngi nda Izirayel borey ra aru zangu hinka nda woyguu (250), jamaa bonkoyney no kaŋ jamaa n'i suuba, i goo nda maa.

³ I marga ka tee mee foo Musa nda Haruna ga ka nee i se: «A wasa! Zama jamaa kul man'ti kala henananteyan, de Abadantaa goo i game. Macin se war ga war bon jer beene Abadantaa jamaa se?»

⁴ Kaŋ Musa maa woo, a kaŋ laboo ra nga bonoo ga.

⁵ A šelaŋ Kora nda nga jamaa kul se ka nee: «Suba subbaahi Abadantaa ga bayrandi boro kaŋ ti nga wane nda boro kaŋ ga henan. A g'a manandi nga. Bora kaŋ a n'a suuba, a g'a manandi nga.

* 15:39 15.39 Zamnaa 14.33.

⁶ Hayaa ne kaŋ war m'a tee: Kora nda nga jamaa kul, wa dugu canbuyaŋ zaa.

⁷ Suba war ma nuune daŋ i ra ka dugu daŋ i ra Abadantaa jine. Aroo kaŋ Abadantaa g'a suuba, nga ti henanante. Lewi iz'arey, a wasa yaada.»

⁸ Musa nee Kora se: «Lewi iz'arey, ay g'a wiri war ga, war ma haŋajer.

⁹ A mana wasa war se kaŋ Izirayel Koyoo na war fay ka war kaa Izirayel jamaa ra, ka naŋ war ma man nga ka Abadantaa gorodogoo goyoo tee ka kay jamaa jine ka goy i se?

¹⁰ A naŋ war ma man nga, ni nda ni armey kul, Lewi iz'arey nda ni, de mo war ga sargari juwalkawtaraa ceeci.

¹¹ Woo se ni nda ni jamaa kul, war tee mee foo Abadantaa ga. Haruna ti may kaŋ ga war ga ŋuunuŋuunu?»

¹² Musa daŋ ka ciya Datan nda Abiram kaŋ ti Eliyab iz'arey se. Amma i nee: «Ir si žigi ka koy.

¹³ A mana wasa ma ne m'ir kaa ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari ka koy ir wii saajoo ra? Kala ma tee ir boŋkoynoo mo?

¹⁴ Nda cimi man'ti ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari ra n'n'ir ka koy. Man'ir noo faariyaŋ nda alaneb faariyaŋ sanda tubuhaya. Ni mma baa ma borey wey moyey danandi? Ir si žigi ka koy.»

¹⁵ Musa hanse ka futu, a nee Abadantaa se: «Masi ngi sargaroo guna. Ay mana ba farka folloku dii i ga, ay mana ifutu tee ngi affoo kul se.»

Kora nda nga hangasiney ciitoo

¹⁶ Musa nee Kora se: «Ni nda ni jamaa kul ma kaa Abadantaa jine suba, ni, nda ngey, nda Haruna.

¹⁷ Boro foo kul ma nga dugu canboo zaa, a ma dugu daŋ a ra k'a kaa sargari Abadantaa jine. A ga tee dugu canbu zangu hinka nda woyguu (250), takaa din da, ni nda Haruna, boro foo kul nda nga dugu canboo.»

¹⁸ Boro foo kul na nga dugu canboo zaa, i na nuune daŋ i ra, i na dugu daŋ i ra, i koy kay cere kubayyan hukukumoo mijoo ga Musa nda Haruna bande.

¹⁹ Kora na jamaa kul marga i ma Musa nda Haruna gande cere kubayyan hukukumoo mijoo ga. Abadantaa daržaa bangay jamaa kul se.

²⁰ Abadantaa šelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

²¹ «Wa fay nda jamaa woo, war ma hun i game, moomiti foo ay g'i timmandi.»

²² I kaŋ laboo ra ngi boŋey ga, i nee: «Ya Irkoy, baahunantey kul hundey Koyoo, boro folloku ka zunubu tee, woo ga, n'ga futu jamaa kul ga wala?»

²³ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

²⁴ «Šelaŋ jamaa se ka nee: «Wa mooru nongoo kul here Kora, nda Datan, nda Abiram gorodogey.»»

²⁵ Musa tun ka koy Datan nda Abiram do, Izirayel boro beerey hanga a.

²⁶ A šelaŋ jamaa se ka nee: «Ay g'a wiri war ga, war ma mooru aru laaley wey hukumey. Haya kul kaŋ ti ngi wane, war masi tuku a ga hala ngi zunubey masi koy koy nda war.»

²⁷ I mooru nongoo kul here Kora, nda Datan, nda Abiram gorodogey. Datan nda Abiram fatta ka koy kay ngi hukumey mijey ga, ngi, nda ngi wandey, nda ngi iz'arey, nda ngi zanka kaccey.

²⁸ Musa nee: «Woo ra war ga bay kaŋ Abadantaa k'ay sanba ya teegoyey wey kul tee, ya n'i tee nda ay bine-ibaayoo.

²⁹ Nda borey wey buu sanda takaa kaŋ nda adamizey kul ga buu, nda hayey kaŋ ga duu borey ga duu ngi mo, adiši man'ti Abadantaa k'ay sanba.

³⁰ Amma nda Abadantaa na kayfi tee kaɗ mana bay ka diyandi, nda laboo na nga miɗoo hay ka haya kul kaɗ ti ngi wane gon, de i ga zunbu alaaharaa i ga huna, woo ra war ga bay kaɗ borey wey na Abadantaa kaynandi.»

³¹ Musa mma goo ma ŝenney wey har ka ben kaɗ laboo feeri i cire.

³² Laboo na nga miɗoo feeri k'i gon, ngi nda ngi hugey borey, nda Kora borey kul, nda ngi almaanoo kul.

³³ I ga huna i zunbu alaaharaa, ngi nda haya kul kaɗ ti ngi wane. Laboo n'i daabu, i hun jamaa game.

³⁴ Izirayel borey kul kaɗ cindi k'i kuubi k'i bere zuru kaɗ i maa ngi kaatiyanoo, i nee: «Laboo masi koy gum ir boɗ.»

³⁵ Nuune hun Abadantaa do ka aru zangu hinka nda woyguwaa (250) ton k'i tee boosu kaɗ goo ma dugoo sarga.

17

Kora borey dugu canbey

¹ Abadantaa ŝelaɗ Musa se ka nee:

² «Nee Eleyazar, sargari juwalkaa Haruna iz'aroo se a ma dugu canbey kaa nuunaa ra, a ma koy nuunaa kaɗ goo i ra mun nongu mooro ra, zama canbey tee henanteyanɗ.

³ Borey wey kaɗ na zunubu tee, hundey hun i ra, ngi dugu canbey ma tefayandi k'i ka sargari tonadogoo daabu. Zama i n'i sarga Abadantaa se, woo se i tee haya henanteyanɗ, woo se i ga tee tammaasa Izirayel borey se.»

⁴ Sargari juwalkaa Eleyazar na alhan dugu canbey kaɗ borey kaɗ ton kate ey zaa, i n'i tefayandi ka sargari tonadogoo daabu nda ey.

⁵ Hongandiyan no Izirayel borey se, hala aru tana, maanaa kaɗ mana hun Haruna hayroo ra, masi kaa ka dugu diinandi Abadantaa jine ka tee sanda Kora nda nga jamaa cine, ka sawa nda woo kaɗ Abadantaa nee Musa m'a har Haruna se.

Izirayel borey ture Musa nda Haruna ga

⁶ Subaa ra, Izirayel jamaa kul ɗuununu Musa nda Haruna ga ka nee: «War no ka Abadantaa jamaa wii.»

⁷ Kaɗ jamaa goo ma marga ka tee mee foo Musa nda Haruna ga, Musa nda Haruna bere cere kubayyan huklumoo here. Nga ne, duulaa n'a daabu, de Abadantaa darɗaa bangay.

⁸ Musa nda Haruna too kate cere kubayyan huklumoo jine.

⁹ Abadantaa ŝelaɗ Musa se ka nee:

¹⁰ «Wa hun jamaa woo ra, moomiti foo ay g'i timmandi!» I kaɗ laboo ra ngi boɗey ga.

¹¹ Musa nee Haruna se: «Dugu canboo zaa, nuune daɗ a ra kaɗ hun sargari tonadogoo ra, ma dugu daɗ a ra, ma cahã ka koy zunubu tuusuyanoo tee jamaa se, zama Abadantaa futuyanoo tun, bonaa sintin.»

¹² Haruna na dugu canboo zaa sanda takaa kaɗ nda Musa n'a har, a zuru jamaa game, nga ne, bonaa sintin jamaa ra. A na dugu daɗ ka zunubu tuusuyanoo tee jamaa se.

¹³ Haruna kay bukawey nda baahunantey game, bonaa kay.

¹⁴ Borey kaɗ buu bonaa ra man'ti kala boro zenber woy cindi taaci nda zangu iyye (14.700) kaɗ sii wey kaɗ buu Kora wanoo ra.

¹⁵ Haruna willi Musa jere cere kubayyan huklumoo miɗoo ga. Bonaa kay.

Haruna bundoo

¹⁶ Abadantaa ŝelaɗ Musa se ka nee:

¹⁷ «Šelan Izirayel borey se kaŋ ngi hugu foo kul i ma kate ma ne bundu foo, ngi boŋkoyney affoo kul ma kate ma ne bundu foo, hugu ka koy hugu, maana bundu woy cindi hinka (12). Ma boŋkoyni foo kul maapoo hantum nga bundoo ga.

¹⁸ Ma Haruna maapoo hantum Lewi bundoo ga, zama hugu boŋ foo kul, bundu foo ti nga wane.

¹⁹ M'i jisi cere kubayyan hukukumoo ra, seedetaraa sundukoo jine, nongoo kaŋ ra ay ga war kubay.

²⁰ Aroo kaŋ ay g'a suuba bundoo no ma fita tee, woo no ay g'a tee ka Izirayel borey ŋuunuŋuunuyanoo kaŋ i g'a tee war se benandi.»

²¹ Musa na šennoo har Izirayel borey se, ngi boŋkoyney kul n'a noo bundu foo-foo, boŋkoyni foo kul bundu foo, hugu ka koy hugu, maana bundu woy cindi hinka (12). Haruna bundoo goo ngi bundey ra.

²² Musa na bundey jisi Abadantaa jine seedetaraa hukukumoo ra.

²³ Subaa ra, kaŋ Musa huru seedetaraa hukukumoo ra, Haruna bundoo Lewi hugoo se zay ka fita tee, a boosu ka kutukuryayaŋ tee, ka ba amand izeyaŋ hay kaŋ nin.

²⁴ Musa na bundey kul kaa Abadantaa jine k'i cebe Izirayel borey kul se. I dii ey, boro foo kul na nga bundoo zaa.

²⁵ Abadantaa nee Musa se: «Willi nda Haruna bundoo seedetaraa hukukumoo jine hala a ma tee turantey se hongandiyen. Woo ra n'ga ngi ŋuunuŋuunuyanoo benandi ay ga, i masi buu.»

²⁶ Musa n'a tee. Hayaa kaŋ nda Abadantaa n'a yaamar, a n'a tee nda takaa din da.

²⁷ Izirayel borey nee Musa se: «Nga ne, a ben ir se, ir mursu, ir kul mursu,

²⁸ zama boro kul kaŋ man Abadantaa gorodogoo ga buu. Adiši ir kul no ma ben nda takaa woo wala?»

18

Sargari juwalkey nda Lewi borey goyey

¹ Abadantaa nee Haruna se: «Ni, nda ni iz'arey, nda ni baaba hugoo ni bande ga laybey zaa kaŋ teendi nongu henanantaa ga, amma ni nda ni iz'arey ni bande ga laybey zaa kaŋ teendi war sargari juwalkawtaraa here.

² Ma man, ni, nda ni armey, nda Lewi alkabiilaa, nda ni baaba alkabiilaa hala i ma kara ni ga ka ni gaa ka goy. Ni nda ni iz'arey, war ma bara seedetaraa hukukumoo jine.

³ I ga ni goyoo tee, i ga hukukumoo kul goyoo tee, amma i si man nongu henanantaa jinawey, nda sargari tonadogoo, nga ra war si buu, ngi mo si buu.

⁴ I goo ni jere ka goyey tee, i ga cere kubayyan hukukumoo goyey kul tee. Boro tana kul si man war.

⁵ War ma kay nda nongu henanantaa goyey nda sargari tonadogoo goyey, woo ra futuyanoo si yee ka kaŋ Izirayel borey ga.

⁶ Agay, nga ne, ay na war armey kaŋ ti Lewi borey zaa Izirayel borey ra, i nka tee nooyan kaŋ nondi Abadantaa se hala i ma cere kubayyan hukukumoo goyey tee.

⁷ Ni nda ni iz'arey, war ga war sargari juwalkawtaraa goyoo tee haya kul kaŋ ti sargari tonadogoo here nda haya kul kaŋ goo ridowoo se kunehere, woo ti war goyoo. War sargari juwalkawtaraa ti goyoo kaŋ ay n'a tee war se nooyan. Boro tana kaŋ man ma wiiyandi.»

Hayey kaŋ ga nondi sargari juwalkey se sanda baa

⁸ Abadantaa nee Haruna se: «Sargarey kaŋ ga nondi ya ne, nga ne, agay, ay na ni daŋ ma huga nda ey, ay g'i noo ma ne. Izirayel borey sargari henanantey kaŋ i g'i kaa ya ne, ay g'i noo ni nda ni iz'arey se i ma tee war bagaa, yaamar no kaŋ si tun.

⁹ Nga ne, woo kaŋ n'ga duu a hayey kaŋ hanse ka henan kaŋ mana tonandi ra ti: ngi sargarey kul, maanaa ngi taasu sargarey kul, nda ngi zunubu sargarey kul, nda ngi tooŋe sargarey kul kaŋ i g'i kaa ya ne, ni nda ni iz'arey wane nda hayey wey kaŋ ga hanse ka henan.

¹⁰ Ma hayey wey ŋaa sanda hayayaŋ kaŋ ga hanse ka henan*. Aru kul ga hin k'i ŋaa. I ga tee ma ne haya kaŋ ga henan.

¹¹ Hayey ne kaŋ ga tee ni wane koyne: Hayey kul kaŋ Izirayel borey g'i noo, nda sargari zinji-zinjante kul, ay g'i noo ma ne, ni, nda ni iz'arey, nda ni ize woyey ni bande, yaamar no kaŋ si tun. Ni hugoo boro kul kaŋ ga henan ga hin k'a ŋaa.

¹² Hegaa ize jina-jinawey kaŋ i g'i noo Abadantaa se, haya kul kaŋ ti i ra jii henna, nda alaneb hari henna, nda alkama henna, ay g'i noo ma ne.

¹³ Tuuri-ize jina-jinawey kaŋ ga hayandi ngi laboo ga kaŋ i g'i kaa Abadantaa se ga tee ni wane. Ni hugoo boro kul kaŋ ga henan ga hin k'i ŋaa.

¹⁴ Haya kul kaŋ kayandi agay hinne se Izirayel ra ga tee ni wane.

¹⁵ Woyey gunde jinawey kul, a ma tee adamizey ra wala adabbawey ra, woo kaŋ i n'a kaa Abadantaa se ga tee ni wane. Amma borey gunde jinawey nda alman harramantey gunde jinawey, m'i naŋ ka ngi hayoo taa.

¹⁶ Wey kaŋ ga hima ka naŋandi, za i duu handu foo, ma ngi hayoo taa ka sawa nda hayoo kaŋ kayandi kaŋ nzorfu kaaray tamma boŋ guu ka sawa nda nongu henanantaa nzorfu kaaraa alkadaroo kaŋ affoo ga too garam woy cindi hinka (12).

¹⁷ Amma hawey gunde jinaa, nda feejey gunde jinaa, nda hanciney gunde jinaa, mas'i naŋ, masi ngi hayoo taa, zama haya henananteyaŋ no. Ma ngi kuroo say-say sargari tonadogoo ga, ma ngi maanoo dullandi k'a tee sargari tonante, a ma tee sunnaara kaana Abadantaa se.

¹⁸ Ngii hamoo ga tee ni wane sanda gandoo kaŋ hun sargari zinji-zinjante ra nda cee gumaa.

¹⁹ Sargarey kul kaŋ Izirayel borey g'i kaa Abadantaa maapoo ga, ay g'i noo ma ne, ni, nda ni iz'arey, nda ni ize woyey se ni bande. Amaana ciiri-ciirante kaŋ si tun no ma ne Abadantaa jine ni nda ni hayroo se ni bande.»

²⁰ Abadantaa nee Haruna se: «N'si duu nongu kul Izirayel borey gandaa ra, n'si duu i game baa. Agay ti ni bagaa nda ni tubuhayaa Izirayel borey game.»

Hayey kaŋ ga nondi Lewi borey se sanda baa

²¹ Nga ne, Lewi iz'arey ay n'i noo Izirayel azakkaa kul sanda tubuhaya ngi goyoo kaŋ i g'a tee maaganda se, cere kubayyan hukcumoo goyoo kaŋ i g'a tee.

²² Izirayel borey si yee ka man cere kubayyan hukcumoo i masi koy zunubu jeeje ngi boŋ ga ka buu.

²³ Lewi borey ga cere kubayyan hukcumoo goyoo tee, ngi no ma ngi layboo zaa. Hantum kaŋ si tun no war zamaney se. I si duu tubuhaya Izirayel borey game.

²⁴ Zama azakkaa kaŋ Izirayel borey g'a kaa Abadantaa se, ay g'a noo Lewi borey se sanda tubuhaya, woo se ay nee kaŋ i si duu tubuhaya Izirayel borey game.

Azakkaa kaŋ Lewi borey g'a kaa

²⁵ Abadantaa ŧelaŋ Musa se ka nee:

²⁶ «ŧelaŋ Lewi borey se, nee i se: <Waati kaŋ war duu Izirayel borey hayey azakkaa kaŋ i g'a kaa kaŋ ay g'a noo war se sanda tubuhaya, war ga baa kaa Abadantaa se a ra kaŋ ti azakkaa azakkaa.

²⁷ Bagaa woo ga sawa nda Izirayel borey wanoo kaŋ i g'a kaa attamoo ra kaŋ goo taasuu kar ganganoo ra, nda alaneb hari kaŋ ga hun alaneb-ize mottidogoo ra.

* **18:10 18.10** «Ma hayey wey ŋaa sanda hayayaŋ kaŋ ga hanse ka henan», Ebere ŧenni ra, almaganaa faa ti «Ma hayey wey ŋaa nongu ra kaŋ ga hanse ka henan».

²⁸ Takaa follokaa da azakkawey kaŋ hun Izirayel borey hayey, war mo, war ma baa kaa a ra k'a noo Abadantaa se. Woo kaŋ war g'a kaa Abadantaa se si nondi kala sargari juwalkaa Haruna se.

²⁹ Haya kul kaŋ nondi war se, war ma haya timmantaa kaa a ra k'a noo Abadantaa se nga bagaa. Hayey kul ihenney, war m'i daŋ jere ga a se.»

³⁰ «Ma nee i se koyne: <Nda war na haya kul ihennaa kaa Abadantaa se, woo kaŋ ga cindi ga tee war wane sanda woo kaŋ hun taasuu kar ganganoo ra nda alaneb-ize mottidogoo ra.

³¹ War ga hin k'a ŋaa nongu kul ra, war nda war hugoo borey. War banaa no goyoo kaŋ war g'a tee cere kubayyan hukcumoo ra maaganda.

³² Zunubu si huru war ga nda war na ihenney kaa, war si Izirayel borey sargari henanantey kaynandi, war si buu.»

19

Haw ciraa boosoo

¹ Abadantaa ŧelaŋ Musa nda Haruna se ka nee:

² «Hayaa ne kaŋ hantumandi aŧariyaa ra kaŋ Abadantaa n'a yaamar. Nee Izirayel borey se i ma kate ma ne haw woy ciray kaŋ ga timme, malal sii a ga, tiŋay-zaa-bundu mana bay ka huru a ga.

³ War m'a noo sargari juwalkaa Eleyazar se, a g'a ka fatta jamaa kaloo ra, i g'a koosu Eleyazar jinoo ra.

⁴ Sargari juwalkaa Eleyazar ga nga kabe-izoo ka zaa kuroo ra, a ga kuroo say-say cee iyye cere kubayyan hukcumoo jineheroo here.

⁵ Haw woyoo ga tonandi jinoo ra. I ga kuuroo, nda hamoo, nda kuroo, nda ųiiboo ton.

⁶ Sargari juwalkaa ga sedere bundu zaa, nda izopu bundu, nda ŧilli ciray zaram, a g'i warra nuunaa ra kaŋ ga hawoo ton.

⁷ Sargari juwalkaa ga nga bankaarawey nda nga gaahamoo ŋumay nda hari jina, woo banda ga, a ga hin ka huru jamaa kaloo ra. Sargari juwalkaa ga ųiibi hala almaaroo ra.

⁸ Bora kaŋ na haw woyoo ton ga nga bankaarawey nda gaahamoo ŋumay nda hari. A ga ųiibi hala almaaroo ra.

⁹ Boro kaŋ ga henan ga hawoo boosoo kuuna ka koy a mun jamaa kaloo se taray nongu henanante ra. A ga jisandi Izirayel borey jamaa se henanandiyann haroo maaganda. Zunubu sargari no.

¹⁰ Bora kaŋ na hawoo boosoo kuuna ga nga bankaarawey ŋumay, a ga ųiibi hala almaaroo ra. Hantum kaŋ si tun no Izirayel borey nda yaw kaŋ ga waati tee i do se.»

Takaa kaŋ nda boro ga henan

¹¹ «Boro kul kaŋ tuku bukaw ga, adamize bukaw kul kaŋ no, bora ga ųiibi jirbi iyye.

¹² A ga nga zunuboo kaa nda henanandiyannoo haroo jirbi hinzantoo nda iyyantoo hane, woo banda ga, a ga henan. Nda a mana nga zunuboo kaa jirbi hinzantoo nda iyyantoo hane, a si henan.*

¹³ Boro kaŋ tuku bukaw ga, adamize bukaw, de a mana nga zunuboo kaa, bora na Abadantaa gorodogoo ųiibandi, a ga hun Izirayel jamaa ra. Haya kaŋ se henanandiyann haroo mana say-sayandi a ga, a ga ųiibi. Nga ųiiboo ga cindi a ga.

* **19:12 19.12** «A ga nga zunuboo kaa nda henanandiyannoo haroo jirbi hinzantoo nda iyyantoo hane, woo banda ga, a ga henan. Nda a mana nga zunuboo kaa jirbi hinzantoo nda iyyantoo hane, a si henan», Ebere ŧenni ra, almaganaa faa ti «A ga zunubu kaa nda haroo din jirbi hinzantoo hane. Jirbi iyyantoo hane, a ga henan. Nda a mana nga zunuboo kaa jirbi hinzantoo hane, jirbi iyyantoo hane, a si henan».

¹⁴ Ašariya foo ne, nda boro buu hukkom ra: boro kul kaŋ huru hukkomoo ra nda boro kul kaŋ goo a ra ga žiibi jirbi iyye.

¹⁵ Jinay kul kaŋ goo a ra kaŋ miŋoo ga feeri, daabirji s'a dii ka boori, ga žiibi.

¹⁶ Boro kul kaŋ tuku bukaw ga saajoo ra, a ma tee takuba k'a wii wala a nka buu nda nga boŋ, wala a tuku adamize biriyaŋ ga, wala saaray ga, bora a ga žiibi jirbi iyye.

¹⁷ Bora a kaŋ na nga boŋ žiibandi, i ga zaa a se zunubu sargaroo kaŋ tonandi boosoo ra k'a daŋ jinay ra ka hari henna fur a boŋ.

¹⁸ Boro kaŋ ga henan ga izopu bundu zaa k'a sufa haroo ra, a g'a say-say hukkomoo ga, nda jinawey kul ga nda borey kaŋ goo no ga, nda bora a kaŋ tuku boro kaŋ i n'a wii ga wala a nka buu nda nga boŋ birey ga, wala saaray ga.

¹⁹ Bora a kaŋ ga henan ga haroo say-say bora a kaŋ ga žiibi ga jirbi hinzantoo nda jirbi iyyantoo hane, a ga zunubu kaa jirbi iyyantoo hane. A ma nga bankaarawey jumandi, a ma nga boŋ jumay nda hari. Almaaroo ra, a ga henan.

²⁰ Boro kaŋ ga žiibi, de a mana nga zunuboo kaa ga hun jamaa ra, zama a nka Abadantaa nongu henanantaa žiibandi. Haya kaŋ se henanandiyan haroo mana say-sayandi a ga, a ga žiibi.

²¹ Hantum kaŋ si tun no Izirayel borey se. Bora a kaŋ na henanandiyan haroo say-say ga nga bankaarawey jumandi. Boro kaŋ tuku henanandiyan haroo ga, ga žiibi hala almaaroo ra.

²² Haya kul kaŋ ga boro žiibaa tuku ga žiibi. Boro kaŋ tuku boro žiibaa ga, ga žiibi hala almaaroo ra.»

20

Meriba haroo šennoo (Fattaroo 17.1-7)

¹ Izirayel borey jamaa kul too Tisin saajoo ra handu jinaa, jamaa goro Kadeš. No din ra Maryama buu, no din ra a suturandi.

² Hari sii no jamaa se, borey marga ka tee mee foo Musa nda Haruna ga.

³ Jamaa na yenje ceci Musa ga. I nee: «Jalla, nda a gar ba ir nka buu waatoo kaŋ ir armey buu Abadantaa jine!

⁴ Cin se war kate Abadantaa jamaa saajoo woo ra, hala ir ma buu a ra, ir nda ir jawdey?

⁵ Cin ka kate war n'ir žigandi ka hun Misira, hala ir ma kaa nongu laalaa woo ra? Man'ti nongu no kaŋ ra ir ga hin ka beeri, jeejaynaa sii no, alanebnaa sii no, grenadnaa sii no, ba haŋ hari sii no.»

⁶ Musa nda Haruna mooru jamaa ka koy cere kubayyan hukkomoo miŋoo ga. I kaŋ laboo ra ngi boŋey ga, de Irkoy daržaa bangay i se.

⁷ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁸ «Goboo zaa ma jamaa marga, ni nda Haruna ni armaa. War ma šelaŋ tondoo se jiney ra, tondoo ga nga haroo doori. Ma hari fattandi i se tondoo ra, ma jamaa nda ngi jawdoo haŋandi.»

⁹ Musa na goboo zaa kaŋ goo Abadantaa jine, sanda takaa kaŋ nda a n'a yaamar.

¹⁰ Musa nda Haruna na jamaa marga tondoo tenje. Musa nee i se: «Ay g'a wiri war ga, wa haŋajer, turantey. Tondoo woo ra ir ga hari kaa war se wala?»

¹¹ Woo banda ga, Musa na nga kaboo jer ka tondoo kar nda nga goboo cee hinka. Hari booboo fatta, jamaa nda ngi jawdey haŋ.

¹² Abadantaa nee Musa nda Haruna se: «Hayaa kaŋ se war mana naanay agay k'ay henanyanoo cebe Izirayel borey se, war si jamaa woo daŋ gandaa ra kaŋ ay n'a noo i se.»

13 Nga ti Meriba (maanaa «yenje») haroo kaŋ ra Izirayel borey na yenje ceeci Abadantaa ga kaŋ na nga henanyanoo cebe i game.

Edom kokoyoo wanji Izirayel borey ma bisa

14 Musa na dontokawyaŋ sanba ka hun Kadeš ka koy Edom kokoyoo do, i ma nee a se: «Ni armaa Izirayel nee: <N’ga šendawey kul bay kaŋ duu ir.

15 Ir baabey doo Misira, ir goro no din waati kuku. Misira borey n’ir žilla, ir nda ir baabey.

16 Ir kaati ka Abadantaa cee, a na haŋajer ir jindey se, a na almalayka* sanba k’ir kaa Misira. Ir ne Kadeš kaŋ ti koyra kaŋ goo ni gandaa benantaa ga.

17 Ir g’a wiri ni ga, naŋ ir ma bisa nda ni gandaa, ir si bisa nda faarey, ir si bisa nda alaneb faarey, ir si dayey harey haŋ. Ir ga hanga kokoyoo fondaa, ir si šiiri ka koy kabe henna here wala kabe laala here hala ir ma bisa ni gandaa ga.»

18 Edom nee a se: «N’si bisa nda ay do, nda man’ti woo, ay ga fatta ka ni kubay nda takuba.»

19 Izirayel borey nee a se: «Ir ga žigi ka koy nda fondo beeroo, nda agay nda ay adabbawey haŋ ni haroo ra, ay ga nga hayoo bana. Man’ti haya foo no, ya mma baa de ya bisa hinne.»

20 A nee: «N’si bisa.» Woo banda ga, Edom fatta ka Izirayel borey kubay nda wongu-ize boobo nda gaabi.

21 Takaa woo nda Edom wanji Izirayel borey ma bisa nga gandaa laboo ra. Izirayel borey na fondo tana zaa.

Haruna buuyanoo

22 Izirayel borey hun Kadeš, jamaa kul kaa Hor tondi hondoo do.

23 Abadantaa nee Musa nda Haruna se Hor tondi hondoo do, nongoo kaŋ ga nga nda Edom gandaa ka fay:

24 «Haruna ga koy nga hayragey gar alaaharaa, a si huru gandaa ra kaŋ ay n’a noo Izirayel borey se, zama war ture ay yaamaroo ga Meriba haroo do.

25 Haruna nda nga iz’aroo Eleyazar zaa m’i ka žigi Hor tondi hondoo ga.

26 Haruna bankaarawey kaa a ga, m’i daŋ nga iz’aroo Eleyazar ga. Haruna ga koy nga hayragey gar alaaharaa, no din ra a ga buu.»

27 Musa na hayaa tee kaŋ nda Abadantaa n’a yaamar. I žigi Hor tondi hondoo ga jamaa kul jine.

28 Musa na Haruna darbawey kaa a ga k’i daŋ nga iz’aroo Eleyazar ga. Haruna buu no din da tondi hondoo boŋoo boŋ. Woo banda ga, Musa nda Eleyazar zunbu ka hun tondi hondoo boŋ.

29 Jamaa kul dii kaŋ Haruna hundoo hun, Izirayel hugoo kul na Haruna hēe jirbi waranza (30).

21

Izirayel borey hin Kanaŋ borey

1 Arad koyraa kokoyoo kaŋ ti Kanaŋ boro kaŋ ga goro Negew maa kaŋ Izirayel borey goo ma kaa nda Atarim fondaa here. A na Izirayel borey wongu, a na affooyaŋ daŋ baŋnataray.

2 Izirayel na allaahidu zaa Abadantaa se, i nee: «Nda n’na jamaa woo daŋ ir kabey ra, ir ga ngi koyrawey halaci sōy.»

* 20:16 20.16 «almaalayka», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «dontokaw».

³ Abadantaa na hanjajer Izirayel jindoo se, a na Kanaŋ borey dan kabey ra. I na ngi nda ngi koyrawey halaci sōy, de i na nongoo maapoo dan Horma (maanaa «halaci sōy»).

Alhan gondoo

⁴ I hun Hor tondi hondoo do ka Kakaarey teekoo fondaa zaa ka Edom gandaa kuubi. Fondaa ra, jamaa biney hun.

⁵ I ţelanŋ Irkoy nda Musa ga ka nee: «Cin se war g'ir ųigandi ka hun Misira? Hala ir ma buu saajoo woo ra wala? Zama ŋaayan sii ne, hari sii ne, ir biney hun nda ŋaayan takaa-takaa woo.»

⁶ Woo ga, Abadantaa na gondi naajikoyniyaŋ sanba jamaa ga. I na jamaa pama, de boro boobo buu Izirayel jamaa ra.

⁷ Jamaa kaa Musa do ka nee: «Ir na zunubu tee ka ţelanŋ Abadantaa ga, ka ţelanŋ ni ga. Abadantaa ŋaaray hala a ma gondey moorandi ir.» Musa na Irkoy ŋaaray jamaa se.

⁸ Abadantaa nee Musa se: «Gondi naajikoyni tee, m'a jer bundu ga, boro kul kaŋ gondi n'a pama, nda a n'a guna, koyoo ga huna.»

⁹ Musa na alhan gondi tee k'a dan bundoo ga. Boro kaŋ gondi n'a pama, de a na alhan gondoo guna, koyoo ga huna.

Izirayel borey koy hala Pisiga tondi hondoo do

¹⁰ Izirayel borey koy, i goro Obot.

¹¹ I hun Obot ka koy goro Iye-Abarim, saajoo ra kaŋ ga tenje Mowab, waynahunay here.

¹² I hun no din ka koy goro Zered gooroo ra.

¹³ I hun no din ka koy goro Arnoŋ isaa jere foo here kaŋ ga bisa saajoo ra ka hun Amor borey laboo ga, zama Arnoŋ ti Mowab gandaa hirri foo kaŋ goo Mowab nda Amor borey game.

¹⁴ Woo maaganda se Abadantaa wongey citaaboo ra i ga nee: «Waheb kaŋ goo Sufa gandaa ra, nda Arnoŋ isaa harey,

¹⁵ nda haroo kaŋ hun ka koy Ar laboo here ka koy jeesi Mowab gandaa hirroo ga.»

¹⁶ I hun no din ka koy Ber (maanaa «day»), no din ra dayoo goo kaŋ ga Abadantaa nee Musa se: «Jamaa marga, ay g'i noo hari.»

¹⁷ Woo se Izirayel don ka nee:

«Dayoo, hari fattandi! Wa don a se!

¹⁸ Day kaŋ boŋkoyney n'a fanţi,
jamaa borciney n'a fanţi

nda ngi laamaa gobey,

nda ngi gobey!»

I hun saajoo ra ka koy Matana,

¹⁹ i hun Matana ka koy Nahaliyel, i hun Nahaliyel ka koy Bamot,

²⁰ i hun Bamot ka koy sosooroo ra kaŋ goo Mowab gandaa ra, Pisiga tondi hondoo boŋoo jeroo ga kaŋ ga boro ga saajoo honnay.

Izirayel hin kokoyoo kaŋ maapoo ti Sihonŋ

²¹ Izirayel borey na dontokawyaŋ sanba Sihonŋ kaŋ ti Amor borey kokoyoo do ka nee a se:

²² «Naŋ ya bisa nda ni gandaa. Ir si hun fondaa ra ka bisa nda faarey, ir si bisa nda alaneb faarey, ir si dayey harey hanŋ. Ir ga hanga kokoyoo fondaa hala ir ma bisa ni gandaa ra.»

²³ Sihonŋ mana yadda Izirayel borey ma bisa nda nga gandaa laboo. Sihonŋ na nga jamaa kul marga ka koy Izirayel kubay saajoo ra, a too Yahas, no din ra i na Izirayel wongu.

²⁴ Izirayel n'a kar k'a wii nda takuba ka ngi gandaa taa, k'a dii za Arnoŋ isaa hala Yabok isaa ka koy Amoŋ borey gandaa hirroo ga, zama Amoŋ borey gandaa hirroo nka cinandi nda cete.

²⁵ Izirayel goro Amor borey koyrawey ra, i goro ba Hešboŋ koyraa nda nongey kul kaŋ goo nga laamaa ra.

²⁶ Hešboŋ man'ti kala Sihon kaŋ ti Amor borey kokoyoo koyraa. Nga no ka Mowab kokoyoo kaŋ goo no cee jinaa wongu, a na nga gandaa kul taa a kone hala Arnoŋ isaa do.

²⁷ Woo se donkey ga nee:
«Wa kaa Hešboŋ! Sihon koyraa ma cinandi ka kay,

²⁸ zama nuune fatta Hešboŋ,
nuune deeneyan hun Sihon koyraa ra,
a na Ar koyraa kaŋ goo Mowab gon,
Arnoŋ isaa hodaddawey jineborey.

²⁹ Ni bone, Mowab,
Kemoš jamaa, ni dere!
A na nga iz'arey tee cindiyan,
a na nga ize woyey dan koŋnataray
Sihon se kaŋ ti Amor borey kokoyoo.

³⁰ Ir n'i hay nda biraw,
Hešboŋ halaci hala Dibon.
Ir na hasaraw tee i se hala Nofa kaŋ ga too Medeba.»

³¹ Takaa woo nda Izirayel goro Amor borey gandaa ra.

³² Musa na boroyan sanba i ma Yazer koyraa guna. Woo banda ga, i na koyrawey kaŋ goo nga mayraa ra dii. Amor borey kaŋ goo no din, i n'i gaaray k'i kaa no.

Izirayel hin kokoyoo kaŋ maqnoo ti Og

³³ I bere ka žigi ka koy nda Bašan fondaa. Og kaŋ ti Bašan kokoyoo, nga nda nga jamaa kul k'i kubay k'i wongu Edreyi.

³⁴ Abadantaa nee Musa se: «Masi hunbur a, ay n'a dan ni kaboo ra, nga, nda nga jamaa kul, nda nga gandaa. Ma hayaa tee a se kaŋ n'n'a tee Sihon se kaŋ ti Amor borey kokoyoo kaŋ goro Hešboŋ.»

³⁵ I n'a kar, nga, nda nga iz'arey, nda nga jamaa kul, i mana baahunante kul nan a se. I na nga gandaa dii.

22

Balam fillaa nda kokoyoo Balak ciyaroo

¹ Izirayel borey, i koy goro Mowab ganganey ra kaŋ goo Žurden isaa banda ga, Žeriko tenje.

² Balak, Sipor iz'aroo dii hayaa kul kaŋ Izirayel borey n'a tee Amor borey se.

³ Mowab borey hanse ka hunbur jamaa jine, zama i ga hanse ka boobo. Mowab borey jijiri nda hunburay Izirayel borey jine.

⁴ Mowab nee Majan boro beerey se: «Sohō jamaa woo ga hayaa kul kaama kaŋ g'ir kuubi k'ir bere, sanda takaa kaŋ nda haw ga hawsaa suboo kaama. Balak, Sipor iz'aroo ti Mowab kokoyoo waatoo din.

⁵ A na dontokawyan sanba Balam kaŋ ti Bewor iz'aroo do Petor koyraa ra kaŋ goo isaa* jere, nga gandaa ra ka ciya a se. A nee i ma nee a se: «Jamaa foo goo ne kaŋ hun Misira, nga ne, a na gandaa too, a goro ay tenje.

* 22:5 22.5 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat.

⁶ Sohõ kaa, ay g'a wiri ni ga, jamaa woo danga ya ne, zama i ga hin agay. A ga hin ka tee woo ra ya hin k'i kar k'i fattandi gandaa ra, zama ay ga bay kan boro kan se ni gaara, tee albarkante, boro kan n'n'a danga, laali.»

⁷ Mowab boro beerey nda Majan gandaa boro beerey tun ka koy nda ngi bande gomniyan gunandikaa se. I too Balam do ka Balak šenney har a se.

⁸ Balam nee i se: «Wa cijinoo tee ne ra, ay ga war noo zaabi, zaaboo kan Abadantaa g'a har ya ne.» Mowab bonkoyney cindi a do.

⁹ Irkoy kaa Balam do, a nee: «May ti borey wey kan goo ni do?»

¹⁰ Balam nee Irkoy se: «Sipor kan ti Mowab kokoyoo iz'aroo kan se i ga nee Balak k'i sanba ay do i ma nee:

¹¹ <Nga ne, jamaa kan hun Misira na gandaa too, sohõ kaa k'i danga ya ne, a ga hin ka tee y'i wongu k'i gaaray.»

¹² Irkoy nee Balam se: «Masi koy i bande, masi jamaa din danga, zama albarkanteyan no.»

¹³ Balam tun subbaahoo ra, a nee Balak bonkoyney se: «Wa koy war gandaa ra, zama Abadantaa wanji ya hanga war.»

¹⁴ Mowab bonkoyney koy Balak gar ka nee: «Balam wanji ka kaa ir bande.»

¹⁵ Balak yee koyne ka bonkoyniyan sanba kanjan boobo nda cee jinaa waney i goo nda maa nda ey.

¹⁶ I too Balam do ka nee a se: «Balak, Sipor iz'aroo nee: <Ay g'a wiri ni ga, haya kul masi ni ganji ma kaa ay do.

¹⁷ Zama ay na beeray jisi ma ne, de mo haya kul kan n'n'a har, ay g'a tee. Kaa, ay g'a wiri ni ga, jamaa woo danga ya ne.»

¹⁸ Balam na Balak tamey zaabi ka nee: «Ba nda Balak n'ay noo nga hugoo mee foo nzorfu kaaray nda wura, ay si hin ka Abadantaa, ay Koyoo šennoo hoo ka haya kaccu wala ibeeri tee.

¹⁹ Sohõ ay g'a wiri war ga, war mo ma cindi ne hõ cijinoo hala ya hayaa bay kan Abadantaa g'a har ya ne koyne.»

²⁰ Irkoy kaa Balam do cijinoo ra, a nee a se: «Nda arey wey nka kaa ka ni cee, koy ma hanga ey. Amma hayaa hinne kan ay n'a har ma ne no n'g'a tee.»

²¹ Balam tun subbaahoo ra, a na nga farka woyoo hanse, a koy Mowab bonkoyney bande.

Balam farka woyoo fillaa

²² Irkoy futu, zama Balam koy. Abadantaa almalaykaa kay fondaa ra k'a gagay. Balam žigi nga farka woyoo ga, nga tam hinkaa goo a bande.

²³ Farka woyoo dii Abadantaa almalaykaa ga kay fondaa ra, a na nga takubaa hoobu k'a dii kaboo ra. Farkaa na fondaa nan ka koy faarey ra. Balam na farkaa kar k'a dan fondaa ra.

²⁴ Abadantaa almalaykaa kay fondo šiita ra kan goo alaneb faarey game. Cete goo caraw hinkaa kul ga.

²⁵ Waatoo kan farkaa dii Abadantaa almalaykaa, a na nga bon naagu cetaa ga ka Balam cewoo naagu cetaa ga. A yee koyne k'a kar.

²⁶ Abadantaa almalaykaa koy jine koyne ka huru nongu kan ra fondo sii ka bisa nda kabe henna wala ilaala here.

²⁷ Waatoo kan farkaa dii Abadantaa almalaykaa, a kani Balam cire. Balam futu, a na farkaa kar nda nga goboo.

²⁸ Abadantaa na farkaa šelanandi, farkaa nee Balam se: «Macin no ay n'a tee ma ne kan se n'g'ay kar cee hinza?»

²⁹ Balam na farkaa zaabi ka nee: «Ni mm'ay noono, nda a gar takuba mma bara ay kaboo ra, šikka sii sohõ gar ay na ni wii.»

³⁰ Farkaa nee Balam se: «Man'ti ni farkaa ti agay kan ga n'ga žigi waati kul hala hō? Ay doona ka takaa woo tee ma ne wala?» A nee: «Kalaa».

³¹ Woo banda ga, Abadantaa na Balam moyey feeri. A dii Abadantaa almalaykaa ga kay fondaa ra, nga takubaa hoobandi, a goo kaboo ra, Balam gunguma ka sujudu hala ganda.

³² Abadantaa almalaykaa nee a se: «Macin se n'na ni farkaa kar cee hinza? Nga ne, agay ka fatta ka ni gagay, zama ay dii kan naarumaa woo kan ra n'goo, halaciyen fondo no.

³³ Farkaa dii agay, a hibi ay ga cee hinza. Nda a gar a nka mana hibi ay ga, ni no ay ga ni wii, nga, ay g'a nan a ma huna.»

³⁴ Balam nee Abadantaa almalaykaa se: «Ay na zunubu tee, ya na bay wala ni mma kay fondaa ra k'ay batu. Sohō nda haya ti woo kan si kan ma ne, ay ga yee.»

³⁵ Abadantaa almalaykaa nee Balam se: «Ni nda arey wey ma koy, amma hayaa hinne kan ay g'a har ma ne no n'g'a har.» Balam koy nda Balak bonkoyney.

Balam nda Balak na cere kubay

³⁶ Balak maa kan Balam kaa, a fatta ka koy a kubay hala Mowab koyraa ra kan goo Arnon isaa hirroo do, nga laboo se jine.

³⁷ Balak nee Balam se: «Man'ti agay ka sanba ka ciya ma ne, macin se mana cahā ka kaa? N'ga hongu, ya nka si hin ka beeray tee ma ne?»

³⁸ Balam nee Balak se: «Nga ne, ay kaa ka dii ni, sohō ay ga hin ka haya har kan ay baa wala? Ay ga šennoo har kan Irkoy n'a dan ay mijoo ra.»

³⁹ Balam koy Balak bande, i too Kiryat-Husot.

⁴⁰ Balak na alman beeri nda ibuuna kaa sargari, a sanba i ra Balam nda bonkoyney kan goo a bande se.

Balam gaara Izirayel jamaa se

⁴¹ Suba subbaahoo ra, Balak na Balam zaa ka žigi ka koy Bamot-Bal, no din ra a dii Izirayel jamaa jere foo.

23

¹ Balam nee Balak se: «Sargari tonadoo iyee cin ya ne, ne ra, ma haw yaaru kobsi iyee nda feeji gaaru bon iyee soolu ya ne.»

² Balak na hayaa tee kan Balam n'a har. Balak nda Balam na haw yaaru foo nda feeji gaaru foo kaa sargari, sargari tonadoo foo kul bon.

³ Balam nee Balak se: «Kay ni sargari kukurantaa jere, ay ga hibi, a ga hin ka tee Abadantaa ma kaa k'ay kubay. Ay ga hayaa har ma ne kan a n'a cebe ya ne.» A koy hondu foo bon.

⁴ Irkoy na Balam kubay, Balam nee a se: «Ay na sargari tonadoo iyyaa kayandi, ay na haw yaaru foo nda feeji gaaru foo kaa sargari, sargari tonadoo foo kul ga.»

⁵ Abadantaa na šenni foo dan Balam mijoo ra, a nee a se: «Yee Balak do ka šelan a se nda takaa woo.»

⁶ Balam yee Balak do, a n'a gar a ga kay nga sargari kukurantaa jere, nga nda Mowab bonkoyney kul.

⁷ Balam na nga yaasay šennoo har ka nee:

«Balak n'ay ka hun Siiri gandaa ra,

Mowab kokoyoo n'ay ka hun waynahunay tondi hondey do, a nee:

<Kaa ka Yakuba danga ya ne,

kaa ka futu Izirayel ga.>

⁸ Taka foo nda ay ga boro danga kan Irkoy man'a laali?

Taka foo nda ay ga futu boro ga kan Abadantaa mana futu a ga?

⁹ Ay goo tondey boŋ ay ga dii a,
ay goo hondey boŋ ay g'a honnay.
Nga ne, jamaa no kaŋ gorodogoo goo jere ga,
de mo a si nga boŋ daŋ gandawey ra.

¹⁰ May no ma hin ka Yakuba kaŋ ga hima nda labuhamni kabu*,
ka ba Izirayel zamna taacaa affoo hinnaa har?
Yala ya buu nda takaa kaŋ nda boro šerrantey ga buu,
yala ay kokoroo ma hima nda ngi wanoo.»

¹¹ Balak nee Balam se: «Cin ti woo kaŋ n'n'a tee ya ne? Ay kate ni hala m'ay iberey danga, amma nga ne, ni nka gaara i se!»

¹² Balam n'a zaabi ka nee: «Ay si hima ka hawgay ka hayaa har kaŋ Abadantaa n'a daŋ ay mipoo ra wala?»

Gaarari hinkantoo kaŋ Balam n'a tee Izirayel jamaa se

¹³ Balak nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, kaa ay bande ka koy nongu tana ra kaŋ ra n'ga dii ey, jere foo de no n'ga dii a, n'si dii a kul. No din ra m'a danga ya ne.»

¹⁴ A na Balam ka koy hala nongoo kaŋ ga boro ga kay ka guna, Pisiga tondi hondoo boŋoo ga. A na sargari tonadoo iyye cin, a na haw yaaru foo nda feeji gaaru foo kaa sargari, sargari tonadoo foo kul boŋ.

¹⁵ Balam nee Balak se: «Kay ne ni sargari kukurantaa jeroo ga, agay, ay ga koy Irkoy kubay.»

¹⁶ Abadantaa kaa ka Balam kubay ka šenni daŋ mipoo ra, a nee a se: «Yee Balak do, ma šelaŋ a se nda takaa kaŋ nda ay g'a har ma ne.»

¹⁷ A yee Balak do, a n'a gar a ga kay nga sargari kukurantaa jeroo ga, nga nda Mowab boŋkoyney. Balak nee a se: «Macin no Abadantaa nee?»

¹⁸ Balam na nga yaasay šennoo har ka nee:

«Balak, tun, ma maa,
haŋajer ya ne, Sipor iz'aroo.

¹⁹ Irkoy man'ti adamize kaŋ ga hin ka taari,
a man'ti boro kaŋ ga hin ka nimsi.
Haya kaŋ a n'a har, a s'a tee wala?
Šenni kaŋ a n'a har, a s'a too wala?

²⁰ Ay yadda ka gaara,
a na albarka daŋ, ay si hin k'a tunandi.

²¹ A mana dii ifutu Yakuba ra,
a mana dii imeera Izirayel ra.
Abadantaa, nga Koyoo goo a bande.
Kobiroo kaŋ ga teendi kokoy se ga teendi a do.

²² Irkoy n'i fattandi Misira,
a ga hima nda ganjihaw hilley.

²³ Kotte mana daŋandi Yakuba se,
gunandiyan mana teendi Izirayel se.†
Nda waatoo too, takaa kaŋ Irkoy g'a tee
ga harandi Yakuba nda Izirayel se.

²⁴ Nga ne, jama no kaŋ ga tun sanda ganjihayla woy,
a ga kay sanda ganjihayla aru.
A si kani nda a mana hamoo kaŋ a n'a dii ŋaa,
ka wey kaŋ a n'i wii kuroo haŋ.»

* 23:10 23.10 Sintinoo 13.14. † 23:23 23.23 «Kotte mana daŋandi Yakuba se, gunandiyan mana teendi Izirayel se», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Yakuba si kotte, gunandi sii Izirayel ra».

²⁵ Balak nee Balam se: «Nda n's'a danga, adişi masi gaara a se!»

²⁶ Balam n'a zaabi ka nee: «Ay man'a har ma ne kañ haya kul kañ Abadantaa n'a har, ay g'a tee wala?»

Gaarari hinzantoo kañ Balam n'a tee Izirayel jamaa se

²⁷ Balak nee Balam se: «Ay g'a wiri ni ga, kaa, ay ga ni ka koy nongu tana ra, a ga hin ka tee no din ra Irkoy do a ga boori ma jamaa danga ya ne.»

²⁸ Balak na Balam ka koy Pewor tondi hondoo boñoo boñ kañ goo saajoo se beene.

²⁹ Balam nee Balak se: «Sargari tonadoo iyye cin ya ne, ne ra, ma haw yaaru kobsi iyye nda feeji gaaru boñ iyye soolu ya ne.»

³⁰ Balak na hayaa tee kañ Balam n'a har. A na haw yaaru foo nda feeji gaaru foo kaa sargari, sargari tonadoo foo kul boñ.

24

¹ Balam dii kañ a ga kan Abadantaa se nga ma gaara Izirayel jamaa se. A mana koy sanda cee jinawey kañ a ga nee nga mma koy gunandi. A bere ka saajoo tenje.

² Balam na nga boñoo jer, de a ga dii Izirayel borey ga goro alkabiila nda alkabiila. Waatoo din Irkoy Hundoo kaa Balam ga.

³ Balam na nga yaasay šennoo har ka nee:
«Balam, Bewor iz'aroo šennoo ti woo,
aroo kañ moñey hay šennoo ti woo.

⁴ Bora kañ ga maa Irkoy šenney, šennoo ti woo,
bora kañ ga dii Hini-kul-koyoo bangayyanoo,
bora kañ ga sujudu, de moñey ga feera.

⁵ He Yakuba, ni hukumey ga boori,
ni gorodogey ga boori, Izirayel.

⁶ I ga koy ni mma nee hari beeri bisadoo,
sanda saddinayan kañ goo isa mee ga,
sanda alowe dumariyan kañ Abadantaa n'i duma,
sanda sedere tuuriyan kañ goo haroo mijoo bande.

⁷ Hari no ma doo ka hun nga sowey ra,
nga dumiyoo, hari beeriyan no m'a hanandi.
Nga kokoyoo goo kokoyoo Agag se boñ,
nga laamaa goo ma duu gaabi.

⁸ Irkoy n'a fattandi Misira gandaa ra,
a ga hima nda ganjihaw hilley.
A goo ma nga nkuwawey gandawey derandi,
a goo ma birey kayri,
a goo m'i hay nda nga birawey.

⁹ A ga gunguma, a ga kani sanda ganjihayla aru, sanda ganjihayla woy.
May no ma yadda k'a tunandi?*

Albarka ma huru bora ra kañ ga gaara ma ne,
bora ma laali kañ ga ni danga.»†

¹⁰ Balak futu Balam ga. A na nga kabey kar cere ga ka nee Balam se: «Ya nka ciya ma ne hala m'ay iberey danga, amma ni ne ka gaara i se kaaray hala cee hinza.

¹¹ Sohõ zuru ka koy ni do, ay nee kañ ay ga beeray doori ni boñ, amma Abadantaa na daržaa woo ganji ma ne.»

* 24:9 24.9 Sintinoo 49.9. † 24:9 24.9 Sintinoo 12.3.

Balam na daržaa har kaŋ Izirayel borey ga kaa ka duu a

¹² Balam nee Balak se: «Ay mana šelanj ni dontokej se kaŋ n'n'i sanba ay do ka nee:

¹³ <Ba nda Balak n'ay noo nga hugoo mee foo nzorfu kaaray nda wura, ay si hin nda ay boŋ ka Abadantaa yaamaroo hoo ka ihenna wala ilaala tee. Haya kaŋ Abadantaa n'a har, nga no ay g'a har.>‡

¹⁴ Sohō ay ga koy ay jamaa here. Kaa, ay a ga hayaa har ma ne kaŋ jamaa woo ga kaa k'a tee ni jamaa se waatey kaŋ ga kaa ra.»

¹⁵ Balam na nga yaasay šennoo har ka nee:
«Balam, Bewor iz'aroo šennoo ti woo,
aroo kaŋ moŋey hay šennoo ti woo.

¹⁶ Bora kaŋ ga maa Irkoy šenney, šennoo ti woo,
bora kaŋ ga Jerantaa bayraa bay,
bora kaŋ ga dii Hini-kul-koyoo bangayyanoo,
bora kaŋ ga sujudu, de moŋey ga feera.

¹⁷ Ay ga dii a, amma man'ti sohō da,
ay g'a gaaya, amma man'ti nda maanay.
Handaray fatta Yakuba ra,
kokoy gobu fatta Izirayel ra.

A ga Mowab borey kar lakkaley ga k'i say,
a ga Seti izey kul kar boŋkurunbey ga k'i say.

¹⁸ A hin Edom gandaa k'a tee nga wane,
a hin nga iberoo kaŋ ti Seyir gandaa k'a tee nga wane.
Izirayel ga gaabi beeri fattandi.

¹⁹ Bora kaŋ fatta Yakuba ra no ma goro hinoo ra.
Koyraa baahunantey kaŋ cindi, a g'i halaci.»

Balam na Izirayel jamaa iberey halaciroo har

²⁰ Balam dii Amalek, a na nga yaasay šennoo har ka nee:
«Amalek bisa gandawey kul,
amma nga kokoroo man'ti kala a ma dere.»

²¹ Balam dii Keni borey, a na nga yaasay šennoo har ka nee:
«Ni gorodogoo ga gaabi,
ni tejooš sii kala tondi boŋ.

²² Amma Keni borey ga tonandi ka tee boosu
waati kaŋ Ašur* ga ni daŋ baŋpataray.»

²³ Balam na nga yaasay šennoo har ka nee:
«Woo ti bone. May no ma huna waati kaŋ Irkoy na woo tee?

²⁴ Amma harihii beeriyaŋ ga kaa ka hun Kitim gandaa ra,
i ga žigi ka koy Asiri borey ga,
i ga žigi ka koy Eber borey ga,
ngi mo ga dere.»

²⁵ Woo banda ga, Balam tun ka koy, a willi nga do, Balak mo na nga fondaa zaa ka koy.

25*Izirayel borey huru tooru ganayan ra*

‡ 24:13 24.13 Zamnaa 22.18, 38. § 24:21 24.21 Ebere hantumoo ra, «Keni borey» nda «teji» kalimawey ga baa ka hima. * 24:22 24.22 Sintinoo 25.3.

- 1 Izirayel goro Šitim. Jamaa sintin ka izefututaray tee* nda Mowab ize woyey.
- 2 Woyey din na jamaa cee kate i ma sargari kaa ngi koyey se. Jamaa ŋaa, de mo i sujudu ngi koyey jine.
- 3 Izirayel borey hanga Bal kaŋ ti Pewor koyoo. Abadantaa futu Izirayel ga.
- 4 Abadantaa nee Musa se: «Izirayel jamaa boŋkoyney kul dii k'i deejj Abadantaa jine waynaa tenje hala Abadantaa futay laalaa ma mooru Izirayel ga.»
- 5 Musa nee Izirayel alkaaley se: «War affoo kul ma nga borey wii kaŋ hanga Bal kaŋ ti Pewor koyoo.»
- 6 Nga ne, Izirayel borey ra, aru foo kaa ka Majaŋ woy foo cebe nga armey se, Musa jine nda Izirayel borey jamaa kul jine. Woo gar i goo ma hēe cere kubayyan hukkmoo miŋoo ga.
- 7 Sargari juwalkaa Haruna iz'aroo Eleyazar iz'aroo Pinehas dii woo, a tun jamaa game ka yaaji zaa nga kaboo ra.
- 8 A hanga Izirayel aroo din bande hala hukkmoo gundoo ra, a na boro hinkaa kul hay, Izirayel aroo nda Majaŋ woyoo, a na woyoo hay gundoo ra. Kaŋ a na woo tee, bonaa kaŋ duu Izirayel borey kay.
- 9 Bonaa na boro zenber waranka cindi taaci (24.000) wii.
- 10 Abadantaa ŋelaŋ Musa se ka nee:
- 11 «Sargari juwalkaa Haruna iz'aroo Eleyazar iz'aroo Pinehas n'ay futuroo kuubi k'a kaa Izirayel borey here. Zama alhawa cansantaa kaŋ goo ay ra, nga bara a ra. Woo se ay alhawa cansantaa mana koy ka Izirayel borey tuusu k'i wii.
- 12 Woo maaganda se nee a se: <Ay ga agay amaanaa zaa a se k'a noo alaafiya.>
- 13 Nga nda nga hayroo kaŋ goo dumaa ga, ga duu amaana sargari juwalkawtaraa here kaŋ a g'a tee hala abada, zama a na alhawa cansante cebe nga Koyoo se, de mo a na zunubu tuusuyanoo tee Izirayel borey se.»
- 14 Izirayel aroo kaŋ i na nga nda Majaŋ woyoo wii maŋoo ti Zimri. Salu kaŋ ti Simewoŋ hugu foo boŋkoyni iz'aroo no.
- 15 Majaŋ woyoo kaŋ wiiyandi maŋoo ti Kozbi, Sur ize woy no. Sur man'ti kala Majaŋ alkabiila foo boŋkoyni.
- 16 Abadantaa ŋelaŋ Musa se ka nee:
- 17 «Majaŋ borey wongu. W'i kar,
- 18 zama i nka kay war se iberi doo ra. I na war zanba ka war derandi Pewor ŋennoo ra nda Kozbi ŋennoo ra, ngi woymaa kaŋ ti Majaŋ boŋkoyni foo ize woyoo kaŋ wiiyandi bonaa zaaroo ra kaŋ Pewor kate a.»

26

Izirayel alkabiilawey kabuyan hinkantoo

- 1 Bonaa woo banda ga, Abadantaa nee Musa nda sargari juwalkaa Haruna iz'aroo kaŋ ti Eleyazar se:
- 2 «Wa Izirayel borey jamaa kul kabu, wey kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a, hugu ka koy hugu, kaŋyaŋ ga hin ka koy wongu Izirayel se.»
- 3 Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar ŋelaŋ Izirayel borey se Mowab ganganey ra, Žurdeŋ isaa jere, Žeriko tenje, ka nee i se:
- 4 «Wey kaŋ goo nda jiiri waranka (20) nda wey kaŋ bisa a ma kabandi, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.» Izirayel borey kaŋ fatta Misira gandaa ra ti:
- 5 Rubeŋ ti Izirayel ize jinaa. Rubeŋ hayroo ti: Hanok, nga ga Hanok borey alkabiilaa hun. Palu, nga ga Palu borey alkabiilaa hun.

* 25:1 25.1 Zamnaa 14.33.

⁶ Hesron, nga ga Hesron borey alkabiilaa hun. Karmi, nga ga Karmi borey alkabiilaa hun.

⁷ Wey ti Ruben borey alkabiilawey. Borey kan kabandi i ra man'ti kala boro zenber woytaaci cindi hinza nda zangu iyye nda waranza (43.730).

⁸ Palu hayroo ti Eliyab.

⁹ Eliyab hayroo ti Nemuwel, nda Datan, nda Abiram. Datan woo da, nda Abiram woo da ti borey kan se jamaa ciya i ma tee ngi se jineboro. I waafaku nda Kora borey ka yenje Musa nda Haruna bande waatoo kan Kora borey yenje Abadantaa bande.

¹⁰ Laboo na nga mipoo feeri ka ngi nda Kora gon waatoo kan Kora jamaa ga buu. Nuunaa na boro zangu hinka nda woyguu (250) ton k'i tee boosu. I tee tammaasa.

¹¹ Woo kul, Kora izey mana buu.

¹² Simewon hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Nemuwel, nga ga Nemuwel borey alkabiilaa hun. Yamin, nga ga Yamin borey alkabiilaa hun. Yakin, nga ga Yakin borey alkabiilaa hun.

¹³ Zera, nga ga Zera borey alkabiilaa hun. Sawul, nga ga Sawul borey alkabiilaa hun.

¹⁴ Wey ti Simewon borey alkabiilawey, i man'ti kala boro zenber waranka cindi hinka nda zangu hinka (22.200).

¹⁵ Gad hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Sefon, nga ga Sefon borey alkabiilaa hun. Hagi, nga ga Hagi borey alkabiilaa hun. Šuni, nga ga Šuni borey alkabiilaa hun.

¹⁶ Ozini, nga ga Ozini borey alkabiilaa hun. Eri, nga ga Eri borey alkabiilaa hun.

¹⁷ Arod, nga ga Arod borey alkabiilaa hun. Areli, nga ga Areli borey alkabiilaa hun.

¹⁸ Wey ti Gad hayroo alkabiilawey. Borey kan kabandi i ra man'ti kala boro zenber woytaaci nda zangu guu (40.500).

¹⁹ Žuda hayroo ti: Er nda Onan, amma Er nda Onan buu Kanan gandaa ra.

²⁰ Žuda hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Šela, nga ga Šela borey alkabiilaa hun. Peres, nga ga Peres borey alkabiilaa hun. Zera, nga ga Zera borey alkabiilaa hun.

²¹ Peres hayroo ti: Hesron, nga ga Hesron borey alkabiilaa hun. Hamul, nga ga Hamul borey alkabiilaa hun.

²² Wey ti Žuda alkabiilawey. Borey kan kabandi i ra man'ti kala boro zenber woyye cindi iddu nda zangu guu (76.500).

²³ Isakar hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Tola, nga ga Tola borey alkabiilaa hun. Puwa, nga ga Puwa borey alkabiilaa hun.

²⁴ Yašub, nga ga Yašub borey alkabiilaa hun. Šimron, nga ga Šimron borey alkabiilaa hun.

²⁵ Wey ti Isakar alkabiilawey. Borey kan kabandi i ra man'ti kala boro zenber woydu cindi taaci nda zangu hinza (64.300).

²⁶ Zabulon hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Sered, nga ga Sered borey alkabiilaa hun. Elon, nga ga Elon borey alkabiilaa hun. Yalel, nga ga Yalel borey alkabiilaa hun.

²⁷ Wey ti Zabulon borey alkabiilawey. Borey kan kabandi i ra man'ti kala boro zenber woydu nda zangu guu (60.500).

²⁸ Isufi hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Manase nda Efrayim.

²⁹ Manase hayroo ti: Makir, nga ga Makir borey alkabiilaa hun. Makir ka Galad hay. Galad, nga ga Galad borey alkabiilaa hun.

³⁰ Galad hayroo ti: Yezer, nga ga Yezer borey alkabiilaa hun. Helek, nga ga Helek borey alkabiilaa hun.

³¹ Asriyel, nga ga Asriyel borey alkabiilaa hun. Šekem, nga ga Šekem borey alkabiilaa hun.

³² Šemida, nga ga Šemida borey alkabiilaa hun. Hefer, nga ga Hefer borey alkabiilaa hun.

³³ Selofad kaŋ ti Hefer iz'aru mana duu iz'aruyan, ize wooyan de no a duu. Selofad ize woyey maaney ti: Mahila, nda Nowa, nda Hogla, nda Milka, nda Tirsa.

³⁴ Wey ti Manase alkabiilawey. Borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber woyguu cindi hinka nda zangu iyeye (52.700).

³⁵ Efrayim hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Šutela, nga ga Šutela borey alkabiilaa hun. Beker, nga ga Beker borey alkabiilaa hun. Tahan, nga ga Tahan borey alkabiilaa hun.

³⁶ Šutela hayroo ti: Eraŋ, nga ga Eraŋ borey alkabiilaa hun.

³⁷ Wey ti Efrayim hayroo alkabiilawey. Borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber waranza cindi hinka nda zangu guu (32.500). Wey ti Isufi hayroo, alkabiila ka koy alkabiila.

³⁸ Benžameŋ hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Bela, nga ga Bela borey alkabiilaa hun. Ašibel, nga ga Ašibel borey alkabiilaa hun. Ahiram, nga ga Ahiram borey alkabiilaa hun.

³⁹ Šufam, nga ga Šufam borey alkabiilaa hun. Hufam, nga ga Hufam borey alkabiilaa hun.

⁴⁰ Bela hayroo ti: Ardu nda Naman. Ardu, nga ga Ardu borey alkabiilaa hun nda Naman kaŋ ga Naman borey alkabiilaa hun.

⁴¹ Wey ti Benžameŋ hayroo, alkabiila ka koy alkabiila. Borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber woynaaci cindi guu nda zangu iddu (45.600).

⁴² Dan hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Šuham, nga ga Šuham borey alkabiilaa hun. Wey ti Dan alkabiilawey, alkabiila ka koy alkabiila.

⁴³ Šuham borey alkabiilawey, borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber woynu cindi taaci nda zangu taaci (64.400).

⁴⁴ Ašer hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Yimna, nga ga Yimna borey alkabiilaa hun. Yišwi, nga ga Yišwi borey alkabiilaa hun. Beriya, nga ga Beriya borey alkabiilaa hun.

⁴⁵ Beriya hayroo ti: Heber, nga ga Heber borey alkabiilaa hun. Malkiyel, nga ga Malkiyel borey alkabiilaa hun.

⁴⁶ Ašer ize wooyo maapoo ti Sera.

⁴⁷ Wey ti Ašer hayroo alkabiilawey. Borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber woyguu cindi hinza nda zangu taaci (53.400).

⁴⁸ Neftali hayroo, alkabiila ka koy alkabiila ti: Yasiyel, nga ga Yasiyel borey alkabiilaa hun. Guni, nga ga Guni borey alkabiilaa hun.

⁴⁹ Yeser, nga ga Yeser borey alkabiilaa hun. Šilem, nga ga Šilem borey alkabiilaa hun.

⁵⁰ Wey ti Neftali alkabiilawey, alkabiila ka koy alkabiila. Borey kaŋ kabandi i ra man'ti kala boro zenber woynaaci cindi guu nda zangu taaci (45.400).

⁵¹ Borey kaŋ kabandi Izirayel borey ra man'ti kala boro zenber zangu iddu nda zenber foo nda zangu iyeye nda waranza (601.730).

Gandaa zamnaroo takaa cebandi

⁵² Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁵³ «Alkabiilawey wey game gandaa ga zamnandi ka tee ngi tuboo. Ngi bagawey sii kala borey hinnaa bande.

⁵⁴ Alkabiila beeri ga duu doo beeri, alkabiila kaccu ga duu doo kaccu. Alkabiila foo kul ga duu doo ka sawa nda nga borey hinnaa kaŋ kabandi.

⁵⁵ Woo kul, alkurra ma karandi ka gandaa zamna, ngi baabey alkabiila foo kul borey ga duu nga bagaa.

⁵⁶ Alkurraa kaŋ ga karandi no ma cebe tuboo kaŋ ga nondi alkabiila beerey se nda ikaccey se.»

Lewi alkabiilaa kabuyan hinkantoo

⁵⁷ Borey kaŋ kabandi Lewi borey ra, alkabiila ka koy alkabiila ti: Geršon, nga ga Geršon borey alkabiilaa hun. Kehat, nga ga Kehat borey alkabiilaa hun. Merari, nga ga Merari borey alkabiilaa hun.

⁵⁸ Lewi alkabiilawey ti: Libni borey alkabiilaa, nda Hebron borey alkabiilaa, nda Mahili borey alkabiilaa, nda Muši borey alkabiilaa, nda Kora borey alkabiilaa. Kehat ka Amram hay.

⁵⁹ Amram wandoo maapoo ti Žokebed kaŋ ti Lewi ize woy. Lewi man'a hay kala Misira gandaa ra. A duu Amram se Haruna, nda Musa, nda Maryama ngi woymaa.

⁶⁰ Izey kaŋ Haruna duu ey ti: Nadab, nda Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

⁶¹ Nadab nda Abihu buu, zama nuune kaŋ si bisa no i n'a dan Abadantaa jine.

⁶² Borey kaŋ kabandi Lewi borey ra, k'a dii arey kul kaŋ goo nda handu foo nda wey kaŋ bisa a man'ti kala boro zenber waranka cindi hinza (23.000). I mana kabandi Izirayel borey ra, zama i mana duu tubu Izirayel borey cindey bande.

⁶³ Wey ti borey kaŋ Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar n'i kabu Mowab ganganey ra, Žurden isaa jere, Žeriko tenje.

⁶⁴ Boro kul sii borey wey ra kaŋ Musa nda sargari juwalkaa Haruna n'a kabu waatoo kaŋ i na Izirayel borey kabu Sinay saajoo ra.

⁶⁵ Zama Abadantaa nka nee: «I ga buu saajoo ra.» Boro kul mana cindi i ra nda man'ti Yefune iz'aroo Kaleb, nda Nun iz'aroo Žozuwe hinne.

27

Woy tuboo ašariyaa

¹ Isufi iz'aroo kaŋ ti Manase, nga alkabiilaa boro goo no kaŋ maapoo ti Selofad. Selofad ti Hefer iz'aroo, Hefer ti Galad iz'aroo, Galad ti Makir iz'aroo, Makir ti Manase iz'aroo. Selofad ize woyey maapey ti: Mahila, nda Nowa, nda Hogla, nda Milka, nda Tirsa.

² Han foo ize woyey kaa ka kay Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar jine, nda boŋkoyney, nda jamaa kul jine cere kubayyan hukukumoo mipoo ga. I nee:

³ «Ir baaba buu saajoo ra, nga, a sii jamaa ra kaŋ ture Abadantaa ga Kora borey bande. Nga boŋ zunuboo k'a wii, de mo iz'aru sii a se.

⁴ Macin se ir baaba maapoo ga hun nga alkabiilaa ra, kaŋ se a mana duu iz'aru wala? Ir noo doo ir baaba armye game.»

⁵ Hayaa kaŋ i n'a ceeci, Musa koy a dan Abadantaa jine.

⁶ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁷ «Selofad ize woyey goo nda cimi, i noo doo kaŋ ga tee ngi wane ngi baaba armye game, ma ngi baaba tuboo noo i se.

⁸ Šelaŋ Izirayel borey se ka nee: «Nda aru buu bila nda a ma iz'aru nan, wa nga tuboo noo nga ize woyoo se.

⁹ Nda a sii nda ize woy, wa nga tuboo noo nga armye se.

¹⁰ Nda a sii nda arma, wa nga tuboo noo baaboo armye se.

¹¹ Nda baaboo sii nda arma, war ma nga tuboo noo nga boro maanaa se nga alkabiilaa ra. Nga no ma tuboo zaa. A ga tee Izirayel borey se yaamar hantumante, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har Musa se.»

Žozuwe suubandi ka huru Musa dogoo ra

¹² Abadantaa nee Musa se: «Žigi Abarim tondi hondoo woo boŋ, ma gandaa guna kaŋ ay n'a noo Izirayel borey se.

¹³ N'ga dii a, nga banda ga, ni mo, n'ga koy ni hayragey gar alaaharaa sanda takaa kaŋ nda ni armaa Haruna koy i gar,

¹⁴ zama war wanji ay yaamaroo ga Tisin saajoo ra. Waatoo kan jamaa yenje nda agay, war man'ay henanyanoo cebe i se waatoo kan i ga hari wiri.» Maanaa Meriba haroo kan goo Kadeš, Tisin saajoo ra.*

¹⁵ Musa šelan Abadantaa se ka nee:

¹⁶ «Abadantaa baahunantey kul hundey Koyoo, aru dan jamaa jine

¹⁷ kan ga huru i jine ngi koyyanoo nda ngi kaayanoo ga, kan g'i ka koy, a g'i ka yee kate, hala jamaa masi tee sanda alman kur kan sii nda kurkaw.»

¹⁸ Abadantaa nee Musa se: «Žozuwe kan ti Nun iz'aroo zaa, aru no kan ra ay Hundoo goo, ma ni kaboo fur a ga.

¹⁹ M'a kayandi sargari juwalkaa Eleyazar jine nda jamaa kul jine, k'a gorandi goyoo ra kan ay n'a talfi a ga borey kul jine.

²⁰ M'a noo ni hinoo ra, hala Izirayel borey jamaa kul ma hanajer a se.

²¹ A ma kay sargari juwalkaa Eleyazar jine kan ga Irkoy ibaayoo ceeci a se nda alkurraa goy jinawey kan ti Urim Abadantaa jine. Eleyazar yaamaroo ga, Žozuwe nda Izirayel borey jamaa kul ga koy, nga yaamaroo ga, i ga yee kate.»

²² Musa na hayaa tee kan nda Abadantaa n'a yaamar. A na Žozuwe zaa k'a kayandi sargari juwalkaa Eleyazar jine nda jamaa kul jine.

²³ Musa na nga kabey fur a boŋ k'a gorandi goyoo ra nda takaa kan nda Abadantaa n'a har Musa se.

28

Sargarey kan ga hun zaari kul

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Yaamaroo woo har Izirayel borey se: <Sargarey kan war g'i kaa ya ne, wa hawgay war m'i kaa waatoo kan kayandi ra, ay ŋaahayaa nda sargari tonantey kan sunnaaraa ga kan ya ne.>

³ Ma nee i se: <Sargari tonantaa ne kan war g'a kaa Abadantaa maapoo ga: feeji-ize kan goo nda jiiri foo kan ga malal sii, ize hinka zaari kul sanda sargari kukurante kan ga kaandi waati kul.

⁴ Ma feeji-ize foo kaa sargari subbaahi, ma ihinkantoo kaa almaari.

⁵ Taasu sargaroo se ma farin hamni kilo hinza loobu nda zaytu musayante jii liitar foo nda jere.

⁶ Woo ti sargari kukurantaa kan ga kaandi waati kul, a mana kayandi ka teendi kala Sinay tondi hondoo do. Sunnaara kaana no, sargari tonante no Abadantaa maapoo ga.

⁷ Sargari hari-haroo ma tee alaneb hari moora liitar foo nda jere kan ma tonton feeji-ize foo kul ga. Nongu henanantaa ra n'ga harifutu sargari hari-haroo doori Abadantaa maapoo ga.

⁸ Feeji-ize hinkantoo ma sargandi almaaroo ra, m'a tee sanda subbaahoo taasu sargaroo nda nga sargari hari-haroo. Sargari tonante no kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se.»

Hunanzam zaaroo sargarey

⁹ «<Hunanzam zaaroo hane war ma feeji-ize hinka kan ga malal sii sarga. Taasu sargaroo se war ma farin hamni kilo iddu loobu nda jii, ka sargari hari-haroo dan a ga.

¹⁰ Hunanzam zaaroo sargari kukurantaa no, a ga teendi hunanzam zaari foo kul hane, a ga huru sargari kukurantaa ga kan ga teendi waati kul nda nga sargari hari-haroo.>»

* 27:14 27.14 Zamnaa 20.1-13.

Handoo zaari jinaa sargarey

¹¹ ««War handey zaari jinaa, war ma haw yaaru hinka, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize iyye kanyan goo nda jiiri foo kaa sargari kukurante Abadantaa maapoo ga, malal kul masi bara i ga.

¹² Farin hamni kilo yagga kan loobandi nda jii ka tee taasuu sargari ga huru haw yaaru foo kul ga. Farin hamni kilo iddu kan loobandi nda jii ka tee taasuu sargari ga huru feeji gaaroo ga.

¹³ Farin hamni kilo hinza kan loobandi nda jii ka tee taasuu sargari ga huru feeji-ize foo kul ga. Sargari kukurante no kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se. Sargari tonante no Abadantaa maapoo ga.

¹⁴ Sargari hari-harey kan ga hanga adabbawey ti: haw yaaru foo kul alaneb hari moora liitar hinza, feeji gaaru foo kul alaneb hari moora liitar hinka, feeji-ize foo kul alaneb hari moora liitar foo nda jere. Woo ti handu sargari kukurantaa, handu ka kaa handu, jiiroo handey ra.

¹⁵ Koyne mo war ma jindaaru foo kaa zunubu sargari, a ma nondi Abadantaa se, a ga huru waati kul sargari kukurantaa nda nga sargari hari-haroo ga.»»

Borcintaraa jingaroo sargarey

¹⁶ ««Jiiroo handu jinaa jirbi woy cindi taacantoo (14to) ma Borcintaraa jingaroo tee Abadantaa maapoo ga.

¹⁷ Handoo woo jirbi woy cindi guwantoo (15to) ga tee jingaroo, war ga takula kan ra dolobiri sii naa jirbi iyye.

¹⁸ Zaari jinaa, margari henanante ma tee, war masi goy senda kul tee.

¹⁹ War ma haw yaaru hinka, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize iyye kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii, kaa sargari tonante kan ma tee sargari kukurante Abadantaa maapoo ga.

²⁰ War ma farin hamni loobu nda jii k'a dan affoo kul ga sanda taasuu sargari: kilo yagga ma huru haw yaaroo ga, kilo iddu ma huru feeji gaaroo ga,

²¹ kilo hinza ma huru feeji-ize iyyaa affoo kul ga,

²² nda jindaaru foo zunubu sargaroo se, ka zunubu tuusuyanoo tee war se.

²³ War ga wey sarga ka tonton subbaahoo sargari kukurantaa ga, maanaa sargaroo kan ga hun waati kul.

²⁴ War m'i sarga zaari kul hala jirbi iyye sanda sargari tonante kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se. I ga sargandi ka tonton sargari kukurantaa ga kan ga hun waati kul nda nga sargari hari-haroo ga.

²⁵ Jirbi iyyantoo hane margari henanante ma tee, war masi goy senda kul tee.»»

Hegaa ize jina-jinawey sargarey

²⁶ ««Tuuri-ize jina-jinawey zaaroo kan ra war ga taasuu sargari taaga kaa Abadantaa maapoo ga, waatoo kan war ga war Jirbiyyewey jingaroo tee, war ma margari henanante tee, war masi goy senda kul tee.

²⁷ War ma sargari kukurante kaa kan ga tee sunnaara kaana Abadantaa se. A ma tee haw yaaru hinka, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize iyye kanyan goo nda jiiri foo.

²⁸ War ma farin hamni loobu nda jii k'a dan i ga sanda taasuu sargari, farin hamni kilo yagga ma huru haw yaaru foo kul ga, farin hamni kilo iddu ma huru feeji gaaru foo kul ga,

²⁹ farin hamni kilo hinza ma huru feeji-ize foo kul ga.

³⁰ War ma jindaaru kaa ka zunubu tuusuyanoo tee war se.

³¹ War ga sargarey wey kaa ka tonton sargari kukurantaa ga kan ga hun waati kul nda nga taasuu sargaroo. I ma tee adabbayan kan ga malal sii. War ma ngi sargari hari-harey kaa.»»

29

Handu iyyantoo zaari jinaa sargarey

¹ Handu iyyantoo zaari jinaa, war ma margari henanante tee, war masi goy šenda kul tee. A ga tee war se zaari kaŋ ra war ga laati kar.

² War ma sargari kukurante kaa sanda sunnaara kaana Abadantaa maapoo ga, a ma tee haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize boŋ iyye kaŋyaŋ goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayaŋ kaŋ ga malal sii.

³ Ngi taasuu sargaroo ma tee farin hamni kaŋ loobandi nda jii. Kilo yagga ma huru haw yaaroo ga, kilo iddu ma huru feeji gaaroo ga,

⁴ kilo hinza ma huru feeji-ize iyyaa affoo kul ga.

⁵ War ma jindaaru foo kaa zunubu sargari ka zunubu tuusuyanoo tee war se

⁶ kaŋ sii handu kul sargari kukurantaa ra, nda nga taasuu sargaroo, nda sargari kukurantaa kaŋ ga hun waati kul, nda nga taasuu sargaroo, nda ngi sargari hari-harey. I ma teendi ka sawa nda woo kaŋ kayandi. Sargari tonante no kaŋ sunnaaraa ga kan Abadantaa se.

Zunubu tuusuyanoo zaaroo sargarey

⁷ Handu iyyantoo din jirbi woyantoo (10to), war ma margari henanante tee ka meehaw, war masi goy kul tee.

⁸ War ma sargari kukurante kaŋ sunnaaraa ga kan kaa Abadantaa se, a ma tee haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize boŋ iyye kaŋyaŋ goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayaŋ kaŋ ga malal sii.

⁹ Ngi taasuu sargaroo ma tee farin hamni kaŋ loobandi nda jii: kilo yagga ma huru haw yaaroo ga, kilo iddu ma huru feeji gaaru foo kul ga,

¹⁰ kilo hinza feeji-ize iyyaa affoo kul ga.

¹¹ War ma jindaaru foo kaa zunubu sargari kaŋ man'ti woo kaŋ hun zunubu tuusuyanoo se, nda sargari kukurantaa kaŋ ga hun waati kul, nda nga taasuu sargaroo, nda ngi sargari hari-harey.

Tendewey jingaroo sargarey

¹² Handu iyyantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to) hane, war ma margari henanante tee, war masi goy šenda kul tee. War ma jingar tee Abadantaa maapoo ga jirbi iyye.*

¹³ War ma sargari kukurante kaa, a ma tee sargari tonante kaŋ sunnaaraa ga kan Abadantaa se, a ma tee haw yaaru kobsi woy cindi hinza (13), nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize boŋ woy cindi taaci (14) kaŋyaŋ goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayaŋ kaŋ ga malal sii.

¹⁴ Ngi taasuu sargaroo ma tee farin hamni kaŋ loobandi nda jii. Kilo yagga ma huru haw yaaru kobsi woy cindi hinzaa (13) affoo kul ga, kilo iddu ma huru feeji gaaru hinka affoo kul ga.

¹⁵ Kilo hinza ma huru feeji-ize woy cindi taacaa (14) affoo kul ga.

¹⁶ War ma jindaaru foo kaa zunubu sargari kaŋ man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taasuu sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

¹⁷ Zaari hinkantoo hane, war ma haw yaaru kobsi woy cindi hinka (12) kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize boŋ woy cindi taaci (14) kaŋyaŋ goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayaŋ kaŋ ga malal sii.

¹⁸ War ma haw yaarey, nda feeji-izey, nda feeji gaarey taasuu sargaroo nda ngi sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kaŋ kayandi.

* 29:12 29:12 Jingaroo woo man'ti kala Tendewey jingaroo, Sargarey 23.33-43.

¹⁹ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-harey.

²⁰ Zaari hinzantoo hane, war ma haw yaaru kobsi woy cindi foo (11) kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize bon woy cindi taaci (14) kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

²¹ War ma haw yaarey, nda feeji-izey, nda feeji gaarey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

²² War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

²³ Zaari taacantoo hane, war ma haw yaaru kobsi woy (10) kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize bon woy cindi taaci (14) kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

²⁴ War ma haw yaarey, nda feeji-izey, nda feeji gaarey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

²⁵ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

²⁶ Zaari guwantoo hane, war ma haw yaaru kobsi yagga kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize bon woy cindi taaci (14) kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

²⁷ War ma haw yaarey, nda feeji-izey, nda feeji gaarey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

²⁸ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

²⁹ Zaari idduwantoo hane, war ma haw yaaru kobsi yaaha kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize bon woy cindi taaci (14) kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

³⁰ War ma haw yaarey, nda feeji-izey, nda feeji gaarey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

³¹ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-harey.

³² Zaari iyyantoo hane, war ma haw yaaru kobsi iyye kaa sargari, nda feeji gaaru hinka, nda feeji-ize woy bon cindi taaci (14) kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

³³ War ma haw yaarey, nda feeji gaarey, nda feeji-izey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

³⁴ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

³⁵ Zaari yaahantoo hane, war ma margari kokorante tee, war masi goy senda kul tee.

³⁶ War ma sargari kukurante kaa, a ma tee sargari tonante kan sunnaaraa ga kan Abadantaa se, a ma tee haw yaaru foo, nda feeji gaaru foo, nda feeji-ize bon iyye kanyan goo nda jiiri foo, i ma tee adabbayan kan ga malal sii.

³⁷ War ma haw yaaroo, nda feeji gaaroo, nda feeji-izey taas sargaroo nda nga sargari hari-haroo mo kaa, affoo kul nda nga hinnaa nda woo kan kayandi.

³⁸ War ma jindaaru foo mo kaa zunubu sargari kan man'ti waati kul sargari kukurantaa, nda nga taas sargaroo, nda nga sargari hari-haroo.

³⁹ Wey ti hayey kan war g'i kaa Abadantaa maapoo ga war jingarey hane. Sargarey wey sii war meefur sargarey ra, nda sargarey kan war n'i kaa nda war bon, nda war sargari kukurantey, nda war taas sargarey, nda war sargari hari-harey, nda war alaafiya teendi sargarey ra.

30

¹ Musa na hayey kul har Izirayel borey se kan nda Abadantaa n'a yaamar.

Meefurey ašariyawey

² Musa šelan Izirayel borey alkabiilawey bonkoyney se ka nee: «Yaamaroo ne kan Abadantaa n'a har:

³ «Nda aru na meefur zaa Abadantaa se, wala a žee ka allaahidu zaa nga jindoo ga, a masi nga šennoo yankar, hayaa kan hun mijoo ra, a ma woo din da tee.»»

⁴ Waati kan woy ga tee hondiyaw, a goo nga baaba do, de a na meefur zaa Abadantaa se, a na allaahidu dan nga jindoo ga,

⁵ de baaboo maa meefuroo nda hayaa kan a n'a dan nga jindoo ga, de baaboo dangay, a mana haya kul har a se, nga meefurey kul goo dogey ra, hayey kul kan a n'i dan nga jindoo ga goo dogoo ra.

⁶ Amma nda hanoo kan baaboo maar'a, a n'a ganji, meefurey kul, nda allaahidey kul kan a n'i dan nga jindoo ga kul sii no. Abadantaa ga yaafa a se, zama baaboo n'a ganji.

⁷ Nda woysoogaa meefuroo, wala allaahidoo kan a n'a zaa, šenni yaada ra a n'a har k'a dan nga jindoo ga, nga banda ga, a hiiji,

⁸ kurpoo maar'a, de kurpoo dangay, a mana haya kul har a se hanoo kan a maar'a, nga meefurey goo dogey ra, allaahidey kan a n'i dan nga jindoo ga goo dogey ra.

⁹ Amma nda hanoo kan kurpoo maar'a, a n'a ganji, a na meefuroo tunandi, a na šenni yaadaa tunandi kan a n'a dan nga jindoo ga, Abadantaa ga yaafa a se.

¹⁰ Amma woy kan kurpoo buu nda woy kan fay, hayey kul kan a n'i dan nga jindoo ga goo dogey ra.

¹¹ Amma nda woyhiiji na meefur zaa, wala a žee ka allaahidu dan nga jindoo ga,

¹² nda kurpoo maar'a, a mana haya kul har a se, de a man'a ganji, woyoo meefurey kul goo dogey ra, allaahidu kul kan a n'a dan nga jindoo ga goo dogey ra.

¹³ Amma nda kurpoo, hanoo hunday kan a maar'ey, a n'i tunandi kaaray, meefurey kul nda allaahidey kul kan a n'i dan nga jindoo ga sii dogey ra koyne. Kurpoo n'i tunandi, Abadantaa ga yaafa a se.

¹⁴ Meefur kul nda allaahidu kul kan woy n'a zaa, wala woyoo kayandi ka nga bon dii haya ga, kurpoo ga hin ka yadda a ga wala a m'a tunandi.

¹⁵ Nda kurpoo dangay, a mana haya kul har a se hala subaa ra, meefurey kul nda allaahidey kul kan woyoo n'i dan nga jindoo ga, a yadda i ga, zama hanoo kan a maar'a, a mana haya kul har a se

¹⁶ Nda hanoo kan a maar'a bisa jina a duu k'i tunandi, a ga woyoo layboo zaa.

¹⁷ Wey ti yaamarey kan Abadantaa n'i har Musa se kurpe nda wande game, wala baaba nda nga ize woy hondiyaa kan goo a do.

31

Izirayel borey na Majan borey wongu

¹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

² «Koy faasa Izirayel borey se ka ngi alhakoo kaa Majan borey ra. Woo banda ga, n'ga koy ni hayragey gar alaaharaa.»

³ Musa šelan jamaa se ka nee: «War ra, aruyan ma wongu jinayyan zaa ka koy Majan borey wongu, ka Majan borey goy futaa alhakoo kaa i ra Abadantaa maapoo ga.

⁴ War ma aru zenber foo (1.000) zaa alkabiila foo kul ra, Izirayel alkabiilawey kul ra k'i sanba i ma koy wongu.»

⁵ Izirayel boro zenber-zenberey ra, i na aru zenber foo (1.000) suuba alkabiila foo kul ra, maanaa wongu-ize zenber woy cindi hinka (12.000).

⁶ Musa n'i sanba wongoo ra, alkabiila foo kul aru zenber foo (1.000). A na Pinehas, sargari juwalkaa Eleyazar iz'aroo kan ga nongu henanantaa jinawey nda laati beerey kan ga ciya zaa nga kabey ra hangandi i bande.

⁷ I koy Majan gandaa wongu nda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar ka arey kul wii.

⁸ Majan borey kokoy guu goo borey ra kan i n'i wii. Kokoyey ti: Ewi, nda Rekem, nda Sur, nda Hur, nda Reba kan ti Majan kokoy guu. I na Balam, Bewor iz'aroo mo wii nda takuba.

⁹ Izirayel borey na Majan gandaa woyey nda ngi izey kul dii k'i tee bapnayan. I na ngi adabbawey, nda ngi alman kurey, nda ngi almaanoo kul taa.

¹⁰ I na ngi koyrawey kul kan ra i ga goro nda ngi koyra buuna-buunawey kul ton nuune ra k'i tee boosu.

¹¹ Alganiimaa kul nda hayaa kul, borey nda adabbawey i n'i zaa ka koy.

¹² I koy nda bapney kan i duu ey wongoo ra nda alganiimaa Musa, nda sargari juwalkaa Eleyazar, nda Izirayel borey jamaa do kan goo ma goro Mowab ganganey ra, Žurdeŋ isaa jere, Žeriko tenje.

¹³ Musa, nda sargari juwalkaa Eleyazar, nda jamaa bonkoyney kul fatta k'i kubay jamaa kaloo se taray.

¹⁴ Musa futu wongu-izey jineborey ga kan goo boro zenber foo-foo jine, nda wey kan goo boro zangu foo-foo jine kanyan hun wongoo ra ka kaa.

¹⁵ Musa nee i se: «War na woyey kul nan i ma huna wala?»

¹⁶ Nga ne, ngi no Pewor waati* i na Izirayel borey darga Balam ŝennoo sabbu se k'i tusa i ma laadir janay tee Abadantaa ga. Woo ka kate bonaa kan Abadantaa jamaa ga.

¹⁷ Sohõ wa zankaarey kul wii, war ma woyey kul wii kan marga nda aru.

¹⁸ Amma woysoozey kul kan mana bay ka marga nda aru, w'i nan i ma huna war se.

¹⁹ War ma jirbi iyye tee jamaa kaloo se taray, boro kul kan na boro wii, wala a tuku bukaw ga, war ma war zunubey kaa jirbi hinzantoo nda iyyantoo hane, war nda war bapney.

²⁰ War ma bankaarawey kul, nda kuuru jinawey kul, nda hancin hinbiri jinawey kul, nda bundu jinawey kul henanandi.

²¹ Sargari juwalkaa Eleyazar nee wongu-izey kan koy wongoo ra se: «Hayaa ne kan hantumandi ašariyaa ra kan Abadantaa n'a yaamar Musa se:

²² Wura, nda nzorfu kaaray, nda alhan, nda guuru, nda kobinjaama, nda badila hinne,

²³ haya kul kan nuune si haya hasara a se, war m'a dan nuune ra a ma henan. Amma henanandi hari no ma haya henanandi kan si hin ka huru nuune ra. War m'a dan haroo din da ra.

²⁴ War ma war bankaarawey numay jirbi iyyantoo hane, war ga henan. Woo banda ga, war ga hin ka huru kaloo ra.»

Alganiimaa zamnaroo

²⁵ Abadantaa ŝelan Musa se ka nee:

²⁶ «Ni, nda sargari juwalkaa Eleyazar, nda jamaa hugu bonoy kul, war ma hayaa kabu kan duwandi wongoo ra, adamize nda adabba.

²⁷ Alganiimaa zamna ihinka wongu-izey kan koy wongu nda jamaa kul game.

²⁸ Wongu-izey kan koy wongu ma haya kaa ngi bagaa ra k'a noo Abadantaa se. War ma affoo-foo kaa zangu guu (500) foo kul ra, a ma tee adamizey, wala adabba beerey, wala farkey, wala adabba buuney.

* 31:16 31.16 Zamnaa 25.1, 2, 18.

²⁹ War m'i kaa ngi bagaa ra, m'i noo sargari juwalkaa Eleyazar se i ma tee Abadantaa bagaa.

³⁰ Izirayel borey jamaa bagaa, ma affoo-foo zaa woyguu (50) foo kul ra, a ma tee adamizey, wala adabba beerey, wala farkey, wala adabba buuney, wala adabbawey kul ra, m'i noo Lewi borey se kan ga huga nda Abadantaa gorodogoo goyoo.»

³¹ Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar na hayaa tee kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

³² Hayey kan duwandi wongoo ra, woo kan cindi alganiimaa ra kan wongu-izey n'i dii man'ti kala alman buuna bon zenber zangu iddu nda zenber woyye cindi guu (675.000),

³³ nda alman beeri bon zenber woyye cindi hinka (72.000),

³⁴ nda farka bon zenber woydu cindi foo (61.000),

³⁵ nda adamizeyan woy zenber waranza cindi hinka (32.000) kanyan mana bay ka marga nda aru.

³⁶ Jeroo kan ti borey kan koy wongu bagaa man'ti kala: adabba buuna bon zenber zangu hinza nda zenber waranza cindi iyye nda zangu guu (337.500),

³⁷ adabba buuna bon zangu iddu nda woyye cindi guu (675) nondi Abadantaa se i ra.

³⁸ Adabba beeri bon zenber waranza cindi iddu (36.000), adabba woyye cindi hinka (72) nondi Abadantaa se i ra.

³⁹ Farka bon zenber waranza nda zangu guu (30.500), farka bon woydu cindi foo (61) nondi Abadantaa se i ra.

⁴⁰ Boro zenber woy cindi iddu (16.000), boro waranza cindi hinka (32) nondi Abadantaa se i ra.

⁴¹ Bagaa kan nondi Abadantaa se, Musa n'a noo sargari juwalkaa Eleyazar se sanda takaa kan nda Abadantaa na Musa yaamar.

⁴² Jeroo kan ti Izirayel borey bagaa nda wongu-izey wanoo kan Musa n'i kaa cere ra,

⁴³ woo kan ga tee jamaa bagaa ti: adabba buuna bon zenber zangu hinza nda zenber waranza cindi iyye nda zangu guu (337.500),

⁴⁴ nda adabba beeri bon zenber waranza cindi iddu (36.000),

⁴⁵ nda farka bon zenber waranza nda zangu guu (30.500),

⁴⁶ nda boro zenber woy cindi iddu (16.000).

⁴⁷ Jeroo kan nondi Izirayel borey se ra Musa na affoo zaa woyguu (50) foo kul ra k'a noo Lewi borey se kan ga huga nda Abadantaa gorodogoo goyoo. Musa n'a tee nda takaa kan nda Abadantaa n'a yaamar.

Sargaroo kan n'g'a kaa nda ni bon

⁴⁸ Wongu-ize jamawey jineborey, wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jineborey, maanaa wongu-ize zenber foo-foo (1.000) bonkoyney, nda wongu-ize zangu (100) bonkoyney man Musa.

⁴⁹ I nee a se: «Ni tamey na wongaarey kabu kan goo ir hinoo cire, ba affoo mana hun i ra.

⁵⁰ Ir affoo kul, wura jinawey kan ir duu ey ra, ga zepi, nda kabehiiri, nda kabekorbay kan ga tammaasa dan, nda hanakorbay, nda jindehiiri kaa Abadantaa se sargari hala zunubu tuusuyanoo ma teendi ir se Abadantaa jine.»

⁵¹ Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar duu taalam jinawey wey kul kan teendi nda wura.

⁵² Wuragoo kul kan wongu-ize zenber foo-foo (1.000) bonkoyney nda wongu-ize zangu foo-foo (100) bonkoyney n'i kaa Abadantaa se tinjaa man'ti kala kilo zangu nda woyye (170) cine.

⁵³ Wongu-izey affoo kul, hayaa kan a n'a zaa, a n'a dii nga bon se.

⁵⁴ Musa nda sargari juwalkaa Eleyazar na wongu-ize zenber foo-foo (1.000) bonkoyney nda wongu-ize zangu foo-foo (100) bonkoyney wuragoo dii ka koy nda ey cere kubayyan hukukumoo ra i ma tee Izirayel borey hongandihayaa Abadantaa jine.

32

Ruben, nda Gad, nda Makir alkabiilawey gorodogoo

¹ Ruben iz'arey nda Gad iz'arey goo nda adabba boobo-booboyan. I dii Yazer gandaa nda Galad gandaa, nga ne, gandaa ga boori adabba se.

² Gad iz'arey nda Ruben iz'arey koy Musa, nda sargari juwalkaa Eleyazar, nda jamaa bonkoyney do ka nee:

³ «Atarot, nda Dibon, nda Yazer, nda Nimra, nda Hešbon, nda Elale, nda Sebam, nda Nebo, nda Bewon,

⁴ gandaa woo kan ga Abadantaa na Izirayel borey noo hini man'ti kala kurdo henna. Aywa, ir goo nda adabba.»

⁵ I nee: «Alhormo tee ir se, gandaa woo ma nondi ir se a ma tee ir wane, masi nan ir ma bisa ka Žurden isaa den.»

⁶ Musa nee Gad iz'arey nda Ruben iz'arey se: «War armey ga koy wongu, amma war hunday ga goro ne ra!

⁷ Macin se war ga Izirayel borey biney kaa i masi bisa ka koy gandaa ra kan Abadantaa n'a noo i se?

⁸ Woo da no war baabey n'a tee waatoo kan i goo Kadeš-Barneya, ay n'i sanba i ma gandaa guna.

⁹ I žigi ka koy hala Eškol gooroo ra, gandaa gunayanoo banda ga, i na Izirayel borey biney kaa hala i masi duu ka huru gandaa ra kan Abadantaa n'a noo i se.

¹⁰ Hanoo din, Abadantaa futu i ga, a žee ka nee:

¹¹ «Arey kan hun Misira kan goo nda jiiri waranka (20) nda wey kan bisa a, abada i si dii gandaa kan ay žee kan ay g'a noo Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se, zama i man'ay gana nda fondaa,

¹² nda man'ti Kaleb, Yefune iz'aroo kan ti Kenaz boro nda Žozuwe, Nun iz'aroo hinne kan n'ay gana nda fondaa.»

¹³ Abadantaa futu Izirayel ga, a n'i yaarandi saajoo ra jiiri woytaaci (40) hala waatoo kan ra zamanoo din borey kul ben kan na goy futu tee Abadantaa jine.

¹⁴ War mo, war tun kate war baabey dogey ra ka tee zunubu teekawyan ka tonton Abadantaa futuyanoo ga Izirayel here!

¹⁵ Zama nda war wanji ka hanga a, a ga Izirayel borey nan i ma gay saajoo ra koyne, de war ga tee addalil kan na jamaa woo kul halaci.»

¹⁶ Arey din man Musa ka nee: «Ir ga baa ir ma kaliyan cin ne ra ir alman buaney se nda koyrayan ir izey se.

¹⁷ Dogoo din da ir ga wongu jinayyan zaa ka huru Izirayel borey jine k'i ka koy hala ngi dogoo ra. Ir izey hinne ga goro koyra gaabanteyan ra, gandaa din borey maaganda se.

¹⁸ Ir si yee ir hugey do nda man'ti Izirayel borey affoo kul nka duu nga tuboo.

¹⁹ Ir si tubu kul dii i ga Žurden isaa se banda, zama ir duu ir tuboo Žurden isaa se ne da here waynahunay here.»

²⁰ Musa nee i se: «Nda war na woo tee, nda war na wongu jinawey zaa Abadantaa jine ka koy wongu,

²¹ nda war kul na wongu jinawey zaa ka Žurden isaa den ka bisa Abadantaa jine ka nga iberey kul gaaray k'i kaa a jine,

²² nda war koy wongu ka hin gandaa din k'a dan Abadantaa cire, woo banda ga, war ga yee. Woo ra war ga henan Abadantaa here, war ga henan Izirayel here. Gandaa woo ga tee war wane Abadantaa jine.

²³ Amma nda war mana woo tee, nga ne, war na zunubu tee Abadantaa ga, de war ma bay kan war ga duu war zunuboo alhakoo.

²⁴ Adişi war ma koyrayan cin war izey se, ka kaliyan tee war alman buuney se, de war ma hayaa tee kan war mişey n'a har.»

²⁵ Gad iz'arey nda Ruben iz'arey nee Musa se: «Haya kan ir koyoo n'a har, ni tamey g'a tee.

²⁶ Ir izey nda ir wandey, nda ir alman kurey, nda ir adabbawey kul ga cindi ne, Galad koyrawey ra.

²⁷ Ni tamey, borey kul kan na wongu jinawey zaa ga bisa Abadantaa jine wongoo ra, sanda takaa kan nda ni kan ti ir koyoo n'a har.»

²⁸ Musa ŝelan sargari juwalkaa Eleyazar, nda Źozuwe, Nun iz'aroo, nda Izirayel borey alkabiilawey hugu boney se Ruben nda Gad borey takaa ga.

²⁹ Musa nee i se: «Nda Gad iz'arey nda Ruben iz'arey na Źurden isaa den war bande, nda i kul na wongu jinawey zaa ka wongu Abadantaa jine, ka kate war hin gandaa, war m'i noo Galad gandaa a ma tee ngi wane.

³⁰ Amma nda i mana wongu jinawey zaa ka den war bande, i ma duu doo war game Kanan gandaa ra.»

³¹ Gad iz'arey nda Ruben iz'arey zaabi ka nee: «Haya kan Abadantaa n'a har ni tamey se, ir g'a tee.

³² Ir ga wongu jinawey zaa Abadantaa jine ka bisa Kanan gandaa ra, amma ir bagaa tuboo si tee kala Źurden se ne da here.»

³³ Musa na Amor borey kokoyoo Sihon laamaa nda Bašan kokoyoo Og laamaa, maanaa gandaa, nda nga koyrawey, nda ngi laboo, nda koyrawey kan g'i kuubi k'i bere noo Gad iz'arey, nda Ruben iz'arey, nda Manase kan ti Isufi iz'aroo alkabiila jeraa se.

³⁴ Gad iz'arey na Dibon, nda Atarot, nda Aroyer koyrawey cin taaga,

³⁵ nda Atarot-Šofan, nda Yazer, nda Yogboha,

³⁶ nda Bet-Nimra, nda Bet-Haran, i n'i tee koyra gaabanteyan, i na kaliyan tee ngi alman buuney se.

³⁷ Ruben iz'arey na Hešbon, nda Elale, nda Kiryatayim koyrawey cin taaga,

³⁸ nda Nebo, nda Bal-Mewon, koyrawey kan i na maaney barmay, nda Sibma. I na maa dan koyrawey kan i n'i cin ga.

³⁹ Makir kan ti Manase iz'aroo, iz'arey koy Galad gandaa taa. Amor borey kan goo a ra, i n'i gaaray.

⁴⁰ Musa na Galad gandaa noo Makir, Manase iz'aroo se, i goro a ra.

⁴¹ Yahir kan ti Manase iz'aru koy ngi koyra buuna-buunawey taa i kone, a na maapoo dan Yahir koyra buuna-buunawey.

⁴² Noba mo koy Kenat koyraa nda koyra kanbey taa ka nga bon maapoo Noba dan a ga.

33

Izirayel borey naarumaa, ka hun Misira ka koy Mowab

¹ Izirayel borey naarumaa ra ka fatta Misira gandaa ra, wongu-ize ka koy wongu-ize, Musa nda Haruna ti ngi jineborey. Nongey kan ra i kay-kay ti wey.

² Ngii fattaroo ra, Musa na nongey hantum kan ra i kay-kay Abadantaa yaamaroo ga. Nongey ne kan ra i kay-kay ngi naarumaa ra:

³ I tun Ramses handu jinaa ra, handu jinaa jirbi woy cindi guwantoo (15to) hane. Borcintaraa jingaroo subaa ra, Izirayel borey fatta, haya kul man'i ganji Misira borey kul jine.

⁴ Ka gar Misira borey goo ma ngi borey fiji kañ Abadantaa n'i kar i ra, maanaa gunde jinawey kul. Abadantaa ka nga ciitoo kañandi ngi koyey boñ.

⁵ Izirayel borey hun Ramses ka koy goro Sukot.

⁶ I hun Sukot ka koy goro Etam kañ goo saajoo mijoo ga.

⁷ I hun Etam ka kuubi ka willi ka koy Pi-Hayrot kañ goo Bal-Sefon tenje, ka goro Migdol jine.

⁸ I hun Pi-Hayrot ka bisa teekoo game ka koy saajoo here. I na jirbi hinza diray tee Etam saajoo ra ka koy goro Mara.

⁹ I hun Mara ka koy too Elim. Hariṇaa woy cindi hinka (12) nda teenayṇaa woyye (70) goo Elim, no din ra i goro.

¹⁰ I hun Elim ka koy goro Kakaarey teekoo jere.

¹¹ I hun Kakaarey teekoo jere ka koy goro Sin saajoo ra.

¹² I hun Sin saajoo ra ka koy goro Dofka

¹³ I hun Dofka ka koy goro Aluš.

¹⁴ I hun Aluš ka koy goro Refidim. Jamaa mana duu hañ hari no din.

¹⁵ I hun Refidim ka koy goro Sinay saajoo ra.

¹⁶ I hun Sinay saajoo ra ka koy goro Kiworot-Hataawa.

¹⁷ I hun Kiworot-Hataawa ka koy goro Haserot.

¹⁸ I hun Haserot ka koy goro Ritma.

¹⁹ I hun Ritma ka koy goro Rimon-Peres.

²⁰ I hun Rimon-Peres ka koy goro Libna.

²¹ I hun Libna ka koy goro Risa.

²² I hun Risa ka koy goro Keheleta.

²³ I hun Keheleta ka koy goro Šefer tondi hondoo do.

²⁴ I hun Šefer tondi hondoo do ka koy goro Harada.

²⁵ I hun Harada ka koy goro Makelot.

²⁶ I hun Makelot ka koy goro Tahat.

²⁷ I hun Tahat ka koy goro Tera.

²⁸ I hun Tera ka koy goro Mitka.

²⁹ I hun Mitka ka koy goro Hašmona.

³⁰ I hun Hašmona ka koy goro Moserot.

³¹ I hun Moserot ka koy goro Bene-Yakañ.

³² I hun Bene-Yakañ ka koy goro Hor-Gidgad.

³³ I hun Hor-Gidgad ka koy goro Yotbata.

³⁴ I hun Yotbata ka koy goro Abirona.

³⁵ I hun Abirona ka koy goro Esiyon-Geber.

³⁶ I hun Esiyon-Geber ka koy goro Tisin saajoo ra, maanaa Kadeš.

³⁷ I hun Kadeš ka koy goro Hor tondi hondoo do, Edom gandaa benantaa ga.

³⁸ Sargari juwalkaa Haruna žigi Hor tondi hondoo boñ Abadantaa yaamaroo ga. A buu no din Izirayel borey fattaroo Misira gandaa ra banda ga jiiri woytaacantoo (40to), handu guwantoo, zaari jinaa ra.

³⁹ Haruna sii nda kala jiiri zangu nda waranka cindi hinza (123) waatoo kañ a buu Hor tondi hondoo boñ.

⁴⁰ Arad kokoyoo kañ ti Kanañ boro kañ ga goro gurma here Kanañ gandaa ra maa Izirayel borey kaayanoo.

⁴¹ I hun Hor tondi hondoo do ka koy goro Salmona.

42 I hun Salmona ka koy goro Punonj.

43 I hun Punonj ka koy goro Obot.

44 I hun Obot ka koy goro Iye-Abarim kanj goo Mowab gandaa hirroo ga.

45 I hun Iye-Abarim ka koy goro Dibonj-Gad.

46 I hun Dibonj-Gad ka koy goro Almonj-Diblatayim.

47 I hun Almonj-Diblatayim ka koy goro Abarim tondi hondey do Nebo tondi hondoo tenje.

48 I hun Abarim tondi hondey do ka koy goro Mowab ganganey ra, Žurdenj isaa jere, Žeriko tenje.

49 I koy goro Žurdenj isaa jere, k'a dii Bet-Yešimot hala Abel-Šitim, Mowab ganganey ra.

Irkoy na Kanañ gandaa zamna takaa cebe Musa se

50 Mowab ganganey ra kanj goo Žurdenj isaa jere, Žeriko tenje, Abadantaa šelan Musa se ka nee:

51 «Šelanj Izirayel borey se, nee i se: <Waati kanj war na Žurdenj isaa denj ka huru Kanañ gandaa ra,

52 war ma gandaa borey kul gaaray war jine, war ma ngi tondi toorey kul derandi, ka assuurawey kanj i n'i tee nda guuru mennante kanj i g'i gana kul derandi, ka tooru ganadogey kul halaci.

53 War ma gandaa mayray, ka goro a ra, zama war se ay na gandaa woo noo a ma tee war mayray.

54 War ma alkurra kar ka gandaa kanj ti war tuboo zamna, alkabiila foo kul nda nga bagaa. Alkabiila beeri, war ma baa beeri kaa a se. Alkabiila kaccu, war ma baa kaccu kaa a se. Affoo kul ga duu nongoo kanj ga a kanj alkurraa ra. War ga duu baa ka sawa nda war baabey alkabiilawey.

55 Amma nda war mana gandaa borey gaaray war jine, wey kanj war n'i nanj i ra ga tee karji war moyey ra nda naaji war carawey ra. I ga war farandi gandaa kanj ra war ga goro.

56 Nda woo mana tee, hayaa kanj ay baa y'a tee i se, ay g'a tee war se.»

34

Kanañ gandaa hirrey

1 Abadantaa šelanj Musa se ka nee:

2 «Izirayel borey yaamar, ma nee i se: <Waati kanj war huru Kanañ gandaa ra, nongoo kanj ga tee war se tubuhaya ne: Kanañ gandaa nda nga hirrey.

3 Gurma here kaboo ga sintin Tisin saajoo do Edom jere. War gurma here hirroo ga sintin dandi here teeko Ciiri-ciirantaa benantaa ga.

4 War hirroo ga kuubi ka koy žigi Dontoney žigidogoo gurma here ka bisa Tisin ka koy too Kadeš-Barneya gurma here, a ga koy Hasar-Adar ka bisa nda Asmonj.

5 K'a dii Asmonj ka koy kuubi Misira gooroo here ka too teekoo do.

6 Dangay here war gandaa hirroo ga tee teeko Beeroo*. Nga ti war dangay here hirroo.

7 Hawsa here war gandaa hirroo ga sintin teeko Beeroo ga ka koy hala Hor tondi hondoo do.

8 K'a dii za Hor tondi hondoo do ka too Hamat mijoo ga hala hirroo ma too Sedad here.

9 Hirroo ga koy Zifronj here ka too Hasar-Enañ. Woo ti war hirroo hawsa here.

10 Waynahunay here war ma hirroo kayandi k'a dii Hasar-Enañ ka koy Šefam.

* 34:6 34.6 Teeko Beeroo man'ti kala Mediterane teekoo.

¹¹ Hirroo ga zunbu ka hun Šefam ka koy Ribla here, dandi here Ayin, a ga zunbu ka koy tuku Genezaret haroo guraa dandi here.

¹² Koyne mo a ga zunbu ka koy Žurdeŋ isaa here ka koy too teeko Ciiri-ciirantaa do. Takaa woo no war gandaa ga ti a, nga nda nga hirrey kaŋ g'a kuubi.»»

¹³ Musa na Izirayel borey yaamar ka nee: «Woo ti gandaa kaŋ war ga alkurra kar ka duu a, gandaa kaŋ Abadantaa nee nga g'a noo alkabiila yaggaa nda jeraa se.

¹⁴ Zama Ruben borey alkabiilaa izey, hugu ka koy hugu, nda Gad borey alkabiilaa izey, hugu ka koy hugu duu ngi bagaa tuboo. Manase alkabiila jeraa mo duu nga bagaa.

¹⁵ Alkabiila hinkaa woo nda alkabiila jeraa duu ngi bagaa tuboo Žurdeŋ isaa se ne da here, Žeriko jere dandi here, waynahunay here.»

Gandaa zamnakey maapey

¹⁶ Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

¹⁷ «Arey kaŋ ga gandaa zamna war game maapey ne: sargari juwalkaa Eleyazar, nda Žozuwe, Nun iz'aroo.

¹⁸ War ma boŋkoyni foo-foo zaa alkabiila foo kul ra i ma gandaa zamna.

¹⁹ Boŋkoyney maapey ne: Žuda alkabiilaa ra, Kaleb, Yefune iz'aroo,

²⁰ Simewoŋ borey alkabiilaa ra, Šemuwel, Amihud iz'aroo,

²¹ Benžameŋ alkabiilaa ra, Elidad, Kisloŋ iz'aroo,

²² Dan borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Buki, Yogli iz'aroo,

²³ Isufi borey, Manase iz'arey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Hanijel, Efod iz'aroo,

²⁴ Efrayim borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Kemuwel, Šiftaŋ iz'aroo,

²⁵ Zabuloŋ borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Elisafaŋ, Parnak iz'aroo,

²⁶ Isakar borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Paltiyel, Azaŋ iz'aroo,

²⁷ Ašer borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Ahihud, Šelomi iz'aroo,

²⁸ Neftali borey alkabiilaa ra, boŋkoynoo Pedahel, Amihud iz'aroo.»

²⁹ Wey ti arey kaŋ Abadantaa n'i yaamar i ma Kanaŋ gandaa zamna Izirayel borey game, a ma tee ngi tuboo.

35

Koyrawey kaŋ nondi Lewi borey se

¹ Abadantaa šelaŋ Musa se Mowab ganganey ra, Žurdeŋ isaa jere, Žeriko tenje ka nee:

² «Izirayel borey yaamar ngi tuboo ra i ma koyrayaŋ noo Lewi borey se kaŋ ra i ga goro, war m'i noo hawsa mo koyrawey dumawey ga.

³ Koyrawey ga tee ngi wane, i ga goro i ra, hawsawey ga tee ngi adabbawey, nda ngi kabehayey, nda ngi almaney wane.

⁴ Koyrawey hawsawey kaŋ war g'i noo Lewi borey se ma hun cetaa tarayhere ga k'a kuubi k'a bere ma tee kabedaaru zenber foo (1.000).

⁵ War ma neeši koyraa se taray, dandi here kaboo ma tee kabedaaru zenber hinka (2.000), gurma here kaboo ma tee kabedaaru zenber hinka (2.000), dangay here kaboo ma tee kabedaaru zenber hinka (2.000), hawsa here kaboo ma tee kabedaaru zenber hinka (2.000). Koyraa goo gamoo ra. Wey ti ngi koyrawey hawsawey.

⁶ Koyrawey kaŋ war g'i noo Lewi borey se ra, war m'i noo koyra iddu kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi kaŋ ra boro kaŋ na boro wii ga hin ka zuru ka koy, nda koyra woytaaci cindi hinka (42) tana k'i tonton i ga.

⁷ Koyrawey kul kaŋ war g'i noo Lewi borey se man'ti kala koyra woytaaci cindi yaaha (48) nda ngi hawsawey.

⁸ Koyrawey wey kaŋ war g'i kaa Izirayel borey tuboo ra k'i nondi, wey kaŋ goo nda iboobo ga iboobo noo, wey kaŋ goo nda ikaccu ga ikaccu noo. Alkabiila foo kul ga Lewi borey noo ka sawa nda tuboo kaŋ a duu a beeriyanoo.»

Koyrawey kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi

⁹ Abadantaa šelan Musa se ka nee:

¹⁰ «Šelan Izirayel borey se, nee i se: <Waati kaŋ war na Žurden isaa den ka huru Kanaŋ gandaa ra,

¹¹ war ma koyrayaŋ suuba kaŋyaŋ ga tee war se koyrayaŋ kaŋyaŋ ga boro ga nga boŋ talfi. Boro kaŋ firka ka boro wii ga zuru ka koy a ra.

¹² Koyrawey wey ga tee war se nongu kaŋ ra boro ga nga boŋ talfi ka hallasi bora a kaŋ ga ni ceeci. Boro wiikaa si buu nda a mana kaa jina jamaa jine ka ciitandi.

¹³ Koyrawey kaŋ war g'i noo ra, koyra iddu ga tee koyrayaŋ kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi.

¹⁴ War ma koyra hinza zaa Žurden isaa se ne da here, war ma koyra hinza zaa Kanaŋ gandaa ra. Wey no ma tee koyrawey kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi.

¹⁵ Koyra idduwaa woo ga tee Izirayel borey se koyrayaŋ kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi, nda yawey, nda borey kaŋ ga waati tee i do kaŋ goo i game. Boro kul kaŋ firka ka boro wii ga hin ka zuru ka koy nga boŋ talfi no din.

¹⁶ Nda boro na guuru haya ka boro kar, de bora a buu, boro wiikaw no, boro wiikaa šikka sii ga wiiyandi.

¹⁷ Nda a n'a kar nda tondi kaŋ ga hin k'a wii, de a buu, boro wiikaw no, boro wiikaa šikka sii ga wiiyandi.

¹⁸ Nda a n'a kar nda bundu haya kaŋ ga hin k'a wii, de a buu, boro wiikaw no, boro wiikaa šikka sii ga wiiyandi.

¹⁹ Bukaa faasakaa, nga no ma boro wiikaa wii, za a n'a kubay, a m'a wii.

²⁰ Nda boro na boro tuti nda konnari, nda miile futay k'a warra nda haya, de a buu,

²¹ wala nda a na kabe k'a kar nda binefutay, de a buu, bora a kaŋ kara šikka sii ga wiiyandi, boro wiikaw no, bora a kaŋ ga hima ka faasa bukaa se, nga no ma boro wiikaa wii za a n'a kubay.

²² Amma nda boro mana bay a na boro tuti bila konnari, wala a n'a warra nda haya kul kaŋ no bila miile futay,

²³ wala nda a na tondi kaŋandi a boŋ bila nda murayyan kaŋ ga hin k'a wii, de a buu, ka gar man'ti nga iberoo no, de mo a si ceeci nga ma ifutu tee a se,

²⁴ jamaa ga ciiti bora a kaŋ kara nda bukaa faasakaa game ka sawa nda ašariyawey wey.

²⁵ Jamaa ga boro wiikaa kaa bukaa faasakaa kaboo ra. Jamaa g'a ka yee koyra a ra kaŋ ra a zuru ka koy nga boŋ talfi. A ga cindi no din hala waati kaŋ ra sargari juwalkaw beeroo kaŋ yonandi nda jii henanantaa buu.

²⁶ Nda boro wiikaa bisa koyra a kaŋ ra a zuru ka nga boŋ talfi hirrey ga,

²⁷ de bukaa faasakaa duu a koyra a kaŋ ga a na nga boŋ talfi hirrey banda ga, nda bukaa faasakaa na boro wiikaa wii, i s'a hãa nda nga kuroo alhakoo.

²⁸ Zama boro wiikaa mma hima ka cindi koyra a ra kaŋ ga a na nga boŋ talfi hala waati kaŋ sargari juwalkaw beeroo buu. Sargari juwalkaw beeroo buuyanoo banda ga, a ga hin ka yee nga boŋ laboo ra.

²⁹ Woo ti yaamar hantumante war zamaney se, nongu kul kaŋ ra war goro.

³⁰ Boro kul kaŋ na boro wii, boro wiikaa ga wiiyandi seedeyaŋ meešenoo ga. Boro folloku seedetaraa si wasa ka boro zukandi hala a ma buu.

³¹ War masi yadda ka alhaku dii ka boro wiikaa kaŋ ga hima ka buu naŋ, šikka sii ga wiiyandi.

³² War masi yadda ka alhaku dii k'a noo fondo a ma zuru ka koy nga bonj talfi koyraa ga, de a ma duu ka yee kate ka goro labu follokaa ra sargari juwalkaa buuyanoo banda ga.

³³ War masi gandaa kaynandi kañ ra war ga goro, zama kuri no ma gandaa kaynandi. Boro si hin ka kuroo kañ mun gandaa ra zunuboo tuusu nda man'ti kala nda bora kañ n'a mun kuroo.

³⁴ Masi gandaa žiibandi kañ ra war ga goro, kañ game ay ga goro. Zama agay ti Abadantaa, ay ga goro Izirayel borey game.»»

36

Ize woy kañ na baaboo tubu hiijaa ašariyaa

¹ Manase iz'aroo Makir, Makir iz'aroo Galad, Galad iz'arey hugey borey kañyan ti Isufi iz'arey alkabiilawey ra man Musa, nda bonkoynay, nda Izirayel borey hugu bonj do ka šelañ i se.

² I nee: «Ir koyoo, Abadantaa nka ni yaamar ma alkurra kar ka Izirayel borey noo gandaa sanda ngi tuboo. Abadantaa na ni yaamar mo m'ir armaa Selofad tuboo noo nga ize woyey se.

³ Nda i hiiji Izirayel borey alkabiila tana foo izey aru, ngi tuboo ga hun ir baabey tuboo ra ka koy tonton alkabiilaa kañ ra i ga koy huru wanoo ga. Woo ra tuboo kañ alkurraa n'a noo ir se, haya ga hun a ra.

⁴ Waati kañ Izirayel borey Sawalyanoo jiiroo too, ngi tuboo ga tonton alkabiilaa kañ wane nda ey tuboo ga, ngi tuboo ga hun ir baabey alkabiilaa tuboo ra.»

⁵ Musa na Izirayel borey yaamar nda hayaa kañ Abadantaa n'a har. A nee: «Isufi borey alkabiilaa ga cum.

⁶ Šennoo ne kañ Abadantaa n'a har Selofad ize woyey se: «I ma hiiji boro kañ i baa, amma i ma tee ngi baaba alkabiilaa ra boro wande,

⁷ hala Izirayel borey ra, tubu si hun alkabiila foo kone ka koy tee affoo wane. Izirayel borey affoo kul ga hawa nga alkabiilaa tuboo ga.

⁸ Ize woy kul kañ duu tubu Izirayel borey ra ma hiiji boro kañ goo baaboo alkabiilaa ra hala Izirayel ize kul ma nga baabey tuboo tubu.

⁹ Tubuhaya kul si hun alkabiilaa foo kone ka koy alkabiilaa tana do, Izirayel borey alkabiila foo kul ma hawa nga tuboo ga.»»

¹⁰ Selofad ize woyey n'a tee nda takaa kañ nda Abadantaa na Musa yaamar.

¹¹ Mahila, nda Tirsa, nda Hogla, nda Milka, nda Nowa, Selofad ize woyey hiiji ngi baaba armey iz'arey.

¹² I mana hiiji kala Manase kañ ti Isufi iz'aroo, iz'arey alkabiilawey ra, woo ra ngi tuboo cindi ngi baaba borey alkabiilaa ra.

¹³ Wey ti yaamarey nda fondawey kañ nda Abadantaa na Musa k'i yaamar a m'i noo Izirayel borey se Mowab ganganey ra, Žurden isaa jere, Žeriko tenje.

Alhukumoo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Kabuyaney citaaboo benantaa ga cebe kanj Izirayel borey man gandaa kanj allaahidoo zandi i se. Alhukumoo citaaboo no ma kaa Kabuyaney citaaboo banda ga. Musa ga šenni beeri hinza har Izirayel borey se (zamnaa 1.1—4.43; 4.44—28.68; 28.69—30.20). Musa ga yee kate haya beerey ga kanj Irkoy n'i tee nga jamaa se nga bajoo kanj sii nda kaydoo ra: a na amaana tee i bande, a n'i gongu jiiri woytaacaa (40) saajoo naarumaa ra, a n'i hallasi ngi iberey ra k'i noo nga yaamarey nda allaahidey. Citaaboo woo man'ti hayey kanj harandi ka bisa nda ašariyawey kanj harandi de no a ga yee i ga k'i filla. Musa mma šelan a ra sanda waazukaw cimi kanj ga nga hanjakerkey cee i ma hongu Abadantaa laadirtaraa, i ma baa ka huna Irkoy cimoo bande. «Hanjaker, Izirayel! Abadantaa ti ir Koyoo, nga hinne ti Abadantaa. Ma baa Abadantaa, ni Koyoo nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni gaaboo kul.» (zamnaa 6.4–5, a fillandi moMatiyu 22.37 ra). Sorrawey wey goo Izirayel naanaa linjoo ra, i goo mo nga Irkoy ganakey zaari kul ŋaarayrey ra.

Alhukumoo citaaboo zamna taaci kokorantey ra bayti hinka nda filla hinka goo: baytoo kanj se i ga nee «Musa baytoo» (zamnaa 32), nda fillaa kanj ga cebe takaa kanj nda Žozuwe suubandi ka huru Musa dogoo ra ka Izirayel gongu ka koy gandaa kanj allaahidoo zandi ra (zamnaa 31), nda Musa buuyanoo fillaa.

Alhukumoo citaaboo asaasoo man'ti kala «Ašariyaa tiiraa kanj duwandi Irkoy hugoo ra Žerizalem waatoo kanj Žosiyas laama» (Kokoyey 2to 22).

Alhukumoo citaaboo cawkey, a ma tee cee jinaa borey wala hō borey, a g'i bayrandi kanj gomnoo kanj adamize kul g'a ceeci si duwandi kala boro ma hanjaker Irkoy se kanj ti Hallasikaa waati kul kanj no nda nongu kul kanj no ra.

Musa filla jinaa

¹ Šenney ti wey kanj Musa n'i har Izirayel kul se Žurdeŋ isaa se banda, saajoo ra, Ganganoo gandaa ra, Suf tenje, Paraŋ nda Tofel, nda Labaŋ, nda Haserot, nda Di-Zahab game.

² Jirbi woy cindi foo (11) diray ti ka hun Horeb tondi hondoo do ka bisa Seyir gandaa tondi hondoo here ka koy Kadeš-Barneya.

³ Jiiri woytaacantoo (40to) handu woy cindi faantoo (11to) zaari jinaa ra, Musa šelan Izirayel borey se nda takaa hunday kanj nda Abadantaa n'a yaamar a m'a har i se.

⁴ Woo teendi kanj a na Amor borey kokoyoo Sihon kanj ga goro Hešbon, nda Bašan gandaa kokoyoo Og kanj ga goro Aštarot koyraa ra nda Edreyi koyraa ra kar ka hin ey.

⁵ Kanj i goo Žurdeŋ isaa se banda, Mowab gandaa ra, waatoo din no Musa sintin ka ašariyaa woo fahamandi Izirayel borey se. A nee:

Irkoy na Izirayel yaamar i ma tun ka koy

⁶ «Horeb tondi hondoo do, Abadantaa, ir Koyoo nee ir se: <War hanse ka gay tondi hondoo woo jere.

⁷ Wa kuubi ka koy, wa huru Amor borey tondi hondoo ra nda ngi taalammeey kul do Ganganoo gandaa ra, tondi hondoo ra, hondey gandaa here ra, gurmaa ra, teekoo guraa ga, Kanaŋ borey gandaa nda Libaŋ, ka koy hala Efrat isa beeroo do.

⁸ Guna, ay na gandaa daŋ war jine, wa huru, gandaa ma tee war wane kanj Abadantaa n'a žee war baabey Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se kanj nga g'a noo ngi nda ngi hayroo kanj ga kaa dumawey ga se.»

Musa na alwakiiliyan gorandi

⁹ «Alwaatoo din, ay nee war se: <Agay hinne si hin ka war zaa.*

¹⁰ Abadantaa, war Koyoo na war boobandi, nga ne, hõ war ga boobo sanda beenaa handarawey.

¹¹ Yala Abadantaa, ir baabey Koyoo ma war boobandi cee zenber (1.000) ka bisa hõ hinnaa, de a ma albarka dan war ra nda takaa kan nda a n'a har war se.

¹² Taka foo nda agay hinne ga hin ka war šugullawey nda war yenjewey jeejaa zaa?

¹³ Wa aru lakkalkoyniyan suuba war ra kanyan goo nda bayray, kanyan ga bayrandi war alkabiilawey ra, ay g'i dan war jine sanda alwakiiliyan.>

¹⁴ War n'ay zaabi ka nee: <Woo kan ni nee ir m'a tee ga boori.>

¹⁵ Woo ra ay na war alkabiilawey bonkoyney zaa, aru lakkalkoyniyan kan ga bayrandi, ay n'i dan war jine sanda boro zenber foo (1.000) se bonkoyni, nda boro zangu foo (100) se bonkoyni, nda boro woyguu (50) se bonkoyni, nda boro woy (10) se bonkoyni, nda war alkabiilawey šenni toonandikey.

¹⁶ Waati follokaa din da ra, ay na war alkaaley yaamar ka nee i se: <War ma hanajer war armey se, war ma ciiti nda šerretaray aru nda nga armaa wala yaw game kan goo a do.

¹⁷ War masi boro guna ciitiyan ra. War ma hanajer ikaccaa nda ibeeroo se. War masi hunbur adamize kul, zama ciitiyan man'ti kala Irkoy wane. Haya kan šendi war se, war ma kate a ay do hala ya maar'a.>

¹⁸ Alwaatoo woo, hayey kul kan war ga hima k'i tee, ay n'i kul har war se.»

Izirayel na Irkoy hoo gandaa mijoo ga kan allaahidoo zandi i se

¹⁹ «Woo banda ga, Abadantaa, ir Koyoo yaamaroo ga, ir hun Horeb tondi hondoo do ka saaji beeri hunburantaa woo kul kan war dii a dunbu ka bisa, ka hanga fondaa kan ga koy Amor borey tondi hondey do, ir too Kadeš-Barneya.

²⁰ Ay nee war se: <War too Amor borey tondi hondoo do kan Abadantaa, ir Koyoo g'a noo ir se.

²¹ Guna, Abadantaa, ni Koyoo na gandaa dan ni jine, žigi ka koy m'a zaa a ma tee ni wane sanda takaa kan nda Abadantaa, ni baabey Koyoo n'a har ma ne. Masi hunbur, ni binoo masi dunbu.>

²² War man agay ka nee: <Ir ma aruyan sanba ir jine i ma gandaa lawre, i ma alhabar tee ir se kan ra ir ga duu fondaa kan nda ir ga žigi ka koy, nda koyrawey kan ra ir ga huru.>

²³ Šennoo woo kan ya ne, ay na aru woy cindi hinka (12) zaa war ra, alkabiila foo, aru foo.

²⁴ I koy, i žigi tondi hondoo ga, de i too hala Eškol gooroo do kan i n'a monno.

²⁵ I zaa gandaa tuuri-izey ra ka kate ey ir se, šennoo kan i n'a har ti: <Ganda henna no kan Abadantaa, ir Koyoo g'a noo ir se.>

²⁶ Amma war mana baa war ma žigi ka koy, war ture Abadantaa, war Koyoo yaamaroo ga.

²⁷ War ŋuunuŋuunu war hukumey cire, war nee: <Abadantaa mma konna ir, woo se a n'ir fattandi Misira gandaa ra hala nga m'ir dan Amor borey kabey ra i m'ir halaci.>

²⁸ Man ra ir ga žigi ka koy? Ir armey n'ir biney hasara ka nee: <Jama beeri no kan borey bisa ir kayyan, koyra gaabanteyan no kan cetewey ga too beenaa, ir dii a ra ba Anak boroyan.>†

²⁹ Ay nee war se: <War biney masi dunbu, war masi hunbur ey.>

* 1:9 1.9 Fattaroo 18.13–26. † 1:28 1.28 Kabuyaney 13.22.

³⁰ Abadantaa, war Koyoo kanj ga dira war jine, a ga wongu war se, sanda takaa kanj nda a n'a tee war jine Misira

³¹ nda saajoo ra kanj ra n'dii kanj Abadantaa, ni Koyoo na ni zaa sanda takaa kanj aru ga nga iz'aroo zaa, fondaa kul kanj ra war dira hala war ma too kate nongoo woo ra.

³² Amma woo kul, war mana war naanaa danj Abadantaa, war Koyoo ra

³³ kanj ga dira war jine fondaa ra ka nongu ceeci war se kanj ra war ga goro. Cijin here, a ga huru war jine nuune ra ka fondaa kaarandi war se kanj ra war ga hima ka dira. Zaari here, a ga huru duula ra ka fondaa cebe war se.

³⁴ Abadantaa maa war nuunuunuunuyaney, nga futuroo ra a žee ka nee:

³⁵ <Zamanoo woo boro laaley, abada boro kul si dii ganda hennaa kanj ay žee kanj ay g'a noo war baabey se,

³⁶ nda man'ti Kaleb, Yefune iz'aroo hinne, a ga dii a, ay g'a noo nga nda nga iz'arey se gandaa kanj ra a dira, zama a na Abadantaa gana nda fondaa.>

³⁷ Agay mo, Abadantaa futu ay ga war maaganda se. A nee: <Ni mo, n'si huru a ra.

³⁸ Žozuwe, Nun iz'aroo kanj ga goy ma ne ga huru a ra. A tee boro kanj nin, zama nga no ma Izirayel borey danj gandaa woo ra, a m'a noo i se sanda tubu.

³⁹ War izey kanj war nee: "Ibereg g'i dii", war iz'arey kanj hō i si ihenna nda ilaala kaa cere ra, ngi no ma huru a ra, ngi se ay g'a noo, ngi no m'a mayray.

⁴⁰ Amma war, wa willi ka koy saajoo ra ka Kakaarey teekoo fondaa zaa.>

⁴¹ War n'ay zaabi ka nee: <Ir na zunubu tee Abadantaa ga, ir ga žigi ka koy wongu nda takaa kanj nda Abadantaa, ir Koyoo n'ir yaamar.> War na war wongu jinawey zaa war centey ga, war naanay kanj a ga faala war se ka žigi tondi hondoo ra.

⁴² Amma Abadantaa nee ya ne: <Nee i se: "War masi žigi ka koy, war masi wongu, zama ay sii war game, woo ra war masi koy nanj war ibereg ma war kar.">

⁴³ Ay šelanj war se, amma war mana hanajer, war wanji Abadantaa yaamarey ga, war fooma ka žigi tondi hondoo ra.

⁴⁴ Woo ra Amor borey kanj goo tondi hondoo ra fatta ka war kubay, ka war gaaray sanda takaa kanj ayuwey g'a tee, za Seyir hala Horma, i na war kar.

⁴⁵ War yee kateroo ga, war hēe Abadantaa jine, amma Abadantaa mana maa war hēeney se, a mana hanajer war se.

⁴⁶ Woo ra war goro Kadeš ka waati kuku tee no din.»

2

¹ «Woo banda ga, ir kuubi ka koy saajoo here ka Kakaarey teekoo fondaa zaa, sanda takaa kanj nda Abadantaa n'a har ya ne. Ir gay ir ga Seyir gandaa tondi hondoo kuubi k'a bere jirbi boobo.»

Izirayel borey na Edom, nda Mowab, nda Amonj borey gandawey dunbu ka bisa

² «Abadantaa šelanj ya ne ka nee:

³ <War gay war ga tondi hondoo woo kuubi k'a bere, sohō, wa kuubi ka koy hawsa here.

⁴ Jamaa noo yaamaroo woo ka nee: "War ga bisa nda war armey gandaa hirroo, Eso borey kanj ga goro Seyir. I ga hunbur war, amma war ma hanse ka hawgay.

⁵ War masi yenje wiri i ga, zama ay si war noo ngi gandaa ra ba ceetaami doo. Zama Eso se ay na Seyir tondi hondoo noo a ma tee nga halaalaa.

⁶ Naayanoo kanj war g'a ŋaa i do, war m'a day nda nooru. Ba haroo kanj war g'a hanj, war m'a day nda nooru."

⁷ Zama Abadantaa, ni Koyoo nka albarka danj ni kabe goyoo kul ra, a na ni diraa hawgay saaji beeroo woo ra. Jiiri woytaaci (40) ti woo kanj Abadantaa goo ni bande, haya kul mana ni gaza.>

⁸ Woo banda ga, ir n'ir armey, Eso borey kaŋ ga goro Seyir gandaa ra naŋ ka koy. Ir mooru Ganganoo gandaa fondaa, nda Elat, nda Esiyoŋ-Geber koyrawey, ka kuubi ka koy Mowab saajoo fondaa ra.

⁹ Abadantaa nee ya ne: <War masi Mowab wiri, war masi wongu ceeci i ga, zama ay si ni noo haya kul m'a mayray nga gandaa ra, zama Lotu iz'arey se ay na Ar noo i m'a mayray.>

¹⁰ Cee jinaa, Emi borey no ma goro no din, jama beeri, i ga boobo, i goo nda kayyan sanda Anak borey.

¹¹ Ngi mo nda Anak borey ga laasaabandi Refa boro. Amma Mowab borey si nee i se kala Emi borey.

¹² Cee jinaa, Hori borey no ma goro Seyir gandaa ra. Eso borey na kabey kokobu k'i halaci, ka goro ngi dogoo ra, sanda takaa kaŋ Izirayel n'a tee gandaa kaŋ goo a kone se, woo kaŋ Abadantaa n'a noo a se.

¹³ <Sohō, wa tun ka koy Zered haroo deŋ.> Ir na Zered haroo deŋ.

¹⁴ Jiiri waranza cindi yaaha (38) no ir n'a tee diray ra, ka hun Kadeš-Barneya hala Zered haroo denyanoo, hala waatoo kaŋ ra wongu-izey alwaddey kul ben jamaa kaloo ra, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a žee i se.

¹⁵ Abadantaa hunday kaboo ka tun i ga k'i benandi jamaa kaloo ra, hala i kul dere pat.

¹⁶ Waatoo kaŋ wongu-izey kul buu ka ben jamaa game,

¹⁷ Abadantaa šelan ya ne ka nee:

¹⁸ <Hō n'ga bisa nda Mowab gandaa hirroo, Ar here.

¹⁹ N'ga too Amoŋ borey hirroo tenje. Mas'i wongu, masi yenje wiri i ga, zama ay si ni noo haya kul m'a mayray Amoŋ borey gandaa ra, zama Lotu iz'arey se ay n'a noo i m'a mayray.>

²⁰ Gandaa din mo bay ka laasaabandi Refa borey wane, Refa borey ka cindi ka goro a ra. Amoŋ borey si nee i se kala Zamzum borey,

²¹ jama beeri, i ga boobo, i goo nda kayyan sanda Anak borey. Abadantaa n'i halaci Amoŋ borey jine. Amoŋ borey n'a kabey kokobu ka goro dogey ra.

²² Woo da no Abadantaa n'a tee Eso borey se kaŋ ga goro Seyir gandaa ra kaŋ a na Hori borey halaci i jine. I na kabey kokobu ka goro dogey ra hala hō.

²³ Awi borey kaŋ cindi ka goro koyrawey ra hala Gaaza, Kaftor borey kaŋ hun Kaftor n'i halaci ka goro dogey ra.»

Sihon laamaa diyandi

²⁴ «Wa tun ka koy Arnoŋ isaa deŋ. Guna, ay na Sihon, Amor boraa kaŋ ti Hešboŋ kokoyoo nda nga gandaa daŋ ni kaboo ra. Za sohō da, m'a zaa, ma wongu wiri a ga.

²⁵ Hō ay ga sintin ka ni hunburaa daŋ jamawey kul ra kaŋ goo beenaa cire, nda i maa ni alhabaroo, i ga jijiri, biney ga dunbu ni jine.

²⁶ Ay na dontokawyaŋ sanba nda alaafiyaa šenniyan ka hun Kedemot saajoo ra ka koy Sihon, Hešboŋ kokoyoo do ka nee a se:

²⁷ <Ay ga baa ya bisa nda ni gandaa, fondaa de bande ay ga hanga, ay si šiiri ay kabe henna wala ilaalaa here.

²⁸ Naahayaa kaŋ ay g'a ŋaa, m'a neere ya ne, haroo kaŋ ay g'a haŋ, m'a neere ya ne. Ya mma baa de ya bisa.

²⁹ Woo no Eso borey kaŋ ga goro Seyir gandaa ra, nda Mowab borey kaŋ ga goro Ar n'a tee ya ne. Ni mo, takaa woo da tee ya ne hala waati kaŋ ay na Žurdeŋ isaa deŋ ka bisa ka huru gandaa ra kaŋ Abadantaa, ir Koyoo g'a noo ir se.>

³⁰ Amma Sihon, Hešboŋ kokoyoo mana yadda ir ma bisa nda nga do, zama Abadantaa, ni Koyoo nka hijoo šendandi, ka binoo kogandi hala nga m'a noo ma ne sanda takaa kaŋ nda a goo ni kaboo ra hō.

³¹ Abadantaa nee ya ne: <Guna, za sohõ da ay sintin ka Sihonj nda nga gandaa dan ni kaboo ra. Za sohõ da, nga gandaa zaa a ma tee ni wane.>

³² Sihonj nda nga jamaa kul fatta k'ir kubay k'ir wongu Yahas.

³³ Abadantaa, ir Koyoo n'a noo ir se, ir na nga, nda iz'arey, nda nga jamaa kul kar.

³⁴ Alwaatoo din, ir na nga koyrawey kul dii k'i halaci sõy, arey, nda woyey, nda zankey, ir mana baahunante kul nanj.

³⁵ Adabbawey nda alganiimaa kanj ir duu a koyrawey kanj ir n'i dii ra de bara ir kone.

³⁶ Ka hun Aroyer kanj ti koyra kanj goo Arnonj haroo mijoo ga nda koyraa kanj goo gooroo ra ka koy hala Galad, koyra sii no kanj ga gaabi ir se. Abadantaa, ir Koyoo n'i kul danj ir kabey ra.

³⁷ Amma mana man Amonj borey gandaa here, nda nongey kul kanj goo Yabok haroo mijoo ga, nda koyrawey kanj goo tondi hondoy ra, nda haya kanj ir Koyoo n'ir yaamar ir masi too a do.»

3

Og laamaa diyandi

¹ «Woo banda ga, ir kuubi ka žigi ka koy nda Bašanj fondaa. Og, Bašanj kokoyoo n'ir kubay, nga nda nga jamaa kul k'ir wongu Edreyi.

² Abadantaa nee ya ne: <Masi hunbur a, ay n'a danj ni kaboo ra, nga, nda nga jamaa kul, nda nga gandaa. Ma hayaa tee a se kanj n'n'a tee Sihonj, Amor borey kokoyoo se kanj goro Hešbonj.>

³ Abadantaa, ir Koyoo na Og, Bašanj kokoyoo danj ir kabey ra koyne nda nga jamaa kul. Ir n'a kar, ir mana baahunante kul nanj.

⁴ Waatoo woo ra, ir na nga koyrawey kul dii, ba koyra foo sii no kanj ir man'a dii: koyra woydu (60) no, maanaa Argob koyraa laamaa kul, Argob sii kala Bašanj laboo ra kanj goo kokoyoo Og laamaa ra.

⁵ Koyrawey wey kul, cete kukuyan no m'i kuubi k'i bere, nda ganbuyan kanj kufalandi. Koyra booboyan mo goo no kanj ga cete sii.

⁶ Ir n'i halaci sõy sanda takaa kanj ir n'a tee Sihonj, Hešbonj kokoyoo se. Ir na koyra foo kul halaci sõy, arey, nda woyey, nda zankey.

⁷ Amma ir na adabbawey kul nda alganiimawey kanj ir duu ey koyrawey ra zaa ir bonj se.»

Galad gandaa zamnaroo

⁸ «Waatoo din ra, ir na Amor borey kokoy hinkaa gandawey taa i kone Žurdenj isaa se banda, k'a dii za Arnonj isaa mijoo hala Hermonj tondi hondoo do.

⁹ Sidonj borey mma Hermonj cee nda Siryonj, Amor borey ga nee a se Senir.

¹⁰ Ir na ganganoo koyrawey kul taa, nda Galad kul, nda Bašanj kul, ka koy hala Salka nda Edreyi, Bašanj koyrawey kanj goo Og laamaa ra.

¹¹ Og, Bašanj kokoyoo hinne ka cindi Refa borey ra. Nga daaroo mana teendi nda kala guuru. Nga kuuyanoo man'ti kala kabedaaru yagga, nga hayyanoo kabedaaru taaci, aru kabedaaru. Daaroo sii kala Amonj borey galloo ra kanj se i ga nee Raba.

¹² Waatoo din, ir na gandaa woo mayray. Ka hun za Arnonj haroo mijoo kanj ti Aroyer gandaa, nda Galad tondi hondoo jeroo, nda nga koyrawey, ay n'i noo Rubenj borey nda Gad borey se.

¹³ Manase alkabiila jeraa se ay na Galad cindoo noo nda Bašanj kul kanj ti Og laamaa, maanaa Argob koyraa laamaa kul. Bašanj kul mma ciyandi Refa borey nongu.

¹⁴ Yahir, Manase boro na Argob laamaa kul dii hala Gešur borey nda Makat borey gandaa hirroo ga. A na nga maapoo dan Bašan ga kan se i ga nee Yahir koyra buuna-buunawey hala hõ.

¹⁵ Ay na Galad noo Makir se.

¹⁶ Ay na Ruben borey nda Gad borey noo nongoo kan ga hun Galad ka koy hala Arnon isaa do, isaa gamoo ti nga hirroo ka koy hala Yabok isaa kan ti Amon borey gandaa hirroo,

¹⁷ nda Ganganoo gandaa, maanaa Žurden isaa guraa. Ka hun Genezaret haroo do ka koy ganganoo din teeko Ciiri-ciirantaa do, Pisiga tondi hondoo zunbudogey cire, dandi here.

¹⁸ Waatoo din ra, ay na war yaamar ka nee: <Abadantaa, war Koyoo na gandaa woo dan war kabey ra hala a m'a tee war wane. War kul, wongaarey, war ma wongu jinawey zaa ka bisa war armey jine kan ti Izirayel borey.

¹⁹ War wandey, nda war zankey, nda war adabbawey hinne no ma goro war koyrawey ra kan ay n'i noo war se, ay ga bay kan war goo nda adabba booboyan.

²⁰ War ma woo tee hala waati kan Abadantaa na war armey noo hunanzamay sanda war, ngi hunday ma duu gandaa k'a mayray kan Abadantaa, war Koyoo g'a noo i se Žurden isaa jere faa ga. Woo banda ga, war ga willi, boro foo kul ga kaa ka goro nga dogoo ra kan ay n'a noo war se.>

²¹ Alwaatoo din ra, ay na Žozuwe yaamar ka nee: <Ni moyey dii haya kul kan Abadantaa, war Koyoo n'a tee kokoy hinkaa woo se. Takaa woo da no Abadantaa g'a tee laamawey kul kan ra n'ga bisa.

²² War masi hunbur ey, Abadantaa, war Koyoo hunday no ma wongu war se.> »

Musa si huru Kanan gandaa ra

²³ «Waatoo din ay na Abadantaa suurandi ka nee:

²⁴ <Ay Koyoo, Abadantaa, ni sintin ka agay, ni tamoo cebe ni jeeraa nda ni kabe gaabantaa. May ti koyoo kan goo beenaa ra nda gandaa ga kan ga hin ka goy tee kan ga hima nda ni hinoo teegoyey?

²⁵ Nan ya bisa, ay g'a wiri ni ga, hala ya dii ganda henna kan goo Žurden isaa se banda, tondi hondu henney wey nda Liban gandaa.>

²⁶ Amma Abadantaa futu ay ga war maaganda se, a mana hanajer ya ne. Abadantaa nee ya ne: <A wasa, masi yee ka šelan ya ne hayaa woo ga!

²⁷ Žigi Pisiga tondi hondoo ga, ni moyey jer dangay here, nda hawsa here, nda gurma here, nda dandi here, guna nda ni moyey, zama n'si bisa Žurden isaa woo ga.*

²⁸ Žozuwe noo yaamaryan, a noo gaabi, ma bine dan a ra, nga no ma huru jamaa woo jine, nga no ma gandaa kan n'ga dii a noo jamaa se a ma tee nga tuboo.>

²⁹ Ir cindi gooroo ra, Bet-Pewor tenje.»

4

Izirayel borey ma dira nda Irkoy ašariyaa

¹ «Aywa sohõ Izirayel, hanajer yaamarey nda fondawey se kan ay g'i cawandi war se war ma duu ka dira nda ey, hala war ma huna, war ma huru gandaa ra k'a mayray kan Abadantaa, war baabey Koyoo g'a noo war se.

² War masi haya kul tonton šennoo ga kan ay g'a noo war se, war masi haya kul kaa a ra. War ma Abadantaa, war Koyoo yaamarey dii kan ay g'i noo war se.

* 3:27 3.27 Kabuyaney 27.12.

³ War moyey dii hayaa kaŋ Abadantaa n'a tee Bal-Pewor ŝennoo ra. Abadantaa, ni Koyoo na borey kul kaŋ hanga Bal-Pewor bande halaci war game.

⁴ Amma war kaŋ hawa Abadantaa, war Koyoo ga, war kul ga huna hõ.

⁵ Nga ne, ay na yaamaryanŋ nda fondoyanŋ cawandi war se nda takaa kaŋ nda Abadantaa, ay Koyoo n'ay yaamar, hala war m'i ka dira gandaa game kaŋ ra war ga huru k'a mayray.

⁶ War m'i dii, war m'i ka dira, woo ra dumey kaŋ ga maa hantumey wey kul ga dii kaŋ war goo nda lakkal nda bayray. I ga nee: <Gandaa beeroo woo man'ti kala dumi kaŋ goo nda lakkal, a ga faham.>

⁷ Ganda beeri foo bara no kaŋ goo nda koy kaŋ ga man a sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, ir Koyoo ga man ir waati kul kaŋ ir n'a cee?

⁸ Ganda beeri foo bara no kaŋ goo nda yaamar nda fondo ŝerranteyanŋ sanda aŝariyaa woo kul kaŋ ay g'a danŋ war jine hõ?»

Bangandiroo kaŋ teendi Horeb tondi hondoo boŋ

⁹ «Amma ni boŋ hawgay, ma ni boŋ lakkal ni hunaroo kul ra, masi koy dirna hayey kaŋ ni moyey dii ey i ma hun ni binoo ra. M'i bayrandi ni izey se nda ni izey izey se.

¹⁰ Hongu hanoo kaŋ ni kay Abadantaa, ni Koyoo jine Horeb, waatoo kaŋ Abadantaa nee ya ne: <Jamaa marga ay jere. Ay ga baa i ma maa ay ŝenney k'i denden, hala i ma wan ka hunbur agay waatoo kul kaŋ i g'a tee laboo ga, de i m'i cawandi ngi izey se.>

¹¹ Hanoo din war kaa ka man, war kay tondi hondoo cire. Hondoo kul no ma dii nda nuune hala beenaa ra, kubay nda duula bibi tik goo no.

¹² Abadantaa ŝelanŋ war se nuune game. War maa ŝenniyanŋ, war mana dii gaaham, jinde de no.

¹³ A na nga amaanaa danŋ war jine, amaanaa kaŋ a nee war m'a dii, yaamar woyaa (10). A n'i hantum tondi walha hinka ga.

¹⁴ Alwaatoo din Abadantaa n'ay yaamar ya war cawandi yaamaryanŋ nda fondoyanŋ hala war m'i ka dira gandaa ra kaŋ war goo ma bisa ka koy a mayray.»

Izirayel jamaa si hima ka tooru gana

¹⁵ «Hanoo kaŋ Abadantaa ŝelanŋ war se nuunaa game Horeb, war mana dii gaaham kul, woo se wa war boŋ hawgay,

¹⁶ war masi koy war boŋ hasara ka tooru hanse, koy kul kaŋ assuuraa no, a ma tee aru dumi, wala woy,

¹⁷ wala a ma tee adabba dumi kaŋ goo laboo ga, dumi kul kaŋ no, a ma tee ciraw fatakoyni dumi kaŋ ga deeŝi, dumi kul kaŋ no,

¹⁸ a ma tee haya dumi kaŋ ga ziilam-ziilam laboo ga, dumi kul kaŋ no, a ma tee hamiisa dumi kaŋ goo harey ra laboo cire, dumi kul kaŋ no.

¹⁹ Masi ni moyey jer beene ka waynaa guna, wala handoo, wala handarawey, wala beenaa haya kul. Masi nanŋ ma sujudu i se k'i gana, hayey wey, Abadantaa, ni Koyoo nk'i noo dumey kul kaŋ goo nongu kul kaŋ no beenaa cire.

²⁰ Amma war, Abadantaa nka war zaa ka war kaa Misira ra kaŋ ga hima nda guuru mennandi alforon, hala war ma tee nga jamaa, nga tuboo, sanda takaa kaŋ war g'a tee hõ.

²¹ Abadantaa futu ay ga war maaganda se, a žee kaŋ ay si bisa Žurdeŋ isaa ga, de mo ay si huru ganda hennaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu.

²² Zama agay, ay ga buu gandaa woo ra, ay si Žurdeŋ isaa deŋ, amma war, war g'a deŋ, de war ga ganda hennaa woo mayray.

²³ Wa war boŋ hawgay, war masi koy dirŋa amaanaa kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a daŋ nga nda war game, ka koy tooru hanse, a ma tee kunturu kul kaŋ no kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na ni yaamar mas'a tee.

²⁴ Zama Abadantaa, ni Koyoo man'ti kala nuune beeri, Koy no kaŋ ga canse.

²⁵ Waati kaŋ n'duu ize nda haamayaŋ, waati kaŋ war gay gandaa ra, nda war na war boŋ hasara, nda war na tooru hanse, kunturu dumi kul kaŋ no, nda war na haya tee kaŋ si kan Abadantaa, ni Koyoo se k'a futandi,

²⁶ aywa, hō ay ga beenaa nda gandaa cee i ma tee war se seede, war ga cahā ka dere gandaa ra kaŋ war g'a mayray Žurdeŋ isaa denyanoo banda ga, war si duu aloomur: war ga halaci sōy.

²⁷ Abadantaa ga war say-say dumey game, boro hinna kaccu no ma cindi gandawey kaŋ ra Abadantaa ga war ka koy.

²⁸ No din ra war ga koyyaŋ gana kaŋ adamize kabe k'i tee, bundu nda tondi kanyaŋ si hin ka dii, i si hin ka maa, i si hin ka ŋaa, i si hin ka maa haya hew.

²⁹ Woo ga, no din war ga Abadantaa, ni Koyoo ceeci, n'ga duu a nda n'g'a ceeci nda ni binoo kul nda ni hundoo kul.

³⁰ Waati kaŋ n'goo binemarayyan ra, de hayey wey kul duu ni, waatey kaŋ ga kaa ra n'ga yee kate Abadantaa, ni Koyoo ga, n'ga hanajer jindoo se.

³¹ Zama Abadantaa, ni Koyoo man'ti kala Koy tamallante. A si ni naŋ, a si ni halaci, a si dirŋa amaanaa kaŋ a n'a žee ni baabey se.»

Abadantaa hinne ti Koy

³² «Ay g'a wiri ni ga, hāa, waatey kaŋ bisa ra, zaarey kaŋ na ni jin, za hanoo kaŋ Irkoy na adamize taka laboo ga, aduŋŋa boŋ foo ka koy boŋ faa ga, wala haya teendi kaŋ ga too woo beeriyan? Boro bay ka maa woo cine?

³³ Dumi goo no kaŋ bay ka maa koy jinde a ga šelaŋ nuune game wala, sanda takaa kaŋ ni, ni maar'a, de n'ga huna?

³⁴ Koy bay ka siiyan, nda tammaasayaŋ, nda kayfiyaŋ, nda wongu, nda kabe gaabante, nda hini, nda teegoy beeri hunburante tee ka koy ganda taa ganda tana kone, sanda hayaa kul kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a tee war se Misira ni moyey cire?

³⁵ Ni, i na hayey kaarandi ma ne, hala ma duu ka bay kaŋ Abadantaa hinne ti Koy, koy foo sii no kala nga.

³⁶ A na ni mandi nga jindoo kaŋ hun beenaa ra ka ni cawandi. Laboo ga, a na ni cebe nga nuune beeroo, nuunaa gamoo ra, ni maa nga šenney.

³⁷ Zama a baa ni baabey, a na ŋi hayroo suuba dumawey ga, nga hunday ka ni kaa Misira nda nga hini beeroo.

³⁸ A na dumey kaŋ boobo nda ni, i gaabi nda ni gaaray ni jine, hala nga ma kate ni ka ŋi gandaa noo ma ne a ma tee ma ne tubu, sanda takaa kaŋ a g'a tee hō.

³⁹ Hō ma bay, ma miile a ga kaŋ Abadantaa ti Irkoy kaŋ goo beenaa ra, beene, nda laboo ga, ganda. Koy tana sii no.

⁴⁰ Ma nga hantumey nda nga yaamarey dii kaŋ nda ay ga ni yaamar hō, hala ma duu ka duu gomni, ni nda ni izey ni dumaa ga, de mo ma duu aloomur laboo ga kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne hala abada.»

Koyra hinza kaŋ goo Žurdeŋ isaa banda ga kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi

⁴¹ Waatoo din, Musa na koyra hinza daŋ jere ga Žurdeŋ isaa se banda, waynahunay kaboo here,

⁴² hala i ma tee nongu kaŋ ra boro kaŋ na nga cinaa wii bila murayyan, man'ti konnari se, boraa ma hin ka zuru ka koy nga boŋ talfi koyrawey wey affoo ga, a ma huna.

⁴³ Koyrawey man'ti kala: Beser kaŋ goo saajoo ganganoo ra ma tee Ruben borey wane, Ramot-Galad ma tee Gad borey wane, Golan kaŋ goo Bašan gandaa ra ma tee Manase borey wane.

Musa filla hinkantoo

⁴⁴ Woo ti ašariyaa kaŋ Musa n'a daŋ Izirayel borey jine.

⁴⁵ Wey ti seedetarawey, nda hantumey, nda fondawey kaŋ Musa n'i har Izirayel borey se waatoo kaŋ i fatta Misira.

⁴⁶ Woo mana teendi kala Žurdeŋ isaa se banda, Bet-Pewor tenje, Amor borey kokoyoo Sihon gandaa ra kaŋ si goro kala Hešboŋ, Musa nda Izirayel borey hin a kaŋ i fatta Misira.

⁴⁷ I na nga gandaa dii, i na Og, Bašan kokoyoo gandaa mo dii. Amor borey kokoy hinkaa woo mana laama kala Žurdeŋ isaa se banda, waynahunay kaboo here,

⁴⁸ k'a dii za Aroyer kaŋ goo Arnoŋ haroo miŋoo ga hala Siwoŋ, maanaa Hermon,

⁴⁹ Žurdeŋ isaa se banda ganganoo kul, waynahunay kaboo here, hala Ganganoo gandaa teekoo* do Pisiga tondi hondoo zunbudogey cire.

5

Yaamar woyaa (10)

(Fattaroo 20.1-17)

¹ Musa na Izirayel borey kul cee, a nee i se: «Haŋajer, Izirayel, yaamarey nda fondawey se kaŋ ay g'i daŋ war jine hō. War m'i caw, war ma gaabandi k'i ka dira.

² Abadantaa, ir Koyoo na amaana daŋ ir nda nga game Horeb.

³ Man'ti ir baabey bande Abadantaa na amaanaa woo tee, ir bande a n'a tee, ir kaŋ kul ga huna hō ne ra.

⁴ Abadantaa šelaŋ war se mee nda mee tondi hondoo boŋ nuunaa game.

⁵ Waatoo din, ay kay Abadantaa nda war game ka Abadantaa šennoo har war se, zama war ga hunbur nuunaa, de war mana žigi hondoo boŋ. Abadantaa nee:

⁶ «Agay ti Abadantaa, ni Koyoo kaŋ na ni fattandi Misira gandaa ra, tamtaray hugoo ra.

⁷ Masi koy tana gana ay banda ga.

⁸ Masi tooru hanse, masi bii tee kaŋ ga hima nda haya kaŋ goo beene beenaa ra, wala ganda laboo ga, wala haroo ra laboo cire.

⁹ Masi sujudu koyey wey se, mas'i gana, zama agay, Abadantaa, ni Koyoo man'ti kala Koy kaŋ ga canse ma ne ka baaba kaŋ konna agay layboo ka hanga hala nga izey alwadda hinzantoo ka koy itaacantoo ga.

¹⁰ Amma ay ga agay arrahamaa cebe alwadda zenberyaŋ se kaŋ ga baa agay, de i g'ay yaamarey dii.

¹¹ Masi Abadantaa, ni Koyoo maapoo cee bila addalil, zama Abadantaa si boro naŋ kaŋ ga nga maapoo cee bila addalil.

¹² Ma hunanzam zaaroo kayandi, a ma yeetandi jere ga ya ne sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo n'a ni yaamar.

¹³ Jirbi iddu ma goy, ma ni almušakkawey kul tee.

¹⁴ Amma jirbi iyyantoo, hunanzam zaari no Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga. Masi almušakka kul tee, ni, nda ni iz'aroo, nda ni ize woyoo, takaa din da ni baŋnaa, nda ni koŋnaa, nda ni hawoo, nda ni farkaa, nda ni adabbaa kul, nda taabuši kaŋ goo ni koyrawey ra, hala ni baŋnaa nda ni koŋnaa ma hunanzam sanda ni takaa.

* 4:49 4.49 Ganganoo gandaa teekoo, teeko Ciiri-ciirantaa no, Žozuwe 3.16.

¹⁵ Ma hongu kaŋ ni cindi ka tee baŋŋa Misira, de Abadantaa, ni Koyoo na ni fattandi nda kabe gaabante nda hini. Woo se Abadantaa, ni Koyoo na ni yaamar ma hunanzam zaaroo kayandi.

¹⁶ Ma ni baaba nda ni jaa beerandi nda takaa kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo na ni yaamar hala ma duu aloomur, ma duu gomni gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.

¹⁷ Masi boro wii.

¹⁸ Masi zina.

¹⁹ Masi zay.

²⁰ Masi taari seedetaray tee ni cinaa ga.

²¹ Masi ni cinaa wandoo boonay, masi moo daŋ ni cinaa hugoo ra, wala nga faaroo, wala nga baŋŋaa, wala nga koŋŋaa, wala nga hawoo, wala nga farkaa, wala haya kul kaŋ ti ni cinaa wane.>

²² Šenney wey, Abadantaa man'i har kala war jamaa kul se tondi hondoo boŋ, nuunaa game, duulayan nda kubay bibi tik, nda jinde beeri bila nda šenni kul ma tonton i ga. A n'i hantum tondi walha hinka ga k'i noo ya ne.»

Musa ga šelanj Irkoy nda Izirayel borey game

²³ «Waatoos kaŋ war maa jindoo kubaa game, ka gar hondoo kul goo ma dii nda nuune, war kaa ka kay ay jine, maanaa war alkabiilawey boŋkoyney kul nda war boro beerey.

²⁴ War nee: <Abadantaa, ir Koyoo n'ir cebe nga daržaa nda nga beeraa. Ir maa jindoo nuunaa game, hanoo din, ir dii kaŋ Irkoy ga hin ka šelanj boro se, boraa hundoo ma cindi a ra.

²⁵ Sohō, macin se ir ga buu? Zama nuune beeroo woo g'ir gon! Nda ir cindi ir ga maa Abadantaa, ir Koyoo jindoo, ir ga buu.

²⁶ May ti boraa baahunantey kul ra kaŋ bay ka maa sanda takaa kaŋ nda ir maa Irkoy hunantaa jindoo ga šelanj nuune game, de koyoo ma huna?

²⁷ Ni, koy, ma haŋajer hayaa kul kaŋ Abadantaa, ir Koyoo g'a har. Ni, ma hayaa kul har ir se kaŋ Abadantaa, ir Koyoo g'a har ma ne, ir ga haŋajer a se, ir g'a tee da.>

²⁸ Abadantaa maa hayaa kaŋ war n'a har ya ne. Abadantaa nee ya ne: <Ay maa hayaa kaŋ jamaa woo n'a har ma ne. Hayaa kul kaŋ i n'a har ga boori.

²⁹ Jalla, nda a gar ba i mma bara nda binoo woo waati kul ka hunbur agay k'ay yaamarey kul dii, hala ngi nda ngi izey ma duu ka duu gomni hala abada!

³⁰ Koy nee i se: "Wa yee war hukkumey ra."

³¹ Amma ni, cindi ay bande ne, ay ga yaamarey kul, nda hantumey, nda fondawey har ma ne kaŋ m'i cawandi i se hala i m'i ka dira gandaa ra kaŋ ay g'a noo i se i m'a mayray.>

³² Wa hawgay war ma hayey ka dira kaŋ nda Abadantaa, war Koyoo na war yaamar. War masi šiiri kabe hennaa wala ilaalaa here.

³³ War ma hanga fondaa kul kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a yaamar war se, hala war ma duu ka huna, war ma duu gomni, war ma duu aloomur gandaa ra kaŋ war ga kaa k'a mayray.»

6

Ma baa Abadantaa, ni Koyoo

¹ «Yaamaroo, nda hantumey, nda fondawey ne kaŋ Abadantaa, war Koyoo yaamar i m'i cawandi war se hala war m'i ka dira gandaa kaŋ ra war goo ma bisa ka koy a mayray,

² hala ma hunbur Abadantaa, ni Koyoo ni hunaroo kul ra, ni, nda ni izoo, nda izoo izoo ka nga hantumey, nda nga yaamarey kul dii, wey kaŋ agay, ay g'i har ma ne hala ma duu aloomur.

³ Adiŋi ma haŋajer, Izirayel, ma hawgay k'i ka dira, hala ma duu gomni, de war ma gooru ganda ra kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, ni baabey Koyoo n'a har ma ne.

⁴ Haŋajer, Izirayel! Abadantaa ti ir Koyoo, nga hinne ti Abadantaa.

⁵ Ma baa Abadantaa, ni Koyoo nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni gaaboo kul.

⁶ Senney wey kaŋ ay g'i har ma ne hõ ma cindi ni binoo ra.

⁷ M'i cawandi henna ni izey se, m'i har waati kaŋ n'goo ni do, nda waati kaŋ n'ga dira, nda waati kaŋ n'ga kani, nda waati kaŋ n'ga tun.

⁸ M'i haw ni kaboo ga sanda tammaasa, m'i haw ni teŋaa mo ga i ma tee silbay.

⁹ M'i hantum ni hugoo mijoo ganboo carawey ga nda ni koyrawey mijey ga.»

Izirayel si hima ka dirŋa nga Koyoo

¹⁰ «Waati kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na ni daŋ ganda ra kaŋ a žee ni baabey Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se kaŋ nga g'a noo ma ne nda koyra beeri hennayan kaŋ man'i cin,

¹¹ nda huguyan kaŋ ga too nda haya henna dumi kul kaŋ man'i daŋ i ra, nda dayyan kaŋ fanšandi kaŋ man'i fanši, nda alaneb faariyan nda zaytupaayan kaŋ man'i duma, waati kaŋ ni ŋaa, ni kungu,

¹² hawgay masi dirŋa Abadantaa kaŋ na ni fattandi Misira ganda ra, tamtaray hugoo ra.

¹³ Ma hunbur Abadantaa, ni Koyoo, nga se ma goy, nga maapoo nda n'ga žee.

¹⁴ Masi hanga koy tanayan, dumey kaŋ ga war kuubi ka war bere, war masi ŋi koyey gana.

¹⁵ Zama Abadantaa, ni Koyoo kaŋ goo war game man'ti kala Koy kaŋ ga canse ma ne. Hawgay hala Abadantaa, ni Koyoo futuroo masi tun ni ga, a ga ni derandi laboo ga.

¹⁶ War masi Abadantaa, war Koyoo sii, sanda takaa kaŋ nda war n'a sii Masa*.

¹⁷ War ma hanse ka Abadantaa, war Koyoo yaamarey, nda nga seedetarawey, nda nga hantumey dii kaŋ nda a na ni yaamar.

¹⁸ Ma haya tee kaŋ ga tee Abadantaa se, haya kaŋ ga kan a se, hala ma duu ka duu gomni, de ganda henna kaŋ Abadantaa žee kaŋ nga g'a noo ni baabey se ma huru ni mayraa ra,

¹⁹ ka ni iberey kul gaaray ni jine, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har.

²⁰ Nda suba ni izoo na ni hãa ka nee: <Macin ti seedetarawey, nda hantumey, nda fondawey wey kaŋ nda Abadantaa, ir Koyoo na war yaamar addaliloo?>

²¹ Ma nee ni izoo se: <Ir nka cindi ka tee tam Firawuuna se Misira, Abadantaa n'ir fattandi Misira nda kabe gaabante.

²² Abadantaa na tammaasayan nda kayfi beeri laalayan tee Misira ga, nda Firawuuna ga, nda nga hugoo kul ga ir jine.

²³ Amma ir, a n'ir fattandi no din k'ir daŋ ganda ra kaŋ a n'a žee ir baabey se kaŋ nga g'a noo ir se.

²⁴ Abadantaa n'ir yaamar ir ma hantumey wey kul ka dira, ir ma hunbur Abadantaa, ir Koyoo, hala waati kul ir ma duu gomni, ir hundey ma cindi ir ra sanda woo kaŋ goo ma teendi hõ.

²⁵ Ir se šerretaray no ir ma dira nda Abadantaa, ir Koyoo yaamaroo woo kul, sanda takaa kaŋ nda a n'ir yaamar.»

* 6:16 6.16 Fattaroo 17.7.

7

Izirayel jamaa yeetandi jere ga Abadantaa se

¹ «Waati kan Abadantaa, ni Koyoo na ni dan gandaa kan ra n'ga huru k'a mayray, de a na dumi boobo gaaray ni jine, Heti borey, nda Girgaši borey, nda Amor borey, nda Kanañ borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey, dumi iyye kan boobo nda ni, i gaabi nda ni,

² waati kan Abadantaa, ni Koyoo n'i dan ni kaboo ra, n'g'i kar, n'ga hima k'i halaci sōy, amaana masi huru ni nda ey game, masi alhormo tee i se.

³ Hiijay masi huru ni nda dumey game, masi ni ize woyey noo ngi iz'arey se, masi ngi ize woyey zaa ni iz'arey se,

⁴ zama i ga ni iz'arey moorandi agay, i ga koy tanayan gana, Abadantaa ga futu war ga, a ga ni halaci nda cahāyan.

⁵ Takaa ne kan war g'a tee i se: war ga ngi sargari tonadogey kayri, war ga ngi tondey kan i n'i kayandi k'i gana kayri, war ga ngi Ašera toorey say, war ga ngi toorey ton nuune ra k'i tee boosu.

⁶ Zama ni man'ti kala jama henanante Abadantaa, ni Koyoo se. Ni Koyoo na ni suuba hala ma tee nga halaalaa dumey kul kan goo laboo ga game.»

Abadantaa Irkoy ga baa Izirayel borey

⁷ «Man'ti war nka boobo nda dumey kul nga se Abadantaa baa war, de a na war suuba, zama war ti dumey kul ikaccaa.

⁸ Amma hayaa kan no man'ti kala Abadantaa mma baa war, a nka baa nga ma allaahidoo too kan a n'a zaa war baabey se. Abadantaa na war fattandi nda kabe gaabante, a na war feeri ka war kaa tamtaray hugoo ra nda Firawuuna, Misira kokoyoo kaboo ra.

⁹ Ma bay kan Abadantaa, ni Koyoo kan ti Irkoy man'ti kala Koy laadirante kan borey kan ga bag'a, i ga nga yaamarey dii, a ga nga amaanaa nda nga borohennataraa too i se hala alwadda zenber (1.000) here.

¹⁰ Amma borey kan ga konna a, a g'i bana dogoo din da. A g'i tuusu, a si gay a mana huga nda bora kan ga konna a. A g'a bana dogoo din da.

¹¹ Woo se, ma yaamaroo, nda hantumey, nda fondawey kan ay g'i noo ma ne hō dii, hala m'i ka dira.

¹² Nda war na hanajer fondawey wey se, war n'i dii, war n'i ka dira, Abadantaa, ni Koyoo ga amaanaa nda borohennataraa too kan a n'a žee ni baabey se.

¹³ A ga baa ni, a ga albarka dan ni ra ka ni boobandi. A ga albarka dan haya kan hun ni gundoo ra nda hayey kan ni laboo g'i hay ra, ni alkamaa, nda ni alaneb haroo nda ni jiyoo, nda ni hawey hayroo ra, nda ni alman buuney hayroo ra laboo ga kan a žee ni baabey se kan nga g'a noo ma ne.

¹⁴ Albarka ga huru ni ra ka bisa dumey kul. Ni jamaa ra, aru kan si duu ize wala woy gun si bara, adabba gun mo sii ni adabbawey ra.

¹⁵ Abadantaa ga wirci kul moorandi ni, a si Misira wirci laala berantey wey kan n'g'i bay affoo kul dan ni ga, amma a g'i dan borey kul ga kan ga konna a.

¹⁶ N'ga dumey kul gon kan Abadantaa, ni Koyoo g'i noo ma ne. Masi hinna i se, masi ngi koyey gana, kumsay no ma ne.»

Abadantaa ti nga jamaa hawgaykaa

¹⁷ «Waati kan ni nee ni binoo ra: <Dumey wey ga boobo nda agay, takaa foo nda ay ga hin k'i gaaray?»

¹⁸ Masi hunbur ey. Hongu hayaa kan Abadantaa, ni Koyoo n'a tee Firawuuna nda Misira borey kul se,

¹⁹ siiyan beerey kaŋ ni moŋey dii ey, nda tammaasawey, nda kayfey, nda kabe gaabantaa, nda hini, waatoo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na ni fattandi. Takaa woo da no Abadantaa, ni Koyoo g'a tee dumey kul kaŋ n'ga hunbur ey se.

²⁰ Abadantaa, ni Koyoo ga binbin laalayaŋ sanba i ga hala nongu kaŋ ra ba borey kaŋ cindi, kaŋ tugu ma ne mo si cindi.

²¹ Masi jiti ngi maaganda se, zama Abadantaa, ni Koyoo goo war game, Koy beeri no, hunburhaya no.

²² Abadantaa, ni Koyoo ga dumey wey gaaray ni jine kayna-kayna, n'si hin ka cahã k'i tuusu, nda man'ti woo, ganjihoogawey masi koy boobo ni ga.

²³ Abadantaa, ni Koyoo g'i daŋ ni kaboo ra, a g'i zalbandi hala i kul ma halaci.

²⁴ A ga ngi kokoyey daŋ ni kaboo ra, n'ga maapey derandi beenaa cire. Boro si hin ka kay ni jine, hala waati kaŋ n'n'i halaci.

²⁵ War ga toorey ton nuune ra k'i tee boosu. Masi nzorfu kaaraa, wala wuragoo kaŋ goo i do boonay, mas'a zaa ni boŋ se, a masi koy tee ma ne kumsay, zama almuhã no Abadantaa, ni Koyoo do.

²⁶ Masi haya almuhãlante daŋ ni do hala masi koy tee nga cinaa kaŋ dangandi. M'a dii haya futu harramante, m'a dii almuhãl, zama a nka danga.»

8

Abadantaa na Izirayel borey aladabu saajoo ra

¹ «Yaamaroo kul kaŋ ay g'a noo ma ne hõ, war ma gaabandi k'a ka dira hala war ma duu ka huna, war ma gooru, de war ma gandaa mayray kaŋ Abadantaa žee kaŋ nga g'a noo war baabey se.

² Ma hongu fondaa kul kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo na ni ka bisa jiiri woytaacaa (40) woo ra saajoo ra, ka ni yeeti ganda, ka ni sii, hala nga ma hayaa bay kaŋ goo ni binoo ra, ka guna wala n'ga nga yaamarey dii wala n's'i dii.

³ A na ni yeeti ganda, a na ni herayandi, a na ni huna nda ŋaahayaa kaŋ se i ga nee manoo kaŋ man'a bay, ni baabey man'a bay, hala nga ma ni bayrandi kaŋ man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna, amma adamize si huna nda kala haya kul kaŋ hun Abadantaa miŋoo ra.

⁴ Jiiri woytaacaa (40) woo ra, ni bankaaraa mana žen ni jindoo ra, ni cewey mo mana funsu.

⁵ Adiši ma bay kaŋ Abadantaa, ni Koyoo ga ni aladabu sanda takaa kaŋ nda aru ga nga izoo aladabu.

⁶ Ma Abadantaa, ni Koyoo yaamarey dii, ka hanga nga fondawey, ma hunbur a.

⁷ Abadantaa, ni Koyoo ga ni daŋ ganda henna ra, ganda kaŋ ra hari ga dandi, hariŋaayaŋ goo no, nda hariyaŋ kaŋ ga fatta goorey ra nda tondi hondey ra.

⁸ Alkama, nda orž, nda alanebŋaa, nda jeejajŋaa, nda grenadŋaa, nda zaytuŋaa jiyoo, nda yuu ganda no.

⁹ Ganda no kaŋ ra n'ga ŋaa bila alhuzun, haya kul si ni kuma. Ganda no kaŋ tondey man'ti kala guuru, de n'ga guuru ciray kaa tondi hondey ra.

¹⁰ Waati kaŋ ni ŋaa, ni kungu, ma albarka daŋ Abadantaa, ni Koyoo se nda ganda henna kaŋ a n'a noo ma ne.

¹¹ Hawgay, masi dirŋa Abadantaa, ni Koyoo ka goro mana nga yaamarey, nda nga fondawey, nda nga hantumey dii kaŋ ay g'i noo ma ne hõ.

¹² Waati kaŋ ni ŋaa, de ni kungu, waati kaŋ n'na hugu hennayaŋ cin ka goro i ra,

¹³ waati kaŋ ni alman buuney nda ibeerey gooru, nzorfu kaaraa nda wuragoo boobo ni kone, de haya kul kaŋ goo ni maŋoo ga gooru,

¹⁴ hawgay, ni binoo masi koy beeri, de ma dirŋa Abadantaa, ni Koyoo kaŋ na ni fattandi Misira gandaa ra, tamtaray hugoo ra.

¹⁵ A na ni ka dira saaji beeri hunburantaa woo ra, gondi naajikoyni, nda donton, nda jaw, nongu kaŋ ra hari sii gandaa ra. A na hari dandandi k'a kaa ma ne tondi ra.

¹⁶ A na ni ŋandi saajoo ra man kaŋ ni baabey s'a bay, hala nga ma ni yeeti ganda, ka ni sii, ka ihenna tee ma ne woo banda ga.

¹⁷ Nda n'nee ni boŋ se: <Ay gaaboo nda agay boŋ albarkaa k'ay noo almaanoo woo>.

¹⁸ ma hongu Abadantaa, ni Koyoo, zama nga no ma ni noo gaabi ma hin ka duu almaanoo woo kul, ka nga amaanaa tabatandi kaŋ a n'a žee ni baabey se, sanda takaa kaŋ nda a goo m'a tee hō.

¹⁹ Waati kul kaŋ ni dirŋa Abadantaa, ni Koyoo, ni hanga koy tanayan, n'n'i gana, de ni sujudu i se, ay ga ni haŋa žiiboo kaa hō: šikka sii a ra, war ga halaci.

²⁰ Sanda gandawey kaŋ Abadantaa n'i halaci war jine, war mo ga halaci takaa din da, zama war mana haŋajer Abadantaa, war Koyoo jindoo se.»

9

Man'ti Izirayel borey nka tee šerrantey nda dumey jerrey

¹ «Haŋajer Izirayel! Hō n'ga Žurdeŋ isaa deŋ ka huru gandaa ra ka koy dumiyay mayray kaŋ beeri nda ni, i gaabi nda ni, koyra beeriyan kaŋ ceteyay g'i kuubi kaŋ too hala beenaa ra,

² boro beeriyan, i goo nda kayyan, Anak borey kaŋ n'g'i bay kaŋ n'ga maa i ga nee: <May no ma hin ka kay Anak izey jine?>

³ Ma bay hō kaŋ Abadantaa, ni Koyoo hunday no ma dira ni jine sanda nuune beeri, nga no m'i halaci, nga no m'i kaynandi ni jine, n'g'i gaaray, n'ga cahā k'i halaci sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har ma ne.

⁴ Waati kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'i gaaray ni jine, masi nee ni boŋ se: <Ay šerretaraa se Abadantaa n'ay daŋ gandaa woo ra y'a mayray.> Man'ti woo no, dumey wey laalaroo se Abadantaa g'i gaaray ni jine.

⁵ Man'ti ni šerretaraa wala ni bine henna se n'ga huru ka ngi gandawey mayray, amma dumey wey laalaroo se Abadantaa, ni Koyoo g'i gaaray ni jine, hala Abadantaa ma šennoo too kaŋ a n'a žee ni baabey Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se.

⁶ Adiši ma bay kaŋ man'ti ni šerretaraa se Abadantaa, ni Koyoo ga ni noo ganda henna woo m'a mayray, zama ni man'ti kala jama hiye šenda.»

Wura yagaw tooroo, jamaa layboo

⁷ «Ma hongu, masi dirŋa kaŋ n'na Abadantaa, ni Koyoo futandi saajoo ra. Za hanoo kaŋ ni fatta Misira gandaa ra hala war too kate ne ra war mana fay nda ka ture Abadantaa ga.

⁸ Horeb tondi hondoo do war na Abadantaa futuroo tunandi. Abadantaa futu war ga hala nongu kaŋ ra a baa ka war halaci.

⁹ Waatoo kaŋ ay žigi tondi hondoo boŋ ka tondi walhawey zaa, amaanaa kaŋ Abadantaa n'a daŋ nga nda war game walhawey, ay cindi tondi hondoo boŋ zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), ay mana ŋaayan ŋaa, ay mana hari haŋ.

¹⁰ Abadantaa n'ay noo tondi walha hinkaa kaŋ Irkoy kabe-izoo k'i hantum kaŋyan ga šenney kul goo kaŋ Abadantaa n'i har war se tondi hondoo boŋ, nuunaa game, jamaa margaroo hane.

¹¹ Zaari woytaacaa (40) nda cijin woytaacaa (40) benantaa ga no Abadantaa n'ay noo tondi walha hinkaa, amaanaa walhawey.

¹² Abadantaa nee ya ne: <Tun, ma cahā ka zunbu ka hun ne, zama ni jamaa kaŋ n'n'a fattandi Misira na ifutu tee! I cahā ka fondaa naŋ kaŋ nda ay n'i yaamar. I na guuru mennandi k'a tee tooru ngi boŋ se.>

¹³ Abadantaa šelaŋ ya ne ka nee: <Ay dii jamaa woo, dumi no kaŋ hipoo ga šendi.

¹⁴ Naŋ y'i halaci, ya maapey tuusu k'i kaa beenaa cire! Ay ga ni tee ganda kaŋ ga gaabi a ga boobo nda ey.>

¹⁵ Ay kuubi ka hun tondi hondoo boŋ, amaanaa walha hinkaa goo ay kabe hinkaa ra, nuune goo ma dii hondoo boŋ.

¹⁶ Nga ne, ay dii kaŋ war na zunubu tee Abadantaa, war Koyoo ga, ka guuru mennandi k'a tee yagaw. War cahã ka fonda naŋ kaŋ nda Abadantaa na war yaamar.

¹⁷ Woo ga, ay na walha hinkaa dii k'i warra nda ay kabe hinkaa, ay n'i kayri war jine.»

Musa na Irkoy ŋaaray Izirayel borey se

¹⁸ «Ay kaŋ Abadantaa jine sanda cee jinaa, zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), ay mana ŋaayan ŋaa, ay mana hari haŋ zunubey kul kaŋ war n'i tee maaganda se, war na goy futu tee Abadantaa jine k'a futandi.

¹⁹ Ay hunbur futuroo nda dukuroo kaŋ Abadantaa n'a tee war se hala nongu kaŋ ra a baa nga ma war halaci. Amma hiino mo Abadantaa na haŋajer ya ne.

²⁰ Abadantaa hanse ka futu Haruna mo ga hala nongu kaŋ ra a baa nga m'a halaci, alwaatoo din ay ŋaaray Haruna mo se.

²¹ Yagaa kaŋ war n'a tee kaŋ ti goy zunubantaa, ay n'a dii k'a ton nuune ra, ay n'a kayri, k'a dur hala a tee hamni, ay na hamnoo warra haroo ra kaŋ ga doo ka hun tondi hondoo ra.

²² Tabera, nda Masa, nda Kiworot-Hataawa koyrawey ra war na Abadantaa futandi.

²³ De mo waatoo kaŋ Abadantaa na war donto ka hun Kadeš-Barneya ka nee: <Wa žigi ka koy gandaa mayray kaŋ ay n'a noo war se>, war ture Abadantaa, war Koyoo yaamaroo ga, war mana naanay a, war mana haŋajer a se.

²⁴ Turanteyan ti war Abadantaa ga za hanoo kaŋ ay na war bay.

²⁵ Ay kaŋ Abadantaa jine zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), ay kaŋ a jine, zama a nee nga ga war halaci.

²⁶ Ay na Abadantaa ŋaaray, ay nee: <Ay Koyoo, Abadantaa, masi ni jamaa halaci, ni tuboo kaŋ n'n'a feeri k'a fattandi nda ni jeeraa nda ni kabe gaabantaa Misira.

²⁷ Hongu ni tamey Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba. Masi hanga jamaa woo hiŋe šendaa, nda nga laalaroo, nda nga zunuboo bande.

²⁸ Gandaa kaŋ ra n'n'ir fattandi borey masi koy nee: “Abadantaa nka si hin k'i dan gandaa ra kaŋ a nee nga g'a noo i se, wala a mma konna ey, nga se a n'i ka fatta ka koy i wii saajoo ra.”

²⁹ Ngi man'ti kala ni jamaa, ni tuboo kaŋ n'n'a fattandi nda ni hini beeroo nda ni kabe gaabantaa.>»

10

Abadantaa yaafaroo

¹ «Alwaatoo woo ra, Abadantaa nee ya ne: <Tondi walha hinka hoy sanda ijinawey, ma žigi ka koy ay do tondi hondoo ga, ma bundu sunduku mo tee.

² Ay ga šenney hantum walhawey wey ga kaŋ cindi walha jina-jinawey kaŋ n'n'i kayri ga, m'i dan sundukoo ra.>

³ Ay na akasiya bundu sunduku tee, ay na tondi walha hinkaa hoy sanda ijinawey, ay žigi hondoo boŋ, walha hinkaa goo ay kaboo ra.

⁴ Abadantaa na hayaa hantum walhawey ga kaŋ cindi ijinawey ga kaŋ ti šenni woyaa (10) kaŋ a n'i har war se tondi hondoo boŋ, nuunaa game, jamaa margaroo hane. Abadantaa n'ay noo walhawey.

⁵ Ay willi ka zunbu hondoo boŋ, ay na walhawey danj sundukoo kaŋ ay n'a tee ra. I cindi no din sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'ay yaamar.

⁶ Izirayel borey hun Bene-Yakaŋ dayey ka koy Mosera. No din ra Haruna buu, a suturandi. Nga iz'aroo Eleyazar na sargari juwalyan goyoo zaa dogoo ra.

⁷ I hun no din ka koy Gudgoda, i hun Gudgoda ka koy Yotbata kaŋ ti hari ganda.

⁸ Alwaatoo woo ra, Abadantaa na Lewi alkabiilaa danj jere ga hala i ma Abadantaa amaanaa sundukoo zaa, hala i ma kay Abadantaa jine ka goy a se, ka gaara jamaa se Abadantaa maapoo ga hala hõ.

⁹ Woo se Lewi sii nda baa, a sii nda tubu nga armey bande, Abadantaa zaati ti nga tuboo, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo n'a har a se.

¹⁰ Ay cindi tondi hondoo boŋ sanda cee jinaa takaa, zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40). Hiino mo, Abadantaa na haŋajer ya ne, Abadantaa mana baa nga ma ni halaci.

¹¹ Abadantaa nee ya ne: <Tun, ma huru jamaa jine, i ma huru gandaa ra k'a mayray kaŋ ay n'a žee ngi baabey se kaŋ ay g'a noo i se.>>

Baa Abadantaa, ma haŋajer a se

¹² «Sohõ Izirayel, macin no Abadantaa, ni Koyoo g'a wiri ni ga? Nda man'ti ma hunbur Abadantaa, ni Koyoo, ka nga fondawey kul gana, ma bag'a, ma goy Abadantaa, ni Koyoo se nda ni binoo kul nda ni hundoo kul,

¹³ ka Abadantaa yaamarey nda nga hantumey kul dii kaŋ ay g'i noo war se hõ, hala ma duu gomni.

¹⁴ Nga ne, Abadantaa, ni Koyoo wane nda beenawey, nda beenawey beenawey, nda gandaa nda haya kul kaŋ goo a ra.

¹⁵ Ni baabey hinne ga Abadantaa hawa, ngi no a bag'ey, a na ngi hayroo suuba dumawey ga, war no a na war suuba dumey kul ra, sanda hõ takaa.

¹⁶ Wa war biney danjangu, war masi yee ka war hijey šendandi.

¹⁷ Zama Abadantaa, war Koyoo ti irkoyey Irkoy, nga ti koyey Koyoo, Irkoy beeroo, Hinikoyoo kaŋ boro ma hunbur a, a si borey bisandi cere, a si sufuray taa.

¹⁸ A ga faasa alyatim nda woy kaŋ kurpoo buu se, a ga baa yaw, a g'a noo ŋaayan nda bankaaray.

¹⁹ War ma baa yaw, zama war nka tee yaw Misira gandaa ra.

²⁰ Abadantaa, ni Koyoo no ma hunbur a, nga se ma goy, nga ga ma hawa, nga maapoo ga n'ga žee.

²¹ Nga no m'a ka bolsay, nga ti ni Koyoo, nga no ka teegoy beeri hunburantey wey kaŋ ni moyey dii ey tee ni do.

²² Ni baabey kaŋ doo Misira man'ti kala boro woyye (70). Sohõ Abadantaa, ni Koyoo na ni boobandi sanda beenaa handarawey.»

11

Baa Abadantaa, ma nga yaamarey dii

¹ «Ma baa Abadantaa, ni Koyoo, waati kul ma nga talfey, nda nga hantumey, nda nga fondawey, nda nga yaamarey dii.

² Hõ war ma bay kaŋ man'ti war izey no ka Abadantaa, war Koyoo aladaboo bay, i mana dii nga beeraa, nda nga kabe gaabantaa, nda nga hinoo,

³ nda nga tammaasawey, nda nga teegoyey kaŋ a n'i tee Misira game, nda Firawuuna, Misira kokoyoo, nda nga gandaa kul se,

⁴ nda woo kaŋ a n'a tee Misira wongu-izey se, nda nga baryey, nda nga bari torkawey, nda takaa kaŋ nda Kakaarey teekoo haroo daabu i ga waatoo kaŋ i ga war gaaray. Abadantaa n'i derandi hala hõ,

⁵ nda woo kaŋ a n'a tee saajoo ra hala war kaayanoo nongoo woo ra,

⁶ nda hayaa kaŋ a n'a tee Ruben alkabiilaa boro kaŋ ti Eliyab iz'arey Datan nda Abiram se, takaa kaŋ nda laboo na nga minoo feeri k'i gon Izirayel kul game, ngi nda ngi hugey borey, nda ngi hukkumey, nda haya kul kaŋ hanga i bande.

⁷ Zama war moyey dii Abadantaa teegoy beeroo kul kaŋ a n'a tee.

⁸ Yaamaroo kul kaŋ ay g'a noo ma ne hō, war m'a dii, hala war ma duu gaabi ka gandaa dii kaŋ war goo ma bisa ka koy a mayray,

⁹ hala war ma duu aloomur gandaa ra kaŋ Abadantaa žee war baabey se kaŋ nga g'a noo ngi nda ngi hayroo se, gandaa woo kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari.»

Gandaa kaŋ Abadantaa ga huga nda a

¹⁰ «Gandaa kaŋ ra n'ga huru k'a mayray man'ti Misira gandaa cine kaŋ ra war fatta, kaŋ ra n'ga ni dumiyooy say, n'ga hanandi nda ni cewey sanda takaa kaŋ boro g'a tee saddiŋa se.

¹¹ Gandaa kaŋ ra war goo ma bisa ka koy a mayray man'ti kala tondi honduyan nda gooruyan ganda kaŋ ga beenaa ncirŋoo haroo haŋ.

¹² Ganda no kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo ga huga, waati kul Abadantaa, ni Koyoo moyey goo a ga, jiiroo sintinoo ka koy benantaa ga.

¹³ Nda war na hanajer ka boori ay yaamarey se kaŋ nda ay ga war yaamar hō, ka baa Abadantaa, war Koyoo, ka goy a se nda war binoo kul nda war hundoo kul,

¹⁴ ay ga war gandaa noo ncirŋi nga waatoo ra, ncirŋi jinawey nda ikokorantey, n'ga ni alkamaa hegay, nda ni alaneb haroo, nda ni jiyoo.

¹⁵ Ay ga subu zayandi hawsaa ra ni adabbawey se, n'ga ŋaa hala ma kungu.

¹⁶ Wa hawgay war biney masi koy dargandi, ka mooru ka koy koy tanayan gana ka sujudu i jine.

¹⁷ Abadantaa ga futu war ga, a ga beenaa daabu, de ncirŋi si kaŋ, laboo si yee ka ize tee, war ga cahā ka dere ganda henna ra kaŋ Abadantaa g'a noo war se.

¹⁸ W'ay ŋenney wey kaŋ ay g'i har war se dan war biney nda war hundey ra. War m'i haw war kabey ga sanda tammaasa, m'i haw war tepawey mo ga.

¹⁹ War m'i cawandi war izey se, war m'i har waati kaŋ n'goo hugey do, nda waati kaŋ n'ga dira, nda waati kaŋ n'ga kani nda waati kaŋ n'ga tun.

²⁰ M'i hantum ni hugoo ganboo carawey ga nda ni koyrawey mijey ga.

²¹ Woo ra war haney nda war izey haney gandaa ra kaŋ Abadantaa žee war baabey se kaŋ nga g'a noo i se, ga hanse ka kuku sanda beenaa kaŋ goo laboo se beene haney.

²² Zama nda war na yaamaroo woo kul kaŋ ay n'a noo war se hō dii ka dira nda a, ka baa Abadantaa, war Koyoo, ka hanga nga fondawey kul, ka hawa a ga,

²³ Abadantaa ga dumey wey kul gaaray war jine, war ga dumiyay gaaray kaŋ boobo nda war, i gaabi nda war.

²⁴ Nongu kul kaŋ ra war ceetaamey bisa, ga tee war wane. War gandaa ti k'a dii za saajoo ra hala Liban gandaa ra, k'a dii za Efrat isaa do hala Dangay teekoo* do.

²⁵ Boro kul si hin ka kay war jine. Abadantaa, war Koyoo ga binedunbay nda hunburay dan ganda kul kaŋ ra war huru, sanda takaa kaŋ nda a n'a har war se.

²⁶ Guna, agay, hō ay ga albarka nda laaliyan dan war jine.

²⁷ War ga duu albarka nda war ga hanajer Abadantaa, war Koyoo yaamarey se kaŋ ay g'i noo war se hō.

²⁸ War ga duu laaliyan nda war si hanajer Abadantaa, war Koyoo yaamarey se, ka hun fonda ga kaŋ ay g'a noo war se hō ka hanga koy tanayan kaŋ war s'i bay.

* 11:24 11.24 Dangay teekoo da ti Mediterane teekoo.

²⁹ Waati kaŋ Abadantaa, ni Koyoo, na ni daŋ gandaa ra kaŋ ra n'ga huru k'a mayray, ma albarka gaara Garizim tondi hondoo boŋ, ma laaliyan gaara Ebal tondi hondoo boŋ.

³⁰ Tondi hondey wey sii kala Žurdeŋ kabe faa ga, waynakaŋay here, Kanaŋ borey kaŋ ga goro Ganganoo gandaa ra, Gilgal tenje, More tuuriŋaa beerey jere.

³¹ War ga koy Žurdeŋ isaa deŋ ka huru gandaa ra kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a noo war se k'a mayray. War g'a mayray, war ga goro a ra.

³² War ma hawgay, war ma hantumey nda fondawey kul ka dira kaŋ ay g'i daŋ war jine hõ.»

12

Abadantaa ašariyawey

¹ «Hantumey nda fondawey ne kaŋ war m'i dii k'i ka dira gandaa ra kaŋ Abadantaa, war baabey Koyoo n'a noo ma ne hala m'a mayray, ni aloomuroo kul kaŋ n'g'a tee laboo ga.»

Nongu henanante follokaa

² «Dumey kaŋ war g'i gaaray, nongey kul kaŋ ra i na ngi koyey gana, war m'i halaci tondi hondu beerey ga, nda hondey ga, nda tuuri firzi kul cire.

³ War ma ngi sargari tonadogey kayri, war ma ngi tondey kaŋ i n'i kayandi k'i gana kayri, war ma ngi Ašera toorey ton nuune ra k'i tee boosu, war ma ngi toorey kayri, war ma maapey derandi k'i kaa no din.

⁴ War masi ngi takaa tee Abadantaa, war Koyoo se.

⁵ War m'a gana nongoo hinne ra kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a suuba war alkabiilawey kul ra ka nga maapoo daŋ a ga k'a gorandi no din. No din ra ma koy.

⁶ No din ra war ma koy nda war sargari kukurantey, nda war sargarey, nda war azakkawey, nda hayey kaŋ war n'i kaa Abadantaa se sanda baa, nda meefurey, nda hayey kaŋ war n'i kaa nda war boŋ, nda war adabba beerey nda ibuuney gunde jinawey.

⁷ No din ra war ma ŋaa Abadantaa, war Koyoo jine, de war nda war hugey borey, war ma jaali nda war goyey albarkawey kul kaŋ nda Abadantaa, ni Koyoo na albarka daŋ ni ra.

⁸ War masi takaa tee kaŋ ir goo m'a tee hõ kaŋ ti boro kul ga haya tee kaŋ kan a se.

⁹ Zama hala sohõ war mana too hunanzam dogoo ra, tuboo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.

¹⁰ Waati kaŋ war na Žurdeŋ isaa deŋ, war goro gandaa ra kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a noo war se a ma tee war tuboo, ka war noo hunanzamay ka war kaa war iberey kaŋ ga war kuubi ka war bere kabey ra, war ga goro nda baani.

¹¹ Woo ra nongoo kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra, no din ra war ma kate hayaa kul kaŋ nda ay ga war yaamar, war sargari kukurantey, nda war sargarey, nda war azakkawey, nda hayey kaŋ war g'i kaa Abadantaa se sanda baa, nda sargari suubantey kaŋ war n'i tee meefur Abadantaa maapoo ga.

¹² War ma jaali Abadantaa, war Koyoo jine, war, nda war iz'arey, nda war ize woyey, nda war baŋney, nda war koŋney, nda Lewi bora a kaŋ goo war koyrawey ra, zama a sii nda baa, a sii nda tubu war bande.

¹³ Hawgay masi ni sargari kukurantey kaa nongu kul kaŋ n'dii a ra.

¹⁴ Nongoo hinne kaŋ Abadantaa g'a suuba ni alkabiilawey affoo ra, nga ra n'ga ni sargari kukurantey kaa, no din ra ma hayaa kul tee kaŋ ay g'a har ma ne.

¹⁵ Amma n'ga hin ka adabba koosu, ka n'aa hamoo ra haya kan n'baa ni koyrawey kul ra, ka sawa nda albarkaa kan Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne. Boro kan si henan nda boro kan ga henan ga hin k'a n'aa ni mma nee n'aaayan de sanda takaa kan nda boro ga jeeri wala hira n'aa.

¹⁶ Hayaa hinne kan no, war masi kuri n'aa, m'a mun laboo ra sanda hari.

¹⁷ N'si hima ka ni alkamaa, nda ni alaneb haroo, nda ni jiyoo azakkawey n'aa ni koyrawey ra, takaa din da ti ni adabba beerey nda ibuuney gunde jinawey, nda ni sargarey kul kan n'n'i kaa meefur se, nda ni sargarey kan n'n'i kaa nda ni boŋ, nda hayey kan n'n'i kaa Abadantaa se sanda baa.

¹⁸ Amma Abadantaa, ni Koyoo hinne jine, nongoo kan Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba, no din ra n'g'i n'aa, ni, nda ni iz'aroo, nda ni ize woyoo, nda ni baŋnaa, nda ni koŋnaa, nda Lewi boro kan goo ni koyrawey ra. Ma jaali Abadantaa, ni Koyoo jine nda ni goyey albarkawey kul.

¹⁹ Hawgay masi Lewi boro yala aloomuroo kul ra kan n'g'a tee ni gandaa ra.

²⁰ Waati kan Abadantaa, ni Koyoo na ni gandaa beerandi sanda takaa kan nda a n'a har ma ne, de n'ga nee: <Ay ga booni ya ham n'aa>, zama ham booni na ni dii, n'ga hin ka ham n'aa nda woo kan ga kan ma ne.

²¹ Nda nongoo kan Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba ka nga maanoo dan a ga, ga hanse ka mooru ni dogoo, n'ga hin ka koosa adabba beerey nda ibuuney ra kan Abadantaa n'i noo ma ne, nda takaa kan nda ay na ni yaamar, n'ga hin k'i n'aa ni koyrawey ra nda woo kan ga kan ma ne.

²² M'a n'aa ni mma nee n'aaayan de sanda takaa kan nda boro ga jeeri wala hira n'aa, boro kan si henan g'a n'aa, boro kan ga henan mo ga hin k'a n'aa.

²³ Amma ma hanse ka ni boŋ dii masi kuri n'aa, zama kuri man'ti kala hundi, masi hundi n'aa hamoo bande.

²⁴ Mas'a n'aa, m'a mun laboo ga sanda hari.

²⁵ Mas'a n'aa, hala ma duu gomni, ni nda ni izey ni banda ga, zama n'na haya tee kan ga kan Abadantaa se.

²⁶ Amma hayey kan n'n'i dan jere ga Irkoy se nda ni meefur sargarey, ngi no n'ga kate ey nongoo ra kan Abadantaa g'a suuba.

²⁷ N'ga ni sargari kukurantey, hamoo nda kuroo kaa Abadantaa, ni Koyoo sargari tonadogoo ga. Ni sargarey kuroo ga doorandi Abadantaa, ni Koyoo sargari tonadogoo ga, ma hamoo n'aa.

²⁸ Šenney wey kul kan nda ay ga ni yaamar hō dii, ma hanajer i se, hala waati kul ma duu gomni, ni nda ni izey ni banda ga, zama n'na haya tee kan ga boori, a ga kan Abadantaa, ni Koyoo se.»

Izirayel borey si hima ka ganda tanawey borey denden

²⁹ «Waati kan Abadantaa, ni Koyoo na dumey tuusu kan n'ga kaa k'i gaaray ni jine, waati kan n'n'i gaaray, de ni goro ngi gandaa ra,

³⁰ hawgay masi kan kumsay ra kan ti k'i denden, kan i halaci ni jine banda ga. Hawgay masi ngi koyey alhabar hāa ka nee: <Taka foo nda gandawey wey na ngi koyey gana, hala agay mo ma ngi takaa tee?>

³¹ Masi woo tee Abadantaa, ni Koyoo se, zama haya futu dumi kul no i g'a tee ngi koyey se kan Abadantaa g'i konnay. I ga koy hala nongu kan ra i ga ngi iz'arey nda ngi ize woyey ton nuune ra ngi koyey se k'i tee boosu.»

13

¹ «Šennoo kul kan nda ay ga war yaamar, war ma gaabandi k'a ka dira, masi haya kul tonton a ga, masi haya kul kaa a ra.»

Tooru ganakey

² «Nda annabi wala handirikaw fatta war ra kaŋ na tammaasa wala kayfi har ma ne,

³ de tammaasaa wala kayfoo kaŋ a n'a har ma ne tee, a nee: <Ir ma hanga koy tanayan bande> kaŋyan n's'i bay, <ir ma goy i se>,

⁴ masi haŋajer annaboo woo nda handirikaa woo ŝenney se, zama Abadantaa, war Koyoo no ma war sii ka dii wala war ga baa Abadantaa, war Koyoo, nda war binoo kul nda war hundoo kul.

⁵ Wa hanga Abadantaa, war Koyoo bande, war ma hunbur a, war ma nga yaamarey dii, war ma haŋajer a se, nga se war ma goy, war ma hawa a ga.

⁶ Annaboo woo wala handirikaa woo ga wiiyandi, zama a nka tureyan tunandi Abadantaa, war Koyoo ga kaŋ na war fattandi Misira gandaa ra, de a na ni kaa tamtaray hugoo ra. A baa nga ma ni kaa fondaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na ni yaamar ma hanga a. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.

⁷ Nda ni armaa, ni jaa-izoo, wala ni iz'aroo, wala ni ize woyoo, wala woyoo kaŋ ga kani ni gandoo ra, wala ni ceroo kaŋ n'ga bag'a sanda ni, ga ni derandi tuguyan ra ka nee: <Ir ma koy goy koy tanayan se>, koyyan kaŋ n's'i bay, ni baabey man'i bay,

⁸ jamawey kaŋ ga war kuubi ka war bere koyey ra, a ma tee wey kaŋ ga man ni wala wey kaŋ ga mooru ni, ka koy laboo boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga,

⁹ masi yadda a ga, masi haŋajer a se, masi hinna a se, mas'a kaa, mas'a sutura.

¹⁰ Ŝikka sii m'a wii, ma tee boro jinaa kaŋ ga kabe daŋ a ga k'a wii, woo banda ga, jamaa kul.

¹¹ M'a warra nda tondi k'a wii, a ga buu, zama a nka ceeci ka ni moorandi Abadantaa, ni Koyoo kaŋ na ni fattandi Misira gandaa ra, tamtaray hugoo ra.

¹² Izirayel kul ga maar'a, de i ga hunbur, i si goy futaa woo cine tee ni do koyne.

¹³ Nda ni maa haya ga harandi koyrawey affoo ga kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'i noo ma ne ma goro i ra,

¹⁴ kaŋ boro yaadayan fatta ni borey ra ka ngi koyrawey borey tusa ka nee: <Ir ma koy goy koy tanayan se>, koyyan kaŋ war s'i bay,

¹⁵ ma ceeci, ma guna ka bay, ma hāayan cere-ceranteyan tee. Nga ne, nda hayaa cimi no, hayaa teendi, almuhaloo woo teendi war game,

¹⁶ Ŝikka sii, ma koyraa din borey wii nda takuba, nga nda haya kul kaŋ goo a ra, ba adabbawey kaŋ goo a ra, m'i kul halaci sōy nda takuba.

¹⁷ Ma nga alganiimaa kul marga farroo gamoo ra, ma nuune daŋ koyraa ra nda alganiimaa kul kaŋ goo a ra, m'i kul sarga Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga sanda sargari kaŋ tonandi hala a ma ben, a ga tee hala abada koyra kaŋ kayri, a si yee ka cinandi koyne.

¹⁸ Ni kaboo masi tuku haya kul do kaŋ harram, hala Abadantaa ma yee nga futuyan beeroo se banda, a ma tamalla ma ne, a ma hinne ma ne, a ma ni boobandi sanda takaa kaŋ nda a n'a ŝee ni baabey se.

¹⁹ Hayaa kaŋ no ti, ma haŋajer Abadantaa, ni Koyoo se ka nga yaamarey kul dii kaŋ ay g'i noo ma ne hō, ka haya tee kaŋ ga kan Abadantaa, ni Koyoo se.»

14*Alaadawey kaŋ si teendi buuyan ra*

¹ «War man'ti kala izeyan Abadantaa, war Koyoo se. War masi ŝeeri kaa war gaahamey ga, war masi war teŋaa hinbirey kaa bukaw se.

² Zama ni man'ti kala jama henanante Abadantaa, ni Koyoo se. Ni no Abadantaa, ni Koyoo n'a suuba hala ma tee nga halaalaa dumey kul kaŋ goo laboo ga game.»

Hamey kaŋ ga halal nda iharramantey

³ «Masi haya harramante kul ŋaa.

⁴ Adabbawey kaŋ war ga hin k'i ŋaa ne: haw, nda feeji, nda hancin,

⁵ nda hira, nda jeeri, nda cofoowa, nda ganjihancin, nda kooba, nda honday, nda ganjifeeji.

⁶ Adabba kul kaŋ nga kobsey ga faya, amma ceetaamey si fersi ihinka, a ga goyaw, war ga hin k'i ŋaa.

⁷ Amma wey kaŋ si ŋandi kaŋ ga goyaw, kobsey ga faya, i ga fersi ihinka ne: yoo, nda ntabay, tondoo-ntabay, i ga goyaw, amma kobsey si faya. I ga harram war se.

⁸ Nda nbirŋa, zama kobsey ga faya, amma a si goyaw, a ga harram war se. War masi ngi hamey ŋaa, war masi tuku ngi jifaa ga.

⁹ Wey kaŋ war ga hin k'i ŋaa hayey kul kaŋ goo haroo ra ne: woo kaŋ goo nda ziihaya nda kokoši, war m'i ŋaa.

¹⁰ Amma wey kul kaŋ sii nda ziihaya nda kokoši, war mas'i ŋaa, i ga harram war se.

¹¹ Ciraw halalante kul war ga hin k'a ŋaa.

¹² Amma wey kaŋ war mas'i ŋaa ti: jigaara, nda jigaara kaabekoyni, nda taši,

¹³ nda algabu ciray, nda algabu bibi, nda milan dumi nda dumi,

¹⁴ nda gaaru-gaaru dumi kul,

¹⁵ nda taatagay, nda cirawfutu, nda jufuleele, nda gabu dumi nda dumi,

¹⁶ nda duuricanba, nda cirawfutu beeri, nda cirawfutu kaaray,

¹⁷ nda saajoo cirawfutu, nda jigaara, nda miri-miri-ngondiya,

¹⁸ nda alwaaliya, nda cirawkaaray dumi nda dumi, nda ciraw zunbukoyni, nda atafirfir.

¹⁹ Fatakoyi kaccu kul kaŋ ga deeši ga harram war se, a si ŋandi.

²⁰ Amma ciraw halalante kul war ga hin k'a ŋaa.

²¹ War masi jifa kul ŋaa, taabuši kaŋ goo ni koyrawey ra se m'a noo a m'a ŋaa, wala m'a neere yaw se, zama ni man'ti kala jama henanante Abadantaa, ni Koyoo se. Masi hancin-ize hina paŋoo wawaa ra.»*

Azakkaa ašariyaa

²² «Ni faaroo duuraa kul, azakkaa kaa a ra, hayaa kaŋ ni faaroo ga kate a jiiri ka kaa jiiri.

²³ Abadantaa, ni Koyoo jine, nongoo kaŋ a g'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra, ma ni alkamaa, nda ni alaneb haroo, nda ni jiyoo, nda ni adabba beerey nda ibuuney gunde jinawey azakkaa ŋaa, woo ra n'ga wan ka hunbur Abadantaa, ni Koyoo waati kul.

²⁴ Waatoo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na albarka daŋ ni ra, de nongoo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'a suuba ka nga maapoo daŋ a ga, ga mooru ma ne, nda fonda ga kuu ma ne ka koy nda a se,

²⁵ woo ra ma azakkaa barmay nooru, ma nooroo kunsum ni kaboo ra, ma koy nongoo ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba.

²⁶ No din ra ma nooroo day nda haya kul kaŋ n'baa, adabba beeri nda ibuuna, alaneb hari moora nda harifutu, haya kul kaŋ kan ma ne. Ma ŋaa no din Abadantaa, ni Koyoo jine, ma paali, ni nda ni alaayaney.

²⁷ Lewi bora kaŋ goo ni koyrawey ra, mas'a yala, zama a sii nda baa, a sii nda tubu ni bande.

²⁸ Jiiri hinza kul banda ga, jiiri hinzantoo faaroo duuraa azakkaa kul fattandi, m'a jisi ni koyrawey ra.

* 14:21 14.21 Fattaroo 23.19; 34.26.

²⁹ Waatoo din, Lewi boraa ga kaa kanj sii nda baa, a sii nda tubu ni bande, nda taabuſoo, nda alyatimoo, nda woyoo kanj kurpoo buu kanjanj goo ni koyrawey ra, i ga njaa hala i ma kungu, hala Abadantaa, ni Koyoo ma albarka danj goyey kul kanj ni kabey g'i tee ra.»

15

Jiiri iyye kul garawey ga nanjandi

¹ «Jiiri iyye kul benantaa ga, ma garawey nanj.

² Takaa ne kanj nda nanjanoo ga teendi: garawmaykaw kul kanj garaw nga cinaa se, g'a nanj a se. A masi nga cinaa wala nga armaa cahāndi, zama nanjanoo kanj ga teendi Abadantaa maapoo ga, feendi.

³ N'ga hin ka yaw cahāndi, amma woo kanj n'g'a may ni armaa ga, m'a nanj a se.

⁴ Haya kanj no, talka si hima ka bara ni do, zama Abadantaa ga hanse ka albarka danj ni ra gandaa ra kanj Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu hala m'a mayray,

⁵ hayaa hinne kanj no man'ti kala ma hanse ka hanjajer Abadantaa, ni Koyoo se, ka gaabandi ka yaamaroo woo kul kanj ay g'a noo ma ne hō ka dira.

⁶ Zama Abadantaa, ni Koyoo ga albarka danj ni ra sanda takaa kanj nda a n'a har ma ne, n'ga garaw ganda booboo se nda tolme, amma ni, n'si garaw zaa nda tolme, n'ga ganda booboo laama, amma i si ni laama.

⁷ Nda ni do talka goo ni armey ra, ni koyrawey affoo ra, ni gandaa ra kanj Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne, masi ni binoo kogandi a ga, masi ni kaboo ſendandi ni arma talkaa se.

⁸ Ma hanse ka ni kaboo feeri a se k'a garaw nda kabedoonay haya kanj ga nga almuraadey hanse a se.

⁹ Ni bonj hawgay masi anniya futu zaa ni binoo ra ka nee: <Jiiri iyyantoo man, nanjanoo jiiroo> ka ni arma talkaa guna nda guna futay, de man'a noo haya kul. A ga kaati ka Abadantaa cee ni ga, de n'ga duu zunubu.

¹⁰ A noo nda kabedoonay, ni binoo masi maray waati kanj n'g'a noo, nda n'na woo tee, Abadantaa, ni Koyoo ga albarka danj ni teegoyey kul ra nda ni kabe goyey kul ra.

¹¹ Talka si ben gandaa ra, woo se ay ga ni yaamar ka nee: <Ma hanse ka kabedoonay ni arma talkaa wala alfukaaroo se kanj goo ni gandaa ra.>»

Banjney sawalyanoo

¹² «Nda ni armaa Ebere, aru wala woy na nga bonj neere ma ne, a ga goy ma ne jiiri iddu, amma jiiri iyyantoo ra m'a sawal, m'a nanj a ma hun ni do.

¹³ Waati kanj n'n'a sawal k'a nanj a ma hun ni do, mas'a nanj a ma koy kabe koonu.

¹⁴ M'a noo nda kabedoonay gomni ni adabba buuney ra, nda ni attamoo ra, nda ni alaneb haroo ra. M'a noo gomney ra kanj nda Abadantaa, ni Koyoo na albarka danj ni ra.

¹⁵ Ma hongu kanj ni cindi ka tee banjna Misira gandaa ra, Abadantaa, ni Koyoo na ni feeri, woo se ay ga ni noo yaamaroo woo hō.

¹⁶ Nda ni banjnaa nee ma ne: <Ay si baa ya hun ni do>, zama a ga baa ni nda ni borey, de mo a ga saabu ni do,

¹⁷ ma taaji zaa ka hanjaa fun ganboo caraa ga, a ga tee ni banjnaa hala abada. Taka follokaa no n'g'a tee ni konjja se.

¹⁸ A masi tee ma ne ſenday k'a sawal a ma koy, zama a nka goy ma ne jiiri iddu, de mo albahaa kanj n'duu a ga too goykaw banaa cine hinka. Nda n'na woo tee, Abadantaa, ni Koyoo ga albarka danj haya kul kanj n'g'a tee ra.»

Adabba iz'aru jinaa aſariyaa

¹⁹ «Gunde jinaa aru kan hayandi ni adabba beerey nda ibuuney ra, m'a yeeti jere ga Abadantaa, ni Koyoo se. Masi goy nda ni adabba beerey gunde jinaa, masi ni adabba buuney gunde jinaa hinbiroo kosu.

²⁰ Abadantaa, ni Koyoo jine ma adabba gunde jinaa n'aa, ni nda ni alaayaney, jiiri ka kaa jiiri, nongoo kan Abadantaa g'a suuba.

²¹ Nda malal goo a ga, a ga solli, wala danaw no, wala malal beeri dumi kul kan no goo a ga, mas'a kaa sargari Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga.

²² M'a n'aa ni koyrawey ra, boro kan si henan nda boro kan ga henan ga hin k'a n'aa ni mma nee n'aa de sanda takaa kan nda boro ga jeeri wala hira n'aa.

²³ Hayaa hinne kan no, masi kuroo n'aa, m'a mun laboo ra sanda hari.»

16

Borcintaraa jingaroo

¹ «Abib handoo* kayandi, ma Borcintaraa jingaroo tee Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga, zama Abib handoo ra Abadantaa, ni Koyoo na ni fattandi Misira cijinoo ra.

² Borcintaraa jingaroo se ma adabba buuna nda ibeeri kaa sargari Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga, nongoo ra kan Abadantaa g'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra.

³ Jingaroo woo n'aa n'aa n'aa ra masi haya kul n'aa kan ra dolobiri goo, jirbi iyye ma takula n'aa kan ra dolobiri sii, binemarayyan takula, zama cahāyan nda ni fatta Misira gandaa ra. Ni hunaroo kul ra ma hongu hanoo kan ni fatta Misira gandaa ra.

⁴ Dolobiri si hima ka diyandi ni do, ni laboo kul ra jirbi iyye. Hamoo kan n'g'a kaa sargari han jinaa almaaroo ra, haya kul masi kani a ra hala subaa ra.

⁵ N'si hin ka Borcintaraa jingaroo sargaroo kaa koyrawey affoo kul ra kan Abadantaa, ni Koyoo g'i noo ma ne.

⁶ Nongoo hinne kan Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra, nga ra n'ga Borcintaraa jingaroo sargaroo kaa almaaroo ra, waynaa kanyanoo ga, dimmaa kan ga ni fatta Misira.

⁷ M'a hina, m'a n'aa nongoo ra kan Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba. Subbaahoo ra, n'ga willi ka koy ni do.

⁸ Jirbi iddu ma takula n'aa kan ra dolobiri sii, jirbi iyyantoo hane margari kayante ga tee Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga. Masi goy kul tee.»

Jirbiyyewey jingaroo

⁹ «Ma jirbiyye hala cee iyye kabu, ma sintin ka jirbiyye iyyaa kabu hanoo kan cendey ga huru alkama jeeney ra.

¹⁰ Woo banda ga, ma Jirbiyyewey jingaroo tee Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga. Sargaroo kan n'g'a kaa nda ni bon ma sawa nda albarkaa kan Abadantaa, ni Koyoo n'a dan ni ra.

¹¹ Ma paali Abadantaa, ni Koyoo jine nongoo ra kan a n'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra, ni, nda ni iz'aroo, nda ni ize woyoo, nda ni ban'naa, nda ni kon'naa, nda Lewi bora kan goo ni koyrawey ra, nda taabu'oo, nda alyatimoo, nda woyoo kan kur'noo buu kanyan goo ni bande.

¹² Ma hongu kan ni cindi ka tee ban'na Misira, ma gaabandi ka yaamarey kul ka dira.»

Tendewey jingaroo

¹³ «Ma Tendewey jingaroo tee jirbi iyye waati kan ni attamoo nda ni alaneb haroo heгаа tee.

---

* 16:1 16.1 Fattaroo 13.4.

¹⁴ Ma jaali jingaroo ra, ni, nda ni iz'aroo, nda ni ize woyoo, nda ni bapnaa, nda ni konnaa, nda Lewi bora, nda taabuŝoo, nda alyatimoo, nda woyoo kaŋ kurpoo buu kaŋ goo ni koyrawey ra.

¹⁵ Ma jingaroo tee jirbi iyye Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga nongoo ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba, zama Abadantaa, ni Koyoo ga albarka daŋ ni hegawey kul ra, nda goyey kul kaŋ ni kabey g'i tee, n'ga duu jaali beeri.

¹⁶ Jiiroo ra cee hinza, jamaa arey kul ga hima ka kaa Abadantaa, ni Koyoo jine nongoo kaŋ a g'a suuba ra: Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo ra, nda Jirbiyyewey jingaroo ra, nda Tendewey jingaroo ra. Boro si kaa Abadantaa jine kabe koonu.

¹⁷ Boro foo kul ga hayaa noo kaŋ a ga hin a, ka sawa nda albarkaa kaŋ Abadantaa n'a daŋ a ra.»

Aŝariyawey kaŋ gorandi alkaaley se

¹⁸ «Ma alkaaliyaŋ nda ŝenni toonandikawyaŋ gorandi koyrawey kul ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'i noo ma ne, hugu ka koy hugu, i ma jamaa ciiti nda ŝerretaray.

¹⁹ Masi ciiti ŝiirandi, masi borey bisandi cere, masi sufuray taa, zama sufuray mma lakkalkoyney danandi, a ga boro ŝerrantey ŝennoo ŝiirandi.

²⁰ Ma hanse ka gaabandi ŝerretaray ga, hala ma duu ka huna, de ma gandaa mayray kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.»

Tooru ganayan harramandi

²¹ «Masi bundu tee Aŝera tooru k'a sinji Abadantaa, ni Koyoo sargari tonadogoo kaŋ n'g'a tee ni boŋ se jeroo ga.

²² Masi tondi tee tooru k'a kayandi k'a gana, haya no kaŋ Abadantaa, ni Koyoo ga konna a.»

17

¹ «Masi haw, wala feeji, wala hancin kaŋ ra malal wala dori goo kaa sargari Abadantaa, ni Koyoo se: almuhal no Abadantaa, ni Koyoo do.

² Koyrawey kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'i noo ma ne, nda a gar kaŋ affoo i ra aru wala woy goo kaŋ ga haya tee kaŋ si kan Abadantaa, ni Koyoo se, ka nga amaanaa dunbu,

³ ka koy tanayaŋ gana ka sujudu i se, wala waynaa jine, wala handoo, wala beenaa handarawey, haya kaŋ man'ti woo kaŋ ay n'a har,

⁴ nda i kate ma ne alhabaroo, wala ni nka maar'a, ma hanse ka ceeci ka guna wala cimi no, wala a teendi, wala almuhaloo woo teendi Izirayel ra.

⁵ Ma aroo din wala woyoo din kaŋ na goy futaa woo tee ka fatta ka koy koyraa miŋoo ga, aroo wala woyoo, war m'a warra nda tondi k'a wii, a ga buu.

⁶ Boro kaŋ ga hima nda buuyan ga wiiyandi seede hinka wala ihinza ŝennoo ga. A si wiiyandi seede folloku ŝennoo ga.

⁷ Seedewey ti boro jinawey kaŋ ga ka kabe jer k'a kar k'a wii, woo banda ga, jamaa kul. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.»

Ciiti ŝendey ŝennoo

⁸ «Nda boro wiiyan ŝenni, wala cere hooyan haya ga, wala cere marayyan, cere hooyan kul kaŋ tee ni koyrawey ra, de nga ciitoo ga ŝendi ma ne, ma tun ka žigi ka koy nongoo ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba.

⁹ Ma koy sargari juwalkey do kaŋ ti Lewi borey, nda alkaaloo kaŋ hanoo din goo nga goy zaarey ra, ma ceeci, de i ga takaa har ma ne kaŋ nda ciitoo dunbandi.

¹⁰ Ma dira nda takaa kaŋ nda i na ciitoo dunbu ma ne nongoo ra kaŋ Abadantaa n'a suuba, ma gaabandi ka dira nda takaa kaŋ nda i n'a har ma ne.

11 Ma dira nda ašariyaa kaŋ i g'a har ma ne, nda ciitoo kaŋ i g'a har ma ne. Masi šiiri ni kabe hennaa wala ilaalaa ga ciitoo zaaboo šennoo se kaŋ i g'a har ma ne.

12 Boro kaŋ ga fooma, a si haŋajer sargari juwalkaa se kaŋ ga kay no din ka goyey tee Abadantaa, ni Koyoo se, a si haŋajer alkaaloo se, bora din ga buu. Woo ra, n'na ifutu kaa Izirayel ra.

13 Jamaa kul ga maar'a, i ga hunbur, i si yee ka fooma.»

Hayey kaŋ kokoy ga hima k'i tee

14 «Waati kaŋ ni huru gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne, waati kaŋ n'n'a mayray, ni goro a ra, de ni nee: <Ay ga kokoy gorandi ay boŋ, sanda takaa kaŋ gandawey kul kaŋ g'ay kuubi k'ay bere g'a tee>,

15 n'ga hima ka kokoy gorandi ni boŋ, bora kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba, ni armey ra ma boro foo gorandi. Masi yaw gorandi ni boŋ kaŋ man'ti ni armaa.

16 Amma war kokoyoo masi duu bari boobo, a masi jamaa yeeti Misira mo ka duu bari boobo, zama Abadantaa nka nee war se: <War masi yee ka yee nda fondaa din.>*

17 A masi duu woy boobo, hala binoo masi koy mooru, a masi duu nzorfu kaaray nda wura kaŋ ga hanse ka boobo.

18 Waati kaŋ a goro nga kokoy gorodogoo ra, ašariyaa din kaŋ sargari juwalkey kaŋ ti Lewi borey n'a noo a se, a g'a hantum tiira tana ra k'a jisi nga boŋ se.

19 A ga hima ka bara a kone, de a m'a caw nga hunaroo kul ra, hala a ma wan ka hunbur Abadantaa, nga Koyoo, de a ma ašariyaa woo šenney kul nda nga hantumey wey kul dii k'i ka dira,

20 hala a masi koy bine beeray nga armey ga, de a masi šiiri yaamaroo se nga kabe hennaa wala ilaalaa ga, hala a ma duu ka duu aloomur nga kokoytaraa ra Izirayel game, nga nda nga izey.»

18

Sargarey si nondi kala Lewi borey se

1 «Sargari juwalkey kaŋ ti Lewi boro nda Lewi alkabiilaa kul sii nda baa, i sii nda tubu Izirayel bande. I si huna nda kala sargari tonantey kaŋ nondi Abadantaa maapoo ga nda hayey kaŋ nondi a se.

2 I sii nda tubu ngi armey game, Abadantaa ti ngi tuboo sanda takaa kaŋ nda a n'a har i se.*

3 Hayey ne kaŋ sargari juwalkey ga duu ey jamaa ga, borey kaŋ ga sargari kaa, a ma tee haw, wala feeji, wala hancin. Kaboo, nda warkandoo, nda borkotoo ga nondi sargari juwalkey se.

4 M'a noo ni alkamaa hegaa ize jina-jinawey, nda ni alaneb hari jinaa, nda ni jiyoo hegaa ize jina-jinawey, nda ni adabba buuney hinbiri jina-jinawey.

5 Zama nga no Abadantaa, ni Koyoo n'a suuba alkabiilawey kul game, hala a ma kay ka goy Abadantaa maapoo ga, nga nda nga iz'arey waati kul.

6 Nda Lewi boro hun ni koyrawey affoo ra, nongu kul kaŋ ra a goo Izirayel ra, waati kul kaŋ ga kan a se, a ga hin ka koy nongoo ra kaŋ Abadantaa g'a suuba.

7 A ga goy Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga, sanda nga armey kul kaŋ ti Lewi borey kaŋ ga kay no din Abadantaa jine.

8 Nga bagaa ŋaahayaa ga sawa nda cindey wanoo kaŋ sii woo kaŋ a ga duu a nga baabey tuboo jinawey neereroo ra.

9 Waati kaŋ ni huru gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne masi gandawey wey almuhaley denden.»

* 17:16 17.16 Fattaroo 14.10–13. * 18:2 18.2 Kabuyaney 18.20.

Taari annabey nda annabi cimoo

¹⁰ «Boro kul masi garandi ni do kaŋ ga nga iz'aroo wala nga ize woyoo dan nuune ra k'a tee sargari, boro kul kaŋ ga gunandi, wala a ga alkurra kar, wala walikarkaw, wala kottekoyni,

¹¹ wala sawcikaw, wala bukaw tunandikaw, wala gunandikaw, wala bukaw hãakaw.

¹² Boro kul kaŋ ga hayey wey tee na almuhal tee Abadantaa se, almuhaley wey maaganda se Abadantaa, ni Koyoo ga dumey gaaray ni jine.

¹³ Ni dira takaa ma henan Abadantaa, ni Koyoo bande.

¹⁴ Zama dumey din kaŋ n'g'i gaaray mma haŋajer alkurakarkey nda gunandikey se. Amma ni, Abadantaa, ni Koyoo mana yadda ma hayey wey tee.

¹⁵ Abadantaa, ni Koyoo ga annabi foo tunandi ni game, ni armye ra, sanda ay cine, war ma haŋajer a se.

¹⁶ Woo hunday ti hayaa kaŋ n'n'a wiri Abadantaa, ni Koyoo ga Horeb, jamaa margaroo hane, kaŋ n'nee: <Ya si yee ka maa Abadantaa, ay Koyoo jindoo, ya si yee ka dii nuune beeroo woo, hala ya si duu ka buu.>†

¹⁷ Abadantaa nee ya ne: <Woo kaŋ i n'a har ga boori.

¹⁸ Ay ga annabi foo tunandi ngi armye game sanda ni cine, ay g'ay ŝenney dan miŋoo ra, a ga hayaa kul har i se kaŋ nda ay g'a yaamar.

¹⁹ Boro kaŋ mana haŋajer ay ŝenney se, wey kaŋ a g'i har ay maŋoo ga, agay no ma bora hãa nda ey.

²⁰ Amma annabi kaŋ meebeeray ka ŝenni har ay maŋoo ga kaŋ nda ya n'a yaamar a m'a har, wala nda a ŝelaŋ koy tanayaŋ maŋey ga, annaboo din ga hima ka buu.>

²¹ A ga hin ka tee ma ni boŋ hãa ka nee: <Taka foo nda ir ga ŝennoo bay kaŋ Abadantaa man'a har?>

²² Waati kaŋ annaboo ŝelaŋ Abadantaa maŋoo ga, de hayaa kaŋ a n'a har mana tee, ŝennoo woo Abadantaa man'a har. Meebeeray nda annaboo n'a har. Masi hunbur annaboo din.»

19*Koyrawey kaŋ ga boro ga nga boŋ talfi*

¹ «Waati kaŋ Abadantaa, ni Koyoo na dumey tuusu kaŋ Abadantaa, ni Koyoo ga ni noo ngi gandaa, waati kaŋ n'n'i gaaray, de ni goro ngi koyrawey nda ngi hugey ra,

² ni gandaa kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne m'a mayray, ma koyra hinza dan jere ga a ra.

³ Gandaa kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu, m'a zamna ihinza. Ma fondoyaŋ tee kaŋ ga koy nongu hinzaa ra, woo ra boro wiikaw ga hin ka zuru ka koy nga boŋ talfi i ga.

⁴ Hayaa ne kaŋ ra boro wiikaa ga hin ka zuru hala nga hundoo ma hallasi: bora kaŋ na nga cinaa wii bila nda ma muray, ka gar man'ti konnari se,

⁵ nda a koy hawsaa ra, nga nda nga cinaa ka tuuri dunbu, de kaboo na daaŝoo kar waatoo kaŋ a ga baa nga tuuroo zafa, de daaŝi-izoo hun bundoo ga, a duu nga cinaa, a buu, bora ma zuru ka koy koyrawey wey affoo ra hundoo ma hallasi,

⁶ Nda man'ti woo, bukaa faasakaa, nga futay beeroo ra, masi koy a gaarandi ka duu a, zama fonda ga kuu, a masi koy duu a k'a wii, ka gar a si hima ka wiiyandi, zama man'ti a mma konna nga cinaa.

⁷ Woo se, ay ga ni yaamar ka nee: <Koyra hinza dan jere ga ni boŋ se.>

⁸ Nda Abadantaa, ni Koyoo na ni laboo beerandi sanda takaa kaŋ nda a n'a ŝee ni baabey se, nda a na ni noo gandaa kul kaŋ a na nga allaahidoo zaa ni baabey se,

† 18:16 18.16 Zamnaa 5.25; Fattaroo 20.19.

⁹ woo ra n'ga koyra hinza tonton ihinzaa woo ga. Amma hayaa kaŋ no man'ti kala yaamaroo woo kul kaŋ nda ay ga ni yaamar hõ gaabandi k'a dii, de m'a ka goy, ma baa Abadantaa, ni Koyoo ka hanga nga fondawey waati kul.

¹⁰ Takaa woo ra boro kaŋ mana haya kul tee kuroo si munandi gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu, de mo kuri alhaku sii ni ga.

¹¹ Amma nda boro ga konna nga cinaa, nda a na kumsay hirri a se, de a gaaru a se k'a kar buuyan karyan, affaa buu, nda a zuru ka koy koyrawey wey affoo ra,

¹² koyraa boro beerey ma boro sanba k'a dii, i g'a noo bukaa faasakaa se hala a ma duu ka buu.

¹³ Masi hinna a se, bora wii k'a kaa Izirayel ra kaŋ na bora wii kaŋ mana haya kul tee hala ma duu gomni.»

Labeŋ hirrey ašariyaa

¹⁴ «Ni tuboo laboo kaŋ n'ga duu a gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne m'a mayray, masi ni cinaa laboo hirrey kaŋ boro jina-jinawey n'i dan kaa dogey ra.»

Seedewey goyoo

¹⁵ «Seede folloku masi kay ka laybu wala zunubu kul kaŋ no tabatandi, zunubu kul kaŋ no zunubey ra kaŋ ga hin ka teendi, haya si tabatandi kala seede hinka wala ihinza ŝennoo ga.

¹⁶ Nda taari seede tun ka ifutu dan boro ga,

¹⁷ boro hinkaa kaŋ ga kakaw ga kay Abadantaa jine, nda sargari juwalkey jine, nda alkaaley jine kanyan hanoo din goo ngi goy zaarey ra.

¹⁸ Alkaaley ma hanse ka ceeci ka guna, nda i bay kaŋ seedaa man'ti kala taari seede, taari no a dan nga armaa ga,

¹⁹ woo ga, war ga hayaa tee a se kaŋ a baa nga m'a tee nga armaa se. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.

²⁰ Borey jerey ga maar'a, de i ga hunbur. I si goy futaa woo cine tee war game koyne.

²¹ Masi hinna bora woo cine se: hundi no ma hundi bana, moo no ma moo bana, hiŋe no ma hiŋe bana, kabe no ma kabe bana, cee no ma cee bana.»

20

Wongu ašariyawey

¹ «Waati kaŋ ni koy ni iberey wongu, de n'ga dii bariyan, nda bari torkayan, nda jama kaŋ bisa ni waney, masi hunbur ey, zama Abadantaa, ni Koyoo kaŋ na ni žigandi ka hun Misira gandaa ra goo ni bande.

² Nda war ga koy wongoo ra, sargari juwalkaa ga man ka ŝelan jamaa se.

³ A ga nee i se: <Haŋajer, Izirayel! War ga koy hõ ka war iberey wongu. War gaahamey masi buu, war masi hunbur, war masi zalba, war masi jiti jiney ra.

⁴ Zama Abadantaa, war Koyoo ga dira war bande, ka war iberey wongu war se, ka war hallasi.>

⁵ Šenni toonandikey ga nee jamaa se: <May no ma hugu taaga cin, de a si jin ka huru a ra? Bora ma willi nga do, a masi koy buu wongoo ra, boro tana ma kaa ka tee boro jinaa kaŋ ga huru a ra.

⁶ May no ma alaneb faari tee, de a mana izey ŋaa jina? Bora ma willi nga do, a masi koy buu wongoo ra, boro tana ma kaa ka izey ŋaa.

⁷ May no ma woy cewoo dii, de a man'a zaa jina? Bora ma willi nga do, a masi koy buu wongoo ra, boro tana m'a zaa.>

⁸ Šenni toonandikey ga koy a ga ka šelan jamaa se, i ga nee: <May no ma hunbur? May no binoo hun? Bora ma willi nga do, a masi koy nga armey biney hasara sanda nga takaa.>

⁹ Waati kañ šenni toonandikey šelan ka ben jamaa se, i ga wongu-izey jineboroyan dan jamaa jine.

¹⁰ Waati kañ ni man koyra k'a wongu, ma koyraa borey noo fondo i ma alaafiya tee war bande bila wongu.

¹¹ Nda a yadda alaafiya, de a na nga koyraa mijney feeri ma ne, jamaa kul kañ goo a ra ga goy ma ne nda gaabi, i ga tee ni bañney.

¹² Nda a mana yadda ka alaafiya tee war bande bila wongu, nda na ni wongu, m'a wanga k'a dan game.

¹³ Abadantaa, ni Koyoo g'a dan ni kaboo ra, arey kul kañ goo nga jamaa ra, n'g'i wii nda takuba.

¹⁴ Woyey, nda zankey, nda adabbawey, nda haya kul kañ goo koyraa ra, nga alganiimaa kul, n'ga nga hayey kul taa. N'ga alganiimaa ŋaa kañ n'duu a ni iberey ga, woo kañ Abadantaa, ni Koyoo n'a noo ma ne.

¹⁵ Takaa woo no n'ga tee koyrawey kul se kañ ga hanse ka mooru ni kanyan sii gandawey wey koyrawey ra kañ ra n'ga kaa ka goro.

¹⁶ Amma dumey wey koyrawey kañ Abadantaa, ni Koyoo g'i noo ma ne sanda tubu, masi hundi nan ba haya foo ra kañ ga hunsar.

¹⁷ Ma Heti borey, nda Amor borey, nda Kanan borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey halaci sōy sanda takaa kañ nda Abadantaa, ni Koyoo na ni yaamar,

¹⁸ hala i masi war waanandi almuahaley kul kañ i g'i tee ngi koyey se, ka zunubu tee Abadantaa, war Koyoo se.

¹⁹ Koyra kañ ni gay n'g'a wanga k'a dan game k'a wongu k'a dii, masi daaši ka tuurey zafa. Ma tuurey din izey tee meehunay, mas'i dunbu. Saajoo tuuroo adamize no kañ n'g'a wanga k'a dan game wala?

²⁰ Amma n'ga hin ka tuurey halaci, m'i dunbu, wey kañ n'ga bay kañ i si ŋandi. N'ga hin k'i ka wongu jinay tee ka koyraa kañ ga ni wongu wanga k'a dan game hala waati kañ ra a kañ.»

21

Boro bukaw kañ boro wiikaa mana bayrandi ašariyaa

¹ «Nda gandaa kañ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne m'a mayray ra boro kañ i n'a wii garandi hawsaa ra bila nda bora kañ n'a wii ma bayrandi,

² ni boro beerey nda alkaaley ga fatta ka nga mooruyanoo neeši k'a dii bukaa do ka koy koyrawey ga kañ ga man a ga.

³ Waati kañ koyraa kañ ga man bukaa ga bayrandi, koyraa din boro beerey ga haw zan zaa kañ mana bay ka goy kul tee, a mana bay ka tinay-zaa-bundu jeeje.

⁴ Koyraa din boro beerey ga hawoo ka doo hari do kañ si kogu, kañ ra beerimaw mana bay ka tee, dumi mana bay ka sayandi a ra. No din ra i ga hawoo jindebandaa kayri haroo mijnoo ga.

⁵ Waatoo din sargari juwalkey kañ ti Lewi borey ga man kate, zama Abadantaa, ni Koyoo n'i suuba i ma goy nga se, i ma gaara Abadantaa maapoo ga, ngi no ma ciiti dunbu yenje dumi kul nda marayyan dumi kul kañ no.

⁶ Koyraa din boro beerey kul, wey kañ ti bukaa boro maanawey, ga ngi kabey jumay haw zanoo ga kañ i na jindebandaa kayri haroo mijnoo ga.

⁷ I ga nee: <Ir kabey mana kuroo woo mun, ir moyey mana dii nga dooriyanoo.

⁸ Abadantaa, zunubu tuusuyanoo tee, ni jamaa Izirayel se kanj n'n'a sawal. Masi kuri kanj mana haya kul tee danj ni jamaa Izirayel game.> Takaa woo nda kuroo alhakoo ga yaafandi i se.

⁹ Ni, boro kanj mana haya kul tee kuroo kanj mun kaa war game, zama n'ga hima ka haya tee kanj ga šerre Abadantaa jine.»

Konja kanj duwandi wongu ra hiijaa ašariyaa

¹⁰ «Waati kanj ni koy ni iberey wongu, de Abadantaa, ni Koyoo n'i danj ni kaboo ra, n'n'i tee banjayan,

¹¹ nda n'dii konjey ra woy kanj kunturoo ga hennay, ni bag'a, n'n'a zaa wande,

¹² ma koy nda a ni hugoo do. A ma nga boŋoo cebu, a ma nga kabeboyey kaa,

¹³ konjataray darbaa ga hun a ga, a ga goro ni do, a ga nga baaba nda nga naa hēe handu foo timmante. Woo banda ga, ma koy a do, ma hiiji a, a ga tee ni wandoo.

¹⁴ Nda a si kan ma ne koyne, m'a nanj a ma koy nongu kanj kan a se, n'si hin k'a neere, n'si hin k'a danj tamtaray, zama n'n'a tee ni wandoo.»

Iz'aru jinaa ašariyaa

¹⁵ «Nda aru kanj goo nda wande hinka, ga baa affoo, a si baa affaa, a goo nda iz'aruyan woo kanj a ga bag'a ga nda woo kanj a si bag'a ga, de iz'aru jinaa man'ti kala woyoo kanj a si bag'a wane:

¹⁶ han kanj a ga nga tuboo tee nga iz'arey game, a sii nda fondo ka woyoo kanj a ga bag'a izoo tee iz'aru jinaa woyoo kanj a si bag'a wanoo jine, zama nga ti gunde jinaa.

¹⁷ A ma yadda kanj woyoo kanj a si bag'a iz'aroo ti gunde jinaa, a m'a noo baa hinka almaanoo kul ra. Iz'aroo woo ti ize jinaa kanj hun nga gaaboo ra. A ga duu hayey kanj gunde jinaa ga hima ka duu ey.»

Iz'aru turante ašariyaa

¹⁸ «Aru kanj goo nda iz'aru turante, hiješenda kanj si hanjajer nga baaba se, a si hanjajer nga naa se, nda i n'a hoyray, amma a mana hanjajer i se,

¹⁹ baaboo nda paŋoo m'a dii k'a fattandi ka koy nda a nga koyraa boro beerey do, nga koyraa miŋoo ga.

²⁰ I ma nee koyraa boro beerey se: <Ir iz'aroo ne, turante no, hiješenda no, a si hanjajer ir se, izefutu no, harifutu hanjawan no.>

²¹ Koyraa arey kul m'a warra nda tondi k'a wii, a ga buu. Woo ra n'ga ifutu kaa war game. Izirayel kul ga maar'a, de i ga hunbur.»

Borey kanjandandi bundu ga ka wiiyandi ašariyaa

²² «Nda aru na zunubu tee kanj ga hima nda buuyan, de a wiiyandi, n'n'a deejii bundu ga,

²³ nga bukaa masi cijinoo tee bundoo ga, a tilasu zaari follokaa ra m'a fiji, zama boro kanj deejandi man'ti kala haya kanj Irkoy n'a laali. Masi gandaa žiibandi kanj Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne a ma tee ni tuboo.»

22

Gaakasinay ašariyaa

¹ «Nda ni armaa hawoo, wala nga feejoo, wala nga hancinoo dere, de n'dii a, masi bisa a ga, masi goro man'a ka koy ni armaa do.

² Nda ni armaa si man ni, wala n's'a bay, ma adabbaa dii ni hugoo do, a ma cindi ni do hala waati kanj ni armaa kaa k'a ceeci, m'a yeeti a se.

³ Takaa follokaa no n'ga tee nga farkaa se, takaa din da nga bankaaraa se, ma takaa follokaa tee haya kul kanj dere ni armaa se, de n'duu a, n'si hin ka bisa a ga.

⁴ Nda n'dii ni armaa farkaa wala nga hawoo kanj fondaa ra, masi bisa a ga, a tilasu m'a gaa k'a tunandi.»

Ašariya tanayan

⁵ «Woy masi aru bankaaray danj, aru masi woy darbay danj. Boro kul kanj na woo tee, almuhal no Abadantaa, ni Koyoo se.

⁶ Nda ni fondaa ga n'dii ciraw teji, tuuri dumi kul kanj no ga wala laboo ga, izeyan bara a ra wala guuri, nanoo ga kani izey ga wala guurey ga, masi nanoo zaa nda izey.

⁷ A tilasu ma nanj nanoo ma koy jina ma izey hinne zaa. Woo ra n'ga duu gomni, n'ga duu aloomur.

⁸ Nda n'na hugu taaga cin, ma kunga cin beeneheroo ga, hala masi duu ka kuri alhaku danj hugoo ga nda boro hun a ga ka kanj.

⁹ Masi dumi tana say ni alaneb faaroo ra, nda n'n'a woo tee, hayaa kul kanj n'n'a say ga yeetandi jere ga Irkoy se, nga nda alaneb faaroo hegaa.

¹⁰ Masi haw nda farka danj cere ga ka beeri.

¹¹ Masi bankaaray nda šukka kanj teendi nda alman haabu nda lenj šukka.

¹² Ma buzu-buzu danj ni darbaa kanj goo ni jindoo ra kanje taacaa ga.»

Kakawyan woy here

¹³ «Nda aru hiiji woy, a marga nda a, woo banda ga, a man'a bag'a,

¹⁴ nda a na attabiya futu har a ga ka maapoo futandi ka nee: <Ay na woyoo woo zaa, ay marga nda a, ya na kabe gar a ga.>

¹⁵ Woo ga, woysogaa baaba nda nanoo ga kaboo silbawey zaa k'i ka koy koyraa boro beerey do koyraa mipoo ga.

¹⁶ Woysogaa baaba ga nee boro beerey se: <Ay n'ay ize woyoo noo aroo woo se wande, a si bag'a.

¹⁷ Nga ne, a na šenniyanj har nga attabiyaa ga ka nee: “Ya na dii ni ize woyoo ga kabe silbawey.” Ka gar ay ize woyoo kaboo silbawey ne zaara ga.> I ga zaaraa daaru koyraa boro beerey jine.

¹⁸ Koyraa din boro beerey ga aroo dii k'a gooji,

¹⁹ i g'a zukandi nzorfu kaaray tamma bonj zangu (100) kanj i g'i noo woysogaa baaba se, zama a nka Izirayel woysogoo kanj mana aru bay maapoo futandi. A ga cindi ka tee nga wandoo, a si hin k'a fay kullihinne a ga huna.

²⁰ Amma nda hayaa tee cimi, kaboo silbawey mana diyandi woysogaa ga,

²¹ i ga woysogaa fattandi baaboo hugoo mipoo ga, koyraa borey g'a warra nda tondi k'a wii, a ga buu, zama almunkar no a n'a tee Izirayel ra, ka woykuurutaray tee nga baaba hugoo ra. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.

²² Nda aru garandi a ga kani nda woyhiiji, ihinkaa kul ga wiiyandi, aroo kanj kani nda woyoo nda woyoo hunday. Ifutu kaa Izirayel ra.

²³ Nda woysogoo kanj si aru bay, aru n'a wiri, de aru tana dii a koyraa ra ka kani nda a,

²⁴ war ma ngi boro hinkaa kul fattandi koyraa mipoo ga, war m'i warra nda tondi k'i wii, i ga buu. Woysogaa ga buu, zama a mana kaati koyraa ra ka borey cee. Aroo ga buu, zama a nka kanj nga cinaa wandoo ga. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.

²⁵ Amma nda hawsaa ra aroo dii woysogoo kanj wirandi, nda aroo n'a dii ka kani nda a, aroo hinne kanj kani nda a no ma wiiyandi.

²⁶ Masi haya kul tee woysogaa se, woysogaa mana zunubu kul tee kanj ga hima nda buuyan. A ga hima nda boro kanj kanj nga cinaa ga k'a wii.

²⁷ Zama hawsaa ra a duu a, woysogaa kaati, amma boro kul sii no kanj g'a hallasi.

²⁸ Nda aru dii woysogoo kanj si aru bay kanj mana wirandi, a kanj a ga ka kani nda a, de i n'i gar a ra,

²⁹ aroo kaŋ kani nda woysogaa ga nzorfu kaaray tamma boŋ woysuu (50) noo woysogaa baaba se, zama a nka kaŋ a ga, a g'a tee nga wandoo, a si hin k'a fay kullihinne a ga huna.»

23

¹ «Boro kul masi marga nda nga baaba wandoo, baaboo kaynandiyan no.»

Borey kaŋ si huru Abadantaa jamaa ra

² «Aru kaŋ maamey tutubandi, wala arutaraa dunbu ka hun a ga si huru Abadantaa jamaa ra.

³ Alharam si huru Abadantaa jamaa ra. Ba nga hayroo iwoyantoo (10to) si huru a ra.

⁴ Amon boro nda Mowab boro si huru Abadantaa jamaa ra. Ba ngi hayroo iwoyantoo (10to) si huru Abadantaa jamaa ra hala abada.

⁵ Zama i mana kaa ka war kubay nda ŋaayan nda hari fondaa ra, waatoo kaŋ war fatta Misira, de mo i na Balam, Bewor iz'aroo kaŋ hun Petor koyraa ra kaŋ goo Mezopotami sufuray a ma war danga.

⁶ Amma Abadantaa, ni Koyoo mana yadda ka haŋajer Balam se. Abadantaa, ni Koyoo na dangaroo barmay ma ne k'a tee gaarari, zama Abadantaa, ni Koyoo nka baa ni.

⁷ Abada masi ngi alaafiyaa nda ngi gomnoo ceeci kullihinne n'ga huna.

⁸ Masi Edom boro dii harramante, zama ni armaa no, masi Misira boro dii harramante, zama ni nka goro ka waati tee nga gandaa ra.

⁹ Ngi hayroo, hala ihinzantoo ga hin ka huru Abadantaa jamaa ra.»

Jamaa kaloo ga hima ka henan

¹⁰ «Waati kaŋ ni koy ni iberey wongu, ma mooru ifutu kul.

¹¹ Nda aru goo ni do kaŋ si henan, zama cijinoo ra nga almaaniyoo mun a ga, a ga hima ka fatta jamaa kaloo se taray, a masi huru kaloo ra.

¹² Alaasaroo ra, a ma jumay nda hari, waynaa kanyanoo ga, a ga hin ka huru jamaa kaloo ra.

¹³ Ma nongu tee jere ga, jamaa kaloo se taray, no din ra n'ga koy.

¹⁴ Kuumu ma bara ni jinawey ra, nda n'koy saaji, ma guusu kaa, de ma ni žiiboo fiji.

¹⁵ Zama Abadantaa, ni Koyoo ga dira jamaa kaloo game ka ni hallasi ka ni iberey daŋ ni kaboo ra. Ni jamaa kaloo ma henan hala a masi dii ni do albasi kul, de a masi hun ni bande.»

Tam kaŋ zuru ašariyaa

¹⁶ «Masi tam kaŋ zuru nga koyoo ga ka kaa ka tugu ni do, yeeti nga koyoo se.

¹⁷ A ga goro ni do, ni jamaa game nongoo kaŋ a n'a suuba ra, ni koyrawey affoo ra, nongoo kaŋ kan a se, mas'a žilla.»

Zinaa kaŋ ga teendi tooru hugey ra

¹⁸ «Izirayel ize woyey game, zinaa kaŋ ga teendi tooru hugey ra masi teendi war do, Izirayel iz'arey game, zinaa kaŋ ga teendi tooru hugey ra masi teendi war do.

¹⁹ Woy zinateeri banaa wala aru zinateeri banaa, masi kate nda a Abadantaa, ni Koyoo hugoo ra, ka meefur kul kaŋ no bana, zama ngi boro hinkaa kul man'ti kala almuhul Abadantaa, ni Koyoo se.»

Garaw nda albaha

²⁰ «Masi garaw ni armaa se ka albaha dii a ga: mas'a tee nooru ra, mas'a tee ŋaayan ra, mas'a tee haya kul ra kaŋ ga garawandi ka duu albaha.

²¹ N'ga hin ka albaha dii yaw ga, amma ni armaa, mas'a dii a ga, hala Abadantaa, ni Koyoo ma albarka dan ni kabe goyey kul ra, gandaa ga kan ra n'ga huru k'a mayray.»

Meefur ašariyaa

²² «Nda n'na meefur zaa Abadantaa, ni Koyoo se, masi gay man'a kaa, zama šikka sii, Abadantaa, ni Koyoo ga ni hãa nda a, nda woo teendi, a ga tee ma ne zunubu.

²³ Nda n'na ni boŋ dii mana meefur zaa, mana duu zunubu.

²⁴ Amma haya kan ni mijoo n'a har, m'a tee ka sawa nda meefuroo kan n'n'a zaa nda ni boŋ Abadantaa, ni Koyoo se, woo kan ni mijoo n'a har.»

Ka ŋaa ni cinaa faaroo ra ašariyaa

²⁵ «Nda ni huru ni cinaa alaneb faaroo ra, n'ga hin ka alaneb-izey ŋaa nda woo kan ma ne hala ma kungu, amma masi dan ni jinaa ra.

²⁶ Nda ni huru ni cinaa taasu faaroo ra, n'ga hin ka jeeni kaa nda ni kabey, amma masi cendi dan ni cinaa taasoo ra.»

24

Woy kan fay ašariyaa

¹ «Nda aru na woy zaa hiijay, de woyoo mana kan a se koyne, zama a dii woyoo ga haya kan si tee a se, a ma fay-kaddaasu hantum a se. Nda a n'a noo a se, a m'a fattandi nga do.

² A ga fatta a do, a ga koy, a ga hin ka tee aru tana se wande.

³ Nda aroo woo mo si bag'a, a ma fay-kaddaasu hantum a se. Nda a n'a noo a se, a m'a fattandi nga do. Wala nda aroo kan n'a zaa buu,

⁴ aru jinaa din kan n'a nan si hin k'a zaa wande koyne, zama a si halal a se, almuhal no Abadantaa jine. Masi zunubu dan gandaa ga kan Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu.»

Aru hiiji taaga ašariyaa

⁵ «Aruhiiji taaga si koy wongu, de mo jeraw kul masi huru a ga, haya kul s'a dii hala jiiri foo nga hugoo sabbu se, a ma woyoo kan a hiiji a jaalandi.»

Tolme ašariyaa

⁶ «Masi fufutondi dii tolme, masi fufutondi-izoo mo dii. Nda n'n'a woo tee, a ga hima nda hundi no n'n'a dii tolme.»

Boro zaayan ašariyaa

⁷ «Nda boro diyandi kan na nga armaa zay Izirayel borey ra k'a dan baŋpataray wala a n'a neere, goy futu teekaa ga wiiyandi. Woo ra n'ga ifutu kaa war game.»

Jiray ašariyaa

⁸ «Ni boŋ hawgay jiray ga, ma hanse ka lakkal dan a se, de ma hayaa kul tee nda takaa kan nda sargari juwalkey kan ti Lewi boro g'a cawandi ma ne. War ma gaabandi ka goy nda woo kan nda ay na sargari juwalkey yaamar.

⁹ Hongu hayaa kan Abadantaa, ni Koyoo n'a tee Maryama se fondaa ra waatoo kan war ga fatta Misira.*»

Tolme ašariyaa koyne

¹⁰ «Nda ni garaw ni cinaa se, masi huru nga hugoo ra ka tolme dii,

¹¹ ni mma cindi taray, boraa kan se n'ga garaw ga kate ma ne tolmaa taray.

¹² Nda talka no, masi nan nga tolmaa ma kani ni do.

* 24:9 24.9 Kabuyaney 12.10.

¹³ Ma gaabandi ka tolmaa yeeti a se waynaa kanjanoo ga hala a ma kani nga bankaaraa ra, a ma gaara ma ne. Šerretaray no ma ne Abadantaa, ni Koyoo do.»

Goykaw-ize ašariyaa

¹⁴ «Masi goykaw-ize talka wala alfukaaru šiita, a ma tee ni armey wala ni yawey affoo kan ga goro ni gandaa koyrawey ra.

¹⁵ M'a noo nga zaaroo goyhayoo za waynaa mana kan, zama talka no, a ga too a ga. Nda man'ti woo, a ga kaati ka Abadantaa cee ni ga, de n'ga duu zunubu.»

Boro foo kul ga tuuru nga boŋ maapoo ga

¹⁶ «Baabey si wiiyandi izey maaganda se, izey si wiiyandi baabey maaganda se. Boro foo kul ga wiiyandi nga boŋ zunuboo maaganda se.»

Haya kan ga nanandi talkey se

¹⁷ «Masi yaw nda alyatim tooŋe, masi woy kan kurpoo buu bankaaraa dii tolme.

¹⁸ Ma hongu kan ni cindi ka tee baŋŋa Misira, Abadantaa, ni Koyoo na ni feeri. Woo se ay ga ni yaamar ma šennoo woo ka goy.

¹⁹ Waati kan n'ga ni faaroo hegay, de ni dirŋa jeeni ni faaroo ra, masi willi ka koy a zaa. A man'ti kala yawoo, nda alyatimoo, nda woyoo kan kurpoo buu wane. Nda n'n'a woo tee, Abadantaa, ni Koyoo ma albarka dan ni kabe goyey kul ra.

²⁰ Waati kan n'ga ni zaytu-izey som, masi yee a ga ka wey kan cindi a ga dogu. A man'ti kala yawoo, nda alyatimoo, nda woyoo kan kurpoo buu wane.

²¹ Waati kan n'ga ni alaneb-izey kosu, masi willi ka izey kan cindi a ga ceeci. A man'ti kala yawoo, nda alyatimoo, nda woyoo kan kurpoo buu wane.

²² Ma hongu kan ni cindi ka tee baŋŋa Misira gandaa ra. Woo se ay ga ni yaamar ma šennoo woo ka dira.»

25

Takaa kan nda ciiti ga dunbandi

¹ «Nda kakaw huru boroyaŋ game, i ga koy alkaaloo jine a m'i ciiti, cimikoynoo ga henanandi, woo kan sii nda cimi ga zukandi.

² Nda boraa kan sii nda cimi ga hima ka žabandi, alkaaloo g'a daaru ganda, i m'a barzu jinoo ra ka sawa nda barzu mee hinnaa kan nda nga layboo ga hima.

³ Barzu mee woytaaci (40) no ma hun a ra, amma i masi bisa a ga, nda a bisa woo, ma hunbur ni armaa masi koy kayna ni jine.»

Haw ašariyaa

⁴ «Masi heejoo mijoo haw waati kan a ga taasuu musay.»

Naa-izetaray hiijay

⁵ «Nda armayaŋ ga goro cere bande, nda affoo buu bila nda a ma duu iz'aru, bukaa wandoo si koy hiiji ceewaani. Nga alboraa ga koy a do k'a zaa wande, woo ra a na hayaa tee a se kan albora ga hima k'a tee.

⁶ Gunde jinaa kan a g'a dan aduŋŋa ra armaa kan buu maapoo no ma huru a ga, hala maapoo masi tuusandi ka hun Izirayel ra.

⁷ Nda aroo woo si baa nga ma nga albora woyoo zaa wande, albora woyoo ga žigi ka koy koyraa mijoo ga boro beerey do ka nee i se: <Agay alboraa wanji ka nga armaa maapoo tunandi Izirayel ra, a wanji ka nga alborataraa goyoo tee ya ne.>

⁸ Alboraa koyraa boro beerey g'a cee ka šelan a se. Nda a cindi a ga ka nee: <Ay si baa y'a zaa wande>,

⁹ woo ga, albora woyoo ga man nga albora boro beerey jine, a ga nga albora aroo taami cala foo kaa, de a ga tufa ndumoo ga. A ga nee: <Hayaa ne kaŋ boro g'a tee aru se kaŋ wanji ka nga armaa hugoo kayandi.>

¹⁰ Maapoo kaŋ nda i ga bora cee Izirayel ra ti: <Bora kaŋ taami cala faa hun hugoo.>»

Woy si hima ka huru aru hinka yenje ra

¹¹ «Nda aru hinka yenje, nda affoo wandoo man ka nga kurpoo kaa bora kaŋ g'a kar kaboo ra, nda a na nga kaboo taŋ ka aroo dii nda nga arutarawey,

¹² ma woyoo kaboo dunbu, masi hinna a se.»

Maamala ašariyaa

¹³ «Neeši tondi hinka, ikaccu nda ibeeri masi bara ni saakoo ra.

¹⁴ Neeši jinay hinka, ikaccu nda ibeeri masi bara ni do.

¹⁵ Neeši tondi henna cimi ma bara ma ne, neeši jinay henna cimi ma bara ma ne, hala ma duu ka duu aloomur gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.

¹⁶ Zama boro kul kaŋ ga woo tee, boro kul kaŋ ga goy nda šerretaray jaŋay, almuhal no Abadantaa, ni Koyoo do.»

Amalek borey šennoo

¹⁷ «Hongu hayaa kaŋ Amalek n'a tee ma ne fondaa ra waatoo kaŋ war ga fatta Misira,

¹⁸ takaa kaŋ nda a na ni kubay fondaa ra, ka ni banda borey kar, yalaafantey kul kaŋ goo banda here, a gar kaŋ ni fara, ni dusu, zama a si hunbur Irkoy.

¹⁹ Waati kaŋ Abadantaa, ni Koyoo, na ni noo alaafiya ka ni kaa ni iberey kul kabey ra kaŋ ga ni kuubi ka ni bere gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu, hala m'a mayray, ma Amalek maapoo kaa beenaa cire. Masi dirŋa woo.»

26

Dumari-ize jina-jinawey ašariyaa

¹ «Waati kaŋ ni huru gandaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne sanda tubu, waati kaŋ n'n'a mayray, de ni goro a ra,

² n'ga ni gandaa kaŋ Abadantaa g'a noo ma ne dumari-ize jina-jinawey kul zaa, m'i daŋ kokondo ra, de n'ga koy nongoo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a suuba ka nga maapoo gorandi a ra.

³ Ma koy sargari juwalkaa do kaŋ hanoo din goo nga goy zaarey ra, ma nee a se: <Ay g'a har hō Abadantaa, ni Koyoo jine kaŋ ay huru gandaa ra kaŋ Abadantaa žee ir baabey se kaŋ nga g'a noo ir se.>

⁴ Sargari juwalkaa ga kokondaa dii ni kaboo ra k'a jisi Abadantaa, ni Koyoo sargari tonadogoo jine.

⁵ De ma šennoo zaa Abadantaa, ni Koyoo jine ka nee: <Ay baaba man'ti kala Aram boro kaŋ ga gana-gana, a nka zunbu ka koy Misira, nga nda boro kaynayan ka goro no din sanda taabuši. A tee dumi beeri kaŋ goo nda gaabi, i ga boobo.

⁶ Misira borey n'ir žilla k'ir kankam k'ir daŋ goy šenda ra.

⁷ Ir kaati ka Abadantaa, ir baabey Koyoo cee. Abadantaa na haŋajer ir se, a dii ir kankamroo, nda ir zaraboo, nda ir šiitaroo.

⁸ Abadantaa man'ir fattandi Misira kala nda kabe gaabante, nda hini, nda teegoy beeri hunburante, nda tammaasayan, nda kayfiyan.

⁹ Nga no ka kate ir ne ra, a n'ir noo gandaa woo, ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari.

¹⁰ Sohõ nga ne, ay ga kate laboo kaŋ ni, Abadantaa n'a noo ya ne dumari-ize jina-jinawey. Šennoo kaŋ harandi banda ga, ma hayey jisi Abadantaa, ni Koyoo jine, ma sujudu Abadantaa, ni Koyoo jine.

¹¹ Woo banda ga, ma ŋaali haya henney kul maaganda kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'i noo ni nda ni hugoo se, ni, nda Lewi bora, nda yawoo bande kaŋ goo ni do.»

Jiiri hinzantoo azakkaa

¹² «Jiiri hinza kul, jiiri hinzantoo ti azakkaa jiiroo. Waati kaŋ n'na ni hayey kul hegaa azakkaa kaa, m'a noo Lewi bora se, nda yawoo, nda alyatimoo, nda woyoo kaŋ kurŋoo buu. I g'a ŋaa, i ga kungu ni koyrawey ra.

¹³ Waatoo din ma nee Abadantaa, ni Koyoo jine: «Ay na hayaa kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se kaa ay hugoo ra, ay n'a noo Lewi bora, nda yawoo, nda alyatimoo, nda woyoo kaŋ kurŋoo buu se ka sawa nda yaamar kul kaŋ n'n'a noo ya ne, bila nda y'a hoo, ya na dirŋa ba affoo.

¹⁴ Ya na haya kul ŋaa a ra waatoo kaŋ ay goo buuyan goray ra, ya na haya kul kaa a ra waatoo kaŋ ay si henan, ya na haya kul kaa a ra bukaw se. Ay na haŋajer Abadantaa, ay Koyoo se, ay goy nda takaa hunday kaŋ nda n'n'ay yaamar.

¹⁵ Abadantaa, ni kaŋ goo ni nongoo henanantaa ra kaŋ ti beenaa, fuuni ganda ka guna ka dii, ma albarka daŋ ni jamaa Izirayel ra, nda ganda kaŋ n'n'a noo ir se ra sanda takaa nda n'n'a žee ir baabey se, ganda kaŋ ra yuu nda waa ga tee hari.»

Izirayel man'ti kala Abadantaa jamaa

¹⁶ «Hõ Abadantaa, ni Koyoo ga ni yaamar ma hantumey, nda fondawey wey ka goy, m'i dii, m'i ka goy nda ni binoo kul nda ni hundoo kul.

¹⁷ Hõ n'na allaahidu zaa kaŋ Abadantaa ti ni Koyoo, de mo n'ga hanga nga fondawey, kaŋ n'ga nga hantumey, nda nga yaamarey, nda nga ašariyawey dii, de mo n'ga haŋajer a se.

¹⁸ Hõ Abadantaa na allaahidu zaa ma ne kaŋ ni ti nga halaalaa sanda takaa kaŋ nda a n'a har ma ne, de mo kaŋ ma nga yaamarey kul dii,

¹⁹ hala nga ma hanse ka ni noo beeray, nda maa, nda jeeray ka bisa dumey kul kaŋ a n'i taka, ma tee jama henanante Abadantaa, ni Koyoo se sanda takaa kaŋ nda a n'a har ma ne.»

27

Tondey kaŋ i n'i kayandi Ebal tondi hondoo ga

¹ Musa nda Izirayel boro beerey na jamaa yaamar ka nee: «Yaamaroo kul kaŋ ay g'a har war se hõ, war m'a dii.

² Han kaŋ war na Žurdeŋ isaa deŋ ka bisa ganda ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne, ma tondi beeriyaŋ kayandi, m'i yon nda dooru.

³ Ma ašariyaa woo šenney kul hantum i ga waati kaŋ ni bisa ka huru ganda ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne, ganda kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari, nda takaa kaŋ nda Abadantaa, ni baabey Koyoo n'a har ma ne.

⁴ Waati kaŋ war na Žurdeŋ isaa deŋ, war ma tondey wey kayandi Ebal tondi hondoo boŋ kaŋ ay ga war yaamar hõ war m'i kayandi, m'i yon nda dooru.

⁵ No din ra ma sargari tonadoo cin Abadantaa, ni Koyoo se, sargari tonadoo kaŋ teendi nda tondi, tondiyaŋ kaŋ ga guuru mana bay ka tuku.

⁶ Ma Abadantaa, ni Koyoo sargari tonadogoo cin nda tondiyaŋ kaŋ mana goyandi. Nga boŋ n'ga sargari kukuranteyaŋ kaa Abadantaa, ni Koyoo se.

⁷ Ma alaafiya teendi sargarey kaa, no din ra ma ŋaa, ma ŋaali Abadantaa, ni Koyoo jine.

⁸ Tondey wey ga ma ašariyaa woo šenney kul hantum k'i žeeeri a ga kaaray.»

⁹ Musa nda sargari juwalkey kanj ti Lewi boro šelan Izirayel kul se ka nee: «Izirayel, dangay, ma hanajer. Hō ni tee Abadantaa, ni Koyoo jamaa.

¹⁰ Ma hanajer Abadantaa, ni Koyoo se, ma nga yaamarey nda nga hantumey ka dira kanj ay g'i noo ma ne hō.»

¹¹ Zaaroo din hunday ra, Musa na jamaa yaamar ka nee:

¹² «Waati kanj war na Žurden isaa den, alkabiilawey kanj ti Simewon, nda Lewi, nda Žuda, nda Isakar, nda Isufi, nda Benžamen ga kay Garizim tondi hondoo bonj ka albarka gaara jamaa se.

¹³ Amma alkabiilawey kanj ti Ruben, nda Gad, nda Ašer, nda Zabulon, nda Dan, nda Neftali ga kay Ebal tondi hondoo bonj laali gaarayan se.»

Laaliyan woy cindi hinkaa (12)

¹⁴ Lewi borey ga šennoo zaa ka jinde jer ka nee Izirayel arey kul se:

¹⁵ «Boraa laali kanj ga bundu tooru hanse wala kanj ga guuru mennandi k'a tee tooru, haya no kanj kabe goykaw k'a tee k'a danj nongu tugante ra. Almuhal no Abadantaa do. Jamaa kul ga zaabi ka nee: <Amin.>

¹⁶ Boraa laali kanj ga nga baaba nda nga paa kaynandi. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

¹⁷ Boraa laali kanj ga nga cinaa laboo hirrey kaa dogey ra. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

¹⁸ Boraa laali kanj ga danaw fondaa derandi a se. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

¹⁹ Boraa laali kanj ga yaw, wala alyatim, wala woy kanj kurpoo buu toope. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²⁰ Boraa laali kanj ga kani nda nga baaba wandoo, zama a nka nga baaba kaynandi. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²¹ Boraa laali kanj ga marga nda adabba, dumi kul kanj no. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²² Boraa laali kanj ga kani nda nga woymaa, a ma tee baaboo ize woyoo wala paŋoo ize woyoo. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²³ Boraa laali kanj ga kani nda nga wandoo paa. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²⁴ Boraa laali kanj ga nga cinaa kar k'a wii tuguyan ra. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²⁵ Boraa laali kanj ga sufuray taa ka boro kanj mana haya kul tee kuroo mun. Jamaa kul ga nee: <Amin.>

²⁶ Boraa laali kanj si ašariyaa woo šenney kayandi k'i ka dira. Jamaa kul ga nee: <Amin.>»

28

Irkoy na allaahiduyan zaa albarka here

¹ «Nda n'ga hanajer ka boori Abadantaa, ni Koyoo se ka gaabandi ka dira nga yaamarey kul bande nda takaa kanj nda ay g'i har ma ne hō, Abadantaa, ni Koyoo ga ni jer beene ka bisa laboo dumey kul.

² Nda n'na hanajer Abadantaa, ni Koyoo se, albarkawey kul ne kanj n'ga duu ey, de i ga tee ni wane:

³ Albarka ga huru ni ra koyraa ra, albarka ga huru ni ra hawsaa ra.

⁴ Albarka ga huru ni hayroo, nda hayey kanj ni laboo g'i hay, nda ni adabbaa hayroo, nda ni haway hayroo, nda ni alman buuney hayroo ra.

⁵ Albarka ga huru ni kokondaa nda ni hanfoo ra.

⁶ Albarka ga huru ni ra ni hururoo ga, albarka ga huru ni ra ni fattaroo ga.

⁷ Abadantaa ga ni noo hinay ni iberey ga kanj ga kay ma ne. I ga fondo folloku zaa ka kaa ka ni wongu, amma i ga zuru ni jine nda fondo iyeye.

⁸ Abadantaa ga yaamar noo albarka ma huru ni attam fanjidogey nda ni kabe goyey kul ra. Gandaa kanj Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne, a ga albarka danj ni ra gandaa din ra.

⁹ Nda n'na Abadantaa, ni Koyoo yaamarey dii, de ni hanga nga fondawey, Abadantaa ga ni tee jama henanante nga boŋ se nda takaa kaŋ nda a n'a žee ma ne.

¹⁰ Dumey kul kaŋ goo laboo ga, ga dii kaŋ Abadantaa maapoo ga ciya ni ga, de i ga hunbur ni.

¹¹ Abadantaa ga ni too nda gomni ka ni hayroo, nda ni adabbaa hayroo, nda hayey kaŋ ni laboo g'i hay boobandi laboo ga kaŋ Abadantaa n'a žee ni baabey se kaŋ nga g'a noo ma ne.

¹² Abadantaa ga nga alman jisidoo hennaa feeri ma ne kaŋ ti beenaa, ka ni noo ncirpi nga waatoo ra, ka albarka daŋ ni kabe goyoo kul ra. N'ga garaw dumi booboyaŋ se, amma ni, n'si garaw zaa.

¹³ Abadantaa ga ni daŋ jine ma tee boŋoo, n'si tee nsunfaa, waati kul beene no n'goo, abada n'si yee ganda, nda n'ga haŋajer Abadantaa, ni Koyoo yaamarey se kaŋ ay g'i har ma ne hō k'i dii k'i ka dira,

¹⁴ nda n'si šiiri nongu tana here ţenney kul ra kaŋ ay g'i har ma ne hō, nda n'si hanga koy tanayaŋ bande k'i gana.»

Laalirey kaŋ ga duwandi Irkoy haŋajer jaŋaa ra

¹⁵ «Amma nda n'si haŋajer Abadantaa, ni Koyoo se, n'si gaabandi ka dira nga yaamarey kul nda nga hantumey kul bande kaŋ nda ay ga ni yaamar hō, laalirey kul ne kaŋ ga kaa ni ga, de i ga duu ni:

¹⁶ n'ga laali koyraa ra, n'ga laali hawsaa ra.

¹⁷ Ni kokondaa nda ni hanfoo ga laali.

¹⁸ Ni hayroo, nda hayey kaŋ ni laboo g'i hay, nda ni adabbaa hayroo, nda ni alman buuney hayroo ga laali.

¹⁹ N'ga laali ni hururoo ga, n'ga laali ni fattaroo ga.

²⁰ Abadantaa ga laaliyan sanba ni ga, a ga lakkaltunay sanba ni ga, ka ni kabe goyey kul birji, hala ma halaci, ma cahã ka dere, ni teegoy futawey maaganda se, zama n'n'ay naŋ.

²¹ Abadantaa ga wirci laala kaŋ ga bere ka ni kar, hala a ma ni tuusu ka ni kaa laboo ga kaŋ ra n'ga huru k'a mayray.

²² Abadantaa ga pomyan ka ni kar, nda gaaham konni, nda tonyan, nda funsuyan. A ga kate ni faarey ga kogay ka dumari-izey funbandi. I ga duu ni hala ma dere.

²³ Beenaa kaŋ goo ni boŋ ga tee sanda alhan, laboo kaŋ goo ni cire ga tee sanda guuru.

²⁴ Abadantaa ga kusaw nda labu hamni sanba ni gandaa se sanda ncirpi, a ga hun beenaa ra ka zunbu ni boŋ hala ma halaci.

²⁵ Abadantaa ga ni kar ni iberey jiney ra k'i noo hinay ni ga, n'ga kaa i ga nda fondo folloku, n'ga zuru i jine nda fondo iyye, laboo laamawey kul, boro kaŋ dii ni ga hunbur woo kaŋ duu ni maaganda se.

²⁶ Ni bukaa ga tee ŋaayan cirawey kul nda gandaa adabbawey kul se, boro kul si i dirgasandi.

²⁷ Abadantaa ga ni kar nda Misira futtawey, nda waynaw, nda kursa, nda kaajiri kaŋyaŋ si hin ka duu baani.

²⁸ Abadantaa ga ni kar nda hollay, nda danawtaray, nda boŋ hasaraw.

²⁹ Zaarikay cululu n'ga dadaba sanda takaa kaŋ nda danaw ga dadaba kubaa ra. Haya kul kaŋ n'n'a tee si boori. Waati kul i ga ni šiita, i ga ni kom, n'si duu faabakaw.

³⁰ N'ga woy cee dii, boro tana ga kani nda a, n'ga hugu cin, n'si goro a ra, n'ga alaneb faari tee, n'si izey ŋaa.

³¹ Ni hawoo ga koosandi ni jine, n'si hamoo ŋaa, ni farkaa ga diyandi ni jine, a si yeetandi ma ne, ni alman buunaa ga nondi ni iberey se, boro sii no kaŋ ga ni faaba.

³² Ni iz'arey nda ni ize woyey ga huru jama tana kabey ra, ni moyey ga dii ey, n'ga fara k'i batu yaada, amma n'si hin ka baffoo tee.

³³ Jama kan n's'a bay ga hayey kan ni laboo g'i hay nda ni kabe goyoo albarkaa naa, waati kul n'ga šiita n'ga kankam.

³⁴ Hayaa kan ni moyey dii a ga ni kanandi hollay ra.

³⁵ Abadantaa ga ni kanjey nda ni ceehamey kar nda futta laalayan kan si hin ka duu baani, a ga ni kar nda ey za ni cewoo ga hala ni boŋoo ga.

³⁶ Abadantaa ga ni nda ni kokoyoo kan n'n'a dan ni boŋ ka koy ganda ra kan n's'a bay, ni baabey s'a bay, no din ra n'ga koy tanayan gana kanyan ti bundu nda tondi.

³⁷ N'ga tee boŋhawayhaya, nda yaasayhaya, nda haarayhaya dumey kul game kan do Abadantaa ga ni ka koy.

³⁸ N'ga dumi boobo say faarey ra, amma haya kaccu no n'g'a hegay, zama ndoowey g'a naa.

³⁹ N'ga alaneb faariyan tee, n'g'i hanse, amma n'si ngi alaneb haroo han, n'si ngi heгаа tee, zama nooney g'i naa.

⁴⁰ Ni gandaa kul ga tee zaytuna, amma jiyoo si yonandi ni ga, zama ni zaytu-izey ga kan.

⁴¹ N'ga iz'aruyan nda ize woyyan hay, amma i si tee ni wane, zama i ga huru tamtaray.

⁴² Ndoo beerey ga ni tuurey kul nda hayey kan ni laboo g'i hay daabu.

⁴³ Yawoo kan goo ni do goo ma ne beene waati kul, de ni, waati kul ni mma yee ganda,

⁴⁴ a ga garaw ma ne, amma ni, haya sii ma ne kan n'g'a garaw a se. Nga, a ga huru ni jine ka tee boŋoo, de ni, n'ga tee nsunfaa.

⁴⁵ Laalirey wey kul ga kan ni boŋ, i ga hanga ni, ka duu ni hala waati kan ni halaci, zama mana hanajer Abadantaa, ni Koyoo se ka nga yaamarey nda nga hantumey dii kan nda a na ni yaamar.

⁴⁶ Laalirey wey duu ni hala i ma tee tammaasa nda kayfi ni nda ni hayroo se hala abada.

⁴⁷ Zama mana Abadantaa, ni Koyoo gana nda jaali nda binekaanay waatoo kan a na ni feeri haya kul here,

⁴⁸ woo se iberey kan Abadantaa g'i sanba ni ga, n'ga tee i se tam heray nda jaw ra, nda gaa koonu, nda talkataray haya kul ra. Abadantaa ga guuru tinay-zaa-bundu dan ni jindoo ga hala waati kan a na ni halaci.

⁴⁹ Abadantaa ga gandaa kan ga mooru, a goo hala adunna boŋ faa ga sanba ni ga, ganda kan ga gum ni ga sanda takaa kan nda dutaloo ga zunbu nga hamoo ga, ganda no kan n'si maa nga šennoo,

⁵⁰ dumi kan ndumoo ga futu, a si boro žeena beerandi, a si alhormo tee soogo se.

⁵¹ A ga ni almanoo hayroo nda hayey kan ni laboo g'i hay naa hala ma halaci, i si alkama, wala alaneb hari, wala jii, wala ni adabba beerey hayroo, wala ni alman buuney hayroo nan war se, kokoroo ti a ga ni derandi.

⁵² A ga ni wanga ka ni dan game koyrawey kul ra hala waati kan ra cete kuku gaabantey wey kan ra n'na ni naanaa dan kan ni gandaa kul ra. A ga ni wanga ka ni dan game ni koyrawey kul ra, a ga ni gandaa kul dii kan Abadantaa, ni Koyoo g'a noo ma ne.

⁵³ Ni iberoo ga ni wanga ka ni dan game ka ni šiita hala nongu kan ra n'ga ni gundoo izoo naa, n'ga ni iz'arey nda ni ize woyey kan Abadantaa, ni Koyoo n'i noo ma ne hamey naa.

⁵⁴ Ni do, arey kul boro henna kan ti alaafiyakoyni, si hinna nga armyey, nda nga wandoo kan binoo ga bag'a nda nga izey cindey kan goo maano ga.

⁵⁵ Nga izey hamey kaŋ a g'i ŋaa, a s'i zamna nga nda nga borey game, zama haya kul mana cindi a se kaŋ a g'a ŋaa nda man'ti wey, wangaroo nda šiitaroo kaŋ ni iberoo g'a tee ni koyrawey ra maaganda se.

⁵⁶ Ni do, woyey kul boro henna kaŋ ti alaafiyakoyoni, nga borohennataraa nda nga alaafiya se, a si baa nga ma ba nga ceetaamoo fur laboo ga. A si hinna nga kurpoo kaŋ binoo ga bag'a se nda nga iz'aroo nda nga ize woyoo se.

⁵⁷ A ga baa nga foo ma nga haykuboo nda izey kaŋ a n'i dan aduŋna ra ŋaa, zama haya kul mana cindi a se kaŋ a ga ŋaa nda man'ti wey, wangaroo nda šiitaroo kaŋ ni iberoo g'a tee ni koyrawey ra maaganda se.

⁵⁸ Nda n'si gaabandi ka ašariyaa woo šenney kul kaŋ hantumandi tiiraa woo ra ka dira, nda n'si hunbur maa daržantaa kaŋ ga hunburandi, Abadantaa, ni Koyoo,

⁵⁹ Abadantaa ga ni nda ni hayroo kar nda balaawu beeriyaŋ kaŋ ga gay nda wirci laalayaŋ kaŋ ga gay, hayayaŋ no kaŋ ga boŋ haw.

⁶⁰ A ga kate ni ga Misira wirci laaley kaŋ n'ga hunbur ey, i ga denji ni ga.

⁶¹ Abadantaa ga kate ni ga ba wirci dumi kul, nda balaawu kaŋyaŋ mana hantumandi ašariyaa tiiraa woo ra hala waati kaŋ ni halaci.

⁶² War kaŋ cindi ka boobo sanda beenaa handarawey, war ga kaa ka tee boro kaynayaŋ, zama mana haŋajer Abadantaa, ni Koyoo se.

⁶³ Takaa kaŋ nda a kan Abadantaa se nga ma gomni tee war se ka war boobandi, takaa din da a ga kan Abadantaa se nga ma war derandi ka war halaci. War ga hun laboo ga kaŋ ra n'ga huru k'a mayray.

⁶⁴ Abadantaa ga ni say dumey kul ra, laboo boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga. No din ra n'ga koy tanayaŋ kaŋ ti bundu nda tondi gana kaŋ ni, n's'i bay, ni baabey s'i bay.

⁶⁵ Dumey din game n'si duu alaafiya, n'si duu baa, ba nongu kaŋ ra ni cewey ga duu hunanzamay. No din ra Abadantaa si ni binoo yaynandi. Ni moogunaa ga kacca, ni tammahãa ga hun.

⁶⁶ Ni do, a ga hima nda ni hunaroo mma deej, n'ga hunbur cijin nda zaari, n'ga alhuzun nda ni hunaroo nda ni buuroo.

⁶⁷ Subbaahi n'ga nee: <Jalla, nda a gar ba cijinoo no!>, cijinoo ra, n'ga nee: <Jalla, nda a gar ba subbaahoo no!> hunburaa kaŋ n'g'a maate ni binoo ra nda hayaa kaŋ ga teendi ni moŋey cire maaganda.

⁶⁸ Abadantaa ga ni yeeti harihiyaŋ ra Misira ra, n'ga koy nongoo kaŋ ay bay k'a har ma ne ka nee: <N'si dii a koyne!>* No din ra war ga war boŋ neere war iberey se sanda baŋnayaŋ nda koŋnayaŋ, amma boro kul si war day.»

Musa šenni kokorantaa

⁶⁹ Wey ti amaanaa šenney kaŋ Abadantaa na Musa yaamar a m'i dan nga nda Izirayel borey game Mowab gandaa ra ka tonton amaanaa ga kaŋ a n'a dan nga nda ey game Horeb tondi hondoo do.

29

Hayaa kaŋ Irkoy n'a tee Izirayel se

¹ Musa na Izirayel kul cee, a nee i se: «War dii hayaa kul kaŋ Abadantaa n'a goy war jine Misira gandaa ra Firawuuna ga, nda nga tamey kul ga, nda nga gandaa kul ga,

² siiyan beerey kaŋ ni moŋey dii ey, tammaasawey wey nda kayfi beerey wey.

³ Amma hala hõ Abadantaa mana war noo bine kaŋ ga faham, wala moo kaŋ ga dii, wala haŋa kaŋ ga maa.

* 28:68 28.68 Zamnaa 17.16.

⁴ Ay na war gongu saajoo ra jiiri woytaaci (40), war bankaarawey mana žen war jindey ra, war taamey mana žen war cewey ra.

⁵ War mana takula ŋaa, war mana alaneb hari moora haŋ, war mana harifutu haŋ, hala war ma bay kaŋ agay ti Abadantaa, war Koyoo.

⁶ Waatoo kaŋ war too nongoo woo ra, Sihon, Hešbon kokoyoo nda Og, Bašan kokoyoo fatta k'ir kubay wongu se, ir hin ey.

⁷ Ir na ngi gandaa dii, de ir n'a noo Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa se sanda tubuhaya.

⁸ War ma amaanaa woo šenney wey dii, war m'i ka dira hala war teegoyey kul ma boori.»

Izirayel borey ga hima ka Irkoy amaanaa beerandi

⁹ «Hō war kul goo ma kay Abadantaa, war Koyoo jine, war bonkoyney, nda war alkabiilawey, nda war boro beerey, nda war šenni toonandikey, nda Izirayel arey kul,

¹⁰ nda war zankey, nda war woyey, nda yawey kaŋ goo ni jamaa kaloo ra, za ni tuuri kuunakaa hala ni hari gurkaa.

¹¹ War goo ne ka huru amaanaa ra kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'a žee, žeeyanoo kaŋ Abadantaa, ni Koyoo g'a dan ni nda nga game,

¹² hala hō nga ma ni tee nga jamaa, nga hunday ma tee ni Koyoo sanda takaa kaŋ nda a n'a har ma ne, sanda takaa kaŋ nda a n'a žee ni baabey Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se.

¹³ Man'ti war hinne bande ay ga amaanaa nda žeeyanoo woo tee,

¹⁴ amma ay g'a tee ba borey bande kaŋ goo ir bande hō ne ra kaŋ goo Abadantaa, ir Koyoo jine nda borey kaŋ sii ir bande ne ra, kaŋ mana hayandi jina.

¹⁵ War hunday ga takaa bay kaŋ nda ir goro Misira gandaa ra, nda takaa kaŋ nda ir bisa dumey game kaŋ game war bisa.

¹⁶ War dii ngi haya harramantey, nda ngi toorey: bunduyan no, nda tondiyan, nda wura nda nzorfu kaaray kaŋ goo i bande.

¹⁷ Aru, wala woy, wala alkabiila, wala dumi masi bara war ra kaŋ binoo bere Abadantaa, ir Koyoo se ka koy dumey wey koyey gana. Boro kul masi bara war ra kaŋ ga tee sanda linji kaŋ ga zay ka pozina wala dumari-ize hotta hay.

¹⁸ Boro kul kaŋ maa žeeyanoo woo šenney masi fooma ka nee: <Ba kaŋ se ay ga hanga ay hundoo alhawaa bande, ay hayey kul ga boori>, woo ga kate halaciyen bora kul ga, maanaa bora kaŋ ti sanda labu koga nda bora kaŋ ti sanda labu kaŋ haŋandi.

¹⁹ Abadantaa si baa nga ma yaafa a se. Zama Abadantaa futuroo nda nga cansaa ga zunbu bora din ga, laaliroo kul kaŋ hantumandi tiiraa woo ra ga kaŋ a bon, Abadantaa ga maapoo kaa beenaa cire.

²⁰ Abadantaa g'a fay k'a kaa Izirayel alkabiilawey kul ra bone se, ka sawa nda amaanaa laalirey kul kaŋ hantumandi ašariyaa tiiraa woo ra.»

Abadantaa ga bonawey zumandi kaŋ a n'i har

²¹ «Zamaney kaŋ goo kaa borey, war izey kaŋ ga kaa war dumawey ga, nda yawoo kaŋ ga hun ganda mooro ra ka kaa, waati kaŋ i dii gandaa woo balaawey nda wircey kaŋ nda Abadantaa n'a kar, i ga nee:

²² <Gandaa laboo kul man'ti kala ganjibaali, nda ciiri, nda nuune. Haya kul si hin ka dumandi, dumi kul si boosu, dumari kul si zay, sanda Sodom nda Gomor, nda Aduma nda Seboyim halaciroo kaŋ Abadantaa n'i halaci nga futuroo nda nga dukuroo ra.>

²³ Gandawey kul ga nee: <Macin se Abadantaa na takaa woo tee gandaa woo se? Macin se a hanse ka futu futay beeroo woo kul?>

²⁴ Borey ga tuuru ka nee: «I nka Abadantaa, ngi baabey Koyoo amaanaa nan, woo kan a n'a dan nga nda ey game waatoo kan a n'i fattandi Misira gandaa ra.

²⁵ I koy koy tanayan gana ka sujudu i se, koyyan kan i s'i bay, kanyan Abadantaa man'i waadu i se.

²⁶ Woo se Abadantaa futu gandaa woo ga, a na laaliroo kul kan hantumandi tiiraa woo ra zumandi a ga.

²⁷ Abadantaa n'i dogu nda futay k'i kaa laboo ga, nda dukuray, nda dooray beeri, de a n'i warra ganda tana ra, sanda takaa kan ra i goo hõ.»

²⁸ Haya tugantey man'ti kala Abadantaa, ir Koyoo wane, haya fatawantey man'ti kala ir wane, ir nda ir izey se hala abada hala ir ma ašariyaa woo šenney kul ka dira.»

30

Izirayel borey ga hima ka yee kate Abadantaa ga

¹ «Waati kan šenney wey kul tee ni ga, gaararoo nda laaliroo kan ay n'i dan ni jine, nda gandawey kul game kan ra Abadantaa na ni gaaray, nda ni miile ni binoo ra,

² nda ni yee kate Abadantaa, ni Koyoo ga, nda n'ga hanajer a se nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, ni nda ni izey nda takaa kan nda ay ga ni yaamar hõ,

³ woo ra Abadantaa, ni Koyoo ga ni takaa hanse. A ga tamalla ma ne, a ga ni marga ka hun dumey kul kan ra Abadantaa, ni Koyoo na ni say-say.

⁴ Ba nda ni zandi ka koy hala adunna bon faa ga, Abadantaa, ni Koyoo ga ni marga ka ni zaa no din.

⁵ Abadantaa, ni Koyoo ga kate ni gandaa ra kan ni baabey n'a mayray, de n'g'a mayray. A ga gomni tee ma ne, de a ga ni boobandi ka bisa ni baabey.

⁶ Abadantaa, ni Koyoo ga ni binoo nda ni hayroo binoo danbangu hala ma duu ka baa Abadantaa, ni Koyoo nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, hala ma duu ka huna.

⁷ Abadantaa, ni Koyoo ga laalirey wey kul zumandi ni iberey ga, wey kan ga konna ni, i ga ni gurzugay.

⁸ Ni, n'ga yee kate, n'ga hanajer Abadantaa se, de n'ga nga yaamarey kul ka dira kan ay g'i har ma ne hõ.

⁹ Abadantaa, ni Koyoo ga gomni doori ni kabe goyoo kul ra, nda ni hayroo kul ra, nda ni adabba hayroo kul ra, nda hayey kan ni laboo g'i hay kul ra, zama ni gomnoo ga yee ka kan Abadantaa se sanda takaa kan nda ni baabey wanoo kan a se,

¹⁰ nda n'na hanajer Abadantaa, ni Koyoo se ka nga yaamarey nda nga hantumey dii kan hantumandi ašariyaa tiiraa woo ra, de ni yee kate Abadantaa, ni Koyoo ga nda ni binoo kul nda ni hundoo kul.»

Irkoy Meešennoo si mooru borey

¹¹ «Yaamaroo woo kan ay g'a har ma ne hõ teyanoo si hanse ka šendi ma ne, a sii ma ne nongu mooro ra kan ra n'si hin ka duu a.

¹² A sii beenaa ra soko ma nee: «May no ma žigi ir se beenaa ra ka kate a ir se ir ma maa hayaa kan a g'a har hala ir ma duu k'a ka dira?»

¹³ A sii teekoo dumaa ga soko ma nee: «May no ma koy ir se teekoo bon faa ga ka kate a ir se ir ma maa hayaa kan a g'a har hala ir ma duu k'a ka dira?»

¹⁴ Amma šennoo woo goo ni jeroo ga, ni mipoo ra, ni binoo ra, hala ma duu k'a ka dira.»

Suuba hunayan nda buuyan game

¹⁵ «Guna, hõ ay na hunayan nda gomni dan ni jine, ay na buuyan nda bone dan ni jine.

¹⁶ Hayaa kan nda ay ga ni yaamar hõ man'ti kala ma baa Abadantaa, ni Koyoo, ma hanga nga fondawey, ma nga yaamarey, nda nga hantumey, nda nga ašariyawey dii,

hala ma duu ka huna ma boobo, de mo Abadantaa, ni Koyoo ma albarka dan ni ra gandaa ra kan n'ga kaa k'a mayray.

¹⁷ Amma nda ni binoo bere, nda mana hanajer, n'na ni boŋ nan a ma dira ka koy sujudu koy tanayan se ka goy i se,

¹⁸ ay ga war bayrandi hō kan war ga tuusandi, war si duu aloomur laboo ga kan ra n'ga bisa nda Žurden isaa ka huru k'a mayray.

¹⁹ Hō ay ga beenaa nda gandaa tee seede war ga: ay na hunayan nda buuyan dan ni jine, ay na albarka nda laaliyan dan ni jine. Hunaroo suuba hala ma duu ka huna, ni nda ni hayroo,

²⁰ maanaa ma baa Abadantaa, ni Koyoo, ma hanajer a se, ma hawa a ga. Nga ti ni hunaroo, ni aloomuroo hala ma duu ka goro laboo ga kan Abadantaa zee kan nga g'a noo ni baabey Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba se.»

31

Žozuwe ciyandi ka huru Musa dogoo ra

¹ Musa koy ůenney wey har Izirayel kul se,

² a nee i se: «Hō ay goo nda jiiri zangu nda waranka (120). Ay si hin ka huru war jine koyne, Abadantaa nee ya ne: <N'si bisa Žurden isaa woo ga.>*

³ Abadantaa, ni Koyoo hunday ga dira ni jine, nga no ma dumey wey halaci ni jine, n'g'i gaaray. Žozuwe ga huru ni jine sanda takaa kan nda Abadantaa n'a har.

⁴ Abadantaa ga takaa tee dumey wey se kan a n'a tee Amor borey kokoyey kan ti Sihon nda Og nda ngi gandaa se kan a n'i halaci.

⁵ Abadantaa g'i dan war kabey ra, war ma hayaa tee i se ka sawa nda yaamaroo kul kan ay n'a har war se.

⁶ Wa albarka dan war boŋ ra, war ma bine tee. War masi hunbur, war masi jijiri i jine: Abadantaa, ni Koyoo hunday no ma dira ni bande. A si ni nan, a si ni fur.»

⁷ Musa na Žozuwe cee, a ůelan a se Izirayel kul jine ka nee: «Ma albarka dan ni boŋ ra, ma bine tee, zama ni no ma huru nda jamaa woo gandaa ra kan Abadantaa zee ngi baabey se kan nga g'a noo i se. Ni no m'a noo i se sanda tubuhaya.

⁸ Abadantaa hunday no ma dira ni jine, nga hunday bara ni bande. A si ni nan, a si ni fur, masi hunbur, ni binoo masi jiti.»

Musa na ašariyaa talfi sargari juwalkey ga

⁹ Musa na ašariyaa woo hantum k'a noo sargari juwalkey kan ti Lewi iz'arey kan ga Abadantaa amaanaa sundukoo zaa nda Izirayel boro beerey kul se.

¹⁰ Musa n'i yaamar ka nee: «Jiiri iyye benantaa ga, garawey nanyanoo jiiroo waatoo ra, Tendewey jingaroo ra,

¹¹ waati kan Izirayel kul ga kaa ka kay Abadantaa, ni Koyoo jine, nongoo kan a g'a suuba ra, n'ga ašariyaa woo caw Izirayel kul jine.

¹² N'ga jamaa marga, arey, nda woyey, nda zankey, nda yawey kan goo ni koyrawey ra hala i ma maa, i ma denden, i ma hunbur Abadantaa, war Koyoo, de i ma gaabandi ka ašariyaa woo ůenney kul ka dira.

¹³ Woo ra ngi izey kan si ašariyaa bay, ga maar'a, de i ga Abadantaa, war Koyoo hunburaa denden alwaatoo kul kan war ga huna laboo ga kan war ga kaa k'a mayray Žurden isaa denyanoo banda ga.»

Izirayel borey laadir janaa

* 31:2 31.2 Zamnaa 3:27; Kabuyaney 20.12.

14 Abadantaa nee Musa se: «Ni buuroo waatoo man. Žozuwe cee, war ma kay cere kubayyan hukukumoo ra. Ay g'a noo ay yaamarey.» Musa nda Žozuwe koy kay cere kubayyan hukukumoo ra.

15 Abadantaa bangay hukukumoo ra, duula kuku ra, duula kukoo kay hukukumoo mijoo ga.

16 Abadantaa nee Musa se: «N'ga koy ni baabey gar alaaharaa. Jamaa woo ga koy izefututaray tee† koy waaniyaŋ bande, wey kaŋ goo gandaa kaŋ ra i ga huru. I g'ay naŋ, i ga agay amaanaa dunbu kaŋ ay n'a daŋ agay nda ey game.

17 Hanoo din, ay ga futu a ga. Ay g'i naŋ, ay si agay ndumoo cebe i se. A ga gonandi, bone boobo nda binemarayyan ga duu a. I ga nee: «Kaŋ se Irkoy sii ir game, nga se bonawey wey duu ir wala?»

18 Agay, hanoo din, ay si agay ndumoo cebe i se, haya futaa kul kaŋ i n'a tee ka bere koy tanayaŋ here maaganda se.

19 Sohō, war se war ma baytoo woo hantum. A waanandi Izirayel borey se, a daŋ mijey ra, a ga tee ya ne seede Izirayel borey ga.

20 Zama ay ga jamaa woo daŋ laboo ra kaŋ ay žee kaŋ ay g'a noo nga baabey se, labu no kaŋ ra waa nda yuu ga tee hari. A ga ŋaa, a ga kungu, a ga warga, woo banda ga, a ga bere koy tanayaŋ here k'i gana, i g'ay kaynandi ka agay amaanaa dunbu.

21 Waati kaŋ bone boobo nda binemarayyan kaŋ i ga, baytoo woo ga tuuru sanda seede, zama nga hayroo si dirŋa a. Ay ga ŋgi addibaarawey bay kaŋyaŋ goo ma bangay hō, za ay man'i daŋ gandaa ra kaŋ ay žee kaŋ ay g'a noo i se.»

22 Hanoo din, Musa na baytoo woo hantum k'a waanandi Izirayel borey se.

23 Woo banda ga, Abadantaa na Žozuwe, Nun iz'aroo yaamar ka nee: «Ma albarka daŋ ni boŋ ra, ma bine tee, zama ni no ma Izirayel borey daŋ gandaa ra kaŋ ay žee kaŋ ay g'a noo i se, agay, ay goo ni bande mo.»

24 Waatoo kaŋ Musa benandi ka ašariyaa woo šenney hantum tiira ra hala a timme,

25 a na Lewi borey kaŋ ga Abadantaa amaanaa sundukoo zaa yaamar ka nee:

26 «Wa ašariyaa tiiraa woo zaa, war m'a daŋ Abadantaa, war Koyoo, amaanaa sundukoo jere. A ga tee war ga seede no din.

27 Zama agay, ay ga ni turantetaraa nda ni hipešendaa bay. Zama war ture Abadantaa ga ay hunaroo ga, soko ay buuroo banda ga.

28 Wa war alkabiilaa boro beerey nda war šenni toonandikey kul marga kate ay do, ay ga šenney wey har i jine, ay ga beenaa nda gandaa tee i ga seede.

29 Zama ay ga bay kaŋ ay buuroo banda ga, war ga war boŋ hasara. War ga fonda naŋ kaŋ ay n'a yaamar war se, de waatey kaŋ ga kaa ra bone ga war kubay waati kaŋ war na goy futu tee Abadantaa jine k'a futandi.»

Musa baytoo

30 Musa na baytoo woo kalimawey kul har hala i ben Izirayel jamaa kul jine ka nee:

32

1 «Beenaa, haŋajer ay ga šelaŋ!
Laboo, haŋajer ay mijoo šenney se!

2 Yala ay bayraa ma doo sanda ncirŋi,
yala ay šennoo ma zunbu sanda harandaŋ,
sanda ncirŋi kaŋ goo subu firzi boŋ,
sanda hari kaŋ goo suboo boŋ!

3 Zama ay ga Abadantaa maapoo fee.

† 31:16 31.16 Man'ti gaaham here no, laadir jaŋay no Irkoy here.

Wa ir Koyoo beerandi!

⁴ Nga ti Tondoo, nga teegoyey ga timme,
zama nga fondawey kul ga šerre.
Koy no kaŋ ga laadir, šerre jaŋay sii a do,
a ga šerre, cimikoyni no.

⁵ I na ngi boŋ hasara, man'ti nga no,
haawoo man'ti kala nga izey wane,
zamankasinay golbante kaŋ ga Irkoy hoo.

⁶ Takaa woo nda war ga hima ka Abadantaa dii wala, jama hollokom kaŋ sii nda
lakkal?

Man'ti ni baaba no kaŋ na ni taka wala?
Man'ti nga ka ni tee ka ni gorandi wala?

⁷ Hongu waati bisantey,
wa hongu jiiri bisantey zaman ka kaa zaman.
Ni baaba hãa, a g'a deede ma ne.
Boro beerey hãa, i g'a har ma ne.

⁸ Waati kaŋ Jerantaa na gandawey noo tubu,
waati kaŋ a na adamizey fay, a na jamawey hirrey kayandi ka sawa nda Izirayel
borey hinnaa.

⁹ Zama Abadantaa bagaa man'ti kala nga jamaa,
Yakuba ti nga tuboo.

¹⁰ A mana duu a kala saaji ganda ra,
saaji bibi kaŋ ga wurru a ga kogu.
A g'a kuubi k'a bere, a ga huga nda a,
a g'a dii sanda nga mootondoo.

¹¹ A ga hima nda dutal kaŋ ga nga izey tunandi nga tejoo ra,
a ga ŋuuti-ŋuuti nga izey boŋ ka nga fatawey k'i gum k'i zaa,
k'i daŋ nga fitawey ra.

¹² Abadantaa hinne no m'a gongu, koy waani kul sii a bande.

¹³ A n'a dirandi gandaa hodaddawey ra k'a ŋandi faarey izey,
tondi yuu no a g'a sunsumandi,
a g'a noo jii kaŋ nin tondi ra.

¹⁴ A g'a noo haw waahoonu, nda feeji waa, nda feeji-ize maani,
nda Bašaŋ feeji gaarey, nda jindaarey maanoo,
nda farin hamni.

N'ga alaneb-izey haroo haŋ nda alaneb hari moora.

¹⁵ Yešurun* warga, a na tafa. Ni warga, ni naasu, ni yuttu.
A na Koyoo naŋ kaŋ n'a tee,
a na nga hallasiroo Tondoo kaynandi.

¹⁶ I ga nga canseroo tunandi nda koy waaniyaŋ ganayan,
i ga almuhalyaŋ k'a futandi.

¹⁷ I ga sargari kaa ganjey se kaŋyaŋ man'ti Irkoy,
koyyaŋ kaŋ i s'i bay, itaagayaŋ kaŋ kaa a mana gay,
kaŋyaŋ war baabey man'i gana.

* 32:15 32.15 Yešurun man'ti kala Izirayel maa foo.

18 N'na Tondoo yala kan na ni dan adunpa ra,
ni dirna Koyoo kan na ni hay.

19 Waatoo kan Abadantaa dii woo, a mana tee a se,
zama nga iz'arey nda nga ize woyey n'a dor.

20 A nee: <Ay ga agay ndumoo tugu i se,
ay ga dii haya kan noo ngi kokoroo ga ti a.
Zaman laala izeyan no,
izeyan no kan si laadir.

21 I n'ay canseroo tunandi nda hayayan kan man'ti Irkoy,
i n'ay futandi nda haya yaadayan.
Agay, ay ga ngi canseroo tunandi nda haya kan man'ti jama,
ay g'i futandi nda dumi hollokom.

22 Ay futuroo nuunaa dii,
a ga dii hala alaaharaa kunehere,
a ga laboo nda nga hayey kan ga zay a ra nja,
a ga dii hala tondi hondey asaasey ga.

23 Ay ga bone marga k'a zumandi i bon,
ay ga ay birawey benandi i ra.

24 Heray g'i noomandi, gaaham konni nda wirci laala kan ga bere g'i nja,
ay ga ganjihoogawey hijey nda gandakoyey naajey sanba i ga.

25 Tarea ra, takuba ga ngi izey wii,
hugoo ra, hunburay g'i wii,
takaa follokaa no ma tee arusooga, nda woysogo,
nda ize taana, nda hinbiri kaaray se.>

26 Ay nee ay bon se: <Ay g'i say-say k'i benandi,
ay ga kate borey masi yee ka hongu ey,

27 nda ay mana hunbur iberoo ma fooma ay ga, ngi yenjekaarey ma dere
ka nee: "Ir gaaboo k'ir ka hin, man'ti Abadantaa ka woo tee."

28 Zama ganda no kan mana duu hoyray henna,
lakkal sii i se.

29 Nda a gar i mma bara nda lakkal i ga faham woo se,
i ga ngi kokoroo guna.

30 Taka foo nda boro foo ga boro zenber foo (1.000) gaaray?
Taka foo nda boro hinka ga boro zenber woy (10.000) gaaray,
nda ngi Tondoo man'i nondi,
nda Abadantaa man'i dan kabe ra?

31 Zama ngi tondoo man'ti ir wanoo dumoo,
ba ir iberey ga tee woo se seede.

32 Ngi alanebpanoo mana hun kala Sodom nda Gomor[†] alanebnaa faaroo ra,
ngi alaneb-izey man'ti kala alaneb-izeyan kan ra pozina goo,
ngi fafey ga hottu.

33 Ngi alaneb hari mooraa man'ti kala gandakarfu naaji,
gondi kan ga wiiya naajoo no.

34 Woo mana tugandi ay jeroo ga wala?
Man'ti agay alman jisidogoo ra a goo wala?

[†] 32:32 32.32 Sintinoo 18.20-21; 19.4-11.

³⁵ Agay no ma bana, agay no ma alhaku kaa
waati kaŋ ngi cewey ga tanši.
Zama almasiibaa zaaroo ga baa ka kaa i ga.
Hayaa kaŋ kayandi i se ga kaŋ i boŋ nda cahāyan.>

³⁶ Abadantaa ga nga jamaa ciiti,
amma a ga hinna nga tamey se,
waati kaŋ a ga dii kaŋ ngi saħã ben,
de mo baŋŋa mana cindi, borcin mana cindi.

³⁷ A ga nee: <Man ra ngi koyey goo,
tondoo kaŋ ga i ga talfi?

³⁸ Man ra borey goo kaŋ na ngi sargarey maaney ŋaa,
i na ngi sargari hari-harey alaneb hari mooraa haŋ?
I ma tun, i ma war faaba,
i ma tee war hallasidogoo.>

³⁹ Sohõ wa guna, agay no, cimi no agay no,
koy sii no kala agay.
Agay no ma wiiya, agay no ma hunandi,
agay no ma boro maray, agay no m'a noo baani.
Boro si boro kaa ay kaboo ra.

⁴⁰ Zama ay n'ay kaboo jer beenaa here,
ay ga nee: <Ay ga žee ay hundi duumantaa ga.

⁴¹ Nda ay n'ay takubaa kaŋ ga hima nda meli mijoo kaanandi,
nda ay kaboo na ciitoo dii,
ay ga bana ay iberey ra,
agay alhakoo ga hun ay konnaykey ra.

⁴² Ay birawey ga suu nda kuri,
ay takubaa ga bukawey nda baŋŋey hamey nda ngi kuroo ŋaa,
ba iberey boŋkoyney kurey.>

⁴³ Gandawey cindey, wa war ŋaaloo cebe Irkoy jamaa se.
Zama a ga faasa nga tamey kurey se,
a ga alhakoo kaa nga yenjekaarey ra,
a ga nga laboo zunubey yaafa nga jamaa se.»

⁴⁴ Musa kaa, nga nda Hoše‡, Nun iz'aroo ka baytoo woo kalimawey kul har jamaa
jine.

⁴⁵ Waatoo kaŋ Musa na šenney kul har Izirayel kul jine ka ben,

⁴⁶ a nee i se: «Wa miile šenney kul ga kaŋ ay n'i har war se hõ ka war izey yaamar
i ma gaabandi ka ašariyaa šenney wey kul ka dira.

⁴⁷ Zama man'ti šenni yaadayan no war se, war hunaroo no. Šennoo woo no ma
war noo aloomur laboo ga kaŋ war ga kaa k'a mayray Žurdeŋ isaa denyanoo banda
ga.»

Musa buuyanoo bayrandi

⁴⁸ Zaari follokaa din da ra, Abadantaa šelaŋ Musa se ka nee:

⁴⁹ «Žigi Abarim tondi hondey ga, Nebo tondi hondoo boŋ kaŋ goo Mowab gandaa
ra, Žeriko tenje, ma Kanaŋ gandaa guna kaŋ ay g'a noo Izirayel borey se a ma tee
ngi halaalaa.

‡ 32:44 32.44 Hoše da se i ga nee Žozuwe, Kabuyaney 13.8, 16ra.

⁵⁰ N'ga buu tondi hondoo boŋ kaŋ ga n'ga žigi, n'ga ni hayragey gar alaaharaa, sanda Haruna, ni armaa kaŋ buu Hor tondi hondoo ga, de a na nga hayragey gar alaaharaa.

⁵¹ Zama war na laybu beeri tee ay ga Izirayel borey game, Meriba kaŋ goo Kadeš haroo do, Tisin saajoo ra, war man'ay henanyanoo cebe Izirayel borey game.Š

⁵² N'ga gandaa honnay ni jine, amma n'si huru gandaa ra kaŋ ay g'a noo Izirayel borey se.»

33

Musa gaara Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) se

¹ Gaararoo ne kaŋ nda Musa, Irkoy boraa, gaara Izirayel se za a mana buu.

² A nee:

«Abadantaa hun Sinay tondi hondoo do ka kaa,
a tun Seyir ka koy i do.

Paraŋ tondi hondoo boŋ a bangay nga daržaa ra,
a fatta boro henanante zenber woy woŋyaŋ ra.

Nga kabe hennaa ga a na ašariyaa kaŋ ga dii ma nee nuune sanba i se.

³ Abadantaa ga baa jamawey,
nga boro henanantey kul goo ni kaboo ra.

I kay ni cewey cire,
i ga ni šenney taa.

⁴ Musa na ašariyaa noo ir se,
Yakuba jamaa mayraa no.

⁵ A mana cindi ka tee kokoy kala Yešurun*
waatoo kaŋ jamaa boŋkoyney nda Izirayel alkabiilawey ga marga.»

⁶ Yala Ruben ma huna, yala a masi buu,
ba nda nga borey hinnaa ga kacca.

⁷ Hayaa ne kaŋ a n'a har Žuda ga, a nee:

«Abadantaa, haŋajer Žuda jindoo se,
ma kate a nga dumoo do.

Yala nga kabey ma kay a se,
yala ma kaa k'a faaba k'a kaa nga iberey kone.»

⁸ Lewi ga, a nee:

«Abadantaa, ni alkurraa goy jinawey kaŋ ti Tumim nda Urim mana talfandi kala
boraa ga kaŋ laadir ni here,

boraa no kaŋ n'n'a sii Masa (maanaa <siyan>),
boraa kaŋ ga n'na yenje wiri Meriba (maanaa <yenje>) haroo do.†

⁹ Boraa no kaŋ ga šelaŋ nga ŋaa nda nga baaba ga ka nee: <Ay s'i guna!>
Boraa no kaŋ si nga armey bay, a si nga izey bay.

Zama i na ni šenney dii, i na ni amaanaa dii.

¹⁰ I ma ni fondawey cawandi Yakuba se
ka Izirayel cawandi ni ašariyaa.

Yala i ma dugu daŋ ni niinoo cire,
i ma sargari kaŋ tonandi hala a ma ben daŋ ni sargari tonadogoo ga.

¹¹ Albarka ma huru nga gaaboo ra, Abadantaa,

yadda nga kabe goyoo ga.
Ma borey kaŋ ga kay a se nda wey kaŋ ga konna a centey kayri,
yala i masi yee ka tun.»

¹² Benžameŋ ga, a nee:

«Abadantaa baakaa no,
a ga goro jeroo ga nda baani,
waati kul Abadantaa g'a hawgay,
Abadantaa jeseŋ ra a ga goro.»

¹³ Isufi ga, a nee:

«Abadantaa na albarka danŋ nga gandaa ra nda beenaa gomnoo,
nda harandanoo nda gandaa guusoo haroo,

¹⁴ nda waynaa gomney,
nda hayaa kaŋ ga zay ka nin handu kul ra gomney,

¹⁵ nda cee jinaa tondi hondey haya henney,
nda hondey kaŋ ga bara waati kul gomney,

¹⁶ nda laboo nda haya kul kaŋ goo a ra gomney.

Yala Irkoy kaŋ ga goro saabaynaŋoo ra alhormaa ma bara Isufi boŋoo ga,
nga armey boŋkoynoo teŋaa ga!

¹⁷ Nga haw yaaroo ize jinaa no, darža ma bara a ga.

Nga hilley si hima nda kala ganjihaw hilliyaŋ.

Ngi nda a ga dumey kar, laboo kanjey kul.

Woo ti Efrayim boro zenber woy woyyaŋ,

woo ti Manase boro zenberyaŋ.»

¹⁸ Zabulonŋ ga, a nee:

«Naali Zabulonŋ, ni naarumawey ra,
ni mo Isakar, ma naali ni hukumey ra.

¹⁹ I ga ciya jamayaŋ se tondi hondoo boŋ.

No din ra i ga šerretaray sargariyaŋ kaa,

zama i ga teekoo gomni beeroo nda almaney kaŋ ga tugu labutaasoo ra ka huna.»

²⁰ Gad ga, a nee:

«Albarka ma bara bora se kaŋ ga Gad feeri!

A ga kani sanda ganjihayla woy,
a ga nga hamoo kaboo nda boŋkurunboo kottu.

²¹ A ga haya jina-jinawey suuba nga boŋ se,

zama no din ra boŋkoynoo hayey ga tugu,

a ga dira jamaa jine,

a goy nda Abadantaa šerretaraa,

a goy nda woo kaŋ ga hima Izirayel here.»

²² Dan ga, a nee:

«Dan man'ti kala ganjihayla-ize

kaŋ ga sar ka fatta Bašaŋ.»

²³ Neftali ga, a nee:

«Neftali kungu nda alhormo nda Abadantaa albarkaa,
ma waynakaŋay nda gurma mayray.»

24 Ašer ga, a nee:
 «Albarka ma huru Ašer ra Yakuba izey game.
 A ma duu gaakuri nga armey ra, cewoo ma miti jiyoo ra.
 25 Ni hugu mee daabuhayey ma tee guuru nda alhan.
 Ni gaaboo ma duu aloomur.»

26 «He Yešurun‡, boro kul si hima nda Irkoy.
 A ga zunbu ka hun beenaa ra duula ga
 ka kaa ka ni faaba nga daržaa ra.

27 Irkoy kaŋ gay a ga bara man'ti kala tugudoo,
 waati kul a goo goyoo ga,
 a na iberoo gaaray ni jine
 ka nee ma ne: <M'a halaci!>

28 Izirayel ga goro nda lakkalkanay.
 Yakuba hariŋaŋoo sii kala jere ga alkama nda alaneb hari ganda ra,
 nga beenaa ga harandaŋ zumandi.

29 N'duu gomni, Izirayel!
 May no ma hima ni,
 jama kaŋ Abadantaa n'a hallasi nda nga koraa nda nga takuba daržantaa?
 Ni iberey ga kaa ka ngi boŋ yeeti ganda ma ne,
 n'ga ngi hodaddawey taama-taama.»

34

Musa buuyanoo

1 Musa žigi ka hun Mowab ganganey ra Nebo tondi hondoo boŋ, Pisiga boŋoo ga,
 Žeriko tenje. Abadantaa n'a cebe gandaa kul, za Galad hala Dan,

2 nda Neftali gandaa kul, nda Efrayim nda Manase gandaa, nda Žuda gandaa kul
 hala Dangay teekoo* ga,

3 nda Negew gandaa, nda Žeriko koyraa gooroo kaŋ ti Teenayŋaney koyraa hala
 Sohar koyraa.

4 Abadantaa nee a se: «Gandaa ti woo kaŋ ay žee kaŋ ay g'a noo Ibirahima, nda
 Isiyaka, nda Yakuba se ka nee: <Ni hayroo se ay g'a noo.>† Ay n'a cebe ma ne nda ni
 moyey, amma n'si huru a ra.»

5 Musa, Abadantaa tamoo buu no din ra, Mowab gandaa ra, Abadantaa šennoo ga.

6 Abadantaa n'a sutura gooroo ra, Mowab gandaa ra, Bet-Pewor tenje. Hala hõ boro
 kul si nga saaraa bay.

7 Musa sii nda kala jiiri zangu nda waranka (120) waatoo kaŋ a ga buu. Nga moo
 guna mana žabu, nga gaaboo mana gaza.

8 Izirayel borey na Musa hēe jirbi waranza (30) Mowab ganganey ra. Woo banda
 ga, Musa buuyanoo jirbey hēeney nda beray goraa ben.

9 Žozuwe, Nun iz'aroo too met nda hundi lakkalkoyni, zama Musa nka kabe fur
 a boŋ. Izirayel borey ga haŋajer a se, i na hayaa tee kaŋ nda Abadantaa na Musa
 yaamar.

10 Annabi mana yee ka tun Izirayel ra sanda Musa cine kaŋ Abadantaa g'a bay moo
 nda moo.

11 Abadantaa n'a sanba Misira gandaa ra a ma koy tammaasayan nda kayfiyan tee
 Firawuuna, nda nga tamey kul, nda nga gandaa kul ga,

‡ 33:26 33.26 Zamnaa 32.15. * 34:2 34.2 Zamnaa 11.24. † 34:4 34.4 Sintinoo 12.7; 26.3; 28.13.

¹² de mo haya beeri hunburantey kul kaŋ Musa kabe gaabantaa n'i tee Izirayel kul moŋey cire ga cebe kaŋ Musa cine mana tee.

Žozuwe citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Žozuwe citaaboo ga Kanaŋ gandraa diyanoo nda Izirayel borey alkabiilawey goroyanoo Kanaŋ gandraa ra filla. A ga šelaŋ Žozuwe ga kaŋ huru Musa dogoo ra ka tee jineboro. Citaaboo woo ga hin ka zamnandi zamna hinza:

1. Kanaŋ gandraa diyanoo (zamna 1na—12to)
2. Gandraa zamnaroo (zamna 13to—21to)
3. Žozuwe waati kokoraa (zamna 22to—24to)

Irkoy na nga jamaa noo ganda. Woo ga cebe kaŋ allaahidey kul kaŋ Irkoy n'i zaa Izirayel hayragey se, kaŋ a yee koyne k'i har Musa se, a n'i tee k'i tabatandi. Deedaa kaŋ ga hin ka teendi Irkoy nda Izirayel game Kanaŋ gandraa diyanoo ra goo nda doo beeri sanda Izirayel fattaroo Misira gandraa ra. Izirayel wongoo Kanaŋ nda ngi fattaroo Misira, i kul ra boro ga dii Irkoy teegoyey kaŋ g'i faaba ka biney daŋ kaŋ i ga duu hinay ngi iberey ga.

Labey kaŋ i n'i wongu ka duu ey nda wey kaŋ i ga kaa k'i wongu ka duu ey, i g'i zamna k'i mayray hala Izirayel borey ma hin ka duu gorodoo ka huna. Woo se citaaboo ra boro ga dii koyra booboyaŋ kaŋ harandi.

Za Kanaŋ gandraa diyanoo fillaa hala gandraa zamnaroo, Žozuwe g'i hongandi Irkoy laadirtaraa, maanaa hayey kaŋ Irkoy n'i har a g'i tee, woo maaganda se jamaa ga hima ka Irkoy yaamarey ka goy. I ma hawgay, yawey kaŋ game i goo, a ga hin ka kate i se haya kaŋ m'i kaŋandi laadirtaray jaŋay taaga ra. Amma jamaa kayandi ka Irkoy hinne gana.

Irkoy na Žozuwe daŋ Musa dogoo ra

¹ Musa, Abadantaa tamoo, buuyanoo banda ga, Abadantaa nee Žozuwe, Nun iz'aroo, Musa banda hunoo se:

² «Musa, ay tamoo buu. Sohō tun ka Žurdeŋ isaa deŋ, ni nda jamaa woo kul, ka koy gandraa ra kaŋ ay g'a noo ngi, Izirayel borey se.

³ Nongu kul kaŋ war cewey n'a taama, ay n'a noo war se, sanda takaa kaŋ nda ay n'a har Musa se.

⁴ War laboo ga beeri, k'a dii za saajoo ka koy Libaŋ hala Efrat isa beeroo do ka koy Heti borey gandraa ra hala teeko Beeroo* do, waynakaŋay here.

⁵ Ni hunaroo kul ra, boro sii no kaŋ ga hin ka kay ni jine. Ay goo ni bande sanda takaa kaŋ nda ay bay ka bara Musa bande. Ay si ni naŋ, ay si ni fur.

⁶ Ma albarka daŋ ni boŋ ra, ma bine tee, zama ni no ma jamaa woo noo gandraa sanda tubu kaŋ ay žee ngi baabey se kaŋ ay g'a noo i se.

⁷ Hayaa de kaŋ no ti ma hanse ka albarka daŋ ni boŋ ra, ma bine tee ka hawgay ka dira nda ašariyaa kul kaŋ Musa, ay tamoo n'a har ma ne. Masi šiiri a se nongu tana here, woo ra n'ga tee kayante nongu kul kaŋ ra n'ga koy.

⁸ Ašariyaa tiiraa woo, ni miŋoo masi fay nda a, m'a caw cijin nda zaari ka hawgay ka dira nda hayaa kul kaŋ hantumandi a ra, woo ra ni teegoyey ga boori, woo ra n'ga tee kayante.

⁹ Ay mana ni yaamar kaŋ ma albarka daŋ ni boŋ ra, ma bine tee? Masi hunbur, masi joote, zama Abadantaa, ni Koyoo goo ni bande nongu kul kaŋ ra n'ga koy.»

Žozuwe soolu ka Žurdeŋ isaa deŋ

* **1:4 1.4** Teeko Beeroo man'ti kala Mediterane teekoo.

¹⁰ Žozuwe na jamaa šenni toonandikey yaamar ka nee:

¹¹ «Wa jamaa kaloo dira k'i yaamar ka nee: «Wa ŋaayan marga k'a jisi, zama ne nda jirbi hinza war ga Žurdeŋ isaa deŋ ka huru gandaa ra k'a dii kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a noo war se war m'a mayray.»»

¹² Žozuwe nee Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa se:

¹³ «Wa hongu šennoo kaŋ Musa, Abadantaa tamoo n'a ka war yaamar ka nee: «Abadantaa, war Koyoo ga war noo hunanzamay. A ga war noo gandaa woo.»

¹⁴ Aywa, gandaa kaŋ Musa n'a noo war se Žurdeŋ isaa se banda, war woyey, nda war zankey, nda war adabbawey ma cindi a ra. Amma war kul, wongaari henney, war ma bisa wongu-ize ka koy wongu-ize war armey jine. War m'i faaba

¹⁵ hala waati kaŋ ra Abadantaa na war armey noo hunanzamay sanda war, de mo i ma gandaa mayray kaŋ Abadantaa, war Koyoo g'a noo i se. Woo banda ga, war ma yee kate ka gandaa mayray kaŋ ti war halaalaa. Musa, Abadantaa tamoo, k'a noo war se Žurdeŋ isaa se banda, waynahunay kaboo here.»

¹⁶ I na Žozuwe zaabi ka nee: «Haya kul kaŋ nda n'n'ir yaamar, ir g'a tee, nongu kul kaŋ ra n'n'ir sanba, ir ga koy.

¹⁷ Ir ga haŋajer ma ne haya kul here sanda takaa kaŋ nda ir na haŋajer Musa se. Abadantaa, ni Koyoo de ma bara ni bande sanda takaa kaŋ nda a cindi Musa bande.

¹⁸ Boro kul kaŋ ture ni yaamarey ga, boro kaŋ mana haŋajer ni yaamarey se haya kul ra, bora ga wiyaandi. Ma albarka de daŋ ni boŋ ra, ma bine tee.»

2

Žozuwe na monnokaw hinka sanba Žeriko

¹ Žozuwe, Nun iz'aroo na monnokaw hinka tunandi Šitim k'i sanba tuguyan ra, a nee: «Wa koy gandaa nda Žeriko koyraa guna!» I koy, i huru woykuuru foo do kaŋ maapoo ti Rahab, i kani no din.

² Boroyaŋ koy nee Žeriko kokoyoo se: «Nga ne, aruyaŋ kaa ne cijin ka gandaa monno, Izirayel izeyaŋ no.»

³ Woo se Žeriko kokoyoo sanba i ma nee Rahab se: «Arey kaataray kaŋ kaa ni do, wey din kaŋ huru ni do, zama i mana kaa kala ka gandaa kul monno.»

⁴ Amma woyoo nka aru hinkaa dii k'i tugu, a nee: «Cimi no arey kaa ay do, amma ay si bay nongu kaŋ ra i hun.

⁵ Waatoo kaŋ koyraa miŋoo ga baa ka daaba, almaaroo ra, i fatta ka koy bila nda ya bay nongu kaŋ ra i ga koy. W'i gaarandi nda cahāyan, war ga duu ey.»

⁶ Ka gar a nk'i žigandi sooraa boŋ, de a n'i tugu leŋ subey ra kaŋ a n'i yendi no din.

⁷ Borey n'i gaarandi Žurdeŋ isaa fonda ga hala yawdogey ga, ganboo daabandi borey duma ga kaŋ n'i gaarandi.

⁸ Monnokey mana jirbi jina kaŋ Rahab žigi ka koy i do sooraa boŋ.

⁹ A nee arey se: «Ay ga bay kaŋ Abadantaa na war noo gandaa, war hunburaa duu ir kul, gandaa borey kul biney hasara war jine.

¹⁰ Zama ir maa kaŋ Abadantaa na Kakaarey teekoo haroo kogandi war jine waatoo kaŋ war fatta Misira, nda takaa kaŋ war n'a tee Amor borey kokoy hinkaa Sihon nda Og se kaŋ cindi Žurdeŋ isaa duma ga, kaŋ war n'i halaci sōy.

¹¹ Ir maar'a, ir biney hasara, boro kul sii nda bine ka kay war jine, zama Abadantaa, war Koyoo, Koy no beenaa ra beene, nda laboo ga ganda.

¹² Sohõ ay g'a wiri war ga, war ma žee ya ne Abadantaa maapoo ga, takaa kaŋ nda ay na alhormo tee war se, war mo ma alhormo tee ay baaba hugoo se. War m'ay noo silbay henna kaŋ

¹³ war g'ay baaba, nda ay naa, nda ay armyey, nda ay woymey hundey naŋ i ra, haya kul kaŋ goo maapey ga war g'a naŋ a ma hallasi.»

¹⁴ Arey nee a se: «Ir ga žee ma ne, kullihinne ir ga huna, haya kul si duu war, nda war mana šennoo woo fee. Waati kaŋ Abadantaa n'ir noo gandaa, ir ga borohennataray tee ma ne, ir ga laadir ni here.»

¹⁵ Rahab hugoo sii kala koyraa cetaa ra, koyraa cetaa ra nga hugoo goo kaŋ ra a ga goro. Woo se, a ga hin ka karfu ka aru hinkaa zumandi nda funeetaraa.

¹⁶ A nee i se: «Wa koy tondi hondoo here, war ceecikey masi koy duu war. Wa tugu no din jirbi hinza, hala waati kaŋ war ceecikey yee kate koyraa ra, woo din banda ga, war ma war fondaa zaa ka koy.»

¹⁷ Arey nee a se: «Hayey ne kaŋ ra žeeyanoo woo kaŋ ir n'a tee ma ne ga hun ir ga:

¹⁸ nga ne, waati kaŋ ir huru gandaa ra, ma karfu ciraa woo haw funeetaraa ga kaŋ nda n'n'ir fattandi, ma ni baaba, nda ni naa, nda ni armyey, nda ni baaba hugoo kul marga ni jere.

¹⁹ Ni boro kul kaŋ cewoo na ni hugoo mijoo taama ka fatta, nga kuroo alhakoo goo a ga, ir, ir ga henan. Amma nda ir kaboo too boro do kaŋ goo ni bande hugoo ra, bora kuroo alhakoo goo ir ga.

²⁰ Šennoo kaŋ ir n'a har ma ne, nda n'n'a fee, ir ga henan žeeyanoo ra kaŋ ni kate ir m'a tee ma ne.»

²¹ A nee: «Ay yadda war šennoo ga.» A n'i naŋ i ma koy, i koy. Woo banda ga, a na karfu ciraa daŋ funeetaraa ga.

²² I koy, i too tondi hondoo do, i cindi no din jirbi hinza, hala waatoo kaŋ ra borey kaŋ g'i ceeci yee kate koyraa ra. Ngi ceecikey n'i ceeci nongoo kul ra, amma i mana duu ey.

²³ Woo banda ga, aru hinkaa willi ka zunbu tondi hondoo boŋ, i na isaa deŋ. I too kate Žozuwe, Nun iz'aroo do, i na hayaa kul har a se kaŋ tee.

²⁴ I nee Žozuwe se: «Šikka sii Abadantaa na gandaa kul daŋ ir kabey ra. Gandaa borey kul biney hasara ir maaganda.»

3

Žurdeŋ isaa denyanoo

¹ Žozuwe tun subbaahi biya, a hun Šitim ka koy too Žurdeŋ isaa do, nga nda Izirayel borey kul, i goro no din jina i deŋ.

² Jirbi hinza banda ga, šenni toonandikey na jamaa kaloo yaara

³ ka jamaa yaamar ka nee: «Za war dii Abadantaa, war Koyoo amaanaa sundukoo, waati kaŋ sargari juwalkey kaŋ ti Lewi borey g'a zaa, war ma tun nongoo kaŋ ra war goo, war ma hanga a.

⁴ Amma kabedaaru zenber hinka (2.000) cine ga huru war nda a game, war masi man a. Woo ra war ga bay fondaa kaŋ nda war ga koy, zama war mana bay ka bisa nda fondaa woo.»

⁵ Žozuwe nee jamaa se: «Wa war boŋ daŋ jere ga Irkoy se, zama suba Abadantaa ga kayfiyaŋ tee war game.»

⁶ Žozuwe nee sargari juwalkey se: «Wa amaanaa sundukoo zaa, war ma huru jamaa jine.» I na amaanaa sundukoo zaa, i dira jamaa jine.

⁷ Abadantaa nee Žozuwe se: «Hõ ay ga sintin ka ni jer Izirayel kul jine, hala i ma bay kañ ay goo ni bande sanda takaa kañ nda ay cindi Musa bande.

⁸ Ni, ma sargari juwalkey kañ ga amaanaa sundukoo zaa yaamar ka nee: <Waati kañ war too Žurdeñ isaa mijoo ga, war ma kay Žurdeñ haroo ra.»

⁹ Woo banda ga, Žozuwe nee Izirayel borey se: «Wa man kate ne ra, war ma hanajer Abadantaa, war Koyoo šenney se.»

¹⁰ Žozuwe nee koyne: «Woo ra war ga bay kañ Irkoy hunantaa goo war game, de šikka sii a ga Kanañ borey, nda Heti borey, nda Hewi borey, nda Ferezi borey, nda Girgaši borey, nda Amor borey, nda Žebus borey gaaray war jine.

¹¹ Sargari juwalkey ga laboo kul Bonkoynoo amaanaa sundukoo zaa ka huru Žurdeñ isaa ra war jine.

¹² Sohõ, wa aru woy cindi hinka (12) zaa Izirayel alkabiilawey ra, alkabiila foo kul aru foo.

¹³ Za sargari juwalkey kañ ga Abadantaa, laboo kul Bonkoynoo sundukoo zaa, na ngi cewey dañ Žurdeñ isaa haroo ra, Žurdeñ isaa haroo ga dunbu, haroo kañ ga doori ka hun beene ga kay, a ga kay ma nee lalaba.»

¹⁴ Waati kañ jamaa hun ngi hukumey do ka koy Žurdeñ isaa deñ, sargari juwalkey kañ na amaanaa sundukoo zaa koy jamaa jine.

¹⁵ Woo mana teendi kala hegaa waati. Waatoo woo kul ra Žurdeñ isaa ga boosu nongoo kul here. Za sargari juwalkey kañ kone sundukoo goo too isa mijoo ga, i na ngi cewey dañ haroo ra,

¹⁶ haroo kañ ga doori ka hun beene marga ka tee lalaba kuku. Lalabaa ga mooru, a goo koyraa kañ se i ga nee Adama jere kañ goo Sartañ koyraa jere. Haroo kañ ga doo ka koy Ganganoo gandaa teekoo here kañ ti teeko Ciiri-ciirantaa ra, hari hinkaa din dunbu ka hun cere ga. Jamaa na isaa deñ Žeriko tenje.

¹⁷ Sargari juwalkey kañ na amaanaa sundukoo zaa kay tak ngi dogey ra labu kogaa ga, Žurdeñ isaa gamoo ra. Izirayel kul ga bisa labu kogaa ga hala waatoo kañ gandaa kul na Žurdeñ isaa deñ ka bisa.

4

Tondi woy cindi hinkaa (12) kañ tee hongandihaya

¹ Waatoo kañ gandaa kul na Žurdeñ isaa deñ ka ben, Abadantaa nee Žozuwe se:

² «Wa aru woy cindi hinka (12) zaa jamaa ra, alkabiila foo kul aru foo.

³ War m'i yaamar ka nee: <Žurdeñ isaa gamoo, nongoo kañ ra sargari juwalkey cindi ka kay war ma tondi woy cindi hinka (12) kaa, war m'i ka koy war bande k'i jisi nongoo kañ ra war ga cijinoo tee.»

⁴ Žozuwe na aru woy cindi hinkaa (12) cee kañ a n'i suuba Izirayel borey ra, alkabiila foo kul aru foo.

⁵ Žozuwe nee i se: «Wa bisa Abadantaa, war Koyoo sundukoo jine, Žurdeñ isaa gamoo here, war boro foo kul ma tondi foo zaa nga jesoo ga ka sawa nda Izirayel borey alkabiilawey hinnaa,

⁶ hala woo ma tee war game hongandihaya. Nda suba war izey na war hãa ka nee: <Macin ti tondey wey addaliloo war se?>,

⁷ war m'i zaabi se ka nee: <Žurdeñ isaa haroo nka dunbu Abadantaa amaanaa sundukoo jine. Waatoo kañ sundukoo ga Žurdeñ isaa deñ, Žurdeñ isaa dunbu ka hun cere ga.> Tondey wey no ma Izirayel borey hongandi waati kul.»

⁸ Izirayel borey na hayaa tee kaŋ Žozuwe n'a yaamar. I na tondi woy cindi hinka (12) kaa Žurdeŋ isaa gamoo ra, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har Žozuwe se, ka sawa nda Izirayel borey alkabiilawey hinnaa. I n'i zaa ngi bande ka koy ngi gorodogoo ra k'i jisi no din.

⁹ Žozuwe na tondi woy cindi hinka (12) kayandi nongoo kaŋ ra sargari juwalkey cindi ka kay nda amaanaa sundukoo, tondey goo no din hala hō.

¹⁰ Sargari juwalkey kaŋ ga sundukoo zaa kay Žurdeŋ isaa gamoo ra hala waatoo kaŋ ra ŝennoo kul kaŋ Abadantaa na Žozuwe yaamar a m'a har jamaa se kul teendi sanda takaa kaŋ nda Musa na Žozuwe yaamar. Jamaa deŋ nda cahāyan.

¹¹ Waatoo kaŋ jamaa kul deŋ ka ben, Abadantaa sundukoo nda sargari juwalkey bisa ka huru jamaa jine.

¹² Ruben iz'arey, nda Gad iz'arey, nda Manase alkabiila jeraa deŋ wongu-ize ka koy wongu-ize Izirayel borey jine sanda takaa kaŋ nda Musa n'a har i se.*

¹³ A ga koy too wongaari zenber woytaaci (40.000) cine kaŋ bisa Abadantaa jine wongu se ka koy Žeriko ganganey ra.

¹⁴ Hanoo din, Abadantaa na Žozuwe beerandi Izirayel kul jine, i hunbur a nga hunaroo kul ra sanda takaa kaŋ nda i hunbur Musa.

¹⁵ Abadantaa nee Žozuwe se:

¹⁶ «Sargari juwalkey kaŋ kone sundukoo goo yaamar i ma žigi ka hun Žurdeŋ isaa ra.»

¹⁷ Woo ga, Žozuwe na sargari juwalkey yaamar ka nee: «Wa žigi ka hun Žurdeŋ isaa ra.»

¹⁸ Waatoo kaŋ sargari juwalkey kaŋ ga sundukoo zaa žigi ka hun Žurdeŋ isaa gamoo ra, kaŋ i na ngi cewey jer ka koy guraa ga, Žurdeŋ isaa haroo yee nga dogoo ra ka yee dandiyana takaa žeenaa ga ka boosu nongu kul here.

¹⁹ Jamaa žigi ka hun Žurdeŋ isaa ra handu jinaa jirbi woyaa (10). I goro Gilgal, Žeriko waynahunay here.

²⁰ Tondi woy cindi hinkaa (12) din kaŋ i n'i zaa Žurdeŋ isaa ra, Žozuwe n'i sinji Gilgal.

²¹ Žozuwe nee Izirayel borey se: «Nda suba war izey na ngi baabey hāa ka nee: <Macin ti tondey wey addaliloo?>»

²² war ma bayrandi war izey se ka nee: <Izirayel na Žurdeŋ isaa deŋ bila cewey ma tay.>

²³ Zama Abadantaa, war Koyoo na Žurdeŋ isaa haroo kogandi war jine hala war ma bisa ka ben, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, war Koyoo n'a tee Kakaarey teekoo se kaŋ a n'a kogandi ir jine hala ir ma duu ka bisa ka ben.

²⁴ Woo teendi hala dumey kul kaŋ goo laboo ga ma bay kaŋ Abadantaa kaboo man'ti kala hini beeri, hala war ma hunbur Abadantaa, war Koyoo waati kul.»

5

¹ Waatoo kaŋ ra Amor borey kokoyey kul kaŋ cindi Žurdeŋ isaa banda ga waynakanay here nda Kanaŋ borey kokoyey kul kaŋ goo teekoo* jere maa kaŋ Abadantaa na Žurdeŋ isaa kogandi Izirayel borey jine hala ir ma deŋ ka ben, biney hasara, biney hun Izirayel borey maaganda.

Izirayel borey hurubanguyanoo Gilgal ra

* 4:12 4.12 Zamnaa 1.12-15; Kabuyaney 32.20-22; Alhukumoo 3.18. * 5:1 5.1 Teekoo man'ti kala Mediterane teekoo.

² Waatoo din ra, Abadantaa nee Žozuwe se: «Tondi huryawyan tee, de ma yee ka Izirayel borey danbangu cee hinkantoo.»

³ Žozuwe na tondi huryawyan tee, a na Izirayel borey danbangu Aralot (maanaa «hurubanguyan») hondoo jere.

⁴ Addaliloo ne kan se Žozuwe n'i danbangu, jamaa kul kan fatta Misira, arey, wongaarey kul nka buu saajoo ra, diraa waati, ngi fattaroo ga Misira.

⁵ Jamaa kul kan fatta Misira nka hurubangu, amma jamaa kul kan hayandi saajoo ra, diraa waati, ngi fattaroo ga Misira, boro kul mana hurubangu.

⁶ Izirayel borey na jiiri woytaaci (40) tee saajoo ra i ga dira hala gandaa kul dere, wongaariyan kan fatta Misira mana hanajer Abadantaa se. Abadantaa žee i se kan i si dii gandaa kan nga žee baabey se kan nga g'a noo i se, gandaa din kan ra waa nda yuu ga tee hari.

⁷ A na iz'arey dan dogey ra, ngi no Žozuwe n'i danbangu. Jofoloyan no, zama i man'i danbangu diraa waati.

⁸ Waatoo kan gandaa kul hurubangu ka ben, i cindi ngi dogey ra jamaa kaloo ra hala waatoo kan ra i duu baani.

⁹ Woo banda ga, Abadantaa nee Žozuwe se: «Hō, haawoo kan war n'a ka hun Misira, ay n'a gunguray k'a kaa war ga.» Woo se i ga nee nongoo din se Gilgal (maanaa «gungurayyan») hala hō.

Borcintaraa jingar jinaa Kanaŋ gandaa ra

¹⁰ Izirayel borey gororoo ra Gilgal, i na Borcintaraa jingaroo tee handoo jirbi woy cindi taacantoo (14to) cijinoo Žeriko ganganey ra.

¹¹ Jingaroo subaa ra, i na gandaa ŋaayaney ŋaa, takulayan kan ra dolobiri sii, nda taasu gurunbu haagante zaari follokaa ra.

¹² Subaa ra, ŋaahayaa kan se i ga nee man kay waatoo kan i sintin ka gandaa ŋaayaney ŋaa. Izirayel borey mana yee ka duu man. Jiiroo din Kanaŋ gandaa ŋaayaney no i n'i ŋaa.

Abadantaa wongu-izey bonkoynoo kaa

¹³ Han foo, kan Žozuwe goo Žeriko jere, a na nga moŋey jer ka guna, nga ne, aru foo kay a tenje, nga takubaa hoobandi, a goo kaboo ra. Žozuwe dira ka koy a do ka nee a se: «Ir ra n'goo wala ir iberey ra n'goo?»

¹⁴ A nee: «Ay sii affoo kul se, agay ti Abadantaa wongu-izey bonkoynoo, sohō ay kaa.» Woo ga, Žozuwe na nga ndumoo sinji laboo ra ka sujudu a se ka nee: «Macin no n'ga baa m'a har ya ne, agay, ni tamoo se, ay koyoo?»

¹⁵ Abadantaa wongu-izey bonkoynoo nee Žozuwe se: «Ni taamey kaa ni cewey ra, zama nongoo kan ra n'goo ma kay man'ti kala nongu henanante.» Žozuwe n'a tee.

6

Žeriko koyraa diiyanoo

¹ Žeriko koyraa miŋey daabandi ka boori hala Izirayel borey masi duu ka huru. Boro kul si fatta, boro kul si huru.

² Abadantaa nee Žozuwe se: «Guna, ay na Žeriko, nda nga kokoyoo, nda ba nga wongaari henney dan ni kaboo ra ka ben.

³ War kul, wongu-izey, war ma dira ka koyraa windi, war ma koyraa kuubi k'a bere cee foo. Ma taka follokaa tee jirbi iddu.

⁴ Sargari juwalkaw iyye, affoo kul, feeji gaaru hilli foo ma bara a kone, i ma dira sundukoo jine. Jirbi iyyantoo hane war ma koyraa windi cee iyye, sargari juwalkey ga hilley hēenandi.

⁵ Waati kañ feeji gaaru hilloo hēe ka kuu, de war maa hilloo hēenoo, jamaa kul ma kuwwa beeri tee. Cetaa kañ ga koyraa kuubi ga kañ nga boñ ga, de jamaa ga žigi ka kara, boro foo kul ga huga nda hayaa kañ goo nga jinoo ra.»

⁶ Žozuwe, Nun iz'aroo na sargari juwalkey cee ka nee i se: «Wa amaanaa sundukoo zaa, sargari juwalkaw iyye, affoo kul, feeji gaaru hilli foo ma bara a kone ka koy Abadantaa sundukoo jine.»

⁷ Woo banda ga, a nee jamaa se: «Wa bisa, war ma koyraa yaara, wongu-izey kañ goo wongu-izey jine ma huru Abadantaa sundukoo jine.»

⁸ A teendi nda takaa kañ nda Žozuwe n'a har jamaa se. Sargari juwalkaw iyyaa kañ kone feeji gaaru hilli iyyaa goo bisa Abadantaa jine i ga hilley hēenandi Abadantaa amaanaa sundukoo jinoo ra.

⁹ Sargari juwalkey kañ ga hilley hēenandi goo wongu-izey jine, wongu-izey kañ ga dira banda goo sundukoo banda ga, sargari juwalkey ga hilley hēenandi.

¹⁰ Žozuwe nka jamaa yaamar ka nee: «War masi kuwwa kar, war jindey masi fatta. Šenni kul masi hun war mijey ra hala han kañ ay nee war se: <Wa kuwwa!> Waatoo din war ga kuwwa.»

¹¹ I na Abadantaa sundukoo ka koyraa kul yaara, i na koyraa windi cee foo, woo banda ga, i huru jamaa kaloo ra ka kani.

¹² Žozuwe biya ka tun, sargari juwalkey na Abadantaa sundukoo zaa.

¹³ Sargari juwalkaw iyyaa kañ kone feeji gaaru hilli iyyaa goo Abadantaa sundukoo jine tun ka dira ka hilley hēenandi. Wongu-izey ga dira i jine, wongu-izey kañ goo banda ga hanga sundukoo. I ga dira hilley hēenoo bande.

¹⁴ Zaari follokaa din ra kañ ti zaari hinkantoo i na koyraa windi cee foo, woo banda ga, i yee jamaa kaloo do. I na takaa din da tee jirbi iddu.

¹⁵ Jirbi iyyantoo hane, i biya ka tun za moo boo ka koyraa windi nda takaa follokaa cee iyye. Zaari follokaa ti woo kañ i na koyraa windi cee iyye.

¹⁶ Cee iyyantoo, waatoo kañ sargari juwalkey na hilley hēenandi, Žozuwe nee jamaa se: «Wa kuwwa, zama Abadantaa na war noo koyraa!»

¹⁷ Koyraa ga halaci sōy, a ga tee Abadantaa wane, nga nda hayey kul kañ goo a ra. Woykuuroo kañ se i ga nee Rahab hinne no hundoo ga cindi a ra, nga nda haya kul kañ goo nga hugoo ra, zama a nka dontokey kañ ir n'i sanba tugu.

¹⁸ Wa hawgay war masi man hayey ga kañ ga hima ka halaci ka dere sōy, hayey kañ ga halaci ka dere sōy, war mas'i zaa, war masi koy halaci ka dere sōy, war masi koy jamaa kaloo žiibandi, ka kate a ga bone.

¹⁹ Nzorfu kaaraa kul, nda wuragoo, nda alhan jinawey, nda guuru jinawey ga yeetandi jere ga Abadantaa se. I ga huru Abadantaa alman jisidogoo ra.»

²⁰ Jamaa na kuwwa kar, i na hilley hēenandi. Waatoo kañ jamaa maa hilley jindoo, i na kuwwa beeri tee, cetaa kañ nga boñ ga, jamaa žigi ka koyraa kar, boro foo kul huga nda nga jinoo. I na koyraa dii.

²¹ Haya kul kañ goo koyraa ra i n'a halaci k'a derandi sōy, aru nda woy, boro žeena nda zanka, haw, feeji nda farka, i n'i kul wii nda takuba.

Rahab nda nga hugoo borey hallasi

²² Žozuwe nka nee aru hinkaa kañ na gandaa monno se: «Wa koy woykuuroo hugoo do, war ma woyoo nda haya kul kañ goo maapoo ga fattandi sanda takaa kañ nda war n'a žee a se.»

²³ Zankaarey kaŋ na gandaa monno koy, de i na Rahab, nda nga baaba, nda nga naa, nda nga armyey nda haya kul kaŋ goo maapoo ga fattandi. I na nga alkabiilaa kul fattandi. I n'i gorandi Izirayel kaloo se taray.

²⁴ Woo banda ga, Izirayel wongu-izey na nuune daŋ Žeriko koyraa ra nda haya kul kaŋ goo a ra, nda man'ti nzorfu kaaraa, nda wuragoo, nda alhan nda guuru jinawey kaŋ i n'i daŋ Abadantaa hugoo alman jisidogoo ra.

²⁵ Žozuwe na woykuuroo kaŋ se i ga nee Rahab hundoo naŋ a ra, nda nga baaba hugoo, nda haya kul kaŋ goo maapoo ga. A goro Izirayel hala hō, zama a nka dontokey tugu kaŋ Žozuwe n'i sanba i ma Žeriko monno.

²⁶ Alwaatoo woo no Žozuwe daŋ žeeyanoo woo ma teendi ka nee:

«Boraa laali kaŋ ga Žeriko koyraa woo cin koyne.

A ga asaasoo gorandi nga ize jinaa hundoo ga,

a ga ganbey daŋ nga koddaa hundoo ga.»

²⁷ Abadantaa goo Žozuwe bande, maapoo huru gandaa kul ra.

7

Akaŋ zunuboo nda nga zukandoo

¹ Izirayel borey na laadir jaŋay tee hayey kaŋ ga hima ka halaci ka derandi sōy here. Akaŋ baaba ti Karmi, Karmi baaba ti Zabdi, Zabdi baaba ti Zera kaŋ mana hun kala Žuda alkabiilaa ra zaa hayey ra kaŋ ga hima ka halaci ka dere sōy, Abadantaa futu Izirayel borey ga.

² Žozuwe goo Žeriko, a na aruyaŋ sanba i ma koy Ayi koyraa ra kaŋ goo Bet-Aben jere, Betel se waynahunay here. A nee i se: «Wa žigi ka koy gandaa monno.» Arey koy Ayi monno.

³ I yee kate Žozuwe do ka nee a se: «Jamaa kul masi žigi ka kara. Aru zenber hinka (2.000) wala zenber hinza (3.000) ma žigi ka kara, i ma Ayi kar. Masi jamaa kul farandi k'i sanba i ma koy, zama i si boobo.»

⁴ Aru zenber hinza (3.000) cine žigi ka kara, amma i zuru Ayi borey jine.

⁵ Ayi arey na boro waranza cindi iddu (36) kar i ra. I n'i gaaray za koyraa miŋoo ga hala Šebarim k'i kar ka koy zunbudogoo ra. Jamaa biney hasara, gaahamey kul buu i ga.

⁶ Žozuwe na nga jinde bankaarawey kottu ka nga binemaraa cebe ka kaŋ ka nga ndumoo sinji laboo ra Abadantaa sundukoo jine hala almaaroo ra, nga nda Izirayel boro beerey. I na labu warra ngi boŋey ga.

⁷ Žozuwe nee: «He ay Koyoo, Abadantaa, macin se n'na jamaa woo ka Žurdenj isaa deŋ hala m'ir daŋ Amor borey kabey ra hala i m'ir derandi? Nda a gar ba ir nka cindi Žurdenj isaa se banda.

⁸ He ay Koyoo, macin no y'a tee, sohō kaŋ Izirayel zuru nga iberey jine?

⁹ Kanaŋ borey nda gandaa borey kul ga maar'a, i ga marga ir ga k'ir maapney kaa gandaa ra. Macin no n'g'a tee ni maa beeroo se?»

¹⁰ Abadantaa nee Žozuwe se: «Tun, macin se n'ga ni ndumoo sinji laboo ra?

¹¹ Izirayel na zunubu tee, i na agay amaanaa dunbu kaŋ ay n'a daŋ i se, nda cimi, i zaa hayaa ra kaŋ harramandi, i zay a ra, i n'a lanba k'a tugu ngi jinawey ra.

¹² Izirayel borey si hin ka kay ngi iberey jine. I ga zuru ngi iberey jine, zama ngi hunday nka harram. Ay si cindi war bande nda war mana hayaa halaci sōy kaŋ harramandi, nda war man'a kaa war game.

¹³ Tun ma jamaa daŋ jere ga ya ne. Ma nee: «Suba se, wa war boŋ daŋ jere ga Irkoy se, zama hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: "Haya harramante

goo war game, Izirayel. N'si hin ka kay ni iberey jine kullihinne war mana haya harramantaa kaa war game.

¹⁴ Suba subbaahi war ma kay, alkabiila ka koy alkabiila. Alkabiilaa kañ Abadantaa g'a cebe ga kay jama ka koy jama, jamaa kañ Abadantaa g'a cebe ga kay hugu ka koy hugu, hugoo kañ Abadantaa g'a cebe ga kay aru ka koy aru.

¹⁵ Bora ga cebandi kañ nga ka kate harramoo, bora ga tonandi nuune ra ka tee boosu, nga nda haya kul kañ goo maapoo ga. A na Abadantaa amaanaa dunbu, a na almuhall tee Izirayel ra."»»

¹⁶ Žozuwe biya ka tun, a na Izirayel kayandi alkabiila ka koy alkabiila. Žuda alkabiilaa suubandi.

¹⁷ A na Žuda jamawey kayandi, Zera borey jamaa cebandi. A na Zera borey jamaa kayandi hugu ka koy hugu, Zabdi hugoo cebandi.

¹⁸ Žozuwe na Zabdi hugoo borey kayandi, aru ka koy aru. Akan baaba ti Karmi, Karmi baaba ti Zabdi, Zabdi baaba ti Zera kañ si hun kala Žuda alkabiilaa ra. Akan ka cebandi.

¹⁹ Žozuwe nee Akan se: «Ay izoo, ay g'a ŋaaray ni ga, ma Abadantaa, Izirayel Koyoo beerandi, yadda ni layboo ga a jine. Hayaa har ya ne kañ n'a tee, masi haya kul tugu ya ne.»

²⁰ Akan zaabi ka nee Žozuwe se: «Cimi no, agay no ka zunubu tee Abadantaa, Izirayel Koyoo se. Hayaa ne kañ ay n'a tee:

²¹ ya nka dii alganiimaa ra Šineyar burmusu henna foo, nda nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200), nda wura kunturu kañ nga tiŋaa ti kilo jere. Ay boona ey, ay n'i zaa. Sohõ da i goo ma tugu laboo cire ay hukcumoo gundoo ra, nzorfoo goo i cire.»

²² Žozuwe na dontokawyañ sanba kañ zuru ka koy hukcumoo do. Nga ne, i tugandi nga hukcumoo cire, nzorfoo goo i cire.

²³ I na jinawey zaa hukcumoo gundoo ra, i kate a Žozuwe nda Izirayel borey kul do k'a jisi Abadantaa jine.

²⁴ Žozuwe nda Izirayel kul na Akan, Zera iz'aroo, nda nzorfu kaaraa, nda burmusoo, nda wura kunturoo, nda nga iz'arey, nda nga ize woyey, nda nga hawey, nda nga farkey, nda nga alman buuney, nda nga hukcumoo, nda hayaa kul kañ ti nga wane zaa. I n'i ka žigi ka koy Akor gooroo ra.

²⁵ Žozuwe nee: «Cin se ni kate ir ga bonaa woo? Abadantaa ga ni bonaa kañandi ni ga hõ.» Izirayel kul n'a warra nda tondi k'a wii. I n'i warra nda tondi k'i wii, i n'i ton.

²⁶ I na tondi zuku beeri fur a boŋ kañ goo no hala hõ. Abadantaa yee nga futay laalaa se banda. Woo se i ga nee no din se Akor (maanaa «bone») gooroo hala hõ zaaroo.

8

Ayi koyraa diiyanoo

¹ Abadantaa nee Žozuwe se: «Masi hunbur, ni bino masi hasara. Wongaarey kul zaa ni bande, ma tun ka žigi ka Ayi koyraa kar. Guna, ay na Ayi kokoyoo, nda nga jamaa, nda nga koyraa, nda nga gandaa dan ni kaboo ra.

² N'ga hayaa tee Ayi nda nga kokoyoo se kañ n'a tee Žeriko koyraa nda nga kokoyoo se. Amma war ga hin ka nga alganiimaa nda nga adabbawey kom. Ni, ma boroyañ tugu koyraa banda ga.»

³ Žozuwe nda wongaarey kul tun ka žigi ka Ayi kar. Žozuwe na wongaari beeri zenber waranza (30.000) suuba i ra k'i sanba cijin here.

⁴ A n'i yaamar ka nee: «Wa guna, war ga boroyan tugu koyraa se, koyraa banda ga. War masi hanse ka mooru koyraa. War kul ma soolu.

⁵ Agay nda jamaa kul kanj goo ay bande, ir ga man koyraa. Waati kanj Ayi koyraa borey fatta k'ir kubay, sanda cee jinaa, ir ga zuru jiney ra.

⁶ I ga fatta ka hanga ir hala waati kanj ir n'i moorandi koyraa, waatoo din i ga nee: «I goo ma zuru ir jine sanda cee jinaa takaa.» Kanj ir goo ma zuru jiney ra,

⁷ waatoo din war ma fatta tugudogoo ra, war ma koyraa dii. Abadantaa, war Koyoo g'a danj war kabey ra.

⁸ Waati kanj war na koyraa dii, war ma nuune danj koyraa ra. War ma goy nda šennoo kanj Abadantaa n'a har. Woo ti yaamaroo kanj ay n'a noo war se.»

⁹ Žozuwe n'i tanj i ma koy, i koy tugu Betel nda Ayi game, Ayi se waynakanj here. Žozuwe na cijinoo tee jamaa cindoo bande.

¹⁰ Žozuwe tun subbaahi biya ka jamaa guna wala i goo soolante. A žigi, nga nda boro beerey jamaa jine ka koy Ayi kar.

¹¹ Wongaarey kul kanj goo a bande žigi ka man. Waatoo kanj i too koyraa tenje, i na ngi kaloo sinji Ayi hawsa here. Gooroo goo ngi nda Ayi game.

¹² A na aru zenber guu (5.000) cine zaa k'i tugu Betel nda Ayi game, koyraa se waynakanj.

¹³ Waatoo kanj jamaa na kaloo kul gorandi koyraa se hawsa here, banda here kaloo goo koyraa se waynakanj, cijinoo din Žozuwe koy gooroo gundoo ra.

¹⁴ Waatoo kanj Ayi kokoyoo bay, koyraa arey biya ka tun ka cahã ka fatta ka koy Izirayel borey kubay wongoo se nongoo kanj ra i bay ka wongu, nga nda nga jamaa kul k'i kubay Ganganoo gandaa tenje. A mana bay kanj boroyan goo ma tugu ngi se koyraa dumaa ga.

¹⁵ Žozuwe nda Izirayel kul tee sanda i nka hin ngi, i zuru ka koy saajoo kaboo here.

¹⁶ I na koyraa kul marga i m'i gaarandi. I na Žozuwe gaarandi, i mooru koyraa.

¹⁷ Aru kul mana cindi Ayi nda Betel ra kanj mana fatta ka Izirayel gaarandi. I na koyraa nanj a ga feera ka Izirayel gaarandi.

¹⁸ Abadantaa nee Žozuwe se: «Yaajoo kanj goo ni kaboo ra šerre Ayi koyraa here, zama ay g'a danj ni kaboo ra.» Žozuwe na yaajoo kanj goo kaboo ra šerre koyraa here.

¹⁹ Waatoo kanj ra a na nga kaboo šerre, arey kanj ga tugu cahã ka hun ngi dogey ra ka zuru ka huru. I too koyraa do, i n'a dii, woo banda ga, i cahã ka nuune danj koyraa ra.

²⁰ Ayi borey neli, i ga dii dullooo kanj ga žigi ka hun koyraa ra hala beenaa ra. I mana duu ba sahã ka zuru ka koy nongu kul here. Izirayel jamaa kanj zuru ka koy saajoo here bere ka yee kate ka ngi gaarandikey wongu.

²¹ Waatoo kanj Žozuwe nda Izirayel kul dii kanj arey kanj ga tugu na koyraa dii, de dullu ga tun koyraa bonj, i bere ka Ayi borey kar.

²² Cindey fatta koyraa ra k'i kubay, de i goo Izirayel game, Izirayel borey jerey goo ne here, jerey goo ya here. I n'i kar, baahunante kul mana cindi, boro mana zuru ka yena.

²³ I na Ayi kokoyoo dii a ga huna k'a ka koy Žozuwe do.

²⁴ Waatoo kanj Izirayel na Ayi koyraa borey kul wii ka ben hawsaa ra, saajoo kanj ra borey din n'i gaarandi, i kul hala ikokorantaa takuba na wii. Izirayel kul yee kate Ayi k'i wii nda takuba.

²⁵ Borey kul kanj buu hanoo din, aru nda woy man'ti kala boro zenber woy cindi hinka (12.000), i kul man'ti kala Ayi boro.

²⁶ Žozuwe mana nga kaboo kanj ra yaajoo goo kanj ga šerre zumandi hala waatoo kanj ra Ayi borey kul halaci k'i derandi sōy.

²⁷ Alganiimaa ra, Izirayel na koyraa adabbawey nda jinawey hinne zaa ka sawa nda šennoo kaŋ Abadantaa n'a ka Žozuwe yaamar.

²⁸ Žozuwe na nuune daŋ Ayi koyraa ra k'a tee kayri zuku duumante kaŋ ga bara hala hõ.

²⁹ A na Ayi kokoyoo wii k'a deejii tuuri ga hala waynaa kanyanoo ga. Waatoo din Žozuwe n'i yaamar i ma bukaa zumandi tuuroo ga. I n'a warra koyraa mijoo ga, i na tondi zuku beeri fur a boŋ kaŋ goo no din hala hõ zaaroo.

Ašariyaa cawandi Ebal hondoo ga

³⁰ Waatoo woo ra, Žozuwe na sargari tonadoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo se Ebal tondi hondoo boŋ,

³¹ ka sawa nda woo kaŋ Musa n'a har Izirayel borey se, takaa kaŋ nda a hantumandi Musa ašariyaa tiiraa ra. Sargari tonadoo no kaŋ teendi nda tondiyaŋ kaŋ guuru mana bay k'i hoy*. I na sargari kukuranteyaŋ nda alaafiya teendi sargariyaŋ kaa Abadantaa se.

³² Ašariyaa kaŋ Musa n'a hantum Izirayel borey jine, Žozuwe n'a hantum tondi walhayaŋ ga no din ra.

³³ Izirayel kul, nda nga boro beerey, nda nga šenni toonandikey, nda nga alkaaley ga kay sundukoo carawey ga. Borey jerey kaŋ ti yawey, nda ganda-izey goo sundukoo jere ka sargari juwalkey kaŋ ti Lewi boro tenje kaŋ ga Abadantaa amaanaa sundukoo zaa. Borey jere foo goo Garizim tondi hondoo here, jere faa goo Ebal tondi hondoo here. Za cee jinaa Musa, Abadantaa tamoo ka yaamar kaŋ takaa woo ka teendi gaara Izirayel jamaa se.

³⁴ Woo banda ga, Žozuwe na jinde jer ka ašariyaa šenney kul caw, gaarayan šenney nda dangayan šenney†, ka sawa nda takaa hunday kaŋ nda a hantumandi ašariyaa tiiraa ra.

³⁵ Šenney kul kaŋ Musa n'i yaamar, ba affoo sii no kaŋ Žozuwe man'a caw Izirayel jamaa kul se, woyey, nda zankey, nda yawey kaŋ goo i ra.

9

Gabawoŋ borey na Izirayel borey hiila

¹ Kokoyey kul kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda tondi hondoo here maa Ayi koyraa halaciyanoo alhabaroo. Woo ga, wey kaŋ goo hondey gandaa here nda teeko Beeroo* guraa kul ga, Libaŋ kaboo here, Heti borey, nda Amor borey, nda Kanaŋ borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey

² waafakay ra na cere marga ka tee affoo ka Žozuwe nda Izirayel wongu.

³ Gabawoŋ borey maa hayaa kaŋ Žozuwe na tee Žeriko nda Ayi koyrawey se.

⁴ Ngi mo, i na alhiila tee. I koy, i na ngi boŋ himandi naarukawyaŋ ka saaku žeenayaŋ nda alaneb hari moora hunbar žeenayaŋ kaŋ kottu kaŋ i n'i baka daŋ ngi farkawey ga,

⁵ nda taami žeenayaŋ kaŋ yay i taandi goo cewey ra, bankaaray žeena yaynayaŋ goo jindey ra. Ngi šilfandaa takulaa kul ka kogu ka murgu-murgu.

⁶ I koy Žozuwe do jamaa kaloo ra kaŋ goo Gilgal ka nee nga nda Izirayel arey se: «Ganda mooro ra ir hun, sohõ war ma amaana daŋ ir game.»

⁷ Amma Izirayel arey nee Hewi borey se: «A ga hin ka tee war mo man'ti kala gandaa woo boroyaŋ. Woo ra taka foo nda ir ga hin ka amaana daŋ ir nda war game?»

* **8:31 8.31** Fattaroo 20.24-25; Alhukumoo 27.5-6. † **8:34 8.34** Alhukumoo 27.14-26; 28 * **9:1 9.1** Zamnaa 1.4.

⁸ I nee Žozuwe se: «Ni bajņey ti ir.» Žozuwe n'i hãa ka nee: «May ti war, man ra war hun?»

⁹ I n'a zaabi ka nee: «Ni bajņey mana hun kala ganda ra kaņ ga hanse ka mooro, Abadantaa, ni Koyoo maņņoo se, zama ir maa maņņoo, ir maa haya kul kaņ a n'a tee Misira,

¹⁰ nda haya kul kaņ a n'a tee Amor kokoy hinkaa se Žurdeņ isaa se banda, Sihon, Hešboņ kokoyoo se, nda Og, Bašaņ kokoyoo se kaņ cindi Aštarot.

¹¹ Ir boro beerey nda ir gandaa kul borey nee ir se: «Wa šilfandayņaa zaa fondaa se, war ma koy i kubay. War ma nee i se: "Ir man'ti kala war bajņey." Sohõ, war ma amaana daņ ir nda war game.»

¹² Ir takulaa ne, a mma koron waatoo kaņ ir n'a zaa ir do fondaa se, hanoo kaņ ir fatta ka koy war do. Sohõ nga kul ka kogu ka murgu-murgu.

¹³ Alaneb hari moora hunbarey kaņ ga taji waatoo kaņ ir n'i too, nga ne, i kottu. Ir bankaarawey nda ir taamey žen takaa kaņ nda fondaa ga kuu.»

¹⁴ Izirayel arey zaa Gabawoņ borey šilfandawey ra bila nda i ma Abadantaa ibaayoo ceeci.

¹⁵ Žozuwe na alaafiya tee i bande ka amaana tee i bande ka nee ngi g'i naņ i ma huna. Jamaa boņkoyney žee i se.

¹⁶ Amaanaa kaņ i n'a daņ ngi nda ey game, jirbi hinza banda ga, Izirayel borey maa kaņ ngi taalamme y no, kaņ ngi sii kala ganda follokaa ra.

¹⁷ Izirayel borey koy, de jirbi hinzantoo, i too ngi koyrawey do kaņ ti Gabawoņ, nda Kefira, nda Berot, nda Kiryat-Yarim.

¹⁸ Amma Izirayel borey man'i kar k'i wii žeeyanoo kaņ jamaa boņkoyney n'a tee Abadantaa, Izirayel Koyoo maņņoo ga. Jamaa kul ņuunuņuuu boņkoyney ga.

¹⁹ Amma boņkoyney nee jamaa kul se: «Ir si hin ka tuku i ga, zama ir nka žee i se Abadantaa, Izirayel Koyoo maņņoo ga kaņ ir si haya kul tee i se.

²⁰ Takaa ne kaņ ir g'a tee i se, ir ga ngi hundey naņ i ra, Irkoy futuroo masi koy kaa ir ga, žeeyanoo kaņ ir n'a tee i se maaganda.»

²¹ Woo ga, boņkoyney nee i se: «Hundey ma cindi i ra.» I tee tuuri kuunakaw nda hari gurkaw jamaa kul se nda takaa kaņ boņkoyney n'a har i ga.

²² Žozuwe n'i cee ka nee i se: «Macin se war n'ir hiila ka nee kaņ nongu mooro ra war hun, ka gar war man'ti kala gandaa woo boroyaņ.

²³ Sohõ war ga laali, war si hun bajņataray, war ga tee tuuri kuunakaw nda hari gurkaw ay Koyoo hugoo se.»

²⁴ I na Žozuwe zaabi ka nee: «Hayaa kaņ i n'a har ir se kaaray, ni tamey kaņ Abadantaa, ni Koyoo n'a ka Musa nga tamoo yaamar ka war noo gandaa woo kul, ka gandaa borey kul halaci war jine. Ir hanse ka hunbur ir hundey se, woo se ir na takaa woo tee.

²⁵ Sohõ nga ne, ir goo ni kaboo ra. Ma haya kaņ ga kan ma ne tee ir se, woo kaņ n'ga hongu ir ga hima nda a.»

²⁶ Takaa woo no a n'a tee i se, a n'i kaa Izirayel borey kabey ra, i man'i wii.

²⁷ Hanoo din, Žozuwe n'i tee tuuri kuunakaw nda hari gurkaw jamaa nda Abadantaa sargari tonadogoo se hala hõ, nongoo kaņ a g'a suuba ra.

10

Žozuwe na Amor borey kokoyoo wongu

¹ Adoni-Sedek, Žerizalem kokoyoo maa kaņ Žozuwe na Ayi koyraa dii, a maa kaņ a n'a halaci k'a dere sõy, ka hayaa tee Ayi nda nga kokoyoo se kaņ a n'a tee Žeriko

koyraa nda nga kokoyoo se, a maa mo kaŋ Gabawoŋ koyraa borey na alaafiya tee Izirayel bande, i goo i game.

² Alhabaroo woo hanse k'i hunburandi, zama Gabawoŋ man'ti kala koyra beeri sanda kokoyey koyrawey affoo, a bisa Ayi, de mo nga arey kul man'ti kala wongaariyaŋ.

³ Woo maaganda se Adoni-Sedek, Žerizalem kokoyoo na alhabar sanba Hoham, Hebroŋ kokoyoo, nda Piram, Yarmut kokoyoo, nda Yafiya, Lakiš kokoyoo, nda Debir, Eglon kokoyoo do ka nee:

⁴ «Wa kaa k'ay faaba ir ma Gabawoŋ kar, zama a na alaafiya tee Žozuwe nda Izirayel borey bande.»

⁵ Amor borey kokoy guwaa kaŋyaŋ ti Žerizalem kokoyoo, nda Hebroŋ kokoyoo, nda Yarmut kokoyoo, nda Lakiš kokoyoo, nda Eglon kokoyoo na ngi wongu-izey kul marga, i na Gabawoŋ wanga k'a daŋ game ka koyraa wongu.

⁶ Gabawoŋ arey na dontokaw sanba Žozuwe do jamaa kaloo ra kaŋ goo Gilgal ka nee: «Mas'ir fur, ir kaŋ ti ni tamey! Cahã ka kaa ir do, ir kaa kabe ra, ir faaba, zama Amor borey kokoyey kul kaŋ ga goro tondi hondoo ra marga ir ga.»

⁷ Kaŋ Žozuwe maa woo, a žigi ka hun Gilgal, nga nda wongu-izey kul, wongaarey kul.

⁸ Abadantaa nee Žozuwe se: «Masi hunbur ey, zama ay n'i daŋ ni kaboo ra. Affoo kul si kay ni jine.»

⁹ Žozuwe nda nga wongu-izey fatta Gilgal, i na cijinoo kul tee i ga dira ka jirsi hala i kaa ka kaŋ Amor borey ga.

¹⁰ Irkoy na Amor borey zalbandi Izirayel jine, Izirayel na mursay beeri tee i se ka hanga ey Bet-Horoŋ nongoo kaŋ ga jer here k'i kar hala Azeka nda Makeda.

¹¹ Kaŋ i ga zuru Izirayel se, Bet-Horoŋ nongoo kaŋ goo ganda ra, Abadantaa na gari kaŋ ga hima nda tondi beeriyaŋ warra i boŋ kaŋ hun beenaa ra hala Azeka, i buu. Borey kaŋ gari tondey n'i wii bisa wey kaŋ Izirayel borey n'i wii nda takuba.

¹² Hanoo kaŋ Abadantaa na Amor borey daŋ Izirayel borey kabey ra, Žozuwe šelan Abadantaa se, Žozuwe nee Izirayel borey jine:

«Waynaa, kay, masi hun ni dogoo ra Gabawoŋ boŋ, handoo, kay Ayaloŋ gooroo boŋ!»

¹³ Waynaa kay nga dogoo ra, handoo mana juuti hala waatoo kaŋ jamaa bana ngi iberey ra. Man'ti takaa woo da nda a hantumandi tiiraa ra kaŋ se i ga nee boro šerrantaa tiiraa*? Waynaa kay beenaa gamoo ra, a mana cahã mo ka koy kaŋ haya kaŋ ga baa ka too zaari foo timmante.

¹⁴ Zaaroo woo cine mana bay ka tee, a mana tee a jine, a mana tee nga banda ga kaŋ ra Abadantaa ma haŋajer adamize se ka too hala hinnaa woo ga, zama Abadantaa mma wongu Izirayel se.

¹⁵ Woo banda ga, Žozuwe nda Izirayel kul yee jamaa kaloo ra kaŋ goo Gilgal.

Kokoy guwaa buuyanoo

¹⁶ Kokoy guwaa din zuru ka koy tugu Makeda tondi horboo ra.

¹⁷ Boroyaŋ nee Žozuwe se: «Boroyaŋ dii kokoy guwaa Makeda tondi horboo ra i goo ma tugu.»

¹⁸ Žozuwe nee: «Wa tondi beeriyaŋ bilimbilim k'i daŋ horboo mijnoo ga, wa boroyaŋ kayandi kaŋ g'i lakkal.

* **10:13 10.13** Samiyel 2to 1.18.

¹⁹ War, war masi kay, wa war iberey gaarandi, war ma kaŋ i ga nda banda here. War masi naŋ i ma huru ngi koyrawey ra, zama Abadantaa, war Koyoo n'i dan war kabey ra.»

²⁰ Waatoo kaŋ Žozuwe nda Izirayel borey na mursay beeri tee i se ka ben, hala i ben pat, borey kaŋ mana buu koy lanba koyrawey ra kaŋ goo nda cete,

²¹ woo banda ga, Izirayel jamaa kul yee nda alaafiya Žozuwe do ngi kaloo ra kaŋ goo Makeda bila nda boro kul ma haya har Izirayel borey ga.

²² Woo banda ga, Žozuwe nee: «Wa tondi horboo mijoo feeri, wa kokoy guwaa fattandi kate ya ne.»

²³ I n'a tee. I na kokoy guwaa fattandi ka kate ey a do, i man'ti kala Žerizalem kokoyoo, nda Hebron kokoyoo, nda Yarmut kokoyoo, nda Lakiš kokoyoo, nda Egloŋ kokoyoo.

²⁴ Waatoo kaŋ i na kokoyey wey fattandi Žozuwe jine, Žozuwe na Izirayel arey kul cee kate, a nee wongu-ize jineborey kaŋ hanga a bande se: «Wa man, war ma cee fur kokoyey wey jindebandawey ga.» I man, de i na ngi cewey fur kokoyey jindebandawey ga.

²⁵ Žozuwe nee i se: «War masi hunbur, war masi jijiri. Wa albarka dan war boŋ ra, war ma bine tee, zama takaa woo da no Abadantaa g'a tee war iberey kul se kaŋ war g'i wongu.»

²⁶ Woo banda ga, Žozuwe na kokoyey kar k'i wii. A n'i deiji tuuri guu ga, i cindi i ga deiji tuurey ga hala waynaa kaŋyanoo ga,

²⁷ waatoo din, Žozuwe yaamar i m'i zumandi tuurey ga. I n'i warra tondi horboo ra kaŋ ra i cindi ka tugu, i na tondi beeriyan dan horboo mijoo ga. I cindi takaa din hala hõ.

Žozuwe na gurma koyrawey wongu

²⁸ Hanoo woo, Žozuwe na Makeda koyraa dii ka nga borey wii nda takuba. Ngi nda ngi kokoyoo, a n'i halaci k'i dere sõy nda adabbawey kul kaŋ goo a ra. A mana hundikoyni kul naŋ, a na hayaa tee Makeda kokoyoo se kaŋ a n'a tee Žeriko kokoyoo se.

²⁹ Žozuwe nda Izirayel kul bisa ka hun Makeda ka koy Libna. A na Libna wongu.

³⁰ Abadantaa na nga mo nda nga kokoyoo dan Izirayel kaboo ra, a na nga borey wii nda takuba, borey nda adabbawey kul kaŋ goo a ra. A mana hundikoyni kul naŋ, a na hayaa tee nga kokoyoo se kaŋ a n'a tee Žeriko kokoyoo se.

³¹ Žozuwe nda Izirayel kul bisa ka hun Libna ka koy Lakiš. A n'a wanga k'a dan game, a n'a wongu.

³² Wongoo zaari hinkantoo hane, Abadantaa na Lakiš koyraa dan Izirayel kaboo ra, i n'a dii, i na nga borey wii nda adabbawey kul kaŋ goo a ra nda takuba sanda takaa kaŋ a n'a tee Libna se.

³³ Waatoo din Horam, Gezer kokoyoo žigi ka koy Lakiš borey faaba. Žozuwe n'a kar, nga nda nga jamaa bila nda a ma hundikoyni foo naŋ.

³⁴ Žozuwe nda Izirayel kul bisa ka hun Lakiš ka koy Egloŋ. I n'a wanga k'a dan game, i n'a wongu.

³⁵ Zaari follokaa ra i na koyraa dii, i na nga borey wii nda takuba. A na adabbawey kul kaŋ goo a ra, hanoo din, a n'i halaci sõy sanda takaa kaŋ a n'a tee Lakiš se.

³⁶ Žozuwe nda Izirayel kul hun Egloŋ ka Hebron koyraa tangam.

³⁷ I na koyraa dii ka nga borey, nda nga kokoyoo, nda koyrawey kul kaŋ ga jer a ga, nda adabbawey kul kaŋ goo a ra, i n'i wii nda takuba. A mana hundikoyni kul naŋ

sanda takaa kaŋ a n'a tee Eglon se. A n'i halaci sōy, ngi nda baahunante kul kaŋ goo a ra.

³⁸ Žozuwe nda Izirayel kul willi ka koy Debir koyraa wongu.

³⁹ I na koyraa dii, nga, nda nga kokoyoo, nda nga koyrawey kul, i na borey wii nda takuba, i na adabbawey kul kaŋ goo a ra halaci sōy. A mana hundikoyoni kul naŋ. A na hayaa tee Debir nda nga kokoyoo se kaŋ a n'a tee Libna nda nga kokoyoo se.

⁴⁰ Žozuwe na gandaa kul kar kaŋ ti tondi hondey, nda Negew, nda hondey gandaa here, nda tondi hondoo zunbudogey, nda ngi kokoyey kul. A mana hundikoyoni kul naŋ. Baahunante kul a n'a halaci sōy sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a yaamar.

⁴¹ Žozuwe n'i kar za Kadeš-Barneya hala Gaaza nda Gošen gandaa kul hala Gabawon.

⁴² Žozuwe na kokoyey wey kul dii, ka ngi gandawey dii waati follokaa ra, zama Abadantaa, Izirayel Koyoo ga wongu Izirayel se.

⁴³ Woo banda ga, Žozuwe nda Izirayel kul yee jamaa kaloo ra kaŋ goo Gilgal.

11

Žozuwe na kokoy tanayan wongu

¹ Waatoo kaŋ Yabin, Hasor kokoyoo maar'a, a na dontokaw sanba Yobab, Madon kokoyoo, nda Šimron kokoyoo, nda Akšaf kokoyoo,

² nda kokoyey kaŋ goo hawsa here tondi hondey ra, wey kaŋ goo Ganganoo gandaa ra kaŋ goo Genezaret haroo gurma here, gandaa ra kaŋ goo ganda, nda Dor hodaddawey kaŋ goo waynakanay here,

³ nda Kanaŋ borey dandi nda dangay here, nda Amor borey, nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Žebus borey tondi hondey ra, nda Hewi borey kaŋ goo Hermon cewoo cire, Mispa gandaa ra do.

⁴ I fatta, ngi nda wongu-izey kul i bande, jama kaŋ ga boobo ma nee teekoo mijoo labutaasoo. Baryey nda bari torkawey ga hanse ka boobo.

⁵ Kokoyey wey kul marga, de i koy cere bande ka ngi kaloo gorandi Merom haroo jere ka Izirayel wongu.

⁶ Abadantaa nee Žozuwe se: «Masi hunbur ey, zama suba dimmaa woo ga, ay g'i kul daŋ ni kaboo ra, i ga karandi ka buu Izirayel jine. Ma ngi baryey cewey kayri, ma nuune daŋ ngi torkawey ra.»

⁷ Žozuwe nda wongu-izey kul jirsi ka kaa i ga Merom haroo jere, i kaŋ i ga.

⁸ Abadantaa n'i daŋ Izirayel kaboo ra, i n'i kar k'i gaaray hala Sidon koyra beeroo do, hala Misrefot-Mayim hala Misper gooroo ra, waynahunay here. I n'i kar, i mana hundikoyoni kul naŋ.

⁹ Žozuwe n'i tee sanda woo kaŋ Abadantaa n'a har a se. A na ngi baryey cewey kayri, a na nuune daŋ ngi torkawey ra.

Hasor koyraa diyandi

¹⁰ Alwaati follokaa ra, Žozuwe yee kate ka Hasor dii. A na nga kokoyoo wii nda takuba. Waatoo din gandaa din koyrawey ra, Hasor ti i kul iberoo.

¹¹ I na baahunantey kul kaŋ goo a ra wii nda takuba. I n'i halaci sōy. Haya kul mana cindi kaŋ ga hunsar. Woo banda ga, a na nuune daŋ Hasor ra.

¹² Žozuwe na kokoyey wey kul koyrawey taa, a na kokoyey dii. A n'i wii nda takuba. A n'i halaci sōy sanda takaa kaŋ nda Musa, Abadantaa tamoo n'a yaamar.

¹³ Amma Izirayel mana koyrawey kaŋ goo hondu bon ba affoo ton, nda man'ti Hasor hinne kaŋ Žozuwe n'a ton.

¹⁴ Izirayel borey na koyrawey wey jinawey kul nda adabbawey zaa ngi boŋ se sanda algaaniima. Amma i na adamizey kul wii nda takuba hala i halaci, i mana haya kul naŋ kaŋ ga hunsar.

¹⁵ Hayaa kaŋ nda Abadantaa na nga tamoo Musa yaamar, Musa n'a ka Žozuwe yaamar, Žozuwe n'a tee. A mana haya yankar hayey ra kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

Koyrawey kul kaŋ Žozuwe n'i dii

¹⁶ Žozuwe na gandaa din kul dii kanyaŋ ti tondi hondey, nda Negew kul, nda Gošeŋ gandaa kul, nda hondey gandaa here, nda Ganganoo gandaa, nda Izirayel tondi hondey nda ngi hondey gandaa here.

¹⁷ Za Halak tondi hondoo do kaŋ ga jer Seyir gandaa ga ka koy hala Bal-Gad, Libaŋ gooroo ra, Hermoŋ tondi hondoo cire, a na ngi kokoyey kul dii, a n'i kar k'i wii.

¹⁸ Wongoo kaŋ Žozuwe n'a tee kokoyey wey kul bande na waati kuku zaa.

¹⁹ Koyra kul mana alaafiya tee Izirayel borey bande, nda man'ti Hewi borey kaŋ ga goro Gabawoŋ. Nda man'ti Hewi borey, Izirayel borey n'i kul dii waatoo kaŋ a g'i wongu.

²⁰ Zama Abadantaa do a hun i ma hipešenday ka Izirayel wongu, hala a ma duu k'i halaci sōy bila nda a ma hinna i ga, a m'i halaci sanda takaa kaŋ nda Abadantaa na Musa yaamar.

²¹ Waatoo din ra Žozuwe koy Anak borey kar tondi hondey ra, nda Hebroŋ, nda Debir, nda Anab, nda Žuda tondi hondey kul, Izirayel tondi hondey kul ra. Žozuwe n'i halaci sōy, ngi nda ngi koyrawey.

²² Anak boro kul mana cindi Izirayel gandaa ra koyne. Hayayaŋ cindi Gaaza, nda Gat, nda Ašdod hinne ra.

²³ Žozuwe na Izirayel gandaa zamna Izirayel borey game k'a tee ngi tuboo, alkabiila foo kul nda nga bagaa. Woo banda ga, gandaa alaafiya, wongoo kay.

12

Kokoyey kaŋ Izirayel borey hin ey Musa waati

¹ Gandaa kokoyey ne kaŋ Izirayel borey n'i kar, wey kaŋ i na ngi gandaa mayray Žurdeŋ isaa se banda, waynahunay here, za Arnoŋ isaa hala Hermoŋ tondi hondoo do, nda Ganganoo gandaa se waynahunay, i man'ti kala:

² Sihoŋ kaŋ ti Amor borey kokoyoo kaŋ goo nda goray Hešboŋ. A ga laama za Aroyer kaŋ goo Arnoŋ jaboo ga, gooroo gamoo ra, nda Galad jeroo here hala Yabok isaa, Amoŋ borey gandaa hirroo,

³ nda Ganganoo gandaa, hala Genezaret isabangoo do, waynahunay here, nda teeko Ciiri-ciirantaa, waynahunay here, Bet-Yešimot here. Gurma here, kokoyoo woo gandaa hirroo sii kala Pisiga tondi hondoo zunbudogey cire.

⁴ Kokoy faa maano ti Og kaŋ ti Bašaŋ kokoyoo, a ga goro Aštarot nda Edreyi. Refa borey cindey affoo no.

⁵ A ga Hermoŋ tondi hondoo laama, nda Salka, nda Bašaŋ kul ra, hala Gešur borey nda Makat borey gandaa hirroo do, nda Galad gandaa jere faa ga hala Sihoŋ, Hešboŋ kokoyoo hirroo do.

⁶ Musa, Abadantaa tamoo nda Izirayel borey n'i kar. Musa, Abadantaa tamoo na ngi gandaa noo Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa ra se i m'a mayray.

Kokoyey kaŋ Izirayel borey hin ey Žozuwe waati

⁷ Gandaa kokoyey ne kaŋ Žozuwe nda Izirayel n'i kar Žurdeŋ isaa se ne da here, dangay here za Bal-Gad, Libaŋ gooroo ra ka koy hala Halak tondi hondoo do kaŋ ga jer Seyir gandaa ga. Žozuwe na ngi gandaa zamna Izirayel alkabiilawey game, alkabiila foo kul nda nga bagaa.

⁸ Nongey wey man'ti kala tondi hondey, nda hondey gandaa here, nda Ganganoo gandaa, nda zunbudogey, nda saajoo, nda Negew. Heti borey, nda Amor borey, nda Kanaŋ borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey ka cindi ka goro nongey wey ra.

⁹ Kokoyey ne kaŋ Izirayel borey hin ey: Žeriko kokoyoo, nda Ayi kokoyoo kaŋ goo Betel jeroo ga,

¹⁰ Žerizalem kokoyoo, nda Hebron kokoyoo,

¹¹ Yarmut kokoyoo, nda Lakiš kokoyoo,

¹² nda Eglon kokoyoo, nda Gezer kokoyoo,

¹³ nda Debir kokoyoo, nda Geder kokoyoo,

¹⁴ nda Horma kokoyoo, nda Arad kokoyoo,

¹⁵ nda Libna kokoyoo, nda Adulam kokoyoo,

¹⁶ nda Makeda kokoyoo, nda Betel kokoyoo,

¹⁷ nda Tapuwa kokoyoo, nda Hefer kokoyoo,

¹⁸ nda Afek kokoyoo, nda Saron kokoyoo,

¹⁹ nda Madon kokoyoo, nda Hasor kokoyoo,

²⁰ nda Šimron-Meron kokoyoo, nda Akšaf kokoyoo,

²¹ nda Tanak kokoyoo, nda Megido kokoyoo,

²² nda Kedeš kokoyoo, nda Yokneyam kaŋ goo Karmel kokoyoo,

²³ nda Dor kokoyoo kaŋ goo Dor hodaddaa ra, nda Goyim kaŋ goo Gilgal jere kokoyoo,

²⁴ nda Tirsa kokoyoo. Kokoyey kul hinnaa man'ti kala waranza cindi foo (31).

13

Gandawey kaŋ mana diyandi jina

¹ Waatoo kaŋ Žozuwe duu aloomur kuku, a hanse ka žen, Abadantaa nee a se: «N'duu aloomur kuku, ni hanse ka žen, gandaa kaŋ ga diyandi koyne ga hanse ka beeri.

² Gandaa kaŋ cindi ti: Filisti borey koyra laamawey kul nda Gešur borey laboo kul,

³ za Šihor isaa kaŋ ga Misira tenje hala Ekron hirroo ga hawsa here kaŋ ti nongu kaŋ ga kabandi kaŋ Kanaŋ borey wane nda a kaŋ ra Filisti borey boŋkoyni guu goo kaŋ ti: Gaaza boŋkoynoo, nda Ašdod wanoo, nda Aškelon wanoo, nda Gat wanoo, nda Ekron wanoo. Koyne mo nda Awi borey

⁴ kaŋ goo Filisti borey se gurma here. Kanaŋ borey gandaa kul nda Meyara kaŋ ti Sidon borey wane hala Afek hala Amor borey hirroo ga.

⁵ Gebal borey gandaa, nda Libaŋ kul kaŋ goo waynahunay here, za Bal-Gad, Hermon tondi hondoo cire hala Hamat mijoo ga,

⁶ nda tondi hondey gorokey kul kaŋ kul ti Sidon borey, za Libaŋ hala Misrefot-Mayim. Agay Abadantaa, ay g'i kul gaaray Izirayel borey jine. Ma alkurra kar ka gandaa zamna Izirayel borey game k'a tee ngi dogoo, nongoo kaŋ alkurraa n'a cebe k'a noo alkabiila se, a ma tee alkabiilaa din wane sanda takaa kaŋ nda ay n'a har ma ne.

⁷ Sohō, gandaa woo zamna k'a noo sanda tubu alkabiila yaggaa nda Manase alkabiila jeraa se.»

Žurdeŋ isaa se bandaa zamnaroo

⁸ Ruben alkabiila, nda Gad alkabiila, nda Manase alkabiila jere faa duu ngi tuboo, woo kan Musa n'a noo i se Žurden isaa se banda, waynahunay here takaa kan nda Musa, Abadantaa tamoo n'i noo.

⁹ Ngi gandaa ne: za Aroyer kan goo Arnon isaa jaboo ga, nda koyraa kan goo gooroo gamoo ra, nda Medeba ganganoo kul hala Dibon,

¹⁰ nda Sihon koyrawey kul, Amor borey kokoyoo kan bay ka laama Hešbon ga hala Amoj borey hirroo do,

¹¹ nda Galad, nda Gešur borey laboo, nda Makat borey wanoo, nda Hermon tondi hondoo kul, nda Bašan kul hala Salka,

¹² nda Og laamaa kul Bašan ra kan bay ka Aštarot nda Edreyi laama, nda Refa borey kan cindi. Koyrawey wey, Musa k'i wongu ka borey gaaray.

¹³ Amma Izirayel borey mana Gešur borey nda Makat borey gaaray, taka kan ra Gešur nda Makat ga goro Izirayel game hala hō.

¹⁴ Lewi alkabiilaa hinne no a man'a noo tubu. Sargari tonantey kan kaandi Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga i ga duu a ra baa ka sawa nda woo kan a n'a har a se.

Laboo kan Ruben alkabiilaa duu a

¹⁵ Musa na Ruben borey alkabiilaa noo baa ka sawa nda ngi hugey.

¹⁶ I duu laboo kan ga hun za Aroyer kan goo Arnon isaa mijoo ga, nda koyraa kan goo gooroo gamoo ra, nda Medeba ganganoo kul,

¹⁷ nda Hešbon nda nga koyrawey kul kan goo ganganoo ra: Dibon, nda Bamot-Bal, nda Bet-Bal-Meyon,

¹⁸ nda Yahas, nda Kedemot, nda Mefat,

¹⁹ nda Kiryatayim, nda Sibma, nda Seret-Šahar gooroo tondi hondoo bon,

²⁰ nda Bet-Pewor, nda Pisiga zunbudogey, nda Bet-Yešimot,

²¹ nda ganganoo koyrawey kul, nda Sihon, Amor borey kokoyoo kan bay ka laama Hešbon ga, laamaa kul. Musa n'a kar, nga nda Majaŋ bonkoyney kan ga goro gandaa ra kanjan ti: Ewi, nda Rekem, nda Sur, nda Hur, nda Reba kan ti bonkoyney kan goo kokoyoo Sihon cire.

²² Gunandikaa Balam kan ti Bewor iz'aroo, Izirayel borey na nga mo wii nda takuba, a goo borey ra kan i n'i wii.

²³ Ruben borey hirroo man'ti kala Žurden isaa nda nga guraa se dangay. Koyrawey nda koyra kanbey kan goo Ruben mayray ra, ngi ti Ruben borey tuboo, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

Laboo kan Gad alkabiilaa duu a

²⁴ Musa na Gad alkabiilaa, maanaa Gad izey noo baa, hugu ka koy hugu.

²⁵ I duu laboo kan man'ti kala Yazer, nda Galad koyrawey kul, nda Amoj borey gandaa jeroo hala Aroyer, Raba tenje,

²⁶ za Hešbon hala Ramat-Mispe, nda Betonim, za Mahanayim hala Debir hirroo ga,

²⁷ nda gooroo ra nongey ti Bet-Haram, nda Bet-Nimra, nda Sukot, nda Safon kan ti kokoyoo Sihon wane kan bay ka Hešbon laama, nda Žurden isaa nda nga guraa, hala Genezaret haroo bonoo ga Žurden isaa banda ga, waynahunay.

²⁸ Koyrawey nda koyra kanbey kan goo Gad mayray ra, ngi ti Gad izey tuboo, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

Laboo kan Manase alkabiilaa jeraa duu a

²⁹ Musa na Manase alkabiila jeraa noo baa, Manase borey alkabiila jeraa, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

³⁰ Laboo kaŋ i duu a ga hun Mahanayim, a man'ti kala Bašaŋ kul, Og kaŋ ti Bašaŋ kokoyoo laamaa kul, nda Yahir koyra buuna-buunawey kaŋ goo Bašaŋ kaŋ ti koyra woydu (60),

³¹ nda Galad jere faa, nda Aštarot, nda Edreyi kaŋyaŋ goo kokoyoo Og laamaa ra Bašaŋ, i tee Makir, Manase iz'aroo iz'arey wane, Makir iz'arey jere faa, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

³² Wey kul ti tuboo kaŋ Musa n'a zamna Mowab ganganey ra, Žurdeŋ isaa se banda, waynahunay.

³³ Musa mana Lewi borey alkabiilaa noo tubu. Abadantaa, Izirayel Koyoo hunday ti ngi tuboo sanda takaa kaŋ nda a n'a har i se.

14

Kanaŋ gandaa zamnaroo

¹ Tuboo ne kaŋ Izirayel borey duu a Kanaŋ gandaa ra, tuboo kaŋ sargari juwalkaa Eleyazar nda Žozuwe, Nun iz'aroo, nda alkabiilawey hugu boŋey n'i zamna Izirayel borey game.

² I na alkurra kar ka ngi tuboo tee sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a yaamar nda Musa, alkabiila yaggaa nda alkabiila jeraa se.

³ Zama Musa nka tubu noo alkabiila hinkaa nda alkabiila jeraa se Žurdeŋ isaa se banda. Haya kaŋ ti Lewi borey, a man'i noo tubu i game.

⁴ Isufi borey ti alkabiila hinka, Manase nda Efrayim. I mana Lewi borey noo baa gandaa ra nda man'ti koyrayaŋ kaŋ ra i ga goro, nda ngi hawsawey ngi jawdey nda ngi kabehayey se.

⁵ Izirayel borey na hayaa tee kaŋ Abadantaa n'a ka Musa yaamar. I na gandaa zamna.

Kaleb duu Hebroŋ koyraa

⁶ Han foo Žuda boroyaŋ man Žozuwe Gilgal koyraa ra. Ngi affoo kaŋ ti Kaleb, Yefune iz'aroo, Kenaz boraa nee Žozuwe se: «Ni, n'ga šennoo bay kaŋ Abadantaa n'a har Musa, Irkoy boraa se haya kaŋ ti ir here, agay nda ni, Kadeš-Barneya ra.

⁷ Jiiri woytaaci (40) bara ya ne waatoo kaŋ Musa, Abadantaa tamoo n'ay sanba ka hun Kadeš-Barneya ka gandaa monno, ay n'a noo alhabar henanante.

⁸ Agay armyey, wey kaŋ žigi ka koy ay bande na jamaa binoo hasara, amma agay, ay na Abadantaa, ay Koyoo gana nda fondaa.

⁹ Hanoo din, Musa žee ka nee: «Šikka sii kaŋ laboo kaŋ ni cewoo n'a dira ga tee ni nda ni iz'arey tuboo hala abada, zama n'na Abadantaa, ni Koyoo gana nda fondaa.»

¹⁰ Nga ne, Abadantaa n'ay hallasi sanda takaa kaŋ nda a n'a har. Sohō ti jiiri woytaaci cindi guu (45) kaŋ Abadantaa na šennoo woo har Musa se waatoo kaŋ Izirayel ga dira saajoo ra. Nga ne, hō ay goo nda jiiri woyyaaha cindi guu (85).

¹¹ Ay ga sahā sanda hanoo kaŋ Musa n'ay sanba, sohō da ay goo nda gaabi sanda waatoo din, a ma tee wongu se wala goy kul kaŋ no se.

¹² Sohō ay noo tondi hondoo woo kaŋ Abadantaa n'a har hanoo din, zama hanoo din, ni maa kaŋ Anak boroyaŋ nda koyra beeri cetekoyniyaŋ bara no. Yala Abadantaa ma bara ay bande de, ay g'i gaaray sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har.»

¹³ Žozuwe gaara Kaleb, Yefune iz'aroo se, a n'a noo Hebroŋ a ma tee nga tuboo.

¹⁴ Takaa woo nda Kaleb, Yefune iz'aroo, Kenaz boraa duu Hebroŋ nga tuboo hala hō, zama a na Abadantaa, Izirayel Koyoo gana nda fondaa.

¹⁵ Hebroŋ maa žeenaa ti Kiryat-Arba. Arba man'ti kala Anak borey kul ibeeroo.

Woo banda ga, gandaa alaafiya, wongoo kay.

15

Laboo kaŋ Žuda alkabiilaa duu a

¹ Bagaa kaŋ Žuda borey alkabiilaa, hugu ka koy hugu duu a alkurra karyan ra ga koy hala Edom hirroo ga kaŋ ti Tisin saajoo ka koy Negew gandaa here, gurma kaboo ga.

² Ngi hirroo ga hun teeko Ciiri-ciirantaa se ya here ka koy Negew tenje.

³ A ga koy too gurma here Dontoney žigidogoo do ka bisa nda Tisin ka žigi ka koy Kadeš-Barneya gurma here, ka hun no din ka koy bisa nda Hesron ka žigi ka koy Adar ka kuubi ka koy Karka.

⁴ A ga koy Asmon here ka too Misira gooroo do ka doo teekoo ra, nga ti war gurma hirroo.

⁵ Waynahunay here hirroo man'ti kala nongoo kaŋ ra Žurdeŋ isaa ga huru teeko Ciiri-ciirantaa ra. Hawsa here hirroo ga sintin nongoo kaŋ ra Žurdeŋ isaa ga huru teekoo ra.

⁶ Woo banda ga, hirroo ga žigi ka koy Bet-Hogla ka bisa Bet-Araba, hirroo ga žigi koyne ka koy Bohaŋ kaŋ ti Ruben iz'aroo tondoo do.

⁷ Hirroo ga žigi koyne ka koy Debir, ka bisa nda Akor gooroo ka koy hawsa here Gilgal kaboo here kaŋ ga Adumim žigidogoo tenje kaŋ goo gooroo ra dandi here. Woo banda ga, hirroo ga bisa En-Šemeš harey here ka koy En-Rogel.

⁸ Hirroo ga žigi ka koy no din Hinom izoo gooroo do, Žebus kaŋ maa faa ti Žerizalem zunbudogoo gurma caraa here, woo banda ga, hirroo ga žigi ka koy hala tondi hondoo boŋoo ga kaŋ goo Hinom gooroo tenje, dangay here, nda Refa borey ganganoo hawsa boŋoo here.

⁹ Tondi hondoo boŋ beene hirroo ga golbi ka koy Neftowa hari hundogoo ra, ka koy Efron koyrawey here. Woo banda ga, hirroo ga golbi Baala here kaŋ maa faa ti Kiryat-Yarim.

¹⁰ Hirroo ga kuubi ka hun Baala waynakaŋay here Seyir tondi hondoo do, ka bisa hawsa caraa here Hawsa tondi hondoo here kaŋ maa faa ti Kesalon, ka zunbu ka koy Bet-Šemeš ka bisa nda Timna.

¹¹ Hirroo ga koy Ekron hawsa caraa zunbudogoo here, a ga golbi ka koy Šikaron ga ka bisa Baala hondoo ka too Yabnel, hirroo ga fatta teekoo ga.

¹² Dangay hirroo man'ti kala teeko Beeroo*.

Wey ti Žuda borey hirrey nongoo kul here, hugu ka koy hugu.

Kaleb tangam ka duu nga laboo

¹³ I na Kaleb, Yefune iz'aroo noo baa Žuda borey ra ka sawa nda yaamaroo kaŋ Abadantaa n'a noo Žozuwe se, maanaa Kiryat-Arba kaŋ maa faa ti Hebron. Arba ti Anak baaba.

¹⁴ Kaleb na Anak boro hinza gaaray k'i kaa no din kaŋ man'ti kala Šešay, nda Ahimaŋ nda Talmay, Anak izeyaŋ no.

¹⁵ Za no din ra a na Debir borey tangam. Debir maa žeena ti Kiryat-Sefer.

¹⁶ Kaleb nka bay ka nee: «Ay g'ay ize woyoo Aksa noo a ma tee wande boraa se kaŋ Kiryat-Sefer tangam k'a dii.»

¹⁷ Kaleb armaa Kenaz iz'aroo Otniyel n'a dii. Kaleb n'a noo nga ize woyoo Aksa ma tee a se wande.

¹⁸ Kaŋ woyoo too kate, a na nga kurjoo tusa a ma faari wiri nga baaba ga. Aksa sar ka zunbu nga farkaa ga, Kaleb nee a se: «Macin no n'ga baa?»

* 15:12 15:12 Zamnaa 1.4.

19 Aksa nee: «Gomni tee ya ne, zama n'n'ay noo labu Negew gandaa kaŋ ra hari sii, ay noo hari dooyan mo.» Woo ga, Kaleb n'a noo beene hari dogey, a n'a noo ganda hari dogey.

20 Woo ti Žuda borey alkabiilaa tuboo, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

Žuda alkabiilaa koyrawey

21 Koyrawey kaŋ goo Žuda borey laboo kaydogoo ga, Edom hirroo here, Negew ra, man'ti kala: Kabsel, nda Eder, nda Yagur,

22 nda Kina, nda Dimona, nda Adada,

23 nda Kedeš, nda Hasor, nda Yitnan,

24 nda Zif, nda Telem, nda Beyalot,

25 nda Hasor-Hadata, nda Keriyot-Hesron kaŋ maa faa ti Hasor,

26 nda Amam, nda Šema, nda Molada,

27 nda Hasar-Gadda, nda Hešmon, nda Bet-Pelet,

28 nda Hasar-Šuwal, nda Ber-Šeba nda nga kuubi-ka-beraa,

29 nda Baala, nda Iyim, nda Esem,

30 nda Eltolad, nda Kesil, nda Horma,

31 nda Siklak, nda Madmana, nda Sansana,

32 nda Lebayot, nda Šilim, nda Ayin-Rimon: woo ti koyra waranka cindi yagga (29)[†] nda ngi koyra kanbey.

33 Koyrawey kaŋ goo hondey gandaa here ra ti Eštawol, nda Sora, nda Ašna,

34 nda Zanowa, nda En-Ganim, nda Tapuwa, nda Enam,

35 nda Yarmut, nda Adulam, nda Soko, nda Azeka,

36 nda Šarayim, nda Aditayim, nda Gedera, nda Gedera kuubi-ka-beraa: woo ti koyra woy cindi taaci (14) nda ngi koyra kanbey.

37 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Senan, nda Hadaša, nda Migdal-Gad,

38 nda Dilan, nda Mispe, nda Yoktel,

39 nda Lakiš, nda Bozkat, nda Eglon,

40 nda Kabon, nda Lahimas, nda Kitliš,

41 nda Gederot, nda Bet-Dagon, nda Naama, nda Makeda: woo ti koyra woy cindi iddu (16) nda ngi koyra kanbey.

42 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Libna, nda Eter, nda Ašan,

43 nda Ifta, nda Ašna, nda Nesib,

44 nda Kela, nda Akzib, nda Mareša: woo ti koyra yagga nda ngi koyra kanbey.

45 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Ekron, nda nga koyrawey nda nga koyra kanbey.

46 Za Ekron nda teekoo here koyrawey kul kaŋ goo Ašdod jere nda ngi koyra kanbey.

47 Ašdod nda nga koyrawey nda nga koyra kanbey. Gaaza nda nga koyrawey nda nga koyra kanbey hala Misira gooroo ga ka koy teeko Beeroo[‡] guraa ga.

48 Koyrawey kaŋ goo tondi hondoo ra ti: Šamir, nda Yatir, nda Soko,

49 nda Dana, nda Kiryat-Sana kaŋ maa faa ti Debir,

50 nda Anab, nda Eštemo, nda Anim,

51 nda Gošen, nda Holon, nda Gilo: woo ti koyra woy cindi foo (11) nda ngi koyra kanbey.

52 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Arab, nda Ruma, nda Ešan,

53 nda Yanum, nda Bet-Tapuwa, nda Afeka,

54 nda Humeta, nda Kiryat-Arba kaŋ maa faa ti Hebron, nda Siyor: woo ti koyra yagga nda ngi koyra kanbey.

[†] 15:32 15.32 Koyrawey hinnaa bisa waranka cindi yagga (29), zama Simewon koyrawey kabandi i ra, zamnaa 19.9. [‡] 15:47 15.47 Zamnaa 1.4.

- 55 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Mawoŋ, nda Karmel, nda Zif, nda Yuta,
 56 nda Žizireyel, nda Yokdeyam, nda Zanowa,
 57 nda Kayin, nda Gibeya, nda Timna: woo ti koyra woy (10) nda ngi koyra kanbey.
 58 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Halul, nda Bet-Sur, nda Gedor,
 59 nda Maarat, nda Bet-Anot, nda Eltekoŋ: woo ti koyra iddu nda ngi koyra kanbey.
 60 Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Kiryat-Bal kaŋ maa faa ti Kiryat-Yarim, nda Raba:
 woo ti koyra hinka nda ngi koyra kanbey.
 61 Koyrawey kaŋ goo saajoo ra ti: Bet-Araba, nda Midin, nda Sekaka,
 62 nda Nibšan, nda Ciiri-Koyraa, nda En-Gedi: woo ti koyra iddu nda ngi koyra
 kanbey.
 63 Žuda borey mana hin ka Žebus borey kaŋ ga goro Žerizalem gaaray. Žebus
 borey si goro kala Žerizalem hala hō, ngi nda Žuda borey.

16

Laboo kaŋ Isufi hayroo duu a

- 1 Bagaa kaŋ nondi Isufi borey se alkurra karyan ra ga hun za Žurdeŋ isaa do, Žeriko
 tenje, Žeriko harey here waynahunay here, saajoo kaŋ ga žigi ka hun Žeriko ka koy
 Betel tondi hondoo ra.
 2 A ga hun Betel ka koy Luz ka bisa ka koy Arki borey gandaa ra ka koy Atarot.
 3 Woo banda ga, a ga zunbu ka koy dangay here Yafleti borey gandaa ra hala Bet-
 Horoŋ kaŋ goo ganda ka yee ka koy hala Gezer ka koy fatta teekoo ga.
 4 Takaa woo nda Isufi borey Manase nda Efrayim duu ngi bagaa.

Laboo kaŋ Efrayim alkabiilaa duu a

- 5 Efrayim borey duu laboo, hugu ka koy hugu duu nga bagaa, gandaa hirrey ne:
 waynahunay Atarot-Adar here hala Bet-Horoŋ kaŋ goo beene
 6 Hirroo ga koy fatta teekoo ga Mikmetat hawsa here. Woo banda ga, hirroo ka
 kuubi dandi here ka bisa Tanat-Silo waynahunay here ka koy Yanowa.
 7 A hun Yanowa ka zunbu ka koy Atarot nda Naara ka tuku Žeriko ka bisa ka fatta
 Žurdeŋ isaa ga.
 8 Dangay here, za Tapuwa, hirroo ga šerre ka koy Kana haroo do ka koy too teekoo
 do. Woo ti Efrayim borey alkabiilaa bagaa, hugu ka koy hugu,
 9 ka tonton nongey wey ga, i n'i noo koyrawey kaŋ jisandi Efrayim borey nda
 Manase borey tuboo gamoo ra, koyrawey wey kul nda ngi koyra kanbey.
 10 Efrayim borey mana Kanaŋ borey gaaray kaŋ ga goro Gezer. Kanaŋ borey ga
 goro Efrayim game hala hō, amma i goo baŋŋataray goy ra.

17

Laboo kaŋ Manase alkabiila jeraa duu a

- 1 Manase kaŋ ti Isufi ize jinaa alkabiilaa mo duu baa kaŋ alkurraa karyanoo n'a
 noo a se. Manase ize jinaa kaŋ ti Makir ti Galad baaba, a gay a duu Galad gandaa
 nda Bašan gandaa, zama wongaari no.
 2 Woo maaganda se baa nondi Manase borey jerey se, hugu ka koy hugu. Hugey
 man'ti kala Abiyezer izey, nda Helek izey, nda Asriyel izey, nda Šekem izey, nda Hefer
 izey, nda Šemida izey. Wey ti Manase, Isufi iz'aroo iz'arey, hugu ka koy hugu.
 3 Manase iz'aroo Makir, nga iz'aroo ti Galad, Galad iz'aroo ti Hefer, Hefer iz'aroo ti
 Selofad. Selofad sii nda iz'aru, ize woyyaŋ bara a se. Ize woyey maapey ne: Mahila,
 nda Nowa, nda Hogla, nda Milka, nda Tirsa.

⁴ Selofad ize woyey kaa sargari juwalkaa Eleyazar, nda Žozuwe, Nun iz'aroo, nda alwakiiley jine, i nee: «Abadantaa na Musa yaamar a m'ir noo tubu sanda ir armyey.»* I n'i noo baa sanda ngi baaba armyey game ka sawa nda Abadantaa yaamaroo.

⁵ I na nongu woy (10) noo Manase se kaŋ man'ti Galad gandaa nda Bašaŋ gandaa kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda.

⁶ Takaa woo nda Manase borey, arey nda woyey duu baa. Amma Galad nondi Manase iz'arey cindey se.

⁷ Manase hirroo ga hun Ašer gandaa ra ka koy Mikmetat, Šekem tenje. Hirroo ga koy kabe henna here, borey here kaŋ ga goro En-Tapuwa.

⁸ Tapuwa gandaa tee Manase wane, amma Tapuwa koyraa hunday kaŋ goo Manase hirroo ga tee Efrayim borey wane.

⁹ Hirroo ga zunbu ka koy Kana haroo ga, haroo se gurma here. Gurma koyrawey wey kaŋ goo Manase koyrawey game tee Efrayim wane. Manase hirroo goo haroo se hawsa here, a ga fatta teekoo ga.

¹⁰ Woo ra, gurma here hirroo se ti Efrayim nongoo, hawsa here hirroo se ti Manase nongoo. Teekoo ga tee i se hirri, i ga too Ašer hawsa here, dandi here Isakar bara no.

¹¹ Isakar nda Ašer gandawey ra, Manase duu koyraŋ, koyrawey ne: Bet-Šeyan nda nga koyra kanbey, nda Ibleyam nda nga koyra kanbey, nda Dor nda nga koyra kanbey, nda En-Dor nda nga koyra kanbey, nda Tanak nda nga koyra kanbey, nda Megido nda nga koyra kanbey, maanaa hondu hinza.

¹² Manase iz'arey mana hin ka koyrawey wey dii. Kanaŋ borey gaabandi ngi ma goro gandaa woo ra.

¹³ Waatoo kaŋ Izirayel borey hanse ka gaabi, i na Kanaŋ borey daŋ waazibi goy ra, amma i mana hin k'i gaaray pat.

Isufi hayroo ga baa ngi ma duu doo beeri

¹⁴ Isufi borey nee Žozuwe se: «Macin se ay bagaa tuboo mana tee kala nongu folloku hinne, baa foo, ka gar ay man'ti kala jama beeri, zama Abadantaa na albarka daŋ ay ra hala hō?»

¹⁵ Žozuwe nee i se: «Nda jama beeri ti ni, žigi ka koy hawsaa ra. N'ga nongu tee ni boŋ se Ferezi borey nda Refa borey gandaa ra, zama Efrayim tondi hondey laboo ga kacca ma ne.»

¹⁶ Isufi borey nee: «Tondi hondey si wasa ir se, koyne mo guuru torkayaŋ goo Kanaŋ borey kul se kaŋ goo gooroo ra, wey kaŋ goo Bet-Šeyan nda nongey kaŋ goo nga laamaa ra, nda wey kaŋ goo Žizireyel gooroo ra.»

¹⁷ Žozuwe nee Isufi hugoo kaŋ ti Efrayim nda Manase se: «Jama beeri ti ni, ni gaaboo ga beeri, n'si duu baa folloku hinne.

¹⁸ Amma n'ga duu tondi hondey, ba nda hawsa no. N'g'a kosu ka duu gorodoo, hala nga kaydogoo ga a ga tee ni wane. N'ga Kanaŋ borey gaaray, ba kaŋ i goo nda guuru torkayaŋ, ba kaŋ i ga gaabi.»

18

Gandawey kaŋ cindi zamna takaa

¹ Waatoo kaŋ Izirayel borey, ngi gandaa hinoo goo i kone, ngi jamaa kul marga Silo, no din ra i na cere kubayyan hukumoo cin.

² Izirayel borey ra alkabiila iyye ka cindi kaŋ mana duu tubu.

³ Žozuwe nee Izirayel borey se: «Hala waati foo no war ga tun ka koy gandaa mayray kaŋ Abadantaa, war baabey Koyoo n'a noo war se ka ben?»

* 17:4 17.4 Kabuyaney 27.6.

⁴ Wa aru hinza zaa war alkabiila foo kul ra, ay g'i sanba i ma tun ka koy gandaa yaara ka hantum ngi tuboo ga, woo banda ga, i ga kaa ay do.

⁵ I g'a zamna cere game zamna iyye, Žuda ga cindi nga dogoo ra gurma here, Isufi hugoo ga cindi nga dogoo ra hawsa here.

⁶ Adiši war, war ga hantum ganda nongu iyye ga, war ma kate a ne ra. Ay ga alkurra kar war se ne hunday ra Abadantaa, ir Koyoo jine.

⁷ Lewi borey si duu war ra baa, zama Abadantaa sargari juwalyanoo ti ngi tuboo. Gad alkabiilaa, nda Ruben alkabiilaa, nda Manase alkabiila jeraa duu Žurden isaa se banda dandi here tuboo kaŋ Musa, Abadantaa tamoo n'a noo i se.»

⁸ Arey kaŋ ga hima ka hantum gandaa ga tun ka koy. Žozuwe n'i yaamar ka nee: «Wa koy, war ma gandaa yaara, war ma hantum a ga, war ma willi kate ay do, nga banda ga, ay ga alkurra kar war se Abadantaa jine ne Silo ra.»

⁹ Arey koy, i na ganda dunbu ka bisa, i na tiiraa tee zamna iyye ga ka sawa nda koyrawey. Woo banda ga, i yee kate Žozuwe do jamaa kaloo ra Silo.

¹⁰ Žozuwe na alkurra kar i se Silo Abadantaa jine, no din ra a na gandaa zamna Izirayel borey game ka sawa nda ngi fayyanoo.

Laboo kaŋ Benžamen alkabiilaa duu a

¹¹ Alkurra kaŋ Benžamen borey ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa. Ngi bagaa laboo sii kala Žuda borey nda Isufi borey game.

¹² Hawsa here ngi hirroo ga sintin Žurden isaa ga. Hirroo ga žigi ka koy Žeriko jere hawsa here ka žigi ka koy tondi hondoo ra dangay here ka too Bet-Aben saajoo ra.

¹³ Hirroo ga hun no din ka koy Luz kaŋ maa faa ti Betel gurma caraa zunbudogoo ga. Woo banda ga, hirroo ga zunbu ka koy Atarat-Adar tondi hondoo do kaŋ goo Bet-Horon kaŋ goo ganda gurma here.

¹⁴ Hirroo ga golbi ka kuubi waynakaŋay kaboo here ka koy gurma here, za tondi hondoo kaŋ goo Bet-Horon gurma here, a ga fatta Kiryat-Bal ga kaŋ maa faa ti Kiryat-Yarim, nga ti Žuda borey koyra. Woo ti dangay here kaboo hirroo.

¹⁵ Gurma kaboo hirroo ga sintin Kiryat-Yarim kaydogoo ga. Hirroo ga koy waynakaŋay here ka too Neftowa hari hundogoo do.

¹⁶ Hirroo ga zunbu ka koy tondi hondoo caraa ga kaŋ goo Hinom izoo gooroo tenje, Refa borey gooroo ra hawsa here. A zunbu ka koy nda Hinom gooroo, Žebus borey gurma caraa zunbudogoo ga ka zunbu ka koy hala En-Rogel.

¹⁷ A ga kuubi hawsa here ka koy En-Šemeš, ka koy Gelilot kaŋ ga Adumim žigidogoo tenje, a ga zunbu ka koy Bohaŋ, Ruben iz'aroo tondoo do.

¹⁸ A ga bisa tondi hondoo caraa ga ka Ganganoo gandaa tenje hawsa here jina ka zunbu ka koy Ganganoo gandaa here.

¹⁹ Hirroo ga bisa Bet-Hogla hawsa caraa zunbudogoo here, a ga too teeko Ciiri-ciirantaa mijoo ga hawsa here, Žurden isaa mijoo ga gurma here. Woo ti gurma here hirroo.

²⁰ Dandi here Žurden isaa ga tee hirroo.

Woo ti Benžamen borey tuboo, hugu ka koy hugu, nda nga hirrey kaŋ g'a kuubi k'a bere.

²¹ Koyrawey kaŋ Benžamen borey alkabiilaa duu ey, hugu ka koy hugu, ti: Žeriko, nda Bet-Hogla, nda Emek-Kesis,

²² nda Bet-Araba, nda Semarayim, nda Betel,

²³ nda Awim, nda Para, nda Ofra,

²⁴ nda Kefar-Amona, nda Ofni, nda Geba. Woo ti koyra woy cindi hinka (12) nda ngi koyra kanbey.

²⁵ Koyrawey kaŋ tonton i ga ti Gabawoŋ, nda Rama, nda Berot,

²⁶ nda Mispe, nda Kefira, nda Mosa,

²⁷ nda Rekem, nda Yirpel, nda Tarela,

²⁸ nda Sela, nda Elef, nda Žebus kaŋ maa faa ti Žerizalem, nda Gibeya, nda Kiryat: woo ti koyra woy cindi taaci (14) nda ngi koyra kanbey. Woo ti Benžameŋ borey tuboo kaŋ hugu ka hugu duu a.

19

Laboo kaŋ Simewoŋ alkabiilaa duu a

¹ Alkurra hinkantoo karandi, a kaŋ Simewoŋ ga, Simewoŋ borey alkabiilaa ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa. Ngi tuboo goo Žuda borey tuboo game.

² Koyrawey kaŋ i n'i tubu ti: Ber-Šeba, nda Šeba, nda Molada,

³ nda Hasar-Šuwal, nda Bala, nda Esem,

⁴ nda Eltolad, nda Betul, nda Horma,

⁵ nda Siklak, nda Bet-Markabot, nda Hasar-Susa,

⁶ nda Bet-Lebawot, nda Šaruhen: woo ti koyra woy cindi hinza (13) nda ngi koyra kanbey.

⁷ Koyrawey kaŋ tonton i ga ti: Ayin, nda Rimon, nda Eter, nda Ašan: woo ti koyra taaci nda ngi koyra kanbey,

⁸ nda koyra kanbey kul kaŋ ga koyrawey wanga hala Balat-Ber kaŋ maa faa ti Ramat-Negew. Woo ti Simewoŋ borey alkabiilaa tuboo kaŋ hugu ka koy hugu duu a.

⁹ Žuda borey nongey ra i na Simewoŋ borey noo, zama Žuda borey nongu hanse ka beeri i se. Woo se Simewoŋ nongoo huru Žuda nongoo ra.

Laboo kaŋ Zabuloŋ alkabiilaa duu a

¹⁰ Alkurra hinzantoo karandi, a kaŋ Zabuloŋ borey ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa. Ngi tuboo hirroo ga koy hala Sarid.

¹¹ Hirroo ga žigi ka koy dangay here Marala here, a ga too Dabešet do nda haroo kaŋ ga bisa Yokneyam tenje.

¹² Za Sarid a ga kuubi dandi here, waynahunay here, Kislót-Tabor laamaa ra, a ga fatta ka koy Daberat ka žigi ka koy Yafiya.

¹³ A ga hun no din ka bisa dandi here, waynahunay here nda Gat-Hefer, nda Et-Kasin ka koy too Rimon ka koy kani hala Neya.

¹⁴ Woo banda ga, hirroo g'a kuubi k'a bere ka koy Hanatoŋ hawsa here, ka koy fatta Ifta-El gooroo ga,

¹⁵ nda Katat, nda Nahalal, nda Šimron, nda Yidela, nda Betelehem: woo ti koyra woy cindi hinka (12) nda ngi koyra kanbey.

¹⁶ Woo ti Zabuloŋ borey tuboo kaŋ hugu ka koy hugu duu a, koyrawey wey nda ngi koyra kanbey.

Laboo kaŋ Isakar alkabiilaa duu a

¹⁷ Alkurra taacantoo karandi, a kaŋ Isakar ga, Isakar borey ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

¹⁸ Ngi gandaa koyrawey ti: Žizireyel, nda Kesulot, nda Šunem,

¹⁹ nda Hafarayim, nda Šiyon, nda Anaharat,

²⁰ nda Rabit, nda Kišiyon, nda Ebes,

²¹ nda Remet, nda En-Ganim, nda En-Hada, nda Bet-Pases.

²² Ngi hirroo ga too Tabor, nda Šasayim, nda Bet-Šemeš. Woo banda ga, ngi hirroo ga fatta Žurdeŋ isaa ga: woo ti koyra woy cindi iddu (16) nda ngi koyra kanbey.

²³ Wey ti koyrawey nda ngi koyra kanbey kaŋ ti Isakar borey alkabiilaa tuboo kaŋ hugu ka koy hugu duu a.

Laboo kaŋ Ašer alkabiilaa duu a

²⁴ Alkurra guwantoo karandi, a kaŋ Ašer alkabiilaa ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

²⁵ Ngi gandaa koyrawey ti: Helkat, nda Hali, nda Beten, nda Akšaf,

²⁶ nda Alamelek, nda Amad, nda Mišal, hirroo ga koy too Karmel tondi hondoo ga dangay here, nda Šihor-Libnat haroo ga.

²⁷ Woo banda ga, a kuubi ka koy waynahunay, ka koy Bet-Dagoŋ here, ka too Zabuloŋ nda Ifta-El gooroo, Bet-Emek nda Neyel hawsa here ka koy too Kabul se kabe waawa here,

²⁸ ka koy Ebron, nda Rehob, nda Hamoŋ, nda Kana hala Sidon koyra beeroo.

²⁹ Hirroo ga yee ka kuubi Rama here hala Tir kaŋ goo nda cete. Hirroo ga šiiri koyne Hosa here ka koy fatta teekoo ga za Hebel hala Akzib,

³⁰ nda Um, nda Afek, nda Rehob: woo ti koyra waranka cindi hinka (22) nda ngi koyra kanbey.

³¹ Wey ti koyrawey nda ngi koyra kanbey kaŋ ti Ašer borey alkabiilaa tuboo kaŋ hugu ka koy hugu duu a.

Laboo kaŋ Neftali alkabiilaa duu a

³² Alkurra idduwantoo karandi, a kaŋ Neftali borey ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

³³ Ngi hirroo ga hun za Helef, za tuuriŋnaa beeroo kaŋ goo Sananim, ka bisa ka koy Adami-Nekeb, nda Yabnel hala Lakum, a ga fatta Žurdeŋ isaa ga.

³⁴ Hirroo ga kuubi dangay here Aznot-Tabor ka hun no din ka koy Hukok, a ga too Zabuloŋ gurma kaboo here, a ga too Ašer se dangay nda Žuda. Žurdeŋ isaa goo a se waynahunay.

³⁵ Koyrawey kaŋ goo nda cete ti Sidim, nda Ser, nda Hamat, nda Rakat, nda Kineret,

³⁶ nda Adama, nda Rama, nda Hasor,

³⁷ nda Kedeš, nda Edreyi, nda En-Hasor,

³⁸ nda Iron, nda Migdal-El, nda Horem, nda Bet-Anat, nda Bet-Šemeš: woo ti koyra woy cindi yagga (19) nda ngi koyra kanbey.

³⁹ Wey ti koyrawey nda ngi koyra kanbey kaŋ ti Neftali borey alkabiilaa tuboo kaŋ hugu ka koy hugu duu a.

Laboo kaŋ Dan alkabiilaa duu a

⁴⁰ Alkurra iyyantoo karandi, a kaŋ Dan borey ga, hugu ka koy hugu duu nga bagaa.

⁴¹ Ngi gandaa koyrawey ti: Sora, nda Eštawol, nda Ir-Šemeš,

⁴² nda Šalabeŋ, nda Ayaloŋ, nda Itla,

⁴³ nda Eloŋ, nda Timna, nda Ekroŋ,

⁴⁴ nda Elteke, nda Gibetoŋ, nda Balat,

⁴⁵ nda Yehud, nda Bene-Barak, nda Gat-Rimoŋ,

⁴⁶ nda Yarkoŋ isaa, nda Rakoŋ koyraa, nda laboo kaŋ ga Žafa tenje.

⁴⁷ Dan borey laboo hun i kone. Woo ga, Dan borey koy wongu Lešem. I n'a dii ka borey wii nda takuba. I n'a mayray, i goro a ra k'a cee nda Dan, Dan kaŋ ti ngi baaba maapoo.

⁴⁸ Wey ti koyrawey nda ngi koyra kanbey kan ti Dan borey alkabiilaa tuboo kan hugu ka koy hugu duu a.

Laboo kan Žozuwe duu a

⁴⁹ Waatoo kan Izirayel borey na gandaa zamna ka ben ka sawa nda nga hirrey, i na Žozuwe, Nun iz'aroo mo noo tubu ngi game.

⁵⁰ Ka sawa nda Abadantaa yaamaroo i na Žozuwe noo koyraa kan a n'a wiri kan ti Timnat-Sera kan goo Efrayim tondi hondey ra. A na koyraa cin, a goro a ra.

⁵¹ Wey ti tubey kan sargari juwalkaa Eleyazar, nda Žozuwe, Nun iz'aroo, nda hugu boņey n'i zamna nda alkurra Abadantaa jine Silo, cere kubayyan hukkumoo mijoo ga ka sawa nda Izirayel borey alkabiilawey. Takaa woo nda i na gandaa zamnaroo benandi.

20

Koyrawey kan ga boro ga nga boņ talfi

¹ Abadantaa šelan Žozuwe se ka nee:

² «Nee Izirayel borey se: «Wa koyrayan suuba kanjan ra boro ga koy nga boņ talfi kan ay nee Musa m'a har war se.

³ Boro kan firka ka boro wii, a mana muray, a ga hin ka zuru ka koy no din, i ga tee war se koyrayan kan ra boro ga nga boņ talfi bukaa faasakaa masi duu nga.

⁴ A ma zuru ka koy koyrawey wey affoo ra, a ga kay koyraa mijoo ga, a ga nga misoo har koyraa din boro beerey se. Wey din g'a dii ngi do koyraa ra k'a noo nongu kan ra a ga goro.

⁵ Nda bukaa faasakaa koy a gaarandi, i masi boraa kan wiiya noo a se, zama a nka firka ka nga cinaa wii, ka gar man'ti konnari se.

⁶ A ma cindi koyraa din ra hala han kan a kay jamaa jine ka ciitandi. A ga cindi no din koyne hala waati kan sargari juwalkaw beeroo kan goo no waati din buu. Woo banda ga, boraa kan wiiya ga willi, a ga huru nga koyraa ra nda nga hugoo ra, koyraa kan ga a zuru.»

⁷ Koyrawey kan ra boro ga nga boņ talfi kan Izirayel kayandi ti: Kedeš kan goo Galile gandaa ra, Neftali tondi hondoo ra, nda Šekem kan goo Efrayim tondi hondey ra, nda Kiryat-Arba kan maa faa ti Hebron kan goo Žuda tondi hondoo ra.

⁸ Žurden isaa se banda, Žeriko se waynakanay i na Beser koyraa suuba saajoo ra, ganganoo ra, Ruben alkabiilaa laamaa ra. Ramot kan goo Galad, Gad alkabiilaa laamaa ra, nda Golan kan goo Bašan, Manase alkabiilaa laamaa ra.

⁹ Wey ti koyrawey kan suubandi Izirayel borey nda yawey kan goo gamey ra hala boro kan firka ka boro wii ma zuru ka koy i ra, de bukaa faasakaa masi koy a wii za a mana kay jamaa jine.

21

Lewi borey koyrawey (Taarikey 1na 6.39–66)

¹ Lewi borey hugu boņey man sargari juwalkaa Eleyazar, nda Žozuwe, Nun iz'aroo nda Izirayel borey alkabiilawey hugu boņey.

² I šelan i se Silo, Kanan gandaa ra ka nee i se: «Abadantaa na Musa ka yaamar noo kan i m'ir noo koyrayan kan ra ir ga goro nda ngi hawsawey ir adabbawey se.»

³ Woo ga, Izirayel borey na Lewi borey noo ngi tuboo ra koyrayan wey nda ngi hawsawey ka sawa nda Abadantaa yaamaroo.

⁴ Kehat borey hugey mana hun kala Lewi borey ga. Alkurraa karandi kanj ga koyrawey cebe kanj i ga duu ey. Ngi ra, sargari juwalkaa Haruna izey duu koyra woy cindi hinza (13), koyrawey sii kala Žuda, nda Simewonj, nda Benžamenj gandawey ra.

⁵ Kehat borey cindey duu alkurraa ra koyra woy (10) Efrayim gandaa hugey, nda Dan gandaa, nda nongoo kanj ti Manase alkabiila jeraa wane.

⁶ Geršonj izey duu alkurraa ra koyra woy cindi hinza (13). I sii kala Isakar, nda Ašer, nda Neftali gandawey ra, nda nongoo kanj ti Manase alkabiila jeraa faa wane kanj goo Bašanj.

⁷ Merari izey, hugu ka koy hugu, duu koyra woy cindi hinka (12) Rubenj, nda Gad, nda Zabulonj gandawey ga.

⁸ Izirayel borey na alkurra kar ka Lewi borey noo koyrawey wey nda ngi hawsawey, sanda takaa kanj nda Abadantaa n'a ka Musa yaamar.

Koyrawey kanj Kehat borey duu ey

⁹ Žuda koyrawey nda Simewonj koyrawey maaney ne kanj nondi

¹⁰ Haruna izey se. Kehat boroyanj no kanj mana hun kala Lewi borey ra, alkurra jinaa mana kanj kala ngi ga.

¹¹ I n'i noo Kiryat-Arba koyraa, Arba ti Anak baaba, Kiryat-Arba maa faa ti Hebronj, Žuda tondi hondoo ra, nga nda nga hawsawey kanj g'a kuubi k'a bere.

¹² Amma koyraa faarey nda nga koyra kanbey, i n'i noo Kaleb, Yefune iz'aroo se i ma tee nga wane.

¹³ Haruna, sargari juwalkaa iz'arey se i na koyraa noo kanj ga boro wiikaw ga koy nga bonj talfi kanj ti: ka tonton Hebronj nda nga hawsawey ga, i n'i noo Libna nda nga hawsawey,

¹⁴ nda Yatir nda nga hawsawey, nda Eštemowa nda nga hawsawey,

¹⁵ nda Holonj nda nga hawsawey, nda Debir nda nga hawsawey,

¹⁶ nda Ayin nda nga hawsawey, nda Yuta nda nga hawsawey, nda Bet-Šemeš nda nga hawsawey: woo ti koyra yagga kanj hun alkabiila hinkaa gandawey wey ra.

¹⁷ Koyrawey kanj nondi i se kanj hun Benžamenj alkabiilaa gandaa ra ti Gabawonj nda nga hawsawey, nda Geba nda nga hawsawey,

¹⁸ nda Anatot nda nga hawsawey, nda Aletmet nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

¹⁹ Haruna, sargari juwalkaa borey koyrawey kul hinnaa ti koyra woy cindi hinza (13) nda ngi hawsawey.

²⁰ Haya kanj ti Lewi borey jerey kanj ti Kehat iz'arey hugey, alkurraa n'i noo Efrayim alkabiilaa gandaa ra koyrayanj.

²¹ I n'i noo Šekem kanj goo koyrawey ra kanj ga boro wiikaw ga nga bonj talfi, nga nda nga hawsawey kanj too Efrayim tondi hondey ra, nda Gezer koyraa nda nga hawsawey,

²² nda Kibsayim nda nga hawsawey, Bet-Horonj nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

²³ Dan gandaa ra, Elteke nda nga hawsawey, nda Gibetonj nda nga hawsawey,

²⁴ nda Ayalonj nda nga hawsawey, Gat-Rimonj nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

²⁵ Manase alkabiila jeraa gandaa ra, Tanak nda nga hawsawey, Gat-Rimonj nda nga hawsawey: woo ti koyra hinka.

²⁶ Koyrawey kul hinnaa ti koyra woy (10) nda ngi hawsawey Kehat borey cindey hugey se.

Koyrawey kanj Geršonj borey duu ey

²⁷ Geršon borey mana hun kala Lewi borey ra. Koyrawey kaŋ i duu ey Manase alkabiila jeraa gandaa ga ti: Golan, nga nda nga hawsawey kaŋ goo koyrawey ra kaŋ ga boro wiikaw ga nga boŋ talfi. Golan sii kala Bašan gandaa ra. Ka tonton Golan ga, i duu Beštera nda nga hawsawey: woo ti koyra hinka.

²⁸ Isakar alkabiilaa gandaa ra, Kišiyon nda nga hawsawey, nda Daberat nda nga hawsawey,

²⁹ nda Yarmut nda nga hawsawey, nda En-Ganim nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

³⁰ Ašer alkabiilaa gandaa ra, Mišal nda nga hawsawey, Abdon nda nga hawsawey,

³¹ nda Helkat nda nga hawsawey, Rehob nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

³² Neftali alkabiilaa gandaa ra, i duu Kedeš nda nga hawsawey kaŋ goo koyrawey ra kaŋ ga boro wiikaw ga nga boŋ talfi. Kedeš sii kala Galile gandaa ra. Ka tonton Kedeš ga, i duu Hamot-Dor nda nga hawsawey, nda Kartan nda nga hawsawey: woo ti koyra hinza.

³³ Geršon borey, hugu ka koy hugu, koyrawey kul hinnaa ti koyra woy cindi hinza (13) nda ngi hawsawey.

Koyrawey kaŋ Merari borey duu ey

³⁴ Lewi borey cindey kaŋ ti Merari hugey wane, i n'i noo: Zabulon alkabiilaa gandaa ra, Yokneyam nda nga hawsawey, nda Karta nda nga hawsawey,

³⁵ nda Dimna nda nga hawsawey, nda Nahalal nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

³⁶ Ruben alkabiilaa gandaa ra, Beser nda nga hawsawey, nda Yahas nda nga hawsawey,

³⁷ nda Kedemot nda nga hawsawey, nda Mefat nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

³⁸ Gad alkabiilaa gandaa ra, i duu Ramot nda nga hawsawey kaŋ goo koyrawey ra kaŋ ga boro wiikaw ga nga boŋ talfi. Ramot sii kala Galad gandaa ra. Ka tonton Ramot ga, i duu Mahanayim nda nga hawsawey,

³⁹ nda Hešbon nda nga hawsawey, nda Yazer nda nga hawsawey: woo ti koyra taaci.

⁴⁰ Koyrawey kul hinnaa kaŋ Merari izey duu ey, hugu ka koy hugu, ti koyra woy cindi hinka (12). Merari izey ka tee Lewi boro kokorantey ka alkurra kar.

⁴¹ Lewi borey koyrawey kul hinnaa Izirayel borey mayraa game ti koyra woytaaci cindi yaaha (48) nda ngi hawsawey.

⁴² Koyrawey wey affoo kul goo nda labu k'a kuubi k'a bere, takaa woo da no koyrawey wey kul se.

⁴³ Takaa woo nda Abadantaa na gandaa kul noo Izirayel se kaŋ a n'a žee ngi baabey se kaŋ nga g'a noo i se, i duu a, i goro a ra.

⁴⁴ Abadantaa n'i noo alaafiya nongoo kul here, sanda takaa kaŋ nda a žee ngi baabey se, ngi iberi kul ba affoo si hin ka kay i jine, Abadantaa na ngi iberey kul dan kabey ra.

⁴⁵ Haya henney kul kaŋ Abadantaa na ngi allaahidoo zaa Izirayel hugoo se, affoo sii no kaŋ mana tee, i kul teendi.

22

Alkabiilawey kaŋ goo Žurden isaa se banda

¹ Alwaatoo woo, Žozuwe na Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa cee.

² A nee i se: «War na hayaa kul dii kaŋ Musa, Abadantaa tamoo na war yaamar nda a, war na haŋajer ya ne hayey kul ra kaŋ nda ay na war yaamar.

³ Za alwaati kukoo woo hala hō, war mana war armey nan, war na Abadantaa, war Koyoo yaamaroo dii henna.

⁴ Sohō kan Abadantaa, war Koyoo na war armey noo hunanzamay nda takaa kan nda a n'a har i se, wa willi ka koy war do, gandaa ra kan ti war halaalaa, woo kan Musa, Abadantaa tamoo n'a noo war se Žurden isaa se banda.

⁵ Hayaa hinne kan no, wa gaabandi ka yaamaroo nda ašariyaa ka goy kan Musa, Abadantaa tamoo n'i noo war se: ka baa Abadantaa, war Koyoo, nda ka hanga nga fondawey kul, nda ka nga yaamarey ka dira, nda ka hawa a ga, nda ka goy a se nda war binoo kul nda war hundoo kul.»

⁶ Žozuwe gaara i se, a n'i nan i ma koy. I koy ngi do.

⁷ Musa nka Manase alkabiila jeraa noo baa Bašan ra, Žozuwe, nga, a na alkabiila jere faa kan cindi noo baa nga armey jere Žurden isaa se ne da here, waynakanay kaboo ga. Waatoo kan Žozuwe g'i nan i ma koy ngi do, a gaara i se,

⁸ a nee i se: «Wa yee war do nda alman beeriyan, nda adabba booboyan, nda nzorfu kaaray, nda wura, nda alhan, nda guuru, nda bankaaray boobo. Wa alganiimaa kan war duu a war iberey ga zamna war nda war armey game.»

Sargari tonadogoo kan cinandi Žurden isaa jere

⁹ Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa yee. I hun Izirayel borey do Silo, Kanan gandaa ra ka koy Galad kan ti gandaa kan ti ngi halaalaa, a ma tee ngi mayray ka sawa nda yaamaroo kan Abadantaa n'a har nda Musa mijoo.

¹⁰ Waatoo kan i too nongey kan goo Žurden isaa jere kan goo Kanan gandaa ra, i na sargari tonadogoo cin no din, Žurden isaa jere, sargari tonadoo beeri.

¹¹ Izirayel borey maa kan boroyan nee: «Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa na sargari tonadoo cin nongey kan goo Žurden isaa jere, Izirayel borey se here, Kanan gandaa ra.»

¹² Waatoo kan Izirayel borey maa woo, Izirayel jamaa kul marga Silo ka soolu ka žigi ka koy k'i kar.

¹³ Izirayel borey na Pinehas, sargari juwalkaa Eleyazar iz'aroo sanba Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa do Galad gandaa ra.

¹⁴ Bonkoyni woy (10) hanga Pinehas, bonkoyni foo kul man'ti kala hugu bon foo kan hun Izirayel jamawey ra.

¹⁵ I koy Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa do Galad ka šelan i se ka nee:

¹⁶ «Hayaa kan Abadantaa jamaa kul n'a har ne: «Macin ti laadir janjaa woo kan war n'a tee Izirayel Koyoo ga? War na banda bere Abadantaa se ka sargari tonadoo cin war bon se, war ture hō Abadantaa ga.

¹⁷ Pewor tooperoo mana wasa war se, ka gar hala hō ir mana henan a ra hayaa kan maaganda se bone na Abadantaa jamaa kar?

¹⁸ De war, war ga banda bere Abadantaa se hō. Nda war ga ture hō Abadantaa ga, suba a ga dukur Izirayel jamaa kul ga.

¹⁹ Nda cimi no kan gandaa kan ti war mayraa ga žiibi, adiši wa bisa ka koy gandaa ra kan ti Abadantaa mayraa, nongoo kan ra Abadantaa gorodogoo goo, war mayraa ma bara ir game, amma war masi ture Abadantaa ga, war masi ture ir ga ka sargari tonadoo cin war bon se ka tonton Abadantaa, ir Koyoo sargari tonadogoo ga.

²⁰ Man'ti Akan, Zera iz'aroo nka laadir janjay tee haya harramantaa here? Dukuroo kan Izirayel jamaa kul bon. Man'ti nga hinne no ka halaci nga layboo se.»

²¹ Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa na Izirayel jamawey bonkoyney zaabi ka nee:

²² «Irkoy Abadantaa kaŋ ti koyey Koyoo, ir n'a har, Irkoy Abadantaa kaŋ ti koyey Koyoo, nga, a ga bay, Izirayel mo ga kaa ka bay... Nda tureyan nda ir goy, nda Abadantaa kutayan no, mas'ir hallasi hõ.

²³ Nda ir nka sargari tonadoo cin ka banda bere Abadantaa se, nda ka sargari kukuranteyan kaa nda taas sargariyan kaa a boŋ, nda ka alaafiya teendi sargari kaa a boŋ, yala Abadantaa m'ir hãa nda a.

²⁴ Kalaa, man'ti woo din no, ir nka woo tee hunburay se, suba nda war izey šelan ir izey se ka nee: «Macin bara war nda Abadantaa, ir Koyoo game?»

²⁵ Abadantaa na Žurdeŋ isaa tee hirri ir nda war game, Ruben borey nda Gad borey. War sii nda baa kul Abadantaa do.» War izey ga hin k'ir izey tuti i ma fay nda ka hunbur Abadantaa.

²⁶ Woo se ir nee ir boŋ se: «Ir ma tun ka sargari tonadoo cin, man'ti sargari kukuranteyan nda sargariyan se,

²⁷ amma hala a ma tee seede ir, nda war game, nda ir hayroo se ir dumawey ga kaŋ ir goo ma Abadantaa goyoo tee nda ir sargari kukurantey, nda ir sargarey, nda ir alaafiya teendi sargaroo jinoo ra, hala suba war izey masi nee ir izey se: «Baa kul sii war se Abadantaa do.»»

²⁸ Ir nee ir boŋ se: «Nda i na woo har ir se, nda ir hayroo se, ir ga zaabi ka nee: «Wa sargari tonadogoo dumoo guna kaŋ ir baabey n'a tee, man'ti sargari kukuranteyan se, man'ti sargariyan se, amma a mma tee sanda seede ir nda war game.»»

²⁹ Ir ga mooru tureyan Abadantaa ga, ir ga mooru hõ ir ma banda bere Abadantaa se ka sargari tonadoo cin sargari kukuranteyan, nda taas sargariyan, nda sargariyan kaa kaŋ man'ti Abadantaa, ir Koyoo sargari tonadogoo kaŋ goo nga gorodogoo jinoo ra.»

³⁰ Waatoo kaŋ sargari juwalkaa Pinehas, nda jamaa boŋkoyney, nda Izirayel jamawey jineborey kaŋ cindi a bande maa šenney kaŋ Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase borey n'i har, a kan i se.

³¹ Pinehas, sargari juwalkaa Eleyazar iz'aroo nee Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase borey se: «Hõ ir bay kaŋ Abadantaa goo ir game, zama war mana laadir jaŋaa woo tee Abadantaa se, woo ra war na Izirayel borey kaa Abadantaa kaboo ra.»

³² Pinehas, sargari juwalkaa Eleyazar iz'aroo nda boŋkoyney koy Ruben borey, nda Gad borey do Galad gandaa ra ka yee kate Kanaŋ Izirayel borey jere ka deede i se.

³³ Hayaa kaŋ i n'a deede kan Izirayel borey se. Izirayel borey na albarka tee Abadantaa se, i mana yee ka nee kaŋ ngi ga tun ka wongu soolu ka gandaa kaŋ ra Ruben borey nda Gad borey ga goro halaci.

³⁴ Ruben borey nda Gad borey na sargari tonadogoo maapoo daŋ «seede», i nee: «Sargari tonadogoo woo ga tee ir kul se seede kaŋ Abadantaa ti Irkoy.»

23

Žozuwe šenni kokorantey

¹ Waati kuku banda ga, kaŋ Abadantaa na Izirayel noo alaafiya k'a hallasi nga iberey kul ra kaŋ g'a kuubi k'a bere, Žozuwe duu aloomur kuku, a hanse ka žen.

² Žozuwe na Izirayel kul cee k'i marga, Izirayel boro beerey, nda alwakiiley, nda alkaaley, nda šenni toonandikey. A nee i se: «Ay jiirey boobo, ay hanse ka žen.

³ War, war dii hayaa kul kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a tee jamawey wey kul se war maaganda, zama Abadantaa, war Koyoo no ka wongu war se.

⁴ Wa guna, ay na alkurra kar ka war noo alkabiila ka koy alkabiila jamawey gandawey wey kaŋ cindi za Žurdeŋ isaa do, nda jamawey gandawey kul kaŋ ay n'i kaa hala teeko Beeroo* do waynakaŋay here.

* 23:4 23.4 Zamnaa 1.4.

⁵ Abadantaa, war Koyoo g'i moorandi war k'i gaaray war jine. War ga ngi gandaa mayray sanda takaa kaŋ nda Abadantaa, war Koyoo n'a har war se.

⁶ Sohō wa war boŋ gaabi ka haya kul kaŋ hantumandi Muusa ašariyaa tiiraa ra dii k'a ka goy, bila nda war ma šiiri nongu tana here,

⁷ bila nda war ma birji jamawey ra kaŋ goo war bande. War masi ngi koyey cee, war masi žee nda ey, war mas'i gana, war masi sujudu i se.

⁸ Abadantaa, war Koyoo ga war ga hawa sanda takaa kaŋ war n'a tee hala hō.

⁹ Abadantaa na jama beeri gaabanteyan gaaray war jine, war binde, boro kul mana kay war jine hala hō zaaroo.

¹⁰ Boro foo war ra ga boro zenber foo (1.000) gaaray, zama Abadantaa, war Koyoo no ma wongu war se, sanda takaa kaŋ nda a n'a har war se.

¹¹ Wa lakkal daŋ war boŋ zaati se ka baa Abadantaa, war Koyoo.

¹² Zama nda war na banda bere, nda war hawa jamawey wey ga kaŋ cindi war bande, nda war hiiji cere ra, nda war birji i ra, de i birji war ra,

¹³ war ma bay kaaray kaŋ Abadantaa, war Koyoo si koy a ga ka jamawey wey gaaray war jine koyne. I ga tee war se sankay nda kumsay, i ga tee barzu kaŋ ga war kar war dumawey ra, i ga tee karji ka war hay war moyey ra, hala war ma dere labu hennaa woo ga kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a noo war se.

¹⁴ Nga ne, hayaa kaŋ g'ay batu goo hundikoyne kul jindoo ga. Sohō ay koyroo waatoo too. War ma war binoo kul nda war hundoo kul ka bay kaŋ šenni henney kul kaŋ Abadantaa n'i har war ga, ba affoo mana cindi kaŋ mana tee, i kul teendi war ga, affoo mana cindi kaŋ mana teendi.

¹⁵ Sohō kaŋ šenni henney kul kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'i har war se teendi war ga, takaa din da Abadantaa ga šenni laaley kul teendi war ga hala waati kaŋ ra a na war halaci labu hennaa woo ga kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a noo war se.

¹⁶ Nda war na amaanaa dunbu kaŋ Abadantaa, war Koyoo n'a daŋ war se, nda war koy koy tanayan gana ka sujudu i se, Abadantaa futuroo ga kaa war ga, de war ga dere nda cahāyan ganda hennaa ra kaŋ a n'a noo war se.»

24

Izirayel kayandi ka Abadantaa gana

¹ Žozuwe na Izirayel alkabiilawey kul marga Šekem, a na Izirayel boro beerey, nda alwakiiley, nda alkaaley, nda šenni toonandikey cee. I kaa ka kay Irkoy jine.

² Žozuwe nee jamaa kul se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: <Cee jinaa war baabey goro isaa* kabe faa ga, i man'ti kala Tera, nda nga izey Ibirahima, nda Nahor, i na koy tanayan gana.

³ Ay na war baaba Ibirahima zaa isaa† kabe faa ga k'a ka Kanaŋ kul yaara, ay na nga hayroo boobandi, ay n'a noo nga izoo Isiyaka.

⁴ Ay na Isiyaka noo iz'aroo hinka, Yakuba nda Eso. Ay na Eso noo Seyir tondi hondoo a ma tee nga mayray, amma Yakuba nda nga iz'arey zunbu ka koy Misira.

⁵ Ay na Musa nda Haruna sanba, ay na Misira kar nda boneyan kaŋ ay n'i tee i game. Woo banda ga, ay na war fattandi.

⁶ Ay na war baabey fattandi Misira, war too kate teekoo do. Misira borey na war baabey gaarandi Kakaarey teekoo do nda bari torkayan nda ngi kaarukey.

⁷ Waatoo kaŋ i kaati ka agay, Abadantaa cee, ay na kubay daŋ war nda Misira borey game. Ay na teekoo gum i ga k'i daabu. War moyey dii woo kaŋ ay n'a goy Misira ga. War goro saajoo ra waati kuku.

* 24:2 24.2 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat. † 24:3 24.3 Sorro 2to.

⁸ Ay na war ka koy Amor borey gandaa ra kaŋ ga goro Žurdeŋ isaa banda ga, i na war wongu. Ay n'i daŋ war kabey ra, war na ngi gandaa mayray, ay n'i halaci war jine.

⁹ Balak, Sipor iz'aroo, Mowab kokoyoo tun ka Izirayel wongu. A sanba i ma ciya Balam, Bewor iz'aroo se a ma war danga.

¹⁰ Amma ya na baa ya haŋajer Balam se, albarka no a gaara war ga, ay na war kaa Balak kaboo ra.

¹¹ War na Žurdeŋ isaa deŋ, de war too Žeriko. Žeriko borey na war wongu: Amor borey, nda Ferezi borey, nda Kanaŋ borey, nda Heti borey, nda Girgaši borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey. Ay n'i daŋ war kabey ra.

¹² Ay na binbin laalayaŋ sanba war jine kaŋ na Amor borey boŋkoyni hinkaa gaaray war jine. Man'ti ni takubaa k'a tee, man'ti biraa k'a tee.

¹³ Ay na war noo ganda kaŋ a si too war ma fara k'a beeri‡, nda koyrayaŋ kaŋ ra war ga goro kaŋ war man'i cin. War ga huna nda alaneb jaayaŋ nda zaytuŋayaŋ kaŋ war man'i duma.> »

¹⁴ Žozuwe nee: «Sohō wa hunbur Abadantaa war m'a gana nda laadirtaray nda cimi. Wa koyey derandi kaŋ war baabey n'i gana isaa§ kabe faa ga nda Misira ra, wa Abadantaa gana.

¹⁵ Amma nda a si kan war se war ma Abadantaa gana, wa suuba hō woo kaŋ war ga baa war m'a gana: koyey kaŋ war baabey n'i gana isaa* kabe faa ga, wala Amor borey koyey kaŋ gandaa ra war ga goro. Agay nda ay hugoo, ir ga Abadantaa gana.»

¹⁶ Jamaa zaabi ka nee: «Ir ga mooru ka Abadantaa naŋ ka koy tanayaŋ gana!

¹⁷ Zama Abadantaa, ir Koyoo no k'ir žigandi ka hun Misira, tamtaray hugoo ra, ir nda ir baabey. Nga no ka tammaasa beerey wey tee ir moyey cire, nga no k'ir hawgay fondaa kul bande kaŋ ir n'a tee, nda jamawey kul game kaŋ ra ir bisa.

¹⁸ Abadantaa ka jamawey kul gaaray ir jine, waaniwaani Amor borey kaŋ ga goro gandaa ra. Ir mo, ir ga Abadantaa gana, zama nga ti ir Koyoo.»

¹⁹ Žozuwe nee jamaa se: «War si hin ka Abadantaa gana, zama Koy henanante no, Koy no kaŋ ga canse war se. A si war hooyanoo nda war zunubey yaafa.

²⁰ Waati kaŋ war na Abadantaa naŋ ka koy waaniyaŋ gana, a ga bere ka ifutu tee war se ka war tuusu, ihenna kaŋ a n'a tee war se banda ga.»

²¹ Jamaa nee Žozuwe se: «Kalaa, Abadantaa no ir g'a gana.»

²² Žozuwe nee jamaa se: «War ga seede war boŋ ga kaŋ war ka suuba kaŋ Abadantaa no war g'a gana.» I zaabi ka nee: «Ir ga seede.»

²³ Žozuwe nee: «Sohō wa koy waaney derandi kaŋ goo war game, war ma war biney noo Abadantaa, Izirayel Koyoo se.»

²⁴ Jamaa nee Žozuwe se: «Abadantaa, ir Koyoo no ir g'a gana, nga se ir ga haŋajer.»

²⁵ Zaaroo din Žozuwe na amaana daŋ jamaa nda Irkoy game, a n'i noo hantumyaŋ nda fondoyaŋ Šekem.

²⁶ Žozuwe na šenney wey hantum Irkoy ašariyaa tiiraa ra. A na tondi beeri foo zaa, a n'a kayandi tuuriŋaa beeroo cire kaŋ goo Abadantaa nongu henanantaa jeroo ga.

²⁷ Žozuwe nee jamaa kul se: «Nga ne, tondoo woo ga tee ir ga seede, zama a maa šenney kul kaŋ Abadantaa n'i har ir se. A ga tee war ga seede war masi koy war Koyoo yankar.»

²⁸ Woo banda ga, Žozuwe na jamaa sallama, affoo kul koy nga gorodogoo ra.

‡ 24:13 24.13 «Ay na war noo ganda kaŋ a si too war ma fara k'a beeri», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Ay na war noo ganda kaŋ war mana fara ka duu a». § 24:14 24.14 Sorro 2to. * 24:15 24.15 Sorro 2to.

Žozuwe buuyanoo

²⁹ Hayey wey kul banda ga, Žozuwe, Nun iz'aroo, Abadantaa tamoo buu, ka gar a goo nda jiiri zangu nda iwoy (110).

³⁰ I n'a sutura laboo kaŋ a n'a tubu ra, Timnat-Sera kaŋ goo Efrayim tondi hondey ra, Gaš tondi hondoo se hawsa.

³¹ Izirayel na Abadantaa gana waatoo kul kaŋ Žozuwe ga huna, waatoo kul kaŋ boro beerey ga huna Žozuwe banda ga kaŋ ga teegoyey kul bay kaŋ Abadantaa n'i tee Izirayel se.

³² Izirayel borey nka Isufi birey žigandi ka hun Misira. I n'i fiji Šekem farru foo ra kaŋ Yakuba bay ka day Hamor izey ga nzorfu kaaray tamma boŋ zangu (100). Farroo tee Isufi borey mayraa. Hamor ti Šekem baaba.

³³ Woo banda ga, Haruna iz'aroo Eleyazar mo buu, i n'a sutura hondu boŋ. Nongoo no kaŋ nondi nga iz'aroo Pinehas se Efrayim tondi hondey ra.

Alkaaley citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Alkaaley citaaboo ga alwaatey deede kanj ra Izirayel takaa jaami. Citaaboo maapoo mana duwandi kala citaaboo hunday ra, zama nongu boobo ra a ga Izirayel alkaaley filla deede. Maapoo ga cebe kanj alkaaley man'ti kala boroyan kanj hinoo mana hun kala Irkoy do, de mo ngi goyoo si kay ciitiyan hinne ga. Alkaaley man'ti kala boroyan kanj a ga hin ka tee i mma jamaa kul juwal, wala i ma alkabiila foo juwal, wala i ma alkabiila boobo kanj goo šiitay ra kaa kabe ra. Alkaaley citaaboo ga hin ka zamnandi zamna hinza:

Ijinaa ga šelan hayey ga kanj tee waatoo kanj Izirayel borey ga koy goro Kananj gandaa ra ka koy hala Žozuwe buuroo ga (zamnaa 1.1—2.10).

Ithinkantoo ga takaa cebe kanj nda Irkoy ga jamaa kaa kabe ra ka boroyan suuba k'i sanba ngi feeriyanoo se (zamnaa 2.11—16.31).

Ihinzantoo ga jaamiroo cebe kanj tee Izirayel ra ka koy hala waatoo kanj ga Izirayel sintin ka duu kokoy (zamnaa 17.1—21.25).

Alkaaley citaaboo ra, hayaa kanj duu Izirayel si hun kala takaa kanj nda jamaa ga Irkoy dii. Waati kanj i si laadir Irkoy here, ngi taalammey g'i gurzugay, amma waati kanj i yee kate Irkoy ga k'a cee a ma ngi faaba, Irkoy g'i feeri. Waati boobo Izirayel ga baa nga ma koy tanayan gana wala ka dirja Irkoy yaamarey. Woo ra i ga kate ngi boŋ ga bone nda Irkoy mana kay i se. Nongu kokorantaa ga cebe kanj alkabiilawey ga baa ngi ma cindi ngi boŋ ga bila Irkoy. Boro foo kul ma nga boŋ haa wala Irkoy hinoo cire nga ga baa nga ma bara wala nga boŋ hinoo cire.

Izirayel goro Kananj gandaa ra

¹ Žozuwe buuyanoo banda ga, Izirayel borey na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ir ra, may no ma tee ijinaa ka žigi ka koy Kananj borey ga k'i wongu?»

² Abadantaa zaabi ka nee: «Žuda no ma tee ijinaa ka žigi ka koy, ay na gandaa danj kaboo ra.»

³ Žuda nee nga armaa Simewonj se: «Kaa ay bande ir ma koy nongoo ra kanj alkurraa n'a noo ya ne, ir ma Kananj borey tangam. Woo banda ga, ay ga koy ni bande ni nongoo ra.» Simewonj koy a bande.

⁴ Žuda žigi, Abadantaa na Kananj borey nda Ferezi borey danj kabe ra, i na aru zenber woy (10.000) kar i ra Bezek.

⁵ I na Adoni-Bezek gar no din, i n'a wongu. Woo ra i na Kananj borey nda Ferezi borey kar.

⁶ Adoni-Bezek zuru, i hanga a bande, i duu a, i na kobaaru hinkaa nda cew-ize beerey hinkaa dunbu.

⁷ Adoni-Bezek nee: «Kokoy woyye (70) kanj kobaarey nda cew-ize beerey dunbu ga meecindey kuuna kanj ga kanj ay ŋaadogoo ra. Goyoo kanj ay n'a tee, Irkoy na nga alhakoo kaa ay ra.» I n'a ka koy Žerizalem, a buu no din.

⁸ Žuda borey na Žerizalem wongu k'a dii, i n'i wii nda takuba ka nuune danj koyraa ra.

⁹ Woo banda ga, Žuda borey koy Kananj borey wongu kanj ga goro tondi hondoo ra, nda Negew, nda hondey gandaa here.

¹⁰ Žuda koy Kananj borey wongu kanj ga goro Hebronj. Hebronj maa žeenaa ti Kiryat-Arba. I na Šešay borey, nda Ahimanj borey, nda Talmay borey kar.

¹¹ A hun no din ka koy Debir borey wongu. Debir koyraa maa žeenaa ti Kiryat-Sefer.

12 Kaleb nee: «Ay g'ay ize woyoo Aksa noo boraa se kaŋ ga Kiryat-Sefer kar k'a dii.»*

13 Woo ga, Otniyel, Kenaz kaŋ ti Kaleb kayn'aroo iz'aroo koy a dii. Kaleb n'a noo Aksa a ma tee wandoo.

14 Waatoo kaŋ woyoo too kate Otniyel do, a n'a tusa a ma faari wiri nga baaba ga. Aksa sar ka zunbu nga farkaa ga, Kaleb nee a se: «Macin no n'ga baa?»

15 Aksa nee: «Gomni tee ya ne, zama n'n'ay noo labu Negew gandaa kaŋ ra hari sii, ay noo hari dooyaŋ mo.» Woo ga, Kaleb n'a noo beene hari dogey, a n'a noo ganda hari dogey.†

16 Musa nzuraa man'ti kala Keni boro. Keni borey izey žigi ka hun Teenaypaŋey koyraa‡ ra, ngi nda Žuda borey ka koy Žuda saajoo ra, Arad se gurma, i koy goro jamaa bande.

17 Žuda koy, nga nda nga armaa Simewoŋ, i na Kanaŋ borey kar kaŋ ga goro Sefat. I n'i halaci sōy, i na koyraa maapoo dan Horma (maanaa «halaciyan»).

18 Žuda borey yee koyne ka Gaaza nda nga laamaa dii, i na Aškeloŋ nda nga laamaa dii, i na Ekroŋ nda nga laamaa dii.

19 Abadantaa goo Žuda borey bande, i na tondi hondoo dii, amma i mana hin ka gooroo gorokey gaaray, zama guuru torkayaŋ bara i kone.

20 Hebroŋ nondi Kaleb se sanda takaa kaŋ nda Musa n'a har. A na Anak ize hinzaa gaaray a ra.

21 Benžameŋ borey mana Žebus borey kaŋ ga goro Žerizalem gaaray. Žebus borey goro Žerizalem Benžameŋ borey bande hala hō.

22 Haya kaŋ ti Isufi hugoo borey, i žigi ka Betel koyraa kar, Abadantaa goo i bande.

23 I na boroyaŋ sanba i ma koy Betel monno, koyraa maa žeenaa ti Luz.

24 Monnokey din dii aru foo kaŋ ga fatta koyraa ra, i nee a se: «Ir g'a wiri ni ga, m'ir cebe nongoo kaŋ nda boro ga huru koyraa ra, ir ga alhormo tee ma ne.»

25 A na nongoo cebe i se kaŋ nda boro ga huru koyraa ra, Isufi hugoo borey na koyraa borey wii nda takuba, amma i na aroo nda nga hugoo kul naŋ.

26 Aroo koy Heti borey gandaa ra, a na koyra cin no din kaŋ a na maapoo dan Luz. Maapoo woo da bara a ga hala hō.

27 Manase mana Bet-Šeyan nda nga koyra kanbey, nda Tanak nda nga koyra kanbey, nda Dor nda nga koyra kanbey, nda Ibleyam nda nga koyra kanbey, nda Megido nda nga koyra kanbey gaaray. Kanaŋ borey hin ka cindi gandaa woo ra.

28 Waatoo kaŋ ra Izirayel hanse ka duu gaabi, i na Kanaŋ borey dan waazibi goy ra, amma i mana hin k'i gaaray k'i kaa gandaa ra.

29 Efrayim mana Kanaŋ borey gaaray kaŋ ga goro Gezer. Kanaŋ borey cindi Gezer Efrayim game.

30 Zabuloŋ mana hin ka Kanaŋ borey gaaray kaŋ goo Kitroŋ nda Nahalal, woo se Kanaŋ borey cindi koyrawey wey ra Zabuloŋ game, amma i n'i dan waazibi goy ra.

31 Ašer borey mana Ako borey, nda Sidon borey, nda Alab borey, nda Akzib borey, nda Helba borey, nda Afik borey, nda Rehob borey gaaray.

32 Woo maaganda se Ašer borey goro Kanaŋ borey game, zama Ašer borey man'i gaaray. Kanaŋ borey no ka gay i ga goro gandaa ra.

33 Neftali mana Bet-Šemeš borey gaaray, i mana Bet-Anat mo borey gaaray, i goro Kanaŋ borey game kaŋ gay i ga goro gandaa ra, amma Neftali na Bet-Šemeš borey nda Bet-Anat borey dan waazibi goy ra.

* 1:12 1.12 Žozuwe 15.16. † 1:15 1.15 Žozuwe 15.17-19. ‡ 1:16 1.16 Koyraa ti Žeriko, Alhukumoo 34.3.

³⁴ Amor borey na Dan alkabiila borey gaabi i ma koy tondi hondoo ra, i mana nan i ma zunbu gooroo ra.

³⁵ Amor borey hin ka cindi ka goro Har-Heres, nda Ayalon, nda Šalbim ra, amma Isufi hugoo borey na gaabi fur i ga hala nongu kan ra i n'i dan waazibi goy ra.

³⁶ Amor borey laboo ga koy za nongoo kan se i ga nee Dontoney žigidogoo hala Sela koyraa nda nga beeneheroo.

2

Irkoy šelan Izirayel borey se

¹ Abadantaa almalaykaa žigi ka hun Gilgal ka koy Bokim, a nee: «Ay na war ka žigi ka hun Misira, ay na war dan gandaa ra kan ay n'a žee war baabey se. Ay nee war se kan ay si amaanaa dunbu kan goo ir game hala abada.

² War masi amaana dan war nda gandaa woo gorokey game, war ma ngi sargari tonadogey kayri. Amma war mana hanajer ya ne. Macin se woo kan ay nee war mas'a tee, war n'a tee?

³ Woo maaganda se ay nee: «Ay s'i gaaray war jine, i ga tee naaji war carawey ra, de ka ngi koyey gana ga tee war se kumsay.»*

⁴ Waatoo kan Abadantaa almalaykaa na šenney wey har Izirayel borey kul se, jamaa na jinde jer ka hēe.

⁵ I na nongoo din maapoo dan Bokim (maanaa «hēenikawyan»), i na sargari kaa Abadantaa se no din.

Žozuwe buuyanoo

⁶ Žozuwe na jamaa sallama, Izirayel borey affoo kul koy nga dogoo ra ka gandaa tee ngi wane.

⁷ Jamaa na Abadantaa gana Žozuwe hunaroo kul ra nda boro beerey hunaroo kul ra kan cindi Žozuwe banda ga, wey kan dii teegoy beeroo kan Abadantaa n'a tee Izirayel se.

⁸ Žozuwe, Nun iz'aroo, Abadantaa tamoo buu nga jiiri zangu nda iwoyantoo (110to) ga.

⁹ I n'a sutura laboo ra kan a n'a tubu, Timnat-Heres ra, Efrayim tondi hondey ra, Gaš tondi hondoo se hawsa.

¹⁰ Zamanoo din kul izey mo koy ngi hayragey gar alaaharaa. Zaman foo izeyan tun dumawey ga kan si Abadantaa bay, a si teegoyoo bay kan a n'a tee Izirayel se.

Jamaa na banda bere Abadantaa se

¹¹ Izirayel borey na goy futu tee Abadantaa jine. I na toorey kan maapney ti Bal gana.

¹² I na banda bere Abadantaa, ngi baabey Koyoo se kan n'i fattandi Misira gandaa ra, i hanga koy tanayan bande. Koyey ti dumey kan g'i kuubi k'i bere waney. I sujudu i jine, i na Abadantaa futandi.

¹³ Kan i na banda bere Abadantaa se, i na Bal nda Astarteyan gana.

¹⁴ Abadantaa futu Izirayel ga, a n'i dan komakawyan kabey ra kan n'i kom, a n'i kanandi iberey kabey ra kan g'i kuubi ka bere. I mana yee ka hin ka kay ngi iberey jine.

¹⁵ Waati kul kan i koy wongu, Abadantaa kaboo g'i torro sanda takaa kan nda Abadantaa n'a har i se, a n'a žee i se. I cindi binemarayyan beeri ra.

¹⁶ Woo se waati kul kan woo tee, Abadantaa ga alkaaliyan tunandi kan g'i soolam ngi komakey kabey ra.

* 2:3 2.3 Kabuyaney 33.55; Žozuwe 23.13.

¹⁷ Amma ba ngi alkaaley, i si hanajer i se. I na izefututaray tee† koy tanayan bande, i sujudu i jine. I cahã ka fondaan nan kan i n'a gar ngi baabey ga hanga a. I mana hanajer Abadantaa yaamarey se, i mana woo din tee.

¹⁸ Waati kul kan Abadantaa na alkaaliyan noo i se kan g'i faaba, Abadantaa goo alkaaloo bande k'i kaa ngi iberey kabey ra alkaaloo waatey kul ra, zama Abadantaa hinna i ga ngi hēenoo kan ngi toopekey nda ngi šiitakey g'a tee i se maaganda.

¹⁹ Amma nda alkaaloo buu, i ga yee ka sintin ka ngi goy laaley tee ka bisa woo kan ngi baabey n'a tee, i ga hanga koy tanayan ka sujudu i jine. I mana haya kul nan ngi goy žeeney nda ngi bonšendaa ra.

Abadantaa na Izirayel sii

²⁰ Aywa, Abadantaa futu Izirayel ga, a nee: «Haya kan se jamaa woo na agay amaanaa dunbu kan ay n'a dan agay nda ngi baabey game, de mo i mana hanajer ya ne,

²¹ woo se dumey kan Žozuwe n'i nan nga buuroo banda ga, ay si ba affoo gaaray a ma zuru i jine.

²² Woo ra ay ga Izirayel sii ka dii wala Abadantaa fondaan kan ngi baabey gana, i g'a gana wala i s'a gana.»

²³ Woo ka kate Abadantaa na dumey din nan i ma goro gandaan ra, a mana yadda ka cahã k'i gaaray, a mana yadda k'i dan Žozuwe kaboo ra.

3

¹ Dumey ne kan Abadantaa n'i nan gandaan ra hala nga ma Izirayel sii nda ey, wey din kul kan mana dii Kanan wongey.

² Woo mana teendi de kala hala Izirayel borey zamaney kan ga kaa ma wongu denden ka wan a, wey hinne kan mana wongu ka bisa.

³ Dumey kan a n'i nan Izirayel borey bande ne: Kanan borey kul, nda Sidon borey, nda Hewi borey kan ga goro Liban tondi hondoo ra za Bal-Hermon tondi hondoo hala Hamat mipoo ga, ngi nda ngi bonkoyni guwaa.

⁴ Dumey wey nda Izirayel borey siyandi ka bay wala i ga hanajer Abadantaa yaamarey se kan a n'i har ngi baabey se Musa bande.

⁵ Izirayel borey goro Kanan borey, nda Heti borey, nda Amor borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey game.

⁶ I na dumey ize woyey zaa hiijay, i na ngi ize woy gundey noo dumey iz'arey se, i na ngey koyey gana.

Alkaaloo Otniyel fillaa

⁷ Izirayel borey na goy futu tee Abadantaa jine, i dirpa Abadantaa, ngi Koyoo, i na Balyan nda Ašerayan gana.

⁸ Abadantaa futu Izirayel ga, a n'i kanandi Kušan-Rišatayim kaboo ra kan ti Mezopotami kokoyoo. Izirayel borey cindi Kušan-Rišatayim cire jiiri yaaha.

⁹ Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee, Abadantaa n'i noo boro kan g'i hallasi, boraan ti Otniyel, Kenaz kan ti Kaleb kayn'aroo iz'aroo.

¹⁰ Abadantaa Hundoo zunbu Otniyel ga, a tee Izirayel alkaaloo. A koy wongu, de Abadantaa na Kušan-Rišatayim, Mezopotami kokoyoo dan kaboo ra, a hin Kušan-Rišatayim.

¹¹ Takaa woo nda gandaan yay jiiri woytaaci (40), woo banda ga, Otniyel, Kenaz iz'aroo buu.

Alkaaloo Ehud fillaa

† 2:17 2.17 Man'ti gaaham here no, laadir janay no Irkoy here.

¹² Izirayel borey yee koyne ka goy futu tee Abadantaa jine. Abadantaa na albarka dan Eglon, Mowab kokoyoo ra Izirayel sabbu se, zama i na goy futu tee Abadantaa jine.

¹³ Eglon na Amon borey nda Amalek borey marga k'i tonton nga ga ka koy Izirayel kar. I na Teenaynaney koyraa* dii.

¹⁴ Izirayel borey cindi Mowab kokoyoo Eglon cire jiiri woy cindi yaaha (18).

¹⁵ Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee, Abadantaa na Izirayel borey noo boro kan g'i hallasi, boraa ti Ehud, Gera iz'aroo, Benžamen boro kan ga hantum nda kabe waawa. Nga bande Izirayel borey na alkaasi sanba Eglon, Mowab kokoyoo se.

¹⁶ Ehud na takuba tee kan goo nda mee hinka, nga kuuyanoo ga too kabedaaru foo, a n'a dan nga gamahawoo ga nga darbaa cire, nga caraw gumaa ga.

¹⁷ A koy nda alkaasoo Eglon, Mowab kokoyoo do. Ka gar Eglon man'ti kala boro kan ga hanse ka warga.

¹⁸ Waatoo kan Ehud na alkaasoo noo ka ben, a na borey kan kate alkaasoo nan i ma koy.

¹⁹ Amma nga, a yee kate ka hun toorey do kan goo Gilgal, a nee: «Kokoyoo, ay goo nda ma ne alhabar gundante.» Woo ga, Kokoyoo nee: «Wa dangay!» Borey kul kan goo jeroo ga fatta.

²⁰ Waatoo din Ehud kaa a do soorohugu yaynaa ra kan soolandi a se sooraa bon. Ehud nee: «Ay goo nda ma ne šenni foo kan hun Irkoy do.» Kokoyoo tun nga gorodogoo ra.

²¹ Ehud na nga kabe waawaa šerre, a na nga takubaa hoobu k'a kaa nga caraw gumaa ga k'a hay gundoo ra.

²² Ba takubaa kaboo huru a bande, maanoo na takubaa daabu, zama a mana takubaa hoobu k'a kaa gundoo ra, a fatta nda banda here.

²³ Ehud fatta nda šiifaa, a nka jin ka soorohugoo mijoo daabu a ga k'a kufal.

²⁴ Waatoo kan a koy, kokoyoo tamey kaa ka guna, i dii kan soorohugoo mijoo ga kufal. I nee cere se: «Adiši kokoyoo mma goo ma almuraadu hanse hugu yaynaa ra.»

²⁵ Za i ga batu hala i fara, amma hala sohō kokoyoo si soorohugoo mijoo feeri. I na kufal-izoo zaa k'a feeri, de nga ne, ngi koyoo ga daaru ganda, a buu.

²⁶ Kan i goo batuyanoo ra, woo gar Ehud zuru ka bisa tondi toorey ga, a zuru ka koy Seyira here.

²⁷ Za a too kate, a na hilloo kan ga ciya ka borey marga hēenandi Efrayim tondi hondey ra. Izirayel borey zunbu a bande hondoo ra, a huru i jine.

²⁸ A nee i se: «Wa hanga agay, zama Abadantaa na war iberey, Mowab borey dan war kabey ra.» I hanga a bande ka zunbu, i na Žurden isaa yawdogey dii Mowab borey bande, i si nan boro kul ma bisa.

²⁹ Waatoo woo, i na aru zenber woy (10.000) cine kar Mowab borey ra, i kul ti boro gaabikoyniyan, wongaariyan no, ba boro foo mana hallasi i ra.

³⁰ Hanoo din, Izirayel na Mowab kaynandi. Ganda yay jiiri woyyaaha (80).

Alkaaloo Šamgar fillaa

³¹ Ehud buuroo banda ga, Šamgar, Anat iz'aroo huru dogoo ra. A na Filisti aru zangu iddu (600) kar k'i wii nda yaaji kan ga haw kur, nga mo na Izirayel kaa ngi iberey kabey.

4

Deboraa nda Barak fillaa

¹ Ehud buuroo banda ga, Izirayel borey yee ka goy futu tee Abadantaa jine.

* 3:13 3.13 Zamnaa 1.16.

² Abadantaa n'i kanandi Yabin, Kanaŋ kokoyoo kan ga Hasor laama kaboo ra. Nga wongu-izey jineboraa ti Sisera. A si goro kala Harošet-Goyim.

³ Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee, zama bari torka zangu yagga (900) bara Yabin se, Yabin na Izirayel borey torro torro dumi kul jiiri waranka (20).

⁴ Alwaatoo din, Debora, annabi woy kan ti Lapidot wandoo, ti alkaali Izirayel ra.

⁵ Debora ga goro Debora teenaynaŋoo cire kan goo Rama nda Betel game Efrayim tondi hondey ra. Izirayel borey ga žigi ka koy dii a ciiti se.

⁶ A sanba i ma ciya Barak, Abinoyam iz'aroo se Kedeš, Neftali gandaa ra, a nee a se: «Abadantaa, Izirayel Koyoo mana ni yaamar kan ma koy Tabor tondi hondoo do, ma aru boro zenber woy (10.000) zaa ni bande Neftali borey nda Zabulon borey ra?

⁷ Ay ga Sisera, Yabin wongu-izey jineboraa cendi kate ni do Kišoŋ haroo here, nga nda nga torkawey nda nga jamaa, ay g'i daŋ ni kaboo ra.»

⁸ Barak nee Debora se: «Nda n'ga koy ay bande, ay ga koy, amma nda n'si koy ay bande, ay si koy.»

⁹ A zaabi ka nee: «Ay ga koy ni bande hunday, amma n'si duu beray fondaa woo kan n'n'a zaa ra, zama woy boro kaboo ra Abadantaa ga Sisera kanandi.» Woo banda ga, Debora tun ka koy Barak bande Kedeš.

¹⁰ Barak ciya Zabulon alkabiilaa nda Neftali alkabiilaa se Kedeš, boro zenber woy (10.000) hanga a bande, Debora mo žigi ka koy a bande.

¹¹ Boro foo kan se i ga nee Heber hun Keni borey cindey bande ka koy hala tuuriŋaa beeroo do kan goo Sananim, Kedeš jere ka nga hukcumoo cin. Keni borey baaba ti Hobab, Musa alboraa.

¹² I na alhabar daŋ Sisera ra kan Barak, Abinoyam iz'aroo, žigi ka koy Tabor tondi hondoo dii.

¹³ Sisera ciya kate nga torkawey kul se, guuru torka zangu yagga (900) nda borey kul kan goo a bande za Harošet-Goyim hala Kišoŋ haroo do.

¹⁴ Debora nee Barak se: «Tun, zama hõ no Abadantaa ga Sisera daŋ ni kaboo ra. N'bay Abadantaa hunday no ma huru ni jine ka wongu?» Woo ga, Barak zunbu Tabor tondi hondoo boŋ, aru zenber woy (10.000) hanga a bande.

¹⁵ Abadantaa na Sisera lakkaloo jaami, nga torkawey kul nda wongu-izey kul, i n'i wii nda takuba Barak moyey cire. Sisera zunbu nga torkaa ra ka zuru nda nga cewey.

¹⁶ Barak hanga torkawey nda wongu-izey hala Harošet-Goyim, Sisera wongu-izey kul, takuba n'i kanandi. Ba aru foo mana cindi.

¹⁷ Sisera zuru nda cee ka koy Yayel kan ti Heber, Keni bora wondoo hukcumoo do, zama baani goo Yabin, Hasor kokoyoo nda Heber, Keni bora hugoo game.

¹⁸ Yayel fatta ka koy Sisera kubay, a nee a se: «Huru, ay koyoo, huru ay do, masi hunbur.» A huru a do hukcumoo ra, a n'a gum nda kunta.

¹⁹ A nee a se: «Hinžee ya ne, ay noo hari kayna ya haŋ, ay ga jaw.» A na waawaa hunbaroo feeri k'a noo a ma haŋ jina a yee k'a gum.

²⁰ A nee a se koyne: «Kay hukcumoo mijoo ga, nda boro kaa ka ni hãa ka nee: <Boro goo ne?>, ma nee a se: <Boro sii ne.>»

²¹ Sisera cindi ka jirbi no din, zama a nka fara. Heber wandoo Yayel na hukcum sukahaya foo zaa nda ndarka, a moolimooli ka Sisera hay nda lakkaloo ga ka boŋoo fun nda bundoo ka koy hala laboo ra. Sisera buu.

²² Aywa, Barak huru Sisera cewoo ra, a too kate Yayel hukcumoo do. Yayel fatta k'a kubay ka nee a se: «Kaa, ay ga aroo cebe ma ne kan n'g'a ceeci.» A huru a do, de nga ne, Sisera goo ma daaru, a buu, hukcumoo sukahayaa goo lakkaloo ra.

²³ Hanoo din, Irkoy na Yabin, Kanaŋ kokoyoo kaynandi Izirayel borey jine.

²⁴ Izirayel borey na Yabin, Kanaŋ kokoyoo hottandi hala nongu kan ra i n'a halaci.

5

Debora baytoo

¹ Zaaroo woo, Debora nda Barak, Abinoyam iz'aroo na doonoo woo don cere bande ka nee:

² «Albarka ma bara Abadantaa se,
Izirayel, bonkoyney yadda ka huru i jine,
jamaa yadda ka koy nda ngi bonj ka wongu.

³ Kokoyey, wa maa,
bonkoyney, wa hanajer!
Agay, Abadantaa se, nhuu, agay, ay ga bayti don.
Ay ga zabur don Abadantaa, Izirayel Koyoo se.

⁴ Abadantaa, waati kanj ni fatta Seyir,
waati kanj za Edom gandaa ra ni man,
laboo jijiri, beenawey doo,
duulawey na hari doori.

⁵ Tondi hondey žititi Abadantaa jine,
Sinay wanoo mo jijiri Abadantaa, Izirayel Koyoo jine.

⁶ Šamgar, Anat iz'aroo zamanoo ra,
Yayel waatey ra,

fondo beerey goo koonu,
naarukey na fondo šendey zaa,
⁷ koyra kanbey nanandi Izirayel ra,
i dere,
hala waatoo kanj agay, Debora tun,
ay tun sanda naa Izirayel se.

⁸ I nka koy taagayanj suuba,
aywa, wongoo goo koyrawey mijey ga.
Wongu-ize zenber woytaaci (40.000) Izirayel ra
kanj boro si dii ba ngi affoo kone koray foo wala yaaji foo.

⁹ Ay binoo goo Izirayel bonkoyney se,
ay binoo goo jamaa borey kanj na ngi bonj noo se.
Wa albarka danj Abadantaa se.

¹⁰ War kanj ga kaaru farkey woy kaarayyanj ga,
war kanj ga goro gaariyanj ga,
war kanj ga dira fondaa ra, wa miile.

¹¹ Hari gurkey, ngi dooney,
ga Abadantaa teegoy šerrantey deede,
teegoyey kanj Bonkoynoo n'i tee Izirayel koyra kanbey se.
Waatoo din no Abadantaa jamaa zunbu koyrawey mijey ga.

¹² Tun, tun jirboo ra, Debora!
Tun, tun ka bayti don!
Tun Barak!
Abinoyam iz'aroo, kate ni banney.

¹³ Borey kanj cindi i mana buu zunbu ka koy borciney do,
Abadantaa jamaa zunbu sanda wongaariyanj.

14 Efrayim mana hun kala nongoo kaŋ ra Amalek borey cindi.
Ngi dumaa ga, Benžamenj hun.

Bonkoyniyanj zunbu ka hun Makir,
borey kaŋ ga kokoytaraa goboo dii zunbu ka hun Zabulonj.

15 Isakar bonkoyney goo Debora bande.

Isakar nda Barak tee affoo,
a cahã ka zunbu ka koy ganganoo ra.
Rubenj hugey hanse ka bine-bine.

16 Macin ka kate ma cindi kaley ra ka maa kurkey laati karyanoo se?
Rubenj hugey hanse ka bine-bine.

17 Galad goro Žurdenj isaa se banda bila nda i koy.
Macin se Dan ga waati tee harihiyey jere bila nda i ma koy?
Ašer goo ma goro teekoo mijoo ga,
a cindi nga gurawey ga.

18 Amma Zabulonj man'ti kala jama kaŋ na buuyan tangam,
Neftali mo na buuyan tangam wongoo farroo ra.

19 Kokoyey kaa, i wongu.
Kanaŋ kokoyey wongu Tanak,
Megido harey jere,
i mana duu alganiima, i mana duu nzorfu kaaray.

20 Za beenaa ra handarawey wongu,
ngi fondaa ra i na Sisera wongu.

21 Kišonj haroo n'i tuusu,
Kišonj haroo kaŋ gay a ga bara.
Yala ya dira ay fondaa ra nda hini!

22 Woo ra baryey ceekorey na laboo kar,
i ga hanse ka zuru nda ngi kobsey.

23 Wa Meroz koyraa danga, Abadantaa almalaykaa k'a har,
wa nga gorokey danga,
zama i mana kaa ka Abadantaa faaba,
ka tonton wongaarey ga ka Abadantaa faaba.

24 Albarka ma huru Yayel ra woyey kul ra,
Yayel, Heber, Keni boraa wandoo,
woyey ra kaŋ ga huna hukku cire, albarka ma huru a ra.

25 Sisera na hari wiri, Yayel n'a noo waa,
borciney potoo ra a kate waahoonu.

26 A na kabe ka sukahayaa dii,
a na nga kabe gumaa ka goykey ndarkaa zaa,
a na Sisera kar, a na bonjoo kayri-kayri,
a n'a kayri, a na lakkaloo fun.

27 Sisera kunkuni Yayel cewey cire,
Sisera kaŋ, a kani.
A na nga bonj kunkuni cewey cire, a kaŋ,
nongoo kaŋ ra a na nga bonj kunkuni nga ra a kaŋ, a halaci.

28 Sisera jaa ga honnay nda funeetaraa fun-funey, a kaati ka nee:
<Macin se nga bari torkaa si kaa hala sohõ?
Macin se ay si maa torkawey jindey?>

²⁹ Lakkalkoyney kaŋ goo boŋkoyni woyey ra n'a zaabi.
Nga hunday mo zaabi ka nee:

³⁰ <Šikka sii kaŋ algaaniimaa kaŋ i duu a nga no i goo m'a zamna.
Hondiyaw woy foo wala ihinka wongu-ize foo kul se.
Algaaniima kaŋ ti bankaaray caarantey, wey kaŋ i n'i taa,
icere-cerantey, nda bankaaray hinka kaŋ kayandi borey kaŋ hin jindey se.>

³¹ Abadantaa, yala ni iberey kul ma dere takaa woo da,
borey kaŋ ga baa ni ma tee sanda waynaa
waati kaŋ a fatta nda nga gaaboo.»

Gandaa yay jiiri woytaaci (40).

6

Majaŋ borey na Izirayel borey torro

¹ Izirayel borey na goy futu tee Abadantaa jine. Woo se Abadantaa n'i kaŋandi Majaŋ borey kabey ra jiiri iyeye.

² Majaŋ na nga hinoo daŋ Izirayel ga. Majaŋ borey maaganda se Izirayel borey na nongu hanse tondi hondey ra, i na tondi guusuyaŋ nda tondi dooyaŋ tee kanyaŋ ra i ga tugu.

³ Nda Izirayel borey na dumi say, Majaŋ borey, nda Amalek borey, nda waynahunay izey ga kaa k'i wongu.

⁴ I na ngi kaloo tee Izirayel borey jeroo ga, ka gandaa laboo nafaa hasara hala Gaaza here, Izirayel ra i mana hunay naŋ, i mana alman naŋ, i mana haw naŋ, i mana farka naŋ.

⁵ Waati kaŋ i žigi ka koy nda ngi adabbawey nda ngi hukkumey, i ga kaa ma nee ndoo jamaa. I si kabandi, ngi nda ngi yoowey, i ga kaa gandaa ra k'a hasara.

⁶ Izirayel hanse ka kayna Majaŋ borey kabey ra. Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee.

⁷ Waatoo kaŋ Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee Majaŋ borey sabbu se,

⁸ Abadantaa na annabi sanba Izirayel borey se. A nee i se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: <Ay na war žigandi ka hun Misira, ay na war kaa baŋnataray hugoo ra.>

⁹ Ay na war kaa Misira borey kabey ra, ay na war kaa war torrokey kabey ra. Ay na war iberey gaaray war jine, ay na war noo ngi gandaa.>

¹⁰ Ay nee war se: <Agay ti Abadantaa, war Koyoo. War masi hunbur Amor borey koyey kaŋ gandaa ra war goo, war mas'i gana. Amma war mana haŋajer ya ne.>»

Irkoy na Žedewoŋ daŋ a ma Izirayel hallasi

¹¹ Woo banda ga, Abadantaa almalaykaa kaa ka goro tuuriŋaa beeroo cire kaŋ goo Ofra kaŋ ti Yowaš, Abiyezer bora a wane. Nga iz'aroo Žedewoŋ ga alkama kar alaneb mottidogoo ra. A ga woo tee no din hala Majaŋ borey masi dii a.

¹² Abadantaa almalaykaa bangay a se. A nee a se: «Abadantaa goo ni bande, wongaaroo!»

¹³ Žedewoŋ nee a se: «Alha-naŋ ay koyoo, nda Abadantaa goo ir bande, macin se woo kul duu ir? Man Abadantaa teegoy kayfantey kul kaŋ ir hayragey n'i deede ir se ka nee: <Abadantaa nka man'ir ka žigi ka hun Misira wala?> Sohō Abadantaa n'ir yala, a n'ir daŋ Majaŋ borey kabey ra.»

¹⁴ Abadantaa bere a here ka nee: «Koy nda gaaboo kaŋ goo ma ne, n'ga Izirayel hallasi Majaŋ borey kabey ra. Man'ti agay ka ni sanba wala?»

¹⁵ Žedewoŋ nee a se: «Alha-nan ay Koyoo, macin nda ay ga Izirayel hallasi? Agay jamaa ti jamawey kul ikaccaa Manase alkabiilaa ra, agay ti ay baaba hugoo kul ikaccaa.»

¹⁶ Abadantaa nee a se: «Ay goo ni bande, n'ga Majan borey kar ni mma nee boro folloku bande n'ga yenje.»

¹⁷ A n'a zaabi ka nee: «Alhormo tee ya ne, ay g'a wiri ni ga, tammaasa cebe ya ne kan ni, Abadantaa no ma šelan ya ne.

¹⁸ Ay g'a wiri ni ga, masi hun ne hala ya yee kate ma ne, ay ga kate ay sargaroo k'a jisi ni jine.» Abadantaa nee: «Ay ga cindi ne hala ma yee kate.»

¹⁹ Žedewoŋ koy hancin-ize foo hanse ka farin kilo waranza (30) tee takulayan kan ra dolobiri sii. A na hamoo dan kokondo ra, a na maafaa dan jinay ra, woo banda ga, a koy nda ey almalaykaa do tuuriŋanoo cire.

²⁰ Irkoy almalaykaa nee a se: «Hamoo nda takulawey kan ra dolobiri sii zaa, i fur tondoo woo boŋ ma maafaa doori i boŋ.» Žedewoŋ na takaa din da tee.

²¹ Abadantaa almalaykaa na goboo kan goo nga kaboo ra boŋoo ka tuku hamoo nda takulawey kan ra dolobiri sii ga. Nuune tun tondoo ra kan na hamoo nda takulawey kan ra dolobiri sii ton. Woo banda ga, Abadantaa almalaykaa dere moyey cire.

²² Žedewoŋ dii kan Abadantaa almalaykaa no, a nee: «Woo si hin ka tee, ay Koyoo, Abadantaa, adiši Abadantaa almalaykaa no ay dii a moo nda moo!»

²³ Abadantaa nee a se: «Baani ma kaa ni ga, masi hunbur, n'si buu.»

²⁴ Žedewoŋ na sargari tonadoo cin Abadantaa se kan a na maapoo dan «Abadantaa ti baani». A goo Ofra, Abiyezer borey koyraa ra hala hõ.

Žedewoŋ na tooroo kan ti Bal sargari tonadogoo kayri

²⁵ Zaari follokaa cijinoo ra Abadantaa nee Žedewoŋ se: «Ni baaba haw yaaroo zaa kan ti ihinkantoo kan goo nda jiiri iyye. Ma Bal sargari tonadogoo kayri kan ti ni baaba wane, ma Ašera bundu tooroo kan goo jeroo ga dunbu.

²⁶ Woo banda ga, ma sargari tonadoo cin tondi dogoo woo boŋ beene Abadantaa, ni Koyoo se ka sawa nda ašariyawey. Ma haw yaaru hinkantoo zaa m'a ton nda Ašera bundu tooroo kan n'a dunbu k'a tee sargari kukurante.»

²⁷ Žedewoŋ na aru woy (10) zaa nga tamey ra, a na hayaa tee kan Abadantaa n'a har a se. Amma kan a ga hunbur nga baaba hugoo borey nda nga koyraa borey, a man'a tee zaaroo ra, cijinoo ra a n'a tee.

²⁸ Waatoo kan koyraa borey tun subbaahi taya ra, i dii kan Bal sargari tonadogoo kayri, Ašera bundu tooroo kan goo jeroo ga dunbandi, haw yaaru hinkantoo sargandi sargari tonadogoo ga kan ne ka cinandi.

²⁹ I nee cere se: «May ka woo tee?» I na alhabar ceeci, de a harandi ka nee: «Žedewoŋ, Yowaš iz'aroo no ka woo tee.»

³⁰ Koyraa borey nee Yowaš se: «Ni iz'aroo kaataray a ma buu, zama Bal kan ir g'a gana sargari tonadogoo no a n'a kayri ka Ašera bundu tooroo kan goo jeroo ga dunbu.»

³¹ Yowaš na borey kul kan tun a se zaabi ka nee: «War ga Bal faasayanoo goo wala? War no m'a hallasi wala? Boro kul kan nee nga ga Bal faasa ga buu za moo mana boo. Nda koy no a ma faasa nga boŋ se nga hunday, zama nga sargari tonadogoo no ka kayrandi.»

³² Hanoo din no i na Žedewoŋ maapoo dan Yerub-Bal (maanaa «yala Bal ma nga boŋ faasa») ka nee: «Yala Bal ma nga boŋ faasa a ga, zama a na nga sargari tonadogoo kayri.»

Žedewoŋ na tammaasa ceeci Irkoy ga

³³ Majan borey kul, nda Amalek borey, nda waynahunay izey na cere marga ka Žurden isaa den ka ngi kaloo gorandi Žizireyel gooroo ra.

³⁴ Abadantaa Hundoo zunbu Žedewoŋ ga, a na hilli hēenandi ka Abiyezer borey marga i ma hanga nga.

³⁵ A na dontokawyaŋ sanba Manase gandaa kul ra k'i marga hala ngi mo alkabiilaa ma hanga nga. A na dontokawyaŋ sanba Ašer, nda Zabuloŋ, nda Neftali alkabiilawey ra kaŋ žigi ka koy k'i kubay.

³⁶ Žedewoŋ nee Irkoy se: «Nda n'ga baa ma Izirayel hallasi nda ay kaboo sanda takaa kaŋ nda n'n'a har,

³⁷ nga ne, ay ga alman kuuroo haabu jisi taasu kar ganganoo ra, de nda harandaŋ zunbu haaboo hinne boŋ, amma nongoo kul ra laboo ga kogu, woo ra ay ga bay kaŋ n'g'ay kaboo ka Izirayel hallasi sanda takaa kaŋ nda n'n'a har.»

³⁸ Woo kaŋ Žedewoŋ n'a har, nga da ka tee. Subaa ra, a biya ka tun, a na haaboo musay ka harandaŋoo kaa a ra, tuu mee foo.

³⁹ Žedewoŋ nee Irkoy se: «Masi futu ay ga, hiino hinne no ay ga šelaŋ. Naŋ ya tammaasa wiri ni ga hiino hinne alman haaboo ga, alman haaboo hinne ma kogu, amma laboo kul ra harandaŋ ma bara.»

⁴⁰ Woo kaŋ Žedewoŋ n'a har, Irkoy na woo din da tee hanoo din cijinoo. Alman haaboo hinne kogu, amma laboo kul tee harandaŋ.

7

Žedewoŋ ga koy Majan borey wongu nda jama kaccu

¹ Yerub-Bal kaŋ ti Žedewoŋ nda jamaa kul kaŋ goo a bande biya ka tun ka ngi kaloo sinji Harod haroo jere. Majan borey kaloo goo i se hawsa here, ka hun More hondoo do hala gooroo ra.

² Abadantaa nee Žedewoŋ se: «Jamaa kaŋ goo ni bande ga hanse ka boobo ka Majan borey daŋ ni kaboo ra se. Izirayel masi koy fooma ay ga ka nee: «Ay gaabi kaaraa k'ay hallasi.»»

³ Sohō ay g'a wiri ni ga, ma fee ni jamaa kul ga ka nee: «Boro kaŋ ga hunbur a ga jijiri ma yee, a ma mooru Galad tondi hondey.» Aru zenber waranka cindi hinka (22.000) jamaa ra yee. A cindi zenber woy (10.000).

⁴ Abadantaa nee Žedewoŋ se: «Jamaa ga hanse ka boobo. I doori haroo ga, no din ra ay g'i suuba ma ne, boro kaŋ ay nee ma ne: «Woo ma koy ni bande» ma koy ni bande. Boro kul kaŋ ay nee ma ne: «Woo masi koy ni bande» si koy.»

⁵ Žedewoŋ na jamaa doori haroo ga. Waatoo din Abadantaa nee a se: «Boro kul kaŋ ga haroo zuu nda deene sanda hanšey takaa, m'a daŋ jere ga, takaa din da ma boro kul mo daŋ jere ga kaŋ ga kanjezor ka haŋ.»

⁶ Borey hinnaa kaŋ na haroo zaa ngi kabey ra k'a zuu nda ngi mijney man'ti kala boro zangu hinza (300). Jamaa jeroo kul nka kanjezor ka hari haŋ.

⁷ Abadantaa nee Žedewoŋ se: «Aru zangu hinzaa (300) kaŋ na haroo zuu nda ay ga war hallasi, ngi nda ay ga Majan borey daŋ ni kaboo ra. Jamaa jeroo boro foo kul ma koy nga do.»

⁸ Woo ga, Žedewoŋ na aru zangu hinzaa (300) naŋ nga bande, a na Izirayel borey jerey naŋ i ma willi ngi do. Boro zangu hinzaa (300) na borey kaŋ ga yee šilfandawey nda hilley taa. Majan borey kaloo goo a se ganda gooroo ra.

Irkoy na bine daŋ Žedewoŋ ra

⁹ Cijinoo din Abadantaa nee Žedewoŋ se: «Tun ni boŋ ga, zunbu ka koy kaloo ga, ay n'a dan ni kaboo ra.

¹⁰ Nda n'ga hunbur ka kar, zunbu jina kaloo here, ni nda Pura, ni tamoo.

¹¹ Ma haŋajer hayaa kaŋ i g'a har se, woo ra, n'ga bine tee ka zunbu ka koy kaloo ga.» A zunbu nda Pura nga tamoo hala wongu-izey jere kaŋ goo kaloo ra.

¹² Majaŋ borey, nda Amalek borey, nda waynahunay izey kul na ngi boŋ daaru gooroo ra sanda ndoo jama. Ngi yoowey si kabandi sanda teekoo mipoo labutaasoo.

¹³ Waatoo kaŋ Žedewoŋ too kate, woo gar aru foo goo ma handiri deede nga ceroo se. A nee: «Nga ne, ay na handiri foo tee, orž takulaa ga bere-bere ir, Majaŋ borey kaloo ra, a too hala hukkumoo do, a n'a fonku, a kaŋ, a n'a dan cere ra, hukkumoo kaŋ.»

¹⁴ Ceroo zaabi ka nee: «Woo man'ti haya kul kala Žedewoŋ, Yowaš iz'aroo Izirayel boraa takubaa. Irkoy n'ir, Majaŋ borey nda ir kaloo kul dan kaboo ra.»

¹⁵ Waatoo kaŋ Žedewoŋ maa handiroo fillaa nda nga almaganaa, a sujudu. Woo banda ga, a kaa Izirayel kaloo do ka nee: «Wa tun, zama Abadantaa na Majaŋ borey dan war kabey ra!»

Majaŋ borey karandi

¹⁶ Žedewoŋ na aru zangu hinzaa (300) zamna margari hinza, a n'i kul noo hilli nda hoobu koonu kaŋyaŋ gundey ra bundu boŋ diinante goo.

¹⁷ A nee i se: «W'ay guna, de war m'ay takaa tee. Nga ne, za ay too Majaŋ borey kaloo here, war ma hayaa tee kaŋ ay g'a tee.

¹⁸ Waati kaŋ ay na hilloo hēenandi, agay nda borey kul kaŋ goo ay bande, woo ma gar war mo na kuubi k'a bere, waatoo din war mo ma hilley hēenandi, de war ma nee: «Ir wongu Abadantaa se nda Žedewoŋ se!»

¹⁹ Žedewoŋ nda aru zango (100) kaŋ goo a bande too kaloo here, lakkalkey waati hinkantoo sintinoo ga, waatoo kaŋ lakkalkey barmayandi. I na hilley hēenandi, i na hoobey kaŋ goo kabey ra kayri.

²⁰ Margari hinzaa na hilley hēenandi ka hoobey kayri. I na bundu boŋ diinantey dii ngi kabe waawey ra i na hilley dii ngi kabe henney ra ka hēenandi. Woo banda ga, i kaati ka nee: «Ir na takuba ka wongu Abadantaa se nda Žedewoŋ se!»

²¹ I ga kay ka kaloo kuubi k'a bere, boro foo kul goo nga dogoo ra. Kaloo kul tun ka zuru, ka kaati ka ngi boŋ ceeci.

²² Waatoo kaŋ aru boro zangu hinzaa (300) na hilley hēenandi, Abadantaa na Majaŋ borey bere cere ga i na takuba ka cere wii kaloo kul ra. I kul zuru ka koy hala Bet-Šita, Sereda here hala Abel-Mehola hirroo ra Tabat jere.

²³ I na Izirayel borey cindey kaŋ ti Neftali borey, nda Ašer borey, nda Manase borey kul marga. I na Majaŋ borey gaarandi.

²⁴ Žedewoŋ na dontokawyaŋ sanba Efrayim tondi hondey kul ra ka nee: «Wa zunbu ka koy Majaŋ borey gagay ka fondaa dunbu, i ga yawdogey dii Žurdeŋ isaa ga hala Bet-Bara.» Efrayim arey kul marga, i na yawdogey dii Žurdeŋ isaa ga hala Bet-Bara.

²⁵ I na Majaŋ borey boŋkoyni hinkaa Oreb nda Zeb dii. I na Oreb wii Oreb tondoo do, i na Zeb wii Zeb alaneb mottidogoo ra. I na Majaŋ borey gaarandi koyne, i kate Oreb boŋoo nda Zeb boŋoo Žedewoŋ do Žurdeŋ isaa se banda.

¹ Efrayim arey nee Žedewoŋ se: «Macin ti hayaa woo kaŋ n'n'a tee ir se? Macin se man'ir cee waatoo kaŋ n'koy Majaŋ borey wongu?» I hanse ka citi a ga.

² Žedewoŋ nee i se: «Macin ti goyoo kaŋ ay n'a tee kaŋ ga too war wanoo? War, Efrayim borey alaneb hegaa kurmaroo mana baa ir, Abiyezer borey alaneb izey kosuyanoo wala?»

³ War kabey ra Irkoy na Majaŋ borey boŋkoyney Oreb nda Zeb kaŋandi, war n'i wii. Macin ti goyoo kaŋ ay n'a tee kaŋ ga too war wanoo?» Waatoo kaŋ a na woo har, ngi futuyanoo ben Žedewoŋ ga.

Žedewoŋ koy Žurdeŋ isaa se dandi

⁴ Žedewoŋ nka too Žurdeŋ isaa do, a bisa a ga, nga nda aru zangu hinzaa (300) kaŋ goo a bande. I fara, amma i goo Majaŋ borey gaarandiroo ra.

⁵ Žedewoŋ nee Sukot borey se: «Ay g'a wiri war ga, war ma borey kaŋ goo ay bande noo ŋaayan, zama i nka fara. Ya mma goo ma Zeba nda Salmunna Majaŋ borey kokoyey gaarandi.»

⁶ Amma Sukot boŋkoyney nee: «Zeba nda Salmunna mma bara ni kaboo ra ka ben kaŋ se ir ga ni wongu-izey noo ŋaayan?»

⁷ Žedewoŋ nee: «Waati kaŋ Abadantaa na Zeba nda Salmunna dan ay kaboo ra, ay ga war barzu nda saajoo karjiyaŋ nda ngorfuyaŋ.»

⁸ A hun no din ka žigi ka koy Penuwel, a na haya follokaa wiri no din borey ga. Penuwel borey n'a zaabi nda woo kaŋ nda Sukot borey n'a zaabi.

⁹ Woo ga, a nee Penuwel borey se: «Waati kaŋ ay yee kate nda baani, ay ga soorohugu kukoo woo kayri.»

¹⁰ Woo gar Zeba nda Salmunna cindi Karkor koyraa ra, ngi nda ngi wongu-izey jamaa kaŋ ti aru zenber woy cindi guu (15.000) cine, wey no kul kaŋ cindi waynahunay izey wongu-izey ra. Aru zenber zangu nda waranka (120.000) kaŋ too wongu ka wiiyandi.

¹¹ Žedewoŋ žigi ka koy nda borey kaŋ goo hukumey cire fondaa, Noba nda Yogboha se waynahunay, a na wongu-izey kar kaŋ ga hongu haya kul si duu ngi.

¹² Zeba nda Salmunna zuru, Žedewoŋ hanga ey. A na Majaŋ borey kokoy hinkaa Zeba nda Salmunna dii, a na wongu-izey kul jitandi.

¹³ Žedewoŋ, Yowaš iz'aroo kaa ka hun wongoo ra nda Heres žigidogoo here.

¹⁴ Žedewoŋ na Sukot arusooga foo dii k'a hãa, arusoogaa na Sukot boŋkoyney nda boro beerey maapey hantum a se, aru boro wooye cindi iyye (77).

¹⁵ Woo banda ga, a koy Sukot borey do, Žedewoŋ nee: «Zeba nda Salmunna ne, ngi kaŋ se war n'ay wow ka nee: «Zeba nda Salmunna mma bara ni hinoo cire kaŋ se n'ga nee ir ma ni borey kaŋ fara noo ŋaayan?»»

¹⁶ Aywa, Žedewoŋ na saajoo karjiyaŋ nda ngorfuyaŋ zaa ka Sukot koyraa borey gooji.

¹⁷ A na Penuwel soorohugu kukoo kayri, a na koyraa arey wii.

¹⁸ Woo banda ga, Žedewoŋ nee Zeba nda Salmunna se: «Takaa foo ti arey takaa kaŋ war n'i wii Tabor?» I nee: «I ga hima nda ni, affoo kul ga hima nda kokoy ize.»

¹⁹ A nee: «Ag'armey no, ay ŋaa-izey no. Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, nda war nk'i naŋ i ma huna, ay si war wii.»

²⁰ Woo banda ga, a nee nga iz'aru jinaa Yeter se: «Tun k'i wii!» Amma zankaa mana nga takubaa hoobu, zama a mma hunbur, a man'ti kala zanka.

²¹ Zeba nda Salmunna nee: «Tun k'ir wii ni hunday, zama aru, nga hinagoo de no a g'a tee.» Woo ra Žedewoŋ na Zeba nda Salmunna wii. Woo banda ga, a na taalamey zaa kaŋ goo ngi yoowey jindey ra.

Žedewoŋ teegoy kokorantey

²² Izirayel borey nee Žedewoŋ se: «Ir laama, ni banda ga, ni iz'aroo m'ir laama, woo banda ga, ni haamaa m'ir laama, zama n'n'ir hallasi Majaŋ borey kabey ra.»

²³ Žedewoŋ nee i se: «Ay si war laama, man'ti agay, man'ti ay iz'aroo, Abadantaa no ma war laama.»

²⁴ Žedewoŋ nee i se: «Ay ga haya foo ceeci war ga: war affoo kul m'ay noo korbay foo nga alganiimaa ra.» Woo gar borey kaŋ i hin ey goo nda wura korbayyan, zama Isimayel boroyan no.

²⁵ I nee: «A ga kan ir se ir m'i noo ma ne.» I na darbay foo daaru, boro foo kul ga wura korbay foo kaa nga alganiimaa ra k'a warra a boŋ.

²⁶ Wura korbawey kaŋ a n'i ceeci tiŋaa tee kilo waranka (20) cine kaŋ ra taalamey nda haŋakorbowey nda darbay ciray henney kaŋ Majaŋ borey kokoyey g'i daŋ sii a ra, korbawey kaŋ goo ngi yoowey jindey ra mo sii a ra.

²⁷ Žedewoŋ na wuragey kar k'i tee tooru k'a daŋ nga koyraa ra kaŋ ti Ofra. Izirayel kul na izefututaray tee* no din tooroo bande, woo tee kumsay Žedewoŋ nda nga hugoo kul se.

²⁸ Majaŋ borey kayna Izirayel borey jine, i mana hin ka ngi boŋey jer koyne. Gandaa yay jiiri woytaaci (40) Žedewoŋ waatoo ra.

Žedewoŋ buuroo

²⁹ Yowaš iz'aroo Žedewoŋ kaŋ se i ga nee Yerub-Bal yee nga do ka goro.

³⁰ Žedewoŋ duu iz'aru woyye (70) kaŋ hun a ga, zama a cindi nda woy booboyan.

³¹ Nga wahayoo kaŋ goo Šekem, nga mo duu a se iz'aru foo kaŋ a na maapoo daŋ Abimelek.

³² Žedewoŋ, Yowaš iz'aroo buu žeenay henna banda ga, i n'a sutura nga baaba Yowaš saaraa ra Ofra, Abiyezer borey koyraa ra.

³³ Žedewoŋ buuroo banda ga, Izirayel borey yee ka sintin ka izefututaray tee†Bal toorey bande. I na Bal-Berit tee ngi koyoo.

³⁴ Izirayel mana yee ka hongu Abadantaa, ngi Koyoo kaŋ n'i kaa iberey kul kabey ra kaŋ g'i kuubi k'i bere.

³⁵ I mana haya henna tee Yerub-Bal kaŋ ti Žedewoŋ hugoo borey se, haya henna kul kaŋ a n'a tee Izirayel se banda ga.

9

Abimelek tee kokoy Šekem

¹ Abimelek, Yerub-Bal iz'aroo koy Šekem ka šelaŋ nga jaa armye se nda nga jaa alkabiilaa kul se. A nee:

² «Ay g'a wiri war ga, war ma šelaŋ Šekem borey kul se ka nee: «Boro woyye (70) Yerub-Bal iz'arey kul ra ma tee war se boŋkoyni wala aru folloku ma tee war se boŋkoyni?» I hongandi kaŋ ay man'ti kala ngi hamoo.»

³ Nga jaa armye na woo kul har Šekem borey jine. Biney yadda Abimelek se, zama i nee: «Ir armaa no.»

⁴ I n'a noo nzorfu kaaray tamma boŋ woyye (70) Bal-Berit hugoo ra. Nooroo woo nda Abimelek na aru fuyyanteyan nda yaara-yaarakawyan bana, i hanga a bande.

⁵ A koy baaboo hugoo ra Ofra, a na nga armye wii, Yerub-Bal izey, aru woyye (70) tondi folloku ga. Boro kul mana cindi kala Yotam, Yerub-Bal izey kul ikaccaa, zama a nka tugu.

* 8:27 8.27 Zamnaa 2.17. † 8:33 8.33 Zamnaa 2.17.

⁶ Šekem borey kul nda Bet-Millo borey kul marga ka koy Abimelek tee kokoy tuurɪnaa beeroo jere kaŋ goo tondoo kaŋ ga kay do Šekem.

Žentoo kaŋ Yotam n'a deede

⁷ Yotam duu alhabaroo. A koy kay Garizim tondi hondoo boŋ, a na jinde jer ka kaati ka nee: «Wa haŋajer ya ne Šekem borey, woo ra Irkoy ga maa war se.

⁸ Ay ženti ka fur war se,
han foo woo ti tuuri fooyaŋ kaŋ šerre ka koy kokoy yon a ma ngi laama.
I nee zaytuŋaa se:

<Ir laama.>

⁹ Amma zaytuŋaa nee i se:

<Y'ay jiyoo naŋ

kaŋ ti hayaa kaŋ koyey nda adamizey ga bag'a ay ra,
ka koy ay boŋ warra tuuri tanayaŋ boŋ wala?>

¹⁰ Aywa, tuurey koy nee jeejayaŋaa se:

<Ni, kaa k'ir laama.>

¹¹ Amma jeejayaŋaŋoo nee i se:

<Ya fay nda ay kaanoo nda ay ize henna
ka koy ay boŋ warra tuuri tanayaŋ boŋ wala?>

¹² Woo banda ga, tuurey nee alanebnaa se:

<Ni, kaa k'ir laama.>

¹³ Amma alanebnaŋoo nee i se:

<Ya fay nda agay alaneb hari kaanaa kaŋ ga koyey nda adamizey jaalandi,
ka koy ay boŋ warra tuuri tanayaŋ boŋ wala?>

¹⁴ Woo banda ga, tuurey kul nee karjinaa se:

<Ni, kaa k'ir laama.>

¹⁵ Karjinaŋoo nee tuurey se:

<Nda cimi no kaŋ war ga baa war m'ay yon ya tee war kokoyoo,
wa kaa ka goro ay biyoo ra,
nda man'ti woo,
yala nuune ma hun ay ra kaŋ ga koy tuurey ŋaa
hala ba Libaŋ tuurinaŋey kaŋ se i ga nee sedere a g'i ŋaa.>>

¹⁶ Yotam koy a ga ka nee: «Sohō, cimi nda laadirtaray da nda war goy ka Abimelek tee kokoy? War goy nda boro hennataray Yerub-Bal nda nga hugoo here wala? War n'a bana ka sawa nda nga teegoyey wala?

¹⁷ Zama ay baaba wongu war se, a na nga hundoo fur war se, a na war kaa Majan borey kabey ra.

¹⁸ Amma war, hō war tun ay baaba hugoo se, war na nga iz'arey wii, boro woyye (70) tondi folloku ga, de war na Abimelek nga koŋŋaa iz'aroo tee kokoy Šekem borey boŋ, zama war armaa no.

¹⁹ Nda cimi nda laadirtaray nda war goy Yerub-Bal nda nga hugoo here hō, yala war ma jaali nda Abimelek, nga mo ma jaali nda war.

²⁰ Nda man'ti woo, yala nuune ma fatta Abimelek ra ka Šekem borey nda Bet-Millo borey ŋaa, de yala nuune ma fatta Šekem borey nda Bet-Millo borey ra ka Abimelek ŋaa!»

²¹ Woo banda ga, Yotam zuru ka koy tugu Ber, a goro no din ka mooru nga armaa Abimelek.

Šekem borey ture Abimelek ga

²² Abimelek na Izirayel laama jiiri hinza.

²³ Woo banda ga, Irkoy na binelaalay dan Abimelek nda Šekem borey game. Šekem borey mana laadir Abimelek se,

²⁴ takaa kan nda goy futaa kan teendi Yerub-Bal iz'aru wooyaa (70) se nda ngi kuroo alhakoo kan Abimelek ngi armaa ga kan n'i wii nda Šekem borey ga kan n'a gaa a ma nga armey wii.

²⁵ Woo gar Šekem borey na zanbaguusu tee tondi hondey bon beene, boroyan kan ga boro kul kan ga bisa ngi fondaa ra kom. Abimelek duu alhabaroo.

²⁶ Waati follokaa ra Gal, Ebed iz'aroo kaa, nga nda nga armey, i bisa nda Šekem. Šekem borey naanay a.

²⁷ I koy hawsaa ra ka ngi alaneb faarey hegay, ka alaneb-izey motti ka daame. I koy ngi tooroo hugoo do, i naa i han, i na Abimelek danga.

²⁸ Gal, Ebed iz'aroo nee: «May ti Abimelek, may ti Šekem, hala ir m'ir bon dan Abimelek cire? Man'ti Yerub-Bal izoo no wala? Man'ti Zebul ti bonkoyni kan goo a cire wala? Wa war bon yeeti ganda Hamor borey se kan ti Šekem borey baaba, macin se ir no m'ir bon dan Abimelek cire.

²⁹ Jalla, nda a gar i nk'ay noo Šekem borey, kala ya Abimelek gaaray k'a kaa dogoo ra.» A nee Abimelek ga: «Ni, Abimelek, he! Tonton ni soojey ga, de ma fatta kate ka wongu.»

³⁰ Zebul kan ti koyraa goforneroo maa hayaa kan Gal, Ebed iz'aroo g'a har, a dukur.

³¹ A na boroyan sanba tuguyan ra Abimelek do ka nee a se: «Gal, Ebed iz'aroo nda nga armey kaa Šekem, nga ne, i goo ma koyraa turandi ni ga.

³² Adiši sohō, tun cijin here, ni nda jamaa kan goo ni bande ma koy zanbaguusu tee i se hawsaa ra.

³³ Subbaahoo ra, wayna fattayanoo ga, ma biya ka tun, de ma kan koyraa ga. Nga ne, waati kan Gal nda jamaa kan goo a bande fatta ka ni kubay, ma haya tee i se kan n'baa.»

³⁴ Hanoo din Abimelek nda jamaa kul kan goo a bande tun cijinoo ra ka koy zanbaguusu tee Šekem jere, i tee margari taaci k'i batu.

³⁵ Gal, Ebed iz'aroo fatta ka koy kay koyraa mijoo ga. Abimelek nda jamaa kan goo a bande buttu ka fatta ngi tugudogoo ra.

³⁶ Gal dii jamaa, a nee Zebul se: «Nga ne, jama foo goo ma zunbu ka hun tondi hondoo bon.» Zebul nee a se: «Man'ti woo no, hondoo biyoo no ma tee ma ne sanda boroyan.»

³⁷ Gal yee ka nee: «Guna ka boori, jama no ma zunbu hondoo bon kan goo gandaa gamoo ra, affoo mo goo ma kaa ka hun gunandikey tuurijaa beeroo here.»

³⁸ Zebul nee a se: «Adiši man ni šenni henney, ni kan ga nee: «May ti Abimelek, hala ir ma huru a cire?» Man'ti jamaa ti woo kan n'ga donda? Sohō fatta, koy i wongu.»

³⁹ Gal fatta Šekem borey jine ka Abimelek wongu.

⁴⁰ Abimelek n'a gaaray, a zuru a se. Boro boobo kan ka buu za hawsaa ra hala koyraa mijoo ga.

⁴¹ Abimelek goro Aruma. Zebul na Gal nda nga armey gaaray, i mana hin ka goro Šekem.

⁴² Subaa ra, jamaa fatta ka koy hawsaa ra. Abimelek duu alhabaroo.

⁴³ A na jamaa zaa, a n'i zamna margari hinza, a n'i lanba ka zanbaguusu tee saajoo ra. Nga ne, waatoo kan a ga dii jamaa ga fatta koyraa ra, a gum i bon k'i wongu.

⁴⁴ Abimelek nda nga margarey kan goo a bande tun ka koy kay koyraa mijoo ga. Margari hinkaa kan borey kul kan goo hawsaa ra bon k'i kar.

⁴⁵ Abimelek na zaaroo kul tee a ga koyraa wongu. A na koyraa dii, a na borey wii kan goo a ra. Woo banda ga, a na koyraa kayri, a na ciiri say-say a ra.

⁴⁶ Aywa, waatoo kaŋ Migdal-Šekem borey kul maa alhabaroo, i koy tooroo kaŋ se i ga nee Berit hugoo folgoo ra.

⁴⁷ Abimelek duu alhabar kaŋ Migdal-Šekem borey kul marga.

⁴⁸ Woo banda ga, Abimelek žigi Salmon tondi hondoo ga, nga nda jamaa kaŋ goo a bande. Abimelek na daaši zaa, a na tuuri kabe foo dunbu, a n'a jeeje nga jesoo ga. A nee jamaa se kaŋ goo nga bande: «War dii hayaa kaŋ ay n'a tee, w'ay takaa tee, wa cahã.»

⁴⁹ Jamaa boro foo kul na tuuri kabe foo dunbu ka hanga Abimelek. I na tuuri kabey daŋ tooroo hugoo folgoo ra, i na nuune daŋ i ra, i na folgoo nda hayaa kaŋ goo a ra kul ton. Takaa woo nda Migdal-Šekem borey buu, ngi hinnaa arey nda woyey man'ti kala boro zenber foo (1.000) cine.

Abimelek buuyanoo

⁵⁰ Abimelek koy Tebes. A na Tebes wanga k'a daŋ game, a n'a dii.

⁵¹ Soorohugu kuku gaabante foo goo koyraa gamoo ra, boraa kul zuru ka koy tugu a ra, arey nda woyey, nda koyraa borey. I n'a daabu ngi ga, i žigi soorohugu kukoo sooraa batumaa ra.

⁵² Abimelek man soorohugu kukoo mijoo ka wongu, a nee nga mma nuune daŋ a ra.

⁵³ Woy foo kaŋ goo sooraa boŋ na Abimelek warra nda fufutondi boŋoo ra, a na boŋoo kayri.

⁵⁴ Dogoo din da Abimelek ciya arusoogaa se kaŋ nga wongu jinawey zaa ka nee a se: «Ni takubaa hoobu m'ay wii, i masi koy nee: <Woy k'a wii.>» Arusoogaa n'a hay, a buu.

⁵⁵ Waatoo kaŋ Izirayel borey dii kaŋ Abimelek buu, boro foo kul koy nga hugoo do.

⁵⁶ Takaa woo nda Irkoy na teegoy futaa kaŋandi Abimelek boŋ kaŋ a n'a tee nga baaba se, zama a na nga arma woyyaa (70) wii.

⁵⁷ Teegoy futaa kul kaŋ Šekem borey n'a tee, Irkoy n'a kaŋandi i boŋ. Dangaa kaŋ Yotam, Yerub-Bal iz'aroo n'a har i ga duu ey.

10

Alkaali tanayan kaŋ ti Tola nda Yahir

¹ Abimelek buuyanoo banda ga, Tola kaa ka Izirayel borey kaa iberey kabey ra. Tola ti Puwa iz'aroo, Puwa man'ti kala Dodo, Isakar alkabiilaa boro iz'aroo. A si goro kala Šamir koyraa ra, Efrayim tondi hondey ra.

² A tee alkaali Izirayel ra jiiri waranka cindi hinza (23), nga banda ga, a buu, i n'a sutura Šamir.

³ Tola banda ga, Yahir kaa, Galad boro no, a tee alkaali Izirayel ra jiiri waranka cindi hinka (22).

⁴ Iz'aru waranza (30) bara a se kaŋyaŋ ga kaaru farka waranza (30) boŋ, koyra waranza (30) goo ngi mayray ra. Hala hõ i mma nee koyrawey wey se Yahir koyra buuna-buunawey, i sii kala Galad gandaa ra.

⁵ Woo banda ga, Yahir buu, i n'a sutura Kamon.

Amon borey na Izirayel tangam

⁶ Izirayel borey yee ka goy futu tee Abadantaa jine. I na toorey kaŋ se i ga nee Bal nda Astarte gana kaŋyaŋ ti Siiri gandaa koyey, nda Sidon koyey, nda Mowab koyey, nda Amon borey koyey, nda Filisti borey koyey. I na Abadantaa naŋ, i mana yee k'a gana.

⁷ Abadantaa dukur Izirayel ga, a n'i daŋ Filisti borey nda Amon borey kabey ra.

⁸ I na Izirayel borey kankam k'i šiita jiiroo din, takaa din da hala jiiri woy cindi yaaha (18), maanaa Izirayel borey kul kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda, Amor borey gandaa ra kaŋ goo Galad.

⁹ Amon borey na ba Žurdeŋ isaa deŋ ka koy Žuda, nda Benžameŋ, nda Efrayim hugoo wongu. Izirayel borey hanse ka fara.

¹⁰ Izirayel borey kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Ir na zunubu tee ma ne, zama ir na ni kaŋ ti ir Koyoo naŋ, ir na toorey kaŋ ti Balyaŋ gana.»

¹¹ Abadantaa nee Izirayel borey se: «Waato kaŋ Misira borey, nda Amor borey, nda Amon borey, nda Filisti borey,

¹² nda Sidon borey, nda Amalek borey, nda Mawon borey ga war gurzugay, war n'ay cee. Ya na war hallasi kabey ra wala?

¹³ Amma war, war n'ay naŋ ka koy koy tanayaŋ gana. Woo se ay si yee ka war kaa kabe ra.

¹⁴ Wa koy, war ma koyey cee kaŋ war n'i suuba! I ma war hallasi war gurzugaa waati.»

¹⁵ Izirayel borey nee Abadantaa se: «Ir na zunubu tee, haya tee ir se kaŋ n'baa. Amma ir hallasi hō!»

¹⁶ Woo banda ga, i na koy waaney kaa ngi game ka Abadantaa gana kaŋ hinna i se.

¹⁷ Aywa, Amon borey marga ka ngi kaloo gorandi Galad wongoo se. Izirayel borey mo marga ka ngi kaloo gorandi wongoo se Mispa.

¹⁸ Izirayel borey kaŋ goo Galad gandaa ra, ngi nda ngi boŋkoyney nee cere se: «May ti aroo kaŋ ga huru ir jine ka Amon borey wongu? Boro kul kaŋ hin ka woo tee ga tee Galad borey kul boŋkoynoo.»

11

Žefte tee Izirayel boŋkoynoo

¹ Wongaari beeri goo Galad gandaa ra, maapoo ti Žefte. Baaboo maapoo ti Galad. Galad mana duu Žefte kala woykuuru ga.

² Galad wandoo hunday na iz'aruyaŋ hay a se. Waato kaŋ woyoo woo izey beeri i na Žefte gaaray, i nee a se: «N'si duu tubu ir baaba hugoo ra, zama woy tana ize ti ni.»

³ Kaŋ woo tee, Žefte zuru ka hun nga armey ra ka koy goro Tob gandaa ra. Aru fuyyanteyaŋ marga Žefte jere. I ga fatta a bande ka windi.

⁴ Waati banda ga, Amon borey tun ka Izirayel wongu.

⁵ Kaŋ Amon borey goo ma Izirayel wongu, Galad boro beerey koy Žefte ceeci Tob gandaa ra.

⁶ I nee Žefte se: «Kaa, n'ga tee ir jineboraa, de ir ga Amon borey wongu.»

⁷ Žefte nee Galad boro beerey se: «Man'ti war no ka wanji ay ga, k'ay gaaray ay baaba hugoo ra? Macin se war ga kaa ay do hō kaŋ war goo gurzugay ra?»

⁸ Galad boro beerey nee Žefte se: «Hayaa kaŋ se ir yee kate ni do sohō da man'ti kala ma koy ir bande, ma Amon borey wongu, ma tee ir boŋkoynoo. Ma tee Galad borey kul se boŋkoyni.»

⁹ Žefte nee Galad boro beerey se: «Nda war n'ay ka koy hala ya Amon borey wongu, de Abadantaa n'i dan ay kaboo ra, boŋkoynitaraa ga huru ay mayraa ra wala?»

¹⁰ Galad boro beerey nee Žefte se: «Ir yadda, woo kaŋ n'n'a har, nda ir man'a tee, Abadantaa ga tee seede.»

11 Woo ga, Žefte koy Galad boro beerey bande. Jamaa n'a dan jine a ma tee bonkoyni nda jineboro. Allaahidoo kul kan i n'a zaa Žefte se, Žefte kaa k'a kul har Abadantaa jine Mispa.

Šenney kan Žefte n'i har Amon borey se

12 Žefte na dontokawyan sanba Amon borey kokoyoo do ka nee a se: «Macin bara ir game kan se n'ga kaa ay ga k'ay gandaa wongu?»

13 Amon borey kokoyoo nee Žefte dontokey se: «Izirayel no, waatoo kan a žigi ka fatta Misira, a n'ay gandaa dii za Arnon isaa hala Yabok isaa ga ka koy hala Žurden isaa do. Sohō ma labey wey yeeti ir se nda ni bon.»

14 Žefte yee ka dontokawyan sanba Amon borey kokoyoo do

15 ka nee a se: «Žefte nee: <Izirayel mana Mowab gandaa dii, a mana Amon borey gandaa dii.>

16 Waatoo kan Izirayel borey žigi ka fatta Misira, i nka dira saajoo ra hala Kakaarey teekoo do ka too Kadeš.

17 No din ra Izirayel na dontokawyan sanba Edom kokoyoo do ka nee a se: <Ay g'a wiri ni ga, nan ya bisa nda ni gandaa.>* Amma Edom kokoyoo mana hanajer i se. A na dontokawyan sanba Mowab kokoyoo mo se, nga mo wanji. Woo ra Izirayel kul cindi Kadeš.

18 Woo banda ga, Izirayel borey dira saajoo ra, i na Edom nda Mowab kuubi, i bisa Mowab se waynahunay. I goro Arnon se banda bila nda i ma huru Mowab laboo ra, zama Arnon man'ti kala Mowab hirroo.

19 Izirayel na dontokawyan sanba Sihon do kan ti Amor borey nda Hešbon kokoyoo, Izirayel nee a se: <Ay g'a wiri ni ga, nan ir ma bisa nda ni gandaa ka koy too ir nongoo ra.>†

20 Amma Sihon mana naanay Izirayel k'a nan a ma bisa nda nga laamaa. Sihon na nga wongu-izey kul marga, a na nga kaloo gorandi Yahas ka Izirayel wongu.

21 Abadantaa, Izirayel Koyoo na Sihon nda nga wongu-izey kul dan Izirayel kaboo ra. Izirayel na Amor borey gandaa kul mayray kan ra Amor borey ga goro.

22 I na Amor borey laboo kul mayray, za Arnon isaa hala Yabok isaa ka koy za saajoo ra hala Žurden isaa do.

23 Aywa, Abadantaa, Izirayel Koyoo na Amor borey gaaray nga jamaa Izirayel jine, ni no m'ir gaaray laboo ra?

24 Ni koyoo kan ti Kemoš, gandaa kan a n'a noo ma ne ga tee ni wane wala? Takaa din da ir mo, haya kul kan Abadantaa n'a noo ir se wongu ra, hayaa ga tee ir wane.

25 Ni nka bisa Sipor iz'aroo Balak kan ti Mowab kokoyoo? A na yenje ceeci Izirayel ga wala? A n'a wongu wala?

26 Jiiri zangu hinza (300) ne kan Izirayel ga goro Hešbon nda nongey kan goo nga laamaa ra, Aroyer ra nda nongey kan goo nga laamaa ra, nda koyrawey kul kan goo Arnon isaa mipney bande. Macin se war mana laboo woo taa alwaatoo woo kul?

27 Man'ti agay ka zunubu tee ma ne, ni ka goy laala goy ay ga, ni kan baa m'ay wongu. Yala Abadantaa kan ti ciitika, ma ciiti hō Izirayel borey nda Amon borey game.»

28 Amma Amon borey kokoyoo mana hanajer Žefte šenney se kan a donto k'i har a se.

Žefte na meefur zaa

* 11:17 11:17 Kabuyaney 20.14-21. † 11:19 11:19 Kabuyaney 21.21-24; Alhukumoo 2.26-36.

²⁹ Abadantaa Hundoo zunbu Žefte ga, a na Galad gandaa nda Manase gandaa dunbu ka bisa. Woo banda ga, a bisa ka koy Mispa kanj goo Galad, a hun Mispa kanj goo Galad ka bisa Amonj borey do.

³⁰ Žefte na meefur zaa Abadantaa se, a nee: «Abadantaa, nda n'na Amonj borey danj ay kaboo ra nda cimi,

³¹ boro kul kanj fatta nda ay hugoo mijoo k'ay kubay waati kanj ay yee kate nda baani ka hun wongoo kanj ay g'a tee Amonj borey bande, bora ga tee Abadantaa wane, ay g'a kaa sargari kukurante.»

³² Žefte bisa Amonj borey do k'i wongu, Abadantaa n'i danj kaboo ra.

³³ Žefte hin ey hinyan beeri, a n'i kar za Aroyer hala boro ma too Minit, koyra waranka (20), hala Abel-Keramim. Amonj borey na ngi bonj yeeti ganda Izirayel borey se.

³⁴ Waatoo kanj Žefte ga yee kate nga do Mispa, nga ne, nga ize woyoo n'a kubay nda tubal nda gaani. Nga ize bajja follokaa no, nga banda ga, a sii nda iz'aru, a sii nda ize woy tana foo.

³⁵ Za a dii a, nga no, a na nga bankaarawey kottu ka nga binemaraa cebe ka nee: «He! Kaari, ay ize woyoo, ni no ma kate ay ga bone. Agay ka hanse ka šelanj Abadantaa se, ay si hin ka yee ay šennoo se banda.»

³⁶ Ize woyoo nee a se: «Baaba, ni nka hanse ka šelanj Abadantaa se, hayaa tee ya ne ka sawa nda woo kanj hun ni mijoo ra sohō kanj Abadantaa na ni dukuroo kaa ni iberey ra kanj ti Amonj borey.»

³⁷ A yee ka nee baaboo se: «Ma woo tee ya ne kanj ay g'a wiri ni ga, ay noo handu hinka šarti, ay ga koy tondi hondey ra ka yaara-yaara ka hēe, agay nda ay cerey, zama ay ga buu ay hondiyawtaraa ra bila ya hiiji.»

³⁸ A nee a se: «Koy.» A n'a nanj a ma koy handu hinka. A koy tondi hondey bonj, nga nda nga cerey ka hondiyawtaraa hēe.

³⁹ Handu hinka banda ga, a yee kate baaboo do, a n'a ka meefuroo kaa kanj n'a zaa. A mana bay ka marga nda aru. Za woo ga, a tee alaada Izirayel ra kanj ti

⁴⁰ jiiri ka kaa jiiri Izirayel hondiyawey ga fatta jirbi taaci ka koy hongu Žefte Galad bora ize woyoo.

12

Efrayim borey nda Žefte wongoo

¹ Efrayim arey marga ka bisa ka koy Safon* ka nee Žefte se: «Macin se ni bisa ka koy Amonj borey wongu bila nda ma ciya ir se ir ma koy ni bande? Ir ga nuune danj ni hugoo ra ka ni nda ni hugoo ton.»

² Žefte nee: «Agay nda ay jamaa, waafakay janj ay beeri huru ir nda Amonj borey game. Waatoo kanj ay na war cee war man'ay kaa kabey ra.

³ Kanj ay dii war si kaa k'ay faaba, ay farrati, ay bisa ka koy Amonj borey do, de Abadantaa n'i danj ay kaboo ra. Adiši macin se war ga kaa k'ay wongu hō?»

⁴ Žefte na Galad arey kul marga ka koy Efrayim wongu. Galad arey na Efrayim kar, ka gar Efrayim borey nka nee: «War Galad borey, war man'ti kala meecindiyanj kanj zuru ka hun Efrayim ka koy Manase.»

⁵ Galad na Žurdeņ isaa yawdogey dii Efrayim heroo ra. Waati kul kanj Efrayim boro foo kanj cindi ga baa nga ma bisa, Galad arey g'a hāa ka nee: «Efrayim boro ti ni wala?», nda a tuuru ka nee: «Kalaa»,

* 12:1 12.1 «Safon», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «hawsa here».

⁶ i ga nee a se: «Nee: <Šibolet>» Nda a nee: «Sibolet»†, zama Efrayim borey si hin k'a har nda fondaa, i g'a dii ka jindoo kaa no din Žurdeŋ isaa yawdogey ra. Waatoo woo ra Efrayim aru zenber woytaaci cindi hinka (42.000) jaŋ ngi hundey.

⁷ Žefte kaŋ ti Galad boro tee alkaali Izirayel ra jiiri iddu, woo banda ga, Žefte buu, de i n'a sutura Galad koyrawey affoo ra.

Alkaaley kaŋ na Izirayel laama Žefte дума ga

⁸ Žefte buuyanoo banda ga, Ibsaŋ kaŋ ti Betelehem boro tee alkaali Izirayel ra.

⁹ A duu iz'aru waranza (30) nda ize woy waranza (30) kaŋ a n'i hiijadi taray boroyaŋ se. Nga iz'arey, a kate i se woy-ize waranza (30) kaŋ a n'i ka hun taray. A tee alkaali Izirayel ra jiiri iyee.

¹⁰ Woo banda ga, Ibsaŋ buu, i n'a sutura Betelehem.

¹¹ Ibsaŋ banda ga, Eloŋ kaŋ ti Zabuloŋ boro tee alkaali Izirayel ra jiiri woy (10).

¹² Woo banda ga, Eloŋ, Zabuloŋ bora buu, i n'a sutura Ayaloŋ ra, Zabuloŋ gandaa ra.

¹³ Eloŋ banda ga, Hilel iz'aroo Abdoŋ kaŋ ti Piratoŋ boro tee alkaali Izirayel ra.

¹⁴ A duu iz'aru woytaaci (40) nda haama waranza (30) kaŋ ga kaaru farka woyye (70) boŋ. A tee alkaali Izirayel ra jiiri yaaha.

¹⁵ Nga banda ga, Hilel, Piratoŋ bora buu, i n'a sutura Piratoŋ, Efrayim gandaa ra, Amalek borey tondi hondoo ra.

13

Samsaŋ hayandiroo

¹ Izirayel borey yee koyne ka goy futu tee Abadantaa jine. Abadantaa n'i daŋ Filisti borey kabey ra jiiri woytaaci (40).

² Sora koyraa ra aru foo goo no, Dan alkabiilaa boro no, maapoo ti Manowa, wandoo man'ti kala woy gun, a sii nda ize.

³ Han foo Abadantaa almalaykaa bangay woyoo woo se ka nee a se: «Nga ne, ni kaŋ ti woy gun, mana duu ize, n'ga kaa ka tee alhaamidu, n'ga iz'aru daŋ aduppa ra.

⁴ Sohō, ay g'a wiri ni ga, ma hanse ka hawgay, masi alaneb hari moora haŋ, masi harifutu dumi kul haŋ, masi haya harramante kul ŋaa.

⁵ Zama nga ne, n'ga tee alhaamidu, de n'ga iz'aru daŋ aduppa ra. Šiini si zuru boŋoo ra, zama zankaaroo woo ga tee boro kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se za paŋoo gundoo ra. Nga no ma sintin ka Izirayel hallasi Filisti borey kabey ra.»

⁶ Woyoo koy nee nga kurpoo se: «Irkoy aru foo kaa k'ay gar, a ga hima nda Irkoy almalaykaa, a ga hanse ka hunburandi. Ay man'a hãa man ra a hun, a mana nga maapoo har ya ne.

⁷ Amma a nee ya ne: «N'ga kaa ka tee alhaamidu, n'ga iz'aru daŋ aduppa ra. Sohō masi alaneb hari moora haŋ, masi harifutu dumi kul haŋ, masi haya harramante kul ŋaa, zama zankaaroo woo ga tee boro kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se za paŋoo gundoo ra hala nga buuyanoo zaaroo ga.»

⁸ Kaŋ Manowa maa woo, a na Abadantaa suurandi ka nee: «Abadantaa, ay ga ni ŋaaray, Irkoy bora kaŋ n'n'a sanba ma yee kate ir do k'ir cawandi woo kaŋ ir ga hima k'a tee zankaaroo se kaŋ ga hayandi.»

⁹ Abadantaa na haŋajer Manowa se, Irkoy almalaykaa yee kate woyoo do. A goo ma goro hawsaa ra. Nga kurpoo Manowa sii a bande.

¹⁰ Woyoo cahã ka zuru ka koy nga kurpoo do ka deede ka nee: «Kaa ka guna, aroo kaŋ bay ka kaa ay do yee ka bangay ya ne.»

† 12:6 12.6 «Šibolet» wala «Sibolet», Ebere šenni ra, maanaa ti «jeeni».

¹¹ Dogoo din da, Manowa tun ka hanga wandoo, a na aroo gar, a nee a se: «Ni no ka šelan woyoo woo se?» A nee: «Agay no.»

¹² Manowa nee: «Nda šennoo kan n'n'a har tee cimi, macin ti zankaaroo dira takaa ašariyawey, macin ti hayaa kan a ga hima k'a tee?»

¹³ Abadantaa almalaykaa nee Manowa se: «Hayey kul kan ay n'i har woyoo se, a ma nga boŋ dii i ga.

¹⁴ A si alanebnaa haya kul ŋaa, a si alaneb hari moora han, a si harifutu dumi kul han, a si haya harramante kul ŋaa, hayey kul kan ay n'i har a se a m'i dii.»

¹⁵ Manowa nee Abadantaa almalaykaa se: «Suuri, m'ir batu hala ir ga hancin-ize foo soolu k'a hina ma ne.»

¹⁶ Abadantaa almalaykaa nee Manowa se: «Ba nda n'n'ay gaabi ya cindi, ay si ni ŋaahayaa ŋaa, amma nda n'ga baa ma sargari kukurante tee, a kaa Abadantaa se.» Manowa si bay kan Abadantaa almalaykaa no.

¹⁷ Manowa nee Abadantaa almalaykaa se: «Macin ti ni maapoo, hala ir ma albarka tee ma ne nda ni šenney tee cimi?»

¹⁸ Abadantaa almalaykaa nee Manowa se: «Macin se n'g'ay hãa nda ay maapoo, ay maapoo ti kayfi.»

¹⁹ Manowa na hancinoo nda taas sargaroo zaa, a n'a sarga tondoo boŋ Abadantaa se kan ga kayfi tee. Kan Manowa nda nga wandoo goo ma honnay,

²⁰ sargari tonadogoo nuunaa goo ma žigi beenaa here, Abadantaa almalaykaa žigi sargari tonadogoo nuunaa ra. Manowa nda nga wandoo dii woo, i na ŋi ndumey sinji laboo ra.

²¹ Abadantaa almalaykaa mana yee ka bangay Manowa nda nga wandoo se. Waatoo din Manowa bay kan Abadantaa almalaykaa no.

²² Manowa nee nga wandoo se: «Šikka sii ir ga buu, zama ir dii Irkoy.»

²³ Wandoo nee a se: «Nda Abadantaa mma baa nga m'ir wii, a si sargari kukurantaa nda taas sargaroo taa, a s'ir cebe woo kul, de mo a si nan ir ma maa wey kan ir maar'ey.»

²⁴ Aywa, woyoo na iz'aru dan aduŋna ra, a na maapoo dan Samsoŋ. Zankaa ga beeri, Abadantaa na albarka dan a ra.

²⁵ Abadantaa Hundoo sintin ka goy Samsoŋ ra waatoo kan a goo Dan jamaa kaloo, Sora koyraa nda Eštawol koyraa game.

14

Samsoŋ hijaa

¹ Han foo Samsoŋ doo ka koy Timna koyraa ra. Timna din ra, a dii woy foo Filisti borey ize woyey ra.

² Waatoo kan a willi hugey do, a nee baaboo nda paŋoo se: «Ay dii woy foo Timna, Filisti borey ize woyey ra, sohõ, w'a wiri ya ne hijay.»

³ Baaboo nda paŋoo nee a se: «Woy nka sii ni baaba-izey ize woyey ra nda ay jamaa kul ra, kan se n'ga koy woy zaa Filisti borey ra, jofolowey wey?» Samsoŋ nee nga baaba se: «A wiri ya ne, zama nga no ma tee ya ne.»

⁴ Baaboo nda paŋoo si bay kan hayaa kan Samsoŋ n'a wiri, haya no kan hun Abadantaa do, zama yenje no Abadantaa ga ceeci Filisti borey ga. Alwaatoo din Filisti borey goo Izirayel boŋ.

⁵ Samsoŋ, nda nga baaba, nda nga jaa doo ka koy Timna, waatoo kan i too Timna alaneb faarey do, ganjihayla-ize booro ka Samsoŋ kubay.

⁶ Abadantaa Hundoo zunbu Samsoŋ ga, haya kul sii kaboo ra, a na ganjihaylaa dunbu-dunbu sanda takaa kan nda boro ga hancin-ize dunbu-dunbu. A mana hayaa har nga baaba nda nga jaa se kan nga n'a tee.

⁷ Samsonj doo Timna, a šelanj woyoo se. Woyoo kan a se.

⁸ Waati banda ga, a yee kate Timna ka woyoo wiri hiijay, a kuubi ka koy dii ganjihaylaa jifaa. A gar ayu zuku nda yuu goo ganjihaylaa bukaa ra.

⁹ A zaa a ra k'a danj kaboo gundoo ra k'a ŋaa waatoo kanj a goo fondaa ra. Waatoo kanj a too baaboo nda ŋaŋoo do fondaa ra, a n'i noo a ra, i n'a ŋaa. Amma a man'i bayrandi kanj nga mana yuuwoo woo zaa kala ganjihayla bukaa ga.

Samsonj na albata foo fur Filisti borey ga

¹⁰ Baaboo doo ka koy woyoo do. No din ra Samsonj na hoyandi tee, zama takaa din no arusoogey g'a tee.

¹¹ Za Filisti borey dii Samsonj, nga no i na sooga waranza (30) suuba kanj ma goro a jere.

¹² Samsonj nee i se: «Wa nanj ya albata foo fur war se. Nda war n'a feeri ya ne hoyandoo jirbi iyyaa ra, nda war duu a, ay ga war noo darbay kaccu waranza (30) nda jingar darbay waranza (30).

¹³ Amma nda war mana hin k'a feeri, war no m'ay noo darbay kaccu waranza (30) nda jingar darbay waranza (30).» I nee a se: «Ni albataa har, ir ga maa.»

¹⁴ A nee i se:

«Ŋaakaa ra haya fatta kanj ga ŋandi, gaabikoynoo ra haya kaana fatta.»

Jirbi hinza i mana hin ka albataa feeri.

¹⁵ Jirbi iyyantoo hane, i nee Samsonj wandoo se: «Ni kurpoo fafagay hala a ma albataa feeri ir se, nda man'ti woo, ir ga ni ton nuune ra hala ma tee boosu, ni nda ni baaba hugoo borey. War mma baa war m'ir kabey koonandi, woo se war n'ir hoyandi?»

¹⁶ Samsonj wandoo koy Samsonj do a ga hēe, a nee a se: «Ni mma konna agay, n'si baa agay. N'na albata fur ay jamaa borey ga, man'a feeri ya ne.» A nee: «Guna, ya n'a feeri ay baaba se, ya n'a feeri ay ŋaa se, ay ga hima k'a feeri ma ne wala?»

¹⁷ A hanga a bande nda nga hēenoo jirbi iyyaa ra kanj hoyandoo n'a tee, jirbi iyyantoo hane a n'a feeri a se, zama a nk'a zaa ka kay. Woo banda ga, woyoo koy a feeri nga jamaa borey se.

¹⁸ Jirbi iyyantoo hane, za waynaa mana kanj, koyraa arey nee Samsonj se:

«Macin ka kan nda yuu, macin ka gaabi nda ganjihayla?»

A nee i se: «Nda war nka mana faari beeri nda ay haw woy zanoo, war si agay albataa feeri.»

¹⁹ Abadantaa Hundoo zunbu Samsonj ga, a doo Aškelonj. A na aru waranza (30) wii, a na bukawey darbawey kaa i ga, a n'i noo borey se kanj na albataa feeri. A futu, a willi ka koy nga baaba do.

²⁰ Haya kanj ti Samsonj wandoo, i n'a noo arusoogey affoo se kanj goro Samsonj jere hiijaa waati.

15

Samsonj faasa nga bonj se

¹ Waati banda ga, alkamaa hegaa waati, Samsonj koy nga wandoo foo nda hancin-ize foo. A nee nga wandoo baaba se: «Ay ga huru ay wandoo hugoo ra.» Amma wandoo baaba mana yadda a ma huru.

² Wandoo baaba nee: «Kanj ay hakiika ka bay kanj ni konna a, ay n'a noo ni ceroo se. Kayne woyoo mana boori nda a wala? Ay g'a wiri ni ga, m'a zaa dogoo ra.»

³ Samsonj nee i se: «Hiino nda ay na ifutu tee Filisti borey se, ay si duu i ga zunubu.»

⁴ Samsoŋ koy, a na nzungu zangu hinza (300) dii. A na bunduyan zaa ka nzungey dumawey bere cere se ihinka-hinka, nsunfay hinka kul a ga bundu foo haw gamey ra.

⁵ Samsoŋ na nuune daŋ bundey ra, a na nzungey taŋ Filisti borey alkamaa ra, a na alkama jeeni hawarey nda alkamaa kaŋ goo jeenoo ga kul ton ka koy hala alaneb faarey nda zaytupaŋey do.

⁶ Filisti borey nee: «May ka woo tee?» I nee: «Samsoŋ no, Timna koyraa boraa nzuraa, zama nga nzuraa na nga wandoo dii k'a noo ceroo se.» Woo ga, Filisti borey žigi ka koy woyoo nda baaboo ton nuune ra k'i tee boosu.

⁷ Samsoŋ nee i se: «Zama war na woo tee, ay si goro nda ay man'ay boŋ faasa war ra.»

⁸ A hanse k'i kar, a hin ey hinay beeri. Woo banda ga, a koy huru ka cindi ka goro Etam tondoo horboo ra.

Samsoŋ na aru boobo wii nda farka warkandu

⁹ Woo banda ga, Filisti borey koy ngi kaloo gorandi Žuda ka koy hala Lehi.

¹⁰ Žuda arey nee: «Macin se war žigi ka kaa ir ga?» I nee: «Ir mana žigi ka kaa kala ka Samsoŋ haw, ka takaa tee a se kaŋ a n'a tee ir se.»

¹¹ Woo ga, Žuda aru zenber hinza (3.000) doo nda Etam tondi horboo ka kaa ka nee Samsoŋ se: «N'si bay kaŋ Filisti borey goo ir boŋ? Macin no n'n'a tee ir se?» A nee i se: «Hayaa kaŋ i n'a tee ya ne no ay n'a tee i se.»

¹² I nee a se: «Ir nka doo ka kaa ka ni haw ka ni noo Filisti borey se.» Samsoŋ nee i se: «Wa žee ya ne kaŋ war si kaŋ ay ga k'ay wii.»

¹³ I nee: «Kalaa, ir si baa de kala ka ni haw ka ni daŋ kabey ra, ir si ni wii.» I n'a haw nda karfu taji hinka k'a kaa tondi guusoo ra.

¹⁴ Waatoo kaŋ a too Lehi, Filisti borey kaati k'a kubay. Waatoo din Abadantaa Hundoo zunbu a ga. Karfey kaŋ goo kabey ga tee ma nee šukka kaŋ nuune n'a ton, hawarey hun kabey ga.

¹⁵ Samsoŋ duu farka warkandu gani, a na kaboo šerre k'a zaa, a n'a ka aru zenber foo (1.000) wii.

¹⁶ Samsoŋ nee:

«Farka warkandu nda
ay na aru zuku* beeri tee,
ay na aru zenber foo (1.000) wii
nda farka warkandu.»

¹⁷ Waatoo kaŋ a šelaŋ ka ben, a na warkandoo warra nongu mooro ra. I na nongoo maapoo daŋ Ramat-Lehi (maanaa «warkandoo hondoo»).

¹⁸ Samsoŋ hanse ka jaw, a na Abadantaa cee, a nee: «Ni no ka kate agay, ni tamoo ma hin Filisti borey hinay beeri, sohō ay ga buu nda jaw ka kaŋ jofolowey kabey ra wala?»

¹⁹ Irkoy na tondi guusoo kayri kaŋ goo Lehi, hari fatta a ra. Samsoŋ haŋ, hundoo yee kate, a duu gaabi. Woo se i na hari dogoo woo maapoo daŋ En-Kore (maanaa «boraa kaŋ ciya hari dogoo»). A goo Lehi hala hō.

²⁰ Samsoŋ tee alkaali Izirayel ra Filisti borey waati jiiri waranka (20).

16

Samsoŋ koy Gaaza koyraa ra

¹ Han foo Samsoŋ koy Gaaza, no din ra a dii woykuuru foo, a marga nda a.

* 15:16 15.16 Ebere hantumoo ra, «farka» nda «zuku» kalimawey ga baa ka hima.

² I nee Gaaza borey se: «Samsoŋ goo ne.» I na boroyaŋ daŋ nongu kul ra k'a lakkal, i na zanbaguusu tee a se cijinoo ra koyraa miŋoo ga. I na cijinoo kul tee i si haya kul tee, i ga nee: «Nda moo boo, ir g'a wii.»

³ Samsoŋ cindi a ga kani hala cijinoo gamoo ga. Cijinoo gamoo ra, a tun, a na koyraa miŋoo ganbey nda caraw hinkaa nda guurey dogu, a n'i jere nga jesoo ga, a n'i ka koy tondi hondoo boŋoo ga kaŋ goo Hebroŋ tenje.

Dalila na Samsoŋ zanba

⁴ Woo banda ga, Samsoŋ baa woy foo Sorek gooroo ra. Maŋoo man'ti kala Dalila.

⁵ Filisti borey boŋkoyney žigi ka koy Dalila do, i nee a se: «Samsoŋ fafagay ka dii takaa kaŋ ti nga gaabi beeroo woo, nda takaa kaŋ nda ir ga hin a, woo ra ir g'a haw ka gaaboo kaccandi. Ir boro foo kul ga ni noo nzorfu kaaray tamma boŋ zenber foo nda zangu (1.100).»

⁶ Aywa, Dalila nee Samsoŋ se: «Ay g'a wiri ni ga, takaa har ya ne kaŋ ti ni gaabi beeroo woo, taka foo nda boro ga ni haw ka ni gaaboo kaccandi?»

⁷ Samsoŋ nee a se: «Nda ay hawandi nda ceelinji gani iyye kaŋ mana kogu jina, ay gaaboo ga kacca, de ay ga tee sanda borey kul takaa.»

⁸ Kaŋ Filisti borey maa woo, ngi borey boŋkoyney kate Dalila se ceelinji gani iyye kaŋ mana kogu jina, Dalila na Samsoŋ haw nda ey.

⁹ Boroyaŋ goo ma tugu hugoo ra Dalila jere. Dalila nee Samsoŋ se: «Filisti borey kaa ni ga, Samsoŋ!» Dogoo din da Samsoŋ na ceelinjey say sanda waati kaŋ nuune huru šilli ra. Woo ra i mana hin ka duu nga gaaboo sirroo.

¹⁰ Dalila nee Samsoŋ se: «Guna, agay no n'n'ay darga, n'taari ya ne. Sohō ay g'a wiri ni ga, hayaa har ya ne kaŋ nda boro ga ni haw.»

¹¹ A nee a se: «Nda i n'ay haw nda karfu taaga kaŋ mana bay ka goy, ay ga yalaafu, de ay ga tee sanda borey kul takaa.»

¹² Dalila na karfu taagayaŋ zaa kaŋ nda a n'a haw. Woo banda ga, a nee: «Filisti borey kaa ni ga, Samsoŋ!» Boroyaŋ goo ma tugu hugoo ra Dalila jere. Samsoŋ na karfey dunbu kaŋ goo kabey ga sanda šilli.

¹³ Dalila nee Samsoŋ se: «Hala sohō n'n'ay darga, n'taari ya ne. Hayaa har ya ne kaŋ nda boro ga ni haw.» A nee a se: «Kala m'ay boŋoo manga iyyaa tur nda jerse kaŋ nda maalawey ga kay.»

¹⁴ Dalila n'i haw kokoro ga, woo banda ga, a nee a se: «Filisti borey kaa ni ga, Samsoŋ!» Dogoo din da Samsoŋ tun jirboo ra, a na kokoraa nda jersaa dunbu.

¹⁵ Dalila nee Samsoŋ se: «Taka foo nda n'ga hin ka nee ya ne: <Ay ga baa ni>, ka gar ay sii ni binoo ra? Cee hinza ti woo kaŋ n'g'ay darga, n'si nongoo har ya ne kaŋ ra ni gaabi beeroo ga hun.»

¹⁶ A n'a zaa ka kay, a g'a kankam zaari kul nda nga šenney, Samsoŋ fara nda a hala a ga baa ka buu,

¹⁷ a na nga binoo kul feeri a se, a nee a se: «Šiini mana bay ka zuru ay boŋoo ra, zama boro kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se ti agay za ay paa gundoo ra. Nda ay boŋoo cebu, ay gaaboo ga koy, ay ga yalaafu, de ay ga tee sanda borey kul takaa.»

¹⁸ Dalila dii kaŋ a na nga binoo kul feeri nga se, a sanba ka ciya Filisti borey boŋkoyney se, a nee i se: «Wa kaa sohō, zama a na nga binoo kul feeri ya ne.» Filisti borey boŋkoyney koy a do, i koy nda ngi bande nzorfu kaaraa kaŋ i n'a har a se.

¹⁹ Dalila na Samsoŋ jirbandi nga cewey ga, woo banda ga, a ciya aru foo se a ma Samsoŋ manga iyyaa cebu, Dalila sintin ka Samsoŋ gaaboo kaccandi. Gaaboo hun a ra.

²⁰ A nee: «Filisti borey kaa ni ga, Samson!» Dogoo din da a tun jirboo ra, a nee: «Ay ga hun woo ra sanda waati kul takaa, ay ga hun i ra», amma a mana bay kan Abadantaa hun nga bande.

²¹ Filisti borey n'a dii, i na money looti. I n'a ka doo ka koy Gaaza, de i n'a haw nda alhan šešeriyar. A ga fufutondoo kuubi kasa hugoo ra.

²² Amma za i na boŋoo hinbirey cebu, i sintin ka zay.

Samson yee ka faasa nga boŋ se jina, a buu

²³ Han foo Filisti borey boŋkoyney na cere marga ka sargari kaa ngi koyoo, Dagon se, nda ka paali. I nee: «Ir koyoo na Samson, ir iberoo dan ir kabey ra.»

²⁴ Waatoo kan jamaa dii Samson, i na ngi koyoo beerandi ka nee:

«Ir koyoo n'ir iberoo dan ir kabey ra,
nga kan n'ir gandaa kayri,
a hanse ka wiiya ir ra.»

²⁵ Biney ga kan, i nee: «Wa Samson cee a ma kaa k'ir haarandi!» I na Samson cee k'a kaa kasaa ra, a g'i haarandi. I n'a kayandi hugoo tondi ganjey game.

²⁶ Samson nee arusoogaa kan g'a gongu se: «Ay ka tuku hugoo ganjey kan ga a ga kay do hala ya dibi i ga.»

²⁷ Woo gar kan hugoo too nda aru nda woy. Filisti borey boŋkoyney kul goo no. Boro zenber hinza (3.000) cine, aru nda woy kan goo hugoo sooraa boŋ ka Samson guna kan g'i haarandi.

²⁸ Woo ga, Samson na Abadantaa cee, a nee: «Ay Koyoo, Abadantaa, hongu agay, ay g'a wiri ni ga, ay noo gaabi hiino hinne hala y'ay boŋ faasa Filisti borey ra ay moo hinkaa sabbu se.»

²⁹ Samson tuku ganji hinkaa ga kan goo hugoo gamoo ra, a dibi i ga, affoo a dibi a ga nda nga kabe hennaa, affaa a dibi a ga nda kabe waawaa.

³⁰ Woo banda ga, Samson nee: «Yala ya buu Filisti borey bande.» Kan a na woo har, a na ganjey tuti nda gaabi, hugoo kan boŋkoyney nda jamaa kul kan goo a ra boŋ. Boro hinnaa kan a n'i wii hanoo woo kan a buu bisa boro hinnaa kan a n'i wii nga hunaroo ra.

³¹ Samson armey nda nga hugoo borey kul doo ka kaa k'a zaa. Waatoo kan i žigi, i n'a sutura koyraa kan se i ga nee Sora nda Eštawol koyraa gamoo ra, Manowa, nga baaba saaraa ra. Samson tee alkaali jiiri waranka (20) Izirayel ra.

17

Mika nda nga tooru ganadogoo

¹ Aru foo goo Efrayim tondi hondey ra kan maŋoo ti Mika,

² a nee nga jaa se: «Nzorfu kaaray tamma boŋ zenber foo nda zangoo (1.100) kan i n'i dii ni ga kan se n'na dangayan har ay jinoo ra, guna, agay kone nzorfoo goo. Agay no k'a zaa.» Naŋoo nee: «Ay izoo, yala Abadantaa albarkaa ma huru ni ra.»

³ A na nzorfu kaaray tamma boŋ zenber foo nda zangoo (1.100) yeeti naŋoo ga. Naŋoo nee: «Ay ga nzorfoo woo yeeti jere ga Abadantaa se, hala ya duu k'a mennandi k'a tee tooru assuura ni, ay iz'aroo se. Sohō ay g'a yeeti ni ga.»

⁴ A yee ka nzorfoo yeeti naŋoo ga. Naŋoo na nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) zaa k'a noo wura denkaa se. A n'i mennandi k'i tee tooru assuura. I n'a jisi Mika hugoo ra.

⁵ Woo gar Mika goo nda tooru hugu, a na beene kaayi-ize nda tooruyan tee, a na nga iz'aru foo gorandi sargari juwalyan goyoo ra a ma tee a se sargari juwalkaw.

⁶ Alwaatey din ra, kokoy sii Izirayel ra. Boro kul ga tee haya kan kan a se.

⁷ Arusooga goo no kaŋ Betelehem kaŋ goo Žuda wane nda a, a sii kala Žuda alkabiilaa ra, Lewi boro no, a ga tee yaw no din.

⁸ Han foo aroo woo hun Betelehem kaŋ goo Žuda ka koy taabuši nongu tana ra. A goo nga fondaa ra Efrayim tondi hondey ra, a too Mika hugoo do.

⁹ Mika nee a se: «Man ra ni hun?» A nee a se: «Lewi boro ti agay, Betelehem kaŋ goo Žuda wane nda agay, ay goo ma naaru ka koy taabuši nongu kaŋ ay duu a ra.»

¹⁰ Mika nee a se: «Cindi ay bande, tee ya ne baaba nda sargari juwalkaw, ay ga ni noo jiiri kul nzorfu kaaray tamma boŋ woy (10), nda bankaarayyan nda ŋaayan.» Lewi bora huru hugoo ra.

¹¹ Woo banda ga, Lewi bora yadda ka goro Mika do. A na Mika dii sanda nga izey affoo.

¹² Mika na Lewi bora gorandi goyoo ra. Arusoogaa tee nga sargari juwalkaa. A goo Mika hugoo ra.

¹³ Mika nee: «Sohō ay ga bay kaŋ Abadantaa ga gomni tee ya ne, zama Lewi boro hunday ti ay sargari juwalkaa.»

18

Dan borey na labu barmay

¹ Alwaatey wey ra kokoy sii Izirayel ra, alwaatoo woo ra mo Dan borey alkabiilaa ga nongu ceeci kaŋ ra ŋi ga goro, zama hala waatoo woo baa kul mana nondi i se Izirayel borey alkabiilawey game.

² Dan borey na aru guu ŋi alkabiilaa borey kul ra kaŋ ti aru wongaariyan sanba ka hun Sora nda Eštawol ka gandaa monno k'a bay. I nee i se: «Wa koy gandaa monno.» I too kate Efrayim tondi hondey ra, Mika hugoo ra ka zunbu no din ka kani.

³ Kaŋ i goo Mika hugoo ra, i na arusoogaa Lewi bora deenešennoo bay, i kuubi a here k'a hãa ka nee: «May ka kate ni ne? Macin no n'ga tee ne? Macin ma ni dii ne?»

⁴ A na hayey har i se kaŋ Mika n'i tee nga se. A nee i se koyne: «A na banaw kayandi ya ne, ay tee nga sargari juwalkaa.»

⁵ I nee a se: «Adiši ir g'a wiri ni ga, Irkoy ibaayoo ceeci hala ir ma bay wala naarumaa kaŋ ra ir goo ga boori.»

⁶ Sargari juwalkaa nee i se: «Wa koy nda baani, naarumaa kaŋ ra war goo, Abadantaa goo war jine.»

⁷ Aru guwaa koy, i too Layiš. I gar kaŋ jamaa kaŋ goro a ra goo alaafiya ra sanda Sidon borey takaa, i goo baani nda lakkalkanay ra. Gandaa ra boro kul si ni ceroo šiita. I ga mooru Sidon borey, haya kul sii ŋi nda boro kul game.

⁸ I yee kate ŋi armey do Sora nda Eštawol, armey n'i hãa ka nee: «Alhabar?»

⁹ I nee: «Wa tun, ir ma žigi ka koy k'i wongu. Ir dii gandaa, a ga hanse ka boori. War mma bine-bine wala? War masi gaabuunay. Wa koy gandaa dii k'a mayray.

¹⁰ Waati kaŋ war huru a ra, war ga dii jama kaŋ goo lakkalkanay ra. Gandaa ga beeri nongoo kul here, Irkoy n'a dan war kabey ra. Nongu no kaŋ haya kul kaŋ goo laboo ga goo a ra.»

¹¹ Dan alkabiilaa aru zangu iddu (600) hun Sora koyraa ra nda Eštawol koyraa ra ŋi nda ŋi wongu jinawey.

¹² I žigi ka koy ŋi kaloo gorandi Kiryat-Yarim kaŋ goo Žuda gandaa ra. Woo se hala hō i ga nee nongoo din kaŋ goo Kiryat-Yarim dumaa ga se Mahane-Dan (maanaa «Dan kaloo»).

¹³ I hun no din ka bisa ka koy Efrayim tondi hondey ra ka koy too Mika hugoo do.

¹⁴ Aru guwaa kaŋ bay ka koy Layiš gandraa monno na ŝennoo zaa ka nee ngi armey se: «War ga bay kaŋ hugey wey, beene kaayi-ize, nda tooruyan, nda assuura, nda nzorfu kaaray tooru goo i ra? Sohõ war ma bay haya kaŋ war ga kaa k'a tee.»

¹⁵ Aru guwaa kuubi ka koy arusoogaa Lewi bora do kaŋ ti Mika hugoo do, i n'a hãa wala a ga saabu.

¹⁶ Woo gar Dan borey aru zangu idduwaa (600) ga kay hugoo mijoo ga, ngi nda wongu jinawey.

¹⁷ Aru guwaa kaŋ bay ka koy gandraa monno žigi, i huru hugoo ra, i na assuura, nda beene kaayi-izoo, nda toorey, nda guuru tooro zaa waatoo kaŋ sargari juwalkaa ga kay hugoo mijoo ga, nga nda boro zangu idduwaa (600), ngi wongu jinawey goo kabey ra.

¹⁸ I nka huru Mika hugoo ra ka assuura, nda beene kaayi-izoo, nda toorey, nda nzorfu kaaray tooro zaa kaŋ sargari juwalkaa nee i se: «Macin no war ga wiri ne ra?»

¹⁹ I nee a se: «Dangay, ni kaboo dan ni mijoo ga, kaa ir bande, tee ir se baaba nda sargari juwalkaw. Ma tee sargari juwalkaw aru folloku se wala ma tee sargari juwalkaw Izirayel ra alkabiila foo nda hugu foo se, affoo ka baa ma ne?»

²⁰ Sargari juwalkaa binoo kan, a na beene kaayi-izoo, nda toorey, nda assuura zaa, a hanga jamaa ka koy.

²¹ I na fonda zaa ka koy, i na alaayaney, nda jawdey, nda almaanoo dan ngi jine.

²² Waatoo kaŋ i mooru Mika hugoo, borey kaŋ goo hugey ra kaŋ ga taalamma Mika hugoo ga marga ka huru Dan borey cewey ra.

²³ Kaŋ i too i do, i kaati Dan borey bande. Dan borey bere, i nee Mika se: «Macin ka tee kaŋ se n'ga borey wey marga?»

²⁴ A nee: «Ay koyey, hayey kaŋ ay n'i tee, war n'i taa sargari juwalkaa kone, war koy. Macin ka cindi ya ne? Adiŝi taka foo nda war ga hin ka nee ya ne: «Macin ka tee?»»

²⁵ Dan borey nee a se: «Masi ir haŋawey kayri, borey kaŋ biney tun masi koy gum war ga, n'ga ni boŋ faatandi, ni nda ni hugoo.»

²⁶ Dan borey koy ngi fonda ra. Mika dii kaŋ i gaabi nda nga, a yee nga do.

Dan koyraa nda nga Irkoy hugoo

²⁷ Dan borey na hayey zaa kaŋ Mika n'a tee, i na nga sargari juwalkaa ka koy. I na Layiš tangam, jamaa kaŋ goo baani nda lakkalkanay ra. I n'i wii nda takuba, i na ngi koyraa ton nuune ra k'a tee boosu.

²⁸ Boro kul mana kaa k'a kaa kabe ra, zama a ga mooru Sidon, koyne mo nga nda boro kul sii cere ra. A sii kala gooro ra kaŋ ga koy Bet-Rehob koyraa ra. Woo banda ga, Dan borey na koyraa cin ka goro a ra.

²⁹ I na koyraa maapoo cee Dan, ngi baaba Dan kaŋ hayandi Izirayel maapoo ka huru a ga, cee jinaa koyraa maapoo ti Layiš.

³⁰ Dan borey na assuura kayandi ngi m'a gana. Musa iz'aroo ti Geršom. Geršom iz'aroo ti Žonatan. Žonatan, nga nda nga iz'arey tee sargari juwalkaw Dan borey se hala waatoo kaŋ i na jamaa dii ka koy ganda tanayan ra.

³¹ I na Mika assuura kayandi ngi boŋ se kaŋ a n'a tee, assuura cindi no din waatoo kul kaŋ Irkoy hugoo goo Silo*.

19

Lewi aru foo nda nga wahayoo fillaa

* 18:31 18.31 Žozuwe 18.1.

¹ Alwaatey wey ra kokoy sii Izirayel ra. Lewi aru foo kaŋ taabuši Efrayim tondi hondey koroo ra na wahay kaŋ hun Betelehem kaŋ goo Žuda zaa ka goro nda a.

² Wahayoo futu a ga, woo banda ga, woyoo n'a naŋ ka koy nga baaba do Betelehem kaŋ goo Žuda, a na waati tee no din, handu taaci.

³ Han foo kurpoo tun ka koy dii a ka šelaŋ binoo se k'a willi kate. Nga tamoo nda nga farka hinka goo a bande. Woyoo n'a daŋ nga baaba hugoo ra, kaŋ woysogaa baaba dii a, a n'a kubay nda jaali.

⁴ Nga nzuraa kaŋ ti woysogaa baaba n'a dii, a goro a do jirbi hinza. I ŋaa, i haŋ, i na cijiney kul tee no din.

⁵ Jirbi taacantoo, i biya ka tun. Waatoo kaŋ Lewi bora ga baa ka koy, woysogaa baaba nee nga nzuraa se: «Ŋaa jina, ma duu albarka, woo banda ga, war ma koy.»

⁶ I goro, i ŋaa, i haŋ ngi boro hinkaa kul. Woysogaa baaba nee kurpoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ma cijinoo tee koyne, ma jaali.»

⁷ Kurpoo tun nga ma koy, amma nzuraa šendandi a ga hala a na cijinoo tee no din.

⁸ Jirbi guwantoo, a biya ka tun nga ma koy. Woysogaa baaba nee koyne: «Ay g'a wiri ni ga, ma duu albarka, war ma cindi ne hala waynaa ma yay.» Ngii boro hinkaa kul ŋaa.

⁹ Woo banda ga, kurpoo tun nga ma koy nga, nda nga wahayoo, nda nga tamoo. Amma nzuraa, woysogaa baaba nee a se: «Zaaroo ben, waynaa kaŋ, ay g'a wiri war ga, war ma kani, zaaroo ben, wa kani ne, ni binoo ma jaali. Suba war ga biya ka tun ka fonda zaa, n'ga koy ni do.»

¹⁰ Amma aroo wanji ka kani, a tun ka koy. A too hala Žebuz tenje kaŋ ti Žerizalem nda farka soolante hinkaa nda nga wahayoo.

¹¹ Waatoo kaŋ i man Žebuz, waynaa kaŋ, tamoo nee nga koyoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ir ma kuubi ka koy Žebuz borey koyraa woo ra, ir ma cijinoo tee no din.»

¹² Nga koyoo nee a se: «Ir si kuubi ka koy koyra waani ra kaŋ ra Izirayel boro sii. Ir ma bisa ka koy hala Gibeya.»

¹³ A nee koyne nga tamoo se: «Ir ma koy ka man Gibeya wala Rama, ir ma cijinoo tee nongu hinkaa woo affoo ra.»

¹⁴ I bisa ka koy ngi fonda ra, waynaa goo ma kaŋ kaŋ i man Gibeya kaŋ ti Benžameŋ alkabiilaa wane.

¹⁵ I kuubi ka koy cijinoo tee Gibeya. I huru, i kay koyraa faroo ra. Amma boro kul man'i zumandi nga do hala i ma kani.

¹⁶ Nga ne, cijinoo ra, aru žeena foo kaŋ ga hun nga faarey do, aroo man'ti kala Efrayim tondi hondey boro, taabuši no Gibeya, ka gar nongoo din borey man'ti kala Benžameŋ boroyaŋ.

¹⁷ Aru žeena na boŋoo jer, a ga dii naarukaa koyraa faroo ra. A nee: «Man ra n'ga koy? Man ra ni hun?»

¹⁸ A nee a se: «Ay mana hun kala Betelehem kaŋ goo Žuda, ay sii ma koy kala Efrayim tondi hondey koroo ra kaŋ wane nda agay. Ya na koy kala Betelehem kaŋ goo Žuda. Ay goo ma naaru ka koy ay hugoo* do, amma fonda ra boro kul man'ay yawzunbay.

¹⁹ Ka gar subu koga nda fita goo ir kone ir farkey se, ay goo nda ŋaayan nda alaneb hari mooro agay, nda ni koŋŋaa, nda tamoo kaŋ goo ni tamey bande se. Ir si too haya kul ga.»

²⁰ Aru žeena nee: «Baani kubay! Ay ga huga nda haya kul kaŋ ga n'ga too. N'si cijinoo tee faroo ra.»

* 19:18 19:18 «ay hugoo», hantum fooyaŋ ga nee «Abadantaa hugoo».

²¹ A n'i ka koy nga do, a na farkey noo fita. Naarukey na ngi cewey jumay, i n̄aa, i han̄.

²² Waatoo kan̄ i goo binekaanay ra, koyraa aruyan̄, aru laalayan̄ na hugoo kuubi k'a bere ka ganboo kar-kar ka nee aru žeenaa kan̄ ti hugoo koyoo se: «Boraa fattandi kan̄ huru ni do hala ir ma kani nda a.»

²³ Hugoo koyoo fatta kate i do, a nee i se: «Kalaa, ag'armey, ay g'a wiri war ga, war masi goy laala tee, zama boraa woo mana huru kala ay do. War masi haawoo woo cine tee.

²⁴ Wa han̄ajer, agay ize woyoo kan̄ si aru bay nda aroo woo wahayoo goo ne. Ay g'a wiri war ga, war ma nan̄ y'i fattandi war se, war m'i hasara ka haya tee i se kan̄ kan̄ war se. Amma war masi haawi beeroo woo tee boraa woo se.»

²⁵ Waatoo kan̄ arey mana han̄ajer hugoo koyoo se, naarukaa na nga wahayoo dii k'a kaataray i se taray. I marga nda woyoo, i n'a žilla cijinoo kul hala subbaahoo ra. Waatoo kan̄ moo ga baa ka boo, i na woyoo nan̄.

²⁶ Subbaahoo ga baa ka too, wahayoo koy kan̄ aroo kan̄ do nga koyoo goo hugoo mijoo ga hala gandaa kaaray.

²⁷ Subbaahoo ra, kurjoo tun, a na hugoo mijoo feeri ka nga fondaa zaa. Nga ne, woyoo, nga wahayoo ne ma daaru hugoo mijoo ga, kabey goo hugoo jindoo ra.

²⁸ A nee nga woyoo se: «Tun, ir ma koy.» Amma zaabi sii no. Kurjoo na bukaa fur nga farkaa boj ka fondaa zaa ka koy nga do.

²⁹ Waatoo kan̄ aroo too nga hugoo do, a na huryaw zaa, a na nga woyoo dii, a n'a dunbu-dunbu, nongu ka koy nongu, dunbu woy cindi hinka (12), a n'i sanba Izirayel laboo kul ra.

³⁰ Borey kul kan̄ dii woo nee: «Abada woo cine mana bay ka tee, a mana bay ka diyandi za Izirayel borey žigi ka hun Misira gandaa ra hala hō.» I nee koyne: «Wa miile hayaa woo ga, wa cere guna, war ma hayaa har kan̄ war dii a.»

20

Izirayel borey na Benžamen̄ alkabiilaa borey wongu

¹ Woo banda ga, Izirayel borey kul fatta, jamaa kul marga ka tee sanda boro folloku za Dan hala Ber-Šeba nda Galad gandaa Abadantaa jine Mispa koyraa ra.

² Izirayel jamaa kul bojkoyney ga kay Irkoy jamaa margaroo ra, i man'ti kala wongu-ize boro zenber zangu taaci (400.000) kan̄ goo cee ga takubakoyniyan̄.

³ Woo gar Benžamen̄ borey maa kan̄ Izirayel borey žigi ka koy Mispa.

Izirayel borey nee i se: «Wa šelan̄. Taka foo nda goy futaa woo tee?»

⁴ Woo ga, Lewi boraa, woyoo kan̄ wiiyandi kurjoo nee: «Ya nka kaa Gibeya koyraa ra Benžamen̄ wanoo ra ka cijinoo tee no din, agay nda ay wahayoo.

⁵ Gibeya borey tun ay ga ka hugoo kan̄ ra ay goo wanga cijinoo ra. Agay no i na anniya ngi m'ay wii, amma ay wahayoo no i n'a hasara, a buu.

⁶ Ay n'ay wahayoo dii, ay n'a dunbu-dunbu, ka dunbey sanba Izirayel laboo kul ra, zama i na almuhal nda saamataray tee Izirayel ra.

⁷ Aywa Izirayel borey, war kul goo ne, wa cere guna ka haya kayandi.»

⁸ Kan̄ jamaa maa woo, i kul tee mee foo, i nee: «Boro kul ir ra si koy nga hukumoo ra, boro kul si yee nga hugoo do.

⁹ Sohō hayaa ne kan̄ ir g'a tee Gibeya koyraa borey se: ir ga alkurra kar ka koy.

¹⁰ Izirayel alkabiilawey kul ra ir ga aru zangu (100) kul iwoy (10) zaa ra, aru zenber foo (1.000) ir ga zangu (100) zaa a ra, zenber woy (10.000) zenber foo (1.000) ga zandi a ra. I ga koy hunay ceeci wongu-izey se. Nda woo teendi, wongu-izey ga koy Gibeya koyraa kar ka sawa nda saamataraa kan̄ i n'a tee Izirayel ra.»

¹¹ Izirayel borey kul marga koyraa ga, i tee affoo.

¹² Izirayel alkabiilawey na boroyan sanba Benžamen gandaa kul ra ka nee: «Takaa foo nda goy futaa woo cine hin ka teendi war game?»

¹³ Sohō wa boro laaley wey kan goo Gibeya dii hala ir m'i wii ka haya futu kaa Izirayel ra.» Amma Benžamen borey wanji ka hanajer ngi armey, Izirayel borey se

¹⁴ hala nongu kan ra i hun ngi koyrawey ra ka marga Gibeya ka fatta ka Izirayel borey wongu.

¹⁵ Benžamen borey hun ngi koyrawey ra ka kaa, hanoo din i man'ti kala boro zenber waranka cindi iddu (26.000) kan kone takuba goo kan sii Gibeya borey cindey ra kan kabandi, kan ti wongu-ize suubante zangu iyee (700).

¹⁶ Wongu-ize suubante zangu iyyaa (700) sii kala jamaa ra, kabe waawaa nda i ga goy. Ngi affoo kul ga hin ka fizza ka hinbiri-ize folloku neeši k'a kar nda nga tondoo bila nda i m'a hatta.

¹⁷ Izirayel borey kan kabandi bila Benžamen alkabiilaa man'ti kala boro zenber zangu taaci (400.000) kan kone takuba goo, i kul man'ti kala wongaariyan.

¹⁸ Izirayel borey tun ka žigi ka koy Betel, i na Irkoy ibaayoo ceeci ka nee: «May no ma tee ir ra boro jinaa ka koy Benžamen borey wongu?» Abadantaa nee: «Žuda no ma tee ijinaa ka koy.»

¹⁹ Subbaahoo ra, Izirayel borey koy ngi kaloo gorandi Gibeya tenje.

²⁰ Izirayel borey fatta ka Benžamen wongu, i na ngi wongu-izey marga jama-jama ka koy i wongu Gibeya.

²¹ Benžamen borey fatta Gibeya, i na Izirayel boro zenber waranka cindi hinka (22.000) kar ganda.

²² Izirayel borey jamaa na bine tee, i na wongu-izey marga koyne nongoo kan ra i bay ka marga zaari jinaa.

²³ Izirayel žigi ka koy, i hēe Abadantaa jine hala cijinoo ra. I na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ay ga hima ka koy ag'armaa Benžamen borey wongu koyne wala?» Abadantaa nee: «Wa žigi ka koy i ga.»

²⁴ Izirayel borey koy man Benžamen borey jirbi hinkantoo hane.

²⁵ Jirbi hinkantoo woo, Benžamen borey fatta Gibeya k'i kubay. I na boro zenber woy cindi yaaha (18.000) kar ganda Izirayel borey ra koyne, borey wey kul man'ti kala takubakoyniyan.

²⁶ Izirayel borey kul, jamaa kul žigi ka koy Betel, i hēe ka cindi no din Abadantaa jine. Hanoo din, i meehaw hala cijinoo ra, i na sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa Abadantaa jine.

²⁷ Izirayel borey na Abadantaa ibaayoo ceeci. Waatoo woo, Irkoy amaanaa sundukoo sii kala Betel,

²⁸ Haruna iz'aroo Eleyazar, nga iz'aroo Pinehas goyoo zaaroo ti haney din. I nee: «Ay ga hima ka wongu marga ka koy ag'armaa Benžamen borey wongu koyne wala ya s'a tee koyne?» Abadantaa nee: «Wa žigi ka koy, zama suba ay g'i dan ni kaboo ra.»

Benžamen borey ga baa ka ben

²⁹ Woo ga, Izirayel na zanbaguusu tee ka Gibeya kuubi k'a bere.

³⁰ Izirayel borey žigi ka koy ka Benžamen borey wongu jirbi hinzantoo. I na wongu-izey marga jama-jama Gibeya tenje sanda cee jinawey.

³¹ Benžamen borey fatta ka koy Izirayel jamaa tangam, i n'i gaaray ka mooru koyraa. I sintin ka wiiya Izirayel jamaa ra sanda cee jinawey takaa, i na boro waranza (30) wii hawsaa ra, i wiiya fondaa ra kan ga žigi ka koy Betel, i wiiya fondaa faa ra kan ga žigi ka koy Gibeya.

³² Benžamen borey nee: «Ngi ne ka karandi ir jine sanda cee jinaa takaa!» Amma woo gar Izirayel borey nka nee: «Ir ma zuru k'i moorandi koyraa ka koy fondawey here.»

³³ Izirayel borey kul na ngi dogey naŋ, jere foo koy tee jama-jama Bal-Tamar. Jere faa kaŋ na lantaa hirri haabu ka hun nongoo kaŋ ra i goo ka koy Geba farroo ra.

³⁴ Wongu-ize suubante zenber woyaa (10.000) hun Izirayel kul ra ka kaa Gibeya tenje. Wongoo koron, Benžamen borey si tammahã wala bone ga duu ngi.

³⁵ Abadantaa na Benžamen kar Izirayel jine. Hanoo din, Izirayel borey na boro zenber waranka cindi guu nda zangu (25.100) wii Benžamen borey ra, i kul man'ti kala takubakoyniyaŋ.

³⁶ Benžamen borey dii kaŋ ngi karandi.

Takaa ne kaŋ nda i n'i kar: Izirayel borey nka muray ka zuru Benžamen borey jine, zama Izirayel borey ga bay kaŋ lanta no ngi n'a hirri Gibeya.

³⁷ Borey kaŋ lanba ka zanbaguusu tee cahã ka gum Gibeya ga, i koy jine ka koyraa kul wii nda takuba.

³⁸ Izirayel borey na silbay foo noo cere se kaŋ ti zanbaguusu teekey ga hima ka dullu beeri tunandi koyraa ra.

³⁹ Izirayel borey yee banda wongoo ra. Benžamen sintin ka boroyaŋ wii Izirayel borey ra, boro waranza (30) cine. Benžamen borey nee: «Šikka sii kaŋ i karandi kaaray sanda cee jinaa wongoo takaa.»

⁴⁰ Amma dullu kuku sintin ka tun koyraa ra. Benžamen borey jeli, koyraa kul ti dullu kaŋ ga žigi beenaa ra.

⁴¹ Waatoo kaŋ Izirayel borey bere i ga, Benžamen borey zalba, zama i dii kaŋ bone na ngi kar.

⁴² I bere ka zuru Izirayel borey jine ka koy saajoo here. Amma wongoo mana ben, wey kaŋ ga hun koyrawey ra sintin k'i wii, zama i na Benžamen borey daŋ game.

⁴³ I na Benžamen borey kuubi k'i bere, i n'i gaarandi hala Gibeya tenje waynahunay here k'i motti.

⁴⁴ Boro zenber woy cindi yaaha (18.000) ka buu Benžamen borey ra, i kul man'ti kala wongaariyaŋ.

⁴⁵ Affooyaŋ bere ka zuru ka koy saajoo ra, Rimon tondoo here, amma i na boro zenber guu (5.000) wii Benžamen borey fondaa ra, i koy a ga k'i gaarandi hala Gidom, i yee ka boro zenber hinka (2.000) wii i ra.

⁴⁶ Boro hinnaa kaŋ buu Benžamen alkabiilaa ra hanoo din man'ti kala boro zenber waranka cindi guu (25.000) kaŋyaŋ ti takubakoyni, i kul man'ti kala wongaariyaŋ.

⁴⁷ Boro zangu iddu (600) bere ka zuru ka koy saajoo ra, Rimon tondoo do, i cindi Rimon tondoo do handu taaci.

⁴⁸ Izirayel borey yee kate Benžamen borey se, i na Benžamen borey wii nda takuba ka huru ngi koyrawey kul ra ka borey, nda adabbawey, nda haya kul wii kaŋ goo i ra. Koyrawey kul kaŋ goo no din, i na nuune daŋ i ra.

21

Izirayel borey na Benžamen borey kaŋ cindi noo wandeyaŋ

¹ Misa koyraa ra Izirayel borey žee ka nee: «Boro kul ir ra si nga ize woyoo hiijandi Benžamen boro se.»

² Jamaa koy Betel, i goro no din Irkoy jine hala almaaroo ra. I na jinde jer ka hanse ka hēe.

³ I nee: «Abadantaa, Izirayel Koyoo, macin se woo tee Izirayel ra hala nongu kaŋ ra Izirayel alkabiila foo kuma?»

⁴ Subaa ra, jamaa biya ka tun, i na sargari tonadoo cin no din ka sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa.

⁵ Izirayel borey nee: «Alkabiila foo no alkabiilawey ra ka mana žigi ka koy margaroo ra Abadantaa do?» Zama žeeyan beeroo kan teendi nee kan boro kan mana žigi ka koy Abadantaa do Mispa koyraa ra, žeeyanoo nee: «A waazibi bora ma wiiyandi.»

⁶ Ka gar Izirayel borey biney maray ngi armey Benžamen borey se, i nee: «Hō alkabiila foo halaci ka hun Izirayel ra.

⁷ Benžamen arey kan cindi, man ra ir ga duu i se woy hiijay se, zama ir nka žee nda Abadantaa kan ir s'i noo ir ize woyey i ma hiiji ey?»

⁸ I nee: «Izirayel alkabiilawey ra boro goo no kan mana žigi ka koy Abadantaa do ne Mispa wala? Woo gar Yabeš koyraa kan goo Galad gandaa ra, boro kul mana koy kaloo do margaroo ra kan tee Mispa.»

⁹ I na jamaa laasaabu, i gar kan cimi no kan Yabeš kan goo Galad boro kul sii a ra.

¹⁰ Jamaa na boro zenber woy cindi hinka (12.000) wongaariyan sanba no din k'i yaamar ka nee i se: «Wa koy Yabeš kan goo Galad borey wii nda takuba, ngi, nda woyey, nda zankey.

¹¹ Hayaa ne kan war g'a tee: «War ma arey kul halaci sōy, nda woy kul kan kani nda aru.»»

¹² Borey ra kan goo Yabeš kan goo Galad, i duu woysogo zangu taaci (400), hondiyaw kan mana bay ka marga nda aru, i kate ey kaloo do kan goo Silo, Kanan gandaa ra.

¹³ Woo banda ga, jamaa kul na dontokawyan sanba i ma šelan Benžamen borey se kan goo Rimon tondoo do ka alaafiya tee nda ey.

¹⁴ Alwaatoo woo Benžamen borey yee kate. Izirayel borey n'i noo woyey kan cindi kan mana wiiyandi kan i duu ey Yabeš kan goo Galad. Amma woyey hinnaa si too i se.

¹⁵ Jamaa hinna Benžamen borey se, zama Abadantaa nka folgu kaa Izirayel alkabiilawey ra.

¹⁶ Jamaa boro beerey nee: «Macin no ir g'a tee wey kan cindi se hala i ma duu wande, zama Benžamen woyey kul halacandi?»

¹⁷ I nee: «Borey kan cindi Benžamen borey ra ma gaabu hayey ga kan goo i kone hala ngi alkabiilaa masi tuusandi ka hun Izirayel ra.

¹⁸ Amma ir, Izirayel borey, ir si hin k'i noo ir ize woyey i ma tee ngi wandey, zama ir nka žee ka nee: «Bora ma laali kan na Benžamen boro noo wande.»»

¹⁹ Izirayel borey nee: «Aywa, jiiri kul jingar ga tee Abadantaa maano ga Silo ra kan goo Betel se hawsa here, a goo waynahunay here fondaa se kan ga kan ga hun Betel ka žigi ka koy Šekem, Silo goo Lebona se gurma here.»

²⁰ Woo banda ga, i na Benžamen borey noo yaamaroo woo ka nee: «Wa koy tugu alaneb faarey ra.

²¹ War ma guna, waati kan Silo ize woyey ga fatta ka gan, war ma fatta alaneb faarey ra, boro foo kul ma Silo ize woy foo dii, war ma koy nda ey Benžamen gandaa ra.

²² Nda ngi baabey wala armey kaa ka war wurru ir do, ir ga nee i se: «Wa alhormo tee i se, ir mana hin ka duu woy ngi affoo-foo kul se wongoo ra. Man'ti war k'i noo woy, war mana tooje.»»

²³ Woo kan Izirayel borey n'a har, Benžamen borey n'a tee nda takaa din da. I na woy kan hinnaa ga too zaa gankey ra kan i n'i kom, woo banda ga, i koy, i yee ngi laboo ra. I yee ka ngi koyrawey cin, i goro i ra.

²⁴ Alwaatoo din, Izirayel borey hun no din, boro foo kul koy nga alkabiilaa ra nda nga hugoo do, i hun no din, boro foo kul koy nga laboo ra.

²⁵ Alwaatey din ra, kokoy sii Izirayel ra. Boro foo kul ga tee haya kaŋ kan a se.

Rutti citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Fillaa kan ga šelañ Rutti ga s'ir ka koy kala waatoo ra kan alkaaley ga Izirayel jamaa juwal. Citaaboo addalil beerey affoo man'ti kala ka cebe takaa kan nda woy yaw huru Irkoy jamaa ra. A g'ir cebe Rutti laadirtaraa nga kurpoo hugoo borey here nda Izirayel Koyoo here. Citaaboo ga cebe ir se takaa kan nda Irkoy na Rutti laadirtaraa bana: zaraboo kan ra Rutti nda Nawomi cindi bere ka tee i se gomni nda duuray beeri.

Rutti ga duu iz'aru kan ga tee Dawda kaagaa. Rutti Mowab bora maapoo goo Isa Almasihu hayragey ra (Matiyu 1.5).

Bonawey kan na Elimelek hugoo borey kar

¹ Zamanoo kan ra alkaaley no ma laama Izirayel gandaa ra, heray beeri foo tee no din. Heraa woo sabbu se aru foo kan ti Betelehem koyraa boro, Žuda gandaa ra, naaru ka goro ka waati tee Mowab hawsaa ra. A gana, nga nda nga wandoo nda nga iz'aru hinkaa.

² Aroo woo maapoo ti Elimelek, wandoo maapoo ti Nawomi, iz'aru hinkaa maapney ti Mahilon nda Kiliyon. Ngi koyra-izoo maapoo ti Efrata kan goo Betelehem, Žuda gandaa ra. I cindi Mowab hawsaa ra.

³ Waatoo kan i goo no din Elimelek buu kan ti Nawomi kurpoo. Nawomi cindi, nga nda nga iz'aru hinkaa hinne.

⁴ Nga iz'aru hinkaa hiiji Mowab woyyan. Woy faa maapoo ti Orpa, affaa maapoo ti Rutti. I goro no din haya kan too jiiri woy (10).

⁵ Woo banda ga, Mahilon buu, Kiliyon buu. Nawomi hinne ka cindi, a jan kurpoo, a jan izey.

Rutti hanga Nawomi ka koy Betelehem

⁶ Hanoo kan Nawomi maa kan Abadantaa hinna nga gandaa borey ga ka heraa sanbu i ga, Nawomi soola ka hun Mowab ka yee nga koyra žeenaa ra, nga nda nga nzura woy hinkaa.

⁷ I na fondaa zaa cere bande ka dira ka koy Žuda gandaa ra.

⁸ Nawomi nee nga nzura hinkaa se: «War si willi war do wala? War affoo kul ma koy nga naa hugoo do. Ay g'a njaaray Abadantaa ga, a ma gomni tee war se, takaa kan nda war n'a tee agay nda aru bisantey se.

⁹ Abadantaa ma war affoo kul noo hiijay taaga kan ga war biney yaynandi.» Šennoo woo banda ga, kan a ga baa ka šerre, a na affoo kul summu. De nzura woy hinkaa hēe hala ngi mundawey doo.

¹⁰ De i nee Nawomi se: «Kalaa, kalaa, ir si hun ni bande, ir ga hanga ni ka koy ni gandaa ra.»

¹¹ Nawomi zaabi ka nee i se: «Ay ize woyey, wa willi war do. Macin se war ga baa war ma hanga ay bande? Ay žen, ay si hay koyne, soko ya hin ka duu iz'aruyan kan ma war hiiji.

¹² Ay ize woyey, w'ay nan, war ma willi war do. Ay hanse ka žen hiijay se. Ba nda ay hiiji, de hō cijinoo hunday ra ay duu iz'aruyan,

¹³ war ga hongu kan war ga hin k'i batu hala i ma beeri? Woo se war ga wanji ka hiiji jina wala? A si hin ka tee, ay ize woyey! Abadantaa kaboo k'ay kar, ay doroo ga hanse ka bisa war wanoo.»

¹⁴ Orpa nda Rutti yee ka hēe hala ngi mundawey doo. Woo banda ga, Orpa na Nawomi naagu nga gandoo ra k'a summu-summu, de a willi. Amma Rutti wanji ka hun Nawomi bande.

¹⁵ Nawomi nee Rutti se: «N'ga dii ni albora woyoo Orpa yee nga dumoo nda nga koyey do kanj a g'i gana. Ni mo ma hanga a bande ka willi ni borey do.»

¹⁶ Rutti nee Nawomi se: «Mas'ay gaabi ya hun ni bande, ka yee ay do. Nongu kul kanj ra n'ga koy, nga ra ay ga koy. Nongu kanj ra n'ga goro, nga ra ay ga goro. Ni dumoo ga tee ya ne dumi. Koyoo kanj n'g'a gana ga tee ya ne Koy.

¹⁷ Nongu kanj ra n'ga buu nga ra ay ga buu, no din mo ra ay ga suturandi. Abadantaa ma goy goy ay ga nda ay hun ni bande, nda man'ti buuyan k'ir kaa cere ga.»

¹⁸ Nawomi dii kanj Rutti kayandi nga ma hanga nga, woo se a mana yee ka šendandi a ga.

¹⁹ I dira cere bande ka koy hala Betelehem. Waatoo kanj i too Betelehem, koyraa borey kul mihey cindi i ga hay. Koyraa woyey ga cere hāa ka nee: «Nawomi da ti woo?»

²⁰ A tuuru i se ka nee: «War mas'ay cee nda Nawomi (maanaa <anneema>). W'ay cee nda Mara (maanaa <hottay>). Zama haya kanj se Hini-kul-koyoo n'ay hunaroo hottandi ay ga.

²¹ Kanj ay ga hun ne, borotaray goo ay ga, amma Abadantaa n'ay yeeti kate ay kabe kooney. War mas'ay cee koyne nda Nawomi, zama Abadantaa bere ay ga, de Hini-kul-koyoo n'ay kar.»

²² Takaa woo nda Nawomi kaa ka hun Mowab hawsaa ra. Nga nda nga nzura woyoo Rutti kanj ti Mowab boro. I mana kaa Betelehem kala oržoo hegaa waati.

2

Rutti huru Bowazu faaroo ra

¹ Nawomi goo nda nga kurpoo Elimelek boro foo kanj maapoo ti Bowazu. Almankoyne no kanj goo nda addawla.

² Han foo Rutti kanj ti Mowab boro, nee Nawomi se: «N'si nanj ya koy faarey ra ka jeeney kurma kanj hegaykey ga bisa i ga. Ay ga tammahā ya duu boro kanj ma yadda ya kurma nga dumaa ga.» Nawomi nee a se: «A boori, ay izoo, koy.»

³ Rutti koy faari foo ra hegaykey dumawey ga. De a sintin ka jeeney kurma kanj hegaykey ga bisa i ga. A kaa ka gar mo kanj faaroo kanj ra Rutti koy kurma, Elimelek baaba-ize foo kanj maapoo ti Bowazu wane nda a.

⁴ Hala a ga gay kayna kul Bowazu hunday hun Betelehem ka kaa nga faarey ra. A too kate, kul a sallam hegaykey ga ka nee: «Abadantaa ma war gaa.» I tuuru ka nee a se: «Abadantaa ma albarka danj ni ra.»

⁵ Bowazu na hegaykey jineboraa hāa ka nee: «May ti woyoo woo?»

⁶ Hegaykey jineboraa nee a se: «Woyoo woo Mowab gandaa boro no. Nga ti boraa kanj hanga Nawomi bande ka kaa ka hun Mowab.

⁷ A nk'a wiri ir ga nga ma jeeney kanj ir ga bisa i ga kurma. Za subbaahoo hala sohō da cewey ga a goo, a ga goy nda man'ti waati kayna kanj a hunanzam.»

⁸ Bowazu na Rutti cee ka nee a se: «Ay izoo, hanajer ya ne, masi koy kurma faari kul ra nda man'ti ne. Ni nda ay goykaw woyey ma goy cere bande.

⁹ Ma lakkal danj ka bay nongoo kanj ra i ga hegay. De ma hanga woyey kanj ga goy bande. Ay bayrandi ay goykey se kanj i masi haya futu kul tee ma ne. Nda jaw na ni dii, ma koy hari hanj kusey kanj i n'i too ra.»

¹⁰ Kanj Bowazu šelanj ka ben, Rutti sonkom a se jina, a nee a se: «Macin se n'ga borohennataraa woo kul tee ya ne? Agay kanj yaw de ti agay!»

¹¹ Bowazu nee a se: «I na takaa kul filla ya ne kaŋ n'n'a tee ni nzura woyoo se ni kurŋoo buuyanoo banda ga. Ay ga bay kaŋ ni hun ni baaba nda ni jaa do, nda ni gandaa ra, ka kaa dumi waani do kaŋ mana bay k'a bay.

¹² Ay ga Abadantaa ŋaaray kaŋ ti Izirayel Koyoo. A ma ni bana. A ma ni noo nga sufuraa, nga kaŋ fatawey cire n'kaa ka talfi.»

¹³ Rutti nee a se: «Aru beeroo, ni tee ya ne boro henna. N'n'ay binoo yaynandi. Šenni henney kaŋ n'n'i har ya ne, n'ay binoo dan, agay kaŋ si too ba ni goykey affoo.»

¹⁴ Kaŋ cirkosaa waatoo too Bowazu nee Rutti se: «Kaa ka ŋaa. Takula zaa ka sufa maafaa ra.» Rutti goro goykey jerrey ga. Bowazu na taasu gurunbu haagante šerre a se. A ŋaa hala a kungu, de a na cindoo jisi.

¹⁵ Waatoo kaŋ Rutti yee ka tun ka jeeni kurma, Bowazu na nga goykey yaamar ka nee i se: «Wa naŋ a ma kurma ba jeeni hawarey nda cere game. War masi haya laala kul tee a se.

¹⁶ War ma muray ka jeeniyaŋ kaŋandi hala a m'i kurma. De mo war masi šenni laala kul har a se.»

¹⁷ Takaa woo nda Rutti cindi a ga kurma faaroo ra hala almaaroo ra. A na jeeney kar ka orž kaa i ra. Orž kaŋ a duu a, ga koy too kokondo mee foo kaŋ ga sawa nda kilo waranza (30).

¹⁸ A n'a jere ka koy hugey do. A na taasoo kaŋ a n'a kurma cebe nga nzuraa se. A yee ka nga cirkosaa cindoo kaŋ a kate a nga bande noo Nawomi se.

¹⁹ Nawomi n'a hãa ka nee: «Faari foo ra n'koy kurma hõ? Man ra n'goy? Abadantaa ma albarka dan bora ra kaŋ na borohennataray cebe ma ne.» Rutti sintin ka deede Nawomi se kaŋ nga mana goy kala faari foo ra kaŋ koyoo maŋnoo ti Bowazu.

²⁰ Nawomi nee nga nzuraa se: «Abadantaa ma albarka dan aroo woo ra, nga kaŋ gomnoo ga hanga hundikoyney nda bukawey kul.» Nawomi yee ka nee a se: «Aroo woo ti ir boro maana. A goo mo borey ra kaŋ ga hima k'ir zaa.»

²¹ Rutti kaŋ ti Mowab boro, yee ka nee nga nzuraa se: «Bowazu nee ya ne, ya cindi ka kaa ka kurma nga goykey dumawey ga hala hegaa ma ben.»

²² Nawomi nee Rutti se: «A boori, ay izoo. Cindi ka koy goy Bowazu goykaw woyey bande hala boro kul masi ni žilla.»

²³ Rutti cindi a ga koy kurma Bowazu goykaw woyey bande, hala i na orž jinaa nda alkamaa kul hegay ka ben. Woo kul ra, Rutti cindi nga nzuraa Nawomi do.

3

Rutti kani Bowazu ceetaamey cire hala moo boo

¹ Han foo Nawomi nee Rutti se: «Ay izoo, ay ga baa ya ni hoyray. Ay ga hima ka ceeci hala ay meešennoo ma tee ma ne sabbu kaŋ ga ni moŋnoo yaynandi.

² N'ga bay kaŋ Bowazu kaŋ ni nda nga goykaw woyey cindi ka goy cere bande, ir boro no? Aywa! Hõ cijinoo no, a ga koy nongu foo ra ka orž faaru kaŋ a n'a marga farroo ra.

³ Sohõ ŋumay, ma turaari dan, ma ni darbay henney dan. Woo banda ga, ma koy farroo kaŋ ra a ga hima ka faara. Nda n'too no din masi naŋ a ma bay wala n'goo no kala waati kaŋ a ŋaa, a haŋ ka ben.

⁴ Waati kaŋ a koy kani, ma hanse ka nga kanidogoo laasaabu. Nda a kani, n'dii kaŋ a jirbi kul, ma koy a do ka nga gumtaafaa kaa ceetaamey ga.* De ma kani cewey cire. Nda a tun, kul a ga hayaa har ma ne kaŋ no n'ga hima k'a tee.»

⁵ Rutti na nga nzuraa zaabi ka nee: «Ay ŋaa, haya kul kaŋ n'n'a har ya ne ay g'a tee.»

* 3:4 3.4 Ka talfiyani wiri a ga.

⁶ Woo banda ga, Rutti tun ka koy farroo kaŋ ra Bowazu ga nga taasoo feetu. De a na takaa kul tee kaŋ nga nzuraa n'a har a se.

⁷ Kaŋ Bowazu ŋaa, a haŋ ka ben, binoo ŋaali. A koy kani nga taasoo kaŋ a n'a marga jeroo ga. Waatoo kaŋ a jirbi, Rutti moolimooli ka koy gumtaafaa hibi Bowazu ceetaamey ga ka kani i cire.

⁸ Cijinoo gamoo ra Bowazu jiti, de a fuuni nga cewey here, a dii kaŋ woy foo bara no ma kani nga cewey cire.

⁹ De Bowazu n'a hãa ka nee: «May ti ni?» Rutti nee a se: «Agay no Rutti, ni koŋŋaa. Tee ya ne talfikaw, zama haya kaŋ se n'goo ir boro maanawey ra kaŋ ga ay goo nda alhaku.»

¹⁰ Bowazu nee a se: «Ay izoo, Abadantaa ma albarka daŋ ni ra. Woo kaŋ ni ne k'a tee ga cebe ir se takaa kaŋ nda n'ga hanse ka baa ni nzura woyoo hugey borey ka bisa ba cee jinaa. Mana arusooga almankoyi wala woo kaŋ sii nda alman ceeci a ma baa ni.

¹¹ Sohõ ay izoo, ni lakkaloo ma kani. Haya kul kaŋ n'n'a har, ay g'a tee, zama koyraa kul ga bay kaŋ woy atabiya hennakoyi ti ni.

¹² Cimi no ay goo borey ra kaŋ ga hima ka ni zaa. Amma aru foo goo no kaŋ ga man war baaba-izetaray ra ka bisa agay.

¹³ Sohõ kani ne hala moo ma boo. Nda moo boo, ir ga kaa ka bay wala aroo din kaŋ ga man ni baaba-izetaray ka bisa agay, ga baa nga ma ni zaa jina. Nda a yadda, a boori, a m'a tee. Amma nda a si kan a se, ay na ni noo allaahidu kaŋ ay ga ni zaa, šikka kul sii a ra, takaa kaŋ nda šikka kul sii kaŋ Abadantaa ga bara. Kani hala moo ma boo.»

¹⁴ Rutti cindi ka kani Bowazu cewey cire, amma a tun za alfazar. Bowazu si baa boro kul ma bay kaŋ woy kani no din ra.

¹⁵ Waatoo kaŋ Rutti too koyyan Bowazu nee a se: «Ni sanfitoo kaa, de m'a dii ya ne.» Rutti n'a kaa, de Bowazu na orž kilo waranka (20) cine doori a ra, k'a jerandi a se. Woo banda ga, Bowazu koy hugey do.

¹⁶ Waatoo kaŋ Rutti too hugey, nga nzuraa n'a hãa ka nee: «Ay izoo, taka foo ka tee?» Rutti na hayey kul filla a se kaŋ Bowazu n'i tee nga se.

¹⁷ A yee ka nee Nawomi se kaŋ Bowazu nee nga se: «Rutti, n'si hima ka yee ni nzuraa do nda ni kabe kooney.» De a n'ay noo orž kaŋ ga too kilo waranka (20) cine.

¹⁸ Nawomi nee Rutti se: «Dangay ka batu, ay izoo, hala ma dii hayey wey kul kokoroo, zama ay ga bay kaŋ Bowazu lakkaloo si kani nda a mana šennoo woo benandi hõ zaaroo.»

4

Bowazu huga nda hayey kaŋ Elimelek buu k'i naŋ

¹ Bowazu koy goro nongoo kaŋ ra koyraa borey ga marga kaŋ sii kala koyraa mijoo jeroo ga. Bowazu goo ma goro no din da, kaŋ aroo kaŋ ga man Rutti baaba-izetaray ra ka bisa a da ne ma kaa. Bowazu ciya a se ka nee: «Armaa aroo, kaa ka goro ne ra.» Aroo kaa, a goro Bowazu jeroo ga.

² Woo banda ga, Bowazu na boro beeri woy (10) cee koyraa alwakiiley ra. A n'i gorandi i ma seede.

³ Waatoo din Bowazu šelaŋ ka nee Rutti boro maanaa se: «Nawomi kaa ka hun Mowab, de sohõ a ga baa nga m'ir armaa Elimelek faaroo kaŋ a buu k'a naŋ yeeti hugey borey affoo se.

⁴ Ay baa ya ni bayrandi kaŋ, nda n'ga baa ma faaroo zaa ka huga nda a, m'a zaa koyraa alwakiiley nda borey kaŋ goo ne kul jiney ra. Nda n'ga bag'a, m'a zaa. Nda

n'si bag'a mo, m'a har ya ne, ya bay. Zama nda n's'a zaa, kul agay ti boro maanaa kan ga kaa ni dumaa ga kan ga hima k'a zaa.» Aroo nee Bowazu se: «Ay g'a zaa.»

⁵ Bowazu yee ka nee a se: «Nda n'na Nawomi faaroo zaa ka huga nda a, n'ga Rutti mo sanbu k'a hiiji kan kaa ka hun a bande Mowab. Hala a ma hin ka duu iz'aru, kurjoo kan buu maajoo masi dere.»

⁶ Rutti boro maanaa nee Bowazu se: «Nda takaa woo no, ay tun a ga. Ay si faaroo zaa, ay si Rutti hiiji. Zama takaa woo ra ay zankey tuboo ra haya ga kaa ka hun. Agay hunday ngi zaayanoo si tee ya ne, i zaa ay dogoo ra.»

⁷ Zamanoo din Izirayel gandaa ra ngi alaadaa ti nda boro ga baa nga ma hayayan yeeti boro foo maajoo ga, wala ka huga nda hayayan cere se, affoo mma nga taami cala faa kaa k'a noo affaa se. Woo no ma cebe kan waafakay tee.

⁸ Woo se waatoo kan Rutti boro maanaa nee Bowazu ma huga nda faaroo, kul a na nga taami cala faa kaa k'a noo Bowazu se.

⁹ Woo banda ga, Bowazu nee koyraa alwakiiley nda borey kul kan goo no se: «Hõ war ga seede kan ay duu Nawomi ga Elimelek hayey kul kan goo Kiliyon nda Mahilon maajey ga.

¹⁰ Faaroo zaayanoo banda ga, Rutti kan ti Mowab boro kan Mahilon buu k'a nan, ay g'a sanbu hiijay se. Takaa woo ra faaroo ga cindi bukaa borey maajey ga. De mo ize kan Rutti n'a hay ga tee Mahilon tubukaw, hala bukaa maajoo masi dere armye ra nda gandaa ra. War kul ga seede hõ.»

¹¹ Alwakiiley kan cindi no din nda alžamaa kul tuuru Bowazu se ka nee: «Ir ga seede. Ir g'a naaray Abadantaa ga, a ma albarka dan woyoo ra kan ni ne k'a zaa. A ma tee Rašel nda Leya cine kanjan ti Izirayel hugu-izey kul jaa! Ni almaanoo ma boobo koyra-izoo ra kan se i ga nee Efrata. De Abadantaa ma ni maajoo mo jer Betelehem koyraa ra.

¹² Abadantaa ma ni noo ize boobo woyoo woo ga, hala ni hugoo ma beeri ka tee Peres kan ti Žuda nda Tamar iz'aroo, wanoo cine.»

Bowazu hiiji Rutti; Obed hayyanoo

¹³ Bowazu na Rutti hiiji. Abadantaa doonandi Rutti se, a tee boro hinka. A duu nga bon, a duu iz'aru.

¹⁴ Waatoo kan woo tee Betelehem woyey nee Nawomi se: «Albarka ma bara Abadantaa se kan na ni noo talfikaw hõ. Irkoy ma ni haamaa noo maa Izirayel gandaa ra.

¹⁵ Zankaa woo ga ni hunaroo noo addalil. A ga ni faaba ni ženyanoo ra, zama ni nzura woyoo kan ga hanse ka baa ni ka duu ma ne izoo woo. Ni nzuraa woo bisa ma ne iz'aru boro iyye.»

¹⁶ Nawomi na zankaa taanaa zaa nga gandoo ra. Nga no ka zankaa biiri.

¹⁷ Nawomi taamma woyey, nongoo kul ra i nee cere se: «War ga bay kan Nawomi duu iz'aru.» De i na zankaa maajoo dan Obed. Waatoo kan Obed beeri, a duu iz'aru kan a na maajoo dan Yišay. Yišay woo, nga ti Dawda baaba.

Dawda kaagey

¹⁸ Kaagey kan ga Dawda hun maajey ti wey, k'a zaa za Peres ga. Peres ti Hesron baaba;

¹⁹ Hesron ti Ram baaba; Ram ti Aminadab baaba;

²⁰ Aminadab ti Nahišon baaba; Nahišon ti Salmuni baaba;

²¹ Salmuni ti Bowazu baaba; Bowazu ti Obed baaba;

²² Obed ti Yišay baaba; Yišay ti Dawda baaba.

Samiyel citaabu jinaa

Citaaboo fahamandiroo

Citaaboo woo ga ciyandi Samiyel citaabu jinaa, zama Samiyel ga a hanse ka šelaŋ. Takaa kaŋ nda «Alkaaley» waatoo ben ka koy kokoyey waatoo ga, Samiyel citaabu jinaa woo g'a kul filla ir se. Citaaboo woo hantumkaa mana bayrandi.

Aru hinza maapney ga hanse ka ciyandi citaaboo woo ra. Arey man'ti kala Samiyel kaŋ ti Izirayel alkaali, nda Sawul kaŋ ti Izirayel kokoy jinaa, nda Dawda kaŋ ga kaa ka goro Izirayel kokoytaraa ra Sawul buuroo banda ga.

Samiyel citaaboo jinaa woo g'ir cawandi kaŋ boro kaŋ ga haŋajer Irkoy se, Irkoy ga taka hennayan tee bora se. Amma boro kaŋ si haŋajer Irkoy se, hasaraw ga tee bora se. Irkoy n'a har sargari juwalkaa Eli se, a nee a se: «... borey kaŋ g'ay beerandi, ay g'i beerandi, wey kaŋ g'ay kaynandi ga kaynandi.» (zamnaa 2.30)

Irkoy hunday no ma baa nga ma tee Izirayel borey kokoyoo, amma i wanji a ga. I nee Irkoy se a ma kokoy gorandi ngi boŋ sanda dumey kul takaa. Bora kaŋ tee i se kokoy kaŋ ti Sawul, a mana haŋajer Irkoy se. Woo se Irkoy na boro tana suuba kaŋ ti Dawda.

Citaaboo woo ga hin ka zamnandi zamna guu:

- 1. Samiyel tee Izirayel alkaali (zamna 1na—7to).*
- 2. Sawul tee kokoy Izirayel se (zamna 8to—10to).*
- 3. Sawul kokoytaraa sintinoo (zamna 11to—15to).*
- 4. Sawul na Dawda konnaroo zaa nga hundoo ra (zamna 16to—30to).*
- 5. Sawul nda nga iz'aru hinzaa buuroo (zamna 31to).*

Citaaboo woo g'ir cebe kaŋ Irkoy hunday ti nga jamaa kokoy cimoo. Boro kaŋ ga baa nga ma tee Irkoy jamaa se kokoy, kala bora ma tee boro kaŋ ga haŋajer Irkoy se, a ga dira Irkoy fonda ra.

Elkana nda nga wande hinkaa fillaa

¹ *Aru foo bay ka bara Ramatayim-Sofim, Efrayim tondi hondey ra, maapoo ti Elkana. Baaboo maapoo ti Yeroham, Yeroham baaba maapoo ti Elihu, Elihu baaba maapoo ti Tohu, Tohu baaba maapoo ti Suf, Efrayim boro no.*

² *Wande hinka bara Elkana se, affoo maapoo ti Anna, ihinkantoo maapoo ti Penina. Penina goo nda zankayan, amma Anna sii nda zanka.*

³ *Jiiri kul, Elkana ga hun nga koyraa ra ka žigi ka koy Silo koyraa ra ka sujudu Abadantaa, Adupnakoyoo se ka sargari kaa a se. No din ra Eli iz'aru hinkaa Hofni nda Pinehas kaŋyan ti Abadantaa sargari juwalkey goo.*

⁴ *Han kaŋ Elkana ga nga sargaroo kaa, a ga nga wandoo Penina nda nga iz'arey nda nga ize woyey kul noo sargaroo hamoo ra.*

⁵ *Amma a ga Anna noo hamoo nongu cere-cerante, zama a ga baa Anna, ba kaŋ se Abadantaa n'a tee woy gun.*

⁶ *Wacoo si fay nda k'a dorandi, zama Abadantaa n'a tee woy gun.*

⁷ *Jiiri ka kaa jiiri, takaa woo no a g'a tee, waati kul kaŋ Anna žigi ka koy Abadantaa hugoo do kaŋ goo Silo, Penina g'a dorandi nda taka follokaa. Anna ga hēe, a si ŋaa.*

⁸ *Elkana, nga kurpoo ga nee a se: «Anna, macin se n'ga hēe? Macin se n'si ŋaa? Macin se ni binoo ga maray? Ya nka mana bisa ma ne iz'aru woy (10) wala?»*

Irkoy na Anna noo iz'aru

⁹ *Waatoo kaŋ i ŋaa, i haŋ ka ben Silo koyraa ra, Anna tun. A na sargari juwalkaa Eli gar a ga goro šeezi boŋ Irkoy hugoo ganboo jere.*

¹⁰ Anna goo binemarayyan ra, a ga Abadantaa njaaray, a ga hēe ka munday beeriyan doori.

¹¹ A na meefur zaa Abadantaa se, a nee: «Abadantaa, Adupnakoyoo, nda ni yadda ka ni konɗaa binemarayyanoo guna, nda ni hongaa agay, mana dirɗa agay kan ti ni konɗaa, nda n'na ni konɗaa noo hayyan kan ti aru, ay g'a noo Abadantaa se nga aloomuroo kul ra, šiini si zuru bonoo ra.»

¹² Kan a gay a ga njaaray Abadantaa jine, Eli ga mijoo koroši.

¹³ Anna ga šelan nga binoo ra, mijoo de no ma juuti, amma boro si maa jindoo se. Eli miile kan a nka suu.

¹⁴ Eli nee Anna se: «Hala waati foo no n'ga cindi ka suu? Koy nongu tana ra hala waati kan suuyanoo ben!»

¹⁵ Anna nee a se: «Kalaa, ay koyoo, ay man'ti kala woy kan binoo ga maray, ay mana alaneb hari mooro han, ay mana harifutu han. Abadantaa ga ay g'ay misoo hēe.

¹⁶ Masi agay ni konɗaa dii woy attabiya futukoyni, ay huzun beerey nda ay binemarayyanoo no ma kate ya šelan hala sohō.»

¹⁷ Eli nee: «Koy nda baani. Yala Izirayel Koyoo ma ni noo woo kan n'n'a njaaray a ga.»

¹⁸ Anna nee: «Ay man'ti kala ni konɗaa, yala ma alhormo tee ya ne.» Woo banda ga, a koy. A nja, nga ndumoo feeri.

¹⁹ Elkana nda nga hugoo borey biya ka tun, i sujudu Abadantaa jine, woo banda ga, i willi ngi do Rama. Elkana marga nda nga wandoo Anna, Abadantaa hongu Anna.

²⁰ Jiiroo benantaa ga, Anna tee boro hinka. A na iz'aru dan adupɗa ra, a na maapoo dan Samiyel*. A nee: «Abadantaa ga ay n'a njaaray.»

Anna na nga iz'aroo noo Abadantaa se

²¹ Woo banda ga, Anna kurɗoo Elkana žigi ka koy koyraa ra, nga nda nga hugoo borey ka koy jiiri kul sargaroo kaa Abadantaa se nda ka meefuroo kaa.

²² Amma Anna mana koy, zama a nka nee nga kurɗoo se: «Waati kan zankaa hun waa, ay ga koy nda a k'a cebe Abadantaa se, a ga cindi no din hala abada.»

²³ Elkana nga kurɗoo nee a se: «Tee woo kan kan ma ne, cindi ne hala m'a kaa waa. Yala Abadantaa ma hayaa tee kan a n'a har.» Woo ga, woyoo cindi. A na nga izoo naanandi hala a hun waa.

²⁴ Waatoo kan a n'a kaa waa, a n'a ka žigi ka koy Abadantaa hugoo do Silo nga bande nda haw yaaru jiiri hinza ize, nda farin kilo waranza (30), nda hunbar foo alaneb hari mooro. A n'a ka koy, woo kul gar kan zankaaroo ga kacca.

²⁵ I na haw yaaroo koosu sargari, a koy nda zankaaroo Eli do.

²⁶ Anna nee Eli se: «Alha-naɗ, ay koyoo! Ay ga žee nda ni hundoo, agay ti woyoo din kan cindi ka kay ne ni bande ka Abadantaa njaaray.

²⁷ Zankaaroo woo no ay cindi k'a njaaray Abadantaa ga, Abadantaa n'ay noo woo kan ay n'a wiri a ga.

²⁸ Woo maaganda se agay da mo g'a noo Abadantaa se. Nga aloomuroo kul ra a ma tee Abadantaa wane.» Woo ga, i sujudu no din Abadantaa jine.

2

Anna na albarka dan Irkoy se

¹ Anna na Irkoy njaaray, a nee:
«Ay binoo ga too nda naali Abadantaa sabbu se,
Abadantaa na albarka dan ay ra,

* **1:20 1.20** Ebere hantumoo ra, «Samiyel» nda «ka njaaray» kalimawey ga baa ka hima.

ay miṅoo feeri ay iberey ga,
zama ay ga naali nda ni hallasiroo.

² Boro kul si too Abadantaa henanyan.

Koy sii no ni banda ga.

Tondi sii no sanda ir Koyoo.

³ Wa fay nda bolsay šenni,

fooma šenni kul masi hun war miṅey ra.

Zama Abadantaa man'ti kala Koy kaṅ ga haya kul bay,

nga no ma teegoyey kul neeši.

⁴ Wongaarey birawey kayri,

borey kaṅ ga yalaafu duu gaabi.

⁵ Borey kaṅ kungu ga goy ka ṅaayan ceeci,

amma borey kaṅ heray kungu.

Woy gunoo ga hay cee iyye,

woyoo kaṅ ga duu hayyan ga hun hayyan.

⁶ Abadantaa no ma kate boro ma buu, nga no ma hunandi,

a ga boro zumandi alaaharaa,

a ga boro žigandi ka hun no din.

⁷ Abadantaa no ma boro tee talka,

nga no ma boro tee almankoyni.

Nga no ma boro kaynandi,

nga no ma boro beerandi.

⁸ Yalaafantey kaṅ goo kusaa ra, a g'i tunandi,

a ga talkaa jer k'a kaa žiiboo ra k'a gorandi boṅkoyney bande.

A g'i noo i ma kokoy fuula daržante tubu.

Zama Abadantaa wane nda laboo ganjey,

ngi ga a na aduṅṅa gorandi.

⁹ A ga nga laadirantey dira takawey hawgay.

Amma boro laaley ga derandi kubaa ra,

zama boro si zaame nda gaabi.

¹⁰ Borey kaṅ ga yenje wiri Abadantaa ga, ga tutubandi,

a ga jinjin zumandi i ga ka hun beenaa ra.

Abadantaa ga laboo kul ciiti.

A ga gaabi noo nga kokoyoo se,

a ga albarka daṅ bora ra kaṅ a n'a yon.»

¹¹ Woo banda ga, Elkana willi ka koy nga do Rama koyraa ra. Haya kaṅ ti zankaaroo,

a goo sargari juwalkaa Eli jere ka alhaadimay Abadantaa se.

Eli iz'arey goy futaa

¹² Eli iz'arey man'ti kala attabiya futukoyniyan, i si Abadantaa beerandi.

¹³ Sargari juwalkawyan no, hayaa kaṅ i ga doonay k'a tee jamaa se ne: waati kul kaṅ boro na sargari kaa, sargari juwalkaa goykaw-izoo ga kaa waati kaṅ i ga hamoo hina. Furšeti beeri kaṅ goo nda mee hinza goo a kone,

¹⁴ a g'a zoko jinaa ra, wala barmaa, wala kusoo, wala taasaa ra, haya kul kaṅ furšetoo duu a, sargari juwalkaa g'a zaa nga boṅ se. Takaa woo no a g'a tee Izirayel borey kul se kaṅ ga kaa no din Silo koyraa ra.

¹⁵ Za maanoo mana dullandi, sargari juwalkaa goykaw-izoo ga kaa, a ga nee bora kaṅ ga sargaroo kaa se: «Sargari juwalkaa noo ham kaṅ ga koy tonandi, a si yadda ma nga noo ham ninante, igani de no a ga yadda k'a taa.»

¹⁶ Nda aroo nee a se: «Nan ir ma maanoo dullandi jina, woo banda ga, ma haya zaa kan n'baa.» Goykaw-izoo ga nee: «Abada, a noo ya ne sohō da, nda man'ti woo, ay g'a zaa nda gaabi.»

¹⁷ Arusoogey wey zunuboo hanse ka beeri Abadantaa jine, zama i mma Abadantaa sargaroo kaynandi.

Samiyel ga goy Abadantaa se Silo koyraa ra

¹⁸ Samiyel ga goy Abadantaa jine. Zanka no, lenbeene kaayi-ize goo a ga.

¹⁹ Jiiri ka kaa jiiri, Samiyel naa ga darbay-ize tee ka kate a Samiyel se waati kan nga nda nga kurpoo ga žigi ka koy Silo koyraa ra ka jiiri kul sargaroo kaa.

²⁰ Eli gaara Elkana nda nga wandoo se, a nee: «Yala Abadantaa ma ni noo woyoo woo ga hayyan ka yee zankaa dogoo ra kan a n'a wiri Abadantaa ga, a yee k'a noo Abadantaa se.» Woo banda ga, i yee ngi do.

²¹ Abadantaa mana dirna Anna, a tee boro hinka, a na iz'aru hinza nda ize woy hinka dan adupna ra. Samiyel ga tonton ka beeri Abadantaa moyey cire.

Eli citi nga iz'arey ga

²² Eli hanse ka žen, a maa hayaa kul kan nga iz'arey g'a tee Izirayel kul se, a maa mo kan i mma kani nda woyey kan ga kaa ka ngi goyoo tee cere kubayyan hukcumoo mijoo ga.

²³ Eli nee nga izey se: «Macin se war ga hayey wey dumey tee? Ay ga maa war goy laaley jamaa kul mijoo ra.

²⁴ Kalaa, ay izey, hayaa kan ay ga maa a ga harandi Abadantaa jamaa ra si boori.*

²⁵ Nda boro na zunubu tee boro ga, Irkoy no ma ciiti a se, amma nda boro na zunubu tee Abadantaa ga, may no ma kay a se?» I mana hanajer ngi baaba se, zama Abadantaa mma baa nga m'i wii.

²⁶ Arusoogaa Samiyel ga koy jine ka tonton ka beeri. Nga takaa ga kan Abadantaa se, a ga kan adamizey se.

Abadantaa kašeta Eli ga

²⁷ Irkoy boro foo kaa Eli do ka nee a se: «Hayaa ne kan Abadantaa n'a har: <Ay man'ay boŋ cebe kaaray ni baaba hugoo se waatoo kan i goo Misira Firawuuna hugoo ra wala?»

²⁸ Ay n'a suuba Izirayel alkabiilawey kul ra a ma tee ya ne sargari juwalkaw, a ma sargari kaa ay sargari tonadogoo ga, a ma dugu dullandi, a ma beene kaayi-izoo dan ay jine. Ay na ni baaba hugoo noo Izirayel borey sargari tonantey kul.

²⁹ Macin se war g'ay sargarey nda ay nooyaney tee yaada kan ay yaamar war m'i kaa ay gorodogoo ra? N'ga ni izey beerandi ka bisa agay hala nongu kan ra war ga sargaroo kan Izirayel, ay jamaa g'i kaa nga nongu henney ka war boŋ naasandi.>

³⁰ Woo maaganda se agay Abadantaa, Izirayel Koyoo ka šelan ka nee: <Ya nka kayandi kan ni hugoo borey nda ni baaba hugoo ga cindi ay sargari juwalkawtaraa ra hala abada.> Amma sohō agay Abadantaa ka šelan ka nee: <A ben. Zama borey kan g'ay beerandi, ay g'i beerandi, wey kan g'ay kaynandi ga kaynandi.

³¹ Nga ne, hanyan ga kaa kan ra ay ga ni gaaboo nda ni baaba hugoo gaaboo kayri. Boro žeena si yee ka bara ni hugoo ra.

³² N'ga duu nkuway ay gorodogoo ra, haya henney kul kan ga teendi Izirayel gamoo ra. Abada boro žeena si yee ka bara ni hugoo ra.

³³ Amma ay ga ni boro dan sargari tonadogoo goyoo ra ka ni farandi nda canseyan nda ka ni binoo ŋaa. Boro kul kan ga hayandi ni hugoo ra ga buu a mana žen.

* **2:24 2.24** «Kalaa, ay izey, hayaa kan ay ga maa a ga harandi Abadantaa jamaa ra si boori», hantum fooyan ga nee «Kalaa, ay izey, hayaa kan ay ga maa a ga harandi si boori. War ga Abadantaa jamaa tusa zunubu ra».

³⁴ Woo kaŋ ay g'a tee Hofni nda Pinehas se ga tee ma ne tammaasa, ni iz'aru hinkaa, ngi boro hinkaa kul ga buu zaari follokaa ra.

³⁵ Ay ga sargari juwalkaw laadirante tunandi, a ga goy nda woo kaŋ ay binoo nda ay hundoo ga bag'a, woo se ay ga albarka dan nga hugoo borey ra waati kul nga hayroo ga tee sargari juwalkaw. A ga dira waati kul kokoyoo kaŋ ay n'a yon jine.

³⁶ Boro kul kaŋ cindi ni hugoo ra ga kaa ka gunguma a jine hala nga ma duu nzorfu tamma foo nda takula, a ga nee: "Ay g'a wiri ni ga, m'ay dan sargari juwalyan goy foo ra hala ya duu haya kaŋ ay g'a ŋaa."»

3

Irkoy ŝelan Samiyel se

¹ Arusoogaa Samiyel ga goy Abadantaa se Eli jere. Alwaatoo din Abadantaa si hanse ka ŝelan borey do, bangayyaney si boobo.

² Waati follokaa ra, Eli goo ma kani nga dogoo ra, moo gunaa sintin ka kuma, a si hin ka dii koyne.

³ Woo gar Irkoy fitillaa* mana buu jina, Samiyel goo ma kani Abadantaa hugoo kaŋ ra Irkoy sundukoo goo.

⁴ Abadantaa na Samiyel cee. Samiyel zaabi ka nee: «Agay ne.»

⁵ A zuru ka koy Eli do ka nee a se: «Agay ne, ni nka ciya ya ne.» Eli nee: «Ya na ni cee, yee ka koy kani.» A koy kani.

⁶ Abadantaa yee koyne ka ciya ka nee: «Samiyel!» Samiyel tun a koy Eli do ka nee: «Agay ne, ni nka ciya ya ne.» Eli nee: «Ya na ni cee, ay izoo, yee ka koy kani.»

⁷ Samiyel mana Abadantaa bay jina, Abadantaa ŝennoo mana bangay a se jina.

⁸ Abadantaa yee koyne ka ciya ka nee: «Samiyel!» Woo ti cee hinzantoo. A tun ka koy Eli do ka nee a se: «Agay ne, ni nka ciya ya ne.» Woo ga, Eli faham kaŋ Abadantaa no ma ciya arusoogaa se.

⁹ Eli nee Samiyel se: «Koy kani, nda a ciya ma ne kul ma nee: «ŝelan Abadantaa, agay, ni tamoo ga haŋajer.» Samiyel koy kani nga dogoo ra.

¹⁰ Abadantaa kaa ka kay no din. A ciya sanda taka ŝeenaa, a ciya ka nee: «Samiyel, Samiyel!» Samiyel zaabi ka nee: «ŝelan, agay, ni tamoo ga haŋajer.»

¹¹ Woo ga, Abadantaa nee Samiyel se: «Nga ne, ay ga haya foo tee Izirayel ra, boro kul kaŋ maar'a ga kayfi.

¹² Hanoo din, hayaa kul kaŋ ay n'a har Eli hugoo ga, za sintinoo hala benantaa ga, ay g'a tabatandi a ga.

¹³ Ay g'a bayrandi kaŋ ay ga nga hugoo ciiti hala abada, ay g'a tee layboo maaganda, zama a bay kaŋ nga iz'arey na Irkoy kaynandi, amma a mana citi i ga.

¹⁴ Woo maaganda se haya kaŋ ti Eli hugoo, abada haya kul si Eli borey zunuboo tuusu, a ma tee sargari wala nooyan.»

¹⁵ Samiyel cindi a ga kani hala suba, woo banda ga, a na Abadantaa hugoo mijey feeri. Samiyel hunbur ka bangayyanoo har Eli se.

¹⁶ Amma Eli na Samiyel cee, a nee: «Samiyel, ay iz'aroo.» Samiyel nee a se: «Agay ne.»

¹⁷ Eli nee: «Macin ti ŝennoo kaŋ a n'a har ma ne? Ay g'a wiri ni ga, masi haya kul tugu ay ga. Irkoy ma goy goy ni ga nda n'na haya foo tugu ay ga ŝenney kaŋ a n'i har ma ne ra.»

¹⁸ Woo ga, Samiyel na ŝenney kul filla a se, a mana haya kul tugu a ga. Eli nee: «Abadantaa no, a ma tee woo kaŋ kan a se.»

¹⁹ Samiyel ga tonton ka beeri, Abadantaa goo a bande. ŝenney kul kaŋ Samiyel n'i har, Abadantaa mana nan ba affoo ma goro kaŋ mana tee.

* 3:3 3.3 Fattaroo 27.20-21.

²⁰ Takaa woo ra Izirayel gandaa kul, za Dan hala Ber-Šeba bay kañ cimi no, Samiyel nka tee Abadantaa annabi.

²¹ Abadantaa koy a ga ka nga boñ cebe Silo koyraa ra. Abadantaa šenney ra a na nga boñ bangandi Samiyel se Silo.

4

Filisti borey hin Izirayel borey

¹ Samiyel ga Abadantaa šennoo ka too Izirayel kul do. Han foo Izirayel borey fatta ka Filisti borey wongu. I na ngi kaloo gorandi Eben-Ezer koyraa ra, Filisti borey na ngi kaloo gorandi Afek koyraa ra.

² Filisti borey na wongu soolu ka kay ka Izirayel kubay, wongoo beeri. Filisti borey na Izirayel borey kar, i na aru zenber taaci (4.000) cine kar jamaa ra wongoo farroo ra.

³ Jamaa yee kate kaloo ra, Izirayel boro beerey nee: «Macin se Abadantaa yadda Filisti borey m'ir kar? Ir ma koy Silo ka Abadantaa amaanaa sundukoo zaa a ma kaa ir gamey ra k'ir hallasi ir iberey kabey ra.»

⁴ Jamaa na boroyañ sanba Silo, i kate Abadantaa, Adupnakoyoo kañ ga goro almalaykayañ kañ se i ga nee šeribey boñ amaanaa sundukoo ga. Hofni nda Pinehas, Eli iz'aru hinkaa goo no din nda Irkoy amaanaa sundukoo.

⁵ Waatoo kañ Abadantaa amaanaa sundukoo kaa kaloo ra, Izirayel kul yafarhã ka hoolo beeri tee, laboo jijiri.

⁶ Filisti borey maa yafarhãa hoolaa, i nee: «Macin ti hoolo beeroo woo Eberewey kaloo ra?» Woo ra i bay kañ Abadantaa sundukoo kaa kaloo ra.

⁷ Filisti borey hunbur, i nee: «Irkoy kaa kaloo ra! Woo ti ir bone. Woo cine mana bay ka tee.

⁸ Woo ti ir bone! May no m'ir kaa koy gaabantaa woo kaboo ra? Koyoo woo no ka Misira borey kar nda balaawu dumi kul saajoo ra.

⁹ Filisti borey, wa albarka dañ war boñ ra, war ma tee aruyañ, war masi koy huru Eberewey cire takaa kañ nda i bay ka huru war cire. Wa tee aruyañ, war ma wongu.»

¹⁰ Filisti borey na wongoo feeri, i na Izirayel kar. Izirayel boro foo kul zuru ka koy nga hugoo do. Mursaa hanse ka beeri, Izirayel wongu-ize boro zenber waranza (30.000) cee dirakaw buu.

¹¹ Irkoy sundukoo zandi, Hofni nda Pinehas, Eli iz'aru hinkaa buu.

Eli nda nga iz'aroo wandoo buuyanoo

¹² Benžameñ aru foo zuru ka hun wongoo ra ka kaa Silo zaari follokaa ra, bankaarawey kottu, boñoo kul ti labu.

¹³ Waatoo kañ a too kate, nga ne, Eli goo ma goro nga šeezoo ga fonda a jeso ga ka hawgay, zama binoo goo ma jijiri Irkoy sundukoo se. Kañ aroo too kate a na alhabaroo har koyraa ra, koyraa kul kaati.

¹⁴ Waatoo kañ Eli maa kaatoo, a nee: «Macin ti hoolaa woo?» Aroo cahã ka kaa ka alhabaroo har Eli se.

¹⁵ Eli goo nda jiiri woyyagga cindi yaaha (98), moyey mma bakam, a si hin ka dii.

¹⁶ Aroo nee Eli se: «Wongoo do ay hun, agay, ya nka zuru ka hun wongoo ra hõ.» Eli nee: «Macin ka tee, ay izoo?»

¹⁷ Alhabar teekaa zaabi ka nee: «Izirayel zuru Filisti borey jine, mursay beeri tee jamaa ra, ba Hofni nda Pinehas, ni iz'aru hinkaa buu, de Irkoy sundukoo zandi.»

¹⁸ Za a na Irkoy sundukoo har, Eli kañ, nga šeezoo bere koyraa mijoo jere, jindebandaa kayri, a buu, zama aru žeena no, de mo a ga tinj. A tee alkaali jiiri woŷtaaci (40) Izirayel ra.

¹⁹ Eli nzura woyoo, Pinehas wandoo ga tee alhaamidu. A ga baa ka hay. Waatoo kaŋ a maa alhabaroo kaŋ Irkoy sundukoo zandi, kaŋ nzuraa nda nga kurɲoo buu, a sonbu, a hay, zama hayyan kuuboo n'a dii.

²⁰ Kaŋ a ga baa ka buu, woyey kaŋ goo jeroo ga nee a se: «Masi hunbur, iz'aru no n'n'a hay.» Amma a mana tuuru, a mana kula.

²¹ Woyoo na zankaa maapoo daŋ Ikaɓod (maanaa «man daržaa?»), a nee: «Daržaa hun Izirayel ra.» A na woo har, zama Irkoy sundukoo zandi, nga nzuraa nda nga kurɲoo buu.

²² A nee: «Daržaa hun Izirayel ra, zama Abadantaa sundukoo zandi.»

5

Irkoy sundukoo koy Filisti borey do

¹ Filisti borey na Irkoy sundukoo zaa Eben-Ezer koyraa ra k'a koy nda a Ašdod koyraa ra.

² Filisti borey na Irkoy sundukoo zaa, i n'a ka koy tooroo kaŋ se i ga nee Dagoŋ, hugoo ra, i n'a jisi Dagoŋ jere.

³ Subaa ra, Ašdod borey biya ka tun, nga ne, Dagoŋ kaŋ laboo ra nga ndumoo ga Abadantaa sundukoo jine. I na Dagoŋ dii k'a daŋ nga dogoo ra.

⁴ Subaa ra, i biya ka tun, nga ne, Dagoŋ kaŋ nga ndumoo ga laboo ra Abadantaa sundukoo jine. Dagoŋ boŋoo nda kabe hinkaa ga fura, i hun a ga, i goo hugoo jindoo ra, haya kul mana cindi a ra kala kunturoo.

⁵ Woo se Dagoŋ sargari juwalkey nda borey kul kaŋ ga huru Dagoŋ hugoo ra Ašdod si hugoo jindoo taama hala hõ.

⁶ Woo banda ga, Abadantaa kaboo hanse ka goy goy Ašdod borey ga, a n'i torro. A na Ašdod nda nga laamaa kar nda futtayan.

⁷ Kaŋ Ašdod borey dii kaŋ takaa woo no, i nee: «Izirayel Koyoo sundukoo si cindi ir do, zama a goo ma goy goy ir ga, ir nda Dagoŋ ir koyoo.»

⁸ Ašdod borey donto ka ciya Filisti borey boŋkoyney kul se k'i marga ngi jere. Filisti borey boŋkoyney nee: «Macin no ir g'a tee Izirayel Koyoo sundukoo se?» I nee: «Izirayel Koyoo sundukoo ma koy Gat.» I na Izirayel Koyoo sundukoo ka koy no din.

⁹ Waatoo kaŋ i n'a bere no din ka ben, Abadantaa kaboo na goy goy koyraa ga, lakkaltunay beeri tee, a na koyraa borey kar, za ikaccaa hala ibeeroo. Futta fatta i ga.

¹⁰ Woo ga, i na Irkoy sundukoo sanba Ekroŋ. Waatoo kaŋ Irkoy sundukoo huru Ekroŋ, Ekroŋ borey kaati ka nee: «I kate ir do Izirayel Koyoo sundukoo k'ir wii, ir nda ir jamaa.»

¹¹ I donto ka ciya ka Filisti borey boŋkoyney kul se k'i marga. I nee: «Wa Izirayel Koyoo sundukoo ka hun ne. A ma willi nga nongoo ra, a masi kaa k'ir wii, ir nda ir jamaa.» Zama koyraa kul ra buuyan lakkaltunay tee, Irkoy kaboo hanse ka goy goy i ga.

¹² Borey kaŋ mana buu, futta fatta i ga, koyraa kaatiroo žigi hala beenaa ra.

6

Filisti borey na Abadantaa sundukoo willi Izirayel

¹ Abadantaa sundukoo na handu iyee tee Filisti borey gandaa ra.

² Woo banda ga, Filisti borey na sargari juwalkey nda gunandikey cee, i nee: «Macin no ir ga hima k'a tee Abadantaa sundukoo se? Wa takaa har ir se kaŋ nda ir g'a sanba nga dogoo ra.»

³ I nee: «Nda war ga Irkoy sundukoo yeeti Izirayel, war mas'a yeeti kabe koonu, war ga hima ka toojne sargari kaa a ga, woo ra war ga duu baani, de war ga bay haya kan se Irkoy kaboo si hibi ir ga.»

⁴ Filisti borey nee: «Toojne sargari dumi foo no ir ga hima k'a kaa a se?» Gunandikey nee: «Wura futta guu, nda wura nceñ guu no war ga hima k'i kaa, ka sawa nda Filisti borey bonkoyney hinnaa, zama bone follokaa ka zunbu war kul nda war bonkoyney bonj.

⁵ Wa war futtawey nda nceñey kan ga war gandaa hasara assuura tee, war ma Izirayel Koyoo beerandi, a ga hin ka tee a ma kaa war se hottaa ra, war, nda war koyey, nda war gandaa.

⁶ Macin se war ga war biney šendandi sanda takaa kan nda Misira nda Firawuuna na ngi biney šendandi? Waatoo kan Irkoy goy goy i ga, i mana Izirayel borey nanj i ma koy wala? Nda cimi i koy.

⁷ Sohō wa torka taji ful tee, war ma haw hinka kan ga naanandi zaa kanyan ga tinay-zaa-bundu mana bay ka huru. War ma hawey danj torkaa ga, war ma haw-izey kan goo i bande ka koy hugey.

⁸ War ma Abadantaa sundukoo zaa k'a danj torkaa ga, war ma wura jinawey kan war g'i kaa toojne sargari danj bata ra jeroo ga, woo banda ga, war m'a sanba k'a nanj a ma koy.

⁹ Woo ra war ga kaa ka dii, nda a žigi ka koy nda nga hirroo fondaa, Bet-Šemeš koyraa here, Abadantaa no ka kate ir ga bone beeroo woo. Nda man'ti woo, ir ga bay kan man'ti nga kaboo k'ir kar, haya no kan nka tun de ka tee ir ga.»

¹⁰ Borey n'a tee nda takaa din da. I na haw hinka kan ga naanandi dii k'i danj torka ga ka ngi izey daabu hugey do.

¹¹ I na Abadantaa sundukoo danj torkaa ga nda bataa kan ra wura nceñey, nda ngi futta assuuracyoo goo.

¹² Hawey šerre tuy Bet-Šemeš fondaa ra, i na fondo follokaa dii i ga booro, i mana šiiri kabe henna here wala kabe waawa here. Filisti borey bonkoyney hanga ey hala Bet-Šemeš hirroo ga.

¹³ Bet-Šemeš borey goo ma alkama hegay gooroo ra kanj i na ngi bonjey jer, i dii sundukoo, nga diiyanoo tee i se jaali.

¹⁴ Torkaa too Žozuwe, Bet-Šemeš boraa faaroo ra, a kay. Tondi beeri foo goo no din. I na torkaa bundey kayri-kayri ka hawey kaa sargari kukurante Abadantaa se.

¹⁵ Lewi borey na Abadantaa sundukoo zumandi, nda bataa kanj goo a bande kanj ra wura jinawey goo, i n'i jisi tondi beeroo bonj. Hanoo din, Bet-Šemeš borey na sargari kukuranteyan nda sargariyanj kaa Abadantaa se.

¹⁶ Kanj Filisti borey bonkoyni guwaa dii woo, i willi Ekronj zaaroo din da.

¹⁷ Futtawey kanj Filisti borey n'i tee nda wura k'i kaa toojne sargari Abadantaa se takaa ne: i na affoo kaa Ašdod koyraa se, affoo Gaaza koyraa se, affoo Aškelonj koyraa se, affoo Gat koyraa se, affoo Ekronj koyraa se.

¹⁸ I na nceñyanj mo noo Filisti borey koyra foo kul maapoo ga, koyrawey man'ti kala bonkoyni guwaa wane, za koyraa kanj goo nda cete hala koyra kanboo kanj sii nda cete hala tondi beeroo kanj bonj i na Abadantaa sundukoo jisi. Tondi no kanj goo no hala hō Žozuwe faaroo ra Bet-Šemeš.

¹⁹ Abadantaa na Bet-Šemeš borey kar, zama i na Abadantaa sundukoo gundoo guna. A na aru woyye (70) kar jamaa boro zenber woyguwaa (50.000) ra. Jamaa na beray gorandi, zama Abadantaa na bone beeri k'i kar.

²⁰ Bet-Šemeš borey nee: «May no ma hin ka kay Abadantaa, Koy henanantaa woo jine? Ir ma sundukoo kaa ne ra ka koy nda man ra?»

²¹ I na dontokawyaŋ sanba Kiryat-Yarim borey do ka nee i se: «Filisti borey yee ka kate Abadantaa sundukoo, wa zunbu k'a ka žigi war do.»

7

¹ Kiryat-Yarim koyraa arey kaa, i na Abadantaa sundukoo žigandi ka koy. I n'a ka koy Abinadab hugoo ra hondoo boŋ, i na nga iz'aroo Eleyazar dan jere ga Abadantaa sundukoo lakkalyanoo se.

Izirayel borey yee kate Irkoy ga

² Waati kuku teendi, jiiri waranka (20) za waatoo kaŋ Abadantaa sundukoo goo Kiryat-Yarim. Izirayel kul ga hēe Abadantaa bande.

³ Samiyel nee Izirayel hugoo kul se: «Nda war binoo kul nda war yee kate Abadantaa ga, wa koy waaney nda Astarteyaŋ kaa war game. Wa kayandi ka Abadantaa gana, nga hinne, a ga war kaa Filisti borey kabey ra.»

⁴ Izirayel borey fay nda Balyaŋ nda Astarteyaŋ, i na Abadantaa hinne gana.

⁵ Samiyel nee: «Wa Izirayel kul marga Mispa koyraa ra, ay ga Abadantaa ŋaaray war se.»

⁶ I marga Mispa, i na hari gur k'a doori Abadantaa jine. I meehaw hanoo din. No din ra i nee: «Ir na zunubu tee Abadantaa ga.» Samiyel tee alkaali Izirayel borey se Mispa.

Izirayel borey hin Filisti borey

⁷ Filisti borey maa kaŋ Izirayel borey marga Mispa koyraa ra, Filisti borey boŋkoyney žigi ka koy Izirayel gande. Izirayel borey maar'a, i hunbur Filisti borey.

⁸ Izirayel borey nee Samiyel se: «Masi fay nda ka kaati ka Abadantaa, ir Koyoo cee ir se hala a m'ir hallasi Filisti borey kabey ra.»

⁹ Samiyel na feeji-ize dii kaŋ ga nan, a na nga kul kaa sargari kukurante Abadantaa se. A kaati ka Abadantaa cee Izirayel maaganda, Abadantaa n'a zaabi.

¹⁰ Waatoo kaŋ Samiyel goo ma sargari kukuranta kaa, Filisti borey man ka kaa ka Izirayel wongu. Hanoo din, Abadantaa na jinjin beeri hēenandi beene Filisti borey ga, i zalba. Izirayel n'i kar.

¹¹ Izirayel arey fatta Mispa, i na Filisti borey gaaray k'i kar hala Bet-Kar se ganda.

¹² Samiyel na tondi zaa k'a jisi Mispa nda Šen* gamoo ra, a na tondoo maanoo dan Eben-Ezer (maanaa «faabayan tondoo»). A nee: «Ka kaa ka too hala ne Abadantaa k'ir faaba.»

¹³ Takaa woo nda Filisti borey kayna, i mana yee ka kaa Izirayel laboo ga. Abadantaa kaboo na Filisti borey torro Samiyel waatoo kul ra.

¹⁴ Koyrawey kaŋ Filisti borey n'i taa Izirayel kone yee Izirayel ga, za Ekron hala Gat, ngi nda ngi hawsawey, Izirayel n'i kaa Filisti borey kabey ra. Alaafiya huru Izirayel nda Amor borey game.

¹⁵ Samiyel tee alkaali Izirayel nga hunaroo kul ra.

¹⁶ Jiiri ka kaa jiiri, a ga koy windi Betel, nda Gilgal, nda Mispa. Nga ti Izirayel alkaaloo nongey wey kul ra.

¹⁷ Woo banda ga, a ga yee kate Rama kaŋ ra nga hugoo goo. No din mo ra nga no ma Izirayel ciiti. No din ra a na sargari tonadoo cin Abadantaa se.

8

Izirayel borey na kokoy wiri

¹ Waatoo kaŋ Samiyel žen, a na nga iz'arey dan i ma tee alkaali Izirayel se.

* 7:12 7.12 Šen maanaa ti «hipoo».

² Nga ize jinaa maapoo ti Žowel, ihinkantoo maapoo ti Abiya. Alkaaliyaŋ no Ber-Šeba.

³ Samiyel iz'arey mana tee Samiyel. I ga baa haya, i ga sufuray taa, i ga ciiti šiirandi.

⁴ Izirayel boro beerey na cere marga, i koy Samiyel do Rama.

⁵ I nee a se: «Nga ne, ni žen, ni izey mana tee ni, sohō kokoy gorandi ir boŋ kaŋ ma tee ir alkaaloo sanda gandawey kul takaa.»

⁶ A mana kan Samiyel se kaŋ i nee: «Ir noo kokoy kaŋ ma tee ir alkaaloo.» Samiyel na Abadantaa ŋaaray.

⁷ Abadantaa nee Samiyel se: «Haya kul kaŋ jamaa n'a har ma ne, m'a tee. Man'ti ni no i wanji ni, agay no i wanji agay. I si baa ya tee kokoy ŋi boŋ.

⁸ Sanda takaa kaŋ i n'a tee za hanoo kaŋ ay n'i fattandi Misira hala hō, k'ay fur ka koy koy tanayaŋ gana, takaa din da no i g'a tee ni mo se.

⁹ Sohō, haŋajer i se, amma haŋa žiibey kaa kaaray, m'i bayrandi alhakoo kaŋ kokoyoo kaŋ ga kaa k'i laama g'a may i ga.»

Alhakoo kaŋ kokoyoo g'a may Izirayel borey ga

¹⁰ Samiyel na Abadantaa šenney kul har jamaa se kaŋ ga kokoy ceeci a ga.

¹¹ A nee: «Kokoyoo kaŋ ga war laama alhakey ne: a ga war iz'arey dii k'i dan wongu bari torkawey nda baryey goyey ra. I ga zuru nga kabe torkaa jine k'a gongu.

¹² A g'i tee wongu-ize zenber (1.000) se jineboro nda wongu-ize woyguu (50) se jineboro, a g'i dan i ma nga faarey beeri, i ma nga hegaa tee, i ma nga wongu jinayyaŋ nda torcka jinayyaŋ hanse a se.

¹³ A ga war ize woyey dii k'i tee turaari hansekawyaŋ, nda hinakawyaŋ, nda takula hansekawyaŋ.

¹⁴ A ga war faari hennawey, nda war alaneb faarey, nda war zaytupaŋey taa, a g'i noo nga hinoo goykey se.

¹⁵ A ga war dumari-izey nda war alaneb faarey zamna woy kul affoo taa k'a noo nga goykaw maaney nda nga hinoo goykey se.

¹⁶ A ga war baŋney, nda war koŋney, nda arusooga henney, nda war farkey dii k'i ka nga goyey tee.

¹⁷ A ga war alman buunaa zamna woy kul affoo taa. Woo ga, war ga tee nga baŋney.

¹⁸ Hanoo din, war ga kaati kokoyoo kaŋ war g'a suuba maaganda, amma hanoo din, Abadantaa si tuuru war se.»

¹⁹ Jamaa wanji ka haŋajer Samiyel se. I nee: «Kalaa, ir si kula, ir si baa kala kokoy ma goro ir boŋ.

²⁰ Woo ra ir mo ga tee sanda gandawey kul takaa. Ir kokoyoo ga tee ir alkaaloo, a ga huru ir wongu-izey jine, a g'ir wongey juwal.»

²¹ Samiyel na haŋajer jamaa šenney kul se, a na šenney ka too Abadantaa jine.

²² Abadantaa nee Samiyel se: «Haŋajer i se, kokoy gorandi i ga.» Samiyel nee Izirayel borey se: «Boro foo kul ma willi ka koy nga koyraa ra.»

9

Sawul koy nga baaba farka woyey kaŋ dere ceeci

¹ Benžameŋ boro foo goo no, maapoo ti Kiš. Wongaari no kaŋ goo nda maa. Baaboo maapoo ti Abiyel, Abiyel baaba maapoo ti Seror, Seror baaba maapoo ti Bekorat, Bekorat baaba maapoo ti Afiya, Benžameŋ boro ize no.

² Kiš goo nda iz'aru kaŋ maapoo ti Sawul. Sooga no, a ga boori. Boro sii Izirayel borey ra kaŋ ga boori nda a. A kay nda jamaa kul, borey si kay a se kala jesey ga.

³ Kiš, Sawul baaba farka woyey dere. Kiš nee nga iz'aroo Sawul se: «Ma sooga goykey affoo zaa ni bande ka koy farkey ceeci.»

⁴ A na Efrayim tondi hondey dunbu ka bisa ka Šališa gandaa dunbu ka bisa bila a ma duu ey. I na Šalim gandaa dunbu ka bisa, amma i sii no. I na Benžamenj gandaa dunbu ka bisa bila nda i ma duu ey.

⁵ Waatoo kaŋ i too Suf gandaa ra, Sawul nee nga goykaa kaŋ goo a bande se: «Kaa, ir ma yee, ay baaba masi koy dirna farkey k'ir alhuzunoo zaa.»

⁶ Goykaa nee: «Guna, koyraa woo, Irkoy boro foo goo a ra, borey g'a beerandi. Haya kul kaŋ a n'a har ga tee. Ir ma koy a do sohō da, a ga hin ka tee a ma fondaa har ir se kaŋ ir ga hima k'a zaa.»

⁷ Sawul nee nga goykaa se: «Aywa, nda ir koy a do, macin no ir ga koy nda a aroo se? Naayan sii ir foolawey ra, haya kul sii ir kone kaŋ ir g'a noo Irkoy boraa se. Macin bara ir kone?»

⁸ Goykaa na Sawul zaabi koyne ka nee: «Ay goo nda nzorfu kaaray tamma zamna zamna taacaa affoo. Ay g'a noo Irkoy boraa se, a g'ir fondaa har ir se.»

⁹ Cee jinaa, Izirayel ra, boro kaŋ ga koy Irkoy ceeci a ma haya cebe nga se, boraa mma nee: «Ir ma koy gunandikaa do.» Zama boraa kaŋ se i ga nee annabi hō, nga se waatoo din i ga nee gunandikaw.

¹⁰ Sawul nee nga goykaa se: «Ni šennoo boori! Kaa ir ma koy.» I koy koyraa kaŋ ra Irkoy boraa goo.

¹¹ Kaŋ i ga žigi ka koy koyraa ra, i dii woysogoyan kaŋ ga fatta ka koy hari gur, i nee i se: «Ne no gunandikaa goo wala?»

¹² I nee: «Ayyo, ne da ra a goo, a goo ni jine. Amma sohō cahā, hō a kaa koyraa ra, zama jamaa ga sargari kaa hodaddaa boŋ hō.

¹³ Waati kaŋ war huru koyraa ra, war g'a gar za a mana žigi hodaddaa boŋ hala nga ka sargaroo ŋaa, nga nda jamaa. Jamaa si ŋaa kala waati kaŋ a kaa, zama a mma albarka gaara sargaroo ga. Woo banda ga, borey kaŋ a n'i cee ga ŋaa. Wa žigi ka koy waatoo woo ra, war g'a gar sohō da.»

Sawul nda Samiyel dii cere

¹⁴ Sawul nda nga hangasinoo nka too kate koyraa gamoo ra, kaŋ Samiyel ne ka fatta ka žigi hodaddaa boŋ, i na cere kubay.

¹⁵ Woo gar, zaari foo za Sawul mana kaa, Abadantaa na Samiyel alhabarandi ka nee:

¹⁶ «Suba dimmaa woo da ga, ay ga Benžamenj gandaa boro sanba ni do, ma jii k'a yon hala a ma tee boŋkoyni Izirayel, ay jamaa se. A g'ay jamaa hallasi Filisti borey kabey ra. Zama ay dii ay jamaa hayaa kaŋ ra i goo, ngi kaatiroo too kate hala ay do.»

¹⁷ Samiyel dii Sawul, Abadantaa nee a se: «Boraa ne kaŋ ay n'a har ma ne. Nga no m'ay jamaa laama.»

¹⁸ Koyraa mijoo jeroo ga, Sawul man Samiyel ka nee: «Ay g'a wiri ni ga, gunandikaa hugoo silbay ya ne.»

¹⁹ Samiyel na zaabi ka nee: «Agay ti gunandikaa. Žigi ka koy ay bande hodaddaa boŋ. War ga ŋaa ay bande hō. Ay ga ni sallama suba subbaahi, ay ga ni noo hayaa kaŋ ga ni šugulla alhabaroo.

²⁰ Masi alhuzun nda farka woyey kaŋ dere ma ne jirbi hinza hō. I duwandi. May no ma duu Izirayel haya beerey kul? Man'ti ni nda ni baaba hugoo kul wane nda ey wala?»

²¹ Sawul zaabi ka nee: «Ya na hun kala Benžamenj alkabiilaa, ir alkabiilaa ti Izirayel alkabiilawey kul ikaccaa. Ir hugoo mo man'ti kala Benžamenj hugey kul ikaccaa. Adiši macin se n'ga šennoo woo har ya ne?»

²² Samiyel na Sawul dii, nga nda nga goykaa k'i dan ŋaadogoo nongoo ra k'i gorandi hoyandikey kaŋ ciyandi jine kaŋyan ti boro waranza (30) cine.

²³ Samiyel nee hinakaa se: «Kate sargaroo hamoo nongoo kaŋ ay nee ma ne kaŋ m'a kaa jere ga.»

²⁴ Hinakaa na hamoo cewoo zaa, nga nda hayey kaŋ ga denji a ga, a n'i gorandi Sawul jine. Samiyel nee: «Hayaa ne kaŋ jisandi, zaa ka ŋaa, zama woo no i n'a jisi ma ne zaaroo woo se kaŋ ra ay nee: <Ay na jamaa hoyandi.>» Sawul ŋaa Samiyel bande hanoo din.

²⁵ I zunbu ka hun hodaddaa boŋ ka koy koyraa ra, Samiyel ŋelaŋ Sawul bande sooraa batumaa ra.

Samiyel na Sawul yon k'a tee kokoy Izirayel se

²⁶ Subaa ra, i biya ka tun. Za alfazar, Samiyel ciya Sawul se kaŋ goo sooraa batumaa ra, a nee a se: «Tun, ay ga ni dum.» Sawul tun, nga nda Samiyel, ngi boro hinkaa kul fatta ka koy taray.

²⁷ Waatoo kaŋ i zunbu ka too koyraa boŋ faa ga, Samiyel nee Sawul se: «Nee ni goykaa se a ma koy ir jine.» A koy i jine. Samiyel nee Sawul se: «Batu, ay ga Irkoy ŋennoo har ma ne.»

10

Samiyel na tammaasa hinza cebe Sawul se

¹ Samiyel na zollo zaa kaŋ ra jii goo, a na jiyoo doori Sawul boŋoo boŋ. A n'a summu, a nee: «Abadantaa nka ni yon hala ma tee nga jamaa se boŋkoyni.

² Hõ, nda ni hun ay do, n'ga aru hinka gar Rašel saaraa jere, Benžameŋ hirroo ga Selsa. I ga nee ma ne: <Farka woyey kaŋ ni koy i ceeci duwandi.> Sohõ ni baaba na farkey ŋennoo naŋ, amma war nda a ga alhuzun, a nee kaŋ taka foo no nga g'a tee ka duu nga izoo.»

³ N'ga hun no din ka koy too Tabor tuuriŋaa beeroo do, no din ra n'ga aru hinza gar kaŋ ga žigi ka koy Irkoy do Betel, affoo hancin-ize hinza goo a kone, takula tafay hinza goo affaa kone, affaa alaneb hari mooro hunbar goo a kone.

⁴ I ga ni foo ka ni noo takula hinka. M'i taa kabey ra.

⁵ Woo banda ga, n'ga too Gibeya-Elohim kaŋ ra Filisti borey soojey gorodoo goo kaŋ ga juwal. Waati kaŋ n'ga huru koyraa ra no din, n'ga annabi jama kubay kaŋ ga hun hodaddaa boŋ sargari kaadogoo ra, i ga annabitaray tee*, de kuntiji, nda dunduŋ, nda laati, nda kurbu ga karandi i jine.

⁶ Abadantaa Hundoo ga zunbu ni ga, n'ga annabitaray tee i bande, n'ga bere ka tee boro tana.

⁷ Waati kaŋ tammaasawey wey bangay ni ga, hayaa tee kaŋ huru ni boŋoo ra, zama Abadantaa goo ni bande.

⁸ Woo banda ga, n'ga zunbu ka koy ay jine Gilgal. Nga ne, agay da ga zunbu ka kaa ni do ka sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa. N'ga batu jirbi iyye hala waati kaŋ ay too kate ni do ka ni bayrandi hayaa kaŋ n'ga hima k'a tee.

⁹ Za Sawul na banda bere ka hun Samiyel do, Irkoy na binoo barmay, tammaasawey wey kul bangay zaari follokaa ra.

¹⁰ Waatoo kaŋ i too no din Gibeya, annabi jama n'a kubay. Irkoy Hundoo zunbu a ga, a na annabitaray tee i game.

¹¹ Borey kul kaŋ g'a bay ga dii kaŋ a ga annabitaray tee annabey bande. Borey ga nee cere se: «Macin ka duu Kiš izoo? Sawul mo goo annabey ra wala?»

¹² Boro foo kaŋ goo no din nee: «May ti annabey wey baaba?» Woo ra yaasaa fatta kaŋ ga nee: «Sawul mo goo annabey ra wala?»

* **10:5 10.5** Ka annabitaray tee ne ra man'ti ka haya hinne har kaŋ ga kaa ka tee, amma annabey yafarhã, nda ngi gaaney, nda takawey kul kaŋ i g'i tee goo a ra.

¹³ Waatoo kaŋ a na annabitaray tee ka ben, a koy hodaddaa boŋ sargari kaadogoo ra.

¹⁴ Sawul baaba armaa nee Sawul nda nga goykaa se: «Man ra war koy?» Sawul nee: «Ir nka ka koy farka woyey ceeci, amma kaŋ ir dii kaŋ i dere, ir koy Samiyel do.»

¹⁵ Baaboo armaa nee: «Hayaa har ya ne kaŋ Samiyel n'a har war se.»

¹⁶ Sawul nee nga baaba armaa se: «A n'ir bayrandi kaaray kaŋ farkey duwandi.» Amma a mana haya kul har nga baaba armaa se kokoytaraa kaŋ Samiyel n'a har ra.

Sawul tee kokoy Izirayel se

¹⁷ Samiyel na jamaa marga Abadantaa jine Mispa koyraa ra.

¹⁸ A nee Izirayel borey se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: «Agay ka Izirayel žigandi ka hun Misira. Ay na war kaa Misira nda gandawey kul kaŋ ga war šiita kabey ra.

¹⁹ Agay ti war Koyoo kaŋ na war hallasi bonawey kul ra nda gurzugawey kul ra, amma hō war wanji ay ga, zama war nee kaŋ ya kokoy gorandi war boŋ. Sohō wa kay Abadantaa jine alkabiila nda alkabiila, hugu nda hugu.»

²⁰ Samiyel na Izirayel alkabiilawey kul manandi affoo-foo, alkurraa kaŋ Benžamen alkabiilaa ga.

²¹ A na Benžamen alkabiilaa manandi affoo-foo, dumi ka kaa dumi, alkurraa kaŋ Matiri dumoo ga. Sawul, Kiš iz'aroo ga alkurraa kaŋ. I n'a ceeci, amma i mana duu a.

²² I na Abadantaa ibaayoo ceeci koyne ka nee: «Aroo goo ne wala?» Abadantaa nee: «A goo ne, a goo ma tugu jinawey game.»

²³ I zuru ka koy a kaataray no din, a kaa ka kay jamaa jine. A kay nda jamaa kul, borey si kay a se kala jesej ga.

²⁴ Samiyel nee jamaa kul se: «War ga dii bora kaŋ Irkoy n'a suuba? Nga cine sii jamaa kul ra.» Jamaa kul kaati ka nee: «Kokoyoo kaboo ma gay a ra!»

²⁵ Samiyel na alhakoo har kaŋ kokoytaraa g'a may jamaa ga k'a hantum citaabu ra k'a jisi Abadantaa jine. Woo banda ga, Samiyel na jamaa sallama, affoo kul koy nga hugoo do.

²⁶ Sawul mo koy nga hugoo do Gibeya. Aru wongaariyaŋ kaŋ Irkoy tuku biney ga n'a dum.

²⁷ Amma boro laalayaŋ nee: «Macin, woo no m'ir hallasi!» I n'a kaynandi, i man'a noo beerayhaya kul, amma Sawul mana baffoo har.

11

Sawul hin Amon borey

¹ Nahaš, Amon bora žigi ka koy Yabeš kaŋ goo Galad gandaa ra wanga k'a dan game. Yabeš borey kul nee Nahaš se: «Amaana dan ir game, ir ga yee ni cire.»

² Amma Nahaš, Amon bora nee: «Haya foo ga ay ga amaana dan agay nda war game, ay ga war boro foo kul kabe henna moŋoo looti, a ma tee Izirayel kul se kaynandiyaŋ.»

³ Yabeš boro beerey nee a se: «Ir noo jirbi iyye šarti hala ir ma alhabar teekawyaŋ sanba Izirayel laboo kul ra, nda ir mana duu faabakaw, ir g'ir boŋ noo ma ne.»

⁴ Alhabar teekey too kate Gibeya, Sawul koyraa ra, i na šenney din ka too jamaa jine, jamaa kul na jinde jer ka hēe.

⁵ Woo gar Sawul hun faarey ra, nga nda hawey kaŋ nda a ga beeri. Sawul nee: «Macin ka tee kaŋ se jamaa ga hēe?» I na Yabeš borey šenney har a se.

⁶ Waatoo kaŋ Sawul maa šenney wey, Irkoy Hundoo zunbu a ga, a hanse ka futu.

⁷ A na haw hinka dii k'i dunbu-dunbu, k'i noo dontokawyan se i m'i noo Izirayel laboo kul se ka nee: «Boro kul kanj mana koy wongu Sawul nda Samiyel bande, nga hawey ga tee takaa woo da.» Abadantaa na hunburay beeri zumandi jamaa ga, i fatta ka tee sanda boro folloku.

⁸ Sawul n'i kabu Bezek. Izirayel borey man'ti kala boro zenber zangu hinza (300.000), Žuda borey ti boro zenber waranza (30.000).

⁹ I nee dontokey kanj kaa se: «Wa koy šenney wey har borey se kanj goo Yabeš kanj goo Galad ra ka nee: «Suba war ga duu hallasiyan waati kanj waynaa sintin ka koron.» Dontokey koy alhabaroo woo har Yabeš borey se, i jaali.

¹⁰ Yabeš borey nee: «Suba ir ga ir boŋ noo war se, war ma haya tee ir se kanj kan war se.»

¹¹ Subaa ra, Sawul na jamaa zamna zamna hinza. I huru Amonj borey kaloo gamoo ra za moo mana boo, i n'i kar hala zaarikayaa ra. Borey kanj mana buu say-say, boro hinka sii no kanj cindi cere bande.

¹² Jamaa nee Samiyel se: «Man borey kanj nee: «Adiši Sawul no ma tee ir se kokoy wala?» Wa kate nda ey ir m'i wii.»

¹³ Amma Sawul nee: «Boro kul si wiiyandi hō, zama hō Abadantaa nka Izirayel noo hallasiyan.»

¹⁴ Samiyel nee jamaa se: «Wa kaa, ir ma koy Gilgal ka kokoytaraa tabatandi no din.»

¹⁵ Jamaa kul koy Gilgal. No din ra i na Sawul tee kokoy Abadantaa jine Gilgal. I na alaafiya teendi sargariyanj kaa Abadantaa jine. Sawul nda Izirayel borey kul hanse ka jaali.

12

Samiyel šelanj Izirayel borey se

¹ Samiyel nee Izirayel kul se: «Ay na hanjajer hayaa kul kanj war n'a har se, ay na kokoy gorandi war boŋ.

² Sohō kokoyoo ne kanj ga dira war jine. Agay, ay žen, ay hinbirey kaaray. Nga ne, ay iz'arey goo war bande. Agay, ay dira war bande za ay zankataraa ga hala hō.

³ Agay ne, wa seedetaray tee ay ga Abadantaa jine nda boraa kanj yonandi jine. May ga ay na haw kom? May ga ay na farka kom? May no ay n'a zanba? May no ay n'a kankam? May no ay na sufuray taa a kone ka moo daabu nga takaa ga? W'a har ya ne, ay ga war bana.»

⁴ I nee: «Man'ir zanba, man'ir kankam, mana yadda ka haya taa boro kul kone.»

⁵ A nee i se koyne: «Abadantaa ga seede war se, boraa kanj yonandi ga seede hō kanj war mana haya kul dii ay kaboo ra.» I nee: «Boraa ga seede.»

⁶ Woo ga, Samiyel nee jamaa se: «Abadantaa ka Musa nda Haruna danj nga goyoo ra, de mo nga ka war baabey žigandi ka hun Misira gandaa ra.

⁷ Sohō wa tun ka kay, ciiti ga huru ir game Abadantaa jine, ay ga war cee ciiti ra kanj ay n'a danj agay nda war game Abadantaa jine. Ay ga war lakkaley zumandi hayey beerey kul ga kanj Abadantaa n'i tee war baabey se.

⁸ Waatoo kanj Yakuba kaa Misira, war baabey kaati ka Abadantaa cee, Abadantaa na Musa nda Haruna sanba kanj na war baabey fattandi Misira k'i gorandi nongoo woo ra.

⁹ Amma i dirpa Abadantaa, ngi Koyoo. A n'i kanjandi Sisera, Hasor wongu-izey jineboraa, nda Filisti borey, nda Mowab kokoyoo kabey ra kanj n'i wongu.

¹⁰ I kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Ir na zunubu tee, ir na Abadantaa nanj, ir na Balyanj nda Astarteyanj gana, sohō ir kaa ir iberey kabey ra, ir ga ni gana.»

¹¹ Abadantaa na Yerub-Bal* sanba, nga banda ga, Bedaŋ, nda Žefte, nda Samiyel. A na war kaa iberey kaŋ ga war kuubi ka bere kabey ra. A na war gorandi alaafiya ra.

¹² Woo banda ga, kaŋ war dii Nahaš, Amon borey kokoyoo ga kaa war ga ka war tangam, war nee ya ne: «Woo si tee ir se, ir si baa kala kokoy ma goro ir boŋ.» Ka gar Abadantaa, war Koyoo ti war kokoyoo.

¹³ Sohō kokoyoo ne kaŋ war n'a suuba, woo kaŋ war n'a wiri, Abadantaa na kokoy gorandi war boŋ.

¹⁴ Nda war ga hunbur Abadantaa, nda war g'a gana, nda war ga haŋajer a se, nda war si ture Abadantaa meešenney ga, woo ra war ga hanga Abadantaa, war Koyoo, war nda kokoyoo kaŋ ga war laama.

¹⁵ Amma nda war si haŋajer Abadantaa se, nda war ga ture Abadantaa meešenney ga, Abadantaa kaboo ga almasiiba sanba war ga sanda takaa kaŋ nda a na war baabey wongu.

¹⁶ Aywa, wa tun ka kay, war ma haya beeroo woo guna kaŋ Abadantaa g'a tee war moŋey cire.

¹⁷ Man'ti alkamaa hegaa waatoo ra ir goo sohō da wala? Ay ga Abadantaa cee, a ga jinjinyan hēenandi, a ga ncirŋi kaŋandi. Woo ra war ga dii kaŋ war na goy futu laala tee Abadantaa moŋey cire ka kokoy ceeci.»

¹⁸ Samiyel na Abadantaa cee, hanoo din Abadantaa na jinjinyan hēenandi, a na ncirŋi kaŋandi. Jamaa kul hanse ka hunbur Abadantaa nda Samiyel.

¹⁹ Jamaa kul nee Samiyel se: «Abadantaa, ni Koyoo ŋaaray ir kaŋ ti ni tamey se hala ir masi buu, zama ir tonton ir zunubey ga ka kokoy wiri.»

²⁰ Samiyel nee jamaa se: «War masi hunbur, war na haya laalaa woo kul tee, amma war masi mooru Abadantaa ga, war ma Abadantaa gana nda war binoo kul.

²¹ War masi mooru a ga ka koy hanga haya yaadayan bande kaŋ si haya hanse war se, i si war feeri, zama i man'ti kala yaada.

²² Abadantaa si nga jamaa naŋ nga maa beeroo maaganda se, Abadantaa nka kayandi nga ma war tee nga jamaa.

²³ Abada ay si zunuboo woo tee Abadantaa do kaŋ ti ka fay nda ka Irkoy ŋaaray war se. Ay ga war cawandi fondaa kaŋ ga boori a ga šerre.

²⁴ Hayaa hinne kaŋ no ti war ma hunbur Abadantaa, w'a gana nda cimi nda war binoo kul, wa hongu haya beerey kaŋ a n'i tee war se.

²⁵ Amma nda war na goy futu tee, war ga tuusandi, war nda war kokoyoo.»

13

Sawul na Irkoy hoo

¹ Sawul goo nda jiiri [waranza (30)] waatoo kaŋ a ga tee kokoy. A na Izirayel laama jiiri [woytaaci (40) cindi] hinka.

² Sawul na aru zenber hinza (3.000) suuba Izirayel ra. Zenber hinka (2.000) goo a bande Mikmas koyraa nda Betel koyraa tondi hondey ra. Boro zenber foo (1.000) goo Žonatan bande Gibeya, Benžamen gandaa ra. A na jamaa cindoo sallama, boro foo kul ma koy nga hugoo do.

³ Žonatan na Filisti borey soojey gorodogoo kar kaŋ goo Geba, Filisti borey maar'a. Sawul na hilli hēenandi gandaa kul ra ka nee: «Eberewey* ma maa.»

⁴ Izirayel kul maa kaŋ i ga nee: «Sawul na Filisti borey soojey gorodogoo kar, woo se Filisti borey dukur Izirayel ga.» Jamaa marga ka hanga Sawul bande Gilgal.

* 12:11 12.11 Yerub-Bal da se i ga nee Žedewoŋ, Alkaaley 6.32ra. * 13:3 13.3 Eberewey ti Izirayel borey.

⁵ Filisti borey marga ka Izirayel wongu: bari torcka zenber waranza (30.000)[†], nda boro zenber iddu (6.000) kaŋ goyoo ti ka huga nda baryey, nda wongu-ize jama sanda teekoo mijoo labutaasoo. I žigi ka koy ngi kaloo gorandi Mikmas Bet-Aben se waynahunay.

⁶ Izirayel borey dii kaŋ ngi goo farratay ra, jamaa hanse ka kankam. I tugu tondi guusuyan, nda karjinaayan, nda tondiyan, nda folguyan, nda dayyan ra.

⁷ Ebere fooyan mo na Žurden isaa den ka koy Gad nda Galad gandawey ra ka tugu. Woo gar kaŋ Sawul goo Gilgal, jamaa kul kaŋ goo a bande ga jijiri.

⁸ A na jirbi iyye batu, hala waatoo kaŋ Samiyel n'a kayandi ga. Amma Samiyel mana kaa Gilgal, jamaa say-say k'a nan.

⁹ Sawul nee: «W'ay noo almaney kaŋ ga kaandi sargari kukurantaa nda alaafiya teendi sargarey se.» A na sargari kukurantaa kaa.

¹⁰ A nka benandi ka sargari kukurantaa kaa kaŋ Samiyel too kate. Sawul fatta ka koy a kubay k'a foo.

¹¹ Samiyel nee: «Cin no n'n'a tee?» Sawul nee: «Waatoo kaŋ ay dii kaŋ jamaa goo ma say-say k'ay nan, waatoo too mana kaa, de mo Filisti borey goo ma marga Mikmas,

¹² ay nee ay boŋ se: «Filisti borey ga zunbu ay ga Gilgal, ka gar ya na Abadantaa ŋaaray jina. Woo ga, ay n'ay boŋ gaabi, ay na sargari kukurantaa kaa.»

¹³ Samiyel nee Sawul se: «N'na lakkal jaŋante goy tee, mana yaamaroo dii kaŋ Abadantaa, ni Koyoo n'a noo ma ne. Abadantaa nka baa nga ma ni kokoytaraa tabatandi hala abada Izirayel ra.

¹⁴ Sohō, ni kokoytaraa si gay a ga ben. Abadantaa na aru ceeci nga boŋ se kaŋ nga binoo ga bag'a, a n'a tee boŋkoyni nga jamaa se, zama mana hayaa dii kaŋ Abadantaa na ni yaamar nda a.»

¹⁵ Woo banda ga, Samiyel tun ka hun Gilgal ka koy Gibeya, Benžamen gandaa ra. Sawul na wongu-izey kabu kaŋ goo nga bande, i man'ti kala aru zangu iddu (600) cine.

¹⁶ Sawul, nda nga iz'aroo Žonatan, nda jamaa kaŋ goo a bande cindi Geba, Benžamen gandaa ra. Filisti borey na ngi kaloo gorandi Mikmas koyraa ra.

¹⁷ Wongu-ize futante margari hinza fatta Filisti borey kaloo ra, margari foo na Ofra fondaa zaa Šuwal gandaa here,

¹⁸ margari foo na Bet-Horon fondaa zaa, ikokorantaa na Seboyim gooro hirroo fondaa zaa kaŋ ga koy saajoo here.

¹⁹ Garaasa mana duwandi Izirayel kul ra, zama Filisti borey nee: «Eberewey masi takuba tee, i masi yaaji tee.»

²⁰ Izirayel boro foo kul mma zunbu ka koy Filisti borey do ka nga kuumoo, nda nga beeriguuroo, nda nga daašoo, nda nga cendoo mijey kaanandi.

²¹ Kuumey, nda beeriguurey, nda daašey, nda guuru mee cuutey šerrandi hayoo man'ti kala nzorfu kaaray tamma kaŋ zamnandi ihinza zamna hinkaa.

²² Wongoo hane, takuba nda yaaji mana duwandi jamaa kul kone kaŋ goo Sawul nda Žonatan bande. Sawul nda nga iz'aroo hinne bara nda ey.

²³ Filisti borey wongu-izey jere foo kaa ka goro Mikmas ka bisadogoo dii.

14

Žonatan na Filisti boroyan wongu

[†] 13:5 13.5 «bari torcka zenber waranza (30.000)», hantum fooyan ga nee «bari torcka zenber hinza (3.000)».

¹ Han foo Žonatan, Sawul iz'aroo nee nga arusooga goykaa kan ga nga wongu jinawey zaa se: «Kaa ir ma bisa ka koy nongoo here kan ra Filisti borey wongu-izey ga goro.» Žonatan mana haya kul har nga baaba se.

² Woo gar Sawul goo Gibeya boŋoo ga, grenadŋaŋoo cire kan goo Migron, jamaa kan goo a bande ti aru zangu iddu (600) cine.

³ Ahiya no ma beene kaayi-izoo dan kan sargari juwalkey g'a dan, Ahiya man'ti kala Ahitub ize kan ti Ikabod armaa. Ikabod ti Pinehas iz'aroo, Eli kan ti Abadantaa sargari juwalkaa Silo koyraa ra haamaa no. Jamaa mana bay wala Žonatan koy.

⁴ Bisadogey kan nda Žonatan ga ceeci ka bisa ka koy Filisti borey wongu-izey gorodogoo tangam, tondi kuku goo caraw foo ga, affoo goo affaa ga. Affoo maapoo ti Boses, affaa maapoo ti Sene.

⁵ Tondi kukey din affoo ga kay hawsa here, Mikmas tenje, affaa ga kay gurma here, Geba tenje.

⁶ Žonatan nee goykaa kan ga nga wongu jinawey zaa se: «Kaa, ir ma bisa ka koy hala jofolowey wey wongu-izey gorodogoo ra. A ga hin ka tee Abadantaa ma faaba ir ga, zama haya kul si hin ka Abadantaa ganji a ma faaba, nda a baa a ma tee boro boobo wala a ma tee boro kaccu.»

⁷ Bora kan ga nga wongu jinawey zaa nee a se: «Hayaa tee kan goo ni binoo ra, masi bine-bine. Ay goo ni bande nda woo kan ni binoo ga bag'a.»

⁸ Žonatan nee: «Aywa, ir ma bisa ka koy hala arey hetti do, ir m'ir boŋ cebe i se.

⁹ Nda i nee ir se: «War masi hun war dogey ra, ir ga kaa war do!», ir ga kay ir dogey ra, ir si žigi ka koy i here.

¹⁰ Amma nda i nee: «Wa žigi kate ir do!», ir ga žigi, zama woo ga tee ir se silbay kan Abadantaa k'i dan ir kabey ra.»

¹¹ Ngi boro hinkaa kul nan Filisti borey wongu-izey gorodogoo borey ma dii ngey. Filisti borey nee: «Eberewey ne ma fatta guusey kan ra i ga tugu.»

¹² Gorodogoo borey nee Žonatan nda nga jinay zaakaa se: «Wa žigi ka kaa ir do, ir goo nda haya kan ir ga baa ir ma har war se.» Žonatan nee nga jinay zaakaa se: «Žigi ka hanga agay, zama Abadantaa n'i dan Izirayel kaboo ra.»

¹³ Žonatan gangama ka žigi, nga banda ga, nga jinay zaakaa žigi. Žonatan ga Filisti borey kar k'i kanandi, de nga jinay zaakaa g'i timmandi dumaa ga.

¹⁴ Žonatan nda nga jinay zaakaa yenje jinaa kan i n'a tee ti woo, i na aru boro waranka (20) cine wii farru ize kaccu cine ra.

¹⁵ Hunburay tun kaloo ra, nda hawsaa ra, nda jamaa kul ra. Wongu-izey gorodogoo borey nda wongu-ize futantey mo hunbur. Laboo jijiri, Irkoy do hunburaa hun.

Izirayel borey na Filisti borey gaaray

¹⁶ Sawul wongu-izey kan ga Gibeya koyraa kan goo Benžamen gandaa ra koroši dii kan Filisti borey wongu-izey zuru ka say-say nongoo kul here.

¹⁷ Sawul nee jamaa kan goo a bande se: «Sohō wa kabu ka dii borey kan hun ir ra.» I na kaburoo tee, de nga ne, Žonatan nda nga wongu jinawey zaakaa no ma kuma.

¹⁸ Sawul nee sargari juwalkaa Ahiya se: «Irkoy sundukoo* manandi.» Waatoo woo Irkoy sundukoo sii kala Izirayel borey kone.

¹⁹ Waatoo kan Sawul goo ma šelan sargari juwalkaa se, lakkaltunaa Filisti borey kaloo ra mma koy de a ga tonton. Woo ga, Sawul nee sargari juwalkaa se: «A wasa, ni kaboo kaa no†.»

* **14:18 14.18** «Irkoy sundukoo», hantum fooyan ga nee «beene kaayi-izoo». † **14:19 14.19** «Ni kaboo kaa no» maanaa sargari juwalkaa ma nga kaboo kaa gunandi jinawey ra.

²⁰ Woo banda ga, Sawul nda nga borey kul marga ka koy hala wongudogoo ra. No din ra Filisti borey affoo kul bere nga ceroo ga nda takuba, lakkaltunay beeri tee.

²¹ Ebereyaŋ kaŋ za gayyan i hanga Filisti borey bande ka koy i bande, ngi ka kaa ka tonton Izirayel borey kaŋ cindi Sawul nda Žonataŋ bande.

²² Izirayel borey kul kaŋ cindi ka tugu Efrayim tondi hondey ra maa kaŋ Filisti borey zuru, Izirayel borey mo ceeci k'i gaarandi wongoo ra.

²³ Hanoo woo, Abadantaa na Izirayel hallasi, wongoo koy hala Bet-Aben se jine.

²⁴ Izirayel borey hottu hanoo din. Sawul na nga borey žeendi ka nee: «Boraa ma laali kaŋ ŋaa za almaaroo mana too, za ya n'ay boŋ faasa agay iberey ra.» Za waatoo woo boro kul mana haya kul ŋaa.

²⁵ Gandaa kul kaa ganjoo ra, yuu goo nongoo kul ra.

²⁶ Waatoo kaŋ ra borey huru ganjoo ra, yuwoo ga doo, amma boro kul mana kabe sufa a ra k'a daŋ nga miŋoo ra, zama borey ga hunbur žeeyanoo.

²⁷ Žonataŋ mana maa kaŋ nga baaba na jamaa žeendi. A na goboo kaŋ goo kaboo ra boŋoo miti yuwoo ra k'a daŋ nga miŋoo ra. Moŋey nere.

²⁸ Jamaa ra boro foo nee a se: «Ni baaba n'i žeendi ka nee: «Boraa ma laali kaŋ ŋaa hõ.» Ka gar borey fara.»

²⁹ Žonataŋ nee: «Ay baaba na gandaa torro. Ay g'a wiri war ga, wa guna takaa kaŋ nda ay moŋey nere kaŋ ay na yuwoo woo ikaccu taba.

³⁰ Nda a gar jamaa nka ŋaa ganiimaa ra kaŋ i duu a ngi iberey ga, i nka si Filisti borey kar ka bisa woo wala?»

³¹ Hanoo din, i na Filisti borey kar za Mikmas hala Ayaloŋ. Jamaa hanse ka fara,

³² i sar ka gum ganiimaa ga. I na alman buunaa, nda hawey, nda haw-izey zaa k'i koosu laboo ga, jamaa n'i ŋaa nda kuroo.

³³ I n'a har Sawul se ka nee: «Guna, jamaa na zunubu tee Abadantaa ga ka hamoo ŋaa nda kuroo.» Sawul nee: «War tooŋe, wa tondi beeri gunguray k'a ka kaa sohõ da ay do.»

³⁴ Sawul yee ka nee: «Wa say jamaa ra, war ma nee: «Boro foo kul ma kate ya ne nga hawoo wala nga feejoo, a m'a koosu ne. War ma ŋaa, war masi zunubu tee Abadantaa ga ka hamoo ŋaa nda kuroo.»» Cijinoo ra boro foo kul kate nga boŋ hawoo k'a koosu no din.

³⁵ Sawul na sargari tonadoo cin Abadantaa se, sargari tonadoo jinaa ti woo kaŋ a n'a cin Abadantaa se.

³⁶ Sawul nee: «Ir ma doo ka Filisti borey tangam hõ cijinoo, ir ma ngi hayey kom hala moo ga boo, de mo ba boro foo masi cindi i ra.» I nee: «Haya kul kaŋ ga kan ma ne tee.» Woo ga, sargari juwalkaa nee: «Wa naŋ ir ma Irkoy ibaayoo ceeci ne ra jina.»

³⁷ Sawul na Irkoy ibaayoo ceeci ka nee: «Ya doo ka Filisti borey tangam wala? N'g'i daŋ ay kaboo ra wala?» Amma hanoo din, a man'a noo zaabi.

³⁸ Sawul nee: «Wa war jamaa boŋkoyney kul manandi kate ne. Wa koroši ka bay haya kaŋ ti zunuboo woo hõ.

³⁹ Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, Izirayel Hallasikaa, ba nda ay izoo Žonataŋ no k'a tee, šikka sii a ga buu.» Amma jamaa kul ra boro mana tuuru a se.

⁴⁰ A nee Izirayel kul se: «Wa yee jere ga, agay nda Žonataŋ ay izoo, ir ga koy jere foo ga.» Jamaa nee Sawul se: «Tee woo kaŋ kan ma ne.»

⁴¹ Sawul nee Abadantaa se: «Izirayel Koyoo, cimoo bangandi ir se.» Alkurra karandi, a kaŋ Žonataŋ nda Sawul ga, jamaa henan.

⁴² Sawul nee: «Wa alkurra kar agay nda Žonatan ay izoo game.» Alkurraa kan Žonatan ga.

⁴³ Sawul nee Žonatan se: «Hayaa har ya ne kan n'n'a tee.» Žonatan n'a har a se. A nee: «Ya nka ikayna taba yuwoo ra nda goboo kan goo ay kaboo ra boŋoo. Nga ne, ay yadda ya buu.»

⁴⁴ Sawul nee: «Irkoy ma goy goy ay ga nda mana buu, Žonatan.»

⁴⁵ Jamaa nee Sawul se: «Macin, Žonatan ga buu, nga kan na hallasi beeroo woo noo Izirayel se, abada! Ir ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo, ba hinbiri ize foo si hun boŋoo ra ka kan laboo ra, zama Abadantaa bande a goy hō.» Takaa woo nda jamaa na Žonatan soolam, a mana buu.

⁴⁶ Sawul fay nda ka Filisti borey gaaray, a žigi ka koy. Filisti borey koy ngi do.

Sawul hin nga wongey ra

⁴⁷ Waatoo kan Sawul na kokoytaraa zaa Izirayel ra, nongoo kul here a na nga iberey Mowab, nda Amon borey, nda Edom, nda Soba kokoyey, nda Filisti borey wongu. Nongu kul kan ra a koy, a g'i kar.

⁴⁸ A na nga gaaboo dan ka Amalek kar, a na Izirayel kaa nga komakey kabey ra.

Sawul hugoo borey

(Taarikey 1na 8.33–40; 9.39–43)

⁴⁹ Sawul iz'arey ti Žonatan, nda Yišwi, nda Malkišuwa. Ize woyey man'ti kala ihinka: ijinaa maapoo ti Merab, ikaccaa maapoo ti Mikal.

⁵⁰ Sawul wandoo maapoo ti Ahinowam, Ahimas ize woy no. Nga wongu-izey jineboraa man'ti kala Abner, Sawul hasaa Ner iz'aroo.

⁵¹ Kiš ti Sawul baaba, Ner ti Abner baaba, i man'ti kala Abiyel izey.

⁵² Wongu hotta ka huru Filisti borey nda Sawul game, Sawul waatoo kul ra. Aru wongaari gaabikoyni kul kan Sawul dii a, a mm'a tonton nga kaboo ga.

15

Izirayel borey na Amalek borey wongu

¹ Samiyel nee Sawul se: «Abadantaa n'ay sanba ya ni yon hala ma tee kokoy nga jamaa boŋ, Izirayel boŋ. Adiši haŋajer hayaa kan Abadantaa g'a har se.

² Hayaa ne kan Abadantaa, Aduŋnakoyoo n'a har: «Ay kayandi ka bana Amalek borey ra, woo kan i n'a tee Izirayel se ka fondaa daabu waatoo kan a ga žigi ka hun Misira.

³ Sohō koy, ma Amalek borey kar, ngi nda haya kul kan ti ngi wane, m'i halaci sōy, mas'i nan, ma aru nda woy wii, zanka, nda taana, nda haw, nda feeji, nda hancin, nda yoo, nda farka.»

⁴ Sawul na jamaa cee k'i kabu Telem, boro zenber zangu hinka (200.000) ti cee dirakey, Žuda se boro zenber woy (10.000).

⁵ Sawul too hala Amalek koyraa ra, a na kumsay hirri gooru ra.

⁶ Sawul nee Keni borey se: «Wa koy, wa zunbu ka mooru Amalek borey ya si koy war derandi i bande, zama n'goy nda borohennataray Izirayel borey here waatoo kan i žigi ka hun Misira.» Keni borey mooru Amalek borey.

⁷ Sawul na Amalek borey kar za Hawila hala Šur kan ga tenje Misira.

⁸ A na Agag, Amalek borey kokoyoo dii a ga huna. A na jamaa kul halaci sōy, a n'i wii nda takuba.

⁹ Amma Sawul nda jamaa na Agag nan a ga huna, nga nda haya kan ti ihenna alman buuney nda alman beerey ra, nda alman naasey, nda feeji gaaru izey, haya

kul kaŋ goo no kaŋ ti ihenna. Wey din kul i mana baa ngi m'i halaci sōy. Hayey kaŋ i n'i halaci sōy ti wey kaŋ ga faabu nda wey kaŋ ga pom.

¹⁰ Abadantaa na šenni har Samiyel se ka nee:

¹¹ «Ay nimsi nda haya kaŋ se ay na Sawul daŋ kokoytaraa ra, zama a na banda bere ya ne, a man'ay šenney ka goy.» Samiyel futu, a kaati ka Abadantaa cee cijinoo kul.

¹² Samiyel biya ka tun ka koy Sawul kubay. Fondaa ra, a maa kaŋ Sawul koy Karmel, nga ne, a na hongandihaya foo kayandi nga boŋ maapoo ga, woo banda ga, a kuubi ka doo Gilgal.

¹³ Samiyel koy Sawul do, Sawul nee a se: «Abadantaa ma albarka daŋ ni ra. Ay na Abadantaa šennoo tee.»

¹⁴ Samiyel nee: «Macin ti alman buuna hēenoo woo nda alman beeri booroyanoo woo kaŋ ay haŋawey ga maar'ey?»

¹⁵ Sawul nee: «Amalek borey do i n'i ka hun. Jamaa nka kate alman buuna henney nda alman beeri henney hala ngi ma duu k'i kaa sargari Abadantaa, ni Koyoo se, cindey ir n'i halaci sōy.»

¹⁶ Samiyel nee Sawul se: «A wasa, ay ga hayaa har ma ne kaŋ Abadantaa n'a har ya ne cijin.» Sawul nee: «Šelaŋ.»

¹⁷ Samiyel nee: «Man'ti waatoo kaŋ n'ga hongu kaŋ boro kaccu ti ni, nga no ni tee boŋkoyni Izirayel alkabiilawey se, nga ra Abadantaa na ni yon hala ma tee kokoy Izirayel se wala?»

¹⁸ Abadantaa nka ni sanba ka nee: «Koy ma Amalek boro zunubantey halaci sōy. M'i wongu hala i ma ben.

¹⁹ Macin se mana haŋajer Abadantaa se? Macin se n'na ni boŋ warra alganiimaa ga ka goy futu tee Abadantaa jine.»

²⁰ Sawul nee Samiyel se: «Ay na haŋajer Abadantaa se, ay koy fondaa bande kaŋ ra Abadantaa n'ay sanba. Ay kate Agag, Amalek borey kokoyoo, ay na Amalek borey kar k'i halaci sōy.

²¹ Amma borey na haya zaa alganiimaa ra, alman buuna henney, nda alman beeri henney k'i zaa hayey kaŋ halaci sōy ra k'i kaa sargari Abadantaa, ni Koyoo se Gilgal koyraa.»

²² Samiyel nee:

«Sargari kukurantey nda sargarey
ga kan Abadantaa se ka bisa boro ma haŋajer Abadantaa se wala?
Kalaa, kalaa, ka haŋajer Abadantaa se baa sargari kaayan,
ka lakkal daŋ baa feeji gaarey maaney sargari.

²³ Zama tureyan Abadantaa ga, ga too gunandiyan zunuboo,
hipešenday ga sawa nda tooru ganayan laalaroo.
Zama ni wanji Abadantaa šennoo ga,
nga mo ga wanji ni ga, n'si yee ka tee kokoy.»

²⁴ Sawul nee Samiyel se: «Ay na zunubu tee, ay na Abadantaa yaamaroo hoo, ay na ni šenney hoo. Ya nka hunbur jamaa, ay hanga ngi šenney.

²⁵ Sohō ay g'a wiri ni ga, ay zunuboo yaafa ya ne, ir ma yee cere bande, ay ga koy sujudu Abadantaa se.»

²⁶ Samiyel nee Sawul se: «Ay si yee ni bande. Ni wanji Abadantaa šenney ga, Abadantaa ga wanji ni ga, n'si yee ka tee kokoy Izirayel se.»

²⁷ Samiyel na дума bere ka koy, waatoo kaŋ a ga koy, Sawul na Samiyel darbaa miŋoo dii, darbaa kottu.

²⁸ Samiyel nee a se: «Abadantaa na Izirayel kokoytaraa kottu k'a taa ni kone hō, a g'a noo boro se kaŋ baa ni.

²⁹ Izirayel Koy daržantaa si taari, a si nimsi, man'ti adamize no kaŋ ga nimsi.»

³⁰ Sawul nee: «Ay na zunubu tee, sohõ ay g'a wiri ni ga, ay beerandi ay jamaa boro beerey jine nda Izirayel jine. Ir ma yee cere bande, ay ga koy sujudu Abadantaa, ni Koyoo jine.»

³¹ Samiyel yee kate, a hanga Sawul bande, Sawul sujudu Abadantaa jine.

³² Samiyel nee: «Wa kate ya ne Agag, Amalek borey kokoyoo.» Agag man ka kaa a do nda farhã, a mma nee nga boŋ se: «Šikka sii buuyanoo šennoo sii no.»

³³ Samiyel nee: «Ni takubaa ka kate woyyaŋ izey faati, ni jaa mo wanoo dere.» Samiyel na Agag dunbu-dunbu k'a wii Abadantaa jine Gilgal.

³⁴ Samiyel koy Rama, Sawul žigi ka koy nga do Gibeya, Sawul koyraa ra.

³⁵ Hala Samiyel buuroo ga, a mana yee ka dii Sawul. Samiyel cindi binehēenay ra Sawul misoo se, zama Abadantaa nimsi nda haya kaŋ se nga na Sawul tee kokoy Izirayel se.

16

Irkoy na Dawda suuba a ma tee kokoy

¹ Abadantaa nee Samiyel se: «Hala waati foo no ni binoo ga hēe ka ben Sawul misoo se? Agay, ay wanji a ga, a si yee ka tee kokoy Izirayel se. Ni hilloo too nda jii ma koy. Ay ga ni sanba Yišay, Betelehem bora a do, zama ay dii kokoy nga iz'arey ra ya ne.»

² Samiyel nee: «Takaa foo nda ay ga koy? Nda Sawul maar'a, a g'ay wii.» Abadantaa nee: «Ma koy nda ni bande haw zan, ma nee kaŋ ni nka kaa ka sargari kaa Abadantaa se.»

³ Ma Yišay cee sargari kaadogoo ra, agay hunday ga ni bayrandi hayaa kaŋ n'ga hima k'a tee. Bora a do kaŋ ay ga cebe ma ne, ma jii doori boŋoo boŋ k'a tee kokoy.»

⁴ Samiyel na hayaa tee kaŋ Abadantaa n'a har a se, a koy Betelehem. Koyraa boro beerey kaa a do nda jijiriyana k'a kubay, i nee a se: «Baani?»

⁵ A nee: «Baani de. Sargari no ay kaa k'a kaa Abadantaa se. Wa war boŋ dan jere ga Irkoy se ka kaa ay bande sargari kaadogoo ra.» A na Yišay nda nga iz'arey dan jere ga Irkoy se k'i cee sargari kaadogoo ra.

⁶ Waatoo kaŋ i too, Samiyel dii Eliyab, a nee nga boŋ se: «Šikka sii bora a do kaŋ Abadantaa n'a suuba a ma yonandi, nga ti woo Abadantaa jine.»

⁷ Abadantaa nee Samiyel se: «Masi nga kunturoo wala nga kayyanoo guna, zama ay wanji a ga. Abadantaa laasaaboo nda adamize wanoo man'ti affoo. Adamize si haya guna kala nda tarayheroo, amma Abadantaa, bine no a g'a guna.»

⁸ Yišay ciya Abinadab se a ma bisa Samiyel jine. Samiyel nee: «Abadantaa mana woo mo suuba.»

⁹ Yišay na Šamma bisandi, Samiyel nee: «Abadantaa mana woo mo suuba.»

¹⁰ Yišay na nga iz'arey boro iyye bisandi Samiyel jine. Samiyel nee Yišay se: «Abadantaa mana boro kul suuba i ra.»

¹¹ Woo banda ga, Samiyel nee Yišay se: «Soogey kul ti wey?» A nee: «Ikaccaa ka cindi, amma almaney no a goo m'i kur.» Woo ga, Samiyel nee Yišay se: «Boro dan i m'a ceeci kate, zama ir si goro sargaroo ŋaadogoo ra nda a mana kaa ne.»

¹² Yišay dan i m'a ceeci kate. Gaahamoo ga ciray, a goo nda mootondi hennayaŋ, nga kunturoo ga boori. Abadantaa nee Samiyel se: «Tun k'a yon, nga no.»

¹³ Samiyel na hilloo zaa k'a yon armey game. Za hanoo din, Abadantaa Hundoo zunbu Dawda ga. Samiyel tun ka koy Rama.

Abadantaa Hundoo hun Sawul ga

¹⁴ Abadantaa Hundoo mooru Sawul, ka gar hundi laala kaŋ hun Abadantaa do n'a torro.

¹⁵ Sawul borey nee Sawul se: «Nga ne, hundi laala kaŋ hun Irkoy do na ni torro.»

¹⁶ Ir g'a wiri ni ga, ir koyoo, ma naŋ ir ma aru ceeci kaŋ ga wan kurbu karyan, a g'a kar nda nga kaboo waati kaŋ hundi laalaa kaŋ hun Irkoy do zunbu ni ga, de a ga baa ma ne.»

¹⁷ Sawul nee: «Ay g'a wiri war ga, wa duu ya ne aru kaŋ ga kara henna, wa kate a ya ne.»

¹⁸ Arusooga goykey affoo zaabi ka nee: «Ay dii Yišay, Betelehem boraa iz'aru foo kaŋ ga wan karyan, wongaari mo no, asaja no, a ga wan šenni, aru henna no, Abadantaa goo a bande.»

¹⁹ Sawul na dontokawyaŋ sanba Yišay do i ma nee a se: «Ni iz'aroo Dawda kaŋ goo almaney bande sanba ya ne.»

²⁰ Yišay na farka foo dii, a na ŋaayan, nda hunbar foo alaneb hari mooro, nda hancin-ize foo jeeje a ga, a n'a noo nga iz'aroo Dawda se a ma koy a noo Sawul se.

²¹ Dawda koy Sawul do ka goy a se. Sawul hanse ka bag'a. A n'a tee nga wongu jinawey zaakaa.

²² Sawul daŋ i ma nee Yišay se: «Ay g'a wiri ni ga, ma Dawda naŋ ya ne, zama ay na alhormo tee a se.»

²³ Waati kul kaŋ hundoo kaŋ hun Irkoy do kaa Sawul ga, Dawda ga kurboo zaa k'a kar, Sawul ga hunsar, de a ga baa a se, hundi laalaa ga mooru Sawul.

17

Dawda nda Goliyat yenjaa

¹ Filisti borey na ngi wongu-izey marga wongoo se. I na cere marga Soko koyraa ra kaŋ ti Žuda wane. I na ngi kaloo gorandi Soko nda Azeka koyrawey game Efes-Damin ra.

² Sawul nda Izirayel borey mo na cere marga. I na ngi kaloo gorandi tuurinaa beerey gooroo ra, i na ngi wongu-izey marga jama-jama Filisti borey tenje.

³ Filisti borey goo ma kay jere ga tondi hondu foo boŋ, Izirayel mo goo ma kay jere ga tondi hondu tana foo boŋ, gooroo goo gamey ra.

⁴ Asaja foo fatta Filisti borey kaloo ra ka dira ka kaa. Maapoo ti Goliyat, Gat koyraa boro no, kabedaaru iddu nda kabetaami foo kuuyan bara a se.

⁵ Alhan fuula bara boŋoo ra, alhan kaŋ i n'a tee kokoši kaayi kaŋ tinjaa ti kilo woydu (60) bara a ga.

⁶ Ceehamey ga daabu nda alhan, alhan yaaji goo jesoo ga.

⁷ Nga yaaji hinkantoo bundoo ga hima maalawey kaymi bundoo, yaajoo boŋoo, guuru no, nga tinjaa ti kilo iyye. Boraa kaŋ ga nga koraa zaa ga dira jinoo ra.

⁸ A ga kay, a ga kaati Izirayel wongu-izey jamaa ga ka nee: «Macin se war ga fatta ka war wongu-izey marga jama-jama? Man'ti agay no Filisti boraa wala, man'ti war ti Sawul baŋney? Wa aru suuba kaŋ ma zunbu ka kaa ay ga.

⁹ Nda a hin agay k'ay kar, ir ga tee war baŋney, amma nda ay hin a k'a kar, war ga tee ir baŋney, war ga alhaadimay ir se.»

¹⁰ Filisti boraa nee koyne: «Hō agay, ay ga Izirayel wongu-izey jamaa wow. W'ay noo aru kaŋ agay nda a ga cere kar.»

¹¹ Sawul nda Izirayel kul maa Filisti boraa šenney. Biney dunbu, i hanse ka hunbur.

¹² Woo gar Dawda man'ti kala Efrata kaŋ goo Betelehem, Žuda gandaa ra boro iz'aru. Maapoo ti Yišay, iz'aru yaaha bara a se. Sawul waatoo ra, aru no kaŋ hanse ka žen.

¹³ Yišay iz'aru hinza jinaa koy kara Sawul ga ka wongu. Iz'aru hinzaa kaŋ koy wongu maapney ne: Eliyab ti iz'aru jinaa, ihinkantoo ti Abinadab, ihinzantoo ti Šamma.

¹⁴ Dawda ti i kul koddaa. Kaŋ iz'aru beeri hinzaa koy Sawul bande,

¹⁵ Dawda ga doonay ka koy Sawul do, woo banda ga, a yee kate ka nga baaba almaney kur Betelehem.

¹⁶ Filisti bora ga man kate cijin nda zaari. A ga woo tee ka kay jiney ra jirbi woytaaci (40).

¹⁷ Yišay nee nga iz'aroo Dawda se: «Zaa ka koy nda ni armey se taasu gurunbu haagantaa saakoo woo nda takula woyaa (10) woo, ma zuru ka koy nda ey ni armey do kaloo ra.

¹⁸ Ma koy nda gaši woyaa (10) woo boro zenber (1.000) bonkoynoo se. N'ga dii taka kan ti ni armey takaa, de ma kate ya ne haya kan ga cebe kan i ga huna.

¹⁹ I goo Sawul bande nda Izirayel arey kul tuuriŋaa beerey gooroo ra ka Filisti borey wongu.»

²⁰ Dawda biya ka tun. A na almaney talfi boro foo ga, a na nga jinawey zaa ka koy nda takaa kan nda Yišay n'a yaamar. Waatoo kan a too kaloo do, wongu-izey goo ma koy wongudogoo ra, i ga wongu kaati tee.

²¹ Izirayel nda Filisti borey na ngi wongu-izey marga jama-jama, i ga cere tenje.

²² Dawda na jinawey kan goo a kone nan jinay lakkalkaa do, a zuru ka koy wongudogoo ra. Za a too, a na nga armey hãa wala i ga saabu.

²³ A goo ma šelan i bande kan nga ne ma fatta kate Filisti borey ra, asajaa kan se i ga nee Goliyat, Filisti bora kan si hun kala Gat. A goo ma šenni follokaa har, Dawda maar'a.

²⁴ Waati kan Izirayel borey dii aroo woo, i zuru ka yee banda, i hanse ka hunbur.

²⁵ Izirayel borey nee: «War ga dii aroo woo kan ga fatta kate wala? A mma Izirayel wow, nga se a ga fatta kate. Boro kan n'a wii, kokoyoo ga alman beeri noo a se, a g'a noo nga ize woyoo, nga hugoo si yee ka alkaasi bana Izirayel ra.»

²⁶ Dawda nee arey kan nga nda ey ga kay se: «Macin no i g'a tee bora se kan ga Filisti bora woo wii ka haawoo kaa Izirayel ga? May ti Filisti bora woo, jofolaa woo kan ga yadda ka Irkoy hunantaa wongu-izey jamaa wow?»

²⁷ Jamaa na šenni follokaa har a se ka nee: «Hayaa ne kan i g'a tee bora se kan g'a wii.»

²⁸ Eliyab, Dawda beer'aroo kan ga maa Dawda ga šelan arey bande futu Dawda ga. A nee: «Macin se ni zunbu kate, may no n'n'a nan alman kur kaccaa din do saajoo ra? Agay, ay ga ni moo-izetaraa nda ni anniya laalataraa bay. Hala ma duu ka dii wongoo, nga se ni zunbu kate ne ra.»

²⁹ Dawda nee: «Macin no ay n'a tee? Ya nka hãa de.»

³⁰ A hun nga beeroo do ka bere boro foo here k'a hãa nda šenni follokey. Jamaa na zaabi follokaa har a se.

³¹ Borey maa hayaa kan Dawda g'a har, i koy alhabar dan Sawul ra. Sawul donto i ma kate a.

³² Dawda nee Sawul se: «Boro kul binoo masi hun bora woo maaganda se. Agay, ni tamoo, ay ga koy yenje Filisti bora woo bande.»

³³ Sawul nee Dawda se: «N'si hin ka koy yenje Filisti bora woo bande, zama ni man'ti kala arwasu. Nga, wongaari no za nga zankataraa ra.»

³⁴ Dawda nee Sawul se: «Waatoo kan agay, ni tamoo cindi k'ay baaba almaney kur, nda ganjihayla wala urs kaa ka alman haamay,

³⁵ ya mma zuru a bande, ay g'a kar, ay ga almanoo kaa mipoo ra. Nda a kay ya ne, ay g'a dii nda kaaboo, ay g'a kar, ay g'a wii.

³⁶ Takaa woo nda ni tamoo ga ganjihaylaa wala ursoo wii. Filisti bora jofolaa woo ga tee ngi cine, zama a nka Irkoy hunantaa wongu-izey jamaa wow.»

³⁷ Dawda nee koyne: «Abadantaa kan n'ay kaa ganjihaylaa nda ursoo kabeyey ra, nga k'ay kaa Filisti bora woo kaboo ra.» Woo banda ga, Sawul nee Dawda se: «Koy, Abadantaa ma bara ni bande.»

³⁸ Sawul na nga boŋ darbawey dan Dawda ga, a na alhan darbawey dan boŋoo ra, a na guuru darbawey dan jindoo ra.

³⁹ Dawda na Sawul takubaa dan nga centoo ga nga bankaarawey ga, a ceeci ka dira, a mana hin, a mana doona ey. A nee Sawul se: «Ay si hin ka dira nda wey, ya na doona ey.» Dawda n'i kaa nga ga.

⁴⁰ A na nga goboo zaa kaboo ra, a na tondi-ize yutta guu suuba gooroo ra, a n'i dan nga kurkaw bolboloo ra, nga foolaa ra. Woo banda ga, nga fizzaa goo kaboo ra, a ga dira ka man Filisti boraa.

⁴¹ Filisti boraa ga man Dawda kayna-kayna, boraa kan ga nga koraa zaa goo a jine.

⁴² Filisti boraa ga Dawda guna nda dondaceray, a si dii de kala zanka ciray kan kunturoo ga boori.

⁴³ Filisti boraa nee Dawda se: «Hanši ti agay kan se n'ga kaa ay ga nda gobuyan?» Filisti boraa na Dawda danga nda nga toorey maaney.

⁴⁴ Woo banda ga, Filisti boraa nee Dawda se: «Kaa ne, ay ga ni hamoo noo cirawey nda ganji hoogawey se.»

⁴⁵ Dawda nee Filisti boraa se: «Ni, n'ga kaa ay ga nda takuba, nda yaajiyan. Agay, ay ga kaa ni ga nda Abadantaa, Aduŋnakoyoo maanoo kan ti Izirayel wongu-izey jamaa Koyoo kan n'a wow.

⁴⁶ Hõ, Abadantaa ga ni dan ay kaboo ra, ay ga ni kar, ay ga ni boŋoo dunbu. Hõ ay ga Filisti borey kaloo bukawey noo cirawey nda laboo hoogawey se. Woo ra laboo kul ga bay Izirayel goo nda Koy.

⁴⁷ Takaa woo ra jamaa woo kul ga bay kan man'ti takuba, man'ti yaaji nda Abadantaa ga boro hallasi. Zama wongoo man'ti kala Abadantaa wane, nga no ka war dan ir kabey ra.»

⁴⁸ Waatoo kan Filisti boraa tun ka man Dawda, Dawda cahã ka koy wongudogoo ra ka Filisti boraa kubay.

⁴⁹ Dawda na nga kaboo dan nga bolboloo ra ka tondi-ize foo zaa k'a warra nda nga fizzaa, tondoo huru tepaa ra, Filisti boraa kan nga ndumoo ga laboo ra.

⁵⁰ Takaa woo nda fizza nda tondi-ize foo Dawda hin Filisti boraa. A n'a wii bila nda takuba ma bara a kone.

⁵¹ Dawda zuru ka koy Filisti boraa jeroo ga, a na nga takubaa zaa, a n'a hoobu k'a kaa panoo ra k'a wii, a na boŋoo kaa jindoo ga nda takubaa. Kan Filisti borey ga dii kan ngi wongaroo buu, i zuru.

⁵² Dogoo din da Izirayel nda Žuda borey na wurru tee. I na Filisti borey gaarandi hala gooroo hurudogoo ra, hala Ekron mijoo ga. Filisti borey kan ka buu Šarayim fondaa ra hala Gat nda Ekron.

⁵³ Waatoo kan Izirayel borey fay nda ka Filisti borey gaaray, Izirayel borey yee kate ka alganiima zaa kaloo ra.

⁵⁴ Dawda na Filisti boraa boŋoo zaa, a n'a ka koy Žerizalem. A na Filisti boraa wongu jinawey dan nga hukumoo ra.

⁵⁵ Waatoo kan Sawul dii kan Dawda ga fatta ka koy Filisti boraa kubay, a nee Abner kan ti wongu-izey jineboraa se: «May ize ti woo, Abner?» Abner nee: «Ay ga žee nda ni hundoo, kokoyoo, ay si bay.»

⁵⁶ Kokoyoo nee a se: «Alhabar ceeci ka bay boro kan ize ti woo.»

⁵⁷ Waatoo kan Dawda yee kate ka hun Filisti boraa wiidogoo ra, Abner n'a dii ka koy nda a Sawul do. Filisti boraa boŋoo goo Dawda kaboo ra.

⁵⁸ Sawul nee a se: «Ay zankaa, may ize ti ni?» Dawda nee: «Ni tamoo Yišay, Betelehem boraa izoo ti agay.»

18

Ceretaray huru Žonatanj nda Dawda game

¹ Za Dawda šelanj ka ben Sawul bande, Žonatanj nda Dawda hundey denji cere ga, Žonatanj bag'a sanda nga boj hunday.

² Zaari follokaa ra Sawul na Dawda dii, a mana nanj a ma yee nga baaba hugoo do.

³ Žonatanj na amaana danj nga nda Dawda game, zama Žonatanj bag'a sanda nga boj hunday.

⁴ A na burmusoo kanj goo a ga kaa k'a noo Dawda se, nda nga bankaarawey, nda takubaa, nda nga biraa, nda nga gamahawoo.

⁵ Dawda ga koy nongu kul kanj ra Sawul n'a donto, nga teegoyey kul ga boori. Sawul n'a danj nga wongu-izey jine, jamaa kul ga bag'a, ba Sawul goykey.

Sawul ceeci ka Dawda wii

⁶ Waatoo kanj borey ga yee kate ka hun wongudogoo ra, kanj Dawda willi kate ka hun Filisti bora Goliyat wiidogoo ra, woyey hun Izirayel koyrawey kul ra ka don ka gaani ka kokoyoo Sawul kubay nda tubal-izeyanj, nda jaali, nda guuruyan kanj ga hēe.

⁷ Woyey kanj ga don ga cere zaabi ka nee:
«Sawul na boro zenberyanj wii,
Dawda na zenber wooyanj wii.»

⁸ Sawul hanse ka futu, woo mana kan a se. A nee: «I ga zenber wooyanj har Dawda se, agay zenberyanj. Haya kul mana cindi a se kala kokoytaraa.»

⁹ Za hanoo din, Sawul mma Dawda guna nda gulluyan.

¹⁰ Subaa ra, Irkoy nanj hundi laala* ma huru Sawul ra, a tee hollay-ize nga hugoo gundoo ra. Dawda na kurboo kar nda nga kabey sanda waati kul takaa. Yaaji goo Sawul kaboo ra.

¹¹ Sawul na nga yaajoo šerre ka nee nga boj se: «Ay ga Dawda denjandi cetaa ga.» Amma cee hinka Dawda g'a mulay.

¹² Sawul hunbur Dawda, zama Abadantaa goo Dawda bande, Abadantaa na Sawul nanj.

¹³ Sawul na Dawda moorandi nga, a n'a tee wongu-ize boro zenber foo (1.000) se bojkoyni. Dawda goo wongu-izey jine waati kanj i ga fatta ka koy wongu nda waati kanj i ga yee kate.

¹⁴ Dawda teegoyey kul ga boori, Abadantaa goo a bande.

¹⁵ Kanj Sawul dii kanj Dawda teegoyey ga hanse ka boori, a hunbur Dawda.

¹⁶ Amma Izirayel kul nda Žuda ga baa Dawda, zama nga no ma huru i jine ka koy wongu ka yee kate.

Dawda tee Sawul se nzura

¹⁷ Sawul nee Dawda se: «Ay ize woy beeroo Merab ne, ay g'a noo ma ne a ma tee ma ne wande nda n'ga goy ya ne nda hinay, ma Abadantaa wongey tee.» Sawul nee nga boj se: «Agay hunday si hima ka Dawda wongu, Filisti borey m'a wongu.»

¹⁸ Dawda na Sawul zaabi ka nee: «May ti agay, macin ti ay borey, macin ti ay baaba alkabiilaa Izirayel ra hala ya tee kokoyoo nzuraa?»

¹⁹ Waatoo kanj Merab, Sawul ize wooyoo waatoo too kanj ra a ga hima ka nondi Dawda se, i n'a noo Adiriyel, Mehola bora se a ma tee nga wandoo.

²⁰ Mikal, Sawul ize wooyoo ga baa Dawda. I n'a har Sawul se, woo kan a se.

²¹ Sawul nee nga boj se: «Ay g'a noo a se hala a ma tee a se kumsay, de Filisti borey m'a wii.» Sawul nee Dawda se: «Hō ti cee hinkantoo kanj ay ga nee ma ne kanj n'ga tee ya ne nzura.»

* 18:10 18.10 Zamnaa 16.14.

²² Sawul nee nga goykey se: «Wa ciinay ka nee Dawda se: <Nga ne, n'ga kan kokoyoo se, nga goykey kul ga baa ni, tee a se nzura.>»

²³ Sawul goykey n'a har Dawda jine, Dawda nee: «War ga hongu haya kaccu no boro ma tee kokoyoo nzuraa? Agay, ay ga talka, ay ga kacca.»

²⁴ Sawul goykey na Dawda šenney ka too Sawul do.

²⁵ Sawul nee: «Wa nee Dawda se: <Kokoyoo si baa hiijay alman, a si baa kala Filisti borey aru zangu (100) toošidoo mee kuurey, hala a ma nga boŋ faasa kokoyoo iberey ra.>» Sawul mma hongu nga ga taka tee kaŋ ra Filisti borey ma Dawda kaŋandi.

²⁶ Sawul goykey na šenney wey ka too Dawda do. Woo kan Dawda se nga ma tee kokoyoo se nzura. Za waatoo kaŋ kayandi mana too,

²⁷ Dawda tun ka koy, nga nda nga borey, a na boro zangu hinka (200) wii Filisti borey ra. Dawda kate ngi toošidoo mee kuurey, i na hinna timmantaa noo kokoyoo se hala a ma duu ka tee kokoyoo se nzura. Woo ga, Sawul n'a noo nga ize woyoo Mikal a ma tee nga wandoo.

²⁸ Sawul dii, a faham kaŋ Abadantaa goo Dawda bande, de mo kaŋ nga ize woyoo Mikal ga baa Dawda.

²⁹ Sawul mma koy de a ga hunbur Dawda. Sawul tee Dawda se iberi nga hunaroo kul ra.

³⁰ Waatoo din Filisti borey boŋkoyney ga fatta ka koy wongu, waati kul kaŋ i fatta ka koy wongu, Dawda ga zaame wongey ra ka bisa Sawul goykey jerey kul. Dawda hanse ka duu maa.

19

Žonatan faasa Dawda se

¹ Sawul šelan nga iz'aroo Žonatan nda nga goykey kul se kaŋ nga ga Dawda wii. Ka gar Dawda ga hanse ka kan nga iz'aroo Žonatan se.

² Žonatan na alhabar daŋ Dawda ra ka nee: «Ay baaba Sawul goo ma ceeci ka ni wii. Ay g'a wiri ni ga, suba subbaahi ma ni boŋ hawgay, ma koy tugudoo ra, ma tugu.

³ Agay, ay ga fatta ka koy ay baaba jere hawsaa kaŋ ra n'goo ra, ay ga šelan a se ni ga, woo ra ay ga anniyaa bay, de ay ga alhabar daŋ ni ra.»

⁴ Žonatan na Dawda maa henna har nga baaba Sawul se, a nee: «Kokoyoo masi duu zunubu nga tamoo Dawda ga, zama a mana duu ni ga zunubu. Hayey kaŋ a n'i tee hanse ka ni nafa.

⁵ A na nga hundoo fur ka Filisti bora Goliyat wii, Abadantaa na Izirayel kul noo zaame beeri. N'dii a, ni paali. Macin se n'ga duu zunubu ka boro kaŋ mana haya kul tee kuroo mun, ka Dawda wii bila addalil?»

⁶ Sawul na haŋajer Žonatan se, a žee ka nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, Dawda si wiiyandi.»

⁷ Žonatan na Dawda cee, a na šenney wey kul har a se. Woo banda ga, Žonatan koy nda Dawda Sawul do, a koy a ga nda nga goyoo Sawul jere sanda cee jinaa takaa.

Dawda zuru Sawul maaganda

⁸ Wongoo yee ka sintin. Dawda fatta ka Filisti borey tangam, a n'i kar karyan laala hala nongu kaŋ ra i mma zuru a jine.

⁹ Abadantaa naŋ hundi laalaa* ma huru Sawul ra, a gar a mma goo ma goro nga do, nga yaajoo goo kaboo ra. Dawda goo ma kuntijoo kar.

¹⁰ Dogoo din da Sawul baa nga ma Dawda hay nda nga yaajoo hala k'a denji cetaa ga. Amma Dawda na Sawul mulay, yaajoo koy suka cetaa ra. Woo ga, Dawda zuru, cijinoo din ra a yena.

* 19:9 19:9 Zamnaa 16.14; 18.10.

¹¹ Sawul na dontokawyan sanba i ma koy Dawda hugoo do k'a koroši, subbaahoo ra i m'a wii. Amma Mikal, Dawda wandoo na alhabar dan Dawda ra ka nee: «Nda mana zuru hō cijinoo, suba n'ga wiiyandi.»

¹² Mikal na Dawda zumandi nda funeetaraa, a koy, a zuru ka yena.

¹³ Woo banda ga, Mikal na nga tooroo zaa k'a jisi daaroo ra, a na hancin hinbiri šukka kaccu dan daaroo boṅoo ga, a n'a gum nda zaara.

¹⁴ Waatoo kan Sawul na dontokawyan sanba i ma koy Dawda dii, Mikal nee: «A mma wirci.»

¹⁵ Sawul yee k'i sanba i ma koy dii Dawda, a nee: «Wa kate a ya ne k'a žigandi nda nga daaroo, a ma wiiyandi.»

¹⁶ Dontokey yee kate, de i gar tooroo goo daaroo ra, hancin hinbiri šukkaa goo daaroo boṅoo ga.

¹⁷ Sawul nee Mikal se: «Macin se n'na takaa woo k'ay darga? Macin se n'na agay iberoo nan a ma yena?» Mikal nee Sawul se: «A nka nee ya ne: «Ay nan ya koy, nda man'ti woo, ay ga ni wii.»»

¹⁸ Takaa woo nda Dawda zuru ka nga boṅ kaa. A koy Samiyel jeroo ga Rama, a na hayaa kul har a se kan Sawul n'a goy nga ga. Woo banda ga, a koy Samiyel bande, de i goro Nayot.

¹⁹ Sawul duu alhabar kan Dawda goo Nayot kan goo Rama.

²⁰ Sawul na dontokawyan sanba i ma koy Dawda dii. I dii annabi jamaa kan goo ma annabitaray tee†, Samiyel ti ngi jineboraa. Irkoy Hundoo zunbu Sawul dontokey ga, ngi mo na annabitaray tee.

²¹ Sawul duu alhabaroo, a na dontokaw tanayan sanba, ngi mo na annabitaray tee. A yee koyne ka dontokaw tanayan sanba cee hinzantoo, ngi mo na annabitaray tee.

²² Woo ga, Sawul hunday koy Rama. Waatoo kan a too day beeroo do kan goo Seku, a hãa ka nee: «Man ra Samiyel nda Dawda goo?» I nee a se: «I goo Nayot kan goo Rama.»

²³ A hun no din ka koy Nayot kan goo Rama. Irkoy Hundoo zunbu nga mo ga, a koy nga fondaa ra a ga annabitaray tee hala a too Nayot kan goo Rama ra.

²⁴ Kan a too no din, nga mo na nga bankaarawey kaa, nga mo ga annabitaray tee Samiyel jine. A na nga boṅ kanandi laboo ra, a cindi no din gaa koonu zaaroo kul nda cijinoo kul. Woo se i ga nee: «Sawul mo mma bara annabey ra wala?»

20

Žonatan na amaana dan nga nda Dawda game

¹ Dawda zuru ka hun Nayot kan goo Rama. A koy Žonatan gar ka nee a se: «Macin no ay n'a tee? Macin ti ay layboo, man zunuboo kan ay duu a ni baaba ga kan se a ga baa nga m'ay hundoo kaa?»

² Žonatan nee a se: «Abada n'si buu. Guna, ay baaba si haya kul tee nda a mana alhabar dan ay ra, a ma tee haya beeri wala ikaccu. Adiši macin se ay baaba ga woo tugu ya ne? Woo si kubay.»

³ Dawda žee ka nee: «Ni baaba ga bay kan n'na alhormo tee ya ne, woo se a ga nee nga boṅ se: «Žonatan masi bay, a masi dor.» Ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo nda ni maapoo, ceedaaru folloku bara agay nda buuyan game.»

⁴ Žonatan nee Dawda se: «Woo kan n'n'a har, nga no ay g'a tee ma ne.»

⁵ Dawda nee Žonatan se: «Nga ne, suba no handoo ga kay, ay ga hima ka goro ka ṅaa kokoyoo bande, amma nan ya koy, ay ga tugu hawsaa ra hala jirbi hinzantoo cijinoo.

† 19:20 19.20 Zamnaa 10.5.

⁶ Nda ni baaba dii kaŋ ay sii no, ma nee a se: <Dawda nk'a wiri ay ga nda šenday kaŋ ya naŋ nga ma cahã ka koy Betelehem, nga koyraa ra, zama ngi alkabiilaa kul jiiri kul sargaroo no ma hun.>

⁷ Nda a nee: <A boori>, agay, baffoo si duu agay, ni tamoo, amma nda a futu, ma bay kaŋ a kayandi kaŋ nga ga bone tee.

⁸ Ma goy nda laadirtaray agay, ni tamoo here, zama Abadantaa maapoo ga n'na amaana daŋ ir game. Amma nda goy futu goo no kaŋ ay n'a tee, ni hunday m'ay wii, macin se n'g'ay ka koy ni baaba do?»

⁹ Žonataŋ nee: «Abada, masi hongu kaŋ nda ay bay kaŋ ay baaba ga baa nga ma bone tee ma ne, ay s'a har ma ne.»

¹⁰ Dawda nee Žonataŋ se: «Nda ni baaba na ni zaabi futay, may no m'a har ya ne?»

¹¹ Žonataŋ nee Dawda se: «Kaa, ir ma koy hawsaa ra.» Ngi boro hinkaa fatta ka koy hawsaa ra.

¹² Žonataŋ nee Dawda se: «Abadantaa, Izirayel Koyoo ga tee ya ne seede kaŋ suba dimmaa woo cine ga ay g'ay baaba hãa ka bay haya kaŋ a ga baa nga m'a tee. Dawda, guna, nda gomni goo ma ne a ra, ay ga boro sanba k'a har ma ne,

¹³ Amma nda ifutu no a ga baa nga m'a tee ma ne, de agay, Žonataŋ, ya na haya kul har ma ne ka ni naŋ, ya na ni kaa kaboo ra, Abadantaa ma goy goy ay ga. Abadantaa ma bara ni bande takaa kaŋ nda a cindi ay baaba bande cee jinaa.

¹⁴ Kullihinne ay ga huna, ma alhormo tee ya ne Abadantaa maaganda se, ya si buu.

¹⁵ Abada ni alhormaa masi hun ay hugoo here, ba waati kaŋ Abadantaa na Dawda iberey kul halaci laboo ga.»

¹⁶ Žonataŋ na amaana daŋ nga nda Dawda hugoo game ka nee: «Abadantaa ma Dawda alhakoo kaa nga iberey ra.»

¹⁷ Žonataŋ nee Dawda se kaŋ a ma yee ka žee nga se ka nga bajoo cebe nga se, zama Žonataŋ ga bag'a sanda takaa kaŋ nda a ga baa nga boŋ.

¹⁸ Žonataŋ nee a se: «Suba no handu taagaa ga kay, borey ga dii ni dogoo, zama boro sii a ra.

¹⁹ Jirbi hinzantoo, ma cahã ka zunbu, ma koy nongoo ra kaŋ hanoo kaŋ hayey ŋaami*, ni bay ka tugu a ra, ma goro Ezel tondoo jere.

²⁰ Ay ga biraw-ize hinza warra nga here, sanda haya foo no ay g'a ceeci.

²¹ Nga ne, ay ga arusoogaa sanba, ay ga nee a se: <Koy biraw-izey ceeci.> Nda ay nee a se kaaray: <Guna, ni bisa biraw-izey ga, i zaa>, adiši kaa, haya kul si duu ni, masi hunbur haya kul, ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo.

²² Amma nda ay nee arusoogaa se: <Guna, biraw-izey goo ma ne jine>, adiši koy, zama Abadantaa no ma baa nga ma ni naŋ ni ma koy.

²³ Haya kaŋ ti šennoo kaŋ ir n'a har cere se, agay nda ni, Abadantaa no ma tee seede agay nda ni game hala abada.»

Sawul kayandi nga ma Dawda wii

²⁴ Dawda tugu hawsaa ra. Handu taagaa kayyanoo no, kokoyoo goro ka ŋaa.

²⁵ Kokoyoo goro sanda waati kul takaa nga gorodogoo ra kaŋ ga jeesi cetaa ga. Žonataŋ tun, Abner goro Sawul jeroo ga. Amma Dawda dogoo, boro kul sii a ra.

²⁶ Sawul mana haya kul har hanoo din, a mma nee nga boŋ se: «Man'ti yaada no, haya ka Dawda žiibandi, šikka sii a nka si henan.»

²⁷ Subaa ra, handu taaga jirbi hinkantoo, Dawda dogoo hala sohõ boro kul sii a ra. Sawul nee nga iz'aroo Žonataŋ se: «Macin se Yišay iz'aroo mana kaa ka ŋaa bi, a mana kaa ka ŋaa hõ?»

* 20:19 20.19 Zamnaa 19.1-3.

²⁸ Žonatan na Sawul zaabi ka nee: «Dawda nk'a wiri ay ga nda gaabi ya nan nga ma koy Betelehem.»

²⁹ A nee ya ne: «Ay g'a wiri ni ga, alhormo tee ya ne, ma nan ya koy, zama ir goo nda alkabiila sargari koyraa ra, ag'armey hunday ka ciya ya ne, nan ya koy hala ya dii ag'armey.» Woo se a mana kaa kokoyoo hoyandoo dogoo ra.

³⁰ Woo ga, Sawul dukur Žonatan ga. A nee a se: «Woy laadir janante turante ize, ya nka si bay kan ni nka hanga Yišay iz'aroo bande, ni haawoo ga nda ni naa haawoo ga wala?»

³¹ Zama kullihinne Yišay iz'aroo goo laboo ga, n'si duu fondo, ni kokoytaraa mo si duu fondo. Sohō boro sanba i m'a ceeci, ma kate a ya ne, zama buuyan nda a ga hima.»

³² Žonatan na Sawul zaabi ka nee: «Macin se a ga wiiyandi? Macin no a n'a tee?»

³³ Sawul na nga yaajoo ka Žonatan warra hala nga m'a kar. Woo ra Žonatan bay kan nga baaba nka kayandi nga ma Dawda wii.

³⁴ Žonatan tun ŋaadogoo ra nda futay beeri, a mana haya kul ŋaa handu taagaa jirbi hinkantoo. Binoo maray Dawda maaganda, zama baaboo n'a wow.

³⁵ Subaa ra, Žonatan koy hawsaa ra nga nda Dawda cere kubayyanoo se, zankaaru foo goo a bande.

³⁶ A nee zankaaroo se: «Ay g'a wiri ni ga, zuru ka koy ay biraw-izey kan ay g'i warra ceeci.» Zankaa zuru, Žonatan na biraw-ize foo warra kan bisa a ga.

³⁷ Waatoo kan zankaa too nongoo kan ra biraw-izoo goo kan Žonatan n'a warra, Žonatan kaati a ga ka nee: «Man'ti biraw-izoo goo ma ne jine wala?»

³⁸ A yee ka kaati zankaa ga ka nee: «Cahā, tanba, masi kay!» Žonatan zankaa na biraw-izey kuuna, a yee kate nga aru beeroo do.

³⁹ Zankaa mana faham haya kul se woo ra, Žonatan nda Dawda hinne no ma bay haya kan ti woo.

⁴⁰ Žonatan na nga wongu jinawey noo zankaa se kan goo a bande, a nee a se kan a ma koy nda ey koyraa ra.

⁴¹ Waatoo kan zankaa koy, Dawda tun gurma here, a na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma cee hinza. Dawda nda Žonatan na cere naagu cere gande ra, i hēe cere bande hala waatoo kan ra Dawda hēenoo jer ka bisa Žonatan wanoo.

⁴² Žonatan nee Dawda se: «Ma koy nda alaafiya, woo kan agay nda ni n'a žee Abadantaa maṅoo ga, yala Abadantaa ma tee seede agay nda ni game, a ma tee seede ay hayroo nda ni hayroo game hala abada.»

21

¹ Dawda tun ka koy, Žonatan huru koyraa ra.

Dawda zuru Sawul se ka koy Ahimelek do Nob

² Dawda koy koyraa ra sargari juwalkaa Ahimelek do. Ahimelek kaa a do nda jijiray, a nee a se: «Macin se ni folloku no? Macin se boro kul sii ni bande?»

³ Dawda nee sargari juwalkaa Ahimelek se: «Kokoyoo nk'ay noo yaamar foo, a nee ya ne: «Boro kul masi bay hayaa kan se ay na ni sanba nda yaamaroo kan ay n'a noo ma ne.» Ya nka dan agay nda ay soogey ma cere kubay nongu foo ra.

⁴ Sohō macin bara ma ne? Ay noo takula guu wala woo kan n'ga hin a.»

⁵ Sargari juwalkaa na Dawda zaabi ka nee: «Takula koonu sii ya ne, takulawey kan yeetandi jere ga Irkoy se de bara ne, kala de nda ni soogey mana man woy-boro.»

⁶ Dawda na sargari juwalkaa zaabi ka nee: «Waati kul, nda ay fatta ka koy wongu ir sii nda fondo ka marga nda woy-boro. Nda arusoogey wongu jinawey mana kayandi kala wongu kaŋ man'ti koonu se, i ga henan soko hō diraa woo cine kaŋ ra ir goo.»

⁷ Woo ga, sargari juwalkaa n'a noo takulayan kaŋ yeetandi jere ga Irkoy se, zama takula sii a se kala wey kaŋ jisandi Abadantaa jine, kaŋ i n'i kaa no ka takula konnayan yeeti dogey ra.

⁸ Hanoo din hunday, Sawul goykey boro foo kaŋ i n'a dii goo no din Abadantaa jine, Edom boro no kaŋ maano ti Doyeg, Sawul kurkey jineboraa no.

⁹ Dawda nee Ahimelek se: «Yaaji wala takuba sii ni kone? Ya n'ay takubaa zaa, ya na wongu jinawey zaa, zama kokoyoo dontaa ga hanse ka cahã.»

¹⁰ Sargari juwalkaa nee: «Filisti boraa Goliyat kaŋ n'n'a wii tuurinaa beerey gooroo ra takubaa ne, a goo ma didiji darbay ra beene kaayi-izoo duma ga. Nda n'ga baa m'a zaa, a zaa, zama affoo tana sii ne.» Dawda nee: «Nga cine sii, a noo ya ne.»

Dawda koy Filisti borey do Gat

¹¹ Hanoo din, Dawda tun ka zuru ka hun Sawul ra. A too Akiš, Gat kokoyoo do.

¹² Akiš goykey nee a se: «Man'ti Dawda ti woo, gandaa kokoyoo? Man'ti nga se i ga don ka nee:

<Sawul na zenberyaŋ wii,

Dawda na zenber woyyaŋ wii.>*

¹³ Dawda na šenney wey dii nda soobay, a ga hanse ka hunbur Akiš, Gat kokoyoo.

¹⁴ Waatoo din, a na nga boŋ tee i jine sanda boro kaŋ lakkaloo hun a ga, a ga žeeriyaŋ daŋ hugey miŋey ga, a ga naŋ nga yololaa ma doo nga kaaboo ga.

¹⁵ Akiš nee nga goykey se: «War ga dii kaŋ aroo woo hollo, macin se war ga kate a ya ne?

¹⁶ Ya nka sii nda hollokom kaŋ se war ga kate ya ne woo a ma hollokomtaray tee ay jine? Aroo woo ga hima ka huru ay hugoo ra wala?»

22

Dawda tee boŋkoyni borey se kaŋ goo a bande

¹ Dawda hun Gat koyraa ra ka koy tugu Adulam tondi horboo ra. Nga armey nda nga hugoo borey kul maar'a, de i zunbu ka koy a do.

² Borey kul kaŋ ga fara, nda borey kaŋ ga garaw goo, nda borey kaŋ biney g'i maray kaa ka marga a do, a tee ngi boŋkoynoo. Aru zangu taaci (400) cine bara a bande.

³ Dawda hun no din ka koy Mipe kaŋ goo Mowab gandaa ra. A nee Mowab kokoyoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ma naŋ ay naa nda ay baaba ma koy goro ni do hala waati kaŋ ay na hayaa bay kaŋ Irkoy g'a tee ya ne.»

⁴ A n'i ka koy Mowab kokoyoo jine. I cindi Mowab kokoyoo do waatoo kul kaŋ Dawda goo tondi guusoo ra.

⁵ Annabi Gad nee Dawda se: «Masi cindi tondi guusoo ra, koy huru Žuda gandaa ra.» Dawda dira, a koy Heret hawsaa ra.

Sawul koy Nob sargari juwalkey wii

⁶ Sawul maa kaŋ alhabar duwandi Dawda nda borey kaŋ goo a bande ga. Sawul goo ma goro Gibeya tamaris tuurinaŋoo cire hodaddaa ra, nga yaajoo goo kaboo ra, nga goykey kul goo ma kay jeroo ga.

⁷ Sawul nee nga goykey kaŋ goo jeroo ga se: «Ay g'a wiri war ga, Benžameŋ borey, wa haŋajer ya ne, Yišay iz'aroo ga kaa ka war noo faariyaŋ nda alaneb faariyaŋ

* 21:12 21.12 Zamnaa 18.7; 29.5.

wala? A ga kaa ka war affoo kul tee sooje zenber foo (1.000) bonkoyni nda sooje zangu (100) bonkoyni wala?

⁸ War kul ka hawandifutay ay ga, boro kul man'ay bayrandi kan ay iz'aroo na amaana dan nga nda Yišay iz'aroo game. War affoo kul si alhuzun ya ne, a s'ay bayrandi kan ay iz'aroo n'ay goykaa tan ay ra hala a ma kumsay hirri ya ne sanda woo kan ne ka tee hõ.»

⁹ Doyeg, Edom bora a kan goo Sawul goykey jine nee: «Ay dii Yišay iz'aroo a ga kaa Nob koyraa ra, Ahitub iz'aroo Ahimelek do.

¹⁰ Ahimelek na Abadantaa ibaayoo ceeci a se, a n'a noo hunay, a n'a noo Filisti bora a Goliyat takubaa.»

¹¹ Kokoyoo dan i ma ciya sargari juwalkaa kan ti Ahimelek, Ahitub iz'aroo, nda nga baaba hugoo kul, nda sargari juwalkey kul kan goo Nob se. I kul koy kokoyoo jere.

¹² Sawul nee: «Ay g'a wiri ni ga, Ahitub iz'aroo, ma hanajer.» A nee: «Agay ne, ay koyoo.»

¹³ Sawul nee a se: «Macin se ni nda Yišay iz'aroo, war ga hawandifutay ay ga? Macin se n'n'a noo takula nda takuba, de n'na Irkoy ibaayoo ceeci a se hala a ma kay ya ne ka kumsay hirri ya ne sanda woo kan ne ka tee hõ.»

¹⁴ Ahimelek na kokoyoo zaabi ka nee: «Ni goykey kul ra, may bara no kan ga too Dawda, a ga laadir, kokoyoo nzuraa no, nga kan goo ni lakkalkaw maanawey ra, a goo nda beeray ni hugoo ra?

¹⁵ Hõ no ay sintin ka Irkoy ibaayoo ceeci a se wala? Abada! Kokoyoo masi woo dan ay ga, a mas'a dan ay baaba hugoo boro kul ga, zama agay, ni tamoo si haya bay woo kul se, ay si ikaccu bay a ra, ay si ibeeri bay a ra.»

¹⁶ Amma kokoyoo nee: «Šikka sii n'ga buu, Ahimelek, ni nda ni baaba hugoo borey kul.»

¹⁷ Kokoyoo nee nga lakkalkey kan goo nga jeroo ga se: «Wa bere, war ma Abadantaa sargari juwalkey wii, zama ngi mo na kabe dan Dawda se. I bay kan a ga zuru, amma i mana alhabar dan ay ra.» Amma kokoyoo goykey si baa ngi ma kabe deke Abadantaa sargari juwalkey ga k'i wii.

¹⁸ Woo ga, kokoyoo nee Doyeg se: «Bere, ni, ma sargari juwalkey wii.» Woo banda ga, Doyeg Edom bora a bere. Nga no ka sargari juwalkey wii. Hanoo din, a na boro woyyaaha cindi guu (85) wii kan ga lenbeene kaayi-izoo goo.

¹⁹ A na Nob kan ti sargari juwalkey koyraa borey wii nda takuba. Aru, nda woy, nda zanka, nda taana, nda haw, nda farka, nda feeji wiiyandi nda takuba.

²⁰ Ahitub iz'aroo Ahimelek, nga hinne iz'aroo ka yena, maapoo ti Abiyatar. A zuru ka hanga Dawda bande.

²¹ Abiyatar na alhabar dan Dawda ra kan Sawul na Abadantaa sargari juwalkey wii.

²² Dawda nee Abiyatar se: «Hanoo din ay dii kan Doyeg Edom bora a goo no, šikka sii a ga alhabar dan Sawul ra. Agay ka tee sabbu kan na ni baaba hugoo borey kul wii.

²³ Cindi ay bande, masi hunbur, zama bora a kan ga baa nga m'ay hundoo kaa, ga baa nga ma ni da hundoo kaa, ay jeroo ga haya kul si duu ni.»

23

Dawda koy Kela nda Horša koyrawey ra

¹ I na alhabar dan Dawda ra ka nee: «Nga ne, Filisti borey na Kela tangam, i goo ma taasoo kan goo taasu kar ganganey ra kom.»

² Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ya koy Filisti borey kar wala?» Abadantaa nee a se: «Koy, n'ga Filisti borey kar, n'ga Kela hallasi.»

³ Amma Dawda borey nee a se: «Guna, ne Žuda hunday ra ir ga hunbur, adiši taka foo nda ir ga koy Kela kaŋ ra Filisti borey wongu-izey ga marga?»

⁴ Dawda yee ka Abadantaa ibaayoo ceeci, Abadantaa n'a zaabi ka nee: «Tun ka doo ka koy Kela, zama ay ga Filisti borey dan ni kaboo ra.»

⁵ Woo ga, Dawda nda nga borey koy Kela. A na Filisti borey tangam, a na ngi adabbawey ka kaa, a hin ey hinyan beeri. Takaa woo nda Dawda na Kela borey hallasi.

⁶ Waatoo kaŋ Ahimelek iz'aroo Abiyatar zuru ka koy Dawda do Kela, a koy nda nga bande beene kaayi-izoo nga kaboo ra.

⁷ Sawul duu alhabar kaŋ Dawda too Kela. Sawul nee: «Irkoy k'a dan ay kaboo ra, zama a kaa ka nga boŋ dan koyraa ra kaŋ miprey ga kufalandi.»

⁸ Sawul na nga jamaa kul dan cere ga i ma wongu hala i ma doo ka koy ka Dawda nda nga borey wanga k'i dan game k'i dii.

⁹ Dawda bay kaŋ Sawul nka haya futu soolu nga se, a nee sargari juwalkaa Abiyatar se: «Kate beene kaayi-izoo.»

¹⁰ Dawda na Irkoy ibaayoo ceeci ka nee: «Abadantaa, Izirayel Koyoo, agay, ni tamoo maa kaŋ šikka sii Sawul goo ma ceeci ka kaa Kela ka koyraa kayri agay maaganda se.»

¹¹ Kela borey g'ay dan kaboo ra wala? Sawul ga doo kate sanda takaa kaŋ agay, ni tamoo maar'a wala? Abadantaa, Izirayel Koyoo, ay g'a wiri ni ga, ma agay, ni tamoo bayrandi.» Abadantaa nee: «Sawul ga doo kate.»

¹² Dawda nee koyne: «Kela borey ga agay nda ay borey dan kaboo ra wala?» Abadantaa nee: «I ga ni noo a se.»

¹³ Dawda nda nga borey, i ga too boro zangu iddu (600) cine, i tun ka hun Kela ka koy nongu kaŋ i ga hin ra. Sawul duu alhabar kaŋ Dawda zuru ka hun Kela, Sawul na diraa naŋ.

¹⁴ Dawda koy saajoo tee nga gorodogoo, tondey nongey ra. Kaŋ a goo ma goro Zif saajoo hondey boŋ, Sawul g'a ceeci zaari kul, amma Irkoy man'a dan kaboo ra.

¹⁵ Dawda dii kaŋ Sawul goo ma yaara ka ceeci ka nga hundoo kaa. Dawda goo Horša, Zif saajoo ra.

¹⁶ Woo banda ga, Žonatan, Sawul iz'aroo koy Dawda do Horša ka Dawda binoo dan a ma koy a ga ka nga naanaa dan Irkoy ra.

¹⁷ A nee a se: «Masi hunbur. Ay baaba Sawul si hin ka too ni do. Ni no ma tee kokoy Izirayel se, ay ga tee ni ihinkantoo. Sawul ay baaba hunday mo ga bay.»

¹⁸ Ngi boro hinkaa kul na amaana zaa cere se Abadantaa jine. Dawda cindi Horša, Žonatan koy nga do.

Irkoy na Dawda kaa Sawul ra

¹⁹ Zif boroyaŋ žigi ka koy Sawul do Gibeya, i nee: «Man'ti Dawda mma goo ma tugu ir do Horša, Hakila tondi nongey ra, labu kogaa se gurma?»

²⁰ Sohō, kokoyoo, nda ni mma baa ma doo ka koy, doo. Ir no m'a dan kokoyoo kaboo ra.»

²¹ Sawul nee: «Abadantaa ma albarka dan war ra, zama war hinne ya ne.

²² Ay g'a wiri war ga, war ma koy, war ma guna koyne ka dii nongoo kaŋ ra a goo, wa hãa may ka dii a, zama ay maa kaŋ a ga hanse ka caram.

²³ Wa tugudogey kul guna ka dii nongu kaŋ ra a ga hin ka tugu, war ma willi ka kaa ka dii agay nda alhabar kayante, de ay ga koy war bande. Nda a goo gandaa ra, ay g'a ceeci Žuda boro zenberey kul ra.»

²⁴ I tun ka koy Zif Sawul jine. Dawda nda nga borey goo Mawoŋ saajoo ganganoo gandaa ra, labu kogaa se gurma.

²⁵ Sawul nda nga borey koy huru Dawda cewoo ra. Dawda duu alhabar, a zunbu tondey ra, a cindi Mawon saajoo ra. Sawul maar'a, a na Dawda gaarandi Mawon saajoo ra.

²⁶ Sawul goo ma dira hondoo caraa ga, Dawda nda nga borey mo ga dira caraw faa ga. Dawda cahã ka hun Sawul ra. Amma a gar Sawul nda nga borey ceeci ka Dawda nda nga borey kuubi k'i bere hala ngi m'i dii.

²⁷ Alhabar teekaw foo kaa ka nee Sawul se: «Cahã ka kaa, Filisti borey huru gandaa ra.»

²⁸ Sawul willi banda, a fay nda ka Dawda gaarandi, a koy Filisti borey kubay. Woo din se i ga nee nongoo din se Sela-Malekot (maanaa «fayyan tondoo»).

24

Dawda wanji ka Sawul wii En-Gedi tondi horboo ra

¹ Dawda žigi ka hun no din ka koy goro En-Gedi tondi nongey ra.

² Waatoo kan Sawul willi ka hun Filisti borey gaarandiroo ra, i nee a se: «Nga ne, Dawda goo En-Gedi saajoo ra.»

³ Sawul na wongu-ize suubante zenber hinza (3.000) zaa Izirayel kul ra, a koy Dawda nda nga borey ceeci hala ganjihanciney tondey jere.

⁴ A too alman buuney kaley do kan goo fondaa jeroo ga, no din tondi horbu goo a ra. Sawul huru a ra ka koy saaji. Dawda nda nga borey goo ma goro horboo koroo ra.

⁵ Dawda borey nee a se: «Nga ne, zaaroo no kan Abadantaa nee ma ne: <Guna, ay ga ni iberoo dan ni kaboo ra, ma tee a se woo kan kan ma ne.>» Dawda tun ka mossoyaada ka Sawul burmusoo mijoo dunbu.

⁶ Woo banda ga, Dawda ga maate nga binoo ga zarga, zama a na Sawul burmusoo mijoo dunbu.

⁷ A nee nga borey se: «Yala Abadantaa m'ay waa ya si woo dumoo tee, ka tee ay koyoo sotoloo, bora kan Abadantaa n'a yon. Zama nga no Abadantaa n'a yon.»

⁸ Šenney wey ga, Dawda na nga borey kayandi, a n'i ganji i ma too Sawul do. Sawul fatta horboo ra ka nga fondaa zaa ka koy.

⁹ Woo banda ga, Dawda tun ka fatta horboo ra, a kaati Sawul bande ka nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo.» Sawul neli ka banda bere ka guna, Dawda na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma.

¹⁰ Dawda nee Sawul se: «Macin se n'ga hanajer borey šenney se kan ga nee: <Dawda mma baa nga ma ni bonandi?>

¹¹ Guna, hõ zaaroo ni hunday ma dii nda ni moyey kan hõ Abadantaa na ni dan ay kaboo ra horboo ra. Borey nee kan ay ma ni wii, amma ay na ni nan, ya nka nee: <Ay si tee ay koyoo sotoloo, zama nga no Abadantaa n'a yon.>

¹² Guna, ay baaba, ni burmusoo mijoo guna ay kaboo ra. Ay na ni burmusoo mijoo dunbu, ay mana ni wii. N'ga dii kan anniya futu sii ay do, tureyan sii ay do, ay mana duu ni ga zunubu. Amma ni, n'g'ay hundoo ceeci k'a kaa.

¹³ Abadantaa ga ciiti agay nda ni game, Abadantaa ga bana ya ne, amma ay kaboo si too ni do.

¹⁴ Yaasay žeena foo ga nee: <Ifutu ra ifutu ga hun.> Ay kaboo si too ni do.

¹⁵ May no Izirayel kokoyoo koy a wongu? May no n'g'a gaarandi? Hanši bukaw, nkanji yaada?

¹⁶ Abadantaa ga ciiti dunbu, a ga ciiti agay nda ni game. A ga dii, a ga faasa ya ne, a ga ciiti k'ay kaa ni kaboo ra.»

¹⁷ Waatoo kan Dawda na wey har ka ben Sawul se, Sawul nee: «Ni jindoo da no, ay izoo Dawda wala?» Sawul na nga jindoo jer ka hẽe.

¹⁸ Woo banda ga, a nee Dawda se: «N'goo nda cimi nda agay, zama ni, n'na ihenna tee ya ne, ka gar agay ilaala no ay n'a tee ma ne.

¹⁹ Hõ, ni cebe kaŋ gomni no n'ga tee ya ne, Abadantaa n'ay daŋ ni kaboo ra, amma man'ay wii.

²⁰ Nda boro duu ni iberoo, nga naŋ a ma koy yaada nga fondaa ra wala? Yala Abadantaa ma ni bana gomnoo woo kaŋ n'n'a tee ya ne hõ se.

²¹ Sohõ guna, ay bay kaŋ šikka sii n'ga kaa ka tee kokoy, Izirayel kokoytaraa ga tabati waati kaŋ a huru ni kaboo ra.

²² Sohõ žee ya ne Abadantaa maapoo ga kaŋ n's'ay hayroo halaci ay banda ga, n's'ay maapoo derandi ay baaba hugoo ra.»

²³ Dawda n'a žee Sawul se. Woo banda ga, Sawul koy nga do, Dawda nda nga borey žigi ka koy tondi guusoo ra.

25

Samiyel buuroo

¹ Samiyel faati. Izirayel kul marga k'a hëe, i n'a sutura nga do Rama. Waatoo din no Dawda doo Paraŋ saajoo ra.

Nabal na gomni mun Dawda se

² Aru foo goo Mawoŋ kaŋ ga goy Karmel. Boro beeri no, a goo nda feeji zenber hinza (3.000) nda hancin zenber foo (1.000). Woo gar a goo Karmel ka nga feejeý kosu.

³ Aroo woo maapoo ti Nabal, wandoo maapoo ti Abigayel. Woy lakkalkoyni no, a ga boori mo, amma kurŋoo binoo si boori, nga teegoyey ga laala. Kaleb alkabiilaa boro no.

⁴ Saajoo ra Dawda maa kaŋ Nabal goo ma nga feejeý kosu.

⁵ A na arusooga woy (10) sanba a do, a nee arusoogey se: «Wa žigi ka koy Karmel. War ma koy Nabal do, ay maapoo ga war m'a foo ya ne.

⁶ War ma nee a se: «Kay yeeši, alaafiya ma kaa ni, nda ni hugoo, nda haya kul kaŋ ti ni wane ga.

⁷ Ay maa kaŋ alman kosukawyaŋ bara ni do. Ka gar ni kurkey goo ir bande. Ir mana haya laala kul tee i se, haya kul mana dere i se waatoo kul kaŋ i n'a tee Karmel.

⁸ Ni borey hãa, ngi hunday g'a har ma ne. Woo ga, alhormo tee ay borey se, zama ir mana kaa kala jingar zaari. Ir g'a wiri ni ga, m'ir kaŋ ti ni tamey nda Dawda ni iz'aroo noo woo kaŋ goo ni kaboo ra.»

⁹ Waatoo kaŋ Dawda borey too kate, i n'a har Nabal se nda takaa din da Dawda maapoo ga. Woo banda ga, i batu.

¹⁰ Nabal tuuru Dawda dontokey se ka nee: «May ti Dawda, may ti Yišay iz'aroo? Hõ tam booboyaŋ goo no kaŋ ga zuru ngi koyey ga.

¹¹ Ay takulaa, nda ay haroo, nda ay hamoo kaŋ ay n'i soolu ay kosukey se, ngi no ay g'i noo boroyaŋ se kaŋ ay si ba ngi hundogoo bay wala?»

¹² Dawda arusoogey na ngi fondaa zaa ka willi. Kaŋ i too, i na hayaa kul har Dawda se.

¹³ Dawda nee nga borey se: «Boro foo kul ma nga takubaa haw centoo ga.» Boro foo kul na nga takubaa haw centoo ga. Dawda mo na nga takubaa haw centoo ga. Boro zangu taaci (400) cine hanga a bande ka koy tangam. Boro zangu hinka (200) cindi jinawey do.

Abigayel na Dawda faaba

¹⁴ Nabal sooga goykey affoo nee Nabal wandoo Abigayel se: «Guna, Dawda na dontokawyan sanba ka hun saajoo ra ka kaa k'ir koyoo foo, amma ir koyoo n'i kubay, kubay laala.

¹⁵ Ka gar borey wey hanse ka boori ir se, ir mana alhuzun, haya kul mana dere ir se waatoo kul kan ir goo cere bande fonda ra, waatoo kan ir goo hawsaa ra.

¹⁶ I n'ir lakkal haya kul ma si duu ir cijin nda zaari, waatoo kul kan ir goo i bande ka alman buunaa kur.

¹⁷ Ni no ma guna sohõ haya kan n'ga hima k'a tee, nda man'ti woo, šikka sii ir koyoo nda nga hugoo kul ga bone. Nga woo, boro no kan sii nda attabiya, boro si hin ka šelan a se.»

¹⁸ Abigayel cahã ka takula zangu hinka (200) zaa, nda alaneb hari mooro hunbar hinka, nda feeji guu kan hansandi, nda attam haagante mudu guu, nda alaneb-ize koga gabante zangu (100), nda jeejay-ize koga gabante zangu hinka (200), a n'i dan farkayan boŋ.

¹⁹ A nee nga tamey se: «Wa koy ay jine, guna, ay goo war bandawey ga.» A mana haya kul har Nabal, nga kurpoo se.

²⁰ A žigi farka boŋ, a zunbu ka koy nda tondi hondoo caraa, ka sawa nda Dawda nda nga borey zunbu a tenje, i n'a kubay.

²¹ Dawda nee nga boŋ se: «Ay n'ay boŋ toope ka aroo woo almaanoo kul lakkal saajoo ra, haya kul mana hun nga almaanoo ra. Ihennaa kan ay n'a tee a se, a n'a bana nda ifutu.

²² Irkoy ma goy goy ay ga, agay Dawda, nda ne nda suba ay na aru foo nan Nabal borey ra.»

²³ Waatoo kan Abigayel dii Dawda, a cahã ka zunbu farkaa boŋ, a na nga ndumoo sinji laboo ra, a gunguma Dawda jinoo ra.

²⁴ A kan cewey cire, a nee: «Ay na laybu tee, ay koyoo. Ay g'a wiri ni ga, ma agay, ni tamoo nan ya šelan, hanajer ni tamoo šenney se.

²⁵ Ay g'a wiri ni ga, ay koyoo, masi hanga Nabal bande, boro no kan sii nda attabiya, a nka tuuru nga maapoo se, maapoo man'ti kala Nabal (maanaa <saama>), saama no. Agay, ni tamoo, ya na bay ka dii ay koyoo arusoogey kan n'n'i sanba.

²⁶ Sohõ ay koyoo, ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo nda ni maapoo, Abadantaa ka ni ganji ma kuri mun, ka ni boŋ faasa. Ay koyoo, yala ni iberey nda borey kan ga ceeci k'i ifutu tee ma ne, ma tee sanda Nabal.

²⁷ Gomnoo kan agay, ni tamoo kate a ma ne ma zamnandi soogey se kan goo ni bande.

²⁸ Ay g'a wiri ni ga, ma agay, ni tamoo layboo yaafa. Abadantaa ga albarka dan ni hugoo borey ra k'i gorandi waati kul kokoytaraa ra, zama Abadantaa wongey ra n'goo. Yala haya futu kul masi garandi ni do ni hunaroo kul ra.

²⁹ Nda boro tun ka ni gurzugay, ka ceeci ka ni hundoo kaa, Abadantaa, ni Koyoo ga ni hundoo marga henna. Amma a ga ni iberey hunaroo warra sanda takaa kan nda fizza ga tondi warra.

³⁰ Waati kan Abadantaa ga gomnoo kul tee ma ne kan a na nga allaahidoo zaa ma ne ka ni tee Izirayel boŋkoynoo,

³¹ woo ra ni binoo si ni zarabi ka nee ma ne kan n'na boro wii yaada ka ni dukuroo kaa. Nda Abadantaa na gomni tee ma ne, masi dirna agay, ni tamoo.»

³² Dawda nee Abigayel se: «Albarka Abadantaa, Izirayel Koyoo kan na ni sanba m'ay kubay hõ.

³³ Albarka ma huru ni lakkaloo ra, albarka ma huru ni ra kan n'ay ganji hõ ya boro wii yaada, y'ay dukuroo kaa.

³⁴ Ay ga žee nda Abadantaa, Izirayel Koyoo kaŋ ga huna maanoo kaŋ n'ay ganji ya ifutu tee ma ne, nda man'ti kaŋ ni cahã ka kaa k'ay kubay, ne nda alfazar ba aru foo si cindi Nabal borey ra.»

³⁵ Dawda na hayaa taa kaŋ Abigayel kate a se, a nee a se: «Žigi ka koy ni do nda baani. Guna, ay na hanajer ma ne, ay yadda woo kaŋ n'n'a har.»

Nabal buuroo

³⁶ Abigayel too kate Nabal do, a gar hoyandi beeri tee a do kaŋ ga hima nda kokoy hoyandi. Nabal binoo ga hanse ka kan, a hanse ka suu. Abigayel mana haya kul har a se šenni kaccu ra wala ibeeri ra hala moo boo.

³⁷ Subbaahoo ra, suuyanoo ben Nabal ga, wandoo na hayaa deede a se kaŋ tee. Ni mma nee haya ka binoo hay, Nabal gaahamoo buu.

³⁸ Jirbi woy (10) cine banda ga, Abadantaa na Nabal kar, a buu.

Dawda hiiji Abigayel

³⁹ Dawda maa kaŋ Nabal buu, a nee: «Albarka Abadantaa kaŋ faasa ya ne toonaa kaŋ Nabal n'a tee ya ne ra, kaŋ na agay, nga tamoo moorandi ifutu. Abadantaa na Nabal goy futaa kaŋandi a boŋ.» Dawda sanba ka Abigayel wiri hiijay.

⁴⁰ Dawda borey too kate Abigayel do Karmel, i šelaŋ a bande ka nee: «Dawda k'ir sanba ni do ir ma ni zaa nga se wande.»

⁴¹ A tun, a gunguma, a na nga ndumoo sinji laboo ra, a nee: «Nga ne, ni tamoo ti agay, ay ga tee koŋŋa kaŋ ga ni tamey cewey jumay, ay koyoo.»

⁴² Abigayel cahã ka tun, a žigi farka boŋ, woysogo guu hanga a bande, a hanga Dawda dontokey. A tee Dawda wandoo.

⁴³ Woo gar Dawda na Ahinowam, Žizireyel bora a sanbu wande. Ngi boro hinkaa kul tee Dawda se wande.

⁴⁴ Amma haya kaŋ ti Dawda wandoo Mikal, Sawul ize woyoo, Sawul n'a noo Layiř iz'aroo, Palti, Galim koyraa bora a se.

26

Dawda wanji ka Sawul wii Zif saajoo ra

¹ Zif borey koy Sawul do Gibeya, i nee: «Man'ti Dawda mma goo ma tugu Hakila hondoo ga, labu kogaa tenje?»

² Sawul doo Zif saajoo ra nda Izirayel wongu-ize suubante zenber hinza (3.000) ka koy Dawda ceeci Zif saajoo ra.

³ A na nga kaloo gorandi Hakila hondey ra, labu kogaa tenje, fondaa jesoo ga. Dawda si goro kala saajoo ra. Waatoo kaŋ a bay kaŋ Sawul na nga gaarandi hala saajoo ra,

⁴ Dawda na monnokawyaŋ sanba, a bay kaŋ cimi no Sawul too kate.

⁵ Woo ga, Dawda tun ka koy nongoo kaŋ ra Sawul na kali tee. A dii nongoo kaŋ ra Sawul ga kani, nda nga wongu-izey jineboraa Abner, Ner iz'aroo. Sawul ga kani kaloo gamoo ra, wongu-izey jamaa g'a kuubi k'a bere.

⁶ Dawda nee Heti bora a Ahimelek, nda Žowab armaa kaŋ ti Seruya* iz'aroo Abiřay se: «May no ma baa nga ma doo ay bande Sawul do kaloo ra?» Abiřay nee: «Ay ga doo ni bande.»

⁷ Dawda nda Abiřay koy cijinoo ra jamaa do. Woo gar Sawul goo ma kani, a ga jirbi kaloo gamoo ra, nga yaajoo ga sinji laboo ra nga boŋoo jere. Abner nda jamaa ga kani k'a kuubi ka bere.

⁸ Abiřay nee Dawda se: «Hõ Irkoy na ni iberoo daŋ ni kaboo ra, ay g'a wiri ni ga, naŋ ya yaaji k'a hay laboo ra cee folloku, ay s'a kar cee hinka.»

* 26:6 26.6 Seruya ti Žowab, nda Abiřay, nda Asayel jaa. Dawda woymaa no.

⁹ Amma Dawda nee Abišay se: «Mas'a wii! May no ma hin ka too boraa do kan Abadantaa n'a yon k'a tee kokoy, nga alhakoo mana hun boraa ra?»

¹⁰ Dawda nee koyne: «Ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo, Abadantaa no ma hin k'a kar, nga waatoo mma too a ma buu, wala a ma doo wongoo ra i m'a halaci.

¹¹ Yala Abadantaa m'ay waa ay kaboo ma too boraa do kan Abadantaa n'a yon. Sohõ ay g'a wiri ni ga, yaajoo zaa kan goo boḅoo jere nda hooboo, ir ma koy.»

¹² Dawda na yaajoo nda hooboo zaa kan goo Sawul boḅoo jere, i koy. Boro kul mana dii ey, boro kul mana bay, boro kul moyey mana hay, zama boraa kul goo ma jirbi. Abadantaa n'i kanandi jirbi koma ra.

¹³ Dawda bere hondoo boḅ faa here, a kay nongu mooro ra, tondi hondu faa boḅoo ga, farru beeri goo gamey ra.

¹⁴ Dawda kaati ka nee jamaa nda Ner iz'aroo Abner se: «N'si tuuru, Abner?» Abner nee: «May ti ni, ni kan ga kaati kokoyoo bande?»

¹⁵ Dawda nee Abner se: «Man'ti aru ti ni wala? Ni cine mma bara Izirayel ra? Macin se mana kokoyoo, ni koyoo hawgay? Jamaa boro foo kaa ka kokoyoo, ni koyoo halaci.

¹⁶ Woo kan n'n'a tee mana boori. Ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo, war ga hima ka buu, zama war mana war koyoo hawgay, boraa kan Abadantaa n'a yon. Sohõ guna, man ra kokoyoo yaajoo nda hooboo kan cindi boḅoo jere?»

¹⁷ Sawul na Dawda jindoo bay, a nee: «Ay iz'aroo, ni jindoo hunday no wala?» Dawda nee: «Ay jindoo no, ay koyoo, ay kokoyoo.»

¹⁸ A nee koyne: «Macin se ay koyoo ga agay, nga tamoo gaarandi ka ceci k'ay wii? Macin no ay n'a tee? Macin ti ifutaa kan ay n'a tee?

¹⁹ Sohõ ay koyoo, ay kokoyoo, ay g'a wiri ni ga, hanajer agay, ni tamoo se, nda Abadantaa no ma ni dan ma ifutu tee ya ne, ay ga sargari kaa a se hala a m'ay yaafa, amma nda adamizeyan no, yala i ma laali Abadantaa jine, zama i g'ay gaarandi k'ay kaa Abadantaa tuboo ra kan ti nga jamaa ka nee ya ne: «Koy koy tanayan gana.»

²⁰ Yala ay kuroo masi mun ganda Abadantaa ndumoo se nongu mooro ra, zama Izirayel kokoyoo fatta ka nkanji yaada ceci sanda takaa kan nda boro ga daaniḅaana gaaray tondi hondey ra.»

²¹ Sawul nee: «Ay na zunubu tee, yee kate, Dawda ay iz'aroo. Ay si yee ka ifutu tee ma ne, zama hõ ay hundoo duu beeray ni do, ay na lakkal janante goy tee, ay hanse ka dere.»

²² Dawda zaabi ka nee: «Kokoyoo yaajoo ne, arusoogey affoo ma kaa k'a taa.

²³ Abadantaa ga boro foo kul bana nda nga šerretaraa nda nga laadirtaraa, zama hõ Abadantaa nka ni dan ay kaboo ra, amma ya na baa ay kaboo ma too boraa do kan Abadantaa n'a yon.

²⁴ Takaa kan nda hõ ni hunaroo duu ay do alkadar beeri, takaa din da ay hunaroo ma duu alkadar beeri Abadantaa do, de a m'ay kaa torro kul ra.»

²⁵ Sawul nee Dawda se: «Albarka ma huru ni ra Dawda, ay iz'aroo. Goy kul kan n'n'a tee ga koy jine.» Woo banda ga, Dawda koy nga fondaa ra, Sawul willi nga do.

27

Dawda koy tugu Filisti borey gandaa ra

¹ Woo banda ga, Dawda nee nga boḅ se: «Sawul kokoroo kul ti han foo a m'ay halaci. Hayaa de kan ay ga hima k'a tee ti ya zuru ka koy Filisti borey gandaa ra, hala Sawul ma fay nda k'ay ceci Izirayel laboo kul ra, ay ga hallasi kaboo ra.»

² Woo ga, Dawda nda aru zangu idduwaa (600) kan goo a bande bisa ka koy Gat kokoyoo Akiš do kan ti Mawok iz'aroo.

³ Dawda goro Akiš, Gat bora do, nga nda nga borey, boro foo kul nda nga alaayaney, Dawda nda nga wande hinkaa, Ahinowam, Žizireyel bora do nda Abigayel, Nabal, Karmel bora do adupna wandoo.

⁴ Sawul duu alhabar kan Dawda zuru ka koy Gat, a fay nda nga ceeciyanoo.

⁵ Dawda nee Akiš se: «Ay g'a wiri ni ga, alhormo tee ya ne, m'ay noo koyrawey kan goo hawsaa ra affoo ra nongu kan ra ay hin ka goro. Macin se ay ga goro ni do, agay, ni tamoo, kokoyoo koyraa ra?»

⁶ Zaari follokaa ra Akiš n'a noo Siklak. Woo se Siklak man'ti kala Žuda kokoyoo wane hala hō.

⁷ Waatoo kan Dawda n'a tee Filisti borey gandaa ra man'ti kala jiiri foo nda handu taaci.

⁸ Dawda nda nga borey ga koy Gešur borey, nda Girzi borey, nda Amalek borey tangam affoo-foo, zama borey wey gay, waatoo kul i sii kala Šur laboo ga hala Misira gandaa ra.

⁹ Dawda ga doona ka gandaa kar, a si aru nan, a si woy nan. A ga alman buuney nda alman beerey zaa, nda farkey, nda yoowey, nda bankaarawey, woo banda ga, a willi Akiš do.

¹⁰ Akiš ga doona ka nee: «Man ra war koy tangam hō?» Dawda nee: «Negew saajoo kan goo Žuda gandaa ra here no ir koy, nda Negew saajoo kan goo Yeramel borey here, nda Negew saajoo kan goo Keni borey here.»

¹¹ Dawda si aru nan, a si woy nan ka kate ey Gat. A mma nee nga boŋ se: «I ga hin ka šelan ir ga ka nee: «Wa guna hayaa kan Dawda goo m'a tee.» Woo ti takaa kan a g'a tee waatoo kul kan a goo Filisti borey laboo ga.

¹² Akiš ga naanay Dawda, a mma nee nga boŋ se: «Dawda hanse ka nga boŋ konnandi Izirayel borey se. Sohō a ga tee ya ne tam hala abada.»

28

Filisti borey koy Izirayel wongu

¹ Alwaatoo woo ra, Filisti borey na ngi wongu-ize jamawey marga ka Izirayel tangam. Akiš nee Dawda se: «N'ga bay kaaray kan ni nda ni arey ga tonton ay ga ka koy wongu.»

² Dawda nee Akiš se: «Aywa, hayaa kan agay, ni tamoo g'a tee, n'ga kaa ka dii a.» Akiš nee Dawda se: «Woo ga, ay ga ni tee ay lakkalkaa hala abada.»

Sawul koy En-Dor gunandikaw woyoo do a ma gunandi nga se

³ Woo gar Samiyel buu, Izirayel kul n'a hēe, a suturandi Rama nga koyraa ra. Sawul na borey kan ga bukawey tunandi nda gunandikey gaaray k'i kaa gandaa ra.

⁴ Filisti borey marga ka koy ngi kaloo gorandi Šunem. Sawul na Izirayel kul marga, i na ngi kaloo gorandi Gilbowa.

⁵ Waatoo kan Sawul dii Filisti borey kaloo, a hunbur, binoo hanse ka dunbu.

⁶ Sawul na Abadantaa ibaayoo ceeci, Abadantaa man'a zaabi, a man'a zaabi handiri ra, a man'a zaabi nda alkurra goy jinawey kan ti Urim, a man'a zaabi nda annabey.

⁷ Sawul nee nga goykey se: «Wa woy ceeci ya ne kan ga bukawey tunandi ka šelan i bande hala ya koy a do k'a hāa.» Goykey nee a se: «Guna, En-Dor ra woy foo goo no kan ga bukawey tunandi ka šelan i bande.»

⁸ Sawul na nga boŋ bere ka bankaaray tanayan dan ka koy, nga nda boro hinka a bande. I too woyoo do cijinoo ra. Sawul nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, ma bukawey tunandi ka gunandi ya ne, bora do kan ay g'a har ma ne tunandi ya ne.»

⁹ Woyoo nee a se: «Guna, n'ga bay far hayaa kañ Sawul n'a tee, takaa kañ nda a na borey kañ ga bukawey tunandi nda wey kañ ga gunandi gaaray k'i kaa gandaa ra. Adiši macin se n'ga kumsay hirri ya ne k'ay noo buuyan se?»

¹⁰ Sawul žee a se Abadantaa maapoo ga ka nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kañ ga huna maapoo, haya kul si duu ni hayaa woo se.»

¹¹ Woyoo nee: «May no n'ga baa y'a tunandi ma ne?» A nee: «Samiyel tunandi ya ne.»

¹² Waatoo kañ woyoo dii Samiyel, a na kaati beeri tee, a nee Sawul se: «Macin se n'n'ay darga? Sawul ti ni.»

¹³ Kokoyoo nee a se: «Masi hunbur. Macin no n'ga dii a?» Woyoo nee Sawul se: «Ay ga dii koy kañ ga fatta laboo ra.»

¹⁴ Sawul nee a se: «Taka foo nda a ga hima?» Woyoo nee: «Aru žeena kañ ga fatta, burmusu ga didiji a ga.» Sawul bay kañ Samiyel no. A sonbu ka nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma.

¹⁵ Samiyel nee Sawul se: «Macin se n'n'ay torro k'ay fattandi?» Sawul nee: «Kankamyan beeri ra ay goo, Filisti borey goo m'ay wongu, Irkoy mooru agay, a mana tuuru ya ne nda annabey, a mana tuuru ya ne handiri ra. Ya nka ni cee hala ma hayaa har ya ne kañ ay ga hima k'a tee.»

¹⁶ Samiyel nee: «Nda Abadantaa mooru ni, a tee ni yenjekasinaa, adiši macin se n'g'ay hãa koyne?»

¹⁷ Hayaa kañ Abadantaa bay k'ay donto y'a har ma ne nga maapoo ga, da ti woo ka tee. Abadantaa nka kokoytaraa taa ni kone k'a noo boro tana se kañ ti Dawda.

¹⁸ Zama mana hañajer Abadantaa se, takaa kañ nda Abadantaa futu Amalek borey ga ka nee ma ne m'i halaci, mana woo din tee, woo maaganda se Abadantaa mo ga woo tee ma ne hõ.

¹⁹ Ni bande, Abadantaa ga Izirayel mo dañ Filisti borey kabey ra. Suba, ni nda ni iz'arey, war ga bara ay bande, Abadantaa ga Izirayel wongu-izey dañ Filisti borey kabey ra.»

²⁰ Dogoo din da Sawul kañ ganda nga kuuroo kul bande. A hanse ka hunbur Samiyel šenney maaganda. Koyne mo gaabi sii a ra, zama zaaroo kul nda cijinoo kul a mana haya kul ŋaa.

²¹ Woyoo kaa Sawul do, a dii kañ a hanse ka zalba, a nee a se: «Agay, ni tamoo, ay na hañajer ma ne, ay n'ay hundoo dañ farratay ra ka hañajer ni šenney se kañ n'n'i har ya ne.

²² Sohõ ay g'a wiri ni ga, ni mo ma hañajer agay, ni tamoo se, nañ ya ni noo haya kañ m'a ŋaa, hala ma duu sahã ka koy ni fondaa ra.»

²³ Amma Sawul wanji, a nee: «Ay si ŋaa.» Nga goykey nda woyoo gaabandi a ga a ma ŋaa, a kokor ka hañajer i se. A tun laboo ra ka goro daaroo ga.

²⁴ Woyoo goo nda haw-ize biirimaw nga windoo ra, a cahã ka koy a wii, a na farin zaa, a n'a loobu, a na takulayan kañ ra dolobiri sii tee.

²⁵ A n'i dañ Sawul nda nga goykey jine, i ŋaa. I tun ka koy cijin follokaa din da ra.

29

Filisti borey na Dawda kaa ngi ra

¹ Filisti borey na ngi wongu-ize jamawey kul marga Afek. Izirayel na nga kaloo gorandi hari hundogoo kañ goo Žizireyel jere.

² Filisti borey bonkoyney ga dira ngi wongu-ize margari zangu foo-foo (100) nda zenber foo-foo (1.000) jine, margari foo kul bonkoyni foo. Dawda nda nga borey goo Akiš bande banda here, i ga koy jine.

³ Filisti borey bonkoyney nee: «Mayyan ti Eberewey wey?» Akiš nee Filisti borey bonkoyney se: «Dawda no kan ga goy Sawul, Izirayel kokoyoo se. A goo ay bande za waatiyan, a bisa jiiri, k'a dii za hanoo kan a ma kaa hala hō ay si hin ka haya kul har a ga.»

⁴ Filisti borey bonkoyney futu Akiš ga, i nee a se: «Aroo woo willandi, a ma yee nga gorodogoo ra kan n'n'a kayandi a se. A masi koy ir bande wongoo ra, a masi koy tee ir se iberi wongoo ra. Taka foo nda aroo woo ga hin ka kan nga koyoo Sawul se nda a man'ti a nka koy ir aruyan jindey kaa?»

⁵ Man'ti Dawda woo da se i ga don ka nee:
 <Sawul na boro zenberyan wii,
 Dawda na boro zenber wooyan wii?>*

⁶ Akiš na Dawda cee ka nee a se: «Ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo, boro šerrante ti ni, a ga kan ya ne ma koy wongoo ra ka yee kate ay bande, ir nda wongu-izey, zama ya na dii ni ga haya futu kul za hanoo kan n'kaa ay do hala hō, amma Filisti borey bonkoyney si baa ni.

⁷ Woo ga, willi nda baani, hala masi haya kul tee kan si kan Filisti borey bonkoyney se.»

⁸ Dawda nee Akiš se: «Macin no ay n'a tee, macin no n'dii a agay, ni tamoo ga za ay goo ni jeroo ga hala hō, hala ya si koy ay koyoo, ay kokoyoo iberey wongu?»

⁹ Akiš zaabi ka nee Dawda se: «Ay ga bay, zama n'ga kan ya ne sanda Irkoy almalayka. Amma Filisti borey bonkoyney nee kan n'si žigi ka koy ir bande wongoo ra.

¹⁰ Adiši ma biya ka tun, ni nda ni koyoo goykey kan kaa ni bande. Wa biya ka tun, war ma koy za moo boo.»

¹¹ Dawda nda nga borey biya ka tun ka koy za moo boo, i willi Filisti borey gandaa ra. Filisti borey žigi ka koy Žizireyel.

30

Amalek borey na Siklak koyraa ton

¹ Dawda nda nga borey too Siklak koyraa ra ngi diraa jirbi hinzantoo hane, i gar kan Amalek borey kan Negew borey nda Siklak borey ga k'i kar ka nuune dan Siklak k'a ton hala a tee boosu.

² I na woyey kan goo a ra dii, i na borey kul kan goo no dii, soogey nda boro beerey. I mana boro kul wii, amma i nk'i ka koy nda ey ngi bande.

³ Waatoo kan Dawda nda nga borey too koyraa ra, i gar koyraa ton, ngi woyey, nda ngi iz'arey, nda ngi ize woyey, Amalek borey n'i ka koy.

⁴ Woo ga, Dawda nda jamaa kan goo a bande na jinde jer ka hēe hala nongu kan ra i sii nda gaabi ka hēe.

⁵ I koy nda Dawda wande hinkaa mo kanyan ti Ahinowam, Žizireyel boraa nda Abigayel kan ti Nabal, Karmel boraa adupna wandoo.

⁶ Dawda binoo hanse ka maray, zama jamaa goo ma nee kan i ma Dawda warra nda tondi k'a wii, zama jamaa kul biney tun, boro foo kul nga iz'arey wala ize woyey maaganda. Amma Dawda na bine tee Abadantaa, nga Koyoo albarkaa ra.

⁷ Dawda nee Ahimelek iz'aroo Abiyatar kan ti sargari juwalkaa se: «Ay g'a wiri ni ga, kate ya ne beene kaayi-izoo hala ay ga Irkoy ibaayoo ceeci.» Abiyatar kate Dawda se beene kaayi-izoo.

⁸ Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ya komakaw jamaa woo gaarandi wala? Ay ga duu ey wala?» A nee a se: «I gaarandi, šikka sii n'ga duu ey, šikka sii n'g'i taa i kone.»

* 29:5 29.5 Zamnaa 18.7; 21.12.

⁹ Dawda na fonda zaa, nga nda boro zangu idduwaa (600) kanj goo a bande. Kanj i too gooroo kanj se i ga nee Besor ra, boroyan i ra kay no din.

¹⁰ Dawda na Amalek borey gaarandi nda boro zangu taacaa (400), zama boro zangu hinkaa (200) ka kay kanyan mana hin ka Besor gooroo denj ka bisa takaa kanj nda i fara.

¹¹ I na Misira boro foo gar saajoo ra, i n'a ka koy Dawda do. I n'a noo takula, a naa, i n'a noo hari, a hanj.

¹² I na jeejay-ize koga gabante nda alaneb-ize koga gabante hinka noo a se. Waatoo kanj a naa, hundoo yee kate. Woo gar jirbi hinza cijin nda zaari a mana naa a mana hanj.

¹³ Dawda nee a se: «May ti ni koyoo? Man ra ni hun?» A nee: «Misira soogo ti agay, Amalek boro banja. Ay goo nda jirbi hinza ho kanj ay koyoo k'ay nanj, zama ay sii nda baani.

¹⁴ Ir nka Keret borey kanj goo Negew saajoo ra, nda Zuda laboo, nda Kaleb Negew saajoo kar, ir na nuune danj Siklak koyraa ra k'a tee boosu.»

¹⁵ Dawda nee a se: «N'ga hin ka koy nda agay komakaw jamaa woo do wala?» A nee: «Zee ya ne nda Irkoy kanj n's'ay wii, de mo n's'ay danj ay koyoo kaboo ra, ay ga ni ka koy komakey wey do.»

Dawda na Amalek borey kar

¹⁶ Aroo na Dawda ka doo ka koy Amalek borey dogey cebe a se. I na Amalek borey gar nongoo kul ra, i ga naa, i ga hanj, i ga hooray, zama alganiima beeri no i n'a zaa Filisti borey gandaa ra nda Zuda gandaa ra.

¹⁷ Dawda n'i kar za alfazar hala subaa cijinoo ra, boro kul mana hallasi i ra nda man'ti arusooga zangu taaci (400) kanyan zigi yooyan ga ka zuru.

¹⁸ Dawda na hayaa kul taa kanj Amalek borey bay k'a zaa. Woo ra Dawda na nga wande hinkaa mo taa i kone.

¹⁹ Boro kul mana kuma Dawda borey ra, a ma tee ikaccu, wala ibeeri, wala iz'aru, wala ize woy, wala alganiimaa, haya kul mana kuma hayey kanj i bay k'i taa i kone ra, Dawda kate nda a kul.

²⁰ Dawda na adabba buuney nda adabba beerey kul zaa. Borey kanj ga alman kurey boy ga dira adabbawey jine ka nee: «Dawda alganiimaa ti woo kanj a duu a wongoo ra.»

²¹ Woo banda ga, Dawda yee kate boro zangu hinkaa (200) do kanj faraa se i mana hin ka hanga a, i cindi Besor gooroo ra. I fatta ka Dawda nda jamaa kanj goo a bande kubay. Dawda too i do k'i ha wala i ga saabu.

²² Boro laaley kul nda boro attabiya futey kul borey ra kanj hanga Dawda ka koy, nee: «Zama i mana hanga ir bande, ir si haya kul noo i se alganiimaa ra kanj ir n'a taa, nda man'ti boro foo kul nga wandoo nda nga izey, i m'i zaa ka koy.»

²³ Amma Dawda nee: «War masi takaa woo tee, ag'armey, hayaa kanj Abadantaa n'a noo ir se ra. Zama a n'ir lakkal, a na komakaw jamaa kanj kanj ir ga danj ir kabey ra.

²⁴ May no ma yadda war šennoo woo se? Bora kanj doo ka koy wongoo ra bagaa nda bora kanj cindi ka jinawey hawgay kul ga hima ka sawa, i mma zamna cere game.»

²⁵ Dawda na woo hantum k'a tee ašariya Izirayel se za hanoo din hala ho.

²⁶ Waatoo kanj Dawda too Siklak, a na alganiimaa jere foo sanba Zuda boro beerey, nga cerey se ka nee i se: «Nga ne, war gomnoo no kanj hun alganiimaa ra kanj taandi Abadantaa iberey kone.»

²⁷ A sanba Betel boro beerey se, nda Ramot boro beerey kanj goo Negew se, nda Yatir boro beerey se,

²⁸ nda Aroyer boro beerey se, nda Sifmot boro beerey se, nda Eštemowa boro beerey se,

²⁹ nda Rakal boro beerey se, nda boro beerey kaŋ goo Yeramel borey koyrawey ra se, nda boro beerey kaŋ goo Keni borey koyrawey ra se,

³⁰ nda Horma boro beerey se, nda Bor-Ašan boro beerey se, nda Atak boro beerey se,

³¹ nda Hebron boro beerey se, nda nongey kul kaŋ ra Dawda nda nga borey bay ka bisa boro beerey se.

31

Sawul buu Filisti borey wongoo ra

(Taarikey 1na 10.1-14)

¹ Filisti borey koy Izirayel wongu. Wongoo ra Izirayel borey zuru Filisti borey jine. I na Izirayel boroyaŋ wii Gilbowa tondi hondoo boŋ.

² Filisti borey hanse ka Sawul nda nga iz'arey šiita. I na Žonataŋ, nda Abinadab, nda Malkišuwa kaŋyaŋ ti Sawul iz'arey wii.

³ Wongoo hanse ka koron Sawul ga. Birawkarkawyaŋ dii Sawul, a hanse ka jijiri hunburay se birawkarkey jine.

⁴ Sawul nee bora a kaŋ ga nga wongu jinawey zaa se: «Ni takubaa hoobu m'ay hay nda a k'ay wii, jofolowey wey masi kaa k'ay hay ka hooray ay ra.» Bora a kaŋ ga nga wongu jinawey zaa mana yadda, zama a hanse ka hunbur. Woo ga, Sawul na nga takubaa zaa, a na nga boŋ warra a ga.

⁵ Bora a kaŋ ga Sawul wongu jinawey zaa, ga dii kaŋ a buu, nga mo na nga boŋ warra nga takubaa ga, a buu a bande.

⁶ Zaari follokaa din da ra, Sawul nda nga iz'aru hinzaa, nda nga bora a kaŋ ga nga wongu jinawey zaa, nda nga wongu-izey kul buu cere bande.

⁷ Izirayel borey kaŋ ga goro gooroo jere faa ga nda wey kaŋ goo Žurdeŋ isaa jere faa ga dii Izirayel borey zuru, de mo Sawul nda nga iz'arey buu. I na koyrawey naŋ ka zuru. Filisti borey kaa ka goro dogey ra.

⁸ Subaa ra, Filisti borey kaa ka bukawey hayey kaa i ga, i dii Sawul nda nga iz'aru hinzaa kaŋyaŋ kaŋ Gilbowa tondi hondoo boŋ.

⁹ I na Sawul boŋoo dunbu ka nga wongu jinawey kaa a ga. Woo banda ga, i koy alhabar kaanaa har Filisti borey gandaa kul ra nga tooru hugey ra nda jamaa ra.

¹⁰ I na Sawul wongu jinawey daŋ tooru woyey kaŋ se i ga nee Astarteyaŋ hugoo ra, i na bukaa kaŋji Bet-Šeyaŋ cetaa ga.

¹¹ Waatoo kaŋ Yabeš koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra, borey maa hayaa kaŋ Filisti borey n'a tee Sawul se,

¹² woo ga, asajawey kul tun ka dira cijinoo kul ka koy Sawul bukaa, nda nga iz'arey bukawey kaa Bet-Šeyaŋ cetaa ga. Woo banda ga, i willi kate Yabeš, i n'i ton no din.

¹³ I na nga birey zaa k'i fiji Yabeš tuuriŋaa beeroo cire kaŋ maapoo ti tamaris. Woo banda ga, i na jirbi iyye tee i ga meehaw.

Samiyel citaabu hinkantoo

Citaaboo fahamandiroo

Citaaboo woo ga ciyandi Samiyel citaabu hinkantoo. Nga mo hantumkaa mana bayrandi sanda takaa kaŋ nda citaaboo kaŋ se i ga nee Samiyel citaabu jinaa hantumkaa mana bayrandi. A ga kokoyoo Dawda waatoo šenney deede. A šelaŋ waatoo ga kaŋ Dawda tee kokoy Žuda gandaa se, woo ga duwandi zamna 1na—4to ga. A ga šelaŋ waatoo ga kaŋ Dawda goro kokoytaraa ra Izirayel gandaa kul boŋ, woo ga duwandi zamna 5to—24to ga.

Dawda na gandaa boobo wongu ka nga laamaa gorandi, ka ngi iberey gandawey taa i kone.

Dawda naanay Irkoy nda cimi, woo se a tee boro kaŋ kan Irkoy se, a kan nga gandaa borey mo se. Woo kul, Dawda na haya tee Abadantaa jine kaŋ mana kan Abadantaa se, woo se Irkoy na annabi Nataŋ sanba Dawda do, a šelaŋ a se. Dawda yadda nga zunuboo ga, a yee kate Irkoy ga.

Dawda hanse ka kan Izirayel borey se, woo maaganda se i baa Dawda ize ma laamaa zaa Dawda dumaa ga.

Irkoy bangandi Dawda se kaŋ waati kul boro ga duwandi nga hugoo ra kaŋ ga goro kokoytaraa ra dumaa ga. Woo g'ir fahamandi hayaa kaŋ se Hallasikaa kaŋ ti Isa Almasihu kaŋ Irkoy n'a sanba, i ga nee a se «Dawda Haamaa» Amaana Taagaa ra (Matiyu 20.29–34; 21.9).

Citaaboo woo ga hin ka zamnandi zamna iddu:

1. Dawda goro kokoytaraa ra Žuda gandaa ra (zamna 1na—4to).
2. Dawda goro kokoytaraa ra Izirayel gandaa kul boŋ (zamna 5to—6to).
3. Irkoy na albarka daŋ Dawda kokoytaraa ra (zamna 7to—10to).
4. Dawda nda Uri wandoo Batšeba fillaa (zamna 11to—12to).
5. Šendawey kaŋ duu Dawda hugoo (zamna 13to—20to).
6. Dawda waati kokorantey (zamna 21to—24to).

Dawda maa Sawul nda Žonataŋ buuroo (Samiyel 1na 31; Taarikey 1na 10.1–14)

¹ Sawul buuroo banda ga, Dawda willi ka hun Amalek borey wongudogoo ra. A cindi Siklak koyraa ra jirbi hinka.

² Jirbi hinzantoo hane, aru foo ne kaŋ kaa ka hun Sawul kaloo ra, darbawey kottu, boŋoo kul ti labu. Kaŋ a too kate Dawda do, a kaŋ laboo ra ka gunguma.

³ Dawda nee a se: «Man ra ni hun?» A nee a se: «Ya nka zuru ka hun Izirayel kaloo ra.»

⁴ Dawda n'a hãa ka nee: «Macin ka tee? Ay g'a wiri ni ga, m'a har ya ne.» A nee: «Izirayel jamaa zuru wongoo se, boro boobo kaŋ i ra ka buu. Sawul hunday nda nga iz'aroo Žonataŋ buu.»

⁵ Dawda nee arusoogaa se kaŋ na alhabaroo woo tee a se: «Taka foo nda n'bay kaŋ Sawul nda nga iz'aroo Žonataŋ buu?»

⁶ Arusoogaa kaŋ na alhabaroo tee a se nee: «Waatoo woo kaa ka gar kaŋ ay sii kala Gilbowa tondi hondoo boŋ, Sawul goo ma dibi nga yaajoo ga, wongu bari torkawey goo ma toor'a k'a šiita.

⁷ A neli, a dii agay, a n'ay cee. Ay nee a se: «Agay ne.»

⁸ A nee ya ne: «May ti ni?» Ay nee a se: «Amalek boro ti agay.»

⁹ A nee ya ne: «Ay g'a wiri ni ga, kay ay jeroo ga m'ay wii, zama ay goo ma binini, ba nda ay hundoo kul goo ay ra jina.»

¹⁰ Ay kay jeroo ga, ay n'a wii, zama ay ga bay kaŋ a si fatta hayaa woo ra. Ay na kokoytaray fuulaa kaŋ goo boŋoo ra kaa nda hiiroo kaŋ goo kaboo ra ka kate ey ma ne, ay koyoo.»

¹¹ Dawda na nga darbawey dii k'i kottu ka nga dooraa cebe, borey kul kaŋ goo a bande na takaa follokaa tee.

¹² Biney maray, i hēe, i meehaw hala cijinoo ra Sawul, nda nga iz'aroo Žonataŋ, nda Abadantaa wongu-izey jamaa, nda Izirayel borey kaŋ kaŋ takubaa cire maaganda se.

¹³ Dawda na arusoogaa kaŋ na alhabaroo tee a se hāa ka nee: «Man wane nda ni?» A nee: «Ay man'ti kala Amalek boro taabušante iz'aru.»

¹⁴ Dawda nee a se: «Taka foo nda mana hunbur ka ni kaboo too boraa do k'a wii kaŋ Abadantaa n'a yon k'a tee kokoy?»

¹⁵ Dawda na arusooga foo cee, a nee a se: «Man kate, a wii.» Aroo na Amalek boraa kar, a buu.

¹⁶ Dawda nee a se: «Ni kuroo alhakoo ma kaŋ ni ga. Ni mijoo ga tee ni ga seede, zama n'nee kaŋ boraa kaŋ Abadantaa n'a yon k'a tee kokoy, ni no ka wii.»

Dawda na buuyan hēeni dooni dunbu Sawul nda Žonataŋ se

¹⁷ Dawda na buuyan hēeni doonoo woo don Sawul nda Sawul iz'aroo Žonataŋ maaganda,

¹⁸ a nee kaŋ i m'a waanandi Žuda borey se, biraa doonoo no. A hantumandi tiiraa ra kaŋ se i ga nee boro šerrantaa tiiraa*.

¹⁹ «Izirayel, ni daržaa wiiyandi ni hondey ga. Taka foo nda asajayaŋ kaŋ?»

²⁰ A masi harandi Gat ra,
war masi koy nda alhabaroo Aškelon lolawey ra.
Nda man'ti woo, Filisti ize woyey ga paali,
Filisti jofolowey wey ize woyey ga yafarhā.

²¹ Gilbowa tondi hondey,
yala ncirŋi nda harandaŋ masi kaŋ war boŋ,
faari masi hay ni do,
zama no din ra asajawey koraa žiibi,
Sawul koraa si yee ka yonandi nda jii.

²² Iberey bukawey kuroo jine,
iberi wongaarey maanoo jine,
Žonataŋ biraa si yee banda,
Sawul takubaa si fatta yaada.

²³ Sawul nda Žonataŋ kaŋyaŋ borey ga bag'ey, i ga kan borey se,
ba buuyan man'i fay,
i ga cahā nda duttalyaŋ,
i gaabi nda ganjihaylayaŋ.

²⁴ Izirayel ize woyey, wa hēe Sawul ga,
nga kaŋ ga war bankaaray nda darbawey dawlanteyaŋ
kaŋ teendi nda šilli ciray zaram,
nga kaŋ ga wura taalam daŋ war darbawey ga.

²⁵ Taka foo nda asajayaŋ kaŋ wongoo gamoo ra?

* 1:18 1.18 Žozuwe 10.13.

Izirayel, i na Žonatanj hay k'a wii ni hondey boŋ.

²⁶ Ni maaganda se, ag'armaa Žonatanj, ay goo binemarayyan ra.

Ay boro maana ti ni,

bajoo kaŋ n'na tee ya ne ga bisa woy baji.

²⁷ Macin se asajayanj kaŋ?

Macin se wongu jinawey halaci?»

2

Dawda tee Žuda kokoyoo Hebronj

¹ Hayey din banda ga, Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ya žigi ka koy Žuda koyrawey affoo ra wala?» Abadantaa nee a se: «Žigi.» Dawda nee: «Man ra ya žigi?» A nee: «Hebronj.»

² Dawda žigi ka koy no din, nga nda nga wande hinkaa, Ahinowam, Žizireyel bora nda Abigayel, Nabal, Karmel bora aduŋŋa wandoo.

³ Dawda na nga borey mo ka žigi kaŋ goo a bande, boro foo kul nda nga alaayaney, i koy goro Hebronj koyrawey ra.

⁴ Žuda arey kaa, no din ra i na Dawda yon hala a ma tee kokoy Žuda borey se. I nee Dawda se kaŋ Yabeš koyraa kaŋ goo Galad borey no ka Sawul fiŋi.

⁵ Dawda na dontokawyanj sanba Yabeš kaŋ goo Galad borey do ka nee i se: «Abadantaa ma albarka daŋ war ra, zama war na borohennataraa woo tee Sawul se, war koyoo, war n'a fiŋi.

⁶ Sohō yala Abadantaa mo ma borohennataray nda laadirtaray tee war se waati kul. Agay hunday ga gomni tee war se, zama war na woo tee.

⁷ Wa bine tee, war ma tee wongaariyanj, Sawul, war koyoo buu, agay no Žuda borey n'ay yon hala ya tee a se kokoy.»

Iš-Bošet tee Izirayel kokoyoo

⁸ Woo gar Ner iz'aroo Abner kaŋ ti Sawul wongu-izey jineboraa na Sawul iz'aroo Iš-Bošet zaa ka koy Mahanayim.

⁹ A n'a tee kokoy Galad, nda Ašer borey*, nda Žizireyel, nda Efrayim, nda Benžamenj, nda Izirayel kul se.

¹⁰ Iš-Bošet, Sawul iz'aroo sii nda kala jiiri woytaaci (40) waatoo kaŋ a ga tee kokoy Izirayel se, a laama jiiri hinka. Žuda borey hinne ka hanga Dawda.

¹¹ Waatoo kaŋ Dawda n'a tee kokoytaray ra Hebronj, Žuda borey boŋ man'ti kala jiiri iyeye nda handu iddu.

Žuda nda Izirayel wongoo Gabawoŋ

¹² Ner iz'aroo Abner, nga nda Sawul iz'aroo Iš-Bošet goykey hun Mahanayim ka fondaa zaa ka koy Gabawoŋ.

¹³ Seruya† iz'aroo Žowab nda Dawda goykey mo koy tangam. Wongu kur hinkaa na cere kubay Gabawoŋ hari margadogoo jere, affoo kay haroo jere foo ga, affaa kay jere faa ga.

¹⁴ Abner nee Žowab se: «Hayaa ne kaŋ ay g'a wiri ni ga, arusoogey ma tun ka yenje ir jine hala ir ma dii ngi gaaboo.» Žowab nee: «I ma tun.»

¹⁵ Arusoogey tun ka bisa, ngi hinnaa ga sawa: boro woy cindi hinka (12) Benžamenj borey nda Sawul iz'aroo Iš-Bošet se, boro woy cindi hinka (12) Dawda goykey se.

* 2:9 2.9 «Ašer borey», hantum fooyan ga nee «Ašur borey», affooyan ga nee «Gešur borey». † 2:13 2.13 Samiyel 1na 26.6.

¹⁶ Affoo kul na boro foo dii nda boŋoo, cere bande i na takubaa nuusu cere caraa ra. I kaŋ cere bande ka buu. I na no din maapoo daŋ Tondey faaroo. A sii kala Gabawoŋ.

¹⁷ Hanoo woo yenje tee kaŋ ga hanse ka hottu kaŋ ra Dawda goykey na Abner nda Izirayel borey kar.

¹⁸ Seruya iz'aru hinzaa kaŋ ti Žowab, nda Abišay, nda Asayel goo no din. Asayel ga cahā ma nee jeeri kaŋ ga zuru hawsaa ra.

¹⁹ Asayel na Abner gaarandi, a mana šiiri ka hun nga ceedogey bande ka koy kabe henna wala ilaala here.

²⁰ Abner neli, a nee: «Ni no Asayel?» A nee: «Agay no.»

²¹ Abner nee a se: «Šiiri kabe henna wala ilaala here, ma soogey wey affoo dii k'a wii ka nga wongu jinawey kaa a ga.» Amma Asayel mana yadda nga ma hun a bande.

²² Abner yee koyne ka nee Asayel se: «Hun ay bande, wala ya ni kar ganda? Taka foo nda ay ga hin ka ni armaa Žowab tenje k'a guna?»

²³ Amma Asayel wanji ka hun a bande. Woo ga, Abner n'a kar gundoo ra nda nga yaajoo koroo, yaajoo zollo ka fatta nda banda here. A kaŋ ka buu dogoo din da. Boro kul kaŋ too nongoo ra kaŋ ra Asayel kaŋ ka buu ga kay.

²⁴ Žowab nda Abišay na Abner gaarandi. Waynaa kaŋ waatoo kaŋ i ga too Amma hondoo do kaŋ goo Giya se jine, Gabawoŋ saajoo fondaa ra.

²⁵ Benžameŋ borey tee Abner bande jama folloku, i cindi hondu foo boŋoo boŋ.

²⁶ Abner na Žowab cee ka nee: «Takuba si fay nda wiiyan wala? N'si bay kaŋ binemarayyan goo benantaa ga wala? Hala waati foo no n'ga nee borey se i ma kay i masi ngi armye gaarandi?»

²⁷ Žowab nee: «Ay ga žee nda Irkoy kaŋ ga huna maapoo, nda ni nka mana šelan, borey si fay nda ka ngi armye gaarandi hala subbaahi.»

²⁸ Žowab na hilli hēenandi, nga borey kul kay, i fay nda ka Izirayel gaarandi, i na wongoo kayandi.

²⁹ Abner nda nga borey na cijinoo kul tee i ga dira Ganganoo gandaa ra, i na Žurdeŋ isaa deŋ, i na Bitroŋ kul dunbu ka bisa ka koy too Mahanayim.

³⁰ Žowab hun Abner gaarandiroo ra, a na jamaa kul margaa, boro woy cindi yagga (19) ka kuma Dawda borey ra, Asayel mo kuma.

³¹ Dawda goykey na boro zangu hinza nda woydu (360) kar k'i wii Benžameŋ nda Abner borey ra.

³² I na Asayel bukaa ka koy, i n'a sutura nga baaba saaraa ra Betelehem. Žowab nda nga borey na cijinoo kul tee i ga dira, i too Hebroŋ moo booyan ga.

3

¹ Wongoo gay Sawul hugoo nda Dawda hugoo game. Dawda mma koy de a ga duu gaabi, Sawul hugoo mma koy de nga gaaboo ga žabu.

*Dawda iz'arey kaŋ a duu ey Hebroŋ
(Taarikey 1na 3.1-4)*

² Dawda duu iz'aruyan waatoo kaŋ a goo Hebroŋ. Nga iz'aru jinaa ti Amnoŋ kaŋ a duu a nga Žizireyel koyraa bora a Ahinowam ga.

³ Ihinkantoo ti Kileyab kaŋ a duu a nga Nabal, Karmel koyraa bora a aduŋna wandoo Abigayel ga. Ihinzantoo ti Absalom kaŋ a duu a nga wandoo Maaka ga, Maaka ti Gešur kokoyoo Talmay ize woyoo.

⁴ Itaacantoo ti Adoniya kaŋ a duu a nga wandoo Hagit ga. Igguwantoo ti Šefatiya kaŋ a duu a Abital ga.

⁵ Idduwantoo ti Yitreyam kaŋ a duu a nga wandoo Egla ga. Wey ti borey kaŋ hayandi waatoo kaŋ Dawda goo Hebron koyraa ra.

Abner nda Iš-Bošet citi cere ga

⁶ Waatoo kaŋ wongoo goo Sawul hugoo nda Dawda hugoo game, nga no Abner duu gaabi Sawul hugoo ra.

⁷ Sawul cindi nda wahay foo kaŋ maapoo ti Rispa, Aya ize woy no. Woo gar Iš-Bošet nee Abner se: «Macin se ni marga nda ay baaba wahayoo?»

⁸ Iš-Bošet šenney hanse ka Abner futandi, a nee: «Hanši boŋ kaŋ Žuda wane nda ti agay wala? Hõ ay ga goy nda borohennataray ni baaba Sawul hugoo, nda nga armye, nda nga hangasiney here. Ay mana ni noo Dawda se, nga no hõ no n'ga citi ay ga ka nee ay na laybu tee woyoo woo maaganda.

⁹ Irkoy ma goy goy Abner ga, nda ay mana hayaa tee Dawda se kaŋ Abadantaa žee kaŋ nga g'a tee a se,

¹⁰ ka kokoytaraa taa Sawul hugoo kone, ka Dawda gorandi kokoytaraa ra Izirayel nda Žuda boŋ, za Dan hala Ber-Šeba.»

¹¹ Iš-Bošet mana yadda ka ba šenni foo har koyne Abner se, zama a mma hunbur a.

Abner kara Dawda ga

¹² Abner na dontokawyaŋ sanba Dawda do nga maapoo ga, i ma nee a se: «May wane nda gandaa?» A nee mo: «Amaana daŋ agay nda ni game, guna, ay ga ni gaa hala Izirayel kul ma hanga ni.»

¹³ Dawda nee: «A boori, ay ga amaana daŋ agay nda ni game. Haya folloku no ay g'a wiri ni ga kaŋ ti masi kay ay jine nda Sawul ize woyoo Mikal sii ni bande.»

¹⁴ Dawda na dontokawyaŋ sanba Sawul iz'aroo Iš-Bošet do ka nee a se: «Ay noo ay wandoo Mikal kaŋ ay n'a hiiji ka nga hiijay almaanoo bana nda Filisti borey arey toošidoo mee kuuru ize zangu (100).»

¹⁵ Iš-Bošet sanba k'a taa nga kurpoo Paltiyel kone kaŋ ti Layiš iz'aroo.

¹⁶ Nga kurpoo hanga a hala Bahurim a ga hëe. Woo ga, Abner nee a se: «Willi ka koy ni do.» A willi ka koy nga do.

¹⁷ Abner nka šelaŋ Izirayel boro beerey se ka nee: «A gay war ga baa Dawda ma tee war se kokoy.

¹⁸ Sohõ no war ga hima ka tun ka goy woo din fondaa ra, zama Abadantaa nka nee Dawda ga: «Dawda, ay tamoo nda ay g'ay jamaa Izirayel hallasi Filisti borey kabey ra nda ngi iberey kul kabey ra.»»

¹⁹ Abner šelaŋ Benžameŋ borey mo se. Woo banda ga, a koy Hebron. Hayaa kul kaŋ ga Izirayel borey nda Benžameŋ borey waafaku, Abner koy a kul har Dawda se.

²⁰ Abner too Dawda do Hebron, nga nda boro waranka (20). Dawda na hoyandi tee Abner nda borey kaŋ goo a bande se.

²¹ Abner nee Dawda se: «Ay ga tun ka koy Izirayel kul marga ni hinoo cire, ay koyoo, ay kokoyoo. Amaana ma huru ngi nda ni game, n'ga laama nongu kaŋ n'baa ra.» Dawda na Abner naŋ a ma koy, a koy nda baani.

Žowab na Abner wii

²² Nga ne, Dawda tamey nda Žowab yee kate ka hun wongudoo ra, i kaa nda alganiima beeri. Abner sii koyne Dawda jere Hebron, zama Dawda nk'a naŋ a ma koy, de mo a koy nda baani.

²³ Waatoo kaŋ Žowab nga wongu-izey kul kaŋ goo a bande kaa, i nee Žowab se: «Ner iz'aroo Abner kaa kokoyoo do, a n'a naŋ a ma koy nda baani.»

²⁴ Žowab koy kokoyoo do, a nee: «Macin no n'n'a tee? Guna, Abner kaa ka dii ni, macin se n'n'a naŋ a ma koy hinne?»

²⁵ N'ga Ner iz'aroo Abner bay. A nka kaa ka ni darga, ka ni koyyaney nda ni kaayaney bay, ka haya kul kaŋ n'goo m'a tee bay.»

²⁶ Waatoo kaŋ Žowab fatta Dawda do, a na dontokawyaŋ daŋ Abner cewoo ra. I na Abner gar fondaa ra Sira dayoo do, i n'a cee k'a ka willi Hebron. Dawda mana hayaa kul bay woo se.

²⁷ Waatoo kaŋ Abner yee kate Hebron, Žowab n'a ka koy jere ga koyraa mijoo jeroo ga ka šelaŋ a se nda lakkalkanay, no din ra a na Abner hay gundoo ra k'a wii, ka nga armaa Asayel kuroo faasa.

²⁸ Waati banda ga, kaŋ Dawda maa šennoo, a nee: «Agay nda ay hinoo ga henan hala abada Abadantaa jine Ner iz'aroo Abner kuroo alhakoo ra.

²⁹ Yala nga alhakoo ma kaŋ Žowab nda nga hugoo borey kul boŋ. Yala waati kul boro masi jaŋ Žowab hugoo ra kaŋ toošidogoo ga mandi, wala a ma jiray, wala nga goyoo ma tee haabu biiyan, wala takuba m'a kaŋandi, wala a ma jaŋ nga meenjaaroo.»

³⁰ Takaa woo nda Žowab nda nga armaa Abišay na Abner wii, zama a na ngi armaa Asayel wii wongoo ra Gabawoŋ.

³¹ Dawda nee Žowab nda borey kul kaŋ goo a bande se: «Wa war bankaarawey kottu ka war dooraa cebe, wa saaku kasa daŋ war ga, a ma tee war se taafe, war ma hēe ka dira ka koy Abner sutura.» Kokoyoo Dawda ga dira almanjitoo se banda here.

³² Abner suturandi Hebron. Kokoyoo na nga jindoo jer ka hēe Abner saaraa ga, jamaa kul hēe.

³³ Kokoyoo na buuyan hēeni dooni don Abner se, a nee: «Abner ga hima ka buu sanda almunkarteeri wala?»

³⁴ Ni kabey mana hawandi,
ni cewey mana huru alhan šešeriyaŋ ra.
Ni wiiyandi sanda boro
kaŋ goy futu teekey k'a wii.»

Jamaa kul yee ka hēe Abner ga.

³⁵ Woo banda ga, jamaa kul kaa Dawda do ka hanse k'a wiri a ga, a ma ŋaa, woo gar cijinoo mana huru jina. Amma Dawda žee ka nee: «Irkoy ma goy goy ay ga nda ay na takula wala haya kul kaŋ no daŋ ay mijoo ra nda waynaa mana kaŋ jina.»

³⁶ Jamaa kul maa woo kaŋ Dawda n'a har, a kan i se. Haya kul kaŋ kokoyoo g'a tee ga kan jamaa kul se.

³⁷ Jamaa kul, Izirayel kul faham hanoo din kaŋ man'ti kokoyoo yaamar no Ner iz'aroo Abner ma wiiyandi.

³⁸ Kokoyoo nee nga goykey se: «War nka si bay kaŋ hō boŋkoyni buu, boro beeri buu Izirayel ra?»

³⁹ Hō ay gaaboo kacca, ba kaŋ se ay yonandi ka tee kokoy. Arey wey kaŋ ti Seruya izey gaaboo bisa ay wanoo. Yala Abadantaa ma goy futu teekaw bana nda nga goy futaa.»

4

Iš-Bošet wiiyanoo

¹ Waatoo kaŋ Sawul iz'aroo Iš-Bošet maa kaŋ Abner buu Hebron, binoo hun, Izirayel borey kul zalba.

² Sawul iz'aroo Iš-Bošet goo nda komakaw jamaa jineboro hinka. Affoo maapoo ti Baana, affaa maapoo ti Rekab. Rimon, Berot koyraa bora a kanj goo Benžamen borey ra izeyan no. Berot mma kabandi Benžamen gandaa ra.

³ Boro jinawey kanj goro Berot zuru ka koy Gitayim kanj ra i goro ka tee taabuši hala hõ zaaroo.

⁴ Sawul iz'aroo Žonatanj goo nda iz'aru kanj maapoo ti Mefibošet, cee hinkaa kul bongu, zama waatoo kanj Sawul nda Žonatanj buuroo alhabaroo kaa ka hun wongudogoo ra Žizireyel, zankaa jiiri guu bara a se, woyoo kanj g'a biiri n'a zaa ka zuru. Cahã-cahãyanoo ra, zankaa kanj, a bongu.

⁵ Han foo Rimon, Berot bora iz'arey Rekab nda Baana koy zaaroo waati konnaa ra Iš-Bošet do, i n'a gar a ga kani ka hunanzam.

⁶ I huru hala hugoo gundoo ra, i tee sanda ngi mma koy alkamaa zaa, dogoo din da i na Iš-Bošet hay gundoo ra. Woo banda ga, Rekab nda nga armaa Baana zuru.

⁷ I nka huru hugoo ra ka gar a goo ma šerre nga daaroo ga nga kanihugoo ra, i n'a wii. I na boŋoo kaa a ga, i na boŋoo zaa ka cijinoo kul tee i ga dira Ganganoo gandaa fonda bande.

⁸ I na Iš-Bošet boŋoo ka koy Dawda do Hebron, i nee kokoyoo se: «Sawul iz'aroo Iš-Bošet ni iberoo boŋoo ne, bora a kanj baa nga ma ni hundoo kaa. Hõ Abadantaa n'ay koyoo, ay kokoyoo, faasa Sawul nda nga hayroo ra.»

⁹ Dawda zaabi ka nee Rekab nda Baana se: «Ay ga žee nda Abadantaa kanj ga huna maapoo kanj n'ay kaa binemarayyan kul ra,

¹⁰ bora a kanj nee ya ne: <Sawul buu>, de a ga tammahã alhabar kaana no nga n'a har ya ne, ay n'a dii k'a wii Siklak, k'a noo alhaku nga alhabar kaanaa woo se.

¹¹ Soko sohõ kanj boro laaley na boro šerrante wii nga hugoo ra, nga daaroo boŋ, ay si war hãa nda nga kuroo alhakoo wala? Ay si war tuusu ka war kaa gandaa ra wala?»

¹² Woo ga, Dawda na nga borey yaamar i m'i wii. I na kabey nda cewey dunbu, i n'i deejj Hebron hari margadogoo jeroo ga. Woo banda ga, i na Iš-Bošet boŋoo zaa ka koy a sutura Abner saaraa ra Hebron.

5

Dawda tee Izirayel kul kokoyoo (Taarikey 1na 11.1-3)

¹ Izirayel alkabiilawey kul kaa Dawda do Hebron koyraa ra ka nee a se: «Nga ne, ir man'ti kala ni hamoo nda ni kuroo.

² Waatoo hunday kanj Sawul ga tee kokoy ir boŋ, ni no ma koy nda Izirayel wongudogey ra, ni no m'i ka kaa. Abadantaa nee ma ne: <Ni no m'ay jamaa Izirayel kur, ni no ma tee Izirayel se boŋkoyni.> »

³ Woo ga, Izirayel boro beerey kul kaa kokoyoo do Hebron. Kokoyoo Dawda na amaana danj nga nda i game Hebron Abadantaa jine. I na Dawda yon k'a tee kokoy Izirayel se.

⁴ Dawda sii nda kala jiiri waranza (30) waatoo kanj a ga tee kokoy. A laama jiiri woytaaci (40).

⁵ Hebron ra, a laama jiiri iyee nda handu iddu. Žerizalem ra a laama jiiri waranza cindi hinza (33) Izirayel kul boŋ nda Žuda boŋ.

Takaa kanj nda Dawda na Žerizalem koyraa dii (Taarikey 1na 11.4-9; 14.1-2)

⁶ Woo banda ga, kokoyoo Dawda nda nga borey tun Žerizalem se ka Žebus borey tangam, ngi no ma goro gandaa ra. I nee Dawda se: «N’si huru ne ra, ba danawey nda bongey ga ni gaaray.» Woo ti Dawda si huru koyraa ra.

⁷ Amma Dawda na Siyon tondi nongoo dii, maanaa Dawda koyraa.

⁸ Hanoo din, Dawda nka nee nga borey se: «Boro kul kaŋ ga baa nga ma Žebus borey kar ka hin ey, bora ma koy nda hari bisadogoo. Bongey wey nda danawey wey ga Dawda binoo ŋaa.» Woo se i ga nee: «Danaa nda bongoo si huru hugoo ra.»

⁹ Dawda koy goro tondi nongoo ra, a na maapoo daŋ Dawda koyraa. Dawda n’a windi nda cinari, za Milo nongoo* do ka koy gundoo ra.

¹⁰ Dawda mma koy de a ga duu gaabi ka tonton, zama Abadantaa, Adupŋakoyoo goo a bande.

¹¹ Tir koyraa kokoyoo Hiram na dontokawyaŋ sanba Dawda do nda sedere bunduyaŋ, nda bundu goykawyaŋ, nda tondi hoykawyaŋ, i na hugu cin Dawda se.

¹² Woo ga, Dawda bay kaŋ Abadantaa goo ma nga kokoytaraa tabatandi Izirayel boŋ, a bay mo kaŋ a goo ma nga kokoytaraa jer nga jamaa maaganda kaŋ ti Izirayel.

*Izey kaŋ Dawda duu ey Žerizalem
(Taarikey 1na 3.5–9; 14.3–7)*

¹³ Dawda yee koyne ka wahayyaŋ zaa nda Žerizalem woyyaŋ waatoo kaŋ a hun Hebron ka kaa banda ga. A yee koyne ka duu iz’aruyaŋ nda ize woyyaŋ.

¹⁴ Iz’arey kaŋ a duu ey Žerizalem maapey ne: Šamuwa, nda Šobab, nda Natan, nda Sulaymaana,

¹⁵ nda Yibar, nda Elišuwa, nda Nefeg, nda Yafiya,

¹⁶ nda Elišama, nda Elyada, nda Elifelet.

*Dawda hin Filisti borey
(Taarikey 1na 14.8–16)*

¹⁷ Waatoo kaŋ Filisti borey maa kaŋ Dawda yonandi ka tee Izirayel se kokoy, i kul tun ka koy Dawda ceeci k’a tangam. Waatoo kaŋ Dawda maar’a, a doo tondi guusoo ra.

¹⁸ Filisti borey kaa ka say-say Refa borey gooroo ra ka goro a ra.

¹⁹ Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci ka nee: «Ay ga hima ka žigi ka Filisti borey wongu wala? N’g’i daŋ ay kaboo ra wala?» Abadantaa zaabi ka nee Dawda se: «Koy, zama šikka sii ay ga Filisti borey daŋ ni kaboo ra.»

²⁰ Dawda too Bal-Perasim, a n’i kar no din. Woo banda ga, a nee: «Abadantaa na fun kaa ya ne agay iberey jamaa ra, ni mma nee fun kaŋ hari n’a kaa.» Woo se i na nongoo din maapoo daŋ Bal-Perasim (maanaa «Koyoo kaŋ ga fun kaa»).

²¹ Filisti borey zuru ka ngi toorey naŋ no din, Dawda nda nga borey n’i zaa ka koy.

²² Filisti borey yee koyne ka žigi ka wongu, i na Refa borey gooroo dii ka goro a ra.

²³ Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci, Abadantaa nee a se: «Masi koy i tangam. Ni mma kuubi ka koy nda ngi banda here, ma kaa i ga nda nongoo kaŋ ra tuuriŋaŋey goo tenje ka kaŋ i ga.

²⁴ Waati kaŋ n’ga maa cee jinde tuuriŋaŋey boŋ, waatoo din ma cahã, zama Abadantaa no ma fatta ni jine ka Filisti borey kar.»

²⁵ Dawda na hayaa tee kaŋ nda Abadantaa n’a yaamar. A na Filisti borey kar za Geba koyraa ra hala Gezer koyraa hurudogoo do.

* 5:9 5.9 Milo nongoo maanaa ti i n’a too nda labu.

6

*Dawda kayandi nga ma koy nda Irkoy sundukoo Žerizalem
(Taarikey 1na 13.4–14)*

¹ Dawda yee ka Izirayel wongu-ize suubantey kul marga, i man'ti kala aru zenber waranza (30.000).

² Dawda nda jamaa kul kaŋ goo a bande tun ka koy koyraa kaŋ maapoo ti Baala-Žuda* ka Irkoy sundukoo zaa kate. Abadantaa, Adupnakoyoo maapoo bara sundukoo ga. Almalaykayan kaŋ se i ga nee šerib, ihinka goo sundukoo daabirjoo ga. Abadantaa ga goro šerib hinkaa game.

³ I na Irkoy sundukoo jeeje torka taaga foo boŋ, i n'a ka fatta Abinadab hugoo ra kaŋ goo hondoo boŋ. Abinadab iz'arey Uza nda Ahiyo na torka tajoo boy.

⁴ I n'a kaa Abinadab hugoo do kaŋ goo hondoo boŋ. Ahiyo dira Irkoy sundukoo jine.

⁵ Dawda nda Izirayel hugoo kul ga bundu kaŋ se i ga nee sipres hooray jinay dumi kul kar Abadantaa jine, kurbuyaŋ, nda kuntijiyaŋ, nda dundunyaŋ, nda gaasuyaŋ kaŋ ga hēe, nda guuruyaŋ kaŋ ga kara-kara.

⁶ Waatoo kaŋ i too Nakoŋ taasuu kar ganganoo ra, hawey tanši, Uza na nga kaboo šerre ka sundukoo dii.

⁷ Abadantaa futu Uza ga, Irkoy n'a kar no din da nga firkaa maaganda se. Uza buu no din, Irkoy sundukoo jere.

⁸ Takaa kaŋ nda Abadantaa na Uza kar laala k'a wii, mana kan Dawda se. Woo se i na nongoo din maapoo daŋ Perez-Uza (maanaa «nongoo kaŋ ra Uza karandi laala ka wiiyandi»), maapoo woo goo a ga hala hō zaaroo.

⁹ Hanoo din, Dawda hunbur Abadantaa, a nee: «Taka foo nda Abadantaa sundukoo ga hin ka huru ay do?»

¹⁰ A mana baa Abadantaa sundukoo ma kaa nga do, Dawda koyraa ra. Woo se a n'a ka koy bora kaŋ se i ga nee Obed-Edom kaŋ ti Gat koyraa boro, nga hugoo ra.

¹¹ Abadantaa sundukoo cindi handu hinza Obed-Edom hugoo ra. Abadantaa na albarka daŋ Obed-Edom nda nga hugoo kul ra.

*Irkoy sundukoo too kate Žerizalem
(Taarikey 1na 15.25–16.3)*

¹² Kokoyoo Dawda duu alhabar kaŋ Abadantaa na albarka daŋ Obed-Edom hugoo ra nda haya kul kaŋ goo maapoo ga, Irkoy sundukoo maaganda. Woo ga, Dawda na fondaa zaa, a na Irkoy sundukoo zaa k'a ka kaa Obed-Edom hugoo do ka koy hala Dawda koyraa ra nda paali.

¹³ Borey kaŋ ga Abadantaa sundukoo zaa, ceedaaru iddu kul kaŋ i n'a tee i ga haw yaaru foo nda adabba naasa foo kaa sargari.

¹⁴ Dawda ga gan nda nga gaaboo kul Abadantaa jine. Beene kaayi-ize kaŋ teendi nda leŋ kaŋ ga hima nda sargari juwalkaw kaayi goo Dawda ga.

¹⁵ Dawda nda Izirayel borey kul na Abadantaa sundukoo žigandi ka koy Žerizalem nda yafarhā nda hilli hēeni.

¹⁶ Waatoo kaŋ Abadantaa sundukoo ga huru Dawda koyraa ra, Sawul ize woyoo Mikal, Dawda wandoo ga guna nda funeetaraa. A ga dii kokoyoo Dawda ga sar a ga gan Abadantaa jine, a garsaka Dawda se.

¹⁷ Waatoo kaŋ i koy Abadantaa sundukoo zaa kate, i n'a daŋ nga dogoo ra, hukumoo kaŋ Dawda n'a cin a se gundoo ra. Dawda na sargari kukuranteyaŋ nda alaafiya teendi sargariyaŋ kaa Abadantaa jine.

* 6:2 6.2 Baala-Žuda da se i ga nee Kiryat-Yarim, Samiyel 1na 6.21; 7.1ra.

¹⁸ Waatoo kaŋ Dawda na sargari kukurantey nda alaafiya teendi sargarey kaa ka ben, a gaara jamaa se Abadantaa, Aduŋŋakoyoo maapoo ga.

¹⁹ Woo banda ga, a na Izirayel kul, woy nda aru, boro foo kul noo takula foo, nda teenay gabante foo, nda alaneb-ize koga gabante foo. Jamaa boro foo kul koy nga hugoo do.

²⁰ Dawda yee kate ka gaara nga hugoo se, Sawul ize woyoo Mikal fatta k'a kubay ka nee a se: «Hũ, Izirayel kokoyoo na nga boŋ cebe hõ, a na nga boŋ gaa koonandi nga goykey koŋney jine ka nga boŋ tee ni mma nee boro yaada.»

²¹ Dawda nee Mikal se: «Abadantaa jine ay na woo tee, nga kaŋ na ni baaba nda nga hugoo naŋ k'ay suuba k'ay tee nga jamaa, Izirayel borey boŋkoynoo. Abadantaa jine ay ga gan, ay ga yee ka filla ka gan a jine.

²² Ay g'ay boŋ kaynandi ka bisa woo, k'ay boŋ tee yaada ay do. Koŋney kaŋ ga n'goo, ngi, i g'ay beerandi.»

²³ Aywa, Sawul ize woyoo Mikal mana duu ize hala a buu.

7

Irkoy na allaahidu zaa Dawda se (Taarikey 1na 17.1–15)

¹ Waatoo kaŋ kokoyoo Dawda goro nga kokoy hugoo ra, de mo Abadantaa n'a noo hunanzamay k'a kaa nga iberey kul ra kaŋ g'a kuubi k'a bere,

² kokoyoo nee annabi Natan se: «Guna, ay g'a wiri ni ga, ay goo ma goro sedere hugu ra, ka gar Irkoy sundukoo sii kala hukku cire.»

³ Natan na kokoyoo zaabi ka nee: «Koy, haya kul kaŋ goo ni binoo ra tee, zama Abadantaa goo ni bande.»

⁴ Amma hanoo din da cijinoo Abadantaa na šenni har Natan se ka nee:

⁵ «Koy hayaa har ay tamoo Dawda se kaŋ agay, Abadantaa n'a har, ay nee: «Ni no ma baa hugu cin ya ne kaŋ ra ay ga goro wala?»

⁶ Za hanoo kaŋ ay na Izirayel borey fattandi Misira gandaa ra hala hõ, ya na goro hugu ra, nongu kul kaŋ ra ay koy, hukku ti ay gorodogoo.

⁷ Nongu kul kaŋ ra ay bisa nda Izirayel borey, ya na bay ka šelan Izirayel alkabiilawey affoo se ka nee: «Macin se war mana sedere hugu cin ya ne?»

⁸ Adiši šelan ay tamoo Dawda se ka hayaa har a se kaŋ agay, Abadantaa, Aduŋŋakoyoo n'a har, ay nee: «Agay no ka ni zaa ka hun kurdogoo ra, almaney bande, ka ni tee ay jamaa Izirayel se boŋkoyni.»

⁹ Nongu kul kaŋ ra n'koy, ay goo ni bande, ay na ni iberey kul halaci ni jine. Ay ga ni maapoo beerandi sanda laboo boro beerey maaney takaa.

¹⁰ Ay ga nongu kayandi Izirayel, ay jamaa se. Ay g'i gorandi gandaa ra hala i ma duu lakkalkanay, hala boro laaley masi yee k'i šiita sanda cee jinaa takaa.

¹¹ Za hanoo kaŋ ay na alkaaliyan gorandi ay jamaa kaŋ ti Izirayel boŋ, ay na ni noo hunanzamay ka ni kaa ni iberey kul ra, ka gar agay, Abadantaa na ni bayrandi kaŋ agay no ma hugu* tee ma ne.

¹² Waati kaŋ ni zaarey ben, de n'koy kani ni hayragey bande, ni banda ga, ay ga ni hayroo, woo kaŋ hun ni hamoo ra tabatandi kokoytaraa ra.

¹³ Nga no ma hugu cin ay maapoo ga, ay ga nga kokoytaraa tabatandi hala abada.

¹⁴ Agay, ay ga tee a se baaba, nga, a ga tee ya ne iz'aru. Nda a na laybu tee, ay g'a gooji nda borey goboo, nda adamizey žabarey,

¹⁵ amma ay borohennataraa si hun a bande sanda takaa kaŋ nda ay n'a kaa Sawul bande kaŋ ay n'a hibandi ni.

* 7:11 7.11 «hugu» ne ra man'ti kala ka duu izayan.

16 Ni hugoo borey nda ni kokoytaraa ga cindi waati kul, ni kokoytaraa ga tabatandi hala abada.» »

17 Šenney kul kaŋ Irkoy n'i har Natan se nda haya kul kaŋ a n'a bangandi a se, a koy i kul filla Dawda se.

*Dawda Irkoy ŋaarayroo
(Taarikey 1na 17.16-27)*

18 Woo ga, kokoyoo Dawda koy goro Abadantaa jine ka nee: «May ti agay, ay Koyoo, Abadantaa, ay hugoo ti macin kaŋ se n'g'ay beerandi ka too hala hinnaa woo?

19 Amma ay Koyoo, Abadantaa, haya kaccu no ma ne ka nee kaŋ n'ga ni tamoo hugoo beerandi hala waatey kaŋ ga kaa ra. Woo ti adamize ašariyaa, ay Koyoo, Abadantaa wala?†

20 Macin no ay ga hin k'a har ma ne koyne kaŋ bisa woo, agay, Dawda? Ni hunday ga ni tamoo bay, ay Koyoo, Abadantaa.

21 Hayey kaŋ n'na ngi allaahidoo zaa ka sawa nda ni ibaayoo maaganda se n'na haya beerey wey kul tee k'i bayrandi agay, ni tamoo se.

22 N'ga beeri, ay Koyoo, Abadantaa. Ni cine sii no, woo kul kaŋ ir haŋawey maar'a banda ga, koy sii no kala ni.

23 Ganda tana mma bara laboo ga kaŋ ga hima nda Izirayel, ni jamaa, kaŋ koy tanayaŋ koy a day k'a kaa kabe ra a m'a tee ngi jamaa, k'a tee ngi wane hala jamaa ma duu maa? N'na haya beeriyaŋ tee i se, n'na teegoy kayfanteyaŋ tee ni gandaa se, ni jamaa kaŋ n'n'a day k'a kaa Misira, nda gandawey, nda ngi koyey kabey ra hala a ma tee ni wane.

24 N'na Izirayel, ni jamaa tabatandi hala i ma tee ni jamaa hala abada, de ni, Abadantaa, ni tee ngi Koyoo.

25 Sohō Irkoy Abadantaa, taka tee kaŋ ra ni šennoo kaŋ n'n'a har agay, ni tamoo ga, nda ay hugoo ga ma cindi, goy ka sawa nda ni šennoo.

26 Yala ni maŋoo ma beerandi hala abada, borey ma nee kaŋ Abadantaa, Adupnakoyoo ti Izirayel Koyoo. Yala agay Dawda, ni tamoo hugoo ma tabati ni jine.

27 Zama ni hunday, Abadantaa, Adupnakoyoo, Izirayel Koyoo, n'n'ay bayrandi ka nee: «Ay ga hugu‡ cin ma ne.» Woo maaganda se ay duu bine ka ŋaarayroo woo har ma ne.

28 Ay Koyoo, Abadantaa, ni ti Irkoy, ni šenney ti cimi, ni ka gomnoo woo har agay, ni tamoo se.

29 Sohō yadda ka albarka daŋ agay, ni tamoo hugoo ra, hala ay hugoo ma cindi ni jine hala abada, zama ni, ay Koyoo, Abadantaa ka šelaŋ, woo se ni albarkaa sabboo ka kate ay hugoo ma duu albarka hala abada.»

8

*Gandawey kaŋ Dawda hin ey
(Taarikey 1na 18.1-13)*

1 Woo kaŋ tee banda ga, Dawda koy Filisti borey kar ka hin ey, a n'i daŋ nga hinoo cire. A na hinoo taa i kone.

2 A na Mowab borey mo kar. A na ngi borey dii k'i kanandi cere bande laboo ra, k'i neeši nda karfu. A ga ihinza neeši, ihinkaa ga wiiyandi, affaa ga cindi. Mowab borey cindi Dawda hinoo cire, i ga alkaasi bana a se.

3 Waatoo kaŋ Dawda ga koy ka yee ka Efrat isaa borey daŋ nga hinoo cire, a na Hadadezer kar kaŋ ti Rehob, Soba kokoyoo iz'aroo.

† 7:19 7.19 «Woo ti adamize ašariyaa, ay Koyoo, Abadantaa wala?», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Woo ti adamize ašariyaa, ay Koyoo, Abadantaa!» ‡ 7:27 7.27 Sorro 11to.

⁴ Dawda na bari torka dirandikaw zenber foo nda zangu iyee (1.700) nda wongu-ize cee dirakaw zenber waranka (20.000) taa i kone. Baryey kaŋ ga torkawey cendi, a na zangu (100) naŋ, a na cindey kul ceelinjey dunbu-dunbu.

⁵ Siiri gandaa borey kaŋ goo Damas koyraa ra koy Hadadezer, Soba kokoyoo faaba. Amma woo kul, Dawda na boro zenber waranka cindi hinka (22.000) kar k'i wii Siiri borey ra.

⁶ Woo banda ga, Dawda na sooje gorodooyaŋ kaŋ ga juwal gorandi Damas koyraa ra, Siiri borey gandaa ra. Siiri borey yee Dawda hinoo cire, i ga alkaasi bana a se. Nongu kul kaŋ ra Dawda koy, Abadantaa g'a noo hinay.

⁷ Dawda na wura korawey kaŋ goo Hadadezer borey kone taa k'i ka koy Žerizalem.

⁸ Kokoyoo Dawda yee ka alhan boobo-boobo taa Beta nda Berotay koyrawey kone. Koyrawey wey man'ti kala Hadadezer wane.

⁹ Waatoo kaŋ Hamat kokoyoo kaŋ ti Toy maa kaŋ Dawda na Hadadezer wongu-izey kul kar,

¹⁰ a na nga iz'aroo Yoram sanba kokoyoo Dawda do k'a foo, ka alhanbila daŋ a se kaŋ a na Hadadezer wongu k'a kar. Zama Hadadezer nda Toy, wongu goo i game. Yoram kate nzorfu kaaray jinayyaŋ, nda wura jinayyaŋ, nda alhan jinayyaŋ.

¹¹ Kokoyoo Dawda n'i daŋ jere ga Abadantaa se, sanda takaa kaŋ nda a na nzorfoo nda wuragoo kaŋ a n'i taa dumey kul kone kaŋ a hin ey daŋ jere ga Abadantaa se.

¹² Dumey man'ti kala Siiri borey*, nda Mowab borey, nda Amon borey, nda Filisti borey, nda Amalek borey, nda Soba kokoyoo Hadadezer kaŋ ti Rehob iz'aroo alganiimaa.

¹³ Waatoo kaŋ Dawda willi kate ka hun Ciiroo gooroo ra kaŋ ra a na Siiri borey† kar, a duu maa. Borey man'ti kala zenber woy cindi yaaha (18.000).

¹⁴ A na sooje gorodooyaŋ kaŋ ga juwal gorandi Edom gandaa ra, Edom kul ra a na sooje gorodooyaŋ gorandi. Edom kul sii kala Dawda hinoo cire. Abadantaa ga Dawda noo a ma hin nongu kul kaŋ ra a koy.

Dawda gandaa jineborey maapey (Taarikey 1na 18.14–17)

¹⁵ Dawda laama Izirayel kul boŋ. A ga goy nga jamaa se nda šerretaray nda laadirtaray.

¹⁶ Seruya iz'aroo Žowab ti wongu-izey jineboraa. Ahilud iz'aroo Žozafat bara kaddaasey gande.

¹⁷ Ahitub iz'aroo Sadok, nda Abiyatar iz'aroo Ahimelek ti sargari juwalkey. Seraya ti hantumkaa.

¹⁸ Yehoyada iz'aroo Benaya ti Keret borey nda Pelet borey boŋkoynoo. Dawda iz'arey man'ti kala alwakiili beeriyaŋ.‡

9

Dawda na alhormo tee Žonataŋ iz'aroo se

¹ Han foo Dawda nee: «Boro goo no kaŋ cindi Sawul hugoo borey ra hala ya borohennataray tee a se nda laadir Žonataŋ sabbu se?»

² Sawul hugoo tam foo goo no, maapey ti Siba, i n'a cee ka koy Dawda do. Kokoyoo nee a se: «Ni ti Siba?» A nee: «Agay no, ni tamoo.»

* **8:12 8.12** «Siiri borey», hantum fooyaŋ ga nee «Edom borey», Taarikey 1na 8.11–12. † **8:13 8.13** Sorro 12to. ‡ **8:18 8.18** «alwakiili beeriyaŋ», Ebere šenni ra, i nka nee «sargari juwalkawyaŋ», amma ne ra a ga hin ka tee «alwakiili beeriyaŋ», Taarikey 1na 18.17.

³ Kokoyoo nee: «Boro goo no kaŋ cindi Sawul hugoo borey ra hala ya goy a se nda Irkoy borohennataray?» Siba nee kokoyoo se: «Žonatan iz'aru foo goo no kaŋ cee hinkaa kul bongu.»

⁴ Kokoyoo nee a se: «Man ra a goo?» Siba nee kokoyoo se: «A sii kala Amiyel iz'aroo Makir do Lo-Dabar koyraa ra.»

⁵ Kokoyoo na boro donto a ma koy a ceeci Amiyel iz'aroo Makir hugoo ra Lo-Dabar.

⁶ Sawul iz'aroo Žonatan, nga iz'aroo Mefibošet kaa Dawda do ka nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma. Dawda nee: «Mefibošet.» A nee: «Ni tamoo goo ne.»

⁷ Dawda nee a se: «Masi hunbur, ay ga goy ma ne nda borohennataray ni baaba Žonatan sabboo se. Ay ga ni kaagaa Sawul labey kul yeeti ma ne, n'ga ŋaa ay do waati kul.»

⁸ Mefibošet gunguma ka nee: «May ti agay kaŋ se n'ga agay, ni tamoo, hanši bukaw guna.»

⁹ Kokoyoo ciya Sawul tamoo Siba se, a nee a se: «Haya kul kaŋ ti Sawul nda nga hugoo wane, ay g'i noo ni koyoo iz'aroo se.»

¹⁰ N'ga faarey beeri a se, ni, nda ni iz'arey, nda ni tamey. N'ga hegaa fanji hala ni koyoo iz'aroo ma duu haya kaŋ a g'a ŋaa. Ni koyoo iz'aroo Mefibošet ga cindi ka ŋaa waati kul ay do.» Woo gar Siba goo nda iz'aru woy cindi guu (15) nda tam waranka (20).

¹¹ Siba nee kokoyoo se: «Ni tamoo g'a tee nda haya kul kaŋ nda n'n'a yaamar, ay koyoo, ay kokoyoo.» Dawda nee: «Mefibošet ga ŋaa ay do sanda kokoyoo iz'arey affoo.»

¹² Mefibošet goo nda iz'aru sooga kaŋ maapoo ti Mika, de mo borey kul kaŋ goo Siba hugoo ra man'ti kala Mefibošet tamey.

¹³ Mefibošet si goro kala Žerizalem, waati kul a si ŋaa kala kokoyoo do. Bongu no kaŋ cee hinkaa kul si boori.

10

Amoŋ borey na Dawda dontokey kaynandi (Taarikey 1na 19.1-5)

¹ Waati banda ga, Amoŋ borey kokoyoo kaŋ ti Nahaš buu. Nga iz'aroo Hanun tee kokoy dogoo ra.

² Dawda nee nga boŋ se: «Ay ga goy nda borohennataray Nahaš iz'aroo Hanun se takaa kaŋ nda baaboo na borohennataray tee ya ne.» Woo ga, Dawda na nga borey sanba i ma koy baaboo buuroo beraa fondoo tee a se. Waatoo kaŋ Dawda borey too Amoŋ borey gandaa ra,

³ Amoŋ borey boŋkoyney nee ngi koyoo Hanun se: «Ni nka hongu kaŋ Dawda nka ni baaba beerandi waatoo kaŋ a na boroyan sanba ka beray fondi ma ne? N'si bay kaŋ Dawda nka nga borey sanba ni do hala i ma ir koyraa Raba laasaabu, k'a monno, k'a halaci?»

⁴ Waatoo kaŋ Hanun maa woo, a na Dawda borey dii, a na ngi kaabey jere foo cebu ka ngi kaayey jere foo dunbu hala ngi centey cire jina, a n'i taŋ i ma koy.

⁵ Dawda duu alhabaroo, a na boro sanba a ma koy i kubay. Dontokey hanse ka kayna. Kokoyoo daŋ i ma nee i se kaŋ i ma cindi Žeriko koyraa ra hala ngi kaabey ma zay jina i ma duu ka willi kate.

Izirayel borey nda Amoŋ borey wongoo Raba koyraa ra (Taarikey 1na 19.6-19)

⁶ Amoŋ borey dii kaŋ ngi na ngi boŋ konnandi Dawda se. I na wongu-ize zaa kaŋ i g'i bana, aru zenber waranka (20.000) Siiri borey ra kaŋ goo Bet-Rehob, nda Siiri

borey ra kanj goo Soba, nda aru zenber foo (1.000) Maaka kokoyoo do, nda aru zenber woy cindi hinka (12.000) kanj goo Tob.

⁷ Waatoo kanj Dawda maar'a, a na Žowab sanba i ga nda wongu-ize jamaa kul kanj ti wongaariyanj.

⁸ Amonj borey fatta ka koy wongu. I na ngi boŋ marga wongoo se Raba koyraa miŋoo ga. Siiri borey mo kanj goo Soba nda Rehob koyrawey ra nda wey kanj goo Tob nda Maaka koyrawey ra sii kala jere ga hawsaa ra.

⁹ Žowab dii kanj nga nka huru yenje hinka game, maanaa jine nda banda. Woo se a na Izirayel wongaarey suuba wongoo se k'i tenjandi Siiri borey.

¹⁰ A na wongu-izey jamaa kanj cindi talfi nga armaa Abišay ga k'a danj i jine. Abišay na nga boŋ marga wongoo se Amonj borey tenje.

¹¹ Žowab nee Abišay se: «Nda Siiri borey gaabi nda agay, waatoo din ma kaa k'ay faaba. Nda Amonj gaabi nda ni, ay ga koy ni faaba.

¹² Albarka danj ni boŋ ra, ir ma albarka danj ir jamaa ra ka wongu ir Koyoo koyrawey se, de mo Abadantaa ma tee haya kanj kan a se.»

¹³ Žowab koy jine, nga nda jamaa kanj goo a bande ka Siiri borey tangam, Siiri borey zuru a jine.

¹⁴ Waatoo kanj Amonj borey dii kanj Siiri borey zuru, ngi mo zuru hala ngi ma hun Abišay ra, i huru koyraa ra. Žowab hun Amonj borey wongoo ra, a koy Žerizalem.

¹⁵ Siiri borey dii kanj Izirayel borey na ngi kar, i na ngi gaabey marga.

¹⁶ Hadadezer donto Siiri borey do kanj goo Efrat isaa kabe faa ga i ma kaa ka wongu. I kaa ka too Helam. Hadadezer wongu-izey jineboraa kanj ti Šobak goo jiney ra.

¹⁷ Waatoo kanj Dawda duu alhabaroo, a na Izirayel kul marga ka Žurdenj isaa denj ka kaa Helam. Siiri borey marga ka Dawda tenje k'a tangam.

¹⁸ Amma Siiri borey zuru Izirayel borey jine. Dawda na bari torkakoy zangu iyee (700) nda bari kaarukaw* zenber woytaaci (40.000) wii Siiri borey ra. A na Šobak, ngi wongu-izey jineboraa mo kar, a buu no din.

¹⁹ Kokoyey kul kanj goo Hadadezer hinoo cire dii kanj Izirayel na ngi kar, i na alaafiya danj ngi nda Izirayel game, i huru ngi hinoo cire. Siiri borey hunbur, i mana yee koyne ka yadda ka Amonj borey faaba wongu ra.

11

Dawda nda Batšeba fillaa

¹ Jiiroo bereyanoo ga, waatoo kanj kokoyey ga doona ka koy wongu, Dawda na Žowab sanba nda nga borey kanj goo a bande nda Izirayel kul i ma Amonj borey halaci ka Raba koyraa wanga k'a danj game k'a dii. Dawda hunday cindi Žerizalem.

² Alaasar foo, Dawda tun nga daaroo boŋ ka koy nga kokoy hugoo sooraa boŋ ka yaara-yaara. A goo no din kanj a ga woy foo honnay kanj goo ma jumay, woyoo ga hanse ka boori.

³ Dawda sanba ka woyoo alhabar ceeci. I nee a se: «Eliyam ize woyoo Batšeba no, Uri, Heti boraa wandoo.»

⁴ Dawda na boroyanj sanba i m'a ceeci kate. Woyoo koy Dawda do. A kani nda a. Woo gar woyoo alaadaa nka ben a ga, a na janaaba jumay. Woo banda ga, a willi nga hugoo do.

⁵ Woyoo tee boro hinka, a sanba ka alhabar danj Dawda ra ka nee: «Ay tee boro hinka.»

* **10:18 10.18** «bari kaarukaw», hantum fooyanj ra nda Taarikey 1na 19.18ra i mma nee «cee dirakaw».

⁶ Woo ga, Dawda na boro sanba Žowab do ka nee a se: «Uri, Heti boraa sanba kate ay do.» Žowab na Uri sanba Dawda do.

⁷ Uri koy Dawda do. Dawda n'a hãa wala Žowab ga saabu, wala jamaa ga saabu, wala takaa foo ti wongoo takaa.

⁸ Woo banda ga, Dawda nee Uri se: «Koy zunbu ni hugoo do ka hunanzam kayna.» A fatta kokoy hugoo ra, kokoyoo na gomni sanba a se.

⁹ Amma Uri kani kokoy hugoo mijoo ga, nga nda nga koyoo tamey, a mana koy zunbu nga hugoo do.

¹⁰ Dawda duu alhabar kaŋ Uri mana koy zunbu nga hugoo do. Woo ga, Dawda nee Uri se: «Man'ti diray do ra ni hun wala? Macin se mana koy zunbu ni hugoo do?»

¹¹ Uri nee Dawda se: «Irkoy sundukoo, nda Izirayel nda Žuda wongu-izey goo tendeyaŋ ra, ay koyoo Žowab nda borey goo ma goro hawsaa ra, de agay, ay ga koy ay do ka ŋaa, ka haŋ, ka kani nda ay wandoo wala? Ay ga žee nda ni hundoo, ay si woo cine tee.»

¹² Dawda nee Uri se: «Cindi ne koyne hõ, suba ay ga ni sallama.» Uri na hanoo din nda subaa tee Žerizalem.

¹³ Dawda n'a cee a ma kaa ka ŋaa ka haŋ nga jine, Dawda n'a suwandi. Amma cijinoo ra, Uri fatta, de a kani nga koyoo tamey bande, a mana koy zunbu nga hugoo do.

¹⁴ Suba subbaahoo ra, Dawda na bataga hantum k'a noo Uri se a ma koy nda a Žowab se.

¹⁵ A nka hantum batagaa ra ka nee: «Uri daŋ wongoo jine, nongoo kaŋ ra wongoo ga koron, de war ma yee a se banda hala i m'a kar, a ma buu.»

Uri, Batšeba kurŋoo buuroo

¹⁶ Žowab kaŋ ga koyraa koroši na Uri daŋ wongoo nongoo kaŋ a ga bay kaŋ iberi laalayaŋ goo.

¹⁷ Koyraa borey fatta ka koy Žowab nda nga wongu-izey tangam, boroyaŋ buu jamaa ra, Dawda borey ra, Uri, Heti boraa mo buu.

¹⁸ Žowab na boro donto kaŋ ma haya kul kaŋ tee wongoo ra alhabaroo tee Dawda se.

¹⁹ A na dontokaa yaamar ka nee: «Waati kaŋ n'na wongoo alhabaroo kul filla kokoyoo se ka ben,

²⁰ nda kokoyoo futu, de a nee ma ne: «Macin se war hanse ka man koyraa ka wongu? War nka si bay kaŋ i ga kara nda cetaa beenehere?»

²¹ May ka Yerub-Bešet* iz'aroo Abimelek wii?† Man'ti woy ka fufutondi k'a warra nda cetaa beeneheroo? Man'ti takaa woo nda a buu Tebes? Macin se war man cetaa?> Aywa, ma nee: «Ni tamoo Uri, Heti boraa mo buu.»»

²² Dontokaa koy, kaŋ a too Dawda do, hayaa kul kaŋ se Žowab n'a donto a na nga alhabaroo tee a se.

²³ Dontokaa nee Dawda se: «Borey din ga hin ir, i nka fatta ka kaa ir ga hawsaa ra, ir n'i gaaray hala koyraa mijoo ga.

²⁴ I kara nda cetaa beeneheroo ni tamey ra, boroyaŋ buu i ra. Ni tamoo Uri, Heti boraa mo buu.»

²⁵ Dawda nee dontokaa se: «Nee Žowab se kaŋ binoo masi hun, takuba mma woo wii hõ, a ma affoo wii suba. A ma bine tee ka koyraa tangam, a m'a tuusu.» Ni, ma bine daŋ a ra.

²⁶ Uri wandoo maa kaŋ nga kurŋoo Uri buu, de a na nga kurŋoo buuroo hëe.

* 11:21 11.21 Yerub-Bešet da se i ga nee Yerub-Bal kaŋ ti Žedewoŋ, Alkaaley 6.32ra. † 11:21 11.21 Alkaaley 9.50-54.

²⁷ Waatoo kaŋ beray goraa ben, Dawda sanba i m'a ceeci a ma kaa ka goro nga do. A tee nga wandoo, a na iz'aru hay a se. Woo kaŋ Dawda n'a tee mana kan Abadantaa se.

12

Annabi Natan na Dawda layboo har a se

¹ Abadantaa na annabi Natan donto Dawda do. Natan koy a do ka nee a se: «Aru hinka kaŋ goo koyraa follokaa ra, affoo ti almankoyoni, affaa ti talka.

² Almankoynoo goo nda adabba buuna nda adabba beeri booboyaŋ.

³ Talkaa sii nda haya kul kala feeji woy-ize foo kaŋ a n'a day, a g'a nandi, a g'a biiri nga do, nga nda nga iz'arey. Naahayaa kaŋ a g'a naa, nga ra a ga feeji-izoo noo, hayaa kaŋ a g'a haŋ ra a ga feeji-izoo noo. Jeroo ga feeji-izoo ga kani. A mma tee a se sanda ize woy.

⁴ Naarukaw foo kaa almankoynoo do, a ga baa nga ma yawoo kaŋ kaa nga do yaaray bila nda nga ma too nga adabba buuney wala ibeerey do. A na talkaa feeji woy-izoo dii k'a tee naayan aroo kaŋ kaa a do se.»

⁵ Woo ga, Dawda hanse ka futu almankoynoo din ga. A nee Natan se: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, boraa kaŋ na woo tee ga hima ka wiiyandi.

⁶ Haya kaŋ ti feeji woy-izoo, nga cine taaci nda a g'a bana, zama a yadda ka woo cine tee, a mana hinna.»

⁷ Natan nee Dawda se: «Aroo din, ni no. Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: <Agay ka ni yon hala ma tee Izirayel se kokoy, agay no ka ni kaa Sawul kaboo ra.

⁸ Ay na ni noo ni koyoo Sawul hugoo, ay na nga woyey noo ma ne, ay na ni noo Izirayel nda Žuda hugoo. Nda woo mana ni wasa, ay ga tonton ma ne.

⁹ Macin se n'na Abadantaa šennoo kaynandi ka haya tee kaŋ si kan a se? N'na Uri, Heti boraa kar ka naŋ Amoŋ borey m'a wii nda takuba, n'na nga wandoo taa k'a tee ni wandoo.

¹⁰ Woo maaganda se sohõ, abada takuba si mooru ni hugoo, zama n'n'ay kaynandi, n'na Uri, Heti boraa wandoo taa k'a tee ni wandoo.»

¹¹ Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: <Ay ga bone tunandi ma ne ni hugoo hunday ra, ay ga ni wandey zaa ni jine k'i noo ni boro maana se a ga marga nda ni wandey zaari kaaray.

¹² Ni, n'na ni wanoo tee tuguyan ra, amma agay, ay ga woo tee Izirayel kul jine zaari kaaray.» »

¹³ Dawda nee Natan se: «Ay na zunubu tee Abadantaa ga.» Natan nee Dawda se: «Abadantaa ga ni zunuboo kaa, n'si buu.

¹⁴ Amma zama n'na Abadantaa tee yaada* goyoo woo ra, iz'aroo kaŋ hayandi ga hima ka buu.»

Batšeba izoo buuroo

¹⁵ Woo banda ga, Natan willi nga do. Abadantaa na izoo kaŋ Batšeba duu a Dawda se kar. Wirci laala na kaŋandi.

¹⁶ Dawda na Irkoy ceeci zankaa se, a meehaw. A koy nga do, a na cijinoo tee a ga kani laboo ra.

¹⁷ Nga hugoo boro beerey hanse k'a wiri a ga, a ma tun laboo ra, a mana yadda, de mo a wanji ka naa i bande.

¹⁸ Jirbi iyyantoo zankaa buu. Dawda borey hunbur k'a bayrandi kaŋ zankaa buu. I nee: «Nga ne, waatoo kaŋ zankaa ga huna, ir šelaŋ a se, a mana haŋajer ir se, taka foo nda ir ga hin ka nee a se: <Zankaa buu>. A ga nga boŋ maray.»

* **12:14 12.14** «tee yaada», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «iberey naŋ i ma Abadantaa kaynandi».

¹⁹ Dawda maate kanj nga borey goo ma njuununu cere game, a faham kanj zankaa ka buu. Dawda nee nga borey se: «Zankaa nka buu?» I nee a se: «A buu.»

²⁰ Woo banda ga, Dawda tun laboo ra. A numay, a yon, a na bankaaray barmay. A koy Abadantaa hugoo do ka sujudu. Kanj a willi nga hugoo do, a nee kanj i ma njaayan gorandi nga se, a nja.

²¹ Nga borey nee a se: «Macin ti woo kanj n'g'a tee? Waatoo kanj zankaa ga huna, n'ga meehaw, n'ga hēe a se, sohō kanj zankaa buu, ni tun, ni nja.»

²² A nee: «Waatoo kanj zankaa ga huna, ay ga meehaw, ay ga hēe, zama ya mma nee ay boŋ se: «May no ma bay wala Abadantaa si hinna ay ga, zankaa ma huna?»

²³ Sohō kanj a buu, macin se ay ga meehaw koyne? Ya mma hin ka kate a koyne wala? Agay no ma koy a gar, nga, a si yee kate.»

Sulaymaana hayyanoo

²⁴ Dawda na nga wandoo Batšeba binoo yaynandi, a koy a do, a marga nda a. A na iz'aru dan aduŋna ra kanj a na maŋoo dan Sulaymaana. Abadantaa baa Sulaymaana.

²⁵ Irkoy na annabi Nataŋ donto a ma zankaa maŋoo dan Yedidiya (maanaa «Abadantaa baakaa») takaa kanj nda Abadantaa ga baa Sulaymaana maaganda se.

Izirayel borey na Raba koyraa dii (Taarikey 1na 20.1-3)

²⁶ Žowab na Raba, Amonj borey koyraa tangam, a na kokoyoo koyraa dii.

²⁷ Žowab na dontokawyan sanba Dawda do ka nee: «Ay na Raba tangam, ay na koyraa nongoo kanj ra hari goo mo dii.

²⁸ Sohō ni jamaa jeroo marga, ma koyraa wanga k'a dan game k'a dii, nda man'ti woo, nda ay n'a dii, ay maŋoo no ma jer ka harandi.»

²⁹ Dawda na jamaa kul marga ka koy Raba wongu, a n'a tangam k'a dii.

³⁰ A na Amonj borey kokoyoo kokoy fuulaa kanj teendi nda wura kaa boŋoo ra, nga tiŋaa bisa kilo waranza (30), tondi hiiri hay šenda goo a ga. I n'a dan Dawda boŋoo ra. A duu alganiima beeri koyraa ra.

³¹ Haya kanj ti jamaa kanj goo koyraa ra, a n'i kaataray. A koy i dan waazibi goyyan ra, tuuri dunbuyan, nda tondi hoyyan, nda tuuri zafayan, nda feraw karyan. A na takaa follokaa tee Amonj borey koyrawey kul se. Woo banda ga, Dawda nda nga jamaa kul willi Žerizalem.

13

Amnonj nda Tamar fillaa

¹ Hayey kanj tee banda ga, woo gar Dawda iz'aroo Absalom goo nda woyme kanj ga boori, maŋoo ti Tamar, Dawda iz'aroo Amnonj ga bag'a.

² Amnonj zalba hala nongu kanj ra a na nga boŋ wiricandi nga woymaa Tamar sabbu se, zama a si aru bay, a ga šendi Amnonj se a ma man a.

³ Amnonj goo nda cere kanj se i ga nee Žonadab, Žonadab woo man'ti kala Dawda armaa Šimeya iz'aroo. Žonadab man'ti kala aru kanj ga hanse ka caram.

⁴ A nee Amnonj se: «Macin se zaari kul ni mma ben ka koy, ni, kokoy ize? N'si hayaa har ya ne?» Amnonj nee a se: «Ya mma baa Tamar, ag'armaa Absalom woymaa.»

⁵ Žonadab nee a se: «Kani, ma ni boŋ tee wiricikoyne. Nda ni baaba kaa ka ni guna, ma nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, ay woymaa Tamar ma kaa k'ay noo njaayan. A ma njaahayaa hina ay jine hala ya dii a, de a m'a noo ya ne nda nga kaboo ra k'a nja.»»

⁶ Amnonj kani, a na nga boŋ tee wiricikoyne. Kokoyoo kaa k'a guna, Amnonj nee kokoyoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ay woymaa Tamar ma kaa ka furme hinka tee ay jine, de a m'a noo ya ne nda nga kaboo.»

⁷ Dawda dan i ma koy Tamar do ka nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, ma koy ni armaa Amnon do, ma njaayan hanse a se.»

⁸ Tamar koy nga armaa Amnon do kan goo ma kani. A na farin hamni zaa k'a loobu, a n'a hanse k'a tee furmeyan jinoo ra.

⁹ A na poloo zaa ka njahayaa gorandi Amnon jine. Amma Amnon wanji ka nja. A nee: «Wa borey kul fattandi ay do.» Borey kul fatta a do.

¹⁰ Amnon nee Tamar se: «Kate ya ne njahayaa hugu-izoo ra m'a noo ya ne nda ni kaboo.» Tamar na furmewey zaa kan a n'i tee, a kate ey nga armaa Amnon se hugu-izoo ra.

¹¹ Waatoo kan a kate ey a se hala a ma nja, Amnon n'a tifi ka nee: «Kaa ka kani ay bande, ay woymaa!»

¹² Tamar nee a se: «Kalaa, ag'armaa, masi kan ay ga, zama woo si teendi Izirayel ra, masi saamataraa woo tee!»

¹³ Man ra ay ga koy nda ay haawoo? De ni, n'ga tee sanda saama Izirayel ra. Sohō, ay g'a wiri ni ga, šelan kokoyoo se, a si wanji k'ay noo ma ne!»

¹⁴ Amma a wanji ka hanajer a se. A gaabi nda Tamar, a kan a ga. A kani nda a.

¹⁵ Woo banda ga, Amnon hanse ka konna Tamar. Konnaroo kan a n'a tee a se bisa bajoo kan a bay k'a tee a se. Amnon nee a se: «Tun ka koy.»

¹⁶ A nee a se: «N'ga yee ka goy futu tee nda n'n'ay gaaray.» Amma a wanji ka hanajer a se.

¹⁷ A na nga tamoo kan goo a cire cee ka nee a se: «Woyoo woo gaaray k'a kaataray, ma hugoo mipoo kufal.»

¹⁸ Darbay caarante goo jindoo ra, zama woo ti darbaa kan kokoyoo ize woyey kan si aru bay g'a dan. Amnon tamoo n'a gaaray k'a kaataray, a na hugoo mipoo kufal.

¹⁹ Tamar na boosu doori nga bonoo bon, a na darbay caarantaa kan goo jindoo ra kottu ka nga doraa cebe. A na nga kaboo deke nga bonoo ga ka yooyo ka koy.

²⁰ Nga armaa Absalom nee a se: «Ni armaa Amnon nka kani nda ni wala? Sohō ay woymaa, dangay, ni armaa no. Masi alhuzun zaa hayaa woo se.» Tamar furandi, a goro nga armaa Absalom do.

²¹ Kokoyoo maa hayaa kul kan tee, a hanse ka futu.

²² Absalom mana haya kul har Amnon se ifutu wala ihenna ra. Amma Absalom konna Amnon, zama a kan nga woymaa Tamar ga.

Absalom dan i ma Amnon wii

²³ Jiiri hinka banda ga, waatoo kan Absalom almaney kosukey kaa Bal-Hasor kan goo Efrayim jere, Absalom na kokoyoo iz'arey kul cee hoyandi ra.

²⁴ Absalom koy kokoyoo do ka nee a se: «Alman kosukey goo agay, ni tamoo do, ay g'a wiri ni ga, kokoyoo, ma kaa, ni nda ni tamey, ay bande.»

²⁵ Kokoyoo nee Absalom se: «Kalaa, ay izoo, ay g'a wiri ni ga, ir kul si koy, ir ga tee ni ga jeraw.» Absalom n'a šendandi a ga, amma kokoyoo mana yadda koyyanoo ga, a gaara a se.

²⁶ Absalom nee: «Nda n'si baa ma koy, adiši nan ag'armaa Amnon hunday ma koy ir bande.» Kokoyoo nee a se: «Macin se n'ga baa a ma koy ni bande?»

²⁷ Absalom šendandi, kokoyoo nan Amnon ma koy, nga nda kokoyoo iz'arey kul.

²⁸ Absalom na nga tamey yaamar ka nee: «Wa guna, ay g'a wiri war ga, waati kan Amnon binoo hanse ka kan alaneb hari mooraa sabbu se, de ay ga nee war se: «Wa Amnon kar», waatoo din war m'a wii. War masi hunbur, man'ti agay ka war yaamar wala? War ma albarka dan war bon ra, war ma gaabandi.»

²⁹ Absalom tamey na Amnon tee sanda takaa kan nda Absalom n'i yaamar. Woo banda ga, kokoyoo iz'arey cindey, affoo kul žigi nga lanbaanaa ga ka zuru.

³⁰ I goo fondaa ra kaŋ alhabar kaa Dawda do kaŋ nee kaŋ Absalom na kokoyoo iz'arey kul wii. Ba affoo mana cindi.

³¹ Kokoyoo tun, a na nga bankaarawey kottu ka nga doraa cebe, a kani laboo ra, nga borey kul kaa a jere, ngi bankaarawey kottu.

³² Dawda armaa Šimeya iz'aroo Žonadab na šennoo zaa ka nee: «Ay koyoo, masi nee kaŋ i na soogey kul kaŋ ti kokoyoo iz'arey wii. Amnonj hinne ka buu. Woo haya no kaŋ Absalom n'a kayandi za hanoo kaŋ Amnonj kaŋ nga woymaa Tamar ga.

³³ Sohō ay koyoo, ay kokoyoo, masi alhuzun zaa hayaa woo se ka hongu kaŋ kokoyoo iz'arey kul ka buu, Amnonj hinne ka buu,

³⁴ Absalom zuru.» Arusooga kaŋ ti lakkalkaa na nga boŋoo jer, de a ga dii kaŋ alžama beeri goo ma kaa nda banda fondaa, tondi hondoo jere.

³⁵ Žonadab nee kokoyoo se: «Nga ne, kokoyoo iz'arey no ma kaa. Woo kaŋ ni tamoo n'a har ma ne da no.»

³⁶ A mma šelaŋ ka ben kaŋ kokoyoo iz'arey kaa. I na jinde jer ka hanse ka hēe, kokoyoo nda nga borey kul mo ga hēe ka booro.

³⁷ Absalom zuru, a koy Gešur gandaa kokoyoo do kaŋ ti Talmay*, Amnihud iz'aroo. Zaari kul Dawda ga nga iz'aroo buuyanoo hēe.

³⁸ Absalom kaŋ zuru ka koy Gešur cindi no din jiiri hinza.

³⁹ Kokoyoo Dawda fay nda ka Absalom ceeci, zama binoo yay Amnonj buuroo here.

14

Absalom yeeyanoo Žerizalem

¹ Seruya iz'aroo Žowab bay kaŋ kokoyoo binoo zunbu Absalom here.

² A daŋ i ma woy lakkalkoyni foo ka hun Tekowa ka kaa nga do, a nee a se: «Ay g'a wiri ni ga, ni boŋ tee sanda boro kaŋ goo ma buuyan hēe, beray bankaarayyan daŋ, masi yon, tee sanda woy kaŋ ga buuyan hēe za gayyan.

³ Ma koy kokoyoo do, ma šennoo har a se kaŋ ay g'a har ma ne.» Žowab na hayaa har a se kaŋ a ga hima k'a har.

⁴ Tekowa woyoo koy šelaŋ kokoyoo se. A kaŋ nga ndumoo ga ka gunguma, a nee: «Kokoyoo, ay hallasi.»

⁵ Kokoyoo nee a se: «Macin ka tee?» A nee: «He, ay man'ti kala woy kaŋ kurŋoo buu, ay kurŋoo buu.

⁶ Iz'aru hinka ka cindi ni koŋŋaa se, i yenje hawsaa ra, boro kul sii no k'i fay, affoo na affaa kar k'a wii.

⁷ Woo se ay kurŋoo borey kul tun ay ga ka nee: «Ir noo bora kaŋ na nga armaa wii, ir g'a wii, nga armaa hundoo kaŋ a n'a kaa maaganda, nga kaŋ ti tubukaa, ir g'a derandi.» Woo ra i ga jitoo derandi kaŋ cindi ya ne, maa si cindi ay kurŋoo se, hayyan si cindi a se laboo ga.»

⁸ Kokoyoo nee woyoo se: «Koy ni hine ni hugoo do. Ay ga yaamar noo borey se ni šennoo here.»

⁹ Tekowa woyoo nee kokoyoo se: «He ay koyoo, ay kokoyoo, layboo ma kaŋ agay nda ay baaba hugoo borey ga. Ma henan, ni nda ni kokoytaraa.»

¹⁰ Kokoyoo nee: «Nda boro šelaŋ ma ne, kate ya ne bora, a si yee ka too ni do.»

¹¹ Woyoo nee: «Ay g'a wiri ni ga, kokoyoo, ma hongu Abadantaa, ni Koyoo, hala kuroo faasakaa masi tonton hasaraa ga, i mas'ay izoo derandi.» Kokoyoo nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maŋoo, ba ni izoo hinhiri foo si kaŋ laboo ra.»

¹² Woyoo nee: «Ay g'a wiri ni ga, naŋ ya šenni folloku har ay koyoo, ay kokoyoo se.» A nee: «Šelaŋ.»

* 13:37 13.37 Talmay man'ti kala Absalom kaagaa, maanaa ŋaŋoo baaba, zamnaa 3.3.

¹³ Woyoo nee: «Macin se n'ga takaa woo tee Irkoy jamaa se? Šennoo kaŋ kokoyoo n'a har sohõ da ga kate kokoyoo ma toope nda a mana daŋ bora a kaŋ a n'a gaaray ma willi kate.

¹⁴ Šikka sii ir ga buu, sanda takaa kaŋ nda hari kaŋ mun laboo ga si kuunandi. Irkoy si baa nga ma hundi kaa, amma a nka dabari tee kaŋ ra boro kaŋ i n'a gaaray k'a moorandi nga, ma yee kate nga ga.

¹⁵ Sohõ ay kaa ka šennoo woo har kokoyoo, ay koyoo se, zama jamaa n'ay hunburandi. Woo se ni koŋŋaa nee: «Ay ga šelaŋ kokoyoo se. A ga hin ka tee kokoyoo ma yadda ka hayaa tee kaŋ agay nga koŋŋaa g'a har a se.

¹⁶ Kokoyoo ma haŋajer ya ne ka nga koŋŋaa hallasi bora a kaboo ra kaŋ ga baa nga ma agay nda ay iz'aroo derandi k'ay kaa Irkoy tuboo ra.»

¹⁷ Ni koŋŋaa nee: «Ay kokoyoo šennoo m'ay binoo yaynandi. Zama ay koyoo, ay kokoyoo ga hima sanda Irkoy almalayka ka dii haya kaŋ ti ihenna nda ilaala.» Yala Abadantaa, ni Koyoo ma bara ni bande.»

¹⁸ Kokoyoo zaabi ka nee woyoo se: «Ay ga ni hãa nda haya foo. Masi haya kul tugu ya ne.» Woyoo nee: «Ay g'a wiri ni ga, šelaŋ, ay koyoo, ay kokoyoo.»

¹⁹ Kokoyoo nee: «Hayaa woo kul, Žowab kaboo sii a ra wala?» Woyoo nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo, ay ga žee nda ni hundoo, woo kaŋ ay koyoo, ay kokoyoo n'a har, cimi no, ay si hin ka ni kakaw nongu kul here. Cimi no ni tamoo Žowab k'ay sanba hayaa woo ra. Nga no ka šenney wey kul daŋ ni koŋŋaa mipoo ra.

²⁰ Ni tamoo Žowab ka woo tee hala hayey takawey ma barmay. Amma ay koyoo lakkaloo ga boori ni mma nee Irkoy almalayka wanoo, haya kul kaŋ ga tee laboo ga, a g'a kul bay.»

²¹ Kokoyoo nee Žowab se: «Ay kayandi ka hayaa tee kaŋ n'na a har, koy arwasoo Absalom willandi kate.»

²² Žowab na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma, a gaara kokoyoo se. Woo banda ga, Žowab nee: «Hõ ni tamoo bay kaŋ n'na alhormo tee nga se, ay koyoo, ay kokoyoo, zama kokoyoo na hayaa tee kaŋ nga tamoo n'a ceeci.»

²³ Žowab tun ka koy Gešur ka kate Absalom Žerizalem.

²⁴ Amma kokoyoo nee: «Absalom ma koy nga do, a masi kaa ay do.» Woo ga, Absalom koy koy nga do, a mana kaa kokoyoo do.

Kokoyoo yadda Absalom ma kaa nga do

²⁵ Boro sii Izirayel ra kaŋ ga too Absalom booriyan ra, a ga kan borey se. Za ceetaamoo hala boŋoo laybu kul sii a ga.

²⁶ Jiiri kul benantaa ga, a ga nga boŋoo cebu, zama hinbiroo mma hanse ka tiŋ se. Kaŋ a cebu, nga boŋ hinbiroo bisa kilo hinka, ka sawa nda kokoyoo neeširoo takaa.

²⁷ Absalom duu iz'aru hinza nda ize woy foo kaŋ maŋoo ti Tamar, a tee woy kaŋ ga boori.

²⁸ Absalom goro Žerizalem jiiri hinka bila nda a ma koy kokoyoo do.

²⁹ Absalom sanba ka nee Žowab se kaŋ a ma koy donto nga se kokoyoo do, amma Žowab mana baa nga ma koy a do. A yee ka sanba a se cee hinkantoo, amma Žowab mana yadda ka kaa.

³⁰ Absalom nee nga tamey se: «Wa guna, Žowab faaroo goo ay wanoo jere, orž goo a ra, wa koy nuune daŋ a ra.» Absalom tamey na nuune daŋ faaroo ra.

³¹ Žowab tun ka koy Absalom do, a nee a se: «Macin se ni tamey na nuune daŋ ay faaroo ra?»

³² Absalom nee Žowab se: «Ya nka sanba ma ne ka nee: «Kaa ne, ay ga ni donto ma koy nee kokoyoo se agay ka nee: “Macin se ay ga yee ka kaa ka hun Gešur? A baa

ya ne ya goro no din hala hõ.”> Sohõ ay ga baa ya koy kokoyoo do, nda laybu goo ay ga, a m’ay wii.»

³³ Žowab koy kokoyoo do ka woo har a se. Woo banda ga, a ciya Absalom se kañ koy kokoyoo do ka gunguma, ka nga ndumoo sinji laboo ra kokoyoo jine. Kokoyoo na Absalom summu.

15

Absalom ceeci nga ma tee kokoy

¹ Hayey din banda ga, Absalom na bari torka foo ceeci nga boñ se, nda bariyañ, nda aru woyguu (50) kañ g’a lakkal ka zuru jinoo ra.

² A tun subbaahi biya ka kay fonda a jesoo ga kañ ga koy koyraa mipoo do, waati kul kañ boro kañ huru cere hooyan ra goo ma koy kokoyoo do a ma ciiti dunbu nga se, Absalom ga bora a cee k’a hãa wala koyra foo boro no. Nda bora a nee kañ Izirayel alkabiila filaana ra nga ga hun,

³ Absalom ga nee a se: «Guna, ni šennoo ga boori, n’goo nda cimi, amma boro kul si hanajer ma ne kokoyoo do.»

⁴ Absalom ga nee koyne: «Nda a gar alkaali ti agay ganda a ra, boro kul kañ huru cere hooyan ra wala a ga nga hayaa ceeci, de a kaa ay do, ay ga ciiti a se.»

⁵ Waati kañ boro man a ka gunguma a se jinoo ra, a mma nga kaboo šerre bora a se, ka bora a dii, a g’a summu.

⁶ Takaa woo no Absalom g’a tee Izirayel borey kul se kañ ga koy kokoyoo do ciitiyan se. Takaa woo nda Absalom na Izirayel borey biney bere.

⁷ Jiiri taaci* banda ga, Absalom nee kokoyoo se: «Ay g’a wiri ni ga, nañ ya koy Hebron, hala ya meefuroo kaa kañ ay n’a zaa Abadantaa se.

⁸ Zama agay, ni tamoo, ya nka meefur zaa waatoo kañ ay goro Gešur kañ goo Siiri. Ay nee: «Nda hakiika, Abadantaa n’ay ka yee kate Žerizalem, ay ga sargari kaa a se.»

⁹ Kokoyoo nee a se: «Koy nda baani.» Absalom tun ka koy Hebron.

¹⁰ Absalom na boroyañ sanba nda ceeniine-diray Izirayel alkabiilawey kul ra ka nee i se: «Nda war maa hilloo jindoo, war ma nee: «Absalom tee kokoy Hebron.» »

¹¹ Žerizalem boro zangu hinka (200) kañ ciyandi koy Absalom bande. I hanga Absalom nda bine hennay, bila nda i ma nga anniyaa bay.

¹² Waatoo kañ Absalom ga sargarey kaa, a sanba Gilo koyraa ra ka Ahitofel, Gilo bora a kañ ti Dawda hoyraykaw ceeci a ma kaa. Absalom hawandifutaa duu gaabi, jamaa kañ ga hanga a mma koy de i ga tonton.

Dawda zuru ka hun Žerizalem

¹³ Boro kaa ka nee Dawda se: «Izirayel borey biney hanga Absalom.»

¹⁴ Dawda nee nga tamey kul kañ goo a bande Žerizalem se: «Ir ma zuru, nda man’ti woo, ir si hallasi Absalom ra. War ma koy tanba, nda man’ti woo, a ga cahã ka kaa ir ga ka bone k’ir kar, ka koyraa wii nda takuba.»

¹⁵ Kokoyoo borey nee a se: «Kokoyoo, haya kul kañ n’n’a kayandi, ir goo ni bande.»

¹⁶ Kokoyoo fatta, nga hugoo borey kul hanga a. A na wahay woy (10) nañ no din kañ ma nga hugoo lakkal.

¹⁷ Kokoyoo fatta, jamaa kul hanga a. I koy kay koyraa hugu kokorantaa do.

¹⁸ Nga borey kul goo ma dira a bande, nda mo Keret borey, nda Pelet borey kul. Gat aru zangu iddu (600) kañ hanga a ka hun Gat garšiiši ka bisa kokoyoo jine.

¹⁹ Kokoyoo nee Gat bora a Ittay se: «Macin se ni mo ga hanga ir bande? Willi ka koy kokoy taagaa do, zama yaw ti ni ne ra kañ hun ganda tana ra ka kaa ka goro ne.

* 15:7 15.7 «Jiiri taaci», hantum fooyañ ga nee «Jiiri woytaaci (40)».

²⁰ Mana gay kaŋ n'kaa ne ra, ay si hin ka naŋ ma zuru ir bande, zama agay hunday si bay nongu kaŋ ra ay goo ma koy. Willi ka yee kate nda ni armey. Irkoy borohennataraa nda nga laadirtaraa ma cindi ni bande.»

²¹ Amma Ittay na kokoyoo zaabi ka nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo nda ay koyoo, ay kokoyoo maapoo, nongu kul kaŋ ra ay koyoo, ay kokoyoo koy, ni tamoo mo ga koy no din, nda buuyan no, agay mo ga buu, nda hunayan no, agay mo ga huna.»

²² Dawda nee Ittay se: «Adiši bisa ka koy ir jine.» Gat bora a Ittay bisa ka huru Dawda jine, nga nda nga borey kul, nda ngi zankey kaŋ goo a bande.

²³ Waatoo kaŋ jamaa ga bisa, borey ga jinde jer ka hēe. Kokoyoo koy bisa nda Sedoron gooroo, jamaa kul bisa a bande, i na saajoo fonda a zaa.

²⁴ Sargari juwalkaa Sadok mo goo no din, Lewi borey goo a bande kaŋ ga Irkoy amaanaa sundukoo zaa. I koy Irkoy sundukoo gorandi. Abiyatar na sargari kaa ka koy hala waatoo kaŋ jamaa kul bisa ka hun koyraa ra.

²⁵ Kokoyoo nee Sadok se: «Irkoy amaanaa sundukoo willi koyraa ra. Nda Abadantaa na alhormo tee ya ne, a ga naŋ ya yee kate ka dii a koyne nda nga nongu henanantaa.

²⁶ Amma nda Abadantaa nee ya ne kaŋ nga si baa agay, aywa, a ma haya tee ya ne kaŋ kan a se.»

²⁷ Kokoyoo nee sargari juwalkaa Sadok se: «Ni faham wala?† Willi koyraa ra nda baani, war nda war iz'aru hinkaa, ni nda ni iz'aroo Ahimas nda Abiyatar iz'aroo Žonatanŋ.

²⁸ Agay, ay ga cindi saajoo ganganoo ra hala waati kaŋ ay duu alhabar kaŋ hun war do.»

²⁹ I n'a tee nda takaa din da, Sadok nda Abiyatar na Irkoy sundukoo willi Žerizalem, i cindi no din.

Dawda na Hušay sanba a ma Absalom monno

³⁰ Dawda ga žigi Zaytunaney tondi hondoo ga, a ga hēe, boŋoo ga guma, cee kooney no. Alžamaa kul kaŋ goo a bande, affoo kul mo boŋoo ga guma, ngi mo ga žigi i ga hēe.

³¹ Boro kaa ka nee Dawda se: «Ahitofel goo borey ra kaŋ hanga Absalom ka hawandifutaa tee.» Dawda nee: «Abadantaa, ay g'a ŋaaray ni ga, ma Ahitofel hoyraa tee šenni kaŋ sii nda addalil.»

³² Waatoo kaŋ Dawda koy too tondi hondoo boŋoo ga, nongoo kaŋ ra borey ga sujudu Irkoy se, Arki bora a Hušay na Dawda kubay. Hušay bankaaraa kottu, boŋoo kul ti labu.

³³ Dawda nee a se: «Nda ni hanga agay, n'ga tee ya ne jeraw.

³⁴ Nda a gar ni nka yee koyraa ra ka koy nee Absalom se: «Kokoyoo, ay ga tee ma ne tam, cee jinaa ni baaba tamoo ti agay, amma sohō ni se ay ga tee tam.» Woo ra hoyraa kaŋ Ahitofel g'a noo Absalom se ay here, n'g'a hasara.

³⁵ Sargari juwalkey Sadok nda Abiyatar goo no din ni bande. Haya kul kaŋ ni maar'a kokoyoo hugoo ra, ma koy a har i se.

³⁶ Ngi iz'aru hinkaa goo no din i bande kaŋ ti Sadok iz'aroo Ahimas nda Abiyatar iz'aroo Žonatanŋ. Haya kul kaŋ war maar'a, war ma Ahimas nda Žonatanŋ sanba ka alhabar daŋ ay ra.»

³⁷ Dawda ceroo Hušay koy Žerizalem, alwaatoo din da no Absalom ga huru Žerizalem.

† 15:27 15:27 «Ni faham wala?», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Man'ti gunandikaw ti ni wala?»

16

Siba koy ŋaayan noo Dawda nda nga borey se

¹ Dawda nka bisa kayna tondi hondoo bonoo ga kaŋ Mefibošet tamoo Siba kaa k'a kubay nda farka hinka kaŋ a n'i hanse kaaruyan se kaŋyaŋ bon takula zangu hinka (200) goo, nda alaneb-ize koga gabante zangu (100), nda tuuri-ize zangu (100), nda alaneb hari moora hunbar foo.

² Kokoyoo nee Siba se: «Macin no n'g'a tee hayey wey se?» Siba nee: «Farkey man'ti kala kokoyoo alaayaney kaarumaa, takulawey nda tuuri-izey ti soogey ŋaahayaa, boro kaŋ dira saajoo ra ka fara ga alaneb hari haŋ ka nga jawoo kaa.»

³ Kokoyoo nee: «Man ni koyoo iz'aroo?» Siba nee kokoyoo se: «A cindi Žerizalem, zama a nee kaŋ Izirayel borey ga nga baaba laamaa yeeti nga se hõ.»

⁴ Kokoyoo nee Siba se: «Haya kul kaŋ ti Mefibošet wane tee ni wane.» Siba nee: «Ay ga gunguma ma ne, ay koyoo, ay kokoyoo, yala ma alhormo tee ya ne.»

Šimeyi na Dawda danga

⁵ Waatoo kaŋ kokoyoo Dawda too hala Bahurim, Sawul hugoo boro foo hun koyraa ra ka kaa. Maŋnoo ti Šimeyi, Gera iz'aru no. A fatta ka danga.

⁶ A na Dawda nda borey kaŋ goo a bande warra nda tondi, ka gar jamaa kul nda wongaarey kul goo ma dira Dawda kabe hennaa nda iwaawaa ga.

⁷ Šimeyi ga danga ka nee: «Koy, koy boro wiikaa, boro yaadaa!

⁸ Abadantaa na Sawul hugoo borey kaŋ n'n'i wii ka goro dogey ra laamaa ra alhakoo kul kaa ni ra. Abadantaa na kokoytaraa noo ni iz'aroo Absalom se. Sohõ ni ne bone ra, zama ni man'ti kala boro wiikaw.»

⁹ Woo ga, Seruya iz'aroo Abišay nee kokoyoo se: «Macin se ir ga naŋ hanši bukaa woo g'ir kokoyoo danga? Ay naŋ ya koy bonoo kaa jindoo ga.»

¹⁰ Kokoyoo nee: «Macin no ay n'a hasara war se, Seruya iz'arey? Nda a g'ay danga, a ga hin ka tee Abadantaa ka nee a se: <Dawda danga>, may no ma hin ka nee a se: <Macin se n'ga woo tee?> »

¹¹ Dawda nee Abišay nda nga borey kul se: «Ay iz'aroo kaŋ ay n'a hay ga ceeci k'ay wii, soko Benžameŋ boraa woo. Wa naŋ a ma wowa, zama Abadantaa k'a har a se.

¹² A ga hin ka tee Abadantaa m'ay torraa guna ka dangayaney barmay k'i tee ya ne gomni hõ.»

¹³ Dawda nda nga borey na ngi fondaa zaa ka koy. Waati follokaa ra, Šimeyi goo a se beene a ga dira tondi hondoo caraa ga a ga wowa, a ga tondi warra, a ga labu warra.

¹⁴ Kokoyoo nda jamaa kul kaŋ goo a bande too kate Žurdeŋ isaa do, i fara. No din ra i hin ka hunanzam.

Hušay kara Absalom ga

¹⁵ Absalom nda jamaa kul, Izirayel borey kul huru Žerizalem koyraa ra. Ahitofel mo goo a bande.

¹⁶ Waatoo kaŋ Dawda ceroo, Arki boraa Hušay too Absalom jere, Hušay nee Absalom se: «Kokoyoo kaboo ma gay a ra, kokoyoo kaboo ma gay a ra!»

¹⁷ Absalom nee Hušay se: «Ni laadirtaraa ti woo ni ceroo se wala? Macin se mana hanga ni ceroo?»

¹⁸ Hušay nee Absalom se: «Kalaa, kalaa! Boraa kaŋ Abadantaa, nda jamaa, nda Izirayel borey n'a suuba, boraa din bande ay goo, nga bande ay ga cindi.

¹⁹ Koyne mo, may se ay ga tee tam? Man'ti nga iz'aroo se wala? Takaa kaŋ nda ay alhaadimay ni baaba se, nga nda ay ga alhaadimay ni mo se.»

Absalom marga nda nga baaba wahayey

²⁰ Absalom nee Ahitofel se: «Wa ir hoyray nda haya kaŋ ir ga hima k'a tee.»

²¹ Ahitofel nee Absalom se: «Ni baaba wahayey kaŋ a n'i naŋ ne i ma nga hugoo lakkal, koy marga nda ey. Woo ra Izirayel kul ga bay kaŋ n'na ni boŋ konnandi ni baaba se. Woo ra borey kaŋ goo ni bande ga duu bine ka cindi ni bande.»

²² I na hukkom foo cin Absalom se sooro batumaa ra, Absalom koy marga nda nga baaba wahayey no din Izirayel kul jinoo ra.

²³ Alwaatoo din, hoyray kaŋ Ahitofel n'a har ga hima nda Irkoy meeŋenoo hunday. A ma tee Dawda here wala Absalom here, Ahitofel hoyraa kul goo nda alkadar follokaa.

17

Huŋay na Ahitofel hoyraa hasara

¹ Ahitofel nee Absalom se: «Ay g'a wiri ni ga, naŋ ya aru zenber woy cindi hinka (12.000) suuba ka tun ka koy huru Dawda cewoo ra hõ cijinoo hunday.

² Ay ga koy kaŋ a ga ka gar a fara, a dusu, ay g'a dirgasandi, de jamaa kul kaŋ goo a bande ga zuru, ay ga kokoyoo hinne kar.

³ Woo banda ga, ay ga kate jamaa kul ni do. Nda bora kaŋ n'g'a ceeci buu ka ben, jamaa kul ga yee ni bande. Nda woo teendi jamaa kul ga duu alaafiya.»

⁴ Őenoo woo kan Absalom nda Izirayel boro beerey se.

⁵ Amma Absalom nee: «Ma Arki bora Huŋay mo cee ka haŋajer nga mo ŋenoo se.»

⁶ Huŋay koy Absalom do. Absalom nee a se: «Ahitofel n'ir noo nga lakkaloo. Woo kaŋ a n'a har, ir m'a tee nda takaa din da wala ir mas'a tee nda takaa din? Ni lakkaloo noo ir se!»

⁷ Huŋay nee Absalom se: «Hiino, hoyraa woo kaŋ Ahitofel n'a noo mana boori.»

⁸ Huŋay nee koyne: «Ni hunday ga ni baaba nda nga borey bay. Wongaariyaŋ no. I ga laala, ni mma nee urs kaŋ izey dere a se saajoo ra. Ni baaba man'ti kala wongaari beeri, cijin here a si kani jamaa bande.

⁹ Nga ne, sohõ n'ga gar a goo ma tugu guusu ra wala tugudoo foo ra. Nda za wongoo sintinoo ga Dawda borey n'ir boroyaŋ wii, borey kul kaŋ ga maar'a ga nee: «Absalom jamaa, boro boobo kaŋ.»

¹⁰ Nda woo teendi, ba ni wongu-izey kul wongaaroo, woo kaŋ ma nee ganjihayla binoo ga hasara, zama Izirayel kul ga bay kaŋ ni baaba man'ti kala wongaari, boro gaabikoyniyaŋ goo a se.

¹¹ Woo se ay ga ni hoyray kaŋ Izirayel kul ma marga ni bande za Dan hala Ber-Őeba, i ma boobo ni mma nee labutaasoo kaŋ goo teekoo mipoo ga. Ni hunday ma huru i jine ka koy tangam.

¹² Nongu kul kaŋ ra a goo, ir ga huru cewoo ra ka kaŋ a ga sanda takaa kaŋ nda harandaŋ ga zunbu laboo ga. Nga nda borey kul kaŋ goo a bande, ba affoo si cindi i ra.

¹³ Nda a zuru ka koy koyra kul kaŋ no ra, Izirayel kul ga koy nda karfuyaŋ koyraa din ra, ka nga ferawey cendi nda karfey hala gooroo ra, nongu kaŋ ra ba feraw foo si cindi.»

¹⁴ Absalom nda Izirayel borey kul nee: «Arki bora Huŋay hoyraa baa Ahitofel wanoo.» Abadantaa hunday no ma kayandi ka Ahitofel hoyray boryaa hasara, hala Abadantaa ma bone zumandi Absalom ga.

Dawda koy Őurdeŋ isaa deŋ

¹⁵ Woo banda ga, Huŋay koy sargari juwalkey Sadok nda Abiyatar do. Hayaa kaŋ Ahitofel n'a har Absalom nda Izirayel boro beerey se, nda woo kaŋ nga hunday n'a har, a n'a kul filla sargari juwalkey se. A nee:

16 «Sohõ wa cahã ka dontokaw sanba Dawda do a ma nee a se: «Masi kani saajoo ganganoo ra, ma deŋ hala kokoyoo nda borey kul kaŋ goo a bande masi koy halaci.»

17 Woo gar Žonatanj nda Ahimas goo En-Rogel. Konja foo koy alhabar danj i ra, ngi mo koy alhabaroo too Dawda se, zama i si baa ngi ma huru koyraa ra, borey masi koy dii ngey.

18 Woo kul, arusooga foo dii ey, a koy a har Absalom se. Kaŋ ngi boro hinkaa dii woo, i cahã ka koy Bahurim koyraa ra aru foo hugoo ra. Day foo goo aroo hugoo batumaa ra. I zunbu dayoo ra.

19 Hugoo koyoo wandoo na kunta daaru dayoo mijoo ga ka attam yendi a boŋ hala borey masi šikka.

20 Absalom tamey koy woyoo hugoo do ka nee: «Man Ahimas nda Žonatanj?» Woyoo nee i se: «I na gooroo haroo deŋ.» I n'i fisi, i mana dii ey, i willi Žerizalem.

21 Waatoo kaŋ i koy, ngi boro hinkaa fatta dayoo ra ka koy šennoo har kokoyoo Dawda se. I na hoyraa har Dawda se kaŋ Ahitofel n'a noo Absalom se: «Wa tun ka Žurdeŋ isaa deŋ tanba.»

22 Dawda nda nga jamaa kul tun ka Žurdeŋ isaa deŋ. Hala moo ga boo, ba boro foo mana cindi kaŋ mana deŋ.

23 Kaŋ Ahitofel dii kaŋ nga hoyraa mana teendi, a na nga farkaa soolu ka koy nga hugoo do nga koyraa ra. A na nga šenni kokorantey har nga hugoo borey se, a na nga boŋ deejii ka buu. Takaa woo nda a buu, i n'a sutura nga baaba saaraa ra.

Dawda too Mahanayim

24 Woo banda ga, Dawda koy Mahanayim. Woo gar Absalom goo ma Žurdeŋ isaa deŋ, nga nda Izirayel borey kul kaŋ goo a bande.

25 Absalom na Amasa danj nga wongu-izey jine Žowab dogoo ra. Amasa man'ti kala aru foo kaŋ maapoo ti Yeter, izoo. Yeter man'ti kala Izirayel boro* kaŋ nga nda Nahaš† ize woyoo Abigayel fonay. Abigayel man'ti kala Seruya woyme. Seruya man'ti kala Žowab jaa.

26 Izirayel borey nda Absalom koy ngi kaloo gorandi Galad gandaa ra.

27 Waatoo kaŋ Dawda too Mahanayim, Nahaš iz'aroo Sobi kaŋ hun Raba, Amonj borey koyraa ra, nda Amiyel iz'aroo Makir kaŋ hun Lo-Dabar, nda Galad boraa Barzilay kaŋ hun Rogelim

28 kate daarijiyanj, nda jinayyanj, nda labu kusuyan, nda alkama, nda orž, nda farin, nda taasu gurunbu haaganteyanj, nda dunguri, nda dunguri dumi, nda haagariyanj,

29 nda yuu, nda waahoonu, nda adabba buuna, nda haw waa gašijan. I kate woo kul Dawda nda jamaa kaŋ goo a bande se hala i ma njaa, zama i nka nee ngi boŋ se: «N'ga gar jamaa woo heray, i fara, i jaw saajoo ra.»

18

Dawda borey hin Absalom borey

1 Dawda na jamaa kabu kaŋ goo a bande, boro zenber foo (1.000) kul a na boŋkoyni danj a jine, boro zangu (100) kul a na boŋkoyni danj a jine.

2 A na jamaa zamna zamna hinza k'i sanba, zamna foo a na Žowab danj a jine. A na Seruya iz'aroo Abišay, Žowab armaa danj zamna foo jine. A na Gat boraa Ittay danj zamna hinzantoo jine. Woo banda ga, kokoyoo nee jamaa se: «Agay hunday ga koy war bande.»

* 17:25 17.25 «Izirayel boro», hantum fooyanj ga nee «Isimayel boro», Taarikey 1na 2.17. † 17:25 17.25 «Nahaš», hantum fooyanj ga nee «Yišay», Taarikey 1na 2.13.

³ Amma jamaa nee a se: «Kalaa, n’ si hima ka koy ir bande, zama nda ir zuru, borey si dii ir, ba nda ir jamaa jere faa buu, borey si dii a. Ni foo ga hima nda sanda ir boro zenber woy (10.000). A ga boori ma goro koyraa ra, zama n’ ga hin ka boro sanba k’ ir faaba wongoo ra.»

⁴ Kokoyoo nee: «Woo kanj tee war se, nga no ay g’ a tee.» Kokoyoo koy kay koyraa mipoo ga, jamaa ga fatta zangu foo-foo (100) nda zenber foo-foo (1.000) ka koy wongoo.

⁵ Kokoyoo nee Žowab, nda Abišay, nda Ittay se: «W’ a tee ay sabbu se, war ma mossoyaada arusoogaa se kanj ti Absalom.» Waatoo kanj kokoyoo ga Absalom šennoo har bonjkoyney se, jamaa kul ga maa.

⁶ Jamaa fatta ka koy saajoo ra ka Izirayel wongoo. Wongoo mana teendi kala Efrayim hawsaa tuurey ra.

⁷ No din ra Dawda borey hin Izirayel jamaa. Hanoo din, i n’ i kar karyan beeri, aru zenber waranka (20.000) no i n’ a wii.

⁸ Wongoo beeri ka gandaa kul dii. Borey kanj buu tuuroo ra boobo nda borey kanj takuba n’ i wii.

Absalom buuroo

⁹ Absalom koy kanj Dawda borey ga. Absalom goo lanbaanaa foo bonj, lanbaanaa koy huru tuuriŋaa beeri foo kaboo cire. Absalom bonjoo kotay tuuroo ra, lanbaanaa zuru ka hun a cire, Absalom deejii beene nda ganda game.

¹⁰ Aru foo kanj dii woo kanj tee, a koy a har Žowab se ka nee: «Ay dii Absalom a ga deejii tuuri beeri foo ra.»

¹¹ Žowab nee boraa se kanj na alhabaroo tee a se: «N’ dii a, macin se man’ a kar a ma buu dogoo din da? Ya ni noo nzorfu kaaray tamma bonj woy (10) nda wongoo-ize gamahaw foo.»

¹² Amma aroo nee Žowab se: «Ba nda n’ na nzorfu kaaray tamma bonj zenber (1.000) danj ay kaboo ra, ay kaboo si too kokoyoo iz’ aroo do, zama ir maa yaamaroo kanj kokoyoo n’ a noo ni, nda Abišay, nda Ittay se ka nee: «Wa hawgay ay sabbu se, boro kul masi too arusoogaa do kanj ti Absalom.»

¹³ Nda ya nka zanba k’ a wii, kokoyoo ga bay a ga, ni hunday ma koy kay ya here.»

¹⁴ Žowab nee: «Ay s’ ay bonj farandi ka kay ni jine ka hanjajer ma ne.» Ka gar Absalom goo tuuroo ga a ga huna, Žowab na yaaji hinza zaa kaboo ra ka koy Absalom hay nda ey binoo ra.

¹⁵ Arusooga woyaa (10) kanj ga Žowab wongoo jinawey zaa na Absalom windi k’ a kar k’ a wii.

¹⁶ Žowab na hilli hēenandi ka wongoo kayandi, jamaa fay nda ka Izirayel borey gaaray.

¹⁷ I na Absalom bukaa zaa k’ a warra guusu beeri ra hawsaa ra, i na tondi boobo marga a bonj. Woo banda ga, Izirayel borey kul zuru ka koy, affoo kul nga do.

¹⁸ Waatoo kanj Absalom ga huna, a nka tondi kuku kayandi nga bonj se Kokoyoo gooroo ra, a nka nee nga bonj se: «Ay sii nda iz’ aru kanj ga kate ay maapoo ma cindi.» A na nga maapoo danj tondi kukoo ga. Woo se hala hō borey ga nee tondoo din se Absalom hongandihayaa.

Dawda maa Absalom buuroo

¹⁹ Sargari juwalkaa Sadok iz’ aroo Ahimas nee: «Nanj ya zuru ka koy alhabaroo woo har kokoyoo se kanj Abadantaa ciiti a se k’ a kaa nga iberey kabey ra.»

²⁰ Žowab nee a se: «Hō man’ ti ni no ma alhabar henna woo toondi. Han foo n’ ga hin ka alhabar henna tana noo, amma hō masi koy alhabaroo woo har, zama kokoyoo iz’ aroo ka buu.»

²¹ Žowab nee Kuš boro foo se: «Koy hayaa kaŋ n'dii a har kokoyoo se.» Kuš bora gunguma Žowab jine, nga banda ga, a zuru ka koy.

²² Woo kul banda ga, Sadok iz'aroo Ahimas yee ka nee Žowab se: «Haya kul kaŋ no, agay mo ga zuru Kuš bora bande ka koy.» Žowab nee: «Ay izoo, macin se n'ga baa ma zuru? N'si duu alhabaroo woo ra haya kul. »

²³ Ahimas nee: «Haya kul kaŋ no, ay ga zuru ka koy.» Žowab nee: «Aywa a boori, koy.» Ahimas zuru ka koy nda Žurdeŋ isaa ganganoo fonda, a na Kuš bora jin ka too.

²⁴ Woo gar Dawda goo ma goro ganbu hinkaa game. Lakkalkaa žigi cetaa kaŋ koyraa kuubi k'a bere mijoo soora boŋ, a na nga boŋoo jer, a ga aru foo honnay kaŋ ga zuru.

²⁵ Lakkalkaa kaati k'a har kokoyoo se. Kokoyoo nee: «Nda nga foo no, alhabar henna bara a kone.» Aroo goo ma man kayna-kayna.

²⁶ Lakkalkaa ga dii boro tana kaŋ ga zuru ka kaa. A kaati k'a har koyraa mijoo lakkalkaa se ka nee: «Aru tana foo koyne kaŋ goo ma zuru ka kaa.» Kokoyoo nee: «Nga mo alhabar henna no a ga kate a.»

²⁷ Lakkalkaa nee: «Ay diyanoo ga, aru jinaa zuru takaa ga hima nda Sadok iz'aroo Ahimas zuru takaa.» Kokoyoo nee: «Boro henna no, alhabar henna no a ga kate a.»

²⁸ Ahimas kaati ka nee kokoyoo se: «Baani ma kaa ni ga.» A na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma kokoyoo jine ka nee: «Albarka ma bara Abadantaa, ni Koyoo se, zama borey kaŋ tun ay koyoo, ay kokoyoo se, Irkoy n'i daŋ ni kaboo ra.»

²⁹ Kokoyoo nee: «Arusoogaa Absalom binde, a ga saabu wala?» Ahimas nee: «Waato kaŋ Žowab ga kokoyoo tamey donto, agay nda ni tam tana, ay ga maa hoolo beeri jamaa ra, amma ay si bay haya kaŋ no.»

³⁰ Kokoyoo nee: «Kay ne jere ga.» Ahimas kay jere ga ka batu.

³¹ Woo banda ga, Kuš bora kaa, a nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo, haŋajer alhabar henna se, hō Abadantaa ciiti ma ne ka ni kaa ni iberey kaŋ tun ma ne kabey ra.»

³² Kokoyoo nee Kuš bora se: «Arusoogaa Absalom binde, a ga saabu wala?» Kuš bora nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo, ni iberey nda borey kul kaŋ tun ni, kokoyoo se kaŋ ngi ma ifutu tee ma ne, i kul ma tee sanda arusoogaa takaa!»

19

Dawda na nga izoo Absalom buuroo hēe

¹ Waato kaŋ kokoyoo maa Absalom buuroo, a jijiri, a žigi soorohugu-izoo ga kaŋ goo koyraa mijoo ga ka hēe no din. A ga dira a ga nee: «Ay iz'aroo Absalom, ay iz'aroo, ay iz'aroo Absalom! Nda a gar ba agay ka buu ni dogoo ra, Absalom, ay iz'aroo, ay iz'aroo!»

² Žowab duu alhabar kaŋ nee: «Nga ne, kokoyoo goo binemarayyan ra, a ga Absalom buuroo hēe.»

³ Hanoo din, jamaa zaameyanoo bere ka tee hēeni jamaa kul ra, zama i nka maa borey ga nee: «Kokoyoo binoo maray nga iz'aroo buuroo maaganda.»

⁴ Hanoo din, jamaa huru koyraa ra nda tuguyan, ni mma nee boroyaŋ kaŋ zuru wongoo se, haawi duu ey.

⁵ Kokoyoo na nga ndumoo daabu, a ga jinde jer ka kaati ka nee: «He ay iz'aroo Absalom! Absalom, ay iz'aroo, ay iz'aroo!»

⁶ Žowab koy kokoyoo do hugoo ra ka nee: «N'na ni borey kul haawandi hō, ngi kaŋ na ni hundoo hallasi, i na ni hallasi, i na ni iz'arey nda ni ize woyey hallasi, i na ni wandey hallasi, i na ni wahayey hallasi.»

⁷ N'ga baa borey kaŋ ga konna ni, n'ga konna borey kaŋ ga baa ni, hō ni mma cebe kaŋ boŋkoyney nda borey man'ti baffoo ma ne. Hō ay bay kaŋ nda a gar Absalom nka huna, de ir kul buu, woo ga kan ma ne.

⁸ Sohō tun ka fatta, ma šelaŋ ni borey se hala biney ma kani ni ga. Ay ga žee nda Abadantaa, nda mana fatta, ba wongu-ize foo si cindi ni bande hō cijinoo. De hayaa kaŋ ga duu ni ga laala ka bisa haya futey kul kaŋ duu ni za ni zankataraa ga hala hō.»

⁹ Woo banda ga, kokoyoo tun ka koy goro koyraa mijoo ga. Jamaa duu alhabar kaŋ nee: «Nga ne, kokoyoo goo ma goro koyraa mijoo ga.» Jamaa kul koy kokoyoo do. Woo gar Izirayel wongu-izey kul kaŋ cindi Absalom bande nka zuru ka koy, affoo kul nga do.

Dawda soolu ka yee Žerizalem

¹⁰ Izirayel alkabiilawey kul ra, borey na šennoo cendi ka nee: «Kokoyoo Dawda k'ir kaa ir iberey kabey ra, nga k'ir kaa Filisti borey kabey ra. De sohō, nga no ma gandaa naŋ ka zuru Absalom se.

¹¹ Ka gar Absalom kaŋ ir n'a yon a ma tee ir kokoyoo buu wongoo ra. Sohō macin no ir g'a batu ka kokoyoo yeeti dogoo ra?»

¹² Kokoyoo Dawda donto ka nee sargari juwalkey Sadok nda Abiyatar se: «Wa šelaŋ Žuda boro beerey se ka nee: «Macin se war ga tee bandakooro kaŋ ga kokoyoo yeeti nga hugoo do ka gar šennoo kaŋ goo Izirayel kul ra too kokoyoo do?»

¹³ War man'ti kala ay armyey, war man'ti kala ay kuroo nda ay hamoo, macin se war ga tee bandakooro ka kokoyoo yeeti nga dogoo ra?»

¹⁴ War ma nee Amasa mo se: «Man'ti ay kuroo nda ay hamoo ti ni wala? Irkoy ma goy goy ay ga nda mana tee hala abada wongu-izey boŋkoynoo Žowab dogoo ra.»

¹⁵ Dawda na takaa woo da tee ka Žuda borey kul taa, i kul yadda sanda boro folloku. I na boro donto a ma koy nee kokoyoo se: «Yee kate, ni nda ni borey kul.» »

Dawda yaafa Šimeyi se

¹⁶ Kokoyoo na fondaa zaa ka willi, a too kate hala Žurdeŋ isaa do. Žuda borey na cere marga Gilgal koyraa ra ka soolu ka kokoyoo kubay k'a faaba a ma deŋ.

¹⁷ Gera iz'aroo Šimeyi kaŋ ti Benžameŋ boro kaŋ ga hun Bahurim cahā ka doo Žuda borey bande ka kokoyoo Dawda kubay.

¹⁸ Benžameŋ boro zenber foo (1.000) goo a bande, nda Siba kaŋ ti Sawul goykaw, nga, nda nga iz'aru woy cindi guwaa (15), nda nga tam warankaa (20). I too kate Žurdeŋ isaa ga za kokoyoo mana too kate.

¹⁹ Deŋandikey deŋ ka koy kokoyoo hugoo borey deŋandi jina nda woo kaŋ ga kan a se. Waatoo kaŋ kokoyoo na Žurdeŋ isaa deŋ, Gera iz'aroo Šimeyi na nga boŋ kaŋandi kokoyoo jine.

²⁰ A nee kokoyoo se: «Ay koyoo mas'ay layboo dii ya ne. Haya laalaa kaŋ ay n'a tee kaŋ agay, ni tamoo n'a tee ma ne, hanoo kaŋ ay koyoo, ay kokoyoo ga fatta Žerizalem, dirpa a, mas'a dii ni binoo ra.

²¹ Zama hō agay, ni tamoo bay kaŋ ay na zunubu tee. Nga ne, hō agay ti boro jinaa Isufi borey kul ra kaŋ kaa k'ay koyoo, ay kokoyoo kubay.»

²² Seruya iz'aroo Abišay na šennoo zaa ka nee: «Boraa kaŋ Abadantaa n'a yon, Šimeyi n'a danga, Šimeyi si hima ka wiiyandi wala?»

²³ Amma Dawda nee: «Seruya iz'arey, macin bara war se woo ra? Macin se hō n'ga tee ya ne nkuway? Boro ga hima ka wiiyandi hō Izirayel ra wala? Zama ay ga naanay ka bay kaŋ hō agay ti Izirayel kokoyoo.»

²⁴ Woo banda ga, kokoyoo nee Šimeyi se: «Abada n'si buu.» Kokoyoo n'a žee a se.

Dawda waafaku nda Mefibošet

²⁵ Sawul haamaa Mefibošet mo zunbu ka koy kokoyoo kubay. Za hanoo kaŋ kokoyoo koy hala a yee kate nda baani, Mefibošet mana nga cewey jumay, a mana nga kaaboo hanse, a mana nga bankaarawey jumay.

²⁶ Waatoo kaŋ a hun Žerizalem ka koy kokoyoo kubay, kokoyoo nee a se: «Mefibošet, macin se mana hanga ay bande?»

²⁷ A nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo, ay tamoo k'ay zanba, ka gar agay, ni tamoo nka nee: «Ay g'ay farkaa hanse ka žigi a boŋ ka hanga kokoyoo», zama bongu ti agay.

²⁸ Amma a koy agay, ni tamoo maapoo hasara ay koyoo, ay kokoyoo do. Amma ay koyoo, ay kokoyoo ga hima nda Irkoy almalayka. Woo ra, hayaa tee kaŋ ga kan ma ne.

²⁹ Zama hayaa kaŋ ay baaba hugoo kul n'a tee ma ne si hima nda de kala buuyan, ka gar n'n'ay daŋ borey ra kaŋ ga goro ka ŋaa ni bande. Macin ti hayaa kaŋ ay g'a may kokoyoo ga ka haya tana wiri a ga koyne?»

³⁰ Kokoyoo nee a se: «Macin ti šenney wey kul addaliloo? Ay kayandi ka labey zamna ni nda Siba game.»

³¹ Mefibošet nee kokoyoo se: «Siba m'a kul zaa, zama ay koyoo, ay kokoyoo willi kate nda baani nga hugoo do.»

Dawda na Barzilay beerandi

³² Galad bora Barzilay doo ka hun Rogelim koyraa ra ka bisa nda Žurdeŋ isaa, nga nda kokoyoo, a na kokoyoo naŋ Žurdeŋ isaa jere ka willi.

³³ Barzilay hanse ka žen, jiiri woyyaaha (80) bara a se. Waatoo kaŋ kokoyoo goo Mahanayim koyraa ra, haya kul kaŋ ga kokoyoo ga too, a n'a tee a se, zama almankoyne no.

³⁴ Kokoyoo nee Barzilay se: «Kaa ay bande Žerizalem ay do, ay ga ni noo haya kul kaŋ ga n'ga too.»

³⁵ Amma Barzilay nee kokoyoo se: «Jiiri marje ka cindi agay aloomuroo ra hala ya hanga kokoyoo ka koy Žerizalem?»

³⁶ Hō jiiri woyyaaha (80) bara ya ne. Ay ga hin ka ihenna nda ilaala kaa cere ra wala? Agay, ni tamoo, ay ga hin ka maa haya kaŋ ga ŋandi nda haya kaŋ ga haŋandi kaani wala? Ay ga hin ka maa ba donkaw arey nda woyey jindey kaani wala? Macin se ay ga tee ay koyoo, ay kokoyoo se jeraw koyne?

³⁷ Waati kayna ay ga Žurdeŋ isaa deŋ ni bande, ay kokoyoo. Adiši macin se n'ga alhakoo woo tee ya ne?

³⁸ Ay g'a wiri ni ga, naŋ ya yee ay koyraa ra ka buu ay baaba nda ay ŋaa saarawey jere. Ay iz'aroo Kimham ne, a ma koy ni bande, he ay koyoo, ay kokoyoo, haya tee a se kaŋ kan ma ne.»

³⁹ Kokoyoo nee: «Aywa, Kimham ma kaa ay bande, ay ga haya tee a se kaŋ kan ma ne, haya kul kaŋ n'n'a wiri ay ga, ay g'a tee ma ne.»

⁴⁰ Waatoo kaŋ jamaa kul na Žurdeŋ isaa deŋ, de kokoyoo mo deŋ, kokoyoo na Barzilay summu ka gaara a se, woo banda ga, Barzilay koy nga nongoo ra.

⁴¹ Kokoyoo na Gilgal koyraa fondaa sanbu, Kimham koy a bande. Žuda borey kul nda Izirayel jamaa jeroo goo kokoyoo bande Žurdeŋ isaa deŋyanoo do.

Yenje huru Žuda borey nda Izirayel borey game

⁴² Izirayel jamaa kul kaa kokoyoo do ka nee a se: «Macin se ir armey, Žuda borey hinne ka ni kom borey ga ka ni denjandi, ni, kokoyoo nda ni hugoo borey, nda Dawda borey kul kaŋ goo a bande?»

⁴³ Žuda borey kul na Izirayel borey zaabi ka nee: «Ir nka woo tee, zama ir kokoyoo, ir boro maana no. Woo too war ma futu wala? Ir nka kokoyoo ŋaayanoo ŋaa wala? A nk'ir noo haya wala?»

⁴⁴ Izirayel borey na Žuda borey zaabi ka nee: «Ir ga kokoyoo may cee woy (10) ka bisa war. Ir ga Dawda hunday may ka bisa war. Macin se war g'ir kaynandi? Man'ti ir ti boro jinawey kaŋ kayandi ir ma kokoyoo willi kate?» Amma šennoo kaŋ Žuda borey n'a har laala nda Izirayel borey wanoo.

20

Šeba ture Dawda ga

¹ Alwaatoo woo gar, aru attabiya futukoyni foo goo no kaŋ maapoo ti Šeba, baaboo maapoo ti Bikiri, Benžameŋ boro no. A na hilli hēenandi ka nee: «Ir haya kul sii Dawda ga, haya kul sii ir nda Yišay iz'aroo woo game. Izirayel, war boro foo kul ma koy nga do.»

² Izirayel borey kul hun Dawda bande ka hanga Bikiri iz'aroo, Šeba bande. Amma Žuda borey denji ngi kokoyoo ga, i n'a dum za Žurdeŋ isaa ga hala Žerizalem.

³ Dawda koy nga do Žerizalem. Nga wahay woyaa (10) kaŋ a n'i naŋ i ma hugoo lakkal nga dumaa ga, a n'i daŋ hugu foo ra k'i lakkal henna. Haya kul kaŋ ga i ga too, a g'a noo i se, amma a si marga nda ey. I cindi i ga daaba hala hanoo kaŋ ra i ga buu, i cindi i ga huna takaa din sanda woyyaŋ kaŋ kurpey buu.

Žowab na Amasa wii

⁴ Woo banda ga, kokoyoo nee Amasa se: «Ay ga ni noo jirbi hinza ma Žuda wongu-izey cee kate i ma kaa ne ra, ni hunday, ma kaa i bande.»

⁵ Amasa koy Žuda borey cee kate, amma a bisa jirbi hinnaa kaŋ kokoyoo n'a kayandi a se.

⁶ Woo ga, Dawda nee Abišay se: «Sohō Bikiri iz'aroo Šeba ga kaa ka hasaraw tee ir se kaŋ bisa Absalom wanoo. Ni hunday m'ay arey zaa k'a gaarandi a masi koy duu koyra cetekoyni ka dere ir se.»

⁷ Žowab borey fatta k'a gaarandi, ngi nda Keret borey, nda Pelet borey, nda wongaarey kul. I fatta Žerizalem ka Bikiri iz'aroo Šeba gaarandi.

⁸ Waatoo kaŋ i too tondi beeroo jeroo ga kaŋ goo Gabawoŋ, Amasa ne ka huru jiney ra. Woo gar Žowab na gamahaw foo daŋ nga bankaarayey ga kaŋ goo jindoo ra, takuba foo kaŋ goo ŋaŋoo ra goo nga gamahawoo ga kaŋ goo centoo ga. Waatoo kaŋ Žowab ga koy, takubaa kaŋ.

⁹ Žowab nee Amasa se: «N'ga saabu ag'armaa?» A na nga kabe henna ka Amasa kaaboo dii k'a summu.

¹⁰ Takubaa kaŋ goo Žowab kaboo ra, Amasa man'a laasaabu, Žowab n'a hay nda a gundoo ra cee folloku, teeley doori ganda. Amasa buu bila nda a m'a kar koyne. Woo banda ga, Žowab nda nga armaa Abišay koy Bikiri iz'aroo Šeba gaarandi.

¹¹ Žowab arusoogey affoo kay Amasa bukaa jere ka nee: «Boro kaŋ ga baa Žowab nda wey kaŋ goo Dawda bande ma hanga Žowab.»

¹² Woo gar Amasa goo ma bilimbilim kuroo ra fonda gamoo ra. Kaŋ aroo dii kaŋ jamaa kul kay, a na Amasa cendi k'a ka koy faari foo ra ka bankaaray foo gum a ga, zama a dii kaŋ boro kul kaŋ too a do ga kay.

¹³ Waatoo kaŋ a na Amasa kaa fondaa ra, borey kul bisa ka hanga Žowab bande, ka koy Bikiri iz'aroo Šeba gaarandi.

Šeba buuroo takaa

¹⁴ Žowab na Izirayel alkabiilawey laamawey kul dunbu ka bisa ka koy hala Abel-Bet-Maaka. Beri borey kul marga ka hanga a bande.

¹⁵ Nga nda nga borey kaa ka Šeba wanga k'a dan game Abel-Bet-Maaka. I na labu zuku cere boŋ koyraa cetaa ga, jamaa kul kaŋ goo Žowab bande na cetaa fanši hala ngi m'a kaŋandi.

¹⁶ Woy lakkalkoyni foo kaŋ goo koyraa ra kaati ka nee borey se kaŋ goo koyraa se taray: «Wa haŋajer ya ne, wa haŋajer ya ne! Wa nee Žowab se kaŋ a ma kaa ne ya šelaŋ a se.»

¹⁷ Žowab man a, woyoo nee: «Ni ti Žowab wala?» Žowab nee: «Agay no!» Woyoo nee: «Haŋajer ni koŋŋaa šenney se!» Žowab nee: «Ay ga haŋajer ma ne.»

¹⁸ Woyoo šelaŋ koyne ka nee: «Waatoo din alaada ra borey ga nee: «Ir ma koy Abel lakkaloo ceeci.» Takaa woo nda hayey ga hanse.

¹⁹ Izirayel ra, ir koyraa no ma hanse ka bara nda alaafiya nda laadirtaray. Ni, n'ga baa ma koyra halaci kaŋ ti koyra beeri. Macin se n'ga baa ma Abadantaa tuboo tuusu?»

²⁰ Žowab zaabi ka nee: «Jam, ay si baa ya haya tuusu wala ya haya halaci!

²¹ Man'ti woo no, Efrayim tondi hondey aru foo kaŋ maŋoo ti Šeba, Bikiri iz'aroo, nka ka tun kokoyoo Dawda se. Wa nga hinne dan ay kaboo ra, ay ga koyraa taŋ.» Woyoo nee Žowab se: «Aywa, ir ga boŋoo warra ma ne nda cetaa.»

²² Woyoo koy šelaŋ jamaa kul se nda lakkal. I na Bikiri iz'aroo Šeba boŋoo dunbu ka boŋoo warra Žowab se. Woo ga, Žowab na hilli hēenandi, i na koyraa taŋ, i say ka mooru koyraa, affoo kul koy nga do. Woo banda ga, Žowab willi Žerizalem kokoyoo do.

Dawda goykey jineborey maŋey

²³ Žowab ti Izirayel wongu-izey kul jineboraa. Yehoyada iz'aroo Benaya ti Keret borey nda Pelet borey jineboraa.

²⁴ Adoram ti waazibi goyey jineboraa. Ahilud iz'aroo Žozafat goo kaddaasey gande.

²⁵ Sewa ti hantumkaw. Sadok nda Abiyatar ti sargari juwalkey.

²⁶ Ira, Yahir boro foo mo man'ti kala Dawda sargari juwalkaw.

21

Jiiri hinza heray tee Izirayel ra

¹ Dawda waati, heray tee gandaa ra jiiri hinza cere bande. Dawda na Abadantaa ibaayoo ceeci, Abadantaa nee a se: «Sawul nda nga hugoo borey kaŋ na kuri mun ka Gabawoŋ borey halaci, nga ga ka kate war ga woo.»

² Kokoyoo ciya Gabawoŋ borey se ka šelaŋ i bande. Gabawoŋ borey man'ti Izirayel boro. Ngi ti Amor borey kaŋ cindi.* Izirayel borey nka allaahidu zaa kaŋ i si wiiyandi, amma woo kul, Sawul faasayanoo Izirayel borey nda Žuda borey se, a ceeci nga ma Gabawoŋ borey wii.

³ Dawda nee Gabawoŋ borey se: «Macin no ay ga hin k'a tee war se? Macin nda ay ga hin ka zunuboo woo tuusu hala war ma gaara Abadantaa jamaa se?»

* 21:2 21.2 Žozuwe 9.3-27.

⁴ Gabawoŋ borey nee a se: «Nzorfu kaaray wala wura si ir, nda Sawul, nda nga hugoo borey gamoo hanse, de mo ir sii nda hinay ka boro wii Izirayel borey ra.» Dawda nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?»

⁵ I nee kokoyoo se: «Aroo nka baa nga m'ir wii, a goo a do nga m'ir tuusu k'ir derandi Izirayel gandaa kul ra.

⁶ Adişi wa ir noo nga iz'arey ra boro iyye, ir g'i deejii Abadantaa jine Gibeya, Sawul koyraa ra, Sawul kaŋ Abadantaa n'a suuba.» Kokoyoo nee: «Ay g'i noo war se.»

⁷ Sawul haamaa kaŋ ti Mefibošet, Žonataŋ iz'aroo, Dawda mana yadda k'a noo amaanaa maaganda kaŋ goo Dawda nda Sawul iz'aroo Žonataŋ game kaŋ i n'a tee Abadantaa maapoo ga.

⁸ Aya ize woyoo Rispa iz'aru hinkaa kaŋ a duu ey Sawul se kaŋyaŋ ti Armoni nda Mefibošet, kokoyoo Dawda n'i dii. Sawul ize woyoo Merab[†] iz'aru guwaa kaŋ a duu ey Barzilay iz'aroo Adiriyel se, kaŋ si hun kala Mehola koyraa ra, a na ngi mo dii.

⁹ A n'i daŋ Gabawoŋ borey kabey ra, i n'i deejii tondi hondoo ga Abadantaa jine. Aru iyyaa kul buu cere bande. Wiiyanoo woo mana teendi kala hegaa zaari jinawey ga, orž hegaa sintinoo ga.

¹⁰ Aya ize woyoo Rispa na saaku kasa zaa k'a daaru tondoo boŋ, za hegaa sintinoo ga ka koy hala ncirpoo waati. Zaaroo kul a ga cirawey gaaray i masi zunbu a ga, cijin here a ga ganjihoogawey gaaray.

¹¹ Woo kaŋ Aya ize woyoo Rispa kaŋ ti Sawul wahayoo n'a tee, i n'a har Dawda se.

¹² Woo ga, Dawda koy Sawul nda nga iz'aroo Žonataŋ birey zaa Yabeš kaŋ goo Galad, gorokey do. Ngii no ka bukawey zay ka hun Bet-Šeyan farroo ra. Waatoo kaŋ Filisti borey na Sawul kar Gilbowa, i na bukawey deejii no din.

¹³ Dawda na Sawul bukaa birey nda nga iz'aroo Žonataŋ bukaa birey zaa ka kaa. Borey kaŋ deejandi, i na ngi mo birey marga.

¹⁴ I n'i sutura Sawul birey nda nga iz'aroo Žonataŋ birey bande Benžamen gandaa ra Sela, Sawul baaba Kiš saaraa ra. Haya kul kaŋ kokoyoo n'a har, i g'a tee. Woo banda ga, Irkoy na gandaa ŋaarayroo taa.

*Izirayel borey hin Filisti borey
(Taarikey 1na 20.4–8)*

¹⁵ Filisti borey kaa ka Izirayel wongu koyne. Dawda zunbu ka koy nda nga tamey ka Filisti borey tangam, Dawda fara.

¹⁶ Aru kaŋ maapoo ti Rafa banda-ize foo goo Filisti borey ra kaŋ se i ga nee Yisbi-Benob. A goo nda yaaji kaŋ teendi alhan ra, yaajoo boŋoo tiŋaa ti kilo hinza nda jere. Takuba taji ga hawa centoo ga. Aroo woo nee kaŋ nga ga Dawda wii.

¹⁷ Amma Seruya iz'aroo Abišay koy Dawda faaba ka Filisti boraa kar k'a wii. Woo ga, Dawda borey žee Dawda se ka nee: «N'si hima ka yee ka koy ir bande wongu ra koyne, masi kaa ka Izirayel gaayoo wii.»

¹⁸ Woo banda ga, wongu foo tun koyne Filisti borey ga Gob koyraa ra. Wongoo din ra, Huša koyraa boro kaŋ se i ga nee Sibekay na Saf wii. Saf da man'ti kala Rafa banda-ize.

¹⁹ Wongu foo yee ka tun Filisti borey ga Gob koyraa ra. Kaŋ a teendi, Yare-Oregim iz'aroo Elhanaŋ kaŋ ti Betelehem boro na Gat boraa Goliyat[‡] wii Filisti borey ra. Filisti boraa din goo nda yaaji kaŋ bundoo ga hima nda maalawey kaymi bundoo.

²⁰ Wongu foo yee ka tun Gat. Filisti borey ra, aru foo goo no kaŋ goo nda kayyan, kabe-ize iddu bara kabe foo kul ga, cew-ize iddu goo cee foo kul ga, i kul margantaa ti waranka cindi taaci (24). Nga mo man'ti kala Rafa banda-ize.

[†] 21:8 21.8 «Merab», hantum fooyaŋ ga nee «Mikal». [‡] 21:19 21.19 Taarikey 1na 20.5ra i ga nee kaŋ Elhanaŋ na Goliyat armaa wii kaŋ ti Lahmi.

²¹ A ga Izirayel wow. Dawda armaa Šimeya iz'aroo Žonatan n'a wii.

²² Boro taacaa woo man'ti kala Rafa banda-izeyan, i si hun kala Gat koyraa ra. Dawda nda nga borey n'i wii.

22

Dawda don ka albarka dan Irkoy se (Zabur 18)

¹ Waatoo kan Abadantaa na Dawda kaa nga iberey kul kabey ra k'a kaa Sawul kaboo ra, nga ra Dawda na baytoo woo kalimawey don ka Abadantaa saabu.

² A nee: «Abadantaa ti ay tondoo,
nda ay tondi nongoo, nda ay feerikaa.

³ Irkoy ti ay tondoo, nga ga ay ga wakkal,
nga ti ay koraa, nga ti hiloo kan g'ay hallasi,
nga ti ay wakkalkaa, nga ti ay talfikaa.
Ay faabakaa, n'g'ay kaa boro futantey kone.

⁴ Ay ga Abadantaa cee k'a saabu,
zama a n'ay kaa agay iberey kabey ra.

⁵ Bondawey kan ga wiiya n'ay daabu,
isa kan boosu kan ga hasaraw tee baa nga ma koy nda agay, ay hunbur.

⁶ Alaaharaa karfey n'ay haw ka ben.
Kumsawey kan ga wiiya hirrandi ya ne.

⁷ Ay binemaraa ra, ay ga Abadantaa cee,
ay ga kaati k'ay Koyoo cee,
A na hanajer ya ne nga hugoo ra,
ay faaba ceci kaatiroo huru hanawey ra.

⁸ Laboo guzuguzu, a jijiri,
beenaa asaasey jijiri,
i guzuguzandi, zama Abadantaa nka futu.

⁹ Dullu no ma hun niiney ra,
nuune ga hun mijoo ra,
denji cirayyan ga hun a ra.

¹⁰ A ga beenaa šiirandi ka zunbu,
duula bibi tik goo cewey cire.

¹¹ A žigi almalayka kan se i ga nee šerib boŋ ka deeši,
boro ga dii a hew fatayan ga.

¹² A na kubaa tee nongu kan g'a kuubi k'a bere.
A na hari beeri nda duula bibi ka nga boŋ daabu.

¹³ Gaay ga dii a jine,
denji ciray ga dii gaayoo ra.

¹⁴ Abadantaa kaatoo hun beenaa ra,
Jerantaa na nga jindoo jer.

¹⁵ A na biraw-izeyan ka iberey kar k'i say,
sanda meli, i zuru ka dere.

¹⁶ Abadantaa kaatiroo ga,
nga futuroo hunsaroo na hayey kan goo teekoo cire bangandi,
adupna asaasey diyandi.

¹⁷ Irkoy goo beene,
a ga nga kaboo šerre k'ay zaa,

k'ay kaa hari beerey ra.

¹⁸ A n'ay kaa agay iberi gaabantaa ra,
k'ay kaa ay konnaykey ra kanyan gaabey bisa ay wanoo.

¹⁹ Ay bonaa zaaroo hane iberey kay ay jine ngi m'ay tangam,
amma Abadantaa kay ya ne.

²⁰ A ga koy nda agay nongu yulwante ra,
a n'ay feeri, zama a ga farhã nda agay.

²¹ Abadantaa n'ay dii ka boori ka sawa nda ay šerretaraa,
a n'ay bana ka sawa nda ay kabe goyey henanyanoo,

²² zama ay na Abadantaa fondawey gana,
ay mana laala k'ay boŋ moorandi ay Koyoo.

²³ Ay ga dira nga ašariyawey kul bande,
ay si nga hantumey hoo.

²⁴ Ay dira a jine nda laadirtaray,
ay n'ay boŋ hawgay zunubu ga.

²⁵ Woo maaganda se Abadantaa g'ay bana henna
ka sawa nda ay šerretaraa,
ka sawa nda ay henanyanoo a jine.

²⁶ Boro laadirante, n'ga laadirtaray cebe a se,
boro kaŋ ti boro henna, n'ga borohennataray cebe a se.

²⁷ Boro kaŋ binoo ga henan, n'ga henanyan cebe a se,
boro kaŋ ga šiiri, n'ga šiiriyen cebe a se.

²⁸ N'ga boro yalaafantey hallasi,
ni moyey ga borey kaŋ ga ngi boŋ jer yeeti ganda.

²⁹ Abadantaa, ni ti ay fitillaa,
Abadantaa g'ay kubaa noo gaay.

³⁰ N'goo ay bande, ay ga sar ka gum wongu-ize jama ga,
ay Koyoo goo ay bande, ay ga koyra cete sar ka bisa.

³¹ Irkoy fondaa tee ka timme,
Abadantaa šenney ga garandi cimi.
Koray no borey kul se kaŋ ga duu a do tugudoo.

³² Zama may ti Irkoy nda man'ti Abadantaa?
May ti tondi nda man'ti ir Koyoo?

³³ Abadantaa ti ay tugudoo gaabantaa,
nga no m'ay fondaa hanse boryo.

³⁴ A g'ay cewey himandi sanda jeerey cewey,
a g'ay kayandi hodaddawey boŋ.

³⁵ A g'ay kabey waanandi wongu,
ay kabey ga alhan biraw taabu.

³⁶ N'g'ay noo ni koraa k'ay hallasi,
ni zaabey g'ay beerandi.

³⁷ N'g'ay cee diraa fondaa hayandi,
ay cewey si cabu.

³⁸ Ay g'ay iberey gaaray, ay g'i halaci.
Ay si willi kate nda ay man'i tuusu k'i benandi.

³⁹ Ay g'i wii k'i benandi pat,
i si yee ka tun,

i ga kaŋ ay cewey cire.

⁴⁰ N'g'ay noo gaabi wongoo se,
n'ga agay iberey taabu ay cire.

⁴¹ N'ga agay iberey zurandi ay jine,
ay g'ay konnaykey halaci.

⁴² I ga guna nongoo kul here, amma hallasikaw sii no,
i ga Abadantaa cee, amma a s'i zaabi.

⁴³ Ay g'i tutubu k'i tee hamni sanda bolongu.
Ay g'i dur k'i taama-taama sanda laboo kaŋ goo lolaa ra.

⁴⁴ N'g'ay kaa ay jamaa turantey ra,
n'g'ay dan gandawey jine,
jama kaŋ ay s'a bay ga huru ay hinoo cire.

⁴⁵ Alkabiila yaw borey ga ngi boŋ yeeti ganda ya ne,
haya kaŋ ay n'a har de no i g'a tee.

⁴⁶ Alkabiila yaw borey gaaboo ben ay jine,
i ga jijiri ka fatta ngi tugudogey ra.

⁴⁷ Albarka ma bara Abadantaa se kaŋ ga huna, kaŋ ti ay tondoo.
Irkoy kaŋ ti ay hallasiroo tondoo ma jerandi.

⁴⁸ Irkoy ga agay alhakoo kaa agay iberey ra,
ka gandawey dan ay hinoo cire.

⁴⁹ A g'ay hallasi k'ay kaa agay iberey ra.
N'g'ay fur agay nkuwawey boŋ
k'ay kaa boro futawey ra.

⁵⁰ Woo maaganda se, Abadantaa, ay ga albarka dan ma ne gandawey game,
ka ni saabu nda dooni.

⁵¹ Abadantaa ga haya beeriyaŋ tee nga kokoyoo hallasiroo se.
A ga goy nda borohennataray boraa kaŋ a n'a yon se
a ga woo tee Dawda nda nga hayroo se hala abada.»

23

Dawda šenni kokorantey

¹ Dawda šenni kokorantey ti wey. Dawda nee:

«Woo ti Yišay iz'aroo Dawda jindoo,
woo ti boraa kaŋ jerandi jindoo,
boraa kaŋ Yakuba Koyoo n'a yon,
boraa kaŋ ga kan Izirayel se ngi m'a dan ngi dooney ra.

² Abadantaa Hundoo na šenniyaŋ dan ay ra,
a na šenniyaŋ dan ay mipoo ra y'i har.

³ Izirayel Koyoo šelaŋ,
Izirayel Tondoo nee ya ne:

<Kokoyoo kaŋ ga ciiti borey se nda šerretaray,
kaŋ ga jamaa laama nda Irkoy hunburaa,

⁴ a ga hima nda subbaahi gaayoo,
waynaa ga fatta, duula s'a daabu.

Nga gaayoo nda ncirpi ga suboo zayandi ka hun laboo cire.>

⁵ Takaa woo da no Irkoy g'a tee ay hugoo se.
Irkoy na amaana abadante dan agay nda nga game,

a ga nga ašariyawey k'a dii.

Waati kul a g'ay hallasi,

a ga haya tee ya ne kaŋ ga kan ya ne.

⁶ Amma attabiya futukoyney kul warrandi sanda karji

kaŋ boro s'a zaa nga kaboo ra.

⁷ Boro kaŋ ga baa nga m'a zaa,

kala a ma guuru wala yaaji bundu zaa,

i ga warrandi nuunaa ra dogoo din da ra hala i ma tee boosu.»

Dawda wongaarey

(Taarikey 1na 11.10-47)

⁸ Dawda wongaarey maapey ne ti wey:

Yošeb-Bašebet Takemon bora, wongaari hinza boŋkoyni no. Nga no ka nga yaajoo ka boro zangu yaaha (800) wii wongu folloku ra.

⁹ Nga banda ga, Eleyazar kaŋ ti Dodo iz'aroo, Dodo man'ti kala Ahoya boro iz'aroo. Waatoo kaŋ Filisti borey koy cere guna wongoo se, ka gar Izirayel borey zuru ka koy, aru hinzaa kaŋ cindi Dawda bande ka Filisti borey batu k'i tangam, nga ti wongaari hinzaa din affoo.

¹⁰ A tun ka Filisti borey kar nda takuba hala nongu kaŋ ra kaboo kogu, a denji takubaa ga. Hanoo din Abadantaa na Izirayel borey noo hinyan beeri. Eleyazar banda ga, Izirayel wongu-izey cindey mana yee kate kala ka bukawey hayey kuuna.

¹¹ Nga banda ga, Age iz'aroo Šamma no ma kaa, Harar boro no. Waatoo woo Filisti borey nka cere marga Lehi. Faari goo no din kaŋ ga too nda dunguri. Kaŋ Izirayel borey zuru Filisti borey se,

¹² Šamma koy kay faaroo din gamoo ra ka Filisti borey tangam ka faaroo kom i ga. Abadantaa n'i noo i ma hin ey, hinay beeri.

¹³ Hegaa waati, Dawda goo Adulam tondi horboo ra, wongu-ize boŋkoyni waranzaa (30) kaŋ goo a bande, aru hinza i ra doo Dawda do. Woo gar Filisti borey wongu-ize jama goo Refa borey gooroo ra.

¹⁴ Dawda goo ma tugu tondi horboo ra, Filisti borey soojey gorodoo goo Betelehem koyraa ra.

¹⁵ Harijaw duu Dawda, a nee: «May no ma koy Betelehem koyraa mijoo ga ka kate ya ne day hari ya haŋ?»

¹⁶ Wongaari hinzaa din koy huru Filisti borey kaloo ra nda gaabi ka hari gur Betelehem koyraa mijoo dayoo ga ka kate a Dawda se. Amma Dawda mana yadda k'a haŋ. A n'a mun ganda k'a kaa sargari hari-hari Abadantaa se.

¹⁷ A nee: «Jam, Abadantaa, ay si woo tee, zama borey wey nka ngi hundey daŋ farratay ra, haroo nka tee sanda ngi kuroo.» A mana yadda ka haroo haŋ. Woo ti hayaa kaŋ wongaari hinzaa n'a tee.

¹⁸ Žowab armaa Abišay, Seruya iz'aroo, nga ti aru hinzaa din boŋkoynoo. Nga no ka nga yaajoo ka aru zangu hinza (300) wii, nga no ka duu maa boro hinzaa ra.

¹⁹ A duu maa aru hinzaa ra. Nga ti ngi jineboraa, amma woo kul aru hinzaa din kaŋ maapey jin ka harandi, nga maapoo mana too wey din wanoo.

²⁰ Yehoyada iz'aroo Benaya mo man'ti kala wongaari, a na haya booboyaŋ tee. Kabsel boro no. Nga no ka Mowab gandaa wongaari hinkaa wii. Hargu beeri zaari hane nga no ka zunbu day ra ka ganjihayla wii a ra.

²¹ Nga no mo ka Misira boro wii kaŋ kuuyanoo ti kayfi. Yaaji bara Misira bora kaboo ra, amma Benaya, bundu bara a kone. A koy Misira bora yaajoo taa a kone k'a wii nda yaaji follokaa.

²² Wey ti hayey kaŋ Yehoyada iz'aroo Benaya n'i tee. A hanse ka duu maa wongaari hinzaa ra.

²³ Aru waranzaa (30) din ra, nga no ka duu maa ka bisa i kul, amma wongaari hinzaa din kaŋ maapey jin ka harandi, a mana duu maa ka toor'ey. Dawda n'a tee nga lakkalkaw maanawey jineboraa.

²⁴ Aru waranzaa (30) din ti Žowab armaa Asayel, nda Dodo iz'aroo Elhanan kaŋ ti Betelehem boraa,

²⁵ nda Šamma, Harod boraa, nda Elika, Harod boraa,

²⁶ nda Heles, Palti boraa, nda Ira, Ikeš, Tekowa boraa iz'aroo,

²⁷ nda Abiyezer, Anatot boraa, nda Mebunay, Huša boraa,

²⁸ nda Salmon, Ahoya boraa, nda Maharay, Netofa boraa,

²⁹ nda Netofa boraa Bana iz'aroo Heleb, nda Ribay iz'aroo Ittay, Gibeya koyraa kaŋ ti Benžamen borey gandaa wane,

³⁰ nda Benaya, Piraton boraa, nda Hiday, Gaš gooroo boraa,

³¹ nda Abi-Albon, Ganganoo gandaa boraa, nda Azmawet, Barhum boraa,

³² nda Eliyaba, Šalbon boraa, Yašen iz'arey ra, Žonatan,

³³ nda Šamma, Harar boraa, nda Šarar iz'aroo Ahiyam, Arar boraa,

³⁴ nda Ahasbay iz'aroo Elifelet kaŋ ti Makat boraa iz'aru, nda Ahitofel iz'aroo Eliyam, Gilo boraa,

³⁵ nda Hesray, Karmel boraa, nda Paray, Arbi boraa,

³⁶ nda Natan iz'aroo Yigal, Soba boraa, nda Bani, Gad boraa,

³⁷ nda Selek, Amon boraa, nda Naharay, Berot boraa kaŋ ti Žowab, Seruya iz'aroo wongu jinawey zaakaa,

³⁸ nda Ira, Yitri boraa, nda Gareb, Yitri boraa,

³⁹ nda Uri, Heti boraa. I kul cere ra ti boro waranza cindi iyye (37).

24

Dawda na Izirayel jamaa kabuyanoo tee

(Taarikey 1na 21.1–6)

¹ Woo banda ga, Abadantaa yee koyne ka futu Izirayel borey ga. A na Dawda tusa a ma albasi tee i se, a nee Dawda se: «Koy Izirayel nda Žuda borey kabu.»

² Woo gar Žowab kaŋ ti wongu-izey jineboraa, a goo kokoyoo jere, kokoyoo nee Žowab se: «Ay g'a wiri ni ga, dira ka koy Izirayel alkabiilawey kul ra, k'a dii za Dan ka koy hala Ber-Šeba, war ma borey kabu, hala ya hin ka jamaa hinnaa bay.»

³ Žowab nee kokoyoo se: «Abadantaa, ni Koyoo ma jamaa boobandi cee zangu (100) ka bisa hō hinnaa, hala ay koyoo, ay kokoyoo moyey ma dii a. Amma macin se n'ga baa ma woo tee?»

⁴ Amma kokoyoo šelan ka Žowab nda wongu-izey jineborey cindey šennoo kaa. Takaa din da Žowab nda wongu-izey jineborey hun kokoyoo do ka koy Izirayel jamaa kabu.

⁵ I na Žurden isaa den ka koy ngi kaloo cin Aroyer koyraa ra kaŋ goo Gad gooroo gamoo here Yazer jere.

⁶ Woo banda ga, i huru Galad, ka bisa ka koy Heti borey gandaa ra hala Kadeš ka koy too Dan-Yan nda Sidon laamaa here.

⁷ Woo banda ga, i koy Tir koyraa ra kaŋ cete g'a kuubi, ka koy Hewi borey nda Kanan borey koyrawey kul ra. Benantaa ga, i koy Žuda gurmaa here, Ber-Šeba.

⁸ Takaa woo nda i na gandaa kul dira. Handu yagga nda jirbi waranka (20) banda ga, i willi kate Žerizalem.

⁹ Žowab na borey hinnaa kaŋ duwandi kabuyanoo ra har kokoyoo se. Asaja zenber zangu yaaha (800.000) kaŋ too wongu bara Izirayel ra. Žuda arey hinnaa man'ti kala zenber zangu guu (500.000).

*Irkoy na Dawda goy futaa alhakoo kaa a ra
(Taarikey 1na 21.7-17)*

¹⁰ Jamaa kabuyanoo banda ga, Dawda binoo n'a zarabi. Dawda nee Abadantaa se: «Ay na zunubu beeri tee kaŋ ay na woo tee. Sohō Abadantaa, ay g'a wiri ni ga, ay layboo yaafa kaŋ agay, ni tamoo n'a tee, zama lakkal janjay beeri goy ti woo kaŋ ay n'a tee.»

¹¹ Dawda tun suba subbaahoo ra, Abadantaa na šenni har annabi Gad se kaŋ ti Dawda gunandikaa ka nee:

¹² «Koy nee Dawda se kaŋ hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har. Abadantaa nee: «Ay ga haya futu hinza daŋ ni jine, ma affoo suuba i ra, woo kaŋ n'n'a suuba, ay g'a tee ma ne.»»

¹³ Gad koy Dawda do ka alhabaroo har a se ka nee: «N'baa jiiri iyye heray ma tee ni gandaa ga, wala ni iberey ma war gaaray, war ga zuru i jine handu hinza, wala jirbi hinza wirici laala kaŋ ga bere ma war gandaa kar? Aywa, sohō miile, ma affoo suuba hala ya koy a har bora kaŋ n'ay sanba se.»

¹⁴ Dawda na Gad zaabi ka nee: «Ay goo binemarayyan beeri ra. He, ay ga wiri ni ga, ir ma kaŋ Abadantaa kaboo ra, zama nga tamallawey ga boobo. Amma ya si kaŋ adamizey kabey ra.»

¹⁵ Abadantaa na wirici laala kaŋ ga bere zumandi Izirayel gandaa ga za subbaahi ka koy hala waatoo kaŋ kayandi ga. Ka hun Dan ka koy Ber-Šeba, aru boro zenber woyye (70.000) ka buu jamaa ra.

¹⁶ Waatoo kaŋ almalaykaa na nga kaboo šerre Žerizalem ga k'a halaci, Abadantaa nimsi nda halaciyanoo woo. A nee almalaykaa kaŋ ga halaciroo tee jamaa ra se: «A wasa, sohō ni kaboo ma kay.» Woo gar almalaykaa sii kala Žebus bora Arawna taasu kar ganganoo jere.

¹⁷ Waatoo kaŋ Dawda dii almalaykaa kaŋ ga jamaa kar, a šelaŋ Abadantaa se ka nee: «Abadantaa, agay no ka zunubu tee, agay ka haya tee kaŋ si teendi. Boro yalaafantey wey, macin no i n'a tee? Ay g'a wiri ni ga, agay nda ay hugoo kar.»

*Dawda na sargari tonadoo cin Abadantaa se
(Taarikey 1na 21.18-26)*

¹⁸ Hanoo din, annabi Gad koy Dawda do ka nee a se: «Žigi ka koy Žebus bora Arawna taasu kar ganganoo ra, ma sargari tonadoo cin Abadantaa se.»

¹⁹ Dawda žigi ka koy no din ka Abadantaa yaamaroo tee sanda takaa kaŋ nda Gad n'a har a se.

²⁰ Arawna na ganda guna, de a ga dii kokoyoo nda nga borey goo ma kaa nga do. Arawna fatta ka nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma kokoyoo jine.

²¹ Arawna nee: «Macin se ay koyoo, ay kokoyoo ga kaa nga tamoo do?» Dawda nee: «Ya nka kaa ka ni taasu kar ganganoo day ka sargari tonadoo cin Abadantaa se hala albalaawoo kaŋ goo ma jamaa kar ma kay.»

²² Arawna na Dawda zaabi ka nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo, nongoo zaa, ma sargari kukurante kaa kaŋ n'baa. Hawey ne sargari kukurante se, taasu kar bundey nda bundey kaŋ ga hawey ga hawa ne, m'i tee tuuri.»

²³ He kokoyoo, agay Arawna g'a kul noo kokoyoo se.» Arawna yee ka nee kokoyoo se: «Abadantaa, ni Koyoo ma ni sargaroo taa.»

²⁴ Amma kokoyoo nee Arawna se: «Kalaa, kalaa, ay ga nga hayoo bana ma ne k'a day ni ga. Ay si sargari kukurante kaa Abadantaa se kaŋ mana tun ay ga haya kul!»

Dawda na taasu kar ganganoo nda hawey day nda nzorfu kaaray tamma bon woyguu (50).

²⁵ Dawda na sargari tonadoo cin Abadantaa se no din, a na sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa. Abadantaa na nga njaarayroo taa gandaa maaganda se ka bonaa kayandi k'a moorandi Izirayel ga.

Kokoyey citaabu jinaa

Citaaboo fahamandiroo

Izirayel kokoyey waatoo kaŋ sintin Samiyel citaabu hinkantoo ra, nga cindoo bara Kokoyey citaabu jinaa woo ra. Cee jinaa, kokoyey citaabu jinaa nda hinkantoo kul man'ti kala citaabu folloku. Citaaboo woo hantumkaa mana bayrandi.

Hayaa kaŋ ir ga dii a citaaboo woo ra ti takaa kaŋ nda Sulaymaana goro kokoytaraa ra nga baaba dogoo ra, nda Dawda buuyanoo, nda kokoyoo Sulaymaana goyey, nda gandaa kaŋ ga fay ihinka, nda ngi kokoyey fillaa.

Irkoy ga albarka daŋ kokoy ra kaŋ nga hunburaa goo binoo ra. Amma kokoy kaŋ na duma bere Irkoy se ka koy koy tanayaŋ gana, nga gandaa ga halaci nga teegoy futey maaganda.

Gandaa jere faa kaŋ ti Izirayel laamaa, nga kokoyey mana hanga Irkoy. Gandaa jere faa kaŋ ti Žuda laamaa, nga kokoy boobo dira Irkoy ašariyaa fondaara.

Irkoy annabey, sanda Ilyasu nda Alyasu ga gaabandi ka borey lakkaley zumandi i masi hun Irkoy bande ka koy tooru gana.

Annabey wey bayrandi kaŋ ka Irkoy fondaara gana mma kate gomni ga. Ka wanji ka Irkoy gana mma kate torro.

Adoniya baa nga ma tee kokoy

¹ Kokoyoo Dawda žen, a duu jiiri boobo. I ga gumtaafeyaŋ k'a gum, woo kul, hargu si hun a ga.

² Nga tamey nee a se: «Ir koyoo, naŋ ir ma hondiyaw kaŋ si aru bay ceeci ma ne, ir kokoyoo, a ma goro ni jere ka ni saajaw. Nda a ga kani ni gandoo ra, hargoo ga hun ir koyoo, ir kokoyoo ga.»

³ I koy yaara Izirayel gandaa kul ra ka hondiyaw kaŋ ga hanse ka boori ceeci. I duu Šunem boro hondiyaw, maapoo ti Abišag. I kate nda a kokoyoo do.

⁴ Hondiyaa woo ga hanse ka boori. A kaa ka goro kokoyoo jere, k'a saajaw. Amma kokoyoo mana marga nda a.

⁵ Waatoo woo, iz'aroo kaŋ Dawda duu a nga wandoo Hagit ga, kaŋ maapoo ti Adoniya tun ka nga boŋ daŋ hayey jine. A nee: «Agay no ma tee kokoy!» A na bari torkayaŋ ceeci, nda bari zurandikaw, nda aru woyguu (50) kaŋ ga zuru a jine.

⁶ Za Adoniya huru aduŋna ra, baaboo mana bay ka futu a ga wala ka nee a se: «Macin se n'na woo tee?» A goo nda kunturu kaŋ ga hanse ka hennay sanda nga armaa Absalom kaŋ dumaa ga a hayandi.

⁷ A koy šelaŋ ka waafaku nda Seruya* iz'aroo Žowab nda sargari juwalkaa Abiyatar. I hanga Adoniya k'a faaba.

⁸ Amma sargari juwalkaa Sadok, nda Yehoyada iz'aroo Benaya, nda annabi Natan, nda Šimeyi, nda Reyi, nda Dawda wongaarey sii Adoniya bande.

⁹ Han foo Adoniya na alman buunayaŋ, nda alman beeriyaŋ, nda adabba beeri naasayaŋ koosu Zohélet tondi hondoo jere kaŋ goo En-Rogel jere. Nga armyey kaŋ ti kokoyoo iz'arey, a n'i kul hoyandi nda Žuda borey kaŋyaŋ ti kokoyoo tamey.

¹⁰ Amma annabi Natan, nda Benaya, nda wongaarey, nda nga armaa Sulaymaana, a mana yadda ka borey wey cee.

Natanj nda Batšeba kay Sulaymaana se

* 1:7 1.7 Samiyel 1na 26.6.

11 Kaŋ woo teendi, Natan nee Sulaymaana jaa Batšeba se: «Mana maa kaŋ Hagit iz'aroo Adoniya tee kokoy, ka gar ir koyoo Dawda mana haya kul bay woo se?»

12 Sohõ kaa, ay ga ni hoyray nda šenni foo kaŋ ga kate ni hundoo ma hallasi, ni iz'aroo Sulaymaana hundoo ma hallasi.

13 Koy kokoyoo Dawda do, ma nee a se: «He ay koyoo, ay kokoyoo, man'ti ni no ka žee ni koŋŋaa se ka nee kaŋ nga iz'aroo Sulaymaana ga tee kokoy ni dumaa ga, nga no ma huru kokoytaraa ra ni dogoo ra? Adiši, macin se Adoniya kaa ka goro kokoytaraa ra?»

14 Waati kaŋ n'goo ma šelaŋ kokoyoo se, agay hunday ga kaa ka tonton ni šennoo ga.»

15 Woo ga, Batšeba koy kokoyoo do hugoo kunehere ra. Waatoo woo kokoyoo hanse ka žen. Šunem boro woysogo kaŋ ti Abišag, nga no ma kokoyoo saajaw.

16 Batšeba sonbu ka gunguma kokoyoo se. Kokoyoo nee a se: «Macin no n'ga baa?»

17 A nee: «Ay koyoo, ni hunday ka žee Abadantaa, ni Koyoo maapoo ga ni koŋŋaa se ka nee: «Ni iz'aroo Sulaymaana ga tee kokoy ay dumaa ga, nga no ma huru kokoytaraa ra ay dogoo ra.»

18 Amma nga ne, sohõ Adoniya ka tee kokoy, ka gar ni, ay koyoo, ay kokoyoo si haya bay a se.

19 A na haw yaaru boobo, nda adabba beeri naasa boobo, nda alman buuna boobo koosu. A na kokoyoo iz'arey kul hoyandi, nda sargari juwalkaa Abiyatar, wongu-izey jineboraa Žowab, amma a mana ni tamoo Sulaymaana cee.

20 Ka gar, ay koyoo, ay kokoyoo, ni ga Izirayel kul moyey goo, hala ma boraa har i se kaŋ ga fuulaa zaa ay koyoo, ay kokoyoo dumaa ga.

21 Nda man'ti woo, han kaŋ ay koyoo, ay kokoyoo koy nga hayragey gar alaaharaa, waatoo din i ga agay nda ay iz'aroo Sulaymaana tee goy futu teekaw.»

22 Batšeba mma goo ma šelaŋ kokoyoo bande kaŋ annabi Natan huru kate.

23 I nee kokoyoo se: «Nga ne, annabi Natan kaa.» Annabi Natan huru kokoyoo do, a na nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma kokoyoo se.

24 A nee: «He ay koyoo, ay kokoyoo, ni no ka nee Adoniya se kaŋ a ga tee kokoy ni dumaa ga, kaŋ nga no ma goro ni dogoo ra wala?»

25 Zama hõ a zunbu ka koy ka haw yaaru boobo, nda adabba beeri naasa boobo, nda alman buuna boobo koosu. A na kokoyoo iz'arey kul hoyandi, nda wongu-izey jineborey, nda sargari juwalkaa Abiyatar. Nga ne, i ga ŋaa ka haŋ a jine k'a saabu ka cebe a se kaŋ ngi goo a bande.

26 Amma agay kaŋ ti ni tamoo, a man'ay cee, a mana sargari juwalkaa Sadok cee, a mana Yehoyada iz'aroo Benaya cee, a mana ni tamoo Sulaymaana mo cee.

27 Ay koyoo, ay kokoyoo da ka woo kayandi wala? Macin se boraa kaŋ ga goro kokoytaraa ra ni dumaa ga, man'a har ir se, ir kaŋ ti ni tamey?»

Dawda bayrandi kaŋ Sulaymaana no ma huru nga dogoo ra

28 Kokoyoo Dawda na annabi Natan zaabi ka nee: «Wa Batšeba cee kate ya ne.» I n'a cee, a huru ka kay kokoyoo jine.

29 Kokoyoo žee ka nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, nga no k'ay kaa almasiibawey kul ra.

30 Takaa kaŋ nda ay žee ma ne Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga ka nee: «Šikka sii ni iz'aroo Sulaymaana no ma kaa ka tee kokoy ay dumaa ga, nga no ma huru kokoytaraa ra ay dogoo ra,» woo, ay g'a tee hõ.»

31 Batšeba hanse ka gunguma kokoyoo jine ka nee: «He ay koyoo, ay kokoyoo Dawda, ma huna abada!»

³² Woo banda ga, kokoyoo Dawda nee: «Wa sargari juwalkaa Sadok cee kate a ma kaa, nda annabi Natan, nda Yehoyada iz'aroo Benaya.» I n'i cee, i huru kate kokoyoo do.

³³ Kokoyoo nee i se: «War ma agay, war koyoo tamey zaa war bande k'ay iz'aroo Sulaymaana kaarandi agay hunday lanbaana woyoo ga k'a ka koy hala Gihon hari hundogoo do.

³⁴ Nda war too no din, sargari juwalkaa Sadok nda annabi Natan ma jii doori bonoo ga k'a tee kokoy Izirayel se. War ma hilli hēenandi ka nee: «Kokoyoo Sulaymaana kaboo ma gay a ra!»

³⁵ Woo banda ga, war ma hanga a bande ka žigi ka koy no din k'a hurandi, war m'a gorandi ay kokoy gorodogoo ra. Nga no ma tee kokoy ay dumaa ga, zama nga no ay g'a gorandi a ma tee Izirayel nda Žuda gandawey se bonkoyni.»

³⁶ Yehoyada iz'aroo Benaya nee kokoyoo se: «Amin!» A nee: «Ay koyoo, ay kokoyoo Koyoo kan ti Abadantaa, ma yadda ni šennoo ga!

³⁷ Takaa kan nda Abadantaa cindi ay koyoo, ay kokoyoo bande, a ma cindi Sulaymaana mo bande taka follokaa. A ma Sulaymaana kokoytaraa jer ka bisa ay koyoo, ay kokoyoo Dawda wanoo.»

*Sulaymaana yonandi ka tee kokoy
(Taarikey 1na 29.21-25)*

³⁸ Sargari juwalkaa Sadok, nda annabi Natan, nda Yehoyada iz'aroo Benaya, nda Keret borey, nda Pelet borey ka Sulaymaana žigandi kokoyoo Dawda lanbaana woyoo bon, k'a ka doo ka koy Gihon hari hundogoo do.

³⁹ Sargari juwalkaa Sadok na hilloo kan ra jiyoo goo zaa Irkoy hukcumoo ra. A na Sulaymaana yon. Woo banda ga, i na hilli hēenandi, jamaa kul nee: «Sulaymaana kaboo ma gay a ra!»

⁴⁰ Jamaa kul hanga a bande ka žigi, i ga laati kar, i ga hanse ka jaali, ngi kaati beeroo na laboo jijirandi.

Sulaymaana yaafa Adoniya se

⁴¹ Adoniya nda borey kul kan kaa hoyandidogoo ra maa kaatoo, woo gar i ŋaa ka ben. Waatoo kan Žowab maa hilloo jindoo, a nee: «Macin ti kaati beeroo woo koyraa ra?»

⁴² A goo ma šelan da kan nga ne, sargari juwalkaa Abiyatar iz'aroo Žonatan ne ka kaa. Adoniya nee: «Kaa, zama boro henna ti ni, šikka sii kan alhabar henna no ni kate a.»

⁴³ Žonatan na Adoniya zaabi ka nee a se: «Kalaa! Man'ti alhabar henna no ay kate de! Ir koyoo, ir kokoyoo Dawda ka Sulaymaana tee kokoy

⁴⁴ ka sargari juwalkaa Sadok, nda annabi Natan, nda Yehoyada iz'aroo Benaya, nda Keret borey, nda Pelet borey sanba a bande. I na Sulaymaana kaarandi kokoyoo lanbaana woyoo bon.

⁴⁵ Sargari juwalkaa Sadok nda annabi Natan n'a yon a ma tee kokoy Gihon hari hundogoo do. Waatoo kan i hun no din, koyraa kul jaali cere ra, woo ti kaati beeroo kan war maar'a.

⁴⁶ De mo Sulaymaana huru fuulaa ra ka ben.

⁴⁷ Kokoyoo tamey mo huru kate k'ir koyoo, ir kokoyoo Dawda foo, i nee a se: «Yala ni Koyoo ma Sulaymaana noo maa ka bisa ni, a ma nga kokoytaraa jer ka bisa ni wanoo!» Kokoyoo sujudu nga kanidogoo ra,

⁴⁸ a nee: «Albarka ma bara Abadantaa, Izirayel Koyoo se kan na boro gorandi ay kokoy gorodogoo ra, ka nan ay moyey ma dii woo hō.» »

⁴⁹ Kanj Adoniya nda hoyandikey kanj goo a bande maa woo, i kul hunbur, i tun, boro foo kul koy nga fondaa ra.

⁵⁰ Adoniya hunbur Sulaymaana, a tun ka koy sargari tonadogoo hilley dii†.

⁵¹ Boroyan n'a deede Sulaymaana se ka nee: «Adoniya hunbur ni, ir kokoyoo hala nongu kanj ra a koy sargari tonadogoo hilley dii, a nee kanj ni, ir kokoyoo ma žee nga se hõ kanj n'si ni tamoo wii nda takuba.»

⁵² Sulaymaana nee: «Nda a na nga bonj tee laadirante, ba nga bonj hinbiroo ize foo si kanj ganda, haya kul si duu a, amma nda a na goy futu tee, a ga buu.»

⁵³ Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana na boroyan sanba i m'a zumandi sargari tonadogoo ga. Adoniya kaa ka gunguma kokoyoo Sulaymaana jine. Sulaymaana nee a se: «Koy ni hine ni hugoo do.»

2

Kokoyoo Dawda yaamar kokorantey nda nga buuroo (Taarikey 1na 29.26-27)

¹ Waatoo kanj Dawda man buuyan, a na nga šenni kokorantey har Sulaymaana se, a nee:

² «Ne nda kayna, ay ga fondaa zaa kanj adujna boro foo kul g'a zaa han foo. Ma albarka danj ni bonj ra, ma tee aru.

³ Ma laadir Abadantaa, ni Koyoo here ka nga fondawey gana, ka nga hantumey, nda nga yaamarey, nda nga šenney, nda nga seedarawey dii kanj nda a n'i har takaa kanj nda i hantumandi Musa ašariyaa citaaboo ra, woo ra haya kul kanj n'g'a tee, nongu kul kanj ra n'koy, i kul ga tee ihenna,

⁴ hala allaahidoo kanj Abadantaa n'a zaa ya ne, a m'a too. A nka allaahidu zaa ya ne ka nee: «Nda ni izey ga lakkal danj ngi dira takaa se, nda i ga dira nda cimi ay jine nda ngi binoo kul nda ngi hundoo kul, woo ra n'si janj ni izey ra boro kanj ga goro Izirayel kokoy gorodogoo ra.»

⁵ Woo banda ga mo, n'ga hayaa bay kanj Seruya iz'aroo Žowab n'a tee ya ne, nda hayaa kanj a n'a tee Izirayel wongu-izey jineboro hinkaa se kanj ti Ner iz'aroo Abner nda Yeter iz'aroo Amasa. A n'i wii ka ngi kurey doori ganda, ni mma nee kanj wongu ra i goo, ka gar haya kul sii ir nda borey game kala alaafiya. A na kuroo din danj nga gamahawoo kanj goo centoo ga nda taamey kanj goo cewey ra ga, woo ga cebe kanj nga ti bone teekaa.

⁶ Woo se, ma goy nda lakkal, masi nanj nga hinbirey ma kaaray ka zunbu alaaharaa nda alaafiya, nda man'a wii.

⁷ Amma borohennataray tee Galad bora Barzilay iz'arey se, borey kanj ga ŋaa ni bande, i ma bara i ra, zama waatoo kanj ay zuru ni beeroo Absalom se, i cindi ay bande k'ay faaba.

⁸ Gera iz'aroo Šimeyi kanj ti Benžamenj boro kanj hun Bahurim goo ni bande, a n'ay danga dangayan laala hanoo kanj ay ga koy Mahanayim. Amma waatoo kanj a koy ay kubay Žurdenj isaa here, ay žee a se Abadantaa maapoo ga ka nee kanj ay s'a wii nda takuba.

⁹ Amma sohõ, mas'a dii sanda boro kanj mana taali tee. Lakkalkoyni ti ni, n'ga hayaa bay kanj n'ga hima k'a tee a se. Ba kanj se hinbirey kaaray, ma kuroo mun k'a zumandi alaaharaa.»

¹⁰ Dawda koy nga hayragey gar alaaharaa, i n'a sutura nga koyraa ra kanj se i ga nee Dawda koyraa.

† 1:50 1.50 Ka sargari tonadogoo hilley dii: woo ga cebe kanj bora nka nga bonj talfi Irkoy ga hala nga hundoo ma hallasi.

11 Dawda na jiiri woytaaci (40) tee a ga tee kokoy Izirayel se. A na jiiri iyye tee a ga goro Hebron ka laama, a na jiiri waranza cindi hinza (33) tee a ga goro Žerizalem ka laama.

Sulaymaana huru fuulaa ra, a na Adoniya wii
(Taarikey 1na 29.28)

12 Sulaymaana goro nga baaba Dawda kokoy gorodogoo ra. Nga kokoytaraa hanse ka tabati.

13 Han foo Hagit iz'aroo kaŋ ti Adoniya koy Sulaymaana naa Batšeba do. Batšeba nee a se: «Baani?» Adoniya nee: «Baani de.»

14 A nee: «Šenni foo bara ay do kaŋ ay ga baa y'a har ma ne.» Batšeba nee: «Šelaŋ.»

15 Adoniya nee: «Ni hunday ga bay kaŋ agay no ma hima ka kokoytaraa zaa, Izirayel kul moyey sii kala ay ga ya tee kokoy. Amma kokoytaraa bere, a nondi ay kaynoo Sulaymaana se, zama Abadantaa do a hun a ma duu a.

16 Aywa sohō, haya folloku no ay g'a wiri ni ga, mas'a wanji ya ne!» Batšeba nee a se: «A har.»

17 Adoniya nee: «Ay g'a wiri ni ga, ma nee kokoyoo Sulaymaana se kaŋ a ma Šunem woyoo Abišag noo ya ne, y'a tee ay wandoo, zama nda n'na haya wiri kokoyoo ga, a si wanji ma ne.»

18 Batšeba nee: «Ay maa, agay hunday ga koy ni šennoo har kokoyoo se.»

19 Batšeba koy kokoyoo Sulaymaana do ka nee kaŋ nga ga Adoniya šennoo har a se, kokoyoo tun k'a kubay ka gunguma a se jina a goro nga kokoy gorodogoo ra. A daŋ i ma gorohaya gorandi nga naa Batšeba se. Naŋoo goro a ga kokoyoo kabe hennaa here

20 ka nee: «Haya kaccu foo goo ay do kaŋ ay g'a wiri ni ga, masi wanji ya ne.» Kokoyoo nee: «Ay naa, a har, ay si wanji ma ne.»

21 Batšeba nee: «Naŋ Šunem woyoo Abišag ma nondi ni beeroo Adoniya se a m'a tee nga wandoo.»

22 Kokoyoo Sulaymaana na nga naa zaabi ka nee: «Macin se n'ga Šunem woyoo Abišag wiri Adoniya se? Adiši nda woo no, kokoytaraa hunday wiri a se, zama haya kul kaŋ no, ay beeroo no. Kokoytaraa wiri nga, nda sargari juwalkaa Abiyatar, nda Seruya iz'aroo Žowab se.»

23 Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana žee nda Abadantaa maapoo ka nee: «Irkoy ma goy goy ay ga, hayaa kaŋ Adoniya n'a wiri, nda ay mana nga zaaboo tee nga buuyanoo.

24 Sohō ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo kaŋ n'ay tabatandi k'ay gorandi ay baaba Dawda kokoy gorodogoo ra ka kokoytaraa allaahidoo zaa ya ne agay nda ay hayroo, Adoniya ga buu hō.»

25 Kokoyoo Sulaymaana na Yehoyada iz'aroo Benaya sanba a ma koy a wii. Takaa woo nda Adoniya buu.

Sulaymaana na Abiyatar gaaray k'a kaa Žerizalem

26 Woo banda ga, kokoyoo nee sargari juwalkaa Abiyatar se: «Koy Anatot ni faaroo ra, ni mma hima ka wiiyandi, amma ay si ni wii hō, zama n'n'ir Koyoo, Abadantaa sundukoo zaa ka dira ay baaba Dawda jine, zama mo farawoo kul kaŋ duu ay baaba, ni mo duu a ra.»

27 Takaa woo nda Sulaymaana na Abiyatar kaa Abadantaa sargari juwalkawtaraa ra, woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har Eli hugoo ga Silo.*

Sulaymaana na Žowab wii

* 2:27 2:27 Samiyel 1na 2.30-36.

28 Waatoo kan Žowab maa hayaa kan duu Adoniya nda Abiyatar, a zuru ka koy Abadantaa hukukumoo ra ka sargari tonadogoo hilley dii†, zama Adoniya bande a goo, a mana hanga Absalom bande.

29 Boroyan koy nee kokoyoo se kan Žowab zuru ka koy sargari tonadogoo jere Abadantaa hukukumoo ra. Sulaymaana na Yehoyada iz'aroo Benaya sanba ka nee a se: «Koy a wii.»

30 Benaya koy Abadantaa hukukumoo ra ka nee Žowab se: «Kokoyoo nee kan ma hun ne.» Žowab nee: «Abada, kala nda ay buu ne.» Woo kan Žowab n'a har, Benaya koy a har kokoyoo se.

31 Kokoyoo nee Benaya se: «Woo kan a n'a har, koy a tee. Koy a wii, m'a fiji. Nda woo teendi, borey kan Žowab n'i wii yaada, ngi kuroo alhakoo si hanga agay nda ay baaba hugoo borey bande.

32 Borey kan a n'i wii, Abadantaa ga ngi kuroo alhakoo kaa a ra, zama a na aru hinka wii kan tee boro šerrante nda a, i tee boro henna nda a. Boro hinkaa man'ti kala Ner iz'aroo Abner, Izirayel wongu-izey jineboraa nda Yeter iz'aroo Amasa, Žuda wongu-izey jineboraa, a na takuba k'i wii bila nda ay baaba Dawda ma bay.

33 Borey kuroo alhakoo ga hanga Žowab nda nga hayroo bande waati kul. Abadantaa alaafiyaa ga hanga Dawda nda nga hayroo, nda nga hugoo borey, nda nga kokoytaraa bande waati kul.»

34 Yehoyada iz'aroo Benaya žigi ka koy Žowab kar k'a wii. I koy a fiji nga hugoo ra saajoo ra.

35 Kokoyoo na Yehoyada iz'aroo Benaya dan Žowab dogoo ra wongu-izey jineborotaraa ra, a na sargari juwalkaa Sadok dan Abiyatar dogoo ra.

Sulaymaana na Šimeyi wii

36 Woo banda ga, kokoyoo na boro donto a ma koy Šimeyi cee kate. A nee Šimeyi se: «Hugu cin ni boŋ se Žerizalem, ma goro a ra, masi koy ne wala ne.

37 Han kul kan ni fatta ka Sedoron gooroo den, ma bay kan šikka sii a ra kan n'ga buu, ni kuroo alhakoo goo ni ga.»

38 Šimeyi nee kokoyoo se: «A boori. Hayaa kan ay koyoo, ay kokoyoo n'a har, ni tamoo g'a tee.» Šimeyi goro Žerizalem ka waati kuku tee.

39 Amma jiiri hinza benantaa ga, Šimeyi tam hinka zuru ka koy Maaka iz'aroo Akiš do kan ti Gat koyraa kokoyoo. Boroyan koy a har Šimeyi se, i nee: «Ni tamey goo Gat.»

40 Šimeyi tun, a na nga farkaa soolu, a koy Akiš do Gat. A na nga tamey ceeci, a dii ey, a kate nda ey ka hun Gat.

41 Boroyan koy nee Sulaymaana se kan Šimeyi hun Žerizalem, a koy Gat, a willi kate.

42 Woo ga, Kokoyoo na Šimeyi cee ka nee a se: «Ya na ni žeendi Abadantaa maapoo ga, ya na kašeta ni ga kan han kan ni fatta ka koy ne wala ne ma bay kan šikka sii n'ga buu? Ni hunday ka nee kan a boori, ni maa.

43 Macin se hayaa kan ni žee a ga nda Abadantaa maapoo, man'a too? Macin se yaamaroo kan nda ay na ni yaamar, man'a dii?»

44 Kokoyoo nee koyne Šimeyi se: «Goy futaa kul kan n'n'a tee ay baaba Dawda se, n'g'a kul bay, a kul goo ni binoo ra. Aywa, haya futaa kan n'n'a tee, Abadantaa ga nga alhakoo zumandi ni boŋ.

† 2:28 2.28 Zamnaa 1.50.

⁴⁵ Amma a ga albarka dan kokoyoo Sulaymaana ra, Dawda kokoytaraa ga tabati Abadantaa jine hala abada.»

⁴⁶ Kokoyoo na Yehoyada iz'aroo Benaya yaamar a ma fatta ka koy Šimeyi kar k'a wii, a n'a tee. Takaa woo nda kokoytaraa hanse ka tabati Sulaymaana kaboo ra.

3

Sulaymaana hiji Firawuuna ize woyoo

¹ Kokoyoo Sulaymaana hiji Firawuuna Misira kokoyoo ize woyoo, a tee Firawuuna se nzura. A n'a ka koy Dawda koyraa ra hala nga ga nga boŋ hugoo cin ka ben, nda Abadantaa hugoo, nda cetaa kaŋ ga Žerizalem kuubi k'a bere.

² Alwaatoo din borey si sargari kaa kala tooru ganadogey ra, zama hugu mana cinandi Abadantaa maapoo ga jina.

³ Sulaymaana na nga bajoo cebe Abadantaa se ka dira ka sawa nda ŝenney kaŋ Dawda n'i har a se. Amma woo kul, nga mo ga sargariyaŋ kaa, ka dugu dullandi tooru ganadogey ra.

Sulaymaana na lakkal wiri Irkoy ga kaŋ nda nga ga laama (Taarikey 2to 1.2-13)

⁴ Han foo kokoyoo Sulaymaana koy Gabawoŋ koyraa ka sargari kaa, no din sargari kaadogoo ka bisa sargari kaadogey kul. Sulaymaana na adabba boŋ zenber foo (1.000) kaa sargari kukurante no din sargari tonadogoo ga.

⁵ Gabawoŋ din ra, Abadantaa na nga boŋ cebe Sulaymaana se cijin here handiri ra. Irkoy nee: «Hayaa wiri ay ga kaŋ n'baa, ay g'a noo ma ne.»

⁶ Sulaymaana nee: «Ni ka borohennataray beeri tee ni tamoo Dawda se kaŋ ti ay baaba, zama a dira ni jine nda laadirtaray, nda ŝerretaray, nda bine henna. N'na borohennataraa woo tee a se k'a noo iz'aru kaŋ ga goro nga kokoy gorodogoo ra sanda woo kaŋ ne ka tee hõ.

⁷ Sohõ, Abadantaa, ay Koyoo, ni no ka agay, ni tamoo gorandi ay baaba Dawda dogoo ra, ka gar ay man'ti baffoo kala zanka kaccu, ay si haya kul bay.

⁸ Ni tamoo goo ni jamaa game kaŋ n'n'i suuba, jama boobo kaŋ si hin ka kabandi, ngi hinnaa si hin ka bayrandi ngi booboyanoo se.

⁹ Woo ga, lakkal noo ni tamoo se, hala a ma ni jamaa juwal ka boori, ka ihenna nda ilaala kaa cere ra. Nda man'ti woo, may no ma hin ka ni borey laama, jama beeroo woo?»

¹⁰ Hayaa kaŋ Sulaymaana n'a wiri kan Abadantaa se.

¹¹ Woo ga, Irkoy nee a se: «Haya kaŋ se woo no n'n'a wiri, mana aloomur ceeci, wala alman, wala ni iberey ma buu, amma lakkal no ni ceeci, hala ma duu ka juwal nda ŝerretaray,

¹² nga ne, woo kaŋ n'n'a wiri, ay g'a tee. Ay ga ni tee boro kaŋ goo nda bayray, ay ga ni noo lakkal kaŋ ay mana bay ka nga cinaa noo boro se, ay si yee ka nga cine noo boro kul se koyne ni banda ga.

¹³ Ka tonton, woo kaŋ man'a wiri ay ga, ay g'a noo ma ne. Ay ga ni noo alman nda darža, takaa kaŋ ra ni alwaatoo kul ra, ni cine, kokoyey ra si tee.

¹⁴ Nda n'n'ay fondawey gana, ka agay hantumey nda ay yaamarey dii sanda takaa kaŋ ni baaba Dawda n'a tee, ay ga ni noo aloomur.»

¹⁵ Woo banda ga, Sulaymaana mopey hay, a bay kaŋ handiri no. A willi Žerizalem, a koy kay Abadantaa amaanaa sundukoo jine. A na sargari kukuranteyaŋ, nda alaafiya teendi sargariyaŋ kaa. Woo banda ga, a na hoyandi beeri tee nga tamey kul se.

Sulaymaana na ciiti dunbu nda lakkal

¹⁶ Han foo woykuuru hinka koy kokoyoo Sulaymaana do, i kay a jine.

¹⁷ Woyey affoo nee: «Hinžee ya ne ay koyoo, agay nda woyoo woo kul sii kala hugu follokaa ra. Ay duu ay boŋ jeroo ga hugoo ra.

¹⁸ Kaŋ ay duu ay boŋ, jirbi hinzantoo hane, woyoo woo mo duu nga boŋ. Ir boro hinkaa bara hugoo ra, boro tana sii hugoo ra kaŋ man'ti ir boro hinkaa hinne.

¹⁹ Woyoo woo iz'aroo buu, zama cijinoo jirboo ra a kani nga zankaa ga.

²⁰ A hanna ka tun cijinoo gamoo ra k'ay iz'aroo zaa ay jeroo ga ka koy a kanandi nga gandoo ra, a gar agay ni koŋŋaa ga jirbi, a na nga iz'aroo kaŋ buu kanandi ay gandey ra.

²¹ Subbaahoo ra, ay tun ka nee kaŋ ay g'ay iz'aroo naanandi, nga ne, a buu, ay n'a laasaabu, man'ti iz'aroo no kaŋ ay n'a hay.»

²² Woy faa nee: «Kalaa, ay iz'aroo no ma huna, ni wanoo ka buu.» Woy jinaa nee: «Kalaa, ni iz'aroo no ka buu, ay wanoo no ma huna.» I cindi i ga cere kakaw kokoyoo jine.

²³ Kokoyoo nee: «Woo nee: <Ay iz'aroo ti woo kaŋ ga huna, ni iz'aroo ti woo kaŋ buu.> Woo mo nee: <Kalaa, ni iz'aroo ka buu, ay iz'aroo no ma huna.> »

²⁴ Kokoyoo nee: «Wa kate ya ne takuba.» I kate kokoyoo se takuba.

²⁵ Kokoyoo nee: «Wa zanka hunantaa fay ihinka, war ma affoo noo jere foo, war jere faa noo affaa se.»

²⁶ Woyoo kaŋ ti izoo kaŋ ga huna paa, tamalla nga iz'aroo se, a nee: «Alha-naŋ ay koyoo, w'a noo zankaa kaŋ ga huna, war mas'a wii kul.» Amma woy faa nee: «W'a zamna ihinka, ya si duu a, a masi duu a!»

²⁷ Woo ga, kokoyoo nee: «Wa zanka hunantaa noo woy jinaa se, war mas'a wii. Nga ti naŋoo.»

²⁸ Izirayel kul maa ciitoo kaŋ kokoyoo n'a dunbu, i hunbur kokoyoo, zama i dii kaŋ Irkoy lakkaloo nda a ga ciiti.

4

Izirayel gandaa jineborey

¹ Kokoyoo Sulaymaana ti Izirayel kul se kokoy.

² Nga boŋkoyney kaŋ goo a cire maŋney ne: Sadok iz'aroo Azarya kaŋ ti sargari juwalkaa,

³ nda Šiša iz'arey Elihoref nda Ahiya, i man'ti kala hantumkawyaŋ, nda Ahilud iz'aroo Žozafat, nga bara kaddaasey gande.

⁴ Yehoyada iz'aroo Benaya ti wongu-izey jineboraa. Sadok nda Abiyatar ti sargari juwalkawyaŋ.

⁵ Nataŋ iz'aroo Azarya man'ti kala gofornerey jineboraa. Nataŋ iz'aroo Zabud man'ti kala sargari juwalkaw, kokoyoo cere no.

⁶ Ahišar ti kokoyoo hugoo goykey jineboraa. Abda iz'aroo Adoniram ti waazibi goyey jineboraa.

⁷ Goforner woy cindi hinka (12) no Sulaymaana n'i gorandi Izirayel boŋ. Ngi no ma alman taa jamaa ga kokoyoo ŋaahayaa nda nga boro kul kaŋ goo nga hugoo ra ŋaahayaa se. Ngi affoo kul ga huga nda a handu foo jiiroo ra.

⁸ Maŋney ne: Hur iz'aroo no ma Efrayim tondi hondey juwal.

⁹ Deker iz'aroo no ma Makas, nda Šalbim, nda Bet-Šemeš, nda Eloŋ, nda Bet-Hanaŋ juwal.

¹⁰ Hesed iz'aroo si goro kala Arubot koyraa ra ka Soko koyraa nda Hefer gandaa kul laama.

¹¹ Abinadab iz'aroo no ma Dor hondey laamaa kul juwal. Sulaymaana ize woyoo Tafat ti nga wandoo.

12 Ahilud iz'aroo Baana no ma Tanak laamaa, nda Megido laamaa, nda Bet-Šeyan kul laamaa kaŋ goo Sartan jere, Žizireyel se ganda juwal, za Bet-Šeyan hala Abel-Mehola hala Yokmeyam se jine.

13 Geber iz'aroo si goro kala Ramot koyraa ra kaŋ goo Galad gandaa ra. A ga Manase iz'aroo Yahir koyra buuna-buunawey kaŋ goo Galad nda Argob nongey kaŋ goo Bašan laama, maanaa koyra beeri woydu (60) kaŋ goo nda cete, koyrawey mijey hawandi nda alhan guuru warga.

14 Ido iz'aroo Ahinadab no ma Mahanayim juwal.

15 Ahimas no ma Neftali juwal. Nga mo na Sulaymaana ize woy hiiji kaŋ maano ti Basemat.

16 Hušay iz'aroo Baana no ma Ašer nda Beyalot juwal.

17 Paruwa iz'aroo Žozafat no ma Isakar juwal.

18 Ela iz'aroo Šimeyi no ma Benžamen juwal.

19 Uri iz'aroo Geber no ma Galad gandaa juwal kaŋ bay ka tee Amor borey kokoyoo Sihon nda Og, Bašan kokoyoo wane. Bonkoyni folloku no ma gandaa din juwal.

20 Alwaatoo woo, Žuda borey nda Izirayel borey ga boobo ni mma nee teekoo mijoo labutaasoo ga. I ga ŋaa, i ga haŋ ka wasa, i ga maakaani.

5

Sulaymaana kokoytaraa beeriyanoo

1 Sulaymaana hinoo goo laamawey kul ga, k'a dii za isaa* ga hala Filisti borey gandaa ra ka koy hala Misira hirroo ga, i kul ga alkaasi bana a se. Sulaymaana aloomuroo kul ra i cindi a cire.

2 Zaari kul Sulaymaana hunaa man'ti kala farin hamni ton yagga nda farin ton woy cindi yaaha (18),

3 nda haw naasa woy (10), nda haw kurante waranka (20), nda alman buuna bon zangu (100) kaŋ sii hamey cindey ra: hirayan, nda jeerayan, nda cofoowayan nda ciraw naasayan.

4 Gandaa kul kaŋ goo isaa† se ne da here, k'a dii za Tifsa ka koy hala Gaza, Sulaymaana hinoo goo nongey din kul kokoyey bon, alaafiya mo goo nga nda gandawey wey game kul kaŋ g'a kuubi k'a bere.

5 Sulaymaana waatoo kul ra, Žuda borey nda Izirayel borey kul, k'a dii Dan ka koy hala Ber-Šeba, i kul goo baani nda alaafiya ra, boro foo kul goo nga alaneb faaroo ra wala nga jeejayanoo do.

6 Bari kaŋ ga torka cendi hawdoo zenber woytaaci (40.000)‡ bara Sulaymaana se nda barikaarukaw zenber woy cindi hinka (12.000).

7 Gofornerey no ma kokoyoo Sulaymaana nda borey kul kaŋ ga goro nga ŋaadogoo ra ŋaahayaa ceeci ka kate a i se. Goforner foo kul g'a tee handu foo jiiroo ra. I si naŋ haya kul ma kuma.

8 I ga kate orž nda subu torka baryey nda baryey kaŋ ga kaaru ŋaahayaa se, i ga kate a ka koy ngi dogey ra ka sawa nda woo kaŋ harandi i se.

Sulaymaana lakkalkoynitaraa

9 Irkoy na Sulaymaana noo lakkal nda fahamay kaŋ ga hanse ka boobo, ni mma nee teekoo mijoo labutaasoo.

10 Sulaymaana lakkaloo bisa waynahunay izey lakkalkoyney kul nda Misira borey lakkaloo kul.

* 5:1 5.1 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat. † 5:4 5.4 Sorro 1na. ‡ 5:6 5.6 «zenber woytaaci (40.000)», hantum fooyan ga nee «zenber taaci (4.000)», Taarikey 2to 9.25.

¹¹ A goo nda lakkal ka bisa borey kul, a goo nda lakkal ka bisa ba Etaṅ, Ezra boraa wanoo. A goo nda lakkal ka bisa Mahol iz'arey kaṅ ti Hemaṅ, nda Kalkol, nda Darda. Maṅṅoo huru gandawey kul ra kaṅ g'a kuubi k'a bere.

¹² A na yaasay zenber hinza (3.000) har, a na bayti zenber foo nda igguu (1.005) fasal.

¹³ A šelaṅ tuurey ga, k'a dii Libaṅ sedere tuuroo hala ka koy izopu bundoo kaṅ ga zay ka hun cete ga. A šelaṅ adabbawey mo ga, nda cirawey, nda labukoyey, nda hamiisawey ga.

¹⁴ Nga lakkaloo alhabaroo too aduṅṅa gandawey kokoyey kul do, i ga boroyaṅ sanba ka hun nongoo kul ra ka kaa ka haṅajer Sulaymaana lakkal šenney se.

*Sulaymaana na Irkoy hugoo cinaroo soolu
(Taarikey 2to 1.18—2.17)*

¹⁵ Tir koyraa kokoyoo kaṅ ti Hiram, waatoo kaṅ a maa kaṅ Sulaymaana yonandi ka tee kokoy ka huru nga baaba Dawda dogoo ra, a na nga tamey sanba Sulaymaana do, zama waati kul ceretaray bara nga nda Dawda game.

¹⁶ Sulaymaana mo na alhabar tee Hiram se ka nee:

¹⁷ «Ni hunday ga bay kaṅ wongu hun ay baaba Dawda se nongoo kul here. I cindi wongu ra hala waatoo kaṅ nga Koyoo, Abadantaa n'i daṅ cewey cire. Woo maaganda se a mana hin ka hugu cin Abadantaa, nga Koyoo maṅṅoo ga.

¹⁸ Amma sohō, Abadantaa, ay Koyoo n'ay noo hunanzamay nongoo kul here. Boro kul s'ay wongu, bone mo sii no.

¹⁹ Sohō nga ne, ay ga baa ya hugu cin Abadantaa, ay Koyoo maṅṅoo ga takaa kaṅ nda Abadantaa n'a har ay baaba Dawda se ka nee: «Ni iz'aroo kaṅ ay g'a gorandi ni dogoo ra kokoytaraa ra, nga no ma hugu cin ay maṅṅoo ga.»

²⁰ Woo ga, daṅ i ma Libaṅ gandaa sedere bundu dunbu ya ne. Ay tamey ga koy tonton ni tamey ga. Ay ga ni tamey bana ka sawa nda woo kaṅ n'n'a har, zama n'ga bay kaṅ boro kul sii ir do kaṅ ga wan bundu dunbuyan ka too Sidon borey.»

²¹ Kaṅ Hiram maa Sulaymaana šenney, a hanse ka paali, a nee: «Albarka ma bara Abadantaa se zaaroo woo ra kaṅ na Dawda noo iz'aru lakkalkoyeni kaṅ ga jamaa boobaa woo juwal.»

²² Hiram na alhabar sanba Sulaymaana do ka nee a se: «Alhabaroo kaṅ n'n'a sanba ay do, ay maar'a. Hayaa kul kaṅ n'n'a wiri, ay g'a tee. Ay ga sedere nda sipres bundu kaṅ ga too sanba ma ne.

²³ Ay tamey ga bundey zaa ka hun Libaṅ ka koy teekoo jaboo ga. I g'i haw cere ga k'i doyandi haroo boṅ k'i ka koy hala nongoo kaṅ n'n'a har ra. Nda i too no din, i ga bundey feeri k'i kaa cere ga, war g'i zaa ka koy nda ey. Ay binoo daṅ ka ṅaayan sanba ay hugoo goykey se.»

²⁴ Woo ga, Hiram na Sulaymaana noo sedere bundu nda sipres bundu hinna kaṅ a ga bag'a.

²⁵ Sulaymaana mo na Hiram noo alkama ton zenber iddu (6.000) nda jii kaṅ mana hun kala zaytu musayante ra liitar zenber yaaha (8.000) nga hugoo se, Sulaymaana ga woo tee jiiri kul.

²⁶ Abadantaa na Sulaymaana noo lakkal sanda takaa kaṅ nda a n'a har a se. Alaafiya goo Hiram nda Sulaymaana game. Ngi boro hinkaa na amaana zaa cere se.

²⁷ Kokoyoo Sulaymaana na aruyaṅ zaa Izirayel gandaa kul ra k'i daṅ waazibi goyyaṅ ra. I man'ti kala aru zenber waranza (30.000).

²⁸ Handu kul a ga boro zenber woy (10.000) kaa i ra k'i sanba Libaṅ. Nda i na handu foo tee no din, i ga willi ngi do, a ga boro zenber woy (10.000) tana sanba.

Woo ra boro foo kul ga handu foo tee Libaŋ ka willi ka kaa ka handu hinka tee nga hugoo do. Adoniram ti waazibi goykey jineboraa.

²⁹ Sulaymaana goo nda aru zenber woyye (70.000) kaŋ ga jeraw zaa nda aru zenber woyyaaha (80.000) kaŋ ga tondi hoy tondey ra.

³⁰ Lakkalkawyaŋ mo goo no kaŋ ti boro zenber hinza nda zangu hinza (3.300) kaŋ ga jamaa lakkal kaŋ ga goyoo tee.

³¹ Kokoyoo yaamar kaŋ i ma tondi babbeeriyaŋ kaa, tondi hennayaŋ, ngi no ma tee Irkoy hugoo asaasoo.

³² Sulaymaana cinakey, nda Hiram cinakey, nda Gebal borey na bundey nda tondey soolu ka hugoo cin.

6

Irkoy hugoo cinayanoo (Taarikey 2to 3.1-14)

¹ Izirayel borey fattaroo Misira banda ga, jiiri zangu taaci nda woyyaahantoo (480to) handu hinkantoo kaŋ ti Zib handoo ra Sulaymaana na Abadantaa hugoo cinayanoo sintin. Woo ti nga jiiri taacantoo a ga Izirayel laama.

² Hugoo kaŋ kokoyoo Sulaymaana n'a cin Abadantaa se, nga kuuyanoo ti kabedaaru woydu (60), nga hayyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga kayyanoo ti kabedaaru waranza (30).

³ Šiifaa kaŋ goo hugu beeroo jine goo nda kabedaaru waranka (20) kuuyan kaŋ ga sawa nda hugoo hayyanoo, nga hayyanoo ti kabedaaru woy (10).

⁴ A na funeetaryaŋ kaŋ ra guurusuti goo kaa hugoo se.

⁵ Hugoo beeroo kaŋ ti hugu nda nga kuneheroo, a na hugu-izeyaŋ cin nga tarayhere cetaa ga k'a kul kuubi k'a bere.

⁶ Hugu-izey kaŋ cinandi taray cetaa ga gandahere waney hayyanoo ti kabedaaru guu, sooraa kaŋ goo a boŋ ti kabedaaru iddu, sooro hinkantoo ti kabedaaru iyye. A tonton Irkoy hugoo taray here cetewey tafayroo ga, cetaa tafayroo ga bisa cere, cetaa mma koy de nga tafayroo ga kacca. Woo ra bundey kaŋ ga hugoo kaŋ goo jere ga dii si naaga Irkoy hugoo cetaa ga.

⁷ Waatoo kaŋ i ga Irkoy hugoo cin, tondiyaŋ kaŋ soolandi ka hun tondi guusoo ra nda i n'a cin, woo se cinaroo waati boro si maa ndarka, wala daaši, wala guuru jinay kul jinde.

⁸ Sooraa mijoo sii kala kabe henna here hugoo se. Sooro žigimee golbante nda boro ga žigi ka koy soorohugoo boŋ ka hun no din ka koy soorohugoo hinkantoo ra.

⁹ Kaŋ hugoo cinandi ka ben, Sulaymaana n'a daabandi nda garbunduyaŋ nda sedere bunduyaŋ.

¹⁰ A na huguyaŋ cin hugoo kuubi-ka-beraa kul ra, ngi kayyanoo ti kabedaaru guu, sedere bunduyaŋ no ma ngi nda hugoo dii cere ga.

¹¹ Abadantaa na šenni har Sulaymaana se ka nee:

¹² «Hugoo woo kaŋ n'goo m'a cin ya ne, nda ni dira ka sawa nda ay hantumey, ka agay ašariyawey dii, nda n'n'ay yaamarey kul dii, ni hanga ey, šennoo kaŋ ay n'a har ni baaba Dawda se, ay g'a tabatandi ma ne.

¹³ Ay ga goro Izirayel borey game, ay s'ay jamaa Izirayel naŋ.»

Irkoy hugoo gundoo caararoo

¹⁴ Waatoo kaŋ Sulaymaana na Irkoy hugoo cin ka ben,

¹⁵ a na hugoo gundoo cetewey daabu nda sedere bunduyaŋ, k'a dii za ganda hala beene garbundey, a na hugoo gandaheroo daabu nda sipres bundu.

¹⁶ A na kuneheroo hugoo din kaŋ goo nda kabedaaru waranka (20) cetewey daabu nda sedere bunduyan k'a za ganda hala beene. A na hugoo din hanse k'a tee nongu henanantey ihenanantaa.

¹⁷ Hugoo kaŋ ra boro ga huru jina ma koy kunehere hugoo ra kuuyanoo ti kabedaaru woytaaci (40).

¹⁸ Sedere bundey kaŋ i n'i daŋ Irkoy hugoo gundoo ra, i na bunduyan fasal k'i tee labtanda, nda kutukuryayan. Hugoo gundoo kul ka tee sedere bundu, boro si dii tondi kul.

¹⁹ A na Irkoy hugoo kunehere hugoo soolu ka Abadantaa amaanaa sundukoo daŋ a ra.

²⁰ Hugoo kunehere hugoo kuuyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga hayyanoo ti kabedaaru waranka (20), nga kayyanoo ti kabedaaru waranka (20), a n'a kul daabu nda wura alhakiika, a na sargari tonadogoo kaŋ teendi nda sedere bundu mo daabu nda wura.

²¹ Sulaymaana na hugoo gundoo daabu nda wura alhakiika. Kunehere hugoo kaŋ a n'a daabu nda wura, a na wura šešeriyāŋ daŋ jineheroo ra.

²² Takaa woo nda a na wura ka hugoo gundoo kul daabu hala a ben. Sargari tonadogoo mo kul kaŋ goo kunehere hugoo jere, a na nga mo kul daabu nda wura.

²³ Almalayka hinka kaŋ se i ga nee šerib kaŋ a n'i tee nda zaytu bundu, ngi kayyanoo ti kabedaaru woy (10), a n'i daŋ kunehere hugoo ra.

²⁴ Šerib faa fata jinaa goo nda kabedaaru guu, fata hinkantoo goo nda kabedaaru guu, woo ti ka hun fata foo boŋoo ga ka koy fata faa boŋoo ti kabedaaru woy (10).

²⁵ Šerib hinkantoo mo fatawey ti kabedaaru woy (10). Šerib hinkaa diidaa nda ngi assuura kul ti affoo.

²⁶ Šerib jinaa kayyanoo ti kabedaaru woy (10), ihinkantoo mo takaa din da.

²⁷ A na Šeribey daŋ k'i kayandi kunehere hugoo gamoo ra. Šeribey fatawey ga feera, ijinaa fata foo ga tuku cetaa ga, ihinkantoo fata foo ga tuku cete faa ga. Ngi fata hinkaa kaŋ cindi ga tuku cere ga hugoo gamoo ra.

²⁸ A na wura ka šeribey daabu.

²⁹ Hugoo cetewey kul bande, hugu jinaa nda kuneheroo gundey, a na šeribyan caaray i ga, nda teenaypaayan, nda kutukuryayan.

³⁰ A na hugoo gandaheroo daabu nda wura, hugu jinaa nda kuneheroo.

³¹ Kunehere hugoo mipoo, a na ganbu kaŋ teendi nda zaytu bundu daŋ a ga, ganboo beene bundey nda nga carawey bundey ga too cetaa zamna guu, affoo.

³² Ganboo caraw hinkaa lefewey teendi nda zaytu bundu. A na šeribyan caara i ga, nda teenaypaayan, nda kutukuryayan, a n'i daabu nda wura. A na wura daŋ šeribey nda teenaypaaney mo ga.

³³ Takaa follokaa no a n'a tee Irkoy hugoo gundoo mipoo se, a na ganbu kaŋ teendi nda zaytu bundu daŋ a ga, ganboo beene bundey nda nga carawey bundey ga too cetaa zamna taacaa, affoo.

³⁴ Ganbu kaŋ caraw hinkaa lefewey teendi sipres bundu ra, caraw jinaa lefaa teendi nda bundu tafay hinka kaŋ ga feera ka daaba, ihinkantoo lefaa bundu tafay hinka kaŋ ga feera ka daaba goo a ga.

³⁵ A na šeribyan, nda teenaypaayan, nda kutukuryayan caara ganbey ga. Nongey kaŋ a n'i caara, a na wura k'i daabu.

³⁶ Woo banda ga, a na hugoo batumaa kaŋ goo batuma beeroo gundoo ra cin nda tondi beeri sorro hinza, nda sedere bundu sorro foo.

³⁷ Sulaymaana laamaa jiiri taacantoo, Zib handoo ra, Abadantaa hugoo asaasoo cina ka ben.

³⁸ Jiiri woy cindi faantoo (11to), Bul handoo kaŋ ti handu yaahantoo, hugoo nongey kul ben ka sawa nda woo kaŋ a ga hima ka tiya. Jiiri iyye ra Sulaymaana na hugoo cin ka ben.

7

Sulaymaana na kokoy hugoo cin

¹ Sulaymaana na nga hugoo cin. Jiiri woy cindi hinza (13) no a n'a tee nga cinayanoo ra hala a kul ga ben.

² Hugoo kaŋ maapoo ti «Libaŋ hawsa guzubaa», nga no a jin k'a cin. Nga kuuyanoo ti kabedaaru zangu (100), nga hayyanoo ti kabedaaru woyguu (50), nga kayyanoo ti kabedaaru waranza (30). A na daabandoo gorandi sedere bundu sorro taaci ga kaŋyaŋ ti ganjiyaŋ, sedere garbunduyaŋ goo ganjey ga.

³ I na sedere bundu woy cindi guu (15) daŋ hala sorro hinza sedere garbundey boŋ ka hugoo daabu, i kul cere ra ti woytaaci cindi guu (45). I kul si goro kala ganjey ga.

⁴ Funeetar sorro hinza bara a ra. I kul ga cere tenje.

⁵ Hurudogey nda ngi kaadarey kul kuuyaney nda hayyaney ga sawa. Funeetarawey kul mipey ga cere guna nongu hinza ra.

⁶ Woo banda ga, Sulaymaana na galliyaa cin kaŋ ganjey g'a dii, nga kuuyanoo ti kabedaaru woyguu (50), nga hayyanoo ti kabedaaru waranza (30), galliya goo hugoo jinoo ra kaŋ ga kay ganjiyaŋ ga, tende goo mijoo ra.

⁷ A yee ka šiifaa cin kaŋ ra kokoyoo gorohayaa goo, no din ra a ga ciiti dunbu, i ga nee a se ciitihugoo, a n'a daabu nda sedere bundu za ganda hala beene.

⁸ Nga hugoo kaŋ ra a ga goro cinandi nda taka follokaa batuma tana ra šiifaa din dumaa ga.

Firawuuna ize woyoo kaŋ Sulaymaana hiiji a, hugoo kaŋ a n'a cin a se, nga nda hugoo woo kul ti cine foo.

⁹ Hügey wey kul cinandi tondi beeri hennayaŋ kaŋyaŋ ga sawa, i hoyandi nda cendi jinehere nda bandahere, k'a dii za asaasoo hala beene, za taray hala batumaa ra.

¹⁰ Asaasoo mo mana teendi kala nda tondi henna beeriyaŋ, tondiyaŋ no kaŋ affooyaŋ goo nda kabedaaru woy (10), affooyaŋ mo goo nda kabedaaru yaaha.

¹¹ A na tondi hennayaŋ kaŋ hoyandi, ngi nda sedere bunduyaŋ daŋ asaasoo boŋ.

¹² Batuma beeroo kuubi-ka-beraa kul bande, cete kaŋ teendi nda tondi hoyanteyaŋ sorro hinza goo, nda sedere garbundu sorro foo, Abadantaa hugoo batuma gundoo nda nga hugoo šiifaa kul ti takaa foo.

Sulaymaana na goyyaŋ talfi Hiram ga

(Taarikey 2to 2.12-13)

¹³ Woo banda ga, kokoyoo Sulaymaana donto i ma koy Tir ka kate boro foo kaŋ maapoo ti Hiram.

¹⁴ Hiram man'ti kala woy foo kaŋ ti Neftali alkabiilaa boro kaŋ kurpoo buu iz'aroo, baaboo ti Tir boro, alhan goykaw no. A goo nda lakkal, nda bayray, nda fahamay ka goy dumi kul tee alhan ra. A kaa kokoyoo Sulaymaana do ka nga goyey kul tee.

Irkoy hugoo alhan ganjey

(Taarikey 2to 2.15-17)

¹⁵ Hiram na alhan ganji hinkaa hanse, ihinkaa, affoo kul goo nda kabedaaru woy cindi yaaha (18) kayyan, karfu kaŋ goo nda kabedaaru woy cindi hinka (12) ga hin ka ganji hinkaa affoo kul kuubi-ka-beraa neeši.*

¹⁶ A na ganjey daabirji hinka tee nda alhan mennante, i ga fura ganjey boŋ, ijinaa goo nda kabedaaru guu kayyan, ihinkantoo goo nda kabedaaru guu kayyan.

* 7:15 7.15 Žeremi 52.21.

¹⁷ Guuru fun-funante nda šešeri guli-gulanteyan taalam goo ganjey daabirjey ga kanj goo ganjey boŋ, a na iyeye tee ijinaa se, a na iyeye tee ihinkantoo se.

¹⁸ A na grenad-izey tee sorro hinka k'i ka guuru fun-funantey ijinaa kuubi k'a bere, ka daabirjey kanj goo ganjey boŋ daabu, taka follokaa no a n'a tee ihinkantoo se.

¹⁹ Daabirjey kanj ga fura ganjey boŋ galliyaa ra, ga hima nda kutukuryayan, ngi affoo kul goo nda kabedaaru taaci.

²⁰ Daabirjey kanj goo ganji hinkaa boŋ beene grenad-ize zangu hinka (200) ga affoo kul kuubi k'a bere guurey se banda.

²¹ A na ganjey tee Irkoy hugoo galliyaa jere, ganjoo kanj a n'a kayandi kabe henna here, a na maapoo danj Yakin (maanaa «Irkoy ga tabati»), ganjoo kanj a n'a kayandi kabe waawa here, a n'a maapoo danj Bowazu (maanaa «Irkoy goo nda gaabi»).

²² Waatoo kanj ganjey boŋjey kutukuryayan huru i ga, ganjey goyoo ben.

Alhan hanfi beeroo
(Taarikey 2to 4.2-5)

²³ Woo banda ga, Hiram na alhan mennante doori mul ra ka hanfi beeri tee, maapoo ti «teekoo». Boŋ faa ka koy affaa ga ti kabedaaru woy (10), nga kunturoo kul mma gunguti, nga kayyanoo ti kabedaaru guu, nga kuubi-ka-beraa ti kabedaaru waranza (30).

²⁴ Hanfoo din boŋoo cire nda nga kuubi-ka-beraa kul bande labtandayan goo kanj g'a taalam, kabedaaru foo kul ize woy (10) goo a ga. Labtanda sorro hinka no kanj mennandi nda alhan hanfi follokaa.

²⁵ Hanfoo gorandi alhan haw woy cindi hinka (12) boŋ: ihinza ga hawsa here tenje, ihinza ga waynakanay here tenje, ihinza ga gurma here tenje, ihinza ga waynahunay here tenje, hanfoo goo i boŋ, ngi kul dumawey ga koy kunehere.

²⁶ Hanfoo meefendoo wargayanoo ti kabetaami foo. Mipoo teendi ma nee hari hanj poti, ma nee kutukurya. Liitar zenber woytaaci cindi taaci (44.000) no a ga zaa.

Alhan torkawey

²⁷ Woo banda ga, Hiram na alhan torca woyaa (10) hanse. Torca foo kul kuuyanoo ti kabedaaru taaci, kabedaaru taaci hayyan, kabedaaru hinza kayyan.

²⁸ Takaa ne kanj nda torkawey teendi: alhan tafayyan nda kunturoo teendi, alhan tafayyan mo goo bunduyan game.

²⁹ Ganjihaylayan, nda hawyan, nda almalaykayan kanj se i ga nee šerib biyey goo alhan tafawey ga kanj goo bundey game. Ganjihaylawey nda hawey beene nda i cire taalam alhan šešeriyay goo.

³⁰ Alhan cee taaci goo torca foo kul se, alhan guuruyan g'i dii. Haya gaabanteyan bara cee taacaa se, i ga koy too kanje taacaa cire, šešeriyay kanj ga taalam g'i kul tenje.

³¹ Torca foo kul beeneheroo ra, fun goo carawey game kanj bisa ey nda kabedaaru foo. Beeneheroo mipoo ga gunguti, nga ti hanfoo jisidogoo, nga hayyanoo ti kabedaaru foo nda jere. Hayayan biyey kanj žeerandi goo mipoo ga. Torkaa alhan tafawey caraw taacaa kul ga sawa, i si gunguti.

³² Torkaa cee taacaa goo torkaa alhan tafawey cire. Guurey kanj ga cewey dii si denji kala torkaa gandaheroo ga. Torkaa cee foo kul kayyanoo man'ti kala kabedaaru foo nda jere.

³³ Cewey teendi sanda bari torkawey cewey takaa. Ngi cewey dandogey, nda žantey, nda humekarfey, nda humey, i kul mana teendi kala alhan mennante ra.

³⁴ Haya gaabante taaci goo torkaa kanje taacaa ga, ngi nda torkaa kunturoo kul ka karandi cere ra.

³⁵ Torka kunturoo foo kul mijoo kaŋ goo beene, meefendu kokoyfuula alhaali goo a ga kaŋ kayyanoo ti kabedaaru jere kaŋ ga torkaa mijoo kuubi k'a bere. Beeneheroo din ga kabeyaŋ goo kaŋ ngi nda alhan tafawey kul teendi guuru follokaa ra.

³⁶ A na šeribyaŋ, nda ganjihaylayaŋ, nda teenaynaayaŋ žeeru torkawey guuru tafawey ga, nda nongu kooney kul ga, a na šešeriyaŋ kaŋ ga taalam žeeru k'i kuubi ka bere.

³⁷ Takaa follokaa nda a na torka woyaa (10) kul tee: guuru no a n'a mennandi ka affoo kul kunturoo tee. I kul kuuyanoo, nda ngi hayyanoo, nda ngi takaa kul ti affoo.

³⁸ Woo banda ga, Hiram na alhan hanfi woy (10) tee. Hanfi foo kul ga liitar zangu yagga (900) cine zaa, ngi affoo kul man'ti kala kabedaaru taaci. Hanfi foo kul furandi torka woyaa (10) affoo boŋ.

³⁹ A na torka guu daŋ Irkoy hugoo se kabe henna here, a na torka guu daŋ Irkoy hugoo se kabe waawa here. A na hanfi beeroo kaŋ se i ga nee «teekoo» daŋ Irkoy hugoo se kabe henna ga ka koy waynahunay nda gurma here.

*Irkoy hugoo jinawey kaŋ teendi nda guuru kaburoo
(Taarikey 2to 4.7—5.1)*

⁴⁰ Hiram na barmawey, nda doosinawey, nda taasawey tee. A na goyey kul benandi kaŋ a n'i tee kokoyoo Sulaymaana se Abadantaa hugoo ra kaŋ ti:

⁴¹ ganji hinka, nda ganji daabirji hinka kaŋ goo ganji hinkaa boŋ, nda guuru fun-funante hinkaa kaŋ ga ganji daabirji hinkaa kaŋ goo ganji hinkaa boŋ daabu,

⁴² nda grenad-ize zangu taaci (400) guuru fun-funante hinkaa se, grenad-ize sorro hinka guuru fun-funante foo kul se, ka ganji daabirji hinkaa kaŋ goo ganji hinkaa boŋ daabu,

⁴³ nda torka woyaa (10), nda hanfi woyaa (10) kaŋ goo torkawey boŋ,

⁴⁴ nda hanfi beeroo kaŋ se i ga nee «teekoo», nda haw woy cindi hinkaa (12) kaŋ goo «teekoo» cire,

⁴⁵ barmawey, nda doosinawey, nda taasawey. Jinawey wey kul kaŋ Hiram n'i tee kokoyoo Sulaymaana se Abadantaa hugoo se mana teendi nda kala alhan yutta.

⁴⁶ Žurdeŋ isaa gooroo ra kokoyoo n'i mennandi, laboo tafayyanoo ga, Sukot koyraa nda Sartan koyraa game.

⁴⁷ Sulaymaana na jinawey kul daŋ Irkoy hugoo ra, ngi booboyanoo se boro si ceeci ka alhanoo tinnaa bay.

⁴⁸ Sulaymaana na Abadantaa hugoo jinawey kul tee: sargari tonadogoo kaŋ teendi nda wura, taabaloo kaŋ teendi nda wura kaŋ ga i ga takulawey kaŋ jisandi Irkoy se daŋ,

⁴⁹ nda fitilla gorodogey kaŋ teendi nda wura alhakiika, igguu goo kabe henna here, igguu goo kabe waawa here kunehere hugoo mijoo tenje, nda kutukurya biyey, nda fitillawey, nda kanbey kaŋ ga fitilla zaara boosoo dunbu, i kul ti wura.

⁵⁰ Taasa beerey, nda huryawey, nda taasawey, nda potey, nda boosu-kaa-jinawey, i kul teendi nda wura alhakiika. Hugoo kunehere, nongu henanantey ihenanantaa ganbey nda Irkoy hugoo mijoo guuru-izey kaŋ ga ganboo lefewey dii carawey ga mana teendi nda kala wura.

⁵¹ Takaa woo nda goyey kul kaŋ kokoyoo Sulaymaana n'i tee Abadantaa hugoo ra ben. Sulaymaana kate jinay henanantey kaŋ nga baaba Dawda n'i daŋ jere ga Abadantaa se kaŋ ti nzorfu kaaray, nda wura, nda jinawey. A n'i jisi Abadantaa hugoo alman jisidogey ra.

8

*Sulaymaana na amaanaa sundukoo jisi Irkoy hugoo ra
(Taarikey 2to 5.2—6.2)*

¹ Waatoo woo, kokoyoo Sulaymaana na Izirayel boro beerey marga nga do Žerizalem, nda alkabiilawey boŋkoyney, nda Izirayel borey hugu boney i ma kaa ka Abadantaa amaanaa sundukoo zaa ka hun Dawda koyraa ra kaŋ ti Siyoŋ.

² Izirayel arey kul kaa ka marga kokoyoo Sulaymaana do, handoo kaŋ se i ga nee Etanim ra, jingaroo* se, nga ti handu iyyantoo.

³ Izirayel boro beerey kul kaa, sargari juwalkey na sundukoo zaa.

⁴ I na Abadantaa sundukoo zaa ka koy, nda cere kubayyan hukcumoo, nda jinay henanantey kul kaŋ goo hukcumoo ra. Sargari juwalkey nda Lewi borey k'i zaa ka koy.

⁵ Kokoyoo Sulaymaana nda Izirayel jamaa kul kaŋ goo a jere, i kul goo sundukoo jine, i ga alman buuna nda ibeeri kaa sargari, ngi booboyanoo se boro si hin k'i kabu ka ngi hinnaa bay.

⁶ Sargari juwalkey koy nda Abadantaa amaanaa sundukoo k'a jisi nga dogoo ra, Irkoy hugoo kunehere hugoo ra, nongu henanantey ihenanantaa ra, almalaykey kaŋ se i ga nee ŋeribey fatawey cire,

⁷ zama ŋeribey nka ngi fatawey daaru sundukoo jisidogoo boŋ. Ngi fatawey ga sundukoo nda bundey kaŋ g'a zaa kul daabu.

⁸ Bundey ga kuu, taka kaŋ ra ba nda boro goo nongu henanantaa ra, kunehere hugoo mijoo ga boro ga dii ey, amma boro si hin ka bara taray ka dii a. I cindi no din hala hō.

⁹ Haya kul sii sundukoo ra nda man'ti tondi walha hinkaa hinne kaŋ Musa n'i jisi a ra Horeb tondi hondoo jere waatoo kaŋ Abadantaa na amaana daŋ nga nda Izirayel borey game, waatoo kaŋ i fatta Misira gandaa ra.

¹⁰ Waatoo kaŋ sargari juwalkey ga fatta nongu henanantaa ra, duulaa na Abadantaa hugoo too met.

¹¹ Sargari juwalkey mana hin ka sargari kaa koyne duulaa sabbu se, zama Abadantaa daržaa na nga hugoo too.

¹² Waatoo din Sulaymaana nee: «Abadantaa, n'nee kaŋ n'ga goro duula bibi tik ra.

¹³ Ay na hugu henna alhakiika cin ma ne kaŋ ga tee ni gorodogoo, n'ga goro a ra hala abada.»

*Sulaymaana ŋenney Irkoy hugoo ga
(Taarikey 2to 6.3–11)*

¹⁴ Kokoyoo bere Izirayel jamaa here ka gaara i kul se. Izirayel jamaa kul goo ma kay.

¹⁵ A nee: «Ay ga albarka daŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo se kaŋ ŋelan nda nga mijoo ay baaba Dawda se, kaboo na hayaa tee kaŋ a n'a har ka nee:

¹⁶ <Za hanoo kaŋ ay n'ay jamaa Izirayel fattandi Misira, ay mana koyra suuba Izirayel alkabiila kul koyra ra hala hugu ma cinandi hala ay maapoo ma bara a ga, amma ay na Dawda suuba hala a ma tee ay jamaa Izirayel se jinehun.>

¹⁷ A goo ay baaba Dawda binoo ra nga ma hugoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga.

¹⁸ Amma Abadantaa nee ay baaba Dawda se: <Zama a goo ni binoo ra ma hugu cin ay maapoo ga, haya henna no kaŋ goo ni binoo ra.

¹⁹ Amma hayaa kaŋ no ti, man'ti ni no ma hugoo cin. Ni iz'aroo, woo kaŋ hun ni hamoo ra, nga no ma hugu cin ay maapoo ga.> »

* 8:2 8.2 Jingaroo woo man'ti kala Tendewey jingaroo, Sargarey 23.33–43.

²⁰ Sulaymaana yee koyne ka nee: «Abadantaa na šennoo tee kaŋ a n'a har. Ay huru ay baaba Dawda dogoo ra ka goro kokoytaraa ra Izirayel jamaa boŋ sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har, ay na hugoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo maapoo ga.

²¹ Waatoo kaŋ Abadantaa g'ir baabey fattandi Misira, amaanaa kaŋ a n'a daŋ nga nda ir baabey game, sundukoo kaŋ ra amaanaa tiiraa goo, ay na sundukoo din jisidogoo tee hugoo ra.»

Sulaymaana Irkoy ŋaarayroo
(*Taarikey 2to 6.12–40*)

²² Sulaymaana kay Abadantaa sargari tonadogoo jine ka Izirayel jamaa kul tenje. A na nga kabey jer beene

²³ ka nee: «Ya Abadantaa, Izirayel Koyoo, koy kul sii no sanda ni cine beenaa ra beene wala laboo ga ganda. Ni tamey kaŋ ga ni fondaana gana nda ngi binoo kul, n'ga amaanaa too kaŋ goo ni nda ey game ka borohennataray tee i se.

²⁴ Woo ra, woo kaŋ n'n'a har ni tamoo ay baaba Dawda se, woo kaŋ ni hunday mijoo n'a har, ni hunday kaboo n'a tee hō.

²⁵ Sohō Abadantaa, Izirayel Koyoo, hayaa tee kaŋ n'n'a har ni tamoo, ay baaba Dawda se ka nee: «N'si jaŋ ni hayroo ra boro kaŋ ga goro Izirayel kokoy gorodogoo ra ay jine, nda de ni iz'arey na lakkal daŋ ngi fondaana kaŋ i g'a gana se, ka dira ay jine sanda takaa kaŋ nda ni dira ay jine.»†

²⁶ Sohō Izirayel Koyoo, ay g'a wiri ni ga, šennoo kaŋ n'n'a har ni tamoo, ay baaba Dawda se ma tabati.

²⁷ Amma nda cimi, Irkoy ga kaa ka goro laboo ga wala? Beenawey nda ngi beeriyanoo kul si hin ka ni zaa, soko hugoo woo kaŋ ay n'a cin.

²⁸ Woo kul, Abadantaa, ay Koyoo, haŋajer ni tamoo ŋaarayroo se ka maa suurandiyanoo kaŋ agay, ni tamoo g'a wiri ni ga hō.

²⁹ Yala ni moyey ma bara hugoo woo ga cijin nda zaari k'a hawgay, nongoo ga kaŋ n'nee: «Ay maapoo goo nongoo woo ga.» Haŋajer ni tamoo ŋaarayroo se kaŋ a g'a tee ne ra.

³⁰ Haŋajer ni tamoo suurandiyanoo se nda ni jamaa Izirayel suurandiyanoo se waati kaŋ i bere nongoo woo here ka ni ŋaaray. Haŋajer ir se beenaa ra kaŋ ti ni gorodogoo, haŋajer ir se, ma yaafa ir se.

³¹ Boro kaŋ duu nga cinaa ga zunubu, de i nee kaŋ boraana ma žee, nda a kaa ni sargari tonadogoo jere žeeyanoo se hugoo woo ra,

³² ma haŋajer i se beenaa ra ka misoo woo guna, ma goy ka ni tamey ciiti ka toopekaa zukandi ka nga goy futaa kaŋandi a boŋ, ka šerrantaa henanandi ka sawa nda nga šerreyanoo.

³³ Waati kaŋ iberiyaŋ na Izirayel ni jamaa kar, zama Izirayel na zunubu tee ni ga, nda i yee kate ni ga ka ni maapoo beerandi, ka ni ŋaaray ka ni suurandi hugoo woo ra,

³⁴ ma haŋajer i se beenaa ra, ma ni jamaa Izirayel zunuboo yaafa. M'i willi kate gandaa ra kaŋ n'n'a noo ngi baabey se.

³⁵ Nda beenaa daaba, de ncirpi si kaŋ, zama i na zunubu tee ma ne, nda i bere nongoo woo here ka ni ŋaaray, ka ni maapoo beerandi, ka ngi zunuboo naŋ ka kaa ni ga, zama n'n'i kaynandi,

³⁶ ma haŋajer i se beenaa ra, ma ni tamey nda ni jamaa kaŋ ti Izirayel zunuboo yaafa. N'ga fondo henna cebe i se kaŋ i ga hima k'a gana, ni gandaa kaŋ n'n'a noo ni jamaa se sanda tubu noo ncirpi.

³⁷ Nda heray kaa gandaa ra, wala wirici laala kaŋ ga bere, wala kogay, wala ka dumari-izey funbandi, wala ndoo, wala nooni, wala nda iberiyaŋ kaa ka ni jamaa

† 8:25 8.25 Zamnaa 2.4.

wanga k'a dan game k'a dii nga gandaa koyrawey ra, nda dori dumi kul kan no, wala wirci dumi kul kan no,

³⁸ nda ni jamaa Izirayel boro foo kul binoo hanse ka maray, nda a na ni njaaray ka ni suurandi, nda a na nga kabey jer hugoo woo here ka ni njaaray,

³⁹ ma hanajer a se beenaa ra kan ti ni gorodogoo. Ma yaafa, ma boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyoo, zama n'ga bine bay, zama ni hinne no ma adamize kul binoo bay.

⁴⁰ Nda woo teendi i ga hunbur ni jirbey kul kan i g'i tee gandaa ra kan n'n'a noo ir baabey se.

⁴¹ Taka follokaa no yawoo se kan man'ti Izirayel boro kan ti ni jamaa, nda a kaa ka hun nongu mooro ra ni maapoo sabbu se,

⁴² zama i ga kaa ka maa ni maa beeroo, nda ni kabe gaabantaa, nda ni hinoo. Nda a bere hugoo woo here ka ni njaaray,

⁴³ ma hanajer a se beenaa ra kan ti ni gorodogoo. Haya kul kan nda a na ni njaaray, m'a tee a se hala laboo kul jamawey ma ni maapoo bay, ka hunbur ni sanda takaa kan nda ni jamaa Izirayel ga hunbur ni, i ma bay mo kan hugoo woo kan ay n'a cin, ni maapoo no ma ciyandi a ga.

⁴⁴ Waati kan ni jamaa fatta ka koy nga iberoo wongu, a ma tee nongu kul kan ra n'n'i sanba, nda i bere koyraa here kan n'n'a suuba, ka bere hugoo woo here kan ay n'a cin ni maapoo ga, nda i na ni, Abadantaa njaaray,

⁴⁵ beenaa ra, hanajer ngi njaarayrey nda ngi suurandiyaney se ka ngi almuraadoo hanse.

⁴⁶ Nda i na zunubu tee ma ne, zama boro sii no kan si zunubu tee, nda ni futu i ga k'i dan ngi iberey kabey ra kan hin ey koy nda ey ngi gandaa ra k'i dan tamtaray, a ma tee ganda mooro wala imaana,

⁴⁷ i diyandi ka koy nda ey gandaa kan no ra, nda no din ra i na lakkal barmay, nda i tuubi ka ni suurandi borey kan n'i dan tamtaray gandaa ra, ka nee: <Ir na zunubu tee, ir na laybu tee, ir na goy futu tee>,

⁴⁸ gandaa kan ra i goo kan ra ngi iberey koy nda ey, nda i tuubi ka kaa ni ga nda ngi binoo kul, nda ngi hundoo kul, ka bere gandaa woo here, gandaa kan n'n'a noo ngi baabey se, de mo i bere koyraa woo here, koyraa woo kan n'n'a suuba, ka bere hugoo woo here kan ay n'a cin ma ne, ka ni njaaray,

⁴⁹ beenaa ra kan ti ni gorodogoo, hanajer ngi njaarayrey nda ngi suurandiyaney se ka ngi almuraadoo hanse.

⁵⁰ Yaafa ni jamaa se kan na zunubu tee ma ne, goy futu kul kan i n'a tee, m'a kul yaafa i se, ma nan borey kan n'i tee tam ma hinna i se,

⁵¹ zama ni jamaa no, ni tuboo no kan n'n'i fattandi Misira kan tee war se ma nee guusu kan ra guuru ga mennandi.

⁵² Suuri ka lakkal dan ni tamoo suurandiyanoo se nda ni jamaa Izirayel suurandiyanoo se, waati kul kan i na ni maapoo cee, ma hanajer ir se,

⁵³ zama ni ti ir Koyoo, Abadantaa, ni no k'ir suuba k'ir kaa adupna jama cindey kul ra k'ir tee ni wane, takaa kan nda n'n'a har nda ni tamoo Musa waatoo kan n'n'ir baabey fattandi Misira.»

Sulaymaana gaara jamaa se

⁵⁴ Waatoo kan Sulaymaana na njaarayroo nda suurandiyanoo woo kul tee Abadantaa se ka ben, a tun ka hun Abadantaa sargari tonadogoo jine kan ra a cindi ka sonbu ka kabey jer beene ka Irkoy njaaray.

⁵⁵ Woo banda ga, a tun ka kay, a na jinde jer ka gaara Izirayel jamaa kul se ka nee:

⁵⁶ «Albarka Abadantaa kanj na nga jamaa Izirayel noo hunanzamay sanda takaa kanj nda a n'a har. Šenni henney kul kanj a n'i har nda nga tamoo Musa, haya kul mana cindi i ra kanj mana tee.

⁵⁷ Yala Abadantaa, ir Koyoo ma cindi ir bande sanda takaa kanj nda a cindi ir baabey bande, a mas'ir nanj, a mas'ir fur.

⁵⁸ A m'ir biney ka koy nga here hala ir ma nga fondawey kul gana, ir ma nga yaamarey, nda nga hantumey, nda nga ašariyawey dii kanj nda a n'ir baabey yaamar.

⁵⁹ Šenney wey kul kanj ay n'i har Abadantaa jine kanj ti suurandiyaney, i ma cindi Abadantaa, ir Koyoo jine cijin nda zaari, a ma nga tamoo nda nga jamaa Izirayel faaba, haya kul kanj ga i ga too, waati kul a m'a hanse i se.

⁶⁰ Nda woo teendi, dumey kul kanj goo laboo ga, ga bay kanj Abadantaa ti Irkoy, nga dumaa ga koy tana sii no.

⁶¹ Woo se, war ma hawa Abadantaa, ir Koyoo ga nda war biney kul, ka hanga nga hantumey, ka nga yaamarey dii, sanda takaa kanj war goo m'a tee hõ.»

*Sargarey kanj kaandi Abadantaa se
(Taarikey 2to 7.4-10)*

⁶² Kokoyoo Sulaymaana nda Izirayel kul na sargari kaa Abadantaa se.

⁶³ Alaafiya teendi sargarey kanj Sulaymaana n'i kaa Abadantaa se man'ti kala haw kobsi zenber waranka cindi hinka (22.000), feejeey nda hanciney cere ra mana tee kala alman boŋ zenber zangu nda zenber waranka (120.000). Takaa woo no kokoyoo nda Izirayel borey kul n'a tee ka Abadantaa hugoo danj jere ga Abadantaa se ka sintin ka goy a ra.

⁶⁴ Han follokaa din da, Abadantaa hugoo batumaa kanj goo a jine, kokoyoo Sulaymaana na gamoo danj jere ga Abadantaa se hala nga ma sargari kukurantey, nda taasu sargarey, nda alaafiya teendi sargarey maaney ton no din, zama alhan sargari tonadogoo kanj goo Irkoy hugoo jine kacca sargari kukurantey, nda taasu sargarey, nda alaafiya teendi sargarey maaney kul se.

⁶⁵ Sulaymaana nda Izirayel kul na hooray tee waatoo woo. K'a dii za Hamat koyraa mipoo ga hala Misira gooroo do, alžama beeri kaa ka margaroo tee Abadantaa, ir Koyoo jine, i na margaroo tee jirbi iyeye, nga banda ga, i yee ka jirbi iyeye tana tee, woo ti cere ra jirbi woy cindi taaci (14).

⁶⁶ Jirbiyye hinkantoo woo subaa ra, Sulaymaana na jamaa sallama. I gaara kokoyoo se jina i koy ngi do. Haya henney kul kanj Abadantaa n'i tee nga tamoo Dawda se nda nga jamaa Izirayel se, woo se i kul jaali ka binekaanay.

9

*Abadantaa yee koyne ka nga boŋ cebe Sulaymaana se
(Taarikey 2to 7.11-22)*

¹ Sulaymaana na Abadantaa hugoo nda kokoyoo hugoo cin, a na haya kul kanj a ga baa nga m'a tee, tee ka ben. Waatoo kanj a na wey tee,

² Abadantaa na nga boŋ cebe a se cee hinkantoo sanda takaa kanj nda a na nga boŋ cebe a se Gabawoŋ.

³ Abadantaa nee a se: «Ay maa ni ŋaarayroo nda suurandiyanoo kanj n'n'i har ya ne. Hugoo kanj n'n'a cin, ay n'a tee nongu henanante k'ay maapoo danj a ga hala abada. Ay moŋey ga cindi hugoo woo ga waati kul, ay binoo goo a se waati kul.

⁴ Ni, nda ni dira ay jine sanda takaa kanj nda ni baaba Dawda dira ay jine nda bine foo nda šerretaray, ka hayaa tee nda takaa hunday kanj nda ay na ni yaamar, nda n'n'ay hantumey nda ay ašariyawey dii,

⁵ ay ga ni kokoytaraa tabatandi Izirayel bonj hala abada ka sawa nda woo kanj ay n'a har ni baaba Dawda ga waatoo kanj ay nee: <N'si janj ni hayroo ra boro kanj ga goro Izirayel kokoy gorodogoo ra.>*

⁶ Amma nda war mooru ay ga, war nda war hayrey, nda war mana yadda ka dira nda ay yaamarey nda ay hantumey kanj ay n'i danj war jine, nda war koy koy tanayanj gana ka sujudu i se,

⁷ gandaa woo kanj ay n'a noo war se, ay ga war, Izirayel borey kaa a ra, hugoo woo kanj ay n'a danj jere ga k'a kayandi ay maano se, ay si yee ka bag'a koyne, Izirayel ga tee yaasayhaya nda haarayhaya dumey kul game.

⁸ Hugoo woo kayriroo, boro kul kanj kaa ka bisa a jere, bora g'a guna nda kayfi ka nee: <Macin se Abadantaa na takaa woo tee gandaa woo nda hugoo woo se?>

⁹ Borey ga zaabi ka nee: <I nka banda bere Abadantaa se, ngi Koyoo kanj na baabey fattandi Misira gandaa ra, i koy hanga koy tanayanj ka sujudu i se k'i gana. Woo se Abadantaa kate i ga bonaa woo kul.>»

*Goy tanayanj kanj Sulaymaana n'i tee
(Taarikey 2to 8.1-18)*

¹⁰ Jiiri waranka (20) no Sulaymaana n'a tee hugu hinkaa cinayanoo ra: Abadantaa hugoo nda kokoyoo hugoo.

¹¹ Sedere bundoo, nda sipres bundoo, nda wura hinnaa kanj Sulaymaana ga bag'ey, Tir kokoyoo kanj ti Hiram n'i kul noo a se, Sulaymaana na Hiram noo koyra waranka (20) Galile gandaa ra.

¹² Hiram hun Tir ka kaa ka dii koyrawey kanj Sulaymaana n'i noo nga se, koyrawey mana kan a se.

¹³ A nee: «Ag'armaa, koyrawey wey no ni yadda k'i noo ya ne wala?» Hiram na no din maano danj Kabul gandaa (maanaa «ganda kanj man'ti haya»), maano woo da bara a ga hala ho.

¹⁴ Ka gar wura ton hinza nda jere no Hiram n'a sanba Sulaymaana se.

¹⁵ Borey kanj kokoyoo Sulaymaana n'i danj waazibi goy ra, ngi goyey ne: i na Abadantaa hugoo cin, i na kokoyoo hunday hugoo cin, ka Milo nongoo† hanse, ka Žerizalem cetaa cin, nda Hasor, nda Megido, nda Gezer.

¹⁶ Firawuuna kanj ti Misira kokoyoo žigi ka koy kanj Gezer koyraa ga k'a dii, nga koyraa borey kanjanj ti Kananj borey, a n'i wii, a na nuune danj koyraa ra k'a tee boosu. Woo banda ga, waatoo kanj nga ize woyoo nda Sulaymaana hiiji, a na koyraa noo nga ize woyoo se k'a tee a se gomni.

¹⁷ Sulaymaana na Gezer cin koyne, nda Bet-Horonj koyraa kanj goo ganda,

¹⁸ nda Balat, nda Tadmor kanj goo saajoo ra, Žuda gandaa ra,

¹⁹ nda nga koyrawey kul kanj ra a ga ŋaayan jisi, nda koyrawey kanj ra nga bari torkawey nda nga baryey goo. Cinari kul kanj a ga baa nga m'a tee, a n'i kul tee Žerizalem, nda Libanj, nda gandaa kul kanj goo nga hinoo cire.

²⁰ Dumijan goo gandaa ra kanjanj man'ti Izirayel ize. I man'ti kala Amor borey, nda Heti borey, nda Ferezi borey, nda Hewi borey, nda Žebus borey.

²¹ Dumey wey hayrey nka cindi gandaa ra, wey kanj Izirayel mana hin k'i halaci soŷ. Wey din no Sulaymaana n'i danj waazibi goyyan ra, i cindi woo da ra hala ho.

²² Amma Sulaymaana mana Izirayel ize kul danj tamtaray ra. A n'i tee wongu-ize, a na affooyanj tee nga goykey, a na affooyanj tee nga wongu-izey jineborey, ka affooyanj tee nga torkawey jineborey, ka affooyanj tee nga baryey jineborey.

²³ Ngi ti lakkalkey bonkoyney. Goykaw-izey kanj ga waazibi goyey tee Sulaymaana se lakkalkey hinnaa ti zangu guu nda woyguu (550), ngi no ma jamaa goyey hawgay.

* 9:5 9.5 Zamnaa 2.4. † 9:15 9.15 Milo nongoo maanaa ti i n'a too nda labu.

²⁴ Waatoo kanj Firawuuna ize woyoo kanj Sulaymaana hiiji a hun Dawda koyraa ra ka gana ka koy nga hugoo ra kanj Sulaymaana n'a cin a se, a na nongoo mo cin kanj se i ga nee Milo‡.

²⁵ Cee hinza jiiroo ra no Sulaymaana ga sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa sargari tonadogoo ga kanj a n'a cin Abadantaa se, a ga dugu mo dullandi sargari tonadogoo ga kanj goo Abadantaa jine. Takaa woo nda a na Abadantaa hugoo tee ka ben.

²⁶ Kokoyoo Sulaymaana na harihii beeriyan hanse Esiyon-Geber koyraa ra, Elat koyraa jere, Kakaarey teekoo mijoo ga, Edom gandaa ra.

²⁷ Hiram na nga tamey sanba i ma koy Sulaymaana tamey gaa ngi harihii goyoo ra, goniyan no harihii zurandiyan ra.

²⁸ I na harihiyey zurandi ka koy Ofir gandaa ra, i willi kate nda wura kanj i n'a noo kokoyoo Sulaymaana se, a ga koy too ton woy cindi hinka (12).

10

Saba kokoy woyoo kaa ka Sulaymaana foo (Taarikey 2to 9.1-21)

¹ Saba gandaa kokoy woyoo maa maapoo kanj Sulaymaana duu a Abadantaa albarkaa ra, woo se a kaa Sulaymaana do k'a sii k'a hãa ka dii nga lakkaloo.

² Kokoy woyoo kaa Žerizalem, nga nda jama beeri kanj goo a bande, nda yooyan kanj ga duguyan, nda wura boobo-boobo, nda tondi hay šendayan ga jeeje. A kaa Sulaymaana do ka haya kul kanj goo nga binoo ra har a se.

³ Haya kul kanj nda a na Sulaymaana hãa, Sulaymaana n'a kul zaabi. Nga hãayaney kul ra, affoo kul sii no kanj šendi Sulaymaana se kanj a mana nga zaaboo noo.

⁴ Saba kokoy woyoo dii Sulaymaana lakkaloo kul, kokoy hugoo kanj a n'a cin mo a dii a,

⁵ nda kokoyoo hugoo ŋaayaney, nda nga tamey gorodogey, a dii mo goykey goy takaa kanj ga ŋaayan noo borey se, nda ngi bankaarawey, nda nga hanhayey, a dii mo nga sargari kukurantey kanj ga kaandi Abadantaa hugoo ra. Waatoo kanj a dii woo kul, a kayfi, a gaaya.

⁶ Woo ga, a nee kokoyoo se: «Waatoo kanj ay goo ay gandaa ra, woo kanj ay maar'a ni goyey ga nda ni lakkaloo ga, cimi no.

⁷ Ay mana naanay a, kala agay hunday kaa ka dii a nda ay moyey. Nda cimi, woo kanj harandi ya ne ni ga si too ba jeroo. Woo kanj ay maar'a, ni lakkaloo nda ni almaanoo bisa pew.

⁸ Ni borey nda ni tamey maakaani, zama i goo ni jere waati kul ka maa ni lakkal šenney.

⁹ Albarka ma bara Abadantaa, ni Koyoo se, kanj ni kan a se, a na ni gorandi Izirayel fuulaa ra, zama a ga baa Izirayel hala abada. A na ni tee kokoy hala ma goy nda cimi nda šerretaray.»

¹⁰ Woo banda ga, Saba kokoy woyoo na Sulaymaana beerandi k'a noo wura ton hinza nda jere, nda dugu boobo-boobo, nda tondi hay šendayan. Dugoo hinnaa kanj a n'a noo Sulaymaana se boro kul mana kate nga cine koyne.

¹¹ Ka tonton, Hiram harihiyey kanj koy Ofir gandaa ra willi kate nda wura, nda santal bundu hay šenda boobo, nda tondi hay šendayan.

¹² Kanj i too kate, kokoyoo Sulaymaana na santal bundey danj beene Abadantaa hugoo ga nda kokoyoo hugoo ga, a na kurbuyan nda kuntijiyan tee donkey se. Santal bundey wey cine mana yee ka kaa, i mana yee ka diyandi hala hõ zaaroo.

‡ 9:24 9.24 Sorro 15to.

¹³ Haya kul kaŋ Saba kokoy woyoo bag'a a n'a hãa, kokoyoo Sulaymaana n'i kul noo a se, kokoyoo na kabedoonay ka gomniyaŋ tonton a se. Woo banda ga, nga nda nga tamey willi ka koy ngi gandaa ra.

*Sulaymaana almankoynitaraa
(Taarikey 2to 1.14-17; 9.13-28)*

¹⁴ Wuraa woo kaŋ Sulaymaana duu a jiiri foo ra man'ti kala wura ton waranka (20).

¹⁵ Hayaa kaŋ a ga duu a maamalakey kone, nda hayey kaŋ a ga duu ey neerekey ga, nda ganda waaney kokoyey, nda hayey kaŋ a g'i dii gandaa gofornerey ga, wey din mana kabandi woo ra.

¹⁶ Kokoyoo Sulaymaana na koray beeri zangu hinka (200) tee, affoo kul, a n'a daabu nda wura kilo iddu cine,

¹⁷ nda koray kaccu zangu hinza (300) tee, affoo kul, a n'a daabu nda wura kilo foo nda jere cine. Kokoyoo n'i dan hugoo ra kaŋ se i ga nee «Libaŋ hawsa guzubaa».

¹⁸ Kokoyoo na kokoy gorodoo beeri tee nda tarkunday hije, a n'a daabu nda wura alhakiika.

¹⁹ Žigidoo kaŋ ti tintim ize iddu goo kokoy gorodogoo ga, beeneheroo mma gunguti ka koy banda here, kabeyaŋ goo kokoy gorodogoo caraw hinka bande, ganjihayla hinka ga kay kabey jere.

²⁰ Ganjihayla woy cindi hinka (12) goo tintim idduwaa caraw hinkaa bande. Kokoy gorodogoo din cine mana bay ka teendi kokoytaray kul se.

²¹ Kokoyoo Sulaymaana haŋ potey kul man'ti kala wura. Nga hugoo kaŋ se i ga nee «Libaŋ hawsa guzubaa» naa jinawey kul mana teendi kala wura alhakiika ra. Haya kul sii i ra kaŋ teendi nda nzorfu kaaray, zama Sulaymaana waatoo ra nzorfu man'ti baffoo.

²² Kokoyoo goo nda harihii beeriyaŋ kaŋ ga naarumay kuku tee. Nga harihii zurandikey nda Hiram harihii zurandikey ga naaru cere bande teekoo boŋ. Jiiri hinza kul cee foo harihii beerey ga kate wura, nda nzorfu kaaray, nda tarkunday hije, nda fono, nda ciraw dumi henna.

²³ Kokoyoo Sulaymaana duu maa ka bisa laboo kokoyey kul, nga almaanoo nda nga lakkaloo maaganda.

²⁴ Adupna kul si baa kala nga ma dii Sulaymaana hala lakkaloo kaŋ Irkoy n'a noo a se, nga ma maa a se.

²⁵ Boro foo kul ga kate nga gomnoo k'a noo a se, jinayyaŋ kaŋ teendi nzorfu kaaray, nda wura ra, nda bankaarayyaŋ, nda wongu jinayyaŋ, nda dugu, nda bariyaŋ, nda lanbaanayaŋ. Jiiri ka kaa jiiri, takaa woo no.

²⁶ Sulaymaana na bari torkayaŋ nda barikaarukawyaŋ marga, torika zenber foo nda zangu taaci (1.400) bara a se, nda barikaarukaw zenber woy cindi hinka (12.000). A na boroyaŋ sanba koyrawey ra kaŋ ra nga torkawey goo, a na jerey jisi nga jere Žerizalem.

²⁷ Kokoyoo na nzorfu kaaray boobandi Žerizalem ni mma nee tondi. Sedere tuurey mo boobo gandaa ra, sanda takaa kaŋ nda sikomor tuurey goo hondey gandaa here ra.

²⁸ Sulaymaana baryey si hun a se kala Misira nda Silisi gandaa ra. Kokoyoo maamalakey no ma koy i day Silisi ka kate ey.

²⁹ Torkawey kaŋ ga hun Misira, affoo kul hayoo man'ti kala nzorfu kaaray tamma zangu iddu (600), bari foo hayoo man'ti kala nzorfu kaaray tamma zangu nda woyguu (150). Maamalakey ga kate bariyaŋ k'i neere Heti borey kokoyey nda Siiri borey kokoyey se.

11

Sulaymaana na banda bere Abadantaa se (Taarikey 2to 11.18—12.1)

¹ Kokoyoo Sulaymaana na dumi tanayan woy boobo bajoo zaa, k'i tonton Firawuuna ize woyoo ga. Mowab boro woyyan goo i ra, nda Amon boro woyyan, nda Edom boro woyyan, nda Sidon boro woyyan, nda Heti boro woyyan.

² Woyey wey mana hun kala ganda tanayan ra, ka gar Abadantaa nka nee Izirayel borey se: «War masi hiiji i ra, ngi mo masi hiiji war ra, nda man'ti woo, šikka sii kan i ga war biney bere, war ma ngi koyey gana.»* Amma woo kul, kokoyoo Sulaymaana koy bag'ey ka denji i ga.

³ A goo nda woy zangu iyee (700) kan ti kokoy ize woyyan nda woy zangu hinza (300) kan ti wahayyan. Nga woyey na binoo bere.

⁴ Waatoo kan Sulaymaana kaa ka žen, nga woyey na binoo bere k'a ka koy koy tanayan bande. Woo ga, binoo mana yee ka hanga Abadantaa, nga Koyoo hinne, sanda takaa kan nda nga baaba Dawda hanga Irkoy nda nga binoo kul.

⁵ Sulaymaana na Sidon borey koy woyoo kan ti Astarte gana, a na Amon borey koy harramantaa kan ti Milkom mo gana.

⁶ A na goy futu tee Abadantaa jine. A mana Abadantaa gana nda fondaa, sanda takaa kan nga baaba Dawda n'a tee.

⁷ Tondi hondoo kan ga Žerizalem waynahunay here tenje, kokoyoo koy tooru ganadoo cin no din Kemoš se kan ti Mowab borey koy harramantaa, a na affoo mo cin Molok se kan ti Amon borey koy harramantaa.

⁸ A cindi takaa din da a ga tooru ganadoo cin nga woyey kul se kanyan ti dumi tanayan hala i ma duguyan nda sargari kaa ngi koyey se.

⁹ Abadantaa futu Sulaymaana ga, zama a na nga binoo bere ka mooru Abadantaa kan ti Izirayel Koyoo kan bangay a se cee hinka

¹⁰ ka šelan a se haya ga kan ti a masi hanga koy tanayan. Amma woo kan Abadantaa n'a har, Sulaymaana man'a tee.

¹¹ Woo ga, Abadantaa nee Sulaymaana se: «Zama n'na woo tee ka amaanaa kan ay n'a dan agay nda ni game nan, hantumey kan ay n'i noo ma ne, man'i dii, šikka sii ay ga kokoytaraa taa ni kone k'a noo ni tam foo se.

¹² Amma ni baaba Dawda maaganda se ay s'a tee ni hunaroo ga. Ni iz'aru kone ay g'a taa.

¹³ Ay si kokoytaraa kul taa, ay ga ni iz'aru nan fuulaa ra Izirayel alkabiila foo bon, ay tamoo Dawda maaganda nda Žerizalem maaganda kan ti koyraa kan ay n'a suuba.»

Sulaymaana nkuway hinkaa

¹⁴ Abadantaa na nkuway tunandi Sulaymaana se, bora man'ti kala Edom boro kan ti Hadad. Edom kokoyoo hugoo boro no.

¹⁵ Zamanoo kan kokoyoo Dawda ga Edom borey tangam, Dawda wongu-izey jineboraa kan ti Žowab, kan a ga koy Izirayel borey wongu-ize bukawey sutura, a na Edom arey kul wii.

¹⁶ Zamanoo din da ra, Žowab nda Izirayel wongu-izey kul cindi Edom hala handu iddu, a na Edom arey kul halaci.

¹⁷ Waatoo din Hadad zuru ka koy Misira, nga nda Edom boroyan kanyan ti nga baaba goykawyan. Waatoo woo, Hadad man'ti kala zanka arusooga.

* 11:2 11.2 Fattaroo 34.15-16; Alhukumoo 7.3-4.

18 Hadad nda borey kaŋ goo a bande hun Majan gandaa ra ka koy Paraŋ saajoo ra. I na Paraŋ aruyan kar ngi ga ka koy Misira kokoyoo Firawuuna do. Firawuuna n'i noo hugoo foo, a n'i ŋandi, a n'i noo labu farru.

19 Hadad hanse ka duu alhormo Firawuuna do hala nongu kaŋ ra Firawuuna na nga wandoo Tapenes kaŋ ti kokoy woy woymaa hiijandi a se.

20 Tapenes woymaa duu iz'aru Hadad se, a na maapoo daŋ Genubat. Tapenes na zankaa kaa waa Firawuuna hugoo ra, takaa din nda Genubat cindi Firawuuna hugoo ra, nga nda Firawuuna iz'arey.

21 Waatoo kaŋ Hadad goo Misira, a maa kaŋ Dawda koy nga hayragey gar alaaharaa, nga wongu-izey jineboraa kaŋ ti Žowab mo buu. Woo ga, Hadad nee Firawuuna se: «Naŋ ya koy ay gandaa ra.»

22 Firawuuna nee a se: «Macin no ma ni kuma ay do kaŋ se n'ga nee kaŋ n'ga koy ni gandaa ra?» Hadad nee a se: «Baffoo, amma woo kul, naŋ ya koy.»

23 Irkoy yee ka nkuway foo tunandi Sulaymaana se. Bora man'ti kala Elyada iz'aroo Rezoŋ kaŋ zuru ka hun nga koyoo Hadadezer do kaŋ ti Soba kokoyoo.

24 Zamanoo kaŋ kokoyoo Dawda na Hadadezer borey halaci, waatoo din no Rezoŋ na boroyan tonton nga ga ka tee ngi jineboraa. Rezoŋ nda nga borey koy Damas koyraa ra ka goro no din ka goro no din ka laama.

25 Rezoŋ tee Izirayel se nkuway Sulaymaana laamaa waatoo kul ra, ka tonton Hadad goy futaa ga. Rezoŋ konna Izirayel, a tee Siiri gandaa kokoyoo.

Žeroboham tureyanoo
(*Taarikey 2to 9.29-31*)

26 Nebat, Efrayim boro kaŋ ga hun Sereda, iz'aroo Žeroboham mo tun kokoyoo Sulaymaana se. A man'ti kala Sulaymaana tam. Baaboo buu ka paŋoo naŋ, paŋoo maapoo ti Seruwa.

27 Addaliloo ne kaŋ se a tun Sulaymaana se: waatoo woo a gar Sulaymaana goo ma nongoo kaŋ se i ga nee Milo† cin ka nga baaba Dawda koyraa cetaa folgoo daabu.

28 Žeroboham man'ti kala aru kaŋ ga gaabi a ga albarka. Sulaymaana dii arusoogaa woo goyoo, a n'a tee jineboro Isufi borey se kaŋ goo waazibi goy ra.

29 Han foo Žeroboham fatta Žerizalem ka koy sawa nda Irkoy annabi foo kaŋ maapoo ti Ahiya kaŋ si hun kala Silo. Bankaaray taji goo jindoo ra. Aru hinkaa woo hinne na cere kubay hawsaa ra.

30 Bankaaray tajoo kaŋ goo Ahiya jindoo ra, Ahiya n'a dii k'a dunbu-dunbu k'a tee dunbu woy cindi hinka (12).

31 A nee Žeroboham se: «Dunbu woy (10) zaa, zama hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: «Nga ne, ay ga kokoytaraa taa Sulaymaana kone ka ni gorandi kokoytaraa ra Izirayel alkabiila woy (10) boŋ.

32 Amma alkabiila foo ga cindi a kone ay tamoo Dawda maaganda, nda Žerizalem maaganda, koyraa kaŋ ay n'a suuba Izirayel alkabiilawey koyrawey kul ra.

33 Ay ga woo tee, zama i nk'ay fur ka koy sujudu Sidon borey koy woyoo jine kaŋ ti Astarte, nda Mowab borey koyoo kaŋ ti Kemoš, nda Amon borey koyoo kaŋ ti Milkom, i mana yadda ka dira ay fondawey ra ka haya tee kaŋ ga šerre ay jine k'ay hantumey nda ay ašariyawey dii sanda takaa kaŋ Dawda, Sulaymaana baaba n'a tee.

34 Amma ay si kokoytaraa kul taa Sulaymaana kone, ay g'a naŋ boŋkoynitaraa ra hala nga buuyan ga. Ay si woo tee kala ay tamoo Dawda maaganda kaŋ ay n'a suuba, zama nga, a n'ay yaamarey nda ay hantumey dii.

35 Ay ga kokoytaraa taa Sulaymaana iz'aroo kone k'a noo ma ne, maanaa n'ga duu alkabiila woy (10) ka tee i se kokoy.

† 11:27 11.27 Zamnaa 9.15.

³⁶ Ay ga alkabiila foo noo Sulaymaana iz'aroo se a ma tee a se kokoy hala ya nan ay tamoo Dawda hayroo boro ma cindi kokoytaraa ra waati kul ay jine Žerizalem, koyraa kan ay n'a suuba k'ay maapoo dan a ga.

³⁷ Ay ga ni zaa ka ni gorandi kokoytaraa ra Izirayel bon, haya kul kan kan ma ne m'a laama.

³⁸ Šenney kan ay g'i har ma ne, nda ni yadda ka hanajer i kul se, ka yadda k'ay fondaa gana, ka haya tee kan ga šerre ay jine, k'ay hantumey nda ay yaamarey dii sanda takaa kan ay tamoo Dawda n'a tee, woo ra ay ga cindi ni bande ka ni hugoo borey cindandi kokoytaraa ra waati kul, sanda takaa kan ay n'a tee Dawda se. Ay ga Izirayel noo ma ne.

³⁹ Ay ga Dawda banda-ka-zunboo kaynandi, amma man'ti hala abada.> »

⁴⁰ Woo banda ga, Sulaymaana ga ceci ka Žeroboham wii. Žeroboham tun ka zuru ka koy Misira, Šiřak do kan ti Misira kokoyoo. A cindi Misira hala Sulaymaana buuroo ga.

⁴¹ Sulaymaana teegoyey cindey, hayey kul kan a n'i tee, nda nga lakkalkoynitaraa, i kul hantumandi Sulaymaana teegoyey citaaboo ra.

⁴² Waatoo kan Sulaymaana n'a tee a ga goro Žerizalem kokoytaraa ra Izirayel gandaa kul bon man'ti kala jiiri woytaaci (40).

⁴³ Woo banda ga, Sulaymaana koy nga hayragey gar alaaharaa. I n'a sutura nga baaba Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Roboham huru dogoo ra kokoytaraa ra.

12

Roboham mana hanajer Izirayel jamaa se (Taarikey 2to 10.1-15)

¹ Roboham koy Šekem, zama Izirayel kul nka koy Šekem ka Roboham tee kokoy.

² Waatoo kan Nebat iz'aroo Žeroboham maa šennoo, a gar a goo Misira, zama a nka zuru kokoyoo Sulaymaana se ka koy tugu no din. Žeroboham cindi Misira.*

³ I koy a cee a ma kaa. Žeroboham nda Izirayel jamaa kul marga ka koy šelan Roboham se ka nee:

⁴ «Ni baaba hanse ka jeraw fur ir bon. Ni, kaa ir se gaabi goyoo woo ra nda jeraw beeroo woo ra kan ra ni baaba n'ir dan, woo ra ir ga alhaadimay ma ne.»

⁵ Roboham nee i se: «Wa koy jina, ne nda jirbi hinza war ma willi kate ay do.» Borey tun ka koy.

⁶ Boro beerey kan ti gandaa jineborey waatoo kan Roboham baaba Sulaymaana ga huna, kokoyoo Roboham n'i haa ka nee: «Macin ti hoyraa kan war g'a noo ya ne kan nda ay ga jamaa woo zaabi?»

⁷ I šelan a se ka nee: «Hõ, nda ni yadda ka goy jamaa woo se k'i zaabi nda šenni henna, ngi mo ga goy ma ne waati kul.»

⁸ Amma Roboham wanji boro beerey hoyraa ga kan i n'a noo a se. Arusoogey kan ti nga alwaddey, wey kan goo a jere, a n'i haa.

⁹ A nee i se: «Macin ti war hoyraa? Macin nda ir ga hima ka borey wey zaabi? I nee kan jeraw beeroo kan ay baaba n'a dan ngi ga, ya kaa a ra.»

¹⁰ Arusoogey kan ti nga alwaddey šelan Roboham se ka nee: «Borey wey kan ga nee ma ne: <Ni baaba na jeraw beeri fur ir bon, ni, ma kaa a ra>, koy nee i se: <Ay kabe-ize koddaa bisa ay baaba centoo wargayan.»

¹¹ Ay baaba na jeraw beeri dan war ga, agay, ay ga tonton jeraa ga. Ay baaba na war gooji nda barzuyan, agay, ay ga war gooji nda dontonyan.»

* 12:2 12.2 «Žeroboham cindi Misira», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Žeroboham willi ka hun Misira», Taarikey 2to 10.2.

¹² Jirbi hinzantoo hane Žeroboham nda Izirayel jamaa kul koy Roboham do, sanda takaa kaŋ nda kokoyoo n'a har, a nka nee: «Jirbi hinza banda ga, war ma willi kate ay do.»

¹³ Hoyraa kaŋ boro beerey n'a noo a se, a wanji a ga. A na borey zaabi nda šenni šendayan.

¹⁴ Hoyraa kaŋ arusoogey n'a noo a se, nga no a n'a har jamaa se ka nee: «Jeraw beeroo kaŋ ay baaba n'a daŋ war ga, agay, ay ga tonton war se a ga, ay baaba na war gooji nda barzuyan, agay, ay ga war gooji nda dontonyan.»

¹⁵ Woo ga, a mana haŋajer jamaa se, nda cimi, woo kul mana hun kala Abadantaa do, hala šennoo kaŋ Abadantaa n'a har nda Silo bora Ahiya mijoo k'a ka too Nebat iz'aroo Žeroboham do ma tabati.

*Izirayel kokoytaraa zamna
(Taarikey 2to 10.16—11.4)*

¹⁶ Waatoo kaŋ Izirayel kul dii kaŋ kokoyoo mana haŋajer ngi se, i nee kokoyoo se: «Macin baa bara ir se Dawda do? Tubuhaya sii ir se Yišay iz'aroo do.

Izirayel borey, ir ma koy ir do,

ni, Dawda hayroo, ni hunday ma lakkal daŋ ni hugoo se.»

A tee takaa din da, Izirayel borey koy ngi do.

¹⁷ Haya kaŋ ti Izirayel borey kaŋ goo Žuda koyrawey ra, Roboham n'i laama.

¹⁸ Kokoyoo Roboham na Adoram kaŋ ti waazibi goyey jineboraa donto. Amma Izirayel kul n'a warra nda tondi, a buu. Kokoyoo Roboham cahā ka žigi bari torika boŋ ka zuru ka koy Žerizalem.

¹⁹ Takaa woo nda Izirayel ture Dawda hugoo ga hala hō.

²⁰ Waatoo kaŋ Izirayel kul maa kaŋ Žeroboham willi kate, i donto ka alžamaa cee k'i marga ngi m'a gorandi fuulaa ra Izirayel kul boŋ. Žuda alkabiilaa hinne no ka cindi Dawda hugoo borey bande.

²¹ Waatoo kaŋ Roboham too Žerizalem, a na Žuda hugoo borey kul nda Benžamen alkabiilaa marga. A na wongaari boro zenber zangu nda zenber woy yaaha (180.000) zaa i ra hala i ma koy Izirayel hugoo borey wongu ka gandaa kul daŋ Sulaymaana iz'aroo Roboham kokoytaraa cire.

²² Amma Irkoy na šenni har Irkoy bora Šemaya se ka nee:

²³ «Nee Sulaymaana iz'aroo Roboham se kaŋ ti Žuda kokoyoo, nda Žuda hugoo kul, nda Benžamen borey se, nda jamaa cindoo se:

²⁴ «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: "War masi žigi ka koy war armey Izirayel borey wongu de! Wa willi, war affoo kul ma koy nga hugoo do, zama hayaa woo mana hun kala agay hunday do."» » Aywa, i na haŋajer Abadantaa se, i willi ka koy ngi do sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har.

²⁵ Žeroboham na ceteyan cin Šekem koyraa se kaŋ goo Efrayim tondi hondey ra ka goro a ra. Woo banda ga, a tun no din ka koy ceteyan cin Penuwel koyraa se.

Žeroboham zunuboo

²⁶ Žeroboham nee nga binoo ra: «Sohō kokoytaraa mma yee Dawda hugoo borey se,

²⁷ zama nda jamaa woo žigi ka koy Žerizalem ka sargari kaa Abadantaa hugoo ra, ngi biney ga bere ka hanga ngi koyoo Roboham kaŋ ti Žuda kokoyoo. Nda a tee takaa woo, i g'ay wii ka willi Žuda kokoyoo Roboham bande.»

²⁸ Kokoyoo na hoyray ceeci. Woo banda ga, a na yagaw hinka tee nda wura, a nee jamaa se: «War hanse ka koy Žerizalem. War koyey ne ti woo! Ngi ka war žigandi ka hun Misira gandaa ra.»

²⁹ A na yagaw foo daŋ Betel koyraa ra, a na affaa daŋ Dan koyraa ra.

³⁰ Woo tee addalil ka jamaa daŋ zunubu ra, zama borey koy hala Dan ka yagaa din gana.

³¹ Žeroboham na huguyaŋ cin tooru ganadogey ra ngi koyey se, a na boroyaŋ zaa jamaa ra k'i tee sargari juwalkawyaŋ, ka gar i man'ti Lewi ize.

³² Žeroboham na jingar zaari kayandi kaŋ ti handu yaahantoo jirbi woy cindi guwantoo (15to), a ga hima nda jingaroo kaŋ ga tee Žuda gandaa ra, nga hunday ga sargari kaa sargari tonadogoo ga. Woo no a n'a tee Betel. A na sargari kaa yagawey se kaŋ a n'i tee. Betel ra, a na sargari juwalkawyaŋ gorandi kaŋ ma sargari kaa tooru ganadogey ra toorey se kaŋ a n'i tee.

³³ Handu yaahantoo, jirbi woy cindi guwantoo (15to), a žigi ka koy sargari tonadogoo do kaŋ a n'a cin Betel, nga hunday ka handoo woo kayandi. A na hanoo din tee jingar Izirayel borey se, hanoo din, nga hunday no ma koy dugu sargarey kaa sargari tonadogoo boŋ.

13

Irkoy boro foo koy Betel

¹ Abadantaa na Irkoy boro foo donto ka hun Žuda gandaa ra ka kaa Betel koyraa ra. Waatoo kaŋ dontokaa too Betel, a gar Žeroboham goo ma kay a ga dugu diinandi sargari tonadogoo ga.

² Irkoy bora kaati sargari tonadogoo ga nda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har a se, a nee: «Sargari tonadogoo, sargari tonadogoo, hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: <Iz'aru ga kaa ka hayandi Dawda hugoo ra, maano ti Žoziyas. Sargari juwalkey kaŋ ga dugu sargarey kaa tooru ganadogoo woo ra, han foo Žoziyas ga sargari juwalkey hunday kaa sargari sargari tonadogoo boŋ. Woo banda ga, i ga adamize birey ton a ga.> »

³ Zaari follokaa din ra, Irkoy bora na tammaasa foo cebe, a nee: «Tammaasaa kaŋ ga cebe kaŋ šennoo woo mana hun kala Abadantaa do, nga ne ti woo: sargari tonadogoo woo ga waaru ka boosoo doori ganda.»

⁴ Waatoo kaŋ kokoyoo maa šennoo kaŋ Irkoy bora kaati k'a har Betel sargari tonadogoo ga, a na nga kaboo šerre sargari tonadogoo ga ka nee: «Wa aroo woo dii.» Amma Žeroboham kaboo kaŋ a n'a šerre Irkoy bora ga cindi takaa din da, a mana hin k'a zumandi koyne.

⁵ Sargari tonadogoo waaru, boosoo kaŋ goo a ra mun ganda. Tammaasaa kaŋ Irkoy bora n'a har tee ka sawa nda šennoo kaŋ Abadantaa n'a har.

⁶ Kaŋ woo tee, kokoyoo nee Irkoy bora se: «Ay ga wiri ni ga, Abadantaa, ni Koyoo ŋaaray ya ne hala ya hin k'ay kaboo zumandi.» Irkoy bora na Irkoy ŋaaray, kokoyoo hin ka nga kaboo zumandi, kaboo yee nga taka žeenaa ga.

⁷ Kokoyoo nee Irkoy bora se: «Kaa ay hugoo ra ka ŋaa, nga banda ga, ay ga gomni tee ma ne.»

⁸ Amma Irkoy bora nee kokoyoo se: «Ba nda n'n'ay noo ni hugoo jere faa, ay si koy ni do. Ay si haya kul ŋaa, ay si haya kul haŋ ne ra,

⁹ zama Abadantaa nka šelaŋ k'ay yaamar ka nee: <Masi haya kul ŋaa, masi haya kul haŋ, ni williroo ga, masi yee nda fondaa kaŋ nda n'kaa.> »

¹⁰ Irkoy bora willi nda fondo tana, a mana yee nda fondaa kaŋ nda a kaa Betel.

Irkoy bora a mana hanjajer Abadantaa se

¹¹ Aywa alwaatoo din, annabi aru žeena foo goo Betel koyraa ra. Irkoy bora a, hayaa kaŋ a kaa k'a tee hanoo din Betel, nda šenney kul kaŋ a n'i har kokoyoo se, annabi aru žeenaa iz'arey kaa k'i kul deede ngi baaba se.

¹² Ngi baaba nee i se: «Fondo foo nda a koy?» Annabi aru žeenaa iz'arey na fondaa cebe ngi baaba se kaŋ nda Irkoy bora a kaŋ hun Žuda koy.

¹³ A nee nga iz'arey se: «W'ay farkaa soolu ya ne.» I na farkaa soolu a se, a kaaru a ga.

¹⁴ A na Irkoy bora a gaarandi, a n'a gar a ga goro tuuriŋaa beeri foo cire. A nee a se: «Ni ti Irkoy bora a kaŋ hun Žuda?» Irkoy bora a nee a se: «Agay no.»

¹⁵ Annabi aru žeenaa nee a se: «Ir ma koy hugey do ma ŋaa.»

¹⁶ Irkoy bora a nee: «Ay si hin ka willi ni bande ka koy ni do. Ay si haya kul ŋaa wala ka hari haŋ ni bande nongoo woo ra,

¹⁷ zama ay duu šenni ka hun Abadantaa do kaŋ nee: «N'si hima ka ŋaa wala ka hari haŋ nongoo din ra, fondaa kaŋ nda ni koy, n'si hima ka willi nda a.»»

¹⁸ Aru žeenaa nee a se: «Agay hunday man'ti kala annabi sanda ni. Almalayka ka Abadantaa šennoo ka too ay do ka nee ya ne: «Koy aroo do k'a ka willi ni do a ma ŋaayan ŋaa, a ma hari haŋ.» » Nda cimi, aru žeenaa nka taari a se.

¹⁹ Kaŋ Irkoy bora a maa woo, a willi a bande ka ŋaa ka haŋ.

Abadantaa na Irkoy bora a zukandi

²⁰ I goo ma goro ka ŋaa kaŋ Abadantaa na šenni har annaboo se kaŋ na Irkoy bora a ka willi kate.

²¹ A kaati ka nee Irkoy bora a se kaŋ hun Žuda: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee kaŋ mana yadda Irkoy šennoo ga, Abadantaa, ni Koyoo, šennoo kaŋ a n'a har ma ne, man'a dii.

²² Ni willi ka kaa ka ŋaayan ŋaa ka hari haŋ nongoo kaŋ ra Irkoy nee ma ne kaŋ masi ŋaa a ra, masi hari haŋ a ra. Woo se ni bukaa si huru ni baabey saaraa ra.»

²³ Waatoo kaŋ Irkoy bora a ŋaa, a na hari haŋ ka ben, a na annaboo kaŋ n'a willandi farkaa hanse a se.

²⁴ Kaŋ Irkoy bora a goo ma koy, a kubay nda ganjihayla fondaa ra, ganjihaylaa n'a wii. Bukaa cindi a ga daaru fondaa ra. Farkaa ga kay jeroo ga no din, ganjihaylaa mo ga kay bukaa jeroo ga.

²⁵ Bisakawyan dii bukaa kaŋ ga daara fondaa ra, ganjihaylaa ga kay a jere. I koy šennoo har koyraa ra kaŋ ra annabi aru žeenaa goo.

²⁶ Annaboo kaŋ na Irkoy bora a ka willi k'a kaa nga fondaa ra, waatoo kaŋ a maa woo, a nee: «Irkoy bora a no kaŋ mana hanjajer Abadantaa se. Abadantaa k'a noo ganjihaylaa se, ganjihaylaa na birey kayri k'a wii sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har a se.»

²⁷ Woo banda ga, a nee nga iz'arey se kaŋ i ma nga farkaa soolu nga se, i n'a soolu a se.

²⁸ A koy, a dii Irkoy bora a bukaa fondaa ra, farkaa nda ganjihaylaa ga kay bukaa jere. Ganjihaylaa mana bukaa ŋaa, a mana farkaa wii.

²⁹ Annabi aru žeenaa na Irkoy bora a bukaa zaa k'a fur nga farkaa ga k'a ka willi koyraa ra. A n'a hēe k'a sutura.

³⁰ Saaraa kaŋ a n'a soolu nga bon se, nga ra a na bukaa dan. Borey na nga buuroo hēe ka nee: «He ag'armaa!»

³¹ Suturayanoo banda ga, aru žeenaa nee nga iz'arey se: «Nda ay buu, w'ay sutura saaraa kaŋ ra Irkoy bora a goo, ay birey ma bara nga birey jere.

³² Zama šennoo kaŋ nda Abadantaa n'a donto a ma har Betel koyraa sargari tonadogoo nda Samari koyrawey tooru ganadogey hugey se, šikka sii a ra kaŋ a ga tabati.»

Žeroboham mana ifutu naŋ

³³ Hayey wey banda ga, Žeroboham mana yee nga teegoy futaa se banda. Alkabiila kul kaŋ no, a na boroyaŋ tee tooru ganadogey sargari juwalkey. Boro kul kaŋ ga baa nga ma tee sargari juwalkaw, a g'a gorandi sargari juwalyan goyoo ra tooru ganadogey ra.

³⁴ Woo tee Žeroboham hugoo borey zunuboo. Woo ka tee sabaabu nga hugoo borey halaci ka dere pew laboo ga.

14

Annabi Ahiya na Žeroboham iz'aroo buuroo har

¹ Alwaatoo woo ra, Žeroboham iz'aroo Ahiya wirci.

² Žeroboham nee nga wandoo se: «Ay g'a wiri ni ga, tun ni boŋ ga, ma ni boŋ bere taka kaŋ ra boro masi bay wala agay Žeroboham wandoo ti ni. Ma koy Silo koyraa ra, annaboo kaŋ ti Ahiya goo no din, nga no ka nee kaŋ ay ga tee gandaa woo se kokoy.

³ Ma takula woy (10), nda gatoyaŋ, nda yuu kulba foo ka koy ni bande. Nda n'too a do, hayaa kaŋ ti zankaa alhabaroo, a g'a har ma ne.»

⁴ Hayaa kaŋ Žeroboham n'a har, wandoo n'a tee. A tun ka koy Ahiya hugoo do, Silo koyraa ra. Ahiya hanse ka žen, moyey mma bakam, a si hin ka dii koyne.

⁵ Amma Abadantaa nee Ahiya se: «Guna, Žeroboham wandoo ne ma kaa ni do ka ni hãa nga iz'aroo misoo ra, zama iz'aroo nka sii nda baani. Nda a too ni do, ma woo nda woo har a se. Nda a kaa, a mma nga boŋ bere ka nga boŋ tee boro tana.»

⁶ Waatoo kaŋ Ahiya maa woyoo cewey jindoo kaŋ too hugoo mijoo ga, a nee: «Žeroboham wandoo, huru. Macin se n'ga ni boŋ bere ka ni tee boro tana? Ay dontandi ni do nda šenni šenda.

⁷ Koy nee Žeroboham se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har: "Ay na ni jer jamaa game, ay na ni tee boŋkoyni ay jamaa Izirayel se.

⁸ Ay na kokoytaraa taa Dawda hugoo kone k'a noo ma ne. Amma mana tee sanda ay tamoo Dawda kaŋ n'ay yaamarey dii, ka hanga agay nda nga binoo kul, ka haya hinne tee kaŋ ga šerre ay jine.

⁹ N'na goy futu tee ka bisa borey kul kaŋ bisa ni jine. N'koy, n'na koy tanayaŋ tee ni boŋ se. N'na guuru mennandi k'a tee tooruyaŋ k'i gana, n'n'ay binoo tunandi. N'n'ay warra ni banda ga.

¹⁰ Woo maaganda se, ay ga kate Žeroboham hugoo ga bone ka Žeroboham aru borey kul halaci, baŋŋa nda borcin Izirayel ra. Ay ga Žeroboham hugoo haabu sanda takaa kaŋ nda boro ga žiibi haabu hala a ma ben pat.

¹¹ Žeroboham hugoo boro kaŋ buu koyraa ra, hanšey g'a ŋaa. Boro kaŋ buu ganjoo ra, cirawey g'a ŋaa. Woo ti hayaa kaŋ Abadantaa n'a har."» »

¹² Ahiya nee woyoo se: «Aywa, ni, koy ni hugoo do. Za ni cewoo huru koyraa ra, ni izoo ga buu.

¹³ Izirayel kul ga ni izoo hãe, i g'a sutura. Žeroboham borey ra, nga hinne no ma huru saaray ra, zama Žeroboham hugoo borey ra, nga hinne ra Abadantaa, Izirayel Koyoo dii haya henna.

14 Woo banda ga, Abadantaa ga kokoy foo tunandi nga boŋ se k'a gorandi Izirayel boŋ kaŋ ga Žeroboham hugoo tuusu. Hanoo ne ma kaa. Macin no ay ga nee? A kaa ka ben!

15 Abadantaa ga Izirayel kar hala a ma tee sanda kakaaru kaŋ ga zinji-zinji haroo ra. A ga Izirayel kaa labu hennaa ga kaŋ a n'a noo ngi baabey se, a g'i say-say ka koy isaa* se banda, zama i nka bunduyan sinji ngi boŋ se k'i tee tooru woy-boro kaŋ se i ga nee Ašera ka Abadantaa futandi.

16 A ga Izirayel fur zunubey kaŋ Žeroboham n'i tee, de a na Izirayel kaŋandi i ra maaganda se.»

17 Žeroboham wandoo tun ka koy. A willi Tirsa. A mma too hugoo jindoo ga kaŋ zankaa buu.

18 Izirayel kul n'a sutura, i n'a hēe sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har nda nga tamoo, annabi Ahiya.

19 Žeroboham teegoyey cindēy, takaa kaŋ nda a na wongey tee, nda takaa kaŋ nga kokoytarāa tiya, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

20 Jiiri waranka cindi hinka (22) no Žeroboham n'a tee kokoytarāa ra. Woo banda ga, a koy nga hayragey gar alaaharaa. Nga iz'aroo Nadab tee kokoy dogoo ra.

*Waatoŋ kaŋ Roboham ga Žuda laama
(Taarikey 2to 12.1-16)*

21 Sulaymaana iz'aroo Roboham goro kokoytarāa ra Žuda gandaa ra waatoŋ kaŋ a goo nda jiiri woytaaci cindi foo (41). Jiiri woy cindi iyēe (17) no a n'a tee kokoytarāa ra a ga goro Žerizalem koyraa ra, koyraa kaŋ Abadantaa n'a suuba Izirayel alkabiilawey koyrawey kul ra ka nga maapoo dan a ga. Roboham jaa man'ti kala Amon boro, maapoo ti Naama.

22 Žuda borey na goy futu tee Abadantaa jine. I na zunubu tee ka bisa wey kaŋ ngi baabey n'i tee ka Abadantaa canseroo tunandi.

23 Ngi mo na tooru ganadooyan cin, ka tondi kayandi, i na bunduyan sinji tooru woyoo Ašera maapoo ga hondu beerey kul ga nda tuuri firzi kul cire.

24 Ba arey kaŋ cindi ka zinaa tee tooru hugey ra goo gandaa ra. Dumey kaŋ Abadantaa n'i gaaray Izirayel borey jine, ngi almuhaley kul no i cindi k'i denden.

25 Roboham laamaa jiiri igguwantoo, Misira kokoyoo Šišak na Žerizalem tangam.

26 A na Abadantaa hugoo almaanoŋ nda kokoyoo hugoo almaanoŋ zaa. A na hayaa kul zaa. Korawey kaŋ Sulaymaana n'i tee nda wura, a n'i kul zaa.

27 Kokoyoo Roboham na alhan korayan tee dogey ra k'i talfi lakkalkey jineborey ga kaŋ ga kokoyoo hugoo mijoo lakkal.

28 Waati kul kaŋ kokoyoo koy huru Abadantaa hugoo ra, nga lakkalkey ga koy nda ngi bande korawey, woo banda ga, i g'i ka willi lakkalkey hugoo do.

29 Roboham teegoyey cindēy, hayey kul kaŋ a n'i tee, i kul mana hantumandi kala Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra.

30 Waati kul wongu goo Roboham nda Žeroboham game.

31 Woo banda ga, Roboham koy nga hayragey gar alaaharaa. I n'a sutura nga baabey jere Dawda koyraa ra. Nanoo maapoo ti Naama, Amon boro no. Roboham iz'aroo Abiyam tee kokoy dogoo ra.

15

*Waatoŋ kaŋ Abiyam ga Žuda laama
(Taarikey 2to 13.1-3, 22-23)*

* 14:15 14.15 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat.

¹ Nebat iz'aroo kaŋ ti Kokoyoo Žeroboham, laamaa jiiri woy cindi yaahantoo (18to) ra Abiyam tee kokoy Žuda gandaa se.

² A laama jiiri hinza Žerizalem ra. Naŋoo maapoo ti Maaka, Abišalom ize woy no.

³ Zunubey kul kaŋ baaboo n'i tee za a mana kaa, nga da n'i kul cine tee. A mana hanga Abadantaa, nga Koyoo nda nga binoo kul sanda takaa kaŋ nda nga baaba Dawda hanga Irkoy nda nga binoo kul.

⁴ Amma Dawda maaganda, Abadantaa, nga Koyoo ga naŋ Dawda iz'aru ma cindi dumaa ga kokoytaraa ra Žerizalem ra ka naŋ Žerizalem ma duu albarka.

⁵ Zama Dawda nka haya tee kaŋ ga šerre Abadantaa jine. Hayaa kul kaŋ Abadantaa n'a yaamar nda a, a man'i hoo nga hunaroo kul ra, nda man'ti Heti bora Uri hayaa kaŋ tee.

⁶ Roboham aloomuroo kul ra, wongu goo nga nda Žeroboham game.

⁷ Abiyam teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i kul mana hantumandi kala Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. Wongu goo Abiyam nda Žeroboham game.

⁸ Abiyam koy nga hayragey gar alaaharaa, i n'a sutura Dawda koyraa ra, nga iz'aroo Asa tee kokoy dogoo ra.

*Waatoo kaŋ Asa ga Žuda laama
(Taarikey 2to 14.1-2; 15.16-19; 16.1-6, 11-14)*

⁹ Izirayel kokoyoo Žeroboham laamaa jiiri warankantoo (20to) ra Asa tee kokoy Žuda ra.

¹⁰ A laama jiiri woytaaci cindi foo (41) Žerizalem ra. Kaaga woyoo maapoo ti Maaka, Abišalom ize woy no.

¹¹ Haya kaŋ ga šerre no Asa n'a tee Abadantaa jine, sanda nga baaba Dawda takaa.

¹² Arey kaŋ ga zinaa tee tooru hugey ra, a n'i kul gaaray k'i kaa gandaa ra. Toorey kul kaŋ nga hayragey n'i tee, a n'i kaa no din.

¹³ A na nga naa Maaka kaa kokoy wandetaraa ra, zama a nka haya harramante kaŋ ti tooru tee k'a daŋ tooru woyoo Ašera maapoo ga. Asa na nga haya harramantaa kayri, a koy a ton Sederon gooroo ra.

¹⁴ Amma woo kul, a mana tooru ganadogey kayri, ba kaŋ Asa ga Abadantaa gana nda nga binoo kul nga hunaroo ra.

¹⁵ A kate nda Abadantaa hugoo ra nga baaba jinay henanantey, nda nga hunday jinay henanantey kaŋyaŋ ti nzorfu kaaray, nda wura, nda jinay tanayaŋ.

¹⁶ Wongu goo Asa nda Izirayel kokoyoo Bayeša game ngi hunaroo kul ra.

¹⁷ Izirayel kokoyoo Bayeša koy Žuda gandaa tangam. A na ceteyaŋ cin Rama se hala boro masi duu ka huru ka fatta Žuda kokoyoo Asa do.

¹⁸ Nzorfu kaaraa kul nda wuragoo kul kaŋ cindi Abadantaa alman jisidogoo ra nda almaanoo kaŋ goo kokoyoo alman jisidogoo ra, a n'i kul zaa k'i talfi nga tamey ga, a n'i sanba Siiri kokoyoo Ben-Hadad se, woo kaŋ baaba maapoo ti Tabrimon, Tabrimon baaba ti Heziyon. Ben-Hadad si goro kala Damas koyraa ra. Asa nee Ben-Hadad se:

¹⁹ «Amaana ma huru agay nda ni game sanda takaa kaŋ nda a goo ay baaba nda ni baaba game. Guna, ay ga nzorfu kaaray nda wura sanba ma ne sanda gomni. Woo ga, ma koy amaanaa hasara kaŋ goo ni nda Izirayel kokoyoo Bayeša game, woo ra, a ga mooru ay ga.»

²⁰ Ben-Hadad yadda kokoyoo Asa šennoo. A na nga wongu-izey jineborey sanba i ma koy Izirayel koyrawey tangam. I na Iyon koyraa, nda Dan koyraa, nda Abel-Bet-Maaka koyraa, nda Kineret laamaa kul, nda Neftali gandaa kul kar.

²¹ Waatoo kaŋ Bayeša maar'a, a fay nda ka Rama koyraa cetewey cin, a koy goro Tirsa koyraa ra.

²² Woo ga, kokoyoo Asa na Žuda borey kul cee, boro sii no kaŋ a man'a cee, tondey kaŋ nda Bayeša ga Rama cin, nda bundey, a daŋ kaŋ borey ma koy i zaa kate. Kokoyoo Asa n'i kul marga ka Geba koyraa cetewey cin Benžamenj ganda ra, a na Mispa koyraa cetewey mo cin.

²³ Asa teegoyey cindey, nga wongaaritaraa kul, nda haya kul kaŋ a n'a tee, nda koyrawey kaŋ a n'i cin, i mana hantumandi kala Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra. Amma waatoo kaŋ a žen cee dori duu a.

²⁴ Woo banda ga, Asa koy nga hayragey gar alaaharaa. I n'a sutura nga baabey jere, nga baaba Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Žozafat tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Nadab ga Izirayel laama

²⁵ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinkantoo ra, Žeroboham iz'aroo Nadab tee kokoy Izirayel se. A na Izirayel laama jiiri hinka.

²⁶ A na goy futu tee Abadantaa jine, fonda kaŋ ra baaboo dira, nga no a hanga a. Zunuboo kaŋ ra baaboo na Izirayel kaŋandi, nga mo na woo din da dumoo tee.

²⁷ Ahiya iz'aroo Bayeša kaŋ ti Isakar alkabiilaa boro kaa ka hawandifutay Nadab ga. Han foo, waatoo kaŋ Nadab nda Izirayel kul na Gibetonj koyraa wanga k'a daŋ game k'a dii, Bayeša koy Nadab wii Gibetonj koyraa ra. Gibetonj, Filisti borey wane nda a.

²⁸ Bayeša mana Nadab wii kala Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinzantoo ra, a tee kokoy dogoo ra.

²⁹ Waatoo kaŋ Bayeša goro kokoytaraa ra, a na Žeroboham hugey borey kul wii. A mana Žeroboham boro kul hundoo naŋ a ra. A n'i kul wii ka sawa nda Abadantaa šennoo kaŋ a n'a har nda nga tamoo Silo bora Ahiya.

³⁰ Žeroboham zunuboo ka kate woo, nda zunuboo kaŋ ra a na Izirayel kaŋandi ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi.

³¹ Nadab teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

³² Wongu goo Asa nda Izirayel kokoyoo Bayeša game ngi aloomuroo kul ra.

Waatoo kaŋ Bayeša ga Izirayel laama

³³ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri hinzantoo ra, Ahiya iz'aroo Bayeša huru kokoytaraa ra Izirayel kul boŋ. A si goro kala Tirsa koyraa ra. Jiiri waranka cindi taaci (24) no a n'a tee kokoytaraa ra.

³⁴ A na goy futu tee Abadantaa jine, fonda kaŋ ra Žeroboham dira, nga no a hanga a. Zunuboo kaŋ ra Žeroboham na Izirayel kaŋandi, nga mo na woo din da dumoo tee.

16

¹ Abadantaa na šenni har Hanani iz'aroo kaŋ ti Žehu se kaŋ a m'a ka too Bayeša do ka nee:

² «Ni, Bayeša man'ti baffoo. Agay ka ni jer ka ni tee ay jamaa Izirayel boŋkoynoo, amma ni hanga Žeroboham fonda k'ay jamaa kaŋ ti Izirayel kaŋandi zunubu ra, k'ay futandi ngi zunuboo maaganda.

³ Woo se ay ga ni nda ni hugoo borey kul haabu ka ni hugoo tee sanda takaa kaŋ Nebat iz'aroo Žeroboham hugoo ti a.

⁴ Ni boro kaŋ buu koyraa ra, hanšey g'a ŋaa, woo kaŋ buu hawsaa ra, cirawey g'a ŋaa.»

⁵ Bayeša teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, nda nga asajataraa, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

⁶ Bayeša koy nga hayragey gar alaaharaa, i n'a sutura Tirsa koyraa ra. Nga iz'aroo Ela tee kokoy dogoo ra.

⁷ Abadantaa na šenni har annabi Žehu kaŋ ti Hanani iz'aroo se, a m'a too Bayeša nda nga hugoo borey do. Abadantaa mana šennoo har kala nga goy laaley maaganda kaŋ a n'i tee nga jine ka nga futandi nda nga teegoy laaley, sanda takaa kaŋ nda Žeroboham hugoo borey n'a tee, koyne mo Bayeša na Žeroboham hugoo borey halaci.

Waatoo kaŋ Ela ga Izirayel laama

⁸ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi idduwantoo (26to) ra, Bayeša iz'aroo Ela tee kokoy Izirayel se. Jiiri hinka no a n'a tee kokoytaraa ra, a si goro kala Tirsa koyraa ra.

⁹ Nga goykaa kaŋ maanoo ti Zimri hawandifutay a ga. Nga ti bari toroka jeroo bonkoynoo. Han foo Ela goo Tirsa, a ga harifutu haŋ ka suu Arsa hugoo ra. Arsa ti boraa kaŋ ga huga nda kokoyoo hugoo hayaa kul Tirsa koyraa ra.

¹⁰ Zimri huru hugoo ra k'a wii, a tee kokoy dogoo ra. Woo mana teendi kala Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi iyyantoo (27to) ra.

¹¹ Za Zimri tee kokoy ka goro fuulaa ra, a na Bayeša hugoo borey kul wii. A mana aru kul naŋ, a mana nga boro kul naŋ, a mana nga cere kul naŋ.

¹² Zimri na Bayeša borey kul halaci ka sawa nda Abadantaa šennoo, woo kaŋ a n'a har annabi Žehu se a m'a ka too Bayeša do.

¹³ Woo kul, Bayeša nda nga iz'aroo Ela zunubey ka kate a, ka Izirayel borey dan zunubu ra ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi nda nga haya yaadawey.

¹⁴ Ela teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n'i tee, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

Waatoo kaŋ Zimri ga Izirayel laama

¹⁵ Zimri huru fuulaa ra Izirayel Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranka cindi iyyantoo (27to) ra. A si goro kala Tirsa koyraa ra. Jirbi iyye no a n'a tee kokoytaraa ra. Waatoo woo ra, Izirayel wongu-izey jamaa na Gibetonŋ wanga k'a dan game, koyra no kaŋ Filisti borey wane nda a.

¹⁶ Jamaa cindi no din, i maa kaŋ Zimri hawandifutay kokoyoo ga, a n'a wii. Han follokaa ra, Izirayel kul na wongu-izey jineboraa kaŋ ti Omri tee kokoy Izirayel se jamaa kaloo ra.

¹⁷ Kaŋ woo tee, Omri nda wongu-izey kul fatta Gibetonŋ ka koy Tirsa koyraa wanga k'a dan game k'a dii.

¹⁸ Kaŋ Zimri dii kaŋ i duu koyraa ga hini, a koy huru kokoy hugoo ra ka nuune dan a ra, nga hunday buu nuunaa din ra.

¹⁹ A buu nda takaa woo, nga zunubey maaganda, zama a na goy futu tee Abadantaa jine. Žeroboham fondaa no a n'a gana ka zunubu tee, ka kate Izirayel ma kaŋ zunubu ra.

²⁰ Zimri teegoyey cindey nda hawandifutaa kaŋ a n'a tee, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

²¹ Waatoo woo ra, Izirayel jamaa fay ihinka. Zamna foo hanga Ginat iz'aroo Tibni bande k'a tee nga kokoyoo. Zamna faa hanga Omri bande.

²² Amma wey kaŋ hanga Omri bande ga hin wey kaŋ hanga Ginat iz'aroo Tibni bande. Tibni buu, Omri huru kokoytaraa ra.

Waatoo kaŋ Omri ga Izirayel laama

²³ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranza cindi faantoo (31to) ra, Omri tee kokoy Izirayel se. A na Izirayel laama jiiri woy cindi hinka (12). A jin ka Tirsa koyraa laama jiiri iddu.

²⁴ Woo banda ga, a koy Samari tondi hondoo day nda nzorfu kaaray tamma boŋ zenber iddu (6.000) Šemer ga. A na koyra foo cin hondoo boŋ, ka koyraa maapoo daŋ Samari ka sawa nda tondi hondoo din koyoo kaŋ maapoo ti Šemer.

²⁵ Omri na goy futu tee Abadantaa jine. A na ifutu tee ka bisa kokoyey kul kaŋ bisa a jine.

²⁶ Omri hanga fonda kaŋ bande Nebat iz'aroo Žeroboham hanga, ka nga zunubey cine tee, ka Izirayel borey kaŋandi zunubu ra, ka Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi nda ngi haya yaadawey.

²⁷ Omri teegoyey cindey, hayey kaŋ a n'i tee, nda nga asajataraa, i kul mana hantumandi kala Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

²⁸ Omri koy nga hayragey gar alaaharaa, i n'a sutura Samari. Nga iz'aroo Akab tee kokoy dogoo ra.

Waatoo kaŋ Akab ga Izirayel laama

²⁹ Žuda kokoyoo Asa laamaa jiiri waranza cindi yaahantoo (38to) ra Omri iz'aroo Akab tee kokoy Izirayel se. A na jiiri waranka cindi hinka (22) tee kokoytaraa ra Izirayel, a si goro kala Samari.

³⁰ Akab na goy futu tee Abadantaa jine ka bisa borey kul kaŋ bisa a jine.

³¹ A na Nabat iz'aroo Žeroboham zunuboo cine tee. Amma woo kul mana wasa a se, a koy Sidon borey kokoyoo Etbal ize woyoo hiiji kaŋ maapoo ti Žezabel. A ga sujudu tooroo jine kaŋ ti Bal k'a gana.

³² A na tooru hugu cin Samari ka sargari tonadoo tee a ra Bal se.

³³ Akab na bunduyan mo sinji tooru woyoo Ašera maapoo ga. Akab yee koyne ka goy futu laala tana booboyan kaŋyan na Abadantaa, Izirayel Koyoo futandi. Izirayel kokoyey kaŋ bisa a jine, nga goy futaa bisa i kul waney.

³⁴ Akab waatoo ra, Betel koyraa boraa Hiyel na Žeriko koyraa cin. Waatoo kaŋ a na koyraa asaasey kaa, nga iz'aru jinaa kaŋ ti Abiram buu. Hanoo kaŋ a ga koyraa miŋey daŋ, nga iz'aru koraa kaŋ ti Segub mo buu. Woo teendi ka sawa nda Abadantaa šennoo kaŋ a n'a har nda Nun iz'aroo Žozuwe.*

17

Annabi Ilyasu bayrandi kaŋ kogay ga tee Izirayel gandaa ra

¹ Aru foo goo Tišib koyraa ra, Galad gandaa ra, maapoo ti Ilyasu, a nee Akab se: «Ay ga žee nda Abadantaa, Izirayel Koyoo kaŋ ga huna maapoo, Koyoo kaŋ goyoo ra ay goo, jiiŋey wey ra, harandaŋ si tee, ncirpi si kaŋ, kala nda agay hunday kaa ka šelaŋ.»

Ilyasu koy goro Kerit gooroo ra

² Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee:

³ «Hun ne ra, koy waynahunay here ka tugu Kerit gooroo ra, Žurdeŋ isaa tenje.

⁴ N'ga cindi ka gooroo haroo haŋ. Ay ga gaaru-gaaruyan yaamar i ma ni ŋandi no din.»

⁵ Ilyasu koy, a goy ka sawa nda woo kaŋ Abadantaa n'a har a se. A koy goro Kerit gooroo ra, Žurdeŋ isaa tenje.

⁶ Gaaru-gaaruyan ga kate a se takula nda ham cijin nda zaari. A cindi a ga gooroo haroo haŋ.

* 16:34 16.34 Žozuwe 6.26.

Ilyasu zunbu woy foo do Serepta koyraa ra

⁷ Hala a ga too waati foo, gooroo haroo kogu, zama ncirpi mana kañ gandraa ra.

⁸ Woo ga, Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee:

⁹ «Tun ka koy Serepta koyraa ra, Sidonj laamaa ra, ma cindi no din. Ay nee woy foo kañ kurpoo buu se a ma ni nãndi no din ra.»

¹⁰ Ilyasu tun ka koy Serepta. A mma too koyraa mijoo ga kañ woy foo kañ kurpoo buu ne ma tuuri kuuna. Ilyasu n'a cee ka nee a se: «Suuri, ma koy kate ya ne hari kayna jinay ra ya hañ.»

¹¹ A goo ma koy hari ceeci, Ilyasu n'a cee koyne ka nee: «Suuri, nda n'ga yee kate, ma takula mo kabay kate ya ne ni bande.»

¹² Woyoo nee: «Ay ga žee nda Abadantaa, ni Koyoo kañ ga huna maapoo, ņaayan kul sii ay kone hugey do nda man'ti kabe mee foo farin kañ goo jinay ra nda jii kayna kañ goo kulba ra. Woo se ay goo ma tuuri kuuna ka koy hugey ka hina agay nda ay iz'aroo se. Nda ir n'a ņaa ka ben, ir ga buu ņaayan jañay se.»

¹³ Ilyasu nee woyoo se: «Masi hunbur, koy hugey, ma hayaa tee kañ n'n'a har. Amma farinoo nda jiyoo kañ goo ni kone tee ya ne furme kayna, ma kate a ya ne jina, nga banda ga, ma tee ni nda ni iz'aroo se,

¹⁴ zama hayaa ne kañ Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har, a nee: «Farinoo si ben jinaa ra, jiyoo kulbaa si koonu hala han kañ Abadantaa na ncirpi doori laboo ga.» »

¹⁵ Woyoo koy. A n'a tee nda takaa kañ nda Ilyasu n'a har. Woyoo, nda nga hugoo borey, nda Ilyasu, ņaayan goo i kone waati kuku.

¹⁶ Farinoo si ben jinaa ra, jiyoo kulbaa si koonu, ka sawa nda šennoo kañ Abadantaa n'a har nda Ilyasu mijoo.

Ilyasu na woyoo kañ kurpoo buu iz'aroo hunandi

¹⁷ Hayey wey banda ga, woyoo kañ do Ilyasu zunbu, iz'aroo wirci, wircoo hanse ka futu hala nongu kañ ra hundoo hun.

¹⁸ Woyoo nee Ilyasu se: «Irkoy boraa, macin no ay n'a hasara ma ne? Ni nka kaa ay do k'ay hongandi ay layboo, k'ay iz'aroo wii wala?»

¹⁹ Ilyasu nee a se: «Ay noo ni iz'aroo.» Ilyasu na zankaa zaa nga gandoo ra k'a ka žigi ka koy soorohugoo ra kañ ti nga dogoo, a n'a kanandi nga daaroo boñ.

²⁰ A kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Abadantaa, ay Koyoo, n'ga yadda ka woyoo woo kañ kurpoo buu dor ka nañ nga iz'aroo ma buu, ka kar nga k'ay zumandi nga do?»

²¹ Woo banda ga, Ilyasu na nga boñ daaru zankaa ga hala cee hinza, ka kaati ka Abadantaa cee ka nee: «Abadantaa, ay Koyoo, ay ga ni ņaaray, ma nañ zankaa woo hundoo ma yee kate a ra!»

²² Abadantaa na hañajer Ilyasu se, zankaa hundoo yee kate a ra, a huna.

²³ Ilyasu na zankaa zaa ka zunbu ka hun soorohugoo boñ k'a noo jañoo se ganda hugoo ra. Ilyasu nee: «Ni iz'aroo ne, a huna.»

²⁴ Woyoo nee Ilyasu se: «Sohõ ay bay kañ Irkoy boro ti ni, šennoo kañ Abadantaa g'a dan ni mijoo ra, m'a har ti cimi.»

18*Ilyasu koy Akab do*

¹ Waati kuku banda ga, kogaa jiiri hinzantoo ra, Abadantaa na šenni har Ilyasu se ka nee: «Koy Akab do, ay ga ncirpi kañandi laboo ga.»

² Ilyasu koy Akab do. Woo gar heraa laala Samari laamaa ra.

³ Akab na Abdiyas kañ ga huga nda kokoyoo hugoo cee. Abadantaa hunbura ga hanse ka bara Abdiyas ra,

⁴ waatoo kan Žezabel na Abadantaa annabey halaci, Abdiyas na annabi zangu (100) zaa k'i tugu boro woyguu (50) woyguu (50) tondi guusu ra, ka cindi k'i noo ŋaayan nda hari.

⁵ Akab nee Abdiyas se: «Koy gandaa yaara, ma koy hari dogey kul ra, nda goorey kul ra, a ga hin ka tee subu ma duwandi i ra, ir m'a noo ir baryey nda ir lanbaanawey se hala ir masi kaa ka tilasu ka wiiya i ra.»

⁶ I na gandaa zamna ngi game k'a yaara. Akab koy fondo foo ra, Abdiyas koy fondo tana ra.

⁷ Abdiyas goo fondaa ra, a kubay nda Ilyasu. Waatoo kan Abdiyas dii a, a na Ilyasu bay, a na nga ndumoo sinji laboo ra k'a foo ka nee: «Ni no ay koyoo Ilyasu wala?»

⁸ Ilyasu nee a se: «Agay no. Koy nee ni koyoo Akab se kan ay goo ne.»

⁹ Abdiyas nee: «Macin ti zunuboo kan ay n'a tee kan se n'ga agay, ni tamoo dan Akab kaboo ra a m'ay wii?»

¹⁰ Ay ga žee nda Abadantaa kan ga huna maapoo, ganda sii no, laama mo sii no kan ra ay koyoo mana boro sanba ka koy ni ceeci. Nda borey willi kate ka nee kan n'sii no, a ga nee nongoo borey wala gandaa borey se kan i ma žee, nda cimi no kan i mana dii ni.

¹¹ Nga no sohō n'ga nee kan ya koy nee ay koyoo se: «Ilyasu goo ne.»

¹² Nda ay koy a har Akab se, ka gar a mana duu ni, zama nda ay hun ni do sohō da, Abadantaa Hundoo ga koy nda ni nongu kan ay s'a bay ra, woo ga, a g'ay wii. Ka gar Abadantaa hunburaa goo ay binoo ra za ay zankataraa ga.

¹³ Waatoo kan Žezabel ga Abadantaa annabey wii, hayaa kan ay n'a tee mana maar'a wala, ay koyoo? Ya nka annabi zangu (100) zaa Abadantaa annabey ra ka koy i tugu boro woyguu (50) woyguu (50) tondi guusu ra, ka cindi k'i noo ŋaayan nda hari.

¹⁴ Nga no, sohō ni, n'ga nee kan ya koy nee ay koyoo se kan Ilyasu goo ne. A ga kaa k'ay wii.»

¹⁵ Ilyasu nee: «Ay ga žee nda Abadantaa, Adupnakoyoo kan ga huna maapoo, nga kan goyoo ra ay goo, kan hō ay ga koy Akab do.»

¹⁶ Abdiyas koy Akab kubay k'a noo Ilyasu alhabar. Woo ga, Akab koy Ilyasu kubay.

¹⁷ Za kan Akab dii Ilyasu, Akab nee a se: «Ni no ka kate Izirayel ga bone!»

¹⁸ Ilyasu nee: «Man'ti agay no ma kate Izirayel ga bone. Ni nda ni baaba hugoo no ma kate Izirayel ga bone, zama war na Abadantaa yaamarey nan ka koy Balyan gana.

¹⁹ Sohō, dan Izirayel kul ma kaa ka marga ay jere Karmel tondi hondoo here nda annabi zangu taaci nda woyguwaa (450) kan ga Bal gana, nda annabi zangu taacaa (400) kan ga Ašera tooru woyoo gana ka ŋaa Žezabel bande.»

Ilyasu nda Bal annabey Karmel tondi hondoo ga

²⁰ Akab donto Izirayel borey kul do ka Bal annabey marga Karmel tondi hondoo here.

²¹ Ilyasu man jamaa ka nee: «Hala waati foo no war ga fondo hinka ganayan nan? Nda Abadantaa ti Irkoy, wa hanga a bande, nda Bal no, wa hanga a bande.» Jamaa man'a zaabi nda baffoo.

²² Ilyasu nee jamaa se: «Agay hinne ka cindi Abadantaa annabey ra, ka gar Bal annabey man'ti kala boro zangu taaci nda woyguu (450).

²³ Aywa, wa kate ya ne haw yaaru hinka. Bal annabey ma haw yaaru foo suuba i ra k'a fooru k'a fur tuurey bon, amma i masi nuune dan a ra. Agay mo ga haw yaaru faa zaa k'a fooru k'a fur tuurey bon bila nda ya nuune dan a ra.

²⁴ Woo banda ga, war ma war koyoo maapoo cee k'a ŋaaray, agay mo ga Abadantaa maapoo cee k'a ŋaaray. Koyoo kan zaaboo ti nuune, nga ti Irkoy.» Jamaa kul na Ilyasu zaabi ka nee: «Ir yadda ni šennoo.»

²⁵ Ilyasu nee Bal annabey se: «Wa haw yaaru foo suuba, war ma jin k'a hanse, zama war ga boobo, woo banda ga, war ma war koyoo cee, amma war masi nuune dan a ra.»

²⁶ I na haw yaaroo zaa kan i n'a noo i se, i n'a hanse k'a fur tuurey bon. I kaati ka Bal maapoo cee za subbaahi hala zaarikayaa ra ka nee: «Bal, ir zaabi.» Amma šenni sii no, zaabi sii no. I ga sar ka gan sargari tonadogoo kan i n'a tee jere.

²⁷ Zaaroo gamoo ra, Ilyasu n'i joojoo, a nee: «Wa hanse ka kaati, zama koy no, a goo ma miile, wala a goo salangaa ra, wala a goo naarumay ra, wala a ga hin ka tee a goo ma jirbi, a ga tun.»

²⁸ I na kaati beeri tee, i sintin ka ngi bon hay nda ngi takubawey nda ngi yaajey ka sawa nda ngi alaadaa takaa hala nongu kan ra kuri hun i ga.

²⁹ Waatoo kan zaarikayaa bisa, i tee hollay-ize ka koy hala aluulaa taas sargaroo kaayanoo ga. Šenni sii no, zaabi sii no, dukku-durum.

³⁰ Waatoo woo, Ilyasu nee jamaa kul se: «Wa man kate ay do ne.» Jamaa kul man a. Abadantaa sargari tonadogoo kan kayri, a n'a hanse.

³¹ Ilyasu na tondi woy cindi hinka (12) zaa ka sawa nda Yakuba izey alkabiila hinnaa, Yakuba woo da se Abadantaa na šenni har ka nee: «Ni maapoo ga tee Izirayel.»*

³² A na tondey ka sargari tonadoo cin Abadantaa maapoo ga. A na guusu kaa sargari tonadogoo kuubi-ka-beraa ra, guusoo ga hin ka hari liitar waranza (30) cine zaa.

³³ A na tuurey hanse, a na haw yaaroo fooru k'a dan tuurey bon.

³⁴ Woo banda ga, a nee: «Wa koy hoobu taaci too hari, war m'i doori sargari kukurantaa nda tuurey bon.» A nee koyne: «Wa yee ka doori a bon, a ma tee cee hinka.» I n'a tee cee hinka. A yee koyne ka nee: «Wa yee ka doori a bon, a ma tee cee hinza.» I n'a tee cee hinza.

³⁵ Sargari tonadogoo kul tee hari, guusoo mo too nda hari.

³⁶ Taasu sargaroo kaayanoo waati, Ilyasu man kate, a nee: «Abadantaa, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Izirayel Koyoo, hō bayrandi kan ni ti Irkoy Izirayel ra, kan agay ti ni tamoo, kan hayey wey mo kul ay man'i tee nda kala ni yaamaroo.

³⁷ Ay zaabi, Abadantaa, ay zaabi hala jamaa woo ma bay kan ni, Abadantaa ti Irkoy, ni no ma ngi biney yeeti kate ni ga.»

³⁸ Woo ga, Abadantaa nuunaa zunbu ka sargari kukurantaa, nda tuurey, nda tondey, nda nongoo din laboo ton. Haroo kan goo guusoo ra, nuunaa n'a kogandi.

³⁹ Waatoo kan jamaa kul dii woo, i sujudu ka ngi ndumey sinji laboo ra ka nee: «Abadantaa ti Irkoy, Abadantaa ti Irkoy!»

⁴⁰ Ilyasu nee i se: «Wa Bal annabey dii, ba affoo masi hun i ra.» I n'i dii. Ilyasu n'i ka zunbu ka koy Kišon gooroo ra ka jindey kaa.

Kogaa ben Izirayel gandaa ra

⁴¹ Ilyasu nee Akab se: «Koy ŋaa ka han, zama jinjinoo woo kan n'ga maar'a, hirri no.»

⁴² Akab koy ŋaa ka han. Amma Ilyasu žigi Karmel tondi hondoo bonoo bon, a gunguma ganda ka nga ndumoo dan nga cee gamey ra.

⁴³ A nee nga tamoo se: «Ay g'a wiri ni ga, žigi ka teekoo here guna.» Tamoo žigi k'a guna. A nee Ilyasu se: «Haya sii no.» Cee iyye Ilyasu ga nee a se kan a ma koy guna.

⁴⁴ Cee iyyantoo, tamoo nee: «Duula kaccu foo kan ga too boro kabe gundoo goo ma tun teekoo bon.» Ilyasu nee: «Koy nee Akab se kan a ma nga bari torkaa soolu ka koy nga do, ncirjoo masi koy a ganji a ma koy.»

* 18:31 18.31 Sintinoo 32.9; 35.10.

⁴⁵ Waati kayna banda ga, beenaa kul bibi nda duula. Hewoo tun, ncirpi beeri kaŋ. Akab žigi nga torkaa ga ka koy Žizireyel.

⁴⁶ Abadantaa na albarka daŋ Ilyasu ra kaŋ na gamahaw ka nga centoo šiita ka huru Akab jine ka koy too hala Žizireyel.

19

Ilyasu binoo hun

¹ Hayey kul kaŋ Ilyasu n'i tee, nda takaa kaŋ nda a na Bal annabey wii, Akab n'i kul deede Žezabel se.

² Žezabel na dontokaw sanba Ilyasu do ka nee: «Koyey ma goy goy ay ga nda subaa dimmaa woo ga, ay mana hayaa tee ma ne kaŋ n'n'a tee annabey affoo kul se.»

³ Ilyasu hunbur, a zuru ka nga hundoo hallasi. A koy too Ber-Šeba kaŋ goo Žuda gandaa ra, a na nga tamoo naŋ no din.

⁴ Nga hunday na saajoo fonda zaa, a na zaari foo tee a ga dira hala a too saabay foo jere kaŋ goo jere ga, a goro a cire. A nee nga binoo ra nga mma baa nga ma buu, a nee: «A wasa, sohō Abadantaa, ay hundoo dii, zama ya na bisa ay baabey.»

⁵ Woo banda ga, a kani saabaa cire, a jirbi. Dogoo din da almalayka too a do k'a taaru, a nee a se: «Tun ka ŋaa.»

⁶ A tun, a ga dii takula kaŋ tonandi tondi ga nda zollo hari goo nga jeroo ga. A ŋaa, a haŋ, woo banda, a yee ka kani.

⁷ Abadantaa almalaykaa yee koyne ka kaa a do cee hinkantoo k'a taaru ka nee a se: «Tun, ma ŋaa, zama fonda ga kuu ma ne.»

⁸ A tun, a ŋaa, a haŋ. Gaaboo kaŋ a duu a ŋaahayaa woo banda ga, a tun ka dira zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40) ka koy too hala Irkoy tondi hondoo do kaŋ ti Horeb.

Irkoy na Ilyasu binoo daŋ

⁹ Kaŋ Ilyasu too no din, a huru tondi guusu ra ka cijinoo tee. Abadantaa na šenni har a se ka nee: «Macin no n'ga tee ne ra, Ilyasu?»

¹⁰ A nee: «Ay hanse ka gurgay Abadantaa, Aduŋnakoyoo se. Amaanaa kaŋ n'n'a daŋ ni nda Izirayel borey game, i n'a hasara, i na ni sargari tonadogey kayri, i na ni annabey wii nda takuba. Agay hinne ka cindi, sohō i ga baa ŋi m'ay wii.»

¹¹ Abadantaa nee: «Fatta ka kay tondi hondoo boŋ agay, Abadantaa jine.» Abadantaa kaa ka bisa. Hew beeri gaabikoyni tun ka tondi hondey waaru, ka tondey kayri-kayri Abadantaa jine. Amma Abadantaa sii hewoo ra. Hewoo banda ga, laboo jijiri, amma Abadantaa sii labu jijiroo ra.

¹² Labu jijiroo banda ga, nuune tee, amma Abadantaa sii nuunaa ra. Nuunaa banda ga, jinde baana fatta.

¹³ Kaŋ Ilyasu maa jindoo woo, Ilyasu na nga burmusoo ka nga ndumoo daabu, ka fatta ka kay tondi guusoo mijoo ga. Jinde foo ne ka fatta ka nee a se: «Macin no n'ga tee ne ra, Ilyasu?»

¹⁴ Ilyasu nee: «Ay hanse ka gurgay Abadantaa, Aduŋnakoyoo se. Amaanaa kaŋ n'n'a daŋ ni nda Izirayel borey game, i n'a hasara, i na ni sargari tonadogey kayri, i na ni annabey wii nda takuba. Agay hinne ka cindi, sohō i ga baa ŋi m'ay wii.»

¹⁵ Abadantaa nee Ilyasu se: «Fonda kaŋ n'n'a zaa ka kaa ne, willi a bande ka koy saajoo ra ka koy hala Damas. Nda n'too no din, ma Hazayel yon k'a tee Siiri gandaa kokoyoo.

¹⁶ Woo banda ga, ma koy Nimši iz'aroo Žehu mo yon k'a tee Izirayel kokoyoo. Ma Šafat iz'aroo Alyasu mo yon kaŋ si hun kala Abel-Mehola k'a tee annabi ni dogoo ra.

¹⁷ Boro kaŋ zuru ka hun Hazayel takubaa cire, Žehu g'a wii, boro kaŋ zuru ka hun Žehu takubaa cire, Alyasu g'a wii.

¹⁸ Amma ay ga boro zenber iyye (7.000) hallasi Izirayel ra kaŋ mana bay ka kanje sonbu Bal se, de mo miŋey mana bay k'a summu.»

Ilyasu na Alyasu daŋ nga dogoo ra

¹⁹ Ilyasu hun no din ka koy Šafat iz'aroo Alyasu do. A gar Alyasu mma beeri, haw hinka-hinka hala cee woy cindi hinka (12) nda a ga beeri, iwoy cindi hinkantoo (12to) bara a kone. Kaŋ a bisa Alyasu jere, a na nga burmusoo warra a boŋ.

²⁰ Alyasu na nga hawey naŋ, a zuru ka hanga Ilyasu bande, a nee: «Ay g'a wiri ni ga, ma naŋ ya koy ay baaba nda ay paa hoybaani jina ya hanga ni.» Ilyasu nee a se: «Koy, ma willi kate. Hayaa kaŋ ay n'a tee ma ne maaganda se n'ga willi kate.»

²¹ Alyasu hun Ilyasu do ka koy, a na haw hinkaa wii k'i tee sargari. Beeri bundey kaŋ goo hawey ga nda a na hawey ton k'i noo borey se i m'i ŋaa. Woo banda ga, a tun ka hanga Ilyasu bande ka alhaadimay a se.

20

Siiri gandaa kokoyoo na Samari dii

¹ Siiri gandaa kokoyoo Ben-Hadad na nga wongu-izey kul marga. Kokoy waranza cindi hinka (32) tonton a ga nda bariyaŋ nda bari torkayaŋ. A žigi ka koy Samari koyraa wanga k'a daŋ game k'a tangam.

² A na dontokawyaŋ sanba koyraa ra, Izirayel kokoyoo Akab do,

³ a nee kaŋ i ma koy nee a se kaŋ nga, Ben-Hadad nee: «Ni nzorfu kaaraa nda ni wuragoo kul ti agay wane, ni wandey nda ni izey kul ihenney ti agay wane.»

⁴ Izirayel kokoyoo n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, kokoyoo, woo kaŋ n'n'a har ti cimi, agay nda ay kabehayaa kul ti ni wane.»

⁵ Dontokey willi kate koyne, i nee kaŋ Ben-Hadad nee: «Ay na dontokawyaŋ sanba ni do ka nee ma ne kaŋ ma ni nzorfoo, nda ni wuragoo, nda ni wandey, nda ni iz'arey noo ya ne.

⁶ Šikka sii, suba dimmaa woo cine ga ay g'ay tamey sanba ni do, i ga koy ni hugoo nongey kul guna, nda ni tamey hugey, haya kul kaŋ ni do, a goo nda alfaŋda, i ga koy nda a kul.»

⁷ Izirayel kokoyoo na gandaa boro beerey kul cee ka nee i se: «Ay g'a wiri war ga, war ma dii takaa kaŋ nda aroo woo ga ifutu ceeci ir se, zama a nka dontokaw sanba ka nee kaŋ ya nga noo ay wandey, nda ay izey, nda agay nzorfoo, nda ay wuragoo, ya na wanji a se.»

⁸ Boro beerey kul nda jamaa kul nee a se: «Masi haŋajer a se, masi yadda šennoo woo se.»

⁹ Akab nee Ben-Hadad dontokey se: «Wa koy nee ay koyoo, kokoyoo se kaŋ woo kaŋ a na dontokey sanba k'a har cee jinaa, ay yadda a ga, amma woo kaŋ nga ne k'a har sohō da, ay si hin k'a tee.» Dontokey koy šennoo har Ben-Hadad se.

¹⁰ Ben-Hadad yee koyne ka alhabar sanba Akab do ka nee a se: «Koyey ma goy goy ay ga nda ay mana Samari koyraa kayri-kayri hala nongu kaŋ ra wongu-izey kaŋ goo ay bande, laboo kayriroo hamnoo, i kul si hin ka ngi kabey too a ra.»

¹¹ Amma Izirayel kokoyoo na Ben-Hadad zaabi, a nee: «Wa koy nee Ben-Hadad se: <Boro kaŋ ga nga gamoo haw wongu se si hima ka bolsay sanda boro kaŋ kaa ka hun wongu ra.> »

¹² Waatoo kaŋ šennoo too Ben-Hadad do, a gar nga nda kokoy tanayaŋ goo ma harifutu haŋ hukumey ra. A nee nga tamey se: «Wa soolu!» I koy jine tee Samari koyraa se k'a tangam.

Kokoyoo Akab duu hinay Siiri kokoyoo ga

¹³ Waatoo woo ra, annabi foo man Izirayel kokoyoo Akab ka nee a se: «Abadantaa nee: <N'ga dii jama beeroo woo kul, guna, ay g'i danj ni kaboo ra hõ. Nda woo tee, n'ga bay kanj agay ti Abadantaa.> »

¹⁴ Akab nee: «May no a g'a tee sibil k'i danj ay kaboo ra?» Annaboo nee: «Hayaa ne kanj Abadantaa n'a har: <Sibiloo man'ti kala gandaa bonjkoynay arusooga goykey.> » Akab nee: «May ma jin ka wongoo sintin?» Annaboo nee: «Ni.»

¹⁵ Akab na gandaa bonjkoynay arusooga goykey kul kabu, i tee zangu hinka nda waranza cindi hinka (232). Nga banda ga, a na Izirayel borey jamaa wongu-izey kul kabu, i tee boro zenber iyye (7.000).

¹⁶ I fatta ka koy wongu zaarikayaa ra. Woo gar Ben-Hadad nda kokoy tana waranza cindi hinkaa (32) kanj g'a faaba goo hukumey ra i ga harifutu hanj ka suu.

¹⁷ Gandaa bonjkoynay arusooga goykey ti boro jinawey kanj fatta. Ben-Hadad na boroyan sanba ka koy dii macin bara no. I willi kate ka nee a se: «Boroyan ka hun Samari koyraa ra ka kaa.»

¹⁸ Ben-Hadad nee: «Nda alaafiya se i fatta, w'i dii kate i ga huna, nda wongu se i fatta, w'i dii kate i ga huna.»

¹⁹ Gandaa bonjkoynay arusooga goykey fatta koyraa ra, Izirayel wongu-izey jamaa hanga ey.

²⁰ Ngi affoo kul na Siiri borey aru foo kar. Kanj woo tee, Siiri borey zuru. Izirayel borey n'i gaaray. Siiri kokoyoo Ben-Hadad kaaru bari bonj, a zuru ka hun i ra, nga nda bari kaarukaw fooyan.

²¹ Izirayel kokoyoo na Siiri borey wongu, a na ngi baryey wii ka bari torkawey kar, ka hasaraw beeri tee i se.

²² Annaboo yee koyne ka kaa kokoyoo do ka nee a se: «Albarka danj ni bonj ra, ma gaabandi, ma dii woo kanj n'ga hima k'a tee, zama yeeši dimmaa woo cine ga, Siiri kokoyoo ga yee ka kaa ka ni tangam.»

Akab yee ka hin

²³ Siiri kokoyoo goykaw beerey nee a se: «Izirayel borey Koyoo man'ti kala tondi hondey Koyoo. Woo se i hin ir. Ir ma koy i tangam gangani ra, šikka sii a ra kanj ir ga hin ey.

²⁴ Hayaa kanj n'ga hima k'a tee man'ti kala ma kokoy waranza cindi hinkaa (32) kul kaa ngi fuulaa ra, ma goforneryan danj dogey ra.

²⁵ Ni wongu-izey kanj halaci, n'ga hima ka ngi hinnaa wongu-ize soolu. Bari hinnaa kanj buu, ma nga cinaa ceeci, bari torkawey kanj hasara, ma ngi cinaa ceeci. Nga banda ga, ir ga koy Izirayel borey tangam ganganoo ra. Nda woo teendi, šikka sii a ra kanj ir ga hin ey.» Kokoyoo yadda i se, woo kanj i n'a har, a n'a tee.

²⁶ Jiiri taagaa ra, waati follokaa ra, Ben-Hadad yee koyne ka Siiri borey kabu. Woo banda ga, a žigi ka koy Afek koyraa ra ka Izirayel wongu.

²⁷ Izirayel borey mo kabandi, i n'i noo haya kanj nda i ga huna. Woo banda ga, i koy Siiri borey kubay. Izirayel borey na ngi kaloo sinji i tenje. Izirayel ga tee i jine sanda hancin kur-ize kaccu hinka, ka gar Siiri borey na gandaa too.

²⁸ Irkoy boraa* man Izirayel kokoyoo ka nee a se: «Hayaa ne kanj Abadantaa n'a har: <Siiri borey ga nee kanj Abadantaa man'ti kala tondi hondey Koyoo, a man'ti ganganoo Koyoo, woo maaganda se ay ga wongu-izey jama beeroo woo kul kanjandi ni kaboo ra. Nda woo tee, war ga bay kanj agay ti Abadantaa.> »

* **20:28 20.28** Irkoy boraa da se i ga nee annabi sorro 13to ra.

²⁹ Wongu-ize jama hinkaa koy goro ka cere tenje jirbi iyye. Jirbi iyyantoo hane i na wongoo sintin. Izirayel borey na Siiri borey wongu-ize kanj goo cee ga boro zenber zangu (100.000) wii zaari folloku.

³⁰ Cindey zuru ka koy Afek koyraa ra. Amma cetaa kanj ga Afek koyraa kuubi kanj aru zenber waranka cindi iyye (27.000) boŋ i ra k'i wii. Ben-Hadad zuru, a too koyraa ra, a koy tugu hugu-izoo ra kanj goo hala kunehere.

Akab na Siiri kokoyoo hundoo nanj a ra

³¹ Nga tamey nee a se: «Ir maa kanj Izirayel hugoo kokoyey man'ti kala boro hennayan. Nanj ir m'ir boŋ yeeti ganda ka saaku kasayan danj ir ga, ir ma karfu didiji ir boŋey ga ka fatta ka koy ūelanj Izirayel kokoyoo se. A ga hin ka tee a ma ni hundoo nanj ni ra.»

³² I na saaku kasayan danj ngi ga, i na karfu haw ngi boŋey ga ka koy Izirayel kokoyoo do ka nee a se: «Ni tamoo Ben-Hadad nee kanj ma suuri ka nga hundoo nanj nga ra.» Akab nee: «A ga huna wala? Ag'armaa no.»

³³ Borey din, ūennoo tee i se silbay henna, woo kanj Akab n'a har, i cahā ka naanay a. I nee: «Cimi no, Ben-Hadad man'ti kala ni armaa.» Akab nee: «Wa koy kate a.» Ben-Hadad hun nga tugudogoo ra ka koy Akab do. Akab n'a ūigandi nga bari torkaa boŋ.

³⁴ Ben-Hadad nee Akab se: «Koyrawey kanj ay baaba n'i taa ni baaba kone, ay g'i yeeti ma ne. N'ga hin ka maamaladooyan tee Damas koyraa ra sanda takaa kanj nda ni baaba n'a tee Samari koyraa ra.» Izirayel kokoyoo nee: «Agay, amaana zaa ya ne jina ya ni nanj ma koy.» Akab na amaana danj a ga k'a nanj a ma koy.

Irkoy mana yadda Akab ga

³⁵ Han foo boro foo kanj goo annabey ra nee nga cine annabi tana foo se: «Abadantaa nee kanj m'ay kar.» Amma ceroo mana yadda k'a kar.

³⁶ Woo banda ga, annabi jinaa nee nga cinaa se: «Mana hanajer Abadantaa ūennoo se, woo maaganda se nda ni hun ay do ka koy, ganjihayla ga ni kubay ka ni kar ka ni wii.» A hun a do ka koy, kul ganjihayla foo n'a kubay k'a wii.

³⁷ Annaboo yee koyne ka aru foo kubay, a nee a se: «Ay g'a wiri ni ga m'ay kar.» Aroo woo n'a kar hala a maray.

³⁸ Annaboo na zaara didiji nga moyey ga ka nga boŋ bere ka koy kay fondaa ga, ka kokoyoo bisaroo batu.

³⁹ Waatoo kanj kokoyoo kaa ka bisa, annaboo na nga jindoo jer k'a cee ka nee a se: «Agay, ni tamoo nka fatta ka koy wongoo ra kanj aru foo hun wongu-izey ra ka kate ay do aru foo ka nee ya ne: «Aroo woo lakkal, nda ni nanj a zuru, n'ga wiiyandi dogoo ra, wala ma nzorfu kaaray tamma zenber hinza (3.000) bana.»

⁴⁰ Amma kanj ay ga almuraadey ra nongoo woo ra nda nongoo woo here, aroo dere.» Izirayel kokoyoo nee a se: «Ni hunday na ni ciitoo dunbu ka ben.»

⁴¹ Dogoo din da, annaboo na zaaraa kaa nga moyey ga. Kokoyoo n'a bay kanj annabey affoo no.

⁴² A nee kokoyoo se: «Hayaa ne kanj Abadantaa n'a har: «Hayaa kanj se bora kanj ay danj a ma wiiyandi, n'n'a nanj a ma koy, woo se ni hundoo ga huru nga hundoo dogoo ra, ni borey hundey ga huru nga borey hundey dogoo ra.» »

⁴³ Izirayel kokoyoo willi ka koy nda gaabuunay nda binemarayyan nga hugoo do Samari.

¹ Hayey din kaŋ tee banda ga, woo kaŋ tee ne. Aru foo goo no kaŋ ti Žizireyel boro, maapoo ti Nabot. A goo nda alaneb faari foo Žizireyel. Faaroo sii kala Samari* kokoyoo Akab kokoy hugoo jere.

² Han foo Akab nee Nabot se: «Ay noo ni alaneb faaroo y'a tee saddiŋa, zama a goo ay hugoo jere. Ay ga alaneb faari tana kaŋ baa ni wanoo noo ma ne dogoo ra, wala mo nda n'baa ay ga nga hayoo bana ma ne.»

³ Amma Nabot nee Akab se: «Yala Abadantaa m'ay waa ya tuboo noo ma ne kaŋ ay baabey n'a naŋ ya ne.»†

⁴ Akab koy nga do nda gaabuunay nda binemarayyan Žizireyel bora a Nabot ŝennoo maaganda, zama Nabot nka nee: «Tuboo kaŋ ay baabey n'a naŋ ya ne, ay s'a noo ma ne.» Akab koy kani nga daaroo ga ka nga jinoo tenjandi cetaa, ka wanji ka ŋaa.

⁵ Nga wandoo Žezabel kaa jeroo ga ka nee a se: «Macin se n'ga gaabuunay hala nongu kaŋ ra ma wanji ŋaayan?»

⁶ A na nga wandoo zaabi ka nee: «Ya nka ŝelaŋ Žizireyel bora a Nabot se kaŋ a ma nga alaneb faaroo neere ya ne wala nda a baa ya alaneb faari tana yeeti a se dogoo ra. A nee kaŋ nga si nga alaneb faaroo noo ya ne.»

⁷ Woo ga, nga wandoo Žezabel nee a se: «Adiŝi man'ti ni bara Izirayel kokoytaraa ra? Tun ka ŋaa, ni binoo ma kan. Ay ga Žizireyel bora a Nabot faaroo noo ma ne.»

⁸ Žezabel na batagayan hantum Akab maapoo ga ka Akab tammaasaa daŋ i ga. Koyraa kaŋ ra Nabot goo nda goray, a na batagawey sanba boro beerey nda jineborey se.

⁹ A nee batagawey din ra: «War ma zaari kayandi kaŋ ra bora a kul ga meehaw. War ma Nabot gorandi jamaa kul jine.

¹⁰ Woo banda ga, war ma boro hinka attabiya futukoyni gorandi a jine, i ga seedetaray tee a ga ka nee: «Ni, n'na Irkoy wow, n'na kokoyoo mo wow.» Woo ga, war ma koy nda a koyraa dumaa ga k'a warra nda tondi k'a wii.»

¹¹ Nabot koyraa borey, nda boro beerey, nda jineborey kaŋ ga huna koyraa ra goy nda takaa kaŋ nda Žezabel n'a har. ŝennoo kaŋ a n'a har batagawey ra, i n'a tee nda takaa din da.

¹² I na zaari kayandi ka meehaw, i na Nabot gorandi jamaa jine.

¹³ Aru attabiya futukoyni hinkaa kaa ka goro ka Nabot tenje, i na taari seedetaray tee Nabot ga jamaa jine ka nee: «Nabot na Irkoy wow, a na kokoyoo wow.» Woo ga, i n'a ka koy koyraa dumaa ga, i n'a warra nda tondi, a buu.

¹⁴ I sanba ka alhabar daŋ Žezabel ra ka nee: «I na Nabot warra nda tondi, a buu.»

¹⁵ Waatoo kaŋ Žezabel maa kaŋ i na Nabot warra nda tondi, a buu, a nee Akab se: «Tun ka koy ka Žizireyel bora a Nabot alaneb faaroo zaa, woo kaŋ a wanji k'a neere ma ne, zama Nabot sii hundi ra, a buu.»

¹⁶ Waatoo kaŋ Akab maa kaŋ Nabot buu, a tun ka koy Žizireyel bora a Nabot alaneb faaroo ra k'a tee nga wane.

Irkoy na Akab nda Žezabel zukandi

¹⁷ Woo kaŋ tee banda ga, Abadantaa na ŝenni har Tiŝib bora a Ilyasu se ka nee:

¹⁸ «Tun ka koy Izirayel kokoyoo Akab do kaŋ goo Samari. A goo Nabot alaneb faaroo ra, a nka koy faaroo tee nga wane.

¹⁹ Ma nee a se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: "N'na boro wii jina, ni yadda ka nga kabe almaanoo mo taa!"» Ma nee a se koyne: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har, a nee: "Nongoo kaŋ ra hanŝey na Nabot kuroo logu, no din hunday ra i ga ni mo kuroo logu."» »

* 21:1 21.1 Samari koyraa ti Izirayel laamaa koyra beeroo. † 21:3 21.3 Sargarey 25.23.

²⁰ Akab nee Ilyasu se: «Ni duu agay, agay iberoo.» Ilyasu nee a se: «Ay duu ni, zama ni ka ni boŋ dan haya ra ka goy futu tee Abadantaa jine.

²¹ Woo se ay ga kate ni ga bone, ay ga ni tuusu pat. Aru kul kaŋ ti Akab boro, a ma tee tam wala borcin, ay g'i kul kaa Izirayel ra.

²² Ay ga ni hugoo tee sanda Nebat iz'aroo Źeroboham hugoo cine, nda sanda Ahiya iz'aroo Bayeša hugoo cine, zama n'n'ay futandi ka Izirayel borey kaŋandi zunubu ra.

²³ Haya kaŋ ti Źezabel mo, Abadantaa ūelan a ga ka nee: «Hanšey ga Źezabel ŋaa Źizireyel koyraa cetaa cire.»

²⁴ Akab boro kaŋ buu koyraa ra, hanšey g'a ŋaa, woo kaŋ buu hawsaa ra, cirawey g'a ŋaa.»

²⁵ Boro kul mana goy futu tee Abadantaa jine ka nga boŋ dan haya ka too Akab. Nga wandoo Źezabel k'a tusa.

²⁶ Haya harramante no a na tee ka toorey gana sanda Amor borey takaa kaŋ Abadantaa n'i gaaray Izirayel borey jine.

Akab na nga boŋ yeeti ganda Abadantaa jine

²⁷ Waatoo kaŋ Akab maa ūenney wey, a na nga darbawey kottu. A na saaku kasayan dan nga jindoo ra ka meehaw. A ga kani nda saaku kasaa, a ga mossoyaada ka dira.

²⁸ Abadantaa na ūenni har Tišib boraa Ilyasu se ka nee:

²⁹ «N'dii takaa kaŋ nda Akab na nga boŋ yeeti ganda ay jine? Zama de a na nga boŋ yeeti ganda ay jine, ay si bonaa nga hugoo se tee nga hunaroo ra. Ay g'a tee nga iz'aroo waatoo ra.»

22

Akab ga baa nga ma Ramot koyraa dii (Taarikey 2to 18.1-3)

¹ Jiiri hinza tee kaŋ wongu mana huru Siiri borey nda Izirayel borey game.

² Amma jiiri hinzantoo ga, Źuda kokoyoo Źozafat doo ka koy Izirayel kokoyoo do kaŋ ti Akab.

³ Woo gar Izirayel kokoyoo nee nga goykey se: «War ga bay kaŋ Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra man'ti kala ir wane wala? Woo kul, ir si haya kul tee k'a taa Siiri kokoyoo kone.»

⁴ Akab nee Źozafat se: «N'ga hanga ay bande ka koy Ramot wongu Galad ra wala?» Źozafat nee Izirayel kokoyoo se: «Agay nda ni man'ti kala sanda affoo, ay borey nda ni borey ti sanda affoo, ay baryey nda ni baryey ti sanda affoo.»

Miše nda Izirayel annabey cindey mana kay haya foo ga (Taarikey 2to 18.4-27)

⁵ Źozafat nee Izirayel kokoyoo se: «Ay g'a wiri ni ga, ma Abadantaa hoyraa wiri jina.»

⁶ Izirayel kokoyoo na annabey marga, i ga too boro zangu taaci (400) cine. A n'i hāa ka nee: «Ya koy Ramot kaŋ goo Galad gandaa ra wongu wala ya si koy?» Annabey nee: «Źigi ka koy, Abadantaa ga koyraa dan ni kaŋ ti kokoyoo kaboo ra.»

⁷ Amma Źozafat nee: «Abadantaa annabi kul sii no koyne kaŋ ga Abadantaa ibaayoo ceci ir se?»

⁸ Izirayel kokoyoo nee Źozafat se: «Aru folloku ka cindi kaŋ ga hin ka Abadantaa ibaayoo ceci ir se, amma agay, ay ga konna a, zama a si haya henna kul har ay ga, ifutu de no a g'a har. Yimla iz'aroo Miše no.» Źozafat nee: «Kokoyoo, masi woo har.»

⁹ Izirayel kokoyoo na hinoo goykaw foo cee ka nee a se: «Cahã ka Yimla iz'aroo Miše ceeci kate.»

¹⁰ Woo gar Izirayel kokoyoo nda Žuda kokoyoo Žozafat, affoo kul goo ma goro nga kokoy gorodogoo ra, kokoy darbawey goo jindey ra, i goo farroo kaŋ goo Samari koyraa mijoo ga. Annabey kul ga annabitaray tee jiney ra.

¹¹ Kenana iz'aroo Sedesiyas na guuru hilliyaŋ tee, a nee: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: <N'ga Siiri borey tuti nda hilley hala i ma halaci ka ben.> »

¹² Annabey jerey kul na šenni follokaa har ka nee: «Koy Ramot, Galad gandaa ra, n'ga hin ey Abadantaa g'a daŋ kokoyoo kaboo ra.»

¹³ Dontokaa kaŋ koy Miše cee, nee Miše se: «Aywa, annabey kul yadda ka tee mee foo ka ihenna har kokoyoo se. Ay g'a wiri ni ga, ma naŋ ni šennoo nda ngi wanoo ma tee affoo, ma ihenna har.»

¹⁴ Amma Miše nee: «Ay ga žee nda Abadantaa kaŋ ga huna maapoo, woo kaŋ Abadantaa g'a har, nga hinne no ay g'a har.»

¹⁵ Waatoo kaŋ Miše too kokoyoo do, kokoyoo nee a se: «Miše, ir ma koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra wongu wala ir masi koy?» Miše nee: «Koy, n'ga zaame, Abadantaa g'a daŋ ni kaŋ ti kokoyoo kaboo ra.»

¹⁶ Amma kokoyoo nee a se: «Cee marje no ay ga ni žeendi Abadantaa maapoo ga kaŋ ma cimoo hinne har ya ne?»

¹⁷ Woo ga, Miše nee:

«Ay dii Izirayel borey kul ga say-say tondi hondey boŋ

ma nee alman kur kaŋ sii nda kurkaw.

Woo se Abadantaa nee:

<Borey wey sii nda jineboro,

boro foo kul ma koy nda baani nga hugoo do.> »

¹⁸ Izirayel kokoyoo nee Žozafat se: «Ya na nee ma ne kaŋ a si haya henna kul har ay ga, ifutu de no a g'a har.»*

¹⁹ Miše yee ka nee: «Aywa, haŋajer Abadantaa šennoo se. Ay dii Abadantaa a ga goro nga kokoy gorodogoo ra, beenaa hayey kul ga kay a jere, kabe henna nda iwaawaa ga.

²⁰ Abadantaa nee: <May no ma Akab derandi hala a ma koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra tangam, de mo a ga wiiyandi?> Affoo kul ga nga wanoo har.

²¹ I goo woo da ra kaŋ hundi foo† fatta ka kaa ka kay Abadantaa jine ka nee: <Ay g'a derandi.> Abadantaa n'a hãa ka nee: <Taka foo no n'g'a tee?>

²² A nee: <Ay ga fatta ka tee hundi kaŋ ga taari daŋ nga annabey kul mijey ra.> Abadantaa nee: <Šikka sii a ra, n'g'a derandi, n'ga hin, fatta ka koy a tee.> »

²³ Miše nee koyne: «Aywa, a tee takaa woo, sohõ Abadantaa na hundi kaŋ ga taari šenni har daŋ ni annabey kul mijey ra, zama Abadantaa ka bone kayandi ma ne.»

²⁴ Kenana iz'aroo Sedesiyas man Miše k'a kar garboo ga ka nee: «Taka foo nda Abadantaa Hundoo hun ay ra ka koy šelaŋ ma ne?»

²⁵ Miše nee: «N'ga kaa ka dii a han kaŋ n'koy tugu hugu nda hugu ra.»

²⁶ Izirayel kokoyoo nee nga tamey affoo se: «Miše dii ka koy nda a koyraa goforneroo Amon nda kokoyoo iz'aroo Yowaš do.

²⁷ Ma nee: <Kokoyoo nee: "Wa aroo woo daŋ kasaa ra, war ma cindi k'a noo ŋaayan kayna nda hari kayna hala waati kaŋ ra ay willi kate nda baani.">»

²⁸ Amma Miše nee: «Nda ni willi kate nda baani, adiši Abadantaa mana šelaŋ nda ay mijoo.» Miše yee koyne ka nee: «Jamaa, war kul ma haŋajer.»

* 22:18 22.18 Sorro 8to. † 22:21 22.21 «hundi foo», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy Hundoo».

*Kokoyoo Akab buu wongoo ra
(Taarikey 2to 18.28–34)*

²⁹ Izirayel kokoyoo nda Žuda kokoyoo Žozafat koy Ramot koyraa kaŋ goo Galad gandaa ra tangam.

³⁰ Izirayel kokoyoo nee Žozafat se: «Ay g’ay boŋ bere ka koy wongoo ra. Ni, ma ni kokoy bankaarawey daŋ.» Woo ga, Izirayel kokoyoo na nga boŋ bere ka koy wongoo ra.

³¹ Siiri kokoyoo na nga bari torika boŋkoyne waranza cindi hinkaa (32) yaamar kaŋ i masi boro kaccu wala boro beeri tangam nda man’ti Izirayel kokoyoo hinne.

³² Waatoo kaŋ torika boŋkoyney dii Žozafat, i nee: «Šikka sii kaŋ Izirayel kokoyoo no.» I bere a ga k’a tangam, amma Žozafat kaati ka ciya.

³³ Torika boŋkoyney dii kaŋ man’ti Izirayel kokoyoo no, i mooru a ga.

³⁴ Waatoo woo, aru foo na nga biraa cetaw, a koy duu Izirayel kokoyoo, a n’a kar koraa nongu feerante ra. Kokoyoo nee nga torika zurandikaa se: «Bere k’ay ka fatta wongoo ra, zama ay maray.»

³⁵ Hanoo woo, wongoo hanse ka koron hala nongu kaŋ ra kokoyoo mma kay torikaa ra ka Siiri borey tangam. Aluulaa ra, a faati. Kokoyoo kuroo doori torikaa ra.

³⁶ Waynaa kaŋyanoo ga, kaati tee wongu dogoo ra ka nee: «Boro foo kul ma koy nga koyraa ra, boro foo kul ma koy nga gandaa ra.»

³⁷ Takaa woo nda Izirayel kokoyoo buu. I n’a zaa ka koy Samari k’a sutura no din.

³⁸ Waatoo kaŋ i koy nga torikaa jumay Samari bangoo mijoo ga, hanšey koy nga kuroo logu, woykuurey kaa ka jumay haroo din ra. Hayey wey tee nda takaa kaŋ nda Abadantaa šennoo n’a har.

³⁹ Akab teegoyey cindey, hayey kul kaŋ a n’i tee, nda hugoo kaŋ a n’a cin nda tarkunday hiŋe, nda koyrawey kul kaŋ a n’i cin, i kul hantumandi Izirayel kokoyey teegoyey citaaboo ra.

⁴⁰ Akab koy nga hayragey gar alaaharaa. Nga iz’aroo Akaziya tee kokoy dogoo ra.

*Waatoo kaŋ Žozafat ga Žuda laama
(Taarikey 2to 18.31–21.1)*

⁴¹ Asa iz’aroo Žozafat tee kokoy Žuda se Izirayel kokoyoo Akab laamaa jiiri taacantoo ra.

⁴² Žozafat huru kokoytaraa ra ka gar a goo nda jiiri waranza cindi guu (35). A laama jiiri waranka cindi guu (25) Žerizalem. Naŋoo maŋnoo ti Azuba. Šili ize woy no.

⁴³ A na nga baaba Asa fondaa gana haya kul ra, a mana šiiri nongu kul here, haya kaŋ ga šerre no a n’a tee Abadantaa jine.

⁴⁴ Woo kul, a na tooru ganadogey naŋ i ma cindi. Borey ga sargariyaŋ kaa, ka dugu dullandi tooru ganadogey ra.

⁴⁵ Alaafiya goo Žozafat nda Izirayel kokoyoo game.

⁴⁶ Žozafat teegoyey cindey, nda nga asajataraa, nda wongey kaŋ a n’i tee, i kul hantumandi Žuda kokoyey teegoyey citaaboo ra.

⁴⁷ Arey kaŋ ga zina tee tooru hugey ra, wey din kaŋ cindi za nga baaba Asa waati, a n’i kul kaataray gandaa ra.

⁴⁸ Waatoo woo, kokoy sii Edom gandaa boŋ. Goforner no m’a laama sanda kokoy.

⁴⁹ Žozafat na harihii beeriyaŋ tee kaŋ maŋney ti Tarsis, kaŋyaŋ ga koy wura zaa kate ka hun Ofir gandaa ra. Amma i mana hin ka naarumay tee, zama harihiyey kayri Esiyoŋ-Geber koyraa here.

⁵⁰ Waatoo din ra, Akab iz’aroo Akaziya nee Žozafat se: «Naŋ ay goykey nda ni goykey ma goy cere bande harihiyey ra.» Amma Žozafat mana yadda.

⁵¹ Woo banda ga, Žozafat koy nga hayragey gar alaaharaa. I n'a sutura nga hayragey jere, nga hayraa Dawda koyraa ra. Nga iz'aroo Yoram tee kokoy dogoo ra.

Waatoon kaŋ Akaziya ga Izirayel laama

⁵² Akab iz'aroo Akaziya tee kokoy Izirayel se Samari koyraa ra, Žuda kokoyoo Žozafat laamaa jiiri woy cindi iyyantoo (17to) ra. A na Izirayel laama jiiri hinka.

⁵³ A na goy futu tee Abadantaa jine. A na nga baaba nda nga naa fondaa gana, nda Nebat iz'aroo Žeroboham fondaa kaŋ na Izirayel kaŋandi zunubu ra.

⁵⁴ A ga sujudu tooroo se kaŋ ti Bal k'a gana. A na Abadantaa, Izirayel Koyoo binoo tunandi ka takaa tee kaŋ nga baaba n'a tee.

Taarikey citaabu jinaa

Citaaboo fahamandiroo

Boroyan ga hongu kan sargari juwalkaa Esdras ka Taarikey citaabu jinaa nda ithinkantoo hantum. Izirayel borey kaa ka hun Babilon, nga banda ga, citaabu jinaa woo hantumandi, ka cebe borey se kan boro ma dira ka sawa nda Irkoy yaamarey, nafa goo a ra. Boro ga dii kan Taarikey citaabu jinaa ga hayayan har kan goo Samiyel citaaboo hinkantoo ra.

Haya beeri hinka goo Taarikey citaabu jinaa ra:

Ijinaa ti, a ga Izirayel borey maapey har ir se, k'a zaa za ngi hayragey waati ka koy hala borey dii ka koy nda ey waatoo ra, nda borey kan willi kate Žuda gandaa ra koyne waatoo ga.

Ithinkantoo ti, a ga šelan ir se kokoyoo Dawda nda nga hoyrawey Irkoy hugoo cinayanoo, nda sargari juwalkey, nda Lewi borey goy takaa ga. Kokoyoo Sulaymaana na Irkoy hugoo cin, amma Dawda ka goyoo hayey soolu hala a ga buu.

Citaaboo woo ga hin ka zamnandi zamna taaci:

- 1. Izirayel borey hayragey maapey (zamna 1na—9to).*
- 2. Kokoyoo Sawul buuyanoo (zamna 10to).*
- 3. Fillawey kan ga šelan kokoyoo Dawda ga (zamna 11to—21to).*
- 4. Irkoy hugoo cinayanoo nda sargari juwalkey kan ti Lewi borey šennoo (zamna 22to—29to).*

Izirayel borey hayragey maapey, k'a dii za Adama ga ka koy Sem ga

- 1 Adama ti Set baaba, Set ti Enoš baaba,*
- 2 Enoš ti Kenan baaba, Kenan ti Malalel baaba, Malalel ti Yered baaba,*
- 3 Yered ti Henok baaba, Henok ti Metusala baaba, Metusala ti Lemek baaba,*
- 4 Lemek ti Nuhu baaba, Nuhu ti Sem, nda Šam, nda Žafet baaba.*
- 5 Žafet iz'arey ti: Gomer, nda Magog, nda Maday, nda Yawan, nda Tubal, nda Mešek, nda Tiras.*
- 6 Gomer iz'arey ti: Aškenaz, nda Difat*, nda Togarma.*
- 7 Yawan iz'arey ti: Eliša, nda Tarsis, nda Kiti borey, nda Rodan borey.*
- 8 Šam iz'arey ti: Kuš, nda Misirayim, nda Put, nda Kanan.*
- 9 Kuš iz'arey ti: Seba, nda Hawila, nda Sabata, nda Raama, nda Sabateka. Raama iz'arey ti: Saba nda Dedan.*
- 10 Kuš na Namuruz mo hay. Namuruz ti boro jinaa kan tee wongaari laboo ga.*
- 11 Misirayim ti Lud borey hayragoo, nda Anam borey, nda Lehab borey, nda Naftuwa borey,*
- 12 nda Patrus borey, nda Kasalu borey, nda Kaftor borey. Filisti borey mana hun kala Kasalu borey ga.*
- 13 Kanan na Sidon hay, nga ti nga iz'aru jinaa, nga дума ga, a na Heti hay.*
- 14 Nga ga Žebus borey, nda Amor borey, nda Girgaši borey,*
- 15 nda Hewi borey, nda Arki borey, nda Sini borey,*
- 16 nda Arwad borey, nda Semar borey, nda Hamat borey hun.*
- 17 Sem iz'arey ti: Elam, nda Ašur, nda Arfazad, nda Lud, nda Aram, nda Utus, nda Hul, nda Geter, nda Mešek.*
- 18 Arfazad na Šela hay, Šela na Eber hay.*

* **1:6 1.6** «Difat», hantum fooyan ga nee «Rifat», Sintinoo 10.3.

19 Eber duu iz'aru hinka. Affoo maapoo ti Peleg (maanaa «zamna»), zama nga waatoo ra laboo zamnandi. Armaa maapoo ti Yokutaŋ.

20 Yokutaŋ na Almodad hay, nda Šelef, nda Hasarmawet, nda Yera,

21 nda Hadoram, nda Uzal, nda Dikla,

22 nda Ebal, nda Abimayel, nda Saba,

23 nda Ofir, nda Hawila, nda Yobab. Wey kul man'ti kala Yokutaŋ iz'aruyan.

24 Sem ti Arfazad baaba, Arfazad ti Šela baaba,

25 Šela ti Eber baaba, Eber ti Peleg baaba, Peleg ti Rehu baaba,

26 Rehu ti Serug baaba, Serug ti Nahor baaba, Nahor ti Tera baaba,

27 Tera ti Abram baaba, Abram kaŋ maapoo bere ka tee Ibrahima.

28 Ibrahima iz'arey ti Isiyaka nda Isimayel.

29 Ngi hayrey ne: Isimayel iz'aru jinaa ti Nebayot, nga banda ga, Kedar, nda Adbel, nda Mibsam,

30 nda Mišma, nda Duma, nda Masa, nda Hadad, nda Tema,

31 nda Yetur, nda Nafiš, nda Kedma. Wey ti Isimayel iz'arey.

32 Wahayoo kaŋ Ibrahima n'a zaa wande, kaŋ ti Ketura, na Zimram hay, nda Yokušan, nda Medan, nda Majaŋ, nda Yišbak, nda Šuwa. Yokušan iz'arey ti Saba, nda Dedan.

33 Majaŋ iz'arey ti: Efa, nda Efer, nda Hanok, nda Abida, nda Elda. Wey kul ti Ketura iz'arey nda nga haamayan.

34 Ibrahima na Isiyaka hay. Isiyaka iz'arey ti: Eso nda Izirayel†.

35 Eso iz'arey ti: Elifaz, nda Rehuwel, nda Yehuš, nda Yalam, nda Kora.

36 Elifaz iz'arey ti: Temaŋ, nda Omar, nda Sefi, nda Gatam, nda Kenaz, nda Timna, nda Amalek.

37 Rehuwel iz'arey ti: Nahat, nda Zera, nda Šamma, nda Miza.

38 Seyir iz'arey ti: Lotan, nda Šobal, nda Sibon, nda Ana, nda Dišon, nda Eser, nda Dišan.

39 Lotan iz'arey ti: Hori, nda Homam. Lotan woymaa ti Timna.

40 Šobal iz'arey ti: Aliyan, nda Manahat, nda Ebal, nda Šefi, nda Onam. Sibon iz'arey ti: Aya nda Ana.

41 Ana iz'aroo ti Dišon. Dišon iz'arey ti: Hamraŋ, nda Ešbaŋ, nda Yitraŋ, nda Keraŋ.

42 Eser iz'arey ti: Bilhaŋ, nda Zawaŋ, nda Yakaŋ. Dišan iz'arey ti: Utus nda Araŋ.

Edom gandaa kokoyey nda nga alkabiilawey bonkoyney
(Sintinoo 36.31–43)

43 Za kokoy mana Izirayel borey laama, kokoyey kaŋ laama Edom gandaa ra maapey ne: Bewor iz'aroo Bela, nga koyraa maapoo ti Dinhaba.

44 Waatoo kaŋ Bela buu, Zera iz'aroo Yobab kaŋ ga hun Bosra huru dogoo ra.

45 Waatoo kaŋ Yobab buu, Hušam huru dogoo ra, a si hun kala Temaŋ borey gandaa ra.

46 Waatoo kaŋ Hušam buu, Bedad iz'aroo Hadad huru dogoo ra. Nga no ka Majaŋ borey kar ka hin ey Mowab gandaa ra. Nga koyraa maapoo ti Awit.

47 Waatoo kaŋ Hadad buu, Samla kaŋ ga hun Masreka huru dogoo ra.

48 Waatoo kaŋ Samla buu, Šawul kaŋ ga hun Rehobot isaa‡ mijoo ga huru dogoo ra.

49 Waatoo kaŋ Šawul buu, Akbor iz'aroo Bal-Hanaŋ huru dogoo ra.

† 1:34 1.34 Izirayel da ti Yakuba. ‡ 1:48 1.48 Isaa no kaŋ se i ga nee Efrat.

⁵⁰ Waatoo kaŋ Bal-Hanaŋ buu, Hadad huru dogoo ra, nga koyraa maapoo ti Payi. Wandoo maapoo ti Mehetabel. Mehetabel ti Matred ize woy, Matred ti Me-Zahab ize woy.

⁵¹ Hadad buuroo banda ga, borey kaŋ tee Edom gandaa boŋkoyney ti: Timna, nda Alwa, nda Yetet,

⁵² nda Oholibama, nda Ela, nda Pinon,

⁵³ nda Kenaz, nda Teman, nda Mibsar,

⁵⁴ nda Magdiyel, nda Iram. Wey no ka tee Edom gandaa boŋkoyney.

2

Yakuba iz'aroo Žuda hayroo

¹ Izirayel iz'arey ne: Ruben, nda Simewon, nda Lewi, nda Žuda, nda Isakar, nda Zabulon,

² nda Dan, nda Isufi, nda Benžamen, nda Neftali, nda Gad, nda Ašer.

³ Žuda iz'arey ti: Er, nda Onaŋ, nda Šela. Iz'aru hinzaa woo a mana duu ey kala nga Kanaŋ woyoo ga kaŋ ti Šuwa ize woy. Žuda iz'aru jinaa kaŋ ti Er, a tee boro futu Abadantaa jine, woo se Abadantaa n'a wii.

⁴ Tamar kaŋ ti Žuda nzura woyoo duu a se Peres nda Zera. Žuda iz'arey kul man'ti kala aru guu.

⁵ Peres iz'arey man'ti kala Hesiron nda Hamul.

⁶ Zera iz'arey man'ti kala Zimri, nda Etaŋ, nda Hemaŋ, nda Kalkol, nda Daara. I kul ti aru guu.

⁷ Karmi iz'aroo ti Akar*. Nga no ka kate bone Izirayel borey ga, zama hayey kaŋ kayandi Irkoy hinne se, ngi ra a zaa.

⁸ Etaŋ iz'aroo ti Azarya.

⁹ Iz'arey kaŋ Hesiron duu ey ti Yeramel, nda Ram, nda Kelubay.

¹⁰ Ram na Aminadab hay, Aminadab na Nahišon hay, Nahišon ti Žuda borey boŋkoynoo.

¹¹ Nahišon na Salmuni hay, Salmuni na Bowazu hay,

¹² Bowazu na Obed hay, Obed na Yišay hay,

¹³ Yišay na Eliyab hay, nga ti nga iz'aru jinaa, Abinadab ti ihinkantoo, Šimeya ti ihinzantoo,

¹⁴ Netaniyel ti itaacantoo, Raday ti igguwantoo,

¹⁵ Osem ti idduwantoo, Dawda ti iyyantoo.

¹⁶ Ngi woymey ti Seruya nda Abigayel. Seruya iz'arey ti: Abišay, nda Žowab, nda Asayel, ngi kul ti boro hinza.

¹⁷ Abigayel na Amasa hay. Amasa baaba ti Yeter, Yeter man'ti kala Isimayel boro.

¹⁸ Hesiron iz'aroo Kaleb duu iz'aruyan nga wandey Azuba nda Yeriyot† ga, iz'arey ti: Yešer, nda Šobab, nda Ardon.

¹⁹ Waatoo kaŋ Azuba buu, Kaleb na Efrata hiiji. Efrata duu a se Hur.

²⁰ Hur na Uri hay. Uri na Betesalel hay.

²¹ Woo banda ga, Hesiron koy Galad borey baaba Makir, ize woyoo mo hiiji. A na woyoo zaa ka gar nga hunday goo jiiri woydu (60) ra. Woyoo woo ka duu a se nga iz'aroo Segub.

²² Segub na Yahir hay. Koyra waranka cindi hinza (23) bara Yahir maapoo ga Galad gandaa ra.

* 2:7 2.7 Akar da se i ga nee Akan Žozuwe 7.1ra. † 2:18 2.18 «nga wandey Azuba nda Yeriyot», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «nga wandoo Azuba kaŋ maa faa ti Yeriyot».

23 Amma Gešur borey nda Siiri borey na Yahir koyra buuna-buunawey taa, nda Kenat koyraa nda nga koyra kanbey, i kul cere ra man'ti kala koyra kanbe woydu (60). Borey kaŋ goo koyra kanbey wey ra kul man'ti kala Galad baaba Makir izey.

24 Waatoo kaŋ Hesron buu Kaleb-Efrata koyraa ra, a gar nga wandoo Abiya ga tee boro hinka, wandoo hay iz'aru, i na maapoo dan Ašehur. Ašehur woo ka Tekowa koyraa sinji.

25 Hesiron iz'aru jinaa kaŋ ti Yeramel, nga iz'aru jinaa ti Ram, ka Buna kar a ga, nda Oren, nda Osem, nda Ahiya.

26 Yeramel na woy tana zaa, maapoo ti Atara. Woyoo woo na Onam hay.

27 Ram, Yeramel iz'aru jinaa, iz'arey ti: Mas, nda Yamin, nda Eker.

28 Onam iz'arey ti: Šamay nda Yada. Šamay iz'arey ti Nadab nda Abišur.

29 Abišur wandoo maapoo ti Abihayel. Wandoo woo ka duu a se Ahiban nda Molid.

30 Nadab iz'arey ti: Seled nda Apayim. Seled buu a mana duu iz'aru.

31 Apayim iz'aroo ti Yiši. Yiši iz'aroo ti Šešan. Šešan iz'aroo ti Ahilay.

32 Šamay armaa Yada iz'arey ti: Yeter nda Žonatan. Yeter buu a mana duu iz'aru.

33 Žonatan iz'arey ti: Pelet nda Zaza. Wey ti Yeramel hayrey.

34 Šešan mana duu iz'aru, ize woyyan de no a duu. Woo gar Šešan goo nda tam kaŋ Misira boro no, maapoo ti Yara.

35 Šešan na nga ize woyoo hiijandi nga tamoo Yara se. A duu Yara se iz'aru kaŋ maapoo ti Attay.

36 Attay na Natan hay, Natan na Zabad hay,

37 Zabad na Eflal hay, Eflal na Obed hay,

38 Obed na Žehu hay, Žehu na Azarya hay,

39 Azarya na Heles hay, Heles na Eleyasa hay,

40 Eleyasa na Sismay hay, Sismay na Šalum hay,

41 Šalum na Yekamiya hay, Yekamiya na Elišama hay.

42 Yeramel armaa Kaleb iz'arey ti: Meša ti nga iz'aru jinaa, nga ti Zif baaba, Mareša mo ti Kaleb iz'aru, nga ti Hebron baaba.

43 Hebron iz'arey ti: Kora, nda Tapuwa, nda Rekem, nda Šema.

44 Šema na Raham hay, Raham ti Yorkeyam baaba. Rekem na Šammay hay.

45 Šammay iz'aroo ti Mawon, Mawon ti Bet-Sur baaba.

46 Wahayoo kaŋ Kaleb hiiji a, kaŋ ti Efa, na Haran, nda Mosa, nda Gazez hay. Haran na Gazez hay.

47 Yaday iz'arey ti: Regem, nda Yotam, nda Gešan, nda Pelet, nda Efa, nda Šayaf.

48 Kaleb yee koyne ka wahay foo zaa, maapoo ti Maaka, a na Šeber nda Tirhana hay.

49 A na Šayaf mo hay kaŋ ti Madmana baaba, nda Šewa kaŋ ti Makbena nda Gibeya baaba. Kaleb ize woyoo maapoo ti Aksa.

50 Kaleb hayroo ne ti woo: nga wandoo Efrata iz'aru jinaa ti Hur, Hur iz'arey ti: Šobal kaŋ na Kiryat-Yarim koyraa sinji,

51 nda Salmuni kaŋ na Betelehem koyraa sinji, nda Haref kaŋ na Bet-Gader koyraa sinji.

52 Šobal kaŋ na Kiryat-Yarim sinji, hayroo ti: Harowe borey nda Manahat borey jeroo.

53 Kiryat-Yarim borey ti: Yeter borey, nda Put borey, nda Šumat borey, nda Mišra borey. Sora borey nda Eštawol borey mana hun kala ngi ra.

⁵⁴ Salmuni hayroo ti: Betelehem borey, nda Netofa borey, nda Atrot-Bet-Žowab, nda Manahat borey jeroo, nda Sor borey,

⁵⁵ nda hantumkey hugey borey kaŋ ga goro Yabes kaŋ ti: Tira borey, nda Šima borey, nda Šuka borey. Ngi ti Keni borey, wey kaŋ hun Hamat ga. Hamat da ti Rekaŋ hugoo borey hayraa.

3

Dawda hayroo

¹ Dawda iz'arey kaŋ a duu ey waatoo kaŋ a goo Hebron koyraa ra ne: nga iz'aru jinaa ti Amnon kaŋ a duu a nga Žizireyel koyraa woyoo Ahinowam ga. Ihinkantoo ti Daniyel kaŋ a duu a nga Karmel koyraa woyoo Abigayel ga.

² Ihinzantoo ti Absalom kaŋ a duu a nga wandoo Maaka ga, Maaka ti Gešur kokoyoo Talmay ize woyoo. Itaacantoo ti Adoniya kaŋ a duu a nga wandoo Hagit ga.

³ Igguwantoo ti Šefatiya kaŋ a duu a Abital ga. Idduwantoo ti Yitreyam kaŋ a duu a nga wandoo Eglā ga.

⁴ Iz'aru idduwaa woo hayandi waatoo kaŋ ra Dawda goo Hebron koyraa ra. Jiiri iyye nda handu iddu no a n'a tee a ga laama no din. A na jiiri waranza cindi hinza (33) tee a ga laama Žerizalem.

⁵ Iz'arey kaŋ a duu ey Žerizalem koyraa ra ne: Šimeya, nda Šobab, nda Natan, nda Sulaymaana, woo ti iz'aru taaci kaŋ Amiyel ize woyoo Bat-Šuwa duu a se.

⁶ Dawda na Yibar mo hay, nda Elišuwa, nda Elpelet,

⁷ nda Noga, nda Nefeg, nda Yafiya,

⁸ nda Elišama, nda Elyada, nda Elifelet, ngi aru yagga no.

⁹ I kul ti Dawda iz'aruyan ka tonton nga wahayey iz'arey ga. Tamar ti nga iz'arey woymaa.

¹⁰ Sulaymaana iz'aroo ti Roboham, Roboham iz'aroo ti Abiya, Abiya iz'aroo ti Asa, Asa iz'aroo ti Žozafat,

¹¹ Žozafat iz'aroo ti Yoram, Yoram iz'aroo ti Akaziya, Akaziya iz'aroo ti Žowas,

¹² Žowas iz'aroo ti Amasiya, Amasiya iz'aroo ti Azarya, Azarya iz'aroo ti Yotam,

¹³ Yotam iz'aroo ti Akaz, Akaz iz'aroo ti Ezekiyas, Ezekiyas iz'aroo ti Manase,

¹⁴ Manase iz'aroo ti Amon, Amon iz'aroo ti Žoziyas.

¹⁵ Žoziyas iz'arey ne: nga iz'aru jinaa ti Yohanaŋ, ihinkantoo ti Yoyakim, ihinzantoo ti Sedesiyas, itaacantoo ti Šalum.

¹⁶ Yoyakim iz'aroo ti Yekoniya*, Yekoniya iz'aroo ti Sedesiyas.

¹⁷ Yekoniya kaŋ diyandi ka koy Babilon, nga iz'arey ne: Šaltiyel,

¹⁸ nga bandaa ga, Malkiram, nda Pedaya, nda Šenasar, nda Yekamiya, nda Hošama, nda Nedabiya.

¹⁹ Pedaya iz'arey ti: Zorobabel nda Šimeyi. Zorobabel iz'arey ti: Mešullam nda Hananiya, ngi woymaa ti Šelomit.

²⁰ Woo banda ga, a duu Hašuba, nda Ohel, nda Berekiya, nda Hasadiya, nda Yušab-Hesed, aru guu.

²¹ Hananiya iz'arey ti: Peletiya, nda Yešaya, nda Refaya iz'arey, nda Arnan iz'arey, nda Abadiya iz'arey, nda Šekaniya iz'arey.

²² Šekaniya hayroo ti: Šemaya, nda Hatuš, nda Yigeyal, nda Barya, nda Neyarya, nda Šafat, aru iddu.

* **3:16 3.16** Yekoniya da se i ga nee Yowakin, Kokoyey 2to 24.6, 8-17ra.

²³ Neyarya iz'arey ti: Elyowenay, nda Ezekiyas, nda Azirikam, aru hinza.

²⁴ Elyowenay iz'arey ti: Hodawiya, nda Elyašib, nda Pelaya, nda Akub, nda Yohanaŋ, nda Delaya, nda Anani, aru iyye.

4

Žuda hayroo jerrey

¹ Žuda iz'arey ti: Peres, nda Hesiron, nda Karmi, nda Hur, nda Šobal.

² Šobal iz'aroo Rehaya na Yahat hay. Yahat na Ahumay nda Lahad hay. Ngi ti Sora koyraa borey alkabiilawey.

³ Etam koyraa sinjikey ti: Žizireyel, nda Yišma, nda Yidbaš. Ngi woymaa ti Haselelponi.

⁴ Penuwel ti Gedor koyraa sinjikkaa, Ezer ti Huša koyraa sinjikkaa. Bora na kan na Betelehem koyraa sinji kan ti Efrata iz'aru jinaa Hur, nga iz'arey ti wey.

⁵ Ašehur kan ti Tekowa koyraa sinjikkaa, woy hinkaa kan a n'i zaa ti Heleya nda Naara.

⁶ Naara na Ahuzam, nda Hefer, nda Temani, nda Ahastari hay. Wey ti Naara iz'arey.

⁷ Heleya iz'arey ti: Seret, nda Sohar, nda Etnaŋ.

⁸ Kos na Anub nda Soseba hay. Kos ti Aharhel alkabiilawey hayragoo kan ti Harum iz'aroo.

⁹ Yabes duu maa ka bisa nga armyey jerrey. Naŋoo ka maŋoo dan Yabes, a nee kan nga k'a hay zarabi ra.

¹⁰ Yabes na Izirayel Koyoo cee k'a ŋaaray ka nee: «Albarka dan ay ra k'ay laboo boobandi, ka cindi ay bande, k'ay waa bone, k'ay moorandi torro.» Hayaa kan a n'a ŋaaray, Irkoy n'a tee a se.

¹¹ Kelub kan ti Šuha armaa na Mehira hay. Mehira ti Ešton baaba.

¹² Ešton na Bet-Rafa, nda Paseya, nda Tehina hay. Tehina ka Nahaš koyraa sinji. Borey wey ti Reka koyraa borey.

¹³ Kenaz iz'arey ti: Otniyel nda Seraya. Otniyel iz'arey ti Hatat [nda Mewonotay].

¹⁴ Mewonotay ti Ofra baaba. Seraya ti Žowab baaba. Nongoo kan se i ga nee Kabegoyteerey gooroo, Žowab ka nongoo din sinji, i man'ti kala kabegoyteeriyana.

¹⁵ Yefune iz'aroo Kaleb, iz'arey ti: Iru, nda Ela, nda Nam. Ela ti Kenaz baaba.

¹⁶ Yehalelel iz'arey ti: Zif, nda Zifa, nda Tiriya, nda Asarel.

¹⁷ Ezra iz'arey ti: Yeter, nda Mered, nda Efer, nda Yalon. Mered wandey affoo ka Maryama hay, nda Šamay, nda Yišba. Yišba ka Eštemowa koyraa sinji.

¹⁸ Woyoo woo kan Mered n'a hiija a ti Firawuuna ize woyoo kan se i ga nee Bitiya. Nga iz'arey ti wey. Mered na Žuda koyraa boro woy mo hiiji kan na Yered hay, nga ka Gedor koyraa sinji. Woo banda ga, a na Heber hay, nga ka Soko koyraa sinji. Woo banda ga, a na Yekutiya hay, nga ka Zanowa koyraa sinji.

¹⁹ Hodiya wandoo ti Naham woymaa, woyoo woo iz'aru foo ka tee Kela koyraa sinjikkaa. Ngi ka tee Garmi borey, affaa tee Eštemowa koyraa sinjikkaa, ngi ti Makat borey.

²⁰ Šimon iz'arey ti: Amnon, nda Rina, nda Ben-Hanaŋ, nda Tilon. Yiši hayroo ti: Zohet, nda Zohet iz'aroo.

²¹ Žuda iz'aroo Šela, nga iz'arey ti: Er kan na Leka koyraa sinji, nda Lada kan na Mareša koyraa sinji, nda alkabiilawey kan ga šukka baana goy tee Bet-Ašbeya,

²² Yokim borey mo mana hun kala nga ga, nda Kozeba koyraa borey, nda Yowaš koyraa borey, nda Saraf koyraa borey kaŋyaŋ na Mowab gandaa nda Yašubi-Lehem koyraa laama*. Wey ti haya žeenayaŋ.

²³ Borey wey, yoonayaŋ no. I si goro kala Netayim nda Gedera koyrawey ra, i cindi no din kokoyoo do ka goy a se.

Simewoŋ hayroo

²⁴ Simewoŋ iz'arey ti: Nemuwel, nda Yamin, nda Yarib, nda Zera, nda Sawul.

²⁵ Sawul iz'aroo ti Šalum, Šalum iz'aroo ti Mibisam, Mibisam iz'aroo ti Mišma.

²⁶ Mišma iz'aroo ti Hamuwel, Hamuwel iz'aroo ti Zakur, Zakur iz'aroo ti Šimeyi.

²⁷ Šimeyi mana duu kala iz'aru woy cindi iddu (16) nda ize woy iddu. Nga armyey mana duu iz'aru boobo. Woo se Simewoŋ hugoo borey mana boobo sanda Žuda borey takaa.

²⁸ I si goro kala Ber-Šeba, nda Molada, nda Hasar-Šuwal,

²⁹ nda Bilha, nda Esem, nda Tolad,

³⁰ nda Betuwel, nda Horma, nda Siklak,

³¹ nda Bet-Markabot, nda Hasar-Susim, nda Bet-Bireyi, nda Šarayim. Hala ka kaa Dawda kokoytaraa waati, ngi koyrawey ti wey.

³² Ngi koyra kanbey ti Etam, nda Ayin, nda Rimon, nda Token, nda Ašan, i man'ti kala koyra guu,

³³ nda koyra kanbey kaŋ g'i kuubi k'i bere ka koy hala Bal. Ngi gorodogey nda ngi taarikey ti wey.

³⁴ Ngi boŋkoyney ti Mešobab, nda Yamlek, nda Amasiya iz'aroo Yoša,

³⁵ nda Žowel, nda Yehu kaŋ baaba ti Yošibiya, Yošibiya baaba ti Seraya, Seraya baaba ti Asiyel,

³⁶ nda Eliyowenay, nda Yakoba, nda Yešohaya, nda Asaya, nda Adiyel, nda Yesimiyel, nda Benaya,

³⁷ nda Ziza kaŋ baaba ti Šifeyi, Šifeyi baaba ti Alon, Alon baaba ti Yedaya, Yedaya baaba ti Šimri, Šimri baaba ti Šemaya.

³⁸ Borey wey kul kaŋ maŋney harandi, i kul man'ti kala hugu boŋyaŋ, ngi hugey borey mo hanse ka boobo.

³⁹ Woo se i koy hala Gedor koyraa miŋoo ga, ka koy too hala gooroo se waynahunay here, ka kurdoo ceci ngi alman buuney se.

⁴⁰ I duu kurdoo hennayaŋ, i duu ganda henna yulwante kaŋ ra alaafiya nda baani goo. Šam hayroo boroyaŋ ka cindi ka goro gandaa din ra cee jinaa.

⁴¹ Borey wey kaŋ maŋney ne ka harandi mana koy no din kala Žuda gandaa kokoyoo Ezekiyas waati. I koy no din ka borey hukumey nda ngi gorodogey kayri†, k'i halaci sōy ka goro dogey ra hala hō, zama ngi almaney duu kurdoo henna.

⁴² Simewoŋ boroyaŋ mo koy goro Seyir tondey ra, ngi aru zangu guu (500) no. Pelatiya, nda Neyarya, nda Refaya, nda Yiši iz'aroo Uziziel ti ngi jineborey.

⁴³ Amalek borey cindey kaŋ zuru ka koy goro no din, i n'i wii, ka goro dogey ra hala hō.

5

Rubeŋ hayroo

* **4:22 4.22** «kaŋyaŋ na Mowab gandaa nda Yašubi-Lehem koyraa laama», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «kaŋyaŋ, za i mana willi ka koy goro Lehem koyraa ra, i na Mowab gandaa woyyaŋ zaa». † **4:41 4.41** «hukkumey nda ngi gorodogey kayri», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «hukkumey say, ka Menuwi borey wii».

¹ Izirayel iz'aru jinaa ti Ruben, amma kan a marga nda nga baaba alaayanoo ka baaboo kaynandi, woo ka kate izejinawtaraa ma nondi Isufi iz'arey se, Isufi ti Izirayel iz'aroo. Woo ka kate Ruben mana laasaabandi iz'aru jinaa.

² Žuda tee jineboraa nga armey game, zama bonkoyni mana hun kala nga hayroo ra, amma izejinawtaraa mana nondi kala Isufi se.

³ Izirayel iz'aru jinaa Ruben iz'arey ti: Hanok, nda Palu, nda Hesron, nda Karmi.

⁴ Žowel iz'aroo ti Šemaya, Šemaya iz'aroo ti Gog, Gog iz'aroo ti Šimeyi,

⁵ Šimeyi iz'aroo ti Mika, Mika iz'aroo ti Reya, Reya iz'aroo ti Bal,

⁶ Bal iz'aroo ti Beera, nga ti Ruben borey bonkoynoo. Nga no Asiri kokoyoo Tilgat-Pilneser n'a dii ka koy nda a.

⁷ Beera armey, alkabiila ka koy alkabiila, ka sawa nda takaa kan nda i kabandi ka hantumandi ngi taarikoo ra, ijinaa ti Yeyiyel, nga dumaa ga, Zakarya,

⁸ nga dumaa ga, Bela kan baaba ti Azaz, Azaz baaba ti Šema, Šema baaba ti Žowel. I si goro kala Aroyer ka koy hala Nebo nda Bal-Mewon ra.

⁹ Waynahunay here, i si goro kala saajoo mijoo ga, ka koy hala Efrat isaa ga, zama i ga hanse ka bara nda adabba Galad gandaa ra.

¹⁰ Sawul waati, i na Hagri borey tangam k'i wii, ka goro ngi hugey ra Galad gandaa waynahunay kul here.

Gad hayroo

¹¹ Gad iz'arey goro Ruben borey tenje, Bašan gandaa ra, ka koy hala Salka.

¹² Ngi bonkoynoo ti Žowel, nga dumaa ga Šafam, nda Yanay, nda Šafat. I si goro kala Bašan.

¹³ Ngi armey jerey, hugu ka koy hugu ti Minkaylu, nda Mešullam, nda Šeba, nda Yoray, nda Yakan, nda Ziya, nda Eber, i man'ti kala boro iyye.

¹⁴ Wey kul man'ti kala Abihayel izeyan, Abihayel baaba ti Huri, Huri baaba ti Yorowa, Yorowa baaba ti Galad, Galad baaba ti Minkaylu, Minkaylu baaba ti Yešišay, Yešišay baaba ti Yado, Yado baaba ti Buz,

¹⁵ Guni iz'aroo ti Abdiyel, Abdiyel iz'aroo Ahi ti ngi hugoo jineboraa.

¹⁶ I mana goro kala Galad gandaa ra, nda Bašan gandaa ra, nda nongey kan goo ngi laamaa ra, nda Šaron koyraa hawsawey kul ra, ka koy hala nongoo din laamaa kaydogoo ga.

¹⁷ I kul maaney kabandi ka hantumandi taarikey citaaboo ra Žuda kokoyoo Yotam kokoytaraa waati, nda Izirayel kokoyoo Žeroboham waati.

¹⁸ Ruben iz'arey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa, wongaariyan goo i ra kanyan ga wan koray nda takuba yenje, nda ka biraw kar. I kul ga wan wongu. I man'ti kala aru zenber woynaaci cindi taaci nda zangu iyye nda woynu (44.760), i soolu tangamyan se.

¹⁹ I koy Hagri borey, nda Yetur borey, nda Nafiš borey, nda Nodab borey wongu.

²⁰ Irkoy n'i faaba k'i noo hinay Hagri borey nda borey kul kan goo i bande ga, haya kan se wongoo waati, i nka kaati ka Irkoy cee, Irkoy tuuru i se, zama i nka naanay a.

²¹ I na ngi adabbawey dii, yoo zenber woynuu (50.000), nda alman buuna zenber zangu hinka nda zenber woynuu (250.000), nda farka zenber hinka (2.000), nda boro zenber zangu (100.000) mo.

²² I na boro boobo wii, zama wongoo woo mana hun kala Irkoy do. I goro ngi gorodogey ra. I cindi no din hala waatoo kan ra i n'i dii ka koy ganda tanayan ra.

Manase hayroo kan goo Žurden isaa se waynahunay here

²³ Manase alkabiila jeraa iz'arey mana goro kala gandaa ra, k'a dii za Bašan gandaa ka koy Bal-Hermon, nda Senir hala Hermon tondi hondoo do. Ngi borey ga boobo.

²⁴ Ngi hugu boṅey ti: Efer, nda Yiši, nda Eliyel, nda Azriyel, nda Žeremi, nda Hodawiya, nda Yadiyel. I kul man'ti kala wongaariyaṅ kaṅyaṅ duu maa. Hugu boṅyaṅ no.

²⁵ Amma i na ngi hayragey Koyoo hoo, zama gandaa kaṅ Irkoy na nga borey halaci k'i kaa i jine, wey din koyey no i koy hang'ey k'i gana ka izefututaray* tee.

²⁶ Woo maaganda se, Asiri kokoyoo kaṅ se i ga nee Pul kaṅ ti Tilgat-Pilneser, Izirayel Koyoo na binoo tusa a ma Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa borey dii ka koy nda ey Haala, nda Habor, nda Hara, nda Gozaṅ isaa miṅoo ga. I cindi nongey wey ra hala hō.

Lewi hayroo

²⁷ Lewi iz'arey ti: Geršoṅ, nda Kehat, nda Merari.

²⁸ Kehat iz'arey ti: Amram, nda Yisehar, nda Hebron, nda Uziyel.

²⁹ Amram izey ti: Haruna nda Musa, nda Maryama. Haruna iz'arey ti: Nadab, nda Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

³⁰ Eleyazar iz'aroo ti Pinehas. Pinehas iz'aroo ti Abišuwa.

³¹ Abišuwa iz'aroo ti Buki. Buki iz'aroo ti Uzi.

³² Uzi iz'aroo ti Zeraya. Zeraya iz'aroo ti Merayot.

³³ Merayot iz'aroo ti Amarya. Amarya iz'aroo ti Ahitub.

³⁴ Ahitub iz'aroo ti Sadok. Sadok iz'aroo ti Ahimas.

³⁵ Ahimas iz'aroo ti Azarya. Azarya iz'aroo ti Yohanaṅ.

³⁶ Yohanaṅ iz'aroo ti Azarya. Azarya ka cindi ka sargari juwalyan goyoo tee Irkoy hugoo ra kaṅ Sulaymaana n'a cin Žerizalem.

³⁷ Azarya iz'aroo ti Amarya. Amarya iz'aroo ti Ahitub.

³⁸ Ahitub iz'aroo ti Sadok. Sadok iz'aroo ti Šalum.

³⁹ Šalum iz'aroo ti Hilkiya. Hilkiya iz'aroo ti Azarya.

⁴⁰ Azarya iz'aroo ti Seraya. Seraya iz'aroo ti Yosadak.

⁴¹ Alwaatoo kaṅ ra Abadantaa naṅ Nebukanezar ma Žuda borey, nda Žerizalem koyraa borey dii ka koy nga gandaa ra, nga da ra Yosadak diyandi ka koy, nga nda nga borey.

6

Lewi hayroo cindoo

¹ Lewi iz'arey ti: Geršom, nda Kehat, nda Merari.

² Geršom iz'arey maṅey ne: Libni nda Šimeyi.

³ Kehat iz'arey ti: Amram, nda Yisehar, nda Hebron, nda Uziyel.

⁴ Merari iz'arey ti: Mahili nda Muši. Wey ti hayragey kaṅ na ngi maṅey daṅ Lewi alkabiila dumey ga.

⁵ Geršom hayroo ne: Geršom iz'aroo ti Libni, Libni iz'aroo ti Yahat, Yahat iz'aroo ti Zimma,

⁶ Zimma iz'aroo ti Yowa, Yowa iz'aroo ti Ido, Ido iz'aroo ti Zera, Zera iz'aroo ti Yewatray.

⁷ Kehat hayroo ne: Kehat iz'aroo ti Aminadab, Aminadab iz'aroo ti Kora, Kora iz'aroo ti Asir,

⁸ Asir iz'aroo ti Elkana, Elkana iz'aroo ti Ebiyasaf, Ebiyasaf iz'aroo ti Asir,

⁹ Asir iz'aroo ti Tahat, Tahat iz'aroo ti Uriyel, Uriyel iz'aroo ti Uziya, Uziya iz'aroo ti Šawul.

¹⁰ Elkana iz'arey ti: Amasay, nda Ahimot,

¹¹ nda Elkana. Elkana hayroo ne: Elkana iz'aroo ti Sofay, Sofay iz'aroo ti Nahat,

* 5:25 5.25 Man'ti gaaham here no, laadir jaṅay no Irkoy here.

12 Nahat iz'aroo ti Eliyab, Eliyab iz'aroo ti Yeroham, Yeroham iz'aroo ti Elkana, [Elkana iz'aroo ti Samiyel,]

13 Samiyel hayroo ne: nga iz'aru jinaa ti Žowel, ihinkantoo ti Abiya.

14 Merari hayroo ne: Merari iz'aroo ti Mahili, Mahili iz'aroo ti Libni, Libni iz'aroo ti Šimeyi, Šimeyi iz'aroo ti Uza,

15 Uza iz'aroo ti Šimeya, Šimeya iz'aroo ti Hagiya, Hagiya iz'aroo ti Asaya.

16 Waatoo kaŋ i na amaanaa sundukoo jisi Abadantaa hugoo ra, Dawda na Lewi borey zaa k'i tee donkey jineborey Abadantaa hugoo ra.

17 Ngi goyoo man'ti kala ka don Irkoy gorodogoo jine kaŋ ti cere kubayyan hukku-moo, hala waatoo kaŋ kokoyoo Sulaymaana na Abadantaa hugoo cin Žerizalem, i ga hayey tee ka sawa nda woo kaŋ harandi i se.

18 Borey kaŋ ga goyoo din tee, ngi nda ngi iz'arey maapey ne: Kehat borey dumoo ra, Hemaŋ ti donkaa, nga baaba ti Žowel, Žowel baaba ti Samiyel,

19 Samiyel baaba ti Elkana, Elkana baaba ti Yeroham, Yeroham baaba ti Eliyel, Eliyel baaba ti Toha,

20 Toha baaba ti Suf, Suf baaba ti Elkana, Elkana baaba ti Mahat, Mahat baaba ti Amasay,

21 Amasay baaba ti Elkana, Elkana baaba ti Žowel, Žowel baaba ti Azarya, Azarya baaba ti Sofoni,

22 Sofoni baaba ti Tahat, Tahat baaba ti Asir, Asir baaba ti Ebiyasaf, Ebiyasaf baaba ti Kora,

23 Kora baaba ti Yisehar, Yisehar baaba ti Kehat, Kehat baaba ti Lewi, Lewi baaba ti Izirayel.

24 Hemaŋ armaa kaŋ ti Asaf, nga bara Hemaŋ kabe henna ga. Asaf baaba ti Berekiya, Berekiya baaba ti Šimeya,

25 Šimeya baaba ti Minkaylu, Minkaylu baaba ti Baseya, Baseya baaba ti Malkiya,

26 Malkiya baaba ti Etni, Etni baaba ti Zera, Zera baaba ti Adaya,

27 Adaya baaba ti Etaŋ, Etaŋ baaba ti Zimma, Zimma baaba ti Šimeyi,

28 Šimeyi baaba ti Yahat, Yahat baaba ti Geršom, Geršom baaba ti Lewi.

29 Donkey cindey kaŋ ti Merari borey bara Hemaŋ kabe waawaa ga. Etaŋ ti ngi jineboraa. Etaŋ baaba ti Kiši, Kiši baaba ti Abdi, Abdi baaba ti Maluk.

30 Maluk baaba ti Hašabiya, Hašabiya baaba ti Amasiya, Amasiya baaba ti Hilkiya,

31 Hilkiya baaba ti Amsi, Amsi baaba ti Bani, Bani baaba ti Šemer,

32 Šemer baaba ti Mahili, Mahili baaba ti Muši, Muši baaba ti Merari, Merari baaba ti Lewi.

33 Lewi hayroo cindoo no ma goyey kul tee Irkoy gorodogoo ra kaŋ ti Irkoy hugoo.

34 Haruna nda nga iz'arey no ma sargarey dullandi sargari kukurantey tonadogoo ra, nda ka dugu dullandi dugu diinandidogoo ra. Ngi no ma goyey kul tee kaŋ ga teendi nongu henanantey ihenanantaa ra, ngi no ma Izirayel borey zunubu tuusuyanoo tee i se ka goyey kul tee ka sawa nda Irkoy tamoo Musa yaamarey.

35 Haruna hayroo ne: Haruna iz'aroo ti Eleyazar, Eleyazar iz'aroo ti Pinehas, Pinehas iz'aroo ti Abišuwa,

36 Abišuwa iz'aroo ti Buki, nga iz'aroo ti Uzi, Uzi iz'aroo ti Zeraya,

37 Zeraya iz'aroo ti Merayot, Merayot iz'aroo ti Amarya, Amarya iz'aroo ti Ahitub,

38 Ahitub iz'aroo ti Sadok, Sadok iz'aroo ti Ahimas.

Koyrawey kaŋ nondi Lewi hayroo se

39 Lewi hayroo gorodogey kaŋ ti ngi koyra buuna-buunawey kaŋ nondi i se gandaa ra ne: Haruna hayroo kaŋ ti Kehat borey, ngi no alkurraa jin ka ngi dogey cebe.

⁴⁰ I duu Hebron koyraa nda nga hawsawey kanj g'a kuubi k'a bere Žuda gandaa ra.

⁴¹ Amma faarey nda koyrakanbey mana nondi kala Yefune iz'aroo Kaleb se.

⁴² Woo ga, koyrawey kanj ga boro ga nga bonj talfi* kanj ti Hebron, nda Libna nda nga hawsawey, nda Yatir nda nga hawsawey, nda Eštemowa nda nga hawsawey, i nondi Haruna nda nga hayroo se,

⁴³ nda Hilen nda nga hawsawey, nda Debir nda nga hawsawey,

⁴⁴ nda Ašan nda nga hawsawey, nda Bet-Šemeš nda nga hawsawey.

⁴⁵ Benžamej alkabiilaa gandaa ra, Geba nda nga hawsawey, nda Alemet nda nga hawsawey, nda Anatot nda nga hawsawey nondi i se. Ngi koyrawey kul cere ra ti iwoy cindi hinza (13), dumi foo kul nda nga dogoo.

⁴⁶ Kehat borey cindey, i duu koyra woy (10) kanj alkurra n'i noo i se. Koyrawey sii kala [Efrayim alkabiilaa gandaa ra, nda Dan alkabiilaa gandaa ra, nda] Manase alkabiila jeraa gandaa ra.

⁴⁷ Koyra woy cindi hinza (13) ka nondi Geršom borey se, hugu kul nda nga dogoo, koyrawey sii kala Isakar alkabiilaa gandaa ra, nda Ašer alkabiilaa gandaa ra, nda Neftali alkabiilaa gandaa ra, nda Manase alkabiila jeraa gandaa kanj goo Bašan gandaa ra.

⁴⁸ Alkurraa na Merari borey noo koyra woy cindi hinka (12), hugu kul nda nga dogoo, koyrawey sii kala Ruben alkabiilaa gandaa ra, nda Gad alkabiilaa gandaa ra, nda Zabulon alkabiilaa gandaa ra.

⁴⁹ Izirayel borey na koyrawey wey nda ngi hawsawey noo Lewi borey se.

⁵⁰ Koyrawey wey kanj maapey harandi, ngi no alkurraa n'i cebe i ma nondi i se. Koyrawey sii kala Žuda borey alkabiilaa gandaa ra, nda Simewonj alkabiilaa gandaa ra, nda Benžamej alkabiilaa gandaa ra.

⁵¹ Kehat iz'arey hugey borey cindoo, koyrawey kanj i duu ey sii kala Efrayim alkabiilaa gandaa ra.

⁵² Koyrawey kanj ga boro ga nga bonj talfi, i na Šekem nda nga hawsawey noo i se, nda Efrayim tondi hondey, nda Gezer nda nga hawsawey,

⁵³ nda Yokmeyam nda nga hawsawey, nda Bet-Horonj nda nga hawsawey,

⁵⁴ nda Ayalonj nda nga hawsawey, nda Gat-Rimonj nda nga hawsawey.

⁵⁵ I na noo mo koyrayanj Manase alkabiila jeraa gandaa ra, koyrawey ti: Aner nda nga hawsawey, nda Bileyam nda nga hawsawey. Woo kul mana nondi kala Kehat iz'arey hugey borey cindoo se.

⁵⁶ I na Geršom iz'arey noo koyrayanj Manase alkabiila jeraa gandaa ra, koyrawey ti: Golanj kanj goo Bašan gandaa ra, nga nda nga hawsawey, nda Aštarot nda nga hawsawey.

⁵⁷ I n'i noo koyra fooyanj mo Isakar alkabiilaa gandaa ra. Koyrawey ti Kedeš nda nga hawsawey, nda Daberat nda nga hawsawey,

⁵⁸ nda Ramot nda nga hawsawey, nda Anem nda nga hawsawey.

⁵⁹ I n'i noo koyra fooyanj Ašer alkabiilaa gandaa mo ra. Koyrawey ti Mašal nda nga hawsawey, nda Abdonj nda nga hawsawey,

⁶⁰ nda Hukok nda nga hawsawey, nda Rehob nda nga hawsawey.

⁶¹ I n'i noo koyra fooyanj Neftali alkabiilaa gandaa ra. Koyrawey ti Kedeš kanj goo Galile gandaa ra nda nga hawsawey, nda Hamonj nda nga hawsawey, nda Kiryatayim nda nga hawsawey.

⁶² Lewi hayroo kanj cindi kanj ti Merari borey, i n'i noo koyrayanj Zabulonj alkabiilaa gandaa ra. Koyrawey ti Rimonj nda nga hawsawey, nda Tabor nda nga hawsawey.

---

* 6:42 6.42 Kabuyaney 35.9-34.

⁶³ I n'i noo koyra fooyan mo Žurden isaa se banda, Žeriko se waynahunay, Ruben alkabiilaa gandaa ra. Koyrawey ti Beser kan goo saajoo ra nga nda nga hawsawey, nda Yahas nda nga hawsawey,

⁶⁴ nda Kedemot nda nga hawsawey, nda Mefat nda nga hawsawey.

⁶⁵ I n'i noo koyra fooyan mo Gad alkabiilaa gandaa ra. Koyrawey ti Ramot kan goo Galad gandaa ra, nga nda nga hawsawey, nda Mahanayim nda nga hawsawey,

⁶⁶ nda Hešbon nda nga hawsawey, nda Yazer nda nga hawsawey.

7

Isakar hayroo

¹ Isakar mana duu kala iz'aru taaci kan ti Tola, nda Puwa, nda Yašub, nda Šimron.

² Tola iz'arey ti: Uzi, nda Refaya, nda Yeriyel, nda Yamay, nda Yibsam, nda Šemuwel. Arey wey ti Tola hugu boney. Dawda waatoo ra, Tola hayroo hinnaa man'ti kala aru zenber waranka cindi hinka nda zangu iddu (22.600), wongaariyan no.

³ Uzi iz'aroo ti Yizrakiya. Yizrakiya iz'arey ti: Minkaylu, nda Abdiyas, nda Žowel, nda Yišiya. I kul man'ti kala hugu bon guu.

⁴ Ngi baaba hugey borey, wongu-izey kan goo i ra ti aru zenber waranza cindi iddu (36.000), zama ngi woyey nda ngi zankey ga boobo.

⁵ Isakar hayroo cindoo hugey borey kul kan kabandi ka hantumandi man'ti kala wongu-ize zenber woyyaaha cindi iyeye (87.000).

Benžamen hayroo

⁶ Benžamen mana duu kala iz'aru hinza kan ti Bela, nda Beker, nda Yediyayel.

⁷ Bela mana duu kala iz'aru guu kan ti Esbon, nda Uzi, nda Uziyel, nda Yerimot, nda Iri. Hugu bonyan no. Ngi mo man'ti kala wongaariyan. Waatoo kan i kabandi ka hantumandi, i tee aru zenber waranka cindi hinka nda waranza cindi taaci (22.034).

⁸ Beker iz'arey ti: Zemira, nda Yowaš, nda Eliyezer, nda Elyewonay, nda Omri, nda Yeremot, nda Abiya, nda Anatot, nda Alemet. I kul man'ti kala Beker iz'aru.

⁹ Ngi hugu boney hayrey kabandi ka hantumandi, i tee wongaari zenber waranka nda zangu hinka (20.200).

¹⁰ Yediyayel iz'aroo ti Bilhan. Bilhan iz'arey ti: Yehuš, nda Benžamen, nda Ehud, nda Kenana, nda Zetan, nda Tarsis, nda Ahišahar.

¹¹ I kul ti Yediyayel iz'aru, hugu bonyan no. I man'ti kala wongaari zenber woy cindi iyeye nda zangu hinka (17.200), wongu-izeyan no.

¹² Šupim nda Hupim man'ti kala Ir iz'arey. Hušim man'ti kala Aher iz'aru.

Neftali hayroo

¹³ Neftali iz'arey ti: Yasiyel, nda Guni, nda Yeser, nda Šalum. Bilha ti ngi paa.

Manase hayroo kan goo Žurden isaa se waynakanay here

¹⁴ Manase iz'aru ti Asriyel. Wahayoo kan a n'a zaa, kan ti Siiri boro, nga k'a hay. Woy follokaa ka Makir mo hay. Makir ti Galad baaba.

¹⁵ Makir na woy zaa Hupim se, ka zaa Šupim se. Makir woymaa maapoo ti Maaka. Iz'aru hinkantoo kan Makir duu a maapoo ti Selofad. Selofad mana duu kala ize wooyan hinne.

¹⁶ Makir wandoo kan ti Maaka, nga mo duu a se iz'aru, ka maapoo dan Pereš. Pereš armaa maapoo ti Šereš. Šereš iz'arey ti Ulam, nda Rekem.

¹⁷ Ulam iz'aroo ti Bedan. Wey man'ti kala Galad hayroo. Galad man'ti kala Makir iz'aru, Makir ti Manase iz'aru.

¹⁸ Galad woymaa kan ti Moleket, nga ka Išehod, nda Abiyezer, nda Mahila hay.

19 Šemida iz'arey ti: Ahiyaŋ, nda Šekem, nda Liki, nda Aniyam.

Efrayim hayroo

20 Efrayim iz'aroo ti Šutela, Šutela iz'aroo ti Bered, Bered iz'aroo ti Tahat, Tahat iz'aroo ti Elada, Elada iz'aroo ti Tahat,

21 Tahat iz'aroo ti Zabad, Zabad iz'aroo ti Šutela. Amma haya kaŋ ti Ezer nda Elad, Gat koyraa borey kaŋ ti gandaa izey k'i wii, zama i nka doo ka baa ngi ma koyraa borey adabbawey zay.

22 Ngi baaba Efrayim na ngi buuroo hēe waati kuku. Nga borey kaa ka binoo daŋ.

23 Woo banda ga, a marga nda nga wandoo koyne, wandoo tee alhaamidu ka duu iz'aru. I na maanoo daŋ Beriya (maanaa «bone»), a nee kaŋ zama nga hugoo goo bone ra.

24 Efrayim ize woyoo ti Šeera. Bet-Heron koyraa kaŋ goo ganda, nda Bet-Heron koyraa kaŋ goo beene, nda Uzeŋ-Šeera koyraa, nga k'i cin.

25 Nga iz'aroo ti Refa, Refa iz'aroo ti Rešef, Rešef iz'aroo ti Tela, Tela iz'aroo ti Tahaŋ,

26 Tahaŋ iz'aroo ti Ladaŋ, Ladaŋ iz'aroo ti Amihud, Amihud iz'aroo ti Elišama,

27 Elišama iz'aroo ti Nun, Nun iz'aroo ti Žozuwe.

28 Nongoo kaŋ nondi Efrayim borey se a ma tee ngi gorodogoo man'ti kala Betel nda nga koyrakanbey, nda Naraŋ koyraa kaŋ goo waynahunay here, nda Gezer nda nga koyrakanbey kaŋ goo waynakaŋay here, nda Šekem nda nga koyrakanbey, ka koy hala Aya koyraa ra nda nga koyrakanbey.

29 Manase hayroo koyrawey man'ti kala Bet-Šeyan nda nga koyrakanbey, nda Tanak nda nga koyrakanbey, nda Megido nda nga koyrakanbey, nda Dori nda nga koyrakanbey. Izirayel iz'aroo Isufi hayroo goro koyrawey wey ra.

Ašer hayroo

30 Ašer iz'arey ti: Yimna, nda Yišwa, nda Yišwi, nda Beriya. Ngi woymaa ti Sera.

31 Beriya iz'arey ti: Heber nda Malkiyel. Malkiyel ka Birzayit koyraa sinji.

32 Iz'arey kaŋ Heber duu ey ti: Yaflet, nda Šomer, nda Hotam, nda ngi woymaa Šuwa.

33 Yaflet iz'arey ti: Pasak, nda Bimhal, nda Ašwat. Wey ti Yaflet iz'arey.

34 Šemer iz'arey ti: Ahi, nda Roga, nda Hubba, nda Aram.

35 Šemer armaa Helem iz'arey ti: Sofa, nda Yimna, nda Šeleš, nda Amal.

36 Sofa iz'arey ti: Suwa, nda Harnefer, nda Šuwal, nda Beri, nda Yimra,

37 nda Beser, nda Hod, nda Šamma, nda Šilša, nda Yitraŋ, nda Beera.

38 Yeter iz'arey ti: Yefune, nda Pispa, nda Era.

39 Ula iz'arey ti: Arak, nda Haniyel, nda Risiya.

40 Wey kul ti Ašer iz'aruyan. Hugu boŋyan no. Wongaari gaabikoyni alka-daranteyan no. Jineborey boŋkoyniyan no. Arey kaŋ kabandi ka hantumandi kaŋ ga hin ka koy wongu, i man'ti kala aru zenber waranka cindi iddu (26.000).

8

Benžamen hayroo kaŋ goo Žerizalem

1 Benžamen duu nga iz'aru jinaa kaŋ ti Bela, ihinkantoo ti Ašibel, ihinzantoo ti Ahara,

2 itaacantoo ti Noha, igguwantoo ti Rafa.

3 Bela duu iz'aruyan kaŋ ti: Adar, nda Gera, nda Abihud,

4 nda Abišuwa, nda Namaŋ, nda Ahowa,

⁵ nda Gera, nda Šefufan, nda Huram.

⁶ Ehud hayroo ti woo, ngi ti Geba koyraa borey hugu boŋey. I n'i dii ka koy nda ey Mahanat koyraa ra.

⁷ Arey ti Naman, nda Ahiya, nda Gera. Gera k'i dii ka koy nda ey. Gera iz'arey ti Uza, nda Ahihud.

⁸ Šaharayim duu izeyan Mowab hawsaa ra, waatoo kan ra a na nga wande hinkaa Hušim nda Baara fay banda ga.

⁹ A na woy tana zaa kan ti Hodeš, izey kan a duu ey a se ti Yobab, nda Sibiya, nda Meša, nda Malkam,

¹⁰ nda Yewus, nda Sakiya, nda Mirma. Wey ti nga iz'arey. Hugu boŋyan no.

¹¹ Nga wandoo Hušim mo duu a se Abitub nda Elpal.

¹² Elpal iz'arey ti: Eber, nda Mišam, nda Šemed. Šemed ka Ono koyraa, nda Lod koyraa nda nga koyrakanbey cin.

¹³ Beriya nda Šema ti Ayalon koyraa borey hugu boŋey. Ngi ka Gat koyraa borey gaaray.

¹⁴ Ahiyo, nda Šašak, nda Yeremot,

¹⁵ nda Zebadiya, nda Arad, nda Eder,

¹⁶ nda Minkaylu, nda Yišpa, nda Yoha, wey ti Beriya iz'arey.

¹⁷ Zebadiya, nda Mešullam, nda Hiziki, nda Heber,

¹⁸ nda Yišmeray, nda Yiziliya, nda Yobab, wey ti Elpal iz'arey.

¹⁹ Yakim, nda Zikiri, nda Zabdi,

²⁰ nda Eliyanay, nda Siletay, nda Eliyel,

²¹ nda Adaya, nda Beraya, nda Šimrat, wey ti Šimeyi iz'arey.

²² Yišpan, nda Eber, nda Eliyel,

²³ nda Abdon, nda Zikiri, nda Hanan,

²⁴ nda Hananiya, nda Elam, nda Antotiya,

²⁵ nda Yifdeya, nda Penuwel, wey ti Šašak iz'arey.

²⁶ Šamšeray, nda Šeharya, nda Atalya,

²⁷ nda Yarešiya, nda Eliya, nda Zikiri, wey ti Yeroham iz'arey.

²⁸ Arey wey kul ti hugu boŋyan, affoo kul nda borey kan hun a ga, boŋkoyniyan no. I si goro kala Žerizalem.

²⁹ Gabawon koyraa sinjikka si goro kala no din da Gabawon. Wandoo maapoo ti Maaka.

³⁰ Nga iz'aru jinaa maapoo ti Abdon, nga iz'arey cindey ti: Sur, nda Kiš, nda Bal, nda Nadab,

³¹ nda Gedor, nda Ahiyo, nda Zeker, [nda Miklot].

³² Miklot iz'aroo ti Šimeya. Ngi mo si goro kala Žerizalem. I si goro kala ngi armye jere.

Sawul hayroo

(9.39–44)

³³ Ner iz'aroo ti Kiš. Kiš iz'aroo ti Sawul. Sawul iz'arey ti: Žonatan, nda Malkišuwa, nda Abinadab, nda Ešbal*.

³⁴ Žonatan iz'aroo ti Merib-Bal†, Merib-Bal iz'aroo ti Mika,

³⁵ Mika iz'arey ti: Piton, nda Melek, nda Tareya, nda Ahaz.

³⁶ Ahaz iz'aroo ti Yehowada, Yehowada iz'arey ti: Aletmet, nda Azmawet, nda Zimri. Zimri iz'aroo ti Mosa.

* **8:33 8.33** Ešbal da se i ga nee Iš-Bošet Samiyel 2to 2.8ra. † **8:34 8.34** Merib-Bal da se i ga nee Mefibošet Samiyel 2to 4.4ra.

³⁷ Mosa iz'aroo ti Bineya, Bineya iz'aroo ti Rafa, Rafa iz'aroo ti Eleyasa, Eleyasa iz'aroo ti Asel.

³⁸ Asel mana duu kala iz'aru iddu, ngi maapey ti Azirikam, nda Bokru, nda Isimayel, nda Šewarya, nda Abdiyas, nda Hanan. Wey kul ti Asel iz'arey.

³⁹ Asel armaa Ešek, nga iz'aru jinaa ti Ulam, ihinkantoo ti Yewuš, ihinzantoo ti Elifet.

⁴⁰ Ulam iz'arey man'ti kala wongaari gaabikoyniyaŋ. I ga wan biraw karyan. I duu iz'aru boobo nda haama boobo, ngi hinnaa ti boro zangu nda woyguu (150). Borey wey kul man'ti kala Benžamen boroyaŋ.

9

¹ Izirayel gandaa borey kul kabandi ka hantumandi Izirayel kokoyey taarikey citaaboo ra, hugu ka koy hugu.

Borey kaŋ willi kate ka goro Žerizalem

Žuda borey laadir jaŋaa sabbu se i diyandi ka koy nda ey Babilon.

² Boro jinawey kaŋ willi kate ka goro ngi nongey ra ngi koyrawey ra man'ti kala Izirayel borey, nda sargari juwalkey, nda Lewi borey, nda tamey kaŋ ga goy Irkoy hugoo ra.

³ Žuda hayroo, nda Benžamen hayroo, nda Efrayim nda Manase hayroo kanyaŋ willi kate ka goro Žerizalem, ngi maapey ne ti woo:

⁴ Žuda hayroo ra, Utay willi kate. Utay hun Amihud ga, Amihud hun Omri ga, Omri hun Imri ga, Imri hun Bani ga. Bani woo sii kala Peres hayroo ra.

⁵ Šela borey ra, borey kaŋ willi kate ti Asaya nda nga iz'arey. Asaya ti nga baaba iz'aru jinaa.

⁶ Zera hayroo ra, Yewuyel ka willi kate. Žuda borey kaŋ willi kate, i kul cere ra man'ti kala aru zangu iddu nda woyyagga (690).

⁷ Benžamen iz'arey ra, Salu willi kate. Salu hun Mešullam ga, Mešullam hun Hodawiya ga, Hodawiya hun Senuwa ga.

⁸ Yibneya kaŋ hun Yeroham ga willi kate. Ela kaŋ hun Uzi ga willi kate, Uzi hun Mikri ga. Mešullam kaŋ hun Šefatiya ga willi kate, Šefatiya hun Rehuwel ga, Rehuwel hun Yibniya ga.

⁹ Benžamen alkabiilaa borey kaŋ willi kate Žerizalem, ka sawa nda ngi alkabiilaa taarikoo, i man'ti kala aru zangu yagga nda woyguu cindi iddu (956). I kul man'ti kala hugu boŋyaŋ, affoo kul nda nga hugoo borey.

¹⁰ Sargari juwalkey kaŋ willi kate ti Yedaya, nda Yoyarib, nda Yakin,

¹¹ nda Azarya. Azarya hun Hilkiya ga, Hilkiya hun Mešullam ga, Mešullam hun Sadok ga, Sadok hun Merayot ga, Merayot hun Ahitub. Ahitub ti Irkoy hugoo alwakiiloo.

¹² Adaya mo willi kate. Adaya hun Yeroham ga, Yeroham hun Pašehur ga, Pašehur hun Malkiya ga. Masay kaŋ hun Adiyel ga mo willi kate. Adiyel hun Yazera ga, Yazera hun Mešullam ga, Mešullam hun Mešilemit ga, Mešilemit hun Imer ga.

¹³ Ngi nda sargari juwalkaw jerey kaŋ ti hugu boŋyaŋ man'ti kala aru zenber foo nda zangu iyye nda woydu (1.760). I man'ti kala aru boro kayanteyaŋ. Ngi no ma huga nda Irkoy hugoo goyey.

¹⁴ Lewi borey ra, Šemaya willi kate. Šemaya hun Hašub ga, Hašub hun Azirikam ga, Azirikam hun Hašabiya ga. I mana hun Merari borey ga.

¹⁵ Bakbakar, nda Hereš, nda Galal, nda Mataniya mo willi kate. Mataniya hun Mika ga, Mika hun Zikri ga, Zikri hun Asaf ga.

¹⁶ Abdiyas kaŋ hun Šemaya ga mo willi kate. Šemaya hun Galal ga, Galal hun Yedutun ga. Berekiya kaŋ hun Asa ga mo willi kate. Asa hun Elkana ga. Berekiya woo no ka koy goro Netofa borey koyraŋ ra.

¹⁷ Irkoy hugoo miŋoo lakkalkey kaŋ willi ka kate man'ti kala Šalum, nda Akub, nda Talmon, nda Ahimaŋ, nda ngi armyey cindey. Šalum ti ngi jineboraa.

¹⁸ Hala ka kaa hō, ngi no ma Irkoy hugoo waynahunay here miŋoo lakkal, nongoo kaŋ se i ga nee Kokoy Hurudogoo. Ngi ti Lewi borey kaloo miŋey lakkalkey.

¹⁹ Šalum hun Kore ga, Kore hun Ebiyasaf ga, Ebiyasaf hun Kora ga. Šalum nda nga baaba hugoo borey cindey kaŋyaŋ ti Kora borey, ngi goyoo ti Irkoy hukumoo miŋoo lakkalyanoo, cee jinaa ngi baabey ti Abadantaa jamaa kaloo miŋoo lakkalkey.

²⁰ Cee jinaa, Eleyazar iz'aroo Pineyas ti borey wey boŋkoynoo, zama Abadantaa goo a bande.

²¹ Zakarya kaŋ ti Mešelemiya iz'aroo ti cere kubayyan hukumoo miŋoo lakkalkaw.

²² Borey wey kul kaŋ suubandi Irkoy hugoo miŋey lakkalyanoo se man'ti kala aru zangu hinka nda iwoy cindi hinka (212). Ngi maŋey hantumandi ngi koyrawey ra. Dawda nda gunandikaa Samiyel ka borey wey hayragey gorandi goyoo woo ra hala abada.

²³ Ngi nda ngi hayroo goyoo ti ka Irkoy hugoo miŋey lakkal kaŋ ti hukumoo miŋey.

²⁴ Hugu mee lakkalkey goo caraw taaca kul ga. Affooyaŋ goo waynahunay here, affooyaŋ goo waynakaŋay here, affooyaŋ goo hawsa here, affooyaŋ goo gurma here.

²⁵ Ngi armyey cindey kaŋ willi kate kaŋ goo ngi koyrawey ra, i ga kaa waati fooyaŋ ka goy i bande hala jirbi iyye,

²⁶ zama hugu mee lakkalkaw taaci ti jineboro Lewi borey ra, ngi no ma goy waati kul. Ngi no ma Irkoy hugoo gundoo hugu-izey nda nga almaanoo lakkal.

²⁷ I ga hanna ka Irkoy hugoo kuubi-ka-beraa lakkal, zama ngi goyoo ti woo din. Ngi kone hugoo kufaloo goo, i ga hugoo miŋey feeri subbaahi kul.

²⁸ Lewi boroyaŋ mo goo no kaŋ ga Irkoy hugoo jinawey hawgay. I ga jinawey hururoo laasaabu, ka ngi fattaroo mo laasaabu.

²⁹ Affooyaŋ mo ga jinawey hawgay, maanaa nongu henanantaa goy jinay henanantey kul, nda farin hamnoo, nda alaneb hari mooraa, nda jiyoo, nda dugoo, nda haya hew kaaney.

³⁰ Amma sargari juwalkey ra boroyaŋ goo kaŋ ga haya hew kaaney jaami cere ra.

³¹ Sargari alfintawey kaŋ ga haagandi pol ra, Kora boraa kaŋ ti Šalum iz'aru jinaa Matitiya no ma nga goyoo tee. Nga mo ti Lewi boro.

³² Ngi armyey kaŋ ti Kehat borey, ngi affooyaŋ no ma takulawey kaŋ ga jisandi Irkoy jine hanse hunanzam zaari ka kaa hunanzam zaari.

³³ Donkey kaŋ ti Lewi borey hugu boŋey si goro kala galliwayey ra kaŋ goo Irkoy hugoo batumaa ra. I si goy tana tee, zama i mma goy cijin nda zaari.

³⁴ Wey ti Lewi borey hugu boŋey, affoo kul nda ngi alkabiilaa taarikoo. I si goro kala Žerizalem.

Sawul hugoo borey

(8.29-38)

³⁵ Gabawaŋ koyraa sinjikkaa ti Yeyiwel, a si goro kala koyraa ra. Wandoo maŋoo ti Maaka.

³⁶ Nga iz'aru jinaa maŋoo ti Abdoŋ, nga iz'arey cindey ti Sur, nda Kiš, nda Bal, nda Ner, nda Nadab,

³⁷ nda Gedor, nda Ahiyo, nda Zakarya, nda Miklot.

³⁸ Miklot iz'aroo ti Šimeyam. Ngi mo si goro kala Žerizalem. I si goro kala ngi armyey jere.

³⁹ Ner iz'aroo ti Kiš, Kiš iz'aroo ti Sawul, Sawul iz'arey ti Žonatan, nda Malkišuwa, nda Abinadab, nda Ešbal*.

⁴⁰ Žonatan iz'aroo ti Merib-Bal†, Merib-Bal iz'aroo ti Mika.

⁴¹ Mika iz'arey ti: Piton, nda Melek, nda Tareya, [nda Ahaz].

⁴² Ahaz iz'aroo ti Yayera, Yayera iz'arey ti: Alet, nda Azmawet, nda Zimri. Zimri iz'aroo ti Mosa.

⁴³ Mosa iz'aroo ti Bineya, Bineya iz'aroo ti Refaya, Refaya iz'aroo ti Eleyasa, Eleyasa iz'aroo ti Asel.

⁴⁴ Asel mana duu kala iz'aru iddu, ngi maapey ti Azirikam, nda Bokru, nda Isimayel, nda Šewarya, nda Abdiyas, nda Hanan. Wey ti Asel iz'arey.

10

Sawul buuyanoo

(Samiyel 1na 31.1–13)

¹ Filisti borey koy Izirayel wongu. Wongoo ra Izirayel borey zuru Filisti borey jine. I na Izirayel boroyan wii Gilbowa tondi hondoo boŋ.

² Filisti borey hanse ka Sawul nda nga iz'arey šiita. I na Žonatan, nda Abinadab, nda Malkišuwa kanyan ti Sawul iz'arey wii.

³ Wongoo hanse ka koron Sawul ga. Birawkarkawyan dii Sawul, a jijiri hunburay se birawkarkey jine.

⁴ Sawul nee boraa kan ga nga wongu jinawey zaa se: «Ni takubaa hoobu m'ay hay nda a k'ay wii, jofolowey wey masi kaa ka hooray ay ra.» Boraa kan ga nga wongu jinawey zaa mana yadda, zama a hanse ka hunbur. Woo ga, Sawul na nga takubaa zaa, a na nga boŋ warra a ga.

⁵ Boraa kan ga Sawul wongu jinawey zaa, ga dii kan Sawul buu, nga mo na nga boŋ warra nga takubaa ga, a buu.

⁶ Takaa woo nda Sawul nda nga iz'aru hinzaa, nda nga hugoo borey kul buu cere bande.

⁷ Waatoo kan Izirayel borey kan ga goro gooroo ra dii kan Izirayel borey zuru, de mo Sawul nda nga iz'arey buu, i na ngi koyrawey nan ka zuru. Filisti borey kaa ka goro dogey ra.

⁸ Subaa ra, Filisti borey kaa ka bukawey hayey kaa i ga, i dii Sawul nda nga iz'arey kanyan kan Gilbowa tondi hondoo boŋ.

⁹ I na Sawul wongu jinawey kaa a ga, i na boŋoo dunbu, i na boŋoo nda wongu jinawey ka koy. Woo banda ga, i koy alhabar kaanaa har Filisti borey gandaa kul ra ngi toorey se nda jamaa se.

¹⁰ I na Sawul wongu jinawey dan ngi tooru hugoo ra, i na boŋkurunboo kanji tooroo kan se i ga nee Dagon, hugoo ra.

¹¹ Waatoo kan Yabeš koyraa kan goo Galad gandaa ra, borey kul maa hayaa kul kan Filisti borey n'a tee Sawul se,

¹² woo ga, asajawey kul tun ka koy Sawul bukaa, nda nga iz'arey bukawey zaa ka koy nda ey Yabeš. I na ngi birey fiji Yabeš tuuriŋaa beeroo cire. Woo banda ga, i na jirbi iyye tee i ga meehaw.

¹³ Laadir jaŋaa kan Sawul n'a tee Abadantaa se, nga ka kate a buu: A mana yadda ka hanajer Abadantaa se. A too hala nongu kan ra a koy gunandi boro do kan ga nee kan nga ma bukawey tunandi k'i hãa.

¹⁴ A mana yadda ka Abadantaa ibaayoo ceeci, woo se Abadantaa nan a ma buu ka kokoytaraa noo Yišay iz'aroo Dawda se.

* 9:39 9.39 Zamnaa 8.33. † 9:40 9.40 Zamnaa 8.34.

11

Dawda tee Izirayel kul kokoyoo (Samiyel 2to 5.1-3)

¹ Izirayel kul koy cere marga Dawda do, Hebron koyraa ra ka nee a se: «Nga ne, ir man'ti kala ni hamoo nda ni kuroo.

² Waatoo hunday kan Sawul ga tee kokoy, ni no ma koy nda Izirayel wongudogey ra, ni no m'i ka kaa. Abadantaa, ni Koyoo nee ma ne: «Ni no m'ay jamaa Izirayel kur, ni no ma tee Izirayel se bonkoyni.» »

³ Woo ga, Izirayel boro beerey kul kaa kokoyoo do Hebron. Dawda na amaana dan nga nda i game Hebron, Abadantaa jine. I na Dawda yon k'a tee kokoy Izirayel se sanda takaa kan nda Samiyel n'a har ka sawa nda Abadantaa šennoo.

Takaa kan nda Dawda na Žerizalem koyraa dii (Samiyel 2to 5.6-10)

⁴ Dawda nda Izirayel kul koy Žerizalem kan ti Žebuz tangam. No din ra Žebuz borey cindi ka bara, ngi no ma goro gandaa ra.

⁵ Žebuz borey nee Dawda se: «N'si huru ne ra.» Amma Dawda na Siyon tondi nongoo dii, maanaa Dawda koyraa.

⁶ Dawda nka nee wongu-izey se: «Boro jinaa kan ga Žebuz borey kar, ay ga bora tee wongu-izey jamaa jineboraa.» Seruya iz'aroo Žowab tee boro jinaa kan žigi ka koy kara i ra. A tee wongu-izey jineboraa.

⁷ Dawda koy goro tondi nongoo ra, woo se i na no din maanoo dan Dawda koyraa.

⁸ Dawda n'a windi nda cinari, k'a dii za Milo nongoo* do ka koy hala koyraa kuubi-ka-beraa. Žowab mo ga koyraa cindoo hanse.

⁹ Dawda mma koy de a ga duu gaabi ka tonton, zama Abadantaa Adurpakoyoo goo a bande.

Dawda wongaarey (Samiyel 2to 23.8-39)

¹⁰ Dawda wongaarey maapey ne ti wey. Ngi nda Izirayel kul k'a faaba hala a ma goro fuulaa ra, ka gaabi dan nga laamaa ra, takaa kan nda Abadantaa n'a har Izirayel borey se.

¹¹ Dawda wongaarey maapey ti: Yašobeyam kan ti Hakmoni iz'aroo, wongaari hinza bonkoyni no. Nga no ka nga yaajoo ka boro zangu hinza (300) wii wongu folloku ra.

¹² Nga banda ga, Eleyazar kan ti Dodo iz'aroo, Dodo man'ti kala Ahoya koyraa boro. Nga mo goo wongaari hinzaa ra.

¹³ A goo Dawda bande waatoo kan ra Filisti borey koy cere marga Pas-Damim wongoo se. Faari goo no din kan ga too nda orž. Kan Izirayel borey zuru Filisti borey se,

¹⁴ i koy kay faaroo din gamoo ra ka Filisti borey tangam ka faaroo kom i ga. Abadantaa n'i noo i ma hin ey, hinay beeri.

¹⁵ Han foo, wongaari waranza (30), aru hinza i ra koy Dawda do, tondey ra kan goo Adulam tondi horboo here, Dawda goo horboo din ra. Woo gar Filisti borey wongu-ize jama goo Refa borey gooroo ra.

¹⁶ Dawda goo ma tugu tondi horboo ra. Filisti borey soojey gorodoo goo Betelehem koyraa ra.

¹⁷ Harijaw duu Dawda, a nee: «May no ma koy Betelehem koyraa mijoo ga ka kate ya ne day hari ya han?»

* 11:8 11.8 Milo nongoo maanaa ti i n'a too nda labu.

18 Wongaari hinzaa din koy huru Filisti borey kaloo ra nda gaabi ka hari gur Betelehem koyraa miṅoo dayoo ga ka kate a Dawda se. Amma Dawda mana yadda k'a haṅ. A n'a mun ganda k'a kaa sargari hari-hari Abadantaa se.

19 A nee: «Jam, ay Koyoo, ay si woo tee, a ga hima nda borey wey kurey no ay n'i haṅ, i nka ngi hundey daṅ farratay ra, ka koy haroo woo gur ka kate a ya ne.» A mana yadda ka haroo haṅ. Woo ti hayaa kaṅ wongaari hinzaa n'a tee.

20 Žowab armaa Abišay, nga ti aru hinzaa din boṅkoynoo. Nga no ka nga yaajoo ka aru zangu hinza (300) wii, nga no ka duu maa boro hinzaa ra.

21 A duu maa aru hinzaa ra. A duu maa ka bisa aru hinkaa. Nga ti ngi jineboraa, amma woo kul aru hinzaa din kaṅ maṅney jin ka harandi, nga maṅnoo mana too wey din wanoo.

22 Yehoyada iz'aroo Benaya mo man'ti kala wongaari, a na haya booboyaṅ tee. Kabsel boro no. Nga no ka Mowab gandaa wongaari hinkaa wii. Hargu beeri zaari hane nga no ka zunbu day ra ka ganjihayla wii a ra.

23 Nga no mo ka Misira boro wii kaṅ kuuyanoo ga too kabedaaru guu cine. Yaajoo kaṅ goo Misira bora kaboo ra ga too maalawey kaymi bundoo beeriyān. Amma Benaya, bundu bara a kone. A koy Misira bora yaajoo taa a kone k'a wii nda yaaji follokaa.

24 Wey ti hayey kaṅ Yehoyada iz'aroo Benaya n'i tee. A hanse ka duu maa wongaari hinzaa ra.

25 Aru waranzaa (30) din ra, nga no ka duu maa ka bisa i kul, amma wongaari hinzaa din kaṅ maṅney jin ka harandi, a mana duu maa ka toor'ey. Dawda n'a tee nga lakkalkaw maanawey jineboraa.

26 Wongu-ize wongaarey cindey ne: Asayel, Žowab armaa, Dodo iz'aroo Elhanaṅ, Betelehem bora,

27 nda Šamot, Haror bora, nda Heles, Palon bora,

28 nda Ira kaṅ ti Ikeš, Tekowa bora iz'aroo, nda Abiyezer, Anatot bora,

29 nda Sibekay, Huša bora, nda Ilay, Ahoya bora,

30 nda Maharay, Netofa bora, nda Heled kaṅ ti Bana, Netofa bora iz'aroo,

31 nda Ribay iz'aroo Ittay kaṅ ti Gibeya koyraa kaṅ ti Benžameṅ borey gandaa wane bora, nda Benaya, Piraton bora,

32 nda Huray, Gaš gooroo bora, nda Abiyel, Ganganoo gandaa bora,

33 nda Azmawet, Baharum bora, nda Eliyaba, Šalbon bora,

34 nda Hašem, Gizon bora iz'arey, nda Žonatan kaṅ ti Šage, Harar bora iz'aroo,

35 nda Ahiyam kaṅ ti Sakar, Harar bora iz'aroo, nda Elifal, Ur iz'aroo,

36 nda Hefer, Mekarat bora, nda Ahiya, Palon bora,

37 nda Hesro, Karmel bora, nda Naray, Ezbay iz'aroo,

38 nda Žowel, Natan armaa, nda Mibhar, Hagri iz'aroo,

39 nda Sele, Amon bora, nda Naharay, Berot bora kaṅ ti Žowab, Seruya iz'aroo wongu jinawey zaakaa,

40 nda Ira, Yitri bora, nda Gareb, Yitri bora,

41 nda Uri, Heti bora, nda Zabad, Ahilay iz'aroo,

42 nda Šiza iz'aroo Adina kaṅ ti Ruben boro, Ruben borey jineboro no. Aru waranza (30) goo a cire,

43 nda Maaka iz'aroo Hanan, nda Žozafat, Mitni bora,

44 nda Uziya, Aštarot bora, nda Šama nda Yeyiyel kaṅyan ti Hotam, Aroyer bora iz'arey,

45 nda Šimri iz'aroo Yediyayel, nda nga armaa Yoha, Tis bora,

⁴⁶ nda Eliyel, Mahawi boraa, nda Elnam iz'arey Yeribay nda Yošawiya, nda Yitma, Mowab boraa,

⁴⁷ nda Eliyel, nda Obed, nda Yasiyel, Soba boraa.

12

Boro jinawey kaŋ hanga Dawda k'a faaba

¹ Zamanoo kaŋ ra Dawda ga tugu Kiš iz'aroo Sawul se, waatoo woo ra, borey kaŋ tun ka koy Dawda do Siklak koyraa ra, ngi maapey ne. Wongaarey jerey no kaŋ na Dawda faaba wongoo ra.

² Biraw karkawyaŋ no, ngi kabe gumey nda iwaawey kul ga hin ka biraw kar, i ga hin ka tondi warra. Ngi nda Sawul kul ti alkabiila follokaa borey kaŋ ti Benžameŋ alkabiilaa.

³ Ngi jineboraa ti Ahiyezer. Nga dumaa ga, Šema iz'aroo Yowaš, Gibeya boraa, nda Yeziyel nda Pelet kaŋyaŋ ti Azmawet iz'arey, nda Beraka, nda Anatot boraa Yehu,

⁴ nda Yišmaya, Gabawoŋ boraa, wongaari waranzaa (30) affoo no, nga mo ti ngi jineboro foo,

⁵ nda Žeremi, nda Yahaziyel, nda Yohanaŋ, nda Yozabad, Gedera boraa,

⁶ nda Eluzay, nda Yerimot, nda Beyaliya, nda Šemarya, nda Šefatiya, Haruf boraa,

⁷ nda Elkana, nda Yišiya, nda Azarel, nda Yowezer, nda Yašobam, Kora boroyaŋ no,

⁸ nda Yeroham iz'arey kaŋyaŋ ti Yowela nda Zebadiya, Gedor boroyaŋ no.

⁹ Gad boroyaŋ mo hun Sawul bande ka hanga Dawda ka koy nga tugudogoo ra saajoo ra. I man'ti kala wongaariyaŋ, goniyaŋ no wongu ra kaŋ kone koray beeri nda yaaji goo. I ga laala ma nee ganjihayla, i ga cahã ma nee jeeriyaŋ kaŋ goo tondi hondey boŋ.

¹⁰ Ezer ti ngi jineboraa, ihinkantoo ti Abdiyas, ihinzantoo ti Eliyab,

¹¹ itaacantoo ti Mišmanna, igguwantoo ti Žeremi,

¹² idduwantoo ti Attay, iyyantoo ti Eliyel,

¹³ yaahantoo ti Yohanaŋ, yaggantoo ti Elzabad,

¹⁴ iwoyantoo (10to) ti Žeremi, iwoy cindi faantoo (11to) ti Makbanay.

¹⁵ Borey wey man'ti kala Gad borey, i kul ti wongu-ize jineboro. Woo kaŋ gaaboo kacca nda i kul, nga hinne ga hin ka aru zangu (100) tangam. Woo kaŋ bisa i kul gaabi, nga hinne ga hin ka aru zenber (1.000) tangam.

¹⁶ Wey ti borey kaŋ na Žurdeŋ isaa deŋ ka bisa jiiroo handu jinaa ra waatoo kaŋ isaa jabey kul too nda hari. Ngi no ka gooroo borey kul gaaray, waynahunay nda waynakaŋyaŋ here.

¹⁷ Benžameŋ boroyaŋ nda Žuda boroyaŋ mo koy Dawda bande nga tugudogoo ra.

¹⁸ Dawda fatta ka kay i jine ka šennoo zaa ka nee: «Nda baani se war kaa ay do, k'ay faaba, ir ga tee bine foo. Amma nda ay zanbaroo se war kaa, k'ay dii ka koy ay daŋ agay iberey kabey ra, ka gar ay mana ifutu tee, yala ir baabey Koyoo ma tee ir game seede ka ciiti dunbu ir game.»

¹⁹ Kaŋ woo harandi, Irkoy Hundoo zunbu Amasay ga kaŋ ti aru waranzaa (30) jineboraa. A nee:

«He Dawda, ir sii kala ni borey ra.

He Yišay iz'aroo, ir sii kala ni bande.

Yala alaafiya, alaafiya ma kaa ni ga,

alaafiya ma kaa ni faabakey ga,

zama ni Koyoo ti ni faabakaa.»

Woo banda ga, Dawda yadda i ga, a n'i daŋ nga wongu-ize jineborey ra.

²⁰ Waatoo kaŋ Dawda koy nda Filisti borey wongudogoo ra ka koy Sawul wongu, waatoo woo, Manase boroyaŋ hanga Dawda bande. Amma Dawda mana Filisti borey faaba wongoo din ra, zama Filisti borey boŋkoyney nka dii cere ka waafaku ka Dawda kaa ngi bande, i nee: «Nda man'ti woo, Dawda masi koy ir zanba wongoo ra ka hanga nga koyoo Sawul bande k'ir dan kaboo ra a m'ir wii.»

²¹ Waatoo kaŋ Dawda willi ka koy Siklak koyraa ra, Manase borey kaŋ hanga a maapey ne: Adna, nda Yozabad, nda Yediyayel, nda Minkaylu, nda Yozabad, nda Elihu, nda Siletay. Ngi affoo kul man'ti kala aru zenber foo-foo (1.000) jineboro Manase borey ra.

²² I na Dawda nda nga jamaa faaba, zama i kul man'ti kala wongaariyaŋ. I tee wongu-ize jama jineboro.

²³ Zaari kul boroyaŋ ga kaa ka tonton Dawda ga k'a faaba, hala nga wongu-izey jamaa ma boobo ka tee sanda Irkoy wongu-ize jama.*

Dawda borey kaŋ koy a bande Hebron koyraa ra

²⁴ Borey kaŋ soolu wongoo se, i koy Dawda do Hebron koyraa ra, ka kokoytaraa taa Sawul kone k'a noo Dawda se, sanda takaa kaŋ nda Abadantaa n'a har, borey din maapey ne:

²⁵ Žuda borey ra, aru zenber iddu nda zangu yaaha (6.800). Koray beeri nda yaaji goo i kone, i soolu tangamyan se.

²⁶ Simewoŋ borey ra, wongaari zenber iyye nda zangu foo (7.100). I soolu tangamyan se.

²⁷ Lewi borey ra, aru zenber taaci nda zangu iddu (4.600).

²⁸ Yehoyada mo goo i bande, a man'ti kala Haruna hayroo boŋkoynoo. Aru zenber hinza nda zangu iyye (3.700) goo a bande.

²⁹ Sadok mo goo no, a man'ti kala arusooga wongaari. Boŋkoyni waranka cindi hinka (22) hun nga baaba hugoo ra ka kaa.

³⁰ Benžameŋ borey ra, wey kaŋ ti Sawul mo hugoo boroyaŋ ti aru zenber hinza (3.000), hala ka kaa alwaatoo woo ga, borey wey jere beeroo si goy kala Sawul hugoo borey se.

³¹ Efrayim borey ra, wongaari zenber waranka nda zangu yaaha (20.800). Arey wey kul hanse ka duu maa wongu ra ngi baaba hugoo ra.

³² Borey kaŋ maapey ciyandi ka suubandi ka hun Manase alkabiila jeraa ra, k'i dan i ma koy Dawda gorandi kokoytaraa ra, i man'ti kala aru zenber woy cindi yaaha (18.000).

³³ Isakar borey ra, jineboro zangu hinka (200), ngi bara ngi armye jine ka tee ngi jineborey ka kaa. I kul ga wan ka hayey har kaŋ Izirayel borey ga hima k'i tee nda waati kaŋ i ga hima k'i tee.

³⁴ Zabuloŋ borey ra, aru zenber woyguu (50.000), i tenji-tenji cere ga, wongu jinay dumi kul goo i kone. I soolu ka wongu nda ngi biney kul.

³⁵ Neftali borey ra, wongu-ize jineboro aru zenber (1.000). Aru zenber waranza cindi iyye (37.000) goo i bande kaŋ kone koray beeri nda yaaji goo.

³⁶ Dan borey ra, aru zenber waranka cindi yaaha nda zangu iddu (28.600), i tenji-tenji cere ga.

³⁷ Ašer borey ra, aru zenber woytaaci (40.000), i ga hanse ka wan wongu, i tenji-tenji cere ga.

³⁸ Borey kaŋ goo Žurdeŋ isaa se banda kaŋyaŋ ti Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa borey, ngi ra aru zenber zangu nda zenber waranka (120.000) ka kaa. Wongu jinay dumi kul goo i kone.

* **12:23 12.23** «ma boobo ka tee sanda Irkoy wongu-ize jama», Ebere šenni ra, almaganaa faa ti «hanse ka boobo».

³⁹ Wongu-izey wey kul soolu wongu se, i tenji-tenji cere ga ka kaa hala Hebron koyraa ra nda ngi biney kul, ka Dawda gorandi kokoytaraa ra Izirayel jamaa kul boŋ. Izirayel borey cindey kul yadda a ga kaŋ i ma Dawda tee kokoy.

⁴⁰ I cindi Dawda jere jirbi hinza, i ga ŋaa, i ga haŋ, zama ngi borey na ŋaayanyaŋ hanse i se.

⁴¹ Ngi taalammeŋ mo kaŋ goo no din ra, ka koy hala Isakar gandaa, nda Zabulon gandaa, nda Neftali gandaa, i kul kate ngi bande ŋaayanyaŋ farkayaŋ, nda yooyaŋ, nda lanbaanayaŋ, nda hawyaŋ boŋ, nda farin, nda jeejay-ize koga gabante, nda alaneb-ize koga gabante, nda alaneb hari moora, nda jii, nda haw boobo, nda feeji boobo, zama Izirayel jamaa paali.

13

Dawda kayandi nga ma koy nda Irkoy sundukoo Žerizalem (Samiyel 2to 6.1-11)

¹ Dawda na wongu-izey jineborey kaŋ goo aru zenber foo-foo (1.000) jine nda wey kaŋ goo zangu foo-foo (100) jine, a na ngi nda boŋkoyney kul cee ka ŋelaŋ i se.

² Woo banda ga, a ŋelaŋ Izirayel jamaa kul se ka nee i se: «Nda war yadda, nda mo haya no kaŋ hun Abadantaa, ir Koyoo do, ir ma dontokaw sanba nongoo kul ra, ir borey jerey do, wey kaŋ goo Izirayel nongu kul kaŋ no, nda mo sargari juwalkey, nda Lewi borey kaŋ goo ngi koyrawey nda ngi hawsawey ra, ir ma ciya i kul se i ma kaa ka kara ir ga.

³ Woo banda ga, ir ma koy kate ir Koyoo sundukoo, zama Sawul waati ir mana huga nda a.»

⁴ Alžamaa kul waafaku Dawda ŋennoo ga, zama hayaa kan jamaa kul se.

⁵ Woo ga, Dawda na Izirayel kul marga, k'a dii za Šihor isaa kaŋ goo Misira ka koy hala Hamat koyraa miŋoo ga ka koy Irkoy sundukoo zaa Kiryat-Yarim koyraa ra ka kate nda a.

⁶ Dawda nda Izirayel kul tun ka koy Baala kaŋ ti Kiryat-Yarim koyraa, kaŋ goo Žuda gandaa ra, ka Irkoy Abadantaa sundukoo zaa kate. Abadantaa maapoo bara sundukoo ga. Almalaykayaŋ kaŋ se i ga nee ŋerib, ihinka goo sundukoo daabirjoo ga. Abadantaa ga goro ŋerib hinkaa game.

⁷ I na Irkoy sundukoo jeeje torka taaga foo boŋ, i n'a ka fatta Abinadab hugoo ra. Uza nda Ahiyo no ma torkaa boy.

⁸ Dawda nda Izirayel kul ga ngi sahaa kul ka hooray Irkoy jine, i ga don, i ga hooray jinayaŋ kar kaŋ ti kurbuyaŋ, nda kuntijiyaŋ, nda dunduŋyaŋ, nda guuruyaŋ kaŋ ga kara-kara, nda laati beeriyaŋ.

⁹ Waatoo kaŋ i too Kidonŋ taasuu kar ganganoo ra, hawey tanši, Uza na nga kaboo ŋerre ka sundukoo dii.

¹⁰ Abadantaa futu Uza ga, a n'a kar, zama a na nga kaboo ŋerre ka sundukoo dii. Uza buu no din, Irkoy jine.

¹¹ Takaa kaŋ nda Abadantaa na Uza kar laala k'a wii mana kan Dawda se. Woo se i na nongoo din maapoo daŋ Perez-Uza (maanaa «nongoo kaŋ ra Uza karandi laala ka wiiyandi»), maapoo woo goo a ga hala hō zaaroo.

¹² Hanoo din, Dawda hunbur Irkoy, a nee: «Taka foo nda ay ga hin ka kate ay do Irkoy sundukoo?»

¹³ Dawda mana kate sundukoo nga do, Dawda koyraa ra. Woo se a n'a ka koy bora kaŋ se i ga nee Obed-Edom kaŋ ti Gat koyraa boro, nga hugoo ra.

¹⁴ Irkoy sundukoo cindi handu hinza Obed-Edom do, nga hugoo ra. Abadantaa na albarka daŋ Obed-Edom nda nga hugoo nda nga kabehayaa kul ra.

14

Irkoy na Dawda kokoytaraa tabatandi (3.5–9; Samiyel 2to 5.11–16)

¹ Tir koyraa kokoyoo Hiram na dontokawyan sanba Dawda do nda sedere bunduyan, nda albannayan, nda bundu goykawyan, i ma koy hugu cin Dawda se.

² Woo ga, Dawda bay kan Abadantaa goo ma nga kokoytaraa tabatandi Izirayel bon, a bay mo kan nga kokoytaraa goo ma jer nga jamaa maaganda kan ti Izirayel.

³ Dawda yee koyne ka woy tanayan hiji Žerizalem koyraa ra, a yee koyne ka duu iz'aruyan nda ize wooyan.

⁴ Iz'arey kan a duu ey Žerizalem maaney ne: Šamuwa, nda Šobab, nda Natan, nda Sulaymaana,

⁵ nda Yibar, nda Elišuwa, nda Elipelet,

⁶ nda Noga, nda Nefeg, nda Yafiya,

⁷ nda Elišama, nda Beleyada, nda Elifelet.

Dawda hin Filisti borey (Samiyel 2to 5.17–25)

⁸ Waatoo kan Filisti borey maa kan Dawda yonandi ka tee Izirayel kul se kokoy, i kul tun ka koy Dawda ceci k'a tangam. Waatoo kan Dawda maar'a, a fatta ka koy i kubay.

⁹ Filisti borey kaa ka hasaraw beeri tee Refa borey gooroo ra.

¹⁰ Dawda na Irkoy ibaayoo ceci ka nee: «Ay ga hima ka žigi ka Filisti borey wongu wala? N'g'i dan ay kaboo ra wala?» Abadantaa n'a zaabi ka nee: «Koy, zama ay g'i dan ni kaboo ra.»

¹¹ I koy too hala Bal-Perasim, Dawda n'i kar no din. Woo banda ga, Dawda nee: «Irkoy na fun kaa agay iberey jamaa ra, ay n'i kar, ni mma nee fun kan hari n'a kaa.» Woo se i na nongoo din maapoo dan Bal-Perasim (maanaa «Koyoo kan ga fun kaa»).

¹² Filisti borey zuru ka ngi koyey nan no din, Dawda nee kan i m'i ton k'i tee boosu.

¹³ Woo banda ga, Filisti borey yee koyne ka kaa ka hasaraw beeri tee Refa borey gooroo ra.

¹⁴ Dawda yee koyne ka Irkoy ibaayoo ceci, Irkoy nee a se: «Masi koy i tangam. Ni mma kuubi ka koy nda ngi banda here, ma kaa nda nongoo kan ra tuurijaney goo tenje ka kan i ga.

¹⁵ Waati kan n'ga maa cee jinde tuurijaney bon, waatoo din ma fatta ka koy i tangam, zama Irkoy no ma fatta ni jine ka Filisti borey kar.»

¹⁶ Dawda na hayaa tee kan nda Irkoy n'a yaamar. I na Filisti borey kar za Gabawon koyraa ra ka koy hala Gezer koyraa ra.

¹⁷ Dawda maapoo huru gandawey kul ra. Abadantaa na Dawda hunburay beeri dan gandawey kul ra.

15

Dawda na Irkoy sundukoo kateyanoo soolu

¹ Dawda na huguyan cin nga bon se Dawda koyraa ra. A na hukcumoo cin ka nongu soolu kan ra Irkoy sundukoo ga huru.

² Woo banda ga, Dawda nee: «Boro kul masi Irkoy sundukoo zaa nda man'ti Lewi borey, zama ngi no Abadantaa n'i suuba i ma nga sundukoo zaa, nda mo i ma goy nga se waati kul.»

³ Dawda na Izirayel kul marga Žerizalem, ngi ma Abadantaa sundukoo zaa ka koy nda a nongoo ra kan nga n'a hanse a se.

⁴ Dawda na Haruna hayroo nda Lewi borey mo marga:

⁵ Kehat hayroo ra, Uriyel kaŋ ti jineboraa nda nga arma zangu nda waranka (120) kaŋ goo a bande.

⁶ Merari hayroo ra, Asaya kaŋ ti jineboraa nda nga arma zangu hinka nda waranka (220) kaŋ goo a bande.

⁷ Geršom hayroo ra, Žowel kaŋ ti jineboraa nda nga arma zangu nda waranza (130) kaŋ goo a bande.

⁸ Elisafaŋ hayroo ra, Šemaya kaŋ ti jineboraa nda nga arma zangu hinka (200) kaŋ goo a bande.

⁹ Hebron hayroo ra, Eliyel kaŋ ti jineboraa nda nga arma woyyaaha (80) kaŋ goo a bande.

¹⁰ Uziyel hayroo ra, Aminadab kaŋ ti jineboraa nda nga arma zangu nda woy cindi hinka (112) kaŋ goo a bande.

¹¹ Dawda na sargari juwalkey Sadok nda Abiyatar cee, nda Lewi borey kaŋ ti Uriyel nda Asaya, nda Žowel, nda Šemaya, nda Eliyel, nda Aminadab.

¹² A nee i se: «War ti Lewi borey hugu boŋey, wa war boŋ dan jere ga Irkoy se, war nda war armey hala war ma koy Abadantaa, Izirayel Koyoo sundukoo zaa ka kate a nongoo kaŋ ay n'a hanse a se ra.

¹³ Hayaa kaŋ se war mana kaa k'a zaa cee jinaa, woo se Abadantaa, ir Koyoo na boro kar k'a wii ir ra, maanaa ir man'a zaa ka koy sanda takaa kaŋ nda ašariyaa n'a har.»

¹⁴ Woo ga, sargari juwalkey, nda Lewi borey na ngi boŋ dan jere ga Irkoy se hala ngi ma koy Abadantaa, Izirayel Koyoo sundukoo zaa kate.

¹⁵ Lewi borey na Abadantaa sundukoo zaa nda bunduyan k'a fur ngi jeseŋ ga, sanda takaa kaŋ nda Musa n'a har ka sawa nda Abadantaa šennoo.*

¹⁶ Dawda nee mo Lewi borey jineborey se kaŋ i ma ngi armayan suuba kaŋyan ma tee donkawyan. I ma hooray jinayyan kaŋ ti kuntijiyan, nda kurbuyan, nda guuruyan kaŋ ga kara-kara, ka farhā beeri wurru tee.

¹⁷ Lewi borey na Žowel iz'aroo Hemaŋ suuba, nda nga armey kaŋ ti Berekiya iz'aroo Asaf, nda Kušaya iz'aroo Etaŋ kaŋ goo Merari hayroo ra.

¹⁸ I na Lewi boro tanayan mo kaŋ ti hugoo mijoo lakkalkey tonton i ga. Borey ti Zakarya, nda Ben, nda Yaziyel, nda Šemiramot, nda Yehiyel, nda Unni, nda Eliyab, nda Benaya, nda Maseya, nda Matitiya, nda Elifelehu, nda Mikneya, nda Obed-Edom, nda Yeyiyel.

¹⁹ Donkey Hemaŋ, nda Asaf, nda Etaŋ goyoo man'ti kala ka alhan guurey kara-kara cere ga k'i hēenandi.

²⁰ Zakarya, nda Aziyel, nda Šemiramot, nda Yehiyel, nda Unni, nda Eliyab, nda Maseya, nda Benaya no ma kuntijey hēeni jinde maryey kar.

²¹ Amma Matitiya, nda Elifelehu, nda Mikneya, nda Obed-Edom, nda Yeyiyel, nda Azaziya no ma kurbu karfu yaaha koyey kar ka doonoo juwal.

²² Kenaniya ti Lewi borey kaŋ ga sundukoo zaa jineboraa, nga no ma zaayanoo lakkal, zama a ga wan nga takaa.

²³ Berekiya nda Elkana ti sundukoo lakkalkey.

²⁴ Sargari juwalkey Šebaniya, nda Žošafat, nda Netaniyel, nda Amasay, nda Zakarya, nda Benaya, nda Eliyezer no ma laati beeri kar Abadantaa sundukoo jine ka koy. Obed-Edom nda Yehiya mo ti sundukoo lakkalkawyan.

*Irkoy sundukoo too kate Žerizalem
(Samiyel 2to 6.12-19)*

* 15:15 15.15 Fattaroo 25.13-14.

²⁵ Woo banda ga, Dawda nda Izirayel boro beerey, nda wongu-ize jineborey kanj goo wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jine, i kul tun ka koy Abadantaa amaanaa sundukoo zaa k'a kaa Obed-Edom hugoo ra nda jaali beeri.

²⁶ Lewi borey hin ka Abadantaa amaanaa sundukoo zaa Irkoy albarkaa ra, woo se i na haw yaaru kobsi iyye nda feeji gaaru boŋ iyye kaa sargari.

²⁷ Dawda na šukka baana burmusu danj, nga nda Lewi borey kanj ga sundukoo zaa, nda donkey, nda Kenaniya kanj ti donkey jineboraa, ngi mo, bankaaray follokaa bara i ga. Dawda na lenbeene kaayi-ize danj kanj ga hima nda sargari juwalkey beene kaayi.

²⁸ Izirayel kul na Abadantaa amaanaa sundukoo zaa kate. Naali kobiyaŋ tee, hilli hēeni, nda laati beeriyaŋ, nda guuruyaŋ kanj ga kara-kara, nda kuntijiyaŋ, nda kurbuyaŋ mo hēe.

²⁹ Waatoo kanj Abadantaa amaanaa sundukoo ga huru Dawda koyraa ra, Sawul ize woyoo Mikal, Dawda wandoo ga guna nda funeetaraa. A ga dii kokoyoo Dawda ga jaali, a ga sar-sar ka gan, woo se Mikal garsaka Dawda se.

16

¹ Waatoo kanj Izirayel borey koy Irkoy sundukoo zaa kate, i n'a danj hukcumoo kanj Dawda n'a cin a se gundoo ra. I na sargari kukuranteyaŋ nda alaafiya teendi sargariyaŋ kaa Irkoy jine.

² Waatoo kanj Dawda na sargari kukuranteŋ nda alaafiya teendi sargarey kaa ka ben, a gaara jamaa se Abadantaa maapoo ga.

³ Woo banda ga, a na takula foo, nda teenay gabante foo, nda alaneb-ize koga gabante foo noo Izirayel boro foo kul se, woy nda aru.

Lewi borey ga don ka Abadantaa saabu

(Zabur 105.1-15; 96; 106.1, 47-48)

⁴ Dawda na Lewi boroyaŋ suuba k'i danj Abadantaa sundukoo goyoo ra, i ma Abadantaa, Izirayel Koyoo šifa, ka albarka tee a se, k'a saabu.

⁵ Asaf ti ngi jineboraa, Zakarya goo dumaa ga, nda Yeyiyel, nda Šemiramot, nda Yehiyel, nda Matitiya, nda Eliyab, nda Benaya, nda Obed-Edom, Yeyiyel. Kuntiji karkawyaŋ nda kurbu karkawyaŋ no. Asaf ga guuruyaŋ kanj ga kara-kara hēenandi.

⁶ Sargari juwalkey kanj ti Benaya, nda Yahaziyel, i na waatoo kul tee i ga laati beeri hēenandi Irkoy amaanaa sundukoo jine.

⁷ Hanoo din ti cee jinaa kanj Dawda na Asaf nda nga armey danj i ma Abadantaa saabu ka nee:

⁸ Wa Abadantaa saabu, war ma maapoo cee,
wa nga teegoyey har dumey se.

⁹ Wa don a se, w'a saabu dooniyaŋ ra,
wa nga goy kayfanteŋ kul har borey se.

¹⁰ Wa fooma nda nga maa henanantaa,
borey kanj ga Abadantaa ceeci, biney ma jaali!

¹¹ Wa Abadantaa ceeci, ka nga albarkaa ceeci,
war ma nga ndumoo ceeci waati kul!

¹² Goy kayfanteŋ kanj a n'i tee, war ma hongu ey,
wa hongu kayfey kanj a n'i tee,
nda hayey kanj a n'i kayandi, war ma hongu ey.

¹³ War kanj hun Izirayel ga kanj ti nga tamoo,
Yakuba iz'arey, war kanj ti nga boro suubanteŋ.

¹⁴ Nga ti Abadantaa, ir Koyoo,
nga ciitey goo laboo nongey kul ra.

15 War ma hongu nga amaanaa waati kul
nda šenni kaŋ a n'a har zaman zenber foo (1.000) se,
16 amaanaa kaŋ a n'a daŋ nga nda Ibrahima game,
nda žeeyanoo kaŋ a n'a tee Isiyaka se.
17 A na amaanaa woo kayandi, k'a tee ašariya k'a noo Yakuba se,
k'a tee amaana duumante k'a noo Izirayel se.
18 A nee a se: «Ay ga kaa ka ni noo Kanaŋ gandaa,
a ma tee war tuboo, a ma tee war wane.»

19 Alwaatoo woo, war man'ti kala boro kaŋ hinnaa ga kacca,
war si boobo, war tee yaw laboo ga.
20 I ga yaara-yaara gandawey nda cere game,
ka hun ganda foo ra ka koy ganda foo ra.
21 Amma Irkoy mana naŋ boro kul m'i zarabi,
ngi maaganda se a kašeta kokoyyaŋ ga.
22 A nee: «War masi too ay boro subantey do de,
wey kaŋ ay n'i yon!
War masi ifutu kul tee agay annabey se!»

23 Gandaa kul, ma don ka Abadantaa saabu!
Zaari kul ma alhabaroo har
ka nee kaŋ Abadantaa ti Hallasikaa.
24 Wa nga daržaa har dumey kul se,
wa nga goy kayfantey har gandawey kul ra.
25 Zama Abadantaa ga beeri, a ga hima nda saabuyan,
ir ga hima ka hunbur a ka bisa koyey kul.
26 Haya kaŋ se dumey jerey koyey kul man'ti kala yaada,
amma Abadantaa ka beenaa tee.
27 Beeray nda darža man'ti kala nga wane,
gaabi nda jaali ga duwandi nga gorodogoo ra.

28 Aduŋŋa alkabiilawey kul, wa beeray nda hini noo Abadantaa se,
w'i noo a se.
29 Wa beeray daŋ Abadantaa maŋnoo ga,
wa kate gomniyaŋ Abadantaa jine,
wa sujudu Abadantaa se
waati kaŋ nga henanyanoo ga dii garaw.
30 Aduŋŋa laboo kul borey ma jijiri Abadantaa jine,
laboo goo dogoo ra, a si ŋuuti ka hun dogoo ra.
31 Beenaa ma jaali! Gandaa ma farhã
ka bayrandi dumey se ka nee: «Abadantaa ti Kokoyoo!»
32 Teekoo nda hayey kul kaŋ goo a ra dunduŋ!
Hawsaa nda hayey kul kaŋ goo a ra ma jaali kaati beeri tee!
33 Waatoo din hawsaa tuurey kul ga kaati nda jaali Abadantaa jine,
zama a mma kaa ka aduŋŋa ciiti.

34 Wa Abadantaa saabu, zama Abadantaa ga boori,
nga borohennataraa sii nda kaydoo.
35 Koyne mo war ma nee:
«Ir Hallasikaa Irkoy, ir hallasi!
Ir marga, ir kaa dumey kabey ra

hala ir ma duu ka ni maa henenantaa saabu,
ir ma fooma nda ni saabuyanoo.»

³⁶ Albarka ma bara Abadantaa, Izirayel Koyoo se,
abada hala abada!

Waatoon din jamaa kul nee: «Amin!» I na Abadantaa saabu.

³⁷ Woo banda ga, Dawda na Asaf nda nga armey nan Abadantaa amaanaa sundukoo jine, i ma cindi ka goy sundukoo jine waati kul, zaari kul goyoo kan ga hima ka teendi, i g'a tee.

³⁸ A na Obed-Edom nda nga arma woydu cindi yaaha (68) kar i ga nda Obed-Edom kan ti Yedutun iz'aroo, nga nda Hosa, ngi ti hugoo mijoo lakkalkey.

³⁹ Abadantaa gorodogoo kan goo hodaddaa bon kan goo Gabawon, Dawda na sargari juwalkaa Sadok nda nga arma sargari juwalkaw cindey dan i ma koy no din,

⁴⁰ hala i ma sargari kukuranteyan kaa waati kul sargari kukurantey tonadogoo ra Abadantaa maapoo ga, cijin nda zaari, i ma hayaa kul tee kan hantumandi Abadantaa ašariyaa ra kan nda a na Izirayel yaamar.

⁴¹ Heman nda Yedutun goo borey din ra, ngi nda borey kan suubandi ka maaney har, kanyan ga cindi ka albarka dan Abadantaa se, zama nga borohennataraa sii nda kaydoo!

⁴² Heman nda Yedutun kone laati beeriyan goo, nda guuruyan kan ga kara-kara, nda hooray jinay cindiyan ga hanga saabuyan dooney bande. Yedutun iz'arey no ma huklumoo mijoo lakkal.

⁴³ Woo banda ga, jamaa kul koy ngi hugey do, Dawda willi nga do, a koy gaara nga hugoo borey se.

17

Irkoy na allaahidu zaa Dawda se (Samiyel 2to 7.1-17)

¹ Waatoon kan kokoyoo Dawda goro nga kokoy hugoo ra, han foo a nee annaboo kan maapoo ti Natan se: «Guna, ay goo ma goro sedere hugu ra, ka gar Irkoy sundukoo sii kala huklum cire.»

² Natan na Dawda zaabi ka nee: «Haya kul kan goo ni binoo ra tee, zama Irkoy goo ni bande.»

³ Amma hanoo din da cijinoo Irkoy na šenni har Natan se ka nee:

⁴ «Koy hayaa har Dawda, ay tamoo se kan agay, Abadantaa n'a har, ay nee: <Man'ti ni no ma hugu cin ya ne kan ra ay ga goro,

⁵ zama za hanoo kan ay na Izirayel fattandi Misira gandaa ra hala hō, ya na goro hugu ra, nongu kul kan ra ay koy, huklum ti ay gorodogoo.

⁶ Nongu kul kan ra ay bisa nda Izirayel jamaa, ya na bay ka šelan Izirayel alkaaley affoo se ka nee: “Macin se war mana sedere hugu cin ya ne?”

⁷ Adiši šelan ay tamoo Dawda se ka hayaa har a se kan agay, Abadantaa, Aduppakoyoo n'a har, ay nee: “Agay no ka ni zaa ka hun kurdogoo ra, almaney bande, ka ni tee ay jamaa Izirayel se bonkoyni.”

⁸ Nongu kul kan ra n'koy, ay goo ni bande, ay na ni iberey kul halaci ni jine. Ay ga ni maapoo beerandi sanda laboo boro beerey maaney takaa.

⁹ Ay ga nongu kayandi Izirayel, ay jamaa se. Ay g'i gorandi gandaa ra hala i ma duu lakkalkanay, hala boro laaley masi yee k'i šiita sanda cee jinaa takaa.

¹⁰ Za waatoo kanj ay na alkaaliyan gorandi ay jamaa kanj ti Izirayel bonj, ay na ni iberey kul danj ni cire. Agay, Abadantaa, ay na ni bayrandi mo kanj agay no ma hugu* cin ma ne.

¹¹ Waati kanj ni zaarey ben, de n'koy ni hayragey jere, ni banda ga, ay ga ni hayroo boro foo tabatandi kokoytaraa ra.

¹² Nga no ma hugu cin ay maapoo ga, ay ga nga kokoytaraa tabatandi hala abada.

¹³ Agay, ay ga tee a se baaba, nga, a ga tee ya ne iz'aru. Ay si ay borohennataraa kaa a bande sanda takaa kanj nda kokoyoo kanj dogoo ra ni huru kanj bande ay n'ay borohennataraa kaa.

¹⁴ Ay ga nga gaaboo tabatandi ay jamaa game nda ay laamaa ra waati kul, nga kokoytaraa ga tabatandi hala abada.» »

¹⁵ Šenney kul kanj Irkoy n'i har Natanj se nda haya kul kanj a n'a bangandi a se, a koy i kul filla Dawda se.

Dawda Irkoy ŋaarayroo
(Samiyel 2to 7.18-29)

¹⁶ Woo ga, kokoyoo Dawda koy goro Abadantaa jine ka nee a se: «May ti agay, Irkoy Abadantaa, ay hugoo ti macin kanj se n'g'ay beerandi ka too hala hinnaa woo?

¹⁷ Amma Irkoy, woo kanj n'n'a har, haya kaccu no ma ne, ka nee kanj n'ga ni tamoo hugoo beerandi hala waatey kanj ga kaa ra. Irkoy Abadantaa, n'g'ay dii sanda boro kayante.

¹⁸ Daržaa woo kanj n'n'a danj agay, ni tamoo Dawda ga, woo banda ga, macin no ay ga hin k'a har ma ne koyne kanj bisa woo? Ni hunday ga ni tamoo bay.

¹⁹ Abadantaa, ni mma baa agay, ni tamoo, woo se n'na haya beerey wey kul tee ka sawa nda ni ibaayoo, ka ni beeraa bayrandi.

²⁰ Abadantaa, ni cine sii no, woo kul kanj ir hanawey maar'a banda ga, koy sii no kala ni.

²¹ Ganda tana mma bara laboo ga kanj ga hima nda Izirayel, ni jamaa, kanj koy tana koy a day k'a kaa kabe ra a ma tee nga wane? N'na haya beeriyanj nda teegoy kayfanteyanj tee ni maapoo beerandiyanoo se. N'na ganda tanayanj gaaray ni jamaa jine kanj n'n'a hallasi k'a kaa Misira.

²² N'na Izirayel, ni jamaa danj hala i ma tee ni jamaa hala abada, de ni, Abadantaa, ni tee ngi Koyoo.

²³ Sohō Abadantaa, taka tee kanj ra ni šennoo kanj n'n'a har agay, ni tamoo ga, nda ay hugoo ga ma cindi, goy ka sawa nda ni šennoo kanj n'n'a har.

²⁴ Yala allaahidoo kanj n'n'a zaa ma tee hala ni maapoo ma beerandi hala abada borey ma nee kanj Abadantaa, Adupnjakoyoo ti Izirayel Koyoo. Yala agay Dawda, ni tamoo hugoo ma tabati ni jine.

²⁵ Zama ni hunday, ay Koyoo, n'n'ay bayrandi kanj n'ga hugu† cin ya ne. Woo maaganda se ay duu bine ka kay ni jine ka ni ŋaaray.

²⁶ Abadantaa, ni ti Irkoy, ni ka gomnoo woo har agay, ni tamoo se.

²⁷ Sohō ni yadda ka albarka danj agay, ni tamoo hugoo ra hala ay hugoo ma cindi ni jine hala abada, zama ni, Abadantaa, haya kanj ra n'na albarka danj, hayaa duu albarka hala abada.»

18

Gandawey kanj Dawda hin ey
(Samiyel 2to 8.1-14)

* 17:10 17.10 «hugu» ne ra man'ti kala ka duu izeyanj. † 17:25 17.25 Sorro 10to.

¹ Woo kaŋ tee banda ga, Dawda koy Filisti borey kar ka hin ey, a n'i daŋ nga hinoo cire. A na Gat koyraa nda nga koyraakanbey taa i kone.

² A na Mowab borey mo kar ka hin ey. Mowab borey cindi Dawda hinoo cire, i ga alkaasi bana a se.

³ Waatoo kaŋ Dawda ga koy Efrat isaa borey daŋ nga hinoo cire, a na Soba kokoyoo Hadadezer kar Hamat koyraa here.

⁴ Dawda na bari torka zenber foo (1.000), nda torka dirandikaw zenber iyye (7.000), nda wongu-ize cee dirakaw zenber waranka (20.000) taa i kone. Baryey kaŋ ga torkawey cendi, a na zangu (100) naŋ, a na cindey kul ceelinjey dunbu-dunbu.

⁵ Siiri gandaa borey kaŋ goo Damas koyraa ra koy Hadadezer, Soba kokoyoo faaba. Amma woo kul, Dawda na boro zenber waranka cindi hinka (22.000) kar k'i wii Siiri borey ra.

⁶ Woo banda ga, Dawda na sooje gorodooyaŋ kaŋ ga juwal gorandi Damas koyraa ra, Siiri borey gandaa ra. Siiri borey yee Dawda hinoo cire, i ga alkaasi bana a se. Nongu kul kaŋ ra Dawda koy, Abadantaa g'a noo hinay.

⁷ Dawda na wura korawey kaŋ goo Hadadezer borey kone taa k'i ka koy Žerizalem.

⁸ Dawda yee ka alhan boobo-boobo taa Tibet nda Kun koyrawey kone. Koyrawey wey man'ti kala Hadadezer wane. Sulaymaana na hanfi beeroo kaŋ se i ga nee «teekoo», nda ganjey, nda jinawey tee nda alhanoo din.

⁹ Waatoo kaŋ Hamat kokoyoo kaŋ ti Towu maa kaŋ Dawda na Soba kokoyoo Hadadezer wongu-izey kul kar,

¹⁰ a na nga iz'aroo Hadoram sanba kokoyoo Dawda do k'a foo, k'a noo nzorfu kaaray jinayyaŋ, nda wura jinayyaŋ, nda alhan jinayyaŋ dumi kul, ka alhanbila daŋ a se kaŋ a na Hadadezer wongu k'a kar. Zama Hadadezer nda Towu, wongu goo i game.

¹¹ Kokoyoo Dawda na hayey wey kul daŋ jere ga Abadantaa se. A na nzorfoo nda wuragoo kaŋ a n'i taa dumey kul kone daŋ jere ga Abadantaa se. Dumey man'ti kala Edom borey, nda Mowab borey, nda Amon borey, nda Filisti borey, nda Amalek borey.

¹² Seruya iz'aroo kaŋ ti Abišay na Edom borey aru zenber woy cindi yaaha (18.000) kar ka hin ey Ciiroo gooroo ra.

¹³ A na sooje gorodooyaŋ kaŋ ga juwal gorandi Edom gandaa ra. Edom kul sii kala Dawda hinoo cire. Abadantaa ga Dawda noo a ma hin nongu kul kaŋ ra a koy.

Dawda gandaa jineborey maapey (Samiyel 2to 8.15-18)

¹⁴ Dawda laama Izirayel kul boŋ. A ga goy nga jamaa se nda šerretaray nda laadirtaray.

¹⁵ Seruya iz'aroo Žowab ti wongu-izey jineboraa. Ahilud iz'aroo Žozafat bara kaddaasey gande.

¹⁶ Ahitub iz'aroo Sadok, nda Abiyatar iz'aroo Abimelek ti sargari juwalkey, Šawša ti hantumkaa.

¹⁷ Yehoyada iz'aroo Benaya ti Keret borey nda Pelet borey boŋkoynoo. Dawda iz'arey ti kokoyoo alwakiili maaney.

19

Amon borey na Dawda dontokey kaynandi (Samiyel 2to 10.1-5)

¹ Waati banda ga, Amon borey kokoyoo kaŋ ti Nahaš buu. Nga iz'aroo tee kokoy dogoo ra.

² Dawda nee nga boŋ se: «Ay ga goy nda borohennataray Nahaš iz'aroo Hanun se, zama baaboo nka borohennataray tee ya ne.» Woo ga, Dawda na dontokawyaŋ sanba i ma koy baaboo buuroo beraa fondoo tee a se. Waatoo kaŋ Dawda borey too Amon borey gandaa ra Hanun do, i na beraa fondiyanoo tee a se.

³ Amma Amon borey boŋkoyney nee Hanun se: «Ni nka hongu kaŋ Dawda nka ni baaba beerandi waatoo kaŋ a na boroyaŋ sanba ka beray fondi ma ne? N'si bay kaŋ nga borey nka kaa ni do hala i ma gandaa laasaabu, k'a monno, k'a halaci?»

⁴ Waatoo kaŋ Hanun maa woo, a na Dawda borey dii, a n'i cebu ka ngi kaayey jere foo dunbu hala ngi centey cire jina, a n'i taŋ i ma koy.

⁵ Waatoo kaŋ boroyaŋ koy alhabaroo har Dawda se, a na boro sanba a ma koy i kubay. Dontokey hanse ka kayna. Kokoyoo daŋ i ma nee i se kaŋ i ma cindi Žeriko koyraa ra hala ngi kaabey ma zay jina i ma duu ka willi kate.

*Izirayel borey nda Amon borey wongoo Raba koyraa ra
(Samiyel 2to 10.6-19)*

⁶ Amon borey dii kaŋ ngi na ngi boŋ konnandi Dawda se. Woo ga, Hanun nda Amon borey na nzorfu kaaray ton waranza (30) sanba Siiri borey se kaŋ goo Mezopotami, nda Siiri borey kaŋ goo Maaka, nda Siiri borey ra kaŋ goo Soba, a nee kaŋ i ma nga noo bari torkayaŋ nda ngi zurandikey waati se.

⁷ Amon borey duu torke zenber waranza cindi hinka (32.000) waati se. Maaka nda nga jamaa koy ngi kaloo sinji Medeba, Amon borey mo fatta ngi koyrawey ra ka marga wongoo se.

⁸ Waatoo kaŋ Dawda maar'a, a na Žowab sanba i ga nda wongu-ize jamaa kul kaŋ ti wongaariyaŋ.

⁹ Amon borey fatta ka koy wongu. I na ngi boŋ marga wongoo se Raba koyraa mijoo ga. Kokoyey kaŋ kaa k'i faaba koy marga jere ga hawsaa ra.

¹⁰ Žowab dii kaŋ nga nka huru yenje hinka game, maanaa jine nda banda. Woo se a na Izirayel wongaarey suuba wongoo se k'i tenjandi Siiri borey.

¹¹ A na wongu-izey jamaa kaŋ cindi talfi nga armaa Abišay ga k'a daŋ i jine. I na ngi boŋ marga wongoo se Amon borey tenje.

¹² Žowab nee Abišay se: «Nda Siiri borey gaabi nda agay, waatoo din ma kaa k'ay faaba. Nda Amon borey gaabi nda ni, ay ga koy ni faaba.

¹³ Albarka daŋ ni boŋ ra, ir ma albarka daŋ ir jamaa ra ka wongu ir Koyoo koyrawey se, de mo Abadantaa ma tee haya kaŋ kan a se.»

¹⁴ Žowab koy jine, nga nda jamaa kaŋ goo a bande ka Siiri borey tangam, Siiri borey zuru a jine.

¹⁵ Waatoo kaŋ Amon borey dii kaŋ Siiri borey zuru, ngi mo zuru hala ngi ma hun Abišay ra kaŋ ti Žowab armaa, i huru koyraa ra. Žowab hun wongoo ra, a koy Žerizalem.

¹⁶ Siiri borey dii kaŋ Izirayel borey na ngi kar, i na dontokawyaŋ sanba Siiri borey do kaŋ goo Efrat isaa kabe faa ga i ma kaa ka wongu. Šofak kaŋ ti Hadadezer wongu-izey jineboraa goo jiney ra.

¹⁷ Waatoo kaŋ Dawda duu alhabaroo, a na Izirayel kul marga ka Žurdeŋ isaa den ka koy a se jine wongoo maaganda. Dawda na nga wongu-izey soolu ka Siiri borey tenje, Siiri borey mo kaa k'a tangam.

¹⁸ Amma Siiri borey zuru Izirayel borey jine. Dawda na torkakoy zenber iyeye (7.000) nda cee dirakaw zenber woytaaci (40.000) wii Siiri borey ra. A na Šofak, ngi wongu-izey jineboraa mo wii.

¹⁹ Borey kaŋ goo Hadadezer hinoo cire dii kaŋ Izirayel borey na ngi kar, i na alaa fiya dan ngi nda Dawda game, i huru nga hinoo cire. Za woo tee, Siiri borey mana yee koyne ka yadda ka Amon borey faaba wongu ra.

20

Izirayel borey na Raba koyraa dii (Samiyel 2to 11.1; 12.26–31)

¹ Jiiroo bereyanoo ga, waatoo kaŋ kokoyey ga doona ka koy wongu, Žowab goo wongu-ize jamaa beeri jine ka koy Amon borey wongu, ka ngi gandaa halaci ka Raba koyraa wanga k'a dan game k'a dii. Dawda hunday cindi Žerizalem. Žowab na Raba koyraa wongu k'a halaci.

² Dawda na ngi kokoyoo kokoy fuulaa kaŋ teendi nda wura kaa boŋoo ra, a gar kaŋ nga tiŋaa bisa kilo waranza (30), tondi hiiri hay ŝenda goo a ga. I n'a dan Dawda boŋoo ra. A duu algaaniima beeri koyraa ra.

³ Haya kaŋ ti jamaa kaŋ goo koyraa ra, a n'i kaataray. A koy i dan waazibi goyyaŋ ra, tuuri dunbuyan, nda tondi hoyyan, nda tuuri zafayan. A na takaa follokaa tee Amon borey koyrawey kul se. Woo banda ga, Dawda nda nga jamaa kul willi Žerizalem.

Izirayel borey hin Filisti borey (Samiyel 2to 21.18–22)

⁴ Woo banda ga, wongu foo tun koyne Filisti borey ga Gezer koyraa ra. Wongoo din ra, Huša koyraa boro kaŋ se i ga nee Sibekay na Sipay wii. Sipay man'ti kala Rafa banda-ize. Kaŋ woo teendi, Filisti borey kayna.

⁵ Wongu foo yee ka tun Filisti borey ga. Wongoo din ra Yahir iz'aroo Elhanaŋ na Goliyat armaa wii kaŋ ti Lahmi, Gat koyraa boro no, nga yaajoo bundoo ga hima nda maalawey kaymi bundoo.

⁶ Wongu foo yee ka tun Gat. Filisti borey ra, aru foo goo no kaŋ goo nda kayyan, kabe-ize iddu bara kabe foo kul ga, cew-ize iddu goo cee foo kul ga, i kul margantaa ti waranka cindi taaci (24). Nga mo man'ti kala Rafa banda-ize.

⁷ A ga Izirayel wow, Dawda armaa Šimeya iz'aroo Žonataŋ n'a wii.

⁸ Borey wey man'ti kala Rafa banda-izeyaŋ, i si hun kala Gat koyraa ra. Dawda nda nga borey n'i wii.

21

Dawda na Izirayel jamaa kabuyanoo tee (Samiyel 2to 24.1–9)

¹ Han foo Šaytan tun Izirayel borey se, a na Dawda tusa a ma Izirayel borey kabu.

² Dawda nee Žowab nda jamaa jineborey se: «Wa koy Izirayel borey kabu, k'a dii za Ber-Šeba ka koy hala Dan, war ma kaa ka kate ya ne alhabaroo hala ya ngi hinnaa bay.»

³ Žowab na kokoyoo zaabi ka nee: «Yala Abadantaa ma jamaa boobandi cee zangu (100) ka bisa hō hinnaa. Ay koyoo, ay kokoyoo, i kul man'ti ni tamey wala? Amma macin se ay koyoo ga baa nga ma woo tee? Macin se n'ga Izirayel dan toŋeyan ra?»

⁴ Amma kokoyoo ŝelaŋ ka Žowab ŝennoo kaa. Žowab tun ka koy Izirayel gandaa kul ra, woo banda ga, a willi kate Žerizalem.

⁵ Žowab na borey hinnaa kaŋ duwandi kabuyanoo ra har Dawda se. Aru miliyon foo nda zenber zangu (1.100.000) kaŋ too wongu bara Izirayel kul ra. Aru zenber zangu taaci nda zenber woyye (470.000) kaŋ too wongu bara Žuda gandaa ra.

⁶ Žowab mana Lewi borey nda Benžameŋ borey kabu, zama Žowab se kokoyoo ŝennoo, almuhal no.

*Irkoy na Dawda goy futaa alhakoo kaa a ra
(Samiyel 2to 24.10–17)*

⁷ Hayaa kaŋ Dawda n'a tee man'ti kala ifutu Irkoy jine. Woo maaganda se a na Izirayel borey kar.

⁸ Dawda nee Irkoy se: «Ay na zunubu beeri tee kaŋ ay na woo tee. Sohō ay g'a wiri ni ga, ma agay, ni tamoo layboo yaafa, zama lakkal jaŋay goy beeri ti woo kaŋ ay n'a tee.»

⁹ Abadantaa ŝelaŋ Gad se kaŋ ti Dawda gunandikaa ka nee:

¹⁰ «Koy nee Dawda se kaŋ hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har. Abadantaa nee: «Ay ga haya futu hinza daŋ ni jine, ma affoo suuba i ra, woo kaŋ n'n'a suuba, ay g'a tee ma ne.» »

¹¹ Gad koy Dawda do ka nee a se: «Hayaa ne kaŋ Abadantaa n'a har: «Affoo zaa haya hinzaa woo ra:

¹² Jiiri hinza heray, wala ni iberey ma war gaaray, war ga zuru i jine handu hinza, i ga boroyaŋ wii war ra nda takuba, wala mo Abadantaa takubaa ma too war do ka wirci laala kaŋ ga bere ma gandaa kar jirbi hinza, kaŋ ra Abadantaa almalayka ga kate hasaraw ma tee Izirayel gandaa kul ra.» Aywa, sohō miile, ma affoo suuba hala ya koy a har bora kaŋ n'ay sanba se.»

¹³ Dawda na Gad zaabi ka nee: «Ay goo binemarayyan beeri ra. He, ay g'ay boŋ daŋ Abadantaa kaboo ra, zama nga tamallawey ga hanse ka boobo. Amma ya si kaŋ adamizey kabey ra.»

¹⁴ Abadantaa na wirci laala kaŋ ga bere zumandi Izirayel gandaa ga, Izirayel aru boro zenber woyye (70.000) buu.

¹⁵ Irkoy na almalayka foo sanba Žerizalem a m'a halaci. A goo m'a halaci, Abadantaa dii bonaa, a nimsi nda halaciyanoo woo. A nee almalaykaa kaŋ ga halaciroo tee se: «A wasa, sohō ni kaboo ma kay.» Woo gar almalaykaa sii kala Žebus bora Ornaŋ taas kar ganganoo jere.

¹⁶ Dawda na nga boŋoo jer ka guna, a ga dii Abadantaa almalaykaa ga kay beenaa nda gandaa game, nga takubaa goo kaboo ra a g'a ŝerre Žerizalem ga. Woo ga, Dawda nda jamaa boro beerey na ngi ndumey ka sujudu. Saaku kasayaŋ goo i ga.

¹⁷ Dawda nee Irkoy se: «Man'ti agay ka nee kaŋ jamaa ma kabandi wala? Agay no ka zunubu tee, agay ka ifutu tee. Boro yalaafantey wey, macin no i n'a tee? Abadantaa, ay Koyoo, ay g'a wiri ni ga, agay nda ay hugoo kar, amma masi bonaa ka ni jamaa kar.»

*Dawda na sargari tonadoo cin Abadantaa se
(Samiyel 2to 24.18–25)*

¹⁸ Abadantaa almalaykaa nee annabi Gad se kaŋ a ma koy nee Dawda se kaŋ a ma žigi ka koy sargari tonadoo cin Abadantaa se Žebus bora, Ornaŋ taas kar ganganoo ra.

¹⁹ Dawda žigi ka koy no din ka Abadantaa yaamaroo tee sanda takaa kaŋ nda Gad n'a har a se.

²⁰ Waatoo kaŋ Ornaŋ kuubi, a dii almalaykaa, woo ga, nga iz'aru taaci kaŋ goo a bande tugu. Woo gar a sii kala taas kar ganganoo ra.

²¹ Waatoo kaŋ Dawda koy too Ornaŋ jere, kaŋ Ornaŋ na nga boŋoo jer ka Dawda guna, a hun taas kar ganganoo ra ka nga ndumoo sinji laboo ra ka gunguma Dawda jine.

²² Dawda nee Ornaŋ se: «Ni taasu kar ganganoo naŋ ya ne ya sargari tonadoo cin a ra Abadantaa se, hala albalaawoo kaŋ goo ma jamaa kar ma kay. A neere ya ne ka sawa nda nga alkadaroo.»

²³ Ornaŋ na Dawda zaabi ka nee: «A zaa, ay koyoo, ay kokoyoo, ma haya tee a ra kaŋ n'baa. Ay ga ni noo hawey sargari kukurantey se, nda taasu kar bundey, nda bundey kaŋ ga hawey ga hawa, m'i tee tuuri, ma alkamaa tee taasu sargaroo. Ay g'i kul noo ma ne.»

²⁴ Amma kokoyoo Dawda nee Ornaŋ se: «Kalaa, kalaa, ay g'a day ni ga ka nga alkadaroo hunday bana ma ne. Ay si haya kaŋ ti ni wane kaa sargari kukurante Abadantaa se, zama a mana tun ay ga haya kul!»

²⁵ Dawda na Ornaŋ noo wura tamma boŋ zangu iddu (600) taasu kar ganganoo hayoo.

²⁶ Dawda na sargari tonadoo cin Abadantaa se no din, a na sargari kukuranteyan nda alaafiya teendi sargariyan kaa. A na Abadantaa cee. Abadantaa n'a zaabi ka nuune ka hun beenaa ra k'a zumandi sargari tonadogoo boŋ.

²⁷ Woo banda ga, Abadantaa ŝelan almalaykaa se, a na nga takubaa yeeti paŋoo ra.

²⁸ Dawda goo nongoo din ra, za kaŋ a dii Abadantaa na nga ŋaarayroo zaabi Žebus boraa Ornaŋ taasu kar ganganoo ra, a na sargari kaa no din.

²⁹ Waatoo din ra, Abadantaa gorodogoo kaŋ Musa n'a cin saajoo ra, nda sargari kukurantey tonadogoo sii kala Gabawoŋ hodaddaa ga.

³⁰ Amma Dawda si hin ka koy Irkoy ceci nongoo din ra, zama takubaa kaŋ goo Abadantaa almalaykaa kaboo ra hanse k'a hunburandi.

22

¹ Woo ka kate Dawda nee: «Ne no ma tee Abadantaa, ir Koyoo hugoo, ne no ma tee Izirayel borey sargari kukurantey tonadogoo.»

Dawda na Abadantaa hugoo cinayanoo soolu

² Dawda dan kaŋ i ma yawey kaŋ goo Izirayel ra cee k'i marga. Dawda dan kaŋ tondi hoykawyan ma tondey hoy hala tondey ma huru Irkoy hugoo cinayanoo ra.

³ Dawda na guuru boobo mo marga kaŋ ga tee hugoo mijey ganbey se ponti nda diihayey. A na alhan mo marga k'a boobandi hala nongu kaŋ ra nga tiŋaa si neeŝandi,

⁴ nda sedere bundu kaŋ hinnaa si hin ka kabandi, zama Sidon borey nda Tir borey kate sedere bundu boobo Dawda se.

⁵ Dawda nee nga boŋ se: «Ay iz'aroo Sulaymaana man'ti kala zanka, a mana doona goyey wey dumey, ka gar hugoo woo si cinandi kala Abadantaa se, hugu no kaŋ ga hima ka tee hugu kaŋ ga hanse ka hennay, hugu daržante kaŋ ga harandi gandawey kul ra. Woo se ay ga jinawey wey soolu a se.» Takaa woo nda Dawda na haya boobo soolu k'i jisi hala a ga buu.

Dawda dan Sulaymaana ma Abadantaa hugoo cin

⁶ Dawda na nga iz'aroo Sulaymaana cee k'a yaamar ka nee a se kaŋ a ma hugoo cin Abadantaa, Izirayel Koyoo se.

⁷ A nee Sulaymaana se: «Ay izoo, ay binoo ra agay hunday ka baa ya hugu cin Abadantaa, ay Koyoo maapoo ga.

⁸ Amma Abadantaa na ŝenni har ya ne ka nee: «N'na kuri boobo mun, n'na wongu beeriyan tee, n'si hugu cin ay maapoo ga, zama n'na kuri boobo doori laboo ga ay moyey cire.

⁹ Amma n'ga kaa ka duu iz'aru, a ga tee hunanzamante, ay g'a noo hunanzamay k'a kaa nga iberey kul ra. Maapoo ga danjandi Sulaymaana*, zama ay ga kaa ka baani nda mooyaynay noo Izirayel borey se nga waatoo ra.

¹⁰ Nga no ma hugu cin ay maapoo ga. Nga ga tee ay iz'aroo, agay, ay ga tee nga baaba, ay ga nga kokoytaraa tabatandi Izirayel ra hala abada.»

¹¹ Sohō ay izoo, yala Abadantaa ma bara ni bande hala ma tee kayante, ma Abadantaa, ni Koyoo hugoo cin, sanda takaa kanj nda a n'a har ni ga.

¹² Yala Abadantaa ma ni noo fahamay nda lakkal, hala waati kanj a na ni gorandi Izirayel boŋ, ma Abadantaa, ni Koyoo ašariyaa gana.

¹³ Abadantaa hantumey, nda nga fondawey kanj a n'i noo Musa se a m'i har Izirayel se, nda ni gaabandi ka dira i bande, woo ra ni teegoyey ga boori. Ma albarka danj ni boŋ ra, ma bine tee, masi hunbur, masi joote.

¹⁴ Guna, ay na fara boobo mupe ka hayey wey ceeci k'i jisi Abadantaa hugoo cinayanoo se, hayey ti: wura ton zenber hinza (3.000), nda nzorfu kaaray ton zenber waranza (30.000), haya kanj ti alhan nda guuru, ngi tinjaa si hin ka bayrandi ngi booboyanoo se. Ay na bundu nda tondi soolu, amma ma tonton i ga.

¹⁵ Goykaw boobo goo ne ma ne kanjanj ti: tondi hoykaw, nda wey kanj tondi nda bundu caara, nda goykaw dumi kul kanjanj ti goniyanj.

¹⁶ Wuragoo, nda nzorfu kaaraa, nda alhanoo nda guuroo hinnaa si hin ka bayrandi. Tun, ma goyoo sintin, yala Abadantaa ma bara ni bande.»

¹⁷ Woo banda ga, Dawda nee Izirayel boŋkoyney se kanj i ma nga izoo Sulaymaana faaba.

¹⁸ A nee i se: «War kay, Abadantaa, war Koyoo nka sii war bande? A mana war noo hunanzamay nongoo kul here wala? Zama a na gandaa woo boroyanj danj ay kaboo ra, gandaa woo sii kala Abadantaa nda nga jamaa hinoo cire.

¹⁹ Sohō, wa gaabandi ka Abadantaa ceeci nda war biney kul nda war hundey kul. Wa tun ka Abadantaa, war Koyoo nongu henanantaa cin hala war ma duu ka Abadantaa amaanaa sundukoo nda Irkoy nongu henanantaa jinawey danj hugoo ra kanj ga kaa ka cinandi Abadantaa maapoo ga.»

23

Goyey kanj nondi Lewi borey se

¹ Waatoo kanj Dawda hanse ka žen, a na nga iz'aroo Sulaymaana gorandi kokoytaraa ra Izirayel boŋ.

² A na Izirayel boŋkoyney kul, nda sargari juwalkey, nda Lewi borey marga.

³ I na Lewi borey kabu, k'a dii borey kanj goo nda jiiri waranza (30) nda wey kanj bisa a. Ngi hinnaa tee boro zenber waranza cindi yaaha (38.000).

⁴ Dawda nee: «Boro zenber waranka cindi taaci (24.000) i ra ma tee Abadantaa hugoo goyoo lakkalkey, boro zenber iddu (6.000) ma tee šenni toonandikey nda ciitikey,

⁵ boro zenber taaci (4.000) ma tee hugu mee lakkalkey, boro zenber taaci (4.000) ma tee Abadantaa hooray dooni jinawey karkey kanj ay n'i hanse Irkoy saabuyanoo se.»

⁶ Dawda n'i zamna k'i tee konday hinza ka sawa nda Lewi iz'aru hinzaa maapey kanj ti: Geršonj, nda Kehat, nda Merari.

⁷ Geršonj borey ti Ladanj, nda Šimeyi.

⁸ Ladanj iz'aru jinaa ti Yehiyel, nga dumaa ga, Zetam, nda Žowel, aru hinza.

* 22:9 22.9 Ebere hantumoo ra, «Sulaymaana» nda «baani», kalimawey ga baa ka hima.

⁹ Šimeyi iz'arey ti Šelomit, nda Haziyel, nda Haran, aru hinza. Ngi ti Ladan hugu boŋey.

¹⁰ Šimeyi iz'arey cindey ti Yahat, nda Ziza, nda Yewuš, nda Beriya. Ngi ti Šimeyi iz'aru taacaa.

¹¹ Yahat ti iz'aru jinaa, ihinkantoo ti Ziza. Yewuš nda Beriya mana duu iz'aru boobo, woo maaganda se i n'i kul laasaabu hugu foo, i ga huga nda goy foo.

¹² Kehat iz'arey ti Amram, nda Yisehar, nda Hebron, nda Uziyel, aru taaci.

¹³ Amram iz'arey ti Haruna, nda Musa. Haruna nda nga iz'arey yeetandi jere ga Irkoy se waati kul hala abada, hala i ma huga nda hayey kan ga hanse ka henan, nda ka dugu dullandi Abadantaa jine, nda ka alhaadimay Abadantaa se, nda ka gaara borey se Irkoy maanoo ga hala abada.

¹⁴ Musa kan ti Irkoy bora iz'arey kabandi Lewi borey ra.

¹⁵ Musa iz'arey ti Geršom nda Eliyezer.

¹⁶ Geršom iz'aru jinaa ti Šebuwel.

¹⁷ Eliyezer iz'aroo ti Rehabiya, nga dumaa ga, a mana duu iz'aru tana koyne. Amma Rehabiya duu iz'aru boobo-boobo.

¹⁸ Yisehar iz'aru jinaa ti Šelomit.

¹⁹ Hebron iz'aru jinaa ti Yeriya, ihinkantoo ti Amarya, ihinzantoo ti Yahaziyel, itaacantoo ti Yekamam.

²⁰ Uziyel iz'aru jinaa ti Mika, ihinkantoo ti Yišiya.

²¹ Merari iz'arey ti Mahili nda Muši. Mahili iz'arey ti Eleyazar nda Kiš.

²² Eleyazar buu a mana duu iz'aru. Ize woyyan de no a duu. Kiš iz'arey kan ti ngi armye ka hiiji ey.

²³ Muši iz'arey ti Mahili, nda Eder, nda Yeremot, woo ti iz'aru hinza.

²⁴ Wey ti Lewi iz'arey, affoo kul nda nga hugoo, nda nga hugu boŋey. I kul kabandi ka maaney hantum kabuyanoo citaaboo ra. Ngi no ma huga nda Abadantaa hugoo goyey, wey kan goo nda jiri waranka (20) nda wey kan bisa a.

²⁵ Zama Dawda nka nee: «Abadantaa, Izirayel Koyoo na nga jamaa noo hunanzamay, Abadantaa ga goro Žerizalem hala abada.

²⁶ Woo ga, Lewi borey si yee ka Irkoy gorodogoo nda nga goy jinawey zaa ka yaara.»

²⁷ Lewi borey kan duu jiri waranka (20) nda wey kan bisa a, i n'i kabu ka sawa nda Dawda šenni kokorantey.

²⁸ Ngi goyoo man'ti kala i ma Haruna iz'arey gaa Abadantaa hugoo goyey ra, ka lakkal dan batumawey nda hugey kan goo gundey ra, ka hayey kul kan yeetandi jere ga Irkoy se henanandi, nda ka goy kul kan ti Irkoy hugoo goy.

²⁹ I ga takulawey kan jisandi Irkoy jine mo tee, farin hamnoo kan ga tee taasu sargaroo, nda furmewey kan ga teendi bila dolobiri, nda hayey kan teendi pol ra, nda farin ŋaayan tanayan, i ga haya kul kan ti neši jinay beeriyanoo nda kuuyanoo mo lakkal.

³⁰ I ga hima ka cindi ka Abadantaa saabu ka albarka tee a se subbaahi nda alaasar.

³¹ Ngi no ma sargari kukurantey kaa Abadantaa maanoo ga hunanzam zaarey hane, nda handu kayyaney hane, nda jingarey hane Abadantaa jine waati kul k'a tee ka sawa nda hinnaa kan hantumandi.

³² Ngi mo no ma huga nda cere kubayyan hukcumoo goyoo nda nongu henanantaa goyoo. I ga ngi armye kan ti Haruna iz'arey gaa Irkoy hugoo goyoo ra.

24

Sargari juwalkey kondawey

¹ Haruna hayroo zamnandi konday konday. Haruna iz'arey ti Nadab, nda Abihu, nda Eleyazar, nda Itamar.

² Nadab nda Abihu na ngi baaba jin ka buu*, ka gar i mana duu ize. Eleyazar nda Itamar no ma sargari juwalyan goyoo tee.

³ Dawda zamanoo ra, Dawda nda Sadok kan hun Eleyazar hayroo ra, nda Ahimelek kan hun Itamar hayroo ra, ngi ka Haruna hayroo zamna k'a tee boro foo kul nda nga kondaa, ka sawa nda nga goyoo.

⁴ Woo gar Eleyazar hayrey bisa Itamar hayrey. Woo se Eleyazar hayroo zamnandi ka tee hugu boŋ woy cindi iddu (16), Itamar hayroo tee hugu boŋ yaaha.

⁵ I n'i paami cere ra ka alkurra kar k'i zamna, i mana affoo bisandi affoo, zama nongu henanantaa nda Irkoy hayey jineborey si hun kala Eleyazar hayroo ra nda Itamar hayroo ra.

⁶ Netaniyel iz'aroo Šemaya kan ti Lewi hugoo boro, ti hantumkaa kan na maapey hantum, woo teendi kokoyoo jine, nda boŋkoyney jine, nda sargari juwalkaa Sadok, nda Abiyatar iz'aroo Ahimelek, nda sargari juwalkey hugu boŋey, nda Lewi borey hugu boŋey jine. I na hugu foo zaa Eleyazar hayroo ra, i na hugu foo zaa Itamar hayroo ra.

⁷ Boro jinaa kan alkurra n'a cebe ti Yoyarib,
ihinkantoo ti Yedaya,

⁸ ihinzantoo ti Harim,
itaacantoo ti Seworim,

⁹ igguwantoo ti Malkiya,
idduwantoo ti Miyamin,

¹⁰ iyyantoo ti Hakos,
yaahantoo ti Abiya,

¹¹ yaggantoo ti Žozuwe,
iwoyantoo (10to) ti Šekaniya,

¹² iwoy cindi faantoo (11to) ti Elyašib,
iwoy cindi hinkantoo (12to) ti Yakim,

¹³ iwoy cindi hinzantoo (13to) ti Hupa,
iwoy cindi taacantoo (14to) ti Yešebab,

¹⁴ iwoy cindi guwantoo (15to) ti Bilga,
iwoy cindi idduwantoo (16to) ti Imer,

¹⁵ iwoy cindi iyyantoo (17to) ti Hezir,
iwoy cindi yaahantoo (18to) ti Hapisek,

¹⁶ iwoy cindi yaggantoo (19to) ti Petakiya,
warankantoo (20to) ti Ezekiyel,

¹⁷ waranka cindi faantoo (21to) ti Yakin,
waranka cindi hinkantoo (22to) ti Gamul,

¹⁸ waranka cindi hinzantoo (23to) ti Deleya,
waranka cindi taacantoo (24to) ti Maziya.

¹⁹ Wey ti ngi kondawey kan ga huru Abadantaa hugoo ra ka goyey tee ka sawa nda ngi baaba Haruna yaamaroo, sanda takaa kan nda Abadantaa, Izirayel Koyoo n'a har a se.

Lewi hayroo jineboro cindey

²⁰ Lewi hayroo cindey ne: Amram hayroo ra Šubayel ti jineboraa. Šubayel hayroo ra Yediya ti jineboraa.

²¹ Rehabiya hayroo ra Yišiya ti jineboraa.

²² Yisehar borey jineboraa ti Šelomit. Šelomit hayroo ra Yahat ti jineboraa.

* **24:2 24.2** Sargarey 10.1-2.

²³ Hebron hayroo ra jineboro jinaa ti Yeriya, ihinkantoo ti Amarya, ihinzantoo ti Yahaziyel, itaacantoo ti Yekamam.

²⁴ Uziyel iz'aroo ti Mika. Mika hayroo ra Šamir ti jineboraa.

²⁵ Mika armaa ti Yišiya. Yišiya hayroo ra Zakarya ti jineboraa.

²⁶ Merari iz'arey ti Mahili nda Muši, ka tonton nga iz'aroo Yaziya iz'arey ga.

²⁷ Merari iz'aroo Yaziya iz'arey ti Šoham, nda Zakur, nda Ibri.

²⁸ Mahili iz'aroo ti Eleyazar, a mana duu ize.

²⁹ Kiš hayroo ra Yeramel ti jineboraa.

³⁰ Muši iz'arey ti Mahili, nda Eder, nda Yerimot. Lewi borey hayroo cindey ti wey, affoo kul nda nga alaayaney.

³¹ Ngi mo sanda ngi armyey kaŋ ti Haruna hayroo, i na alkurra kar kokoyoo Dawda jine, nda Sadok, nda Ahimelek, nda sargari juwalkey hugu boŋey, nda Lewi borey hugu boŋey jine. Iz'aru beerey alaayaney nda ikaccey alaayaney, ngi kul hugey borey ga sawa haya kul ra.

25

Donkey kondawey

¹ Dawda nda wongu-izey jineborey* na Asaf hayroo boroyaŋ, nda Hemaŋ hayroo boroyaŋ, nda Yedutun hayroo boroyaŋ daŋ jere ga hala i ma annabitaray tee kurbu karyan, nda kuntiji karyan, nda guuruyaŋ kaŋ ga kara-kara hēeni bande. Borey kaŋ i n'i daŋ goyoo woo ra maapey ne:

² Borey kaŋ suubandi Asaf iz'arey ra ti Zakur, nda Isufi, nda Netaniya, nda Asarela, wey ti Asaf iz'arey. Asaf hunday ti ngi jineboraa, kokoyoo yaamaroo ga, a ga annabitaray tee.

³ Borey kaŋ suubandi Yedutun iz'arey ra man'ti kala Yedutun iz'arey kanyaŋ ti: Gedaliya, nda Seri, nda Ezayi, nda Šimeyi, nda Hašabiya, nda Matitiya. Ngi boro iddu no. Ngi baaba Yedutun ti ngi jineboraa. A ga annabitaray tee kurbu karyaney bande nda ka Abadantaa saabu.

⁴ Borey kaŋ suubandi Hemaŋ iz'arey ra man'ti kala Hemaŋ iz'arey kanyaŋ ti: Bukiya, nda Mataniya, nda Uziyel, nda Šebuwel, nda Yerimot, nda Hananiya, nda Hanani, nda Eliyata, nda Gidalti, nda Romamti-Ezer, nda Yošbekaša, nda Maloti, nda Hotir, nda Mahaziyot.

⁵ Ngi kul man'ti kala Hemaŋ iz'arey. Hemaŋ man'ti kala kokoyoo gunandikaa. Nga no ma hayey har kaŋ Irkoy n'i har kokoyoo se ka nga beeraa jer. Irkoy na Hemaŋ noo iz'aru woy cindi taaci (14) nda ize woy hinza.

⁶ Ngi baabey bara i kul jine ka don Abadantaa hugoo ra. Guuruyaŋ kaŋ ga kara-kara, nda kuntiji, nda kurbu goo i kone, woo ti goyoo kaŋ i g'a tee Irkoy hugoo ra. Kokoyoo hunday no ma Asaf, nda Yedutun, nda Hemaŋ goyey har i se.

⁷ Ngi nda ngi armyey cindey kanyaŋ ga wan ka don Abadantaa maapoo ga, i kul ti bayraykaw, ngi hinnaa man'ti kala aru zangu hinka nda woyyaaha cindi yaaha (288).

⁸ Alkurra karandi ka boro foo kul bayrandi nga goy miŋoo, ikaccey nda ibeerey, borey kaŋ nin a ra nda wey kaŋ goo ma sintin.

⁹ Boro jinaa kaŋ ga alkurraa kaŋ Asaf borey ra man'ti kala Isufi.

Boro hinkantoo tee Gedaliya, nga, nda nga armyey, nda nga iz'arey ti boro woy cindi hinka (12).

¹⁰ Boro hinzantoo tee Zakur, nga, nda iz'arey, nda nga armyey ti boro woy cindi hinka (12).

* **25:1 25.1** «wongu-izey jineborey», hantum fooyaŋ ga nee «Irkoy hugoo goykey jineborey», zamnaa 26.26.

- 11 Boro taacantoo tee Yiseri, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 12 Boro guwantoo tee Netaniya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 13 Boro idduwantoo tee Bukiya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 14 Boro iyyantoo tee Yesarela, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 15 Boro yaahantoo tee Ezayi, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 16 Boro yaggantoo tee Mataniya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 17 Boro woyantoo (10to) tee Šimeyi, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 18 Boro woy cindi faantoo (11to) tee Azarel, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 19 Boro woy cindi hinkantoo (12to) tee Hašabiya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 20 Boro woy cindi hinzantoo (13to) tee Šubayel, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 21 Boro woy cindi taacantoo (14to) tee Matitiya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 22 Boro woy cindi guwantoo (15to) tee Yeremot, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 23 Boro woy cindi idduwantoo (16to) tee Hananiya, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 24 Boro woy cindi iyyantoo (17to) tee Yošbekaša, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 25 Boro woy cindi yaahantoo (18to) tee Hanani, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 26 Boro woy cindi yaggantoo (19to) tee Maloti, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 27 Boro warankantoo (20to) tee Eliyata, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 28 Boro waranka cindi faantoo (21to) tee Hotir, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 29 Boro waranka cindi hinkantoo (22to) tee Gidalti, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 30 Boro waranka cindi hinzantoo (23to) tee Mahaziyot, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).
- 31 Boro waranka cindi taacantoo (24to) tee Romamti-Ezer, nga, nda iz'arey, nda nga armey ti boro woy cindi hinka (12).

26

Abadantaa hugoo mijney lakkalkey kondawey

¹ Abadantaa hugoo mijney lakkalkey kondawey ne: Mišelemiya sii kala Kora borey kondaa ra, Kore iz'aroo no, Asaf hugoo boro no.

² Mišelemiya duu iz'aruyan kan ti: Zakarya ti ijinaa, ihinkantoo ti Yediyayel, ihinzantoo ti Zebadiya, itaacantoo ti Yatiniyel,

³ igguwantoo ti Elam, idduwantoo ti Yohanar, iyyantoo ti Elyowenay.

⁴ Obed-Edom duu iz'aruyan kanj ti: Šemaya ti ijinaa, ihinkantoo ti Yozabad, ihinzantoo ti Yowa, itaacantoo ti Sakar, igguwantoo ti Netaniyel,

⁵ idduwantoo ti Amiyel, iyyantoo ti Isakar, yaahantoo ti Pewuletay. Irkoy nka albarka danj Obed-Edom ra, woo se a duu zankey wey.

⁶ Nga iz'aroo Šemaya duu iz'aruyan, i tee jineboroyan ngi baaba hayroo ra, zama aru gaabikoyniyan no.

⁷ Šemaya iz'arey ti Otni, nda Refayel, nda Obed, nda Elzabad, nda ngi armyey cindey kanj ti Elihu, nda Semakiya, ngi mo ti gaabikoyniyan.

⁸ Obed-Edom hayrey wey kul, ngi, nda ngi iz'arey, nda ngi armyey kul ti boro hennayan, i goo nda gaabi goy se. Ngi aru woydu cindi hinka (62) no.

⁹ Mišelemiya goo nda iz'aru nda arma gaabikoyniyan. Ngi aru woy cindi yaaha (18) no.

¹⁰ Hosa kanj ti Merari hayroo, nga mo duu iz'aruyan. Iz'aroo kanj ti Šimri tee cindey jineboraa, ka gar man'ti nga ti iz'aru jinaa. Baaboo k'a tee jineboro.

¹¹ Hilkiya ti ihinkantoo, Tebaliya tee ihinzantoo, Zakarya tee itaacantoo. Hosa iz'arey nda nga armyey kul cere ra man'ti kala aru woy cindi hinza (13).

¹² Abadantaa hugoo mijey lakkalkey kondawey wey jineborey ga goy Abadantaa hugoo ra sanda takaa kanj ngi armyey g'a tee.

¹³ I na alkurra kar zankey nda boro beerey game, hugu ka koy hugu ka boro foo kul noo huru mijoo kanj a ga hima k'a lakkal.

¹⁴ Alkurraa kanj Šelemiya ga, nga no ma huru mijoo kanj goo waynahunay here lakkal. Nga iz'aroo Zakarya alkurraa n'a noo hawsa here mijoo. Hoyraykaw no kanj goo nda lakkal.

¹⁵ Obed-Edom duu gurma here mijoo. Nga iz'arey tee mangasawey lakkalkey.

¹⁶ Šupim nda Hosa duu waynakanay here mijoo nda mijoo kanj se i ga nee Šaleket, kanj ga hondoo fondaa tenje.

Kondawey wey kanj ga lakkal danj, ngi zamna takaa ne:

¹⁷ Lewi borey aru iddu no ma waynahunay here mijoo lakkal zaari kul. Aru taaci ga hawsa here mijoo lakkal zaari kul. Aru taaci ga gurma here mijoo lakkal zaari kul. Aru taaci kanj i n'i tee ihinka-hinka ga mangasawey lakkal.

¹⁸ Waynakanay here, aru taaci ga huru mijoo lakkal kanj goo fondaa jere, aru hinka ga hugoo kanj ga lafa a ga lakkal.

¹⁹ Wey ti huru mijey lakkalkey kondawey. Kora nda Merari hayrey no.

Goy cere-cerantey kanj talfandi Lewi borey cindey ga

²⁰ Lewi boroyan mo goo no kanj ga Irkoy hugoo almaanoo nda hayey kanj jisandi jere ga Irkoy se lakkal, Ahiya goo borey din ra.

²¹ Ladanj hayroo borey kanj goo Geršon alkabiilaa ra, hugoo bonney ti Yehiyeli,

²² nda nga iz'arey kanyan ti Zetam nda nga armaa Žowel. Ngi ga Abadantaa hugoo almaanoo ga talfi.

²³ Amram borey, nda Yisehar borey, nda Hebronj borey, nda Uziyel borey se,

²⁴ almaanoo talfikey jineboraa ti Šebuwel kanj ga hun Musa iz'aroo Geršom hayroo ra.

²⁵ Nga armyey ti Eliyezer hayroo. Eliyezer iz'aroo ti Rehabiya, Rehabiya iz'aroo ti Ezayi, Ezayi iz'aroo ti Yoram, Yoram iz'aroo ti Zikri, Zikri iz'aroo ti Šelomit.

²⁶ Kokoyoo Dawda nda hugu bonney, wongu-ize jineborey kanj goo wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jine, nda wey kanj goo wongu-ize zangu foo-foo (100) jine, nda almaanoo kanj wongu-ize bonkoyney n'a yeeti jere ga Abadantaa se, Šelomit din nda armyey ti almaanoo kul jineborey.

²⁷ Alganiimaa kaŋ i duu a wongoo ra, i kaa a ra k'a yeeti jere ga Abadantaa hugoo saajawyanoo se.

²⁸ Haya kul kaŋ gunandikaa kaŋ ti Samiyel, nda Kiš iz'aroo Sawul, nda Ner iz'aroo Abner, nda Seruya iz'aroo Žowab n'i yeeti jere ga, Šelomit nda nga armey ti hayey din kul lakkalkey.

²⁹ Yisehar borey ra, Kenaniya nda nga iz'arey ti Izirayel almušakkawey hansekaa, i tee šenni toonandikawyaŋ nda alkaaliyaŋ.

³⁰ Hebron borey ra, Hašabiya nda nga armey kaŋyaŋ ti aru boro hennayaŋ, ngi no ma Abadantaa goyey, nda kokoyoo goyey lakkal Izirayel ra, Žurdeŋ isaa se ne da here, waynakaŋyaŋ here. I man'ti kala aru zenber foo nda zangu iyye (1.700).

³¹ Haya kaŋ ti Hebron borey, Yeriya ti ngi jineboraa, ka sawa nda ngi hayragey hayroo taarikoo. Dawda kokoytaraa jiiri woytaacantoo (40to), i na maapey guna taarikoo ra, i gar kaŋ aru gaabikoyniyaŋ goo Hebron borey ra Yazer koyraa ra, Galad laamaa ra.

³² Yeriya borey man'ti kala aru boro henna zenber hinka nda zangu iyye (2.700) kaŋyaŋ ti hugu boŋyaŋ. Kokoyoo Dawda n'i daŋ Ruben borey, nda Gad borey, nda Manase alkabiila jeraa boŋ hala i ma Irkoy goyey kul nda kokoyoo goyey hanse.

27

Wongu-izey kanandi takaa

¹ Izirayel borey hugu boŋey nda wongu-ize jineborey kaŋ goo wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jine, nda wey kaŋ goo zangu foo-foo (100) jine, nda ngi šenni toonandikey kaŋ ga kokoyoo faaba wongu-ize jama kondawey almuraadey kul ra, ngi maapey ti wey. Ngi kondawey mma goy handu foo-foo ka hun cere cire. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara konday foo kul ra.

² Zabdiyel iz'aroo Yašobeyam ti konday jinaa jineboraa, ngi no ma goy handu jinaa ra. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

³ Peres hayroo boro no.

Wongu-izey kaŋ ga hima ka goy handu jinaa ra, nga bara wongu-ize jamaa din kul jine.

⁴ Kondaa kaŋ ga hima ka goy handu hinkantoo ra, Ahoya boraa Doday ti kondaa din jineboro jinaa. Miklot ti kondaa jineboro hinkantoo. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

⁵ Wongu-ize jamaa hinzantoo jineboraa ti sargari juwalkaa Yehoyada iz'aroo Benaya, nga ti ngi boŋkoynoo. Ngi no ma goy handu hinzantoo ra. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

⁶ Benaya woo maapoo goo wongaari waranzaa (30) ra. Nga ti aru waranzaa (30) jineboraa mo. Nga iz'aroo Amizabad mo goo wongu-izey kondaa ra.

⁷ Jineboro taacantoo kaŋ goo handu taacantoo kondaa jine man'ti kala Žowab armaa Asayel*. Nga iz'aroo Zebadiya bara dumaa ga. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

⁸ Jineboro guwantoo kaŋ goo handu guwantoo kondaa jine man'ti kala Šamehut kaŋ ti Yizra koyraa boro. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

⁹ Jineboro idduwantoo kaŋ goo handu idduwantoo kondaa jine man'ti kala Ikeš iz'aroo Ira, Tekowa koyraa boro no. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

* 27:7 27.7 Samiyel 2to 2.18.

- ¹⁰ Jineboro iyyantoo kaŋ goo handu iyyantoo kondaa jine man'ti kala Heles. Palon koyraa boro no, a si hun kala Efrayim borey ra. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.
- ¹¹ Jineboro yaahantoo kaŋ goo handu yaahantoo kondaa jine man'ti kala Sibekay kaŋ ti Huša koyraa boro. Zera boro no. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.
- ¹² Jineboro yaggantoo kaŋ goo handu yaggantoo kondaa jine man'ti kala Abiyezer kaŋ ti Anatot koyraa boro. Benžameŋ alkabiilaa boro no. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.
- ¹³ Jineboro woyantoo (10to) kaŋ goo handu woyantoo (10to) kondaa jine man'ti kala Maharay, a si hun kala Netofa koyraa ra. Zera boro no. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.
- ¹⁴ Jineboro woy cindi faantoo (11to) kaŋ goo handu woy cindi faantoo (11to) kondaa jine man'ti kala Benaya, a si hun kala Piraton koyraa ra. A si hun kala Efrayim borey ra. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.
- ¹⁵ Jineboro woy cindi hinkantoo (12to) kaŋ goo handu woy cindi hinkantoo (12to) kondaa jine man'ti kala Heday, a si hun kala Netofa koyraa ra. Otniyel boro no. Aru zenber waranka cindi taaci (24.000) bara nga kondaa ra.

Izirayel alkabiilawey boŋkoyney

- ¹⁶ Izirayel alkabiilawey boŋkoyney ne:
Ruben borey boŋkoynoo ti Zikri iz'aroo Eliyezer.
Simewoŋ borey boŋkoynoo ti Maaka iz'aroo Šefatiya.
- ¹⁷ Lewi borey boŋkoynoo ti Kemuwel iz'aroo Hašabiya.
Haruna borey boŋkoynoo ti Sadok.
- ¹⁸ Žuda borey boŋkoynoo ti Elihu. Dawda arma no.
Isakar borey boŋkoynoo ti Minkaylu iz'aroo Omri.
- ¹⁹ Zabulon borey boŋkoynoo ti Abdiyas iz'aroo Yišmaya.
Neftali borey boŋkoynoo ti Azriyel iz'aroo Yerimot.
- ²⁰ Efrayim borey boŋkoynoo ti Azaziya iz'aroo Oze.
Manase alkabiila jeraa borey boŋkoynoo ti Pedeya iz'aroo Žowel.
- ²¹ Manase alkabiila jeraa kaŋ goo Galad gandaa ra, ngi borey boŋkoynoo ti Zakarya iz'aroo Ido.
Benžameŋ borey boŋkoynoo ti Abner iz'aroo Yasiyel.
- ²² Dan borey boŋkoynoo ti Yeroham iz'aroo Azarel.
Wey ti Izirayel alkabiilawey boŋkoyney.
- ²³ Zankaaru kul kaŋ mana bisa jiiri waranka (20), Dawda man'a kabu, zama Abadantaa nka nee kaŋ nga ga Izirayel borey boobandi sanda beenaa handarawey.†
- ²⁴ Seruya iz'aroo Žowab na kabuyanoo sintin, amma a man'a benandi, zama Irkoy nka futu Izirayel ga kabuyanoo woo maaganda. Kabuyanoo woo ra borey hinna kokorantaa mana hantumandi kokoyoo Dawda taarikey citaaboo ra.

Kokoyoo almaanoo jineborey

- ²⁵ Adiyel iz'aroo Azmawet ti jineboraa kaŋ ga huga nda kokoyoo almaanoo. Almaanoo kaŋ goo saajoo mangasawey ra, nda koyrawey ra, nda koyrakanbey ra, nda soorohugu kukey ra, Uziya iz'aroo Žonatan ti jineboraa kaŋ ga huga nda almaanoo din.
- ²⁶ Goykey kaŋ ga beeri faarey ra, Kelub iz'aroo Ezri ti ngi jineboraa.

† 27:23 27.23 Sintinoo 15.5; 22.17; 26.4.

²⁷ Rama koyraa boro Šimeyi ti jineboraa kaŋ ga huga nda alaneb faarey. Alaneb hari moora jisanteŋ kaŋ goo alaneb faarey mangasawey ra, Šefam koyraa boro Zabdi ti goyey jineboraa.

²⁸ Zaytupaŋey, nda sikomor tuurey kaŋ goo hondey gandaa here ra, Geder koyraa boro Bal-Hanaŋ ti jineboraa kaŋ ga huga nda tuurey wey. Yowaš ti jineboraa kaŋ ga huga nda jii jisanteŋ.

²⁹ Saron koyraa boro Šitray ti jineboraa kaŋ ga huga nda hawey kaŋ ga kur Saron kurdogey ra. Adilay iz'aroo Šafat ti jineboraa kaŋ ga huga nda hawey kaŋ goo goorey ra.

³⁰ Obil kaŋ ti Isimayel boro ti jineboraa kaŋ ga huga nda yoowey. Meronot koyraa boro Yedaya ti jineboraa kaŋ ga huga nda farka woyey.

³¹ Hagri boro Yaziz ti jineboraa kaŋ ga huga nda adabba buuney. Borey wey kul ti jineboro kaŋ ga huga nda kokoyoo Dawda kabe almaano.

Dawda goykaw maaney

³² Žonatan kaŋ ti Dawda baaba armaa ti kokoyoo hoyraykaa, boro lakkalkoyni no, kokoyoo hantumkaa no. Hakmoni iz'aroo Yehiyel ga kokoyoo izey cawandi.

³³ Ahitofel mo man'ti kala kokoyoo hoyraykaw. Arki bora Hušay ti kokoyoo cere kaana.

³⁴ Benaya iz'aroo Yehoyada ka huru Ahitofel dogoo ra, nga nda Abiyatar. Žowab ti wongu-izey jamaa jineboraa.

28

Dawda cebe kaaray kaŋ Sulaymaana no ma Irkoy hugoo cin

¹ Dawda na Izirayel jamaa boŋkoyney kul marga Žerizalem kaŋ ti alkabiilawey jineborey, nda kokoyoo goykey kondawey jineborey, nda wongu-ize jineborey kaŋ goo wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jine, nda wongu-ize jineborey kaŋ goo zangu foo-foo (100) jine, nda jineborey kaŋ ga huga nda almaano, nda jineborey kaŋ ga huga nda kokoyoo nda nga iz'arey adabba kur, nda goykaw beerey, nda wongu-izey gaabikoyney, nda wongaarey kul.

² Kokoyoo Dawda tun ka kay nga cewey ga ka nee i se: «Ag'armey, ay jamaa, wa haŋajer ya ne. A goo ay bino ra ya hugu cin kaŋ ga tee nongoo kaŋ ra Abadantaa amaanaa sundukoo ga jisandi kaŋ ti ir Koyoo cee jisidogoo. Ya nka soolu y'a cin.

³ Amma Irkoy nee ya ne: «Man'ti ni no ma hugu cin ay maapoo ga, zama ni man'ti kala wongu-ize, n'na kuri mun.»

⁴ Abadantaa, Izirayel Koyoo k'ay suuba ay baaba hugoo borey kul ra k'ay tee Izirayel kokoyoo hala abada. A nka Žuda alkabiilaa suuba k'a tee boŋkoyni. Woo banda ga, a n'ay baaba hugoo suuba Žuda borey ra. Ay kan a se ay baaba iz'arey ra, woo se a n'ay tee kokoy Izirayel kul se.

⁵ Abadantaa n'ay noo mo ize boobo, amma ay iz'arey kul ra, a n'ay izoo Sulaymaana suuba k'a gorandi Abadantaa kokoytaraa ra Izirayel boŋ.

⁶ A nee ya ne: «Ni iz'aroo Sulaymaana no ma hugu nda nga batumawey cin ya ne, zama ya nk'a suuba k'a tee ay iz'aroo, agay, ay ga tee a se baaba.*

⁷ Nda a gaabandi ka dira ay yaamarey nda ay fondawey bande sanda takaa kaŋ a g'a tee hō, ay ga nga kokoytaraa tabatandi hala abada.»

⁸ Adiši, sohō Izirayel kul jine, nga kaŋ ti Abadantaa jamaa ir Koyoo jine kaŋ ga haŋadan ir se, ay ga war bayrandi kaŋ war ma Abadantaa, war Koyoo yaamarey kul dii, war m'i ka goy, hala ganda henna woo ma tee war wane, war izey kaŋ ga kaa war dumawey ga, war ga tubu abadante nan i se.

* 28:6 28.7 Zamnaa 22.10.

⁹ Haya kan ti ni, ay iz'aroo Sulaymaana, n'ga hima ka ni baaba Koyoo bay ka boori, m'a gana nda ni binoo kul nda anniya henna, zama Abadantaa ga borey kul biney neeši, haya kul kan goo boro lakkaloo ra, a g'a bay. Nda n'n'a ceeci, a ga nan ma duu nga, amma nda n'n'a nan, nga mo ga wanji ni ga hala abada.

¹⁰ N'ga hima ka bay sohō kan Abadantaa ka ni suuba hala ma hugu cin kan ga tee nga nongu henanantaa. Woo ga, ma albarka dan ni bonj ra ka goy.»

Dawda na Sulaymaana noo Abadantaa hugoo fasaloo

¹¹ Dawda na Abadantaa hugoo šiifaa nda hugey fasaloo noo nga iz'aroo Sulaymaana se, nda nga almaanoo jisidogey, nda nga soorohugey hugu-izey, nda nga hugoo gundoo hugu-izey, nda Irkoy sundukoo hugoo.

¹² Haya kul kan goo lakkaloo ra Abadantaa hugoo here: haya kan ti batumawey kan goo jeroo ga, nda Abadantaa almaanoo jisidogey, nda haya henanantey jisidogoo, a n'i kul fasaloo tee k'a noo a se.

¹³ A na sargari juwalkey nda Lewi borey kondawey har a se, nda goy kul kan ga hima ka tee Abadantaa hugoo ra, nda Abadantaa hugoo goyey jinawey kul.

¹⁴ Haya kul kan hansandi nda wura, a ma tee goy kul kan se a hansandi, a na ngi tinjaa alkadaroo har a se. Haya kul kan hansandi nda nzorfu kaaray, a ma tee goy kul kan se a hansandi, a na nga tinjaa alkadaroo har a se.

¹⁵ Fitilla gorodogey kan teendi nda wura nda ngi wura fitillawey, a na ngi tinjaa alkadaroo har a se. Fitilla gorodoo foo kul nda nga fitillawey, a na nga wuragoo tinjaa alkadaroo har a se. Fitilla gorodogey kan teendi nda nzorfu kaaray foo kul nda nga fitillawey, a na nga nzorfu kaaraa tinjaa alkadaroo har a se ka sawa nda fitilla gorodoo foo kul nda nga goyoo,

¹⁶ takulawey kan jisandi Irkoy jine taabaley affoo kul wuragoo tinjaa alkadaroo, nda nzorfu kaaray taabaley tinjaa alkadaroo,

¹⁷ nda furseti beerey, nda taasawey, nda gullawey kan teendi nda wura alhakiika, nda tuwey kan teendi nda wura, i kul wuragoo tinjaa alkadaroo, nda affoo kul nzorfu kaaraa tinjaa alkadaroo,

¹⁸ nda dugu diinandidogoo kan teendi wura alhakiika ra tinjaa alkadaroo. A na torkaa kan a ga hima k'a tee, nda almalaykayan kan se i ga nee šeribey kan teendi nda wura, i ga ngi fatawey daaru Abadantaa amaanaa sundukoo bonj k'a daabu fasaloo har a se.

¹⁹ Dawda nee: «Abadantaa hunday kaboo ka hayey wey hantum, hala goy kul kan ga teendi ma teendi ka sawa nda woo kul kan a n'a bayrandi ya ne.»

²⁰ Dawda yee ka nee koyne nga izoo Sulaymaana se: «Ma albarka dan ni bonj ra, ma bine tee ka goy. Masi hunbur, ni binoo masi dunbu, zama Irkoy Abadantaa kan ti ay Koyoo goo ni bande, a si ni fur, a si ni yala, hala Abadantaa hugoo goyoo kul ma tee ka ben.

²¹ Sohō sargari juwalkey, nda Lewi borey kondawey ne ti woo, i soolu goy kul se kan ga teendi Abadantaa hugoo ra. Ni jeroo ga mo, goykawyan goo no kan ga ni gaa, anniya hennakoyniyan, i ga wan goy dumi kul, nda jineboroyan, nda jamaa kul. Haya kul kan n'n'a har, i g'a tee.»

29

Borey kabuzaamaa Abadantaa hugoo cinayanoo se

¹ Kokoyoo Dawda nee jamaa kul se: «Ay iz'aroo Sulaymaana kan hinne no Abadantaa n'a suuba, zanka no, a mana doona goyey wey dumey, ka gar goy beeri ti woo, zama hugu beeroo woo man'ti adamize hugu no, Irkoy Abadantaa wane nda a.

² Ay n'ay hinagoo kul tee ka Irkoy hugoo jinawey soolu: wura, goyey kan ga hima ka teendi nda wura se, nda nzorfu kaaray, goyey kan ga hima ka tee nda nzorfu se,

nda alhan, goyey kaŋ ga hima ka tee nda alhan se, nda guuru bibi, goyey kaŋ ga hima ka tee nda guuru bibi se, nda bundu, goyey kaŋ ga hima ka tee nda bundu se, nda oniks tondi, nda taalam tondi, nda tondi caarante dumi kul, nda tondi hay šenda dumi kul, nda tondi kaaray boobo.

³ Ka tonton woo kul ga, Irkoy hugoo bajoo maaganda se, agay hunday almaanoo, wura nda nzorfu kaaray, ay g'a noo ay Koyoo hugoo cinayanoo se ka tonton hayey cindey kul ga kaŋ ay n'i soolu nongu henanantaa maaganda.

⁴ Ay ga Ofir gandaa wura ton zangu (100) noo, nda nzorfu kaaray alhakiika ton zangu hinka nda woyguu (250), ka hugu-izey cetewey daabu,

⁵ wura, goyey kaŋ ga hima ka teendi nda wura se, nda nzorfu kaaray, goyey kaŋ ga hima ka tee nda nzorfu se, nda goyey se kaŋ goyteerey ga hima k'i tee. Aywa, may no ma baa nga ma nga kabehayaa noo nda nga boŋ, nda nga anniyaa kul Abadantaa maapoo ga?»

⁶ Hugu boŋey, nda Izirayel alkabiilawey jineborey, nda wongu-izey jineborey kaŋ goo wongu-ize zenber foo-foo (1.000) jine, nda wongu-izey jineborey kaŋ goo zangu foo-foo (100) jine, nda kokoyoo goykaw-izey jineborey, i na ngi kabe almaanoo noo nda ngi boŋ.

⁷ I na wura ton zangu nda wooye (170) noo, nda wura tamma boŋ zenber woy (10.000), nda haya kaŋ bisa nzorfu kaaray ton zangu hinza (300), nda alhan kaŋ ga too ton zangu iddu (600) cine, nda guuru bibi haya kaŋ ga too ton zenber hinza (3.000) nda haya.

⁸ Borey kaŋ goo nda tondi hay šenda kate ey k'i jisi Abadantaa hugoo alman jisidogoo ra. Yehiyel kaŋ ti Geršon boro, nga ti alman talfikaa.

⁹ Hayey kul kaŋ jamaa n'i noo nda ngi boŋ, biney jaali, zama i nka hayey wey noo nda ngi boŋ ka ngi biney kul noo Abadantaa se. Kokoyoo Dawda mo binoo hanse ka jaali.

Dawda Irkoy ŋaarayroo

¹⁰ Dawda na albarka daŋ Abadantaa se jamaa kul jine, Dawda nee: «Ir ga albarka daŋ ma ne waati kul hala abada, Abadantaa, ir baaba Izirayel Koyoo,

¹¹ Abadantaa, jeeray, nda hini, nda darža, nda annuura, nda beeray man'ti kala ni wane, zama haya kul kaŋ goo beenaa ra nda laboo ga, i kul ti ni wane Abadantaa. Kokoytaray mo ti ni wane, Abadantaa. Ni goo haya kul boŋ.

¹² Alman nda darža si hun kala ni do, ni bara haya kul boŋ. Gaabi nda hini sii kala ni kaboo ra, ni kaboo mo no ma haya kul jer, nga no ma gaabi noo.

¹³ Sohō ir Koyoo, ir ga albarka tee ma ne ka ni saabu ni maapoo daržaa se,

¹⁴ zama may ti agay, koyne mo ay jamaa ti may hala nongu kaŋ ra ir ma hin ka haya kaa k'a noo ma ne nda takaa woo? Haya kul si hun kala ni do, woo kaŋ ir n'a noo ma ne, ni hunday kaboo k'a noo ir se.

¹⁵ Yawyaŋ ti ir ni jine, ir man'ti kala bisakawyaŋ, sanda ir baabey kul takaa. Ir zaarey laboo ga, ga hima nda bii kaŋ ga bisa, naata sii no.

¹⁶ Abadantaa, ir Koyoo, ni kaboo ra alman beeroo woo kul hun kaŋ ir n'a soolu hala ir ma hugu cin ma ne ni maa henanantaa ga. Haya kul man'ti kala ni wane.

¹⁷ Ay Koyoo, ay ga bay kaŋ ni no ma boro binoo neeši, de mo bine šerrante no ma kan ma ne. Woo maaganda se ay na hayaa woo kul noo ma ne nda ay boŋ nda bine šerrante, agay mo ga jaali sohō kaŋ ay ga dii ni jamaa kaŋ goo ne mo ga ngi kabehayaa noo nda ngi boŋ.

¹⁸ Abadantaa, Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Izirayel Koyoo, naŋ anniya hennaa woo nda lakkaloo woo ma cindi ni borey biney ra waati kul, ma biney daŋ ni here.

¹⁹ Naŋ ay iz'aroo Sulaymaana ma ni yaamarey, nda ni seedetarawey, nda ni hantumey gana, a ma dira i kul bande nda nga binoo kul, a ma hugu beeroo cin kaŋ se ay na hayey soolu.»

Sulaymaana goro kokoytaraa ra

²⁰ Dawda nee jamaa kul se: «Wa albarka daŋ Abadantaa, war Koyoo se.» Woo ga, jamaa kul na albarka daŋ Abadantaa, ngi baabey Koyoo se. I gunguma ka sujudu Abadantaa nda kokoyoo jine.

²¹ Subaa ra, i na sargari kaa, i na sargari kukurante kaa Abadantaa se. Sargarey ti: Haw yaaru kobsi zenber foo (1.000), feeji gaaru boŋ zenber foo (1.000), feeji-ize boŋ zenber foo (1.000), affoo kul nda nga sargari hari-haroo. I na sargari tana booboyaŋ kaa Izirayel kul se.

²² Hanoo woo, i ŋaa, i haŋ Abadantaa jine nda paali beeri. I na Dawda iz'aroo Sulaymaana gorandi kokoytaraa ra nga cee hinkantoo, i n'a yon Abadantaa jine k'a tee boŋkoyni. I na Sadok mo yon k'a tee sargari juwalkaw.

²³ Sulaymaana goro Abadantaa kokoy gorodogoo boŋ, ka tee kokoy nga baaba Dawda dogoo ra. Kokoytaraa boori a ga. Izirayel kul ga haŋajer a se.

²⁴ Boŋkoyney, nda wongaarey, nda ba kokoyoo Dawda iz'arey cindey kul mo ga ngi boŋ yeeti ganda kokoyoo Sulaymaana se.

²⁵ Abadantaa na beeray beeri daŋ Sulaymaana ga, a n'a noo jeeray Izirayel kul jine. Kokoyey kaŋ goro a jine ka bisa Izirayel kokoytaraa ra, Abadantaa na nga kokoytaraa ra noo addawla ka bisa i kul.

Kokoyoo Dawda buuroo

²⁶ Yišay iz'aroo Dawda na Izirayel kul laama.

²⁷ A na jiiri woytaaci (40) tee a ga tee kokoy Izirayel se. A na jiiri iyye tee a ga goro Hebron ka laama, a na jiiri waranza cindi hinza (33) tee a ga goro Žerizalem ka laama.

²⁸ A buu žeenay henna ra, a duu aloomur boobo, nda alman nda beeray. Nga iz'aroo Sulaymaana tee kokoy dogoo ra.

²⁹ Kokoyoo Dawda taarikey, za sintinoo ga hala benantaa ga, i kul hantumandi gunandikaa Samiyel taarikey ra, nda annabi Natan taarikey ra, nda gunandikaa Gad taarikey ra.

³⁰ Nga kokoytaraa waatoo hayey kul, nda nga hinoo, nda haya kul kaŋ tee a ga nda Izirayel gandaa ga, nda hayey kaŋ teendi ganda cindey kokoytarawey ga, i hantumandi i ra.

Yunusa citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Yunusa citaaboo ga šelan ir se annabi ga kaŋ ceeci ka zuru Irkoy se, amma a mana hin, a nka nga boŋ farandi de.

Haya beeroo kaŋ citaaboo ga baa nga m'a bayrandi man'ti kala: Irkoy, man'ti Izirayel borey hinne no a ga bag'ey, a ga baa borey mo kaŋyaŋ se i ga nee yaw. Irkoy, waati kul a ga soolu ka tuuru bora se kaŋ ga nga yaamarey dii, de a g'i ka goy. Nga ti beenaa nda ganda kul Koyoo. Annabi si hima ka dukur nda Irkoy yaafa boro se. Citaaboo ga cebe mo kaŋ Irkoy diyaw, šugulla boobo nda annešayaŋ ga duu a. Irkoy si nga diyaa naŋ.

Isa Almasihu na Yunusa diraa tee himakasinay ka nga buuroo, nda nga tunyanoo bayrandi (Matiyu 12.38–42; Luka 11.19–35).

Yunusa ceeci ka zuru ka mooru Abadantaa ga

¹ Abadantaa na šenni har Amitay iz'aroo Yunusa se ka nee:

² «Tun ni boŋ ga, ma koy koyra beeroo ra kaŋ se i ga nee Niniwe, m'ay meešenoo ka too i do! Zama haya kaŋ se koyraa din borey laalayanoo hoo.»

³ Amma Yunusa tun ka zuru ka koy koyra mooro foo ra kaŋ maapoo ti Tarsis hala Abadantaa masi dii nga. A jin ka too koyra foo ra kaŋ se i ga nee Žafa, no din ra a na harihii beeri foo gar kaŋ ga koy Tarsis. A na hii hayoo bana ka naaru hala Tarsis. Nga lakkaloo ra nga mma dere Abadantaa ga.

⁴ Amma nga naarumaa ra Abadantaa na hew beeri foo tunandi teekoo boŋ kaŋyaŋ hanse ka harihiyoo zinji-zinji hala ni mma nee a mma fay ka hun cere ga,

⁵ woo maaganda se harihiyoo dirandikey hanse ka hunbur. De affoo kul sintin ka nga koyoo kaŋ a g'a gana ŋaaray. I yee ka jinawey kul fur haroo ra, hala hiyoo ma felaw. Woo kul kaa ka gar Yunusa zunbu harihiyoo koroo ra ka hunanzam. Hunanzamoo ra jirbi komante n'a zaa.

⁶ Harihiyoo jineboraa n'a gar jirboo ra. A n'a tunandi k'a hãa ka nee:

«Taka foo nda n'ga jirbi? Tun ka ni koyoo ŋaaray! A ga hin ka tee ni koyoo ma hinna ir ga, de a m'ir soolam.»

⁷ Woo banda ga, hiyoo dirandikey nee cere se:

«Borey kul ma kaa hala ir na gunandi ka dii bora kaŋ kate ir ga bonaa woo.» I na alkurra kar, alkurraa na Yunusa dii.

⁸ Waatoo din hiyoo dirandikey nee a se:

«Ir fahamandi bora kaŋ kate ir ga bonaa woo. Cin ka kate ni ne? Man ra ni hun? Ganda foo boro ti ni? Dumi foo wane ni?»

⁹ Yunusa n'i zaabi ka nee:

«Ay dumoo maapoo ti Ebere, ay ga hunbur Abadantaa kaŋ ti beenaa Koyoo kaŋ na teekoo nda laboo kul taka.»

¹⁰ Woo banda ga, Yunusa bayrandi hiyoo dirandikey se kaŋ nga mma goo ma zuru Abadantaa ga. Kaŋ i maa šennoo woo, ngi biney dunbu, de i n'a hãa ka nee:

«Macin ka ni zaa nda bonaa woo teeyanoo?»

¹¹ Waatoo din kaŋ i goo ma šelan a se kul gar kaŋ teekoo goo ma zarga ka tonton. De i yee k'a hãa ka nee: «Cin no ir m'a tee ma ne hala teekoo ma yay?»

¹² Yunusa n'i zaabi ka nee:

«W'ay zaa k'ay warra teekoo ra, kul teekoo ga yay, zama ay ga bay kaŋ agay ka kate war ga hew beeroo woo kul.»

¹³ Hiyoo dirandikey na taka kul tee hala ngi ma duu ka duu fondo ka koy guraa ga, amma i mongu, zama teekoo mma koy de a ga boosu.

¹⁴ Woo banda ga, i na Abadantaa njaaray ka nee:

«Ya Abadantaa masi nan ir hundey ma faati aroo woo sabbu se, de mo mas'ir hãa nda aroo woo hundoo alhakoo kan mana haya futu kul tee ir se, zama ni ti Abadantaa kan haya kan ma ne no n'g'a tee.»

¹⁵ Njaarayroo banda ga, i na Yunusa zaa k'a warra teekoo ra, dogoo din da ra teekoo laalayanoo ben.

¹⁶ Hiyoo dirandikey hanse ka hunbur Abadantaa, za i dii hayaa kan a n'a tee, woo se i na sargari kaa, i yee ka meefur zaa Abadantaa maapoo ga.

2

Yunusa na Abadantaa njaaray

¹ Za i na Yunusa warra teekoo ra, Abadantaa na hamiisa beeri foo tunandi kan na Yunusa gon. De Yunusa na cijin hinza nda zaari hinza tee hamiisa beeroo gundoo ra.

² Hamiisa beeroo woo gundoo ra Yunusa na nga Koyoo, Abadantaa njaaray.

³ A nee:

«Ay binoo kankamyanoo ra, ay na Abadantaa cee,
a n'ay zaabi,
alaaharaa gundoo ra, ay na faabayan wiri ni ga,
n'na hanajer ya ne.

⁴ N'n'ay warra hala teekoo haroo cire.

Bondawey n'ay wanga,
mennawey kul n'ay kar ka bisa.

⁵ Ay nee ay hundoo ra:

«Nga ne, n'n'ay moorandi ni!
Amma ba woo tee, ay naataa goo kan ay ga kaa ka dii
ni hugoo kan ra i ga ni njaaray.»

⁶ Haroo n'ay dii hala ay kormollaa ga,
guusu futaa n'ay kuubi k'ay bere.
Subey kan goo teekoo cire didiji ay bonoo ga.

⁷ Ay zunbu teekoo cire ka too hala
nongoo kan ra tondi hondey asaasoo goo,
no din ra alaaharaa ganbey baa ka daabu ay ga hala abada.
Amma Abadantaa, ni kan ti ay Koyoo,
n'n'ay hundoo yeeti ay ra k'ay kaa guusu futu ra.

⁸ Waatoo kan ay huru buuyan nda hunayan gamoo ra, ay na ni cee, Abadantaa, de njaarayroo kan ay n'a tee, too hala ni do hugoo kan ra i ga ni njaaray.

⁹ Tooru ganakey na Abadantaa yankar ka mooru nga arrahamaa.

¹⁰ Ay ga don ka albarka tee ma ne, ka sargari kaa ma ne. Ay ga meefurey kul kaa kan ay n'i sanbu ni maapoo ga, zama cimi no hallasikaw kul sii kala ni, Abadantaa.»

¹¹ Woo banda ga, Abadantaa na hamiisaa yaamar a ma koy guraa ga ka Yunusa yeeri.

3

Yunusa waazu Niniwe ra

¹ Abadantaa na šenni har Yunusa se cee hinkantoo ka nee:

² «Tun ni bon ga, ma koy koyra beeroo ra kan maapoo ti Niniwe, m'ay dontaa har i se kan ay n'a talfi ni ga.»

³ Yunusa yadda Abadantaa yaamaroo se, de a na fondaa zaa ka dira ka koy Niniwe. Niniwe woo koyra kan ga hanse ka beeri, jirbi hinza diray no boro g'a tee hala n'g'a yaara ka ben.

⁴ Kan Yunusa too Niniwe, a na zaari jinaa tee a ga dira koyraa ra a ga nee borey se: «Aywa! Niniwe borey, wa hanajer! Ne nda jirbi woytaaci (40), war koyraa ga halaci.»

⁵ Kan Niniwe borey maa šennoo woo, kul i hunbur Irkoy. Borey kul tee mee foo ka meehaw, ka ngi boŋ yeeti ganda, za boro beeri hala zanka kaccu na saaku kasa dan ngi ga ka cebe kan ngi tuubi.

⁶ Waatoo kan alhabaroo too Niniwe kokoyoo do, a tun nga gorodogoo ra, a na nga kokoy kaayey kaa, ka saaku darbay dan ka goro boosey ra.

⁷ Woo banda ga, kokoyoo nee i ma fee Niniwe borey ga ka nee i se: «Wa hanajer ka maa šennoo kan kokoyoo nda nga alhukumoo jineborey n'a kayandi.» I nee: «Za adamizey hala almaney kul masi han, i masi ŋaayan kul taba,

⁸ i ma saaku darbay dan. Boro foo kul ma Irkoy cee nda soobay, a ma tuubi ka yee nga teegoy futawey se banda, ka nga kabey kokobu k'i moorandi ifutu.

⁹ May no ma bay wala Irkoy si kaa ka hinna ir ga, ka nga futay beeroo nan, k'ir hallasi bonaa ra kan a ga baa k'a zumandi ir ga.»

¹⁰ Sohō kan Irkoy dii kan Niniwe borey tuubi nda cimi, a hinna i ga. Woo maaganda se Irkoy tun bonaa ga kan a baa k'a kanandi i boŋ.

4

Yunusa faham hayaa kan se Abadantaa ga hinna Niniwe borey se

¹ Woo kan Irkoy n'a tee Niniwe borey se mana kan Yunusa se, a hanse ka futu.

² A nee Abadantaa se:

«Nhuu, ay Koyoo, ay na woo hongu za ay goo ay gandaa ra, nga se ay zuru ka koy hala Tarsis. Zama ay bay kan Koy ti ni kan goo nda arrahama, n'ga hinne, ni binoo si cahã ka tun. Ni cine sii gomni teekey ra, de n'ga tun ni zukandey boŋ.

³ Sohō kan ni takaa ti woo, Abadantaa, ay hundoo dii, zama ay baa buuyan ka bisa hunayan.»

⁴ Woo banda ga, Abadantaa na Yunusa hãa ka nee: «N'ga hongu n'goo nda cimi ka futu wala?»

⁵ Yunusa fatta koyraa ra ka koy Niniwe waynahunay kaboo here. No din ra a na tende-ize kaccu foo cin kan cire a ga goro ka koyraa honnay hala nga ma dii haya kan ga kaa ka tee koyraa ga.

⁶ Irkoy Abadantaa na tuuri-ize foo tunandi kan kay nda Yunusa kan na bii tee a se. De a na nga futuyanoo benandi. Tuuri-izoo woo hanse ka Yunusa jaalandi.

⁷ Amma suba alfazaroo ra tuuri-izoo kogu, zama Irkoy ka noonni tunandi tuuroo ra kan n'a ŋaa hala a buu.

⁸ Waatoo kan waynaa fatta, Irkoy na dandi hew konna foo tunandi. Waynaa na Yunusa kar hala a kan bininiyan se, Yunusa nee nga mma baa nga ma buu, a nee: «Irkoy, agay woo, ay baa buuyan ka bisa hunayan.»

⁹ Waatoo din Irkoy na Yunusa hãa ka nee: «N'ga hongu n'goo nda cimi ka futu tuuri-izoo sabbu se wala?» Yunusa n'a zaabi ka nee: «Ayyo, ay goo nda cimi ka futu hala nongoo kan ra ay goo sohō da buuyan no ay ga baa.»

¹⁰ Abadantaa nee a se:

«Ayyo, Yunusa! Tuuri-izoo woo kan man'a duma, man'a zayandi, n'ga tamalla a se. Tuuri-ize kan nka zay cijin foo ra, nga subaa cijinoo ra a buu.

¹¹ Taka foo nda n'ga baa ya si tamalla Niniwe koyra beeroo woo se kaɗ borey kaɗ goo a ra ga bisa boro zenber zangu nda zenber waranka (120.000) kaɗ si ifutu nda ihenna kaa cere ra, almaney mo kaɗ goo a ra ga hanse ka boobo?»

Linžiloo kaŋ Matiyu n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Isa Almasihu taaliboo kaŋ maapoo ti Matiyu, i ga nee a se mo Lewi no ka citaaboo woo hantum. Nga goyoo man'ti kala alkaasidiyan, a n'a naŋ ka hanga Isa. Waatoo kaŋ Isa koy beenaa ra banda ga, Matiyu na Isa teegoyey hantum ka Alyahuudey bayrandi boro kaŋ ti Isa Almasihu.

Za zaman Alyahuudey ga bora kaŋ Irkoy n'a suuba kaŋ ti ngi Hallasikaa batu. Za gayyan Irkoy diyawey na Hallasikaa kaayanoo silbawey bayrandi. Matiyu citaaboo ga cebe kaŋ zanka taanaa kaŋ maapoo ti Isa kaŋ hayandi Betelehem koyraa ra ti Hallasikaa.

Matiyu ga cebe mo kaŋ Isa ti Alyahuudey kokoyoo kaŋ na Irkoy Laamaa sintin laboo ga. A na tammaasa kayfanteyan tee ka nga hinoo cebe.

Matiyu citaaboo ga Isa cawandoo zamna zamna guu:

- 1. Tondi hondoo boŋ waazoo.*
- 2. Hayey kaŋ Isa n'i har borey se kaŋ ga hima ka Irkoy Laamaa šennoo waazu.*
- 3. Irkoy Laamaa sirrey.*
- 4. Takaa kaŋ nda Irkoy Laamaa borey ga huna cere ra.*
- 5. Takaa kaŋ nda boro ga Irkoy Laamaa hinoo batu.*

Citaaboo woo ra ir ga dii kaŋ Isa buuyanoo nda nga tunyanoo ga cebe kaŋ a goo nda hini zunubu nda buuyan ga.

Isa Almasihu kaagey

(Luka 3.23-38)

¹ Isa Almasihu assiloo taarikoo ti woo. Isa man'ti kala Dawda Haamaa, Dawda mana hun kala Ibrahima ga.

² Ibrahima na Isiyaka hay. Isiyaka na Yakuba hay. Yakuba na Žuda nda nga armey hay.

³ Žuda na Peres nda Zera hay Tamar ga. Peres na Hesron hay. Hesron na Aram hay.

⁴ Aram na Aminadab hay. Aminadab na Nahišon hay. Nahišon na Salmuni hay.

⁵ Salmuni na Bowazu hay Rahab ga. Bowazu na Obed hay Rutti ga. Obed na Yišay hay.

⁶ Yišay na Dawda hay kaŋ ga kaa ka tee kokoy.

Dawda na Sulaymaana hay Uri wandoo ga.

⁷ Sulaymaana na Roboham hay. Roboham na Abiya hay. Abiya na Azaf hay.

⁸ Azaf na Žozafat hay. Žozafat na Žoram hay. Žoram na Ozijas hay.

⁹ Ozijas na Yotam hay. Yotam na Akaz hay. Akaz na Ezekiyas hay.

¹⁰ Ezekiyas na Manase hay. Manase na Amon hay. Amon na Žosiyas hay.

¹¹ Žosiyas na Žožakin nda nga armey hay Babilon koyyanoo waati.

¹² Babilon koyyanoo banda ga, Žožakin na Šaltiyel hay. Šaltiyel na Zorobabel hay.

¹³ Zorobabel na Abihud hay. Abihud na Eliyakim hay. Eliyakim na Azor hay.

¹⁴ Azor na Sadok hay. Sadok na Ašim hay. Ašim na Eliyud hay.

¹⁵ Eliyud na Eleyazar hay. Eleyazar na Mataŋ hay. Mataŋ na Yakuba hay.

¹⁶ Yakuba na Isufi hay. Isufi ti Maryama kurpoo. Maryama ga Isa hun kaŋ se i ga nee Almasihu.

¹⁷ Zamaney kul, k'a dii za Ibrahima ga ka koy Dawda ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14). Za Dawda ka koy hala Babilon koyyanoo ga man'ti kala zaman woy

cindi taaci (14). Babilonj koyyanoo hala Almasihu ga man'ti kala zaman woy cindi taaci (14).

Isa Almasihu hayyanoo

(Luka 2.1-7)

¹⁸ Takaa ne kanj nda Isa Almasihu huru adunna ra. Maryama kanj ti janoo, kurje wirooti Isufi. I mana gorokasinay kanj a na gunde zaa Hundi Henanantaa hinoo ra.

¹⁹ Isufi, nga kurje wirooti man'ti kala boro šerrante, a si baa nga ma moo kayandi a ga, woo se a baa nga m'a nanj tuguyan ra.

²⁰ A goo ma miile kanj ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay a se handiri ra ka nee a se: «Isufi, Dawda haamaa masi hunbur ka Maryama zaa, a ma tee ma ne wande, zama gundoo kanj a n'a zaa, Hundi Henanantaa hinoo k'a tee.

²¹ A ga iz'aru hay, de ma maapoo danj Isa (maanaa <ir Koyoo ti hallasiyan>), zama nga no ma nga jamaa hallasi ngi zunuboo ra.»

²² Woo kul teendi hala hayaa kanj ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee:

²³ «Nga ne, hondiyaa ga gunde zaa, a ga iz'aru hay,

i ga maapoo danj Emanuwel»*

kanj maanaa ti «Irkoy goo ir gamey ra».

²⁴ Kanj Isufi tun jirboo ra, a n'ir Koyoo almalaykaa yaamaroo tee ka nga wande wirooti dii.

²⁵ A mana gorokasinay nda a hala a na iz'aroo hay, a na maapoo danj Isa.

2

Handaray bayraykoyniyanj kaa ka Isa guna

¹ Isa hayandi Betelehem, Žude gandaa ra, kokoyoo kanj se i ga nee Herod zamanoo ra. Handaray bayraykoyniyanj ne ka hun waynahunay ka kaa Žerizalem,

² i nee: «Man Alyahuudey kokoyoo kanj hayandi? Ir dii nga handaraa* waynahunay. Ir kaa ka sujudu a se.»

³ Kanj kokoyoo Herod maa woo, a zalba, de Žerizalem kul zalba a bande.

⁴ A na jamaa sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey marga hala i ma nga bayrandi nongoo kanj ra Almasihu ga hima ka hayandi.

⁵ I nee a se: «Betelehem kanj goo Žude, zama hayaa ne kanj annaboo n'a hantum:

⁶ <Ni, Betelehem kanj goo Žude gandaa ra,

šikka sii kanj ni man'ti Žude koyra janey kul ikaccaa,

zama jineboro foo ga hun ni ra kanj g'ay jamaa Izirayel kur.>†»

⁷ Waatoo din Herod na bayraykoyney cee tuguyan ra ka alhabar cimoo ceeci waatoo kanj handaraa bangay ga.

⁸ Woo banda ga, a n'i donto Betelehem ka nee: «Wa koy, de war ma zanka taanaa alhabar cimoo ceeci. Nda war dii a, war m'a bayrandi ya ne hala agay mo ma koy sujudu a se.»

⁹ Waatoo kanj i na hanajer kokoyoo se ka ben, i koy. Nga ne, handaraa kanj i dii a waynahunay goo ma dira jiney ra hala waatoo kanj ra a kay nongoo kanj ra zankaa goo se beene.

¹⁰ Kanj i dii handaraa, i hanse ka jaali.

¹¹ I huru hugoo ra, i dii zanka taanaa nda Maryama nga jaa. I sonbu ka sujudu zankaa se. I na jinawey feeri kanj ra ngi almaney goo ka gomni tee zankaa se kanj ti wura, nda dugu, nda mir.

* 1:23 1.23 Ezayi 7.14. * 2:2 2.2 Kabuyaney 24.17. † 2:6 2.6 Miše 5.1.

¹² Woo banda ga, Irkoy bayrandi i se handiri ra kaŋ i masi yee Herod do. I na fondo tana zaa ka yee ngi gandaa ra.

I na Isa ka zuru ka koy Misira

¹³ Waatoo kaŋ i koy, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra ka nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda jaŋoo zaa, ma zuru ka koy Misira. Ma cindi no din hala waati kaŋ ay ŝelan ma ne, zama Herod ga ceeci ka zankaa halaci.»

¹⁴ Isufi tun, a na zanka taanaa nda jaŋoo zaa cijinoo ra ka koy tugu Misira.

¹⁵ I cindi no din hala Herod buuyanoo ga, hala hayaa kaŋ ir Koyoo na annaboo donto a m'a har ma tabati, a nee: «Ay ciya ag'iz'aroo se a ma hun Misira.»‡

Zankey wiiyanoo

¹⁶ Kaŋ Herod dii kaŋ bayraykoyney na nga kuubi, a hanse ka futu, de a sanba ka nee i ma Betelehem nda nga laamaa kul zankey wii kaŋ goo nda jiiri hinka nda wey kaŋ goo jiiri hinka se ganda, zama bayraykoyney ŝennoo ga nga jiirey si bisa woo.

¹⁷ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Žeremi dontandi a m'a har tabati. A nee:

¹⁸ «Kaati mandi Rama ra, hēeni nda booro booboyaŋ.

Raŝel ga nga izey hēe.

A mana yadda nga binoo ma yay,

zama i mana cindi.»§

Isa nda nga hayragey kaa ka hun Misira

¹⁹ Waatoo kaŋ Herod buu, ir Koyoo almalayka foo ne ka bangay Isufi se handiri ra Misira.

²⁰ A nee: «Tun ni boŋ ga, ma zanka taanaa nda jaŋoo zaa, ma koy Izirayel gandaa ra, zama borey buu kaŋ ga baa ngi ma zanka taanaa hundoo kaa.»

²¹ Isufi tun, a na zanka taanaa nda jaŋoo zaa, de a koy Izirayel gandaa ra.

²² Amma kaŋ a maa kaŋ Arkelus no ma Žude laama nga baaba Herod dogoo ra, a hunbur ka koy no din. Irkoy ŝelan a se handiri ra, a koy Galile gandaa ra.

²³ A kaa ka goro koyraa ra kaŋ se i ga nee Nazaret, hala ŝennoo kaŋ annabey n'a har ma tabati kaŋ ti: «I ga maapoo daŋ Nazaret boraa.»

3

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yehiya 1.19-28)

¹ Haney din ra, Yehiya kaŋ ti batizekaa bangay Žude saajoo ra ka waazu,

² ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.»

³ Nga ti boraa kaŋ ga annabi Ezayi dontandi a ma ŝelan ka nee:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu, wa nga lolawey ŝerrandi.»*

⁴ Yehiya, yoo hinbiri darbay bara jindoo ra nda kuuru gamahaw kaŋ goo centoo ga. Nga meehunaa man'ti kala ndooyaŋ nda yuu gani.

⁵ Waatoo din no, Žerizalem koyraa borey, nda Žude kul, nda nongey kul kaŋ goo isaa here kaŋ se i ga nee Žurdeŋ, i kul fatta ka koy Yehiya do.

⁶ Yehiya na borey batize Žurdeŋ isaa ra, waatoo kaŋ i na ngi zunubey har kaaray.

⁷ Kaŋ a dii Fariziyen nda Sadusiyen booboo kaa batizeyanoo se, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kaŋ ga kaa se?

‡ 2:15 2.15 Oze 11.1. § 2:18 2.18 Žeremi 31.15. * 3:3 3.3 Ezayi 40.3.

⁸ Wa teegoy tee kaŋ ga cebe kaŋ war tuubi.

⁹ War masi nee war boŋ se: <Ibrahim ti ir baaba>, zama ay ga war bayrandi kaŋ ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi daŋ i ra k'i tee Ibrahim se izeyaŋ.

¹⁰ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kaŋ si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra.

¹¹ Agay, ay ga war batize nda hari ka cebe kaŋ war tuubi, amma boraa kaŋ ga kaa ay dumaa ga, hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey zaa. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune.

¹² Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taasu kar ganganoo haabu. A ga nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kaŋ si buu.»

Isa batizeyanoo

(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Alwaatoo din Isa hun Galile ka kaa Yehiya do Žurdeŋ isaa here hala a ma nga batize.

¹⁴ Amma Yehiya n'a kakaw ka nee: «Agay no ma hima ka kaa m'ay batize, amma ni, ni ka kaa ay do!»

¹⁵ De Isa n'a zaabi ka nee: «Naŋ woo ma teendi sohō, zama a tilasu ir ma Irkoy ibaayoo kul tee.» Yehiya n'a naŋ a m'a tee.

¹⁶ Za Isa batizandi, a fatta haroo ra. Beenawey ne ka feeri [a se], de a dii Irkoy Hundoo zunbu nga ga ka kaa a ga sanda tuuzun alhaali.

¹⁷ De jinde foo ne ka šelaŋ beenaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo.»

4

Ibilisi na Isa sii

(Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Woo banda ga, Irkoy Hundoo na Isa gongu ka žigi ka koy saajoo ra hala Ibilisi m'a sii.

² Isa meehaw zaari woytaaci (40) nda cijin woytaaci (40), a too nongu kaŋ ra a heray.

³ Siiyaka man a ka nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondey wey ma bere ka tee takula.»

⁴ A zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra: <Man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna, amma a ga huna nda šenni kul kaŋ ga hun Irkoy mijoo ra.>»*

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a zaa ka koy koyra henanantaa† ra, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene.

⁶ A nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda, zama a hantumandi kaŋ nga ga nga almalaykey yaamar ma ne, i ga kabe gaaru ma ne hala ni cewoo masi cabu tondi ga.»‡

⁷ Isa nee a se: «A hantumandi koyne: <Masi ni Koyoo Irkoy sii.>§»

⁸ Ibilisi yee k'a zaa ka koy tondi hondu foo boŋ kaŋ ga hanse ka beeri, de a n'a cebe adupna laamawey kul nda ŋi daržaa.

⁹ A nee Isa se: «Ay ga ni noo hayey wey kul nda ni sujudu ya ne.»

¹⁰ Isa nee a se: «Hun ne, Šaytan. A hantumandi: <Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.>»*

¹¹ Woo banda ga, Ibilisi fay nda a, de almalaykayaŋ ne ka man a, i n'a saajaw.

* 4:4 4.4 Alhukumoo 8.3. † 4:5 4.5 Koyraa ti Žerizalem. ‡ 4:6 4.6 Zabur 91.11-12. § 4:7 4.7 Alhukumoo 6.16. * 4:10 4.10 Alhukumoo 6.13.

Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² Waatoo kanj Isa maa kanj i na Yehiya nondi, a mooru no din ka koy Galile.

¹³ A hun Nazaret koyraa ra, a koy goro Kaparnahum kanj goo Galile isabangoo mijnoo ga, Zabulonj nda Neftali laamaa ra.

¹⁴ Woo teendi hala šennoo kanj annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

¹⁵ «Zabulonj laboo nda Neftali laboo

kanj goo teekoo fondaa ga, Žurdeņ isaa se banda

kanj ti Galile boro dumey kanj man'ti Alyahuudu gandaa,

¹⁶ Jamaa woo kanj goro kubaa ra dii gaay beeri,

de wey kanj goro gandaa ra nda buuyan biyoo ra, gaay fatta i se.»†

¹⁷ Za waatoo woo ra Isa sintin ka waazu ka nee: «Wa tuubi, zama beenaa Laamaa man.»

Isa taalibi jina-jinawey
(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo mijnoo ga, a dii arma hinka. Simonj kanj se i ga nee Piyer nda nga armaa Andere, i goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyan no.

¹⁹ A nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kanj ra boro no war ga hoo.»

²⁰ Dogoo din da i na ngi filijey nanj ka hanga a bande.

²¹ A hun no din ka koy jine, a dii arma hinka foo koyne, Žak kanj ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. Ngi nda ngi baaba Zebede goo harihiyoo ra ka ngi filijey hanse. Isa ciya i se.

²² Dogoo din da i na hiyoo nda ngi baaba nanj ka hanga a bande.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Marku 3.7-11; Luka 6.17-19)

²³ Isa dira Galile kul bande ka cawandi ngi margahugey ra. A ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A na wircikoyni kul nda malalkoyni dumi kul noo baani alžamaa ra.

²⁴ Maanoo huru Siiri gandaa kul ra. I kate a do wircikoyney kul kanj ga dori dumi-dumiyanj goo, nda boroyan kanj ra ganji goo, nda cirawcirawkoyniyanj nda bonguyan. A n'i noo baani.

²⁵ Alžama beeri hanga a bande ka hun Galile, nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), nda Žerizalem, nda Žude, nda Žurdeņ isaa se banda.

5

Gomni cimi-cimoo
(Luka 6.20-23)

¹ Waatoo kanj Isa dii jamaa, a žigi tondi hondoo bonj ka goro, nga taalibey man jeroo ga.

² A na šennoo zaa k'i cawandi ka nee:

³ «Borey duu gomni kanj ga ngi yaadataraa bay Irkoy jine, zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

⁴ Borey duu gomni kanj ga hēe, zama ngi, i ga kaa ka duu bineyaynay.

⁵ Borey duu gomni kanj biney ga yay, zama ngi no ma laboo tubu.

⁶ Borey duu gomni kanj ga boonay šerretaray sanda heraykoyni nda jawkoyni, zama ngi, i ga kaa ka kungu.

† 4:16 4.15-16 Ezayi 8.23—9.1.

⁷ Borey duu gomni kaŋ ga tamalla,
zama ngi se i ga tamalla.

⁸ Borey duu gomni kaŋ biney ga henan,
zama ngi, i ga kaa ka dii Irkoy.

⁹ Borey duu gomni kaŋ ga kate alaafiyaa,
zama ngi se i ga nee Irkoy izey.

¹⁰ Borey duu gomni kaŋ i g'i gurzugay šerretaray maaganda se,
zama ngi, ngi wane beenaa Laamaa.

¹¹ War duu gomni waati kaŋ borey ga war kaynandi, i ga war gurzugay ka haya futu
dumi kul taari war ga ay sabbu se.

¹² Wa binekaanay, war ma hanse ka jaali, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra.
Takaa woo da nda i na annabey gurzugay kaŋ kaa war jine.»

Taalibey ti ciiroo nda gaayoo
(Marku 9.50; Luka 14.34–35)

¹³ «War, war ti gandaa ciiroo. Nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe? A si
haya hanse kala a ma warrandi taray, borey m'a taama.

¹⁴ War, war ti aduŋŋa gaayoo. Koyra kaŋ goo tondi hondu boŋ si hin ka tugu.

¹⁵ Boro si fitilla diinandi ka kusu gum a boŋ, a si jisandi kala fitilla gorodogoo ga
hala a ma gaay tee hugoo ra borey kul se.

¹⁶ Takaa din da, war gaayoo ma dii adamizey jine, taka kaŋ ra i ma dii war teegoy
henney, de i ma war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra beerandi.»

Ašariyaa tabatandiroo

¹⁷ «War masi hongu kaŋ ya nka kaa ka ašariyaa nda annabey citaabey tuusu. Ya
na kaa k'i tuusu, amma ya nka kaa k'i tabatandi,

¹⁸ zama cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, kullihinne beenaa nda gandaa ga bara,
tonbi-ize foo wala zeeri-ize foo si dere ašariyaa ra hala hayey kul ma tee.

¹⁹ Woo se boro kaŋ ga yaamarey wey ikaccu foo kaa ka borey cawandi i ma taka
follokaa tee, boraa ga tee borey kul ikaccaa beenaa Laamaa ra. Amma boro kaŋ ga
yaamarey dii, de a ga borey cawandi i m'i dii, boraa din ga tee boro beeri beenaa
Laamaa ra.

²⁰ Ay ga war bayrandi kaŋ, nda war šerretaraa mana bisa Citaaboo baykey nda
Fariziyeney wanoo, war si huru beenaa Laamaa ra.»

Futuyanoo šennoo

²¹ «War maa kaŋ i nee boro jinawey se: <Masi boro wii.>* Boro kaŋ na boro wii ga
hima ka koy ciitikey jine.

²² Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ futu nga armaa ga, ga hima
ka koy ciitikey jine. Boro kaŋ nee nga armaa se <saama>, ga hima ka koy hoyraykey
margaroo jine. Boro kaŋ nee nga armaa se <hollokom>, boraa si hima ka koy kala
žahannam nuunaa ra.

²³ Nda n'na ni sargaroo ka koy sargari tonadogoo ra, de ni hongu kaŋ ni armaa goo
nda ni ga alhaku,

²⁴ ni sargaroo naŋ no din da sargari tonadogoo jeroo ga. Ma koy waafaku nda ni
armaa jina, woo banda ga, ma kaa ka ni sargaroo kaa.

²⁵ Cahã ka waafaku nda ni yenjekasinaa za ni nda a goo fondaa ra. Ni yenjekasinaa
masi koy ni daŋ alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra
kasaa ra.

²⁶ Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu
kaŋ ra ba tanka si cindi.»

* 5:21 5.21 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17.

Zinaa šennoo

²⁷ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Masi zina.>†

²⁸ Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ na woy guna k'a boonay, bora na zina tee nda a ka ben nga binoo ra.

²⁹ Nda ni kabe hennaa moŋoo no ma kate ma kaŋ zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma warrandi žahannam.

³⁰ Koyne mo nda ni kabe hennaa no ma kate ma kaŋ zunubu ra, a dogu m'a warra a ma mooru ni, zama ni nongu foo ma hasara baa ma ne ni kunturoo kul ma koy žahannam.»

Fayyan šennoo

(*Matiyu 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18*)

³¹ «A harandi ka nee: <Boro kaŋ na nga wandoo fay m'a noo fay-kaddaasu.>‡

³² Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ ga nga wandoo fay, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, bora na woyoo daŋ zinaa ra. Boro mo kaŋ na woy hijji kaŋ kurŋoo n'a fay na zinaa tee.»

Žeeyan šennoo

³³ «War maa koyne kaŋ a harandi boro jinawey se ka nee: <Masi žee taari ga, amma meefurey kaŋ n'n'i zaa ni Koyoo maapoo ga, m'i kaa.>§

³⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi kaŋ war masi žee kul. War masi žee nda beenaa, zama nga ti Irkoy kokoy gorodogoo.

³⁵ War masi žee nda laboo, zama nga ti nga cee jisidogoo. War masi žee nda Žerizalem, zama nga ti Kokoy beeroo koyraa.

³⁶ Masi žee nda ni boŋoo, zama n'si hin ka ba hinbiri-ize folloku kaarayandi wala k'a bibandi.

³⁷ War meešennoo ra, nda war nee ayyo, a ma tee ayyo, nda war nee kalaa, a ma tee kalaa. Šenni kaŋ tonton woo ga mana hun kala boro laalaa do kaŋ ti Ibilisi.»

Faasayan šennoo

(*Luka 6.29-30*)

³⁸ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Moo no ma moo bana, hije no ma hije bana.>*

³⁹ Amma agay, ay ga war bayrandi, war masi faasa war boŋ se boro laala jine. Nda boro na ni saŋ ni garbe hennaa ga, ma affaa mo šerre a se.

⁴⁰ Nda boro ga baa nga ma ni cee hinoo do ka ni kaayoo taa, ni burmusoo mo nan a se.

⁴¹ Nda boro ga ni gaabi ma kilomeetar foo dira nga bande, a tee a se kilomeetar hinka.

⁴² Boro kaŋ na ni ŋaaray, m'a noo. Boro kaŋ ga baa nga ma garaw ni ga, masi wanji a se.»

Wa baa war iberey

(*Luka 6.27-28, 32-36*)

⁴³ «War maa kaŋ a harandi ka nee: <Ma baa ni cinaa†, ma konna ni iberoo.>

⁴⁴ Amma agay, ay ga war bayrandi, wa baa war iberey, wa Irkoy ŋaaray wey kaŋ ga war gurzugay se,

⁴⁵ hala war ma tee ize war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra se, zama a ga nga waynaa fattandi boro laaley nda ihenney se, a ga ncirni kaŋandi boro šerrantey nda wey kaŋ si šerre se.

† 5:27 5.27 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. ‡ 5:31 5.31 Alhukumoo 24.1-4. § 5:33 5.33 Sargarey 19.12; Kabuyaney 30.3; Alhukumoo 23.22-24. * 5:38 5.38 Fattaroo 21.24; Sargarey 24.20; Alhukumoo 19.21. † 5:43 5.43 Sargarey 19.18.

⁴⁶ Nda war si baa kala war baakey, macin ti tiyaaboo kan war ga duu a? Man'ti woo da no, ba alkaasidikey g'a tee wala?

⁴⁷ Nda war si boro foo kala war armey, macin ti haya beeroo kan war n'a tee? Kutakey hunday nka si woo tee wala?

⁴⁸ War, war ma tee boroyan kan tee ka timme sanda takaa kan nda war Baaba Irkoy kan goo beenaa ra ga timme.»

6

Sargari nooyan talkey se šennoo

¹ «Wa war bon hawgay, war masi cebe borey se kan boro šerranteyan ti war. Nda war na woo tee, war si duu sufuray war Baaba Irkoy do kan goo beenaa ra.

² Nda n'ga sargari noo, masi laati beeri kar ni jine, sanda takaa kan almunafikey g'a tee margahugey nda lolawey ra hala borey ma ngi beerandi. Cimoo ne kan ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben.

³ Amma nda n'ga sargari noo, ni kabe laalaa masi bay hayaa kan ni kabe hennaa goo m'a tee,

⁴ hala ni sargaroo ma tee sutura ra, de ni Baaba Irkoy kan ga dii sutura ra ga ni bana.»

Irkoy ŋaarayyan šennoo

(Luka 11.2-4)

⁵ «Nda war ga Irkoy ŋaaray, war masi tee almunafikey cine kan ga baa ngi ma tun ka kay margahugey ra nda lolawey kanje y ga ka Irkoy ŋaaray hala borey ma dii ngi. Cimoo ne kan ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben.

⁶ Amma nda n'ga Irkoy ŋaaray, huru ni hugoo kunehere, ma mijoo daabu, ma ni Baaba Irkoy ŋaaray sutura ra, de ni Baaba Irkoy kan ga dii sutura ra ga ni bana.

⁷ Nda war ga Irkoy ŋaaray, war masi šenney doori cere bon sanda kutakey takaa. I ga hongu kan ngi šenni boobey haryanoo se, ngi ŋaarayroo ga taandi.

⁸ War masi hima nda ey, zama war Baaba Irkoy ga haya bay kan ga war ga too, za war man'a ŋaaray.

⁹ War, takaa ne kan nda war ma Irkoy ŋaaray:

<Ir Baaba Irkoy kan goo beenaa ra,
yala ni maanoo ma zandi sanda henanante,

¹⁰ ni Laamaa ma kaa,
ni ibaayoo ma tee laboo ga sanda beenaa takaa.

¹¹ Ir noo ir hō zaaroo meehunaa.

¹² Ir alhakey yaafa ir se,
sanda takaa kan nda ir, ir ga yaafa borey se kan n'ir toope.

¹³ Masi nan ir ma siyandi ka kan zunubu ra,
amma ir hallasi boro laalaa ra kan ti Ibilisi.>

¹⁴ Nda war na borey laybey yaafa i se, war Baaba Irkoy kan goo beenaa ra mo ga yaafa war se.

¹⁵ Amma nda war mana yaafa borey se, war Baaba Irkoy mo si war laybey yaafa war se.»

Meehawyan šennoo

¹⁶ «Waati kan war ga meehaw, war masi hima nda almunafikey kan ga ngi bon han ka ngi ndumey dan cere ra, ka cebe borey se kan ngi ga meehaw. Cimoo ne kan ay g'a har war se, i duu ngi sufuraa ka ben.

¹⁷ Amma ni, waati kan n'ga meehaw, turaari dan ni bonoo ga, ma ni ndumoo jumay,

¹⁸ hala a masi tee sanda borey se n'goo ma meehaw, amma meehaw ni Baaba Irkoy se kan goo sutura ra. De ni Baaba Irkoy kan ga dii sutura ra ga ni bana.»

Alman cimoo
(Luka 12.33-34)

¹⁹ «War masi alman marga adurɲa kaɲ ra dusu nda guuruboosu g'a halaci, de mo kaɲ ra zayey ga kayra k'a zay.

²⁰ Amma wa alman marga beenaa kaɲ ra dusu nda guuruboosu s'a halaci, de kaɲ ra zayey si kayra, i si zay.

²¹ Zama nongoo kaɲ ra ni almaanoo goo, nga ra ni binoo goo.»

Moo ti gaaham fitillaa
(Luka 11.34-36)

²² «Moo ti gaaham fitillaa. Nda ni mopoo ga boori, ni gaahamoo kul goo gaay ra.

²³ Amma nda a ga laala, ni gaahamoo kul goo kubay ra. Nda gaayoo kaɲ goo ni ra tee kubay, de kubaa, cin no a ga ti a!»

Irkoy wala nooru?
(Luka 16.13)

²⁴ «Boro sii no kaɲ ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se, war ma tee tam nooru se.»

War masi huzun
(Luka 12.22-32)

²⁵ «Woo se ay ga war bayrandi kaɲ war masi huzun war hunaroo se nda woo kaɲ war g'a ɲaa, [wala woo kaɲ war g'a haɲ], wala war gaahamoo se, woo kaɲ nda war ga daabu. Hundi mana bisa ɲaayan, gaaham mana bisa bankaaray wala?

²⁶ Wa cirawey guna: i si duma, i si hegay, i si taasu fanji, amma war Baaba Irkoy kaɲ goo beenaa ra g'i ɲandi, de war, war mana bisa ey wala?

²⁷ War ra, may ti boraa kaɲ nga alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga?

²⁸ Adiši cin se war ga huzun nda bankaaray? Wa faarey kutukuryey guna takaa kaɲ nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii.

²⁹ Ay ga war bayrandi kaɲ Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray dan ka too ngi affoo.

³⁰ Nda faari suboo kaɲ hõ a ga bara, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney?

³¹ War masi alhuzun ka nee: <Macin no ir g'a ɲaa?> wala: <Macin no ir g'a haɲ?> wala: <Macin nda ir ga bankaaray?>

³² Zama hayey wey kul, kutakey no m'i ceeci. War Baaba Irkoy kaɲ goo beenaa ra ga bay kaɲ war ga too i ga.

³³ Haya jinaa kaɲ war ga hima k'a ceeci man'ti kala [Irkoy] Laamaa nda nga šerretaraa, de hayey wey mo kul ga tontonandi war se.

³⁴ War masi huzun nda suba. Suba ga alhuzun nga boɲ se. Zaari foo kul nda nga farayanoo.»

7

War masi war ciney ciiti
(Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi,

² zama takaa kaɲ nda war ga ciiti, nga nda war ga ciitandi, de mo takaa kaɲ nda war ga neeši, nga nda i ga neeši war se.

³ Cin se n'ga dii subu-izoo kaɲ goo ni armaa mopoo ra, amma n'si maate bundoo kaɲ goo ni mopoo ra?

⁴ Wala mo, taka foo nda n'ga nee ni armaa se: <Naŋ ya subu-izoo kaa kaŋ goo ni moŋoo ra>, ka gaŋ, nga ne bundu bara ni moŋoo ra.

⁵ Almunafikoo, bundoo kaa ni moŋoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kaa ni armaa moŋoo ra.

⁶ War masi haya henanantey noo hanšey se, i masi koy bere war ga ka war kottu. War masi war alyakuutey daŋ nbirŋawey jine, i masi koy i taama nda ngi cewey.»

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy ŋaarayyan
(Luka 11.9-13; 6.31)

⁷ «Wa Irkoy ŋaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se.

⁸ Zama boro kul kaŋ ŋaaray, i g'a noo, boro kaŋ ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kaŋ kara-kara se.

⁹ War ra, may ti boraa kaŋ, nda izoo n'a wiri takula, a g'a noo tondi?

¹⁰ Wala nda a n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra?

¹¹ Nda war kaŋ ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan, taka foo nda war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra si haya hennayan noo boro kaŋ g'a ŋaaray se?

¹² Haya kul kaŋ war ga baa borey m'a tee war se, war mo ma nga cine tee i se, zama woo ti hayaa kaŋ ašariyaa nda annabey n'a har.»

Hugu mee kaccaa
(Luka 13.24)

¹³ «Wa huru nda hugu mee kaccaa, zama hugoo miŋoo ga yilwa, fondaa ga hay kaŋ ga koy halaciyanoo here, de boro boobo goo no kaŋ ga huru nda a.

¹⁴ Amma hugoo miŋoo ga kacca, fondaa ga šiita kaŋ ga koy hunayan here, de boro kaynayan no ma duu a.»

Taari annabey
(Matiyu 12.33-35; Luka 6.43-44)

¹⁵ «Wa war boŋ hawgay taari annabey ga. I ga kaa war ga sanda feejiyan, amma ngi kuneheroo man'ti kala ganjihansi futuyan.

¹⁶ Ngi teegoyey nda war g'i bay. Boro ga alaneb-ize hegay karjiŋaa ga wala, jeejay ga duwandi ngorfuŋaa ga wala?

¹⁷ Takaa woo no, tuuri henna kul, ize henna no a ga hay, amma tuuri futu, ize laalayan no a ga hay.

¹⁸ Tuuri henna si hin ka ize laalayan hay, tuuri futu si hin ka ize hennayan hay.

¹⁹ Tuuri kul kaŋ si ize henna hay, ga dunbandi ka warrandi nuune ra.

²⁰ Adiši ngi teegoyey nda war g'i bay.»

Hayaa kaŋ n'g'a har no m'a tee
(Luka 6.46; 13.25-27)

²¹ «Man'ti boro kul kaŋ ga nee ya ne: <Ay Koyoo, ay Koyoo>, nga no ma huru beenaa Laamaa ra, amma boraa kaŋ g'ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ibaayoo tee no ma huru a ra.

²² Boro booboyan, hanoo din, i ga nee ya ne: <Ir Koyoo, ir Koyoo, man'ti ni maŋoo nda ir na hayey har kaŋ ga kaa ka tee, man'ti ni maŋoo nda ir na ganjey gaaray, man'ti ni maŋoo nda ir na kayfiyan tee?>

²³ Waatoo din ay g'i bayrandi ka nee i se: <Ya na bay ka war bay. Wa mooru ay ga, goy futu teekey!>»

Hugu cinayan dumi hinkaa
(Luka 6.47-49)

²⁴ «Boro kul kaŋ maa ay šenney, de a g'i ka goy, ga hima nda lakkalkoyni kaŋ na nga hugoo cin tondi boŋ,

²⁵ ncirŋi kaŋ, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar, amma a mana kaŋ, zama tondi boŋ a cinandi.

²⁶ Amma boro kul kaŋ maa ay šenney, de a man'i ka goy, ga hima nda aru lakkal jaŋante kaŋ na nga hugoo cin labutaasi boŋ,

²⁷ ncirŋi kaŋ, isa kabey haroo dandi, hewoo hēe. I na hugoo kar. Hugoo kaŋ, kanyan beeri.»

Isa hinoo

(Marku 1.22; Luka 4.32)

²⁸ Waatoo kaŋ Isa na šenney wey har ka ben, nga cawandiyanoo tee jamaa se boŋhaway,

²⁹ zama a mm'i cawandi sanda boro kaŋ goo nda hini k'i juwal kaŋ man'ti ngi Citaaboo baykey takaa.

8

Isa na jiraykoyni noo baani

(Marku 1.40–45; Luka 5.12–16)

¹ Waatoo kaŋ Isa zunbu tondi hondoo boŋ, alžama beeri hanga a bande.

² Jiraykoyni foo ne ka man a ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.»

³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan.

⁴ Isa nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kaŋ nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

Isa na jalakoyni tamoo noo baani

(Luka 7.1–10)

⁵ Waatoo kaŋ Isa ga huru Kaparnahum, jalakoyni foo man a k'a suurandi

⁶ ka nee a se: «Ay Koyoo, ay tamoo goo ma kani hugey, jere faa buu, a ga hanse ka maray.»

⁷ Isa nee a se: «Ay ga koy, ay g'a noo baani.»

⁸ Jalakoynoo zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay si hima nda ma huru ay hugoo ra, amma kalima foo hinne har, de ay tamoo ga duu baani.

⁹ Zama agay hunday goo jineboroyaŋ hinoo cire. Agay mo goo nda soojeyaŋ kaŋ goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: <Koy>, a ga koy, nda ay nee affoo se: <Kaa>, a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: <Woo tee>, a g'a tee.»

¹⁰ Kaŋ Isa maa woo, a kan a se, de a nee nga hangakey se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, Izirayel ra, ya na dii boro kul ra naanay kaŋ ga too woo.

¹¹ Ay g'a har war se kaŋ boro booboyaŋ ga hun dandi nda dangay ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba bande beenaa Laamaa ra.

¹² Amma Laamaa izey ga warrandi taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hipekaamayan ga tee.»

¹³ Woo banda ga, Isa nee jalakoynoo se: «Koy ni hugoo do, hayaa kaŋ n'naanay a ma teendi ma ne.» Waatoo din da, jalakoynoo tamoo duu baani.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani

(Marku 1.29–34; Luka 4.38–41)

¹⁴ Isa koy Piyer hugoo do. A gar wandoo ŋaa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga.

¹⁵ A na kaboo taaru, de gaaham konnoo ben a ga, dogoo din da woyoo tun nga bon ga k'a alhaadimay.

¹⁶ Waatoo kan cijinoo too, i kate a do boro booboyan kan ra ganjiyan goo. A na kalima foo har ka ganjey gaaray, de a na wircikoyney kul noo baani,

¹⁷ hala šennoo kan annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee: «Nga, a n'ir borojeretarawey zaa, a n'ir wircey jeeje nga ga.»*

Boro kan ga baa nga ma hanga Isa
(Luka 9.57-62)

¹⁸ Isa dii kan alžama beeri ga nga kuubi ka nga bere. A yaamar kan nga nda nga taalibey ma koy haroo bon faa ga.

¹⁹ Citaaboo baykaw foo man a ka nee a se: «Alfagaa, ay ga hanga ni bande nongu kul kan ra n'ga koy.»

²⁰ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora a kan tee Adamize sii nda nongu kan ra a ga nga bonoo kanandi.»

²¹ [Nga] taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, nan ya koy ay baaba sutura jina.»

²² Amma Isa nee a se: «Hanga agay, de ma nan bukawey ma ngi bukawey sutura.»

Isa na hewoo kayandi
(Marku 4.35-41; Luka 8.22-25)

²³ Isa huru harihiyoo ra, de nga taalibey hanga a.

²⁴ Hew beeri ne ka tun isabangoo bon hala nongu kan ra bondawey na hiyoo daabu. Isa goo ma jirbi.

²⁵ Taalibey man a k'a tunandi ka nee a se: «Ir Koyoo, faaba ir ga, ir ga halaci!»

²⁶ A nee i se: «Macin se war ga arkubu, naanaykaccukoyney?» Woo banda ga, a tun, a zahã hewoo nda isabangoo ga, de nongoo kul tee sōy.

²⁷ Borey bonney haw, de i hãa ka nee: «Boro dumi foo ti woo kan ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kan a n'a har?»

Isa na ganjey gaaray k'i kaa aruyan ra
(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Waatoo kan Isa too haroo bon faa ga, Gadara koyraa borey laamaa ra, aru hinka kan ra ganjiyan goo fatta saarawey ra k'a kubay. Ngi laalayanoo se boro kul si hin ka bisa nda fondaa din.

²⁹ Ngi ne ma kaati ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Irkoy Iz'aroo? Ni nka kaa k'ir zarabi za waatoo mana too?»

³⁰ A gar, ngi se nongu mooro ra, nbirŋa booboyan goo ma kur.

³¹ Ganjey na Isa suurandi ka nee: «Nda n'g'ir gaaray, ir sanba nbirŋa boobaa woo ra.»

³² A nee i se: «Wa koy!» I fatta ka koy nbirŋawey ra. Nga ne, nbirŋawey kul hun tondi hondoo jesoo ga beene ka isabangoo gaarandi, i buu haroo ra.

³³ Borey kan g'i kur zuru, de i koy koyraa ra ka alhabaroo kul filla, nda takaa kan borey kan ra ganjey cindi ti a.

³⁴ Koyraa kul ne ka fatta ka Isa kubay. Kan i dii a, i n'a wiri a ga a ma hun ngi gandaa ra.

9

Isa na bongu noo baani
(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Isa huru harihii foo ra ka den ka koy nga koyraa* ra.

* 8:17 8.17 Ezayi 53.4. * 9:1 9.1 Koyraa ti Kaparnahum.

² Boroyañ ne ka kate a do bongu foo kañ ga kani balankar ra. Isa dii ngi naanaa, a nee bongoo se: «Bine tee, ay izoo, ni zunubey yaafandi.»

³ Nga ne, Citaaboo baykaw fooyañ nee ngi biney ra: «Woo mma Irkoy wow.»

⁴ Isa dii ngi anniyawey, a nee: «Macin se miile futuyan goo war biney ra?»

⁵ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun ka dira?»

⁶ Sohõ kala war ma bay kañ Bora kañ tee Adamize goo nda hini adupña ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Tun ka ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.»

⁷ A tun ka koy nga hugoo do.

⁸ Kañ alžamaa dii woo, i hunbur, de i ga Irkoy beerandi kañ na adamizey noo hinoo woo cine.

Isa ciya Matiyu se a ma hanga nga bande

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Kañ Isa ga hun no din, a dii boro foo kañ maapoo ti Matiyu[†] ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.» Matiyu tun, a hanga a bande.

¹⁰ Waatoo kañ Isa koy goro ñadogoo ra, Matiyu hugoo ra, nga ne, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyañ kaa ka goro no din, Isa nda nga taalibey bande.

¹¹ Kañ Fariziyeney dii woo, i nee nga taalibey se: «Cin se war alfagaa ga ñaa alkaasidiikey nda zunubu teekay bande?»

¹² Isa maa šennoo, a nee: «Man'ti borey kañ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga.

¹³ Wa šennoo koroo hongu kañ ga nee: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyan.»[‡] Zama ya na kaa ka boro šerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande

(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Waatoo din ra, Yehiya taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se ir nda Fariziyeney ga meehaw [cee boobol], amma ni taalibey si meehaw?»

¹⁵ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhiji taaga nda nga cerey goo hijjaa hugoo ra, de cerey ga ngi biney kankam? Hanyañ ga kaa kañ aruhijoo ga zandi, waatoo din i ga meehaw.

¹⁶ Boro kul si šukka dunba taaga ka darbay žeena baka. Nda a teendi mo, šukka kañ dañandi ga ižeena dogu, de nga hinoo kottoo ga jaase ijinaa.

¹⁷ Alaneb hari moora taaga si huru hunbar žeenayan ra. Nda a teendi mo, hunbarey ga bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu. Adiši alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayan ra, nga ra ihinkaa kul ga duu aloomur.»

Boñkoyni foo ize woyoo nda woyoo kañ tuku Isa bankaaraa ga

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Isa goo ma šenney wey har borey se kañ boñkoyni foo ne ka kaa ka sujudu jinoo ra ka nee: «Ay ize woyoo faati sohõ da, kaa ka ni kaboo fur a ga, de a ga huna.»

¹⁹ Isa tun ka hanga a, nga nda nga taalibey.

²⁰ Woy foo ne kañ jiiri woy cindi hinka (12) kuri ga mun a bande, a man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa mijoo ga.

²¹ A nka nee nga boñ se: «Jalla, nda ya nka tuku hinne nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.»

²² Isa bere, a dii woyoo, a nee: «Bine tee, ay izoo, ni naanaa na ni hallasi.» Za alwaatoo din da woyoo hallasi.

²³ Waatoo kañ Isa too boñkoynoo hugoo do, de a dii laatikarkey nda alžamaa kañ goo ma jiiimjaama cere ra,

[†] 9:9 9.9 Matiyu da se i ga nee Lewi, Marku 2.14nda Luka 5.27ra. [‡] 9:13 9.13 Oze 6.6.

²⁴ a nee: «Wa fatta, zankawoyoo mana buu, a mma jirbi.» I n'a kašikaši.

²⁵ Waatoo kaŋ i na jamaa fattandi, a huru, a na zankawoyoo dii nda kaboo, de a tun.

²⁶ Šennoo huru gandaa din kul ra.

Isa na danaw hinka moŋey feeri

²⁷ Kaŋ Isa hun no din ka koy, danaw hinka hanga a ka kaati ka nee: «Hinna ir ga, Dawda Haamaa!»

²⁸ Waatoo kaŋ a too hugey, danawey man a. Isa nee i se: «War ga naanay kaŋ ay ga hin ka woo tee?» I nee a se: «Ayyo, ir Koyoo.»

²⁹ Woo banda ga, a tuku moŋey do ka nee: «A ma tee sanda war naanaa.»

³⁰ Ngi moŋey feera. Isa gaabandi i ga kaŋ i ma hawgay boro kul masi bay.

³¹ Amma za i fatta, i na maapoo daŋ gandaa din kul ra.

Isa na benbaw šelaŋandi

(Matiyu 12.22-24; Luka 11.14-15)

³² I nka koy kaŋ, nga ne, i kate Isa do benbaw aru foo kaŋ ra ganji goo.

³³ Ganjoo gaarayandi, benbaa šelaŋ. Jamaa boŋhaway, de i nee: «Abada woo cine mana bay ka tee Izirayel ra.»

³⁴ Amma Fariziyeney nee: «Ganjej boŋkoynoo nda a ga ganjej gaaray.»

Isa tamalla alžamaa se

³⁵ Isa dira koyrawey nda koyra kanbey kul bande, a ga cawandi margahugey ra, a ga LaamaaAlhabar Boryaa waazu. A ga wirci kul nda dori kul noo baani.

³⁶ Kaŋ a dii alžamaa, a tamalla a se, zama i fara, biney hun sanda feejiyaŋ kaŋ sii nda kurkaw.

³⁷ A nee nga taalibey se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo.

³⁸ Adiši wa hegaa Koyoo ŋaaray a ma goykawyaŋ sanba nga hegaa ra.»

10

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba

(Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Woo banda ga, Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) cee k'i noo hini i ma ganjej gaaray, i ma wirci dumi kul nda dori dumi kul noo baani.

² Diyaw woy cindi hinkaa (12) maapey ne: ijinaa ti Simoŋ kaŋ se i ga nee Piyer, nda nga armaa Andere, nda Žak Zebede izoo, nda nga armaa Yehiya,

³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Toma, nda Matiyu kaŋ ti alkaasidiikaa, Žak kaŋ ti Alfe iz'aroo, nda Tade,

⁴ nda Simoŋ kaŋ ti Kanani bora, nda Žudas Iskariyot kaŋ ti bora kaŋ g'a nondi.

Isa na nga diyaw woy cindi hinkaa (12) sanba

(Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Wey ti aru woy cindi hinkaa (12) kaŋ Isa n'i sanba k'i yaamar ka nee: «War masi koy dumey kaŋ man'ti Alyahuudu fonda here, war masi huru koyra ra kaŋ ti Samari borey wane,

⁶ wa koy Izirayel hugoo feeji derantey here.

⁷ Nda war koy, wa waazu ka nee: «Beenaa Laamaa man.»

⁸ War ma kate wircikoyney se baani, war ma bukawey hunandi, war ma jiraykoyney henanandi, war ma ganjej gaaray. War duu a yaada, war ma noo yaada.

⁹ War masi wura, wala nzorfu kaaray, wala nooru zaa war gamahawey ra.

¹⁰ War masi bolbol, wala darbay hinka, wala taami, wala gobu ceci diraa se, zama goykaw ga hima nda woo kaŋ a g'a ŋaa.

11 Koyra wala koyra kanbe kul kaŋ ra war huru, wa alhabar ceeci wala boroyan goo no kaŋ ga hin ka war zumandi. War ma cindi no din hala waati kaŋ war ga koy.

12 Nda war huru hugoo ra, war ma foo ka nee: <Alaafiyaa ma kaa war ga!>

13 Nda hugoo borey na war zumandi, yala war alaafiyaa ma kani i ga. Amma nda i mana war zumandi, yala war alaafiyaa ma yee war ga.

14 Waati kaŋ i wanji ka war zumandi, i wanji ka haŋajer war ŧenney se, wa hun hugoo din ra, wala koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga.

15 Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ kayandoo hane, Sodom nda Gomor gandaa gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

Gurzugawey kaŋ ga kaa

(Marku 13.9-13; Luka 12.11-12; 21.12-17)

16 «Nga ne, agay, ay ga war sanba sanda feejiyan kaŋ ga koy ganjihansiiyan game. War ma lakkal daŋ sanda gondi, war ma war boŋ yeeti ganda sanda tuuzun.

17 Wa hawgay adamizey ga, i ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu ngi margahugey ra.

18 I ga war ka koy gofornerey nda kokoyey jine agay maaganda se, hala a ma tee seedetaray ngi nda dumiyan se.

19 Amma waati kaŋ i na war nondi, war masi alhuzun nda takaa kaŋ nda war ga ŧelan wala hayaa kaŋ war g'a har. Hayaa kaŋ war ga hima k'a har, ga nondi war se waatoo din da,

20 zama man'ti war no ma ŧelan, war Baaba Irkoy Hundoo no ma ŧelan war ra.

21 Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankeyya ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi.

22 Borey kul ga konna war ay maano maaganda se, amma boro kaŋ gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.

23 Waati kaŋ i na war gurzugay koyraa foo ra, wa zuru ka koy affoo ra. Zama cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war si Izirayel koyrawey kul dira ka ben Bora kaŋ tee Adamize mana kaa.

24 Taalibi si bisa nga alfagaa, tam si bisa nga koyoo.

25 A wasa taalibi se a ma tee sanda nga alfagaa, tam ma tee sanda nga koyoo. Nda i nee hugoo koyoo se Belzebil*, hugoo borey i g'i noo maa kaŋ jaase woo.»

May no boro ga hima ka hunbur a?

(Luka 12.2-7)

26 «War masi hunbur ey, zama haya tugante sii no kaŋ si kaa ka bangay, sirri sii no kaŋ si kaa ka bayrandi.

27 Woo kaŋ ay g'a har war se kubaa ra, w'a har gaayoo ra. Woo kaŋ war haŋaa maar'a, w'a fee soorawey boŋ.

28 War masi hunbur borey kaŋ ga boro kunturoo wii, amma i si hin ka hundi wii. Amma wa hunbur bora kaŋ ga hin ka hundi nda kunturu kul halaci ŧahannam.

29 Takirya hinka si neerandi kala tamma foo wala? Woo kul, ba affoo si kaŋ ganda nda man'ti Irkoy ibaayoo no.

30 Koyne mo ba war boŋ hinhirey, i kul kabandi.

31 Adiŧi war masi hunbur, takirya boobo cere ra, war bisa ey.»

Ka yadda wala ka wanji Isa ga

(Luka 12.8-9)

32 «Woo se boro kul kaŋ nee nga goo ay mayraa ra adamizey jine, agay mo ga nee ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra jine kaŋ bora din goo ay mayraa ra.

* 10:25 10:25 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

³³ Amma, boro kaŋ n'ay yankar adamizey jine, agay mo g'a yankar ay Baaba Irkoy do kaŋ goo beenaa ra.»

Borey ga dunbu Isa maaganda se
(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «War masi hongu kaŋ alaafiya no ay kate adunna ra, man'ti alaafiya no ay kate a, takuba no ay kate a.

³⁵ Zama ya nka kaa ka aru nda baaboo fay, ka ize woy nda naŋoo fay, ka iz'aru wande nda nga nzura woyoo fay.

³⁶ De mo adamize hugoo borey no ma tee nga iberey.

³⁷ Boro kaŋ baa nga baaba wala nga jaa ka bisa agay si hima nda agay. Boro kaŋ baa nga iz'aroo wala nga ize woyoo ka bisa agay si hima nda agay.

³⁸ Boro kaŋ mana nga kanjandibundoo zaa† ka hanga ay bande si hima nda agay.

³⁹ Boro kaŋ ga baa nga ma duu nga hundoo g'a mursu, boro kaŋ ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a.»

Sufuray ŝennoo
(Marku 9.41)

⁴⁰ «Boro kaŋ yadda ka war dii, agay ga a yadda. Boro kaŋ yadda ay ga, bora kaŋ n'ay sanba ga a yadda.

⁴¹ Boro kaŋ yadda ka annabi dii nga annabitaraa dogoo ra, ga duu annabi sufuray. Boro kaŋ yadda ka boro ŝerrante dii nga ŝerretaraa dogoo ra, ga duu boro ŝerrante sufuray.

⁴² Boro kul kaŋ na boro kaccey wey affoo haŋandi hari yaynaa poti foo haya kaŋ se ay taalibi no, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

11

Yehiya kaŋ ti batizekaa dontokey
(Luka 7.18-35)

¹ Waatoo kaŋ Isa na nga yaamarey noo nga taalibi woy cindi hinkaa (12) se ka ben, a hun no din ka koy cawandi, ka waazu gandaa koyrawey ra.

² Yehiya goo kasaa ra kaŋ a maa Almasihu teegoyey. A na nga taalibey sanba,

³ i ma nee a se: «Ni ti bora kaŋ ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma boro tana batu?»

⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kaŋ war maar'ey war dii ey kaŋ ti:

⁵ danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa.

⁶ Bora ga duu gomni kaŋ si naanay naŋ ay sabbu se.»

Isa ŝelan Yehiya kaŋ ti batizekaa ga
(Luka 7.24-35; 16.16)

⁷ Kaŋ dontokey koy, Isa ŝelan jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kaŋ hewoo g'a zinji-zinji wala?

⁸ Adiŝi macin no war koy a guna? Boro kaŋ ga bankaaray hennayan goo wala? Nga ne, borey kaŋ ga bankaaray hennayan goo sii kala kokoyey hugey ra.

⁹ Adiŝi macin no war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kaŋ a bisa annabi.

¹⁰ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:
«Nga ne, agay, ay g'ay dontokaa sanba ni jine

† 10:38 10.38 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kaŋ nda Isa na nga wanoo noo.

hala a ma ni fonda a hanse kaŋ goo ni jine.>*

¹¹ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, woyhay-ize mana tee kaŋ ga bisa Yehiya kaŋ ti batizekaa. Amma beenaa Laamaa borey kul ikacaa ga bisa a.

¹² M'a dii Yehiya kaŋ ti batizekaa waatoo ga hala hō beenaa Laamaa goo gaabi cire, gaabikoyney no m'a kom.

¹³ Zama annabey kul nda ašariyaa šelan a ga ka koy hala Yehiya waatoo ga.

¹⁴ Nda war ga baa war ma yadda, nga ti Ilyasu kaŋ ga hima ka kaa.

¹⁵ Boro kaŋ goo nda haŋa ma haŋajer!

¹⁶ May nda ay ga zamanoo woo borey sawandi? I si hima nda kala zankayaŋ kaŋ ga goro farrey ra, i ga kaati cere ga

¹⁷ ka nee: <Ir na laati kar war se, war mana gan, ir na binehēenay dooniyaŋ tee, war mana yooyo.>

¹⁸ Yehiya kaa, a si ŋaa a si haŋ, i nee: <Ganji bara a ra.>

¹⁹ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga ŋaa a ga haŋ, i nee: <Ŋaabagante nda harifutu haŋkaw no, alkaasidikey nda zunubu teekey ceroo no.> Amma Irkoy teegoyey no ma cebe kaŋ nga lakkaloo ga šerre.»

Koyrayaŋ kaŋ wanji ka tuubi

(Luka 10.13-15)

²⁰ Woo banda ga, Isa sintin ka citi koyrawey ga kaŋ ra nga kayfey jere beeroo teendi, zama i mana tuubi.

²¹ A nee: «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kaŋ teendi war game nka teendi Tir nda Sidon ra, i gay i na saaku dan ŋi ga ka boosu gum ŋi ga, ka cebe kaŋ ŋi tuubi.

²² Woo se ay ga war bayrandi kaŋ kayandoo hane, Tir nda Sidon gurzugaa ga kacca nda war wanoo.

²³ Ni Kaparnahum, n'ga hongu kaŋ n'ga jerandi hala ma too beenaa? Źahannam no i ga ni zumandi, zama nda a gar kayfey kaŋ teendi ni do nka teendi Sodom ra, a ga cindi hala hō.

²⁴ Amma ay ga war bayrandi kaŋ kayandoo hane Sodom gandaa gurzugaa ga kacca nda ni wanoo.»

Isa na nga Baaba Irkoy bangandi boro kaccey se

(Luka 10.21-22)

²⁵ Alwaatoo din ra, Isa na šennoo zaa ka nee: «Ay ga albarka dan ma ne, Baaba Irkoy, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kaŋ ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se.

²⁶ Cimi, ya Baaba Irkoy, zama takaa woo no n'baa m'a tee.

²⁷ Ay Baaba Irkoy na hayey kul dan ay kaboo ra. Boro kul si Iz'aroo bay nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul si Baaba Irkoy mo bay nda man'ti Iz'aroo, nda boro kaŋ se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.

²⁸ Wa kaa ay do, war kul kaŋ goo ma fara, de jeeje goo war ga, agay, ay ga war noo hunanzamay.

²⁹ W'ay tiŋay-zaa-bundoo† dan war ga, war ma tee ay taalibey, zama ay binoo ga yay, ay binoo ga nga boŋ yeeti ganda, war hundey ga duu hunanzamay.

³⁰ Zama ay tiŋay-zaa-bundoo ga ban, jeejaa kaŋ ay g'a dan war ga, ga don.»

12

Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga

(Marku 2.23-28; Luka 6.1-5)

* 11:10 11.10 Malaki 3.1. † 11:29 11.29-30 Isa cawandoo no.

¹ Alwaatoo din hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasuu faarey game. Nga taalibey heray, de i sintin ka jeeniyanj kaa k'i ŋaa.

² Kaŋ Fariziyeney dii woo, i nee a se: «Ni taalibey ne ma haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane.»

³ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i heray?»

⁴ Takaa kaŋ nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey ŋaa kaŋ jisandi Irkoy jine, haya kaŋ si bisa nga nda nga hangasiney se i m'i ŋaa. Sargari juwalkey hinne no ma hima k'i ŋaa.

⁵ Wala mo, war mana bay k'a caw ašariyaa ra kaŋ hunanzam zaarey hane, sargari juwalkey ga hunanzam zaaroo yaamarey kaynandi Irkoy hugu beeroo ra, bila a ma kabandi i se sanda laybu?

⁶ Ay ga war bayrandi kaŋ boro ne kaŋ bisa Irkoy hugu beeroo.

⁷ Nda a gar war mma šennoo maanaa bay kaŋ ti: «Hinnari no ma kan ya ne, man'ti sargariyanj»*, war si boroyanj kaŋ mana haya kul tee zukandi.

⁸ Zama Bora a kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani

(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Isa hun no din ka koy Fariziyeney margahugoo ra.

¹⁰ Aru foo ne kaŋ kaboo buu. I na Isa hãa ka nee: «A ga bisa boro ma boro noo baani hunanzam zaari ra?» I mma baa ngi m'a wurru.

¹¹ Isa nee i se: «May ti bora a war ra kaŋ goo nda feeji folloku kaŋ, nda a kaŋ guusu ra hunanzam zaari hane, a s'a cendi k'a kaa?»

¹² Nga binde, adamize bisa feeji! Adiši a ga bisa boro ma ihenna tee hunanzam zaari hane.»

¹³ Woo banda ga, a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de a duu baani, a boori sanda kabe faa.

¹⁴ Fariziyeney fatta ka koy cere marga hala ngi ma taka guna kaŋ nda ngi ga Isa halaci.

Tamoo kaŋ Irkoy n'a suuba

¹⁵ Isa bay hayaa kaŋ i ga baa ngi m'a tee nga se, a mooru no din. Alžama beeri hanga a. A na wircikoyney kul noo baani.

¹⁶ A zahã i ga kaŋ i masi nga bayrandi borey se,

¹⁷ hala šennoo kaŋ annabi Ezayi dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

¹⁸ «Ay tamoo ne kaŋ ay n'a suuba, ay baakaa kaŋ ay binoo ga hanse ka bag'a.

Ay g'ay Hundoo danj a ga, de a ga Irkoy šerretaraa har gandawey se.

¹⁹ A si yenje, a si kaati,

boro si maa jindoo farrey ra.

²⁰ A si kakaaroo kaŋ golbi kayri.

A si fitilla zaaraa kaŋ ga dullu wii,

hala a ma tee taka kaŋ ra šerretaraa ma hin.

²¹ Nga maapoo ga gandawey ga naata.»†

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi

(Matiyu 9.32-34; Marku 3.22-27; Luka 11.14-23; 12.10)

²² Woo banda ga, i kate Isa do boro kaŋ ganji bara a ra, danaw no kaŋ ga benbaw. A n'a noo baani taka kaŋ ra benbaa ga šelanj, a ga dii.

* 12:7 12:7 Oze 6.6. † 12:21 12.18-21 Ezayi 42.1-4.

²³ Jamaa kul bonhaway, de i nee: «Man'ti Dawda Haamaa ti woo?»

²⁴ Fariziyeney maa woo, i nee: «Aroo woo si ganjey gaaray nda kala Belzebil‡ kanj ti ganjey bonkoynoo.»

²⁵ Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kanj izey dunbu, laamaa din ga halaci. Koyra wala hugu kul kanj izey dunbu si kay.

²⁶ Nda Ibilisi na Ibilisi gaaray, a na nga bonj zamna. Adiŝi taka foo nda nga laamaa ga kay?

²⁷ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitikey.

²⁸ Amma nda Irkoy Hundoo nda ay ga ganjey gaaray, adiŝi Irkoy Laamaa kaa war ga.

²⁹ Wala mo, taka foo nda boro ga hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw? Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom.

³⁰ Boro kanj sii ay bande, mma konna agay. Boro kanj si borey marga ay bande, mm'i say-say.

³¹ Woo se ay ga nee war se kanj adamize zunubey kul nda wowey ga yaafandi. Amma Hundi Henanantaa wowyanoo si yaafandi.

³² Boro kanj na ifutu har Bora a kanj tee Adamize ga, ga yaafandi. Amma boro kanj na ifutu har Hundi Henanantaa ga, si yaafandi zamanoo woo nda woo kanj goo kaa ra.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi
(Matiyu 7.16–20; Luka 6.43–45)

³³ «Nda tuuri ga boori, izoo ga boori. Nda tuuri ga futu, izoo ga futu. Zama tuuri, izoo nda a ga bayrandi.

³⁴ Gondi izey, taka foo nda war ga haya henna har, war kanj ga laala? Zama haya kanj na bine too, nga no mee g'a filla.

³⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa.

³⁶ Ay ga war bayrandi kanj kayandoo hane adamizey ga tuuru ŝenni yaada kul kanj i n'a har se.

³⁷ Zama ni meeŝennoo no ma ni kaa, ni meeŝennoo no ma ni zukandi.»

Yunusa tee tammaasa
(Marku 8.11–12; Luka 11.29–32)

³⁸ Woo banda ga, Citaaboo baykey nda Fariziyen fooyan na ŝennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir ga baa ma tammaasa kayfante tee ir ma dii.»

³⁹ Isa n'i zaabi ka nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan, zinateeriŝ, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kanj man'ti woo kanj annabi Yunusa n'a tee.

⁴⁰ Zama takaa kanj nda <Yunusa na zaari hinza nda cijin hinza tee hamiisa beeroo gundoo ra>*, takaa din da Bora a kanj tee Adamize ga zaari hinza nda cijin hinza tee laboo cire.

⁴¹ Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kanj i maa Yunusa waazoo. Sohõ boro ne kanj bisa Yunusa.

⁴² Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo izey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun adujna kanjoo ga ka kaa ka hanajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohõ boro ne kanj bisa Sulaymaana.»

‡ 12:24 12.24 Belzebil, Ibilisi maa foo no. § 12:39 12.39 Borey no kanj si hanga Irkoy nda cimi. * 12:40 12.40 Yunusa 2.1.

*Ganjoo yee kateyanoo**(Luka 11.24-26)*

⁴³ «Waati kaŋ ganji hun boro ra, a mma koy nongey kaŋ goo saajoo ra ka hunanzamay wiri, amma a si duu a.

⁴⁴ Waatoo din a ga nee: «Ay ga yee ay hugoo kaŋ ra ay hun ra.» Nda a yee kate, a g'a gar nga koonoo no, a haaba, a taalam.

⁴⁵ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyye zaa kaŋ laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora a din cee koraa ga jaase ijinaa. Woo no ma tee zamanoo woo boro laaley ga.»

*Isa armey nda nga jaa**(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)*

⁴⁶ Isa goo ma ŝelan jamaa se kaŋ nga armey nda nga jaa ne, i goo ma kay taray, i ga baa ngi ma ŝelan a se.

⁴⁷ [Boro foo nee a se: «Guna, ni jaa nda ni armey goo ma kay taray, i ga baa ngi ma ŝelan ma ne.»]

⁴⁸ Isa na bora a kaŋ ŝelan zaabi ka nee: «May ti ay jaa, may ti ay armey?»

⁴⁹ Woo banda ga, a na nga kaboo ŝerre nga taalibey ga ka nee: «Ay jaa nda ay armey ne.

⁵⁰ Zama boro kul kaŋ g'ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ibaayoo tee, bora a din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay jaa.»

13*Sayakaa filla yaasayantaa**(Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)*

¹ Zaari follokaa din ra, Isa fatta hugoo ra ka koy goro isabangoo mijoo ga.

² Alžama beeri marga a boŋ hala nongu kaŋ ra a nka koy huru harihii ra ka goro. Jamaa kul goo ma kay guraa ga.

³ A na filla yaasayante boobo deede i se ka nee: «Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya.

⁴ Kaŋ a goo ma saya, dumi fooyan kaŋ fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'i gon.

⁵ Affooyan kaŋ tondidoo ra kaŋ ra labu boobo sii. Dogoo din da i zay, zama labu boobo sii i boŋ.

⁶ Amma kaŋ waynaa fatta, i ton. I kogu, zama i sii nda linji gaabante.

⁷ Affooyan kaŋ dumari karjikoyniyan ra, karjey beeri, i n'i hewguba.

⁸ Affooyan kaŋ labu henna ra. I na ize tee. Affoo na ize zangu (100) hay, affoo woydu (60), affoo waranza (30).

⁹ Boro kaŋ goo nda haŋa ma haŋajer!»

*Addaliloo kaŋ se Isa ga filla yaasayantey daŋ nga ŝenney ra**(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)*

¹⁰ Taalibey man Isa ka nee a se: «Macin se n'ga ŝelan i se nda filla yaasayanteyan?»

¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Hayaa kaŋ se, war, war duu beenaa Laamaa haya tugantey, ngi binde mana duu ey.

¹² Boro kaŋ goo nda a, i g'a noo koyne, a ga feeri. Amma boro kaŋ sii nda a, ba woo kaŋ a goo nda a, ga taandi.

¹³ Woo se ay ga filla yaasayanteyan ka ŝelan i se, zama i ga guna i si dii, i ga maa i si faham.

¹⁴ Ngi se annabi Ezayi ŝennoo ga tabati kaŋ ŝelan ka nee:

«War ga haŋajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.»

15 Zama jamaa woo binoo šendi, i na ngi haɗawey tiɗandi, i na ngi moɗey daabu, hala moɗey masi duu ka dii, haɗawey masi duu ka maa, biney masi faham, i masi tuubi, y'i noo baani.*

16 War, war moɗey duu gomni, zama i ga dii, war haɗawey mo, zama i ga maa.

17 Cimoo ne kaɗ ay g'a har war se kaɗ annabi nda boro šerrante boobo boonay ngi ma dii woo kaɗ war goo ma dii a, amma i mana dii a, ngi ma maa woo kaɗ war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa
(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

18 «Adiši war, wa faham sayakaa filla yaasayantaa se.

19 Boro kul kaɗ ga haɗajer Laamaa šennoo se, amma a si faham, boro laalaa kaɗ ti Ibilisi ga kaa ka woo kaɗ sayandi binoo ra dogu, woo ti fonda a kaɗ bande a saya.

20 Tondidogoo kaɗ ra a saya man'ti kala bora a kaɗ maa Šennoo, dogoo din da a g'a dii nda naali,

21 amma a mana linji tee a ra, a si gay a ra. Nda zarabiyan wala gurzugayyan kaa a ga Šennoo maaganda se, dogoo din da a ga murti.

22 Dumari karjikoyney kaɗ ra a saya man'ti kala bora a kaɗ maa Šennoo, amma zamanoo alhuzunoo, nda almaanoo kaɗ ga zanba ga Šennoo hewguba, a masi ize tee.

23 Labu henna a kaɗ ra a say man'ti kala bora a kaɗ maa Šennoo, a faham. Šikka sii, a ga ize tee, affoo ize zangu (100), affoo ize woydu (60), affoo ize waranza (30).»

Subu laalaa filla yaasayantaa

24 Isa yee ka filla yaasayante daɗ i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda boro kaɗ na dumi henna say nga faaroo ra.

25 Waatoo kaɗ borey ga jirbi, nga iberi foo kaa ka dumaray-ize laalayan say nga alkamaa ra jina, a koy.

26 Waatoo kaɗ taasoo zay ka ize tee, subu laalaa mo fatta.

27 Faaroo koyoo tamey nee a se: <Ir koyoo, man'ti dumi henna no n'n'a duma ni faaroo ra? Adiši man ra subu laaley hun?>

28 A nee i se: <Iberi ka woo tee.> Tamey nee a se: <N'ga baa ir ma koy i dunbu?>

29 A nee i se: <Kalaa, ay ga hunbur subu laalaa kaayanoo ra war ma alkamaa dunbu a bande.

30 Wa naɗ ihinkaa kul ma zay cere bande hala hegaa ga. Hegaa waatoo ga, ay ga nee hegaykey se i ma subu laalaa kaa jina k'a haw taranji taranji k'a ton. Amma alkamaa, i m'a fanji ay mangasaa ra.»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(Marku 4.30-32; Luka 13.18-19)

31 Isa yee ka filla yaasayante daɗ i jine ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dumi gurunbu-ize kaccaa foo kaɗ se i ga nee mutardi kaɗ boro n'a zaa k'a say nga faaroo ra.

32 A kacca nda dumiyey kul, amma nda a zay, a ga bisa dumarey, a ga tee tuurinaa hala nongu kaɗ ra cirawey mma kaa ka teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa
(Luka 13.20-21)

33 Isa na filla yaasayante har i se koyne ka nee: «Beenaa Laamaa ga hima nda dolobiri kaɗ woy n'a zaa k'a daɗ dika hinza cine farin ra hala a kul ma tun.»

* 13:15 13.14-15 Ezayi 6.9-10.

*Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan
(Marku 4.33-34)*

³⁴ Šenney wey kul filla yaasayanteyan nda Isa g'i har jamaa se. A si haya kul har i se nda kala filla yaasayanteyan hinne,

³⁵ hala šennoo kan annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:
«Ay ga šelan i se filla yaasayanteyan ra,
ay ga hayey har i se kan za [adupna] daaruroo ga i goo tuguyan ra.»[†]

Subu laalaa filla yaasayantaa maanaa

³⁶ Woo banda ga, Isa na jamaa nan, a huru hugoo ra. Nga taalibey man a ka nee a se: «Faaroo subu laalaa filla yaasayantaa maanaa har ir se.»

³⁷ Isa zaabi ka nee: «Boraa kan ga dumi hennaa say man'ti kala Boraa kan tee Adamize.

³⁸ Faaroo ti adupna. Dumi hennaa man'ti kala Laamaa izey. Subu laaley man'ti kala boro laalaa kan ti Ibilisi, izey,

³⁹ iberoo kan n'a say ti Ibilisi. Hegaa ti zamanoo benantaa. Hegaykey ti almalaykey.

⁴⁰ Sanda takaa kan nda subu laalaa ga dunbandi ka tonandi nuune ra ka tee boosu, takaa din da no ma tee zamanoo benantaa ra.

⁴¹ Boraa kan tee Adamize ga nga almalaykey sanba i ma hayey kan ga borey kanandi zunubu ra nda borey kan ga ifutu tee kaa nga Laamaa ra,

⁴² k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hipekaamayan ga tee.

⁴³ Waatoo din boro šerrantey ga nere ngi Baaba Irkoy Laamaa ra sanda waynaa. Boro kan goo nda hanja ma hanajer!»

Alman tugantaa filla yaasayantaa

⁴⁴ «Beenaa Laamaa ga hima nda alman kan tugandi faari ra. Boro foo kan a ga, a n'a tugu, nga naaliyanoo ra, a koy haya kul kan goo maapoo ga neere ka faaroo din day.»

Alyakuutoo filla yaasayantaa

⁴⁵ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda maamalakaw kan ga alyakuutu hennayan[‡] ceeci.

⁴⁶ A duu alyakuutu henna folloku hay šenda, a koy haya kul kan goo maapoo ga neere k'a day.»

Filijoo filla yaasayantaa

⁴⁷ «Beenaa Laamaa ga hima koyne nda filiji kan i n'a warra teekoo ra, a na hamiisa dumi kul dii.

⁴⁸ Kan a too, i n'a cendi k'a ka kaa guraa ga. I goro ka hamiisa henney marga sejiyan ra, amma ilaaley, i n'i warra.

⁴⁹ Takaa woo da no ma tee zamanoo benantaa ra, almalaykey ga koy boro laaley kaa išerrantey ra,

⁵⁰ k'i warra alforonoo nuunaa ra. No din ra hēeni nda hipekaamayan ga tee.»

Alman taagaa nda ižeenaa šennoo

⁵¹ Isa nee nga taalibey se: «War faham hayey wey kul se wala?» I nee a se: «Ayyo.»

⁵² A nee i se: «Woo se Citaaboo baykaw kul kan tee beenaa Laamaa se taalibi ga hima nda hugukoy kan ga haya taagayan nda ižeenayan fattandi nga alman tugudogoo ra.»

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)*

[†] 13:35 13.35 Zabur 78.2. [‡] 13:45 13.45 Waatoo din, alyakuutu henna hayoo šendi nda wura.

⁵³ Waatoo kaŋ Isa na filla yaasayantey wey benandi, a hun no din.

⁵⁴ A kaa nga koyraa§ ra. A ga borey cawandi ngi margahugoo ra. Hanajerkey boŋey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu lakkaloo woo nda kayfey wey?»

⁵⁵ Man'ti bundu goykaa izoo no wala? Man'ti Maryama ti naŋoo, man'ti nga armey ti Žak, nda Isufi, nda Simon, nda Žud?

⁵⁶ Koyne mo nga woymey kul sii ir do wala? Adiŋi man ra a duu hayey wey kul?»

⁵⁷ Woo se i wanji a ga. Amma Isa nee i se: «Nongu sii no kaŋ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra nda nga hugey borey do.»

⁵⁸ A mana kayfi boobo tee no din, ngi naanay jaŋaa maaganda se.

14

Yehiya kaŋ ti batizekaa buuyanoo (Marku 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ Alwaatoo woo, kokoy kaccaa kaŋ se i ga nee Herod ga maa kaŋ Isa maŋnoo ga harandi nongoo kul ra.

² A nee nga tamey se: «Yehiya kaŋ ti batizekaa ti woo. A nka tun bukawey ra, woo se a ga kayfiyaŋ tee.»

³ Herod nka Yehiya haw k'a daŋ kasaa ra, zama Herod nka hiija nga boŋ armaa gundoo, Filip wandoo kaŋ ti Herodiyad.

⁴ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne woyoo woo ma bara ni kone.»

⁵ A baa nga m'a wii, amma a ga hunbur jamaa, zama i mma Yehiya dii annabi.

⁶ Hanoo kaŋ ra Herod hayyanoo jiiri bereyanoo too, Herodiyad ize woyoo gan hoyandikey game, a kan Herod se,

⁷ hala nongu kaŋ ra a žee ka meefur kaŋ nga g'a noo haya kul kaŋ a n'a wiri.

⁸ Naŋoo ŋennoo ga, a nee: «Ay noo ne ra Yehiya kaŋ ti batizekaa boŋoo fendu boŋ.»

⁹ Kokoyoo binoo maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se, a yaamar kaŋ i m'a noo a se.

¹⁰ A sanba i ma koy Yehiya boŋoo dunbu kasaa ra.

¹¹ I kate boŋoo fendu boŋ, i n'a noo woysogaa se. A koy nda a nga ŋaa se.

¹² Yehiya taalibey kaa ka kunturoo zaa ka koy a sutura, woo banda ga, i koy alhabar daŋ Isa ra.

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi (Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yehiya 6.1-14)

¹³ Waatoo kaŋ Isa maa alhabaroo, a huru harihii ra ka mooru no din ka koy nongu soyante ra nga hinne. Amma kaŋ alžamaa maar'a, i hun koyra kanbey ra ka hanga a nda cee.

¹⁴ Kaŋ a zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, de a na wircikoyney noo baani.

¹⁵ Waatoo kaŋ cijinoo too, taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, zaaroo koy ka ben. Alžamaa naŋ i ma koy koyra kanbey ra ka ŋaayan day ngi boŋ se.»

¹⁶ Amma [Isa] nee i se: «A si too i ma koy. War hunday m'i noo ŋaayan!»

¹⁷ I nee a se: «Haya kul sii ir kone ne ra nda man'ti takula guu nda hamiisa hinka.»

¹⁸ A nee i se: «Wa kate ey.»

¹⁹ A na alžamaa yaamar i ma goro suboo boŋ. A na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo taalibey se i m'i noo alžamaa se.

²⁰ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi.

²¹ Borey kaŋ n'i ŋaa man'ti kala boro zenber guu (5.000) cine kaŋ ra woyey nda zankey mana kabandi.

Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(Marku 6.45–52; Yehiya 6.15–21)

²² Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo boŋ faa ga. Nga hunday cindi hala nga ma alžamaa naŋ i ma koy.

²³ Waatoo kaŋ a na alžamaa naŋ i ma koy, a žigi tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray jere ga. Kaŋ cijinoo too, a cindi no din nga hinne.

²⁴ Kilomeetar boobo goo hiyoo nda guraa game, bondawey g'a bere-bere, zama hewoo mm'a gande.

²⁵ Kaŋ moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka koy nga taalibey do.

²⁶ Waatoo kaŋ taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo boŋ, i hanse ka hunbur, de i nee kaŋ boro kaŋ buu biyoo no, i hunbur, i kaati.

²⁷ Dogoo din da Isa šelaŋ i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.»

²⁸ Piyer n'a zaabi ka nee: «Ay Koyoo, nda ni no, yaamar noo ya too kate ni do haroo boŋ.»

²⁹ A nee a se: «Kaa.» Piyer zunbu hiyoo ra, a dira haroo boŋ ka koy Isa do.

³⁰ Amma kaŋ Piyer ga dii hewoo [beer], a hunbur, de a sintin ka sundu. A kaati ka nee: «Ay Koyoo, ay hallasi!»

³¹ Dogoo din da Isa na nga kaboo šerre k'a dii, de a nee a se: «Naanaykaccukoynoo, macin se n'ga šikka?»

³² Woo banda ga, i huru harihiyoo ra, hewoo kay.

³³ Borey kaŋ goo hiyoo ra sujudu Isa jine ka nee: «Nda cimi, Irkoy Iz'aroo ti ni.»

Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra
(Marku 6.53–56)

³⁴ Waatoo kaŋ i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra.

³⁵ Kaŋ nongoo din borey na Isa bay, i donto ka alhabar daŋ gandaa kul ra. I kate a do ngi wircikoyney kul.

³⁶ I g'a suurandi a ma naŋ ngi ma tuku hinne nga darbaa mijoo ga. Borey kul kaŋ tuku a ga hallasi.

15

Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa
(Marku 7.1–13)

¹ Alwaatoo woo, Fariziyenyaŋ nda Citaaboo baykawyaŋ hun Žerizalem ka kaa Isa do ka nee:

² «Macin se ni taalibey ga alaadaa hoo kaŋ ir n'a gar ir kaagey ga? Zama i si ngi kabey jumay nda i ga ŋaa.»

³ A n'i zaabi ka nee: «Macin se war hunday ga Irkoy yaamaroo hoo war alaadaa se?»

⁴ Zama Irkoy nka nee: «Ma ni paa nda ni baaba beerandi.»* De mo: «Boro kaŋ na nga paa wala nga baaba kaynandi, a waazibi boraa ma wiiyandi.»†

⁵ Amma war, war ga nee: «Boro kaŋ nee nga paa wala nga baaba se: «Hayaa kaŋ ay ga hima k'a noo ma ne, nga ti sargaroo kaŋ ga hima ka nondi Irkoy maapoo ga,

⁶ boro kaŋ na woo tee, a si too a ma nga baaba gaa.» Takaa woo nda war ga Irkoy meešennoo derandi war alaadaa se.

⁷ Almunafikey, Ezayi ga cum kaŋ na annabitaray tee war ga ka nee:

* 15:4 15.4 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16. † 15:4 15.4 Fattaroo 21.17.

⁸ «Alžamaa woo, mijey de nda i g'ay beerandi, amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁹ Sujudu kaŋ i n'a tee ya ne man'ti kala yaada, zama hayey kaŋ i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»‡»

Hayey kaŋ ga boro žiibandi
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Isa ciya alžamaa se ka nee: «Wa haŋajer ka faham.

¹¹ Man'ti haya kaŋ ga huru mee ra no ma boro žiibandi, amma haya kaŋ ga hun mee ra, woo din no m'a žiibandi.»

¹² Waatoo woo, taalibey man a ka nee a se: «N'ga bay kaŋ ŝennoo kaŋ Fariziyeney maar'a n'i maray?»

¹³ A zaabi ka nee: «Dumari kul kaŋ ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra man'a duma ga dogandi.

¹⁴ W'i naŋ. Danawyaŋ no kaŋ ga danawyaŋ gongu. Nda danaw na danaw gongu, ngi boro hinkaa kul ga kaŋ guusu ra.»

¹⁵ Piyer n'a zaabi ka nee: «Filla yaasayantaa woo fahamandi ir se.»

¹⁶ A nee: «Hala sohō war mo si faham?

¹⁷ War si faham kaŋ haya kul kaŋ ga huru mee ra si koy kala gunde ra jina a ma warrandi salangaa ra?

¹⁸ Amma hayey kaŋ ga fatta mee ra si hun kala bine ra, wey ti hayey kaŋ ga boro žiibandi.

¹⁹ Zama bine ra hongu futawey, nda borowiiyaney, nda zinayaney, nda woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda taari seedetarawey, nda wowyaney ga hun.

²⁰ Wey ti hayey kaŋ ga boro žiibandi. Amma ka ŋaa bila nda ma ni kabey jumay, woo si boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa
(Marku 7.24-30)

²¹ Isa mooru no din ka koy Tir nda Sidon laamaa ra.

²² Kanaŋ woy foo ne ka hun laamaa din ra ka kaati ka nee: «Hinna ay ga, ay Koyoo, Dawda Haamaa! Ay ize woyoo, ganji goo a ra kaŋ ga hanse k'a farandi.»

²³ A man'a zaabi nda ba kalima foo. Isa taalibey man a k'a suurandi ka nee: «Woyoo woo gaaray, zama a goo ma kaati ir bande.»

²⁴ A zaabi ka nee: «Ay mana sanbandi kala Izirayel hugoo feeji derantey hinne se.»

²⁵ Woyoo kaa ka sujudu a se ka nee: «Ay Koyoo, ay faaba!»

²⁶ Isa zaabi ka nee: «A si boori boro ma zankey ŋaahayaa zaa k'a warra hanši-izey se.»§

²⁷ Woyoo nee: «Cimi no, ay Koyoo, amma hanši-izey ga meecindey ŋaa kaŋ ga kaŋ ka hun ngi koyey taabaloo boŋ.»

²⁸ Isa zaabi ka nee woyoo se: «Woyoo, ni hanse ka naanay. Woo kaŋ n'ga baa ma tee.» Za alwaatoo woo, nga ize woyoo duu baani.

Isa na wircikoyni booboyaŋ noo baani

²⁹ Isa hun no din ka koy Galile isabangoo mijoo ga. A žigi tondi hondoo boŋ ka goro.

³⁰ Alžama beeri man a kaŋ ra bonguyaŋ goo, nda danawyaŋ, nda borojereyaŋ, nda benbawyaŋ, nda wircikoyni booboyaŋ koyne. I g'i jisi Isa cewey cire, de a g'i noo baani.

³¹ Alžamaa almunkar kaŋ i ga dii benbawey ga ŝelaŋ, borojerewey duu baani, bongey ga dira, danawey ga dii. I na Izirayel Koyoo beerandi.

‡ 15:9 15.9 Ezayi 29.13. § 15:26 15.26 Alyahuudey do, dumi kul kaŋ man'ti ngi dumoo ga hima nda hanši.

*Isa na boro zenber taaci (4.000) n̄andi
(Marku 8.1-10)*

³² Isa ciya nga taalibey se ka nee: «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kaŋ i goo ay bande, i sii nda haya kaŋ i g'a n̄aa. Ay si baa y'i yeeti nda heraa, i masi koy kaŋ fondaa ra.»

³³ Nga taalibey nee a se: «Man ra ir ga duu saajoo woo ra n̄aayan kaŋ ga jama beeroo woo kungandi?»

³⁴ Isa nee i se: «Takula marje bara war kone?» I nee a se: «Iyye nda hamiisa kayna fooyaŋ.»

³⁵ Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra.

³⁶ A na takula iyyaa nda hamiisawey zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo taalibey se, taalibey m'i noo alžamaa se.

³⁷ Borey kul n̄aa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi.

³⁸ Borey kaŋ n'i n̄aa man'ti kala boro zenber taaci (4.000) kaŋ ra woyey nda zankey mana kabandi.

³⁹ Woo banda ga, a na alžamaa naŋ i ma koy. A huru harihiyoo ra ka koy Magadaŋ laboo ra.

16

*Borey na tammaasa kayfante ceeci
(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)*

¹ Fariziyeney nda Sadusiyeney man Isa k'a sii, woo se i n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee ngi se kaŋ hun beenaa ra.

² A n'i zaabi ka nee: [«Nda cijinoo too, war ga nee: <Zaaroo ga boori, zama beenaa mma ciray.>

³ Subbaahi tayaa ra, war ga nee: <Hõ n̄cirpi ga kaŋ, zama beenaa ga ciray, a ga žiibi.> War ga wan ka beenaa alhaaley kaa cere ra, amma war si wan ka zamanoo woo tammaasawey kaa cere ra!]

⁴ Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayaŋ, zinateeri*, i ga tammaasa kayfante ceeci, amma i s'i noo tammaasa kaŋ man'ti woo kaŋ Yunusa n'a tee.» Woo banda ga, Isa n'i naŋ ka koy.

*Dolobiroo kaŋ ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay
(Marku 8.14-21; Luka 12.1)*

⁵ Waatoo kaŋ taalibey ga deŋ ka koy haroo boŋ faa ga, i dirpa ka takula zaa ngi bande.

⁶ Isa nee i se: «Guna, wa war boŋ hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo ga.»

⁷ Taalibey šelaŋ-šelaŋ cere game, de i nee: «Kaŋ se ir mana takula zaa se.»

⁸ Isa bay, a nee: «Macin se war ga šelaŋ-šelaŋ cere game, naanaykaccukoyney ka nee kaŋ war sii nda takula se?

⁹ War si faham hala sohõ, war si hongu takula guwaa kaŋ zamnandi boro zenber guwaa (5.000) se, kokondo mee marje no ka cindi kaŋ war n'i ka koy?

¹⁰ Kaŋ sii takula iyyaa ra kaŋ na boro zenber taacaa (4.000) n̄andi, kokondo beeri mee marje no ka cindi kaŋ war n'i ka koy?

¹¹ Taka foo ra war si faham kaŋ man'ti takulawey šennoo ga ay ga šelaŋ war se? Wa war boŋ hawgay Fariziyeney nda Sadusiyeney dolobiroo ga.»

¹² Sohõ kul ra taalibey faham kaŋ man'ti dolobiroo kaŋ ga huru takula ra ga a nee ngi ma ngi boŋ hawgay, amma Fariziyeney nda Sadusiyeney cawandoo ga a goo.

* 16:4 16.4 Zamnaa 12.39.

*May ti Isa?**(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)*

¹³ Waatoo kanj Isa koy laamaa ra kanj se i ga nee Sezare Filip†, a na nga taalibey hãa ka nee: «Borey mma nee, may ti Boraan kanj tee Adamize?»

¹⁴ I nee: «Boro fooyan ga nee Yehiya kanj ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kanj Žeremi wala annabey de affoo ti ni.»

¹⁵ A nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?»

¹⁶ Simonj Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu, Irkoy hunantaa Iz'aroo.»

¹⁷ Isa zaabi ka nee: «N'duu gomni, Simonj, Bar-Yunusa‡ (maanaa <Yunusa iz'aroo>), zama man'ti gaaham nda kuri ka woo bangandi ma ne, amma ay Baaba Irkoy kanj goo beenaa ra.

¹⁸ Agay mo g'a har ma ne kanj ni ti Piyer (maanaa <tondi>), de mo tondoo woo bon ay g'ay Egilizoo cin, de mo buuyan hinoo sii nda a se hini.

¹⁹ Ay ga ni noo beenaa Laamaa kufal-izey, haya kanj n'n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kanj n'n'a feeri laboo ga, ga feeri beenaa ra.»

²⁰ Woo banda ga, Isa na taalibey yaamar kanj i masi nee boro kul se kanj nga ti Almasihu.

*Isa šelanj nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga**(Marku 8.31-33; Luka 9.22)*

²¹ Za woo tee, Isa sintin ka nga taalibey cebe kanj kala nga ma koy Žerizalem ka hanse ka zarabi boro beerey, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey kabey ra. A nee kanj i ga nga wii, de jirbi hinzantoo hane nga ga tun.

²² Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga ka nee: «Jam, ay Koyoo, woo si tee ni ga.»

²³ Isa bere ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, n'ga tee ya ne haya kanj g'ay ganji y'ay goyoo tee, zama n'si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n'ga alhuzun.»

*Takaa kanj ga kate boro ma hanga Isa**(Marku 8.34-9.1; Luka 9.23-27)*

²⁴ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Boro kanj ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa nanj, a ma nga kanjandibundoo zaa§ jina, a ma hanga agay.

²⁵ Boro kanj ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kanj ga nga hundoo mursandi ay maaganda se ga duu a.

²⁶ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu adupna kul, nda nga hundoo ga mursu? Wala mo, macin no boro g'a barmay nda nga hundoo?

²⁷ Boraan kanj tee Adamize ga kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra, nga nda nga almalaykey. Waatoo din a ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyoo.

²⁸ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, boroyan goo ne kanj si buuyan taba i mana dii Boraan kanj tee Adamize kaa nga Laamaa ra.»

17*Isa kunturoo alhaaloo barmay**(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; Piyer bataga 2to 1.16-18)*

¹ Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda nga armaa Yehiya zaa ka koy jere ga tondi hondu beeri foo ga.

² Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra. Ndumoo nere ma nee waynaa. Nga darbawey kaaray sanda gaay.

³ Musa nda Ilyasu ne ka bangay i se, de i cindi ka šelanj a bande.

† 16:13 16.13 Sezare woo man'ti kala koyraa kanj Filip n'a gorandi. Sezare nda Sezare Filip man'ti koyraa foo.

‡ 16:17 16.17 Yunusa da se i ga nee Yehiya, Yehiya 1.42; 21.15-16ra. § 16:24 16.24 Zamnaa 10.38.

⁴ Piyer na šennoo zaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, a ga boori ir ma cindi ne ra. Nda n'baa, ay ga hukum hinza cin ne, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.»

⁵ A goo ma šelan kan duula nerante foo ne ka nga biyoo k'i gum. Jinde foo ne ka fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo, wa hanajer a se!»

⁶ Waatoo kan taalibey maa woo, i na ngi ndumey ka sujudu, i hanse ka hunbur.

⁷ Isa man ey ka tuku i ga ka nee: «Wa tun, war masi hunbur!»

⁸ I na ngi boŋey jer, de i si dii boro kul nda man'ti Isa hinne.

⁹ Kan i goo ma zunbu tondi hondoo boŋ, Isa n'i yaamar ka nee: «Woo kan war dii a, war mas'a deede boro kul se hala waati kan ra Bora kan tee Adamize tun bukawey ra.»

¹⁰ Woo banda ga, taalibey na Isa hãa ka nee: «Adiši macin se Citaaboo baykey ga nee kan kala Ilyasu ma kaa jina?»

¹¹ A zaabi ka nee: «Cimi no kan Ilyasu ga kaa ka hayey kul gorandi.

¹² Amma ay ga war bayrandi kan Ilyasu kaa ka ben, i man'a bay, de borey n'a tee woo kan kan i se. Takaa din da Bora kan tee Adamize ga zarabi kabey ra.»

¹³ Taalibey faham kan Yehiya kan ti batizekaa ga a ga šelan ngi se.

*Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra
(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)*

¹⁴ Waatoo kan Isa nda nga taalibey too jamaa do, aru foo kaa ka sonbu a jine

¹⁵ ka nee: «Ay Koyoo, hinne ay iz'aroo ga, cirawciraw bara a ga, a ga hanse ka zarabi. Cee fooyan a ga kan nuune ra, cee fooyan hari ra.

¹⁶ Ay kate a ni taalibey do, amma i mongu k'a noo baani.»

¹⁷ Isa zaabi ka nee: «Dumi kan si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate ya ne zankaa.»

¹⁸ Isa zahã ganjoo ga. Ganjoo fatta zankaa ra, za waatoo woo a duu baani.

¹⁹ Woo banda ga, taalibey man Isa, ngey foo nda a, i nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?»

²⁰ A nee i se: «War naanaa no ma kacca. Cimoo ne kan ay g'a har war se: nda war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga nee tondi hondoo woo se: «Hun ne ka koy ya here», a ga hun dogoo ra, haya kul si mongu war se.

²¹ [Amma ganjoo woo dumoo si fatta nda man'ti Irkoy ŋaarayyan nda mee-hawyan.]»

*Isa yee ka šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)*

²² Waatoo kan Isa nda nga taalibey goo Galile, a nee i se: «Bora kan tee Adamize ga danandi adamizey kabey ra.

²³ I ga kaa k'a wii, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.» Taalibey biney hanse ka maray.

Isa šelan Irkoy hugu beeroo alkaasoo ga

²⁴ Waatoo kan Isa nda nga taalibey koy Kaparnahum, Irkoy hugu beeroo alkaasidikey man Piyer ka nee: «War alfagaa nka si Irkoy hugu beeroo alkaasoo kaa?»

²⁵ A nee: «A g'a kaa.» Kan a huru hugoo ra, Isa n'a jin ka šelan ka nee: «Macin no n'ga hongu, Simon? Mayyan no ma hima ka saala wala alkaasi bana aduŋna kokoyey se, koyra-izey wala yawey?»

²⁶ A nee: «Yawey.»* Isa nee a se: «Adiši a sii koyra-izey jindey ga.

* 17:26 17.26 Waatoo din yawey kan duwandi wongu ra ga alkaasoo bana.

²⁷ Amma hala ir masi koy i maray, koy isabangoo mijoo ga, ma delbu warra, ma hamiisa jinaa cendi kaŋ kaa, ma mijoo feeri, de n'ga nzorfu kaaray tamma foo gar a ra. A zaa, de m'a bana i se, agay nda ni maajoo ga.»

18

May ka bisa borey kul?

(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Alwaatoo woo, Isa taalibey man a ka nee: «May ka bisa borey kul beenaa Laamaa ra?»

² Isa na zanka kaccu foo cee k'a daŋ ngi gamey ra,

³ a nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda war mana tuubi ka tee sanda zanka kaccuyan, ŝikka sii kaŋ war si huru beenaa Laamaa ra.

⁴ Woo se boro kul kaŋ na nga boŋ yeeti ganda sanda zanka kaccaa woo cine ga bisa borey kul beenaa Laamaa ra.

⁵ De mo boro kul kaŋ yadda ka zanka kaccaa woo cine foo dii ay maaganda se, bora, agay hunday ga a yadda.»

War ma hanse ka hawgay zunubu ga

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma boro kaŋ na boro kaccey wey affoo kaŋ ga naanay agay kaŋandi zunubu ra, bora, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se.

⁷ Adujja bone hayey kaŋ ga boro kaŋandi zunubu ra maaganda se, zama tilasu no hayey kaŋ ga boro kaŋandi zunubu ra ma tee, amma bora bone kaŋ ti addaliloo kaŋ nda i ga teendi.

⁸ Nda ni kaboo wala ni cewoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu m'a warra k'a moorandi ni. Ma tee kabefookoyni wala bongu ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka wala cee hinka, ma warrandi nuune abadantaa ra.

⁹ Nda ni moŋoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dogu m'a warra k'a moorandi ni. Ma huru hunaroo ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka ma warrandi žahannam nuunaa ra.»

Feejoo kaŋ dere filla yaasayantaa

(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Wa hawgay war masi boro kaccey wey affoo kaynandi. Ay ga war bayrandi kaŋ beenaa ra ngey almalaykey ga dii ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ndumoo waati kul.

¹¹ [Zama Bora kaŋ tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.]

¹² Macin no war g'a hongu? Nda boro foo goo nda feeji boŋ zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyagga cindi yaggaa (99) naŋ tondi hondey boŋ ka koy woo kaŋ dere ceeci?

¹³ Nda a hin ka duu a, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, a ga tee a se jaali ka bisa woyyagga cindi yaggaa (99) kaŋ mana dere.

¹⁴ Takaa din da, man'ti war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra ibaayoo no boro kaccey wey affoo ma dere.»

Armaa kaŋ na zunubu tee

¹⁵ «Nda ni armaa duu [ni ga] zunubu, koy zunuboo cebe a se ni nda a hinne game. Nda a na haŋajer ma ne, n'duu ni armaa.

¹⁶ Amma nda a mana haŋajer ma ne, hiino boro foo wala ihinka zaa ni bande <hala ŝennoo kul ma teendi seede hinka wala ihinza jine.>*

* 18:16 18.16 Alhukumoo 19.15.

¹⁷ Nda a wanji ka maa i se, a har Egilizoo se. Nda a wanji ka maa Egilizoo se, a ma tee ma ne sanda kutakaw wala alkaasidiikaw.

¹⁸ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se: Haya kul kaŋ war n'a guli laboo ga, ga gulandi beenaa ra, haya kul kaŋ war n'a feeri laboo ga, ga feerandi beenaa ra.

¹⁹ Koyne mo [cimoo ne kaŋ] ay g'a har war se kaŋ war ra, nda boro hinka waafaku laboo ga ka haya kul kaŋ no ŋaaray, ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra g'a noo i se.

²⁰ Zama nongu kaŋ ra boro hinka wala ihinza marga ay maapoo se, ay goo gamey ra.»

Tamoo kaŋ wanji ka yaafa filla yaasayantaa

²¹ Woo banda ga, Piyer man Isa ka nee a se: «Ay Koyoo, ay armaa kaŋ ga zunubu tee ay ga, hala cee marje no ay ga hima ka yaafa a se? Hala cee iyye wala?»

²² Isa nee a se: «Ay si nee ma ne hala cee iyye, amma hala cee woyye cindi iyye (77)†.

²³ Woo se beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kaŋ baa nga nda nga tamey ma laasaabuyan tee.

²⁴ Waatoo kaŋ a sintin ka laasaabu, i kate a do garawkoyni foo kaŋ ga a goo nda talaŋ zenber woy (10.000).

²⁵ Kaŋ tamoo si hin k'a bana, nga koyoo daŋ i ma nga, nda wandoo, nda izey, nda haya kul kaŋ goo a se neere ka nga bana.

²⁶ Tamoo kaŋ ka gunguma a se ka nee: «Suuri ya ne, ay g'a kul bana ma ne.»

²⁷ Koyoo tamalla a se, a n'a feeri, a na garaa naŋ a se.

²⁸ Tamoo din fatta, a na nga tam hangasine foo kubay kaŋ ga a goo nda nzorfu kaaray tamma boŋ zangu (100). A n'a dii k'a koote ka nee a se: «Hayaa kaŋ ay g'a may ni ga bana.»

²⁹ Nga tam hangasinoos kaŋ ka gunguma a se ka wiri a ga ka nee: «Suuri ya ne, ay g'a bana ma ne.»

³⁰ Amma a mana yadda. A koy a warra kasaa ra, hala a ma garaa bana.

³¹ Nga tam hangasiney dii woo kaŋ tee, biney hanse ka maray, de i koy hayaa kul kaŋ teendi har ŋi koyoo se.

³² Woo banda ga, koyoo n'a cee ka nee a se: «Tam laalaa, ay na ni garaa din kul naŋ ma ne, zama n'n'ay suurandi.

³³ Ni mo, n'si hima ka hinna ni tam hangasinoos se sanda takaa kaŋ nda agay, ay hinna ni ga?»

³⁴ Koyoo futu, de a n'a daŋ zukandikey kabey ra hala a ma hayaa kul kaŋ nga g'a may a ga bana.

³⁵ Takaa woo da no ay Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra g'a tee war se nda war affoo kul si yaafa nga armaa se nda nga binoo kul.»

19

Isa ŝelan fayyan ga (Marku 10.1-12)

¹ Waatoo kaŋ Isa na ŝenney wey har ka ben, a hun Galile ka koy Źude gandaa ra, Źurdeŋ isaa se banda.

² Alŝama beeri hanga a, a na wirikoyney noo baani no din ra.

³ Fariziyenyaŋ man a k'a sii, i nee: «A ga bisa boro se a ma fay nga wandoo addalil kul kaŋ ga wala?»

† 18:22 18:22 «hala cee woyye cindi iyye (77)», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «cee woyye (70) hala cee iyye», Sintinoos 4.24.

⁴ Isa zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kaɗ za sintinoo ga, <aru nda woy no Takakaa n'i tee>»*

⁵ ka nee: «Woo ka kate, boro ga hun nga jaa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»†

⁶ Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku. Borey kaɗ Irkoy n'i marga, adamize mas'i fayandi.»

⁷ I nee Isa se: «Adiši macin se Musa yaamar kaɗ boro ma fay-kaddaasu noo nga wandoo se jina, a ma fay [a]?»‡

⁸ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se Musa yadda war ma war wandey fay. Amma za sintinoo ga man'ti takaa woo no.

⁹ Ay ga war bayrandi kaɗ boro kaɗ na nga wandoo fay ka hiiji affoo, nda man'ti woyoo mma izefututaray tee, aroo na zina tee.»

¹⁰ Nga taalibey nee a se: «Nda takaa woo no boro ga ti a woy se, boro masi hiiji baa.»

¹¹ A nee i se: «Man'ti borey kul no ma faham šennoo [woo] se, nda man'ti borey kaɗ se a nondi.

¹² Zama boroyaɗ goo no kaɗ si hiiji, za jaɗey gundey ra a tee i se. Boroyaɗ goo no kaɗ si hiiji kaɗ adamizey k'i daasu. Boroyaɗ goo no kaɗ na ngi boɗ daasu beenaa Laamaa maaganda se. Boro kaɗ ga hin ka faham ma faham.»

Isa na albarka daɗ zankey ra

(Marku 10.13–16; Luka 18.15–17)

¹³ Woo banda ga, boroyaɗ kate Isa do zankayaɗ hala a ma nga kabey fur i ga ka Irkoy ɗaaray i se, amma taalibey citi i ga.

¹⁴ Amma Isa nee: «Wa zankey naɗ, war mas'i ganji i ma kaa ay do, zama borey kaɗ ga hima nda ey wane nda beenaa Laamaa.»

¹⁵ A na nga kabey fur i ga, de a hun no din ka koy.

Aru almankoynoo

(Marku 10.17–31; Luka 18.18–30)

¹⁶ Aru foo ne ka man Isa ka nee: «Alfagaa, macin ti haya boryaa kaɗ ay ga hima k'a tee hala ya duu hunayan abadantaa?»

¹⁷ A nee a se: «Macin se n'g'ay hãa nda haya boryaa? Boro folloku ti iboryaa, nda n'ga baa ma duu hunayan, yaamarey dii.»

¹⁸ Aroo nee a se: «Affooyaɗ?» Isa nee: «Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee,

¹⁹ ma ni jaa nda ni baaba beerandi, de ma baa ni cinaa sanda takaa kaɗ nda n'ga baa ni boɗ.»§

²⁰ Arusoogaa nee a se: «Wey kul ay n'i dii, macin k'ay kuma koyne?»

²¹ Isa nee a se: «Nda n'ga baa ma tee boro kaɗ tee ka timme, koy hayey kaɗ goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.»

²² Kaɗ arusoogaa maa šennoo woo, a koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman boobo.

²³ Isa nee nga taalibey se: «Cimoo ne kaɗ ay g'a har war se, a ga šendi almankoyni se a ma huru beenaa Laamaa ra.

²⁴ Ay g'a har war se koyne kaɗ yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyni ma huru Irkoy Laamaa ra.»

* 19:4 19.4 Sintinoo 1.27; 5.2. † 19:5 19.5 Sintinoo 2.24. ‡ 19:7 19.7 Alhukumoo 24.1, 3. § 19:19 19.19 Fattaroo 20.12–16; Alhukumoo 5.16–20; Sargarey 19.18.

²⁵ Kaŋ taalibey maa woo, boŋey hanse ka haw, i nee: «Adiši may no ma hin ka hallasi?»

²⁶ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se woo ga mongu, amma Irkoy se haya kul si mongu.»

²⁷ Waatoo din Piyeer zaabi ka nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul naŋ ka hanga ni bande. Macin no ir ga duu a?»

²⁸ Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda Bora a kaŋ tee Adamize kaa ka goro aduŋna barmayyanoo ga nga kokoy gorodoo daržantaa ra, war mo ga goro kokoy gorodoo woy cindi hinkaa (12) ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti.

²⁹ De mo boro kul kaŋ na nga hugey naŋ, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga baaba, wala nga jaa, wala nga izey, wala nga faarey ay maano maaganda se, bora a ga duu nga cine zangu (100), a ga hunayan abadantaa tubu.

³⁰ Amma boro booboyaŋ kaŋ goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyaŋ, i booboyaŋ kaŋ ti ikokoranteyaŋ ga kaa ka tee ijinayaŋ.»

20

Goykey kaŋ goo alaneb faaroo ra

¹ «Zama beenaa Laamaa ga hima nda hugukoy kaŋ fatta za subbaahi tayaa ka goykawyaŋ zaa nga alaneb faaroo se.

² A waafaku nda ey zaari foo kul nzorfu kaaray tamma foo, de a n'i sanba nga alaneb faaroo ra.

³ A yee ka fatta guuru yagga dimma ga, a dii boro fooyaŋ kaŋ goo faroo ra i si goy.

⁴ A nee i se: «War mo ma koy goy ag'alaneb faaroo ra, ay ga war bana nda woo kaŋ nda war ga hima.»

⁵ I koy. A yee ka fatta guuru woy cindi hinka (12) dimma ga nda guuru hinza dimma ga ka taka follokaa tee.

⁶ Guuru guu dimma ga, a fatta, a na affooyaŋ gar kaŋ goo faroo ra, a nee i se: «Macin se zaaroo kul ra war goo ne war si goy?»

⁷ I nee a se: «Haya kaŋ se boro kul man'ir zaa goy.» A nee i se: «War mo ma koy ag'alaneb faaroo ra.»

⁸ Waatoo kaŋ waynaa kaŋ, alaneb faaroo koyoo nee nga goykey jineboraa se: «Goykey cee, m'i bana ka sintin nda ikokorantey ka koy ijinawey ga.»

⁹ Guuru guwaa borey kaa, affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo.

¹⁰ Waatoo kaŋ wey kaŋ jin ka zandi kaa, i hongu kaŋ ngi ga duu ka bisa jerey. Amma ngi mo affoo kul duu nzorfu kaaray tamma foo.

¹¹ Kaŋ i banandi, i nuunuŋuunu hugoo koyoo ga

¹² ka nee: «Boro kokorantey wey, guuru folloku no i n'a goy, amma n'g'i sawandi nda ir kaŋ na zaaroo farawoo nda konnoo suuri.»

¹³ A na affoo zaabi i ra ka nee: «Ay ceroo, ya na ni zanba. Man'ti nzorfu kaaray tamma foo ga ir waafaku?»

¹⁴ Ni banaa dii ma koy. Ay ga ikokorantaa woo noo woo kaŋ ay n'a noo ma ne cine.

¹⁵ Wala a si hima ya ag'almaanoo tee woo kaŋ ay baa? Ni nka canse kaŋ ay na haya henna tee?»

¹⁶ Takaa woo no, ikokorantey ga tee ijinawey, de ijinawey ga tee ikokorantey.»

Isa cee hinzantoo kaŋ a ga šelan

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)*

¹⁷ Waatoo kanj Isa ga žigi ka koy Žerizalem, a na taalibi woy cindi hinkaa (12) dii jere ga fondaa ra ka nee i se:

¹⁸ «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora a kanj tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kanj a mma hima ka buu.

¹⁹ I g'a nondi kutakey se i m'a kaynandi k'a barzu k'a kanji. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Marku 10.35–45; Luka 22.24–27)

²⁰ Woo banda ga, Zebede iz'arey naa nda nga iz'arey man Isa ka sujudu ka haya foo wiri a ga.

²¹ Isa nee a se: «Macin no n'ga baa?» A nee Isa se: «Danj kanj ag'iz'aru hinkaa woo, affoo ma goro ni kabe hennaa ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni Laamaa ra.»

²² Isa zaabi ka nee: «War si haya bay kanj war g'a naaray. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa hanj kanj ay ga kaa k'a hanj wala?» I nee a se: «Ir ga hin.»

²³ A nee i se: «Cimi no kanj war ga kaa k'ay potoo hayaa hanj, amma ka goro ay kabe hennaa wala ilaalaa ga, man'ti agay no ma woo kayandi. A si nondi kala borey kanj se ay Baaba Irkoy n'a soolu.»

²⁴ Kanj taalibi woyaa (10) maa woo, i dukur arma hinkaa ga.

²⁵ Isa ciya i se, a nee: «War ga bay kanj gandawey alwakiiley ga koytaray fur i bonj, boro beerey ga hini fur i bonj.

²⁶ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kanj ga baa nga ma tee war ra boro beeri, kala a ma tee war tamoo.

²⁷ Boro kul kanj ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma tee war banj naa.

²⁸ Takaa din da Bora a kanj tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

Isa na danaw hinka moyey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Marku 10.46–52; Luka 18.35–43)

²⁹ Waatoo kanj i ga fatta Žeriko koyraa ra, alžama beeri hanga Isa.

³⁰ Danaw hinka ne ma goro fondaa jeroo ga. Kanj i ga maa Isa ga bisa, i kaati ka nee: «Hinna ir ga, [ir Koyoo,] Dawda Haamaa!»

³¹ Alžamaa ga citi i ga i ma dangay. Amma i mma kaati ka tonton ka nee: «Hinna ir ga, ir Koyoo, Dawda Haamaa!»

³² Isa kay, a ciya i se ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?»

³³ I nee a se: «Ir Koyoo, ir mma baa ir moyey ma feera.»

³⁴ Isa tamalla i se, a tuku ngi moyey ga, de dogoo din da i yee ka dii, i hanga a bande.

21

Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(Marku 11.1–11; Luka 19.28–40; Yehiya 12.12–19)

¹ Waatoo kanj i man Žerizalem, de i too Betefaže, Zaytunaney tondi hondoo here, Isa na taalibi hinka sanba

² ka nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kanj ga war tenje. Dogoo din da war ga farka woy foo gar kanj ga hawa, nga nda farka-ize foo. W'i feeri, war ma kate ey ya ne.

³ Nda boro šelan war se, war ma nee a se: <Ir Koyoo no ma too i ga, sohõ da a g'i yeeti.>*»

⁴ Woo teendi hala hayaa kan annaboo dontandi a m'a har ma tabati, a nee:

⁵ «Wa nee Siyon koyraa ize woyoo se:

<Ni kokoyoo ne ma kaa ni ga,

binoo ga yay, a žigi farkaa woy

nda farka-ize boŋ, adabba kaarumay iz'aru.>»†

⁶ Taalibey koy, de i na hayaa tee sanda takaa kan nda Isa n'a har.

⁷ I kate farka woyoo nda farka-izoo, i na ngi darbawey fur i boŋ, de Isa goro i boŋ.

⁸ Alžamaa beeri na ngi darbawey daaru fondaa ra, affooyan na tuuri kabeyan dunbu k'i daaru fondaa ra.

⁹ Alžamaa kan goo jinoo ra nda wey kan goo dumaa ga kaati ka nee:

«HozaanaDawda Haamaa se!

Albarka ma huru bora ra kan goo kaa ir Koyoo maapoo ga!

Hozaana beenaa se beene!»‡

¹⁰ Waatoo kan Isa huru Žerizalem, koyraa kul jijiri ka nee: «May ti woo?»

¹¹ Alžamaa nee: «Woo ti annabi Isa, Nazaret kan goo Galile boro no.»

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Marku 11.15–19; Luka 19.45–48; Yehiya 2.13–22)

¹² Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, a na maamalakey nda daykey kul gaaray k'i kaa taray no din ra. A na nooru barmaykey taabaley nda tuuzun neerekey gorohayey gum carawey ga.

¹³ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka nee:

<Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kan ra Irkoy ga ŋaarayandi>§,

amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

¹⁴ Danawyan nda bonguyan man a Irkoy hugu beeroo ra, a n'i noo baani.

¹⁵ Kan sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey dii kayfey kan a n'i tee, nda zankey kan ga kaati Irkoy hugu beeroo ra ka nee: «HozaanaDawda Haamaa se!», i futu,

¹⁶ de i nee a se: «N'ga maa hayaa kan wey goo m'a har wala?» Isa nee i se: «Ayyo. War mana bay ka šennoo woo caw: <N'na ni saaburoo dan zanka kaccey nda naanandey miŋey ra?»*»

¹⁷ Woo banda ga, a n'i nan, a fatta koyraa ra ka koy Betani, no din ra a na cijinoo tee.

Jeejajnanoo kan Isa n'a danga

(Marku 11.12–14, 20–24)

¹⁸ Subbaahi tayaa ra, kan Isa ga yee koyraa ra, a heray.

¹⁹ Kan a ga jeejajnaa foo honnay fondaa ra, a koy a here, amma a mana haya kul gar a ga kala fitawey hinne. A nee a se: «Ize masi zay ni ga hala abada.» Dogoo din da jeejajnanoo kogu.

²⁰ Taalibey dii woo, bonney haw, i nee: «Taka foo dogoo din da jeejajnanoo kogu?»

²¹ Isa n'i zaabi ka nee i se: «Cimoo ne kan ay g'a har war se, nda war ga naanay, war si šikka, war ga hayaa tee kan teendi jeejajnanoo se, koyne mo ba tondi hondoo woo, nda war nee a se: <Hun ne ma ni boŋ warra teekoo ra>, a ga tee.

²² Haya kul kan war n'a wiri Irkoy ŋaarayyan ra, nda war ga naanay, war ga duu a.»

* **21:3 21.3** «<Ir Koyoo no ma too i ga, sohõ da a g'i yeeti.>» Grek šenni ra, almaganaa faa ti «<Ir Koyoo no ma too i ga.> Dogoo din da a g'i nan.» † **21:5 21.5** Zakarya 9.9. ‡ **21:9 21.9** Zabur 118.25–26. § **21:13 21.13** Ezayi 56.7.

* **21:16 21.16** Zabur 8.3.

*Man ra Isa duu nga hinoo
(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)*

²³ Isa koy Irkoy hugu beeroo ra, a goo ma cawandi kanj sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey man a ka nee: «Hini foo nda n'ga wey tee? May ka ni noo hinoo woo?»

²⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war hãa nda haya folloku. Nda war n'a har ya ne, ay ga hinoo har war se kanj nda ay ga wey tee:

²⁵ Yehiya batizeyanoo, man ra a hun, beenaa ra wala adamizey do?» I šelan-šelan cere game ka nee: «Nda ir nee <Beenaa ra>, a ga nee ir se: <Adiši macin se war mana naanay a?»

²⁶ Nda ir nee mo: <Adamizey>, ir ga hunbur alžamaa, zama borey kul ga Yehiya dii annabi.»

²⁷ I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» A nee i se: «Agay da si hinoo har war se kanj nda ay ga wey tee.»

Iz'aru hinkaa filla yaasayantaa

²⁸ «Macin no war nee fillaa woo ra? Aru foo kanj goo nda zanka hinka. A man ijinaa ka nee: <Ay zankaa, koy goy hõ alaneb faaroo ra.>

²⁹ A zaabi ka nee: <A si tee ya ne.> Waati banda ga, zanka yee nga šennoo se banda, a koy.

³⁰ A man affaa ka šenni follokaa har a se. Zankaa n'a zaabi ka nee: <A boori, ay koyoo.> Amma a mana koy.

³¹ Ihinkaa ra, affoo ka nga baaba ibaayoo tee?» I nee: «Ijinaa.» Isa nee i se: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, alkaasidikey nda woykuurey ga war jin ka huru Irkoy Laamaa ra.

³² Zama Yehiya kaa war do nda fondo šerrantaa, war mana naanay a. Amma alkaasidikey nda woykuurey naanay a. De mo ba kanj war dii woo, war mana kokor ka nimsi ka naanay a.»

*Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa
(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)*

³³ «Wa hanajer filla yaasayante foo se koyne. Aru foo kanj hugukoy no, a na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanši kanj ra i ga tuuri-izey motti. A na soorohugu kuku cin†. Woo banda ga, a na faaroo nanj beerikawyanj kone, de a naaru.

³⁴ Kanj hegaa waatoo man, a na nga tamey sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra.

³⁵ Beerikey na tamey dii ka affoo kar, ka affoo wii, ka affaa warra nda tondi k'a wii.

³⁶ A yee koyne ka tam fooyanj kanj boobo nda ijinawey sanba. I na taka follokaa tee i se.

³⁷ Woo kul banda ga, a na nga iz'aroo sanba i do, a nee: <I g'ay iz'aroo beerandi.>

³⁸ Amma kanj beerikey ga dii iz'aroo, i nee cere se: <Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, ir ma nga tubuhayaa taa.>

³⁹ I n'a dii, i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii.

⁴⁰ Nda faaroo koyoo kaa, macin no a g'a tee beerikey wey se?»

⁴¹ I nee a se: «A ga boro laaley wey halaci laala. A ga faaroo yeeti beerikaw tanayan se kanj g'a noo faari-izey hegaa waati.»

⁴² Isa nee i se: «War mana bay ka woo caw Citaaboo ra wala:
<Tondoo kanj cinakey n'a fur,
nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.
Ir Koyoo ka baa woo ma tee,

† 21:33 21.33 Soorohugu no kanj ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay.

alaabiina no ir moyey cire!›‡

⁴³ Woo se ay ga nee war se, Irkoy Laamaa ga hun war kone, de a ga nondi jamaa foo se kaŋ ga albaha tee Laamaa se.

⁴⁴ [De mo boro kaŋ kaŋ tondoo woo boŋ ga say. Boro kaŋ ga a kaŋ ga motti.]»

⁴⁵ Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney maa nga filla yaasayantey, i bay kaŋ ngi ga a goo.

⁴⁶ I ceeci ngi m'a dii, amma i hunbur jamaa, zama jamaa mm'a dii annabi.

22

Hoyandikey filla yaasayantaa

(Luka 14.15-24)

¹ Isa yee ka zaabi ka ŋelan i se nda filla yaasayante ka nee:

² «Beenaa Laamaa ga hima nda kokoy kaŋ na hiijay hoyandi tee nga iz'aroo se.

³ A na nga tamey sanba i ma hoyandikey cee. Amma hoyandikey mana baa ngi ma koy.

⁴ A yee koyne ka tam fooyan sanba ka nee: «Wa nee hoyandikey se: «Nga ne, ay ŋaahayaa soolu. Ay haw yaarey nda ag'alman naasey koosandi. Hayey kul soolu. Wa kaa hiijaa ra.»»

⁵ Amma i mana hoyandoo dan assal, affoo kul koy nga fondaa ra. Affooyan koy ngi faarey ra, affooyan ngi maamalaa ra.

⁶ Wey kaŋ cindi na tamey dii k'i zarabi k'i wii.

⁷ Kokoyoo futu, a na nga soojey sanba i ma borowikey din halaci ka ngi koyraa ton.

⁸ Woo banda ga, a nee nga tamey se: «Ŋaahayey soolu, amma hoyandikey mana hima nda a.

⁹ Adiŋi wa koy nongey kaŋ ra fondawey ga cere kubay, boro kul kaŋ war n'a gar no din, war m'a cee a ma kaa hiijaa ra.»

¹⁰ Tamey din fatta ka koy fondawey bande ka borey kul marga kaŋ i duu ey, ilaala nda ihenna. Hiijaa hugoo too.

¹¹ Kokoyoo huru ka dii hoyandikey, a dii affoo kaŋ ga hiijaa hoyandoo darbaa sii.

¹² A nee a se: «Ay ceroo, taka foo nda ni huru ne ra hiijaa hoyandoo darbaa sii ni jindoo ra?» Bora dangay suk.

¹³ Kokoyoo nee tamey se: «Wa cewey nda kabey haw, war m'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.»

¹⁴ Zama boro boobo goo no kaŋ ciyandi, amma Irkoy boro suubantey ga kacca.»

Alkaasoo kaŋ ga banandi kokoy beeroo se

(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Woo banda ga, Fariziyeney koy cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa dii nda nga meeŋenoo.

¹⁶ I na ngi taalibey nda Herod kondaa borey sanba a do ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kaŋ cimi harkaw ti ni, n'ga Irkoy fondaa cawandi nda cimi, koyne mo n'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna.

¹⁷ Adiŋi ir bayrandi woo kaŋ n'g'a hongu. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a ŋi hima?»

¹⁸ Isa na ngi laalayyanoo bay, a nee: «Macin se war g'ay sii, almunafikey?

¹⁹ Wa alkaasoo nooroo cebe ya ne.» I kate a se nzorfu kaaray tamma foo.

²⁰ A nee i se: «May biyoo nda nga maanoo ti woo?»

²¹ I nee a se: «Kokoy beeroo.» Waatoo din a nee i se: «Adiŋi wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.»

‡ 21:42 21.42 Zabur 118.22-23.

22 Bonjey haw nda woo kaŋ i maar'a, i na Isa naŋ ka koy.

Hāayan bukawey tunyanoo ga
(Marku 12.18–27; Luka 20.27–40)

23 Zaari follokaa ra, Sadusiyeney kaŋ ga nee tunyan si bara man Isa, i n'a hāa

24 ka nee: «Alfagaa, Musa nee: <Nda aru buu a mana duu ize, nga armaa ga hiija woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>*

25 Arma iyye bay ka bara ir ra, ijinaa hiiji, a buu a mana duu ize. Armaa na wandoo zaa.

26 Takaa din da ihinkantoo, ihinzantoo hala iyyantoo ga.

27 I kul dumaa ga, woyoo mo buu.

28 Adiši tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama i kul hiiji a ka bisa.»

29 Isa zaabi ka nee i se: «War dere, war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay.

30 Zama tunyanoo hane, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayaŋ beenaa ra.

31 Bukawey tunyanoo šennoo ga, war mana bay ka hayaa caw kaŋ Irkoy n'a har war se:

32 <Agay ti Ibrahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo?>† Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no.»

33 Alžamaa kaŋ ga haŋajer a se, nga cawandoo tee i se bonhaway.

Yaamarey kul ibeeroo
(Marku 12.28–34; Luka 10.25–28)

34 Waatoo kaŋ Fariziyeney maa kaŋ Sadusiyeney dangay suk Isa jine, i na cere marga.

35 Ngi affoo [kaŋ ti ašariyaa baykaw] n'a sii k'a hāa ka nee:

36 «Alfagaa, ašariyaa yaamarey kul ibeeroo ti affoo?»

37 Isa nee a se: «<Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul.>‡

38 Woo ti yaamarey kul ibeeroo, nga ti yaamar jinaa.

39 Ihinkantoo ne kaŋ ga hima nda ijinaa: <Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni bon.>§

40 Yaamar hinkaa woo ga, ašariyaa kul nda annabey ga deeja.»

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Marku 12.35–37; Luka 20.41–44)

41 Waatoo kaŋ Fariziyeney marga, Isa n'i hāa

42 ka nee: «Macin no war g'a hongu Almasihu ga? May ize no?» I nee a se: «Dawda Haamaa no.»

43 A nee i se: «Adiši taka foo nda Dawda Irkoy Hundoo hinoo ra g'a cee nda Koy ka nee:

44 <Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey daŋ ni cewey cire?”>*

45 Adiši nda Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?»

46 Boro kul mana hin k'a zaabi nda šenni foo. Za hanoo din, boro kul mana yadda ka hāayan fur a ga.

* 22:24 22.24 Alhukumoo 25.5–6. † 22:32 22.32 Fattaroo 3.6, 15. ‡ 22:37 22.37 Alhukumoo 6.5. § 22:39 22.39 Sargarey 19.18. * 22:44 22.44 Zabur 110.1.

23

*Wa hawgay Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga
(Marku 12.38–39; Luka 11.43, 46; 20.45–46)*

¹ Woo banda ga, Isa šelan jamaa nda nga taalibey se

² ka nee: «Musa dogoo ra Citaaboo baykey nda Fariziyeney koy goro.

³ Adiši haya kul kaŋ i n'a har war se, war m'a dii, war m'a tee. Amma war masi ngi teegoyey tee. Zama i si hayaa tee kaŋ i g'a har.

⁴ I ga jeeje tiŋayan [kaŋ borey si hin ey] haw k'i dan adamizey jesey ga, amma ngi, i si baa ngi ma kabe-ize foo dan i se.

⁵ Ngi teegoyey kul i s'i tee kala hala adamizey ma dii ngey sabbu se. I ga ngi tiirawey tefayandi, i ga ngi kaayey miŋey buzu-buzey kukandi*.

⁶ I ga baa jine gorodogey ŋaadogey nda margahugey ra.

⁷ I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra, adamizey ma nee ngi se Rabbi.

⁸ Amma war, war masi ciyandi nda Rabbi, zama boro folloku ti war alfagaa, de war kul ti cere armayan.

⁹ War masi nee boro kul se war Baaba laboo ga, zama boro folloku ti war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra.

¹⁰ War masi ciyandi nda jineboro, zama boro folloku ti war jineboraa kaŋ ti Almasihu.

¹¹ War kul ibeeroo ga tee war tamoo.

¹² Boro kaŋ na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kaŋ na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

*Isa citi Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga
(Marku 12.40; Luka 11.39–52; 20.45–47)*

¹³ «War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga beenaa Laamaa daabu borey ga, war si huru, war si wey kaŋ ga baa ngi ma huru, naŋ i ma huru.

¹⁴ [War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga woyey kaŋ kurney faati kabey koonandi. Nda war ga Irkoy ŋaaray, war si cahã ka ben hala borey ma dii war. Woo se war zukandoo ga hanse ka boobo.]

¹⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga teekoo nda laboo dira ka duu boro folloku kaŋ huru alyahuudutaray. Nda a huru, war g'a tee žahannam ize cee hinka ka bisa war.

¹⁶ War bone, gongukaw danawey kaŋ ga nee: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda Irkoy hugoo wuragoo, nga žeeyanoo ga diyandi.»

¹⁷ Danaw saamey, affoo ti ibeeroo, wuragoo wala Irkoy hugoo kaŋ ga wuragoo henanandi?

¹⁸ War ga nee koyne: «Nda boro žee nda Irkoy hugoo man'ti baffoo no, amma nda boro žee nda sargaroo kaŋ goo sargari tonadogoo boŋ, nga žeeyanoo ga diyandi.»

¹⁹ Danawey, affoo ti ibeeroo, sargaroo wala sargari tonadogoo kaŋ ga sargaroo henanandi?

²⁰ Boro kaŋ žee nda sargari tonadogoo, žee nda a nda haya kul kaŋ goo a boŋ.

²¹ Boro kaŋ žee nda Irkoy hugoo, žee nda a nda Boraa kaŋ ga goro a ra.

²² Boro kaŋ žee nda beenaa, žee nda Irkoy kokoy gorodogoo nda Boraa kaŋ ga goro a ra.

²³ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga anaanawoo, nda kaabaa, nda day-day kaŋ se i ga nee kumin, azakkaa noo Irkoy se. Amma war na ašariyaa haya beerey naŋ kaŋ ti šerretaray, nda hinnari, nda laadirtaray. Wey ti hayey kaŋ war hima k'i tee bila nda war ma jerey naŋ.

* 23:5 23.5 I mm'i dan hala ngi ma duu ka hongu Irkoy yaamarey.

²⁴ Gongukaw danawey kan ga hamni-ize soogu k'a kaa ngi hanhayaa ra, amma war ga yoo gon.

²⁵ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga potoo nda taasaa dumaa numay, amma kuneheroo ga too nda komari nda alhawa futu.

²⁶ Fariziyen danaa, potoo gundoo numay jina hala dumaa mo ma henan.

²⁷ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga hima nda saarayyan kan i n'i kaarayandi, tarayheroo ga hima nda haya kan ga boori, amma kuneheroo ga too nda bukaw biri nda žiibi dumi kul.

²⁸ Takaa din da, war da mo, tarayhere war ga hima nda boro šerranteyan adamizey jine, amma kunehere war ga too nda almunafikitaray nda goy futu teeyan.

²⁹ War bone, Citaaboo baykey nda Fariziyeney, almunafikey, zama war ga annabey saarawey cin ka boro šerrantey saarawey taalam,

³⁰ de war ga nee: <Nda a gar ir mma bara ir kaagey zamanoo ra, ir si hanga ey ka annabey kurey mun.>

³¹ Woo ra war mma seedetaray tee war bon ga kan annabey wiikey izey ti war.

³² War, wa hayaa kan war kaagey n'a sintin ka too nga kaydogoo ga!

³³ Gandakarfe, gondi izey, taka foo ra war ga zuru žahannam ciitoo se?

³⁴ Woo se nga ne, ay ga annabiyan, nda lakkalkoyniyan, nda Citaaboo baykawyan sanba war ga. War ga wiiya i ra, war ga boroyan kanji i ra, war ga affooyan barzu i ra war margahugey ra. War g'i gurzugay koyra ka koy koyra,

³⁵ hala kuri šerrantaa kan mun laboo ga ma kan war bon, m'a dii za Habila kan ti boro šerrante kuroo munyanoo hala Zakarya, Barki izoo kuroo munyanoo ga kan war n'a wii Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo game.†

³⁶ Cimoo ne kan ay g'a har war se, woo kul si kan kala zamanoo woo izey bon.»

Isa hēe Žerizalem ga

(Luka 13.34–35)

³⁷ «Žerizalem, Žerizalem kan ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kan sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kan nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji!

³⁸ Nga ne, war hugoo ga nanandi ka tee gangani furante.

³⁹ Ay g'a har war se kan war si dii agay koyne za sohō da hala waati kan ra war ga nee: <Albarka ma huru bora ra kan ga kaa ir Koyoo maapoo ga.>‡»

24

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi

(Marku 13.1–2; Luka 21.5–6)

¹ Waatoo kan Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra ka koy, nga taalibey man a ka hugey kan goo Irkoy hugu beeroo ra cebe a se.

² A n'i zaabi ka nee: «War ga dii woo kul? Cimoo ne kan ay g'a har war se, tondi foo si cindi affoo bon kan si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi

(Marku 13.3–13; Luka 21.7–19)

³ Woo banda ga, kan Isa goro Zaytupaney tondi hondoo bon, nga taalibey man a jere ga ka nee: «Waatoo har ir se kan a ga tee, de mo macin ti ni kaayanoo nda zamanoo benantaa tammaasaa?»

⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Wa hawgay boro kul masi war darga,

† 23:35 23.35 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20–22. ‡ 23:39 23.39 Zabur 118.26.

⁵ zama boro booboyaŋ ga kaa ay maapoo ga ka nee kaŋ ngi ti Almasihu, de mo i ga boro boobo darga.

⁶ War ga kaa ka maa wonguyaŋ nda wongu alhabaryaŋ, wa war boŋ hawgay war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohō man'ti benantaa no.

⁷ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Herayyaŋ nda labu jijiriyaŋ ga tee nongu boobo ra.

⁸ Wey kul man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ Waatoo woo, i ga war nondi zarabiyaŋ se, i ga war wii, gandawey kul ga konna war ay maapoo sabbu se.

¹⁰ Alwaatoo woo, boro boobo ga murti, i ga cere nondi, i ga konna cere.

¹¹ Taari annabi boobo ga tun ka boro boobo darga.

¹² Goy futu teeyanoo booboyanoo se, boro boobo bajoo ga yee ganda.

¹³ Amma boro kaŋ gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.

¹⁴ LaamaaAlhabar Boryaa woo ga waazandi adupna kul ra ka seedetaray tee gandawey kul se. Woo banda ga, benantaa no.»

Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi

(Marku 13.14-23; Luka 17.23-24, 37; 21.20-24)

¹⁵ «Waati kaŋ war ga dii <haya harramantaa>* kaŋ annabi Daniyel n'a har ga goro nongu henanantaa ra. Boro kaŋ g'a caw ma faham!

¹⁶ Waatoo din borey kaŋ goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra.

¹⁷ Boro kaŋ goo sooro boŋ masi zunbu ka hayey zaa kaŋ goo nga hugoo ra.

¹⁸ Boro kaŋ goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa.

¹⁹ Woyey bone kaŋ ga tee boro hinka nda wey kaŋ ga naanandi haney din.

²⁰ Wa Irkoy njaaray hala war zuruyanoo masi tee jiyaw ra wala hunanzam zaari hane.

²¹ Zama waatoo din zarabi beeri ga tee kaŋ cine mana bay ka tee za adupna sintinoo ga hala sohō. Šikka sii nga cine si yee ka tee.

²² Nda a gar haya nka mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma Irkoy boro suubantey maaganda se haya ga kumandi zaarey din ra.

²³ Nda boro nee war se: <Almasihu ne, ne ra> wala: <Nga ne>, war masi naanay.

²⁴ Zama taari almasihuyaŋ nda annabiyaŋ ga tun. I ga tammaasa beeriyaŋ nda kayfiyaŋ tee hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey mo darga.

²⁵ Nga ne, ay na war haŋa žiibey kaa.

²⁶ Adiši nda i nee war se: <Nga ne saajoo ra>, war masi koy, <Nga ne hugoo kunehere>, war masi naanay.

²⁷ Zama takaa kaŋ nda meloo ga dii waynahunay ka koy hala waynakaŋay, takaa din no Bora a kaŋ tee Adamize kaayanoo hane.

²⁸ Nongoo kaŋ ra bukaa goo, no din ra dutaley ga marga.»

Bora a kaŋ tee Adamize kaayanoo

(Marku 13.24-27; Luka 21.25-28)

²⁹ «Dogoo din da zaraboo haney din banda ga, waynaa ga tee kubay, handoo si nga gaayoo noo, handarawey ga kaŋ ka hun beenaa ra, beenaa hayey ga jijiri.

* 24:15 24.15 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

³⁰ Waatoo din Bora a kanj tee Adamize tammaasaa ga bangay beenaa ra. Adujña alkabiilawey kul ga binehēenay, de i ga dii <Bora a kanj tee Adamize ga kaa duulawey ga ka hun beenaa ra>† nda gaabi nda darža beeri.

³¹ A ga nga almalaykey sanba nda laati beeri hēeni beeri hala i ma nga boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taacaa kul ga adujña bonj foo ga ka koy bonj faa ga.»

Bayraa kanj jeejaynaṅoo g'a noo

(Marku 13.28–31; Luka 21.29–33)

³² «Wa faham bayraa se kanj jeejaynaṅoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayanj tee, war ga bay kanj konnoo waatoo man.

³³ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey kul, war ma bay kanj a man, a goo koyraa mijoo ga.

³⁴ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi.

³⁵ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meešenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari

(Marku 13.32–37; Luka 17.26–30, 34–36; 21.34–36)

³⁶ «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kanj hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kanj goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy hinne no ma waatoo bay.

³⁷ Hayaa kanj tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Bora a kanj tee Adamize kaayanoo ga.

³⁸ Haney kanj hari beeroo mana kaa, borey ga ṅaa i ga hanj, i ga hiiji i ga ngi izey hiijandi hala hanoo kanj Nuhu huru sunduku beeroo ra kanj tee harihii.

³⁹ I mana haya kul bay hala waatoo kanj ra hari beeroo kaa k'i kul tuusu. Takaa woo da cine no ma tee Bora a kanj tee Adamize kaayanoo ga.

⁴⁰ Waatoo woo, boro hinka kanj goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga nanjandi.

⁴¹ Woy hinka kanj ga fufu fufutondi ga, affaa ga zandi, affaa ga nanjandi.

⁴² Adişi wa hanna cijin nda zaari, zama war si bay han kanj no war Koyoo ga kaa.

⁴³ War ma haya foo bay kanj ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kanj ga zayoo ga kaa, a ga hanna, a si nanj a ma nga hugoo kayri.

⁴⁴ Woo se war mo ma soolu, zama waatoo kanj war s'a hongu ra Bora a kanj tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa

(Luka 12.41–48)

⁴⁵ «May ti tam laadirante lakkalkoynoo kanj nga koyoo g'a danj nga borey jine hala a m'i noo ṅaayan waatoo ra kanj ga hima?

⁴⁶ Tamoo din duu gomni kanj nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee.

⁴⁷ Cimoo ne kanj ay g'a har war se, a g'a danj nga almaanoo kul jine.

⁴⁸ Amma nda tam laala no, a nee nga binoo ra: <Ay koyoo ga gay>,

⁴⁹ nda a sintin ka nga tam hangasiney kar, ka ṅaa ka hanj harifutu hanjkey bande,

⁵⁰ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kanj a s'a hongu ra nda waati kanj a s'a bay ra.

⁵¹ A g'a zukandi futu ka nga nda almunafikey tee affoo. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.»

25

Hondiyaw woyaa (10) filla yaasayantaa

¹ «Hanoo din, beenaa Laamaa ga hima nda hondiyaw woy (10) kanj na ngi fitillawey zaa ka fatta ka koy aruhiiji taagaa kubay.

² Igguu i ra sii nda lakkal, igguu goo nda lakkal,

† 24:30 24.30 Daniyel 7.13.

- 3 zama lakkal jañantey na ngi fitillawey zaa, i mana jii zaa ngi bande.
 4 Amma lakkalkoyney na jii ñan ngi jinawey ra ka koy nda ngi fitillawey.
 5 Kañ aruhiiĵoo gay a mana kaa, i kul dusungu ka jirbi.
 6 Cijinoo gamoo ra, kaati foo tee ka nee: <Aruhiiĵoo ne, wa fatta k'a kubay!>
 7 Hondiyawey kul tun ka ngi fitillawey hanse.
 8 Lakkal jañantey nee lakkalkoyney se: <Wa ir noo war jiyey ra, zama ir fitillawey goo ma buu.>
 9 Lakkalkoyney zaabi ka nee: <Kalaa, a si too ir nda war. Wa koy maamalakey do ka day war boñ se.>
 10 Waatoo kañ i koy day, aruhiiĵoo kaa, soolantey huru a bande hiiĵaa hugoo ra, i na hugoo mipoo daabu.
 11 Kayna, hondiyawey jerey kaa ka nee: <Ir koyoo, ir koyoo, feeri ir se!>
 12 Amma a n'i zaabi ka nee: <Cimoo ne kañ ay g'a har war se, ay si war bay.>
 13 Adiři wa hanna cijin nda zaari, zama war si zaaroo bay, war si waatoo bay.>

Nooru talfantaa filla yaasayantaa
 (Luka 19.11-27)

- 14 «A ga hima nda boro kañ ga koy naaru. A ciya nga tamey se k'i noo nga almaanoo.
 15 A na affoo noo talañ guu, affoo ihinka, a na affoo noo affoo. A na affoo kul noo woo kañ bora a ga hin a, a naaru. Dogoo din da
 16 woo kañ duu talañ guwaa koy i ka goy, a duu igguu tana.
 17 Takaa din da, woo kañ duu ihinkaa, duu ihinka tana.
 18 Amma woo kañ duu aŋolloku koy guusu fanři laboo ra ka nga koyoo nooroo tugu a ra.
 19 Waati kuku banda ga, tamey wey koyoo kaa, a na nooroo laasaaburoo tee i bande.
 20 Woo kañ duu talañ guwaa man, a kate ey nda igguu tana kañ a duu ey, a nee: <Ay koyoo, talañ guu no n'n'ay noo, igguu tana ne kañ ay duu ey.>
 21 Nga koyoo nee a se: <A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni ñan haya boobo jine, huru ir ma paali.>
 22 Woo kañ duu talañ hinkaa mo man, a nee: <Ay koyoo, talañ hinka no n'n'ay noo, ihinka tana ne kañ ay duu ey.>
 23 Nga koyoo nee a se: <A boori, tam henna laadirantaa, ni laadir ikaccu ra, ay ga ni ñan haya boobo jine, huru ir ma paali.>
 24 Woo kañ duu talañ ŋollokaa mo man, a nee: <Ay koyoo, ay ga bay kañ boro řenda ti ni, n'ga hegay nongu kañ ra mana duma, n'ga marga nongu kañ ra mana saya.
 25 Ay hunbur, ay koy ni talaño tugu laboo cire, ni wanoo ne.>
 26 Nga koyoo n'a zaabi ka nee: <Tam laala fuyyantaa, n'ga bay kañ ay ga hegay nongu kañ ra ay mana duma, ay ga marga nongu kañ ra ay mana saya.
 27 Adiři ni hima k'ay nooroo jisi bankoo borey do. Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha.
 28 Wa talaño taa a kone k'a noo bora a se kañ kone iwoyaa (10) goo.
 29 Zama i ga bora a noo kañ goo nda a, de a ga feeri, amma bora a kañ sii nda a, ba woo kañ a goo nda a, ga taandi.
 30 Tamoo kañ si haya hanse w'a warra taray, taray kubaa ra. No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee.>>

Ciitoo kañ ga teendi kayandoo hane

- 31 «Waati kañ Bora a kañ tee Adamize kaa nga darřaa ra, nda nga almalaykey kul, a ga goro nga kokoy gorodoo darřantaa ra.
 32 Gandawey kul ga marga a jine. A g'i fay-fay, sanda takaa kañ nda kurkaw ga feejey fay k'i kaa hanciney ra.

³³ A ga feejey dan nga kabe hennaa here ka hanciney dan ilaalaa here.

³⁴ Woo banda ga, kokoyoo ga nee borey kan goo nga kabe hennaa here se: <Wa kaa, war kan ay Baaba Irkoy na albarka dan war ra. Wa Laamaa tubu kan soolandi war se za adunna daaruroo ga,

³⁵ zama ay heray, war n'ay noo ya n'aa. Ay jaw, war n'ay noo ya han. Ay tee yaw, war n'ay yawzunbay.

³⁶ Ay baji, war n'ay bankaaray. Ay wirci, war koy ay guna. Ay huru kasa, war koy ay do.>

³⁷ Waatoo din boro šerrantey g'a zaabi ka nee: <Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray, ir na ni n'andi wala ni jaw, ir na ni noo ma han?>

³⁸ Waati foo no ir dii ni tee yaw, ir na ni yawzunbay wala ni baji, ir na ni bankaaray?

³⁹ Waati foo no ir dii ni wirci wala ni huru kasa, ir koy ni do?>

⁴⁰ Kokoyoo g'i zaabi ka nee: <Cimoo ne kan ay g'a har war se, haya kul kan war n'a tee ag'armey wey i kul ikaccaa affoo se, agay se war n'a tee.>

⁴¹ Woo banda ga, a ga nee borey kan goo nga kabe laalaa here se: <Wa hun ay ga, dangantey! Wa koy nuune abadantaa ra kan soolandi Ibilisi nda nga dontokey se,

⁴² zama ay heray, war man'ay noo ya n'aa. Ay jaw, war man'ay noo ya han.

⁴³ Ay tee yaw, war man'ay yawzunbay. Ay baji, war man'ay bankaaray. Ay wirci, ay huru kasa, war mana koy ay guna.>

⁴⁴ Waatoo din ngi mo g'a zaabi ka nee: <Ir Koyoo, waati foo no ir dii ni heray wala ni jaw, wala ni tee yaw, wala ni baji, wala ni wirci, wala ni huru kasa, ir mana ni alhaadimay?>

⁴⁵ Waatoo din a g'i zaabi ka nee: <Cimoo ne kan ay g'a har war se, haya kul kan war man'a tee ikaccey wey affoo se, agay se war man'a tee.

⁴⁶ Wey ga koy zukandi abadantaa ra, amma boro šerrantey ga koy hunayan abadantaa ra.>>

26

Boŋkoyney hawandifutay Isa ga

(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yehiya 11.45-53)

¹ Waatoo kan Isa na šenney wey kul har ka ben, a nee nga taalibey se:

² «War ga bay kan ne nda jirbi hinka Borcintaraa jingaroo ga tee, Bora a kan tee Adamize ga nondi ka kanjandi.»

³ Sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere marga sargari juwalkey jineboraa Kayif batumaa ra.

⁴ I na cere guna ka dii taka kan nda ngi na Isa dii nda carmay k'a wii.

⁵ I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

Woy foo na turaari doori Isa boŋoo boŋ

(Marku 14.3-9; Yehiya 12.1-8)

⁶ Isa goo Betani, Simon jiraykoynoo hugoo ra.

⁷ Kan a goo n'adogoo ra, woy foo man jeroo ga kan kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari hay šenda. A n'a doori Isa boŋoo boŋ.

⁸ Kan taalibey dii woo, i dukur ka nee: «Cin no hasaraa woo g'a hanse?

⁹ A ga hin ka neerandi hay šenda ka nondi talkey se.»

¹⁰ Isa bay, a nee i se: «Macin se war ga woyoo farandi? Zama teegoy henna no a n'a tee ya ne.

¹¹ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul.

¹² Turaaroo kan a n'a doori ay gaahamoo ga, ay suturayanoo se a n'a tee.

¹³ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nongu kul kaŋ ra Alhabar Boryaa woo waazandi aduŋna kul ra, hayaa kaŋ woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

Žudas soolu ka Isa zanba
(Marku 14.10–11; Luka 22.3–6)

¹⁴ Woo banda ga, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kaŋ se i ga nee Žudas Iskariyot koy sargari juwalkey jineborey do

¹⁵ ka nee: «Macin no war g'a noo ya ne nda ay na Isa nondi war se?» Borey na nzorfu kaaray tamma boŋ waranza (30) kayandi a se.

¹⁶ Za waatoo woo, Žudas cindi a ga dimma henna ceeci ka Isa nondi.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(Marku 14.12–21; Luka 22.7–14)

¹⁷ Takulawey kaŋ ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa, taalibey man Isa ka nee: «Man ra n'ga baa ir ma Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo soolu ma ne?»

¹⁸ A nee: «Wa koy koyraa ra boro filaana do ka nee a se: «Alfagaa nee: “Ay waatoo man, ni do agay nda ay taalibey ga Borcintaraa jingaroo tee.”»»

¹⁹ Taalibey na Isa yaamaroo tee, i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Isa bayrandi kaŋ nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Marku 14.18–21; Luka 22.21–23; Yehiya 13.21–30)

²⁰ Kaŋ cijinoo too, Isa goro ŋaadogoo ra, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12).

²¹ Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, a nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.»

²² Ngi biney hanse ka maray, de affoo kul sintin ka nee a se: «N'bay man'ti agay no, ay Koyoo?»

²³ A zaabi ka nee: «Boraa kaŋ goo ma sufa ay bande taasaa ra, woo din no m'ay nondi.

²⁴ Šikka sii, Boraa kaŋ tee Adamize ga koy nda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma boraa bone kaŋ ga Boraa kaŋ tee Adamize nondi. A baa boraa din se a masi ba huru aduŋna ra.»

²⁵ Žudas kaŋ g'a nondi zaabi ka nee: «N'bay man'ti agay no, Rabbi?» A nee a se: «Ni hunday k'a har.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri
(Marku 14.22–26; Luka 22.14–20; Korent borey bataga 1na 11.23–25)

²⁶ Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se ka nee: «Wa dii ka ŋaa, woo ti ay gaahamoo.»

²⁷ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se ka nee: «War kul ma haŋ a ra,

²⁸ zama woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se zunubey yaafayanoo se.

²⁹ Ay ga war bayrandi kaŋ waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga war bande ay Baaba Irkoy Laamaa ra.»

³⁰ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytupaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar
(Marku 14.27–31; Luka 22.31–34; Yehiya 13.36–38)

³¹ Waatoo woo, Isa nee nga taalibey se: «Hõ cijinoo woo, war kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga kurkaa kar,

de feejeje kanj goo feeji kuroo ra ga say-say.»*

³² Amma waati kanj ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

³³ Piyer zaabi ka nee a se: «Nda borey kul na ni nanj, agay, ay si ni nanj abada.»

³⁴ Isa nee a se: «Cimoo ne kanj ay g'a har ma ne, hō cijinoo woo hunday gorgaa si ciya jina kanj n'g'ay yankar cee hinza.»

³⁵ Piyer nee a se: «Ba nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.» Taalibey kul mo na šenni follokaa har.

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Marku 14.32–42; Luka 22.39–46)

³⁶ Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kanj se i ga nee Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne hala ay ga koy hetti ka Irkoy ŋaaray.»

³⁷ A na Piyer nda Zebede iz'aru hinkaa zaa nga bande, binemarayyan nda hunburay sintin ka tee a se.

³⁸ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna ay bande.»

³⁹ A koy jine kayna, de a na nga ndumoo sinji laboo ra ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda ay ga duu a, gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

⁴⁰ A yee kate taalibey do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Adiši war mana hin ka ba guuru foo hann'ay bande?»

⁴¹ Wa hanna, war ma Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kanj zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

⁴² Isa yee koyne ka hibi i ga cee hinkantoo, a na Irkoy ŋaaray ka nee: «Ay Baaba Irkoy, nda potoo woo si hin ka mooru agay ya n'a hanj, ni ibaayoo ma teendi.»

⁴³ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, ngi moyey si hin ka feeri.

⁴⁴ A n'i nanj ka koy koyne, a na Irkoy ŋaaray cee hinzantoo, šenni follokaa no a yee k'a har.

⁴⁵ Woo banda ga, a koy taalibey do ka nee i se: «Adiši war mma jirbi, war mma hunanzam! Waatoo ne ka too, Bora a kanj tee Adamize ga kanj zunubantey kabey ra.

⁴⁶ Wa tun, ir ma koy! Bora a kanj g'ay nondi ne ka man.»

Takaa kanj nda Isa diyandi

(Marku 14.43–50; Luka 22.47–53; Yehiya 18.3–12)

⁴⁷ Isa goo ma šelanj da kanj Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo ne ka kaa, nga nda alžama beeri kanj kone takubayanj nda gobuyanj goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey do.

⁴⁸ Bora a kanj g'a nondi nk'i noo tammaasa, a nee: «Bora a kanj ay g'a summu, nga no. W'a dii.»

⁴⁹ Dogoo din da a man Isa ka nee: «Ay ga sallam ni ga, Rabbi!» A n'a summu.

⁵⁰ Amma Isa nee a se: «Ay ceroo, cin ti woo kanj n'kaa k'a tee?» Woo banda ga, borey man Isa ka kabe fur a ga k'a dii.

⁵¹ Borey kanj goo Isa bande, affoo ne ka nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka hanjaa kaa.

⁵² Waatoo din Isa nee a se: «Ni takubaa yeeti dogoo ra, zama borey kul kanj ga takuba zaa ga halacandi nda takuba.

⁵³ Ni mma hongu kanj ay si hin k'ay Baaba Irkoy ŋaaray kanj g'ay noo sohō da haya kanj bisa almalayka wongu jama woy cindi hinka (12)?

⁵⁴ Adiši taka foo nda Citaaboo šenney ga tabati kanj nee takaa woo ga hima ka tee?»

* 26:31 26.31 Zakarya 13.7.

⁵⁵ Waatoo din Isa nee jamaa se: «War kaa ay ga nda takubayan nda gobuyan k'ay dii sanda zay beeri. Zaari kul ay ga goro ka cawandi Irkoy hugu beeroo ra, war mana bay k'ay dii.

⁵⁶ Woo kul teendi hala annabey citaabey šenney ma tabati.» Woo banda ga, taalibey kul zuru k'a nan.

Isa danandi hoyraykey margaroo jine

(Marku 14.53–65; Luka 22.54–55, 63–71; Yehiya 18.13–14, 19–24)

⁵⁷ Borey kan na Isa dii n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa Kayif do, no din ra Citaaboo baykey nda boro beerey ga marga.

⁵⁸ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala nga ma huru sargari juwalkey jineboraa batumaa ra ka goro lakkalkey bande ka dii hayaa woo benantaa.

⁵⁹ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceeci ngi ma duu taari seedetaray kan Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi.

⁶⁰ Amma i mana duu baffoo, ba kan taari seede boobo bangay. Woo kul banda ga, boro hinka man ey

⁶¹ ka nee: «Woo nee: «Ay ga hin ka Irkoy hugoo kayri, de jirbi hinza ra y'a cin.»»

⁶² Sargari juwalkey jineboraa tun ka nee Isa se: «N'si haya kul har hayey ra kan seedewey g'i har ni ga?»

⁶³ Amma Isa mana tuuru. Sargari juwalkey jineboraa nee a se: «Ay n'a kar ni ga nda Irkoy hunantaa kala m'ir bayrandi nda ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo.»

⁶⁴ Isa nee a se: «Ni hunday k'a har. Ay g'a har war se mo kan hõ banda ga, war ga dii Bora a kan tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe hennaa ga† ka «kaa duulawey ga ka hun beenaa ra.»‡»

⁶⁵ Waatoo din sargari juwalkey jineboraa na nga darbawey kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «A na Irkoy wow! Cin no ir g'a tee seede se koyne? Nga ne, sohõ war maa wowyanoo.

⁶⁶ Macin no war nee?» I n'a zaabi ka nee: «A ga hima ka wiiyandi.»

⁶⁷ Woo banda ga, i tufa ndumoo ga ka kabe k'a kar, i n'a san

⁶⁸ ka nee: «Annabitaray tee, Almasihu! May ka ni kar?»

Piyer na Isa yankar

(Marku 14.66–72; Luka 22.56–62; Yehiya 18.15–18, 25–27)

⁶⁹ Piyer goo ma goro taray batumaa ra, konɲa woy-ize foo man a ka nee: «Ni mo cindi Isa Galile bora a bande.»

⁷⁰ Amma a n'a yankar borey kul jine ka nee: «Ay si hayaa bay kan n'ga baa m'a har.»

⁷¹ Piyer goo ma koy hugoo mijoo here, konɲa foo dii a, a nee borey kan goo no se: «Woo cindi Isa Nazaret bora a bande.»

⁷² A žee ka yee k'a yankar ka nee: «Ay si bora a woo bay.»

⁷³ Kayna, borey kan goo no din man Piyer ka nee a se: «Nda cimi, ni mo, n'goo i ra, zama ni deene šennoo no m'a cebe.»

⁷⁴ A sintin ka nga bon danga ka žee ka nee: «Ay si bora a woo bay.» Dogoo din da gorgaa ciya.

⁷⁵ Waatoo din Piyer hongu šennoo kan Isa n'a har kan ti: «Gorgaa si ciya jina kan n'g'ay yankar cee hinza.»§ Woo banda ga, a fatta ka hēe ka zana.

27

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Marku 15.1; Luka 23.1–2; Yehiya 18.28–32)

† 26:64 26.64 Zabur 110.1. ‡ 26:64 26.64 Daniyel 7.13. § 26:75 26.75 Sorro 34to.

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey nda gandaa boro beerey na cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi na Isa wii.

² I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a daŋ Pilat kaboo ra kaŋ ti goforneroo.

*Žudas na nga boŋ wii
(Teegoyey 1.18–19)*

³ Woo banda ga, Žudas kaŋ na Isa nondi dii kaŋ i kayandi kaŋ a ga wiiyandi, a nimsi, a na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) yeeti sargari juwalkey jineborey nda boro beerey ga

⁴ ka nee: «Ay duu zunubu ka boraa kaŋ mana haya kul tee nondi.» I nee: «Ir baa foo? Woo ti ni šenni.»

⁵ Žudas na noorey warra Irkoy hugoo ra, a hun no din ka koy nga boŋ deeji ka buu.

⁶ Sargari juwalkey jineborey na noorey kuuna ka nee: «A si hima noorey wey ma daŋandi Irkoy hugoo almaanoo ra, zama kuri hay no.»

⁷ I na cere guna ka kayandi kaŋ ngi ma yoonaa faaroo day nda ey, k'a tee yawey se saaray.

⁸ Woo se hala hõ i ga nee faaroo din se kuroo hayoo faaroo.

⁹ Waatoo din hayaa kaŋ annabi Žeremi dontandi a m'a har tabati kaŋ ti: «I na nzorfu kaaray tamma boŋ waranzaa (30) zaa, hayoo alkadaroo kaŋ nda Izirayel borey n'a himandi.

¹⁰ I na nooroo noo a ma tee yoonaa faaroo sanda takaa kaŋ nda ir Koyoo n'ay yaamar.»*

*Pilat ga Isa hãa
(Marku 15.2–5; Luka 23.3–5; Yehiya 18.33–38)*

¹¹ I na Isa ka koy goforneroo jine. Goforneroo n'a hãa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» Isa nee: «Ni hunday k'a har.»

¹² Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda boro beerey daŋ a ga, a mana baffoo ka zaabi.

¹³ Waatoo din Pilat nee a se: «N'si maa hayey kul kaŋ i g'i daŋ ni ga?»

¹⁴ Isa man'a zaabi ba ngi šenni folloku ga, woo ti haya kaŋ hanse ka goforneroo boŋoo haw.

*I na Isa zukandi ka nee i m'a wii
(Marku 15.6–15; Luka 23.13–25; Yehiya 18.39–19.16)*

¹⁵ Jingar kul ga, goforneroo ga doona ka kasa-ize foo taŋ kaŋ kan jamaa se.

¹⁶ Boro foo goo kasaa ra kaŋ goo nda maa, i ga nee a se [Isa] Barabas.

¹⁷ Waatoo kaŋ borey margaa, Pilat nee i se: «May no war ga baa y'a fur war se, [Isa kaŋ se i ga nee] Barabas wala Isa kaŋ se i ga nee Almasihu?»

¹⁸ A ga bay kaŋ canseyan ka kate i ma Isa daŋ nga kaboo ra.

¹⁹ Kaŋ Pilat goro ciitidogoo ra, wandoo donto ka nee a se: «Haya kul masi huru ni nda boro šerrantaa woo game. Hõ ay hanse ka zarabi handiri ra nga maaganda se.»

²⁰ Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey šennoo na jamaa boŋey dii kaŋ i ma Barabas wiri, i ma Isa halaci.

²¹ Goforneroo yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Affoo no war ga baa y'a fur war se ihinkaa ra?» I nee: «Barabas.»

²² Pilat nee i se: «Macin no y'a tee Isa se kaŋ se i ga nee Almasihu?» I kul nee: «A ma kanjandi.»

²³ A nee: «Macin ti goy futaa kaŋ a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A ma kanjandi.»

* 27:10 27.9–10 Žeremi 18.2–3; 19.1–4, 10–11; 32.6–15; Zakarya 11.12–13.

²⁴ Kan̄ Pilat ga dii kan̄ nga si duu fondo, hoolaa mma koy de a ga tonton, a na hari zaa ka nga kabey jumay alžamaa jine ka nee: «Ay ga henan boro šerrantaa woo kuroo munyanoo ra. A goo war jine.»

²⁵ Alžamaa kul zaabi ka nee: «Nga hundoo alhakoo ma kan̄ ir nda ir izey boŋ!»

²⁶ Woo banda ga, Pilat na Barabas tan̄ i se. Amma a na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

Soojey na Isa pooŋo

(Marku 15.16–20; Luka 23.11; Yehiya 19.2–3)

²⁷ Woo banda ga, goforneroo soojey na Isa dii k'a ka koy goforneroo tuujidogoo ra, soojey kul n'a kuubi k'a bere.

²⁸ I na nga darbawey kaa jindoo ra ka kaayi beeri ciray zaram† dan̄ a ga.

²⁹ I na tuuri fita karjikoyniyan̄ tur k'i tee kokoy fuula k'a dan̄ boŋoo ra. I na kakaaru dan̄ kabe hennaa ra ka sujudu a jine k'a pooŋo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!»

³⁰ I tufa a ga ka kakaaroo taa k'a kar boŋoo ra.

³¹ Kan̄ i n'a pooŋo, i na kaayi beeri ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy k'a kanji.

Isa kanjandiyanoo

(Marku 15.21–32; Luka 23.26–43; Yehiya 19.17–27)

³² Waatoo kan̄ i ga fatta ka koy, i na aru foo kubay kan̄ koyraa ti Siren, maapoo ti Simon̄. I n'a gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere.

³³ Kan̄ i too nongu foo kan̄ se i ga nee Golgota kan̄ maanaa ti «Boŋgaasoo dogoo»,

³⁴ i n'a noo alaneb hari moora kan̄ ra tay goo‡, a n'a taba, a wanji k'a han̄.

³⁵ Waatoo kan̄ i n'a kanji ka ben, i na alkurra kar ka nga bankaarawey zamna cere game.

³⁶ Woo banda ga, i goro no din k'a hawgay.

³⁷ I na hantum dan̄ boŋoo se beene kan̄ ga hayaa cebe kan̄ i n'a dan̄ a ga kan̄ ti: «Woo ti Isa, Alyahuudey kokoyoo.»

³⁸ I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here.

³⁹ Bisakey g'a wow, i ga ngi boŋey zinji-zinji,

⁴⁰ ka nee: «Ni kan̄ ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra, ni boŋ hallasi! Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, zunbu kanjandibundoo ga!»

⁴¹ Sargari juwalkey jineborey mo g'a pooŋo Citaaboo baykey nda boro beerey bande ka nee:

⁴² «A na boroyan̄ hallasi, a si hin ka nga boŋ hallasi. Izirayel kokoyoo no, a ma zunbu sohō da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga naanay a.

⁴³ A na nga boŋ talfi Irkoy ga. Sohō a m'a feeri ya, nda a ga bag'a, zama a nee: «Irkoy Iz'aroo ti agay.»»

⁴⁴ Takaa din da, zay beerey kan̄ kanjandi Isa bande mo g'a wow.

Isa buuyanoo

(Marku 15.33–41; Luka 23.44–49; Yehiya 19.28–30)

⁴⁵ Za guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga.

⁴⁶ Guuru hinzantoo dimma ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Šennoo woo maanaa ti: «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay nan?»§

† 27:28 27.28 Šukkaa woo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. ‡ 27:34 27.34 A mma kumandi boro doroo ra.

§ 27:46 27.46 Šennoo woo mana harandi kala Ebere šenni ra, Zabur 22.2.

⁴⁷ Boroyan kan goo no maa a se, de i nee: «Ilyasu se woo ga ciya.»

⁴⁸ Dogoo din da ngi affoo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar k'a didiji dii ga k'a noo a se a ma han.

⁴⁹ Cindey nee: «Nan, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a hallasi.»

⁵⁰ Isa yee koyne ka jinde jer ka kaati, hundoo hun.

⁵¹ Nga ne, Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka. Laboo jijiri, tondey kayri.

⁵² Saarawey feerandi, Irkoy boro henanante booboyan kan faati tun.

⁵³ I fatta saarawey ra, Isa tunyanoo banda ga, i huru koyra henanantaa† ra. I bangay boro booboo se.

⁵⁴ Jalakoynoo nda borey kan goo a bande ka Isa hawgay dii laboo jijiroo nda hayey kan tee, i hanse ka hunbur, de i nee: «Nda cimi, woo Irkoy Iz'aroo no.»

⁵⁵ Woy booboo goo no din nongu mooro ra, i ga honnay. I hanga Isa bande za Galile k'a alhaadimay.

⁵⁶ Maryama Magdala bora, nda Maryama kan ti Žak nda Isufi jaa, nda Zebede iz'arey jaa goo woyey din ra.

Isa danandi saaraa ra

(Marku 15.42–47; Luka 23.50–56; Yehiya 19.38–42)

⁵⁷ Waatoo kan cijinoo too, almankoyne foo kaa kan ti Arimate koyraa boro kan maapoo ti Isufi, nga mo tee Isa taalibi.

⁵⁸ Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga. Pilat dan kan i m'a noo a se.

⁵⁹ Isufi na kunturoo zaa k'a didiji kasance kaaray ra.

⁶⁰ A n'a dan saaray taagaa ra kan a n'a kaa nga bonj se tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa mijoo daabu, a koy.

⁶¹ Maryama Magdala bora nda Maryama faa goo no din, i mana goro kala saaraa tenje.

Saaraa lakkalyanoo

⁶² Subaa kan ti hanoo kan goo hunanzam zaaroo soolurey zaaroo dumaa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney marga Pilat do

⁶³ ka nee: «Ir koyoo, ir hongu a kan dargantaa woo, waatoo kan a ga huna, a nee: <Jirbi hinza banda ga, ay ga tun.>

⁶⁴ Adiŝi dan kan saaraa ma lakkalandi hala jirbi hinzantoo ga, nga taalibey masi kaa ka koy kunturoo zay ka nee jamaa se kan a tun bukawey ra. Darga kokorantaa woo ga jaase ijinaa.»

⁶⁵ Pilat nee i se: «Wa lakkalkawyan zaa, wa koy a ma lakkalandi nda war hinoo kul.»

⁶⁶ I koy taka guna kan nda saaraa lakkalyanoo ga tee. I na tammaasa dan tondoo ga, ka lakkalkawyan dan.

28

Isa tunyanoo

(Marku 16.1–10; Luka 24.1–12; Yehiya 20.1–10)

¹ Hunanzam zaaroo banda ga, jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, alfazaroo ra, Maryama Magdala bora nda Maryama faa koy saaraa guna.

² Labu jijiri beeri ne ka tee, zama ir Koyoo almalayka foo zunbu ka hun beenaa ra ka kaa ka tondoo gunguray ka goro a bonj.

³ Almalaykaa alhaaloo ga hima nda meli, de nga darbaa ga kaaray ma nee waa.

* 27:51 27:51 Ridowoo no kan ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay. † 27:53 27:53 Koyraa ti Žerizalem.

⁴ Hawgaykey jijiri hunburay se, de i tee sanda bukawyaŋ.

⁵ Almalaykaa na šennoo zaa ka nee woyey se: «War, war masi hunbur, zama ay ga bay kaŋ Isa kaŋ kanjandi no war g'a ceeci.

⁶ A sii ne, zama a tun nda takaa kaŋ nda a n'a har. Wa kaa ka dii nongoo kaŋ ra a cindi ka kani.

⁷ Wa cahã ka koy nee nga taalibey se kaŋ a tun bukawey ra. Nga ne, a ga koy war jine Galile, no din ra war ga dii a. Nga ne, ay n'a har war se.»

⁸ Nda cahãyan i mooru saaraa nda hunburay nda jaali beeri ka zuru ka koy a bayrandi nga taalibey se.

⁹ Isa ne k'i kubay, a nee: «Ay ga sallam war ga.» I man Isa ka cewey dii ka sujudu a se.

¹⁰ Woo banda ga, Isa nee woyey se: «War masi hunbur, wa koy alhabaroo too ag'armey se, i ma koy Galile, no din ra i ga dii agay.»

Hayaa kaŋ lakkalkey n'a filla

¹¹ Waatoo kaŋ woyey goo ma koy, nga ne, lakkalkey ra, boroyaŋ huru koyraa ra ka hayaa kul kaŋ tee bayrandi sargari juwalkey jineborey se.

¹² Sargari juwalkey jineborey nda boro beerey na cere guna ka waafaku ka soojey noo nooru beeri,

¹³ ka nee: «Wa nee: <Nga taalibey ka kaa cijinoo ra k'a zay waatoo kaŋ ir ga jirbi.>

¹⁴ Nda goforneroo maa woo, ir, ir g'a dangayandi ka taka tee kaŋ ra baffoo si duu war.»

¹⁵ Soojey na nooroo dii ka takaa tee kaŋ harandi i se. Šennoo woo ga deedandi hala hõ Alyahuudey do.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Marku 16.14–18; Luka 24.36–49; Yehiya 20.19–23; Teegoyey 1.6–8)

¹⁶ Taalibi woy cindi faa (11) koy Galile, tondi hondoo boŋ kaŋ Isa n'a har i se.

¹⁷ Waatoo kaŋ i dii Isa, i sujudu a jine, amma affooyaŋ šikka.

¹⁸ Isa man ey, a šelaŋ i se ka nee: «Hini timmante nondi ya ne beenaa nda gandaa ga.

¹⁹ Adiši wa koy dumey kul tee taalibiyaŋ k'i batize Baaba Irkoy, nda Iz'aroo, nda Hundi Henanantaa maapoo ga

²⁰ k'i cawandi i ma hayey kul dii kaŋ nda ay na war yaamar. Nga ne, ay goo war bande zaari kul hala zamanoo benantaa ga.»

Linžiloo kaŋ Marku n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Marku man'ti kala Piyer kaŋ ti Isa diyaw hangasinoo. Isa cawandoo, nda nga kayfey, nda nga teegoyey kul a mana maar'ey kala Piyer mijoo ra. A n'i hantum ka borey noo alhabar:

Linžil taacaa ra, Marku citaaboo dunbay nda i kul. Za nga citaaboo sintinoo ga, a ga bayrandi kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Irkoy no, adamize mo no.

Nga citaaboo jere hinkantoo ra, a ga cebe kaŋ Isa ga kubay nda zukandiyan, nda buuyan, a ga tun ka huna Žerizalem. Cee hinza a g'a har nga taalibey se, amma i mana faham. Cee boobo Isa ga nga boŋ cee nda Bora kaŋ tee Adamize. Woo ti maa kaŋ ga cebe kaŋ Irkoy na Isa noo hini kul.

Marku ga cebe nda soobay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo. Takaa kaŋ nda Isa zarabi ka buu kanjandibundoo ga, nga ganakey mo ga hima ka soolu ka zarabi a se.

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Matiyu 3.1–12; Luka 3.1–18; Yehiya 1.19–28)

¹ Woo ti Alhabar Boryaa sintinoo kaŋ ga šelan Isa Almasihu ga kaŋ ti Irkoy Iz'aroo.

² A ga tee nda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Nga ne, ay g'ay dontakaa sanba ni jine

hala a ma ni fondaa hanse.*

³ Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu,
wa nga lolawey šerrandi.»†

⁴ Dontokaa woo man'ti kala Yehiya. A ga borey batize saajoo ra, a ga waazu i ma tuubi ka batize ngi zunubey yaafaa se.

⁵ Žude gandaa borey nda Žerizalem koyraa borey, i kul fatta ka koy a do. A g'i batize isaa ra kaŋ se i ga nee Žurdeŋ, waatoo kaŋ i na ngi zunubey har kaaray.

⁶ Yoo hinbiri darbay bara Yehiya jindoo ra, kuuru gamahaw goo centoo ga. Nga hunaa man'ti kala ndooyan nda yuu gani.

⁷ A ga waazu ka nee: «Boro foo ga kaa ay dumaa ga, bora din hinoo bisa ay wanoo. Ay si hima nda ka gunguma ka nga taamey karfey feeri.

⁸ Agay woo, ay na war batize nda hari, amma nga ga war batize Hundi Henanantaa ra.»

Isa batizeyanoo

(Matiyu 3.13–17; Luka 3.21–22)

⁹ Haney din Isa hun koyraa kaŋ maapoo ti Nazaret kaŋ goo Galile gandaa ra. Yehiya n'a batize Žurdeŋ isaa ra.

¹⁰ Waatoo hunday kaŋ Isa goo ma fatta haroo ra, a dii kaŋ beenaa fay ihinka, Irkoy Hundoo zunbu nga ga sanda tuuzun alhaali.

¹¹ De jinde foo šelan beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay paaloo.»

Ibilisi na Isa sii

(Matiyu 4.1–11; Luka 4.1–13)

¹² Waatoo din da, Irkoy Hundoo na Isa tuti a ma koy saajoo ra.

* 1:2 1.2 Malaki 3.1. † 1:3 1.3 Ezayi 40.3.

¹³ No din ra Isa na jirbi woytaaci (40) tee. Ibilisi n'a sii. Ganjihoogawey sii kala saajoo kaŋ ra Isa goo. Almalaykey g'a saajaw.

Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Matiyu 4.12-17; Luka 4.14-15)

¹⁴ Waatoo kaŋ Yehiya nondi banda ga, Isa koy Galile gandaa ra. No din ra a na Irkoy Alhabar Boryaa waazu

¹⁵ ka nee: «Waatoo too, Irkoy Laamaa man! Wa tuubi, war ma naanay Alhabar Boryaa.»

Isa taalibi jina-jinawey
(Matiyu 4.18-22; Luka 5.1-11)

¹⁶ Woo banda ga, Isa goo ma dira Galile isabangoo mijoo bande, a dii Simon nda Andere kaŋ ti armayan kaŋ goo ma filiji warra isabangoo ra, zama sorkoyan no.

¹⁷ Isa nee i se: «Wa kaa ka hanga ay bande. Ay ga taka tee kaŋ ra boro no war ga hoo.»

¹⁸ Dogoo din da i na ngi filijey naŋ ka hanga a bande.

¹⁹ Kaŋ Isa dira ka koy jine kayna, a dii Žak kaŋ ti Zebede iz'aru, nga nda nga armaa Yehiya. I goo harihii foo ra, i ga filiji hanse.

²⁰ Dogoo din da Isa ciya i se. I na ngi baaba Zebede nda goykey naŋ hiyoo ra, i hanga a bande.

Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra
(Luka 4.31-37)

²¹ Isa nda nga taalibey koy too koyra foo kaŋ maapoo ti Kaparnahum. De hunanzam zaaroo mma too kaŋ Isa huru margahugoo ra ka cawandi.

²² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se boŋhaway, zama a mm'i cawandi sanda boro kaŋ goo nda hini k'i juwal kaŋ man'ti Citaaboo baykey takaa.

²³ Waati follokaa ra, aru foo goo ngi margahugoo ra kaŋ ra ganji goo. Aroo kaati

²⁴ ka nee: «Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret boraa? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kaŋ ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!»

²⁵ Isa zahã ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra, hun aroo ra!»

²⁶ Ganjoo na aroo jijirandi. A na jinde jer ka kaati, de a hun a ra.

²⁷ A tee alžamaa kul se boŋhaway hala i cindi de i ga cere hãa ka nee: «Macin ti woo? Cawandi taaga kaŋ ga tee nda hini! Aroo woo ga ba ganjey yaamar, de i ga hayaa tee kaŋ a n'a har.»

²⁸ Dogoo din da Isa maapoo huru Galile gandaa kul ra.

Isa na wircikoyni dumi boobo noo baani
(Matiyu 8.14-17; Luka 4.38-41)

²⁹ Kaŋ i fatta margahugoo ra, kul Isa, nda Žak, nda Yehiya koy Simon nda Andere bande ngi hugoo do.

³⁰ Waatoo kaŋ i too, Simon wandoo jaa ga kani, gaaham konni wirci bara a ga. Dogoo din da nga borey na nga šennoo har Isa se.

³¹ Isa koy nongoo kaŋ ra wircikoynoo goo. A n'a dii nda kaboo, de a n'a tunandi. Gaaham konnoo ben a ga. Woyoo na borey alhaadimay.

³² Waatoo kaŋ cijinoo too, waynaa kaŋyanoo ga, borey kate Isa do ngi wircikoyney kul nda borey kul kaŋ ra ganjiyan goo.

³³ Koyraa kul kaa ka marga hugoo mijoo ga.

³⁴ Isa na wircikoyni booboyan noo baani kaŋ ga dori dumi-dumiyan goo. A na ganji boobo gaaray, i ma hun borey kaŋ ra i goo. Amma Isa si naŋ ganjey ma šelan, zama i ga bay boro kaŋ no.

*Isa waazu margahugey ra
(Luka 4.42-44)*

³⁵ Subbaahi tayaa ra, kubaa goo beene kanj Isa tun ka fatta ka koy nongu soyante ra. No din ra a cindi ka Irkoy njaaray.

³⁶ Simonj nda nga hangasiney huru cewoo ra.

³⁷ Waatoo kanj i dii a, i nee a se: «Borey kul goo ma ni wiri.»

³⁸ Isa tuuru i se ka nee: «Ir ma koy koyra kanbey here kanj ga taalamma ne ga, hala ya waazu nongey din mo ra, zama woo se ay fatta.»

³⁹ Takaa woo nda a hanga Galile gandaa kul bande, a ga waazu ngi margahugey ra, a ga ganjey mo gaaray.

*Isa na jiraykoyni noo baani
(Matiyu 8.1-4; Luka 5.12-16)*

⁴⁰ Jiraykoyni foo kaa Isa do. A kanj nga kanjey ga k'a suurandi ka nee a se: «Nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.»

⁴¹ Kanj a na woo har, Isa hanse ka tamalla a se. A na nga kaboo tuku a ga ka nee a se: «Ay yadda, henan!»

⁴² Dogoo din da jiraa ben a ga, a henan.

⁴³ Isa n'a nanj a ma koy, amma a citi a ga

⁴⁴ ka nee a se: «Gaabandi mas'a har boro kul se. Amma ma koy ni bonj cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa kanj nda Musa na ni yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

⁴⁵ Za aroo koy, nga no a sintin k'a fee. A mana fay nda šennoo haryanoo. Woo sabbu se, Isa si hin ka huru koyraa ra waati kanj borey ga dii a. A cindi saajoo ra, de borey ga hun nongu kul here ka kaa a do.

2

*Isa na bongu noo baani
(Matiyu 9.1-8; Luka 5.17-26)*

¹ Jirbiyanj banda ga, Isa yee kate Kaparnahum. Borey maa kanj a goo hugey do.

² Alžama beeri foo kaa, hala ba hugoo mijoo too nda boro. Isa cindi a ga Irkoy meešennoo har i se,

³ kanj boro fooyanj kate a do bongu foo kanj aru taaci no k'a zaa ka kaa.

⁴ Kanj i mana hin k'a too Isa jine alžamaa booboyanoo se, i na sooraa fun ka sawa nda nongoo kanj ra Isa goo, de i na daarijoo kanj ga bongoo ga kani, zumandi.

⁵ Waatoo kanj Isa dii borey wey naanaa, a šelanj bongoo se ka nee: «Ay izoo, ni zunubey yaafandi.»

⁶ Citaaboo baykaw fooyanj kanj goo ma goro no din, cindi i ga šelanj ngi biney ra ka nee:

⁷ «Cin se boraawoo ga yadda ka šennoo woo har? A mma Irkoy wow! May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti boro folloku kanj ti Irkoy?»

⁸ Dogoo din da Isa bay nga hundoo ra hayaa kanj i goo m'a miile ngi biney ra, woo se a nee i se: «Macin se war goo ma hayey wey miile war biney ra?»

⁹ Affoo no ma faala, ka nee bongoo se: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira?»

¹⁰ Sohō kala war ma bay kanj Boraawoo kanj tee Adamize goo nda hini ka boro zunubey yaafa adunja ra.» Woo banda ga, a nee bongoo se:

¹¹ «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni daarijoo zaa, ma koy ni hugoo do.»

¹² Bongoo tun, dogoo din da a na nga daarijoo zaa ka koy borey kul jine. A tee borey se bonhaway, de i cindi ka Irkoy beerandi ka nee: «Hũ, ir mana bay ka dii woo cine!»

*Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9-13; Luka 5.27-32)*

¹³ Isa fatta koyne ka koy isabangoo minoo ga. Borey kul ga koy a do, a g'i cawandi.

¹⁴ Kaŋ a ga bisa, a dii Alfe iz'aroo kaŋ maapoo ti Lewi*, ga goro alkaasidiikey goydogoo ra. Isa nee a se: «Hanga agay.» Lewi tun, de a hanga a bande.

¹⁵ Waatoo kaŋ Isa koy goro ŋaadogoo ra, Lewi hugoo ra, alkaasidiikaw nda zunubu teekaw booboyaŋ kaa Isa nda nga taalibey bande ka ŋaa. Borey kaŋ koy a bande ga hanse ka boobo.

¹⁶ Kaŋ Citaaboo baykey kaŋ goo Fariziyeney ra, ga dii kaŋ Isa goo ma ŋaa borey wey bande, i nee nga taalibey se: «Taka foo nda a ga ŋaa alkaasidiikey nda zunubu teekey bande?»

¹⁷ Isa maa ŧennoo, a nee i se: «Man'ti borey kaŋ ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga. Ya na kaa ka boro ŧerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee.»

*Iŧeena nda itaaga si koy cere bande
(Matiyu 9.14-17; Luka 5.33-39)*

¹⁸ Han foo Yehiya taalibey nda Fariziyeney meehaw. Boroyaŋ kaa Isa do k'a hãa ka nee: «Macin se Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney ga meehaw, amma ni taalibey hunday si meehaw?»

¹⁹ Isa nee i se: «Taka foo nda aruhijji taaga nda nga cerey goo hijjaa hugoo ra, de cerey ga meehaw? Kullihinne aruhijoo goo i bande, i si hin ka meehaw.

²⁰ Hanyaŋ ga kaa kaŋ aruhijoo ga zandi, hanoo din, i ga meehaw.

²¹ Boro kul si ŧukka dunba taaga ka darbay ŧeena baka. Nda a teendi mo, kul ŧukka taagaa ga iŧeenaa dogu, de nga hiino kottoo ga jaase ijinaa.

²² Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga daŋ hunbar ŧeenayaŋ ra. Nda a teendi mo, alaneb haroo ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mursu, hunbarey mursu. Adiŧi alaneb hari taagaa si huru kala hunbar taagayaŋ ra!»

*Hayaa kaŋ Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Matiyu 12.1-8; Luka 6.1-5)*

²³ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taasuu faarey game. Nga taalibey ga dira, i sintin ka jeeniyaŋ kaa.

²⁴ Fariziyeney ŧelaŋ a se ka nee: «Macin se ni taalibey ne ma haya tee kaŋ si teendi hunanzam zaari hane?»

²⁵ A nee i se: «War mana bay ka hayaa caw kaŋ Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kaŋ i samagaatar, i heray?

²⁶ Dawda huru Irkoy hugoo ra waatoo kaŋ Abiyatar ga tee sargari juwalkey jineboraa. A na takulawey ŋaa kaŋ jisandi Irkoy jine. A gar kaŋ boro kul si hima k'i ŋaa, nda man'ti sargari juwalkey. A na nga hangasiney mo noo.»

²⁷ Isa nee i se koyne: «Hunanzam zaaroo mana tee kala borey se, amma borey mana tee hunanzam zaaroo se.

²⁸ Woo se Bora kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaaroo mo hane.»

3

*Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani
(Matiyu 12.9-14; Luka 6.6-11)*

¹ Isa yee ka huru margahugoo ra. Aru foo goo no din kaŋ kaboo buu.

* 2:14 2.14 Lewi da se i ga nee Matiyyu, Matiyyu 9.9ra.

² Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga bora noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma baa ngi m'a wurru.

³ Isa nee aroo kañ kaboo buu se: «Tun ni boñ ga borey game.»

⁴ A na borey hãa ka nee: «Ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a nañ a ma buu? Affoo no ma bisa?» Borey dangay.

⁵ Isa na moo fur i ga, a futu ngi binešendaa se. A nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a šerre, de kaboo duu baani, a boori.

⁶ Kañ woo tee, dogoo din da Fariziyeney fatta margahugoo ra. I koy cere marga, ngi nda Herod kondaa borey, hala ngi ma takaa guna kañ nda ngi ga Isa halaci.

Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani

(Matiyu 4.23-25; 12.15-16; Luka 6.17-19)

⁷ Isa mooru no din ka koy isabangoo here, nga nda nga taalibey. Boro booboyan koy a bande kañ hun Galile, nda Žude,

⁸ nda Žerizalem, nda Idume, nda gandaa kañ goo Žurdeñ isaa se banda, nda gandaa kañ goo Tir nda Sidon jeroo ga. Borey ga maa hayey kul kañ a g'i tee, woo se i ga koy a do nda alžamaa beeri.

⁹ Isa nee nga taalibey ma harihii foo soolu nga se, hala alžamaa masi nga šiita.

¹⁰ Wircikoyne boobaa kañ a n'i noo baani maaganda se, jerey ga gurgay ka man a, hala ngi ma tuku a ga.

¹¹ Waati kañ ganjey kañ goo borey ra dii Isa, kul i mma sujudu jinoo ra ka kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo!»

¹² Amma a zahã i ga nda gaabi ka nee i se kañ i masi nga bayrandi borey se.

Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba

(Matiyu 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Isa žigi tondi hondu foo boñ. A ciya arey se kañ a ga baa nga m'i suuba, de i kaa a do.

¹⁴ A na aru woy cindi hinka (12) zaa [kañ a na maaney dan diyaw], hala i ma cindi nga bande, de mo nga m'i sanba i ma koy waazu.

¹⁵ A n'i noo hini i ma ganjey gaaray.

¹⁶ Aru woy cindi hinkaa (12) kañ a n'i zaa ti: Simon kañ a n'a maagaaru Piyer,

¹⁷ nda Žak, nda nga armaa Yehiya kañ ti Zebede iz'arey kañ a n'i maagaaru Bonarge kañ maanaa ti «borey kañ ga hima nda beenaa jinjinoo»*,

¹⁸ nda Andere, nda Filip, nda Bartelemi, nda Matiyo, nda Toma, nda Žak kañ ti Alfe iz'aroo, nda Tade, nda Simon kañ ti Kanani bora,

¹⁹ nda Žudas Iskariyot kañ ti bora kañ g'a nondi.

Isa paa-izey ga baa ngi m'a dii ka koy

²⁰ Isa yee ka koy hugey do. Alžamaa foo marga koyne hala nongu kañ ra Isa nda nga taalibey si hin ka ba ņaa.

²¹ Waatoo kañ Isa paa-izey maa woo, i fatta ka nee ngi mm'a dii, zama i nee: «Lakkaloo ka hun a ga.»

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo

(Matiyu 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)

²² Citaaboo baykey kañ doo ka hun Žerizalem, nee: «Belzebil† bara a ra! Ganjey boñkoynoo nda a ga ganjey gaaray!»

²³ Isa ciya i se, de a na filla yaasayanteyan har i se ka nee: «Taka foo nda Ibilisi ga nga boñ gaaray?»

* **3:17 3.17** Boro binetunanteyan no, Luka 9.54. † **3:22 3.22** Belzebil, Ibilisi maa foo no.

²⁴ Laama kaŋ izey dunbu, laamaa din si hin ka kay.

²⁵ Hugu kaŋ izey dunbu, hugoo din si hin ka kay.

²⁶ Adiŋi nda Ibilisi tun nga boŋ se, a na nga boŋ zamna, a si hin ka kay. A ben a se.

²⁷ Koyne mo boro kul si hin ka huru gaabikoyni hugoo ra ka nga jinawey kom, nda man'ti a nk'a haw. Waatoo din ra, a ga nga hugoo jinawey kom.

²⁸ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, zunubey kaŋ adamize n'i tee, nda wowyaney kul kaŋ a n'i tee Irkoy se, i kul ga yaafandi.

²⁹ Amma boro kul kaŋ na Hundi Henanantaa wow si yaafandi hala abada, nga zunuboo ga jeeje a ga hala abada.»

³⁰ Isa na woo har, zama i nka nee: «Ganji bara a ra.»

Isa armey nda nga paa

(Matiyu 12.46–50; Luka 8.19–21)

³¹ Isa armey nda nga paa kaa. I kay taray, de i na boro sanba kaŋ ma ciya a se.

³² Alžamaa goo ma goro k'a wanga, de i nee a se: «Guna, ni paa nda ni armey [nda ni woymey] goo taray, i ga ni hãa.»

³³ Isa zaabi ka nee i se: «May ti ay paa nda ag'armey?»

³⁴ Woo banda ga, a na moo fur borey ga kaŋ ga goro k'a wanga. A nee i se: «Ay paa nda ay armey ne.

³⁵ [Zama] boro kul kaŋ ga Irkoy ibaayoo tee, bora a din ti ag'armaa, nga ti ay woymaa, nga ti ay paa.»

4

Sayakaa filla yaasayantaa

(Matiyu 13.1–9; Luka 8.4–8)

¹ Isa sintin koyne ka cawandi isabangoo mijoo ga. Alžama beeri marga a boŋ hala nongu kaŋ ra a nka koy huru harihii ra ka goro, amma borey kul cindi guraa ga isabangoo tenje.

² A na haya boobo cawandi i se filla yaasayanteyan ra. Nga cawandoo ra, a nee i se:

³ «Wa hanajer! Sayakaw foo ne ka fatta ka koy saya.

⁴ Kaŋ a goo ma saya, dumiyoo jere foo kaŋ fondaa bande. Cirawey kaa, de i n'a gon.

⁵ Jere foo kaŋ tondidoo ra kaŋ ra labu boobo sii. Dogoo din da a zay, zama labu boobo sii a boŋ.

⁶ Waatoo kaŋ waynaa fatta, a ton. A kogu, zama a sii nda linji gaabante.

⁷ Jere foo kaŋ dumari karjikoyniyan ra. Karjey beeri, i n'a hewguba, woo se a mana ize tee.

⁸ Jere foo kaŋ labu henna ra. A zay, a boosu, de a na izeyan tee. Affoo na ize waranza (30) hay, affoo woydu (60), affoo zangu (100).»

⁹ Isa yee ka nee i se: «Boro kaŋ goo nda hanja ka maa, ma hanajer!»

Addaliloo kaŋ se Isa ga filla yaasayantey dan nga ŋenney ra

(Matiyu 13.10–17; Luka 8.9–10)

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa goo nga hinne, borey kaŋ goo a bande nda taalibi woy cindi hinkaa (12) n'a hãa nda filla yaasayantey addaliloo.

¹¹ A nee i se: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantaa, amma taray borey, haya kul si harandi i se kala nda filla yaasayanteyan.

¹² Nga ra

<ba kaŋ i ga guna, i si dii,

ba kaŋ i ga maa, i si faham,

hala i masi tuubi,
de ngi zunubey ga yaafandi!>»

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa
(*Matiyu 13.18-23; Luka 8.11-15*)

¹³ Woo banda ga, Isa n'i hãa ka nee: «War si filla yaasayantaa woo maanaa bay? Taka foo nda war ga hin ka faham filla yaasayantey jerey se?»

¹⁴ Sayakaa man'ti kala boraa kan ga Irkoy meešennoo say.

¹⁵ Wey kan kan fondaa bande man'ti kala borey kan se Šennoo ga sayandi, za i maar'a, Ibilisi ga kaa ka Šennoo kaa kan huru biney ra.

¹⁶ Tondidogoo kan ra a saya man'ti kala borey kan, nda i maa Šennoo, dogoo din da i g'a dii nda jaali,

¹⁷ amma a mana linji tee i ra, i si gay a ra. Nda zarabiyen wala gurzugayyan kaa i ga Šennoo maaganda se, dogoo din da i ga murti.

¹⁸ Dumari karjikoyney kan ra dumiyoo jere faa sayandi man'ti kala borey kan maa Šennoo,

¹⁹ amma aduɗɗa alhuzuney, nda nga almaanoo kan ga zanba, nda boonawey jerey no ma Šennoo hewguba, a masi ize tee.

²⁰ Labu hennaa kan ra jerey goo man'ti kala borey kan maa Šennoo, i n'a dii. I ga ize tee, affoo waranza (30), affoo woydu (60), affoo zangu (100).»

Fitillaa filla yaasayantaa
(*Luka 8.16-18*)

²¹ Isa nee i se: «Boro ga fitilla zaa ka kusu gum a boɗ, wala k'a daɗ daari cire wala? N'bay a si daɗandi kala fitilla gorodogoo ga?»

²² Haya tugante sii no kan si kaa ka fataw. Sirri sii no kan si kaa ka fataw.

²³ Boro kan goo nda haɗa ka maa, ma haɗajer!»

²⁴ Woo banda ga, a nee i se: «Wa lakkal daɗ hayey kan war ga maar'ey se. Takaa kan nda war ga neeša, nga nda i ga neeši war se, de mo war ga duu tontoni.

²⁵ Zama boro kan goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kan sii nda a, ba woo kan a goo nda a, ga taandi.»

Dumiyoo kan ga zay nda nga boɗ filla yaasayantaa

²⁶ Isa nee: «Irkoy Laamaa ga hima sanda de aru kan koy dumi say laboo ra.

²⁷ Nda aroo na cijiney kul tee a ga kani, a na zaarey kul tee a ga hoy, dumiyoo ga bagu ka beeri ka gar a mana bay takaa kan nda a zay.

²⁸ Laboo ga dumiyoo zayandi nga foo nda nga boɗ. A mma jin ka tee subu, nga banda ga, a ma tee jeeni, a ma yee koyne ka tee taasuu kan goo jeenoo ga.

²⁹ Za taasuu nin, aroo ga borey daɗ a ra nda cendi, zama heгаа ka too.»

Dumi gurunbu-ize kaccaa filla yaasayantaa
(*Matiyu 13.31-32, 34; Luka 13.18-19*)

³⁰ Isa nee: «Macin nda ir ga Irkoy Laamaa sawandi? Wala mo, macin ti filla yaasayantaa kan g'a fahamandi borey se?»

³¹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kacuu foo kan se i ga nee mutardi. Waati kan a sayandi, a kacaa nda dumiyey kul kan goo aduɗɗa ra.

³² Amma waati kan a dumandi ka ben, a ga zay ka beeri ka bisa dumarey kul. A ga kabe beeriyen tee hala cirawey ga hin ka teji tee a ra.»

Isa ga cawandi nda filla yaasayanteyan
(*Matiyu 13.34-35*)

* 4:12 4.12 Ezayi 6.9-10.

³³ Filla yaasayantey wey dumi boobo nda Isa na Irkoy meešennoo har i se. A na taka tee kañ ra i ma hin ka faham a se.

³⁴ A si šelañ i se kala nda filla yaasayanteyañ hinne. Amma nda ngi hinne no, a ga šenney kul feeri taalibey se.

Isa na hewoo kayandi

(Matiyu 8.23-27; Luka 8.22-25)

³⁵ Zaari follokaa din da, kañ cijinoo too, Isa nee nga taalibey se: «Ir ma den ka koy haroo boñ faa ga.»

³⁶ Waatoo kañ i na alžamaa nañ a ma koy, taalibey huru Isa bande harihiyoo kañ ra a goo k'a hun. De mo harihii fooyañ hanga ey ka koy.

³⁷ Hew beeri foo tun hala nongu kañ ra bondawey ga say hiyoo ra. Hiyoo too nda hari.

³⁸ Isa goo ma jirbi hiyoo koroo ra, furkanga goo boñoo cire. Taalibey n'a tunandi, i nee a se: «Alfagaa, ir ga halaci, n'si huzun nda iri?»

³⁹ A tun jirboo ra, a zahã hewoo ga jina, a šelañ isabangoo se ka nee: «Dangay suk!» Hewoo kay, de nongoo kul tee sōy.

⁴⁰ Woo banda ga, Isa nee nga taalibey se: «Macin se war ga arkubu? War si naanay hala sohō?»

⁴¹ I hanse ka hunbur, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraawoo kañ ba hewoo nda isabangoo ga hayaa tee kañ a n'a har?»

5

Isa na ganjiyañ gaaray k'i kaa aru ra

(Matiyu 8.28-34; Luka 8.26-39)

¹ Isa nda nga taalibey too isabangoo boñ faa ga, Geraza koyraa borey laamaa ra.

² Isa zunbu harihiyoo ra. Dogoo din da aru foo kañ ra ganji goo fatta saarawey ra k'a kubay.

³ Saarawey ti nga gorodogoo. Boro sii no kañ ga hin k'a haw koyne, ba nda guuru karfu.

⁴ Cee booboyañ i ga gaalayañ dañ cewey ra, i g'a haw nda guuru karfuyañ, amma a ga guuru karfey dunbu, a ga gaalawey kayri. Boro kul gaaboo si hin k'a gooji.

⁵ Waati kul, cijin nda zaari, a sii kala saarawey ra nda tondi hondey boñ. A ga kaati, a ga nga boñ maray nda tondey.

⁶ Waatoo kañ a na Isa honnay, kul a zuru ka koy sujudu jinoo ra,

⁷ de a na jinde jer ka kaati ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay n'a kar ni ga nda Irkoy, mas'ay zarabi!»

⁸ Hayaa kañ se a na woo har man'ti kala Isa nka nee a se: «Ganjoo, hun aroo woo ra.»

⁹ Woo banda ga, Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A tuuru a se ka nee: «Ay maapoo ti Alžama, zama ir ga boobo.»

¹⁰ Aroo na Isa suurandi nda gaabi ka nee: «Masi ganjey gaaray k'i fattandi gandaa ra.»

¹¹ A gar kañ nbirña booboyañ goo ma kur tondi hondoo jesoo ga.

¹² De ganjey na Isa suurandi ka nee a se: «Ir sanba nbirñawey wey ra, hala ir ma huru i ra!»

¹³ A n'a tee i se. Ganjey fatta aroo ra ka huru nbirñawey ra. Nbirñawey zuru ka hun tondi hondoo jesoo ga beene* ka isabangoo gaarandi. I ga koy too nbirña boñ zenber hinka (2.000), i yoole.

* 5:13 5.13 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boñoo ga».

¹⁴ Kaŋ woo tee kul, wey kaŋ g'i kur zuru ka koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se. De borey koy dii hayaa kaŋ tee.

¹⁵ Waatoo kaŋ i too nongoo kaŋ ra Isa goo, i dii aroo kaŋ ra ganjey cindi. A ga goro, darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kaŋ dii a hunbur.

¹⁶ Wey kaŋ dii hayaa kaŋ Isa n'a tee aroo nda nbirŋawey se no ma filla borey kaŋ kokor ka kaa se.

¹⁷ Woo banda ga, borey sintin ka wiri Isa ga, a ma mooru ngi gandaa ga.

¹⁸ Waatoo kaŋ Isa goo ma huru harihiyoo ra ka koy, bora a kaŋ ra ganjey cindi na Isa suurandi a ma naŋ nga ma cindi nga bande.

¹⁹ Amma Isa mana yadda, a nee aroo se: «Koy ni hugoo do nda ni borey do ka hayaa kul filla i se kaŋ ni Koyoo n'a tee ma ne, nda takaa kaŋ nda a hinna ma ne.»

²⁰ Aroo dira gandaa kaŋ maapoo ti Dekapol (maanaa «koyra woy (10)»), kul bande ka takaa kul deede kaŋ Isa n'a tee nga se. Borey kul na almunkar.

*Žayrus ize woyoo nda woyoo kaŋ tuku Isa bankaaraa ga
(Matiyu 9.18–26; Luka 8.40–56)*

²¹ Isa deŋ koyne ka koy haroo boŋ faa ga [harihii ra]. Kaŋ a too, alžama beeri foo marga a boŋ haroo mijoo ga.

²² Aru foo kaa kaŋ maapoo ti Žayrus kaŋ goo margahugoo boŋkoyney ra. Kaŋ a dii Isa, a sujudu cewey cire

²³ k'a suurandi nda gaabi ka nee a se: «Ay ize woy kaccaa goo buuyan mee ga. Kaa ka ni kaboo fur a ga hala a ma duu ka hallasi ka huna.»

²⁴ Isa koy a bande. Alžamaa beeri hanga a bande, i g'a šiita.

²⁵ Woo gar kaŋ woy foo goo jamaa ra kaŋ nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi.

²⁶ A hanse ka fara lotokorey kabey ra waatey kaŋ i g'a safar. Alman kul kaŋ goo a se no a n'a daŋ wircoo ra, amma a man'a nafa. Wircoo mma koy de a ga tonton.

²⁷ Kaŋ a maa Isa maapoo, a huru alžamaa ra ka koy Isa dumaa ga ka tuku nga bankaaraa ga,

²⁸ zama a nka nee nga boŋ se: «Jalla, nda ya nka tuku ba nga bankaaraa ga, ay ga hallasi.»

²⁹ Dogoo din da kuri mandiroo kay, de a maate nga gaahamoo ra kaŋ nga doroo duu baani.

³⁰ Kaŋ woo tee, kul Isa maate kaŋ gaabi foo fatta nga ra. A bere alžamaa gamoo ra ka borey hãa ka nee: «May ka tuku ay bankaaraa ga?»

³¹ Nga taalibey nee a se: «N'ga dii alžamaa kaŋ ga ni šiita. Taka foo nda n'ga yee ka hãa: <May ka tuku ay ga?>»

³² Amma Isa cindi ka moo fur borey ga, hala nga ma dii bora a kaŋ too nga do.

³³ Woyoo jijiri hunburay se. Nga kaŋ ga bay hayaa kaŋ tee. A kaa ka sujudu Isa se. A na cimoo kul har a se.

³⁴ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani, de mo duu baani wircoo woo ra.»

³⁵ A goo ma šelaŋ kaŋ boroyaŋ hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Macin se n'ga alfagaa zaa ka kay koyne?»

³⁶ Isa maa šenney wey, amma a mana kula. A nee margahugoo boŋkoynoo se: «Masi hunbur, naanay hinne.»

³⁷ Kaŋ Isa koy a do, a mana naŋ boro kul ma hanga nga nda man'ti Piyer, nda Žak, nda Yehiya kaŋ ti Žak armaa.

³⁸ Waatoo kaŋ i too nga windoo do, Isa gar kaŋ borey goo ma jiiimijaama. I ga hãe, i ga yooyo.

³⁹ Kaŋ Isa huru hugoo ra, a n'i hãa ka nee: «Macin ti niimijaamayanoo woo nda hēeney wey? Zankaa mana buu, a mma jirbi.»

⁴⁰ Borey n'a kaŋikaŋi. A na borey kul fattandi taray jina, a duu ka zankaa paa nda baaboo nda borey kaŋ a n'i hangandi nga bande, ka huru nongoo kaŋ ra zankaa goo.

⁴¹ Isa na zankaa dii nda kaboo ka nee a se: «Taliita kum!» kaŋ maanaa ti «Woy-izoo, ay nee, ma tun ni boŋ ga».

⁴² Dogoo din da woy-izoo tun ka dira. A goo nda jiiri woy cindi hinka (12). A tee borey kul se boŋhaway.

⁴³ Woo banda ga, Isa hanse ka gaabandi i ga kaŋ i masi naŋ boro kul ma bay. A nee i se i ma zankaa noo ŋaayan.

6

Nazaret borey wanji Isa ga (Matiyu 13.53-58; Luka 4.16-30)

¹ Isa hun nongoo kaŋ ra a cindi. A kaa nga koyraa* ra. Nga taalibey hanga a ka koy a bande.

² Hunanzam zaaroo hane, a sintin ka cawandi margahugoo ra. Haŋajerkey iboobo boŋey hanse ka haw, de i nee: «Man ra a duu takawey kaŋ a g'i tee? May k'a noo lakkaloo woo nda hini kaŋ nda a ga kayfey wey tee?»

³ Man'ti bundu goykaa no wala? Man'ti Maryama iz'aroo no? Man'ti Žak, nda Žoses, nda Žud, nda Simon armaa no wala? Koyne mo nga woymey sii ir do ne ra wala?» Woo se i wanji a ga.

⁴ Isa nee i se: «Nongu sii no kaŋ ra annabi si beerandi nda man'ti nga koyraa ra, nda nga alkabiilaa do, nda nga hugey borey do.»

⁵ No din ra Isa mana hin ka kayfi kul tee, nda man'ti wircikoyni fooyaŋ kaŋ a na nga kabey fur i ga k'i noo baani.

⁶ Isa na alaabiina nda borey wey naanay jaŋaa. Woo banda ga, a dira koyra kanbey bande kaŋ ga man no din ka cawandi.

Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba (Matiyu 10.5-15; Luka 9.1-6)

⁷ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A soolu k'i sanba ngi boro hinka-hinka. A n'i noo hini ganjey ga.

⁸ A n'i yaamar ka nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se nda man'ti gobu. War masi ŋaayan wala bolbol zaa, war masi nooru zaa war gamahawey ra.

⁹ War ma taami daŋ, amma war masi darbay hinka zaa.»

¹⁰ A nee i se: «Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra hala waati kaŋ war ga koy.

¹¹ Nongu kaŋ borey wanji ka war zumandi, i wanji ka haŋajer war se, war ma hun no din ra war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.»

¹² Taalibey koy borey waazu ka nee i ma tuubi.

¹³ I na ganji booboyaŋ gaaray. I na wircikoyni booboyaŋ noo baani k'i yon nda jii.

Yehiya kaŋ ti batizekaa buuyanoo (Matiyu 14.1-12; Luka 9.7-9)

¹⁴ Kokoyoo kaŋ se i ga nee Herod ga maa kaŋ Isa maapoo ga harandi nongu kul ra. Boro fooyaŋ ga nee: «Yehiya kaŋ ti batizekaa tun bukawey ra, woo se a goo nda hini ka kayfiyaŋ tee.»

* 6:1 6.1 Koyraa ti Nazaret.

¹⁵ Affooyan ga nee: «Ilyasu no.» Affooyan mo ga nee: «Annabi no sanda annabey kan bay ka bara cine.»

¹⁶ Kan Herod maa hayey wey, a nee: «Yehiya kan ay na bonoo kaa jindoo ga, nga no ka tun!»

¹⁷ Herod sanba ka Yehiya haw k'a dan kasaa ra, zama Herod nka hiija nga bon armaa gundoo, Filip wandoo kan ti Herodiyad.

¹⁸ Zama Yehiya nka nee Herod se: «A si bisa ma ne, ni armaa wandoo ma bara ni kone.»

¹⁹ Woo se Herodiyad ga konna Yehiya. A baa nga m'a wii, amma a mongu.

²⁰ Herod ga hunbur Yehiya. A ga bay kan aru no kan ga šerre, de mo a ga henan, a g'a lakkal henna haya kul masi duu a. Waati kan a ga maa Yehiya ga šelan, a si bay haya kan nga m'a tee, amma woo kul, a ga baa nga ma hanajer a se.

²¹ Han foo Herodiyad duu waati henna. Waatoo man'ti kala hanoo kan Herod na nga hayyanoo jiiri bereyanoo hoyandoo tee kan ra a na boro beerey, nda sooje bonkoyoni beerey, nda Galile boro kayantey kul cee i ma njaan ga do.

²² Herodiyad ize woyoo huru nongoo kan ra hoyandikey goo, de a gan jiney ra. A kan Herod nda hoyandikey se. Kokoyoo nee woysogaa se: «Haya kul kan n'ga bag'a wiri ay ga, ay g'a noo ma ne.»

²³ A yee ka žee woysogaa se ka nee: «Haya kul kan n'ga wiri, ay g'a noo ma ne, ba nda ay kokoytaraa jere faa no.»

²⁴ Woysogaa fatta ka koy nga paa hãa ka nee a se: «Macin no y'a wiri?» Nanoo nee: «Yehiya kan ti batizekaa, bonoo wiri.»

²⁵ Dogoo din da woysogaa koy nda cahãyan kokoyoo do k'a njaaray ka nee a se: «Ay si baa kala m'ay noo sohõ da Yehiya kan ti batizekaa bonoo fendu bon.»

²⁶ Kokoyoo binoo hanse ka maray, amma nga žeeyaney nda hoyandikey maaganda se a mana baa nga ma wanji woysogaa se.

²⁷ Dogoo din da a na sooje foo sanba k'a yaamar kan a ma koy kate Yehiya kan ti batizekaa bonoo. Soojaa koy Yehiya bonoo dunbu kasahugoo ra

²⁸ ka kate a fendu bon. A n'a noo woysogaa se, woysogaa n'a noo nga paa se.

²⁹ Waatoo kan Yehiya taalibey maa alhabaroo, i koy nga bukaa zaa k'a dan saaray ra.

Isa na boro zenber guu (5.000) nandi

(Matiyu 14.13–21; Luka 9.10–17; Yehiya 6.1–14)

³⁰ Diyawey marga Isa do ka hayey kul filla a se, nda cawandoo kul kan ngi n'a tee.

³¹ A nee i se: «Wa kaa ir ma koy jere ga nongu soyante ra ka hunanzam kayna.» Zama boro boobo ga koy i ga kaa i do, woo se i si duu ngi bon ka ba njaan.

³² I koy harihiyoo ra nongu soyante ra ngi hinne.

³³ Amma boro boobo dii ngi tunyanoo, i n'i bay. I ga hun koyra kanbey kul ra ka zuru nda cee ka Isa nda nga taalibey jin nongoo kan ra i ga koy.

³⁴ Kan Isa zunbu harihiyoo ra, a dii alžamaa beeri, a tamalla i se, zama i ga hima nda sanda feejiyan kan sii nda kurkaw. De a na haya boobo cawandi i se.

³⁵ Waatoo kan zaaroo koy, Isa taalibey man a ka nee: «Nongoo, haya kul sii a ra, waatoo koy ka ben.

³⁶ Borey wey nan i ma koy hawsaa nda koyra kanbey borey do kan ga man ne ga ka njaayan day ka njaan.»

³⁷ Amma a zaabi ka nee i se: «War hunday m'i noo njaayan!» I nee a se: «N'ga hongu ir ma koy nzorfu kaaray tamma bon zangu hinka (200) takula day i se k'i noo i ma njaan wala?»

³⁸ Isa nee i se: «Wa koy guna wala takula marje bara war kone?» I koy borey hãa, de i yee a do ka nee: «Takula guu nda hamiisa hinka bara ir kone.»

³⁹ A n'i yaamar ka nee: «Wa borey gorandi soofu-soofu subu firzoo boŋ.»

⁴⁰ Borey goro, alžama fooyaŋ boro zangu (100) no, affooyaŋ boro woyguu (50).

⁴¹ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka tee Irkoy se. A na takulawey dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna borey game. A na hamiisa hinkaa mo zamna borey kul game.

⁴² Borey kul ŋaa hala i kungu.

⁴³ I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda takula dunbu-dunbantey nda hamiisaa kaŋ cindi.

⁴⁴ Borey kaŋ na [takulawey] ŋaa, man'ti kala aru zenber guu (5.000).

*Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(Matiyu 14.22-33; Yehiya 6.15-21)*

⁴⁵ Woo banda ga, dogoo din da Isa na nga taalibey gaabi i ma huru harihiyoo ra ka koy nga jine haroo boŋ faa ga Betsayda koyraa here. Nga hunday cindi ka alžamaa naŋ i ma koy.

⁴⁶ Kaŋ nga nda borey fay, a žigi tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray.

⁴⁷ Waatoo kaŋ cijinoo too, harihiyoo goo isabangoo gamoo ra, Isa hinne ka cindi guraa ga.

⁴⁸ A dii kaŋ hiyoo hunyanoo hanse ka šendi taalibey ga, zama hewoo mm'i gande. Kaŋ moo ga baa ka boo, Isa dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka koy i here. A baa nga ma bisa i ga.

⁴⁹ Waatoo kaŋ taalibey ga dii a goo ma dira isabangoo boŋ, i hongu kaŋ boro kaŋ buu biyoo no, woo se i kaati.

⁵⁰ Kaŋ i kul dii a, i hunbur, amma dogoo din da Isa šelan i se ka nee: «Wa bine tee, agay no, war masi hunbur.»

⁵¹ A huru i bande harihiyoo ra, de hewoo kay. Woo hanse ka taalibey boŋey haw.

⁵² Zama i mana faham ba takulawey kayfoo se. Ngi boŋey no ma šendi.

*Isa na wircikoyney noo baani Genezaret laamaa ra
(Matiyu 14.34-36)*

⁵³ Waatoo kaŋ i deŋ ka ben, i too Genezaret laboo ra. I too guraa ga.

⁵⁴ Kaŋ i fatta hiyoo ra, dogoo din da borey na Isa bay.

⁵⁵ I koy gandaa din kul ra. Nongu kul kaŋ ra borey maa kaŋ a kaa, i ga sintin ka kate a do wircikoyney daarijiyaŋ ga.

⁵⁶ A ma tee koyra kanbey, wala koyrawey, wala hawsa kul kaŋ ra Isa koy, i mma ngi wircikoyney kanandi farrey ra. I g'a suurandi a ma naŋ ngi ma tuku nga darbaa mijoo hinne ga. Borey kul kaŋ tuku a ga hallasi.

7

*Irkoy yaamaroo bisa adamizey alaadaa
(Matiyu 15.1-9)*

¹ Fariziyeney nda Citaaboo baykawyaŋ kaa ka hun Žerizalem ka marga Isa jeroo ga.

² I dii Isa taalibi fooyaŋ ga ŋaa nda ngi kabe žiibey, maanaa i man'i jumay.

³ Fariziyeney nda Alyahuudey kul, i si ŋaa nda i mana ngi kabey jumay hala i ma henan, zama i mma alaadaa beerandi kaŋ i n'a gar ngi kaagey ga.

⁴ Takaa din da, nda i hun yooboo ra, i si ŋaa nda i mana jumay ka henan. I goo nda alaada boobo fooyaŋ kaŋ i g'i kayandi, sanda ka potey, nda kusey, nda alhan taasawey, [nda daarey] jumay.

⁵ Fariziyeney nda Citaaboo baykey na Isa hãa ka nee: «Macin se ni taalibey si hanga alaadaa bande kaŋ ir n'a gar ir kaagey ga? Macin se i ga ŋaa nda ngi kabe žiibey?»

⁶ Isa nee i se: «Ezayi ga cum kaŋ na annabitaray tee war ga kaŋ ti almunafikey, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

‹Alžamaa woo, miŋey de nda i g'ay beerandi,
amma biney ga hanse ka mooru agay.

⁷ Sujudu kaŋ i n'a tee ya ne man'ti kala yaada,
zama hayey kaŋ i g'i cawandi man'ti kala borey yaamarey.»*

⁸ War ga Irkoy yaamaroo naŋ ka borey alaadaa kayandi.»

⁹ Isa tonton ka nee: «War goo ma Irkoy yaamaroo yankar henna ka koy war alaadaa gorandi!

¹⁰ Zama Musa nka nee: ‹Ni ŋaa nda ni baaba beerandi.›† De mo: ‹Boro kaŋ na ŋaa ŋaa wala ŋaa baaba kaynandi, a waazibi boraa ma wiyyandi.›‡

¹¹ Amma war, war ga nee: ‹Boro kaŋ nee ŋaa ŋaa wala ŋaa baaba se: “Haya kaŋ ay ga hima k'a noo ma ne man'ti kala 'korban' kaŋ maanaa ti 'sargaroo kaŋ ga hima ka nondi Irkoy maŋoo ga'.”›

¹² Nga ne, war si naŋ a ma faabari kul tee nga ŋaa wala ŋaa baaba se.

¹³ Takaa woo nda war ga Irkoy meešennoo derandi war alaadaa se kaŋ war g'a har war banda-ka-zunbey se. War ga takawey wey dumi boobo tee.»

Hayey kaŋ ga boro žiibandi
(Matiyu 15.10–20)

¹⁴ Isa ciya alžamaa se koyne ka nee: «War kul ma haŋajer ya ne ka faham.

¹⁵ Haya sii no kaŋ hun tarayhere ka huru boro ra kaŋ ga hin k'a žiibandi, amma hayey kaŋ ga hun boro binoo ra, wey din no m'a žiibandi.

¹⁶ [Boro kaŋ goo nda haŋa ka maa, ma haŋajer!]

¹⁷ Waatoo kaŋ Isa na alžamaa naŋ ka huru hugoo ra, nga taalibey n'a hãa nda filla yaasayantaa woo maanaa.

¹⁸ A nee i se: «War mo si faham? War si faham kaŋ haya kul kaŋ hun tarayheroo ra ka huru boro ra si hin k'a žiibandi?

¹⁹ A si huru binoo ra, amma nga gundoo ra a ga huru jina a ma warrandi salangaa ra.» Šennoo woo ga, ŋaayan kul, Isa n'a halalandi.

²⁰ Isa nee: «Haya kaŋ ga hun boro binoo ra, woo din no ma boro žiibandi.

²¹ Zama borey kuneheroo ra, bine ra hongu laaley ga hun kaŋ ti woy nda aru izefututarawey, nda zaytarawey, nda borowiiyaney,

²² nda zinayaney, nda haya ceeciyaney albahiiritaray ra, nda binekoguyaney, nda dargayan, nda haya futu boonayyan, nda canseyan, nda wowyan, nda binebeeritaray, nda saamataray.

²³ Haya laaley wey kul si hun kala kunehere ra, ngey no ma boro žiibandi.»

Woy yaw naanay Isa
(Matiyu 15.21–28)

²⁴ Isa tun no din ka koy Tir laamaa ra. A zunbu hugu foo ra, a si baa boro kul ma bay kaŋ nga goo no, amma a mana hin ka tugu borey se.

²⁵ Woy foo kaŋ ize woy kaccaa ganji goo a ra, maa Isa maŋoo, de a kaa a do ka sujudu a jine cewey cire.

²⁶ Woyoo woo man'ti Alyahuudu no, nga dumoo ti Grek, a mana hayandi kala gandaa kaŋ se i ga nee Siro-Fenisi. A n'a wiri Isa ga, a ma ganjoo gaaray k'a kaa nga ize woyoo ra.

²⁷ Isa nee a se: «Naŋ zankey ma ŋaa ka kungu jina, zama a si boori boro ma zankey ŋaahayaa zaa k'a warra hanši-izey se.»§

* 7:7 7.7 Ezayi 29.13. † 7:10 7.10 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16. ‡ 7:10 7.10 Fattaroo 21.17. § 7:27 7.27 Alyahuudey do, dumi kul kaŋ man'ti ŋgi dumoo ga hima nda hanši.

²⁸ Woyoo na Isa zaabi ka nee: «Ay Koyoo, hanši-izey kanj goo taabaloo cire ga zankey meecindey n̄aa.»

²⁹ Isa nee a se: «Šennoo woo kanj n'n'a har se, willi, ganjoo hun ni ize woyoo ra.»

³⁰ Woyoo koy nga hugoo do, a na nga izoo gar a ga kani nda baani daaroo boŋ, ganjoo hun a ra.

Isa na lutu noo baani

³¹ Isa hun Tir laamaa ra ka bisa nda koyraa kanj maapoo ti Sidonj ka yee ka kaa Galile isabangoo here ka bisa nda Dekapol (maanaa «koyra woy (10)») laamaa game.

³² Boroyan kate a do boro foo kanj ga lutu, a si šelanj mo ka boori. I na Isa suurandi a ma kabe fur a ga.

³³ Isa n'a ka mooru alžamaa ka koy jere ga. A na nga kabe-izey danj lutoo haŋawey ra jina, a tufa, a na tufaa zaa k'a tuku lutoo deenoo ga,

³⁴ de a na nga boŋoo jer ka beenaa guna ka hunsar beeri foo tee ka nee a se: «Efaata!» kanj maanaa ti «Wa feeri!».

³⁵ [Dogoo din da] haŋawey feeri, deenoo hun denjiyanoo ga, de a šelanj nda fondaa.

³⁶ Isa na borey yaamar kanj i mas'a har boro kul se. Waati kul kanj Isa ga nee borey mas'a har, waati din no borey ga alhabaroo fee ka tonton.

³⁷ A tee alžamaa se boŋhaway beeri, de i nee: «Haya henna koonu no a g'a tee! A ga lutey haŋawey feeri, a ga benbawey šelanandi.»

8

Isa na boro zenber taaci (4.000) ŋandi (Matiyu 15.32-39)

¹ Jirbey wey alžama beeri foo goo Isa bande koyne. I sii nda haya kanj i g'a n̄aa. Isa ciya nga taalibey se ka nee i se:

² «Ay ga tamalla jamaa se, zama jirbi hinza ti woo kanj i goo ay bande, i sii nda haya kanj i g'a n̄aa.

³ Nda ay n'i yeeti ngi hugey do nda heraa, i ga kanj fondaa ra, zama affooyan mana hun kala nongu mooro ra.»

⁴ Nga taalibey tuuru a se ka nee: «Man ra boro ga hin ka duu saajoo woo ra ŋaayan kanj ga borey wey kungandi?»

⁵ Isa n'i h̄aa ka nee: «Takula marje bara war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Iyye bara ir kone.»

⁶ Woo banda ga, Isa na alžamaa yaamar i ma goro laboo ra. A na takula iyyaa zaa, a na albarka tee Irkoy se, a n'i dunbu k'i noo nga taalibey se i m'i zamna. Taalibey n'i zamna alžamaa se.

⁷ Hamiisa kayna fooyan cindi i kone. Isa na albarka danj i ra. A nee i ma ngi mo zamna.

⁸ Borey n̄aa hala i kungu. I koy nda kokondo beeri iyye kanj ra wey kanj cindi goo.

⁹ I ga too boro zenber taaci (4.000) cine. Woo banda ga, Isa n'i nanj i ma koy.

¹⁰ Dogoo din da Isa huru harihiyoo ra, nga nda nga taalibey ka koy laamaa ra kanj maapoo ti Dalmanuta.

Borey na tammaasa kayfante ceeci (Matiyu 16.1-4)

¹¹ Fariziyeney kaa, de i sintin ka kakaw Isa bande hala ngi m'a sii. I n'a wiri a ga a ma tammaasa kayfante foo tee kanj hun beenaa ra.

¹² Isa hunsar nga binoo ra nda sah̄a, de a nee: «Cin se zamanoo woo borey ga tammaasa kayfante ceeci? Cimoo ne kanj ay g'a har war se, tammaasa kayfante kul si teendi zamanoo woo borey se koyne!»

13 Isa na Fariziyeney nan, a yee ka huru harihiyoo ra ka koy haroo bonj faa ga.

Dolobiroo kanj ga boro ga hima ka nga bonj hawgay

(Matiyu 16.5-12; Luka 12.1)

14 Taalibey dirna ka takula zaa ngi bande nda man'ti ize folloku kanj cindi i kone harihiyoo ra.

15 Isa n'i yaamar ka nee: «Guna, wa hawgay Fariziyeney dolobiroo nda Herod dolobiroo ga.»

16 Zama takula sii taalibey kone, i šelan-šelan cere game.

17 Isa bay, a nee i se: «Macin se war ga šelan-šelan ka nee kanj war sii nda takula se? War si faham, war si dii hala sohō? War bonjey no ma šendi wala?»

18 War goo nda mooyan, war si dii wala? War goo nda hanayan, war si maa wala? War si hongu

19 waatoo kanj ay na takula guwaa dunbu boro zenber guwaa (5.000) se, wey kanj cindi kokondo marje ra war n'i danj ka koy?» Taalibey nee a se: «Kokondo woy cindi hinka (12).»

20 «De waatoo kanj ay na iyyaa dunbu boro zenber taacaa (4.000) se, kokondo beeri marje no war n'i too nda wey kanj cindi k'i ka koy?» I tuuru a se ka nee: «Kokondo beeri iyye.»

21 A nee i se: «Woo kul, hala sohō war si faham wala?»

Isa na danaw mojej feeri kanj goo Betsayda

22 Isa nda nga taalibey too Betsayda. Boroyan kate a do danaw foo, de i n'a suurandi kanj a ma danaa taaru k'a noo baani.

23 Isa na danaa dii nda kaboo, a n'a gongu ka hibi koyraa ga. A na tufay danj danaa mojej ga. A na nga kabey fur a ga, de a nee a se: «N'ga dii haya wala?»

24 Danaa na nga mojej feeri. A nee: «Ay ga dii borey, amma i mma tee ya ne sanda tuuriyan kanj ga dira.»

25 Isa yee koyne ka nga kabey danj mojej ga, de a dii henna, a yee nga taka žeenaa ga, nga moo gunaa henan.

26 Woo banda ga, Isa na aroo yeeti a ma koy nga hugoo do, a nee a se: «Masi ba huru koyraa ra.»

May ti Isa?

(Matiyu 16.13-20; Luka 9.18-21)

27 Isa nda nga taalibey dira ka koy koyra kanbey kanj ga man koyraa ga kanj se i ga nee Sezare Filip*. Fondaa ra, a na nga taalibey hãa ka nee: «Borey mma nee, may ti agay?»

28 I nee a se: «Boro fooyan ga nee kanj Yehiya kanj ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee kanj Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kanj annabey de affoo ti ni.»

29 A n'i hãa ka nee: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer n'a zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu.»

30 Isa hanse k'i yaamar kanj i masi nga maapoo har boro kul se.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 16.21-23; Luka 9.21-22)

31 Woo banda ga, Isa sintin ka nga taalibey bayrandi ka nee i se kanj kala Bora a kanj tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinza banda ga, a ga tun.

32 A na šennoo woo har i se kaaray. Piyer n'a dii jere ga ka citi a ga.

* 8:27 8.27 Matiyo 16.13.

³³ Isa bere, de a na nga taalibey guna. A citi Piyer ga ka nee a se: «Mooru ay ga, Šaytan, zama n’si alhuzun nda Irkoy ibaayoo, borey wanoo nda n’ga alhuzun.»

*Takaa kaŋ ga kate boro ma hanga Isa
(Matiyu 16.24–28; Luka 9.23–27)*

³⁴ Woo banda ga, Isa ciya alžamaa nda nga taalibey se, a nee i se: «Boro kaŋ ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa naŋ, a ma nga kanjandibundoo zaa† jina, a ma hanga agay.

³⁵ Boro kaŋ ga baa nga ma nga hundoo hallasi g’a mursu, amma boro kaŋ ga nga hundoo mursandi agay nda Alhabar Boryaa maaganda se g’a hallasi.

³⁶ Macin no a g’a hanse boro se a ma duu aduŋna kul, nda nga hundoo ga mursu?

³⁷ Macin no boro g’a barmay nda nga hundoo?

³⁸ Boro kul kaŋ agay nda ay meešenney g’a haawandi zamanoo woo boro zinateerey nda zunubantey game, Bora a kaŋ tee Adamize mo ga haw a borey game waati kaŋ a kaa nga Baaba Irkoy daržaa ra nda almalayka henanantey.»

9

¹ Isa nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g’a har war se, boroyaŋ goo ne kaŋ si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa ma kaa nda saħã.»

*Isa kunturoo alhaaloo barmay
(Matiyu 17.1–13; Luka 9.28–36; Piyer bataga 2to 1.16–18)*

² Jirbi iddu banda ga, Isa na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa ka koy jere ga, ngi hinne tondi hondu beeri foo ga. Nga kunturoo alhaaloo barmay jiney ra.

³ Nga darbawey tee ikaaray far. Boro sii aduŋna ra kaŋ ga hin ka darbay kaarayandi ka too nga waney takaa.

⁴ Ilyasu nda Musa bangay i se, de i cindi ka šelaŋ Isa bande.

⁵ Piyer na šennoo zaa ka nee Isa se: «Rabbi, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiši ir ma hukkuum hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.»

⁶ Piyer si bay haya kaŋ nga m’a har, zama taalibi hinzaa kul nka hunbur.

⁷ Duula foo na nga biyoo k’i gum, de jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz’aroo, ay baakaa, wa haŋajer a se!»

⁸ Dogoo din da taalibey guna-guna ngi jerey ga, amma i mana dii boro kul, ngi nda Isa hinne no.

⁹ Kaŋ i goo ma zunbu tondi hondoo boŋ, Isa n’i yaamar ka nee kaŋ woo kaŋ i dii a, i mas’a deede boro kul se hala waati kaŋ ra Bora a kaŋ tee Adamize tun bukawey ra.

¹⁰ I na yaamaroo dii, amma i cindi ka cere hãa ka nee: «‹Ka tun bukawey ra›, woo din ti macin?»

¹¹ Woo banda ga, i na Isa hãa ka nee: «Macin se Citaaboo baykey ga nee kaŋ kala Ilyasu ma kaa jina?»

¹² A nee i se: «Cimi no kaŋ Ilyasu ga kaa ka hayey kul gorandi jina. Macin se a hantumandi Citaaboo ra Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ a ga dii zarabi booboyaŋ, i g’a kaynandi.

¹³ Amma ay ga war bayrandi kaŋ Ilyasu kaa, de borey n’a tee woo kaŋ kan i se, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga.»

*Isa na ganji gaaray k’a kaa zanka ra
(Matiyu 17.14–21; Luka 9.37–43)*

¹⁴ Waatoo kaŋ i too taalibey cindey do, i dii alžama beeri foo kaŋ g’i wanga nda Citaaboo baykawyaŋ kaŋ ga kakaw i bande.

† 8:34 8.34 Boro ma nga kanjandibundoo zaa man’ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kaŋ nda Isa na nga wanoo noo.

¹⁵ Kaŋ borey dii Isa, boŋey hanse ka haw. I zuru ka koy a do k'a foo.

¹⁶ A n'i hãa ka nee: «Macin ga war goo ma kakaw i bande?»

¹⁷ Boro foo kaŋ goo alžamaa ra, n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ya nka kate ni do ay iz'aroo kaŋ ra ganji goo kaŋ g'a benbandi.

¹⁸ Nongu kul kaŋ ra zankaa goo, nda a tun a se, a g'a warra ganda, a ga kufu kar, a ga hiŋey kaama, gaahamoo ga kogu karbaši. Ay n'a wiri ni taalibey ga i ma ganjoo gaaray, amma i mana hin.»

¹⁹ Isa zaabi ka nee i se: «Dumi kaŋ si naanay, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande? Hala waati foo no ay ga hima ka war suuri? Wa kate zankaa ya ne.»

²⁰ I kate nda a do. Kaŋ ganjoo dii Isa, a na zankaa guzuguzu. A n'a kaŋandi ganda. A cindi ka bilimbilim laboo ra, de miŋoo ga kufu kar.

²¹ Isa na zankaa baaba hãa ka nee: «Za waati foo no woo ga tee a se?» Baaboo tuuru a se ka nee: «Za nga zankakaccutaraa ga.

²² Cee booboyaŋ ganjoo g'a warra nuune ra wala hari ra hala nga m'a halaci. Nda n'ga hin, hinna ir ga, m'ir soolam!»

²³ Isa tuuru a se ka nee: «N'nee: <Nda n'ga hin...>! Haya kul ga hin ka tee boro kaŋ naanay se.»

²⁴ Dogoo din da zankaa baaba kaati ka nee: «Ay naanay. Ay faaba k'ay naanay jaŋaa kaa!»

²⁵ Kaŋ Isa dii alžamaa goo ma zuru ka kaa, a zahã ganjoo ga ka nee a se: «Ganjoo kaŋ ga boro tee lutu nda benbaw, ay na ni yaamar, hun zankaa woo ra, de mo masi yee ka huru a ra hala abada!»

²⁶ Ganjoo na kaati beeri tee, a na zankaa guzuguzu futu, de a hun a ra. Zankaa hima nda bukaw. Woo se boro booboo nee: «A buu.»

²⁷ Amma Isa na zankaa dii nda kaboo. A n'a tunandi, de zankaa kay nga boŋ ga.

²⁸ Waatoo kaŋ Isa huru hugoo ra, nga nda nga taalibey hinne bara no, i n'a hãa ka nee: «Macin se ir, ir mana hin ka ganjoo gaaray?»

²⁹ Isa nee i se: «Ganjoo woo dumoo si hin ka fatta nda man'ti Irkoy ŋaarayyan [nda meehawyan].»

Isa yee ka šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 17.22–23; Luka 9.43–45)

³⁰ I hun no din, i koy bisa nda Galile, amma Isa si baa borey ma bay.

³¹ Zama haya kaŋ se a mma nga taalibey cawandi, a nee i se: «Boraa kaŋ tee Adamize ga kaŋandi adamizey kabey ra. I ga kaa k'a wii, de jirbi hinza banda ga, a ga tun.»

³² Amma taalibey mana faham šennoo woo se, de i ga hunbur k'a hãa.

May ka bisa borey kul?

(Matiyu 18.1–5; Luka 9.46–50)

³³ I koy Kaparnahum. Waatoo kaŋ i goo hugoo ra, Isa n'i hãa ka nee: «Macin ga war cindi ka kakaw fondaa ra?»

³⁴ I mana tuuru, zama fondaa ra i nka cindi ka cere kakaw ka bay, ŋgi ra, may ka bisa borey kul.

³⁵ Isa goro, a ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se. A nee i se: «Boro kaŋ ga baa nga ma huru jine, kala a ma nga boŋ yeeti borey kul se banda. A ma tee borey kul se tam.»

³⁶ Woo banda ga, a na zanka kaccu foo zaa k'a daŋ ŋgi gamey ra. A n'a naagu nga gandoo ra, de a nee i se:

³⁷ «Boro kul kaŋ yadda ka zanka kaccaa woo cine dii ay maaganda se, boraa, agay hunday ga a yadda. Boro kul kaŋ yadda ay ga man'ti agay hinne ga a yadda, amma boraa kaŋ n'ay sanba ga a yadda.»

³⁸ Yehiya nee Isa se: «Alfagaa, ir dii aru foo kaŋ ga ni maapoo cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a tee, zama a sii ir bande.»

³⁹ Isa nee: «War mas'a ganji, zama boro sii no kaŋ g'ay maapoo cee ka kayfi tee, de koyne dogoo din da a ma haya futu har ay ga.

⁴⁰ Boro kaŋ si konna ir, goo ir bande.

⁴¹ Boro kaŋ na war haŋandi hari yaynaa poti foo Almasihu maaganda se, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nga sufuraa si dere.»

*War ma hanse ka hawgay zunubu ga
(Matiyu 18.6-9; Luka 17.1-2)*

⁴² «Boro kaŋ na boro kaccey wey affoo kaŋ ga naanay [agay] kaŋandi zunubu ra, boraa din, fufutondi beeri ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa a se.

⁴³ Nda ni kaboo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu k'a kaa. Ma tee kabefookoyni ka huru hunaroo ra baa ma ne ma bara nda kabe hinka, ma koy žahannam nuunaa ra kaŋ si buu.

⁴⁴ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.]

⁴⁵ Nda ni cewoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dunbu k'a kaa. Ma huru hunaroo ra nda cee foo baa ma ne n'goo nda cee hinka, ma warrandi žahannam ra.

⁴⁶ [No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.]

⁴⁷ Nda ni moŋoo no ma ni kaŋandi zunubu ra, a dogu. Ma huru Irkoy Laamaa ra nda moo foo baa ma ne n'goo nda moo hinka, ma warrandi žahannam ra.

⁴⁸ No din nooney kaŋ ga boro hamoo ŋaa si buu, nuunaa mo si buu abada.

⁴⁹ Zama boro foo kul ga ciiri-ciirandi nda nuune.*

⁵⁰ Ciiri ga boori, amma nda ciiri tenbaa hun, macin nda boro ga yee k'a noo tenbe? Ciiri tenbe ma bara war ra, alaafiya ma bara war nda cere game.»

10

*Isa šelan fayyan ga
(Matiyu 19.1-12; Luka 16.18)*

¹ Isa hun no din, a tun ka koy Žude gandaa ra, a koy Žurdeŋ isaa se banda. Alžama foo yee ka marga a boŋ. A sintin k'i cawandi koyne, sanda takaa kaŋ a doona k'a tee.

² Fariziyen fooyaŋ man a k'a sii. I n'a hãa ka nee: «A ga bisa aru se a ma fay nga wandoo wala?»

³ Isa n'i zaabi ka nee: «Macin nda Musa na war yaamar?»

⁴ I nee: «Musa yadda aru ma fay-kaddaasu hantum jina, a ma fay.*»

⁵ Isa nee i se: «War biney šendiyanoo se a na yaamaroo woo hantum war se,

⁶ amma za aduŋna takaroo sintinoo ga, <aru nda woy no Irkoy n'i tee.>†

⁷ <Woo ka kate, boro ga hun nga ŋaa nda nga baaba do [ka denji nga wandoo ga],

⁸ de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.>‡ Woo ra i si yee ka tee ihinka, amma i mma tee gaaham folloku.

⁹ Borey kaŋ Irkoy n'i marga, adamize mas'i fayandi.»

¹⁰ Waatoo kaŋ i willi hugey do, taalibey yee ka Isa hãa nda fayyan šennoo.

¹¹ A nee i se: «Boro kul kaŋ na nga wandoo fay ka hiiji affoo, a na zina tee ka duu zunubu ijinaa ga.

¹² Woy mo kaŋ na nga kurŋoo fay ka hiiji aru foo na zina tee.»

* **9:49 9.49** Hantum fooyaŋ ga tonton ka nee: «Sargari kul ga ciiri-ciirandi.» Ciiri goyoo man'ti kala ka henanandi, ka haya marga a masi hasara, amaanaa tammaasaa no (Sargarey 2.13). * **10:4 10.4** Alhukumoo 24.1, 3. † **10:6 10.6** Sintinoo 1.27; 5.2. ‡ **10:8 10.8** Sintinoo 2.24.

*Isa na albarka dan zankey ra
(Matiyu 19.13-15; Luka 18.15-17)*

¹³ Boroyan kate Isa do zankayan hala a m'i taaru, amma taalibey citi i ga.

¹⁴ Waatoo kan Isa dii woo, a futu ka nee i se: «Wa zankey nan i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kan ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa.

¹⁵ Cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kul kan mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kan nda zanka kaccu g'a dii, šikka sii kan boraa si huru a ra.»

¹⁶ Woo banda ga, a na zankey naagu nga gandoo ra, a na nga kabey fur i ga ka albarka dan i ra.

*Aru almankoynoo
(Matiyu 19.16-30; Luka 18.18-30)*

¹⁷ Waatoo kan Isa na fonda zaa, aru foo zuru ka kaa. A kan kanjey ga Isa jine k'a hãa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?»

¹⁸ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne.

¹⁹ N'ga yaamarey bay: «Masi boro wii, masi zina, masi zay, masi taari seedetaray tee», masi boro kul toope, «ni jaa nda ni baaba beerandi.»Š»

²⁰ Aroo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, wey kul ay n'i dii za ay zankataraa ga.»

²¹ Isa n'a guna, a bag'a. A nee a se: «Haya foo ga ni kuma: hayey kul kan goo ma ne neere, de ma hayoo noo talkey se, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.»

²² Aroo gaahamoo buu a ga kan Isa na šennoo woo har. A koy nda binemarayyan, zama a goo nda alman boobo.

²³ Isa guna jine nda banda, de a nee nga taalibey se: «A ga šendi borey kan goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra.»

²⁴ Šenney kan a n'i har hanse ka taalibey bojey haw. Isa yee ka nee i se: «He zankey, Irkoy Laamaa huruyanoo ga šendi!

²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyni ma huru Irkoy Laamaa ra.»

²⁶ Taalibey bojehawaa mma koy de a ga tonton. I nee cere se: «Adiši may no ma hin ka hallasi?»

²⁷ Isa n'i guna, de a nee i se: «Adamizey se a ga mongu, amma man'ti Irkoy se, zama haya sii no kan ga mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir na hayey kul nan ka hanga ni bande.»

²⁹ Isa n'a zaabi ka nee: «Cimoo ne kan ay g'a har war se, boro kul sii no kan ga nga hugoo nan, wala nga armey, wala nga woymey, wala nga jaa, wala nga baaba, wala nga izey, wala nga faarey agay nda Alhabar Boryaa maaganda se,

³⁰ kan si duu hayey wey cine zangu (100) zamanoo woo ra: huguyan, nda armayan, nda woymeyan, nda jaayan, nda izeyan, nda faariyan. A ga kaa ka duu gurzugayyan, amma alaaharaa hane a ga duu hunayan abadantaa.

³¹ Amma boro booboyan kan goo jine ga kaa ka tee ikokoranteyan, ikokorantey ga kaa ka tee ijinawey.»

*Isa cee hinzantoo kan a ga šelan
nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17-19; Luka 18.31-34)*

³² Isa nda borey kan goo a bande dira ka žigi ka koy Žerizalem. Isa goo ma dira jiney ra. Taalibey biney n'i kankam, de borey kan hanga i bande ga hunbur. Isa yee

ka taalibi woy cindi hinkaa (12) dii ka sintin ka hayey har i se kanj ga kaa ka tee nga ga.

³³ A nee: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem. I ga Bora a kanj tee Adamize nondi sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey se. I ga kayandi kanj a mma hima ka buu. I g'a nondi kutakey se.

³⁴ I g'a kaynandi, i ga tufa a ga, i g'a barzu, de i g'a wii. Jirbi hinza banda ga, a ga tun.»

*Jineboro mma tee alhaadimaykaw
(Matiyu 20.20-28; Luka 22.24-27)*

³⁵ Zebede iz'arey kanj ti Žak nda Yehiya, man Isa ga. I nee a se: «Alfagaa, ir ga haya foo wiri ni ga, m'a tee ir se.»

³⁶ A n'i hãa ka nee: «Macin no war ga baa y'a tee war se?»

³⁷ I nee a se: «Ir mma baa ma nanj ir affoo ma goro ni kabe hennaa ga, affaa ma goro ni kabe laalaa ga ni daržaa ra.»

³⁸ Isa nee i se: «War si haya bay kanj war g'a wiri. War ga hin ka gurzugaa potoo hayaa hanj kanj ay g'a hanj wala? War ga hin ka batizandi nda batizeyanoo kanj nda ay ga batizandi wala?»

³⁹ I nee a se: «Ir ga hin.» Isa nee i se: «War ga kaa ka potoo hayaa hanj kanj ay g'a hanj, war ga kaa ka batizandi nda batizeyanoo kanj nda ay ga batizandi,

⁴⁰ amma ka goro ay kabe hennaa wala ilaalaa ga, man'ti agay no m'a kayandi. A si nondi kala borey kanj se Irkoy n'a soolu.»

⁴¹ Kanj taalibi woyaa (10) maa woo, i sintin ka dukur Žak nda Yehiya ga.

⁴² Isa ciya i se, a nee i se: «War ga bay kanj borey kanj i g'i himandi nda gandawey boŋkoyney ga koytaray fur i boŋ, ngi boro beerey ga hini fur i boŋ.

⁴³ Amma war game man'ti takaa woo no, boro kanj ga baa nga ma tee boro beeri war ra, kala a ma tee war tamoo.

⁴⁴ Boro kul kanj ga baa nga ma huru war ra jine, kala a ma nga boŋ tee borey kul se baŋna.

⁴⁵ Zama Bora a kanj tee Adamize mana kaa hala i ma alhaadimay nga se, amma a nka kaa ka alhaadimay, de mo ka nga hundoo noo hala boro boobo zunubey ma banandi k'i hallasi.»

*Isa na danaw moŋey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29-34; Luka 18.35-43)*

⁴⁶ I naaru ka koy too Žeriko. Waatoo kanj Isa ga fatta koyraa ra, nga, nda nga taalibey, nda alžama beeri, danaw gariibu goo ma goro fondaa jeroo ga. Maŋnoo ti Bartime, baaboo ti Time.

⁴⁷ Waatoo kanj a maa kanj Isa Nazaret bora a no, kul a sintin ka kaati ka nee: «Dawda Haamaa, Isa, hinna ay ga!»

⁴⁸ Boro boobo ga citi danaa ga a ma dangay. Amma a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!»

⁴⁹ Isa kay, de a nee: «Wa ciya a se.» I ciya danaa se ka nee: «Bine tee, tun ni boŋ ga, a ga ciya ma ne.»

⁵⁰ Danaa na nga darbay beeroo warra, a sar ka tun ka koy Isa do.

⁵¹ Isa n'a hãa ka nee: «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» Danaa nee a se: «Rabbuni (maanaa <alfagaa>), ya mma baa ya yee ka dii.»

⁵² Isa nee a se: «Ma koy nda baani, ni naanaa na ni hallasi.» Dogoo din da moŋey yee ka dii, a hanga Isa ka fondaa tee a bande.

11

Isa huru Žerizalem sanda kokoy

(Matiyu 21.1-11; Luka 19.28-40; Yehiya 12.12-19)

¹ Waatoo kaŋ i ga man Žerizalem, de i too Betefaže nda Betani kaŋ goo Zaytupaŋey tondi hondoo jeroo ga, Isa na taalibi hinka sanba.

² A nee i se: «Wa koy koyra-izoo ra kaŋ ga war tenje. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kaŋ ga hawa kaŋ boro kul mana bay ka žigi a boŋ. W'a feeri, war ma kate a.

³ Nda boro nee war se: «Macin se war ga woo tee?», wa nee a se: «Ir Koyoo no ma too a ga, sohō da a g'a yeeti kate ne ra.»»

⁴ I koy, de i na farka-ize foo gar. A ga hawa hugu mee foo ga taray, lolaa ra. I n'a feeri.

⁵ Borey kaŋ goo no din, affooyaŋ i ra n'i hāa ka nee: «Macin no war goo m'a tee? Macin se war ga farka-izoo feeri?»

⁶ I šelaŋ i se sanda takaa kaŋ nda Isa n'a har. I na taalibey naŋ i m'a tee.

⁷ I kate farka-izoo Isa do. I na ngi darbawey fur a boŋ, de Isa goro a ga.

⁸ Boro boobo na ngi darbawey daaru fondaa ra, affooyaŋ na tuuri kabeyaŋ kaŋ ga fita goo kaŋ i n'i dunbu faarey ra, kanandi.

⁹ Borey kaŋ goo jinoo ra nda wey kaŋ goo dumaa ga kaati ka nee:

«Hozaana!

Albarka ma bara boraa se
kaŋ goo kaa ir Koyoo maapoo ga!

¹⁰ Albarka ma huru Laamaa ra
kaŋ goo kaa, ir kaagaa Dawda Laamaa!

Hozaana beenaa se beene!»*

¹¹ Isa too Žerizalem, de a huru Irkoy hugu beeroo ra. A na haya kul kaŋ g'a kuubi k'a bere guna jina, amma kaŋ cijinoo huroo se, a koy Betani, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12).

Jeejajnaŋoo kaŋ Isa n'a danga

(Matiyu 21.18-19)

¹² Subaa ra, kaŋ Isa nda nga taalibey na fondaa zaa ka fatta Betani, a heray.

¹³ A ga jeejajnaa foo kaŋ ga fita goo honnay nongu mooro ra. A koy tuuroo do ka guna wala nga ga duu a ga izeyaŋ k'i ŋaa. Amma kaŋ a man a, a mana haya kul gar a ga kala fitawey, zama jeejajnaŋey hayyanoo waatoo mana too.

¹⁴ Isa nee jeejajnaŋoo se: «Yala boro kul masi yee ka ni izoo ŋaa hala abada!»
Taalibey maa šennoo kaŋ a n'a har.

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Matiyu 21.12-17; Luka 19.45-48; Yehiya 2.13-22)

¹⁵ I too Žerizalem. Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey nda daykey gaaray k'i kaa taray. A na barmaykey taabaley nda tuuzun neerekey gorohayey gum carawey ga.

¹⁶ A mana yadda mo boro kul ma jinay zaa ka Irkoy hugu beeroo dunbu ka bisa.

¹⁷ Woo banda ga, a n'i cawandi ka nee: «A nka mana hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay hugoo ga ciyandi nda hugu kaŋ ra dumi kul ga Irkoy ŋaaray»†,
amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

* 11:10 11.10 Zabur 118.25-26. † 11:17 11.17 Ezayi 56.7.

¹⁸ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey maa hayaa kaŋ tee. I ga taka ceeci ka Isa halaci, zama i ga hunbur a. Zama nga cawandiyanoo tee jamaa se boŋhaway.

¹⁹ Kaŋ cijinoo too, Isa nda nga taalibey fatta koyraa ra.

Jeejaynaŋoo ŝennoo: naanay nda Irkoy ŋaarayyan
(Matiyu 21.20-22)

²⁰ Subbaahi tayaa ra, kaŋ i goo ma bisa fondaara, i dii jeejaynaŋoo. A kogu hala linjeŋ ga.

²¹ Piyer hongu hayaa kaŋ tee, de a nee Isa se: «Rabbi, guna jeejaynaŋoo kaŋ n'n'a danga, nga ka kogu.»

²² Isa na ŝennoo zaa ka nee nga taalibey se: «Wa naanay Irkoy!»

²³ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kul kaŋ nee tondi hondoo woo se: «Hun ne, ma ni boŋ warra teekoo ra», nda a mana ŝikka nga binoo ra, a naanay, ŝennoo kaŋ a n'a har ga tee.

²⁴ Woo se ay ga nee war se: haya kul kaŋ war g'a ŋaaray Irkoy ga k'a wiri a ga, wa naanay kaŋ war duu a, a g'a tee war se.

²⁵ Waati kaŋ war kayandi ka Irkoy ŋaaray, nda a gar dooray goo war biney ra boro se, wa yaafa a se, hala war Baaba Irkoy mo kaŋ goo beenaa ra ma war laybey yaafa.

²⁶ [Amma nda war si yaafa, war Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra mo si war laybey yaafa.]»

Man ra Isa duu nga hinoo?
(Matiyu 21.23-27; Luka 20.1-8)

²⁷ Isa nda nga taalibey yee koyne Źerizalem. Kaŋ Isa goo ma dira-dira Irkoy hugu beeroo ra, sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey too jeroo ga.

²⁸ I ŝelaŋ a se ka nee: «Hini foo nda n'ga wey tee, wala mo, may ka ni noo hinoo woo m'i tee?»

²⁹ Isa nee i se: «Ay ga war hãa nda haya folloku. Nda war n'ay zaabi, kul ay ga hinoo har kaŋ nda ay ga wey tee.»

³⁰ Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizey do? Wa tuuru ya ne.»

³¹ I ŝelaŋ-ŝelaŋ cere game ka nee: «Nda ir nee: «Beenaa ra», a ga nee: «[Adiŝi] macin se war mana naanay a?»

³² Nda ir nee mo: «Adamizey», ...» - I ga hunbur alžamaa, zama borey kul ga Yehiya dii annabi.

³³ I na Isa zaabi ka nee: «Ir si bay.» Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kaŋ nda ay ga wey tee.»

12

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa
(Matiyu 21.33-46; Luka 20.9-19)

¹ Isa yee ka sintin ka ŝelaŋ i se nda filla yaasayanteyaŋ. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A na cete cin k'a wanga. A na nongu fanŝi kaŋ ra i ga tuuri-izey motti. A na soorohugu kuku cin* . Woo banda ga, a na faaroo naŋ beerikawyaŋ kone, de a naaru.

² Waatoo kaŋ hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala nga ma duu faari-izey ra.

³ Amma i n'a dii, i n'a kar, de i n'a naŋ a ma koy kabe koonu.

⁴ A yee ka tam foo sanba. Nga mo, i n'a maray boŋoo ra, i n'a kaynandi.

* **12:1 12.1** Soorohugu no kaŋ ga lakkalkey ga žigi ka faaroo hawgay.

⁵ A yee ka affoo sanba. Woo din, i n'a wii. Nga banda ga, ibooboyan kan a n'i sanba, i na affooyan kar, i na jerey wii.

⁶ Boro follokaa kan cindi a se koyne man'ti kala nga iz'aroo, nga baakaa. Nga ti ikokorantaa, a n'a sanba i do ka nee: <I g'ay iz'aroo beerandi.>

⁷ Amma beerikey nee cere se: <Woo ti tubukaa. Wa kaa, ir m'a wii, nga ra tubuhayaa ga tee ir wane.>

⁸ I n'a dii, i n'a wii, de i n'a warra taray k'a kaa faaroo ra.

⁹ [Sohō] macin no faaroo koyoo g'a tee? A ga kaa ka beerikey halaci ka faaroo yeeti itanayan se.

¹⁰ War mana bay ka Citaaboo šennoo woo caw kan nee:

<Tondoo kan cinakey n'a fur,
nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.

¹¹ Ir Koyoo ka baa woo ma tee,
alaabiina no ir moyey cire!>†»

¹² Sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey ga taka ceeci kan nda ngi ga Isa dii, amma i hunbur alžamaa. I bay kan filla yaasayantaa kan a n'a deede, ngi ga a goo. I n'a nan, i koy.

*Alkaasoo kan ga banandi kokoy beeroo se
(Matiyu 22.15–22; Luka 20.20–26)*

¹³ Woo banda ga, i na Fariziyenyan nda Herod kondaa boroyan sanba Isa do hala i m'a dii nda nga meešennoo.

¹⁴ I koy a do ka nee a se: «Alfagaa, ir ga bay kan cimi harkaw ti ni. N'si hunbur boro kul. N'si borey ndumey guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi. A ga hima alkaasi ma banandi kokoy beeroo se wala a si hima? Ir m'a bana wala ir mas'a bana?»

¹⁵ Isa bay ngi almunafikitaraa ga, a nee i se: «Macin se war g'ay sii? Wa kate ya ne nzorfu kaaray tamma foo hala ya dii a.»

¹⁶ I kate a se. A nee i se: «May biyoo nda nga maano ti woo?» I nee a se: «Kokoy beeroo.»

¹⁷ Isa nee i se: «Wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.» Boŋey hanse ka haw nda Isa.

*Hāayan bukawey tunyanoo ga
(Matiyu 22.23–33; Luka 20.27–40)*

¹⁸ Sadusiyen fooyan man Isa. Borey no kan ga nee tunyan si bara. I n'a hāa ka nee:

¹⁹ «Alfagaa, Musa na yaamar hantum ir se ka nee: <Nda aru buu ka wande nan kan mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>‡

²⁰ Arma iyye bay ka bara kan ijinaa hiiji, a buu, a mana ize nan.

²¹ Arma hinkantoo hiiji woyoo, a buu, a mana ize nan, arma hinzantoo mo taka follokaa.

²² Iyyaa kul mana ize nan. Woo banda ga, woyoo mo buu.

²³ Tunyanoo hane, [waatoo kan bukawey ga tun,] iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

²⁴ Isa nee i se: «War dere, war ga addaliloo bay wala? Addaliloo man'ti kala war si Citaaboo bay, war si Irkoy hinoo bay.

²⁵ Zama han kan i tun bukawey ra, arey si hiiji, woyey si nondi hiijay. Amma i mma tee sanda almalaykayan beenaa ra.

† 12:11 12.11 Zabur 118.22–23. ‡ 12:19 12.19 Alhukumoo 25.5–6.

²⁶ Haya kaŋ ti bukawey tunyanoo, war mana bay k'a caw Musa citaaboo ra, nongoo kaŋ ga ūelan saabaynaŋoo ga kaŋ ra Irkoy nee Musa se: «Agay ti Ibirahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.»[§]

²⁷ Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no. War hanse ka dere.»

Yaamarey kul ibeeroo

(Matiyu 22.34–40; Luka 10.25–28)

²⁸ Citaaboo baykaw foo maa kaŋ i ga kakaw. A dii kaŋ Isa na Sadusiyeney zaabi ka boori. A man kate, de a na Isa hãa ka nee: «Yaamarey kul ra, affoo ti ibeeroo?»

²⁹ Isa n'a zaabi ka nee: «Yaamarey kul ibeeroo ne: «Haŋajer, Izirayel, ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa.*

³⁰ Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni lakkaloo kul, nda ni gaaboo kul.>†

³¹ Ihinkantoo ti: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.>‡ Yaamar sii no kaŋ ga bisa yaamarey wey.»

³² Citaaboo baykaa nee Isa se: «A boori, alfagaa! N'na cimi har: nga ti ir Koy follokaa, <de mo koy sii no kala nga hinne.>[§]

³³ Boro ma bag'a nda nga binoo kul, nda nga lakkaloo kul, nda nga gaaboo kul, de mo boro ma baa nga cinaa sanda takaa kaŋ nda boro ga baa nga boŋ.* Šikka sii kaŋ hayey wey ga bisa sargari kukurantey nda sargari kul.»

³⁴ Kaŋ Isa dii kaŋ a tuuru nda lakkalkoynitaray, a nee a se: «N'si mooru Irkoy Laamaa.» Woo banda ga, boro kul mana yadda k'a hãa koyne.

Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo

(Matiyu 22.41–46; Luka 20.41–44)

³⁵ Waatoo kaŋ Isa goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a na ūennoo zaa ka nee: «Taka foo nda Citaaboo baykey ga nee kaŋ Almasihu man'ti kala Dawda Haamaa?

³⁶ Dawda hunday nee Hundi Henanantaa hinoo ra:

<Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe henna here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey dan ni cewey cire.”>†

³⁷ Dawda hunday g'a cee nda Koy, adiūi taka foo ra a ga tee a se Haama?» Alžama beeri foo ga haŋajer Isa se nda jaali.

Wa hawgay Citaaboo baykey ga

(Matiyu 23.1–36; Luka 20.45–47)

³⁸ Isa nee nga cawandiyanoo ra: «Wa war boŋ hawgay Citaaboo baykey ga kaŋ ga baa kaayi beeri danŋan ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra.

³⁹ I ga baa mo jine gorodogey margahugey ra nda ŋaadogey ra.

⁴⁰ I ga woyey kaŋ kurpey faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy ŋaaray, i si cahã ka ben hala borey ma dii ngi. Ngi zukandoo ga hanse ka boobo.»

Nooroo kaŋ woy talkaa n'a noo

(Luka 21.1–4)

⁴¹ Kaŋ Isa goro nooroo jinaa tenje, a dii takaa kaŋ nda alžamaa goo ma nooru dan a ra. Almankoyni booboyaŋ ga nooru beeri jisi,

⁴² amma woy talka foo kaŋ kurpoo buu kaa, de a na nooru tamma hinka kaŋ si too haya dan a ra.

§ 12:26 12.26 Fattaroo 3.6, 15. * 12:29 12.29 «ir Koyoo Irkoy ti ir Koy follokaa», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo Irkoy hinne ti ir Koyoo». † 12:30 12.30 Alhukumoo 6.4–5. ‡ 12:31 12.31 Sargarey 19.18. § 12:32 12.32 Alhukumoo 4.35. * 12:33 12.33 Sargarey 19.18. † 12:36 12.36 Zabur 110.1.

⁴³ Woo banda ga, Isa ciya nga taalibey se ka nee i se: «Cimoo ne kanj ay g'a har war se, woy talkaa woo kanj kurpoo buu danj ka bisa borey kul kanj na haya danj nooroo jinaa ra.

⁴⁴ Zama borey kul, woo kanj ga i si too, nga no i n'a danj, amma nga, nga talkataraa ra, hayaa kul kanj goo a se, maanaa nga hunaa kul no a n'a danj.»

13

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1-2; Luka 21.5-6)

¹ Waatoo kanj Isa goo ma fatta Irkoy hugu beeroo ra, nga taalibi foo nee a se: «Alfagaa, guna tondi henney nda hugu beerey wey!»

² Isa nee a se: «N'ga dii hugu beerey wey wala? Tondi foo si cindi affoo boŋ kanj si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3-14; Luka 21.7-19)

³ Woo banda ga, kanj Isa goro Zaytunaney tondi hondoo boŋ kanj ga Irkoy hugu beeroo tenje, Piyer, nda Žak, nda Yehiya, nda Andere hinne bara a bande, i n'a hãa ka nee:

⁴ «Ir fahamandi waati foo no woo ga kaa ka tee, de mo macin ti tammaasaa kanj g'ir bayrandi kanj hayey wey ga hima ka kaa ka tee ka ben.»

⁵ Isa na ŝennoo zaa ka nee i se: «Wa hawgay boro kul masi war darga.

⁶ Boro booboyan ga kaa ay maapoo ga ka nee kanj ngi ti Almasihu, de mo i ga boro booboo darga.

⁷ Waati kanj war ga maa wonguyan tun nda wongu alhabaryan, war masi hunbur. Kala wey ma teendi, amma hala sohõ man'ti benantaa no.

⁸ Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga tun ka laama foo wongu. Labu jijiriyay ga tee nongu booboyan ra. Herayyan ga tee. Wey man'ti kala sintinoo, i ga hima nda hayyan kuubi jina-jinawey.

⁹ War, wa war boŋ hawgay. I ga war nondi alkaaley se, i ga war barzu margahugey ra. I ga war ka kay gofornerey nda kokoyey jine ay maaganda se. Woo ga tee i se seedetaray.

¹⁰ Kala Alhabar Boryaa ma waazandi gandawey kul ra jina.

¹¹ Waati kanj i ga war ka koy ka war nondi, war masi alhuzun nda hayaa kanj war g'a har. Wa hayaa har kanj nondi war se waatoo din da, zama man'ti war no ma ŝelan, amma Hundi Henanantaa no.

¹² Arma ga nga armaa noo i m'a wii, baaba ga nga izoo noo i m'a wii. Zankey ga ture ngi baabey ga k'i noo i ma wiiyandi.

¹³ Borey kul ga konna war ay maapoo sabbu se, amma boro kanj gaabandi hala benantaa ga, a ga hallasi.»

Isa na zarabi beeroo waatoo bayrandi
(Matiyu 24.15-28; Luka 21.20-24)

¹⁴ «Waatoo kanj war ga dii <haya harramantaa>* ga goro nongu kanj ra a si hima ka bara. Boro kanj g'a caw ma faham! Waatoo din borey kanj goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra.

¹⁵ Boro kanj goo sooro boŋ masi zunbu, a masi huru hugoo ra ka haya zaa kanj goo nga hugoo ra.

¹⁶ Boro kanj goo faarey ra masi yee ka koy nga burmusoo zaa.

* 13:14 13.14 Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

¹⁷ Woyey bone kaŋ ga tee boro hinka nda wey kaŋ ga naanandi haney din.

¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray hala hayey wey masi tee jiyaw ra.

¹⁹ Haney din zarabi ga tee kaŋ cine mana bay ka tee za aduppa takaroo sintinoo ga kaŋ Irkoy n'a taka hala sohõ. Šikka sii nga cine si yee ka tee.

²⁰ Nda ir Koyoo mana kumandi zaarey din ra, boro kul si hallasi. Amma nga boro suubantey maaganda se a kumandi zaarey din ra.

²¹ Nda boro nee war se: <Almasihu ne, ne ra> wala: <Nga ne, ne here>, war masi naanay.

²² Zama taari almasihuyan nda annabiyan ga tun. I ga tammaasayan nda kayfiyan tee hala, nda a ga hin ka tee, ngi ma Irkoy boro suubantey darga.

²³ War, wa hawgay! Hayey kul ra ay na war haŋa žiibey kaa.»

Boraa kaŋ tee Adamize kaayanoo
(Matiyu 24.29–31; Luka 21.25–28)

²⁴ «Amma haney din, zaraboo woo banda ga, waynaa ga tee kubay,

handoo si nga gaayoo noo,

²⁵ handaraway ga kaŋ ka hun beenaa ra,

hayey kaŋ goo beenaa ra ga jijiri.

²⁶ Waatoo din i ga dii <Boraa kaŋ tee Adamize ga kaa duulayan ra>† nda gaabi beeri nda darža.

²⁷ A ga almalaykey sanba hala i ma [nga] boro suubantey marga ka hun gandaa kanje taacaa kul ga beenaa boŋ foo ga ka koy boŋ faa ga.»

Bayraa kaŋ jeejajpaŋoo g'a noo
(Matiyu 24.32–35; Luka 21.29–33)

²⁸ «Wa faham bayraa se kaŋ jeejajpaŋoo g'a noo. Za tuuroo kabey subey ban, i na fita taagayan tee, war ga bay kaŋ konnoo waatoo man.

²⁹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kaŋ a man, a goo koyraa mijoo ga.

³⁰ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala hayey wey kul ma teendi.

³¹ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meešenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(Matiyu 24.36–44; Luka 21.34–36)

³² «Boro kul si hanoo wala waatoo bay kaŋ hayey wey ga kaa ka tee. Almalaykey kaŋ goo beenaa ra s'a bay, Iz'aroo s'a bay, Baaba Irkoy no ma waatoo bay.

³³ Wa hawgay! War ma hanna cijin nda zaari, zama war si waatoo woo kaayanoo bay.

³⁴ A ga hima nda boro kaŋ ga koy naaru. A na nga hugoo naŋ nga tamey kabey ra k'i noo jineborotaraa. A na ngi affoo kul noo goyoo kaŋ a ga hima k'a tee. A nee aroo kaŋ ga hugoo mijoo hawgay se a ma hanna cijin nda zaari.

³⁵ Adiši wa hanna, zama war si bay waati kaŋ no hugoo koyoo ga kaa. A ma kaa cijinoo sintinoo ga, wala cijinoo gamoo ra, wala gorgey ciyayanoo ga, wala subbaahi tayaa ra,

³⁶ ba nda a kaa waati ra kaŋ war s'a hongu, a masi war gar jirbi ra.

³⁷ Hayaa kaŋ ay goo m'a har war se, borey kul ga ay goo: Wa hanna!»

† 13:26 13.26 Daniyel 7.13.

14

*Bonkoyney hawandifutay Isa ga
(Matiyu 26.1-5; Luka 22.1-2; Yehiya 11.45-53)*

¹ A cindi jirbi hinka Borcintaraa jingaroo nda Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo ma tee. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey na taka ceeci kan nda ngi na Isa dii nda carmay k'a wii.

² I nee: «A masi tee jingaroo ra hala alžamaa masi koy ture.»

*Woy foo na turaari doori Isa bonoo bon
(Matiyu 26.6-13; Yehiya 12.1-8)*

³ Isa goo Betani, Simon jiraykoynoo hugoo ra. Kan a goo ŋaadogoo ra, woy foo man jeroo ga kan kone tondi kaaray kulba goo. A ga too nda turaari alhakiika hay šenda kan se i ga nee nar. Woyoo na kulbaa mijoo kayri, de a na turaaroo doori Isa bonoo ga.

⁴ Boro fooyan kan goo no dukur, de i nee cere se: «Cin no turaaroo hasaraa woo g'a hanse?»

⁵ Turaaroo woo ga hin ka neerandi haya kan bisa nzorfu kaaray tamma bon zangu hinza (300) ka nondi talkey se.» I citi woyoo ga.

⁶ Amma Isa nee: «W'a nan! Macin se war g'a farandi? Teegoy henna no a n'a tee ya ne.

⁷ War nda talkey no waati kul, war ga hin ka haya henna tee i se waati kul kan war ga baa. Amma agay si cindi war bande waati kul.

⁸ Woyoo woo na nga hinagoo tee. A na turaaroo doori ay gaahamoo ga ay suturayanoo se za a mana tee.

⁹ Cimoo ne kan ay g'a har war se, nongu kul kan ra Alhabar Boryaa waazandi aduŋna kul ra, hayaa kan woyoo woo n'a tee mo ga harandi hala borey ma hongu woyoo.»

*Žudas soolu ka Isa zanba
(Matiyu 26.14-16; Luka 22.3-6)*

¹⁰ Woo banda ga, Žudas Iskariyot kan ti taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo, koy sargari juwalkey jineborey do hala nga ma Isa nondi i se.

¹¹ Kan i maa woo, i paali, de i n'a noo allaahidu kan ngi g'a noo nooru. Žudas cindi a ga taka ceeci kan nda nga ga Isa nondi dimma henna ga.

*Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(Matiyu 26.17-19; Luka 22.7-14)*

¹² Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo zaari jinaa kan ra i ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii, Isa taalibey nee a se: «Man ra n'ga baa ir ma koy Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo soolu hala ma duu k'a ŋaa?»

¹³ Isa na nga taalibi hinka donto. A nee i se: «Wa koy koyraa ra. War ga aru foo kubay kan kone hoobu goo kan ra hari goo. War ma hanga a bande.

¹⁴ Nongoo kan ra a ga huru, war ma nee hugoo koyoo se: «Alfagaa nee wala man yawzunbu hugoo kan ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?»

¹⁵ A ga hugu beeri foo kan goo sooro bon cebe war se, hayey kan ga ir ga too goo a ra, nongu soolante no. No din ra war m'a soolu ir se.»

¹⁶ Taalibey koy. I too koyraa ra, i na hayey gar nda takaa kan nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

*Isa bayrandi kan nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi
(Matiyu 26.20-25; Luka 22.21-23; Yehiya 13.21-30)*

¹⁷ Kan cijinoo too, Isa kaa, nga nda taalibi woy cindi hinkaa (12).

¹⁸ Waatoo kaŋ i goo ŋaadogoo ra ka ŋaa, Isa nee: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war affoo kaŋ goo ma ŋaa ay bande g'ay nondi.»

¹⁹ Ngi biney maray, de i sintin k'a hãa nda affoo-foo ka nee: «N'bay man'ti agay no?»

²⁰ A nee i se: «War boro woy cindi hinkaa (12) affoo no kaŋ goo ma sufa ay bande taasaa ra.

²¹ Šikka sii, Bora a kaŋ tee Adamize ga koy nda takaa kaŋ nda a hantumandi a ga Citaaboo ra. Amma bora a bone kaŋ ga Bora a kaŋ tee Adamize nondi. A baa bora a din se a masi ba huru aduŋna ra.»

Amaanaa kaŋ zandi nda kuri

(Matiyu 26.26-30; Luka 22.14-20; Korent borey bataga 1na 11.23-25)

²² Waatoo kaŋ i goo ma ŋaa, Isa na takula zaa, a na albarka daŋ a ra, a n'a dunbu. A n'a noo taalibey se, de a nee: «Wa dii, woo ti ay gaahamoo.»

²³ Woo banda ga, a na poti zaa, a na albarka daŋ. A n'a noo i se. Taalibey kul haŋ.

²⁴ A nee i se: «Woo ti ay kuroo, amaanaa kuroo kaŋ mun boro boobo se.

²⁵ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, ay si yee ka alaneboo izoo haroo haŋ kala hala han kaŋ ay yee k'a haŋ taaga Irkoy Laamaa ra.»

²⁶ I na baytiyaŋ don, de i fatta ka koy Zaytuŋaŋey tondi hondoo do.

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Matiyu 26.31-35; Luka 22.31-34; Yehiya 13.36-38)

²⁷ Isa nee nga taalibey se: «War kul ga zuru k'ay naŋ, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga kurkaa wii,

de feejeje ga say-say.»*

²⁸ Amma waati kaŋ ay tun koyne, ay ga koy war jine Galile.»

²⁹ Piyer nee a se: «Ba nda borey kul na ni naŋ, agay, ay si ni naŋ.»

³⁰ Isa nee a se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, hõ cijinoo hunday gorgaa si ciya cee hinka kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»

³¹ Amma Piyer jindegaabay ka nee: «Ba nda ya mma buu ni bande, ay si ni yankar.» Taalibey kul mo na šennoo woo da dumoo har.

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Matiyu 26.36-46; Luka 22.39-46)

³² Isa nda nga taalibey koy nongu foo ra kaŋ maapoo ti Getesemane. A nee i se: «Wa goro ne ra hala ay ga koy Irkoy ŋaaray.»

³³ A na Piyer, nda Žak, nda Yehiya zaa nga bande, de binekankamyan beeri nda hunburay sintin ka tee a se.

³⁴ A nee i se: «Ay binoo ga hanse k'ay maray hala ay ga baa ka buu. Wa cindi ne, war ma hanna.»

³⁵ A koy jine kayna, de a kaŋ laboo ra ka Irkoy ŋaaray kaŋ, nda nga ga duu a, gurzugaa waatoo woo ma moora nga.

³⁶ A nee: «Abba, ay Baaba Irkoy, n'ga hin ka haya kul tee. Gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma tee.»

³⁷ A yee kate i do, a n'i gar i ga jirbi. A nee Piyer se: «Simon, ni mma jirbi? Mana hin ka hanna ba guuru foo?»

³⁸ Wa hanna, war ma Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kaŋ zunubu ra. Anniya henna goo, amma gaaham sii nda gaabi.»

³⁹ Isa yee ka hibi i ga ka Irkoy ŋaaray, šenni follokey no a n'i har.

* 14:27 14:27 Zakarya 13.7.

⁴⁰ A yee kate koyne, a na taalibey gar i ga jirbi, zama jirbi se, i si hin ka ba ngi moyey kaa cere ga. I si haya bay kaŋ nda ngi g'a zaabi.

⁴¹ A yee kate cee hinzantoo, de a nee i se: «Adiši war mma jirbi! War mma hunanzam! A ben! Waatoo too! Sohō Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋ zunubantey kabey ra.

⁴² Wa tun, ir ma koy! Bora a kaŋ g'ay nondi ne ka man.»

Takaa kaŋ nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47–56; Luka 22.47–53; Yehiya 18.3–12)

⁴³ Isa goo ma šelaŋ kaŋ dogoo din da Žudas, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kaa, nga nda alžama kaŋ kone takubayaŋ nda gobuyaŋ goo. I mana hun kala sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda boro beerey do.

⁴⁴ Bora a kaŋ g'a nondi nk'i noo silbay ka nee: «Bora a kaŋ ay g'a summu, nga no. W'a dii, de war ma gaabu a ga henna ka koy.»

⁴⁵ Za Žudas too kate, a man Isa ka nee a se: «Rabbi!» A n'a summu.

⁴⁶ Borey na kabe fur a ga k'a dii.

⁴⁷ Boro foo kaŋ goo no din na nga takubaa hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka haŋaa kaa.

⁴⁸ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «War kaa ay ga nda takubayaŋ nda gobuyaŋ k'ay dii sanda zay beeri.

⁴⁹ Zaari kul ay goo war bande Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi, amma war mana bay k'ay dii. Amma takaa woo nda a ga teendi hala Citaaboo šenney ma tabati.»

⁵⁰ Isa taalibey kul zuru k'a naŋ.

⁵¹ Arusooga foo kaŋ taafe hinne no ma didiji a ga hanga Isa bande. I n'a dii,

⁵² amma a na taafaa fur ka zuru nga gaa koonoo.

Isa daŋandi hoyraykey margaroo jine

(Matiyu 26.57–68; Luka 22.54–55, 63–71; Yehiya 18.13–14, 19–24)

⁵³ I na Isa ka koy sargari juwalkey jineboraa do. Sargari juwalkey jineborey kul, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey marga.

⁵⁴ Piyer goo nongu mooro ra, a hanga Isa hala sargari juwalkey jineboraa batumaa ra. A goro lakkalkey bande ka cankan.

⁵⁵ Sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ga ceeci ngi ma duu seede kaŋ Isa na goy futu tee, hala a ma wiiyandi. Amma i mana duu baffoo.

⁵⁶ Boro booboyaŋ na seedetaray tee, amma taari de no i g'a har a ga. Ngi seedetaraway ga cere kakaw.

⁵⁷ Boro fooyaŋ tun ka seedetaray tee ka taari a ga ka nee:

⁵⁸ «Ir maa a ga nee: <Ay ga Irkoy hugoo woo kayri kaŋ kabe k'a cin. Jirbi hinza ra, ay ga affoo cin kaŋ man'ti kabe k'a tee.»»

⁵⁹ Ba woo ra borey seedetaraway ga cere kakaw.

⁶⁰ Sargari juwalkey jineboraa tun margaroo gamoo ra, de a na Isa hãa ka nee: «N'si haya kul har hayey ra kaŋ seedewey g'i har ni ga?»

⁶¹ Amma Isa mana tuuru, a mana baffoo har. Sargari juwalkey jineboraa yee k'a hãa ka nee: «Ni ti Almasihu, Saabukoyoo Iz'aroo wala?»

⁶² Isa nee: «Agay no. War ga dii Bora a kaŋ tee Adamize ga goro Hinikoyoo kabe henna ga† ka <kaa duulawey gamey ra ka hun beenaa ra.>‡»

⁶³ Sargari juwalkey jineboraa na nga jinde darbaa kottu ka nga futuyanoo cebe. A nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne?»

† 14:62 14.62 Zabur 110.1. ‡ 14:62 14.62 Daniyel 7.13.

⁶⁴ War maa wowyanoo. Macin no war nee?» Borey kul kayandi kanj a mma hima ka wiiyandi.

⁶⁵ Boro fooyanj sintin ka tufa Isa ga. I na ndumoo haw, de i na kabe k'a kar ka nee: «Annabitaray tee!» § Woo banda ga, lakkalkey n'a sanj, i n'a dii.

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.69–75; Luka 22.56–62; Yehiya 18.15–18, 25–27)

⁶⁶ Waatoo kanj Piyer goo ganda, batumaa ra, sargari juwalkey jineboraa konja woy-izey affoo kaa.

⁶⁷ Kanj a dii Piyer goo ma cankan, a na moo basu a ra, de a nee a se: «Ni mo cindi Isa Nazaret boraa bande.»

⁶⁸ Amma a n'a yankar ka nee: «Ay si hayaa bay kanj n'ga baa m'a har, ya na faham.» Woo banda ga, a koy taray šiifaa ra, [de gorgaa ciya].

⁶⁹ Konja woy-izoo dii a, de a yee ka nee borey se kanj goo no din: «Woo goo borey din ra.»

⁷⁰ Amma a yee k'a yankar. Hala kayna ga too, kul borey kanj goo no din nee Piyer se: «Nda cimi n'goo i ra, zama ni mo, Galile boro ti ni.»

⁷¹ Piyer sintin ka nga bonj danga ka žee ka nee: «Ay si boraa woo bay kanj war g'a har!»

⁷² Dogoo din da gorgaa na nga ciyayan hinkantoo tee, de Piyer hongu šennoo kanj Isa n'a har nga se: «Gorgaa si ciya cee hinka kanj n'g'ay yankar cee hinza.»* Woo banda ga, kul a bere ka hēe.

15

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1–2, 11–14; Luka 23.1–5; Yehiya 18.28–38)

¹ Subbaahi tayaa ra, sargari juwalkey jineborey, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey, maanaa hoyraykey margaroo kul goro ka hayaa kayandi kanj ngi g'a tee. I na Isa haw, i n'a gongu ka koy a danj Pilat kaboo ra.

² Pilat na Isa hāa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.»

³ Sargari juwalkey jineborey na haya booboyanj danj a ga.

⁴ Pilat yee k'a hāa ka nee: «N'si baffoo har? Maa hayey kul kanj i g'i danj ni ga!»

⁵ Isa man'a zaabi nda baffoo koyne, woo ti haya kanj na Pilat bonjoo haw.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15–26; Luka 23.13–25; Yehiya 18.39–19.16)

⁶ Jingar kul ga, Pilat ga kasa-ize foo tanj kanj alžamaa n'a wiri a ga.

⁷ Aru foo kanj maapoo ti Barabas nda turanteyanj goo kasaa ra. Boro no i n'a wii tureroo ra kanj bay ka tee.

⁸ Alžamaa žigi ka koy Pilat do, de i na hayaa wiri a ga kanj a ga doona k'a tee ngi se.

⁹ Pilat n'i zaabi ka nee: «War ga baa ya Alyahuudey kokoyoo tanj war se wala?»

¹⁰ A bay kanj canseyan ka kate sargari juwalkey jineborey ma Isa danj nga kaboo ra.

¹¹ Amma sargari juwalkey jineborey danj alžamaa bonjoo ra kanj i ma nee Pilat se kanj ngi si baa kala a ma Barabas tanj ngi se.

¹² Pilat yee ka šennoo zaa ka nee i se: «Macin no [war ga baa] y'a tee [boraa se kanj se war ga nee] Alyahuudey kokoyoo?»

¹³ Amma i yee ka kaati ka nee: «A kanji!»

§ 14:65 14.65 Nga maanaa ti: «Annabitaray tee ka boraa har kanj na ni kar!» * 14:72 14.72 Sorro 30to.

14 Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kaŋ a n'a tee?» Borey kaati ka tonton ka nee: «A kanji!»

15 Pilat baa nga ma alžamaa binoo kaanandi, woo se a na Barabas taŋ i se. A na Isa barzu jina, a duu k'a noo hala a ma kanjandi.

Soojey na Isa nooŋo

(Matiyu 27.27–31; Luka 23.11; Yehiya 19.2–3)

16 Soojey na Isa ka koy batumaa ra kaŋ ti goforneroo tuujidogoo, de i ciya soojey kul se.

17 I na darbay ciray zaram* daŋ jindoo ra, i na tuuri fita karjikoyniyaŋ tur k'i tee kokoy fuula, de i n'a gorandi boŋoo ra.

18 Woo banda ga, i sintin k'a foo ka nee: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!»

19 I n'a kar nda kakaaru boŋoo ra, i tufa a ga, i sonbu ngi kanjey ga ka sujudu a se.

20 Kaŋ i n'a nooŋo, i na darbay ciraa kaa a ga ka nga darbawey yeeti a ga. Woo banda ga, i n'a ka koy taray hala ngi m'a kanji.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Luka 23.26–43; Yehiya 19.17–27)

21 Aru foo kaŋ maapoo ti Simon, nga koyraa ti Siren, goo ma bisa ka hun faarey do. Nga ti Aleksander nda Rufus baaba. Soojey na Simon gaabi a ma Isa kanjandibundoo jere.

22 I na Isa gongu ka koy nongu foo ra kaŋ se i ga nee Golgota kaŋ maanaa ti «Boŋgaasoo dogoo».

23 I na alaneb hari moora kaŋ ra mir† goo, šerre a se, amma Isa man'a haŋ.

24 Woo banda ga, i n'a kanji. I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game ka dii haya kaŋ boro foo kul ga duu a.

25 Guuru yaggantoo ga, i na Isa kanji.

26 Hantum goo bundoo ga kaŋ ga hayaa cebe kaŋ i n'a daŋ a ga kaŋ ti: «Alyahuudey kokoyoo».

27 I na zay beeri hinka kanji a bande, affoo nga kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here.

28 [Citaaboo šennoo tabati kaŋ nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»‡]

29 Bisakey g'a wow, i ga ngi boŋey zinji-zinji ka nee: «Aywa! Ni kaŋ ga Irkoy hugoo kayri k'a cin jirbi hinza ra,

30 ni boŋ hallasi, ma zunbu kanjandibundoo ga!»

31 Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey mo g'a nooŋo ka nee cere se: «A na boroyaŋ hallasi, a si hin ka nga boŋ hallasi!

32 Almasihu, Izirayel kokoyoo ma zunbu sohõ da kanjandibundoo ga, woo ra ir ga dii nga hinoo ka naanay.» Borey kaŋ kanjandi Isa bande mo g'a wow.

Isa buuyanoo

(Matiyu 27.45–56; Luka 23.44–49; Yehiya 19.28–30)

33 Guuru woy cindi hinkantoo (12to) ga, kubay tee laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga.

34 Guuru hinzantoo ga, Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» kaŋ maanaa ti «Ay Koyoo, ay Koyoo, macin se n'n'ay naŋ?»§

35 Boroyaŋ kaŋ goo no, maa a se, de i nee: «Wa maa, Ilyasu se a ciya!»

* 15:17 15.17 Šukkaa woo dumoo no ma tee kokoyey se kaayi. † 15:23 15.23 A mma kumandi boro doroo ra.

‡ 15:28 15.28 Ezayi 53.12. § 15:34 15.34 Šennoo woo man'ti kala Aram šenni, Zabur 22.2.

³⁶ Boro foo zuru ka koy zaara sufa k'a too nda binegar. A n'a didiji dii foo ga k'a šerre Isa se hala a m'a haŋ, a nee: «Wa haŋ, ir ma dii wala Ilyasu ga kaa k'a zumandi!»

³⁷ Isa na kaati beeri tee, de hundoo hun.

³⁸ Irkoy hugoo ridowoo* kottu za beene hala ganda ka tee ihinka.

³⁹ Jalakoynoo kaŋ g'a tenje, dii takaa kaŋ nda Isa hundoo hun, de a nee: «Nda cimi, bora woy Irkoy Iz'aroo no.»

⁴⁰ Woy fooyaŋ mo cindi i ga kay nongu mooro ra, i ga honnay. Maryama Magdala bora, nda Maryama kaŋ ti Žak kaccaa nda Žoses naa, nda Salome goo woyey din ra.

⁴¹ Waatoo kaŋ Isa goo Galile, woyey wey no ka cindi ka hanga a bande k'a saajaw. Ngi nda woy booboyaŋ žigi a bande ka koy Žerizalem.

Isa daŋandi saaraa ra

(Matiyu 27.57–61; Luka 23.50–56; Yehiya 19.38–42)

⁴² Woo kul teendi, zama hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kaŋ ti alzumaa. Kaŋ cijinoo too,

⁴³ Isufi [kaŋ ti] Arimate koyraa boro, kaa. Boro no kaŋ goo nda beeray, a goo hoyraykey margaroo ra. Nga mo, a goo ma Irkoy Laamaa batu. A duu bine ka koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga.

⁴⁴ Pilat boŋoo haw kaŋ a maa kaŋ Isa buu za dimmaa din ga. Woo se a donto ka ciya jalakoynoo se, de a n'a hãa wala Isa gay ka buu.

⁴⁵ Kaŋ jalakoynoo na alhabaroo bayrandi a se, a na kunturoo noo Isufi se.

⁴⁶ Isufi na kasance day. A na Isa kunturoo zumandi kanjandibundoo ga. A n'a didiji kasancaa ra ka koy a daŋ saaray ra kaŋ fanšandi tondoo ra. A na tondi beeri foo gunguray ka saaraa miŋoo daabu.

⁴⁷ Maryama Magdala bora, nda Maryama kaŋ ti Žoses naa, cindi ka guna ka dii nongoo kaŋ ra kunturoo ga jisandi.

16

Isa tunyanoo

(Matiyu 28.1–8; Luka 24.1–12; Yehiya 20.1–10)

¹ Waatoo kaŋ hunanzam zaaroo bisa, Maryama Magdala bora, nda Maryama kaŋ ti Žak naa, nda Salome na jii hew kaanayaŋ day ka koy Isa kunturoo yon.

² Jirbiyyaa zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, subbaahi tayaa ra, kaŋ waynaa goo ma fatta, i koy saaraa do.

³ I nee cere se: «May no ma tondoo gunguray k'a kaa ir se saaraa miŋoo ga?»

⁴ Kaŋ i na ngi boŋey jer ka guna, i dii kaŋ tondoo gungurayandi ka hun a ga. Tondi no kaŋ ga hanse ka beeri.

⁵ I huru saaraa ra. I dii arusooga kaŋ ga goro ngi kabe henna here, darbay beeri kaaray goo jindoo ra. Woyey hanse ka dirgasu.

⁶ Amma a nee i se: «War masi dirgasu. Isa Nazaret bora kaŋ kanjandi no war g'a ceeci. A tun, a sii ne. Wa guna, nongoo ne kaŋ ra i bay k'a jisi.

⁷ Wa koy nee Piyer nda nga taalibey cindey se kaŋ a koy war jine Galile. No din ra war ga dii a nda takaa kaŋ nda a n'a har war se.»

⁸ Woyey zuru ka fatta saaraa ra ka koy. I ga jijiri, ngi lakkaley tun. Hunburay se, i mana haya kul har boro kul se.

Isa bangay Maryama Magdala bora se

(Matiyu 28.9–10; Yehiya 20.11–18)

* 15:38 15.38 Ridowoo no kaŋ ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay.

⁹ [Kaŋ Isa tun jirbiyyaa zaari jinaa subbaahi tayaa ra, a mana jin ka bangay kala Maryama Magdala bora kaŋ ra a na ganji iyye gaaray k'i kaa.

¹⁰ Nga ka koy alhabaroo too borey do kaŋ bay ka cindi Isa bande. I cindi binemarayyan nda hēeni ra.

¹¹ I maa kaŋ Isa ga huna nda kaŋ woyoo dii a, i mana naanay.

Isa bangay taalibi hinka se

(Luka 24.13-35)

¹² Woo banda ga, Isa bangay nda taka tana boro hinka se taalibey ra kaŋyaŋ goo ma koy hawsaa ra.

¹³ I koy, i na alhabaroo too taalibey jerey se. Amma taalibey mo mana naanay ey.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Matiyu 28.16-20; Luka 24.36-49; Yehiya 20.19-23; Teegoyey 1.6-8)

¹⁴ Woo kul banda ga, Isa bangay taalibi woy cindi faa (11) se, waatoo kaŋ i goo ma ŋaa. A citi i ga ŋi naanay jaŋaa nda ŋi boŋsendaa se, zama i mana naanay borey kaŋ dii nga kaŋ nga tun.

¹⁵ A nee i se: «Wa koy aduŋna kul bande ka Alhabar Boryaa waazu borey kul se.

¹⁶ Boro kaŋ ga naanay, a ga batizandi, a ga hallasi. Amma boro kaŋ si naanay ga zukandi.

¹⁷ Tammaasa kayfantey ne kaŋ borey kaŋ ga naanay g'i tee: ay maapoo ga i ga ganjey gaaray, i ga šenni taagayaŋ šelaŋ.

¹⁸ I ga gondiyaŋ dii [ŋi kabey ra], nda i na haya haŋ kaŋ ga boro wii, albasi kul si duu ey. I ga ŋi kabey fur wircikoyniyaŋ ga, i ga duu baani.»

Isa yee beenaa ra

(Luka 24.50-53; Teegoyey 1.9-11)

¹⁹ Kaŋ ir Koyoo Isa šelaŋ i se ka ben, a zandi ka koy beenaa ra, a goro Irkoy kabe henna here.

²⁰ Taalibey koy nongoo kul ra ka Alhabar Boryaa waazu. Ir Koyoo g'i faaba, a ga ŋi šennoo noo gaabi nda tammaasa kayfantey kaŋ i g'i tee.]

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Luka man'ti Alyahuudu. Nga goyoo man'ti kala lotokortaray. A ga naanay ka bay kaŋ Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo.

Luka ga cebe kaŋ Isa ga baa borey kul bila fay-fayyan. A ga baa ba yawey, nda nga iberey, nda zankey, nda wircikoyney, nda woyey kaŋ kurney buu.

Linžiloo kaŋ Luka n'a hantum ga šelaŋ boroyan se kaŋ si hanse ka haya bay Izirayel kaniroo ra. Nga alhuzunoo man'ti kala nga ma hayey fahamandi i se kaŋ se i si faham. Boro kaŋ na Linžiloo woo caw ka boori, bora ga dii kaŋ Isa ti aduŋŋa Koyoo nda nga Hallasikaa.

Isa Almasihu buu, jirbi hinza banda ga, a tun, a koy beenaa ra. A bayrandi nga taalibey se kaŋ i ma hayaa kaŋ ti allaahidoo kaŋ nga n'a zaa i se batu kaŋ ti Hundi Henanantaa kaayanoo. Woo ti haya kaŋ ga diyandi Luka citaabu hinkantoo kaŋ a n'a hantum ra kaŋ ti Diyawey teegoyey citaaboo.

Luka hantum Tewofil se

¹ Boro booboyan goro ka hayey kaŋ tabati ir moyey cire fillawey hantum,

² takaa kaŋ nda seedewey kaŋ za sintinoo ga, i maa, i dii, de i n'i ka too ir do. Ngi no ma huga nda Irkoy meešennoo haryanoo.

³ Agay mo, ay dii kaŋ a ga boori ya ceci ka fuuni ka hayey kul bay kaŋ tee za sintinoo ga. Y'i fesufesu k'i hantum affoo-foo cere bande ma ne, ir aru beeroo Tewofil,

⁴ hala ma cawyanoo kaŋ n'duu a alfaydaa bay.

Almalayka na Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo bayrandi

⁵ Zamanoo kaŋ ra Herod ti Žude gandaa kokoyoo, boro foo goo no kaŋ ti sargari juwalkaw, maapoo ti Zakarya. A sii kala bora kaŋ se i ga nee Abiya sargari juwalkey ra. Wandoo maapoo ti Elizabet, Haruna hayroo no.

⁶ Ngi boro hinkaa kul ti boro šerranteyan Irkoy jine. I ga dira nda cimi ir Koyoo yaamarey nda nga ašariyawey bande.

⁷ Amma i sii nda ize, zama Elizabet man'ti kala woy gun, koyne mo ngi boro hinkaa kul jiiirey boobo.

⁸ Han foo Zakarya goo ma nga sargari juwalyan goyoo tee Irkoy jine, hanoo din, nga borey goyoo zaaroo no.

⁹ Sargari juwalkey alaadaa ra, alkurraa kaŋ a ga, a huru ir Koyoo hugoo ra ka dugoo diinandi.

¹⁰ Jamaa kul cindi taray, i ga Irkoy ŋaaray waatoo kaŋ dugoo ga diinandi.

¹¹ Dogoo din da ir Koyoo almalayka foo kaŋ ga kay dugu diinandidogoo caraw henna here, bangay Zakarya se.

¹² Kaŋ a dii a kul, a jiti, a hunbur.

¹³ Amma almalaykaa nee a se: «Masi hunbur, Zakarya, zama ni ŋaarayroo taandi. Ni wandoo Elizabet ga duu ma ne iz'aru, n'ga maapoo dan Yehiya*.

¹⁴ A ga tee ma ne haya kaŋ ga ni ŋaalandi ka ni binoo kaanandi, de boro boobo ga ŋaali nda nga hayyanoo.

¹⁵ A ga kaa ka tee boro beeri ir Koyoo jine. A si alaneb hari moora han, a si harifutu han. A ga too met nda Hundi Henanantaa za ŋaŋoo gundoo ra.

¹⁶ A ga Izirayel ize booboyan yeeti ngi Koyoo Irkoy ga.

* **1:13 1.13** Ebere šenni ra, Yehiya se i ga nee Yohanay kaŋ almaganaa ti «Irkoy na alhormo tee».

17 A ga tee dontokaw kan ga dira Irkoy jine. Hundoo nda gaaboo kan goo Ilyasu se goo a bande hala a ma baabey biney yeeti kate izey se, a ma taka tee kan ra wey kan ture ma miile sanda takaa kan nda boro šerrantey ga miile. A ma jamaa kan lilandi soolu ir Koyoo se.»

18 Zakarya nee almalaykaa se: «Taka foo nda ay ga bay kan woo ga kaa ka tee? Zama aru žeena ti agay, ay wandoo mo jiirey boobo!»

19 Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Agay ti Žibirila kan ga kay Irkoy jine. Ya nka sanbandi hala ya duu ka šelan ma ne ka alhabar boryaa woo har ma ne.

20 Nga ne, n'ga tee benbaw. N'si yee ka hin ka šelan kala han kan hayey wey tee, zama mana naanay ay šenney kan ga tee waatoo kan a kayandi ra.»

21 Woo kul kaa ka gar jamaa goo ma Zakarya batu, bonney haw nda haya kan n'a gayandi Irkoy hugoo ra.

22 Waatoo kan a fatta, a mana hin ka šelan i se. Borey faham kan haya ka bangay a se Irkoy hugoo ra. Kaboo nda a ga šelan i se, a cindi a ga benbaw.

23 Hanoo kan nga goyoo zaarey ben, a willi nga hugoo do.

24 Woo banda ga, nga wandoo Elizabet tee boro hinka. A na handu guu tee a ga tugu, a ga nee nga bonj se:

25 «Alhormo no kan ir Koyoo n'a tee ya ne, kan a jeli ay ga k'ay haawoo benandi adamizey game.»

Almalayka na Isa hayyanoo bayrandi

26 Handu idduwantoo ra, Irkoy na almalaykaa Žibirila sanba Galile gandaa koyra foo ra kan se i ga nee Nazaret,

27 woysoogo foo do kan si aru bay, kurpe wiroo maapoo ti Isufi kan ti Dawda hugoo boro. Woysoogaa maapoo ti Maryama.

28 Almalaykaa huru a do, a nee a se: «Ay ga sallam ni ga, ni kan duu alhormo, ir Koyoo goo ni bande.»

29 Maryama hanse ka alaabiina nda šennoo woo. A na nga bonj hãa wala fooyan dumi foo ti woo.

30 Amma almalaykaa nee a se: «Maryama, masi hunbur, alhormo no kan n'duu a Irkoy do.

31 Nga ne, n'ga kaa ka tee boro hinka, n'ga iz'aru dan adunna ra, ma maapoo dan Isa (maanaa <ir Koyoo ti hallasiyan>).

32 A ga tee boro beeri, i ga nee a se Jerantaa Iz'aroo. Ir Koyoo Irkoy g'a noo nga kaagaa Dawda kokoy fuulaa.

33 A ga Yakuba hugoo laama hala abada, de mo nga laamaa sii nda kaydoo.»

34 Maryama nee almalaykaa se: «Taka foo nda woo ga hin ka tee, zama ay si aru bay?»

35 Almalaykaa n'a zaabi ka nee: «Hundi Henanantaa ga kaa ni ga, Jerantaa gaaboo ga nga biyoo ka ni gum. Woo se ize henanantaa kan ga hayandi ga ciyandi Irkoy Iz'aroo.

36 Nga ne, ni baaba-izoo Elizabet mo tee boro hinka, a ga duu ize, ba kan se a žen. Nga kan se i ga nee woy gun, a sii kala nga handu idduwantoo ra,

37 zama haya kul sii no kan ga mongu Irkoy se.»

38 Maryama nee: «Ay man'ti kala ir Koyoo konjaa. Yala hayaa kan n'n'a har ay ga ma tee.» Woo banda ga, almalaykaa koy.

Maryama naaru ka koy Elizabet do

39 Jirbey din da ra, Maryama tun ka koy nda cahãyan tondi hondey koyra foo ra kan goo Žude gandaa ra.

40 Kan a too koyraa ra, kul a huru Zakarya hugoo ra, a na Elizabet foo.

41 Za kaŋ a maa Maryama fooyanoo, izoo kaŋ goo gundoo ra sar, de Hundi Henanantaa na Elizabet too.

42 Elizabet na jinde jer ka kaati ka nee: «Albarka huru ni ra ka bisa woyey kul, izoo kaŋ goo ni gundoo ra mo duu albarka.

43 May ti agay hala nongu kaŋ ra ay Koyoo naa ma kaa ay do?

44 Guna, waatoo kaŋ ay maa ni sallamyanoo, izoo kaŋ goo ay gundoo ra sar nda jaaliyan.

45 N'duu gomni, ni kaŋ naanay, zama hayey kaŋ ir Koyoo n'i har ma ne ga tee.»†

Maryama na Irkoy saabu

46 Woo banda ga, Maryama nee:

«Ay hundoo g'ir Koyoo jer,

47 ay binoo ga jaali ay Hallasikaa Irkoy se,

48 zama a na moo fur nga koŋŋaa yaada ga kaŋ ti agay.

Hõ banda ga, zamaney kul izey ga nee kaŋ ay duu gomni,

49 zama Gaabikoyoo na haya beeriyaŋ tee ya ne.

Nga maapoo ga henan.

50 Zaman ka kaa zaman,

a ga hinna nga hunburkey se.

51 A na nga kaboo ka goy gaabanteyaŋ tee:

a na boro binebeerey say,

52 a na borey kaŋ kone hinoo goo kaa fuulaa ra,

de a na borey jer kaŋ na ngi boŋ yeeti ganda.

53 A na heraykoyney kungandi nda haya hennayaŋ ka almankoyney naŋ kabe koonu.

54 A na nga tamoo Izirayel faaba,

a hongga nga hinnaroo

55 sanda takaa kaŋ nda a na har ir hayragey,

Ibrahima nda nga hayroo se hala abada.»

56 Woo banda ga, Maryama cindi Elizabet do haya kaŋ ga too handu hinza, a duu ka yee nga do.

Yehiya kaŋ ti batizekaa hayyanoo

57 Waatoo kaŋ ra Elizabet ga hima ka duu nga boŋ too, a duu iz'aru.

58 Nga taalammey nda nga borey maa kaŋ ir Koyoo hanse ka hinna a ga, i jaali a bande.

59 Jirbi yaahantoo hane i koy zankaa danbangu. I na maapoo dan Zakarya kaŋ ti baaboo maapoo.

60 Amma naŋoo zaabi ka nee: «Kalaa, kalaa! Maapoo si ciyandi nda kala Yehiya‡.»

61 I nee a se: «Boro kul sii ni borey ra kaŋ ga maapoo woo goo.»

62 I ŋelaŋ baaboo se nda kabe k'a hãa wala maa foo no a ga baa a ma huru zankaa ga.

63 Zakarya nee i ma kate walha, a hantum a ga ka nee: «Maapoo ti Yehiya.» Borey kul boŋey haw.

64 Dogoo din da mijoo feera, deenoo hun denjiyanoo ga, de a ŋelaŋ ka albarka tee Irkoy se.

65 Ngi taalammey kul hunbur, de mo Žude gandaa tondi hondey kul ra hayey kul harandi kaŋ teendi.

† 1:45 1.45 «zama hayey kaŋ ir Koyoo n'i har ma ne ga tee», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «hayey ga tee kaŋ ir Koyoo n'i har ma ne». ‡ 1:60 1.60 Sorro 13to.

⁶⁶ Borey kul kaŋ maa hayey n'i dii ngi biney ra, de i ga nee: «Macin no zankaa woo ga ti a?» Ir Koyoo goo a bande.

Zakarya na Irkoy saabu

⁶⁷ Zakarya, zankaa baaba too met nda Hundi Henanantaa, de a na hayey har kaŋ ga kaa ka tee, a nee:

⁶⁸ «Albarka ma bara ir Koyoo se kaŋ ti Izirayel Koyoo, zama a na nga jamaa hawgay, a n'a sawal.

⁶⁹ A na hallasikaw gaabante fattandi ir se nga tamoo Dawda hugoo ra,

⁷⁰ sanda takaa kaŋ a n'a har za alwaatey kul ra nda annabi henanantey mijey,

⁷¹ kaŋ ir hallasiroo g'ir kaa ir iberey nda borey kul kaŋ ga konna ir, kabey ra.

⁷² Takaa woo nda a hinne ir hayragey ga, de a mana dirŋa nga amaana henanantaa,

⁷³ zama a nka žee ir kaagaa Ibrahima se kaŋ nga ga doonandi ir se,

⁷⁴ ir ma nga gana bila hunburay, waati kaŋ nga n'ir kaa ir iberey kabey ra.

⁷⁵ Ir ma dira nga jine ir hunaroo kul ra henanyan nda šerretaray ra.

⁷⁶ Ni, zanka kaccaa, i ga nee ma ne annabi kaŋ hun Jerantaa do, zama n'ga kaa ir Koyoo jine ka nga fondaa hanse,

⁷⁷ hala ma nga jamaa bayrandi kaŋ zunubey yaafaa ra hallasiyan goo.

⁷⁸ Zama Irkoy hanse ka hinna ir ga, woo se a ga gaay fattandi ir se

kaŋ ga hima nda waynaa kaŋ ga fatta beenaa ra,

⁷⁹ ka borey kaŋ goo kubaa ra nda wey kaŋ goo buuyan fondaa ra noo gaay, k'ir cee diraa gongu alaafiyaa fondaa ga.»

⁸⁰ Zanka kaccaa ga beeri, de nga lakkaloo ga tonton. A cindi saajoo ra hala hanoo kaŋ ra a kaa ka nga boŋ bayrandi Izirayel se.

2

Isa hayyanoo (*Matiyu 1.18-25*)

¹ Zamanoo din ra, kokoy beeroo kaŋ se i ga nee Ogist na yaamar noo ka nee kaŋ nga laamaa gandawey kul borey ma kabandi, i m'i hantum.

² Kabuyanoo woo dumoo, cee jinaa ti woo a ma teendi. Alwaatoo din Kirijus ti goforner Siiri gandaa ra.

³ Kabuyanoo sabbu se, borey kul, affoo kul koy nga boŋ hantum nga koyraa ra.

⁴ Isufi mo žigi ka hun Nazaret kaŋ goo Galile gandaa ra ka koy Betelehem kaŋ goo Žude gandaa ra kaŋ ti Dawda koyraa. Hayaa kaŋ se, a man'ti kala Dawda hugoo boro, nga haamaa no.

⁵ A koy nga boŋ hantum, nga nda nga wande wiroom Maryama kaŋ ga tee alhaamidu.

⁶ I goo Betelehem kaŋ Maryama hayyanoo too.

⁷ A duu iz'aru, nga gunde jinaa. A na zanka taanaa didiji zaara ra, de a n'a kanandi almaney ŋaa jinay foo ra*, zama i mana duu doo yawzunbu hugoo ra.

Almalayka bangay kurkawyan se

⁸ Koyraa din saajoo ra, kurkawyan goo no kan ga ngi almaney hawgay cijin here.

⁹ I goo no din kan ir Koyoo almalayka foo bangay i se, de ir Koyoo annuura n'i wanga, kurkey hanse ka hunbur.

¹⁰ Almalaykaa nee i se: «War masi hunbur, zama alhabar borya no ay kate war se kan ga tee jaali beeri gandaa borey kul se.

¹¹ Hō Dawda koyraa ra, Hallasikaw hayandi war se kan ti ir Koyoo Almasihu.

¹² Tammaasaa ne kan nda war ga kaa k'a bay: war ga zanka taana foo gar kan didijandi zaara ra, de a ga kani almaney ŋaa jinay foo ra.»

¹³ Almalaykaa goo ma šelan kurkey se kan dogoo din da almalayka jama kaa ka hun beenaa ra ka tonton a ga. I ga Irkoy saabu ka nee:

¹⁴ «Daržaa ma bara Irkoy se beenaa se beene, de adunja ra alaafiyaa ma bara borey kan a ga bag'ey ga.»

¹⁵ Waatoo kan almalaykey hun i do ka yee beenaa ra, kurkey nee cere se: «Ir ma koy hala Betelehem ka dii hayaa kan tee, woo kan ir Koyoo n'a bayrandi ir se.»

¹⁶ I koy nda cahāyan, i na Maryama nda Isufi gar nda zanka taana kan ga kani almaney ŋaa jinaa ra.

¹⁷ Waatoo kan i dii a, i na hayaa filla kan harandi ngi se zanka kaccaa woo ga.

¹⁸ Borey kul kan maa hayey kan kurkey n'i har, boney haw.

¹⁹ Maryama na šenney kul dii nga binoo ra, de a ga miile i ga.

²⁰ Woo banda ga, kurkey willi, i ga Irkoy beerandi i g'a saabu nda hayaa kul kan ngi maar'a ngi dii a, sanda takaa kan nda a harandi ngi se.

Isa talfandi Irkoy ga Irkoy hugu beeroo ra

²¹ Waatoo kan ra jirbi yaahantoo too kan ra zankaa ga hima ka hurubangu, i na maapoo dan Isa. Maapoo no kan almalaykaa n'a noo za paŋoo mana tee boro hinka.

²² Kan ngi henanandiyanoo jirbey timme ka ben kan hantumandi Musa ašariyaa ra†, i henan, i na Isa ka žigi ka koy Žerizalem k'a a noo ir Koyoo se,

²³ sanda takaa kan nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra ka nee: «Gunde jinaa kul kan tee iz'aru ga jisandi ir Koyoo maapoo ga.»‡

²⁴ I kaa mo ka «gubaguba hinka wala tuuzun-ize hinka» sarga sanda takaa kan nda a hantumandi ir Koyoo ašariyaa ra.§

Simewon šelan Isa ga

²⁵ Woo gar kan aru foo goo Žerizalem kan maapoo ti Simewon. Boro šerrante no kan ga hunbur Irkoy. A ga Izirayel bineyaynandiroo batu, de mo Hundi Henanantaa goo a ga.

²⁶ Hundi Henanantaa nka bayrandi a se kan a si buu a mana dii Almasihu ir Koyoo dontokaa.

²⁷ Irkoy Hundoo na Simewon gongu ka koy Irkoy hugu beeroo ra. Waatoo kan Isa hayragey kate zankaa kan ti Isa ka ašariyaa alaadaa tee a se,

²⁸ a n'a dii nga gandoo ra ka albarka tee Irkoy se ka nee:

²⁹ «Sohō ay Koyoo, n'ga ni tamoo nan, a ma koy nga kanidogoo ra nda alaafiyaa sanda takaa kan nda n'n'a har,

³⁰ zama ay moyey dii hallasiroo kan hun ni do

* 2:7 2.7 Almaney ŋaa jinaa sii kala hugu beeroo gundoo ra, zama alman fooyan si kani kala no din da ra.

† 2:22 2.22 Sargarey 12.3, 6. ‡ 2:23 2.23 Fattaroo 13.2, 12. § 2:24 2.24 Sargarey 12.6–8.

³¹ kaŋ n'n'a soolu gandawey kul jine.

³² Nga ti annuuraa kaŋ ga bangay gandawey se, ka ni jamaa Izirayel noo daržaa.»

³³ Isa naa nda baaboo bonhaway nda hayey kaŋ harandi a ga.

³⁴ Woo banda ga, Simewoŋ gaara i se, a nee Maryama, Isa naa se: «Nga ne, zankaa woo goo ne boro boobo kaŋyanoo nda affooyaŋ tunyanoo se Izirayel ra. A ga tee tammaasa kaŋ ga kakawandi.

³⁵ Ni hunday, ni hundoo ga maray sanda boro kaŋ takuba n'a hay, takaa woo ra bine boobo miilewey ga fatawandi.»

Anna šelan Isa ga

³⁶ Annabi woy foo goo no kaŋ maapoo ti Anna, Penuwel kaŋ goo Ašer alkabiilaa ra, ize woyoo no. A hanse ka žen, jiiri iyee no a n'a tee hiijay ra nga kurpoo bande za nga zankataraa ra.

³⁷ Kurpoo faati, a cindi takaa din da. Nga jiiri woyyaaha cindi taaci (84), a si hun Irkoy hugu beeroo ra, de a ga Irkoy gana cijin nda zaari nda meehawyan nda Irkoy naarayyan.

³⁸ Nga mo kaa waatoo din da, a ga albarka tee Irkoy se, de a ga zankaa šennoo har borey kul se kaŋ ga Žerizalem sawalyanoo batu.

³⁹ Waatoo kaŋ Isufi nda Maryama na hayey tee kaŋ ir Koyoo ašariyaa n'i yaamar i m'i tee, i willi Galile ka koy ngi koyraa ra kaŋ ti Nazaret.

⁴⁰ Woo gar, zankaa gaaboo ga tonton, a goo nda lakkal beeri, de Irkoy alhormaa goo a ga.

Isa na alfagey boŋey haw Irkoy hugu beeroo ra

⁴¹ Isa hayragey ga koy jiiri kul Žerizalem ka Borcintaraa jingaroo tee.

⁴² Waatoo kaŋ a duu jiiri woy cindi hinka (12), i žigi ka koy sanda takaa kaŋ nda jingaroo alaadaa n'a har.

⁴³ Waatoo kaŋ i na ngi jirbey tee ka ben, i yee. Isa ga zanka kaŋ a cindi Žerizalem bila nda nga hayragey ma bay.

⁴⁴ I mma hongu kaŋ a goo ngi cerey bande naarumaa ra, i na zaari foo tee i ga dira. Kaŋ lakkaley zunbu, i n'a ceeci ngi borey nda ngi moo-ka-baykey ra.

⁴⁵ Amma i mana duu a, woo se i yee Žerizalem k'a ceeci.

⁴⁶ Jirbi hinza banda ga, i duu a Irkoy hugu beeroo ra, a ga goro alfagey gamey ra, a ga haŋajer i se, a g'i hãa.

⁴⁷ Borey kul kaŋ maa a se boŋey haw nda nga lakkaloo nda nga zaabey.

⁴⁸ Kaŋ nga hayragey dii a, boŋey haw. Naŋoo nee a se: «Ay izoo, macin ti takaa woo kaŋ n'n'a tee ir se? Guna, agay nda ni baaba, ir na ni ceeci nda hunburay.»

⁴⁹ Amma a nee i se: «Macin se war g'ay ceeci? War nka si bay kaŋ ay ga hima ka huga nda ay Baaba Irkoy misawey?»

⁵⁰ I mana faham hayaa kaŋ a n'a har i se.

⁵¹ A doo i bande ka koy Nazaret, a cindi i cire. Naŋoo na hayey kul kaŋ tee dii nga binoo ra.

⁵² Isa lakkaloo nda nga gaahamoo ga tonton. Irkoy do nda adamizey do a duu alhormo ka tonton.

3

Yehiya kaŋ ti batizekaa waazoo

(Matiyu 3.1-12; Marku 1.1-8; Yehiya 1.19-28)

¹ Kokoy beeroo kaŋ se i ga nee Tiber, laamaa jiiri woy cindi guwantoo (15to) ra, waatoo kaŋ Pons Pilat ga tee goforner Žude, Herod ga Galile laama, nga armaa Filip ga Iture nda Trakoniti laboo laama. Lisaniyas ga Abilen laama.

² Woo gar kaŋ Hannu nda Kayif ti sargari juwalkey jineborey. Waatoo din saajoo ra Irkoy na šenni har Yehiya se kaŋ ti Zakarya iz'aroo.

³ Woo banda ga, a koy nongey kul kaŋ goo isaa here ra kaŋ se i ga nee Žurden, a ga borey waazu i ma tuubi ka batize ngi zunubey yaafaa se.

⁴ A ga tee sanda takaa kaŋ nda a hantumandi annabi Ezayi citaaboo ra:

«Jinde foo ga kaati saajoo ra ka nee:

«Wa ir Koyoo fondaa soolu,
wa nga lolawey šerrandi.

⁵ Goorey kul ga daabandi.

Tondi hondey nda tondey kul ga yee ganda.

Fondo golbantey ga šerre.

Fondo laaley ga kani.

⁶ Hundikoy ni kul ga dii hallasiroo kaŋ hun Irkoy do.»*

⁷ Borey kaa a do nda jama hala a ma ngi batize, a nee i se: «Gondi izey, may ka war waanandi war ma zuru Irkoy futayyanoo kaŋ ga kaa se?

⁸ Wa teegoyyaŋ tee kaŋ ga cebe kaŋ war tuubi. War masi cindi de ka nee war boŋ se: «Ibrahim ti ir baaba», zama ay ga war bayrandi kaŋ ba tondey wey, Irkoy ga hin ka hundi daŋ i ra k'i tee Ibrahim se izeyaŋ.

⁹ Aywa, daašoo soolu ka tuuroo dunbu hala linjoo ga. Tuuri kul kaŋ si ize henna tee ga dunbandi ka warrandi nuune ra.»

¹⁰ Jamaa n'a hãa ka nee: «Adiši macin no ir m'a tee?»

¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Boro kaŋ goo nda darbay hinka, m'i zamna nga nda boro kaŋ sii nda a game. Boro kaŋ goo nda ŋaayan mo ma takaa din da tee.»

¹² Alkaasidiikawyaŋ mo kaa a do hala a ma ngi batize. I nee a se: «Alfagaa, macin no ir m'a tee?»

¹³ A n'i zaabi ka nee: «War masi haya dii kaŋ bisa woo kaŋ ga hima.»

¹⁴ Soojey mo n'a hãa ka nee: «De ir, macin no ir m'a tee?» A nee i se: «War masi koma, war masi taari ka waani taa, wa kay nda war banaa.»

¹⁵ Borey tammahãa goo, de i kul ga nee ngi biney ra wala man'ti Yehiya da ti Almasihu.

¹⁶ A n'i zaabi ka nee i kul se: «Agay, hari nda ay ga war batize. Amma boro foo ga kaa kaŋ hinoo bisa ay wanoo, de mo ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri. Nga, a ga war batize Hundi Henanantaa ra nda nuune.

¹⁷ Nga fendoo goo kaboo ra ka nga taasuu kar ganganoo haabu ka nga alkamaa fanji suuroo ra, amma toosaa, a g'a ton nuune ra kaŋ si buu.»

¹⁸ Yehiya na borey yaamar nda ibooboyaŋ koyne, de a na Alhabar Boryaa toonandi i se.

¹⁹ Amma a citi kokoy kaccaa ga kaŋ se i ga nee Herod kaŋ hiija nga boŋ armaa gundoo wandoo kaŋ ti Herodiyad, nda ifutu booboyaŋ kaŋ a n'i tee.

²⁰ Herod yee ka tonton nga goy futawey ga ka Yehiya daŋ kasaa ra.

Isa batizeyanoo

(Matiyu 3.13–17; Marku 1.9–11)

²¹ Waatoo kaŋ borey kul koy i ma ngi batize, waatoo din da no Isa batizandi. Kaŋ a ga Irkoy ŋaaray, beenaa feeri,

²² de Hundi Henanantaa tee sanda tuuzun alhaali ka zunbu a boŋ. Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ni ti agay Iz'aroo, ay baakaa, ni ti ay ŋaaloo.»

* **3:6 3.6** Ezayi 40.3–5.

Isa kaagey
(*Matiyu 1.1-17*)

²³ Isa sii nda kala haya kaŋ ga too jiri waranza (30) waatoo kaŋ a ga nga goyoo sintin. Borey mma hongu kaŋ Isufi izoo no. Isufi mana hun kala Eli ga.

²⁴ Eli mana hun kala Matat ga. Matat hun Lewi ga. Lewi hun Melši ga. Melši hun Žanay ga. Žanay hun Isufi ga.

²⁵ Isufi hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Amos ga. Amos hun Nahum ga. Nahum hun Hesili ga. Hesili hun Nagay ga.

²⁶ Nagay hun Maatu ga. Maatu hun Matatiyas ga. Matatiyas hun Semen ga. Semen hun Žozeš ga. Žozeš hun Žoda ga.

²⁷ Žoda hun Yohanaŋ ga. Yohanaŋ hun Resa ga. Resa hun Zorobabel ga. Zorobabel hun Šaltiyel ga. Šaltiyel hun Neri ga.

²⁸ Neri hun Melši ga. Melši hun Adi ga. Adi hun Kosam ga. Kosam hun Elmadam ga. Elmadam hun Er ga.

²⁹ Er hun Isa ga. Isa hun Eliyezer ga. Eliyezer hun Žorim ga. Žorim hun Matat ga. Matat hun Lewi ga.

³⁰ Lewi hun Simewoŋ ga. Simewoŋ hun Žuda ga. Žuda hun Isufi ga. Isufi hun Žonam ga. Žonam hun Eliyakim ga.

³¹ Eliyakim hun Meleya ga. Meleya hun Mena ga. Mena hun Matata ga. Matata hun Nataŋ ga. Nataŋ hun Dawda ga.

³² Dawda hun Yišay ga. Yišay hun Obed ga. Obed hun Bowazu ga. Bowazu hun Salmuni ga. Salmuni hun Nahišoŋ ga.

³³ Nahišoŋ hun Aminadab ga. Aminadab hun Adimin ga. Adimin hun Arni ga. Arni hun Hesroŋ ga. Hesroŋ hun Peres ga. Peres hun Žuda ga.

³⁴ Žuda hun Yakuba ga. Yakuba hun Isiyaka ga. Isiyaka hun Ibrahima ga. Ibrahima hun Tera ga. Tera hun Nahor ga.

³⁵ Nahor hun Serug ga. Serug hun Rehu ga. Rehu hun Peleg ga. Peleg hun Eber ga. Eber hun Šela ga.

³⁶ Šela hun [Kenaj ga. Kenaj hun] Arfazad ga. Arfazad hun Sem ga. Sem hun Nuhu ga. Nuhu hun Lemek ga.

³⁷ Lemek hun Metusala ga. Metusala hun Henok ga. Henok hun Yered ga. Yered hun Malalel ga. Malalel hun Kenaj ga.

³⁸ Kenaj hun Enoš ga. Enoš hun Seti ga. Seti hun Adama ga. Adama hun Irkoy ga.

4

Ibilisi na Isa sii
(*Matiyu 4.1-11; Marku 1.12-13*)

¹ Isa hun Žurdeŋ isaa do, de Hundi Henanantaa n'a too, a n'a gongu ka koy saajoo ra.

² A na jirbi woytaaci (40) tee no din, de Ibilisi n'a sii. Isa na jirbey din kul tee a si baffoo ŋaa. Waatoo kaŋ jirbey wey ben, a heray.

³ Ibilisi nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, nee tondoo woo se a ma bere ka tee takula.»

⁴ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi Citaaboo ra kaŋ man'ti ŋaayan hinne nda adamize ga huna.»*

⁵ Woo banda ga, Ibilisi n'a ka koy beene, de a n'a cebe aduŋŋa laamawey kul cere bande cee foo.

* 4:4 4.4 Alhukumoo 8.3.

⁶ A nee a se: «Ay ga ni noo laamawey wey hinoo nda ngi daržaa kul, za agay ka duu ey, de mo ay g'i noo boro kaŋ ay baa se.

⁷ Nda ni sujudu ay jine, i kul ga tee ni wane.»

⁸ Isa n'a zaabi ka nee: «A hantumandi: <Masi sujudu kala ni Koyoo Irkoy se, de nga hinne no m'a gana.>†»

⁹ Ibilisi n'a ka koy Žerizalem, a n'a kayandi Irkoy hugu beeroo boŋoo boŋ beene, a nee a se: «Nda Irkoy Iz'aroo ti ni, ni boŋ warra ganda,

¹⁰ zama a hantumandi kaŋ nga ga nga almalaykey yaamar i ma ni hawgay.

¹¹ Koyne mo:

<I ga kabe gaaru ma ne hala ni cewoo masi cabu tondi ga.>‡»

¹² Isa n'a zaabi ka nee: «A harandi mo: <Masi ni Koyoo Irkoy sii.>§»

¹³ Waatoo kaŋ Ibilisi na Isa sii nda taka kul ka ben, a mooru Isa ga hala waati foo koyne.

*Isa na nga diyawtaraa sintin Galile
(Matiyu 4.12-17; Marku 1.14-15)*

¹⁴ Isa too met nda Hundi Henanantaa gaaboo, a willi Galile. Maŋnoo huru gandaa din kul ra.

¹⁵ A ga cawandi ngey margahugey ra, de borey kul g'a sifa.

*Nazaret borey wanji Isa ga
(Matiyu 13.53-58; Marku 6.1-6)*

¹⁶ A koy Nazaret kaŋ ti koyraa kaŋ ra a biirandi. A huru margahugoo ra hunanzam zaaroo hane sanda takaa kaŋ a doona k'a tee, a tun ka caw,

¹⁷ de i n'a noo annabi Ezayi citaaboo. A n'a feeri, de a duu nongoo kaŋ ra a hantumandi ka nee:

¹⁸ «Ir Koyoo Hundoo goo ay ga.

A n'ay suuba k'ay yon hala ya kate Alhabar Boryaa misikiiney se.

A n'ay sanba hala ya kasa-izey feeriyanoo har i se,

ya danawey moyey hay,

ya laazaabantey feeri,

¹⁹ de ya jiiroo har kaŋ ra ir Koyoo ga nga alhormaa tee.»*

²⁰ Nga banda ga, a na Citaaboo kunkuni k'a noo margahugoo tamoo se, de a koy goro ka cawandi. Borey kul kaŋ goo no din na ngi moyey bakam Isa ga.

²¹ A sintin ka šelaŋ ka nee i se: «Citaaboo šennoo kaŋ war ne ka maar'a, a tabati hō.»

²² Borey kul ga seedetaray henna har a ga, de boŋey ga haw nda šenni alhormantey kaŋ ga hun miŋoo ra, de i ga nee: «War kay, man'ti Isufi izoo no wala?»

²³ A nee i se: «Ay ga bay war ga yaasaa har ya ne kaŋ ga nee: <Lotokoroo, ni boŋ safar. Hayey tee ni koyraa ra kaŋ ir maa n'n'i tee Kaparnahum.>»

²⁴ A nee koyne: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, annabi kul si yaddandi nga koyraa ra.

²⁵ Ay g'a har war se nda cimi kaŋ woy booboyaŋ kaŋ kurney buu goo Izirayel Ilyasu waati kaŋ ncirpi mana kara jiiri hinza nda handu iddu hala nongu kaŋ ra heray beeri tee gandaa kul ra.

† 4:8 4.8 Alhukumoo 6.13. ‡ 4:11 4.11 Zabur 91.11-12. § 4:12 4.12 Alhukumoo 6.16. * 4:19 4.19 Ezayi 61.1-2.

²⁶ Ilyasu mana sanbandi ba ngi affoo do, amma woy folloku do a sanbandi kan kurpoo buu kan goo koyraa kan se i ga nee Serepta, Sidon laamaa ra.

²⁷ Koyne mo jiraykoyne booboyan goo Izirayel annabi Alyasu waati, amma ngi affoo kul mana duu baani ka henan kala Naaman, Siiri bora hinne.»

²⁸ Borey kul kan goo margahugoo ra, too nda futay kan i maa šenney wey.

²⁹ I tun, i na Isa gaaray ka koy koyraa dumaa ga, tondi hondoo bonjo bon kan ga koyraa cinandi hala ngi m'a cetaw ganda.

³⁰ Amma Isa bisa gamey ra ka koy.

Isa na ganji gaaray k'a kaa aru ra

(Marku 1.21-28)

³¹ Isa doo ka koy Kaparnahum koyraa ra kan goo Galile ka cawandi hunanzam zaaroo hane.

³² Nga cawandiyanoo tee nga hanajerkey se bonhaway, zama nga šennoo goo nda hini k'i juwal.

³³ Woo gar kan margahugoo ra aru foo goo no kan ra ganji hundi laala goo. A na jinde jer ka kaati ka nee:

³⁴ «He! Macin k'ir nda ni marga, Isa Nazaret bora? Ni nka kaa k'ir halaci wala? Ay ga bay boro kan ti ni: ni man'ti kala Irkoy Boro Henanantaa!»

³⁵ Isa zahā ganjoo ga ka nee: «A dii ni ra, hun aroo ra!» Ganjoo na aroo warra borey gamey ra, de a hun a ra bila nda a ma haya futu tee a se.

³⁶ Kan woo tee, borey kul alaabiina, de i cindi i ga nee cere se: «Taka foo nda a ga hin ka šennoo woo har? Aroo woo ga ganjey yaamar nda hini nda gaabi, de i ga fatta.»

³⁷ Takaa woo nda Isa maapoo huru ngi laamaa nongey kul ra.

Isa na wircikoyne dumi boobo noo baani

(Matiyu 8.14-17; Marku 1.29-34)

³⁸ Isa hun margahugoo ra ka koy Simon hugoo do. Gaaham konni futa foo duu Simon wandoo jaa. I n'a wiri Isa ga, a ma faaba a ga.

³⁹ A gunguma woyoo ga, a zahā gaaham konnoo ga, de a ben a ga. Dogoo din da woyoo kay nga bon ga ka borey alhaadimay.

⁴⁰ Waynaa kanyanoo ga, borey kul kan goo nda wircikoyniyan kate ey Isa do, wirci dumi-dumiyan. I kul, a na nga kabey fur i ga affoo-foo, a n'i noo baani.

⁴¹ Ngi boro boobo ganjiyan fatta i ra kan ga kaati ka nee: «Ni ti Irkoy Iz'aroo.» Isa ga zahā i ga, i masi šelan, zama i ga bay kan nga ti Almasihu.

Isa waazu margahugey ra

(Marku 1.35-39)

⁴² Suba subbaahoo ra, za moo boo, nga no a fatta ka koy nongu soyante ra. Alžamaa cindi i g'a ceeci. Waatoo kan i dii a, i gaabu a ga a masi koy.

⁴³ Amma Isa nee i se: «Kala ya Irkoy Laamaa šennoo kan ti Alhabar Boryaa har koyrawey jerey mo ra, zama nga se ay sanbandi.»

⁴⁴ A cindi a ga waazu Žude margahugey ra.

5

Isa taalibi jina-jinawey

(Matiyu 4.18-22; Marku 1.16-20)

¹ Isa goo Genezaret haroo mijoo ga, alžama g'a kuubi k'a bere hala i mma cere šiita, ngi ma duu ka maa Irkoy meešennoo.

² A dii harihii hinka kan goo guraa ga, koyey nka zunbu ka ngi filijey jumay.

³ Isa huru harihii faa ra kanj koyoo maapoo ti Simonj, a nee a se a ma hiyoo hibi kayna guraa ga. A goro a ra, de a sintin ka jamaa cawandi.

⁴ Waatoo kanj a šelanj ka ben, a nee Simonj se: «Hiyoo ka koy guusoo ra, de war ma war filijey doori ka hoo.»

⁵ Simonj n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, ir na cijinoo kul tee ir ga goy, ir mana duu baffoo. Amma ni meešennoo ga, ay g'ay filijey warra.»

⁶ Kanj i n'i warra i duu hamiisa boobo hala nongu kanj ra filijey nka kottu.

⁷ I ciya nda kabe ngi hangasiney se kanj goo hii faa ra, i ma kaa ka ngi faaba. I kaa, de i na hii hinkaa too nda hamiisa hala nongu kanj ra i mma baa ka miti.

⁸ Kanj Simonj Piyer dii woo, a sujudu Isa se ka nee: «Ay Koyoo, mooru agay, ay man'ti kala adamize zunubante.»

⁹ Simonj hunbur, nga nda nga borey kul kanj goo a bande, hooyanoo woo kanj i n'a tee maaganda se.

¹⁰ Nga hangasiney mo hunbur kanj ti Žak nda Yehiya kanyan ti Zebede iz'aruyan. Isa nee Simonj se: «Masi hunbur, hõ banda ga, boro no n'ga hoo.»

¹¹ Woo banda ga, i na harihiyey fandandi guraa ga, i na hayey kul nanj ka hanga a bande.

*Isa na jiraykoyni noo baani
(Matiyu 8.1-4; Marku 1.40-45)*

¹² Isa cindi koyra foo ra, de aru foo ne kanj kul ti jiray. Kanj a dii Isa, kul a kanj ka sujudu jinoo ra k'a njaaray ka nee a se: «Ay Koyoo, nda n'baa, n'ga hin k'ay noo baani hala ya duu ka henan.»

¹³ Isa na nga kaboo šerre k'a taaru ka nee a se: «Ay yadda, henan!» Dogoo din da jiraa ben a ga.

¹⁴ Woo banda ga, a n'a yaamar kanj a mas'a har boro kul se. Amma a nee a se: «Koy ni boŋ cebe sargari juwalkaa se jina, ma sargaroo kaa sanda takaa kanj nda Musa na yaamar, hala ni duubaaniyanoo ma tee i se seedetaray.»

¹⁵ Isa maapoo mma koy, de a ga fatta. Jama boobo marga a boŋ ka hanajer a se, de mo hala ngi ma duu baani ngi wircey ra.

¹⁶ Amma nga, a yee jere ga, saajoo ra ka Irkoy njaaray.

*Isa na bongu noo baani
(Matiyu 9.1-8; Marku 2.1-12)*

¹⁷ Han foo Isa goo ma cawandi, Fariziyenyanj nda ašariyaa baykawyanj kanj hun Galile koyra kanbey kul nda Žude waney ra nda Žerizalem, i ga goro Isa hanajerkey ra. Ir Koyoo hinoo nda Isa ga wircikoyney noo baani.

¹⁸ Aruyan ne ka kate bong'aru foo kanj goo balankar ra. I ga ceci k'a hurandi k'a jisi Isa jine.

¹⁹ Kanj i mana duu taka kanj nda ngi g'a hurandi alžamaa booboyanoo se, i žigi sooraa boŋ, i n'a fun, i na bongoo nda nga balankaroo zumandi nda sooraa Isa jine, alžama game.

²⁰ Waatoo kanj Isa dii borey wey naanaa, a nee bongoo se: «Aroo, ni zunubey yaafandi ma ne.»

²¹ Citaaboo baykey nda Fariziyeney sintin ka šelanj ngi biney ra ka nee: «May ti boraa woo kanj ga yadda ka Irkoy wow? May no ma hin ka zunubey yaafa nda man'ti Irkoy hinne?»

²² Amma Isa ga hayaa bay kanj i goo m'a miile, a zaabi ka nee i se: «Macin no war goo m'a miile war biney ra?»

²³ Affoo no ma faala, ka nee: «Ni zunubey yaafandi» wala ka nee: «Tun ka dira?»

²⁴ Sohõ kala war ma bay kanj Bora a kanj tee Adamize goo nda hini aduppa ra ka boro zunubey yaafa.» Woo banda ga, a nee bongoo se: «Ay nee ma ne, ma tun, ma ni balankaroo zaa, ma koy ni hugoo do.»

²⁵ Dogoo din da borey kul jine, a tun, a na balankaroo zaa kanj ra a cindi ka kani, a koy nga hugoo do, a ga Irkoy beerandi.

²⁶ A tee borey kul se bonhawey, de i cindi ka Irkoy beerandi, i hunbur, de i nee: «Hũ, hayaa kanj ir dii a hõ, nga cine mana bay ka tee!»

Isa ciya Lewi se a ma hanga nga bande
(Matiyu 9.9–13; Marku 2.13–17)

²⁷ Woo banda ga, Isa fatta, de a dii alkaasidiikaw foo kanj maapoo ti Lewi* ga goro alkaasidiikeey goydogoo ra. A nee a se: «Hanga agay.»

²⁸ Lewi tun, a na hayey kul nan, a hanga a bande.

²⁹ Lewi na hoyandi beeri tee nga hugoo do. Alkaasidiikaw booboyan nda boro fooyan goo i bande naadogoo ra.

³⁰ No din ra Fariziyeney nda ngi Citaaboo baykey cindi i ga nuunuunu ka nee nga taalibey se: «Cin se war ga naa war ga hanj alkaasidiikeey nda zunubu teekey bande?»

³¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti borey kanj ga saabu no ma too lotokor ga, wircikoyney no ma too a ga.

³² Ya na kaa ka boro šerrantey cee, zunubantey no ay g'i cee hala i ma tuubi.»

Ižeena nda itaaga si koy cere bande
(Matiyu 9.14–17; Marku 2.18–22)

³³ Boroyan kaa Isa do ka nee a se: «Yehiya taalibey nda Fariziyeney waney cee boobo i ga meehaw, de i ga Irkoy naaray. Amma ni waney hunday ga naa i ga hanj.»

³⁴ A nee i se: «Taka foo nda war ga nan aruhiji taaga nda nga cerey goo hijaa hugoo ra, de cerey ga meehaw?»

³⁵ Hanyan ga kaa kanj aruhijoo ga zandi, haney din i ga meehaw.»

³⁶ Isa na filla yaasayante foo har i se ka nee: «Boro kul si dunbu darbaw taaga ra ka koy ižeena baka. Nda a teendi mo, itaagaa dunbaa si koy ižeena ga.

³⁷ Koyne mo boro kul si alaneb hari moora taaga danj hunbar žeenayan ra. Nda a teendi mo, alaneb hari taagaa ga boosu ka hunbarey bagu. Alaneb haroo mun, hunbarey mursu.

³⁸ Adiši alaneb hari taaga si huru kala hunbar taagayan ra.

³⁹ De mo boro kul kanj na alaneb hari žeenaa hanj si baa itaagaa, zama a mma nee: «Ižeena no ma kan.»»

6

Hayaa kanj Isa n'a har hunanzam zaaroo ga
(Matiyu 12.1–8; Marku 2.23–28)

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa bisa taas faarey game. Nga taalibey ga jeenayan kaa, i g'i zirkiti kabey ra, de i g'i naa.

² Fariziyen fooyan nee: «Macin se war ga haya tee kanj si teendi hunanzam zaari hane?»

³ Isa n'i zaabi ka nee: «War mana bay ka hayaa caw kanj Dawda nda nga hangasiney n'a tee han foo kanj i heray?»

⁴ Takaa kanj nda a huru Irkoy hugoo ra ka takulawey zaa kanj jisandi Irkoy jine, a naa, a na nga hangasiney noo. A gar kanj boro kul si hima k'i naa nda man'ti sargari juwalkey hinne.»

* 5:27 5.27 Lewi da se i ga nee Matiyo, Matiyo 9.9ra.

⁵ Isa nee i se koyne: «Boraa kaŋ tee Adamize no ma hayaa har kaŋ ga hima ka teendi hunanzam zaari hane.»

*Isa na aru kaŋ kaboo buu noo baani
(Matiyu 12.9–14; Marku 3.1–6)*

⁶ Hunanzam zaari foo hane koyne, Isa huru margahugoo ra ka borey cawandi. Aru foo goo no din kaŋ kabe hennaa ka buu.

⁷ Citaaboo baykey nda Fariziyeney ga hanse ka Isa koroši ka dii wala a ga boro noo baani hunanzam zaari hane, zama i mma baa ngi ma duu a ga addalil k'a wurru.

⁸ Amma Isa ga ngi anniyawey bay. A nee aroo kaŋ kaboo buu se: «Tun ni boŋ ga, ma kay borey game.» A tun, a kay nga boŋ ga.

⁹ Isa nee borey se: «Ay ga war hãa, ka ihenna tee wala ka ifutu tee hunanzam zaaroo hane? Ka hundi hallasi wala k'a naŋ a ma halaci? Affoo no ma bisa?»

¹⁰ A na moo fur i kul ga jina, de a nee aroo se: «Ni kaboo šerre.» A n'a tee, de kaboo duu baani, a boori.

¹¹ I too nda futay, de i koy cere guna ka dii haya kaŋ ngi g'a tee Isa se.

*Isa na diyaw woy cindi hinka (12) suuba
(Matiyu 10.1–4; Marku 3.13–19)*

¹² Zaarey din da ra, Isa fatta ka koy tondi hondu foo boŋ ka Irkoy ŋaaray. A na cijinoo kul tee a ga Irkoy ŋaaray.

¹³ Kaŋ subbaahoo too, a na nga taalibey cee, de a na iwoy cindi hinka (12) suuba i ra kaŋ a na maŋney daŋ diyaw:

¹⁴ Simon kaŋ Isa n'a maagaaru Piyer, nda nga armaa Andere, nda Žak, nda Yehiya, nda Filip, nda Bartelemi,

¹⁵ nda Matiyu, nda Toma, nda Žak Alfe iz'aroo, nda Simon kaŋ i g'a cee nda Zelot boraa,

¹⁶ nda Žud kaŋ ti Žak iz'aroo, nda Žudas Iskariyot kaŋ ti boraa kaŋ ga kaa ka tee zanbantaa.

*Isa na alžamaa cawandi, a na wircikoyney noo baani
(Matiyu 4.23–25; 12.15–16; Marku 3.7–11)*

¹⁷ Isa zunbu i bande ka koy kay farru foo ra kaŋ ra nga taalibi jama goo, nda boro dumi booboyaŋ kaŋ hun Žude kul ra, nda Žerizalem, nda koyrayaŋ kaŋ goo teekoo mijoo ga kaŋ ti Tir nda Sidon.

¹⁸ I nka kaa a do ka haŋajer nda ka duu ngi wircey se baani. Borey kaŋ ganjiyaŋ g'i zaa ka kay duu baani.

¹⁹ Borey kul ga ceeci ngi m'a taaru, zama hini foo ga fatta a ra kaŋ ga borey kul noo baani.

*Gomni nda bone
(Matiyu 5.1–12)*

²⁰ Isa na nga boŋoo jer ka nga taalibey guna, de a nee i se: «War kaŋ ti borey kaŋ ga talka duu gomni, zama war wane Irkoy Laamaa.

²¹ War kaŋ ti borey kaŋ ga heray sohõ da duu gomni, zama war ga kaa ka kungu.

War kaŋ ti borey kaŋ ga hëe sohõ da duu gomni, zama war ga kaa ka haaru.

²² War ga duu gomni, waati kaŋ borey ga war konnay, ka war yankar, ka war wow, ka war maŋney hasara Boraa kaŋ tee Adamize maaganda se.

²³ Wa jaali han kanj woo tee, war ma sar nda binekaanay, zama war ga duu sufuray beeri beenaa ra. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee annabey se.

²⁴ Amma war bone, almankoyney,
zama war duu war bagaa bineyaynandiroo.

²⁵ War bone, war kanj kungu,
zama war ga kaa ka heray.

War bone, war kanj goo ma haaru sohō da,
zama war biney ga kaa ka maray, de war ga hēe.

²⁶ War bone, waati kanj borey kul ga ihenna har war ga. Zama takaa woo da no ngi baabey n'a tee taari annabey se.»

Wa baa war iberey
(Matiyu 5.38–48; 7.12)

²⁷ «Amma war kanj goo ma hanjajer ya ne, ay ga nee war se: Wa baa war iberey, wa haya henna tee wey kanj ga konna war se.

²⁸ Wa gaara borey se kanj ga war danga, wa Irkoy njaray wey kanj ga war laazaaba se.

²⁹ Nda boro na ni sanj ni garboo ga, ma affaa mo šerre a se. Boro kanj na ni burmusoo taa, mas'a ganji a ma ikaccaa mo zaa.

³⁰ Boro kul kanj na ni njaray m'a noo, boro kanj na ni hayaa zaa, masi nee a m'a yeeti.

³¹ Takaa kanj war ga baa borey m'a tee war se, war mo m'a tee i se.

³² Nda war si baa kala war baakey, macin ti sufuraa kanj war ga duu a? Ba zunubantey ga baa borey kanj ga bag'ey.

³³ Nda war si gomni tee kala borey se kanj g'a tee war se, macin ti sufuraa kanj war ga duu a? Ba zunubantey ga woo tee.

³⁴ Koyne mo nda war si garaw kala borey kanj war ga hongu i ga war bana, macin ti albarka kanj war ga duu a? Zunubantey hunday ga garaw zunubantey se hala i ma hinna follokaa yeeti ngi ga.

³⁵ Amma war, wa baa war iberey, wa haya henna tee i se. Wa garaw borey se bila nda war ma hongu kanj a ga yee war ga. Woo ra war ga duu sufuray beeri, de war ga tee Jerantaa izey, zama nga ti anneemantaa gommimuney nda boro laaley se.

³⁶ Wa hinna sanda taka kanj nda war Baaba Irkoy ga hinna.»

War masi war ciney ciiti
(Matiyu 7.1–5)

³⁷ «War masi boro ciiti, nga ra war si ciitandi. War masi alhukum zurandi boro ga, nga ra alhukum si zurandi war ga. Wa yaafa borey se, nga ra war ga yaafandi.

³⁸ Wa noo, nga ra i ga war noo. I ga neešari henna tee k'a danj war ziibaa ra, k'a naagu, k'a sisiji hala a ma mun. Zama takaa kanj nda war ga neeša, nga nda i ga neeši war se.»

³⁹ Isa yee ka filla yaasayante foo har i se. A nee: «Danaw ga danaw gongu wala? Nda woo tee, ngi boro hinkaa kul si kanj guusu ra wala?»

⁴⁰ Taalibi si bisa nga alfagaa, amma taalibi kul kanj caw ka boori ga tee sanda nga alfagaa.

⁴¹ Cin se n'ga dii subu-izoo kanj goo ni armaa mopoo ra, amma n'si maate bundoo kanj goo ni boŋ mopoo ra?

⁴² Taka foo nda n'ga hin ka nee ni armaa se: «Ag'armaa, nanj ya subu-izoo kaa kanj goo ni mopoo ra», ka gar kanj bundoo kanj goo ni mopoo ra, n'si dii a? Almunafikoo, bundoo kaa ni mopoo ra jina, waatoo din n'ga dii boryo ka subu-izoo kanj goo ni armaa mopoo ra kaa.»

Tuuri, izoo nda a ga bayrandi
(Matiyu 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Tuuri henna sii no kan ga ize futu hay, takaa din da, tuuri futu sii no kan ga ize henna hay.

⁴⁴ Tuuri kul, izoo nda boro g'a bay. Jeejay si hegayandi karjinaa ga. Alaneb-ize si duwandi ngorfuna ga.

⁴⁵ Boro boryoo, nga bine boryaa ra a ga haya henna kaa. Boro futu, nga bine futaa ra a ga haya futu kaa. Haya kan na bine too, nga no mee g'a filla.»

Hugu cinayan dumi hinkaa
(Matiyu 7.24-27)

⁴⁶ «Macin se war ga nee ya ne: <Ir Koyoo, ir Koyoo>, amma war si hayey tee kan ay n'i har?

⁴⁷ Boro kul kan kaa ay do ka maa ay šenney, de a n'i ka goy, ay ga bora har war se kan nda a ga hima.

⁴⁸ A si hima nda kala boro kan ga hugu cin. A fanša, a hanse ka fanša ka asaasoo tee tondi bonj. Waatoo kan hari beeroo dandi, isa haroo na hugoo kar, amma a mana hin ka ba a jijirandi, za a nka cina ka boori.

⁴⁹ Amma boro kan ga maa ay šenney, amma a s'i ka goy, ga hima nda boro kan na hugu cin laboo bonj bila asaasu. Waatoo kan isa haroo na hugoo kar, dogoo din da a kan. Hugoo halaci, halaci beeri.»

7

Isa na jalakoyni tamoo noo baani
(Matiyu 8.5-13)

¹ Waatoo kan Isa na fillawey wey kul deede jamaa se ka ben, a koy koyraa ra kan maapoo ti Kaparnahum.

² No din ra jalakoyni foo goo no kan nga tamoo wirci hala a baa ka buu. A ga hanse ka baa nga tamoo.

³ Waatoo kan a maa Isa maapoo, a na Alyahuudey boro beeriyan sanba a do k'a njaray a ma kaa ka nga tamoo hallasi.

⁴ I too Isa do, de i hanse k'a njaray ka nee a se: «Aroo woo ga hima nda ma woo tee a se,

⁵ zama a ga baa ir gandaa borey, nga no k'ir margahugoo cin.»

⁶ Isa hanga ey ka koy. A ga baa ka too hugoo do kan jalakoynoo na nga cereyan sanba ka nee a se: «Ay Koyoo, masi ni bonj farandi. Ay si hima nda ma huru ay hugoo ra.

⁷ Woo ti hayaa kan se ya na agay azzaatoo himandi a ma koy ni do. Amma kalima foo har, de ay tamoo ga duu baani.

⁸ Zama agay hunday goo nda jineboroyan kan hinoo cire ay goo. Agay mo goo nda soojeyan kan goo ay hinoo cire. Nda ay nee woo se: <Koy>, a ga koy, nda ay nee affoo se: <Kaa>, a ga kaa. Nda ay nee ay tamoo se: <Woo tee>, a g'a tee.»

⁹ Kan Isa maa šenney wey, soojaa kan a se. A bere jamaa here kan hanga a bande, a nee: «Ay ga war bayrandi, ba Izirayel ra, ya na dii naanay kan ga too woo.»

¹⁰ Waatoo kan dontokey willi hugey, i gar kan tamoo duu baani.

Isa na woy foo iz'aroo hunandi

¹¹ Alwaati kayna banda ga, Isa koy koyraa ra kan se i ga nee Nayin. Nga taalibey hanga a bande nda jama boobo.

¹² Waatoo kaŋ a man koyraa mipoo, nga ne, a dii boroyaŋ kaŋ goo ma koy bukaw sutura. Bukaa man'ti kala woy foo kaŋ kurpoo buu, iz'aru follokaa, alžama kayante kaŋ ti koyra-izey goo woyoo bande.

¹³ Kaŋ ir Koyoo dii woyoo, kul a hanse ka hinna a se, a nee woyoo se: «Masi hēe.»

¹⁴ A man, a na balankaroo taaru. Borey kaŋ ga bukaa zaa kay. Isa nee: «Arusoogaa, ay na ni yaamar ma tun!»

¹⁵ Bukaa tun ka goro, a šelaŋ. Isa n'a yeeti naŋoo ga.

¹⁶ Borey kul hunbur, i ga Irkoy beerandi ka nee: «Annabi beeri fatta ir ra, Irkoy neli nga jamaa ga.»

¹⁷ Woo kaŋ Isa n'a tee, šennoo huru Žude nda nga gandaa kul ra.

Yehiya kaŋ ti batizekaa dontokey

(Matiyu 11.2-19)

¹⁸ Yehiya taalibey na hayey kul filla a se kaŋ teendi. A ciya ihinka se i ra

¹⁹ k'i sanba ir Koyoo do, i ma nee a se: «Ni ti bora a kaŋ ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?»

²⁰ Waatoo kaŋ arey too a do, i nee a se: «Yehiya kaŋ ti batizekaa k'ir sanba ni do, ir ma ni hāa wala ni ti bora a kaŋ ga hima ka kaa wala man'ti ni no, ir ma affoo batu?»

²¹ I nka too kate kaŋ Isa na wircikoy ni boobo noo baani, dorikoy niyaŋ duu baani. A na ganjiyaŋ gaaray k'i kaa boroyaŋ ra, de a na danaw boobo moyey feeri.

²² A tuuru dontokey se ka nee: «Wa koy hayey filla Yehiya se kaŋ war dii ey, war maar'ey kaŋ ti: danawey dii, bongey dira, jiraykoyney duu baani, lutey maa, bukawey tun, misikiiney maa Alhabar Boryaa.

²³ Bora a ga duu gomni kaŋ si naanay naŋ ay sabbu se.»

Isa šelaŋ Yehiya kaŋ ti batizekaa ga

(Matiyu 11.7-19)

²⁴ Waatoo kaŋ Yehiya dontokey koy, Isa šelaŋ jamaa se Yehiya ga ka nee: «Macin no war koy a guna saajoo ra? Kakaaru kaŋ hewoo g'a zinji-zinji wala?»

²⁵ Adiši macin no war koy a guna? Boro kaŋ ga bankaaray hennayaŋ goo wala? Nga ne, borey kaŋ ga darbay hennayaŋ goo kaŋ ga huna daame ra sii kala kokoyey hugey ra.

²⁶ Adiši macin no war koy a guna? Annabi wala? Ay ga war bayrandi kaŋ a bisa annabi.

²⁷ Nga ga a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay g'ay dontokaa sanba ni jine
hala a ma ni fondaa hanse kaŋ goo ni jine.»*

²⁸ Ay ga war bayrandi kaŋ woy-hay ize sii no kaŋ ga bisa Yehiya. Amma Irkoy Laamaa borey kul ikaccaa ga bisa a.

²⁹ Jamaa kul nda ba alkaasidikey na hanajer a se, i yadda kaŋ Irkoy ga šerre, i koy Yehiya ma ngi batize nda nga batizeyanoo.

³⁰ Amma Fariziyeney nda ašariyaa baykey mana yadda hayaa ga kaŋ Irkoy baa nga m'a tee i se. I wanji ka koy a ma ngi batize.

³¹ Adiši may nda ay ga zamanoo woo borey sawandi, may nda i ga hima?

³² I si hima nda kala zankayaŋ kaŋ ga goro farru ra, de i ga kaati cere ga ka nee: «Ir na laati kar war se, war mana gan. Ir na binehēenay dooniyaŋ tee, war mana hēe.»

³³ Yehiya kaŋ ti batizekaa kaa, a si takula ŋaa, a si alaneb hari moora haŋ, war nee: «Ganji bara a ra.»

³⁴ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga ŋaa a ga haŋ, war nee: «Ŋaabagante nda harifutu haŋkaw no, alkaasidikey nda zunubu teekey ceroo no.»

* 7:27 7.27 Malaki 3.1.

³⁵ Amma Irkoy lakkaloo, borey kul kaŋ yadda a ga no ma cebe kaŋ a ga šerre.»

Woykuuroo kaŋ yaafandi

³⁶ Fariziyeney affoo n'a wiri Isa ga, a ma kaa ka ŋaa nga do. A huru Fariziyenoo hugoo ra ka goro ŋaadogoo ra.

³⁷ Nga ne, woy zunubante foo kaŋ goo koyraa ra, maa kaŋ Isa koy hoy Fariziyenoo do. A na tondi kaaray kulba kaŋ ra turaari goo zaa ka koy.

³⁸ A goo Isa dumaa ga, cewey jere, a ga hēe, a ga nga mundawey ka Isa cewey tayandi, a g'i tuusu nda nga boŋoo hinbirey. A ga cewey summu a g'i yon nda turaaroo.

³⁹ Kaŋ Fariziyenoo kaŋ n'a hoyandi dii woo, a nee nga binoo ra: «Nda a gar aroo woo annabi no, a ga bay boro kaŋ ti woo, a ga bay woy dumi kaŋ ti woo kaŋ goo ma man nga. Kala a ma bay kaŋ woykuuru no.»

⁴⁰ Isa zaabi ka nee a se: «Simon, ay ga baa ya haya foo har ma ne.» Simon nee: «Alfagaa, šelan.»

⁴¹ Isa nee: «Garawmaykaw foo goo nda garawkoyni hinka. A ga may ijinaa ga nzorfu kaaray tamma boŋ zangu guu (500), affaa a ga may a ga nzorfu kaaray tamma boŋ woyguu (50).

⁴² A gar kaŋ affoo kul sii nda haya kaŋ nda a g'a bana. A na ihinkaa kul yaafa. Sohō affoo no ma hanse ka bag'a ihinkaa ra?»

⁴³ Simon zaabi ka nee: «Ay ga hongu bora kaŋ se a na iboobaa yaafa.» Isa nee a se: «Ni ciiti nda fondaa.»

⁴⁴ Isa bere woyoo here, de a nee Simon se: «N'ga dii woyoo woo wala? Kaŋ ay huru ni hugoo ra, man'ay noo hari y'ay cewey jumay. Amma nga, mundawey nda a n'ay cewey tayandi, de a n'i tuusu nda nga hinbirey.

⁴⁵ Man'ay summu. Amma nga, za a huru kate, a mana fay nda a g'ay cewey summu.

⁴⁶ Man'ay boŋoo yon nda jii. Amma nga, a n'ay cewey yon nda turaari.

⁴⁷ Woo se ay ga ni fahamandi kaŋ baji beeroo kaŋ a n'a cebe ga bayrandi kaŋ nga zunubu boobey yaafandi. Amma boro kaŋ ikaccu ka yaafandi a se, bora din baji kaccu no a g'a cebe.»

⁴⁸ Woo banda ga, Isa nee woyoo se: «Ni zunubey yaafandi.»

⁴⁹ Hoyandikey sintin ka nee ngi biney ra: «May ti bora woo kaŋ ga zunubu yaafa?»

⁵⁰ Amma Isa nee woyoo se: «Ni naanaa na ni hallasi, koy nda alaafiya.»

8

Woyey kaŋ hanga Isa bande

¹ Alwaati foo banda ga, Isa naaru ka koy koyrawey nda koyra kanbey ra ka Irkoy LaamaaAlhabar Boryaa waazu. Taalibi woy cindi hinkaa (12),

² nda woy fooyaŋ kaŋ ra a bay ka ganjiyaŋ gaaray k'i kaa, nda affooyaŋ kaŋ cindi ka wirci kaŋ a n'i noo baani, goo a bande. Woyey man'ti kala: Maryama kaŋ se i ga nee Magdala bora kaŋ ra ganji iyye hun,

³ nda Tahiya, Šuza kaŋ ti Herod goykaw beeri foo wandoo, nda Suzan, nda iboobo fooyaŋ kaŋ g'i alhaadimay nda ngi almaanoo.

Sayakaa filla yaasayantaa

(Matiyu 13.1-9; Marku 4.1-9)

⁴ Alžama beeri foo marga kaŋyaŋ hun koyrawey ra ka kaa Isa do. A šelan i se nda filla yaasayantaa woo ka nee:

⁵ «Han foo sayakaw foo koy nga dumiyoo say. Kaŋ a goo ma saya, dumiyoo jere foo kaŋ fondaa bande. Borey n'a taama-taama, cirawey n'a gon.

⁶ Jere foo kaŋ tondidoo ra. A zay, amma a koguu, zama a sii nongu ra kaŋ ga tay.

⁷ Jere foo kaŋ dumari karjikoyniyaŋ gamey ra. Ngi nda karjey zay cere bande. Karjey n'i hewguba.

⁸ Jere foo kaŋ labu hennaa ra. A zay, affoo kul na ize zangu (100) hay.» Fillaa woo banda ga, Isa na jinde jer ka nee: «Boro kaŋ goo nda haŋa ka maa, ma haŋajer!»

Addaliloo kaŋ se Isa ga filla yaasayantey daŋ nga ŝenney ra
(*Matiyu 13.10-17; Marku 4.10-12*)

⁹ Nga taalibey n'a hãa nda filla yaasayantaa woo maanaa.

¹⁰ A nee: «War, war duu Irkoy Laamaa haya tugantey fahamaa. Amma borey jerey, filla yaasayanteyaŋ nda i ga ŝelaŋ i se. Nga ra <i ga guna, amma i si dii, i ga maa, i si faham.>»*

Sayakaa filla yaasayantaa maanaa
(*Matiyu 13.18-23; Marku 4.13-20*)

¹¹ «Filla yaasayantaa woo almaganaa ne: dumiyoo man'ti kala Irkoy meeŝennoo.

¹² Wey kaŋ kaŋ fonda a bande man'ti kala borey kaŋ ga haŋajer. Amma Ibilisi kaa ka ŝennoo kaa biney ra, hala i masi naanay ka hallasi.

¹³ Wey kaŋ kaŋ tondidogoo boŋ man'ti kala borey kaŋ, nda i maa ŝennoo, i g'a dii nda jaali, amma a mana zay biney ra ka linji tee, i si gay naanaa ra. Nda alwaati ŝenda kaa i ga, i ga naŋ.

¹⁴ Dumari karjikoyney kaŋ ra dumiyoo jere foo kaŋ man'ti kala borey kaŋ maa, amma i naŋ alhuzuney, nda aduŋŋa almaanoo, nda bine-ibaayey m'a hewguba. I si ize tee kaŋ ga nin.

¹⁵ Labu hennaa kaŋ ra jerey sayandi man'ti kala borey kaŋ, nda i maa ŝennoo, i g'a dii nda bine henna kaaray. I ga ize tee haya kul kaŋ ga no.»

Fitillaa filla yaasayantaa
(*Marku 4.21-25*)

¹⁶ «Boro kul si fitilla diinandi ka jinay gum a boŋ wala k'a daŋ daari cire. A s'a daŋ kala fitilla gorodogoo ga hala borey kaŋ ga huru ma dii gaayoo.

¹⁷ Haya tugante sii no kaŋ si kaa ka fataw, haya sii no kaŋ ga tee sirri ra kaŋ si kaa ka fatawandi.

¹⁸ Wa takaa bay kaŋ nda war ga haŋajer, zama boro kaŋ goo nda a, i g'a noo koyne. Boro kaŋ sii nda a, ba woo kaŋ ga ga hongu nga goo nda a, ga taandi.»

Isa armye nda nga jaa
(*Matiyu 12.46-50; Marku 3.31-35*)

¹⁹ Isa armye nda nga jaa kaa, amma i mana hin ka too a do alžamaa booboyanoo se.

²⁰ Boroyaŋ nee a se: «Ni jaa nda ni armye goo ma kay taray, i ga baa ngi ma dii ni.»

²¹ Isa na borey zaabi ka nee: «Ay jaa nda ag'armey man'ti kala borey kaŋ ga haŋajer Irkoy meeŝennoo se, de i g'a ka goy.»

Isa na hewoo kayandi
(*Matiyu 8.23-27; Marku 4.35-41*)

²² Han foo Isa nda nga taalibey huru harihii foo ra. A nee i se: «Ir ma den ka koy haroo boŋ faa ga.» I koy.

²³ Kaŋ taalibey goo ma hun, Isa jirbi. Hew beeri foo zunbu haroo boŋ. Hiyoo too nda hari hala a mma baa ka mun.

* 8:10 8.10 Ezayi 6.9.

²⁴ I man a k'a tunandi ka nee a se: «Alfagaa, Alfagaa, ir ga halaci!» A tun, a zahã hewoo nda bondawey ga, i kay, de nongoo tee sõy.

²⁵ Woo banda ga, Isa nee i se: «Man war naanaa?» I hunbur, boñey haw, de i ga cere hãa ka nee: «May ti boraa woo kañ ga ba hewoo nda haroo yaamar, de i ga hayaa tee kañ a n'a har?»

*Isa na ganjiyañ gaaray k'i kaa aru ra
(Matiyu 8.28-34; Marku 5.1-20)*

²⁶ Isa nda nga taalibey too Geraza koyraa borey laamaa ra kañ goo Galile tenje.

²⁷ Waatoo kañ Isa zunbu guraa ga, koyraa aru foo n'a kubay kañ ra ganjiyañ goo. Za gayyan a si yee ka bankaaray dañ. A si goro hugu ra, saarawey ra a ga goro.

²⁸ Kañ a dii Isa, a na jinde jer ka kaati ka sujudu jinoo ra ka nee: «Macin ka agay nda ni marga, Isa Irkoy Jerantaa Iz'aroo? Ay g'a ñaaray ni ga, mas'ay zarabi.»

²⁹ Isa nka ganjoo yaamar kañ a ma hun aroo ra. Cee booboyañ ganjoo g'a dii. Borey g'a haw nda guuru karfuyañ, i ga gaalayañ dañ cewey ra, amma a g'i dunbu. Ganjoo g'a ka koy saajey ra.

³⁰ Isa n'a hãa ka nee: «Macin ti ni maapoo?» A nee: «Ay maapoo ti Alžama.» A na woo har, zama ganji booboyañ ka huru a ra.

³¹ Ganjey na Isa suurandi a masi ngi sanba guusu futaa ra.

³² A gar kañ nbirña booboyañ goo ma kur tondi hondoo boñ. De ganjey na Isa suurandi a ma nañ ngi ma huru nbirñawey wey ra. A n'a tee i se.

³³ Ganjey hun aroo ra ka huru nbirñawey ra. Nbirñawey hun tondi hondoo jesoo ga beene† ka haroo gaarandi, i yoole.

³⁴ Wey kañ g'i kur dii hayaa kañ tee, i zuru. I koy alhabaroo filla koyraa nda saajoo borey se.

³⁵ Borey koy dii hayaa kañ tee. I too nongoo kañ ra Isa goo. I na aroo gar kañ ra ganjey hun, a ga goro Isa cewey cire. Darbay goo jindoo ra, lakkaloo ga timme daku. Borey kañ dii a hunbur.

³⁶ Borey kañ dii hayaa kañ Isa n'a tee, no ma filla borey kañ kokor ka kaa se, takaa kañ nda Isa na aroo hallasi ganjey ra.

³⁷ Woo banda ga, Geraza koyraa nda nga laamaa borey kul n'a wiri Isa ga, a ma mooru ngi, zama i hanse ka hunbur. Isa huru harihiyoo ra ka willi.

³⁸ Aroo kañ ra ganjey hun n'a ñaaray a ga, a ma nañ nga ma cindi nga bande. Amma Isa mana yadda, a nee a se:

³⁹ «Willi ni hugoo do, ma hayaa kul filla i se kañ Irkoy n'a tee ma ne.» A koy, de a na hayaa filla koyraa kul ra kañ Isa n'a tee nga se.

*Žayrus ize woyoo nda woyoo kañ tuku Isa bankaaraa ga
(Matiyu 9.18-26; Marku 5.21-43)*

⁴⁰ Waatoo kañ Isa willi, alžamaa kul kañ goo m'a batu n'a kubay.

⁴¹ Nga ne, aru foo kaa a do kañ maapoo ti Žayrus, margahugoo boñkoynoo no. A sujudu Isa cewey cire, a n'a ñaaray a ma kaa nga hugoo do.

⁴² Hayaa kañ se, ize woy folloku bara a se kañ goo nda haya kañ ga too jiiri woy cindi hinka (12), a ga baa ka buu. Kañ Isa ga koy a do, alžama g'a šiita.

⁴³ Woo gar kañ woy foo goo jamaa ra kañ nga jiiri woy cindi hinka (12) a ga kuri mandi. [Alman kul kañ goo a se, a n'a noo lotokorey se,] amma affoo kul mongu k'a noo baani.

⁴⁴ A man Isa nda banda here ka tuku nga bankaaraa mijoo ga. Dogoo din da kuri mandiroo kay.

† 8:33 8.33 «tondi hondoo jesoo ga beene», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «tondi hondoo boñoo boñ».

⁴⁵ Isa nee: «May no ka tuku ay ga?» Boro foo kul ga nee kaŋ man'ti nga no. Piyer nee: «Alfagaa, alžamaa ga ni kuubi ka ni bere, i ga ni šiita.»

⁴⁶ Amma Isa nee: «Boro tuku ay do, zama ay maate kaŋ gaabi foo fatta ay ra.»

⁴⁷ Woyoo dii kaŋ Isa bay nga ga, a jijiri nda hunburay ka kaa ka sujudu Isa se ka hayaa har jamaa kul jine kaŋ se nga tuku a do, nda takaa kaŋ nda nga duu baani dogoo din da.

⁴⁸ Isa nee woyoo se: «Ay izoo, ni naanaa na ni hallasi. Ma koy nda baani.»

⁴⁹ A goo ma šelaŋ kaŋ boro hun margahugoo boŋkoynoo windoo do ka nee: «Ni ize woyoo faati. Masi alfagaa zaa ka kay koyne.»

⁵⁰ Isa maa, a zaabi ka nee a se: «Masi hunbur, naanay hinne, de a ga hallasi.»

⁵¹ Waatoo kaŋ Isa too Žayrus hugoo do, a mana naŋ boro kul ma huru nga bande nda man'ti Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda zankaa paŋoo nda baaboo.

⁵² Borey kul ga hēe, i ga yooyo bukaa boŋ. Isa nee i se: «War masi hēe, a mana buu, a mma jirbi.»

⁵³ Borey n'a kašikaši, zama i ga bay kaŋ a buu.

⁵⁴ Amma Isa n'a dii nda kaboo ka nga jindoo jer ka nee: «Woy-izoo, tun ni boŋ ga.»

⁵⁵ Lakkaloo yee kate a ga, dogoo din da a tun. Isa n'i yaamar i m'a noo ŋaayan.

⁵⁶ Zankaa hayragey boŋey haw, amma Isa n'i yaamar i masi hayaa kaŋ tee deede boro kul se.

9

Isa na nga taalibi woy cindi hinkaa (12) sanba (Matiyu 10.5-15; Marku 6.7-13)

¹ Isa ciya taalibi woy cindi hinkaa (12) se k'i noo hini nda gaabi ganjey kul ga ka wircikoyney noo baani.

² A n'i sanba i ma Irkoy Laamaa šennoo waazu, i ma kate wircikoyney se baani.

³ A nee i se: «War masi haya kul zaa diraa se, a ma tee gobu, wala bolbol, wala ŋaayan, wala nooru. War masi darbay hinka mo zaa.

⁴ Hugu kul kaŋ ra war zunbu, war ma cindi no din da ra. No din ra war ma tun ka koy.

⁵ Nda borey wanji ka war zumandi, war ma hun koyraa din ra, war ma kusaa kokobu k'a kaa war cewey ga, woo ga tee seede kaŋ haya futa no i n'a tee.»

⁶ Taalibey šerre. I koy koyra kanboo kul ra ka Alhabar Boryaa toonandi, de nongoo kul ra i kate borey se baani.

Herod boŋhawaa (Matiyu 14.1-12; Marku 6.14-29)

⁷ Kokoy kaccaa kaŋ se i ga nee Herod maa hayey kul kaŋ teendi, boŋoo haw, zama boro fooyaŋ ga nee Yehiya tun bukawey ra.

⁸ Affooyaŋ ga nee Ilyasu ka bangay. Affooyaŋ mo ga nee annabi jina-jinawey affoo ka tun koyne.

⁹ Herod nee: «Yehiya, ay na boŋoo kaa jindoo ga. May ti boraawoo kaŋ ay ga maa i ga hayey wey har a ga?» A ga ceeci nga ma dii Isa.

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi (Matiyu 14.13-21; Marku 6.30-44; Yehiya 6.1-14)

¹⁰ Waatoo kaŋ diyawey willi kate, i na hayaa kul filla Isa se kaŋ ngi n'a tee. A n'i ka koy nga bande, ka yee jere ga koyra ra kaŋ se i ga nee Betsayda.

¹¹ Kaŋ alžamaa bay, i hanga a. Isa n'i kubay henna, de a šelaŋ i se Irkoy Laamaa ga. De mo borey kaŋ ga baa gaaham baani, a kate i se baani.

¹² Kaŋ zaaroo ga sintin ka ben, taalibi woy cindi hinkaa (12) man a ka nee a se: «Alžamaa naŋ hala i ma koy koyra kanbey kaŋ ga man ne ga nda hawsaa borey do ka duu kanidoo nda ŋaayan, zama nongoo kaŋ ra ir ne, haya kul sii a ra.»

¹³ Amma Isa nee i se: «War hunday m'i noo ŋaayan!» I nee: «Ir sii nda haya kaŋ bisa takula guu nda hamiisa hinka, nda man'ti ir nka koy ŋaayan day jamaa woo kul se.»

¹⁴ Woo gar kaŋ arey ga too boro zenber guu (5.000) cine. Isa nee nga taalibey se: «W'i gorandi nda soofu-soofu. Soofu foo kul ma tee boro woyguu (50) cine.»

¹⁵ I n'a tee nda takaa din, i n'i kul gorandi.

¹⁶ Woo banda ga, Isa na takula guwaa nda hamiisa hinkaa zaa, a na nga boŋoo jer ka beenaa guna, a na albarka danj i ra. A n'i dunbu. A n'i noo taalibey se i m'i zamna alžamaa game.

¹⁷ Borey kul ŋaa hala i kungu. I koy nda kokondo woy cindi hinka (12) kaŋ ga too nda wey kaŋ cindi.

May ti Isa?

(Matiyu 16.13–20; Marku 8.27–30)

¹⁸ Han foo, kaŋ Isa goo ma Irkoy ŋaaray jere ga, nga taalibey goo a bande. A n'i hāa ka nee: «Alžamaa mma nee, may ti agay?»

¹⁹ I n'a zaabi ka nee: «Boro fooyan ga nee Yehiya kaŋ ti batizekaa ti ni, affooyan ga nee Ilyasu ti ni, affooyan mo ga nee kaŋ annabi jina-jinawey affoo ti ni kaŋ tun ka huna.»

²⁰ Woo banda ga, a nee i se: «De war, war mma nee, may ti agay?» Piyer zaabi ka nee: «Ni ti Almasihu kaŋ Irkoy n'a sanba.»

²¹ Isa zahā i ga kaŋ i mas'a har boro kul se.

Isa šelan nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga

(Matiyu 16.21–23; Marku 8.31–33)

²² A nee i se koyne: «Kala Bora a kaŋ tee Adamize ma dii zarabi booboyan. Boro beerey nda sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey g'a yankar. A ga wiiyandi, de jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

Takaa kaŋ ga kate boro ma hanga Isa

(Matiyu 16.24–28; Marku 8.34–9.1)

²³ Isa nee borey kul se: «Boro kaŋ ga baa nga ma hanga ay bande, kala a ma nga alhawaa naŋ, zaari kul a ma nga kanjandibundoo zaa* jina, a ma hanga agay.

²⁴ Boro kaŋ ga baa nga ma nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kaŋ ga nga hundoo mursandi ay maaganda se g'a hallasi.

²⁵ Macin no a g'a hanse boro se a ma duu aduŋna kul, nda a ga nga boŋ halaci wala ka nga boŋ mursandi?

²⁶ Boro kul kaŋ agay nda ay meešenney g'a haawandi borey game, Bora a kaŋ tee Adamize ga haw a borey game waati kaŋ a kaa nga daržaa, nda Baaboo wanoo, nda almalayka henanantey wanoo ra.

²⁷ Ay g'a har war se nda cimi, boroyan goo ne kaŋ si buuyan taba i mana dii Irkoy Laamaa.»

Isa kunturoo alhaaloo barmay

(Matiyu 17.1–8; Marku 9.2–8; Piyer bataga 2to 1.17–18)

²⁸ Kaŋ Isa na šenney wey har, jirbi yaaha cine banda ga, a na Piyer, nda Yehiya, nda Žak zaa ka žigi nga bande tondi hondoo boŋ ka Irkoy ŋaaray.

* **9:23 9.23** Boro ma nga kanjandibundoo zaa man'ti kala boro ma yadda ka nga hundoo noo sanda takaa kaŋ nda Isa na nga wanoo noo.

²⁹ Waatoo kaŋ a goo ma Irkoy ŋaaray nga ndumoo alhaaloo barmay. Nga darbaa tee ikaaray far.

³⁰ Nga ne, aru hinka cindi ka šelan a bande kaŋyaŋ ti Musa nda Ilyasu.

³¹ I bangay darža ra, i ga šelan Isa bande nga aduŋŋa hunyanoo ga kaŋ ga kaa ka tee Žerizalem.

³² Woo gar kaŋ Piyer nda nga hangasiney jirbi guusa n'i dii. Kaŋ i tun i dii Isa daržaa nda aru hinka kaŋ ga kay a bande.

³³ Waatoo kaŋ borey din hun Isa do, Piyer nee a se: «Alfagaa, a ga boori ir ma cindi ne ra, adiši ir ma hukkuu hinza cin, affoo ni se, affoo Musa se, affaa Ilyasu se.» Piyer si hayaa bay kaŋ nga g'a har.

³⁴ A goo ma šenney wey har kaŋ duula foo na nga biyoo k'i gum. Taalibey hunbur kaŋ i dii ŋi goo duulaa ra.

³⁵ Jinde foo fatta duulaa ra ka nee: «Woo ti agay Iz'aroo kaŋ ay n'a suuba, wa haŋajer a se!»

³⁶ Šennoo woo waati, Isa hinne ka cindi. Jirbey din taalibey dangay, hayaa kaŋ i dii a, i mana baffoo har boro kul se a ra.

*Isa na ganji gaaray k'a kaa zanka ra
(Matiyu 17.14–18; Marku 9.14–27)*

³⁷ Subaa ra, kaŋ i zunbu tondi hondoo boŋ, alžama boobo na Isa kubay.

³⁸ Nga ne, alžamaa ra, aru foo wurru ka nee: «Alfagaa, ay g'a ŋaaray ni ga, ma neli ay iz'aroo ga, zama nga hinne bara ya ne.

³⁹ Ganji foo bara no kaŋ, nda a tun a se, dogoo din da a mma kaati. Ganjoo g'a jijirandi nda gaabi, a ga kufu kar. A ga gay a g'a gurzugay hala a g'a naŋ.

⁴⁰ Ay n'a ŋaaray ni taalibey ga i m'a gaaray, amma i mongu.»

⁴¹ Isa zaabi ka nee: «Dumi kaŋ si naanay, a ga Irkoy hoo, hala waati foo no ay ga hima ka cindi war bande ka war suuri? Kate ni iz'aroo.»

⁴² A goo ma man kaŋ ganjoo n'a cetaw ganda k'a guzuguzu. Amma Isa zahā ganjoo ga, a na zankaa noo baani, a n'a yeeti baaboo ga.

⁴³ Borey kul na almunkar nda Irkoy jeeraa.

*Isa yee ka šelan nga buuyanoo ga
(Matiyu 17.22–23; Marku 9.30–32)*

Waatoo kaŋ borey kul boŋey haw nda hayaa kaŋ Isa n'a tee, nga no a nee nga taalibey se:

⁴⁴ «Wa war haŋawey kayandi ka maa hayaa kaŋ ay g'a har. Bora a kaŋ tee Adamize ga kaŋandi adamizey kabey ra.»

⁴⁵ Amma taalibey mana faham šennoo woo se. Šenni daabante no i se hala i masi duu almaganaa. I ga hunbur k'a hāa nda šennoo.

*May ka bisa borey kul?
(Matiyu 18.1–5; Marku 9.33–41)*

⁴⁶ Taalibey na cere kakaw. Kaka a man'ti kala, ŋi ra, may ka bisa borey kul.

⁴⁷ Isa ga hayaa bay kaŋ goo biney ra. A na zanka kaccu foo zaa k'a daŋ nga jeroo ga,

⁴⁸ de a nee i se: «Boro kul kaŋ yadda ka zankaa woo dii ay maaganda se, bora a, agay hunday ga a yadda. Boro kul kaŋ yadda ay ga, bora a kaŋ n'ay sanba ga a yadda. Bora a kaŋ kacca nda war kul, nga ti ibeeroo.»

⁴⁹ Yehiya na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ir dii aru foo kaŋ ga ni maapoo cee ka ganjey gaaray. Ir n'a ganji a m'a tee, zama a sii ir bande ka ni gana.»

⁵⁰ Isa nee a se: «War mas'a ganji, zama boro kaŋ si konna war, goo war bande.»

Samari koyra kanbe foo borey wanji Isa ma zunbu ngi do

⁵¹ Kaŋ waatoo man kaŋ ra Isa ga hima ka zandi ka hun adunna ra, a kayandi kaŋ haya kul kaŋ no kala nga ma koy Žerizalem.

⁵² A na dontokawyaŋ sanba nga jine, kaŋyaŋ na fonda zaa ka koy Samari borey koyra kanbe foo ra ka zunbudoo soolu a se.

⁵³ Amma koyraa din borey mana yadda a ma zunbu no din, zama Žerizalem fonda ra a goo.

⁵⁴ Kaŋ taalibi hinkaa kaŋ ti Žak nda Yehiya dii woo, i nee: «Ir Koyoo, n'ga baa ir ma beenaa nuunaa cee a ma kaŋ i boŋ k'i halaci?»

⁵⁵ Isa bere ka citi i ga.

⁵⁶ Woo banda ga, i koy cere bande koyra kanbe foo ra koyne.

*Boro kaŋ ga baa nga ma hanga Isa
(Matiyu 8.19–22)*

⁵⁷ Kaŋ i goo ma dira fonda ra, aru foo nee Isa se: «Ay ga hanga ni bande nongu kul kaŋ ra n'ga koy.»

⁵⁸ Isa nee a se: «Nzungey goo nda guusu, cirawey goo nda teji, amma Bora kaŋ tee Adamize sii nda nongu kaŋ ra a ga nga boŋoo kanandi.»

⁵⁹ Isa nee aru foo se koyne: «Hanga ay bande.» A nee: «[Ay Koyoo,] naŋ ya koy ay baaba sutura jina.»

⁶⁰ Amma Isa nee a se: «Naŋ bukawey ma ngi bukawey sutura, ni, koy Irkoy Laamaa fee.»

⁶¹ Affoo yee ka nee koyne: «Ay ga hanga ni, ay Koyoo, amma naŋ ya koy ay hugey borey hoy baani jina.»

⁶² Isa nee a se: «Boro kul kaŋ na nga beeriguuroo dii nga kaboo ra, de a ga neli ka lakkal daŋ banda se, bora din sii nda nafaw Irkoy Laamaa se.»

10

Isa na taalibi woyye cindi hinka (72) sanba

¹ Hayey kaŋ tee banda ga, ir Koyoo yee koyne ka taalibi woyye cindi hinka (72) zaa k'i sanba nga jine boro hinka-hinka koyrawey nda nongey kul kaŋ ra a ga hima ka kaa ka koy.

² A nee i se: «Hegaa ga beeri, amma goykey si boobo. Adiŋi wa hegaa Koyoo ŋaaray a ma goykawyaŋ sanba nga hegaa ra.

³ Wa koy, nga ne, ay ga war sanba sanda feeji-izeyaŋ kaŋ ga koy ganjihanŋiyaŋ game.

⁴ War masi fortomaani, wala bolbol, wala taami zaa, de mo war masi sallam boro kul ga fonda ra.

⁵ Hugu kul kaŋ ra war huru, war mma jin ka nee: «Alaafiyaa ma kaa hugoo woo ga!»

⁶ Nda alaafiyakoyne goo no din, war alaafiyaa ga kani a ga, nda man'ti woo, war alaafiyaa ga yee war ga.

⁷ Wa cindi hugoo din da ra. War ma ŋaa i do, war ma haŋ i do, zama goykaw ga hima nda nga banaa. War masi hun hugoo woo ra ka huru hugoo woo ra.

⁸ Koyra kul kaŋ ra war huru, de borey na war yawzunbay, war ma hayey ŋaa kaŋ i ga kate ey war se.

⁹ Wircikoyney kaŋ goo no din, war ma kate i se baani, wa nee i se: «Irkoy Laamaa man war ga.»

¹⁰ Amma koyra kul kaŋ ra war huru, de i mana war yawzunbay, wa koy nga lolawey ra, war ma nee:

11 <Ba war koyraa kusaa kaŋ denja ir cewey, ir g'a kokobu war ga. Amma war ma haya foo bay kaŋ ti Irkoy Laamaa man.>

12 Ay ga war bayrandi kaŋ hanoo din, Sodom gurzugaa ga kacca nda koyraa din wanoo.»

*Koyrayaŋ kaŋ wanji ka tuubi
(Matiyu 11.20-24)*

13 «Ni bone, Korazin! Ni bone, Betsayda! Zama nda a gar kayfey kaŋ teendi war game nka teendi Tir nda Sidon ra, i gay i na saaku daŋ ngi ga ka goro boosu ra, ka cebe kaŋ ngi tuubi.

14 Woo se kayandoo hane, Tir nda Sidon gurzugaa ga kacca nda war wanoo.

15 Ni Kaparnahum, n'ga hongu kaŋ n'ga jerandi hala ma too beenaa? Žahannam no i ga ni zumandi!

16 Boro kaŋ na haŋajer war se, agay se a na haŋajer. Boro kaŋ wanji war ga, agay ga a wanji. A gar, boro kaŋ wanji ay ga, bora a kaŋ n'ay sanba ga a wanji.»

Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kateyanoo

17 Taalibi woyye cindi hinkaa (72) yee kate nda jaali, i nee: «Ir Koyoo, ba ganjey huru ir hinoo cire ni maapoo ga.»

18 Isa nee i se: «Ay dii Ibilisi, a ga kaŋ ka hun beenaa ra ma nee meli.

19 Nga ne, ay na war noo hini war ma dira gondey nda dontoney nda iberoo hinoo kul ga, bila nda baffoo ma ifutu tee war se.

20 War masi jaali nda kaŋ ganjey ga war yaamarey tee, amma wa jaali nda haya kaŋ se war maapney hantumandi beenaa ra.»

*Isa jaali
(Matiyu 11.25-27; 13.16-17)*

21 Alwaati follokaa din da ra, Isa jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra, de a nee: «Ay ga albarka daŋ ma ne, Baaba, beenaa nda gandaa Koyoo, zama n'na hayey wey tugu lakkalkoyney nda borey kaŋ ga faham se, amma n'n'i bangandi zanka kaccey se. Cimi, ya Baaba, zama takaa woo no n'baa m'a tee.»

22 «Ay Baaba Irkoy na hayey kul daŋ ay kaboo ra. Boro kul si bay may ti Iz'aroo nda man'ti Baaba Irkoy. Boro kul si bay may ti Baaba Irkoy nda man'ti Iz'aroo, nda boro kaŋ se Iz'aroo baa nga m'a bangandi.»

23 Woo banda ga, a bere taalibey here, nga nda ey foo, a nee: «Moŋey duu gomni kaŋ ga dii hayaa kaŋ war goo ma dii a!

24 Ay ga war bayrandi kaŋ annabi booboyaŋ nda kokoyyaŋ baa ngi ma dii woo kaŋ war goo ma dii a, amma i mana dii a. I baa ngi ma maa woo kaŋ war goo ma maar'a, amma i mana maar'a.»

Samari boro hinnantaa filla yaasayantaa

25 Ašariyaa baykaw foo ne ka tun ka Isa sii ka nee: «Alfagaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?»

26 Isa nee a se: «Macin ka hantumandi ašariyaa ra? Macin no n'n'a caw?»

27 A zaabi ka nee: «Ma baa ni Koyoo Irkoy nda ni binoo kul, nda ni hundoo kul, nda ni gaaboo kul, nda ni lakkaloo kul.»* Koyne mo: <Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.>†»

28 Isa nee a se: «N'tuuru nda fondaa. Woo tee, de n'ga huna.»

29 Amma aroo baa nga ma nga boŋ henanandi, a nee Isa se: «De may ti ay cinaa?»

* 10:27 10:27 Alhukumoo 6.5. † 10:27 10:27 Sargarey 19.18.

³⁰ Isa na šennoo zaa, a nee: «Woo ti aru foo kaŋ ga doo ka hun Žerizalem ka koy Žeriko. A kaŋ fondodunbukey ga, i na nga hayey kul taa a kone, i n'a kar, de i koy. I n'a naŋ buuyan nda hunayan game.

³¹ Sargari juwalkaw foo kaŋ mana bay, kaa ka doo nda fondaa din, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga.

³² Takaa din da Lewi boro foo too nongu follokaa din ra, a dii aroo, a ceesi ka bisa a ga.

³³ Amma Samari boro foo kaŋ goo ma naaru too no din ra. Kaŋ a dii a kul, a hanse ka hinna a se.

³⁴ A man a do ka nga dorey safar nda jii nda alaneb hari moora, a n'i didiji nda zaara. Woo banda ga, a n'a žigandi nga boŋ kaarumaa ga. A n'a ka koy yawzunbudoo foo ra ka huga nda a.

³⁵ Subaa ra, a na nzorfu kaaray tamma boŋ hinka kaa, a n'i noo yawzumandikaa se, a nee a se: «Ma huga nda a, haya kul kaŋ n'n'a daŋ a ra ka bisa woo kaŋ ay n'a noo ma ne, ay g'a bana ma ne ay yee kateroo ga.»

³⁶ Woo banda ga, Isa nee a se: «Ni do, boro hinzaa woo ra, may no ka bora kaŋ kaŋ fondodunbukey gamey ra tee nga cinaa?»

³⁷ A nee: «Bora kaŋ hinna a se.» Isa nee a se: «Koy, de ma takaa din da tee.»

Isa koy Mart nda Maryama do

³⁸ Waatoo kaŋ Isa nda taalibey na fondaa zaa, i huru koyra-ize foo ra. Woy foo kaŋ maapoo ti Mart n'i zumandi nga do.

³⁹ A goo nda woyme kaŋ se i ga nee Maryama kaŋ cindi a ga goro ir Koyoo cewey cire ka haŋajer nga šennoo se.

⁴⁰ A gar Mart hunday goo hugoo goy boobey gamey ra. A kaa ka nee Isa se: «Ay Koyoo, woo si ni dor kaŋ ay woymaa g'ay naŋ agay hinne goyey game? Nee a se adiŋi a m'ay gaa.»

⁴¹ Ir Koyoo zaabi ka nee a se: «Mart, Mart, n'ga huzun, n'ga jijiri haya booboyan se.

⁴² Amma haya folloku ka tilasu. Maryama na baa henna zaa kaŋ si hun a kone.»

11

Isa na nga taalibey cawandi Irkoy ŋaarayyan (Matiyu 6.9–13; 7.7–11)

¹ Han foo Isa goo ma Irkoy ŋaaray nongu foo ra. Waatoo kaŋ a benandi, nga taalibey affoo nee a se: «Ay Koyoo, ir waanandi takaa kaŋ nda ir ga Irkoy ŋaaray, sanda takaa kaŋ nda Yehiya n'a waanandi nga taalibey se.»

² A nee i se: «Nda war ga Irkoy ŋaaray, wa nee:
<Ya Baaba Irkoy!

Yala ni maapoo ma zandi sanda henanante,
ni Laamaa ma kaa.

³ Ir noo zaari kul ir meehunaa.

⁴ Ir zunubey yaafa ir se,

zama ir hunday ga yaafa boro foo kul se kaŋ n'ir toope.

Masi naŋ ir ma siyandi ka kaŋ zunubu ra.»

⁵ Isa yee ka nee i se: «War ra, may ti bora kaŋ goo nda cere kaŋ do a koy cijinoo gamoo ra ka nee a se: <Ay ceroo, ay faaba nda takula hinza,

⁶ zama ay cere foo ka hun diraydoo ra ka kaa ay do, ay sii nda baffoo k'a ŋandi a se.»

⁷ Ceroo kaŋ goo hugoo gundoo ra ga hin k'a zaabi ka nee: <Mas'ay zaa ka kay, hugoo mipoo daaba, agay nda ay zankey kani. Ay si hin ka tun ka ni noo.»

⁸ Ay ga war bayrandi kaŋ ba nda a mana tun k'i noo a se nga ceretaraa se, a ga tun k'a noo haya kul kaŋ ga a ga too nga kula jaŋaa sabbu se.

⁹ Agay da mo ga nee war se: Wa Irkoy ŋaaray, a ga war noo, wa ceeci, war ga duu, wa kara-kara, a ga feera war se.

¹⁰ Zama boro kul kaŋ ŋaaray, i g'a noo, boro kaŋ ceeci ga duu, de mo i ga feera boro kaŋ kara-kara se.

¹¹ War ra, may ti baaboo kaŋ, nda izoo n'a wiri hamiisa, a g'a noo gondi hamiisaa dogoo ra?

¹² Wala mo, nda a n'a wiri guuri, a g'a noo donton?

¹³ Nda war kaŋ ga laala ga wan ka war izey noo haya hennayan, taka foo nda Baaba Irkoy kaŋ goo beenaa ra si Hundi Henanantaa noo boro kaŋ g'a ŋaaray se?»

I na Isa hinoo himandi nda Ibilisi wanoo
(Matiyu 9.32-34; 12.22-30; Marku 3.22-27)

¹⁴ Isa na ganji foo gaaray kaŋ na aru foo benbandi. Waatoo kaŋ ganjoo hun a ra, benbaa ŧelan, jamaa boŋhaway.

¹⁵ Amma boro fooyan i ra nee: «Belzebil* kaŋ ti ganjey boŋkoynoo nda a ga ganjey gaaray.

¹⁶ Affooyan n'a sii ka wiri a ga a ma tammaasa kayfante tee kaŋ hun beenaa ra.»

¹⁷ Amma Isa ga ngi anniyawey bay, a nee i se: «Laama kul kaŋ izey dunbu, laamaa din ga halaci, hugey ga kaŋ cere boŋ.

¹⁸ Nda Ibilisi na nga boŋ zamna, taka foo nda nga laamaa ga kay, zama war nee kaŋ Belzebil nda ay ga ganjey gaaray?

¹⁹ Nda agay, Belzebil nda ay ga ganjey gaaray, de may nda war borey g'i gaaray? Woo se ngi no ma tee war ciitikey.

²⁰ Amma nda Irkoy hinoo nda ay ga ganjey gaaray, adiŧi Irkoy Laamaa kaa war ga.

²¹ Nda aru gaabikoyni kaŋ goo nda wongu jinayyan ga nga hugoo lakkal, haya kul si duu nga almaanoo.

²² Amma nda aru kaa kaŋ gaabi nda a kaŋ ga hin a, a ga wongu jinawey kul taa a kone kaŋ ti nga gaaboo, de a ga nga alganiimaa zamna borey se.

²³ Boro kaŋ sii ay bande, mma konna agay. Boro kaŋ si borey marga ay bande, mm'i say-say.

Ganjoo yee kateyanoo
(Matiyu 12.43-45)

²⁴ Waati kaŋ ganji hun boro ra, a mma koy nongey kaŋ goo saajoo ra ka hunanzamay wiri. Nda a mana duu a kul, a ga nee: «Ay ga yee ay hugoo kaŋ ra ay hun.»

²⁵ Nda a too no din, a g'a gar a haaba, a taalam.

²⁶ Woo banda ga, a ga yee ka koy ka ganji iyee zaa kaŋ laala nda a. I ga huru hugoo ra ka goro. Bora din cee koraa ga jaase ijinaa.»

Borey kaŋ duu gomni

²⁷ Isa nka ŧennoo woo har kaŋ woy foo na nga jindoo jer jamaa ra ka nee a se: «Gundoo duu gomni kaŋ na ni zaa, fafey duu gomni kaŋ na ni naanandi.»

²⁸ Amma Isa n'a zaabi ka nee: «Gomni sii kala borey se kaŋ ga haŋajer Irkoy meeŧennoo se, de i ga gaabu a ga.»

Yunusa tee tammaasa
(Matiyu 12.38-42)

* 11:15 11.15 Belzebil, Ibilisi maa foo no.

²⁹ Waatoo kaŋ alžama beeri foo marga Isa boŋ, a nee: «Zamanoo woo borey man'ti kala boro laalayan. Tammaasa kayfante no i ga ceeci, amma i s'i noo tammaasa kaŋ man'ti woo kaŋ Yunusa n'a tee.

³⁰ Zama takaa kaŋ nda Yunusa tee tammaasa Niniwe borey se, takaa din da no Bora a kaŋ tee Adamize ga ti a zamanoo woo izey se.

³¹ Gurma here kokoy woyoo ga tun kayandoo hane, nga nda zamanoo woo borey, a ga alhukum zurandi i ga, zama a nka hun aduŋna kanjoo ga ka kaa ka hanajer Sulaymaana lakkaloo se. Sohõ boro ne kaŋ bisa Sulaymaana.

³² Niniwe borey ga tun kayandoo hane ka alhukum zurandi zamanoo woo izey ga, zama Niniwe borey nka tuubi kaŋ i maa Yunusa waazoo. Sohõ boro ne kaŋ bisa Yunusa.»

Moo ti gaaham fitillaa
(Matiyu 5.15; 6.22-23)

³³ «Boro kul si fitilla diinandi k'a dan nongu tugante ra [wala ka kusu gum a boŋ], amma a s'a dan kala fitilla gorodogoo ga hala borey kaŋ ga huru ma dii gaayoo.

³⁴ Ni moŋoo ti ni gaahamoo fitillaa. Nda ni moŋoo ga boori, ni gaahamoo mo kul goo gaay ra. Amma nda ni moŋoo ga laala, ni gaahamoo goo kubay ra.

³⁵ Adiŋi hawgay, gaayoo kaŋ goo ni ra masi tee kubay.

³⁶ Nda ni gaahamoo kul tee gaay, nongu si cindi a ra kaŋ ga tee kubay. Nga kul ga tee gaay sanda waati kaŋ fitilla ga ni noo gaay.»

Isa citi Fariziyeney nda Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1-36; Marku 12.38-40)

³⁷ Waatoo kaŋ Isa ŋelan ka ben, Fariziyeney foo n'a wiri a ga a ma kaa ka koy ŋaa nga do. A huru hugoo ra ka goro ŋaadogoo ra.

³⁸ Fariziyeneyoo boŋoo haw kaŋ a dii Isa mana alwala jina ka ŋaa.

³⁹ Amma ir Koyoo nee a se: «War Fariziyeney, war ga potoo nda taasaa dumaa ŋumay, amma war kuneheroo ga too nda komari nda laalay.

⁴⁰ Lakkal janantey, man'ti tarayheroo teekaa, nga da ka kuneheroo tee wala?

⁴¹ Hayey kaŋ goo kunehere no war ga hima k'i sarga, nga ra hayey kul ga henan war se.

⁴² Amma war bone, Fariziyeney, zama war ga anaanawoo, nda suboo, nda dumaray kul azakkaa noo Irkoy se. Amma war dirŋa Irkoy ŋerretaraa nda nga bajoo. Wey ti hayey kaŋ war hima k'i tee bila nda war ma jerey yankar.

⁴³ War bone, Fariziyeney, zama war ga baa jine gorodogey margahugey ra, war ga baa borey ma war foo nda beeray farrey ra.

⁴⁴ War bone, zama war ga hima nda saarayyan kaŋ ga boro ga dira bila nda ma bay wala saarayyan no.»

⁴⁵ Aŋariyaa baykaw foo n'a zaabi ka nee: «Alfagaa, takaa kaŋ nda n'goo ma ŋelan, ir mo, n'goo m'ir wow.»

⁴⁶ A nee: «War mo aŋariyaa baykey, war bone, zama war ga jeejeyan dan adamizey ga kaŋ i si hin ey, ka gar kaŋ war si kabe-ize folloku dan i se.

⁴⁷ War bone, zama war ga annabey saarawey cin, wey kaŋ war baabey n'i wii.

⁴⁸ War takaa ga cebe kaŋ war baabey teegoyey ga kan war se. Ngi, i na annabey wii, war, war ga ngi saarawey cin k'i kayandi.

⁴⁹ Woo se Irkoy lakkaloo nee: «Ay ga annabiyan nda diyawyan sanba i ga. I ga wiiya i ra, i ga boroyan gurzugay i ra»,

⁵⁰ hala i ma zamanoo woo izey hãa nda annabey kul kaŋ kurey mun za aduŋna daaruroo ga.

⁵¹ M'a dii za Habila kuroo munyanoo hala Zakarya kuroo munyanoo ga kaŋ i n'a wii sargari tonadogoo nda Irkoy hugoo game.† Ay ga war bayrandi kaŋ i ga zamanoo woo izey hãa nda hayey wey.

⁵² War bone, ašariyaa baykey, zama war na bayraa kufal-izoo dii. War hunday mana huru, war na borey ganji mo kaŋ ga baa ngi ma huru.»

⁵³ Waatoo kaŋ Isa fatta no din, Citaaboo baykey nda Fariziyeney sintin ka marga a ga ka gaabi k'a hãa nda haya booboyaŋ:

⁵⁴ i na kumsayyaŋ hirri a se, wala ngi ga duu mijoo ra šenni futu k'a wurru.

12

Dolobiroo kaŋ ga boro ga hima ka nga boŋ hawgay (Matiyu 10.26-27; 16.5-12; Marku 8.14-21)

¹ Alwaatoo woo ra, alžama nda alžama marga hala nongu kaŋ ra i mma cere taama. Isa jin ka šelaŋ nga taalibey se ka nee: «Wa war boŋ hawgay Fariziyeney dolobiroo ga kaŋ ti almunafikitaray.

² Haya tugante sii no kaŋ si kaa ka bangay, sirri sii no kaŋ si kaa ka bayrandi.

³ Woo se haya kul kaŋ war n'a har kubaa ra ga mandi gaayoo ra. Haya kaŋ war n'a ciinay haŋa ra hugoo gundoo ra, ga feendi soorawey boŋ.»

May no boro ga hima ka hunbur a? (Matiyu 10.28-31)

⁴ «Ay g'a har war se kaŋ ti ay cerey: War masi hunbur borey kaŋ ga boro kunturoo wii, amma woo banda ga, i si hin ka haya kul tee.

⁵ Ay ga bora cebe war se kaŋ war ga hima ka hunbur a. Wa hunbur bora kaŋ, nda a wiiya banda ga, a goo nda hini ka boro warra žahannam. Ay ga war bayrandi, nga no war ma hunbur a.

⁶ Takirya guu si neerandi kala tamma hinka wala? Woo kul, Irkoy jine, ba affoo si dirpandi i ra.

⁷ De koyne mo ba war boŋ hinbirey, i kul kabandi. Adiši war masi hunbur, takirya boobo cere ra, war bisa ey.»

Ka yadda wala ka wanji Isa ga (Matiyu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ «Ay g'a har war se, boro kul kaŋ nee nga goo ay mayraa ra adamize jine, Bora kaŋ tee Adamize mo ga nee Irkoy almalaykey jine kaŋ bora din goo nga mayraa ra.

⁹ Amma boro kaŋ n'ay yankar adamizey jine, ga yankarandi Irkoy almalaykey jine.

¹⁰ Boro kul kaŋ na ifutu har Bora kaŋ tee Adamize se, ga yaafandi. Amma boro kaŋ na Hundi Henanantaa wow, si yaafandi.

¹¹ Waati kaŋ i ga war gongu ka koy margahugey ra, wala alkaaley jine, wala hinoo do ka war ciiti, war masi alhuzun nda takaa kaŋ nda i ga faasa war se, nda hayaa kaŋ war g'a har,

¹² zama Hundi Henanantaa ga war bayrandi alwaatoo din da hayaa kaŋ war ga hima k'a har.»

Almankoyni saama filla yaasayantaa

¹³ Alžamaa ra, boro foo nee Isa se: «Alfagaa, nee ag'armaa se a m'ir tuboo zamna agay nda nga game.»

¹⁴ A nee a se: «Aroo, may k'ay tee war se alkaali wala zamnakaw?»

† 11:51 11.51 Sintinoo 4.8; Taarikey 2to 24.20-22.

¹⁵ Woo banda ga, a nee i se: «Wa hanse ka lakkal dan̄ ka war boŋ hawgay haya ceeci nda albahiiritaray dumi kul ga, zama adamize hunaroo alman s'a hallasi, taka kul kan̄ nda a goo nda a.»

¹⁶ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Almankoyni foo faarey hanse ka taasu tee.

¹⁷ A ga šelan̄ nga binoo ra ka nee: «Macin no ay g'a tee, zama ay sii nda nongu kan̄ ra ay g'ay taasoo fanji?»

¹⁸ A nee koyne: «Hayaa ne kan̄ ay g'a tee. Ay g'ay taasu fanjidogey kayri ka ibeerian̄ cin. Ay ga ag'alkamaa kul nda ag'arzakaa kul fanji i ra.»

¹⁹ Woo banda ga, ay ga nee ay boŋ se: «Ay baakaa, arzaka boobo fanjandi ma ne jiiri booboyan̄ se: ni boŋ hunanzam, ŋaa, ma han̄, ma yafarhā.»

²⁰ Amma Irkoy nee a se: «Saama, hō cijinoo hunday ni hundoo ga taandi. Hayey kan̄ n'n'i soolu, may no ma duu ey?»

²¹ Woo no ma tee boro ga kan̄ na alman marga nga boŋ se, de Irkoy do a sii nda gomni.»

War masi huzun (Matiyu 6.25-34)

²² Isa nee nga taalibey se: «Woo se ay ga war bayrandi kan̄ war masi huzun war hundoo se, nda war ŋaahayaa, wala war gaahamoo se, woo kan̄ nda war ga daabu.

²³ Hundi bisa ŋaayan. Gaaham bisa bankaaray.

²⁴ Wa gaaru-gaarey guna: i si duma, i si hegay, i sii nda mangasa, i sii nda taasu fanjidoo, amma Irkoy g'i ŋandi, soko war kan̄ bisa cirawey!

²⁵ War ra, may ti bora kan̄ nga alhuzunoo ga kate a ma hin ka ba alwaati kayna tonton nga aloomuroo ga?

²⁶ Adiši nda war si hin ka ba woo tee, cin se war ga huzun nda hayey cindey?

²⁷ Wa kutukuryey guna takaa kan̄ nda i ga zay. I si taabi, i si haabu bii. Ay ga war bayrandi kan̄ Sulaymaana nda nga daržaa kul, a mana bankaaray dan̄ ka too ngi affoo.

²⁸ Nda suboo kan̄ hō a goo faarey ra, suba a ga warrandi alforonoo ra, Irkoy g'a bankaaray nda takaa woo, taka foo nda a si war bankaaray, naanaykaccukoyney?

²⁹ War, war masi war boŋ zarabi ka hayaa ceeci kan̄ war g'a ŋaa wala k'a han̄.

³⁰ Zama hayey wey kul aduŋŋa kutakey no m'i ceeci. Amma war Baaba Irkoy ga bay kan̄ war ga too i ga.

³¹ Hayaa kan̄ war ga hima k'a ceeci man'ti kala Irkoy Laamaa, de hayey wey mo ga tontonandi war se.

³² Feeji kur kaccaa, masi hunbur, zama a kan̄ war Baaba Irkoy se nga ma war noo Laamaa.»

Alman cimoo (Matiyu 6.19-21)

³³ «Wa war arzakaa neere ka hayoo sarga. Wa fortomaaniyan̄ tee war boŋ se kan̄ si žen nda alman kan̄ si ben kan̄ goo beenaa ra kan̄ zay si man a, dusu s'a ŋaa.

³⁴ Zama nongoo kan̄ ra war almaanoo goo, nga ra war binoo mo goo.»

Tamey kan̄ ga hanna

³⁵ «War gamey ma hawa, war fitillawey ma dii.

³⁶ War, war ma hima nda boroyan̄ kan̄ ga ngi koyoo yee kateroo batu kan̄ koy hiijay ra, hala za a kaa ka kara-kara ngi ma feeri a se.

³⁷ Tamey wey duu gomni kan̄ ngi koyoo kaayanoo ga, a gar i goo ma hanna. Cimoo ne kan̄ ay g'a har war se, a ga gamahaw k'i alhaadimay, de a ga sonbu k'i noo ŋaayan.

³⁸ A ma kaa cijinoo gamoo ra wala woo din banda ga, tamey ga duu gomni nda a n'i gar i ga hanna.

³⁹ War ma haya foo bay kan ti, nda a gar hugukoy ga bay waatoo kan ga zayoo ga kaa, a si nan a ma nga hugoo kayri.

⁴⁰ War mo ma soolu, zama waatoo kan war s'a hongu ra Bora a kan tee Adamize ga kaa.»

Tam dumi hinkaa
(Matiyu 24.45-51)

⁴¹ Piyer nee: «Ay Koyoo, filla yaasayantaa woo ir da ga n'goo wala borey kul ga n'goo?»

⁴² Ir Koyoo nee: «May ti jinay talfikaw laadirante lakkalkoynoo kan nga koyoo g'a dan nga tamey jine hala a m'i noo njaayan kan ga hima waatoo ra kan ga hima?

⁴³ Tamoo din duu gomni kan nga koyoo kaayanoo ga, a g'a gar a ga takaa woo tee!

⁴⁴ Ay g'a har war se nda cimi, a g'a dan nga almaanoo kul jine.

⁴⁵ Amma nda tamoo woo nee nga binoo ra: «Ay koyoo ga gay hala a ga kaa», nda a sintin ka banney nda konney kar, ka naa, ka han ka suu,

⁴⁶ tamoo woo koyoo ga kaa zaari kan a s'a hongu ra nda waati kan a s'a bay ra. A g'a zukandi futu ka nga nda borey kan si naanay tee affoo.

⁴⁷ Tamoo kan na nga koyoo ibaayoo bay, amma a mana soolu ka goy nda nga ibaayoo, i g'a barzu, barzu futu.

⁴⁸ Amma boro kan mana bay, de a na haya tee kan ga hima nda barzuyan, i g'a barzu kayna. Boro kan i n'a noo iboobo, i ga haya boobo ceeci a ga. Boro kan ga i na iboobo talfi, i g'a haa haya kan bisa woo kan i n'a talfi a ga.»

Borey ga dunbu Isa maaganda se
(Matiyu 10.34-36)

⁴⁹ «Nuune no ay kaa k'a cetaw adunna bon, cin no ay g'a wiri kala a ma dii?

⁵⁰ Batizeyan goo no kan nda ay ga hima ka batizandi. Ay ga hanse ka gurzugay hala a ga tee.

⁵¹ War mma hongu kan alaafiya no ay kaa ka zumandi adunna ra? Kalaa, kalaa! Ay ga war bayrandi kan dunbuyan no ay kate a.

⁵² Hō banda ga, boro guu kan goo hugu foo ra ga dunbu. Boro hinzaa nda ihinkaa si cere zaa, ihinkaa nda ihinzaa si cere zaa.

⁵³ Baaba nda ize ga dunbu, ize nda baaba ga dunbu. Naa nda ize woy ga dunbu, ize woy nda naa ga dunbu. Nzura woy nda nga izoo wandoo ga dunbu, izoo wandoo nda nzura woyoo ga dunbu.»

Waatey bayyanoo
(Matiyu 16.2-3)

⁵⁴ Isa nee koyne jamaa se: «Waati kan war ga dii duula ga marga waynakanay here, dogoo din da war ga nee: «Ncirpi ga kan», de mo a ga kaa da.

⁵⁵ Nda war dii dandi kaboo here hewoo ga hēe, war ga nee: «Konni ga tee», de mo a ga tee da.

⁵⁶ Almunafikey! War ga wan ka beenaa nda gandaa alhaaley kaa cere ra, taka foo nda war si wan ka zamanoo woo bay?»

Waafakay ceeci bora a ga kan ni nda a ga ciiti
(Matiyu 5.25-26)

⁵⁷ «Macin se war si hayaa kayandi kan ga šerre, war hunday?

⁵⁸ Waati kaŋ ni nda ni yenjekasinaa ga koy alkaaloo do, ni hinoo kul tee fondaa ra war ma waafaku, a masi koy ni daŋ alkaaloo jine, alkaaloo ma ni noo alkaatoo se, alkaatoo ma ni warra kasaa ra.

⁵⁹ Ay g'a har ma ne, n'si fatta no din mana nooroo bana hala nongu kaŋ ra ba koboro si cindi.»

13

Tuubiyān wala halaciyān

¹ Alwaati follokaa din da ra, boro fooyaŋ kaa Isa do ka deede a se takaa kaŋ nda Pilat na Galile boroyaŋ kurey mun waatoo kaŋ ra i ga ngi sargarey kaa.

² Isa n'i zaabi ka nee: «War nka hongu kaŋ Galile borey din nka tee zunubanteyaŋ ka bisa Galile borey jerey, zama i zarabi takaa woo?»

³ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.

⁴ Wala mo boro woy cindi yaahaa (18) kaŋ boŋ Silowe soorohugu kukoo kaŋ, a n'i wii, war mma nee kaŋ i nka goy futu tee ka bisa Žerizalem borey jerey?»

⁵ Ay ga nee war se, abada. Amma nda war mana tuubi, war kul ga halaci nda taka follokaa.»

Jeejajnaŋoo kaŋ si hay filla yaasayantaa

⁶ Isa yee ka filla yaasayantaa woo deede i se ka nee: «Aru foo kaŋ goo nda jeejajnaa kaŋ a n'a duma nga alaneb faaroo ra. A kaa ka ize ceci a ga, a mana duu.

⁷ A nee faaroo goykaa se: «Jiiri hinza ne kaŋ ay ga kaa ka ize ceci jeejajnaŋoo woo ga, amma ay si duu. A dogu, macin se a ga nongoo too yaada?»

⁸ A n'a zaabi ka nee: «Ay koyoo, a naŋ jiiroo woo hinne, hala ya ciroo tunandi ka birji daŋ a ra.

⁹ A ga hin ka tee a ma ize tee yeeši, nda a man'a tee, m'a dunbu.»»

Isa na woy noo baani hunanzam zaari hane

¹⁰ Han foo Isa goo ma cawandi margahugey affoo ra hunanzam zaari hane.

¹¹ Woy foo goo no din kaŋ ganji goo a ra kaŋ n'a tee borojere jiiri woy cindi yaaha (18). Nga kul ka gum, a si hin ka nga boŋ šerre ba kaccu.

¹² Waatoo kaŋ Isa dii woyoo, a ciya a se, a nee a se: «Woyoo, ni borojeretaraa ben.»

¹³ A na nga kabey fur a ga. Dogoo din da woyoo kunturoo šerre, de a na Irkoy beerandi.

¹⁴ Amma margahugoo boŋkoynoo futu nda hayaa kaŋ se Isa na boro noo baani hunanzam zaari hane. A na šennoo zaa ka nee jamaa se: «Jirbi iddu ka kayandi kaŋ ra goy ga tee. Wa kaa jirbey din ra ka duu baani, amma man'ti hunanzam zaaroo hane.»

¹⁵ Ir Koyoo n'a zaabi ka nee: «Almunafikey! War affoo kul nka si nga hawoo wala nga farkaa feeri kaloo ra hunanzam zaaroo hane ka koy a haŋandi wala?»

¹⁶ De woyoo woo kaŋ ti Ibirahima haamaa kaŋ Ibilisi ne k'a haw jiiri woy cindi yaaha (18), a mana hima hawaroo din ma hun a ga hunanzam zaaroo hane wala?»

¹⁷ Kaŋ Isa goo ma šelaŋ, nga nkuwawey kul haw. Amma jamaa kul jaali nda haya daržantey kaŋ a n'i tee.

Dumi gurunbu-ize kaccā filla yaasayantaa (Matiyu 13.31-32; Marku 4.30-32)

¹⁸ Isa nee: «Macin nda Irkoy Laamaa ga hima, macin ga ay g'a sawandi?»

¹⁹ A si hima nda kala dumi gurunbu-ize kaccu foo kaŋ se i ga nee mutardi kaŋ boro n'a zaa k'a say nga saddiŋaa ra. A zay ka tee tuuriŋaa, cirawey na teji tee kabey ra.»

Dolobiroo filla yaasayantaa
(Matiyu 13.33)

²⁰ Isa yee ka nee: «Macin ga ay ga Irkoy Laamaa sawandi?

²¹ A si hima nda kala dolobiri kaŋ woy n'a zaa k'a daŋ dika hinza cine farin ra, hala a kul ma tun.»

Hugu mee kaccaa
(Matiyu 7.13-14, 21-23)

²² Isa koy cawandi koyrawey nda koyra kanbey ra waatoo kaŋ a ga naaru ka koy Žerizalem.

²³ Boro foo nee a se: «Ay Koyoo, boro kaynayan no ma hallasi wala?» A nee i se:

²⁴ «Wa war boŋ gaabi ka huru nda hugu mee kaccaa. Ay g'a har war se, zama boro boobo ga ceeci ka huru, amma i si hin.

²⁵ Za hugoo koyoo tun, de a na nga hugoo mijoo daabu, a gar war goo taray, war ga sintin ka ganboo kar-kar ka nee: <Ir Koyoo, feeri ir se!> A ga zaabi ka nee war se: <Ay si war bay, ay si war hundogoo bay.>

²⁶ Waatoo din war ga sintin ka nee: <Ir ŋaa ni bande, ir haŋ ni bande, n'n'ir cawandi ir farrey ra.>

²⁷ A ga tuuru war se ka nee: <Ay si war bay, ay si war hundogoo bay. Wa mooru agay, war kul kaŋ ti goy futu teekawyan.>

²⁸ No din ra hēeni nda hijekaamayan ga tee, waati kaŋ war ga dii Ibirahima, nda Isiyaka, nda Yakuba, nda annabey kul Irkoy Laamaa ra, amma war, war ga warrandi taray.

²⁹ Boroyan ga hun dandi nda dangay, hawsa nda gurma ka kaa ka goro ganda ka ŋaa Irkoy Laamaa ra.

³⁰ Nga ne, boro kokoranteyan goo no kaŋ ga kaa ka tee ijinayan, ijinayan goo no kaŋ ga kaa ka tee ikokoranteyan.»

Isa hēe Žerizalem ga
(Matiyu 23.37-39)

³¹ Waati follokaa din da ra, Fariziyen fooyan man Isa ka nee a se: «Koy, ma nongoo woo naŋ, zama Herod ga baa nga ma ni wii.»

³² A nee i se: «Wa koy nee nzungu-izoo din se: <Nga ne, ay ga ganjey gaaray, ay ga kate borey se baani hō nda suba, jirbi hinzantoo ga, ay ga benandi.>

³³ Amma kala y'ay fondaa zaa hō, nda suba, nda subasi, zama a si hima annabi ma wiiyandi nongu ra kaŋ man'ti Žerizalem.

³⁴ Žerizalem, Žerizalem kaŋ ga annabey wii, a ga tondi ka borey warra k'i wii kaŋ sanbandi a ga. Cee marje ay baa ya ni izey marga sanda takaa kaŋ nda gorgo ga nga izey marga nga fatawey cire, amma war wanji!

³⁵ Nga ne, war hugoo ga naŋandi. Ay g'a har war se kaŋ war si dii agay koyne hala waati kaŋ ra war ga nee: <Albarka ma huru bora ra kaŋ ga kaa ir Koyoo maanoo ga.>*»

14

Isa na boro foo kaŋ gaahamoo funsu noo baani

¹ Hunanzam zaari foo hane, Isa huru ka ŋaa Fariziyeney jineboro foo hugoo ra. Borey kaŋ goo no din ga hanse k'a koroši.

² Nga ne, aru foo goo a jine kaŋ wirci bara a ga kaŋ g'a funsandi.

* 13:35 13.35 Zabur 118.26.

³ Isa šelanj ašariyaa baykey nda Fariziyeney se ka nee: «A ga bisa hunanzam zaaroo hane boro ma wircikoyni noo baani wala a si bisa?»

⁴ I dangay. Isa na aroo dii, a n'a noo baani k'a nanj a ma koy.

⁵ Woo banda ga, a nee i se: «May ti bora war ra kanj, nda izoo wala nga hawoo kanj day ra, a s'a kaa dogoo din da ba nda hunanzam zaari hane no?»

⁶ I mana hin k'a zaabi nda baffoo.

Ma ni boŋ yeeti ganda, ni kaboo ma don

⁷ Isa ga dii kanj hoyandikey goo ma jine gorodogey ceeci, a šelanj i se nda filla yaasayante, a nee i se:

⁸ «Nda boro na ni cee hiijay hoyandi ra ma kaa ka ŋaa, masi koy goro jinehere dogey ra, zama a ga hin ka tee hoyandikaw foo goo no kanj bisa ni.

⁹ De bora kanj na ni nda a kul cee, ma kaa ka nee ma ne: «Bora woo noo dogoo.» N'ga haw ka koy gorodogey kul ikokorantaa ra.

¹⁰ Amma nda boro na ni hoyandi, ni mma hima ka koy goro gorodoo kokorantaa ra. Nga ra, nda bora kanj na ni hoyandi kaa, a ga nee ma ne: «Ay ceroo, kaa ka goro jine.» Woo ga tee ma ne beeray borey kul jine kanj goo ni bande ŋadogoo ra.

¹¹ Zama boro kul kanj na nga boŋ jer ga yee ganda, boro kanj na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

¹² Isa nee bora kanj n'a hoyandi se: «Nda n'na cirkosay wala hawray tee ka borey ŋandi, masi ciya ni cerey, wala ni arney, wala ni boro maanawey, wala taalammey kanj goo nda haya se, zama ngi, i ga hin ka ni hoyandi ka hayaa bana kanj n'n'a tee i se.

¹³ Amma nda n'ga hoyandi tee, ciya misikiiney, nda borojerewey, nda bongey, nda danawey se.

¹⁴ Woo ra n'ga duu gomni, zama i sii nda a k'a yeeti ni ga. Irkoy g'a yeeti ma ne hanoo hane kanj boro šerrantey ga tun.»

*Hoyandikey filla yaasayantaa
(Matiyu 22.1-10)*

¹⁵ Kanj hoyandikaw foo maa šenney wey, a nee: «Bora duu gomni kanj ga ŋaayan ŋaa Irkoy Laamaa ra.»

¹⁶ Isa nee a se: «Aru foo na hawray beeri tee kanj ra a na boro boobo cee i ma kaa ka ŋaa.

¹⁷ Waatoo kanj hawraa waatoo too, a na nga tamoo sanba a ma nee borey kanj a g'i ŋandi se: «Wa kaa, hayey kul soolu ka ben.»

¹⁸ I kul sintin ka addalil noo kanj se ngi si hin ka kaa. Boro jinaa nee a se: «Faari no ay n'a day, a tilasu ya koy dii a. Ay g'a wiri ni ga, ma alha nanj ya ne, ay si hin ka kaa.»

¹⁹ Affoo mo nee: «Haw yaaru hinka-hinka hala igguu no ay n'i day, ya mma koy i sii. Ay g'a wiri ni ga, ma alha nanj ya ne, ay si hin ka kaa.»

²⁰ Affoo mo nee: «Ay hiijaa ka tee, woo se ay si hin ka kaa.»

²¹ Waatoo kanj tamoo yee kate, a na hayey har nga koyoo se. Hugoo koyoo futu, de a nee nga tamoo se: «Fatta nda cahāyan ka koy koyraa farrey nda nga lolawey ra ma misikiiney, nda borojerewey, nda danawey, nda bongey danj kate ne ra.»

²² Alwaati kayna banda ga, tamoo nee a se: «Ay koyoo, yaamaroo kanj n'n'a noo teendi, amma hala sohō doo cindi.»

²³ Tamoo koyoo nee a se: «Koy fondawey nda kaley bande, ma borey gaabi i ma kaa ka huru hala ay hugoo ma too.

²⁴ Haya kanj se, ay ga war bayrandi: arey din kanj ay jin k'i cee, ba ngi affoo s'ay hawraa taba.»

*Hayey kaŋ boro ga hima k'i tee jina ma Isa gana
(Matiyu 10.37-38)*

²⁵ Han foo alžama beeri hanga Isa ka koy. A bere i here ka nee i se:

²⁶ «Boro kaŋ kaa ay do, de a man'ay daŋ nga baaba, nda nga ŋaa, nda wandoo, nda nga zankey, nda armey, nda woymey jine, a man'ay daŋ mo nga boŋ hundoo jine, bora si hin ka tee ay taalibi.

²⁷ Boro kul kaŋ mana nga kanjandibundoo jeeje* ka hanga ay bande si hin ka tee ay taalibi.

²⁸ War ra, may ti bora kaŋ, nda a ga baa nga ma soorohugu kuku cin, si goro jina ka hayey laasaabu kaŋ ga huru a ra, ka dii wala nga goo nda hini kaŋ g'a benandi?

²⁹ Nda man'ti woo, nda a na asaasoo kaa, amma a mongu ka cinaroo benandi, boro kaŋ dii a kul g'a kaŋikaŋi

³⁰ ka nee: <Bora woo sintin ka cina, amma a mana hin k'a benandi.>

³¹ Wala mo, may ti kokoyoo kaŋ ga koy kokoy foo wongu, nda a mana goro jina ka laasaabu wala nda aru zenber woy (10.000) nga ga hin ka wongoo kubay kaŋ goo kaa nga ga nda boro zenber waranka (20.000)?

³² Nda a si hin, za a mana man, nga no a ga boro sanba a do ka alaafiyaa wiri a ga.

³³ Takaa din da, war ra, boro kul kaŋ mana haya kul kaŋ goo maapoo ga naŋ, si hin ka tee ay taalibi.»

*Ciiroo kaŋ tenbaa hun
(Matiyu 5.13; Marku 9.50)*

³⁴ «Ciiri ga boori, amma nda ciiri tar, macin nda boro g'a noo tenbe?

³⁵ A si laboo nafa, a si faaroo birjoo nafa, a mma warrandi taray. Boro kaŋ goo nda haŋa ka maa, ma haŋajer!»

15

*Feejoo kaŋ dere filla yaasayantaa
(Matiyu 18.12-14)*

¹ Alkaasidikey kul nda zunubu teekey man Isa ka haŋajer a se.

² Fariziyeney nda Citaaboo baykey ŋuununu ka nee: «Woo, zunubu teekey no a g'i barraku, koyne mo a ga ŋaa i bande!»

³ Amma Isa na filla yaasayantaa woo filla i se ka nee:

⁴ «War ra, may ti bora kaŋ goo nda feeji boŋ zangu (100), de affoo dere i ra, a si woyyagga cindi yaggaa (99) naŋ saajoo ra ka huru woo kaŋ dere cewoo ra hala nga ma duu a?

⁵ Nda a duu a, a mma ŋaali k'a fur nga jeseŋ ga.

⁶ Waati kaŋ a yee hugeŋ do, a ga ciya nga cereŋ nda nga taalammeŋ se ka nee i se: <Wa ŋaali ay bande, zama ay duu ay feejoo kaŋ dere.>

⁷ Ay g'a har war se, takaa din da, ŋaali ga tee beenaa ra zunubante folloku kaŋ tuubi se ka bisa boro woyyagga cindi yagga (99) ŋerrante kaŋ si too tuubiyan ga.»

Nzorfu kaaraa kaŋ dere filla yaasayantaa

⁸ «May ti woyoo kaŋ goo nda nzorfu kaaray tamma boŋ woy (10), de nda affoo dere, a si fitilla diinandi ka hugoo haabu k'a fisi henna hala nga ma duu a?

⁹ Nda a duu a, a ga ciya nga cere woyey nda nga taalammeŋ se ka nee: <Wa ŋaali ay bande, zama ay duu nzorfoo kaŋ dere ya ne.>

¹⁰ Takaa din da, ay g'a har war se, ŋaali ga tee Irkoy almalaykey nda cere game zunubante folloku kaŋ tuubi se.»

* 14:27 14.27 Zamnaa 9.23.

Iz'aroo kanj dere filla yaasayantaa

- ¹¹ Isa yee ka nee: «Aru foo kanj goo nda iz'aru hinka,
¹² ikaccaa nee baaboo se: <Baaba, ay noo ay bagaa almaanoo ra.> Baaboo na nga almaanoo zamna i se.
¹³ Jirbi kayna banda ga, iz'aru kaccaa na nga bagaa marga ka koy ganda mooro ra. No din ra a na nga almaanoo hasara woy nda aru izefututaray ra.
¹⁴ Waatoo kanj a na nga almaanoo kul naa, heray beeri kaa gandaa din ga. A sintin a ga tilasu.
¹⁵ A koy goy ganda-izey affoo se kanj n'a danj nga faarey ra, a ma nbirɲawey kur.
¹⁶ A heray hala nongu kanj ra a boonay nga ma tuuri-izey naa kanj nbirɲawey g'i naa, amma boro kul s'a noo a se.
¹⁷ Waati foo, lakkaloo zunbu, a nee nga boɲ se: <Ay baaba goykaw boobey ga naa ka kungu hala jeroo ma cindi, amma agay ne, ne ra, ay ga buu nda heray.
¹⁸ Ay ga tun ka koy ay baaba do, de ay ga nee a se: "Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga,
¹⁹ ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra. Ay himandi ni goykey affoo.">
²⁰ Woo banda ga, a tun, a koy nga baaba do. A goo nongu mooro ra kanj baaboo g'a honnay, a hanse ka tamalla a se, a zuru ka gum a ga k'a naagu nga gandoo ra.
²¹ Izoo nee a se: <Baaba, ay na zunubu tee Irkoy jine, ay duu zunubu ni ga, ay si hima ka ciyandi koyne ni izey ra.>
²² Amma baaboo nee nga tamey se: <Wa cahã ka kate darbawey kul ihenna k'a danj jindoo ra, war ma korbay danj kaboo ra, war ma taami danj cewey ra.
²³ Wa kate haw-ize biirimaa, war m'a wii, ir ma naa, ir ma hooray,
²⁴ zama ay izoo woo nka buu ka yee ka huna. A nka dere, a yee ka duwandi.> Woo banda ga, i na hooraa sintin.
²⁵ Woo gar kanj iz'aru beeroo goo faarey ra. Waatoo kanj a ga kaa, kanj a man hugoo, a maa hoorawey nda gaaney jindey.
²⁶ A ciya tam foo se k'a hãa haya kanj ti woo.
²⁷ Tamoo nee a se: <Ni armaa ka yee kate. Ni baaba na haw-ize biirimaa wii, zama a duu a, a goo gaaham baani ra.>
²⁸ Beeroo futu, de a mana baa nga ma huru. Baaboo fatta k'a suurandi.
²⁹ A na nga baaba zaabi ka nee: <Nga ne, jiiri marje kanj ay goo ni cire, ya na bay ka ni yaamarey affoo hoo. Amma mana bay k'ay noo wala hancin-ize foo hala agay nda ay cerey ma hooray.
³⁰ Amma kanj ni izoo woo kaa kanj na ni almaanoo hasara woykuurey bande, nga, n'na haw-ize biirimaa wii a se.>
³¹ Baaboo nee a se: <Ay izoo, ni, waati kul n'goo ay bande, haya kul kanj goo ay maapoo ga, man'ti kala ni wane.
³² A nka tilasu ir ma hooray ka paali, zama ni armaa woo nka buu ka huna. A nka dere ka duu ka duwandi.>>

16*Jinay talfikaw carmantaa*

- ¹ Isa yee ka nee nga taalibey se: «Aru almankoyne foo goo nda jinay talfikaw foo. A duu alhabar kanj a na nga almaanoo hasara.
² A ciya a se ka nee: <Cimi ti hayaa kanj ay ga maar'a ni ga wala? Kaa ka ni goyoo laasaaburoo tee ya ne, zama n'si hin ka tee ya ne jinay talfikaw koyne.>
³ Talfikaa nee nga boɲ se: <Macin no ay g'a tee, ay koyoo goo m'ay kaa jinay talfikaw taraa ra? Labu goyyan? Ay sii nda nga gaaboo. Gariibutaray? Ay ga haw.

⁴ Ay ga hayaa bay kaŋ ay g'a tee, nga ra waati kaŋ ay hun jinay talfikawtaraa ra, borey ga naŋ ya man ngi.»

⁵ A ciya nga koyoo garawkoyney se nda affoo-foo. A nee ijinaa se: «Marje no ay koyoo g'a may ni ga?»

⁶ A nee a se: «Dilwil bargu zangu (100).» Talfikaa nee a se: «Ni garaa-kaddaasey zaa, cahã ka goro, hantum woyguu (50).»

⁷ Woo banda ga, a nee affoo se: «Ni, marje bara ni ga?» A nee a se: «Alkama saaku zangu guu (500).» A nee a se: «Ni garaa-kaddaasey zaa, hantum zangu taaci (400).»

⁸ Almankoynoo* na talfikaa kaŋ si šerre saabu nda carmaa kaŋ nda a na woo tee, zama zamanoo woo borey ga carmay ka goy ngi alwaddey bande ka bisa borey kaŋ goo gaayoo ra.

⁹ Agay mo ga nee war se kaŋ war ma cereyaŋ tee nda nooroo kaŋ ga boro derandi, nga ra waati kaŋ a ben, i ga naŋ war ma huru ngi gorodoo abadantey ra.

¹⁰ Boro kaŋ ti laadirante hayey kul ikaccaa ra, ba iboobo ra laadiray goo a ga. Boro kaŋ man'ti šerrante haya kaccu ra, ba iboobo ra a si šerre.

¹¹ Nda war mana laadir nooroo ra kaŋ ga boro derandi, may no ma alman cimoo talfi war ga?

¹² Nda alman waani ra war mana laadir, may no ma war noo haya kaŋ ti war hunday wane?»

Irkoy wala nooru?

(Matiyu 6.24)

¹³ «Tam sii no kaŋ ga hin ka goy gaakoy hinka se. A mma konna affaa ka baa affaa wala a ma denji affaa ga ka donda affaa. War si hin ka tee tam Irkoy se war ma tee tam nooru se.»

Irkoy ašariyaa bisa alman

¹⁴ Fariziyeney kaŋ ti nooru baakaw maa hayaa kul kaŋ Isa n'a har, i n'a nooŋo.

¹⁵ A nee i se: «War, war ga ceeci ka tee boro šerranteyan adamizey jine, amma Irkoy ga war biney bay, zama haya kaŋ adamizey n'a jer, haya harramante no Irkoy do.

¹⁶ Ašariyaa nda annabey cindi i ga bara hala Yehiya waatoo ga. Za woo banda ga, Irkoy Laamaa šennoo kaŋ ti Alhabar Boryaa harandi, de boro foo kul ga gaabi daŋ hala nga ma huru.

¹⁷ A ga faala beenaa nda gandaa ma dere ka bisa ašariyaa tonbi-ize folloku ma hun.»

Isa šelaŋ fayyan ga

(Matiyu 5.31-32; Marku 10.11-12)

¹⁸ «Aru kul kaŋ na nga wandoo fay ka hiiji affoo, a na zina tee. Aru mo kaŋ hiiji woy kaŋ kurpoo n'a fay na zina tee.»

Almankoynoo nda misikiinoo

¹⁹ «Aru foo kaŋ goo nda alman, darbay šukka ciray nda šukka baana hay šendayan no a g'i daŋ. Zaari kul jaaliyan ra a ga huna, a ga maakaani.

²⁰ Amma misikiini foo kaŋ maapoo ti Lazar† ga daaru almankoynoo hugoo mipoo ga, nga kul ti futta kaŋ ra hinni ga hun.

²¹ A ga boonay nga ma duu ka ba meecindey ŋaa kaŋ ga kaŋ almankoynoo ŋaadogoo ra. Koyne mo ba hanšey ga kaa ka nga futtawey logu.

²² Hanoo kaŋ misikiinoo buu, almalaykey n'a zaa ka koy Ibrahima jeroo ga. Nga dumaa ga, almankoynoo mo buu, a suturandi.

* **16:8 16:8** «Almankoynoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo». † **16:20 16:20** Lazar maanaa ti «Irkoy faabaroo».

²³ Almankoynoo goo alaaharaa, a goo gurzugay ra kanj a na nga boŋoo jer, a dii nongu mooro ra Ibrahima kanj Lazar goo jeroo ga.

²⁴ A ciya ka nee: <Baaba Ibrahima, hinna ay ga, ma Lazar sanba ay do a ma nga kabe-izoo boŋoo sufa haroo ra k'ay deenoo tayandi, zama ay gurzugay nuunaa woo ra.>

²⁵ Ibrahima nee a se: <Ay izoo, hongu kanj n'duu ni bagaa gomnoo ni hunaroo ra, amma Lazar laazaaba, sohō binoo yay, ni, n'goo ma zarabi.>

²⁶ Koyne mo farru beeri ka danjandi ir nda war game hala borey kanj ga baa ngi ma hun ne ka koy war do wala war do ka kaa ne masi hin k'a tee.>

²⁷ Almankoynoo nee: <Adiši ay g'a wiri ni ga, baaba Ibrahima, ma Lazar sanba ay baaba hugoo do,>

²⁸ zama ay goo nda arma guu, a ma koy i bayrandi hala i masi kaa gurzugay dogoo woo ra.>

²⁹ Ibrahima nee: <Musa citaaboo nda annabey waney goo i kone, i ma hanjajer i se.>

³⁰ A nee: <Kalaa, baaba Ibrahima, nda bukawey ra, boro foo tun ka koy i do, i ga tuubi.>

³¹ Ibrahima nee a se: <Nda i mana hanjajer Musa citaaboo nda annabey waney se, ba nda bukawey ra boro foo tun, i si naanay.>>

17

Zunubu nda yaafayan

(Matiyu 18.6-7, 21-22; Marku 9.42)

¹ Isa nee nga taalibey se: «Hayey kanj ga adamize kanjandi zunubu ra si hin ka goro i mana tee, amma bora bone kanj ti addaliloo kanj nda i ga teendi.

² Fufutondi ma hawandi jindoo ga ka warrandi teekoo ra baa bora se a ma boro kaccey wey affoo kanjandi zunubu ra.

³ Wa war boŋ hawgay. Nda ni armaa na zunubu tee ma ne, a yaamar, nda a nimsi, ma yaafa a se.

⁴ Nda zaaroo ra cee iyeye a ga zunubu tee ma ne, de cee iyeye a ga yee kate ka nee ma ne: <Ay nimsi nda woo kanj ay n'a tee>, yaafa a se.»

Naanay

⁵ Diyawey nee ir Koyoo se: «Tonton ir se ir naanaa ga.»

⁶ Ir Koyoo nee: «Nda a gar war naanaa ga too mutardi gurunbu-ize foo, war ga hin ka nee tuurinanoo woo kanj maanoo ti sikomor se: <Dogu ka koy sinja teekoo ra>, de a ga war yaamaroo tee.»

Tamoo goyoo

⁷ «War ra, may ti bora kanj nda a goo nda tam beerikaw wala kurkaw kanj kaa ka hun faarey ra, a ga nee a se: <Cahã ka kaa ka goro ka ŋaa?>

⁸ Amma man'ti a mma nee a se: <Ay hawraa soolu ya ne, ni gamoo haw ka goy ya ne jina, ya ŋaa ka hanj jina ma duu ka ŋaa ka hanj?>

⁹ A g'a bay nga tamoo se wala, zama tamoo na hayey tee kanj yaamarandi?

¹⁰ War mo, takaa din da, waati kanj war na hayey kul tee kanj yaamarandi, war ma nee: <Tamyaj yaada ti iri, ir goyoo de no ir n'a tee.>>

Isa na jiraykoyni woy (10) noo baani

¹¹ Waatoo kanj Isa goo ma koy Žerizalem, a bisa Samari nda Galile game.

¹² A mma huru koyra-ize foo ra kanj jiraykoyni aru woy (10) n'a kubay. I kay a se nongu mooro ra,

¹³ de i na ngi jindey jer ka nee: «Isa, Alfagaa, hinna ir ga.»

¹⁴ Waatoo kanj Isa dii ey, a nee i se: «Wa koy war bonj cebe sargari juwalkey se.» Kanj i goo ma koy, i henan.

¹⁵ Affoo i ra dii kanj nga duu baani, a yee kate ka nga jindoo jer ka Irkoy beerandi.

¹⁶ A sujudu Isa cewey cire ka albarka tee a se. Aroo woo man'ti kala Samari boro.

¹⁷ Isa na šennoo zaa ka nee: «Man'ti war boro woy (10) ka henan, man yaggaa?»

¹⁸ Boro kul mana fatta i ra ka yee kate ka darža danj Irkoy ga nda man'ti yawoo din hinne?»

¹⁹ Woo banda ga, a nee a se: «Tun ni bonj ga ka koy, ni naanaa na ni hallasi.»

*Takaa kanj nda Irkoy Laamaa ga kaa
(Matiyu 24.23–28, 37–41)*

²⁰ Fariziyeney na Isa hãa wala han foo no Irkoy Laamaa ga kaa. Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy Laamaa si kaa nda taka kanj nda a ga gunandi.

²¹ Borey si kaa ka nee: «Nga ne, ne ra» wala «Nga ne, ne here», zama war ma bay kanj Irkoy Laamaa goo war game.»

²² A nee nga taalibey se: «Hanyanj ga kaa kanj war ga boonay war ma dii Boraan kanj tee Adamize nga zaari folloku, amma war si dii a.

²³ Borey ga nee war se: «Nga ne, ne here» wala: «Nga ne, ne ra». War masi koy, war masi hanga ey.

²⁴ Zama takaa kanj nda meloo ga nere ka dii beenaa bonj foo ga ka koy bonj faa ga, takaa din no Boraan kanj tee Adamize ga ti a [nga zaaroo hane].

²⁵ Amma a tilasu a ma dii zarabi booboyanj, zamanoo woo borey m'a yankar jina.

²⁶ Sanda takaa kanj tee Nuhu zaarey hane, takaa din da no ma tee Boraan kanj tee Adamize zaarey hane.

²⁷ Borey ga ŋaa i ga hanj, i ga hiiji i ga ngi izey hiijandi hala hanoo kanj Nuhu huru sunduku beeroo ra kanj tee harihii. Hari beeroo kaa, de a n'i kul halaci.

²⁸ Takaa din da, takaa kanj tee Lotu zaarey hane no ma kaa ka tee: borey ga ŋaa i ga hanj, i ga day i ga neere, i ga fari i ga cina,

²⁹ amma hanoo kanj ra Lotu fatta Sodom, nuune nda ganjibaali kanj tee ncirŋi kaa ka hun beenaa ra k'i kul halaci.

³⁰ Takaa din da no ma kaa ka tee han kanj Boraan kanj tee Adamize zaaroo bangay.

³¹ Hanoo din, boro kanj goo sooro bonj, amma nga jinawey goo hugoo ra, masi zunbu ka koy i zaa. Boro kanj goo faarey ra mo masi yee kate.

³² Wa hongu hayaa kanj duu Lotu wandoo.

³³ Boro kanj ga ceeci ka nga hundoo hallasi g'a mursu, amma boro kanj g'a mursandi, g'a hallasi.

³⁴ Ay ga war bayrandi kanj cijinoo din boro hinka goo daari folloku ra, affaa ga zandi, affaa ga nanjandi.

³⁵ Woy hinka kanj ga fufu cere bande, affaa ga zandi, affaa ga nanjandi.

³⁶ [Boro hinka kanj goo faari ra, affaa ga zandi, affaa ga nanjandi.]»

³⁷ Taalibey na šennoo zaa ka nee Isa se: «Ir Koyoo, man ra a g'a tee?» A nee i se: «Nongoo kanj ra bukaa goo, no din ra dutaley mo ga marga.»

18

Alkaaloo kanj si hunbur Irkoy filla yaasayantaa

¹ Isa na filla yaasayante deede i se k'i cebe kanj boro ga hima ka Irkoy ŋaaray waati kul, boro binoo masi hun.

² A nee: «Alkaali foo cindi koyra foo ra, a si hunbur Irkoy, a si boro kul beerandi.

³ Woy foo kanj kurŋoo buu kanj goo koyra follokaa din da ra, kaa a do ka nee a se: «Ciiti agay nda ay yenjekasinaa game.»

⁴ A na waati tee a ga wanji. Woo banda ga, a nee nga boŋ se: «Ba kaŋ ay si hunbur Irkoy, ay si boro kul beerandi,

⁵ woyoo woo g'ay farandi, ay ga ciiti a se, a masi kaa k'ay zaa ka kay.»»

⁶ Ir Koyoo yee ka nee: «Wa haŋajer hayaa kaŋ alkaaloo woo kaŋ si ŋerre n'a har.

⁷ De Irkoy, a si ciiti borey se kaŋ a n'i suuba kaŋ ga kaati k'a cee cijin nda zaari wala? A ga gay a mana tuuru i se wala?*

⁸ Ay ga war bayrandi kaŋ a ga ciiti i se nda cahāyan. Amma waati kaŋ Bora a kaŋ tee Adamize kaa, a ga naanayyanoo gar aduŋna ra wala?»

Fariziyenoo nda alkaasidiikaa filla yaasayantaa

⁹ Isa yee ka filla yaasayantaa woo har borey se kaŋ ga hongu boro ŋerranteyan ti ngi, de i ga borey cindey kaynandi.

¹⁰ A nee: «Boro hinka ŋigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka Irkoy ŋaaray. Affaa ti Fariziyen, affaa ti alkaasidiikaw.

¹¹ Fariziyenoo kay ka Irkoy ŋaaray nga binoo ra ka nee: «Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama ay man'ti sanda adamizey cindey kaŋ ti komakawyan, i si ŋerre, zinateeri, wala mo bora a woo kaŋ ti alkaasidiikaw.

¹² Ay ga meehaw cee hinka jirbiiyyaa ra. Ay duuraa kul kaŋ goo ya ne, ay ga azakkaa noo ma ne.»

¹³ Alkaasidiikaa hunday ga kay nongu mooro ra, a si yadda ka ba nga boŋoo jer ka beenaa guna, amma a ga nga gandey kar ka cebe kaŋ nga nimsi, a nee: «Irkoy, hinna ay ga, agay kaŋ ti zunubante.»

¹⁴ Ay g'a har war se kaŋ bora a woo zunbu ka koy nga hugoo do, a tee boro ŋerrante. Zama boro kul kaŋ na nga boŋ jer ga yee ganda, de boro kaŋ na nga boŋ yeeti ganda ga jerandi.»

*Isa na albarka dan zankey ra
(Matiyu 19.13-15; Marku 10.13-16)*

¹⁵ Boroyan kate Isa do ba zanka kaccuyan hala a m'i taaru. Amma kaŋ taalibey dii woo, kul i citi i ga.

¹⁶ Isa n'i cee ka nee i se: «Wa zankey nan i ma kaa ay do, war mas'i ganji, zama borey kaŋ ga hima nda ey wane nda Irkoy Laamaa.

¹⁷ Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kul kaŋ mana Irkoy Laamaa dii sanda takaa kaŋ nda zanka kaccu g'a dii, ŋikka sii kaŋ bora a si huru a ra.»

*Aru almankoynoo
(Matiyu 19.16-30; Marku 10.17-31)*

¹⁸ Alwakiili foo na Isa hāa ka nee: «Alfa boryaa, macin no ay ga hima k'a tee hala ya hunayan abadantaa tubu?»

¹⁹ Isa nee a se: «Macin se n'ga nee ay ga boori? Boro kul si boori nda man'ti Irkoy hinne.

²⁰ N'ga yaamarey bay: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi taari seedetaray tee, ni jaa nda ni baaba beerandi.»†»

²¹ Aroo nee a se: «Wey kul ay n'i dii za zankataray.»

²² Isa maa, a nee a se: «Haya foo ga ni kuma hala sohō: hayey kul kaŋ goo ma ne neere, de ma hayoo zamna talkey game, woo ra n'ga duu alman beenaa ra. Nga banda ga, ma kaa ka hanga agay.»

²³ Kaŋ a maa woo, binoo hanse ka maray, zama boro no kaŋ ga hanse ka bara nda alman.

* **18:7 18:7** «A ga gay a mana tuuru i se wala?» Grek ŋenni ra, almaganaa faa ti «Ba nda a ga gay i ga, a ga ciiti i se.» † **18:20 18:20** Fattaroo 20.12-16; Alhukumoo 5.16-20.

²⁴ Isa dii kaŋ binoo maray, a nee: «A ga šendi borey kaŋ goo nda alman se i ma huru Irkoy Laamaa ra.

²⁵ Yoo ma bisa nda sana fun ga faala nda almankoyini ma huru Irkoy Laamaa ra.»

²⁶ Nga haŋajerkey nee: «Adiši may no ma hin ka hallasi?»

²⁷ Isa nee: «Hayey kaŋ ga mongu adamize se, si mongu Irkoy se.»

²⁸ Woo banda ga, Piyer nee a se: «Ir ne, ir n'ir hayey kul naŋ kaŋ goo ir se ka hanga ni bande.»

²⁹ A nee i se: «Cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ boro kul sii no kaŋ na nga hugoo naŋ, wala nga wandoo, wala nga armey, wala nga hayragey, wala nga izey Irkoy Laamaa maaganda se

³⁰ kaŋ si kaa ka duu zamanoo woo ra haya kaŋ bisa a, de mo zamanoo kaŋ ga kaa ra, a ga duu hunayan abadantaa.»

Isa cee hinzantoo kaŋ a ga šelan

*nga buuyanoo nda nga tunyanoo ga
(Matiyu 20.17-19; Marku 10.32-34)*

³¹ Isa na taalibi woy cindi hinkaa (12) zaa nga bande, a nee i se: «Nga ne, ir goo ma žigi ka koy Žerizalem, hayey kul kaŋ annabey n'i hantum Bora a kaŋ tee Adamize ga, ga tabati.

³² I g'a nondi kutakey se. I g'a kaynandi, i g'a zarabi, i ga tufa a ga.

³³ De waati kaŋ i n'a barzu ka ben, i g'a wii. Jirbi hinzantoo hane a ga tun.»

³⁴ Amma taalibey mana faham šennoo kaŋ a n'a har ra haya kul. Šenni daabante no i se, i si hayey kaŋ harandi maanaa bay.

*Isa na danaw moyey feeri Žeriko koyraa jeroo ga
(Matiyu 20.29-34; Marku 10.46-52)*

³⁵ Kaŋ Isa ga man Žeriko, danaw foo goo ma goro fondaa jeroo ga, a ga gariibu.

³⁶ Kaŋ a ga maa jamaa ga bisa, a hãa wala macin no.

³⁷ I bayrandi a se kaŋ Isa Nazaret bora a no ma bisa.

³⁸ A kaati ka nee: «Isa, Dawda Haamaa, hinna ay ga!»

³⁹ Borey kaŋ goo jine ga citi a ga a ma dangay. Amma nga, a mma kaati ka tonton ka nee: «Dawda Haamaa, hinna ay ga!»

⁴⁰ Isa kay, de a na yaamar noo kaŋ i ma kate a nga do. Kaŋ a man a do, a n'a hãa ka nee:

⁴¹ «Macin no n'ga baa y'a tee ma ne?» A nee: «Ay Koyoo, ya mma baa ya yee ka dii.»

⁴² Isa nee a se: «Ni moyey ma yee ka dii, ni naanaa na ni hallasi.»

⁴³ Dogoo din da a yee ka dii, a hanga Isa bande, a ga Irkoy beerandi. Jamaa kul kaŋ dii woo na albarka tee Irkoy se.

19

Isa koy Zaše do

¹ Waatoo kaŋ Isa huru Žeriko koyraa ra, a dira a ra ka bisa.

² Aru foo ne kaŋ maapoo ti Zaše, alkaasidikey boŋkoynoo no, de mo a goo nda alman.

³ A ceeci nga ma dii bora a kaŋ ti Isa, amma a mana hin alžamaa booboyanoo se, zama boro dunba no.

⁴ Woo se a zuru ka koy jine ka žigi tuuriŋaa foo boŋ kaŋ maapoo ti sikomor hala nga ma duu ka dii a, zama no din nda a ga hima ka bisa.

⁵ Waatoo kaŋ Isa too nongoo din ra, a na nga boŋoo jer, a nee a se: «Zaše, cahã ka zunbu, zama kala ya hoy ni hugoo do hõ.»

⁶ Zaše zunbu nda cahãyan, de a na Isa kubay nda jaali.

⁷ Kaŋ borey dii woo, i kul ŋuunuŋuunu ka nee: «Aru zunubante do a koy goro.»

⁸ Zaše ga kay, a nee ir Koyoo se: «Nga ne, ay Koyoo, ay ga ag'almaanoo jere faa noo misikiiney se. Boro kaŋ ay n'a zanba ka nga hayaa taa, ay ga nga cine taaci yeeti a se.»

⁹ Isa nee a se: «Hõ hallasiroo huru hugoo woo ra, zama bora a woo mo man'ti kala Ibrahima haama.

¹⁰ Zama Bora a kaŋ tee Adamize nka kaa ka derantey ceeci k'i hallasi.»

*Nooru talfantaa filla yaasayantaa
(Matiyu 25.14–30)*

¹¹ Kaŋ borey goo ma haŋajer šenney wey se, Isa tonton ka filla yaasayante foo deede i se, zama a goo ma man Žerizalem, de i mma hongu kaŋ waatoo din da Irkoy Laamaa ga kaa.

¹² Woo se a nee: «Boro foo kaŋ ti boro kayante koy ganda mooro foo ra ka koy kokoy fuulaa zaa jina, woo banda ga, nga ma yee kate.

¹³ Za a mana koy, a ciya nga tamey ra boro woy (10) se. A n'i noo wura tamma woy (10). A nee i se: «W'i ka maamala hala ay ga yee kate.»

¹⁴ Amma nga gandaa borey ga konna a. I na dontokawyaŋ tunandi dumaa ga i ma koy nee: «Ir si baa aroo din m'ir laama.»

¹⁵ Waatoo kaŋ a duu kokoytaray fuulaa, a yee kate. A nee i ma ciya nga tamey din se kaŋ nga n'i noo nooro, hala nga ma bay haya kaŋ i duu a maamalaa ra.

¹⁶ Ijinaa kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo kate wura woy (10) tana.»

¹⁷ A nee a se: «A boori, tam henna, zama ni laadir hayey kul ikaccaa ra, ay ga ni noo koyra woy (10) m'i laama.»

¹⁸ Woo banda ga, ihinkantoo kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo kate wura guu.»

¹⁹ A nee nga mo se: «Ni mo, ma koyra guu laama.»

²⁰ Woo banda ga, affoo kaa, a nee: «Ay koyoo, ni wuragoo ne kaŋ ay n'a dan zaara ra k'a jisi,

²¹ zama ya nka hunbur ni, boro šenda ti ni. N'ga haya zaa kaŋ man'a jisi, de n'ga haya hegay kaŋ man'a duma.»

²² A nee tamoo se: «Ni deene šennoo nda ay ga ni dii, tam laalaa. N'ga bay kaŋ boro šenda ti agay kaŋ ga haya zaa kaŋ ya n'a jisi, ay ga haya hegay kaŋ ay man'a duma.

²³ Adiši macin se man'ay nooro dan bankoo ra? Nga ra, nda ay kaa, ay ga duu nga nda albaha.»

²⁴ A nee borey kaŋ goo no se: «Wa wuragoo taa a kone k'a noo bora a se kaŋ kone iwoyaa (10) goo.»

²⁵ I nee a se: «Ir koyoo, nga ya goo nda wura woy (10).»

²⁶ A nee: «Ay ga bayrandi war se kaŋ boro kul kaŋ goo nda a, i g'a noo koyne. Amma boro kaŋ sii nda a, ba woo kaŋ a goo nda a, ga taandi.

²⁷ Koyne mo ag'iberey kaŋ mana baa ya ngi laama, wa kate ey k'i wii ay jine.»»

*Isa huru Žerizalem sanda kokoy
(Matiyu 21.1–11; Marku 11.1–11; Yehiya 12.12–19)*

²⁸ Kaŋ Isa na fillaa woo deede ka ben, a dira ka koy jine ka žigi ka koy Žerizalem.

²⁹ Waatoo kaŋ Isa man Betefaže nda Betani kaŋ goo tondi hondoo jeroo ga kaŋ se i ga nee Zaytupaŋey tondi hondoo, a na taalibi hinka sanba

³⁰ ka nee: «Wa koy koyra-izoo ra kaŋ ga tenje ne ga. Za war too, nga no war ga farka-ize foo gar kaŋ ga hawa kaŋ boro kul mana bay ka žigi a boŋ. W'a feeri, war ma kate a.

³¹ Nda boro na war hãa ka nee: «Macin se war g'a feeri?», war ma nee a se: «Ir Koyoo no ma too a ga.»»

³² Dontokey koy, de i na hayey gar sanda takaa kaŋ nda a n'a har i se.

³³ I goo ma farka-izoo feeri kaŋ koyey nee i se: «Macin se war ga farka-izoo feeri?»

³⁴ I nee: «Ir Koyoo no ma too a ga.»

³⁵ I kate a Isa do. I na ngi darbawey fur farka-izoo boŋ ka Isa kaarandi a ga.

³⁶ Kaŋ a goo ma koy, borey ga ngi darbawey daaru fondaa ra.

³⁷ Waatoo kaŋ a man, Zaytuŋaŋey tondi hondoo zunbudogoo, taalibey jamaa kul naali, de i na jinde jer ka Irkoy saabu nda kayfey kul kaŋ ngi dii ey.

³⁸ I nee:

«Albarka ma huru kokoyoo ra kaŋ goo kaa ir Koyoo maapoo ga.

Alaafiyaa ma bara beenaa ra,

daržaa ma tee beenaa se beene.»*

³⁹ Fariziyen fooyaŋ kaŋ goo alžamaa ra nee Isa se: «Alfagaa, šelaŋ ni taalibey se i ma dangay.»

⁴⁰ Isa zaabi ka nee: «Ay ga war bayrandi kaŋ, nda borey wey dangay, tondey no ma kaati.»

Isa hãe Žerizalem se

⁴¹ Waatoo kaŋ Isa goo ma man koyraa, a dii a, a hãe a ga

⁴² ka nee: «Nda a gar ni mo mma ba bay hõ haya kaŋ ti ni alaafiyaa, amma sohõ woo ti haya kaŋ ga tugu ni moŋey se.

⁴³ Zaariyaŋ ga kaa ni ga kaŋ ni iberey ga žigidoo dan ni cetaa ga kaŋ ga ni kuubi. I ga ni daabu ka ni šiita nongu kul here.

⁴⁴ I ga ni say, ni nda ni izey kaŋ game n'goo. I si tondi foo naŋ affoo boŋ, zama mana waatoo bay kaŋ Irkoy kaa ni do ka ni faaba.»

Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra

(Matiyu 21.12-17; Marku 11.15-19; Yehiya 2.13-22)

⁴⁵ Isa huru Irkoy hugu beeroo ra, de a sintin ka maamalakey gaaray k'i kaa taray.

⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay hugoo ga tee hugu kaŋ ra Irkoy ga ŋaarayandi»†, amma war wey, war n'a tee zay lanbadoo.»

⁴⁷ Zaari kul a goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi. Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey nda gandaa jineborey ga ceeci ngi m'a halaci.

⁴⁸ Amma i si bay taka kaŋ no ngi m'a tee, zama jamaa kul goo ma lakkal dan ka haŋajer a se.

20

Man ra Isa duu nga hinoo?

(Matiyu 21.23-27; Marku 11.27-33)

¹ Zaarey din affoo, Isa goo ma jamaa cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a ga Alhabar Boryaa toonandi kaŋ sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey, nda boro beerey kaa a do.

² I šelaŋ a se ka nee: «Hinoo har ir se kaŋ nda n'ga wey tee, wala mo, may no ka ni noo hinoo woo?»

* 19:38 19.38 Zamnaa 2.14; Zabur 118.26. † 19:46 19.46 Ezayi 56.7.

³ A n'i zaabi ka nee: «Agay mo ga war hãa nda haya foo. Wa tuuru ya ne:

⁴ Yehiya batizeyanoo, beenaa ra a hun wala adamizey do?»

⁵ I šelan-šelan cere game ka nee: «Nda ir nee: <Beenaa ra>, a ga nee: <Macin se war mana naanay a?»

⁶ Nda ir nee mo: <Adamizey>, alžamaa kul ga tondi k'ir warra k'ir wii. Zama i ga naanay ka bay kañ Yehiya man'ti kala annabi.»

⁷ I n'a zaabi ka nee: «Ir si bay nongu kañ ra a hun.»

⁸ Isa nee i se: «Agay da si hinoo har war se kañ nda ay ga wey tee.»

Alaneb faaroo beerikey filla yaasayantaa

(Matiyu 21.33-46; Marku 12.1-12)

⁹ Woo banda ga, Isa yee ka sintin ka filla yaasayantaa woo deede jamaa se. A nee: «Aru foo na alaneb faari tee. A n'a nañ beerikawyañ kone, de a naaru ka waati kuku tee.

¹⁰ Waatoo kañ hegaa too, a na tam foo sanba beerikey do hala i m'a noo faari-izey ra. Amma beerikey n'a kar, k'a gaaray a ma koy kabe koonu.

¹¹ A yee koyne ka tam foo sanba. Nga mo, i n'a kar, k'a kaynandi, k'a gaaray a ma koy kabe koonu.

¹² A yee ka ihinzantoo sanba. Nga mo, i n'a maray, i n'a warra taray.

¹³ Faaroo koyoo nee: <Macin no ay g'a tee? Ay g'ay iz'aroo, ay baakaa sanba. A ga hin ka tee, i ma nga hunday beerandi.>

¹⁴ Amma kañ beerikey dii a, i šelan-šelan cere game ka nee: <Woo ti tubukaa. Ir m'a wii hala tubuhayaa ma tee ir wane.>

¹⁵ I n'a warra taray k'a kaa faaroo ra, i n'a wii. Sohō macin no faaroo koyoo g'a tee i se?

¹⁶ A ga kaa ka beerikey wey halaci ka faaroo yeeti itanayañ se.» Waatoo kañ hañajerkey maa woo, i nee: «Jam!»

¹⁷ Amma Isa na moo fur i ga, a nee: «Macin ti šennoo kañ hantumandi Citaaboo ra maanaa kañ ga nee:

<Tondoo kañ cinakey n'a fur, nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo>*?

¹⁸ Boro kul kañ kañ tondoo din boñ ga say.

Boro kañ ga a kañ ga motti.»

¹⁹ Citaaboo baykey nda sargari juwalkey jineborey ceci ngi m'a dii alwaatoo din da, amma i hunbur jamaa. I bay kañ filla yaasayantaa woo kañ a n'a deede, ngi ga a goo.

Alkaasoo kañ ga banandi kokoy beeroo se

(Matiyu 22.15-22; Marku 12.13-17)

²⁰ I ga Isa koroši. I na korošikaw almunafiki fooyañ kañ ga ngi boñ tee boro šerranteyañ, sanba a do, i m'a dii nda nga meešennoo hala ngi m'a nondi hinoo nda goforneroo se.

²¹ Kañ i too a do, i n'a hãa ka nee: «Alfagaa, ir ga bay kañ fondaa nda n'ga šelan, n'ga cawandi. N'si ndum guna, ni mma Irkoy fondaa cawandi nda cimi.

²² A ga hima ir ma alkaasi bana kokoy beeroo se wala a si hima?»

²³ Isa bay ngi carmaa ga, a nee i se:

²⁴ «W'ay cebe nzorfu kaaray tamma foo. Bora kañ biyoo nda maapoo goo a ga, may no?» I nee a se: «Kokoy beeroo.»

²⁵ A nee i se: «Adiši wa kokoy beeroo hayey noo kokoy beeroo se, Irkoy waney, war m'i noo Irkoy se.»

* 20:17 20.17 Zabur 118.22.

²⁶ I mana hin ka šenni futu dii mijoo ra jamaa jine. Nga zaaboo na bonjey haw, i dangay.

*Hāayan bukawey tunyanoo ga
(Matiyu 22.23–33; Marku 12.18–27)*

²⁷ Sadusiyeney kaŋ ga nee tunyan si bara, boro fooyaŋ i ra man Isa k'a hāa

²⁸ ka nee: «Alfagaa, Musa na yaamar hantum ir se ka nee: <Nda aru kaŋ goo nda wande buu, woyoo mana duu a se ize, aroo armaa ga hima ka hiiji woyoo hala a ma duu bukaa se ize.>†

²⁹ Nga binde, arma iyye bay ka bara kaŋ ijinaa hiiji, a buu bila ize.

³⁰ Arma hinkantoo hiija woyoo,

³¹ ihinzantoo hiiji a. Takaa din da, iyyaa kul hiija woyoo affoo-foo, i buu, i mana ize naŋ.

³² Woo banda ga, woyoo mo buu.

³³ Adişi woyoo woo, tunyanoo hane, iyyaa ra, may se a ga tee wande? Zama ngi boro iyyaa hiiji woyoo ka bisa.»

³⁴ Isa nee i se: «Zamanoo woo arey ga hiiji, woyey ga nondi hiijay.

³⁵ Amma wey kaŋ ga hima ka dii zamanoo kaŋ goo kaa nda bukawey tunyanoo, wey din si hiiji, woyey si nondi hiijay.

³⁶ I si hin ka buu koyne, zama ngi nda almalaykey kul ga sawa. I ga tee Irkoy izeyaŋ, zama i ga tun.

³⁷ Bukawey ma tun, woo ti hayaa kaŋ Musa n'a bayrandi saabaynaŋoo ga, waatoo kaŋ a g'ir Koyoo cee ka nee a se: <Ibirahima Koyoo, Isiyaka Koyoo, Yakuba Koyoo.>‡

³⁸ Irkoy man'ti bukawey Koyoo, baahunantey Koyoo no, zama nga se, borey kul ga huna.»

³⁹ Citaaboo baykey affooyaŋ na šennoo zaa ka nee: «Alfagaa, ni šelaŋ ka boori.»

⁴⁰ I mana yadda k'a hāa nda haya kul koyne.

*Dawda yadda Almasihu ga sanda nga Koyoo
(Matiyu 22.41–46; Marku 12.35–37)*

⁴¹ Isa yee ka nee i se: «Taka foo nda i ga nee Almasihu man'ti kala Dawda Haamaa?

⁴² Dawda hunday bayrandi Zabur citaaboo ra ka nee:

<Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe henna here,

⁴³ hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire.”>§

⁴⁴ Adişi Dawda g'a cee nda Koy, taka foo nda a ga tee a se Haama?»

*Wa hawgay Citaaboo baykey ga
(Matiyu 23.1–36; Marku 12.38–40)*

⁴⁵ Waatoo kaŋ jamaa kul goo ma hanajer Isa se, a nee nga taalibey se:

⁴⁶ «Wa war boŋ hawgay Citaaboo baykey ga kaŋ ga baa kaayi beeri danyaŋ ka yaara. I ga baa borey ma ngi foo nda beeray farrey ra. I ga baa mo jine gorodogey margahugey ra nda ŋaadogey ra.

⁴⁷ I ga woyey kaŋ kurney faati kabey koonandi. Nda i ga Irkoy ŋaaray, i si cahā ka ben hala borey ma dii ngi. Ngi zukandoo ga hanse ka boobo.»

21

*Nooroo kaŋ woy talkaa n'a noo
(Marku 12.41–44)*

† 20:28 20.28 Alhukumoo 25.5–6. ‡ 20:37 20.37 Fattaroo 3.6, 15. § 20:43 20.43 Zabur 110.1.

¹ Waatoo kan Isa na nga boŋoo jer, a dii almankoyney kan goo ma ngi sargarey dan nooroo jinaa ra.

² A dii mo woy talka foo kan kurŋoo buu kan na nooru tamma hinka dan.

³ A nee: «Ay g'a har war se nda cimi, woy talkaa woo kan kurŋoo buu dan ka bisa borey kul.

⁴ Zama borey wey kul, woo kan ga i si too, nga no i n'a dan nooroo jinaa ra. Amma nga, nga talkataraa ra, nga hunaa kul kan goo a se no a n'a dan.»

Isa na Irkoy hugu beeroo kayriyanoo bayrandi
(Matiyu 24.1-2; Marku 13.1-2)

⁵ Waatoo kan boroyan goo ma ŋelan tondi henney nda sargarey ga kan ga Irkoy hugu beeroo taalam, Isa nee:

⁶ «Hayey wey kan war ga dii ey, hanyan ga kaa kan ra tondi foo si cindi affoo boŋ kan si kaa ka kayra.»

Isa na gurzugawey sintinoo bayrandi
(Matiyu 24.3-14; Marku 13.3-13)

⁷ I na Isa hãa ka nee: «Alfagaa, waati foo no woo ga tee, de mo macin ti tammaasaa kan g'ir bayrandi kan hayey wey ga kaa ka tee?»

⁸ A nee: «Wa hawgay i masi war darga, zama boro booboyan ga kaa ay maapoo ga, i ga nee kan ngi ti Almasihu, i ga nee mo waatoo man. War masi hanga i bande.

⁹ Waati kan war ga maa wonguyan tun nda tureyan, war masi jiti, zama kala hayey wey ma teendi jina. Amma man'ti sanadin da ti benantaa.»

¹⁰ A yee ka nee i se: «Ganda foo ga tun ka ganda foo wongu, laama foo ga laama foo wongu.

¹¹ Labu jijiri beeriyan ga tee, nongu booboyan ra heray nda wirci beranteyan ga tee. Hunburayhayayan ga fatta, de mo tammaasa beeriyan ga bangay beenaa ra.

¹² Amma za hayey wey kul mana kaa, i ga war dii, i ga war gurzugay, i ga war nondi margahugey ra, i ga war dan kasawey ra. I ga war ka koy kokoyey nda gofornerey jine ay maapoo maaganda se.

¹³ Woo ga kate war m'ay seedetaraa too.

¹⁴ W'a dan war lakkaley ra, war masi alhuzun nda takaa kan nda i ga faasa war se.

¹⁵ Agay hunday ga war noo mee nda lakkal kan war nkuway kul si hin ka kay war jine wala ka kakaw.

¹⁶ War hayragey, nda war armey, nda war boro maanawey, nda war cerey ga war dan kabe ra. Boroyan ga wiiyandi war ra.

¹⁷ Borey kul ga konna war ay maapoo sabbu se.

¹⁸ Amma ba war boŋ hinbirey affoo si dere.

¹⁹ Nda war gaabandi, war hundey ga hallasi.»

Isa na Žerizalem halaciroo bayrandi
(Matiyu 24.15-21; Marku 13.14-19)

²⁰ «Waati kan war dii wongu-izeyan na Žerizalem kuubi, waatoo din war ma bay kan nga halaciroo man.

²¹ Waatoo din borey kan goo Žude gandaa ra ma zuru ka koy tondi hondey ra, wey kan goo koyraa gundoo ra ma fatta, wey kan goo hawsaa ra masi huru koyraa ra.

²² Zaarey wey man'ti kala faasa zaariyan hala hayey kul kan hantumandi Citaaboo ra ma tabati.

²³ Woyey bone kan ga tee boro hinka nda wey kan ga naanandi haney din. Zama tilasu beeri ga tee gandaa ra, de Irkoy ga nga futaa kanandi jamaa din boŋ.

²⁴ Takuba g'i kanjandi, i ga koy tee kasa-izeyan gandawey kul ra. Gandawey ga dira Žerizalem bonj hala waati kanj ngi waatoo timme.»

Boraa kanj tee Adamize kaayanoo
(Matiyu 24.29-31; Marku 13.24-27)

²⁵ «Tammaasayan ga tee waynaa, nda handoo, nda handarawey ra. Laboo bonj hunburay beeri ga duu gandawey, teekoo nda nga bondawey jindoo g'i alhuzunandi.

²⁶ Hunburaa ga borey biney kayandi nda hayaa batuyanoo kanj ga kaa ka tee adujna ra. Beenaa hayey ga jijiri.

²⁷ Waatoo din i ga dii <Boraa kanj tee Adamize ga kaa duula ra>* nda gaabi nda darža beeri.

²⁸ Waati kanj hayey wey sintin ka tee, wa kay war cewey ga ka war bonjey jer, zama war feeriyanoo man.»

Bayraa kanj jeejaynaanoo g'a noo
(Matiyu 24.32-44; Marku 13.28-37)

²⁹ Isa na filla yaasayante deede i se ka nee: «Wa jeejaynaa guna nda tuurijanej kul.

³⁰ Za war dii kanj a na fita taagayan tee, war ga bay kanj konnoo waatoo man.

³¹ Takaa din da, war mo, nda war dii hayey wey teendi, war ma bay kanj Irkoy Laamaa man.

³² Cimoo ne kanj ay g'a har war se, zamanoo woo borey si ben hala wey kul ma teendi.

³³ Beenaa nda gandaa ga dere, amma ay meešenney si dere abada.»

Wa hanna cijin nda zaari
(Matiyu 24.36-44; Marku 13.32-37)

³⁴ «Wa war bonj hawgay, war biney masi koy hanga ŋaayan, nda suuyan, nda hundi alhuzun bande hala zaaroo din ma kaa war ga waati kanj war s'a hongu.

³⁵ A ga zunbu sanda kumsay borey kul bonj kanj goo adujna ra.

³⁶ Wa hanna cijin nda zaari, war ma Irkoy ŋaaray waati kul hala war ma duu saha ka hun hayey wey kul cire kanj ga hima ka tee, nda ka kay Boraa kanj tee Adamize jine.»

³⁷ Zaari here Isa goo Irkoy hugu beeroo ra, a ga cawandi, de cijin here a ga koy kani tondi hondoo bonj kanj se i ga nee Zaytunanej tondi hondoo.

³⁸ Jamaa kul, za subbaahi biya i ga koy a do Irkoy hugu beeroo ra ka hanajer a se.

22

Bonkoyney hawandifutay Isa ga
(Matiyu 26.1-5; Marku 14.1-2; Yehiya 11.45-53)

¹ Takulawey kanj ra dolobiri sii jingaroo kanj ti Borcintaraa jingaroo ga baa ka too.

² Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey ga taka ceeci ka Isa wii tuguyan ra, zama i hunbur alžamaa.

Žudas soolu ka Isa zanba
(Matiyu 26.14-16; Marku 14.10-11)

³ Ibilisi huru Žudas ra kanj se i ga nee Iskariyot, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no.

⁴ A koy sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey bonkoyney do ka waafaku nda ey takaa ga kanj nda nga ga Isa nondi i se.

⁵ I ŋaali, de i n'a noo allaahidu kanj ngi g'a noo nooru.

* 21:27 21.27 Daniyel 7.13.

⁶ A yadda, a cindi a ga dimma henna ceeci ka Isa nondi bila nda alžamaa ma bay.

Isa nda nga taalibey na jingaroo ŋaayanoo soolu
(*Matiyu 26.17-19; Marku 14.12-16*)

⁷ Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo zaaroo too kan ra i ga hima ka Borcintaraa jingaroo feeji-izoo wii.

⁸ Isa na Piyer nda Yehiya donto ka nee: «Wa koy Borcintaraa jingaroo soolu ir se hala ir ma duu k'a ŋaa.»

⁹ I nee a se: «Man ra n'ga baa ir m'a soolu?»

¹⁰ A nee i se: «Nga ne, waati kan war huru koyraa ra, war ga aru foo kubay kan kone hoobu goo kan ra hari goo. War ma hanga a hala hugoo kan ra a ga huru.

¹¹ War ma nee hugoo koyoo se: «Alfagaa nee ir ma nee ma ne wala man yawzunbu hugoo kan ra nga nda nga taalibey ga Borcintaraa jingaroo feeji-izoo ŋaa?»

¹² A ga hugu beeri foo kan goo sooro bon cebe war se, hayey kan ga ir ga too goo a ra. No din ra war m'a soolu.»

¹³ I koy, i na hayey gar nda takaa kan nda a n'a har, de i na Borcintaraa jingaroo soolu.

Amaanaa kan zandi nda kuri

(*Matiyu 26.26-30; Marku 14.22-26; Korent borey bataga 1na 11.23-25*)

¹⁴ Kan alwaatoo too, Isa koy goro ka ŋaa, nga nda nga diyawey.

¹⁵ A nee i se: «Ay hanse ka boonay ya Borcintaraa jingaroo feeji-izoo woo ŋaa war bande jina, ya zarabi.

¹⁶ Ay ga war bayrandi kan ay si yee ka woo ŋaa hala waati kan a tabati Irkoy Laamaa ra.»

¹⁷ Woo banda ga, Isa na poti zaa kan ra alaneb hari moora goo, a na albarka dan. A nee: «Wa dii woo, w'a zamna cere game.

¹⁸ Ay ga war bayrandi kan waatoo woo banda ga, ay si alaneboo izoo haroo han hala waati kan ra Irkoy Laamaa kaa.»

¹⁹ Woo banda ga, a na takula zaa, a na albarka dan, a n'a dunbu. A n'i noo ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kan ga nondi war sabbu se. Wa woo tee hala war ma hongu agay.»

²⁰ Hawraa banda ga, taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa ka nee: «Potoo woo haroo man'ti kala amaana taagaa kan ga zandi ay kuroo munyanoo ra war se.»

Isa bayrandi kan nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi

(*Matiyu 26.20-25; Marku 14.17-21; Yehiya 13.21-30*)

²¹ «Amma nga ne, bora kan g'ay nondi kaboo goo ay bande ŋaadogoo woo ra.

²² Šikka sii, Bora kan tee Adamize ga koy nda takaa kan nda a kayandi. Amma bora din bone kan g'a nondi.»

²³ Taalibey sintin ka cere hãa wala may ti ngi ra bora kan ga yadda ka woo tee.

Jineboro mma tee alhaadimaykaw

(*Matiyu 20.25-28; Marku 10.42-45*)

²⁴ Kakaw tun taalibey nda cere game kan ti may no ma hima ngi ra bora kan bisa borey kul.

²⁵ Amma Isa nee i se: «Gandawey kokoyey g'i juwal, nda wey kan ga hini fur i bon, borey ga nee i se teegoy henna teekey.

²⁶ War, war masi takaa woo tee. Amma war kul ibeeroo ma nga bon tee sanda i kul ikaccaa. Jineboraa ma tee sanda alhaadimaykaa.

²⁷ War do, may ti ibeeroo, bora kan ga goro ŋaadogoo ra wala bora kan ga ŋaayanoo gorandi? N'bay bora kan ga goro ŋaadogoo ra no. Agay da, ay goo war game sanda alhaadimaykaa.

²⁸ War, war ti borey kan denji ay ga ag'alwaati šendey ra.

²⁹ Woo se takaa kan nda ay Baaba Irkoy n'ay noo Laamaa, agay da mo g'a noo war se,

³⁰ hala war ma duu ka ŋaa ka haŋ ay ŋaadogoo ra ay Laamaa ra. War ga goro kokoy gorodogey ra ka Izirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) ciiti.»

Isa bayrandi kan Piyer ga nga yankar

(Matiyu 26.31-35; Marku 14.27-31; Yehiya 13.36-38)

³¹ «Simon, Simon, Ibilisi ceeci ka war guzuguzu sanda alkama kan goo teme ra.

³² Amma ay na Irkoy ŋaaray ma ne hala ni naanaa masi gaza. Waati kan ni yee kate ay ga, ma ni armyey biney daŋ.»

³³ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, nda kasa no wala buuyan no ay ga koy ni bande.»

³⁴ Amma a nee a se: «Ay ga ni bayrandi, Piyer, kan gorgaa si ciya hō jina kan n'g'ay yankar cee hinza ka nee n's'ay bay.»

Isa nee nga taalibey se i ga hima ka soolu

³⁵ Isa nee nga taalibey se koyne: «Waato kan ay na war sanba bila nda war ma fortomaani, nda bolbol, nda taami zaa, haya na war kuma wala?» I n'a zaabi ka nee: «Baffoo man'ir kuma.»

³⁶ A nee i se: «Amma sohō, boro kan goo nda fortomaani m'a zaa, boro kan goo nda bolbol mo m'a zaa. Boro kan sii nda takuba ma nga burmusoo neere ka takuba day.

³⁷ Zama ay ga war bayrandi kan šennoo kan hantumandi Citaaboo ra nee: «I n'a kabu goy futu teekey ra.»* Šennoo woo ga hima ka tabati ay ga, zama hayaa kan hantumandi ay ga, ga tabati.»

³⁸ I nee: «Ir Koyoo, nga ne, takuba hinka ne.» A nee i se: «A wasa.»

Isa mooru nga taalibey ga ka Irkoy ŋaaray

(Matiyu 26.36-46; Marku 14.32-42)

³⁹ Waato kan Isa fatta, a koy sanda nga alaadaa ra Zaytunaney tondi hondoo do, nga taalibey hanga a.

⁴⁰ Kan i too no din, a nee i se: «Wa Irkoy ŋaaray war masi koy siyandi ka kan zunubu ra.»

⁴¹ Woo banda ga, a mooru ey ka koy haya kan ga too tondi kan boro n'a jindaw kaydogoo. A sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray

⁴² ka nee: «Baaba Irkoy, nda ni yadda, gurzugaa potoo woo moorandi ay ga. Amma yala agay ibaayoo masi tee, ni wanoo ma teendi.»

⁴³ [Waato din da, almalayka foo hun beenaa ra ka bangay ka binoo daŋ.]

⁴⁴ Binekankamay beeri duu a, a hanse ka Irkoy ŋaaray ka tonton. Nga sungaa tee sanda kuri gunguti-izeyan kan ga kan laboo ra.]

⁴⁵ Waato kan a na Irkoy ŋaaray ka ben, a tun ka yee nga taalibey do, a n'i gar i ga jirbi nda binemarayyan.

⁴⁶ A nee i se: «Taka foo nda war ga jirbi? Wa tun ka Irkoy ŋaaray hala war masi koy siyandi ka kan zunubu ra.»

Takaa kan nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47-56; Marku 14.43-50; Yehiya 18.3-11)

⁴⁷ Isa goo ma šelaŋ da kan alžama foo ne ma kaa. Taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo kan maŋpoo ti Žudas goo jiney ra. A man Isa k'a summu.

⁴⁸ Amma Isa nee a se: «Žudas, summuyan nda n'ga Bora kan tee Adamize zanba!»

* 22:37 22:37 Ezayi 53.12.

⁴⁹ Borey kaŋ goo Isa bande kaŋ ga dii hayaa kaŋ ga baa ka tee, nee: «Ir Koyoo, ir ma takuba ka kara?»

⁵⁰ Ngi affoo na sargari juwalkey jineboraa tamoo kabe hennaa here haŋaa kar k'a kaa.

⁵¹ Isa zaabi ka nee: «Wa kay, a wasa.» A too aroo haŋaa do k'a noo baani.

⁵² Woo banda ga, a nee borey se kaŋ kaa a ga kaŋ ti sargari juwalkey jineborey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey boŋkoyney, nda boro beerey: «War kaa ay ga nda takubayan nda gobuyan sanda zay beeri.

⁵³ Zaari kul ay goo war game Irkoy hugu beeroo ra, amma war mana bay ka kabe fur ay ga. Amma alwaatoo woo, war nda kubaa hinoo wane nda a.»

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.57-58, 69-75; Marku 14.53-54, 66-72; Yehiya 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Waatoo kaŋ i na Isa dii, i n'a ka koy sargari juwalkey jineboraa hugoo do. Piyer goo nongu mooro ra, a ga hanga ey.

⁵⁵ I na nuune diinandi batumaa gamoo ra ka goro. Piyer goro i bande.

⁵⁶ Koŋŋa woy-ize foo dii a, a ga goro gaayoo here, a na moo bakam a ra. A nee: «Woo mo cindi a bande.»

⁵⁷ Amma a n'a yankar ka nee: «He woyoo, ay s'a bay walla.»

⁵⁸ Alwaati kayna banda ga, boro foo dii a kaŋ nee: «Ni mo goo i ra.» Amma Piyer nee: «He aroo, ay sii i ra.»

⁵⁹ Guuru foo cine banda ga, boro foo yee ka jindegaa bay ka nee: «Nda cimi, aroo woo cindi a bande, zama nga mo, Galile boro no.»

⁶⁰ Piyer nee: «He aroo, ay si hayaa bay kaŋ n'goo m'a har.» A mma bara no a ga ŧelan kaŋ dogoo din da gorgaa ciya.

⁶¹ Ir Koyoo bere ka nga moŋey kanji Piyer ga, de Piyer hongu ŧennoo kaŋ a n'a har nga se: «Gorgaa si ciya hō jina kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»†

⁶² Woo banda ga, a fatta taray ka hēe ka zana.

Isa danandi hoyraykey margaroo jine

(Matiyu 26.59-66; Marku 14.55-64; Yehiya 18.19-24)

⁶³ Arey kaŋ kabey ra Isa goo, i g'a kaŋikaŋi, i g'a kar.

⁶⁴ I na moŋey haw k'a hāa ka nee: «Annabitaray tee! May ka ni kar?»

⁶⁵ I na ŧenni ceferante booboyan dan haŋaa ra.

⁶⁶ Waatoo kaŋ subbaahoo too, gandaa boro beerey margaroo, nda sargari juwalkey jineborey, nda Citaaboo baykey na cere marga ka Isa ka koy ngi hoyraykey margaroo do.

⁶⁷ I nee a se: «Ir bayrandi nda ni ti Almasihu.» A nee i se: «Nda ay n'a har war se war si naanay,

⁶⁸ nda ay na war hāa mo war s'ay zaabi.

⁶⁹ Ne nda kayna Bora kaŋ tee Adamize ga goro Irkoy hinoo kabe hennaa ga.»‡

⁷⁰ I kul nee: «Adiŋi ni ti Irkoy Iz'aroo?» A nee i se: «War hunday k'a har, agay zaati no.»

⁷¹ I nee: «Cin no ir g'a tee seede se koyne? Zama ir hunday n'a dii mijoo ra.»

23

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1-2, 11-14; Marku 15.1-5; Yehiya 18.28-38)

¹ Alžamaa kul tun ka Isa ka koy Pilat jine.

† 22:61 22.61 Sorro 34to. ‡ 22:69 22.69 Zabur 110.1.

² I sintin ka dan a ga ka nee: «Aroo woo, ir nk'a gar a g'ir gandaa borey tuti i ma ture, i masi alkaasi bana kokoy beeroo se, a ga nee mo kan nga ti Almasihu, kokoy ti nga.»

³ Pilat na Isa hãa ka nee: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?» A n'a zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har.»

⁴ Pilat nee sargari juwalkey jineborey nda jamaa se: «Ya na dii haya kan se boraa woo ga hima ka zukandi.»

⁵ Amma i tonton nda gaabi ka nee: «A nka jamaa turandi nda nga cawandoo Žude kul ra. Galile nda a sintin ka kaa hala ne ra.»

I na Isa ka koy Herod do

⁶ Waatoo kan Pilat ga maa i ga nee Galile, a hãa wala boraa woo Galile boro no.

⁷ Kan a faham kan laamaa kan ra Isa hun Herod ti kokoyoo, a n'a sanba a do. A gar kan haney din Herod mo goo Žerizalem.

⁸ Kan Herod dii Isa, a hanse ka jaali, zama a gay a baa nga ma dii a hayey kan a ga maa a g'i tee sabbu se. A ga naata nga ma dii tammaasa kayfante kan a g'a tee.

⁹ A na Isa hãa nda šenni booboyan, amma Isa, nga, a mana tuuru baffoo se.

¹⁰ Sargari juwalkey jineborey nda Citaaboo baykey tun ka dan a ga nda gaabi.

¹¹ Herod nda nga lakkalkey n'a kaynandi. I n'a noopo ka darbay nerante foo dan a ga k'a yeeti Pilat do.

¹² Zaari follokaa din da ra Herod nda Pilat tee cereyan, ngey kan waati din iberiyan no cere se.

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15–26; Marku 15.6–15; Yehiya 18.39–19.16)

¹³ Pilat ciya sargari juwalkey jineborey nda alwakiiley nda alžamaa se

¹⁴ ka nee i se: «War kate ya ne boraa woo ka nee kan gandaa no a g'a tuti i ma ture. Nga ne, ay n'a hãa war jine, hayey kan war g'i har a ga, ya na dii a ga baffoo.

¹⁵ Herod mo mana dii a ga haya kul, a n'a yeeti ir do. Nga ne, a mana haya kul tee kan ga hima nda buuyan.

¹⁶ Adiši ay g'a barzu, y'a nan.»

¹⁷ [Jingar kul ga, a tilasu Pilat ma kasa-ize foo nan i se.]

¹⁸ I kul kaati cere bande ka nee: «Woo wii, ma Barabas tan ir se!»

¹⁹ Barabas mana huru kasaa ra kala tureyan kan tee koyraa ra nda borowiiyan maaganda se.

²⁰ Pilat yee ka šelan i se, zama a mma baa nga ma Isa tan.

²¹ Amma borey kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!»

²² Woo ti cee hinzantoo kan Pilat nee i se: «Macin ti goy futaa kan boraa woo n'a tee? Ya na dii a ga haya kul kan ga kate i m'a wii. Ay g'a barzu, y'a nan.»

²³ I yee ka kaati nda gaabi ka nee kan a ma kanjandi. Ngi kaatiyaney duu fondo.

²⁴ Pilat kayandi kan hayaa kan i g'a wiri ma teendi.

²⁵ A na boraa tan kan i n'a wiri kan huru kasaa ra tureyan nda borowiiyan maaganda se, amma a n'i noo Isa i ma ngi ibaayoo tee.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Yehiya 19.17–27)

²⁶ Waatoo kan i ga Isa ka koy, i na aru foo dii kan ga hun faarey ra, maapoo ti Simon, nga koyraa ti Siren. I na Isa kanjandibundoo jeeje a ga, a ma dira nda a Isa dumaa ga.

²⁷ Alžama beeri hanga a nda woy booboyan kan ga hãe, i ga zonk'a ga.

²⁸ Isa bere woyey here ka nee: «Žerizalem izey, war masi hãe ya ne, wa hãe war boŋ se nda war zankey se,

²⁹ zama nga ne, hanyar ga kaa kan ra i ga nee: <Woy guney, nda gundey kan mana bay ka hay, nda fafey kan mana bay ka naanandi duu gomni.>

³⁰ Waatoo din borey ga sintin ka šelan tondi hondey se ka nee: <Wa kan ir boŋ!> I ga nee tondey se: <Wa gum ir boŋ!>*

³¹ Zama nda i na hayey wey tee bundu firzoo se, de bundu kogaa, macin no a ga ti a?»†

³² I na goy futu teekaw hinka ka koy kan i ga hima k'i wii Isa bande.

³³ Waatoo kan i too nongoo kan maapoo ti Bonngaasu, i n'a kanji no din, nga nda goy futu teekaw hinkaa. I na affoo kanji Isa kabe hennaa here, affaa nga kabe laalaa here.

³⁴ [Isa nee: «Baaba Irkoy, yaafa i se, zama i si hayaa bay kan ngi goo m'a tee.»] I na alkurra kar ka Isa bankaarawey zamna cere game.

³⁵ Alžamaa ga kay i ga guna. Alwakiiley g'a fude ka nee: «A na boroyan hallasi, a ma nga boŋ hallasi, nda Almasihu no, Bora kan Irkoy n'a suuba.»

³⁶ Soojey mo n'a poopo ka man a ka binegar šerre a se.

³⁷ I nee a se: «Nda Alyahuudey kokoyoo ti ni, ni boŋ hallasi!»

³⁸ Hantum goo nga se beene kan ga nee: «Woo ti Alyahuudey kokoyoo.»

³⁹ Goy futu teekey kan kanjandi, affaa n'a wow ka nee: «Man'ti ni ti Almasihu? Ni boŋ hallasi, m'ir hallasi!»

⁴⁰ Amma goy futu teekaw faa tuuru affaa se ka citi a ga ka nee: «Ba ni kan si hunbur Irkoy, n'goo ma duu zukandi follokaa?»

⁴¹ Ir, ir ga hima nda zukandoo woo, zama ir teegoyey banaa ti woo. Amma woo mana ifutu kul tee.»

⁴² A nee: «Isa, hongu agay waati kan n'kaa nda ni Laamaa.»

⁴³ Isa nee a se: «Cimoo ne kan ay g'a har ma ne, hō n'ga goro ay bande alženna ra.»

Isa buuyanoo

(Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Yehiya 19.28–30)

⁴⁴ Guuru woy cindi hinkantoo (12to) dimma ga, kubay tee ka ben laboo kul ga hala guuru hinzantoo ga.

⁴⁵ Waynaa dere, Irkoy hugoo ridowoo‡ kottu gamoo ga.

⁴⁶ Isa na jinde jer ka kaati ka nee: «Baaba Irkoy, ay g'ay hundoo dan ni kaboo ra.»§ Kan a na woo har ka ben, hundoo hun.

⁴⁷ Jalakoynoo kan dii hayaa kan tee, a na Irkoy beerandi ka nee: «Šikka sii kan bora woo boro šerrante no.»

⁴⁸ Alžamaa kul kan marga, waatoo kan i dii hayaa kan tee, yee i ga ngi gandey kar ka ngi binemarayyanoo cebe.

⁴⁹ Isa cerey kul ga kay nongu mooro ra ka dii hayaa kan goo ma tee, ngi nda woyey kan hanga a bande ka hun za Galile.

Isa danandi saaraa ra

(Matiyu 27.57–61; Marku 15.42–47; Yehiya 19.38–42)

⁵⁰ Aru foo goo no kan maapoo ti Isufi, a goo hoyraykey margaroo ra, boro henna no kan ga šerre.

⁵¹ A mana hanga margaroo borey jerey ngi šenney nda ngi teegoyey ra. Alyahuudey koyra foo kan se i ga nee Arimate, woo din boro no. Boro no kan ga Irkoy Laamaa batu.

⁵² Aroo woo koy Pilat do ka Isa kunturoo wiri a ga.

* 23:30 23.30 Oze 10.8. † 23:31 23.31 Ezekiyel 21.3. ‡ 23:45 23.45 Ridowoo no kan ga nongu henanantaa nda nongu henanantey ihenanantaa fay. § 23:46 23.46 Zabur 31.6.

⁵³ A n'a zumandi kanjandibundoo ga k'a didiji kasance ra ka koy a dan saaray ra kan fanšandi tondi ra kan ra boro kul mana bay ka kanandi.

⁵⁴ Woo gar kan hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no, zama hunanzam zaaroo ga baa ka too.

⁵⁵ Woyey kan hanga Isa bande za Galile na Isufi dum. I dii Isa saaraa nda takaa kan nda kunturoo jisandi a ra.

⁵⁶ Woo banda ga, i yee ka koy ka jii hew kaanayan nda turaarey soolu. Hunanzam zaaroo hane, i na ngi boŋ hunanzam sanda takaa kan nda a yaamarandi.

24

Isa tunyanoo

(Matiyu 28.1-10; Marku 16.1-8; Yehiya 20.1-10)

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, za subbaahi tayaa, woyey koy saaraa do. I koy nda ngi bande jii hew kaaney kan i n'i hanse.

² I gar kan tondoo kan ga saaraa mijnoo daabu gungurayandi ka hun a ga.

³ I huru, amma i man'ir Koyoo Isa kunturoo gar.

⁴ I si bay haya kan ngi m'a tee. Nga ne, aru hinka bangay i se kan ga darbay neranteyan goo.

⁵ Woyey hunbur, i na ngi boŋey sinji ganda. Aru hinkaa nee i se: «Macin se, bora kan ga huna, war g'a ceeci bukawey ra?»

⁶ A sii ne ra, a tun. Wa hongu takaa kan nda a ga šelan war se waatoo kan ra a cindi Galile,

⁷ kan a ga nee: «Kala Bora kan tee Adamize ma kan boro zunubantey kabey ra ka kanjandi, amma jirbi hinzantoo hane a ga hima ka tun.»»

⁸ Woo banda ga, i hongu kan Isa na šenney wey har.

⁹ I hun saaraa do ka yee ka koy hayey wey deede taalibi woy cindi faa (11) nda borey cindey se.

¹⁰ Woyey kan na hayey wey kul filla diyawey se man'ti kala: Maryama Magdala bora, nda Tahiya, nda Maryama, Žak naa, nda woyey cindey kan goo i bande.

¹¹ Šenney din tee i se sanda hollokom šenni. I mana naanay ey.

¹² Amma Piyer tun ka zuru ka koy saaraa do. A gunguma ka fuuni, de a si dii kala kasanca hinne. A koy nga do nda hayaa kan tee boŋhawaa.

Isa bangay taalibi hinka se

(Marku 16.12-13)

¹³ Nga ne, zaari follokaa din da ra, taalibey boro hinka koy koyra-ize foo ra kan maapoo ti Emawus. A goo Žerizalem se haya kan ga koy too kilomeetar woy cindi foo (11) cine.

¹⁴ I cindi i ga faajikaaray cere bande hayey wey kul kan tee ga.

¹⁵ Kan i goo ma faajikaaray, i ga šelan, Isa zaati man ey ka fondaa tee i bande.

¹⁶ Amma haya foo na moyey ganji i ma hin k'a bay.

¹⁷ A nee i se: «Macin ga war goo ma dira ka boyray?» I kay, biney maray.

¹⁸ Affaa kan maapoo ti Klewopas n'a zaabi ka nee: «Ni foo ti boro kan goo Žerizalem kan mana maa hayey kan tee a ra jirbey wey?»

¹⁹ A nee i se: «Macin?» I nee a se: «Hayey kan tee Isa Nazaret bora ga kan ti annabi. A na nga hinoo cebe nga teegoyey nda nga šenney ra Irkoy jine nda jamaa kul jine,

²⁰ de nda takaa kan nda sargari juwalkey jineborey nda ir alwakiiley n'a noo i m'a wii. I n'a kanji.

²¹ Ir na jiti dan kan nga no ma kaa ka Izirayel feeri. Amma woo kul, nga ne, jirbi hinzantoo ti woo kan hayey wey teendi.

²² Koyne mo woy fooyan kan goo ir ra n'ir boney haw. I biya ka koy saaraa do,

²³ i mana nga kunturoo gar. I yee kate ka nee ir se kan almalaykayan bangay kan bayrandi ngi se kan a ga huna.

²⁴ Ir borey jerey mo koy saaraa do, i na hayey gar sanda takaa kan nda woyey n'a har. Amma nga hunday, i mana dii a.»

²⁵ Isa nee i se: «He lakkal janantey kanyan ga gay hala biney ga naanay hayey kul kan annabey n'i har.

²⁶ Man'ti kala Almasihu ma zarabi jina a ma huru nga daržaa ra?»

²⁷ A sintin nda Musa citaaboo ka koy annabey waney kul ga k'i fahamandi hayey kan hantumandi nga ga Irkoy citaaboo kul ra.

²⁸ Waatoo kan i man koyra-izoo kan ra i ga koy, Isa tee sanda nga mma koy jine.

²⁹ Amma i n'a dii nda gaabi ka nee a se: «Goro ir do, waynaa kan, cijinoo ga baa ka too.» A huru ka goro i bande.

³⁰ A goro ŋaadogoo ra i bande, a na takulaa zaa ka albarka dan jina, a n'a dunbu k'i noo.

³¹ Waatoo din kul no moyey feera, de i n'a bay, amma a menne i se.

³² Woo banda ga, i nee cere se: «Ir biney nka mana hanse ka jaali ir gundey ra waatoo kan ra a ga šelan ka hayey kan hantumandi Citaaboo ra feeri ir se fondaa ra wala?»

³³ Taalibi hinkaa tun dogoo din da ka yee Žerizalem. I na taalibi woy cindi faa (11) nda borey kan goo i bande gar i ga marga,

³⁴ i ga nee: «Cimi no kan ir Koyoo tun, a bangay Simon se.»

³⁵ Ngii mo na hayey deede kan tee fondaa ra nda takaa kan nda ngi n'a bay waatoo kan a ga takulaa dunbu.

Isa bangay nga taalibi woy cindi faa (11) se

(Matiyu 28.16–20; Marku 16.14–18; Yehiya 20.19–23; Teegoyey 1.6–8)

³⁶ I goo ma šenney din deede kan Isa hunday fatta kate gamey ra, a nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!»

³⁷ I jiti, i hunbur, i mma hongu kan zin no.

³⁸ Amma a nee i se: «Macin se war ga hunbur, macin se war biney ga šikka?

³⁹ W'ay kabey guna nda ay cewey: agay hunday no. W'ay taaru ka dii. Zin sii nda ham, a sii nda biri sanda takaa kan war ga dii ay goo nda a.»

⁴⁰ Kan a na woo har, a na nga kabey nda nga cewey cebe i se.

⁴¹ Naaliyanoo se, i mana hin ka naanay hala sohō, i goo bonhaway ra. A nee i se: «Ŋaayan goo war kone ne ra wala?»

⁴² I kate a se hamiisa tonante dunbu foo.

⁴³ A n'a zaa k'a ŋaa jiney ra.

⁴⁴ A nee i se: «Wey ti šenney kan ay n'i har war se waatoo kan ay goo war game. Kala hayey kul kan hantumandi ay ga Musa ašariyaa nda annabey citaabey nda Zabur citaaboo ra ma tabati.»

⁴⁵ Woo banda ga, a na lakkaley feeri hala i ma faham hayey kan hantumandi Citaaboo ra se.

⁴⁶ A nee i se: «A hantumandi kan kala Almasihu ma zarabi, de a ga tun bukawey ra jirbi hinzantoo hane.

⁴⁷ De mo tuubiroo, zunubey yaafaa se, ga waazandi nga maanoo ga gandawey kul se ka sintin nda Žerizalem.

⁴⁸ War ti hayey wey seedewey.

⁴⁹ Nga ne, woo kaŋ ay Baaba Irkoy nee nga g'a noo, agay, ay g'a sanba war se. Amma war, war ma cindi koyraa woo ra hala Irkoy beene hinoo ma zunbu war ga.»

Isa yee beenaa ra

(Marku 16.19-20; Teegoyey 1.9-11)

⁵⁰ Isa na borey ka koy taray hala Betani koyraa here. A na nga kabey jer ka gaara i se.

⁵¹ Kaŋ a goo ma gaara i se, a fay nda ey, de a zandi ka koy beenaa ra.

⁵² Ngi, i sujudu a se, de i yee Žerizalem nda paali beeri.

⁵³ Alwaati kul i goo Irkoy hugu beeroo ra, i g'a saabu.

Linžiloo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka Linžiloo woo hantum. Citaaboo woo nda cindey si šelan nda takaa foo. A si šelan kala Isa meešenney nda nga teegoyey ga kaŋ almaganawey si kaaray borey se. Wey din no a g'i feeri.

Yehiya ga cebe kaŋ Isa ti Irkoy meešenni abadantaa kaŋ na nga boŋ tee adamize ka kaa ka huna ir game. Isa cawandoo ra, Isa ga cebe kaŋ nga ti:

- *Naahayaa kaŋ hun beenaa ra.*
- *Adamizey kurkaw hennaa.*
- *Aduŋŋa gaayoo.*
- *Kaloo mijoo.*
- *Fondaa kaŋ ga koy Irkoy do.*
- *Cimoo.*
- *Boraa kaŋ ga bukawey tunandi.*
- *Hunayan abadantaa nookaa.*

Linžiloo cawkaa ga hima ka faham kaŋ Isa ti Almasihu Irkoy Iz'aroo kaŋ amaanaa zandi. Isa ra hunayan ga duwandi sanda takaa kaŋ nda nga hunday n'a har ka nee: «Agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo.» (zamnaa 14.6).

Kaŋ Isa bayrandi kaŋ nga goo nda hinoo woo, woo se Alyahuudey addinaa jineborey n'a wii. Amma a tun, a na nga boŋ cebe nga taalibey se.

Boraa kaŋ ti Irkoy Šennoo

- ¹ Hayey kul sintinoo ga, Šennoo ga bara. Šennoo goo Irkoy bande, Šennoo ti Irkoy.
- ² Sintinoo ga, a goo Irkoy bande.
- ³ Hayaa kul mana teendi kala nda nga. Haya kul sii no kaŋ teendi bila nga.
- ⁴ Nga ra hunaroo goo, hunaroo ti adamizey gaayoo.
- ⁵ Gaayoo goo ma dii kubaa ra, amma kubaa mana hin a.
- ⁶ Boro foo kaa, Irkoy dontokaw no, maapoo ti Yehiya*.
- ⁷ Nga ka kaa sanda seede ka seedetaray too gaayoo se hala nga bande, borey kul ma naanay.
- ⁸ Man'ti nga ti gaayoo, amma a nka kaa ka seedetaray too gaayoo se.
- ⁹ Gaay alhakiikaa woo kaa aduŋŋa ra ka adamizey kul noo gaay.
- ¹⁰ Šennoo goo aduŋŋa ra, aduŋŋa mana teendi kala nda nga, amma aduŋŋa man'a bay.
- ¹¹ A kaa nga gandaa ra, nga borey mana yadda a ga.
- ¹² Amma borey kul kaŋ n'a dii, kaŋ naanay maapoo, a n'i noo hini i ma tee Irkoy izeyan,
- ¹³ kaŋyan mana hayandi nda borey hayandiroo takaa, wala nda assobon ibaayi, wala nda aru ibaayi, Irkoy k'i hay.
- ¹⁴ Šennoo tee boro, a goro ka waati tee ir game. Ir na nga daržaa guna sanda Iz'aru bajja folloku daržaa kaŋ hun Baaba Irkoy do. A ga too nda anneema nda cimi.
- ¹⁵ Yehiya na seedetaray tee a ga ka kaati ka nee: «Woo ti boraa kaŋ ga ay nee: <Boraa kaŋ ga kaa ay dumaa ga n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.>»
- ¹⁶ Hayaa kaŋ n'a too, ir kul duu a ra, anneema ka kaa anneema.
- ¹⁷ Zama Musa bande ašariyaa kaa, Isa Almasihu bande anneemaa nda cimoo kaa.

* **1:6 1.6** Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

¹⁸ Boro sii no kaŋ bay ka dii Irkoy. Iz'aru follokaa kaŋ goo Baaba Irkoy binoo ra, nga ti bora a kaŋ n'a bayrandi.

Yehiya kaŋ ti batizekaa seedetaraa
(*Matiyu 3.1-12; Marku 1.1-8; Luka 3.1-18*)

¹⁹ Yehiya seedetaraa ne, waatoo kaŋ Alyahuudey na sargari juwalkawyaŋ nda Lewi borey sanba [a ga] ka hun Žerizalem k'a hãa ka nee: «Ni, ni ti may?»

²⁰ A na cimoo har, a man'a yankar, a bayrandi ka nee: «Agay, ay man'ti Almasihu.»

²¹ Woo banda ga, i n'a hãa ka nee: «Adiši, ni ti may? Ni ti Ilyasu?» A nee: «Ay man'ti a.» «Ni ti annaboo?» A zaabi ka nee: «Kalaa!»

²² I nee a se: «Aywa, ni ti may? Ir ga hima ka borey fahamandi kaŋ n'ir sanba. Ni hunday, macin no n'nee ni boŋ ga?»

²³ A nee:

«Agay ti <jindoo kaŋ ga kaati saajoo ra ka nee:

“Wa ir Koyoo fonda a šerrandi”>†,‡,

sanda takaa kaŋ nda annabi Ezayi n'a har.»

²⁴ Borey kaŋ sanbandi Yehiya do, Fariziyeney jerey no.

²⁵ I n'a hãa ka nee: «Adiši macin se n'ga borey batize nda ni man'ti Almasihu, ni man'ti Ilyasu, ni man'ti annaboo?»

²⁶ Yehiya n'i zaabi ka nee: «Agay, ay ga borey batize nda hari, amma boro goo war gamey ra kaŋ war s'a bay.

²⁷ A ga kaa ay dumaa ga, ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.»

²⁸ Woo mana teendi kala Betani, isaa kaŋ se i ga nee Žurdeŋ se banda, nongoo kaŋ ra Yehiya ga borey batize.

Isa ti Irkoy Feeji-izoo

²⁹ Subaa ra, Yehiya ga dii kaŋ Isa goo ma kaa nga here, a nee: «Irkoy Feeji-izoo ne kaŋ ga aduŋŋa zunuboo kaa.

³⁰ Bora a ti woo kaŋ ga ay nee: <Ay dumaa ga, aru foo ga kaa kaŋ n'ay jin ka kaa, zama a n'ay jin ka bara.>

³¹ Agay, ya n'a bay, amma hala a ma bayrandi Izirayel se, woo se ay kaa ka borey batize nda hari.»

³² Yehiya na seedetaray too ka nee: «Ay dii Irkoy Hundoo kaŋ ga zunbu sanda tuuzun alhaali ka hun beenaa ra ka kaa ka kay a boŋ.

³³ Agay, ya n'a bay, amma bora a kaŋ n'ay sanba ya borey batize nda hari, nga no ka nee ya ne: <Bora a kaŋ ga n'dii Hundoo zunbu ka kay, bora a din no ma borey batize Hundi Henanantaa ra.>

³⁴ Agay, ay dii a, ay na seedetaray too kaŋ nga ti Irkoy Iz'aroo.»

Isa taalibi jina-jinawey

(*Matiyu 4.18-22; Marku 1.16-20; Luka 5.1-11*)

³⁵ Subaa ra, Yehiya goo no koyne, nga nda taalibi hinka.

³⁶ A na Isa guna kaŋ goo ma bisa, de a nee: «Irkoy Feeji-izoo ne.»

³⁷ Taalibi hinkaa maa šennoo kaŋ Yehiya n'a har, i hanga Isa.

³⁸ Isa neli, a dii kaŋ i hanga nga bande, a nee i se: «Macin no war ga ceeci?» I nee a se: «Rabbi, – kaŋ maanaa ti <Alfagaa> – man ra n'goo nda goray?»

³⁹ A nee i se: «Wa kaa ka dii a.» Alaasar dimma no, i koy, de i dii nongoo kaŋ ra a goo. I na zaaroo cindoo tee a bande.

⁴⁰ Andere kaŋ ti Simoŋ Piyer armaa ti boro hinkaa affaa kaŋ maa Yehiya šenney ka hanga Isa.

† 1:21 1.21 Alhukumoo 18.15-18. ‡ 1:23 1.23 Ezayi 40.3.

⁴¹ Andere jin ka dii nga armaa gundoo Simon ka nee a se: «Ir dii Isuubantaa» – kan maanaa ti «Almasihu».

⁴² A n’a ka koy Isa do. Isa n’a guna, a nee: «Ni ti Simon Yehiya§ izoo. Ni maapoo ga kaa ka tee Kefas» – kan maanaa ti «Piyer» (Tondi).

Filip nda Nataniyel hanga Isa bande

⁴³ Subaa ra, Isa baa nga ma koy Galile gandaa here. A dii Filip, a nee a se: «Hanga agay.»

⁴⁴ Filip man’ti kala Betsayda boro, koyraa kan ra Andere nda Piyer ga hun.

⁴⁵ Filip dii Nataniyel, a nee a se: «Ir duu bora ka ga Musa hantum ašariyaa ra, annabey mo šelan a ga kan ti Isa, Isufi Nazaret bora, izoo.»*

⁴⁶ Nataniyel nee a se: «Haya henna ga hin ka hun Nazaret wala?» Filip nee a se: «Kaa ka dii.»

⁴⁷ Isa dii kan Nataniyel goo ma kaa nga do, a šelan a ga ka nee: «Izirayel boro cimoo ne kan ra zambayan sii.»

⁴⁸ Nataniyel nee a se: «Taka foo nda n’g’ay bay?» Isa n’a zaabi ka nee: «Za Filip mana ni cee jeejaynaŋoo cire, ay dii ni.»

⁴⁹ Nataniyel n’a zaabi ka nee: «Rabbi, Irkoy Iz’aroo ti ni, Izirayel kokoyoo ti ni.»

⁵⁰ Isa n’a zaabi ka nee: «Zama ay nee ay dii ni jeejaynaŋoo cire, nga se n’ga naanay wala? N’ga kaa ka dii haya kan bisa woo.»

⁵¹ A yee ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g’a har war se, war ga dii beenaa ga feeri, Irkoy almalaykey ga žigi i ga zunbu Bora ka tee Adamize boŋ.†»

2

Hijaa kan tee Kana koyraa ra

¹ Jirbi hinzantoo hane, hijay foo tee Kana kan goo Galile. Isa paa goo no din.

² Isa nda nga taalibey mo ciyandi hijaa ra.

³ Alaneb hari mooraa kuma, Isa paa nee a se: «Borey sii nda alaneb hari koyne.»

⁴ Isa nee a se: «Naŋay, macin ka agay nda ni dan woo ra? Ay waatoo mana too jina.»

⁵ Naŋoo nee tamey se: «Haya kul kan a n’a har war se, war m’a tee.»

⁶ Woo gar tondi kusu iddu goo no din Alyahuudey alwalaa haroo se. Affoo kul ga liitar woyyaaha (80) ka koy zangu nda waranka (120) cine zaa.

⁷ Isa nee i se: «Wa hari kusey wey too nda hari.» I n’i too hala mijey ga.

⁸ A nee i se: «Sohō wa gur ka koy nda a ŋaayaney jineboraa se.» I koy nda a.

⁹ Waatoo kan ŋaayaney jineboraa na haroo kan bere ka tee alaneb hari moora taba, a si bay nongu kan ra a hun, ka gar kan tamey kan na haroo gur ga bay, a na aruhiji taagaa cee

¹⁰ ka nee a se: «Boro kul, alaneb hari moora henna no a ga jin k’a zamna, nda hoyandikey too, waatoo din i m’i noo woo kan si hanse ka boori. Ni, n’gaabu alaneb hari henna ga kala sohō.»

¹¹ Isa tammaasa kayfantey ijinaa ti woo kan a n’a tee Kana ra kan goo Galile. A na nga daržaa bangandi, de nga taalibey naanay a.

¹² Woo banda ga, a doo ka koy Kaparnahum, nga, nda nga paa, nda nga armey, nda nga taalibey. I cindi no din, amma i mana jirbi boobo tee.

*Isa na maamalakey gaaray Irkoy hugu beeroo ra
(Matiyu 21.12–13; Marku 11.15–17; Luka 19.45–46)*

¹³ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, Isa žigi ka koy Žerizalem.

§ 1:42 1.42 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyo 16.17ra. * 1:45 1.45 Alhukumoo 18.18; Ezayi 9.5–6; Ezekiyel 34.23. † 1:51 1.51 Sintinoo 28.12.

14 A na haw nda feeji neerekawyan, nda tuuzun neerekawyan, nda nooru barmaykawyan kan goo ma goro gar Irkoy hugu beeroo ra.

15 A na karfuyan tee barzu. A na borey kul, nda feejey, nda hawey gaaray k'i kaa Irkoy hugu beeroo ra. A na barmaykey noorey mun, a na taabaley gum.

16 A nee tuuzun neerekey se: «Wa wey kaa ne ra! War mas'ay Baaba Irkoy hugoo tee maamalahugu!»

17 Nga taalibey hongu kan a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni hugoo bajoo alhuzunoo g'ay n'aa nda kunehere.»*

18 Woo banda ga, Alyahuudey šelan ka nee: «Macin ti tammaasa kayfantaa kan n'ga tee ir se ka cebe kan n'goo nda hini ka hayey wey tee?»

19 Isa n'i zaabi ka nee: «Wa Irkoy hugoo woo kayri, jirbi hinza ra ay g'a kayandi.»

20 Alyahuudey nee: «Jiiri woytaaci cindi iddu (46) no Irkoy hugoo woo n'a tee cinayan ra, ni, n'g'a kayandi jirbi hinza ra?»

21 Amma Irkoy hugoo kan ga Isa šelan man'ti kala nga hunday gaahamoo.

22 Woo se waatoo kan ra a tun bukawey ra, nga taalibey hongu kan a n'a har. I naanay Citaaboo nda šennoo kan Isa n'a har.

Haya kul kan goo adamize ra, Isa g'a bay

23 Kan Isa goo Žerizalem, Borcintaraa jingaroo waati, boro boobo naanay maapoo kan i dii tammaasa kayfantey kan a g'i tee.

24 Amma Isa si naanay ey, a g'i kul bay,

25 zama a si too boro ma šelan a se adamize ga. Nga, a ga haya bay kan goo adamize ra.

3

Isa nda Nikodem faajikaaraa

1 Boro foo kan goo Fariziyeney ra kan maapoo ti Nikodem, Alyahuudey bonkoyni foo no,

2 a kaa Isa do cijin here ka nee a se: «Rabbi, ir ga bay kan cawandikaw ti ni kan hun Irkoy do, zama boro kul si hin ka tammaasa kayfantey wey tee kan n'goo m'i tee nda man'ti Irkoy bara a bande.»

3 Isa zaabi ka nee a se: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi taaga*, a si hin ka dii Irkoy Laamaa.»

4 Nikodem nee a se: «Taka foo nda boro kan žen ga hin ka hayandi? A mma hin ka yee nga n'aa gundoo ra ka yee ka hayandi?»

5 Isa zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, nda boro mana hayandi hari nda Irkoy Hundoo albarkaa ra, a si hin ka huru Irkoy Laamaa ra.

6 Haya kan hayandi adamize albarkaa ra ti adamize, haya kan hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra ti hundi.

7 A masi ni bonoo haw kan ay nee: <Kala war ma hayandi taaga.>†

8 Hewoo ga hēe nongu kan ra a baa, n'ga maa jindoo, amma n'si bay nongu kan ra a hun, n'si bay nongu kan ra a ga koy. Takaa woo da ti boro kul kan hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra.»

9 Nikodem n'a zaabi ka nee: «Taka foo nda woo ga hin ka tee?»

10 Isa zaabi ka nee a se: «Ni kan ti Izirayel cawandikaa, amma n'si hayey wey bay?»

11 Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har ma ne, hayaa kan ir g'a bay no ir g'a har, hayaa kan ir dii a, nga ga ir ga seedetaray tee, amma war si yadda ir seedetaraa ga.

12 Nda ay šelan war se laboo hayey ga, war si naanay, taka foo nda war ga naanay nda ay šelan war se beenaa hayey ga?

* 2:17 2.17 Zabur 69.10. * 3:3 3.3 «hayandi taaga», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hayandi ka hun beene».

† 3:7 3.7 Sorro 3to.

¹³ Boro kul mana žigi beenaa ra, nda man'ti Bora a kan tee Adamize kan zunbu ka hun beenaa ra.

¹⁴ Sanda takaa kan nda Musa na gondoo jer bundu ga saajoo ra‡, takaa din da kala Bora a kan tee Adamize ma jerandi

¹⁵ hala boro kul kan naanay a ma duu hunayan abadantaa.

¹⁶ Zama Irkoy hanse ka baa adupna§, a na nga Iz'aru baja follokaa nondi hala boro kul kan naanay a masi halaci, a ma duu hunayan abadantaa.

¹⁷ Irkoy mana nga Iz'aroo sanba adupna ra hala a ma adupna ciiti, amma a nk'a sanba a ma adupna hallasi.

¹⁸ Boro kan naanay a si ciitandi, amma boro kan si naanay, ciitandi ka ben, zama a mana naanay Irkoy Iz'aru follokaa maapoo.

¹⁹ Ciitoo ti, gaayoo kaa adupna ra, adamizey baa kubaa ka bisa gaayoo, zama ngi teegoyey ga laala.

²⁰ Zama boro kul kan ga goy laala tee, mma konna gaayoo, a si kaa gaayoo here, nga teegoyey masi bangay.

²¹ Amma boro kan ga goy nda cimi ga kaa gaayoo here hala nga teegoyey ma bangandi kan i teendi nda Irkoy ibaayoo.»

Yehiya kan ti batizekaa šelan Isa Almasihu ga

²² Woo banda ga, Isa nda nga taalibey koy Žude gandaa ra, a na waati tee i bande no din, a ga borey batize.

²³ Yehiya mo ga borey batize Enoñ kan ga man Salim, zama hari boobo goo no din. Boroyan ga kaa hala i ma batizandi.

²⁴ Woo ti za Yehiya mana huru kasaa ra.

²⁵ Kakaw huru Yehiya taalibey nda Alyahuudu foo game henanandiyanoo ga.

²⁶ I koy Yehiya do ka nee a se: «Rabbi, bora a kan cindi ni bande Žurden isaa se banda, kan ga n'na seedetaray too, nga ne, a goo ma borey batize, de borey kul goo ma koy a do.»

²⁷ Yehiya zaabi ka nee: «Boro kul si hin ka duu baffoo kala woo kan hun a se Irkoy do beenaa ra.

²⁸ War zaati ga tee ya ne seede kan ay nee: «Ay man'ti Almasihu, amma ya nka sanbandi a jine.»

²⁹ Bora a kan wane nda woyhijoo man'ti kala aruhijoo, amma aruhijoo ceroo kan goo jeroo ga, ga hanajer a se, a ga hanse ka jaali nda aruhijoo jindoo kan se a ga maa. Woo ti ay jaaloo, haya kul s'a gaza.

³⁰ Bora a din, kala a ma tonton, agay ya yee ganda.»

Bora a kan hun beenaa ra

³¹ «Bora a kan hun beene goo borey kul boñ. Boro kan goo laboo ga, laboo wane nda a, laboo hayey ga a ga šelan. Bora a kan hun beenaa ra [goo borey kul boñ],

³² hayey kan a dii ey, a maar'ey, a ga seedetaray tee i ga. Amma boro kul si yadda nga seedetaraa ga.

³³ Boro kan na nga seedetaraa dii tabatandi kan Irkoy ti cimi.

³⁴ Zama bora a kan Irkoy n'a sanba, Irkoy šenney no a g'i har, zama Irkoy si nga Hundoo neši k'a noo.

³⁵ Baaba Irkoy ga baa Iz'aroo, de mo a na hayaa kul dan kaboo ra.

³⁶ Boro kan naanay Iz'aroo duu hunayan abadantaa, boro kan na Iz'aroo kuta si kaa ka dii hunaroo, amma Irkoy futayyanoo ga cindi a ga.»

‡ 3:14 3.14 Kabuyaney 21.7-9. § 3:16 3.16 «Zama Irkoy hanse ka baa adupna», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Zama takaa ne kan nda Irkoy baa adupna: a na...».

4

Isa nda Samari koyraa woyoo šennoo

- ¹ Kaŋ Isa bay kaŋ Fariziyeney maa kaŋ nga ga taalibi tee k'i batize ka bisa Yehiya,
² – woo gar man'ti Isa hunday no ma borey batize, nga taalibey no –
³ a hun Žude ka yee ka koy Galile.
⁴ A tilasu a ma bisa nda Samari gandaa.
⁵ A too Samari koyra foo ra kaŋ se i ga nee Sišar kaŋ ga man faaroo kaŋ Yakuba bay k'a noo nga iz'aroo Isufi se.*
⁶ No din ra Yakuba dayoo goo. Isa fara diraa ra, a goro de dayoo jeroo ga, woo ti guuru woy cindi hinka (12) dimma ga.
⁷ Samari woy foo kaa ka hari gur. Isa nee a se: «Ay noo ya haŋ.»
⁸ Woo gar nga taalibey koy koyraa ra ka ŋaayan day.
⁹ Samari woyoo nee a se: «Taka foo ni, Alyahuudu, ga agay kaŋ ti Samari woy wiri hari?» Alyahuudey nda Samari borey si marga haya kul ra, nga se a na woo har.
¹⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda a gar ni mma Irkoy nooyanoo bay nda boraa kaŋ goo ma nee ma ne: «Ay noo ya haŋ», ni hunday no m'a wiri ma haŋ, de a ga ni noo hari hunante.»
¹¹ [Woyoo] nee a se: «Ay koyoo, aja sii ma ne, dayoo ga guusu, adiši man ra n'ga duu hari hunantaa?»
¹² Ni nka bisa ir baaba Yakuba kaŋ n'ir noo dayoo, nga hunday haŋ a ra, izey nda nga almaney haŋ a ra?»
¹³ Isa n'a zaabi ka nee: «Boro kul kaŋ na haroo woo haŋ ga jaw koyne,
¹⁴ amma boro kaŋ na haroo haŋ kaŋ ay g'a noo a se, šikka sii kaŋ a si jaw hala abada. Haroo kaŋ ay g'a noo a se ga tee a ra isapaa kaŋ ga boosu hala hunayan abadantaa ra.»
¹⁵ Woyoo nee Isa se: «Ay koyoo, ay noo haroo woo hala ya si yee ka jaw, ya si yee ka kaa ne ra ka hari gur.»
¹⁶ Isa nee a se: «Koy ni kurpoo cee, ma kaa ne ra.»
¹⁷ Woyoo n'a zaabi ka nee: «Ay sii nda kurpe.» Isa nee a se: «N'na har ka boori ka nee: «Ay sii nda kurpe»,
¹⁸ zama kurpe guu no n'n'a tee ka bisa, woo kaŋ goo ni kone sohō da man'ti ni kurpoo. N'na cimi har woo ra.»
¹⁹ Woyoo nee a se: «Ay Koyoo, ay ga dii kaŋ annabi ti ni.
²⁰ Ir kaagey sujudu Irkoy se tondi hondoo woo boŋ, amma war, war ga nee kaŋ Žerizalem ti nongoo kaŋ ra boro ga hima ka sujudu.»
²¹ Isa nee a se: «Woyoo, naanay agay, waatoo ga kaa kaŋ ra man'ti tondi hondoo woo boŋ wala Žerizalem no war ga sujudu Baaba Irkoy se.
²² War ga sujudu haya se kaŋ war s'a bay, ir ga sujudu haya se kaŋ ir g'a bay, zama hallasiroo si hun kala Alyahuudey do.
²³ Amma waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kaŋ ra sujudukaw cimey ga sujudu Baaba Irkoy se nda Hundi nda cimi, zama wey ti sujudukey kaŋ Baaba Irkoy g'i ceeci.
²⁴ Irkoy ti Hundi, adiši borey kaŋ ga sujudu a se mma hima ka sujudu a se nda Hundi nda cimi.»
²⁵ Woyoo nee a se: «Ay ga bay kaŋ Isuubantaa kaŋ se i ga nee Almasihu ga hima ka kaa. Nda nga woo kaa, a ga haya kul bayrandi ir se.»
²⁶ Isa nee a se: «Agay no, agay kaŋ ga šelan ma ne.»

* 4:5 4.5 Sintinoo 33.19; Žozuwe 24.32.

²⁷ I goo woo da ra kan nga taalibey kaa, boŋey haw kan Isa ga ŝelan woy bande. Amma boro kul mana nee: «Macin no n'ga wiri?» wala «Macin no n'goo m'a har a bande?»

²⁸ Woo banda ga, woyoo na nga hooboo nan ka koy koyraa ra ka nee borey se:

²⁹ «Wa kaa ka dii boro foo kan na hayaa kul har ya ne kan ay n'a tee. A ga hin ka tee nga ti Almasihu?»

³⁰ Borey fatta koyraa ra ka koy a do.

³¹ Waatoo woo, Isa taalibey n'a suurandi ka nee: «Rabbi, ŋaa!»

³² Amma a nee i se: «Agay, ay goo nda ŋaayan kan war, war s'a bay.»

³³ Taalibey nee cere se: «Boro ka kate a se ŋaayan?»

³⁴ Isa nee i se: «Ay ŋaahayaa man'ti kala ya bora kan n'ay sanba ibaayoo tee, ka nga goyoo benandi.

³⁵ War hunday si nee kan ne nda handu taaci hegaa ga tee? Nga ne, ay ga nee war se, war ma war boŋey jer ka faarey guna, zama i nin hegaa se. Za sohõ da

³⁶ hegaykaa ga duu banaw, a ga faari-izey marga hunayan abadantaa se. Woo ra boro hinkaa kan ti dumakaa nda hegaykaa ga jaali cere bande.

³⁷ Zama woo ra yaasaa na cimi har kan nee: «Affoo ga duma, affoo ga hegay.»

³⁸ Agay, ay na war sanba war ma hayaa hegay kan war man'a goy. Affooyan goy, de war huru ngi goyoo ra.»

³⁹ Koyraa din Samari boro boobo naanay Isa, woyoo deedaa maaganda se kan na seedetaray tee ka nee: «A na hayaa kul kan ay n'a tee har ya ne.»

⁴⁰ Koyne mo kan Samari borey kaa a do, i n'a suurandi a ma cindi ngi bande. A cindi no din jirbi hinka.

⁴¹ Boro boobo kan bisa borey wey naanay nga ŝennoo maaganda se.

⁴² I nee woyoo se: «Man'ti ni fillaa se ir ga naanay, zama ir hunday maa a se, ir ga bay mo kan nda cimi, nga ti adunna Hallasikaa.»

Isa na kokoyoo goykaw beeri foo iz'aroo noo baani

⁴³ Jirbi hinkaa woo banda ga, Isa hun no din ka koy Galile,

⁴⁴ zama nga zaati ka bayrandi kan annabi si beerandi nga boŋ gandaa ra.

⁴⁵ Waatoo kan a too Galile, Galile borey n'a kubay henna, za i dii hayey kul kan a n'i tee Žerizalem jingaroo hane, zama ngi hunday koy jingaroo ra.

⁴⁶ A yee Kana kan goo Galile kan ra a bay ka haroo bere k'a tee alaneb hari moora. Kaparnahum ra, kokoyoo goykaw beeri foo goo kan iz'aroo ga wirci.

⁴⁷ Kan a maa kan Isa hun Galile ka koy Žude, a koy a do k'a ŋaaray a ma doo nga iz'aroo do k'a noo baani, zama a ga baa ka buu.

⁴⁸ Isa nee a se: «Nda war mana dii tammaasayan nda kayfiyan, ŝikka sii war si naanay.»

⁴⁹ Kokoyoo goykaa nee a se: «Ay Koyoo, doo za ay izoo mana buu.»

⁵⁰ Isa nee a se: «Koy, ni iz'aroo ga huna.» Aroo naanay ŝennoo kan Isa n'a har, a koy.

⁵¹ A goo ma doo da kan nga tamey n'a kubay ka nee a se kan nga izoo ga huna.

⁵² A n'i hãa wala waati foo no a baa a se. I nee a se: «Bi, zaarikay guuru foo dimma ga no gaaham konnoo ben a ga.»

⁵³ Baaboo lakkaloo zunbu kan waatoo din hunday no Isa nee nga se: «Ni iz'aroo ga huna.» A naanay, nga nda nga hugoo borey kul.

⁵⁴ Woo ti Isa tammaasa kayfante hinkantoo kan a yee k'a tee kan a hun Žude ka koy Galile.

5

Isa na wircikoyni noo baani Betezata bangoo jeroo ga

¹ Woo banda ga, Alyahuudey jingar foo tee, Isa žigi ka koy Žerizalem.

² Woo gar kaŋ Žerizalem ra, koyraa mee foo kaŋ se i ga nee Feejey Wanoo, nga jeroo ga, bangu foo nda galliya guu goo no, bangoo maapoo ti Betezata Ebere šenni ra.

³ Galliyawey din ra, wircikoyni boobo kaŋ ti danawyaŋ, nda borojereyaŋ, nda bonguyaŋ goo ma kani [ka haroo guzuguzuyanoo batu.

⁴ Zama ir Koyoo almalayka foo no ma zunbu bangoo ra, waati ka kaa waati ka haroo guzuguzu, de boro jinaa kaŋ ga doo haroo ra guzuguzuyanoo banda ga, ga duu baani, a ma tee wirci dumi kul kaŋ goo a ga.]

⁵ Aru foo goo no din kaŋ ga wirci jiiri waranza cindi yaaha (38).

⁶ Isa dii a, a ga kani, a bay kaŋ a gay a ga wirci, a nee a se: «N’ga baa ma duu baani?»

⁷ Wircikoynoo n’a zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay sii nda boro kaŋ g’ay warra bangoo ra waati kaŋ haroo guzuguzandi. Waati kaŋ agay, ay ga koy, boro foo ga zunbu ay jine.»

⁸ Isa nee a se: «Tun, ma ni daarijoo zaa, ma dira.»

⁹ Dogoo din da aroo duu baani, a na nga daarijoo zaa, a dira. Hanoo din hunanzam zaari no.

¹⁰ Alyahuudey nee bora a kaŋ duu baani se: «Hunanzam zaari ti hō, a si hima ma ni daarijoo zaa.»

¹¹ A n’i zaabi ka nee: «Bora a kaŋ n’ay noo baani ka nee ya ne: <Ni daarijoo zaa, ma dira.»»

¹² I n’a hāa ka nee: «May ti bora a kaŋ nee ma ne: <Zaa ka dira?»»

¹³ Amma aroo kaŋ duu baani si bora a bay, zama Isa dere jamaa ra* kaŋ goo no din ra.

¹⁴ Woo banda ga, Isa n’a gar Irkoy hugu beeroo ra, a nee a se: «Nga ne, n’duu baani, masi zunubu tee koyne, haya masi koy duu ni kaŋ jaase ijinaa.»

¹⁵ Aroo koy, a bayrandi Alyahuudey se kaŋ Isa ka nga noo baani.

¹⁶ Woo se Alyahuudey ga Isa gurzugay, zama a na hayey wey tee hunanzam zaaroo hane.

¹⁷ Amma [Isa] n’i zaabi ka nee: «Ay Baaba Irkoy goo goyoo ga hala hō, agay da goo a ga.»

¹⁸ Woo maaganda se Alyahuudey ga hanse ka ceci koyne ngi m’a wii, zama a ga hunanzam zaaroo hoo. Koyne mo a ga nee Irkoy se nga Baaba gundoo, a ga nga boŋ sawandi nda Irkoy.

Irkoy Iz’aroo hinoo

¹⁹ Isa na šennoo zaa ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g’a har war se, Iz’aroo si hin ka haya kul tee nda nga boŋ nda man’ti haya kaŋ a dii Baaba Irkoy g’a tee. Zama hayey kaŋ Baaba Irkoy g’i tee, ngi no Iz’aroo mo g’i tee.

²⁰ Zama Baaba Irkoy ga baa Iz’aroo, de a ga haya kul cebe a se kaŋ a g’a tee. A g’a cebe hayayaŋ kaŋ a m’i tee kaŋ bisa wey, de a ga tee war se boŋhaway.

²¹ Zama takaa kaŋ nda Baaba Irkoy ga bukawey tunandi k’i hunandi, takaa din da Iz’aroo mo ga boro hunandi kaŋ a baa.

²² Koyne mo Baaba Irkoy si boro kul ciiti, amma a na ciitoo kul noo Iz’aroo se,

²³ hala borey kul ma Iz’aroo beerandi sanda takaa kaŋ nda i ga Baaba Irkoy beerandi. Boro kaŋ si Iz’aroo beerandi si Baaba Irkoy beerandi kaŋ n’a sanba.

* 5:13 5.13 «zama Isa dere jamaa ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «zama Isa dere jamaa maaganda se».

²⁴ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kaŋ ga haŋajer ay ŝennoo se, de a naanay bora a kaŋ n'ay sanba, bora a ga duu hunayan abadantaa, a si ciitandi, amma a nka hun buuyan ra ka koy hunayan ra.

²⁵ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, waatoo ga kaa, de mo waatoo kaa ka ben kaŋ ra bukawey ga maa Irkoy Iz'aroo jindoo, de wey kaŋ ga maar'a ga huna.

²⁶ Zama takaa kaŋ nda hunayan goo Baaba Irkoy kone, takaa din da nda hunayan goo Iz'aroo mo kone.

²⁷ A n'a noo hini a ma ciiti, zama nga ti Bora a kaŋ tee Adamize.

²⁸ Woo masi war boŋey haw, zama waatoo ga kaa kaŋ ra borey kul kaŋ goo saarawey ra ga maa jindoo,

²⁹ de i ga fatta. Goy henna teekey ga tun ka huna, amma goy laala teekey ga tun ciitoo se.»

Hayey kaŋ ga seedetaray tee Isa ga

³⁰ «Ay si hin ka haya kul tee nda ay boŋ. Woo kaŋ ay maa Irkoy n'a har nda ay ga ciiti. Ay ciitoo ga ŝerre, zama man'ti agay ibaayoo no ay g'a ceeci, amma bora a kaŋ n'ay sanba ibaayoo no ay g'a ceeci.

³¹ Nda agay hunday no ma seedetaray tee ay boŋ ga, ay seedetara a man'ti cimi.

³² Boro foo no ma seedetaray tee ay ga, ay ga bay mo kaŋ nga seedetara a ti cimi kaŋ a g'a tee ay ga.

³³ War, war na boroyaŋ sanba Yehiya[†] do, a na seedetaray tee cimoo ga.

³⁴ Agay, ay si too boro seedetaray ga, amma ya mma woo har hala war, war ma duu ka hallasi.

³⁵ Yehiya ti fitillaa kaŋ ga dii, a ga gaay noo, amma war, war baa war ma jaali nga gaayoo ra guuru foo.

³⁶ Agay, ay goo nda seedetaray kaŋ bisa Yehiya wanoo, zama teegoyey kaŋ Baaba Irkoy n'i noo ya ne y'i benandi, teegoyey din hunday kaŋ ay g'i tee no ma seedetaray tee kaŋ Baaba Irkoy k'ay sanba.

³⁷ Baaba Irkoy hunday kaŋ n'ay sanba na seedetaray tee ay ga. War mana bay ka maa jindoo, war mana bay ka dii nga alhaaloo,

³⁸ nga ŝennoo si cindi war ra, zama bora a kaŋ nga, a n'a sanba, woo din, war si naanay a.

³⁹ War ga Citaaboo caw k'a fesufesu, zama war ga hongu nga ra war ga duu hunayan abadantaa, nga no ma seedetaray tee ay ga.

⁴⁰ War si baa war ma kaa ay do ka duu hunaroo.

⁴¹ Man'ti adamizey do ay ga duu darža.

⁴² Amma ay ga war bay kaŋ Irkoy bajoo sii war ra.

⁴³ Agay, ay kaa ay Baaba Irkoy maapoo ga, war mana yadda ay ga. Nda boro foo kaa nga boŋ maapoo ga, war ga yadda a ga.

⁴⁴ Taka foo nda war, war ga hin ka naanay, war kaŋ ga baa daržaa kaŋ hun borey do, de war si daržaa ceeci kaŋ ga hun Irkoy follokaa do?

⁴⁵ War masi hongu kaŋ agay, ay ga war wurru Baaba Irkoy do. Musa kaŋ ga war ga naata ti war wurrukaa.

⁴⁶ Nda a gar war nka naanay Musa war ga naanay agay mo, zama agay ti bora a kaŋ ga a hantum.

⁴⁷ Amma nda war si naanay hayey kaŋ a n'i hantum, taka foo nda war ga naanay ay ŝenney?»

[†] 5:33 5.33 Yehiya woo man'ti kala batizekaa.

6

Isa na boro zenber guu (5.000) ŋandi
(*Matiyu 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17*)

¹ Woo banda ga, Isa koy Galile kanj se i ga nee Tiberiyad, isabangoo boŋ faa ga.

² Alžama beeri hanga a, zama i ga dii tammaasa kayfantey kanj a g'i tee wircikoyney se.

³ Isa žigi tondi hondoo boŋ ka goro, nga nda nga taalibey.

⁴ Borcintaraa jingaroo kanj ti Alyahuudey jingaroo man.

⁵ Isa na nga boŋoo jer, de a dii alžama beeri kanj ga kaa nga do, a nee Filip se: «Man ra ir ga ŋaayan day hala borey wey ma ŋaa?»

⁶ A nka ŋennoo woo har k'a sii, zama a ga hayaa bay kanj nga g'a tee.

⁷ Filip n'a zaabi ka nee: «Ba nzorfu kaaray tamma boŋ zangu hinka (200) takula si wasa hala boro kul ma duu a ra ikaccu-kaccu.»

⁸ Nga taalibey affoo kanj ti Andere, Simonj Piyer armaa nee a se:

⁹ «Zankaaru foo goo ne kanj kone orž takula guu nda hamiisa hinka goo, amma macin no woo g'a hanse alžama beeroo se?»

¹⁰ Isa nee a se: «Wa borey gorandi.» Subu boobo goo no din. I goro, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) cine.

¹¹ Isa na takulawey zaa, a na Irkoy foo nda goy, a n'i zamna borey kanj ga goro se, takaa din da hamiisawey mo, a n'i noo haya kanj ga wasa i se.

¹² Waatoo kanj i kungu, a nee nga taalibey se: «Wa wey kanj cindi marga hala haya kul masi mursu.»

¹³ I n'i marga, i na kokondo woy cindi hinka (12) too nda woo kanj cindi orž takula guu dunbu-dunbantey ŋaayanoo banda ga.

¹⁴ Kanj borey dii tammaasa kayfanta kanj Isa n'a tee, i nee: «Nda cimi, woo ti annaboo kanj ga hima ka kaa aduŋna ra.»

¹⁵ Isa bay kanj i ga kaa ka nga dii ka nga tee kokoy, a hun no din ka yee koyne tondi hondoo boŋ nga hinne.

Isa dira nda nga cewey hari boŋ
(*Matiyu 14.22-33; Marku 6.45-52*)

¹⁶ Waynaa kanyanoo ga, Isa taalibey koy isabangoo mijoo ga.

¹⁷ I huru harihii foo ra ka deŋ ka koy isabangoo boŋ faa ga, Kaparnahum here. Kubaa huru, amma Isa mana koy i do.

¹⁸ Hew beeri tun, isabangoo boosu.

¹⁹ Taalibey na hiyoo hun ka koy haya kanj ga too kilomeetar guu ka koy iddu taka kanj i ga dii Isa ga dira nda nga cewey isabangoo boŋ ka man hiyoo. I hunbur.

²⁰ Amma Isa nee i se: «Agay no, war masi hunbur.»

²¹ I baa ngi m'a zaa harihiyoo ra, amma dogoo din da hiyoo too nongoo kanj ra i ga koy guraa ga.

Jamaa ga Isa ceeci

²² Subaa ra, alžamaa kanj cindi isabangoo boŋ faa ga, dii kanj harihii sii no din kala afolloku, Isa mana huru nga taalibey bande a ra, amma taalibey hinne ka koy.

²³ Harihii fooyan mo hun Tiberiyad ka kaa nongoo jeroo ga kanj ra i na takulawey ŋaa waatoo kanj ir Koyoo na albarka danj Irkoy se ka ben.

²⁴ Waatoo kanj jamaa dii kanj Isa sii no, nga taalibey mo sii no, i huru hiyey ra ka koy Kaparnahum k'a ceeci.

Isa ti hunayan takulaa

²⁵ Waatoo kanj i na Isa gar isabangoo boŋ faa ga, i nee a se: «Rabbi, waati foo no n'kaa ne ra?»

26 A n'i zaabi ka nee: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war g'ay ceeci, man'ti tammaasa kayfantey kanj war dii ey se, amma war goo ay bande, zama war nja, war kungu.

27 War masi goy njaahayaa kanj ga mursu se, amma wa goy njaahayaa se kanj ga cindi hala hunayan abadantaa ra. Njaahayaa, Bora kanj tee Adamize g'a noo war se, zama nga no Baaba Irkoy n'a tabatandi.»

28 I nee Isa se: «Macin no ir m'a tee hala ir ma hin ka Irkoy teegoyey tee?»

29 Isa n'i zaabi ka nee: «Irkoy teegoyoo ti, war ma naanay bora kanj nga, a n'a sanba.»

30 I nee a se: «Macin ti tammaasa kayfantaa kanj ni, n'g'a tee hala ir ma dii a ka naanay ni? Macin no n'g'a tee?»

31 Ir kaagey na njaahayaa kanj se i ga nee man nja saajoo ra sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «A n'i noo takula kanj hun beenaa ra i m'a nja.»*

32 Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, man'ti Musa ka war noo takulaa kanj hun beenaa ra, amma ay Baaba Irkoy no ma war noo beenaa takula alhakiikaa,

33 zama Irkoy takulaa man'ti kala bora kanj zunbu ka hun beenaa ra ka adunna noo hunayan.»

34 I nee a se: «Ir Koyoo, ir noo takulaa woo waati kul.»

35 Isa nee i se: «Agay, agay ti hunayan takulaa. Boro kanj kaa ay do, šikka sii, a si heray, boro kanj ga naanay agay, šikka sii, a si jaw abada.

36 Amma ay ga nee war se, war dii [agay], amma war si naanay.

37 Haya kul kanj Baaba Irkoy n'a noo ya ne ga kaa ay do. Boro kanj kaa ay do, šikka sii ay s'a warra taray.

38 Zama man'ti ya agay ibaayoo tee se ay zunbu ka hun beenaa ra, amma bora kanj n'ay sanba ibaayoo no ay g'a tee.

39 A gar bora kanj n'ay sanba ibaayoo man'ti kala haya kul kanj a n'a noo ya ne ba affoo masi dere i ra, de zaari koraa hane y'i tunandi.

40 Ay Baaba Irkoy ibaayoo man'ti kala boro kul kanj dii Iz'aroo, a naanay a, ma duu hunayan abadantaa, de ya bora tunandi zaari koraa hane.»

41 Alyahuudey nuunuunu Isa ga, zama a nee: «Agay ti takulaa kanj zunbu ka hun beenaa ra.»

42 I nee: «Man'ti Isa Isufi iz'aroo ti woo, ir ga nanoo nda baaboo bay? Taka foo sohō a ga nee: «Beenaa ra ay zunbu ka hun?»»

43 Isa n'i zaabi ka nee: «War masi nuunuunu cere ra.

44 Boro kul si hin ka kaa ay do, nda man'ti ay Baaba Irkoy kanj n'ay sanba k'a cendi, de agay, ay g'a tunandi zaari koraa hane.

45 A hantumandi annabey citaabey ra ka nee: «Irkoy g'i kul cawandi.»† Takaa din da, boro kul kanj maa Baaba Irkoy se ka hayey kanj a g'i cawandi dii, ga kaa ay do.

46 Man'ti boro nka bay ka dii Baaba Irkoy, bora hinne kanj hun Irkoy do, nga ti bora kanj dii Baaba Irkoy.

47 Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, boro kanj ga naanay duu hunayan abadantaa.

48 Agay, agay ti hunayan takulaa.

49 War kaagey na man nja saajoo ra, i buu.

50 Woo ti takulaa kanj ga zunbu ka hun beenaa ra, hala boro ma nja a masi buu.

51 Agay, agay ti takula hunantaa kanj zunbu ka hun beenaa ra. Boro kanj nja takulaa woo ra, a ga huna hala abada. Takulaa kanj agay, ay g'a noo man'ti kala ay hamoo kanj ay g'a noo adunna hunaroo se.»

* 6:31 6.31 Fattaroo 16.4, 15; Zabur 78.24. † 6:45 6.45 Ezayi 54.13.

⁵² Woo ga, Alyahuudey na cere kakaw ka nee: «Taka foo nda woo ga hin k'ir noo nga hamoo ir m'a ŋaa?»

⁵³ Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda war mana Bora kaŋ tee Adamize hamoo ŋaa ka nga kuroo haŋ, hunayan sii war ra.

⁵⁴ Boro kaŋ n'ay hamoo ŋaa k'ay kuroo haŋ, bora duu hunayan abadantaa, de agay, ay g'a tunandi zaari koraa hane.

⁵⁵ Zama ay hamoo ti ŋaayan cimoo, ay kuroo ti haŋhaya cimoo.

⁵⁶ Boro kaŋ n'ay hamoo ŋaa k'ay kuroo haŋ ga duumi ay ra, agay mo ga duumi bora ra.

⁵⁷ Takaa kaŋ nda Baaba Irkoy hunantaa n'ay sanba, agay, ay ga duu hunayan Baaba Irkoy ra, takaa din da boro kaŋ n'ay ŋaa ga duu hunayan ay ra.

⁵⁸ Woo ti takulaa kaŋ zunbu ka hun beenaa ra. Man'ti war kaagey kaŋ na man ŋaa, i buu, takaa no. Boro kaŋ na takulaa woo ŋaa ga huna hala abada.»

⁵⁹ Isa mana hayey wey cawandi kala Kaparnahum margahugoo ra.

Hunayan abadantaa ŝenney

⁶⁰ Isa taalibi boobo maa a se, de i nee: «Woo man'ti ŝenni, may no ma hin ka haŋajer a se?»

⁶¹ Isa bay hayaa kaŋ nga taalibey g'a ŋuunuŋuunu ŝennoo woo ga, a nee i se: «Woo mma war maray?»

⁶² De nda war dii Bora kaŋ tee Adamize ga žigi ka koy nongoo kaŋ ra a bay ka cindi...?

⁶³ Irkoy Hundoo no ma hunandi, gaaham si baffoo hanse. ŝenney kaŋ ay n'i har war se man'ti kala Hundi nda hunayan.

⁶⁴ Amma boroyaŋ goo war ra kaŋ si naanay.» Zama, za sintinoo ga, Isa ga borey bay kaŋ si naanay nda bora kaŋ ga nga nondi.

⁶⁵ A tonton ka nee: «Woo se ay nee war se kaŋ boro kul si hin ka kaa ay do nda man'ti Baaba Irkoy k'a donandi a se.»

⁶⁶ Woo maaganda se nga taalibey boro boobo yee nda banda, i mana dira a bande koyne.

⁶⁷ Woo banda ga, Isa nee taalibi woy cindi hinkaa (12) se: «De war mo, war ga baa war ma koy wala?»

⁶⁸ Simon Piyer n'a zaabi ka nee: «Ir Koyoo, may do ir ga koy? Hunayan abadantaa ŝenney sii kala ni kone.

⁶⁹ De mo ir naanay, ir bay mo kaŋ ni ti Irkoy Boro Henanantaa.»

⁷⁰ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay ka war, taalibi woy cindi hinkaa (12) suuba? Amma war affoo man'ti kala ŝaytan.»

⁷¹ A si ŝelaŋ kala Žudas ga kaŋ ti Simon Iskariyot iz'aroo. Nga no ma kaa ka Isa nondi, nga taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo.

7

Isa koy Tendewey jingaroo ra

¹ Woo banda ga, Isa na Galile dira, a si baa nga ma Žude dira, zama Alyahuudey ga ceeci ŋi m'a wii.

² Woo gar, Alyahuudey Tendewey jingaroo man.

³ Isa armye nee a se: «Hun ne ka koy Žude hala ni taalibey ma dii ni teegoyey kaŋ n'g'i tee.

⁴ Zama boro kul si goy tuguyan ra nda a ga baa borey ma nga bay. Nda n'ga teegoyey wey tee, ni boŋ bayrandi aduŋŋa se.»

⁵ Ba nga armye mana naanay a.

⁶ Isa nee i se: «Agay alwaati hennaa mana kaa jina, amma war, alwaatey kul ti war wane.

⁷ Aduŋna si hin ka konna war, amma agay, a ga konna agay, zama ay goo ma seedetaray tee a ga kaŋ nga teegoyey ga laala.

⁸ War, wa žigi ka koy jingaroo ra, agay, ay si žigi ka koy jingaroo ra [jina], zama agay alwaati hennaa mana too.»

⁹ Kaŋ a na hayey wey har ka ben, nga hunday cindi Galile.

¹⁰ Waatoo kaŋ Isa armey žigi ka koy jingaroo ra, waatoo din nga mo žigi. Man'ti borey mma dii a kaaray, amma [a ga hima nda sanda] tuguyan ra a koy.

¹¹ Alyahuudey g'a ceeci jingaroo ra, i nee: «Man bora din?»

¹² Alžamaa na kakaw beeri tee a ga. Boroyaŋ ga nee: «Boro boryo no.» Affooyaŋ ga nee: «Kalaa, a mma borey derandi.»

¹³ Woo kul, boro kul si šelaŋ a ga kaaray alžamaa jine, Alyahuudey hunburay se.

Isa cawandi Irkoy hugu beeroo ra

¹⁴ Waatoo kaŋ jingaroo too nga gamoo ga ka ben no Isa žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi.

¹⁵ Alyahuudey boŋey haw, de i ga nee: «Taka foo nda woo ga Citaaboo bay, ka gar a mana caw?»

¹⁶ Isa n'i zaabi ka nee: «Man'ti agay wane nda hayaa kaŋ ay g'a cawandi, bora kaŋ n'ay sanba wane nda a.

¹⁷ Boro kaŋ ga baa nga ma nga ibaayoo tee, a ga bay wala hayaa kaŋ ay g'a cawandi, Irkoy do a hun wala ay boŋ ga ay ga šelaŋ.

¹⁸ Boro kaŋ ga šelaŋ nga boŋ ga, nga boŋ daržaa no a g'a ceeci. Amma boro kaŋ ga bora kaŋ na nga sanba daržaa ceeci, bora din ti cimi, taari sii a ra.

¹⁹ Man'ti Musa ka war noo ašariyaa wala? Boro sii war ra kaŋ ga ašariyaa dii. Macin se war ga ceeci k'ay wii?»

²⁰ Alžamaa zaabi ka nee: «Ganji bara ni ra, may no ma ceeci ka ni wii?»

²¹ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay na teegoy folloku tee, de war kul boŋey haw.

²² Musa na war noo yaamar kaŋ war ma hurubangu, amma man'ti nga do a hun, a mana hun kala kaagey do, woo se ba hunanzam zaari hane war ga boro danbangu.

²³ Nda boro ga hurubangu hunanzam zaari hane hala Musa ašariyaa masi hoondi, taka foo nda war ga futu ay ga, zama ay na boro kunturoo kul noo baani hunanzam zaari hane?

²⁴ War masi boro guna ka ciiti, amma wa ciiti nda fondaa.»

Borey ga cere hãa wala Isa ti Almasihu

²⁵ Žerizalem boro fooyaŋ nee: «Man'ti woo da no i ga ceeci ngi m'a wii?»

²⁶ Nga ne, jamaa ra a ga šelaŋ, amma i si haya kul har a se. Alwakiiley bay nda cimi kaŋ bora woo ti Almasihu?

²⁷ Woo, ir ga nongoo bay kaŋ ra a hun, amma Almasihu, waati kaŋ a kaa, boro kul si bay nongu kaŋ ra a hun.»

²⁸ Isa ga cawandi Irkoy hugu beeroo ra, a kaati ka nee: «War g'ay bay, war ga nongoo bay kaŋ ra ay hun? Ya na kaa nda ay boŋ, bora kaŋ n'ay sanba ti cimi, war, war s'a bay.

²⁹ Agay, ay g'a bay, zama nga do ay hun, nga k'ay sanba.»

³⁰ Woo se i ceeci k'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga, zama nga waatoo mana kaa jina.

³¹ Alžamaa ra, boro boobo naanay a, i nee: «Almasihu, waati kaŋ a kaa, a mma tammaasa kayfante tee ka bisa wey kaŋ bora woo n'i tee wala?»

Lakkalkawyaŋ sanbandi i ma Isa dii

³² Fariziyeney maa kaŋ jamaa goo ma ŋuunuŋuunu ka hayey wey har Isa ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na lakkalkawyaŋ sanba i m'a dii.

³³ Isa nee: «Ay goo war bande waati kayna koyne, nga banda ga, ay ga koy bora a kaŋ n'ay sanba do.

³⁴ War ga kaa k'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kaŋ ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.»

³⁵ Alyahuudey nee cere se: «Man ra a ga baa nga ma koy kaŋ ra ir si hin ka duu a? Alyahuudey kaŋ say-say Grekey ra do a ga baa nga ma koy ka Grekey cawandi?

³⁶ Macin ti ŝennoo woo kaŋ a n'a har ka nee: «War g'ay ceeci, amma war si duu [agay], nongoo kaŋ ra agay, ay ga koy, war si hin ka koy a ra.»»

Hari hunanteyan

³⁷ Zaari kokorantaa hane, jingaroo zaari beeroo, Isa tun ka kay ka kaati ka nee: «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do ka haŋ.

³⁸ Boro kaŋ ga naanay agay, isa hari hunanteyan ga fatta a ra sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har.»*

³⁹ A si ŝelan kala Irkoy Hundoo ga kaŋ boro kaŋ naanay a ga duu a. Hundoo mana nondi jina, zama Isa mana huru nga daržaa ra.

Alžamaa fay-fay Isa maaganda se

⁴⁰ Alžamaa ra boroyaŋ kaŋ maa ŝenney wey nee: «Nda cimi, woo ti annaboo.»

⁴¹ Affooyaŋ nee: «Woo ti Almasihu.» Affooyaŋ mo nee: «Galile da no Almasihu ga hun wala?

⁴² Citaaboo mana nee kaŋ Dawda banda-ka-zunboo, Betelehem koyraa kaŋ ra Dawda bay ka bara, nga ra Almasihu ga hun?†»

⁴³ Alžamaa fay-fay Isa maaganda se.

⁴⁴ Boroyaŋ i ra baa ngi m'a dii, amma boro kul mana kabe fur a ga.

Alyahuudey jineborey naanay janja

⁴⁵ Lakkalkey yee sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney do. I nee i se: «Macin se war mana kate a?»

⁴⁶ Lakkalkey zaabi ka nee: «Abada adamize kul mana bay ka ŝelan sanda bora a woo takaa!»

⁴⁷ Fariziyeney n'i zaabi ka nee: «War mo, war nka dere wala?

⁴⁸ Ir jineborey wala Fariziyeney, boro goo i ra kaŋ naanay a wala?

⁴⁹ Amma alžamaa woo kaŋ si ašariyaa bay, laalihayayaŋ no.»

⁵⁰ Nikodem kaŋ bay ka koy Isa do, ngi affoo no, a nee i se:

⁵¹ «Ir ašariyaa ga alhukum zurandi boro ga za i mana hanajer a se, ka bay hayaa kaŋ a n'a tee wala?»

⁵² I n'a zaabi ka nee: «Ni mo, Galile boro ti ni? Fisi ka guna, n'ga dii kaŋ annabi si hun Galile.»

⁵³ [Woo banda ga, boro foo kul koy nga hugoo do.

8

Woy zinateeroo ŝennoo

¹ Isa koy Zaytupaŋey tondi hondoo boŋ.

² Subbaahi tayaa ra, a yee koyne Irkoy hugu beeroo ra, alžamaa kul koy a do. A goro k'i cawandi.

* **7:38 7.37-38** «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do ka haŋ. 38 Boro kaŋ ga naanay agay, isa hari hunanteyan ga fatta a ra sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «Boro kaŋ ga jaw, a ma kaa ay do ka haŋ, 38 woo ti boro kaŋ ga naanay agay. Sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har, isa hari hunanteyan ga fatta a ra.», Ezekiyel 47.1; Zakarya 14.8. † **7:42 7.42** Samiyel 2to 7.12; Miše 5.1.

³ Citaaboo baykey nda Fariziyeney kate a do woy foo kan diyandi zinaa ra. I n'a dan ngi game

⁴ ka nee Isa se: «Alfagaa, woyoo woo nka diyandi a goo ma zinaa tee kaaray.

⁵ Ašariyaa ra, Musa n'ir yaamar kan woyey wey ciney i m'i warra nda tondi k'i wii. De ni, macin no n'nee?»

⁶ I nka woo har k'a sii, hala ngi ma duu a ga fondo k'a wurru. Amma Isa gunguma ka nga kabe-izoo ka hantum laboo ra.

⁷ Kan i mana fay nda i g'a hãa, a tun ka nee i se: «Boraa kan ga zunubu sii war ra ma jin k'a warra nda tondi.»

⁸ A yee koyne ka gunguma ka hantum laboo ra.

⁹ Kan i maa šennoo woo, i fatta affoo-foo ka sintin nda boro beerey. Isa cindi nga hinne nda woyoo kan cindi gamey ra.

¹⁰ Isa tun, a nee woyoo se: «Woyoo, man borey? Boro na alhukum zurandi ni ga wala?»

¹¹ Woyoo nee: «Baffoo, ay Koyoo.» Isa nee: «Agay mo, ay si alhukum zurandi ni ga. Koy, amma hõ banda ga, masi yee ka zunubu tee.»]

Isa ti aduŋŋa gaayoo

¹² Isa yee koyne ka šelan i se ka nee: «Agay, agay ti aduŋŋa gaayoo. Boro kan hanga ay bande, šikka sii a si dira kubaa ra, hunayan gaayoo no a ga duu a.»

¹³ Fariziyeney nee a se: «Ni, ni boŋ ga n'ga seedetaray tee. Ni seedetaraa man'ti cimi.»

¹⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «Ba nda agay hunday no ma seedetaray tee ay boŋ ga, ay seedetaraa ti cimi, zama ay ga nongoo bay kan ra ay hun, ay ga nongoo bay kan ra ay ga koy. War binde, war si nongoo bay kan ra ay hun wala nongoo kan ra ay ga koy.

¹⁵ War, adamizey takaa nda war ga ciiti, agay, ay si boro kul ciiti.

¹⁶ Nda a gar kan ya mma ciiti, ay ciitoo ti cimi, zama man'ti agay hinne no, amma agay nda Baaba Irkoy kan n'ay sanba no.

¹⁷ War hunday ašariyaa ra, a hantumandi kan boro hinka seedetaraa, nga ti cimi.

¹⁸ Agay, ay ga seedetaray tee ay boŋ ga, Baaba Irkoy mo kan n'ay sanba ga seedetaray tee ay ga.»

¹⁹ I nee Isa se: «Man ni Baaba?» Isa zaabi ka nee: «War s'ay bay, war s'ay Baaba bay. Nda a gar war mm'ay bay, war g'ay Baaba mo bay.»

²⁰ Isa mana šenney wey har kala nooroo jinaa hugoo ra, waatoo kan a goo ma cawandi Irkoy hugu beeroo ra. Boro kul man'a dii, zama nga waatoo mana kaa jina.

Baaba Irkoy ka Isa sanba

²¹ Isa nee i se koyne: «Agay, ay ga koy, war ga kaa k'ay ceeci, amma war ga buu war zunuboo ra. Nongoo kan ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra.»

²² Alyahuudey nee: «A mma nga boŋ wii, zama a nee: «Nongoo kan ra agay, ay ga koy, war, war si hin ka koy a ra?»»

²³ A nee i se: «War, ganda wane nda war, agay, beene wane nda agay. War, aduŋŋa woo wane nda war, agay, aduŋŋa woo s'ay may.

²⁴ Woo se ay nee war se kan war ga buu war zunubey ra, zama nda war si naanay kan agay ti «a ga bara», war ga buu war zunubey ra.»

²⁵ I nee a se: «Ni, may ti ni?» Isa nee i se: «Woo kan ay n'a har war se za sintinoo ga.

²⁶ Haya boobo goo ay kone kan ay g'a har war ga, nda ka war ciiti. Amma boraa kan n'ay sanba ti cimi, de agay, woo kan ay n'a dii mijoo ra, ay g'a har aduŋŋa se.»

²⁷ I mana bay kan Baaba Irkoy ga a ga šelan ngi se.

²⁸ Isa nee [i se]: «Waati kaŋ war ga kaa ka Bora a kaŋ tee Adamize jer, war ga bay kaŋ agay ti <a ga bara>, kaŋ ay si haya kul tee nda ay boŋ, amma hayaa kaŋ Baaba Irkoy n'a cawandi ya ne, woo din no ay g'a har.

²⁹ Bora a kaŋ n'ay sanba goo ay bande, a man'ay naŋ agay hinne, zama agay, hayey kaŋ ga kan a se no ay g'i tee waati kul.»

³⁰ Waatoo kaŋ Isa goo ma wey har, boro boobo naanay a.

Ibrahim a banda boro cimi-cimey

³¹ Isa nee Alyahuudey se kaŋ ga naanay a: «Nda war duumi ay ŝennoo ra, nda cimi ay taalibey ti war.

³² Woo ra war ga cimoo bay, de cimoo ga war sawal.»

³³ I n'a zaabi ka nee: «Ibrahim a hayroo ti ir, abada ir mana bay ka tee boro baŋŋaa. Taka foo n'ga nee ir ga sawalandi?»

³⁴ Isa zaabi ka nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ boro kul kaŋ ga zunubu tee, man'ti kala zunubu baŋŋa.

³⁵ Ka gar baŋŋaa si cindi hugoo ra hala abada, hugoo koyoo izoo ga cindi hala abada.

³⁶ Adiŝi nda Iz'aroo na war sawal, nda cimi war ga sawalandi.

³⁷ Ay ga bay kaŋ Ibrahim a hayroo ti war, amma war ga ceeci k'ay wii, zama ay ŝennoo si tee war se.

³⁸ Hayey kaŋ agay, ay dii ey Baaba Irkoy do no ay g'i har. War, hayey kaŋ war maar'ey war baaba do no war g'i tee.»

³⁹ I na Isa zaabi ka nee: «Ir baaba ti Ibrahim a.» Isa nee i se: «Nda a gar Ibrahim a izeyaŋ ti war, war ga Ibrahim a teegoyey tee.

⁴⁰ Sohõ war ga ceeci k'ay wii, ka gar kaŋ agay ka cimoo har war se kaŋ ay maar'a Irkoy do. Woo, Ibrahim a man'a tee.

⁴¹ War, war ga war baaba teegoyey tee.» I nee a se: «Ir, ir mana hayandi woy nda aru izefututaray ra, Baaba folloku bara ir se, Irkoy.»

⁴² Isa nee i se: «Nda a gar Irkoy war Baaba no, war ga baa agay, zama Irkoy do ay hun ka kaa. Ya na kaa nda ay boŋ, nga k'ay sanba.

⁴³ Macin se war s'ay deene ŝennoo bay? Zama war si hin ka maa ay ŝennoo se.

⁴⁴ War, war hun war baaba ga kaŋ ti Ibilisi. War baaba boonawey no war ga baa war m'i tee. Woo din, za sintinoo ga borowiikaw no. A si kay cimoo ra, zama cimi sii a kone. Waati kaŋ a ga taari, nga boŋ hayey ga a goo, zama taariharkaw no, taarey baaba no.

⁴⁵ Agay, haya kaŋ se ay ga cimoo har, woo se war si naanay agay.

⁴⁶ War ra, may ma kay ka cebe kaŋ ay na zunubu tee. Nda ay ga cimoo har, macin se war, war si naanay agay?

⁴⁷ Irkoy boro ga haŋajer Irkoy ŝenney se, woo se war si haŋajer, zama war man'ti Irkoy boro.»

Isa bisa Ibrahim a

⁴⁸ Alyahuudey na Isa zaabi ka nee: «Man'ti cimi no ir n'a har kaŋ ir nee kaŋ Samari boro ti ni, ganji goo ni ra?»

⁴⁹ Isa zaabi ka nee: «Agay, ganji sii ay ra, ay Baaba Irkoy no ay g'a beerandi, war, war g'ay kaynandi.

⁵⁰ Agay, man'ti ay boŋ daržaa no ay g'a ceeci. Boro goo no kaŋ g'a ceeci ya ne, a ga ciiti.

⁵¹ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kaŋ n'ay ŝennoo dii, ŝikka sii, bora a si dii buuyan hala abada.»

⁵² Alyahuudey nee a se: «Sohõ ir bay kañ ganji goo ni ra. Ibrahima nda annabey buu, nga no ni, n'ga nee: <Boro kañ n'ay šennoo dii, šikka sii, a si buuyan taba hala abada.>

⁵³ Adiši ni, ni nka bisa ir baaba Ibrahima kañ buu? Annabey mo buu. Ni ti may?»

⁵⁴ Isa zaabi ka nee: «Nda a gar ya mm'ay boñ daržandi, ay daržaa ti yaada. Ay Baaba no m'ay daržandi, nga kañ war, war nee: <Nga ti ir Koyoo.>

⁵⁵ War s'a bay, agay binde g'a bay. Nda ay nee ay s'a bay, ay ga hima nda war, taariharkaw. Amma ay g'a bay, de ay ga nga šennoo dii.

⁵⁶ War baaba Ibrahima binoo kan nda kañ nga ga dii ay zaaroo. A dii a mo, a jaali.»

⁵⁷ Alyahuudey nee a se: «N'sii nda jiiri woyguu (50) jina, amma n'dii Ibrahima?»

⁵⁸ Isa nee i se: «Nda cimi, cimoo ne kañ ay g'a har war se, za Ibrahima mana hayandi, agay ti <a ga bara.>»

⁵⁹ Woo ga, i na tondiyañ zaa ka nee ngi m'a cetaw nda ey, amma Isa tugu ka fatta Irkoy hugu beeroo ra.

9

Isa na aru kañ hayandi nda danawtaray moyey feeri

¹ Kañ Isa ga bisa, a dii boro foo kañ hayandi nda danawtaray.

² Nga taalibey n'a hãa ka nee: «Rabbi, may ka zunubu tee, bora a woo wala nga hayragey, kañ se a hayandi nda danawtaray?»

³ Isa zaabi ka nee: «Man'ti woo wala nga hayragey ka zunubu tee se, amma a nka teendi hala Irkoy hinoo ma bangay a ga.

⁴ Ir, a tilasu ir ma bora a kañ n'ay sanba teegoyey goy kullihinne zaaroo no. Cijinoo ga kaa kañ ra boro kul si hin ka goy.

⁵ Kullihinne ay goo aduñña ra, agay ti aduñña gaayoo.»

⁶ Kañ a na hayey wey har ka ben, a tufa laboo ra, a na labu diibi nda nga meeharoo, a na danaa moyey yon nda laboo.

⁷ A nee a se: «Koy, ma jumay bangoo ra kañ se i ga nee Silowe» – kañ maanaa ti «Dontokaa». A koy, a jumay, a yee kate a ga dii.

⁸ Nga taalammey nda borey kañ bay ka dii a waatoo kañ a ga tee gariibu, nee: «Man'ti woo da ka cindi ka goro ka gariibu?»

⁹ Boro fooyañ ga nee: «Nga no.» Affooyañ ga nee: «Abada, a mma hima nda a.» A nee: «Agay hunday no.»

¹⁰ I nee a se: «[Adiši] taka foo nda ni moyey feera?»

¹¹ A n'i zaabi ka nee: «Bora a kañ mañnoo ti Isa ka labu diibi k'ay moyey yon ka nee ya ne: <Koy Silowe, ma jumay.> Ay koy, ay jumay, ay dii.»

¹² I nee a se: «Man ra a goo?» A nee: «Ay si bay.»

Fariziyeney na danaa kañ moyey feera hãa

¹³ I na aroo kañ cindi ka dana ka koy Fariziyeney do.

¹⁴ Woo gar hunanzam zaari hane no Isa na labu diibi ka aroo moyey feeri.

¹⁵ Fariziyeney mo yee k'a hãa wala taka foo nda a dii. A nee i se: «Labu no a n'a diibi k'a dan ay moyey ga, ay jumay, ay dii.»

¹⁶ Fariziyeney ra boroyañ nee: «Bora a woo mana hun Irkoy do, zama a si hunanzam zaaroo kayandi.» De affooyañ ga nee: «Taka foo nda adamize zunubante ga hin ka tammaasa kayfantey wey dumi tee?» Fay-fayyan huru i game.

¹⁷ I yee koyne ka nee danaa se: «De ni, macin no n'nee a ga, ni kañ a na ni moyey feeri?» A nee: «Annabi no.»

¹⁸ Alyahuudey mana naanay kaŋ a cindi ka tee danaw jina, a dii, hala waatoo kaŋ i na danaa kaŋ dii, hayragey cee kate.

¹⁹ I n'i hãa ka nee: «War iz'aroo ti woo kaŋ war ga nee a hayandi a ga dana? Taka foo a ga dii sohõ?»

²⁰ Nga hayragey zaabi ka nee: «Ir ga bay kaŋ ir iz'aroo ti woo, a hayandi mo a ga dana.»

²¹ Amma takaa kaŋ nda a dii sohõ wala bora a kaŋ na moŋey feeri, ir hunday s'a bay. W'a hãa, aru beeri no, a ga hin ka šelaŋ nga boŋ maapoo ga.»

²² Wey ti hayey kaŋ hayragey n'i har, zama i ga hunbur Alyahuudey, hayaa kaŋ se, Alyahuudey nka waafaku kaŋ, nda boro nee nga deene boŋoo ga Almasihu no, i ga bora a kaa margahugoo ra.

²³ Woo se nga hayragey nee: «Aru beeri no, w'a hãa.»

²⁴ Ngi cee hinkantoo, i ciya bora a se kaŋ cindi ka dana, i nee a se: «Irkoy beerandi ka cimoo har, ir ga bay kaŋ bora a din zunubante no.»

²⁵ A zaabi ka nee: «Nda zunubante no, ay si bay. Haya foo ay g'a bay kaŋ ti ay cindi ka dana, sohõ ay ga dii.»

²⁶ I nee a se: «Macin no a n'a tee ma ne? Taka foo nda a na ni moŋey feeri?»

²⁷ A n'i zaabi ka nee: «Ay n'a har war se ka bisa, war mana haŋajer ya ne. Macin se war ga baa war ma maa koyne? War mo mma baa war ma tee nga taalibey?»

²⁸ I n'a wow ka nee: «Ni ti nga taalibi. Ir, ir man'ti kala Musa taalibey.»

²⁹ Ir, ir ga bay kaŋ Musa se Irkoy šelaŋ, amma woo, ir si bay nongu kaŋ ra a hun.»

³⁰ Aroo zaabi ka nee i se: «Woo ti boŋhaway kaŋ war si nongoo bay kaŋ ra a hun, amma a n'ay moŋey feeri.»

³¹ Ir ga bay kaŋ Irkoy si haŋajer zunubante se, amma boro kaŋ ga hunbur a, de a ga nga ibaayoo tee, bora a din se a ga haŋajer.

³² Abada, ir mana bay ka maa boro kaŋ hayandi a ga dana moŋey ma feera.

³³ Nda a gar bora a woo nka mana hun Irkoy do, a si hin ka baffoo tee.»

³⁴ I n'a zaabi ka nee: «Ni kul mana hayandi kala zunubu ra, de nga no, ni no m'ir cawandi?» I n'a warra taray.

Mayyaŋ ti danaw cimi-cimey?

³⁵ Isa maa kaŋ i na aroo warra taray. A n'a kubay, a nee a se: «Ni, n'ga naanay Bora a kaŋ tee Adamize wala?»

³⁶ A n'a zaabi ka nee: «May no, ay Koyoo, hala ya naanay a?»

³⁷ Isa nee a se: «N'dii a, bora a kaŋ goo ma šelaŋ ni bande no.»

³⁸ A nee: «Ay naanay, ay Koyoo.» A sujudu Isa jine.

³⁹ Isa nee: «Ciitiyan se agay, ay kaa aduŋna ra, hala borey kaŋ si dii ma dii, wey kaŋ ga dii ma tee danaw.»

⁴⁰ Fariziyenyaŋ kaŋ goo jeroo ga maa hayey wey, i nee a se: «Ir mo, danawyaŋ ti ir wala?»

⁴¹ Isa nee i se: «Nda a gar danawyaŋ ti war, zunubu si duwandi war ra. Amma sohõ war ga nee: «Ir ga dii», war zunuboo ga cindi.»

10

Kurkaa nda feeje y filla yaasayantaa

¹ Isa nee: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kaŋ mana huru nda feeje y kaloo miŋoo, a sar ka huru nda nongu foo, bora a din zay no, komakaw no.

² Amma boro kaŋ huru nda kaloo miŋoo, nga ti feeje y kurkaa.

³ Bora a woo kaloo miŋoo hawgaykaa ga feeri a se, feeje y ga maa jindoo. Nga boŋ feeje y, a g'i cee nda maapey, de a g'i ka koy taray.

⁴ Waati kaŋ a na nga waney kul fattandi, a ga dira i jine, de feejeŋ ga hanga a, zama i ga jindoo bay.

⁵ Yaw, ŝikka sii, i si hanga a, amma i mma zuru a ga, zama i si yawey jindey bay.»

⁶ Isa na filla yaasayantaa woo har i se, amma i mana faham hayaa kaŋ ti woo kaŋ ga a ŝelanŋ i se.

Isa ti kurkaw hennaa

⁷ Isa nee koyne: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se kaŋ agay, agay ti feejeŋ kaloo mijoo.

⁸ Borey kul kaŋ kaa [ay jine], zayyanŋ nda komakawyanŋ no, feejeŋ mana hanajer i se.

⁹ Agay, agay ti kaloo mijoo, boro kaŋ huru nda agay, a ga hallasi, a ga huru, a ga fatta, de a ga duu kurdo.

¹⁰ Zayoo si kaa haya kul se kala nga ma zay, ka jinde kaa, k'i halaci. Agay, ay kaa hala i ma duu hunayan, i ma duu a nda baayan.

¹¹ Agay, agay ti kurkaw hennaa. Kurkaw hennaa ga nga hundoo noo buuyan se feejeŋ sabbu se.

¹² Bora kaŋ ga goy banaw hinne se kaŋ man'ti kurkaw, a si feejeŋ may, ga dii ganjihansoo ga kaa, a ga feejeŋ naŋ ka zuru. Ganjihansoo g'i haamay, a g'i say.

¹³ Bora ga zuru, zama banaw de se a ga goy, a si huzun nda feejeŋ.

¹⁴ Agay, agay ti kurkaw hennaa, ay g'ay waney bay, ay waney mo g'ay bay,

¹⁵ sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy g'ay bay, agay da mo ga Baaba Irkoy bay, ay g'ay hundoo noo buuyan se feejeŋ sabbu se.

¹⁶ Ay goo nda feejiyanŋ kaŋ sii kaloo woo ra. Wey din mo, kala ya kate ey. I ga maa ay jindoo, i ga tee kur foo, kurkaw foo.

¹⁷ Woo se Baaba Irkoy ga baa agay, zama agay, ay g'ay hundoo noo buuyan se, hala ya yee ka duu a.

¹⁸ Boro kul s'a kaa ay ra, agay hunday no m'a noo nda ay boŋ. Ay goo nda hini k'a nondi, ay goo nda hini ka yee k'a zaa. Woo ti yaamaroo kaŋ ay duu a ay Baaba Irkoy ga.»

¹⁹ Fay-fayyan yee koyne ka huru Alyahuudey game ŝenney wey maaganda se.

²⁰ Boro booboyanŋ i ra nee: «Ganji bara a ra, a mma hollo. Cin se war ga hanajer a se?»

²¹ Affooyanŋ nee: «ŝenney wey man'ti boro kaŋ ra ganji goo ŝenney. Ganji ga hin ka danawyanŋ moyey feeri wala?»

Alyahuudey wanji Isa ga

²² Waatoo woo Irkoy hugu beeroo yeetiyanoo jere ga Irkoy se jingaroo no, Źerizalem ra. Jiyaw waati no.

²³ Isa goo ma dira-dira Sulaymaana galliyaa ra kaŋ goo Irkoy hugu beeroo ra.

²⁴ Alyahuudey n'a kuubi k'a bere, de i nee a se: «Waati foo no n'g'ir lakkaley kaa kulba? Nda ni, ni ti Almasihu, a har ir se kaaray.»

²⁵ Isa n'i zaabi ka nee: «Ay n'a har war se, war si naanay. Teegoyey kaŋ agay, ay n'i tee ay Baaba Irkoy maanoo ga, ngi no ma seedetaray tee ay ga.

²⁶ Amma war, war mana naanay, zama war sii ay feejeŋ ra [sanda takaa kaŋ nda ay n'a har war se].

²⁷ Ay feejeŋ ga maa ay jindoo se, agay, ay g'i bay, de i ga hanga agay.

²⁸ Agay, ay g'i noo hunayan abadantaa, ŝikka sii kaŋ i si halaci abada, de boro s'i kom k'i kaa ay kaboo ra.

²⁹ Ay Baaba Irkoy kaŋ n'i noo ya ne bisa haya kul, de mo boro kul si hin k'i kom k'i kaa Baaba Irkoy kaboo ra.

³⁰ Agay nda Baaba Irkoy, ir ti affoo.»

³¹ Alyahuudey yee koyne ka tondi zaa ka nee ngi mm'a warra nda a k'a wii.

³² Isa na šennoo zaa ka nee i se: «Teegoy henna booboyan ay n'i cebe war se kan hun ay Baaba Irkoy do. Teegoy foo se war ga tondi k'ay warra k'ay wii?»

³³ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Man'ti teegoy henney se ir ga tondi ka ni warra ka ni wii, amma Irkoy wowyanoo se, zama ni kan ti adamize, n'ga ni boŋ tee Irkoy.»

³⁴ Isa n'i zaabi ka nee: «A mana hantumandi war ašariyaa ra ka nee: «Agay hunday nee, koyyan ti war?»*

³⁵ Nda a nee borey se «koyyan» kan Irkoy meešennoo kaa i se, de Citaaboo si hin ka tuusandi,

³⁶ bora kan Baaba Irkoy n'a jisandi jere ga nga boŋ se k'a sanba adupna ra, war, war nee: «Ni mma Irkoy wow», zama ay nee: «Irkoy Iz'aroo ti agay.»

³⁷ Nda ay s'ay Baaba Irkoy teegoyey tee, war masi naanay agay.

³⁸ Amma nda ay g'i tee, ba nda war si naanay agay, wa naanay teegoyey, hala war ma bay, war ma faham kan Baaba Irkoy goo ay ra, ay goo Baaba Irkoy ra.»

³⁹ [Woo banda ga,] i ceci k'a dii koyne, amma a hun i ra.

⁴⁰ A koy koyne Žurdeŋ isaa se banda, nongoo kan ra Yehiya bay ka borey batize. A cindi no din.

⁴¹ Boro boobo koy a do, i nee: «Yehiya mana tammaasa kayfante kul tee, amma hayaa kul kan a n'a har aroo woo ga ti cimi.»

⁴² Boro boobo naanay a no din.

11

Lazar buuyanoo

¹ Aru foo kan maapoo ti Lazar, a cindi ka wirci, Betani boro no kan ti Maryama nda Mart nga woymaa koyraa.

² Maryama kan n'ir Koyoo yon nda turaari ka nga hinhirey ka cewey tuusu, nga no nga armaa Lazar wirci.

³ Woymey sanba Isa do ka nee: «Ir Koyoo, nga ne, ni baakaa ga wirci.»

⁴ Kan Isa maa woo, a nee: «Woo man'ti buuyan wirci, amma Irkoy daržaa se a goo, hala Irkoy Iz'aroo ma daržandi woo ra.»

⁵ A gar Isa ga baa Mart, nda nga woymaa Maryama, nda Lazar.

⁶ Waatoo kan a maa kan a ga wirci, a cindi nongoo kan ra a goo ka jirbi hinka tee koyne.

⁷ Woo banda ga, a duu ka nee taalibey se: «Ir ma koy koyne Žude.»

⁸ Taalibey nee a se: «Rabbi, sohō da Alyahuudey ceci ka tondi ka ni warra ka ni wii, de n'ga koy no din koyne?»

⁹ Isa zaabi ka nee: «Man'ti guuru woy cindi hinka (12) bara zaari ra? Boro kan ga dira zaaroo ra, a si kati, zama a ga dii adupna woo gaayoo.

¹⁰ Amma, boro kan ga dira cijinoo ra, a ga kati, zama gaayoo sii a ra.»

¹¹ Woo no Isa n'a har. Woo banda ga, a nee i se: «Lazar, ir ceroo nka jirbi, amma ay ga koy hala y'a tunandi jirboo ra.»

¹² Woo se taalibey nee a se: «Ir Koyoo, nda a nka jirbi, a ga hallasi.»

¹³ Isa mana šelan kala Lazar buuyanoo ga, amma i mma nee kala hunanzamay jirbi ga a goo.

¹⁴ Waatoo din Isa nee i se kaaray: «Lazar buu.

¹⁵ A kan ya ne war maaganda se kan ay sii no din, hala war ma duu ka naanay, amma ir ma koy a do.»

* 10:34 10.34 Zabur 82.6.

16 Toma kaŋ se i ga nee Taway, nee taalibey cindey se: «Ir mo ma koy hala ir ma buu a bande.»

Isa ti tunyanoo nda hunaroo

17 Waatoo kaŋ Isa koy, a gar Lazar goo saaraa ra za jirbi taaci.

18 Betani ga man Žerizalem, kilomeetar hinza cine bara gamey ra.

19 Alyahuudey ra, boro boobo kaa Mart nda Maryama do ka fondi i se nda ngi armaa buuroo.

20 Waatoo kaŋ Mart maa kaŋ Isa goo ma kaa, a koy a kubay. Amma Maryama goro hugey do.

21 Mart nee Isa se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu,

22 [amma] ba sohō da hunday ay ga bay kaŋ haya kul kaŋ n'n'a wiri Irkoy ga, Irkoy g'a noo ma ne.»

23 Isa nee a se: «Ni armaa ga tun.»

24 Mart nee a se: «Ay ga bay kaŋ a ga tun zaari koraa tunyanoo hane.»

25 Isa nee a se: «Agay, agay ti tunyanoo nda hunaroo, boro kaŋ ga naanay agay, ba nda a buu, a ga huna.

26 Baahunante kul kaŋ ga naanay agay, šikka sii a si buu abada. N'ga naanay woo wala?»

27 A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, agay, ay ga naanay kaŋ ni ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo kaŋ ga kaa aduppa ra.»

Isa mundawey doo

28 Kaŋ Mart na woo har ka ben, a koy nga woymaa Maryama do k'a cee tuguyan ra ka nee: «Alfagaa goo ne, a ga ciya ma ne.»

29 Za a maar'a, a tun nda cahāyan ka koy a do.

30 Isa mana too kate koyraa ra jina, a sii kala nongoo kaŋ ra Mart n'a kubay.

31 Waatoo kaŋ Alyahuudey kaŋ kaa Maryama hugoo ra ka fondi, dii kaŋ a cahā ka tun ka fatta, i hanga a, zama i mma hongu kaŋ a mma koy saaraa do ka hēe.

32 Kaŋ Maryama too nongoo kaŋ ra Isa goo, a dii a, a sujudu a jine cewey cire ka nee a se: «Ay Koyoo, nda a gar ni mma bara ne, ag'armaa si buu.»

33 Kaŋ Isa dii a ga hēe, Alyahuudey kaŋ kaa a bande mo ga hēe, a futu nga binoo ra, a maray.

34 A nee: «Man ra war n'a dan?» I nee a se: «Ir Koyoo, kaa ka dii.»

35 Isa mundawey doo.

36 Alyahuudey nee: «Guna takaa kaŋ nda a ga bag'a.»

37 Affooyan i ra nee: «Man'ti nga ka danaa moyey feeri, a mana taka tee kaŋ ra woo mo masi buu wala?»

Isa na Lazar tunandi

38 Isa yee koyne ka futu nda kunehere ka koy saaraa do. Guusu no, de tondi no ma minoo daabu.

39 Isa nee: «Wa tondoo kaa!» Bukaa woymaa kaŋ ti Mart nee a se: «Ay Koyoo, a na hew zaa, zama jirbi taacantoo ra a goo.»

40 Isa nee a se: «Ay mana nee ma ne kaŋ nda n'naanay, n'ga dii Irkoy daržaa?»

41 I na tondoo kaa. Isa na nga boŋoo jer beene, a nee: «Baaba Irkoy, ay ga albarka tee ma ne, zama n'na hanajer ya ne.

42 Agay, ay ga bay kaŋ waati kul n'ga hanajer ya ne, amma alžamaa kaŋ g'ay kuubi k'ay bere maaganda se ay šelan hala i ma naanay kaŋ ni k'ay sanba.»

43 Kaŋ a na hayey wey har ka ben, a na jinde jer ka kaati ka nee: «Lazar, fatta kate!»

⁴⁴ Bukaa tun ka fatta, cewey nda kabey ga hawa nda kasance, ndumoo ga guma nda šukka. Isa nee i se: «W'a feeri, war m'a nan a ma koy.»

*Bonkoyney hawandifutay Isa ga
(Matiyu 26.1-5; Marku 14.1-2; Luka 22.1-2)*

⁴⁵ Alyahuudey ra, boro booboyan kan kaa Maryama do kanyan dii hayey kan Isa n'i tee, i naanay a.

⁴⁶ Affooyan i ra koy Fariziyeney do ka hayey har i se kan Isa n'i tee.

⁴⁷ Woo ga, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na hoyraykey margaroo gorandi ka nee: «Macin no ir g'a tee, zama bora woo ga tammaasa kayfante boobo tee?»

⁴⁸ Nda ir n'a nan takaa woo, bora kul ga kaa ka naanay a, Rom borey ga kaa k'ir dogoo nda ir gandaa taa.»

⁴⁹ Affoo i ra kan se i ga nee Kayif, jiiroo din sargari juwalkey jineboraa no, a nee i se: «War, war si haya kul bay,

⁵⁰ war si laasaabu kan boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa war se gandaa kul ma halaci.»

⁵¹ A mana woo har nda nga bon, nga ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, a nka annabitaray tee ka bayrandi kan Isa ga hima ka buu gandaa se,

⁵² de man'ti gandaa hinne se, amma ka Irkoy izey mo kan say-say marga k'i tee affoo.

⁵³ Za hanoo din, i kayandi kan ngi g'a wii.

⁵⁴ Woo se Isa si yee ka dira Alyahuudey gamey ra i ma dii nga. A mooru no din ka koy laamaa kan ga man saajoo, koyraa ra kan se i ga nee Efrayim. A cindi no din, nga nda nga taalibey.

⁵⁵ Alyahuudey Borcintaraa jingaroo man, boro boobo hun gandaa ra ka žigi ka koy Žerizalem ka ngi bon henanandi za jingaroo mana too.

⁵⁶ I ga Isa ceeci, de i ga nee cere se Irkoy hugu beeroo ra: «Macin no war nee? Šikka sii kan a si kaa jingaroo ra wala?»

⁵⁷ Woo gar, sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney na yaamar noo kan boro kan na nongoo bay kan ra a goo m'a har hala ngi m'a dii.

12

*Maryama na turaari doori Isa cewey ga
(Matiyu 26.6-13; Marku 14.3-9)*

¹ A cindi jirbi iddu Borcintaraa jingaroo ma tee kan Isa koy Betani, nongoo kan ra Lazar kan a n'a tunandi bukawey ra goo.

² I na hawray tee a se no din, Mart ga alhaadimay, Lazar goo borey ra kan ga goro ŋaadogoo ra Isa bande.

³ Maryama na liitar jere turaari alhakiika hay šenda kan se i ga nee nar ka Isa cewey yon, a na nga hinbirey ka cewey tuusu, hugoo too nda turaaroo hewoo.

⁴ Žudas Iskariyot, taalibey affoo kan ga kaa k'a nondi nee:

⁵ «Cin se turaaroo woo mana neerandi nzorfu kaaray tamma bon zangu hinza (300) ka nondi talkey se?»

⁶ Man'ti a mma huzun talkey se, nga se a na woo har, amma zay no, nga ti nooroo talfikaa, a ga haya zaa kan huru a ra.

⁷ Woo se Isa nee: «A nan, a m'a jisi ay suturayanoo zaaroo se.

⁸ War nda talkey no waati kul, amma agay si cindi war bande waati kul.»

Sargari juwalkey jineborey hawandifutay Lazar ga

⁹ Alyahuudey ra, jama beeri bay kaŋ Isa goo no din, man'ti Isa hinne se i kaa, amma hala ngi ma dii Lazar mo kaŋ a n'a tunandi bukawey ra.

¹⁰ Sargari juwalkey jineborey kayandi kaŋ ngi ga Lazar mo wii,

¹¹ zama nga maaganda se boro boobo mooru Alyahuudey ka naanay Isa.

Isa huru Žerizalem sanda kokoy

(Matiyu 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Subaa ra, waatoo kaŋ alžama beeroo kaŋ kaa jingaroo ra maa kaŋ Isa ga kaa Žerizalem,

¹³ i na teenaynaa kabeyaŋ zaa ka fatta k'a kubay. I ga kaati ka nee:

«Hozaana!

Albarka ma huru boraa ra

kaŋ goo kaa ir Koyoo maapoo ga

kaŋ ti Izirayel kokoyoo.»*

¹⁴ Isa duu farka-ize foo, a goro a ga sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

¹⁵ «Masi hunbur, Siyoŋ koyraa ize woyoo,

nga ne, ni kokoyoo ga kaa,

a goo ma goro farka woy, nga izoo ga.»†

¹⁶ Hayey wey, nga taalibey mana faham i se jina, amma waatoo kaŋ Isa jeerandi, i hongu kaŋ a hantumandi a ga, de mo ngi n'i tee a se.

¹⁷ Alžamaa kaŋ goo Isa bande waatoo kaŋ a na Lazar cee k'a fattandi saaraa ra k'a tunandi bukawey ra, na seedetaray tee.

¹⁸ Woo se alžamaa n'a kubay, zama i maa kaŋ a na tammaasa kayfantaa woo tee.

¹⁹ Fariziyeney nee cere se: «War ga dii kaŋ war si duu baffoo. Nga ne, aduŋna kul koy a bande.»

Grekyan goo ma Isa ceeci

²⁰ Grekyan goo borey ra kaŋ žigi ka koy sujudu jingaroo ra.

²¹ I koy Filip do kaŋ ti Betsayda kaŋ goo Galile boro k'a wiri a ga ka nee: «Ir koyoo, ir ga baa ir ma dii Isa.»

²² Filip koy a har Andere se jina, Andere nda Filip koy a har Isa se.

²³ Isa n'i zaabi ka nee: «Waatoo kaa kaŋ ra Boraa kaŋ tee Adamize ga jeerandi.

²⁴ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, nda alkama gurunboo mana kaŋ laboo ra ka buu, a ga cindi nga foo, amma nda a buu, a ga ize boobo hay.

²⁵ Boro kaŋ ga baa nga hundoo g'a mursu, boraa kaŋ konna nga hundoo aduŋna woo ra, a nk'a gaabu hunayan abadantaa se.

²⁶ Boro kaŋ ga alhaadimay ya ne, kala a ma hanga agay, de mo nongu kaŋ ra agay, ay goo, nga ra ay tamoo mo goo. Boro kaŋ ga alhaadimay ya ne, Baaba Irkoy g'a beerandi.»

Isa šelan nga buuyanoo ga

²⁷ «Sohō ay binoo g'ay maray, cin no ay ga nee? – «Baaba Irkoy, ay hallasi waatoo woo ra? Amma woo da se ay kaa alwaatoo woo ra.

²⁸ Baaba Irkoy, ni maapoo daržandi!» Jinde foo hun beenaa ra ka nee: «Ay n'a daržandi, ay g'a daržandi koyne.»

²⁹ Jamaa kaŋ ga kay no din kaŋ maa, nee kaŋ beenaa jinjinjanoo no, affooyaŋ nee: «Almalayka ka šelan a se.»

³⁰ Isa zaabi ka nee: «Man'ti agay se jindoo woo fatta, amma war maaganda se.

* 12:13 12.13 Zabur 118.25-26. † 12:15 12.15 Sofoni 3.16; Zakarya 9.9.

³¹ Sohõ no aduŋŋa woo ciitoo ga tee. Sohõ aduŋŋa woo bonkoynoo ga warrandi taray.

³² Agay, waati kaŋ ay jerandi laboo ga, ay ga borey kul cendi kate ay ga.»

³³ A nka woo har ka cebe buuyanoo kaŋ nda nga ga hima ka buu.

³⁴ Alžamaa n'a zaabi ka nee: «Ir nka maa ašariyaa ra kaŋ Almasihu ga duumi hala abada, de taka foo ra n'ga nee kala Bora a kaŋ tee Adamize ma jerandi? May ti Bora a kaŋ tee Adamize woo?»

³⁵ Isa nee i se: «Gaayoo goo war game waati kayna koyne. Hala de war goo nda gaay, wa dira a ra, kubaa masi koy hin war. Boro kaŋ ga dira kubaa ra si bay nongu kaŋ ra nga ga koy.

³⁶ Hala de gaayoo goo war do, wa naanay gaayoo, hala war ma tee gaay izeyaŋ.» Kaŋ Isa na wey har, a mooru ka koy tugu i se.

Alžamaa mana naanay Isa

³⁷ Tammaasa kayfantey kul kaŋ a n'i tee i jine, i mana naanay a,

³⁸ hala hayaa kaŋ annabi Ezayi n'a har ma tabati, a nee:

«Ir Koyoo, may ka naanay ir šennoo?

May se ir Koyoo hino bayrandi?»‡

³⁹ Woo se i si hin ka naanay, zama Ezayi yee koyne ka nee:

⁴⁰ «Irkoy na moyey danandi,

a na biney šendandi,

hala moyey masi duu ka dii,

biney masi faham, Irkoy nee:

<I masi koy tuubi

y'i noo baani.»§

⁴¹ Ezayi na woo har, zama a nka dii Isa daržaa, a šelaŋ a ga.

⁴² Woo kul, ba jineborey ra, boro boobo naanay a. Amma Fariziyeney maaganda se i si ngi boŋ bangandi, i masi koy ngi gaaray margahugoo ra.

⁴³ Zama i ga baa adamizey ma ngi noo darža ka bisa Irkoy wanoo.

Isa šennoo ga borey ciiti

⁴⁴ Isa kaati ka nee: «Boro kaŋ ga naanay agay, man'ti agay no a naanay a, amma bora a kaŋ n'ay sanba no a naanay a.

⁴⁵ Boro kaŋ dii agay, bora a kaŋ n'ay sanba no a dii a.

⁴⁶ Agay, ay kaa aduŋŋa ra sanda gaay, hala boro kul kaŋ ga naanay agay masi cindi kubaa ra.

⁴⁷ Boro kaŋ maa ay šenney, a mana gaabu i ga, man'ti agay no m'a ciiti, zama ay mana kaa hala ya aduŋŋa ciiti, amma ya nka kaa ka aduŋŋa hallasi.

⁴⁸ Boro kaŋ wanji ay ga, a mana yadda ay šenney ga, a goo nda nga ciitkaa: šennoo kaŋ ay n'a har no m'a ciiti zaari koraa hane.

⁴⁹ Zama ya na šelaŋ nda ay boŋ, amma Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba hunday k'ay noo yaamaroo woo kaŋ ay g'a har nda woo kaŋ ga ay ga šelaŋ.

⁵⁰ Ay ga bay mo kaŋ nga yaamaroo ti hunayan abadantaa. Woo se hayey kaŋ ay g'i har, ay g'i har sanda takaa kaŋ nda Baaba Irkoy n'i har ya ne.»

13

Isa na nga taalibey cewey jumay

‡ 12:38 12.38 Ezayi 53.1. § 12:40 12.40 Ezayi 6.9–10.

¹ Za Borcintaraa jingaroo mana too, Isa ga bay kaŋ nga waatoo kaa ka hun aduŋna woo ra ka koy Baaba Irkoy do. A baa nga borey kaŋ goo aduŋna ra, a bag'ey hala nongu kaŋ ga a si bisa.*

² Hawraa ga, Ibilisi daŋ ka ben Žudas, Simoŋ Iskariyot iz'aroo binoo ra a m'a nondi.

³ Isa kaŋ ga bay kaŋ Baaba Irkoy na hayey kul daŋ nga kaboo ra, a bay mo kaŋ Irkoy do nga hun, Irkoy do nga ga koy.

⁴ A tun hawraa ga, a na nga darbawey kaa k'i jisi ka zaara zaa ka gamahaw.

⁵ Woo banda ga, a na hari doori tuu ra ka duu ka taalibey cewey jumay k'i tuusu nda zaaraa kaŋ ga gamoo haw.

⁶ Kaŋ a too Simoŋ Piyer ga, a nee a se: «Ay Koyoo, ni no m'ay cewey jumay?»

⁷ Isa n'a zaabi ka nee: «Hayaa kaŋ agay, ay goo m'a tee, n'si maanaa bay sohõ da, amma woo banda ga, n'ga kaa ka faham a se.»

⁸ Piyer nee a se: «Abada n's'ay cewey jumay!» Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana ni jumay, n'sii nda ay do baa.»

⁹ Simoŋ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man'ti ay cewey hinne, amma ay kabey nda ay boŋoo mo!»

¹⁰ Isa nee a se: «Boro kaŋ jumay ka ben si too kala cee jumayyan hinne ga, za nga kul no ma henan. War, war henan, amma man'ti war kul.»

¹¹ A ga bora bay kaŋ g'a nondi, woo se a nee: «Man'ti war kul no ma henan.»

¹² Kaŋ a na ngi cewey jumay ka ben, a na nga darbawey zaa, a goro ŋaadogoo ra koyne, a nee i se: «War faham woo kaŋ ay n'a tee war se wala?»

¹³ War, war ga nee ya ne <Alfagaa> nda <Koy>, war ūelan ka boori, zama nga ti agay.

¹⁴ Nda agay, ay na war cewey jumay, agay kaŋ ti Koy nda Alfagaa, war mo, war ga hima ka cere cee jumay.

¹⁵ Zama himakasinay no kaŋ ay n'a noo war se hala takaa kaŋ ay n'a tee war se, war mo m'a tee.

¹⁶ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, tam si bisa nga koyoo, diyaw mo si bisa bora bay kaŋ n'a sanba.

¹⁷ Nda war ga hayey wey bay, war ga duu gomni nda war g'i tee.

¹⁸ Man'ti war kul ga ay goo, agay, ay ga borey bay kaŋ ay n'i suuba, amma hala Citaaboo ūennoo ma tabati kaŋ nee: <Bora bay kaŋ goo ma takula ŋaa ay bande bere ay ga k'ay tafa.>†

¹⁹ Za sohõ ay g'a har war se za woo mana tee, hala waati kaŋ a tee, war ma naanay kaŋ agay ti <a ga bara>.

²⁰ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kaŋ na diyaa dii kaŋ ay g'a sanba, bora bay n'ay dii. Boro kaŋ n'ay dii, a na bora bay n'ay sanba dii.»

Isa bayrandi kaŋ nga taalibi foo ga kaa ka nga nondi

(Matiyu 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Kaŋ Isa na hayey wey har ka ben, binoo maray, a nee kaaray: «Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, war affoo g'ay nondi.»

²² Taalibey na cere guna-guna, i si bay boro kaŋ ga a goo.

²³ Nga taalibey affoo, woo kaŋ Isa ga bag'a, goo ŋaadogoo ra Isa gandey here.

²⁴ Simoŋ Piyer na kabe ka ūelan a se a ma hãa boro kaŋ ga Isa goo.

²⁵ Taaliboo din bere Isa gandey here, a nee a se: «Ay Koyoo, may no?»

²⁶ Isa zaabi ka nee: «Bora ti woo kaŋ se ay ga takula dunba sufa k'a noo.» Kaŋ a na dunboo sufa, a n'a [zaa k'a] noo Žudas, Simoŋ Iskariyot iz'aroo se.

* **13:1 13.1** «hala nongu kaŋ ga a si bisa», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «hala benantaa ga». † **13:18 13.18** Zabur 41.10.

²⁷ Za takulaa dunboo nondi, nga no Ibilisi huru Žudas ra. Isa nee a se: «Hayaa kaŋ n'g'a tee, a tee nda cahāyan.»

²⁸ Woo, borey kul kaŋ goo ŋaadogoo ra mana faham haya kaŋ se a na woo har a se.

²⁹ Haya kaŋ se Žudas ti nooroo talfikaa, woo se boro fooyaŋ ga hongu kaŋ Isa nka nee a se kaŋ a ma koy hayey day kaŋ ga ŋgi ga too jingaroo se, wala a nka nee a se kaŋ a ma misikiiney noo haya.

³⁰ A na takulaa dunboo taa, a fatta dogoo din da. Cijinoo too.

Yaamar taaga

³¹ Waatoo kaŋ Žudas fatta, Isa nee: «Sohō Bora a kaŋ tee Adamize jeerandi, Irkoy jeerandi a ra.

³² [Nda Irkoy jeerandi a ra,] Irkoy mo g'a jeerandi nga boŋ ra, a g'a jeerandi sohō da.

³³ Ay zankey, ay goo war bande alwaati kayna koyne. War g'ay ceeci, de sanda takaa kaŋ nda ay n'a har Alyahuudey se ka nee: «Nongoo kaŋ ra ay ga koy, war si hin ka koy a ra», war mo ay g'a har war se sohō.

³⁴ Ay ga war noo yaamar taaga kaŋ ti war ma baa cere sanda takaa kaŋ nda ay baa war, war mo ma baa cere.

³⁵ Woo ra borey kul ga bay kaŋ ay taalibey ti war, nda war goo nda baji cere se.»

Isa bayrandi kaŋ Piyer ga nga yankar

(Matiyu 26.31-35; Marku 14.27-31; Luka 22.31-34)

³⁶ Simoŋ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, man ra n'ga koy?» Isa zaabi ka nee [a se]: «Nongoo kaŋ ra ay ga koy, sohō n'si hin ka hanga agay. Amma n'ga kaa ka hanga agay waati tana.»

³⁷ Piyer nee a se: «Ay Koyoo, macin se ay si hin ka hanga ni sohō da? Ay g'ay hundoo noo buuyan se ni maaganda se.»

³⁸ Isa zaabi ka nee: «N'ga ni hundoo noo buuyan se ay maaganda se? Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, šikka sii gorgaa si ciya kaŋ n'g'ay yankar cee hinza.»

14

Isa ti fondaa kaŋ ga koy Baaba Irkoy do

¹ Isa nee i se: «War biney masi hasara, wa naanay Irkoy*, war ma naanay agay mo.

² Gorodoo boobo goo ay Baaba Irkoy hugoo ra. Nda a gar man'ti cimi no, ay ga nee war se: «Ay ga doo hanse war se» wala?

³ De waati kaŋ ay koy, ay ga doo hanse war se, ay ga yee kate, ay ga war zaa ay bande hala nongu kaŋ ra agay, ay goo, war mo ma bara a ra.

⁴ Nongoo kaŋ ra [agay,] ay ga koy, war ga nga fondaa bay.»

⁵ Toma nee a se: «Ay Koyoo, ir si nongoo bay kaŋ ra n'ga koy, taka foo nda ir ga nga fondaa bay?»

⁶ Isa nee a se: «Agay, agay ti fondaa, nda cimoo, nda hunaroo. Boro kul si too Baaba Irkoy do nda man'ti nda agay.

⁷ Nda war n'ay bay, war g'ay Baaba Irkoy mo bay. Za sohō war g'a bay, war dii a.»

⁸ Filip nee a se: «Ay Koyoo, Baaba Irkoy cebe ir se, a ga wasa ir se.»

⁹ Isa nee a se: «Alwaatoo kul kaŋ ay n'a tee war bande, man'ay bay, Filip? Boro kaŋ dii agay, a dii Baaba Irkoy. Taka foo n'ga nee: «Baaba Irkoy cebe ir se?»

* **14:1 14.1** «wa naanay Irkoy», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war ga naanay Irkoy».

¹⁰ Mana naanay kaŋ agay, ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy goo ay ra? Šenney wey kaŋ ay g'i har war se, ay s'i har nda ay boŋ. Baaba Irkoy kaŋ ga duumi ay ra no ma nga teegoyey tee.

¹¹ Wa naanay agay kaŋ ay goo Baaba Irkoy ra, Baaba Irkoy mo goo ay ra, wala war ma naanay teegoyey wey sabbu se.

¹² Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har war se, boro kaŋ ga naanay agay, teegoyey mo kaŋ ay g'i tee, a g'i tee. Koyne mo a ga hayayan tee kaŋ bisa wey, zama agay, ay ga koy Baaba Irkoy do,

¹³ de mo haya kul kaŋ war n'a ŋaaray ay maapoo ga, ay g'a tee, hala Baaba Irkoy ma jeerandi Iz'aroo ra.

¹⁴ Nda war na haya wiri ay ga ay maapoo ga, agay, ay g'a tee.»

Isa na allaahidu noo kaŋ Hundi Henanantaa ga kaa

¹⁵ «Nda war ga baa agay, war g'ay yaamarey dii.

¹⁶ De agay, ay ga Baaba Irkoy ŋaaray a ma war noo Faabakaw tana hala a ma cindi war bande abada.

¹⁷ Nga ti Hundi cimikoynoo kaŋ aduŋna si hin ka duu a, zama a si dii a, a s'a bay. War, war g'a bay, zama a cindi war bande, a ga kaa ka bara war ra.

¹⁸ Ay si war naŋ sanda alyatimyan, ay goo kaa war do.

¹⁹ Ne nda kayna aduŋna si dii agay koyne, amma war, war ga dii agay, zama agay, ay ga huna, war mo, war ga huna.

²⁰ Hanoo din, war ga bay kaŋ ay goo ay Baaba Irkoy ra, de war, war goo ay ra, agay, ay goo war ra.

²¹ Boro kaŋ kone ay yaamarey goo, de a n'i dii, nga no ma baa agay. Boro kaŋ ga baa agay, ay Baaba Irkoy ga baa boraa, ay ga bag'a, de agay hunday g'ay boŋ bayrandi a se.»

²² Žud kaŋ man'ti Iskariyot nee a se: «Ay Koyoo, macin se ir se n'ga baa ma ni boŋ bayrandi, amma man'ti aduŋna se?»

²³ Isa zaabi ka nee a se: «Boro kaŋ ga baa agay, a g'ay šennoo dii. Ay Baaba Irkoy ga bag'a. Ir ga koy a do, ir ga gorodoo tee a do.

²⁴ Boro kaŋ si baa agay, a s'ay šenney dii. Šennoo kaŋ war ga maar'a, man'ti agay wane nda a, amma Baaba Irkoy kaŋ n'ay sanba wane nda a.

²⁵ Ay na hayey wey har war se kaŋ ay cindi war bande.

²⁶ Faabakaa kaŋ ti Hundi Henanantaa kaŋ Baaba Irkoy g'a sanba ay maapoo ga, nga, a ga haya kul cawandi war se. A ga war hongandi haya kul kaŋ [agay,] ay n'a har war se.

²⁷ Ay ga alaafiyaa cindandi war bande, ay ga war noo ag'alaafiyaa. Man'ti takaa kaŋ nda aduŋna g'a noo nda agay, ay g'a noo war se. War biney masi hasara, i masi jiti.

²⁸ War maa kaŋ agay, ay nee war se: «Ay ga koy, de ay goo kaa war do.» Nda a gar war ga baa agay, war ga jaali nda kaŋ ay ga koy Baaba Irkoy do, zama Baaba Irkoy bisa agay.

²⁹ Sohō ay na woo har war se za a mana tee, hala waati kaŋ a tee, war ma naanay.

³⁰ Ay si šenni boobo har war bande koyne, zama aduŋna boŋkoynoo goo kaa. A sii nda ay ga hini kul.

³¹ Amma kala aduŋna ma bay kaŋ ay ga baa Baaba Irkoy, ay ga goy nda sanda takaa kaŋ nda a n'ay yaamar. Wa tun, ir ma hun ne.»

15

Isa ti alanebnaa cimoo

¹ «Agay, agay ti alanebnaa cimoo, ay Baaba Irkoy ti alaneb faaroo beerikaa.

² Tuuri kabe kul kaŋ goo ay ga kaŋ si ize tee, a g'a dunbu, amma wey kaŋ ga ize tee, a g'i henanandi hala i ma ize tee ka tonton.

³ War, war henan ka ben ŝennoo kaŋ ay n'a har war se maaganda se.

⁴ Wa duumi ay ra, agay, ay ga duumi war ra. Takaa kaŋ nda tuuri kabe si hin ka ize tee nda nga boŋ, nda man'ti a mma duumi alanebŋaŋoo ga, takaa din da war mo, sanda tuuri kabe war si hin ka ize kul tee* nda man'ti war nka duumi ay ra.

⁵ Agay, agay ti alanebŋaŋoo, war, war ti kabey. Boro kaŋ duumi ay ra, agay, ay ga duumi a ra, a ga ize boobo tee† sanda tuuri kabe, zama bila agay war si hin ka haya kul tee.

⁶ Boro kaŋ si duumi ay ra ga warrandi taray, a ga kogu sanda tuuri kabe, woo banda ga, tuuri kabey ga margandi ka warrandi nuune ra, de i ga ton.

⁷ Nda war duumi ay ra, ay ŝenney duumi war ra, wa haya ŋaaray kaŋ war ga baa, a ga teendi war se.

⁸ Woo ra ay Baaba Irkoy ga jeerandi: war ma ize boobo tee‡ sanda tuuri kabe, war ma tee ay taalibey.

⁹ Takaa kaŋ nda Baaba Irkoy bag'ay, takaa din da nda agay mo baa war. Wa duumi ay bajoo ra.

¹⁰ Nda war g'ay yaamarey dii, war duumi ay bajoo ra sanda takaa kaŋ nda ay n'ay Baaba Irkoy yaamarey dii, de ay duumi nga bajoo ra.

¹¹ Ay na hayey wey har war se hala ay ŋaaloo ma bara war ra, haya kul mas'a gaza.

¹² Ay yaamaroo ne: war ma baa cere sanda takaa kaŋ nda ay baa war.

¹³ Baji beeri sii no kaŋ bisa boro ma nga hundoo noo buuyan se nga cerey maaganda.

¹⁴ Ay cerey ti war nda war ga hayey tee kaŋ ay g'i ka war yaamar.

¹⁵ Ay si nee war se tam koyne, zama tam si hayaa bay kaŋ nga koyoo g'a tee. Ay nee war se ay cerey, zama haya kul kaŋ ay maar'a ay Baaba Irkoy do, ay n'a bayrandi war se.

¹⁶ Man'ti war k'ay suuba, amma agay ka war suuba ka war daŋ hala war ma koy, war ma hin ka izeyaŋ tee§ sanda tuuri kabe, war izey ma duumi hala haya kaŋ war n'a wiri Baaba Irkoy ga ay maŋoo ga, a m'a noo war se.

¹⁷ Hayey wey nda ay na war yaamar hala war ma baa cere.»

Aduŋŋa konna Isa nda nga ganakey

¹⁸ «Nda aduŋŋa konna war, war ma bay kaŋ agay no a jin ka konna agay.

¹⁹ Nda a gar aduŋŋa wane nda war, aduŋŋa ga baa borey kaŋ ti nga wane, amma zama a si war may, de mo ay na war suuba ka war kaa a game, woo se a ga konna war.

²⁰ Wa hongu ŝennoo kaŋ ay n'a har war se kaŋ ti: <Tam si bisa nga koyoo.> Nda i n'ay gurzugay, i ga war mo gurzugay, nda i n'ay ŝennoo dii, i ga war mo ŝennoo dii.

²¹ Amma wey kul i g'i tee war se ay maŋoo sabbu se, zama i si bora bay kaŋ n'ay sanba.

²² Nda a gar ya nka mana kaa ka ŝelaŋ i se, i si duu zunubu. Sohõ i si duu kobay ka nee ŋi mana zunubu tee.

²³ Boro kaŋ konna agay, konna ay Baaba Irkoy mo.

²⁴ Nda a gar ya nka mana teegoyey tee i jine kaŋ boro kul man'i tee, i si duu zunubu. Sohõ i dii ey, de i konna agay nda ay Baaba Irkoy.

²⁵ Amma woo tee hala ŝennoo kaŋ hantumandi ŋi ašariyaa ra ma tabati kaŋ nee: <I konna agay bila addalil.>*

* 15:4 15.4 «ka ize tee» man'ti kala haya kaŋ boro g'a tee Irkoy maaganda se. † 15:5 15.5 Sorro 4to. ‡ 15:8 15.8 Sorro 4to. § 15:16 15.16 Sorro 4to. * 15:25 15.25 Zabur 35.19; 69.5.

²⁶ Waati kanj Faabakaa kaa kanj ay g'a sanba war se ka hun Baaba Irkoy do, nga ti Hundi cimikoynoo kanj ga hun Baaba Irkoy do, a ga seedetaray tee ay ga.

²⁷ War mo, war ga tee seede, zama za sintinoo ga, war goo ay bande.»

16

¹ «Ay na hayey wey har war se hala war masi koy naanay nanj.

² I ga war kaa ngi margahugey ra, de mo waati ga kaa kanj boro kul kanj na war wii ga hongu nga nka Irkoy gana.

³ I ga wey tee, zama i man'ay Baaba Irkoy bay, i man'ay bay.

⁴ Amma ya nka wey har war se hala waati kanj ngi waatoo kaa, war ma hongu kanj agay, ay n'i har war se. Hayey wey, ya n'i har war se za sintinoo ga, zama ay goo war bande.»

Hayey kanj Faabakaa g'i tee

⁵ «Sohõ ay ga koy boraa do kanj n'ay sanba, boro kul s'ay hãa war ra ka nee: <Man ra n'ga koy?>

⁶ Amma kanj se ay na woo har, nga se war biney hanse ka maray.

⁷ Agay, ay ga cimoo har war se: A baa war se ya koy, zama nda ay mana koy, Faabakaa si kaa war do, amma nda ay koy, ay g'a sanba war do.

⁸ Waati kanj a kaa, a ga adupna layboo cebe a se haya kanj ti zunubu here, haya kanj ti šerretaray here, nda haya kanj ti ciitoo here.

⁹ Haya kanj ti zunubu here, zama i mana naanay agay.

¹⁰ Haya kanj ti šerretaray here, zama ay ga koy Baaba Irkoy do, de mo war si dii agay koyne.

¹¹ Haya kanj ti ciitoo here, zama adupna bonkoynoo ciitandi.

¹² Haya booboyan goo ay kone kanj ay ga baa y'i bayrandi war se, amma war si hin k'i dii sohõ da.

¹³ Waati kanj a kaa, nga, Hundi cimikoynoo, a ga war gongu cimoo kul ra, zama a si šelan nga bonj ga, amma a ga hayaa har kanj a maar'a, de a ga hayey har war se kanj ga kaa ka kaa.

¹⁴ A g'ay jeerandi, zama a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se.

¹⁵ Haya kul kanj ti Baaba Irkoy wane, agay wane, woo se ay ga nee kanj a ga hayaa zaa kanj ti agay wane k'a bayrandi war se.»

Binemarayyanoo ga bere ka tee jaali

¹⁶ «Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.»

¹⁷ Nga taalibey ra, affooyan nee cere se: «Macin no a ga baa k'a har ir se: <Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay?> Macin no a ga baa k'a har kanj a nee: <Zama ya mma koy Baaba Irkoy do?>»

¹⁸ I nee mo: «Macin no a ga baa k'a har [kanj a nee]: <Ne nda kayna?> Ir si bay haya kanj no a ga baa ka nee.»

¹⁹ Isa bay kanj i mma baa i ma nga hãa, a nee i se: «War ga cere hãa nda hayaa kanj ay n'a har ka nee: <Ne nda kayna war si yee ka dii agay, ne nda kayna koyne, war ga dii agay.>

²⁰ Nda cimi, cimoo ne kanj ay g'a har war se, war ga kaa ka hẽe ka yooyo, de adupna ga jaali. War, war biney ga kaa ka maray, amma war binemarayyanoo ga bere ka tee jaali.

²¹ Waati kanj woy ga duu nga bonj, binemarayyan ga tee a se, zama nga waatoo ka kaa. Waati kanj a na zankaa danj adupna ra, a si yee ka hongu nga zaraboo, jaaloo maaganda se, zama adamize foo kaa adupna ra.

²² Takaa din da, war mo, war biney ga maray sohõ da, amma ay ga kaa ka dii war koyne, de war biney ga jaali, de war jaaloo, boro kul s'a kaa war ra.

²³ Hanoo din, war s'ay hãa nda haya kul. Nda cimi, cimoo ne kan ay g'a har war se, haya kan war n'a ñaaray Baaba Irkoy ga ay maapoo ga, a g'a noo war se.

²⁴ Hala sohõ war mana haya kul ñaaray ay maapoo ga. Wa ñaaray, war ga duu hala haya kul masi war jaaloo gaza.»

Isa duu aduɓɓa ga hinay

²⁵ «Ay na wey har war se nda filla yaasayanteyan. Waatoo ga kaa kan ay si yee ka űelan war se nda filla yaasayanteyan, amma ay ga űelan war se kaaray Baaba Irkoy ga.

²⁶ Hanoo din, war ga ñaaray ay maapoo ga, ay si nee war se kan ay ga Baaba Irkoy ñaaray war se,

²⁷ zama Baaba Irkoy hunday ga baa war, zama war baa agay, de mo war, war naanay kan agay, ay mana hun kala Irkoy do.

²⁸ Ay hun Baaba Irkoy do ka kaa aduɓɓa ra, ay ga yee ka hun aduɓɓa ra ka koy Baaba Irkoy do.»

²⁹ Nga taalibey nee a se: «Nga ne, sohõ n'ga űelan kaaray, de n'si haya kul har nda filla yaasayante.

³⁰ Sohõ ir bay kan n'ga haya kul bay, a si too boro kul ma ni hãa, woo se ir ga naanay kan Irkoy do ni hun.»

³¹ Isa zaabi ka nee i se: «War ga naanay sohõ?

³² Nga ne, waatoo goo kaa, de mo waatoo kaa ka ben kan ra war ga say-say, boro foo kul ga koy nga do, de war g'ay nan agay hinne, amma man'ti agay hinne no, zama Baaba Irkoy goo ay bande.

³³ Ay na wey har war se hala ay bande war ma duu alaafiyaa. War ga zarabi aduɓɓa ra, amma wa bine tee, agay, ay duu aduɓɓa ga hinay.»

17

Isa na Irkoy ñaaray nga bon se

¹ Kan Isa na hayey wey har, a na nga bonoo jer ka beenaa guna, a nee: «Baaba Irkoy, waatoo kaa. Ni Iz'aroo daržandi hala a ma ni daržaa cebe,

² sanda takaa kan nda n'n'a noo hini hundikoyne kul ga, hala borey kul kan n'n'i noo a se, a m'i noo hunayan abadantaa.

³ Hunayan abadantaa man'ti kala, i ma ni bay, ni, Irkoy follokaa cimikoynoo nda bora kan n'n'a sanba kan ti Isa Almasihu.

⁴ Ay na ni daržaa cebe laboo ga. Ay na goyoo benandi kan n'n'a noo ya ne y'a tee.

⁵ Sohõ ni, Baaba Irkoy, ay daržandi ni hunday jeroo ga nda daržaa kan cindi ya ne ni jere za aduɓɓa mana tee.»

⁶ «Ay na ni maapoo bayrandi borey se kan n'n'i noo ya ne aduɓɓa ra. Ni wane nda ey, amma n'n'i noo ya ne, i na ni űennoo dii.

⁷ Sohõ i bay kan hayaa kul kan n'n'a noo ya ne mana hun kala ni do.

⁸ Zama ay na űenney har i se kan n'n'i har ya ne, i n'i dii, i bay nda cimi kan ni do ay hun, de i naanay kan ni k'ay sanba.

Isa na Irkoy ñaaray nga taalibey se

⁹ Ngi se agay, ay ga ñaaray, man'ti aduɓɓa se ay ga ñaaray, amma borey kan n'n'i noo ya ne se, zama ni wane nda ey.

¹⁰ De mo haya kul kan goo ay kone ti ni wane, haya kan goo ma ne ti agay wane, de i n'ay jeerandi.

¹¹ Ay si cindi aduɓɓa ra koyne, ngi, i goo aduɓɓa ra, agay, ay goo ma koy ni do. Baaba Irkoy henanantaa, m'i hawgay ni maapoo kan n'n'a noo ya ne maaganda se hala i ma tee affoo, takaa kan nda agay nda ni ti affoo.

¹² Waatoo kan ay goo i bande, ay n'i gaabu ni maapoo kan n'n'a noo ya ne maaganda se. Ay n'i hawgay, ba affoo mana dere i ra, nda man'ti halacintaa hala Citaaboo šennoo ma tabati.*

¹³ Sohō ay goo ma koy ni do, ay ga woo har aduɓɓa ra hala ay jaaloo ma bara i ra, haya kul mas'a gaza.

¹⁴ Agay, ay n'i noo ni šennoo, aduɓɓa konna ey, zama a s'i may sanda takaa kan nda a s'ay may.

¹⁵ Man'ti ya mma ŋaaray hala m'i dan aduɓɓa se jere ga, amma ya mma baa m'i hallasi boro laalaa ra kan ti Ibilisi.

¹⁶ Aduɓɓa s'i may takaa kan nda a s'ay may.

¹⁷ Cimoo k'i henanandi, ni šennoo, nga ti cimoo.

¹⁸ Takaa kan nda n'n'ay sanba aduɓɓa ra, agay mo n'i sanba aduɓɓa ra.

¹⁹ [Agay,] ay g'ay boŋ jisandi jere ga ma ne ngi maaganda se, hala ngi mo ma jisandi jere ga ma ne nda cimi.»

Isa na Irkoy ŋaaray nga ganakey kul se

²⁰ «Man'ti ngi hinne se ay ga ŋaaray, amma borey mo se kan ga naanay agay ngi šennoo sabbu se,

²¹ hala i kul ma tee affoo, sanda takaa kan nda ni, Baaba Irkoy n'goo ay ra, de agay, ay goo ni ra. Ngi mo ma tee affoo ir ra, hala aduɓɓa ma naanay kan ni k'ay sanba.

²² Agay, ay n'i noo daržaa kan n'n'a noo ya ne, hala i ma tee affoo sanda takaa kan nda ir ti affoo.

²³ Ay goo i ra, ni goo ay ra, hala i ma tee affoo ka timme, de aduɓɓa ma bay kan ni k'ay sanba, de mo n'bag'ey sanda takaa kan nda n'baa agay.

²⁴ Baaba Irkoy, borey kan n'n'i noo ya ne, ay si baa kala nongu kan ra agay, ay goo, ngi mo ma bara ay bande hala i ma dii ay daržaa, woo kan n'n'a noo ya ne, zama n'baa agay za aduɓɓa mana daara.

²⁵ Baaba Irkoy šerrantaa, aduɓɓa mana ni bay, amma agay, ay na ni bay, de borey wey bay kan ni k'ay sanba.

²⁶ Ay na ni maapoo bayrandi i se, ay ga kaa k'a bayrandi i se hala bajoo kan nda n'baa agay ma bara i ra, de agay, ya bara i ra.»

18

Takaa kan nda Isa diyandi

(Matiyu 26.47–56; Marku 14.43–50; Luka 22.47–53)

¹ Waatoo kan Isa na hayey wey har ka ben, a fatta nda nga taalibey ka koy Sederon gooroo boŋ faa ga kan ra saddiŋa foo goo, nga nda ey.

² Žudas kan g'a nondi mo ga nongoo bay, zama Isa nda nga taalibey ga doona ka cere marga no din.

³ Žudas huru lakkalkawyan kan hun sargari juwalkey jineborey nda Fariziyeney do, nda soojey jine ka koy no din, fitillayan, nda bundu boŋ diinanteyan, nda wongu jinayyan goo i kone.

⁴ Isa kan ga hayey kul bay kan ga kaa ka duu nga, a man ka nee i se: «May no war g'a wiri?»

⁵ I n'a zaabi ka nee: «Isa Nazaret boraa.» Isa nee i se: «Agay ne.» Žudas kan g'a nondi goo i bande.

* 17:12 17.12 Zabur 41.10.

⁶ Waatoo kaŋ Isa nee i se: «Agay ne», i yee nda banda ka kaŋ ganda.

⁷ A yee koyne k'i hãa ka nee: «May no war g'a wiri?» I nee: «Isa Nazaret boraa.»

⁸ Isa zaabi ka nee: «Ay nee war se kaŋ agay no. Nda agay no war g'ay wiri, wa wey naŋ i ma koy.»

⁹ Woo ti hala šennoo ma tabati kaŋ ra a nee: «Borey kaŋ n'n'i noo ya ne, ba affoo mana dere ya ne.»*

¹⁰ Simoŋ Piyer kaŋ kone takuba foo goo n'a hoobu ka sargari juwalkey jineboraa tamoo kar ka kabe hennaa here haŋaa dunbu. Tamoo maapoo ti Malšus.

¹¹ Isa nee Piyer se: «Ni takubaa yeeti nga hugoo ra. Ay si gurzugaa potoo hayaa haŋ kaŋ Baaba Irkoy n'a noo ya ne wala?»

I na Isa ka koy Hannu do

(Matiyu 26.57–58; Marku 14.53–54; Luka 22.54)

¹² Sooje margaroo, nda ngi boŋkoyni beeroo, nda Alyahuudey lakkalkey na Isa dii k'a haw.

¹³ I n'a ka koy Hannu do jina, zama Kayif kaŋ ti sargari juwalkey jineboraa jiiroo din, nga wandoo baaba no.

¹⁴ Kayif ti boraa kaŋ bay ka Alyahuudey hoyray ka nee: «Boro folloku ma buu jamaa dogoo ra baa.»†

Piyer na Isa yankar

(Matiyu 26.69–70; Marku 14.66–68; Luka 22.55–57)

¹⁵ A gar, Simoŋ Piyer nda taalibi foo hanga Isa. Taaliboo din, sargari juwalkey jineboraa g'a bay, a huru Isa bande sargari juwalkey jineboraa batumaa ra.

¹⁶ Amma Piyer goo ma kay taray, hugoo miŋoo jeroo ga. Taalibi faa kaŋ sargari juwalkey jineboraa g'a bay fatta ka šelaŋ woyoo kaŋ ga hugoo miŋoo hawgay se ka Piyer hurandi.

¹⁷ Koŋŋaa kaŋ ga hugoo miŋoo hawgay nee Piyer se: «Ni mo, n'goo aroo woo taalibey ra wala?» A nee: «Ay sii i ra.»

¹⁸ Tamey nda lakkalkey goo ma kay no din, i na nuune diinandi ka cankan, zama hargu goo. Piyer goo i ra, a ga kay ka cankan.

Isa daŋandi sargari juwalkey jineboraa jine

(Matiyu 26.59–66; Marku 14.55–64; Luka 22.66–71)

¹⁹ Sargari juwalkey jineboraa na Isa hãa nga taalibey nda nga cawandoo ga.

²⁰ Isa n'a zaabi ka nee: «Agay, ay šelaŋ kaaray aduŋŋa se. Waati kul ay ga cawandi margahugoo nda Irkoy hugu beeroo kaŋ ra Alyahuudey ga cere marga, de mo ya na haya kul har tuguyan ra.

²¹ Macin se n'g'ay hãa? Borey hãa kaŋ maa hayaa kaŋ ay n'a har. Nga ne, ngi, i ga hayey bay kaŋ ay n'i har.»

²² Šenney wey ga, lakkalkaw foo kaŋ goo no na Isa saŋ ka nee: «Takaa woo nda n'ga tuuru sargari juwalkey jineboraa se?»

²³ Isa n'a zaabi ka nee: «Nda ay mana šelaŋ ka boori, haya laalaa cebe ya ne kaŋ ay n'a har, nda ay šelaŋ ka boori, macin se n'g'ay kar?»

²⁴ Woo banda ga, Hannu n'a sanba a ga hawa sargari juwalkey jineboraa Kayif do.

Piyer yee ka Isa yankar

(Matiyu 26.71–75; Marku 14.69–72; Luka 22.58–62)

²⁵ Simoŋ Piyer goo ma kay no din a ga cankan. I nee a se: «Ni mo, n'goo nga taalibey ra wala?» A n'a yankar ka nee: «Ay sii i ra.»

* 18:9 18.9 Zamnaa 6.39; 17.12. † 18:14 18.14 Zamnaa 11.49–50.

²⁶ Sargari juwalkey jineboraa tamey affoo kaŋ ti boraa kaŋ Piyer na haŋaa dunbu boro, nee a se: «Ya na dii ni a bande saddinŋaa ra wala?»

²⁷ Piyer yee koyne k'a yankar, dogoo din da gorgaa ciya.

I na Isa ka koy goforner Pilat do

(Matiyu 27.1-2, 11-14; Marku 15.1-5; Luka 23.1-5)

²⁸ I na Isa ka hun Kayif do ka koy goforneroo tuujidogoo ra. Subbaahi tayaa no. Ngi hunday mana huru goforneroo batumaa ra hala ngi masi žiibi, de ngi ma hin ka Borcintaraa jingaroo ŋaayanoo ŋaa.

²⁹ Pilat fatta taray ka koy i do ka nee: «Macin no war nee aroo woo n'a tee?»

³⁰ I n'a zaabi ka nee: «Nda a gar woo man'ti goy futu teekaw, ir si kate a ni do.»

³¹ Woo ga, Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a ciiti nda war ašariyaa.» Alyahuudey nee a se: «Ir sii nda fondo ka boro wii.»

³² Woo ti hala ŋennoo ma tabati kaŋ Isa n'a har ka cebe buuyanoo kaŋ nda nga ga buu.‡

³³ Pilat yee goforner tuujidogoo ra, a na Isa cee ka nee a se: «Ni ti Alyahuudey kokoyoo wala?»

³⁴ Isa zaabi ka nee: «Ni nka woo har nda ni boŋ, wala boroyaŋ ka ŋelaŋ ma ne ay ga?»

³⁵ Pilat zaabi ka nee: «Alyahuudu ti agay wala? Ni gandaa nda sargari juwalkey jineborey na ni daŋ ay kaboo ra, macin no n'n'a tee?»

³⁶ Isa zaabi ka nee: «Ay Laamaa, man'ti aduŋŋa woo wane nda a. Nda a gar ay Laamaa, aduŋŋa woo wane nda a, ay tamey ga wongu hala ya si huru Alyahuudey kabey ra, amma sohõ da ay Laamaa, man'ti laboo woo wane nda a.»

³⁷ Pilat nee a se: «Adiši kokoy ti ni?» Isa zaabi ka nee: «Ni hunday k'a har kokoy ti agay. Hayaa kaŋ se ay hayandi, hayaa kaŋ se ay kaa aduŋŋa ra, man'ti kala ka seedetaray tee cimoo ga. Boro kul kaŋ ti cimoo wane ga haŋajer ay jindoo se.»

³⁸ Pilat nee a se: «Cimoo ti macin?»

I na Isa zukandi ka nee i m'a wii

(Matiyu 27.15-31; Marku 15.6-20; Luka 23.13-25)

Šennoo woo banda ga, Pilat yee koyne ka fatta ka koy Alyahuudey do ka nee i se: «Agay, ya na dii a ga addalil kul.

³⁹ Alaada no war se, ya boro foo taŋ war se Borcintaraa jingaroo ga. Adiši war ga baa ya Alyahuudey kokoyoo taŋ war se wala?»

⁴⁰ I yee koyne ka kaati ka nee: «Man'ti nga, amma Barabas.» Ka gar Barabas man'ti kala zay beeri.

19

¹ Woo banda ga, Pilat daŋ kaŋ i ma Isa dii k'a barzu.

² Soojey na tuuri fita karjikoyniyaŋ tur k'i tee kokoy fuula k'a daŋ boŋoo ra. I na darbay ciray zaram daŋ a ga.

³ I man a ka nee a se: «Ir ga sallam ni ga, Alyahuudey kokoyoo!» De i g'a noo sanfariyaŋ.

⁴ Pilat yee koyne ka fatta ka nee Alyahuudey se: «Nga ne, ay kate a war se taray hala war ma bay kaŋ ya na duu a ga addalil kul.»

⁵ Isa fatta taray, karji fuulaa nda darbay ciraa goo a ga. Pilat nee i se: «Boraa ne!»

⁶ Kaŋ sargari juwalkey jineborey nda lakkalkey dii a, i kaati ka nee: «A kanji! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «W'a dii war hunday, war m'a kanji, zama agay, ya na duu a ga addalil.»

‡ 18:32 18.32 Zamnaa 3.14; 12.32-33.

⁷ Alyahuudey n'a zaabi ka nee: «Ir, ir goo nda ašariyaa, ir ašariyaa ra, a mma hima ka buu, zama a na nga bonj tee Irkoy Iz'aroo.»

⁸ Waatoo kanj Pilat maa šennoo woo, a hunbur ka tonton.

⁹ A huru gofornor tuujidogoo ra, a nee Isa se: «Man ra ni, n'ga hun?» Amma Isa man'a zaabi.

¹⁰ Pilat nee a se: «N'si tuuru ya ne? N'si bay kanj ay goo nda hini ka ni tanj, ay goo nda hini ka ni kanji?»

¹¹ Isa zaabi ka nee [a se]: «N'si duu ay ga hini kul nda man'ti a nka hun ma ne beene. Woo se boraa kanj n'ay noo ma ne duu zunubu ka tonton.»

¹² Za waatoo woo, Pilat ceeci k'a tanj. Amma Alyahuudey ga kaati ka nee: «Nda n'na woo tanj, ni man'ti kokoy beeroo cere. Boro kul kanj nee kokoy ti nga cebe kanj kokoy beeroo iberi ti nga.»

¹³ Kanj Pilat maa šenney wey, a na Isa ka koy taray, a goro ciitidogoo ra, nongoo ra kanj se i ga nee Tondi Daarantey, Ebere šenni ra Gabata.

¹⁴ Borcintaraa jingaroo soolurey zaaroo no, guuru woy cindi hinka (12) dimma ga. A nee Alyahuudey se: «War kokoyoo ne!»

¹⁵ I kaati ka nee: «A ma buu! A ma buu! A kanji kanjandibundu ga!» Pilat nee i se: «Ya war kokoyoo kanji?» Sargari juwalkey jineborey zaabi ka nee: «Ir sii nda kokoy kanj man'ti kokoy beeroo.»

¹⁶ Woo banda ga, Pilat n'a noo i se a ma kanjandi.

Isa kanjandiyanoo

(Matiyu 27.32–44; Marku 15.21–32; Luka 23.26–43)

I na Isa dii ka koy.

¹⁷ Isa hunday ka nga kanjandibundoo jeeje, ka fatta ka koy nongoo kanj se i ga nee Bongaasoo dogoo, Ebere šenni ra Golgota.

¹⁸ No din ra i n'a kanji, nga nda boro hinka, i na affoo kul danj Isa kabe foo here, a goo gamey ra.

¹⁹ Pilat hantum haya ga k'a danj kanjandibundoo ga. Hantumoo ti: «Isa Nazaret boraa, Alyahuudey kokoyoo».

²⁰ Alyahuudey ra, boro boobo na hantumoo caw, zama nongoo kanj ra Isa kanjandi ga man koyraa. Hantumoo sii kala Ebere, nda Laten, nda Grek šenni ra.

²¹ Alyahuudey ra, sargari juwalkey jineborey nee Pilat se: «Masi hantum <Alyahuudey kokoyoo>, amma hantum kanj nga ka nee: <Agay ti Alyahuudey kokoyoo.>»

²² Pilat zaabi ka nee: «Haya kanj ay n'a hantum, hantumandi ka ben.»

²³ Waatoo kanj soojey na Isa kanji ka ben, i na nga bankaarawey zaa k'i zamna, zamna taaci, sooje foo kul zamna foo. I na nga kaayoo mo zaa kanj mana taandi, šukka folloku no kanj i n'a kay za beene hala ganda.

²⁴ I nee cere se: «Ir mas'a kottu, ir ma alkurra kar ka dii boro kanj ga duu a.» Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kanj nee:

«I n'ay bankaarawey zamna,
i na alkurra kar ay darbaa ga.»*
Woo ti hayey kanj soojey n'i tee.

²⁵ Isa kanjandibundoo jeroo ga, nga paa, nda nga paa woymaa, nda Maryama kanj ti Klopas wandoo, nda Maryama Magdala boraa goo ma kay.

²⁶ Waatoo kanj Isa dii nga paa, taaliboo kanj a ga bag'a goo ma kay jeroo ga, a nee nga paa se: «Nanjay, ni iz'aroo ne.»

²⁷ Woo banda ga, a nee taaliboo se: «Ni paa ne.» Za waatoo woo, taaliboo n'a dii nga do.

* 19:24 19.24 Zabur 22.19.

*Isa buuyanoo**(Matiyu 27.45–56; Marku 15.33–41; Luka 23.44–49)*

²⁸ Woo banda ga, Isa kan ga bay kan hayey kul teendi ka ben, hala Citaaboo šennoo ma tabati, a nee: «Ay jaw.»†

²⁹ Jinay foo goo no kan ga too nda binegar. I na zaara didiji izopu bundu ga k'a sufa k'a too nda binegar k'a manandi mijoo ga.

³⁰ Waatoo kan Isa na binegaroo taba, a nee: «Hayaa kul teendi.» Woo banda ga, a na nga bojoo sinji, hundoo hun.

Sooje foo na Isa caraa fun

³¹ Hunanzam zaaroo soolurey zaaroo no kan ti alzumaa, hala kunturey masi koy cindi kanjandibundey ga hunanzam zaaroo hane, haya kan se hunanzam zaaroo woo man'ti kala hunanzam zaari beeri, woo se Alyahuudey wiri Pilat ga i ma cewey kayri k'i zumandi.

³² Soojey kaa, i na ijinaa cewey kayri, nda woo kan kanjandi a bande.

³³ Kan i kaa Isa ga, kan i dii a buu ka ben, i mana cewey kayri.

³⁴ Amma soojey affoo n'a hay nda yaaji caraa ra, dogoo din da kuri nda hari doo.

³⁵ Bora kan dii a ka seedetaray tee, nga seedetaraa ti cimi, bora din ga bay kan cimi no nga g'a har, hala war mo, war ma naanay.

³⁶ Woo teendi hala Citaaboo šennoo ma tabati kan nee: «Nga birey, ba affoo mana kayri.»‡

³⁷ Citaaboo šenni foo nee koyne: «I ga bora guna kan i n'a fun.»§

*Isa danandi saaraa ra**(Matiyu 27.57–61; Marku 15.42–47; Luka 23.50–56)*

³⁸ Woo banda ga, Isufi Arimate koyraa boro kan ti Isa taalibi, amma tuguyan ra Alyahuudey hunburay se, wiri Pilat ga nga ma Isa kunturoo zumandi. Pilat yadda. Isufi kaa, a na kunturoo zumandi.

³⁹ Nikodem mo kaa kan cee jinaa a koy Isa do cijin here. A kate nga bande mir kan i n'a jaami nda alowe, i ga too kilo waranza (30) cine.

⁴⁰ I na Isa kunturoo zaa k'a didiji nda kasance, ka jii hew kaanayan dan a ga, sanda takaa kan Alyahuudey alaadaa g'a tee suturayan ra.

⁴¹ Woo gar, saddiŋa foo goo nongoo kan ra a kanjandi. Saddiŋaa din ra saaray taaga foo goo no kan ra boro mana bay ka jisandi.

⁴² No din ra i na Isa jisi, zama saaraa ga man, Alyahuudey hunanzam zaaroo soolurey zaaroo maaganda se.

20*Saaray koonoo šennoo**(Matiyu 28.1–8; Marku 16.1–8; Luka 24.1–12)*

¹ Jirbiyyaa zaari jinaa kan ti alhadoo, Maryama Magdala bora koy saaraa do za subbaahi tayaa kan kubay goo, a dii kan tondoo kan ga saaraa mijoo daabu hun a ga.

² A zuru ka koy Simon Piyer nda taaliboo kan Isa ga bag'a do ka nee i se: «I n'ir Koyoo zaa saaraa ra, de mo ir si bay nongu kan ra i n'a dan.»

³ Piyer nda taalibi faa fatta ka koy saaraa do.

⁴ Ngi boro hinkaa zuru cere bande, taalibi faa zuru ka bisa Piyer, de a n'a jin ka too saaraa do.

⁵ A gunguma ka fuuni, a dii kan kasanca jisandi, amma a mana huru.

† 19:28 19.28 Zabur 69.22. ‡ 19:36 19.36 Fattaroo 12.46; Kabuyaney 9.12; Zabur 34.21. § 19:37 19.37 Zakarya 12.10.

⁶ Simon Piyer kanj goo dumaa ga kaa. A huru saaraa ra, a dii kanj kasancaa jisandi
⁷ nda šukkaa kanj bay ka bara Isa bonjoo ga, a mana jisandi kasance faa ra, amma
 a kunkunandi jere ga.

⁸ Waatoo din taalibi faa kanj jin ka too saaraa do huru nga mo, a dii, a naanay.

⁹ Zama hala waatoo din i mana faham Citaaboo šennoo se kanj nee kanj Isa ga hima
 ka tun bukawey ra.*

¹⁰ Woo banda ga, taalibey yee ngi do.

*Isa bangay Maryama Magdala bora se
 (Matiyu 28.9-10; Marku 16.9-11)*

¹¹ Maryama ga kay taray, saaraa jeroo ga, a ga hēe. Kanj a goo ma hēe, a gunguma
 ka fuuni saaraa ra,

¹² de a dii almalayka hinka kanj ga bankaaray kaarayyanj goo, i goo ma goro nongoo
 kanj ra Isa kunturoo bay ka jisandi, affoo goo bonjoo heroo ra, affaa goo cewey heroo
 ra.

¹³ I nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe?» A n'i zaabi ka nee: «I nk'ay Koyoo zaa,
 de mo ay si bay nongu kanj ra i n'a dan.»

¹⁴ Kanj a na woo har kul a jeli, de a dii Isa goo ma kay, amma a mana bay wala Isa
 no.

¹⁵ Isa nee a se: «Woyoo, macin se n'ga hēe? May no n'g'a wiri?» A mma nee
 saddiŋaa koyoo no, a nee a se: «Ay koyoo, nda ni, ni k'a ka koy, nongoo har ya ne
 kanj ra n'n'a dan, ya koy a zaa.»

¹⁶ Isa nee a se: «Maryama!» A jeli, de a nee a se Ebere šenni ra: «Rabbuni!» –
 maanaa «Alfagaa».

¹⁷ Isa nee a se: «Mas'ay dii, zama ya na žigi ka koy [ay] Baaba Irkoy do jina. Amma
 koy ag'armey do, de ma nee i se kanj ay ga žigi ka koy ay Baaba do kanj ti war Baaba,
 ay Koyoo do kanj ti war Koyoo.»

¹⁸ Maryama Magdala bora koy bayrandi taalibey se ka nee i se kanj nga dii ir Koyoo,
 de a na hayey wey har nga se.

*Isa bangay nga taalibey se
 (Matiyu 28.16-20; Marku 16.14-18; Luka 24.36-49)*

¹⁹ Hanoo din hunday, jirbiyyaa zaari jinaa kanj ti alhadoo, alaasaroo ra, hugoo kanj
 ra taalibey goo mijney ga daaba Alyahuudey hunburay se. Isa kaa ka kay gamey ra,
 a nee i se: «Alaafiyyaa ma kaa war ga!»

²⁰ Kanj a na woo har, a na nga kabey nda nga caraa cebe i se. Taalibey jaali nda ir
 Koyoo diiroo.

²¹ [Isa] nee i se koyne: «Alaafiyyaa ma kaa war ga!» Takaa kanj nda ay Baaba Irkoy
 n'ay sanba, agay mo ga war sanba.

²² Šennoo woo banda ga, a na mijoo hewoo funsu i ga ka nee i se: «Wa dii Hundi
 Henanantaa!

²³ Borey kanj war ga ngi zunubey yaafa, i ga yaafandi, wey kanj war wanji ka ngi
 zunubey yaafa, i si yaafandi.»

Isa bangay Toma se

²⁴ Toma kanj se i ga nee Taway, taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo sii i bande waatoo
 kanj Isa bangay.

²⁵ Taalibey cindey cindi i ga nee a se: «Ir dii ir Koyoo.» Amma a nee i se: «Nda
 ay mana dii nga kabey pontey dogey, nda ay man'ay kabe-izoo danj pontey dogey ra,
 nda ay man'ay kaboo danj caraa ra, laabudda, ay si naanay.»

* 20:9 20.9 Zabur 16.10.

²⁶ Jirbi yaaha banda ga, Isa taalibey goo kunehere koyne, de Toma goo i bande. Isa kaa, hugoo mipney ga daaba, a kay gamey ra. A nee i se: «Alaafiyaa ma kaa war ga!»

²⁷ Woo banda ga, a nee Toma se: «Ni kabe-izoo dan ne, ay kabey guna, kate ni kaboo mo, a dan ay caraa ra. Masi tee boro kan si naanay, amma ma naanay!»

²⁸ Toma n'a zaabi ka nee: «Ni ti ay Koyoo, ay Irkoy!»

²⁹ Isa nee a se: «Zama n'dii agay, nga se ni naanay. Borey duu gomni kan mana dii agay, amma i naanay.»

Citaaboo woo hantumyanoo addaliloo

³⁰ Isa yee ka tammaasa kayfante booboyan tee koyne [nga] taalibey jine kan mana hantumandi citaaboo woo ra.

³¹ Hayey wey hantumandi hala war ma naanay kan Isa ti Almasihu, Irkoy Iz'aroo, de nda war naanay, war ma duu nga maapoo ra hunayan.

21

Isa bangay taalibi iyye se

¹ Woo banda ga, Isa bangay koyne taalibey se Tiberiyad isabangoo jeroo ga. Takaa ne kan nda a bangay:

² Simon Piyer, nda Toma kan se i ga nee Taway, nda Nataniyel kan Kana kan goo Galile boro no, nda Zebede iz'arey, nda nga taalibey boro hinka koyne goo cere bande.

³ Simon Piyer nee i se: «Ay ga koy hamiisa hoo.» I nee a se: «Ir mo, ir ga koy ni bande.» I fatta ka koy huru harihiyoo ra. Cijinoo woo, i mana baffoo dii.

⁴ Subbaahi tayaa ra, Isa goo ma kay guraa ga, amma taalibey mana bay wala Isa no.

⁵ Isa nee i se: «Zankey, hamiisa sii war kone?» I n'a zaabi ka nee: «Kalaa.»

⁶ A nee i se: «Wa filijoo warra hiyoo caraw gumaa here, war ga duu.» I n'a warra, i mana hin k'a cendi koyne, hamiisaa booboyanoo maaganda se.

⁷ Taaliboo kan Isa ga bag'a nee Piyer se: «Ir Koyoo no!» Za Simon Piyer maa kan ir Koyoo no, a na nga kaayoo dan, zama gaa koonu no a goo, de a na nga bon cetaw isabangoo ra.

⁸ Taalibey cindey kaa nda hiyoo, i na filijoo kan ga too nda hamiisa kursu, zama i si mooru guraa, kabedaaru zangu hinka (200) cine bara ngi nda guraa game.

⁹ Kan i zunbu guraa ga, i dii denji-ciray kan hamiisa goo a bon nda takula.

¹⁰ Isa nee i se: «Wa kate hamiisawey ra kan war ne k'i dii.»

¹¹ Simon Piyer huru hiyoo ra ka filijoo cendi kate guraa ga, a ga too nda hamiisa beeri zangu nda woyguu cindi hinza (153). Woo kul kan duwandi, filijoo mana kottu.

¹² Isa nee i se: «Wa kaa ka naa.» Taalibey ba affoo mana yadda k'a haa ka nee: «May ti ni?» Zama i ga bay kan ir Koyoo no.

¹³ Isa man, a na takulaa zaa k'i noo, hamiisaa mo takaa din da.

¹⁴ Cee hinzantoo ti woo kan Isa ga nga bon bangandi nga taalibey se, za a tun bukawey ra banda ga.

Isa nda Piyer faajikaaraa

¹⁵ Waatoo kan i naa ka ben, Isa nee Simon Piyer se: «Simon, Yehiya* iz'aroo, n'ga baa agay ka bisa borey wey wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Ay feeji-izey kur!»

¹⁶ Cee hinkantoo, a nee koyne: «Simon, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ayyo, ay Koyoo, ni, n'ga bay kan ay ga baa ni.» Isa nee a se: «Tee ay feejey kurkaa.»

* 21:15 21.15-17 Yehiya da se i ga nee Yunusa, Matiyu 16.17ra.

¹⁷ A nee a se cee hinzantoo ra: «Simon, Yehiya iz'aroo, n'ga baa agay wala?» Piyer binoo maray kaŋ hala cee hinza a ga nee nga se: «N'ga baa agay wala?» A nee a se: «Ay Koyoo, ni, n'ga haya kul bay, n'ga bay kaŋ ay ga baa ni.» [Isa] nee a se: «Ay feejeje kur.

¹⁸ Nda cimi, cimoo ne kaŋ ay g'a har ma ne, waatoo kaŋ n'ga zanka, n'ga ni gamoo haw nda ni boŋ, n'ga koy nongu kaŋ ra n'baa. Amma waati kaŋ ni ŷen, n'ga ni kabey ŷerre, de boroyaŋ ga ni gamoo haw, i ga ni ka koy nongu kaŋ n'si baa ra.»

¹⁹ A nka woo har ka cebe buuyanoo kaŋ nda Piyer ga kaa ka Irkoy jeerandi. Kaŋ a ŷelaŋ ka ben, a nee a se: «Hanga agay.»

Isa nda taaliboo kaŋ a ga bag'a faajikaaraa

²⁰ Piyer neli, de a ga dii taaliboo kaŋ Isa ga bag'a goo ma kaa ngi bande, boraa kaŋ hawraa waati a bere Isa gandey here ka nee a se: «Ay Koyoo, may ma ni nondi?»†

²¹ Kaŋ Piyer ga dii a, a nee Isa se: «De woo, ay Koyoo, macin no ma kaa ka tee a ga?»

²² Isa nee a se: «Nda ay baa a ma cindi hala ya kaa, ni baa foo? Ni, hanga agay.»

²³ Woo ga, ŷennoo dira armey game kaŋ taaliboo din si buu. Ka gar Isa mana nee a se kaŋ a si buu, amma a nka nee: «Nda ay baa, a ma cindi hala ya kaa, [ni baa foo?]

Isa na haya booboyaŋ tee kaŋ mana hantumandi

²⁴ Taaliboo din no ma hayey wey seedetaraa too, nga k'i hantum. Ir ga bay mo kaŋ nga seedetaraa ti cimi.

²⁵ Haya booboyaŋ goo no kaŋ Isa n'i tee koyne. Nda i n'i fesufesu k'i hantum affoofoo, ay si tammahã wala ba aduŋŋa ga hin ka citaabey zaa kaŋ ra i ga hantumandi.

---

† 21:20 21.20 Zamnaa 13.25.

Diyawey teegoyey citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Diyawey teegoyey citaaboo man'ti kala Luka citaabu hinkantoo kan a n'a hantum. Luka Linziloo ra a si šelan kala Isa waatoo ga kan a n'a tee laboo ga. Amma ne ra a si šelan kala Isa koyyanoo beenaa ra, nda takaa kan nda Isa na Hundi Henanantaa sanba nga diyawey ga. A ga šelan mo takaa ga kan nda Egilizoo sintin Alyahuudey game, nda Žerizalem, nda nongey kan man'ti Alyahuudey dogey sanda Antiyoš koyraa, nda Korent koyraa, nda Filipi koyraa ra. Boro ga dii a ra mo Pol tuubiroo nda nga diyawtaray naarumay beerey kul. Boro ga dii mo Egilizey kan sintin, zarabey kan i dii ey, nda takaa kan nda Hundi Henanantaa n'i faaba k'i gorandi.

Citaaboo woo ga Egilizey faaba nda takaa kan nda Irkoy goyoo ga teendi: ka Isa Almasihu Alhabar Boryaa har laboo kul ga ka koy hala adupna kaydogoo ga.

Isa na allaahidu zaa kan Hundi Henanantaa ga sanbandi

¹ Tewofil, citaabu jinaa kan ay n'a hantum ra, ay šelan hayey kul ga kan Isa sintin k'i tee, k'i cawandi mo,

² hala hanoo kan ra a zandi ka koy beenaa ra. Amma za a mana zandi, a na Hundi Henanantaa ka diyawey yaamar kan a n'i suuba.

³ Ngi mo se a na nga azzaatoo cebe a ga huna nda tammaasa alhakiikanteyan, nga zarabiyanoo banda ga, jirbi woytaaci (40) a ga nga bon cebe i se, ka šelan i se Irkoy Laamaa ga.

⁴ Waatoo kan nga nda ey goo ma goro, a n'i yaamar ka nee: «War masi mooru Žerizalem, war ma woo kan Baaba Irkoy nee nga g'a noo batu, woo kan war maar'a ay mijoo ra.

⁵ Zama Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra ne nda jirbi kayna.»

Isa yee beenaa ra

(Marku 16.19–20; Luka 24.50–53)

⁶ Diyawey, waatoo kan i marga i na Isa hãa ka nee: «Ir Koyoo, alwaatoo woo da ra n'ga laamaa gorandi koyne Izirayel se wala?»

⁷ A nee i se: «Waatey wala dimmawey kan Baaba Irkoy n'i kayandi nga bon hinoo ra bayyanoo sii war ga.

⁸ Amma war ga duu gaabi waati kan Hundi Henanantaa zunbu war ga, de war ga tee ay seedewey Žerizalem, nda Žude gandaa kul ra, nda Samari gandaa ra, nda hala adupna kaydogoo ga.»

⁹ Waatoo kan Isa na hayey wey har ka ben, i goo m'a guna kan a zandi ka koy beene, duula foo n'a kaa moyey cire.

¹⁰ Taalibey cindi i ga moo bakam beenaa here, a koy, de aru hinka ne ka kay jerey ga kan ga darbay kaarayyan goo.

¹¹ I nee: «Galile arey, macin se war ga kay ka beenaa heroo guna? Isa woo kan zandi war jerey ga ka koy beenaa ra, a ga yee kate nda taka follokaa kan nda war dii a, a ga koy beenaa ra.»

Bora kan ga huru Žudas dogoo ra

¹² Woo banda ga, i yee Žerizalem ka hun tondi hondoo do kan se i ga nee Zaytunaney tondi hondoo kan goo Žerizalem jere, kilomeetar foo cine bara gamey ra.

¹³ Waatoo kaŋ i huru koyraa ra, i žigi soorohugoo boŋ kaŋ ra i ga doona ka marga. Borey ti: Piyer, nda Yehiya, nda Žak, nda Andere, nda Filip, nda Toma, nda Bartelemi, nda Matiyu, nda Žak Alfe iz'aroo, nda Simon kaŋ ti Zelot boraa, nda Žud Žak iz'aroo.

¹⁴ Ngi kul tee bine foo ka gaabandi Irkoy ŋaarayyan ra. Ngi nda woyyaŋ, nda Maryama Isa ŋaa, nda Isa armye.

¹⁵ Jirbey din ra, Piyer tun ka kay ganakey gamey ra. Alžamaa kaŋ goo nongu follokaa ra ga too boro zangu nda waranka (120) cine. A nee:

¹⁶ «Arma arey, a nka waazibi Citaaboo šennoo ma tabati kaŋ Hundi Henanantaa n'a har za a mana tee nda Dawda miŋoo Žudas ga kaŋ na borey gongu i ma Isa dii.

¹⁷ Zama a cindi ka kabandi ir ra, a n'ir goy follokaa woo da tee.

¹⁸ Nga, a na faari day nda goy futaa nooroo, a kaŋ boŋoo ga, a faca gamoo ga, teeley kul doo.

¹⁹ Woo, Žerizalem borey kul ga haya bay a se, hala nongu kaŋ ra i mma nee faaroo din se ngi boŋ meešennoo ra Hakeldama, maanaa <Kuroo hayoo faaroo>.

²⁰ Zama a hantumandi Zabur citaaboo ra ka nee:

<Nga gorodogoo ma tee saaji,

boro kul masi goro a ra>*,

de mo:

<Nga jinehuntaraa goyoo ra, boro tana ma huru dogoo ra.>†

²¹ Adiši, kala arey kaŋ goo ir bande waatoo kul kaŋ ir Koyoo Isa n'a tee, a ga huru a ga fatta ir game,

²² ir m'a dii za batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a tee ga hala hanoo kaŋ a zandi ka hun ir game, borey wey affoo ma tee ir bande nga tunyanoo seede.»

²³ I na boro hinka kayandi: Isufi kaŋ se i ga nee Barsabas kaŋ i n'a maagaaru Žustus, nda Matiyas.

²⁴ I na Irkoy ŋaaray ka nee: «Ni, ir Koyoo kaŋ ti biney kul baykaa, boro hinkaa woo ra, boraa cebe kaŋ n'n'a suuba

²⁵ hala a ma nga bagaa zaa goyoo woo ra nda diyawtaraa woo ra kaŋ ga Žudas na nga boŋ moorandi ka koy nongoo ra kaŋ nda a ga hima.»

²⁶ I na alkurra kar boro hinkaa game, alkurraa na Matiyas dii, a huru ka tonton diyaw woy cindi faa (11) ga.

2

Hundi Henanantaa kaayanoo

¹ Hanoo kaŋ Pantekotoo zaaroo* too, taalibey kul goo cere bande nongu folloku ra.

² Dogoo din da kaati foo tee ka hun beenaa ra, ma nee hew beeri hēeni, de a na hugoo kul too kaŋ ra i goo ma goro.

³ Hayayaŋ kaŋ ma nee deene bangay i se, i ga hima nda nuune kaŋ zamna-zamna, i zunbu ngi boro foo kul ga,

⁴ de i kul too met nda Hundi Henanantaa, de i sintin ka šenni tanayaŋ šelaŋ, woo kaŋ Irkoy Hundoo n'a noo i se i m'a har.

⁵ Woo gar Alyahuuduyaŋ goo ma goro Žerizalem, Irkoy hunburkawyaŋ, gandawey kul kaŋ goo beenaa cire ra i hun.

⁶ Waatoo kaŋ kaatiroo woo tee, alžamaa marga, boŋey ŋaami nda taka kaŋ nda boro foo kul ga maa i se nga boŋ meešennoo ra.

* **1:20 1.20** Zabur 69.26. † **1:20 1.20** Zabur 109.8. * **2:1 2.1** «Pantekotoo zaaroo», Grek šenni ra, maanaa ti «(jirbi) woyguwantoo» kaŋ goo Borcintaraa jingaroo dumaa ga, Sargarey 23.15-21; Alhukumoo 16.9-11.

⁷ I [kul] gaga, boŋey haw, i nee: «Nga ne, borey wey kul kaŋ goo ma ŧelan man'ti Galile boroyan wala?»

⁸ De taka foo ra, ir affoo kul ga maa i se nga boŋ meeŧennoo ra, woo kaŋ ra ir hayandi?»

⁹ Part, nda Med, nda Elam gandawey borey, nda Mezopotami gandaa borey, nda ŧude, nda mo Kapados, nda Poŋ, nda Azi,

¹⁰ nda Friŋi, nda Panfili mo, nda Misira gandawey, nda Libi gandaa laamawey kaŋ goo Siren koyraa here, nda Rom koyraa borey,

¹¹ Alyahuudey nda mo borey kaŋ huru alyahuudutaray, nda Kret gungoo borey, nda Laarabey, ir ga maa i ga Irkoy teegoy beerey ŧelan ir ŧennoo ra.»

¹² I gaga, i kul na alaabiina ka nee cere se: «Macin ti woo maanaa?»

¹³ Boro fooyan ga taalibey fude ka nee: «Alaneb hari moora kaana nda i too.»

Piyer waazoo Pantekotoo hane

¹⁴ Waatoo woo, Piyer tun ka kay, nga nda diyaw woy cindi faa (11), a na nga jindoo jer ka nee jamaa se: «ŧude borey nda ŧerizalem borey kul, war ma haya foo bay, war ma haŋajer ay ŧenney se.

¹⁵ Man'ti woo din no kaŋ war g'a hongu kaŋ borey wey nka suu, zama subbaahoo guuru yaggantoo ti woo.†

¹⁶ Amma woo ti hayaa kaŋ annabi ŧowel n'a har ka bisa, a nee:

¹⁷ <Zaari korawey ra, Irkoy nee:

“Ay g'ay Hundoo doori borey kul ga,
war iz'arey nda war ize woyey ga annabitaray tee,
war soogey ga dii bangayyan,
war boro ŧeeney ga handiri.

¹⁸ De mo ba ay baŋney nda ay koŋney, haney din ay g'ay Hundoo doori i boŋ, de i ga annabitaray tee.

¹⁹ Ay ga kayfiyan dan beene beenaa ra,
nda tammaasayan ganda laboo ga,
kuri nda nuune, nda dullu duula.

²⁰ Waynaa ga bere ka tee kubay,
handoo ga bere ka ciray ma nee kuri,
za ir Koyoo zaari beeri jerantaa mana kaa.

²¹ De mo boro kul kaŋ n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.”>‡

²² Izirayel borey, wa haŋajer ŧenney wey se: Isa Nazaret boraa, boraa kaŋ Irkoy yadda a ga, a na tabatandi war se nda kayfiyan, nda almunkaryan, nda tammaasayan kaŋ Irkoy n'a k'a tee war game sanda takaa kaŋ nda war hunday ga bay.

²³ Boraa woo kaŋ nondi nda Irkoy kayandiroo takaa, a bay hayaa kaŋ ga kaa ka tee nga ga, war n'a dan goy futu teekey kabey ra i m'a kanji k'a wii.

²⁴ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra, a n'a kaa buuyan naajoo ra, a si hin ka tee buuyan ma gaabu a ga.

²⁵ Dawda ŧelan a ga ka nee:

<Ay ga dii ir Koyoo ay jine waati kul,
zama a goo ay kabe henna ga hala ya si jijiri.

²⁶ Woo se ay binoo jaali,
de ay ŧelan nda binekaanay,
ay gaahamoo ga hunanzam naataa ra.

²⁷ Zama n's'ay hundoo nan alaaharaa,

† 2:15 2.15 Waatoo din Alyahuudey si alaneb hari moora haŋ kala waati kaŋ i na ham ŋaa. I si ham ŋaa kala cijin here, Fattaroo 16.8; Tesalonik borey bataga 1na 5.7. ‡ 2:21 2.17-21 ŧowel 3.1-5.

n'si naŋ ni boro henantaa ma dii funbuyan.

²⁸ N'na hunaroo fondawey bayrandi ya ne,

n'g'ay too nda jaali ni jine.›§

²⁹ Arma arey, ya duu fondo ka šelan war se nda naanay ir kaagaa Dawda ga, a buu, a suturandi, de mo nga saaraa goo ir game hala hõ zaaroo.

³⁰ Haya kaŋ se annabi no, a bay mo kaŋ Irkoy na allaahidu zaa nga se ka žee kaŋ ga nga banda-ka-zunboo affoo gorandi fuulaa ra,*

³¹ Almasihu tunyanoo no a dii a za a mana tee ka nee kaŋ a mana nga naŋ alaaharaa, de mo nga gaahamoo mana dii funbuyan.

³² Isa din, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti haya kaŋ se ir, ir kul tee seede.

³³ A jerandi ka koy Irkoy kabe hennaa ga, a duu Baaba Irkoy ga Hundi Henanantaa kaŋ a na nga allaahidoo zaa a se. A na hayaa kaŋ war, war ga dii a, war ga maar'a doori ir boŋ.

³⁴ Dawda mana žigi beenaa ra, amma nga hunday nee:

‹Ir Koyoo nee ay Koyoo se:

“Goro ay kabe hennaa here,

³⁵ hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire.”›†

³⁶ Adiši Izirayel hugoo kul ma bay bila šikka kaŋ Isa din kaŋ war n'a kanji, Irkoy n'a tee Koy, a n'a tee Almasihu mo.»

³⁷ Waatoo kaŋ i maa šenney wey, biney maray, i nee Piyer nda diyawey cindey se: «Macin no ir m'a tee, arma arey?»

³⁸ Piyer nee i se: «Wa tuubi, de war affoo kul ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga, war zunubey yaafaa se, de war ga duu nooyanoo kaŋ ti Hundi Henanantaa.

³⁹ Zama war, nda war zankey, nda borey kul kaŋ ga mooru‡ kaŋ ir Koyoo Irkoy ciya i se i ma kaa nga do, wane nda allaahidoo.»

⁴⁰ A na šenni booboyaŋ ka seedetaray tee i se k'i hoyray ka nee: «Wa war boŋ hallasi war zamankasinay golbantey wey ga.»

⁴¹ Wey kaŋ yadda Piyer šennoo ga batizandi, hanoo din, boro zenber hinza (3.000) cine tonton ganakey ga.

⁴² I cindi diyawey cawandoo, nda ngi margakasinaa ra, nda takula dunbuyanoo, nda Irkoy ŋaarayroo ra.

Ganakey margaroo šennoo

⁴³ Hunburay kaa borey kul ga, Irkoy na diyawey ka kayfi nda tammaasa booboyaŋ tee.

⁴⁴ Ganakey kul goo nongu folloku ra, hayey kul ra i ga marga.

⁴⁵ I na ngi halaalawey nda ngi jinawey neere k'i zamna boro foo kul ma duu haya kaŋ ga too ra.

⁴⁶ Zaari kul i ga tee bine foo ka marga nda cimi Irkoy hugu beeroo ra, i ga takulaa dunbu ngi hugey ra, i ga ŋaa nda jaali nda bine kaaray.

⁴⁷ I ga Irkoy beerandi, jamaa kul ga fondo naŋ i se. Zaari kul ir Koyoo ga borey kaŋ hallasi tonton i ga.

3

Piyer nda Yehiya na bongu noo baani

¹ Piyer nda Yehiya žigi ka koy Irkoy hugu beeroo ra Irkoy ŋaarayroo waati kaŋ ti aluulaa guuru hinzantoo ga.

§ 2:28 2.25-28 Zabur 16.8-11. * 2:30 2.30 Zabur 132.11. † 2:35 2.35 Zabur 110.1. ‡ 2:39 2.39 «kaŋ ga mooru», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «kaŋ goo waati mooro ra».

² Aru foo kanj za paṅoo gundoo ra a bongu katandi windoo mee foo ga kanj se i ga nee Ihennaa, zaari kul boroyan no m'a jisi no din hala a ma sargari wiri Irkoy hugu beeroo hurukey ga.

³ Waatoo kanj a dii Piyer nda Yehiya ga baa ka huru Irkoy hugu beeroo ra, a n'i naaray i ma sarga nga ga.

⁴ Piyer nda Yehiya na ngi moyey kanji a ga, Piyer nee: «Ir guna.»

⁵ A na lakkal tee i se, a ga hongu nga ma duu i ga haya.

⁶ Amma Piyer nee: «Ay sii nda nzorfu kaaray, ay sii nda wura, woo kanj goo ya ne, ay g'a noo ma ne: Isa Almasihu Nazaret boraa maṅṅoo ga, [tun ma] dira.»

⁷ A na aroo dii nda kabe hennaa, a n'a tunandi, dogoo din da cewey nda kanjey hanse.

⁸ A sar ka kay ka dira, a huru i bande Irkoy hugu beeroo ra, a ga dira a ga sar ka Irkoy beerandi.

⁹ Jamaa kul dii a kanj a ga dira, a ga Irkoy beerandi.

¹⁰ I bay kanj nga no ka cindi Irkoy hugu beeroo Mee Hennaa ga ka sargari ceeci, i hanse ka alaabiina, de boṅey hanse ka haw nda takaa kanj teendi a ga.

Piyer waazoo Irkoy hugu beeroo ra

¹¹ Aroo denji Piyer nda Yehiya ga, jamaa kul almunkar, de i zuru ka koy i do galliyaa ra kanj se i ga nee Sulaymaana galliyaa.

¹² Kanj Piyer dii jamaa, a nee i se: «Izirayel borey, macin se war boṅey ga haw nda woo? Macin se war ga moo bakam ir ra, sanda ir, ir boṅ hinoo wala ir ganayanoo nda ir na aroo woo dirandi?»

¹³ Ibrahima Koyoo, Isiyaka [Koyoo], Yakuba [Koyoo], ir baabey Koyoo na nga tamoo Isa jeerandi kanj war, war n'a nondi, war n'a yankar Pilat jine kanj kayandi nga g'a taṅ.

¹⁴ Amma war, war na Irkoy Boro Henanantaa kanj ti Boro Šerrantaa yankar, war wiri borowiikaw ma taṅandi war se.

¹⁵ War na hunayan koyoo wii, Irkoy n'a tunandi bukawey ra, woo ti hayaa kanj se ir ga tee seede.

¹⁶ Nga maṅṅoo naanaa ra, maṅṅoo na boraa woo kanj war ga dii a, war g'a bay noo gaabi. Naanaa kanj a g'a noo ka boraa woo kanj goo war kul jine noo baani timmante.

¹⁷ Sohō, ag'armey, ay ga bay kanj boṅbitaray ka kate war n'a tee, war alwakiiley mo takaa din da.

¹⁸ Takaa woo da, hayaa kanj Irkoy gay a n'a har nda annabey kul miṅey kanj ti nga Almasihu ga zarabi, a n'a tabatandi.

¹⁹ Wa tuubi ka bere hala war zunubey ma tuusandi.

²⁰ Woo ra bineyaynay waatiyan ga hun ir Koyoo do ka kaa war do, a ma Almasihu kanj ti Isa sanba kanj suubandi war se.

²¹ Nga kanj a nka tilasu a ma cindi beenaa ra hala waati kanj hayey kul taagandi koyne kanj Irkoy n'a har za alwaatey kul ra nda annabi henanantey miṅey, ma tabati.

²² Musa nee: «Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra*, war ma haṅajer a se hayey kul kanj a g'i har war se ra.

²³ Boro kul kanj mana haṅajer annaboo din se, ga tuusandi ka hun jamaa ra.»†

²⁴ De mo annabey kul, za Samiyel hala wey kanj kaa ka šelan dumaa ga, i kul na zaarey wey bayrandi.

²⁵ Annabey iz'arey ti war, nda amaanaa kanj Irkoy n'a daṅ nga nda war baabey game ka nee Ibrahima se: «Ni hayroo bande aduṅṅa hayragey kul ga duu albarka.»‡

* 3:22 3.22 «Ir Koyoo Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armye ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ir Koyoo Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armye ra k'a sanba sanda ay takaa». † 3:23 3.22-23 Alhukumoo 18.15, 18, 19. ‡ 3:25 3.25 Sintinoo 22.18; 26.4.

²⁶ War do Irkoy jin ka nga tamoo donto k'a sanba war se hala a ma albarka dan war ra ka war affoo kul bere k'a kaa nga laalaroo ra.»

4

I na Piyer nda Yehiya kayandi hoyraykey margaroo jine

¹ Piyer nda Yehiya goo ma šelan jamaa se kan sargari juwalkey, nda Irkoy hugu beeroo lakkalkey bonkoynoo, nda Sadusiyeney kaa i ga.

² I hottu nda ngi cawandiyanoo kan ra i ga Isa ka bukawey tunyanoo bayrandi.

³ I na diyawey dii, i n'i dan kasu hala subaa ra, zama cijinoo too ka ben.

⁴ Amma borey ra kan maa šennoo, ibooboyan naanay, arey hinnaa ga too zenber guu (5.000) [cine].

⁵ Subaa ra, ngi alwakiiley, nda ngi boro beerey, nda ngi Citaaboo baykey marga Žerizalem,

⁶ nda sargari juwalkey jineboraa Hannu, nda Kayif, nda Yehiya, nda Aleksander, nda boro kul kan hun sargari juwalkey jineborey ga.

⁷ I n'i dan ngi game k'i hãa ka nee: «Hini foo wala maa foo nda war wey na woo tee?»

⁸ Waatoo din Piyer too met nda Hundi Henanantaa, a nee i se: «Jamaa alwakiiley, nda boro beerey,

⁹ hõ nda ir hãandi goy henna ga kan teendi wircikoyi se k'a noo baani,

¹⁰ war nda Izirayel jamaa kul ma bay kan Isa Almasihu Nazaret boraa kan war, war n'a kanji, de Irkoy n'a tunandi bukawey ra, nga maapoo ka kate boraa woo ma duu baani ka kay war jine.

¹¹ «Nga ti tondoo kan war kan ti cinakey konna a, amma a kaa ka tee hugoo kanjoo tondoo.»*

¹² Boro tana sii no kan ra hallasiyan goo, zama maa tana mana nondi koyne beenaa cire adamizey game kan bande ir ga hima ka hallasi.»

¹³ Kan i dii naanaa kan nda Piyer nda Yehiya ga šelan, i bay kan boroyan no kan mana caw, jamaa ra i goo, boney haw, amma i n'i bay sanda boroyan kan cindi Isa bande.

¹⁴ I ga dii boraa kan duu baani goo ma kay ngi jere, i si bay haya kan no ngi m'a har.

¹⁵ I nee i ma fatta hoyraykey margaroo hugoo ra, i cindi i ga cere hãa

¹⁶ ka nee: «Macin no ir g'a tee borey wey se? Zama Žerizalem borey kul bay tammaasaa kan i n'a tee ga, a ga kaaray i se, de mo ir si hin k'a yankar.

¹⁷ Amma hala alhabaroo woo masi dira jamaa game ka tonton, ir ma kašeta i ga, i masi yee ka maapoo woo waazu boro kul se.»

¹⁸ I n'i cee k'i yaamar i masi yee ka Isa maapoo har wala k'a cawandi.

¹⁹ Amma Piyer nda Yehiya n'i zaabi ka nee: «Irkoy jine, war se ir ga hima ka hanajer wala Irkoy? Wa šelan.

²⁰ Ir, ir si hin ka goro ir mana hayey har kan ir dii ey ir maar'ey.»

²¹ I kašeta i ga koyne, i n'i nan, i mana duu taka kul kan nda ngi g'i zukandi, jamaa maaganda se, zama borey kul ga Irkoy beerandi nda hayaa kan tee.

²² Koyne mo boraa kan ga tammaasaa woo teendi k'a noo baani goo nda haya kan bisa jiiri woytaaci (40).

Ganakey Irkoy ŋaarayroo

²³ Kan Piyer nda Yehiya nanandi, i koy ngi borey do ka hayaa kul filla kan sargari juwalkey jineborey nda boro beerey n'a har ngi se.

* 4:11 4.11 Zabur 118.22.

²⁴ Waatoo kaŋ i maa woo, i tee bine foo ka Irkoy ŋaaray ka nee: «Ir Koyoo, ni kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kaŋ goo i ra tee,

²⁵ ni kaŋ nee nda ir kaagaa Dawda ni tamoo mijoo, Hundi Henanantaa albarkaa ra:

«Macin se gandawey ga batu nda futay,
de jamaa ga miile haya yaadayan ga?»

²⁶ Laboo kokoyey nda alwakiiley tun ka cere marga
k'ir Koyoo nda nga Almasihu yenje.†

²⁷ Zama nda cimi, koyraa woo ra ni tam henanantaa kaŋ ti Isa kaŋ n'n'a yon k'a tee
Almasihu ga Herod, nda Pons Pilat mo, nda gandawey, nda Izirayel jamaa marga

²⁸ ka hayaa kul tee kaŋ ni kaboo nda ni kayandiroo n'a dunbandi za gayyan a ma
teendi.

²⁹ Sohõ ir Koyoo, ngi kašetayaney guna, ma ni tamey noo i ma ni meešennoo har
nda naanay timmante.

³⁰ [Ni] kaboo šerre ka borey noo baani, ka tammaasayan nda kayfiyan tee nda ni tam
henanantaa Isa maanoo.»

³¹ Waatoo kaŋ i na Irkoy ŋaaray ka ben, nongoo kaŋ ra i goo ma marga jijiri. Hundi
Henanantaa n'i too, i ga Irkoy meešennoo har nda naanay.

Ganakey na ngi hayey zamna cere game

³² Jamaa borey kul kaŋ naanay tee bine foo nda anniya foo, boro kul haya kaŋ goo
a se, a si nee nga wane nda a, borey ga marga hayaa kul ra.

³³ Diyawey g'ir Koyoo Isa tunyanoo seedetaraa too nda saha beeri, albarka beeri
goo i kul ra.

³⁴ Boro kul sii i ra kaŋ ga tilasu, zama borey kul kaŋ goo nda faari wala hugu n'i
neere ka kate ngi hayoo

³⁵ k'a jisi diyawey jine, de a ga zamnandi i kul game, boro foo kul ga duu woo kaŋ
ga a ga too.

³⁶ Isufi kaŋ diyawey n'a maagaaru Barnabas kaŋ maanaa ti «Bineyaynandikaw»,
Lewi boro no, Šipir gungoo wane.

³⁷ A goo nda faari foo, a n'a neere ka kate nooroo k'a jisi diyawey jine.

5

Ananiyas nda Safira taari

¹ Amma aru foo kaŋ maanoo ti Ananiyas nda Safira nga wandoo na ngi farru foo
neere.

² A lanbandi hayoo ra, nga nda wandoo waafakay ga, a koy nda jere foo k'a jisi
diyawey jine.

³ Piyer nee a se: «Ananiyas, macin se Ibilisi na ni binoo too hala nongu kaŋ ra n'ga
taari Hundi Henanantaa se ka lanbandi farroo hayoo ra?»

⁴ Nda a nka cindi man'ti ni wane nda a wala, nda a neerandi mo man'ti ni halaalaa
no wala? Macin se n'na teegoyoo woo daŋ ni binoo ra? Man'ti adamizey se n'taari,
amma Irkoy.»

⁵ Kaŋ Ananiyas maa šenney wey, a kaŋ, hundoo hun. Hunburay beeri duu borey
kul kaŋ maar'a.

⁶ Arusoogey tun, i n'a kasance, i n'a ka koy taray k'a sutura.

⁷ Guuru hinza cine banda ga, Ananiyas wandoo kaa, a mana bay hayaa kaŋ tee, a
huru.

⁸ Piyer nee a se: «Har ya ne, hinnaa woo da no war na farroo neere wala?» A nee:
«Ayyo, nga no.»

† 4:26 4:26 Zabur 2.1-2.

⁹ Piyer nee a se: «Macin se war waafaku k'ir Koyoo Hundoo sii? Nga ne, kabey kan na ni kurpoo sutura goo hugoo mijoo ga, i ga koy nda ni.»

¹⁰ A kan dogoo din da diyaa cewey cire, de hundoo hun. Kan arusoogey huru, i gar kan a buu, i n'a zaa ka koy taray, i n'a sutura kurpoo jere.

¹¹ Hunburay beeri duu Egilizoo kul nda borey kul kan maa šenney wey.

Kayfi booboyan teendi

¹² Diyawey na tammaasa nda kayfi booboyan tee jamaa game. I kul marga ka tee bine foo Sulaymaana galliyaa ra.

¹³ Borey cindey ra, boro kul si yadda ka koy tonton i ga, amma jamaa ga hanse k'i beerandi.

¹⁴ Koyne mo borey kan naanay ir Koyoo tonton i ga, aru jama nda woy jama.

¹⁵ Borey ga kate wircikoyney balankaryan nda daarijiyan ga k'i jisi farrey ra hala waati kan Piyer ga bisa ba a tee nga biyoo ma hin ka kani ngi affoo ga.

¹⁶ Koyrawey kan ga man Žerizalem mo jamaa kate wircikoyniyan nda boroyan kan ganjiyan g'i zaa ka kay, i marga, i kul duu baani.

Diyawey laazaabandi

¹⁷ Sargari juwalkey jineboraa tun, nga nda borey kul kan goo a bande, maanaa Sadusiyeney kondaa, de biney too met nda canseyan.

¹⁸ I na diyawey dii, i n'i dan kasa beeroo ra.

¹⁹ Amma ir Koyoo almalayka foo, cijinoo ra, a na kasaa mijey feeri k'i fattandi, a nee:

²⁰ «Wa koy, war ma kay ka hunaroo woo šenney kul waazu jamaa se Irkoy hugu beeroo ra.»

²¹ Kan i maa woo, i huru za alfazar Irkoy hugu beeroo ra ka cawandi.

Waato kan sargari juwalkey jineboraa nda borey kan goo a bande kaa, i na hoyraykey margaroo nda Izirayel boro beerey kul marga, i sanba i m'i ceci kasaa ra ka kate ey.

²² Kan lakkalkey too, i man'i gar kasaa ra, i yee k'a har i se.

²³ I nee: «Ir na kasaa gar a ga daaba henna, lakkalkey ga kay mijey ga, waato kan ir na gundoo feeri, ir mana boro kul gar a ra.»

²⁴ Waato kan Irkoy hugu beeroo lakkalkey bonkoynoo nda sargari juwalkey jineboraa maa šenney wey, i na alaabiina nda ey nda hayaa kan ga kaa ka tee.

²⁵ Boro foo kaa ka nee: «Nga ne, arey kan war n'i dan kasaa ra goo Irkoy hugu beeroo ra i ga kay i ga jamaa cawandi.»

²⁶ Bonkoynoo nda lakkalkey koy kate ey bila nda i m'i žilla, zama i ga hunbur jamaa ma ngi warra nda tondi ka ngi wii.

²⁷ Kan i kate ey, i n'i dan hoyraykey margaroo jine. Sargari juwalkey jineboraa n'i hãa

²⁸ ka nee: «Ir mana war yaamar kan war masi cawandi bora woo maano ga wala? Amma nga ne, war na Žerizalem too nda war cawandoo, war mma baa war ma aroo woo hundoo alhakoo kanandi ir bon!»

²⁹ Piyer nda diyawey cindey zaabi ka nee: «Boro ma hanajer Irkoy se ka bisa adamize.

³⁰ Ir kaagey Koyoo na Isa tunandi kan war, war kabey n'a deejii k'a wii bundu ga.

³¹ Nga, Irkoy n'a jer k'a tee Koy nda Hallasikaw nga gaaboo ra ka Izirayel noo fondo a ma tuubi, a ma duu zunubu yaafaa.

³² Ir ga tee seede hayey wey kul se, ir nda Hundi Henanantaa kan Irkoy n'a noo borey se kan ga hanajer a se.»

³³ Kan i maa woo, i futu, i baa ngi ma diyawey wii.

³⁴ Fariziyen̄ foo kan̄ maap̄oo ti Gamaliyel tun ka kay hoyraykey margaroo ra, ašariyaa baykaw no, jamaa kul g'a beerandi, a yaamar kan̄ i ma diyawey fattandi taray alwaati kayna.

³⁵ A nee i se: «Izirayel borey, wa war boŋ hawgay borey wey ga nda hayaa kan̄ war ga baa k'a tee,

³⁶ zama a mana gay, Tedas tun ka nga boŋ tee boro beeri, boro zangu taaci (400) cine hanga a, a wiiyandi, de mo borey kul kan̄ nan̄ a na ngi boŋey bere say, i tee yaada.

³⁷ Nga dumaa ga, Žudas Galile bora tun borey kabuyanoo waati, a na jamaa boro boobo ka ture nga bande, a mursu, borey kul kan̄ nan̄ a na ngi boŋey bere say-say.

³⁸ Sohō woo kan̄ ay g'a har war se ti: wa moora borey wey, war m'i nan̄, zama nda adamize kayandiroo wala nga goyoo no, a ga say.

³⁹ Amma nda Irkoy do a hun, war si hin k'i kayandi, abada a masi garandi kan̄ Irkoy bande war ga yenje.» I yadda a se.

⁴⁰ I ciya diyawey se, i n'i kar, i n'i yaamar i masi yee ka Isa maap̄oo har, i n'i tan̄.

⁴¹ I hun hoyraykey margaroo jine nda jaali haya kan̄ se ngi ciitandi ka kaynandi Isa maap̄oo se.

⁴² Zaari kul, Irkoy hugu beeroo nda hugey ra i si fay nda ka cawandi ka Isa AlmasihuAlhabar Boryaa har.

6

Aru iyye suubandi ka diyawey gaa

¹ Jirbey din, kan̄ taalibey hinnaa boobo, ganakey kan̄yan̄ ti Grek sintin ka Eberewey kakaw, zama ngi woyey kan̄ kurŋey buu ga yalandi zaari kul zamnarey ra.

² Diyaw woy cindi hinkaa (12) ciya taalibey jamaa se ka nee: «A si hima ir ma Irkoy meešennoo waazuroo nan̄ ka huga nda ŋaayan zamnayan.

³ Adiši ag'armey, wa aru iyye kan̄ goo nda seedetaray henna ceeci war ra, i ma tee boroyan̄ kan̄ ga too met nda Irkoy Hundoo nda lakkal, ir m'i kayandi goyoo woo se.

⁴ Ir, ir ga gaabandi Irkoy ŋaarayroo nda Irkoy meešennoo goyoo ga.»

⁵ Šennoo woo kan̄ jamaa kul se. I na Etiyen suuba, aru no kan̄ ga hanse ka naanay Irkoy, a ga too met nda Hundi Henanantaa, nda Filip, nda Prokor, nda Nikanor, nda Timon̄, nda Parmenas, nda Nikolas Antiyoš bora kan̄ huru alyahuudutaray.

⁶ I n'i cebe diyawey se. Diyawey na Irkoy ŋaaray i se jina, i na ngi kabey fur i ga.

⁷ Irkoy meešennoo ga tonton ka harandi, taalibey hinnaa ga hanse ka tonton Žerizalem ra. Sargari juwalkaw jama boobo yadda naanaa ga.

I na Etiyen dii

⁸ Etiyen too met nda hini Irkoy anneemaa ra, a na kayfiyan̄ nda tammaasa beeriyan̄ tee jamaa game.

⁹ Amma boro fooyan̄ kan̄ goo margahugoo ra kan̄ se i ga nee Borey kan̄ Sawal hugoo, nda Siren boroyan̄, nda Aleksandiri boroyan̄, nda boroyan̄ kan̄ hun Silisi, nda Azi gandaa ra tun ka Etiyen kakaw.

¹⁰ I sii nda gaabi ka kay lakkaloo nda Hundoo jine kan̄ nda Etiyen ga šelan̄.

¹¹ I na aruyan̄ sufuray i ma nee kan̄ ngi maa a ga šenni laalayan̄ har Musa nda Irkoy ga.

¹² I na jamaa, nda boro beerey, nda Citaaboo baykey tusa, i gum Etiyen ga k'a dii ka koy hoyraykey margaroo jine.

¹³ I kate seede zooruyan̄ kan̄ nee: «Bora woo, waati kul a mma šenni futuyan̄ har nongu henanantaa [woo] nda ašariyaa ga.

14 Ir maa mo a ga nee kaŋ Isa Nazaret bora a din ga nongoo woo kayri, a ga alaada wey barmay kaŋ Musa n'i noo ir se.»

15 Borey kul kaŋ goo ma goro hoyraykey margaroo ra na ngi moyey kanji Etiyen ga, de i dii ndumoo tee ma nee almalayka ndum.

7

Etiyen ŝelan hoyraykey margaroo jine

1 Sargari juwalkey jinebora a nee: «Taka a woo da no wala?»

2 Etiyen nee: «Arma arey nda ay baabey, wa haŋajer. Irkoy daržantaa bangay ir baaba Ibrahima se waatoo kaŋ a goo Mezopotami za a mana koy goro Karaŋ.

3 De mo a nee Ibrahima se: «Fatta ni gandaa nda ni dumoo ra, ma koy gandaa ra kaŋ ay g'a cebe ma ne.»*

4 A fatta Kalde borey gandaa ra ka koy goro Karaŋ. No din ra baaboo buuyanoo banda ga, Irkoy n'a ganandi ka koy gandaa woo ra kaŋ ra sohõ war goo ma goro.

5 A man'a noo tubu wala ba cee kanandi doo no din ra amma a nee nga g'a noo gandaa a m'a tee nga duuraa, nga nda nga hayroo kaŋ ga kaa dumaa ga, a gar a sii nda ize.

6 Taka a woo nda Irkoy ŝelan ka nee kaŋ nga hayroo ga koy taabuši ganda waani ra, i g'i dan baŋnataray k'i žilla jiiri zangu taaci (400).

7 Irkoy nee: «Gandaa kaŋ se i ga tee baŋna, agay, ay g'a ciiti. Woo banda ga, i ga fatta, de i g'ay gana nongoo woo ra.»†

8 Irkoy na Ibrahima noo amaana kaŋ silbaa ti danbanguyanoo. Woo ra Ibrahima na Isiyaka hay k'a danbangu jirbi yaahantoo hane, Isiyaka na Yakuba hay k'a danbangu, Yakuba mo na kaaga woy cindi hinkaa (12) hay k'i danbangu.

9 Kaagey canse ngi armaa Isufi ga k'a neere a ma koy Misira. Amma Irkoy goo a bande.

10 A n'a kaa nga zarabey kul ra, a n'a noo alhormo nda lakkal Firawuuna, Misira kokoyoo do, a n'a tee jineboro Misira nda nga hugoo kul se.

11 Heray tee Misira kul ra nda Karaŋ gandaa ra nda zarabiyen beeri, ir baabey si duu ŋaayan.

12 Amma waatoo kaŋ Yakuba maa kaŋ hunay goo Misira, cee jinaa a n'ir baabey sanba.

13 Cee hinkantoo, Isufi na nga boŋ bayrandi nga armye se, de Firawuuna na Isufi dumoo bay.

14 Isufi sanba i ma ciya nga baaba Yakuba nda nga borey kul se, boro woyye cindi guu (75).

15 Yakuba doo ka koy Misira, a buu, nga nda ir baabey.

16 I n'i ka koy ŝekem k'i dan saaraa ra kaŋ Ibrahima n'a day nda nooru Hamor iz'arey ga ŝekem.‡

17 Kaŋ allaahidoo kaŋ Irkoy n'a zaa Ibrahima se waatoo man, jamaa tonton, de i hanse ka boobo Misira ra,

18 hala waatoo kaŋ kokoy tana huru kokoytaraa ra [Misira] kaŋ si Isufi bay.

19 Nga, a n'ir dumoo zanba k'[ir] baabey žilla ka taka tee ngi ize taanawey ma warrandi taray hala i masi huna.

20 Waatoo din ra Musa hayandi, boro no kaŋ nga kunturoo ga kan Irkoy se. A biirandi handu hinza nga baaba hugoo ra.

21 Waatoo kaŋ a warrandi, Firawuuna ize woyoo n'a zaa k'a biiri a ma tee nga iz'aru gundoo.

* 7:3 7.3 Sintinoo 12.1. † 7:7 7.6-7 Sintinoo 15.13-14. ‡ 7:16 7.16 Sintinoo 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Žozuwe 24.32.

²² Musa aladabu nda Misira borey bayraa kul. Hini beeri goo nga šenney nda nga teegoyey ra.

²³ Kaŋ Musa duu jiiri woytaaci (40), a huru binoo ra nga ma koy nga armey guna, Izirayel borey.

²⁴ A dii affoo kaŋ Misira boro goo m'a tooŋe, a na bora kaŋ goo ma zarabi faaba ka faasa a se ka Misira bora kar.

²⁵ A ga hongu kaŋ [nga] armey ga faham kaŋ nga no Irkoy na nga daŋ k'i hallasi. Amma i mana faham.

²⁶ Subaa ra, a na Izirayel izeyaŋ gar kaŋ goo ma yenje, a ceeci k'i waafakandi i ma cere noo alaafiya, a nee: <Arey, armayaŋ ti war, macin se war ga cere tooŋe?>§

²⁷ Bora kaŋ goo ma nga ceroo tooŋe na Musa tuti ka nee: <May ka ni tee boŋkoyni nda ciitikaw ir se?

²⁸ Ni mma baa m'ay halaci sanda takaa kaŋ nda bi n'na Misira bora wii?>*

²⁹ Šennoo woo ga, Musa zuru ka koy goro Majaŋ ganda kaŋ ra a na iz'aru hinka hay.

³⁰ Jiiri woytaaci (40) banda ga, Sinay tondi hondoo saajoo ra almalayka foo bangay a se saabaynaa foo kaŋ ga dii nuunaa deenoo ra.

³¹ Kaŋ Musa dii woo, boŋoo haw nda hayaa kaŋ a ga dii a. A man ka guna, a maa ir Koyoo jindoo kaŋ ga nee:

³² <Agay ti ni baabey Koyoo, Ibrahima, nda Isiyaka, nda Yakuba Koyoo.>† Musa kul no ma gaši, a mana yadda ka guna.

³³ Ir Koyoo nee a se: <Taamey feeri k'i kaa ni cewey ra, zama nongoo kaŋ ra n'goo ma kay man'ti kala labu henanante.

³⁴ Ay dii gurzugaa kaŋ ay jamaa goo ma dii a Misira, ay maa ngi durayroo. Ay zunbu k'i kaa kabe. Sohō kaa, ay ga ni sanba Misira.>‡

³⁵ Musa din da kaŋ Izirayel borey n'a yankar ka nee: <May ka ni tee boŋkoyni nda ciitikaw?> Nga din da no Irkoy almalayka bangay a se saabaynaŋoo ra k'a sanba k'a tee boŋkoyni nda feerikaw.

³⁶ Nga no k'i fattandi ka kayfiyaŋ nda tammaasaŋ tee Misira ganda ra, nda teeko Hari Ciraa ra, nda saajoo ra jiiri woytaaci (40).

³⁷ Nga ti Musa kaŋ nee Izirayel borey se: <Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armey ra.>§

³⁸ Nga no ka cindi jama margaroo ra saajoo ra, nga nda almalaykaa kaŋ šelaŋ a se Sinay tondi hondoo boŋ nda ir baabey. A duu šenni hunanteŋ k'i noo ir se.

³⁹ Nga, ir baabey mana baa ngi ma yadda a se, i n'a tuti ka ngi biney yeeti Misira

⁴⁰ ka nee Haruna se: <Koyyaŋ tee ir se kaŋ ga dira ir jine, zama Musa din kaŋ n'ir fattandi Misira ganda ra, ir si bay haya kaŋ a ti a.>*

⁴¹ Jirbey din ra, i na haw-ize foo tee ka sargari kaa tooroo se, i paali nda ngi kabe teegoyey.

⁴² Irkoy na banda bere i se k'i taŋ i ma hayey kaŋ goo beenaa ra gana sanda takaa kaŋ nda a hantumandi annabey citaaboo ra ka nee:

<Man'ti agay se

war na alman koosu ka sargari kaa

jiiri woytaaci (40) saajoo ra wala, Izirayel hugu-izey?

⁴³ War koy nda tooroo kaŋ maapoo ti Molok hukumoo

nda [war] koyoo Rafaŋ handaraa,

§ 7:26 7.26 Fattaroo 2.13. * 7:28 7.27-28 Fattaroo 2.14. † 7:32 7.32 Fattaroo 3.6. ‡ 7:34 7.33-34 Fattaroo 3.5, 7-10. § 7:37 7.37 «Irkoy g'ay cine annabi foo fattandi war se war armey ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy ga annabi foo fattandi war se war armey ra k'a sanba sanda ay takaa», Alhukumoo 18.15, 18. * 7:40 7.40 Fattaroo 32.1, 23.

kanɣan ti hayey kan war n'i tee ka sujudu i se.

Ay ga war ka koy Babilon se jine.>†

⁴⁴ Seedetaray hukumoo cindi ir baabey kone saajoo ra. Irkoy šelan Musa se k'a yaamar a m'a fasal sanda woo kan a dii a cine.

⁴⁵ Waatoo kan ir baabey duu a, ngi nda Žozuwe n'a hurandi ka gandawey dii kan Irkoy n'i gaaray ir baabey jine. A cindi no din hala Dawda waati.

⁴⁶ Nga ka duu alhormo Irkoy do ka ceeci ka duu gorodoo‡ Yakuba hugoo se.

⁴⁷ Amma Sulaymaana ka hugu cin a se.

⁴⁸ Jerantaa si goro nongu ra kan kabe n'a tee, sanda takaa kan nda annaboo nee:

⁴⁹ <Beenaa ti ay kokoy gorodogoo,

laboo ti taaroo kan ga huru ay cewey cire.>

Ir Koyoo nee: <Hugu dumi foo no war cina ya ne,

wala hunanzam doo foo no war g'a tee ya ne?

⁵⁰ Man'ti ay kaboo ka hayey wey kul tee wala?>§

⁵¹ War boŋey ga šendi, war biney nda war haŋawey ga šendi, waati kul war mo, war ga wanji Hundi Henanantaa se sanda war baabey takaa.

⁵² May ti annaboo kan war baabey man'a gurzugay? I na borey wii kan ga Boro Šerrantaa kaayanoo bayrandi, bora kan sohō war, war tee nga zanbakaa nda nga wiikaa,

⁵³ war kan duu ašariyaa almalaykey kabey ra, amma war mana gaabu a ga.»

Etiyen wiiyanoo

⁵⁴ Waatoo kan borey kul kan goo hoyraykey margaroo ra maa šenney wey, biney hanse ka tun, i na meepama Etiyen ga.

⁵⁵ Amma woo gar, nga, a too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moŋey bakam beenaa here, de a dii Irkoy daržaa nda Isa kan ga kay Irkoy kabe hennaa ga.

⁵⁶ A nee: «Nga ne, ay ga dii beenaa kan feeri, de Bora kan tee Adamize goo ma kay Irkoy kabe hennaa ga.»

⁵⁷ I na jinde jer ka kaati, i na ngi haŋawey daabu, de i tee mee foo ka gum a boŋ.

⁵⁸ I n'a gaaray ka koy koyraa dumaa ga, i n'a warra nda tondi k'a wii. Seedewey na ngi darbawey jisi arusooga foo jeroo ga kan se i ga nee Sol.

⁵⁹ I na Etiyen warra nda tondi k'a wii kan a ga Irkoy cee ka nee: «Ay Koyoo Isa, ay hundoo taa.»

⁶⁰ A sonbu kanjey ga ka jinde jer ka kaati ka nee: «Ay Koyoo, masi zunuboo woo dii i se.» Kan a na woo har, a faati.

8

¹ Sol yadda Etiyen wiiyanoo ga.

Sol na Egilizoo gurzugay

Zaaroo din da ra, Egilizoo hanse ka gurzugay Žerizalem, ganakey kul say-say Žude nda Samari gandaa ra nda man'ti diyawey.

² Irkoy hunburkawyan kan Etiyen sutura, de i na nga buuyanoo hēe, hēeni beeri.

³ Sol ga ceeci ka Egilizoo halaci, a ga huru hugu nda hugu ra ka arey nda woyey cendi k'i dan kasaa ra.

Filip na Alhabar Boryaa waazu Samari

⁴ Borey kan say-say ga dira i ga Alhabar Boryaa šennoo har.

⁵ Filip zunbu ka koy Samari koyra[a] ra, a na Almasihu šennoo waazu i se.

† 7:43 7.42-43 Amos 5.25-27. ‡ 7:46 7.46 Hantum fooyan ga tonton ka nee: «Irkoy maapoo ga». § 7:50 7.49-50 Ezayi 66.1-2.

⁶ Jamaa tee bine foo ka haɗa kayandi hayey kaɗ Filip g'i har se, i ga maa a se, i ga dii tammaasawey kaɗ a g'i tee.

⁷ Ganjiyaɗ kaɗ goo boro booboyaɗ ra na jinde jer ka kaati ka fatta, bonguyaɗ nda ceekayrayaɗ duu baani.

⁸ Koyraa din hanse ka jaali.

⁹ Za woo mana tee, aru foo kaɗ se i ga nee Simoɗ goo koyraa din ra, kottekoynitaray no a ga tee, de a ga Samari jamaa boɗoo haw, nga hunday ga nee kaɗ boro beeri ti nga.

¹⁰ Borey kul ga haɗa kayandi a se, za zanka hala boro beeri, i nee: «Woo ti Irkoy hinoo kaɗ se i ga nee ibeeroo.»

¹¹ I ga haɗa kayandi a se, zama a na waati kuku tee a g'i almunkarandi nda nga kottaa.

¹² Amma waatoo kaɗ i yadda Filip ga kaɗ na Irkoy Laamaa nda Isa Almasihu maɗoo Alhabar Boryaa waazu, i batizandi, arey nda woyey mo.

¹³ Simoɗ hunday naanay, a batizandi, a denji Filip ga, a ga dii tammaasawey nda kayfi beerey kaɗ teendi, boɗoo haw.

¹⁴ Waatoo kaɗ diyawey kaɗ goo Žerizalem maa kaɗ Samari yadda Irkoy meešennoo, i na Piyer nda Yehiya sanba i se.

¹⁵ Kaɗ i doo ka koy i do, i na Irkoy ɗaaray i se hala i ma duu Hundi Henanantaa.

¹⁶ Zama a mana zunbu ngi affoo kul ga jina, i nka batizandi de ir Koyoo Isa maɗoo ga.

¹⁷ Woo banda ga, Piyer nda Yehiya na ngi kabey fur i ga, de i duu Hundi Henanantaa.

¹⁸ Kaɗ Simoɗ dii kaɗ diyawey kabe furyanoo nda Hundoo nondi, a na alman šerre i se

¹⁹ ka nee: «Wa agay mo noo hinoo woo hala boro kaɗ ga ay na kabe fur ma duu Hundi Henanantaa.»

²⁰ Amma Piyer nee a se: «Ni nda ni nooroo kul ma halaci, zama n'ga hongu Irkoy nooyanoo, alman nda n'ga duu a.

²¹ N'sii nda baa, n'sii nda fondo šennoo woo ra, zama ni binoo si šerre Irkoy jine.

²² Tuubi ka hun laalayyanoo woo ga, de m'ir Koyoo ɗaaray, nda a ga hin ka tee, ni binoo miilewey ma yaafandi,

²³ zama ay ga dii kaɗ ni binoo ga too met nda laalay, de n'goo ifutu kaboo ra.»

²⁴ Simoɗ zaabi ka nee: «War, wa ir Koyoo ɗaaray ya ne hala hayey kaɗ war n'i har ba affoo masi duu agay.»

²⁵ Waatoo kaɗ Piyer nda Yehiya na seedetaraa too, i n'ir Koyoo meešennoo waazu ka ben, i yee Žerizalem ka Alhabar Boryaa waazu Samari koyra kanbe booboyaɗ ra.

Filip na Ecopi boɗkoynoo kubay

²⁶ Ir Koyoo almalayka foo šelaɗ Filip se ka nee: «Tun ma koy gurma here, fondaɗ kaɗ ga hun Žerizalem ka zunbu ka koy Gaaza kaɗ ti saaji.»

²⁷ A tun, a koy. Nga ne, Ecopi aru foo kaɗ daasandi kaɗ kone Ecopi kokoy woyoo kaɗ ti Kandas almaanoo kul goo, goykaw beeri no, a kaa ka sujudu Irkoy se Žerizalem.

²⁸ Waatoo kaɗ a ga yee, a goo ma goro nga bari torkaa ra a ga annabi Ezayi citaaboo caw.

²⁹ Irkoy Hundoo nee Filip se: «Man, too torkaa woo do.»

³⁰ Filip gaarandi, de a ga maa a ga annabi Ezayi citaaboo caw, Filip nee: «Woo kaɗ n'goo m'a caw, cimi da n'ga faham a se wala?»

³¹ A nee: «Taka foo nda ay ga hin ka faham nda boro man'a cawandi ya ne?» A n'a wiri Filip ga, a ma žigi ka goro nga bande.

³² Citaaboo nongoo kaɗ a goo m'a caw ti nongoo kaɗ ga nee: «I n'a ka koy sanda feeji kaɗ i ga koy a koosu,

sanda feeji-ize dangayante kanj goo nga kosukaa jine, takaa din da, a mana nga mijoo kaa cere ga.

³³ [Nga] bonj yeeti gandayan ra, ciitoo ra, i na nga cimoo taa a kone.

Nga hayroo fillaa, may no m'a deede?

Zama i na nga hundoo kaa adupna ra.»*

³⁴ Bora kaa kanj daasandi na šennoo zaa ka nee Filip se: «Ay g'a njaaray ni ga, may ga annaboo goo? Nga bonj ga a goo wala boro tana?»

³⁵ Filip na nga mijoo feeri ka sintin nda Citaaboo šennoo din ka Isa Alhabar Boryaa waazu a se.

³⁶ Kanj i goo ma koy fondaa bande, i too hari foo do, bora kaa kanj daasandi nee: «Hari ne, macin no m'ay ganji ya batizandi?»

³⁷ [Filip nee a se: «Nda n'na ni binoo kul ka naanay, n'ga hin ka batizandi.» Bora kaa kanj daasandi zaabi ka nee: «Ay naanay kanj Irkoy Iz'aroo ti Isa Almasihu.»]

³⁸ A yaamar kanj torkaa ma kay. Ngi boro hinkaa kul zunbu haroo ra, Filip nda bora kaa kanj daasandi, a n'a batize.

³⁹ Waatoo kanj i žigi ka fatta haroo ra, ir Koyoo Hundoo na Filip zaa, bora kaa kanj daasandi mana yee ka dii a, amma a koy nga fondaa ra nda jaali.

⁴⁰ Filip koy tun Azot koyraa ra, a na koyrawey kul dira a ga Alhabar Boryaa waazu ka koy too hala Sezare.

9

Sol tuubiroo

(Teegoyey 22.6-16; 26.12-18)

¹ Woo gar, hala waatoo din a goo Sol binoo ra nga ma ceeci ir Koyoo taalibey ma wiiyandi, a koy sargari juwalkey jineboraa do

² ka batagayan wiri a ga Damas koyraa margahugey se hala nda nga duu boroyan kanj ga fondaa din gana, aru no wala woy no, nga m'i haw ka kate ey Žerizalem.

³ Kanj a goo ma naaru, a man Damas kanj dogoo din da gaay foo kanj hun beenaa ra n'a kuubi k'a bere.

⁴ A kanj ganda, de a ga maa jinde kanj ga nee nga se: «Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay?»

⁵ Sol nee: «May ti ni, ay Koyoo?» A nee: «Agay ti Isa kanj ni, n'g'a gurzugay.

⁶ Amma tun, huru koyraa ra, hayaa ga harandi ma ne kanj n'ga hima k'a tee.»

⁷ Arey kanj goo a bande fondaa ra kay i ga gaga takaa kanj nda i ga maa boro jinde, amma i si dii boro kul.

⁸ Waatoo kanj Sol tun laboo ra, moyey ga feera, amma a si dii haya kul. I n'a dii nda kaboo k'a gongu ka huru Damas.

⁹ A na jirbi hinza tee a si dii, a si nja a si hanj.

¹⁰ Taalibi foo goo Damas kanj maapoo ti Ananias. Ir Koyoo šelanj a se bangayyan ra ka nee: «Ananias!» A nee: «Agay ne, ay Koyoo.»

¹¹ Ir Koyoo nee a se: «Tun ni bonj ga, ma koy lolaa ra kanj se i ga nee Lolo Šerrantaa, ma Sol Tars bora ceeci Žudas hugoo ra. Zama nga ne, a goo ma Irkoy njaaray,

¹² a dii [bangayyan ra] boro kanj maapoo ti Ananias huru ka [nga] kaboo fur nga ga hala nga moyey ma yee ka dii.»

¹³ Ananias zaabi ka nee: «Ay Koyoo, ay maa boro boobo hayey kanj i n'i har aroo woo ga, ifutawey kul kanj a n'i tee ni boro henanantey se Žerizalem.

¹⁴ Ne ra, a goo nda hini kanj a duu a sargari juwalkey jineborey do ka boro kul kanj ga ni maapoo cee haw.»

* 8:33 8.32-33 Ezayi 53.7-8.

¹⁵ Amma ir Koyoo nee a se: «Koy, zama woo din, jinay suubante no ya ne kaŋ g'ay maapoo ka koy gandawey, nda kokoyey, nda Izirayel borey mo jine.

¹⁶ Agay, ay ga zaraboo kul cebe a se kaŋ ga duu a ay maapoo se.»

¹⁷ Ananiyas koy, de a huru hugoo ra, a na kabe fur Sol ga, a nee: «Ag'armaa Sol, ir Koyoo Isa kaŋ bangay ma ne fonda ra kaŋ bande n'goo ma kaa k'ay sanba, hala ni moyey ma duu ka yee ka dii, de mo ma too met nda Hundi Henanantaa.»

¹⁸ Dogoo din da hayayaŋ kaŋ ga hima nda kokoŋiyaŋ kaŋ ka hun Sol moyey ga, a dii, a tun, a batizandi.

¹⁹ A ŋaa, a duu alfayda.

Sol waazu Damas ra

Sol na jirbiyaŋ tee taalibey bande kaŋ goo Damas.

²⁰ Dogoo din da a koy Isa maapoo waazu margahugey ra ka nee: «Boraa din, Irkoy Iz'aroo no.»

²¹ Borey kul kaŋ ga maa a se na almunkar, de i nee: «Man'ti woo da no ma borey halaci Źerizalem ra kaŋ ga Isa maapoo cee, man'ti a nka kaa ne ra k'i haw ka koy nda ey sargari juwalkey jineborey do?»

²² Sol waazoo mma koy de a ga duu gaabi, de a ga Alyahuudey almunkarandi kaŋ ga goro Damas ka tabatandi i se kaŋ Isa din da ti Almasihu.

²³ Jirbi boobo banda ga, Alyahuudey na cere guna ka dii taka kaŋ nda ngi ga Sol wii.

²⁴ Sol na ngi anniyaa bay. I ga koyraa miŋey lakkal cijin nda zaari hala ngi ma duu k'a wii.

²⁵ Amma taalibey n'a zaa nda cijin here k'a daŋ kokondo ra k'a zumandi nda cetaa.

Sol too Źerizalem

²⁶ Kaŋ Sol too Źerizalem, a ga ceeci ka man taalibey, amma i kul ga hunbur a, i si naanay wala taalibi no.

²⁷ Amma Barnabas na Sol dii nda kaboo k'a ka koy diyawey do ka takaa filla i se kaŋ nda fonda ra Sol dii ir Koyoo, de mo ir Koyoo ūelan a se, nda takaa kaŋ nda Sol hunday ūelan nda naanay Isa maapoo ga Damas.

²⁸ A goo i bande Źerizalem, a ga huru, a ga fatta, a ga ūelan nda naanay ir Koyoo maapoo ga.

²⁹ A ga ūelan, a ga kakaw Alyahuudey kaŋyaŋ ti Grekey bande, amma ngi, i ceeci ngi m'a wii.

³⁰ Kaŋ ir armyey bay, i n'a ka doo Sezare k'a sanba a ma koy Tars.

³¹ Egilizoo kaŋ goo Źude kul ra, nda Galile, nda Samari goo nda alaafiyaa, nga naanaa ga tonton, a ga dira ir Koyoo hunburaa ra, de a ga tonton Hundi Henanantaa albarkaa ra.

Piyer na Ene noo baani

³² Waati tee kaŋ Piyer na nongoo kul dira, a doo Irkoy boro henanantey mo do kaŋ ga goro Lida.

³³ A na boro foo gar no din kaŋ maapoo ti Ene, jiiri yaaha a ga kani daariji boŋ, bongu no.

³⁴ Piyer nee a se: «Ene, Isa Almasihu ga ni noo baani, tun ni boŋ ga, ma ni daaroo marga nda ni boŋ.» Dogoo din da a tun.

³⁵ Borey kul kaŋ ga goro Lida nda Saronŋ ganganoo ra dii a, i bere ir Koyoo here.

Piyer na Dorkas tunandi k'a hunandi

³⁶ Žope koyraa ra taalibi woy foo goo kaŋ maapoo ti Tabita kaŋ Grek šenni ra i mma nee a se Dorkas*. Teegoy henney nda sargarey kaŋ a g'i tee ga hanse ka boobo.

³⁷ Jirbey din a wirci, a buu. Waatoo kaŋ a jumayandi ka ben, i n'[a] daŋ soorohugu ra.

³⁸ Lida ga man Žope, taalibey, kaŋ i maa Piyer goo no din, i na aru hinka sanba a do ka ciya a se ka wiri a ga ka nee: «Kaa ir do sohō da.»

³⁹ Piyer tun ka koy i bande. Kaŋ a too, i n'a ka koy sooraa boŋ. Woyey kul kaŋ kurney buu man jeroo ga ka hēe, i ga darbawey nda kaayi beerey cebe a se kaŋ Dorkas n'i tee waatoo kaŋ a goo ngi bande.

⁴⁰ Piyer n'i kul fattandi, a sonbu kanjey ga ka Irkoy ŋaaray, a bere kunturoo here ka nee: «Tabita, tun.» Tabita na nga moyey feeri, kaŋ a dii Piyer, a tun ka goro.

⁴¹ A na nga kaboo šerre a se k'a tunandi. A ciya Irkoy boro henanantey nda woyey kaŋ kurney buu se, a n'a cebe i se a ga huna.

⁴² Žope kul ra woo bayrandi, boro boobo naanay ir Koyoo.

⁴³ Piyer na jirbi boobo tee Žope boro foo do kaŋ se i ga nee Simon, kuuru musaykaw† no.

10

Kornay ciya Piyer se

¹ Aru foo goo Sezare kaŋ maapoo ti Kornay. Soojey kaŋ se i ga nee Itali soojey, wey din jalakoyni no.

² Ganakaw cimoo no, a ga hunbur Irkoy, nga nda nga hugoo kul, a ga hanse ka sarga jamaa ga, a ga Irkoy ŋaaray waati kul.

³ Han foo aluulaa guuru hinza dimma ga, a dii kaaray bangayyan ra Irkoy almalayka foo kaŋ ga huru nga do, a nee nga se: «Kornay!»

⁴ A na nga moyey kanji a ga, a hunbur, de a nee a se: «Macin no, ay koyoo?» A nee a se: «Ni ŋaarayrey nda ni sargarey žigi Irkoy do, a hongu ey.

⁵ Sohō, aruyan sanba Žope i ma ciya kate boro foo kaŋ se i ga nee Simon kaŋ i n'a maagaaru Piyer.

⁶ A sii kala boro foo do kaŋ se i ga nee Simon, kuuru musaykaw no, nga hugoo sii kala teekoo mijoo ga.»

⁷ Waatoo kaŋ almalaykaa kaŋ šelaŋ a se koy, Kornay ciya nga goykaw-izey boro hinka se nda sooje foo kaŋ ti ganakaw cimi kaŋ ga hanse ka man a.

⁸ A na hayey kul filla i se, a n'i sanba Žope.

Piyer koy Kornay do

⁹ Subaa ra, i goo fondaa ra, kaŋ i man koyraa, Piyer žigi sooraa boŋ zaarikay guuru woy cindi hinka (12) dimma ga ka Irkoy ŋaaray.

¹⁰ A too nongu kaŋ ra a heray, de a baa nga ma ŋaa. I goo ma ŋaahayey hanse a se kaŋ a dii bangayyan.

¹¹ A ga dii beenaa feeri, a ga dii jinay foo kaŋ ma nee leŋ šukka kunta beeri kaŋ kanje taaca ga hawa ga zunbu laboo ga.

¹² Haya kul kaŋ ti alman cee taacikoyni, nda laboo gandakoy, nda ciraw goo a ra.

¹³ Jinde foo šelaŋ a se ka nee: «Tun, Piyer, wiiya ma ŋaa.»

¹⁴ Piyer nee a se: «Abada, ay Koyoo, zama ya na bay ka haya žiiba wala iharramante ŋaa!»

¹⁵ Jinde foo yee ka šelaŋ a se cee hinkantoo ka nee: «Haya kaŋ Irkoy nee a ga halal, ni, masi nee a ga žiibi.»

* **9:36 9.36** Dorkas maanaa ti «jeeri». † **9:43 9.43** Kuuru musaykaw, nga goyoo, Alyahuudey se man'ti kala haya harramante (Sargarey 11.39–40).

16 Woo teendi cee hinza, dogoo din da hayaa zandi ka koy beenaa ra.

17 Kaŋ Piyeer goo bangayyanoo kaŋ a dii a, haya kaŋ ti nga maanaa, boŋhawaa ra, nga ne, arey kaŋ Kornay n'i sanba na Simon hugoo hãa, i goo ma kay hugoo mijoo ga.

18 I ciya ka hãa wala ne da ra Simon kaŋ i n'a maagaaru Piyeer goo.

19 Piyeer goo ma miile bangayyanoo ga, Irkoy Hundoo nee [a se]: «Aru hinza ne ma ni ceeci,

20 tun ma zunbu ka koy i bande, masi bine-bine, zama agay k'i sanba.»

21 Kaŋ Piyeer zunbu, a nee arey se: «Agay ne, agay ti bora a kaŋ war g'a ceeci. Macin ti war kaayanoo addaliloo?»

22 I nee a se: «Kornay kaŋ ti jalakoyni, boro šerrante no, a ga hunbur Irkoy, Alyahuudey jamaa kul ga seedetaray henna har a ga, nga no almalayka henanante foo n'a bayrandi kaŋ a ma ciya ka kate ma ne nga hugoo ra ka maa ni meešenney.»

23 Piyeer n'i hurandi i ma zunbu nga do.

Subaa ra, a tun, a koy i bande. Armayaŋ Žope borey ra koy a bande.

24 Subaa ra, a huru Sezare. Kornay g'i batu, a ciya nga borey nda nga cere kaaney se.

25 Waatoo kaŋ Piyeer huru, Kornay n'a kubay ka sujudu cewey cire.

26 Amma Piyeer n'a tunandi ka nee: «Tun ni boŋ ga! Agay hunday, adamize ti agay.»

27 A šelaŋ a bande, a huru, de a gar boro boobo margandi.

28 A nee i se: «War, war ga bay kaŋ a si bisa Alyahuudu se a ma denja wala a ma man yaw. Amma Irkoy cebe ya ne kaŋ boro masi nee adamize kul se kaŋ a ga žiibi wala a ga harram.

29 Woo se kaŋ i ciya ya ne ay kaa bila kakaw. Sohõ ay ga war hãa: «Macin ti addaliloo kaŋ se war ciya ya ne?»

30 Kornay nee: «A goo nda jirbi taaci kaŋ ay ga Irkoy ŋaaray ay do hala aluulaa guuru hinza ga kaŋ nga ne, aru foo kaŋ ga darbay nerante goo kaa ka kay ay jine.

31 A nee: «Kornay, ni ŋaarayroo taandi, Irkoy hongu ni sargarey.

32 Adiši boroyaŋ sanba Žope i ma ciya Simon se kaŋ i n'a maagaaru Piyeer. A sii kala Simon kaŋ ti kuuru musaykaw hugoo ra, teekoo mijoo ga.»

33 Dogoo din da ay na boroyaŋ sanba ni do, n'na haya boryo tee kaŋ n'kaa. Sohõ, ir kul ne Irkoy jine ka haŋajer hayaa kul se kaŋ ir Koyoo n'a har ma ne.»

Piyeer waazoo Kornay do

34 Piyeer na šennoo zaa ka nee: «Nda cimi, ay faham kaŋ Irkoy si borey fay-fay.

35 Amma ganda kul kaŋ no ra, bora a kaŋ ga hunbur a, a ga goy nda šerretaray, nga no ma kaŋ a se.

36 A na Šennoo sanba Izirayel borey se, ka Alhabar Boryaa waazu kaŋ ra boro ga duu alaafiyaa kaŋ Isa Almasihu g'a noo, nga ti borey kul Koyoo.

37 War, war ga hayaa bay kaŋ tee Žude kul ra, ka sintin nda Galile, batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a waazu banda ga:

38 Isa Nazaret bora a, takaa kaŋ nda Irkoy n'a yon nda Hundi Henanantaa nda hini, nga kaŋ ga koy nongu nda nonguyaŋ ra ka teegoy henna tee, ka borey noo baani kaŋ Ibilisi n'i daŋ nga hinoo cire, zama Irkoy goo a bande.

39 Ir, ir ga tee seede hayaa kul se kaŋ a n'a tee Alyahuudey gandaa nda Žerizalem mo ra. Nga no i n'a deejji k'a wii bundu ga.

40 Nga, Irkoy n'a tunandi jirbi hinzantoo hane k'a noo a ma cebe kaŋ nga ga huna,

41 man'ti jamaa kul se, amma seedeyaŋ se kaŋ Irkoy n'i suuba za gayyan, maanaa ir kaŋ ŋaa a bande, ir haŋ a bande nga tunyanoo bukawey ra banda ga.

⁴² A n'ir yaamar ir ma borey waazu ka seedetaray tee kaŋ nga no, Irkoy na nga kayandi baahunantey nda bukawey ciitika.

⁴³ Annabey kul na seedetaray tee a ga kaŋ boro kaŋ naanay a ga duu zunubu yaafayan nga maapoo albarkaa ra.»

Hundi Henanantaa zunbuyanoo

boroyan ga kaŋ man'ti Alyahuudu

⁴⁴ Piyer mma goo ma šenney wey har kaŋ Hundi Henanantaa zunbu borey kul boŋ kaŋ goo ma haŋajer Šennoo se.

⁴⁵ Ganakey kaŋ hurubangu, borey kul kaŋ kaa Piyer bande boŋey haw nda kaŋ nooyanoo kaŋ ti Hundi Henanantaa doorandi dumiyaŋ mo boŋ kaŋ man'ti Alyahuudu.

⁴⁶ Zama i ga maa i ga šelaŋ šenni dumi fooyaŋ ra i ga Irkoy jer. Piyer na šennoo zaa ka nee:

⁴⁷ «Boro ga hin ka borey kaŋ duu Hundi Henanantaa sanda ir mo ganji i ma batizandi nda hari wala?»

⁴⁸ A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga.* Woo banda ga, i n'a wiri a ga a ma cindi jirbiyaŋ.

11

Piyer yee Žerizalem

¹ Diyawey nda ir armey kaŋ goo Žude gandaa ra maa kaŋ dumiyaŋ mo kaŋ man'ti Alyahuudu yadda Irkoy meešennoo.

² Kaŋ Piyer žigi ka koy Žerizalem, borey kaŋ hurubangu na šenni cendi a bande

³ ka nee: «Ni huru jofoloyaŋ do, ni ŋaa i bande!»

⁴ Woo ga, Piyer sintin ka hayey filla i se affoo-foo cere bande ka nee:

⁵ «Žope koyraa ra ay goo ma Irkoy ŋaaray kaŋ kayfi ra, ay dii bangayyan kaŋ ra jinay foo kaŋ goo ma zunbu ma nee leŋ šukka kunta beeri kanje taacikoyne ga hun beenaa ra, a kaa hala ay do.

⁶ Ay n'ay moŋey kanji a ga nda lakka, de ay dii laboo alman cee taacikoyney, nda ganjihoogawey, nda gandakoyey, nda cirawey.

⁷ Ay maa mo jinde foo kaŋ nee ya ne: <Tun, Piyer, wiya ma ŋaa.>

⁸ Ay nee: <Abada, ay Koyoo, zama haya žiiba wala iharramante mana bay ka huru ay miŋoo ra!>

⁹ Jinde šelaŋ cee hinkantoo beenaa ra ka zaabi ka nee: <Haya kaŋ Irkoy nee a ga halal, ni, masi nee a ga žiibi.>

¹⁰ Woo teendi cee hinza, a duu ka yee ka žigi beenaa ra.

¹¹ Nga ne, dogoo din da aru hinza goo ma kay hugoo kaŋ ra ir* goo jine, i nka sanbandi ka hun Sezare i ma kaa ay do.

¹² Irkoy Hundoo nee ya ne ya koy i bande ya si bine-bine. Arma idduwaa din mo koy ay bande, ir huru aroo hugoo ra.

¹³ A na takaa deede ir se kaŋ nda nga dii almalaykaa nga hugoo ra, a kay ka nee: <Sanba Žope i ma ciya kate Simoŋ kaŋ i n'a maagaaru Piyer se

¹⁴ kaŋ ga šenniyaŋ har ma ne kaŋ ga ni nda ni hugoo kul hallasi.>

¹⁵ Waatoo kaŋ ay sintin ka šelaŋ, Hundi Henanantaa zunbu i boŋ sanda takaa kaŋ nda a zunbu ir boŋ cee jinaa.

* **10:48 10.48** «A yaamar i ma batizandi Isa Almasihu maapoo ga», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «A n'i yaamar Isa Almasihu maapoo ga i ma batizandi». * **11:11 11.11** «ir», hantum fooyaŋ ga nee «ay».

¹⁶ Ay hongga ir Koyoo šennoo kaŋ nee: «Yehiya, hari nda a na borey batize, amma war, war ga batize Hundi Henanantaa ra.»[†]

¹⁷ Nda Irkoy n'i noo nooyan follokaa sanda ir kaŋ naanay ir Koyoo Isa Almasihu, agay ti may ka Irkoy kakaw?»

¹⁸ Kaŋ i maa hayey wey, i dangay, i na Irkoy saabu ka nee: «Adiši Irkoy na fondo noo dumiyañ mo kaŋ man'ti Alyahuudu se i ma tuubi ka duu hunaroo.»

Antiyoš Egilizoo sintinoo

¹⁹ Borey kaŋ say-say zarabiyanoo kaŋ Etiyen maaganda se a teendi, bisa ka koy hala Fenisi, nda Šipir, nda Antiyoš, i si Šennoo har boro kul se kala Alyahuudey.

²⁰ Amma aru fooyañ goo i ra kaŋ ti Šipir boro, nda Siren boro, kaŋ i kaa Antiyoš, i g'ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa har Grekey mo se.

²¹ Ir Koyoo goo i bande, borey hinnaa ga boobo kaŋ naanay ka bere ir Koyoo here.

²² Šennoo kaŋ Egilizoo haŋaa ra kaŋ goo Žerizalem, i na Barnabas sanba a ma koy hala Antiyoš.

²³ Kaŋ a too, a dii Irkoy anneemaa, a ŋaali, a n'i kul hoyray i ma denji ir Koyoo ga nda ŋi binoo kul.

²⁴ Barnabas man'ti kala boro henna kaŋ ga too met nda Hundi Henanantaa nda naanay. Alžama beeri hanga ir Koyoo.

²⁵ A koy Tars ka Sol ceeci.

²⁶ A duu a, a kate a Antiyoš. Ŋi boro hinkaa na haya tee kaŋ ga too jiiri foo timmante i ga marga ka Egilizoo jamaa boobo cawandi. Cee jinaa kaŋ i na taalibey cee nda kretiyen man'ti kala Antiyoš.

²⁷ Woo gar jirbey din, annabiyañ hun Žerizalem ka doo ka kaa Antiyoš.

²⁸ Affoo i ra kaŋ maŋoo ti Agabus tun ka nee Irkoy Hundoo albarkaa ra kaŋ heray beeri ga tee ŋi laboo kul ga, a teendi Klodž waati.

²⁹ I kayandi kaŋ taalibey, ŋi affoo kul nda nga hinagoo, ma faaba sanba ir armyey se kaŋ ga goro Žude. §

³⁰ I na tee da, i n'a daŋ Barnabas nda Sol kaboo ra k'a sanba boro beerey se.

12

Žak wiijandi, Piyer daŋandi kasaa ra

¹ Alwaatoo woo ra, kokoyoo Herod na Egilizoo boroyañ dii k'i laazaaba.

² A na takuba ka Žak, Yehiya armaa wii.

³ A dii kaŋ a kan Alyahuudey se, a daŋ koyne Piyer mo ma diyandi. Woo gar Takulawey kaŋ ra dolobiri sii zaarey no.

⁴ Kaŋ a na nga mo dii, a n'a daŋ kasaa ra, a na sooje taaci-taaci marga hala cee taaci k'a daŋ kabey ra i m'a lakkal. A ga baa Borcintaraa jingaroo banda ga, nga ma kate a jamaa jine.

⁵ Piyer goo ma lakkalandi kasaa ra, amma Egilizoo ga Irkoy ŋaaray a se nda soobay.

Piyer fatta kasaa ra

⁶ Waatoo kaŋ Herod ga baa ka kate Piyer borey jine, cijinoo din Piyer mana kani kala sooje hinka nda cere game, guuru karfu hinka g'a haw, lakkalkawyaŋ goo hugoo mijoo ga.

[†] 11:16 11.16 Zamnaa 1.5. ‡ 11:28 11.28 Rom borey kokoy beeri no (41–54 Isa banda ga). § 11:29 11.29 «ma faaba sanba ir armyey se kaŋ ga goro Žude», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ma haya sanba ir armyey kaŋ ga goro Žude goyoo se».

⁷ Nga ne, ir Koyoo almalayka foo bangay, gaay tee hugoo ra, a na Piyer kar-kar caraa ga k'a tunandi ka nee: «Tun nda cahāyan!» Guuru karfey kañ ka hun kabey ga.

⁸ Almalaykaa nee a se: «Ni gamoo haw, ma ni taamey dan.» A na tee. A nee a se: «Ni kaayi beeroo dan ni ga ma hanga agay.»

⁹ A fatta, a hanga a, amma a si bay kañ woo kañ almalaykaa goo m'a tee cimi da no, a mma nee bangayyan no nga goo ma dii a.

¹⁰ I bisa lakkalkey kaydoo jinaa nda ihinkantoo ga, i too guuru ganboo do kañ ga koy koyraa ra, a feera nda nga boñ i se. Kañ i fatta, i hanga lolo folloku ka koy, amma dogoo din da almalaykaa na Piyer nan.

¹¹ Piyer lakkaloo zunbu, a nee: «Sohō ay bay nda cimi kañ ay Koyoo ka nga almalaykaa sanba a m'ay kaa Herod kaboo ra, nda hayaa kul kañ Alyahuudey ga baa k'a tee ya ne.»

¹² Kañ a faham, a koy Maryama, Yehiya kañ i n'a maagaaru Marku, jaa hugoo do kañ ra boro booboyan marga, i ga Irkoy njaaray.

¹³ Kañ a goo ma ganboo kar-kar, konña foo kañ maapoo ti Rod man ka tuuru.

¹⁴ A na Piyer jindoo bay, amma jaali se a mana hugoo mijoo feeri, a nka zuru ka koy kunehere ka bayrandi kañ Piyer goo hugoo mijoo ga.

¹⁵ I nee a se: «Ni nka hollo!» A na šikka kaa kañ nga no. I nee: «Nga almalaykaa no.»

¹⁶ Piyer cindi a ga kara. Kañ i feera, i dii a, de boñey haw.

¹⁷ A na kaboo ka silbay foo tee i ma dangay, a na takaa deede [i] se kañ nda ir Koyoo na nga gongu ka nga kaa taray kasaa ra. A nee: «Wa koy woo har Žak* nda ir armey se.» Kañ a fatta, a koy nongu tana ra.

¹⁸ Suba subbaahoo ra, soojey lakkaley hanse ka tun nda haya kañ Piyer ti a.

¹⁹ Herod n'a ceci a mana duu a. A na soojey cee k'i hāa, woo din banda ga, a nee i m'i ka koy k'i wii. Herod hun Žude ka doo ka koy Sezare ka waati tee no din.

Herod buuyanoo

²⁰ Herod hanse ka futu Tir nda Sidon borey ga. Amma i tee affoo ka kaa a do, i na kokoyoo kanihugoo jineboraa kañ ti Blastus fahamandi a ma yadda. I na alaafiya wiri Herod ga, zama ngi gandaa hunaa si hun kala kokoyoo gandaa ra.

²¹ Zaaroo kañ kayandi ra, Herod na nga kokoy kaayey dan ka goro tintimoo boñ ka šenni har i se.

²² Jamaa ga kaati ka nee: «Koy jinde no, man'ti boro jinde no!»

²³ Dogoo din da ir Koyoo almalayka foo na Herod kar, zama a mana Irkoy jeeraa dan a ga. Nooniyay n'a nna, hundoo hun.

²⁴ Woo kul ra, Irkoy meešennoo ga tonton ka harandi ka koy jine.

²⁵ Kañ Barnabas nda Sol na ngi faabayanoo tee ka ben Žerizalem, i yee, i na Yehiya kañ i n'a maagaaru Marku ka koy ngi bande.

13

Barnabas nda Sol sanbandi i ma koy waazu

¹ Egilizoo kañ goo Antiyoš, annabiyay nda cawandikawyan cindi a ra: Barnabas, nda Simewon kañ se i ga nee Nižer, nda Lusiyus Siren boraa, nda Manayen kañ nga nda kokoy kaccaa Herod biirandi cere bande, nda Sol.

² Waatoo kañ i goo m'ir Koyoo saabu, i ga meehaw, Hundi Henanantaa nee: «Wa Barnabas nda Sol dan ya ne jere ga goyoo se kañ se ay n'i cee.»

³ I meehaw, i na Irkoy njaaray, i na kabe fur i ga k'i nan i ma koy.

* 12:17 12.17 Žak man'ti kala Isa arma.

Barnabas nda Sol koy gungoo ra kaŋ se i ga nee Šipir

⁴ Barnabas nda Sol kaŋ Hundi Henanantaa n'i sanba doo ka koy Selusi, i na harihii zaa ka hun no din ka koy Šipir.

⁵ Kaŋ i too Salamin, i na Irkoy meešennoo waazu Alyahuudey margahugey ra. Yehiya mo goo i bande sanda faabakaw.

⁶ I na gungoo kul dunbu ka bisa ka koy Pafos. I na aru foo gar kaŋ ti kottekoyni, taari annabi no, Alyahuudu no kaŋ maapoo ti Bar-Isa.

⁷ A sii kala goforneroo do kaŋ se i ga nee Seržiyus Pol kaŋ ti aru kaŋ goo nda lakka. Seržiyus Pol daŋ i ma ciya Barnabas nda Sol se, a hanse ka ceeci nga ma maa Irkoy meešennoo.

⁸ Amma Elimas, kottekoynoo, zama nga maapoo maanaa ti woo, gaaru i se ka ceeci ka goforneroo boŋoo bere a masi naanay.

⁹ Sol kaŋ se i ga nee mo Pol too met nda Hundi Henanantaa, a na nga moyey kaŋji a ga

¹⁰ ka nee: «He! Ni kaŋ ga too met nda zanbayan dumi kul nda binekogay dumi kul, Ibilisi izoo, šerretaray dumi kul iberoo, n'si fay nda k'ir Koyoo fondo šerrantey šiirandi?»

¹¹ Sohõ nga ne, ir Koyoo kaboo ga too ni do, n'ga dana, n'ga waati tee n'si dii waynaa.» Dogoo din da kokooru nda kubay zunbu a ga, a cindi a ga bere-bere, a ga gongukawyaŋ ceeci.

¹² Waatoo kaŋ goforneroo dii hayaa kaŋ tee, a naanay. Cawandoo kaŋ ga teendi ir Koyoo ga n'a almunkarandi.

Pol nda Barnabas koy Antiyoš kaŋ goo Pisidi

¹³ Pol nda nga hangasiney na harihii zaa ka hun Pafos ka koy Perž kaŋ goo Panfili. Amma Yehiya hun i bande, a yee Žerizalem.

¹⁴ Ngi, i hun Perž ka koy too Antiyoš kaŋ goo Pisidi. Hunanzam zaaroo hane i huru margahugoo ra, i goro.

¹⁵ Ašariyaa nda annabey citaabey cawyanoo banda ga, margahugoo boŋkoyney sanba ka nee i se: «Arma arey, nda war goo nda šenni kaŋ ga jamaa binoo yayanandi, w'a har.»

¹⁶ Pol tun, a na kaboo ka silbay foo tee ka nee: «Izirayel borey nda war kaŋ ga hunbur Irkoy, wa haŋajer:

¹⁷ Izirayel jamaa woo Koyoo n'ir baabey suuba, a na jamaa jer waatoo kaŋ se i ga tee yaw Misira gandaa ra. A na nga hinoo k'i fattandi a ra.

¹⁸ Jiiri woytaaci (40) cine a g'i suuri saajoo ra.

¹⁹ A na dumi iyye halaci Kanaŋ gandaa ra. A n'i noo ngi gandaa i m'a tubu,

²⁰ jiiri zangu taaci nda woyguu (450) cine. Woo banda ga, a n'i noo alkaaliyaŋ hala annabi Samiyel waatoo ga.

²¹ Za alwaatoo woo, i na kokoy wiri, Irkoy n'i noo Sawul, Kiš iz'aroo, Benžamen alkabiilaa ra a hun, a n'i laama jiiri woytaaci (40).

²² Kaŋ Irkoy n'a kaa, a na Dawda tee i se kokoy. Nga ga a na seedetaray tee ka nee: <Ay duu Dawda, Yišay iz'aroo, aru no kaŋ ay binoo ga bag'a, a ga agay ibaayoo kul tee.>*

²³ Aroo woo hayroo ra, Irkoy, nga allaahidoo ra, kate Izirayel se Hallasikaw kaŋ ti Isa.

²⁴ Za woo mana tee, Yehiya na Izirayel jamaa kul waazu i ma tuubi ka batize.

* 13:22 13.22 Samiyel 1na 13.14; Zabur 89.21; Ezayi 44.28.

²⁵ Waatoo kaŋ Yehiya ga baa ka too nga goyoo benantaa ga, a nee: <Boraa kaŋ war g'a hongu, agay, ay man'ti a, amma nga ne, boro foo ga kaa ay dumaa ga kaŋ ay si hima nda ka nga taamey karfey feeri.>†

²⁶ Arma arey, Ibrahima hayroo zankey, war nda borey war ra kaŋ ga hunbur Irkoy, ir se hallasiroo woo ŝennoo sanbandi.

²⁷ Zama borey kaŋ ga goro Žerizalem nda ngi alwakiiley mana yadda Isa ga, kaŋ i n'a zukandi, annabey kaŋ ga cawandi hunanzam zaari kul ŝenney no i n'i tabatandi.

²⁸ Ba kaŋ se i mana dii a ga haya kul kaŋ ga kate i m'a wii, i wiri Pilat ga, a ma wiiyandi.

²⁹ Waatoo kaŋ i na hayey kul kaŋ hantumandi a ga Citaaboo ra tee a se ka ben, i n'a zumandi bundoo ga k'a daŋ saaray ra.

³⁰ Amma Irkoy n'a tunandi bukawey ra.

³¹ A bangay jirbi booboyaŋ borey se kaŋ žigi a bande ka hun Galile ka koy Žerizalem, ngi ti nga seedewey [sohō da] jamaa do.

³² Ir, ir ga Alhabar Boryaa har war se kaŋ ti allaahidoo kaŋ Irkoy n'a zaa ir baabey se,

³³ Irkoy n'a tabatandi ir se kaŋ ti ngi izey ka Isa sanba. Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Zabur hinkantoo ra ka nee: <Ay Iz'aroo ti ni, hō ay na ni hay.>‡

³⁴ Irkoy n'a tunandi bukawey ra hala a masi yee ka funbu. Woo no a n'a har ka nee: <Ay ga war noo Dawda haya henanantey, haya naanayantey.>§

³⁵ Woo se nongu foo ra a ga nee: <N'si naŋ ni boro henanantaa ma dii funbuyan.>*

³⁶ Dawda goy Irkoy ibaayoo se nga zamanoo ra, a faati, a koy nga hayragey gar alaaharaa, a funbu.

³⁷ Amma boraa kaŋ Irkoy n'a tunandi mana dii funbuyan.

³⁸ War ma bay, arma arey kaŋ nga maaganda se zunubu yaafayanoo ga harandi war se. De mo haya kul kaŋ ra Musa ašariyaa mana hin ka war tee boro ŝerrante,

³⁹ nga ra, boro kul kaŋ naanay ga tee boro ŝerrante.

⁴⁰ Wa hawgay hayaa kaŋ harandi annabey citaabey ra masi duu war.

⁴¹ I nee:

<Konnaykey, wa guna,
war boŋey ma haw, war ma dere,
zama ay ga teegoy foo tee war zamanoo ra,
teegoy kaŋ war si naanay a abada
nda boro n'a deede war se.>†»

⁴² Kaŋ Pol nda Barnabas ga fatta margahugoo ra, i n'a wiri i ga i ma ŝenney wey har ngi se hunanzam zaaroo kaŋ goo kaa hane.

⁴³ Waatoo kaŋ margahugoo jamaa say, Alyahuudey nda boroyaŋ kaŋ huru alyahuudutaray kaŋ ga Irkoy gana, iboobo hanga Pol nda Barnabas. Pol nda Barnabas ga ŝelaŋ i se, i g'i hoyray i ma gaabu Irkoy anneemaa ga.

⁴⁴ Hunanzam zaaroo kaŋ kaa ra, a ga hima nda koyraa kul ka marga ka maa ir Koyoo meeŝennoo.

⁴⁵ Kaŋ Alyahuudey dii jamaa, biney too met nda canseyan, i koy ŝennoo kaŋ Pol g'a har kakaw k'a wow.

⁴⁶ Pol nda Barnabas ŝelaŋ nda naanay ka nee: «A nka tilasu war se Irkoy meeŝennoo ma jin ka harandi, amma zama war n'a warra, de mo war hunday cebe kaŋ war si hima nda hunayan abadantaa. Nga ne, ir ga bere dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu here.

⁴⁷ Zama ir Koyoo n'ir yaamar ka nee:

† 13:25 13.25 Matiyu 3.11; Marku 1.7; Luka 3.16; Yehiya 1.20, 27. ‡ 13:33 13.33 Zabur 2.7. § 13:34 13.34 Ezayi 55.3. * 13:35 13.35 Zabur 16.10. † 13:41 13.41 Habaku 1.5.

«Ay na ni kayandi ma tee dumiyaj gaayoo,
hala ma koy nda hallasiroo
hala adujna kaydogoo ga.»‡»

⁴⁸ Waatoo kan borey kan hun dumiyaj ra kan man'ti Alyahuudu maa woo, i jaali, i n'ir Koyoo meešennoo beerandi. Borey kul naanay kan ga hima ka duu hunayan abadantaa.

⁴⁹ Ir Koyoo meešennoo say gandraa kul ra.

⁵⁰ Amma Alyahuudey na woyey kan goo nda beeray kan ga Irkoy gana nda koyraa boro beerey tusa i ma Pol nda Barnabas laazaaba k'i gaaray k'i kaa ngi laboo ga.

⁵¹ Pol nda Barnabas na kusaa kokobu k'a kaa ngi cewey ga, a ma yee i ga, i koy Ikoniyyom.

⁵² Taalibey biney too nda jaali, i too met nda Hundi Henanantaa.

14

Pol nda Barnabas koy Ikoniyyom

¹ Taka follokaa, Ikoniyyom koyraa ra, Pol nda Barnabas huru Alyahuudey margahugoo ra, i šelan hala nongu kan ra boro jamaa boobo naanay, Alyahuudey nda Grekey mo.

² Amma Alyahuudey kan mana naanay na borey kan hun dumiyaj ra kan man'ti Alyahuudu tusa ka biney bibandi ir armey ga.

³ Pol nda Barnabas na waati kuku tee no din. I ga šelan nda naanay, ngi naataa goo ir Koyoo ga kan ga seedetaray tee nga anneemaa šennoo* ga ka ngi kabey ka tammaasayan nda kayfiyan tee.

⁴ Koyraa jamaa zamna, affooyaj goo Alyahuudey bande, jerey goo diyawey bande.

⁵ Borey kan hun dumiyaj ra kan man'ti Alyahuudu, nda Alyahuudey, nda ngi alwakiiley na anniya zaa ngi ma Pol nda Barnabas zarabi k'i warra nda tondi k'i wii.

⁶ I bay, i zuru ka koy Likawoni koyrawey ra kan ti Listir, nda Derbe, nda koyra kanbey.

⁷ I cindi no din ka Alhabar Boryaa har.

Pol nda Barnabas koy Listir

⁸ Aru foo goo Listir kan cewey buu, a mma goro de, za janoo gundoo ra a bongu, a mana bay ka dira.

⁹ Aroo ga maa Pol ga šelan. Pol na moo kanji a ga, a dii kan a ga naanay kan nga ga duu baani.

¹⁰ A na jinde jer ka nee a se: «Tun ka kay ni cewey ga ni bon ga.» A sar ka tun, a dira.

¹¹ Kan jamaa dii hayaa kan Pol n'a tee, i na jinde jer ka nee Likawoni šenni ra: «Koyey na ngi bon himandi nda adamize, i zunbu ir do.»

¹² I na Barnabas maanoo dan Zus, i na Pol wanoo dan Hermes, zama nga ti šenni toondikaa.†

¹³ Zus hugoo kan goo koyraa jeroo ga, nga sargari juwalkaa kate haw jaaruyan nda bon taalam hayayan hala koyraa minoo ga. A nka baa nga nda jamaa ma sargari kaa.

¹⁴ Kan diyawey, Pol nda Barnabas maar'a, i na ngi darbawey kottu ka ngi yadda janjaa cebe ka zuru ka koy tarajamaa game. I kaati

¹⁵ ka nee: «Arey, cin se war ga hayey wey tee? Ir mo man'ti kala war cine adamizeyan, ir ga Alhabar Boryaa bayrandi war se, wa mooru haya yaadawey wey

‡ 13:47 13.47 Ezayi 49.6. * 14:3 14.3 «nga anneemaa šennoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «nga šenni alhormantaa». † 14:12 14.12 Grekey addinaa ra, Zus man'ti kala koyey bonkoynoo, Hermes, nga ti ngi šenni toondikaa.

ga ka bere Irkoy hunantaa here kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda haya kul kaŋ goo i ra tee.

¹⁶ Nga kaŋ zaman bisantey borey, a na gandawey kul naŋ i ma dira, ngi affoo kul nga boŋ fondaa ra.

¹⁷ A mana fay nda a ga gomniyaŋ ka seedetaray tee, a na war noo beenaa ncirney nda kaydiya hennayaŋ, ka war noo ŋaayan boobo ka war biney too nda jaali.»

¹⁸ Takaa kul kaŋ nda i ŋelaŋ, amma a ŋendi hala i ga hin ka jamaa ganji i ma sargari kaa ngi maaney ga.

¹⁹ Alyahuuduyaŋ kaa ka hun Antiyoš nda Ikoniyyom, i duu alžamaa, i na Pol warra nda tondi, k'a kursu ka koy koyraa banda ga, i hongu a buu.

²⁰ Amma waatoo kaŋ taalibey n'a kuubi k'a bere, a tun, a huru koyraa ra. Subaa ra, a koy Barnabas bande Derbe.

Pol nda Barnabas yee Antiyoš kaŋ goo Siiri

²¹ Pol nda Barnabas na Alhabar Boryaa waazu Derbe koyraa ra ka boro boobo tee taalibiyaŋ. I yee Listir, nda Ikoniyyom, nda Antiyoš

²² ka taalibey biney daŋ, k'i hoyray i ma gaabandi naanaa ga, ka bayrandi i se ka nee: «Kala zarabi boobo ma duu ir hala ir ga huru Irkoy Laamaa ra.»

²³ I na boro beeriyaŋ suuba Egiliz foo kul ra, i ga Irkoy ŋaaray, i ga meehaw, i n'i talfi ir Koyoo kaŋ i naanay a ga.

²⁴ I na Pisidi gandaa kottu ka koy Panfili.

²⁵ Kaŋ i na ŋennoo waazu Perž, i doo ka koy Ataliya.

²⁶ I na harihii zaa ka hun noo din ka koy Antiyoš, nongoo kaŋ ra i n'i talfi Irkoy anneemaa ga goyoo kaŋ i n'a tee se.

²⁷ Kaŋ i too, i na Egilizo marga, i na hayaa kul deede kaŋ Irkoy na tee nda ngi nda takaa kaŋ nda a na naanay fondaa mipoo feeri dumiyaŋ kaŋ man'ti Alyahuudu se.

²⁸ I na waati kuku tee taalibey do.

15

Margaroo kaŋ tee Žerizalem

¹ Boro fooyaŋ hun Žude ka doo Antiyoš k'ir armyey cawandi ka nee: «Nda war mana hurubangu sanda Musa alaadaa, war si hin ka hallasi.»

² Kakaw nda ŋenni beeri huru ngi, nda Pol, nda Barnabas game. I kayandi kaŋ Pol, nda Barnabas, nda boroyaŋ ngi ra ma žigi ka koy Žerizalem diyawey nda boro beerey do ŋennoo woo se.

³ Egilizo n'i faaba ngi naarumaa ra, i na Fenisi nda Samari gandaa dira, i ga dumey kaŋ man'ti Alyahuudu tuubiroo filla. I tee jaali beeri ir armyey kul se.

⁴ Kaŋ Pol nda Barnabas too Žerizalem, Egilizo, nda diyawey, nda boro beerey n'i kubay, i na hayaa kul deede kaŋ Irkoy n'a tee nda ngi.

⁵ Fariziyeney kondaa borey kaŋ naanay, affooyaŋ i ra tun ka nee: «A nka waazibi taalibey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hurubangu k'i yaamar i ma Musa ašariyaa dii.»

⁶ Diyawey nda boro beerey na cere marga ka ŋennoo woo guna.

⁷ Kakaw beeri ra, Piyyer tun ka nee i se: «Arma arey, war hunday ga bay kaŋ za gayyan Irkoy n'ay suuba war ra hala ay mipoo ma Alhabar Boryaa har dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se. I ma maa, i ma naanay.

⁸ Bine baykaa kaŋ ti Irkoy cebe kaŋ nga yadda i ga, a n'i noo Hundi Henanantaa sanda ir takaa.

⁹ A mana fay-fayyan kul daŋ ir nda i game. A na biney henanandi naanaa albarkaa ra.

10 Sohõ macin se war ga Irkoy sii ka jeraw dan taalibey jindey ga kan ir baabey nda ir sii nda gaabi k'a jere?

11 Amma ir ga naanay kan ir Koyoo Isa alhormaa ra ir hallasi sanda takaa kan nda ngi mo hallasi.»

12 Jamaa kul dangay, i ga hanajer Pol nda Barnabas se kan ga tammaasawey nda kayfey kul deede kan Irkoy n'i tee dumey kan man'ti Alyahuudu game.

13 Waatoo kan i dangay, Žak na šennoo zaa ka nee: «Arma arey, wa hanajer ya ne.

14 Simon na takaa filla kan nda Irkoy jin ka jeli dumey ga kan man'ti Alyahuudu ka jamaa tee i ra nga maapoo se.

15 Woo nda annabey šenney kul ti affoo kan hantumandi Citaaboo ra ka nee:

16 <Woo banda ga, ay ga yee ka kaa,
ay ga Dawda hukumoo kan kan cin koyne,
ay ga kayrey cin koyne k'i kayandi,

17 hala adamizey cindey m'ir Koyoo ceeci
nda dumey kul kan goo ay maapoo ga,
wey ti hayayan kan war Koyoo n'i har

18 kan bayrandi za gayyan.>*

19 Woo se ay goo borey ra kan si baa šenday ma huru dumey ga kan man'ti Alyahuudu kan tuubi ka Irkoy gana.

20 Amma a ma hantumandi i se kan i ma ngi boñ dii toorey žiiboo, nda woy nda aru izefututaraa, nda haya kan kootandi ka buu, nda kuri ŋaayan ga.

21 Za zamayan boroyan na Musa cawandoo waazu koyra foo kul margahugoo ra hunanzam zaari kul hane.»

Bataga sanbandi taalibey kan man'ti Alyahuudu se

22 Alwaatoo woo, diyawey, nda boro beerey, nda Egilizoo kul dii kan a ga boori ngi ma boroyan suuba ngi ra k'i sanba Antiyoš Pol nda Barnabas bande. Borey ti: Žud kan se i ga nee Barsabas, nda Silas, aruyan no kan goo nda beeray ir armye game.

23 I na batagaa kan i n'a hantum dan kabey ra. I nee batagaa ra: «Diyawey, nda boro beerey, nda war armye kan hun dumey ra kan man'ti Alyahuudu ga sallam ir armye ga kan goo Antiyoš koyraa, nda Siiri, nda Silisi gandaa ra.

24 Ir maa kan boro fooyan [hun] ir do, ir man'i noo yaamar kul, i na war ŋaami ka war biney maray nda ngi šenney.†

25 Woo se ir kul tee bine foo ka dii kan a ga boori ir ma aruyan suuba ir ra k'i sanba war do, ngi nda ir baakey Barnabas nda Pol

26 kan ti boroyan kan na ngi hundey fur ir Koyoo Isa Almasihu maapoo se.

27 Ir na Žud nda Silas sanba kan ga ngi miñey ka haya follokey har war se.

28 Zama Hundi Henanantaa nda ir dii kan a ga boori ir masi jeraw kul dan war ga nda man'ti wey kan waazibi:

29 ka war boñ dii hayey ga kan sargandi toorey maapney ga, nda kuri, nda haya kan kootandi ka buu ŋaayan ga, nda woy nda aru izefututaray ga. Nda war ga war boñ dii hayey wey ga, war na haya henna tee. Waatoo ma boori!»

30 Kan i hun no din ka doo Antiyoš, i na taalibey jamaa marga k'i noo batagaa.

31 Kan i n'a caw, i ŋaali nda bineyaynandiroo kan goo a ra.

32 Žud nda Silas kan ngi mo ti annabi, n'ir armye biney yaynandi nda šenni booboyan, i na biney dan.

33 Waatoo kan i na waati tee no din, ir armye n'i sanba nda baani borey kan n'i sanba do.

* 15:18 15.16-18 Amos 9.11-12. † 15:24 15.24 Hantum fooyan ga tonton ka nee: «ka nee kan war ma hurubangu ka Musa ašariyaa dii».

³⁴ [Amma Silas kayandi ka cindi no din.]

³⁵ Pol nda Barnabas na waati tee Antiyoš ka cawandi. Ngi nda boro booboyaŋ ga Alhabar Boryaa kaŋ ti ir Koyoo šennoo waazu.

Pol nda Barnabas hun cere bande

³⁶ Jirbiyaŋ banda ga, Pol nee Barnabas se: «Sohō ir ma yee ka koy ir armey foo koyra kul kaŋ ra ir n'ir Koyoo šennoo waazu ka dii wala i ga saabu.»

³⁷ Barnabas baa nga ma Yehiya mo kaŋ se i ga nee Marku kanbe ngi bande.

³⁸ Amma Pol dii kaŋ a si hima ngi ma boro kaŋ na ngi naŋ za Panfili, a mana koy goy ngi bande, hangandi ngi.

³⁹ Citi huru gamey ra hala nongu kaŋ ra i fay. Barnabas na Marku dii ka harihii zaa ka koy Šipir.

⁴⁰ Pol na Silas suuba ka koy, ir armey n'a talfi ir Koyoo anneemaa ga.

⁴¹ A na Siiri nda Silisi gandaa dira ka Egilizey biney daŋ.

16

Timote na Pol nda Silas dum

¹ Pol too Derbe nda Listir. Nga ne, taalibi foo goo no kaŋ maapoo ti Timote. Nanoo man'ti kala Alyahuudu kaŋ ga Isa gana, baaboo ti Grek,

² ir armey kaŋ goo Listir nda Ikoniyyom ga seedetaray henna tee a ga.

³ Pol baa a ma hanga nga bande, a n'a zaa, a n'a daŋbangu Alyahuudey kaŋ goo nongey din ra maaganda se, zama borey kul ga bay kaŋ baaboo Grek no.*

⁴ Kaŋ i ga bisa koyrawey ra, i ga yaamaryaŋ noo i se i m'i dii kaŋ diyawey nda boro beerey kaŋ goo Žerizalem k'i kayandi.

⁵ Egilizey duu gaabi naanaa ra, zaari kul mo ngi hinnaa ga tonton.

Pol dii bangayyan Trowas

⁶ I na Friži nda Galati gandaa dunbu ka bisa, zama Hundi Henanantaa n'i ganji i ma šennoo har Azi gandaa ra.

⁷ Kaŋ i too Mizi gandaa ra, i ceeci ka naaru Bitini gandaa ra, amma Isa Hundoo man'i noo fondo.

⁸ Kaŋ i na Mizi kottu, i doo Trowas koyraa ra.

⁹ Pol dii cijinoo ra bangayyan kaŋ ra Masedoni gandaa aru foo ga kay ka nga ŋaaray ka nee: «Bisa ka kaa Masedoni k'ir faaba.»

¹⁰ Za a dii bangayyanoo, dogoo din da ir ceeci ka koy Masedoni, zama ir bay kaŋ ir Koyoo k'ir cee ir ma koy Alhabar Boryaa waazu i se.

Lidi naanay ir Koyoo Filipi koyraa ra

¹¹ Ir na harihii zaa ka hun Trowas ka šerre Samotras, subaa ra, ir too Neyapolis.

¹² Ir hun no din ka koy Filipi kaŋ ti Masedoni zamna beeri koyra jinaa, Rom borey laamaa ra a goo. Ir na zaariyaŋ tee koyraa din ra.

¹³ Hunanzam zaaroo hane ir koy koyraa miŋoo se banda ka koy isaa miŋoo ga kaŋ ra ir ga hongu Irkoy ŋaaraydoo foo goo. Ir goro ka šelaŋ woyey se kaŋ marga no din.

¹⁴ Woy foo kaŋ maapoo ti Lidi, Tiyatir koyraa boro no, šukka ciray hay šenda maamalakaw no. Irkoy ganakaw no, a ga hanajer, ir Koyoo na binoo feeri hala a ma hayey dii kaŋ Pol g'i har.

¹⁵ Waatoo kaŋ a batize, nga nda nga hugoo borey, a n'a ŋaaray ir ga ka nee: «Nda war g'ay dii sanda boro kaŋ naanay ir Koyoo, wa huru ay hugoo ra ka zunbu ay do.» A n'ir gaabi.

* **16:3 16.3** Grekey si hurubangu. Timote, nga paa here no a ga duu alyahuudutaray. Alyahuudey cindey maaganda se a hurubangu.

Pol nda Silas danandi kasaa ra Filipi koyraa ra

¹⁶ Kaŋ ir goo ma koy Irkoy ŋaaraydogoo ra, koŋŋa woy-ize foo kaŋ ra ganji kaŋ goyoo ti gunandiyan goo n'ir kubay. Koŋŋa woy-izoo ga gunandi, nga koyey ga duu nga gunandiyanoo ra nooru boobo.

¹⁷ A ga dira Pol nda ir bande, a ga kaati ka nee: «Borey wey man'ti kala Irkoy Jerantaa baŋney kaŋ ga hallasiroo fonda waazu war se.»

¹⁸ A na woo tee zaari boobo. Pol fara, a bere ka nee ganjoo se: «Ay na ni yaamar Isa Almasihu maŋnoo ga, ma fatta a ra.» Waatoo din da, a fatta.

¹⁹ Amma kaŋ nga koyey ga dii hayaa kaŋ ga kate ngi se alman goo ma dere, i na Pol nda Silas dii k'i cendi ka koy farru beeroo ra alwakiiley do.

²⁰ I n'i dan lakkalkey boŋkoyney jine ka nee: «Borey wey goo ma koyraa ŋaami, Alyahuuduyan no,

²¹ i ga alaadayan har kaŋ si bisa ir se ir m'i dii, a si bisa ir m'i tee, zama Rom boroyan ti ir.»

²² Cere bande jamaa tun i ga, boŋkoyney na Pol nda Silas kaayey cendi k'i kaa i ga ka yaamar noo i m'i barzu.

²³ Kaŋ i na barzu mee boobo kaa i ra, i n'i warra kasaa ra, i nee lakkalkaa se a m'i lakkal boryo.

²⁴ Kaŋ a duu yaamaroo woo, a n'i warra kasaa hugoo kaŋ goo kunehere ka cewey gaala bundoo ga.

²⁵ Cijinoo gamoo ra, Pol nda Silas ga Irkoy ŋaaray, i ga don k'a saabu, kasa-izey ga haŋajer.

²⁶ Dogoo din da labu jijiri beeri tee hala nongu kaŋ ra kasaa asaasoo mma jijiri, waatoo din da hugoo miŋey kul feera, i kul gaalawey feera.

²⁷ Lakkalkaa dirgasu, kaŋ a dii kasaa hugoo miŋey feeri, a na nga takubaa hoobu ka nee nga ga nga boŋ wii, zama a mma nee kasa-izey nka zuru.

²⁸ Pol na jinde jer ka kaati ka nee: «Masi haya laala kul tee ni boŋ se, zama ir kul goo ne.»

²⁹ Waatoo din lakkalkaa nee i ma kate fitilla, a cahã ka huru ngi hugu-izoo ra, a ga jijiri, a kaŋ Pol nda Silas jine.

³⁰ A n'i ka koy taray ka nee: «Aru beerey, macin no ay m'a tee hala ya duu ka hallasi?»

³¹ I nee a se: «Naanay ir Koyoo Isa, de n'ga hallasi, ni nda ni hugoo borey.»

³² I n'ir Koyoo meeŋennoo waazu nga nda borey kul se kaŋ goo nga hugoo ra.

³³ Lakkalkaa, alwaatoo din da cijinoo ra, a n'i dii ka ngi dorey ŋumay. Dogoo din da nga nda nga borey kul batizandi.

³⁴ A na Pol nda Silas ka žigi ka koy nga hugoo do, a n'i gorandi k'i noo ŋaayan. A ŋaali kaŋ nga naanay Irkoy, nga nda nga hugoo kul.

³⁵ Kaŋ moo boo, boŋkoyney na wiisiyeyan† sanba i ma nee kaŋ i m'i naŋ.

³⁶ Lakkalkaa na ŋenney [wey] ka too Pol do ka nee: «Boŋkoyney sanba ka nee war ma naŋandi, sohõ wa fatta, war ma koy nda baani.»

³⁷ Amma Pol nee i se: «Sohõ kaŋ i n'ir kar alžamaa jine bila nda ir ma ciitandi ka zukandi, Rom boro ti ir, i n'ir dan kasaa ra. Sohõ i ga baa ngi m'ir kaa taray tuguyan ra. Kalaa! Kala i ma kaa ngi hunday k'ir fattandi taray.»

³⁸ Wiisiyewey na ŋenney ka too boŋkoyney do. I hunbur kaŋ i maa kaŋ Rom boroyan no.

³⁹ I kaa ka alha-naŋ wiri i ga. I n'i fattandi taray k'a wiri i ga i ma koyraa naŋ.

⁴⁰ Kaŋ i fatta kasaa ra, i koy Lidi do. I dii ir armyey, i n'i hoyray, i koy.

† 16:35 16.35 Boroyan no kaŋ ga ašariyaa zurandi boro ga kaŋ ciitandi.

17

Pol nda Silas koy Tesalonik koyraa ra

¹ Kanj Pol nda Silas bisa nda Anfipolis nda Apoloni koyrawey, i too Tesalonik kanj ra Alyahuudey margahugu foo goo.

² Sanda nga alaadaa, Pol huru i do. Hunanzam zaari hinza a ga šelanj i se hayaa ga kanj Citaaboo n'a har.

³ A n'i fahamandi ka cebe i se kanj kala Almasihu ma zarabi, a ma tun bukawey ra. A nee i se: «Isa woo kanj ay goo m'a har war se, nga ti Almasihu.»

⁴ Boroyanj i ra yadda, i tonton Pol nda Silas ga, ngi, nda Grek jama beeri kanj ga Irkoy gana, nda woy cee-kayante booboyanj.

⁵ Amma Alyahuudey canse, i na boro laala fooyanj zaa furkey ra. I na koyraa borey marga-marga k'i danj cere ra. I koy Žasonj hugoo do k'i ceeci ka koy nda ey jamaa jine.

⁶ Kanj i mana duu ey, i na Žasonj nda armayanj cendi ka koy koyraa alwakiiley jine ka kaati ka nee: «Borey wey kanj na laboo kul birji, sohõ ne ra i kaa.

⁷ Žasonj n'i zumandi nga do, i kul na kokoy beeroo yaamarey hoo ka nee kanj kokoy tana goo no kanj ti Isa.»

⁸ Jamaa nda koyraa alwakiiley kanj maa hayey wey, boņey jaami.

⁹ Žasonj nda borey jerey na haya noo tolme jina i duu k'i tanj.

Pol nda Silas koy Beere koyraa ra

¹⁰ Dogoo din da ir armey na Pol nda Silas sanba Beere cijin here. Kanj i too, i huru Alyahuudey margahugoo ra.

¹¹ Borey wey biney baa Tesalonik borey waney, i na Irkoy meešennoo dii nda anniya henna. Zaari kul i ga Citaaboo fesufesu ka dii wala hayey kanj ga harandi cimiyanj no.

¹² Boro boobo naanay i ra, Grek woy kayanteyanj nda aru boobo.

¹³ Amma kanj Tesalonik Alyahuudey bay kanj Pol goo ma Irkoy meešennoo waazu Beere, ngi mo koy no din ka jamaa boņey jaami k'i turandi.

¹⁴ Dogoo din da ir armey na Pol sanba a ma koy teekoo here, amma Silas nda Timote cindi no din.

¹⁵ Borey kanj ga Pol dum n'a ka koy hala Aten. Kanj i yee, i na Pol dontaa har Silas nda Timote se kanj i ma nga gar nda cahāyan. Silas nda Timote koy.

Pol koy Aten koyraa ra

¹⁶ Waatoo kanj Pol ga Silas nda Timote batu Aten, a dukur kanj a dii takaa kanj nda koyraa ga too met nda tooru.

¹⁷ Margahugoo ra, a ga šelanj Alyahuudey nda Irkoy ganakey bande, zaari kul mo a ga šelanj borey bande kanj goo farru beeroo ra.

¹⁸ Lakkalkoyniyanj kanj se i ga nee Epikiri* nda Istoya boroyanj†, affooyanj i ra šelanj Pol bande. Affooyanj nee: «Cin no albuddantaa woo ga nee?» Affooyanj mo nee: «A ga hima nda koy waaniyanj ga a ga waazu.» I na woo har, zama a ga Isa nda tunyanoo Alhabar Boryaa waazu.

¹⁹ I n'a ka koy hoyraykey margaroo do kanj se i ga nee Aropaže‡, i nee: «Cawandi taagaa woo kanj n'goo m'a tee, ir ga hin ka nga koroo bay wala?»

²⁰ Zama n'g'ir mandi hayayanj kanj ir s'i bay. Ir ga baa ir ma ngi almaganaa bay.»

* **17:18 17.18** Boroyanj no kanj si baa hottay, kaani no i ga ceeci. I ga hongu kanj aduņņa mma dira nda nga boj.

† **17:18 17.18** Boroyanj no kanj ngi se lakkal man'ti kala ka ašariyawey bay kanj ga aduņņa dirandi. Boro masi nanj kaani wala hottay ma ni juwal. ‡ **17:19 17.19** Aropaže man'ti kala tondi hondoo kanj goo Aten koyraa ra kanj boj hoyraykey ga marga. Hoyraykey margaroo din no ma koyraa juwal.

²¹ Aten borey kul nda yawey kaŋ goo Aten, ngi waatoo kul i s'a tee kala i ga šelan wala i ga haŋajer alhabar taagayan se.

²² Pol goo Aropažoo§ gamoo ra, a nee: «Aten borey, ay ga dii kaŋ haya kul here war ga koyey gana,

²³ zama waatoo kaŋ ay ga bisa ka war nongu henanantey guna, ay na ba mo sargari tonadoo gar kaŋ ga i hantum ka nee: <Woo mana teendi kala koy kaŋ ir s'a bay se!> Hayaa kaŋ war g'a gana bila nda war m'a bay, nga no agay, ay g'a har war se.

²⁴ Koyoo kaŋ na aduŋna nda haya kul kaŋ goo a ra tee, nga kaŋ ti beenaa nda gandaa Koyoo, a si goro huguyan ra kaŋ kabe n'i tee.

²⁵ Adamize kabe mo si alhaadimay a se, a ga hima nda a si too haya kul ga, nga kaŋ ga hundi, nda hunsar, nda haya kul noo borey se.

²⁶ Boro folloku nda a na adamize dumi kul tee hala i ma goro laboo kul ga. A na waatey nda borey gorodogey diidewey kayandi.

²⁷ A nka woo tee hala i ma Irkoy ceeci, i ma dadaba ka Irkoy taaru ka duu a, ba kaŋ se a si mooru ir affoo kul.

²⁸ Zama nga ra ir hunaroo goo, nga ra ir puutiroo goo, nga ra ir ga bara, sanda takaa kaŋ nda war donkey affoo nee: <Nda cimi, nga hayroo ti ir.>

²⁹ Nda Irkoy hayroo ti ir, ir si hima ka hongu kaŋ koytaray ga hima nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi, wala haya kaŋ adamize n'a fasal nda nga lakkaloo.

³⁰ Irkoy mana bonbitaraa waatey kabu borey se. Sohõ a na yaamar noo adamizey kul se, nongu kul kaŋ ra i goo, i ma tuubi,

³¹ zama a na zaari daŋ kaŋ ra boraa kaŋ a n'a kayandi ga hima ka aduŋna kul ciiti nda šerretaray. A na tammaasa kaŋ ga kaaray k'a cebe borey kul se k'a tunandi bukawey ra.»

³² Kaŋ borey maa Pol šelan bukawey tunyanoo ga, boroyan n'a kašikaši, affooyan nee: «Han foo ir ga kaa ka haŋajer ma ne šennoo woo ga koyne.»

³³ Woo ga, Pol fatta gamey ra.

³⁴ Amma boro fooyan denji a ga, i naanay. Denis, Aropažoo* hoyraykey margaroo boro foo, nda woy foo kaŋ maapoo ti Damaris goo borey ra, nda boro tanayan mo.

18

Pol koy Korent koyraa ra

¹ Woo banda ga, Pol hun Aten, a koy Korent.

² A na Alyahuudu foo gar no din kaŋ maapoo ti Akilas, Poŋ gandaa wane, a mana gay kaŋ a hun Itali, nga nda nga wandoo Prisil, zama Klod* nka yaamar kaŋ Alyahuudey kul ma hun Rom. Pol hanga i bande.

³ Ngi kul ti goy foo, a cindi i bande ka goy, ngi goyoo man'ti kala hukum teeyan.

⁴ Hunanzam zaari kul Pol ga šelan margahugoo ra Alyahuudey nda Grekey mo bande, nga šennoo na boŋey dii.

⁵ Waatoo kaŋ Timote nda Silas doo ka hun Masedoni, Pol na nga boŋ noo Irkoy meešennoo waazuroo se. A ga seedetaray tee Alyahuudey se kaŋ Isa ti Almasihu.

⁶ Amma Alyahuudey si yadda, i ga wowa, Pol ga nga darbawey kokobu ka nee: «War hundey alhakoo goo war ga! Agay ya ga henan. Hõ banda ga, dumeŋ kaŋ man'ti Alyahuudu do ay ga koy.»

⁷ Pol hun no din, a koy huru aru foo hugoo ra kaŋ maapoo ti Titiyus Žustus, Irkoy ganakaw no. Nga hugoo sii kala margahugoo jeroo ga.

⁸ Margahugoo bonkoynoo kaŋ ti Krispus naanay ir Koyoo, nga nda nga hugoo kul. Korent boro booboyan kaŋ maa, naanay, i batizandi.

⁹ Cijin here ir Koyoo nee Pol se bangayyan ra: «Masi hunbur, šelanj masi dangay,
¹⁰ zama agay, ay goo ni bande. Boro kul kaboo si too ni do ka ifutu tee ma ne. Zama ay goo nda jama beeri koyraa woo ra.»

¹¹ Pol goro no din jiiri foo nda handu iddu a ga Irkoy meešennoo cawandi i game.

¹² Waatoo kaŋ ra Galiyoŋ ga tee Akay gandaa goforneroo, Alyahuudey tee mee foo ka tun Pol se ka koy nda a alkaaloo jine

¹³ ka nee: «Aroo woo goo ma borey boŋey bere i ma Irkoy gana taka ra kaŋ ga ašariyaa hoo.»

¹⁴ Pol baa ka nga miŋoo feeri kaŋ Galiyoŋ nee Alyahuudey se: «Nda šerretaray jaŋay no wala goy futu no, he Alyahuudey, šikka sii ay ga haŋajer war se.

¹⁵ Amma nda šenni ga war ga kakaw, wala maa, wala war boŋ ašariyaa, w'a guna war hunday, zama agay, ay si baa ya tee hayey wey se ciitikaw.»

¹⁶ A n'i gaaray i ma hun ciitidogoo ra.

¹⁷ I kul na Sosten dii, margahugoo boŋkoynoo, i n'a kar ciitihugoo ra. Woo kul, Galiyoŋ mana kula.

Pol yee Antiyoš

¹⁸ Pol na jirbi boobo tee koyne Korent. Woo banda ga, a n'ir armey naŋ ka harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, Prisil nda Akilas goo a bande. A na nga boŋoo cebu Sankre koyraa ra, zama a nka meefur zaa.

¹⁹ Kaŋ i too Efez, a n'i naŋ no din. Nga hunday huru margahugoo ra ka šelanj Alyahuudey bande.

²⁰ Amma kaŋ i n'a wiri a ga a ma goro ngi do ka gay koyne, a mana yadda.

²¹ A hun i do, a nee: «Ay goo kaa war do koyne nda Irkoy baa.» A huru harihii ra ka fatta Efez.

²² I kay Sezare, a žigi ka koy ka Egilizoo[†] foo, a doo Antiyoš.

²³ A na waati tee no din, a koy. A na Galati nda Friži gandaa kottu cere bande ka bisa. A na taalibey biney daŋ.

Apolos koy Efez nda Korent

²⁴ Alyahuudu foo kaa Efez kaŋ maŋoo ti Apolos, Aleksandiri koyraa boro no. Aru no kaŋ ga wan šenni, a ga hanse ka Citaaboo bay.

²⁵ Nga, a nka cawandi ir Koyoo fondaa ra. Nga binoo kul si kala ka šelanj, ka haya kaŋ ti Isa cawandi nda fondaa. Ka gar Yehiya batizeyanoo de no a g'a bay.

²⁶ A sintin ka šelanj nda naanay margahugoo ra. Kaŋ Prisil nda Akilas maa a se, i n'a dii ngi do ka [Irkoy] fondaa fahamandi a se nda fondo hennaa.

²⁷ A baa nga ma koy Akay, ir armey hantum taalibey se k'i hoyray i m'a kubay henna. Kaŋ a too, a hanse ka borey kaŋ Irkoy anneemaa ra i naanay faaba.

²⁸ Alžamaa jine a ga Alyahuudey kakaw nda saħã ka cebe i se Citaaboo ra kaŋ Isa ti Almasihu.

19

Pol koy Efez koyraa ra

¹ Kaŋ Apolos goo Korent, Pol bisa nda Azi gandaa tondi hondey, a doo ka kaa Efez. A na taalibi fooyaŋ gar no din.

² A nee i se: «Waatoo kaŋ war naanay, war duu Hundi Henanantaa wala?» I nee a se: «Ir mana maa mo wala Hundi Henanante goo.»

³ Pol nee: «Adiši batizeyan foo nda war batizandi?» I nee: «Yehiya batizekaa wanoo.»

[†] 18:22 18.22 A ga hima ka tee Žerizalem Egilizoo.

⁴ Pol nee: «Batizeyanoo kaŋ Yehiya n'a tee man'ti kala tuubiyan batizeyanoo. A nka nee jamaa se i ma naanay bora a kaŋ ga kaa nga dumaa ga, maanaa Isa.»

⁵ Kaŋ i maa ŝenney wey, i batizandi ir Koyoo Isa maanoo ga.

⁶ Pol na kabe fur i ga, Hundi Henanantaa zunbu i boŋ, i sintin ka ŝelaŋ ŝenni dumi fooyaŋ ra, i na annabitaray tee.

⁷ I kul man'ti kala aru woy cindi hinka (12) cine.

⁸ Pol huru margahugoo ra, a ga ŝelaŋ nda naanay handu hinza, a ŝelaŋ i bande k'i yaddandi Irkoy Laamaa hayey.

⁹ Amma boroyaŋ i ra na boŋŝenday, i tee turanteyaŋ, i g'ir Koyoo fonda a kaynandi alžamaa jine. Pol hibi i ga, a na taalibey yeeti jere ga ka ŝelaŋ i bande zaari kul Tiranus lokkol hugoo ra.

¹⁰ Woo teendi jiiri hinka, hala nongu kaŋ ra Azi ganda a borey kul maa ir Koyoo meeŝennoo, a ma tee Alyahuudu wala Grek.

Sewa iz'arey ceeci ka ganjiyaŋ gaaray

¹¹ Irkoy na kayfi beeriyaŋ tee nda Pol kabey

¹² hala nongu kaŋ ra ba zaara-ize wala goydarbay kaŋ tuku nga gaahamoo ga, borey g'i ka koy k'i daŋ wircikoyney ga, wircoo ga ben i ga, ganjey ga hun i ra.

¹³ Alyahuudey kaŋ ga yaara-yaara ka ganjey kaa borey ra, ceeci k'ir Koyoo Isa maanoo cee borey ga kaŋ ra ganji goo, i nee: «Isa maanoo kaŋ nda Pol ga waazu ga, ay nee war ma koy!»

¹⁴ Borey kaŋ ga woo tee man'ti kala Alyahuudey sargari juwalkey jineboro kaŋ se i ga nee Sewa, nga iz'aru iyye.

¹⁵ Ganjoo zaabi ka nee i se: «Ay ga Isa bay, ay ga bora a kaŋ ti Pol bay, amma war, war ti may?»

¹⁶ Bora a kaŋ ra ganjoo goo gum i boŋ ka hin i kul k'i žilla hala nongu kaŋ ra i gaa koonu, i maray, i zuru ka hun hugoo din ra.

¹⁷ Woo tee haya kaŋ borey kul kaŋ goro Efez g'a bay, Alyahuudey nda Grekey. I kul hunbur, ir Koyoo Isa maanoo ga beerandi.

¹⁸ Borey kaŋ naanay, ibooboyaŋ i ra kaa borey jine ka ŝelaŋ ngi boŋ teegoyey ga, ka hayey har kaŋ ngi cindi k'i tee.

¹⁹ Borey kaŋ cindi ka tee kottekoyni, ibooboyaŋ i ra kate kotte tiirawey borey kul jine k'i ton. Tiirawey, laasaabu ra ngi hayoo ga koy too nzorfu kaaray tamma boŋ zenber woyguu (50.000).

²⁰ Hini beeroo woo nda ir Koyoo meeŝennoo ga tonton, a ga nga gaaboo cebe.

Tureyanoo kaŋ tee Efez

²¹ Kaŋ wey teendi ka ben, Pol kayandi nga lakkaloo ra* nga ma bisa Masedoni nda Akay ganda a ra ka koy Žerizalem. A nee: «Nda ay koy no din, a nka tilasu ya koy dii Rom mo.»

²² A na nga faabakaw hinka sanba Masedoni, Timote nda Erast. Nga hunday cindi Azi ka waati tee no din.

²³ Alwaatoo woo ra, laazaaba beeri tee ir Koyoo fonda a maaganda se,

²⁴ zama boro foo kaŋ se i ga nee Demetris kaŋ ti garaasa, nga no ma Artemis† tooru hugey hanse nda nzorfu kaaray. Demetris bande kabe goyteerey ga hanse ka duu haya.

²⁵ A n'i marga, ngi nda borey kaŋ goo goymee foo. A nee: «Arey, war ga bay kaŋ ir almaanoo kul man'ti kala goyoo woo.

* 19:21 19.21 «Pol kayandi nga lakkaloo ra», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «Pol kayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra». † 19:24 19.24 Artemis, tooru no kaŋ ga woy maa goo.

²⁶ War ga dii, war ga maa kaŋ man'ti Efez hinne ra, amma a ga hima nda ba Azi kul ra Pol din na alžama boobo naanayandi ka boŋey bere ka nee kaŋ hayey kaŋ borey kabey n'i tee man'ti koyyaŋ.

²⁷ Man'ti ir goyoo addawlaa hinne no ma hin ka hasara, amma ir koy woy beeroo Artemis ŋaarayhugoo hunday masi koy tee yaada. Ir koyoo kaŋ Azi kul nda laboo kul g'a beerandi maanoo masi kaa ka dere.»

²⁸ Kaŋ i maa ŋenney wey, i too met nda futay, i kaati ka nee: «Artemis kaŋ ti Efez borey koyoo ga beeri!»

²⁹ Koyraa kul ka ŋaami cere ra. Borey tee mee foo, i koy tiyaatar hugoo do. I na Pol hangasiney kaŋ ŋgi nda a ga naaru kaŋ ti Masedoni boroyaŋ, Gayus nda Aristark ka koy ŋgi bande.

³⁰ Pol baa nga ma koy jamaa game, amma taalibey mana yadda a ma koy.

³¹ Azi gandaa boro beeriyaŋ kaŋ ti Pol cereyaŋ na dontokaw sanba a do kaŋ ŋgi g'a wiri a ga a masi kaa tiyaatar hugoo here.

³² Affooyaŋ ga kaati ka nee woo, jerey ga kaati ka nee woo, zama margaroo ŋaami, i mana yee ka bay haya kaŋ se ŋgi marga.

³³ Jamaa ra boroyaŋ na alhabar daŋ Aleksander ra kaŋ Alyahuudey n'a tuti jine. Aleksander na kaboo ka silbay foo tee, a baa nga ma faasa nga boŋ se jamaa jine.

³⁴ Amma kaŋ i bay Alyahuudu no, i kul kaati cere bande guuru hinka cine ka nee: «Artemis kaŋ ti Efez borey koyoo ga beeri!»

³⁵ Koyraa hantumkaa na jamaa dangayandi, a nee: «Efez borey, may ti boraa kaŋ si bay kaŋ Efez koyraa ti Artemis kaŋ ti ibeeroo ŋaarayhugoo lakkalkaa, nga nda nga assuura‡ kaŋ ti tooru kaŋ kaŋ ka hun beenaa ra?

³⁶ Kakaw sii hayey wey ra, a ga hima war ma tabati, war masi haya kul tee nda mookonnay.

³⁷ War kate arey wey ka gar i mana haya kul hasara ŋaarayhugoo ra, i man'ir koy woy beeroo mo wow.

³⁸ Nda Demetris nda kabe goyteerey kaŋ goo a bande ga baa ŋgi ma boro daŋ haya ra, ciitey zaariyaŋ goo no, goforneryaŋ goo no, i ma ŋennoo daŋ i jine.

³⁹ Nda haya goo no kaŋ war g'a wiri kaŋ man'ti woo, a ma hansandi jineborey margaroo jine.

⁴⁰ Ir si jaŋ ka ciyandi ŋaamiyanoo kaŋ teendi hō sabbu se, zama ir sii nda addalil kul kaŋ se ir na margaroo woo tee.» Kaŋ a na woo har ka ben, a na jamaa naŋ i ma koy.

20

Naarumaa kaŋ Pol n'a tee Masedoni nda Gres gandaa ra

¹ Waatoo kaŋ tureyanoo ben, Pol ciya kate taalibey se i ma kaa, a n'i hoyray. Woo banda ga, a n'i hoy baani ka hun no din ka koy Masedoni.

² A bisa nda laamawey din ka taalibey hoyray nda ŋenni booboyaŋ. Woo banda ga, a koy Gres gandaa ra.

³ A na handu hinza tee no din. A baa nga ma harihii zaa ka koy Siiri gandaa ra, amma waatoo kaŋ Alyahuudey anniyafutay a ga, a kayandi nga ma yee nda Masedoni here.

⁴ Borey kaŋ goo a bande ti: Sopater kaŋ ti Beere koyraa boro, Pirus iz'aroo no, nda Aristark nda Sekundus kanyaŋ ti Tesalonik boroyaŋ, nda Gayus kaŋ ti Derbe boro, nda Timote, nda Tišik nda Trofim kaŋ ti Azi boroyaŋ.

⁵ Wey din koy ir jine k'ir batu Trowas.

‡ 19:35 19.35 Tondi boro no kaŋ Artemis ganakey ga nee a ga hima nda Artemis, beenaa ra a hun.

⁶ Amma ir, ir mana harihii zaa ka hun Filipi kala jirbi hinka Takulawey kan ra dolobiri sii jingaroo banda ga. Jirbi guu banda ga, ir toor'ey Trowas. Ir goro no din jirbi iyye.

Naarumaa kan Pol n'a tee Trowas

⁷ Jirbiyyaa zaari jinaa*, ir marga ka takulaa dunbu. Pol kan ga hima ka dira subaa ra n'i waazu, za a ga šelan hala cijinoo gamoo ra.

⁸ Fitilla boobo goo soorohugoo kan ra ir cindi ka marga.

⁹ Arusooga foo kan maano ti Etiš cindi ka goro sooraa funeetaraa ra. Jirbi komante n'a zaa kan Pol gay a ga šelan, arusoogaa jirboo ra, a kan ka hun sooro hinkantoo boŋ hala ganda. I na jer, i gar a buu.

¹⁰ Pol zunbu ganda, a na nga boŋ warra a ga k'a dii nga gandoo ra ka nee: «War lakkaley masi tun, nga hundoo goo a ra.»

¹¹ Waatoo kan Pol žigi koyne, a na takulaa dunbu, a ŋaa, a cindi a ga šelan hala alfazar. Woo banda ga, a koy.

¹² I kate zankaa, a ga huna, biney hanse ka yay.

Naarumaa kan Pol n'a tee ka hun Trowas ka koy Mile

¹³ Ir jin ka harihii zaa ka koy Asos kan ra ir ga hima ka Pol zaa, zama a nka kayandi kan cee nda nga ga koy.

¹⁴ Waatoo kan a n'ir kubay Asos, ir n'a zaa ka koy Mitilen.

¹⁵ Ir na harihiyoo zaa ka hun no din ka koy. Subaa ra, ir too Šiyo tenje. Subasiyoo ra, ir too Samos. Zaaroo din banda ga, ir too Mile.

¹⁶ Pol kayandi nga masi huru Efez, nga masi koy waati beeri tee Azi. Za a mma cahã, nda a ga hin ka tee Pantekotoo hane ma nga gar Žerizalem.

Pol šelan Efez Egilizoo boro beerey se

¹⁷ Ka gar Pol goo Mile, a donto Efez ka Egilizoo boro beerey cee.

¹⁸ Kan i kaa a do, a nee i se: «Za zaari jinaa kan ay n'ay cewoo dan Azi gandaa ra, war ga takaa bay kan nda ay goo war bande, waati kul,

¹⁹ ay g'ir Koyoo gana haya kul ra nda boŋ yeeti gandayan, nda mundayyan, nda siiyan kan ay dii ey Alyahuudey anniya futawey ra.

²⁰ Ay mana haya kul tugu kan ga hin ka war nafa. Ay na war waazu ka war cawandi, jamaa jine nda hugey ra

²¹ ka seedetaray tee Alyahuudey nda Grekey se i ma tuubi ka koy Irkoy ga ka naanay ir Koyoo Isa Almasihu.

²² Sohõ nga ne, Irkoy Hundoo n'ay gaabi, ay ga koy Žerizalem bila nda ya bay hayey kan ga kaa ka tee ay ga.

²³ Hayaa de kan ay g'a bay ti koyra kul kan ra ay too, Hundi Henanantaa g'ay bayrandi gaalawey nda zarabey kan g'ay batu.

²⁴ Amma ay hunaroo si tee ya ne baffoo, ya hin k'ay diraa de benandi nda goyoo kan ay duu a ir Koyoo Isa Almasihu ga, ka Irkoy anneemaaAlhabar Boryaa seedetaraa tee.

²⁵ Sohõ nga ne, ay ga bay kan war kul, borey kan game ay na Irkoy Laamaa šennoo waazu ka bisa, war si yee ka dii agay ndumoo.

²⁶ Woo se hõ ay g'a bayrandi war se kan ay ga henan, boro kul hundoo alhakoo sii ay ga,

²⁷ zama ay na Irkoy ibaayoo kul har war se, ya na baffoo tugu.

²⁸ Wa war boŋ hawgay, war ma feeji kuroo kul hawgay kan se Hundi Henanantaa na war tee jinehun, ka Irkoy Egilizoo kur kan a n'a day nda nga boŋ Iz'aroo kuroo.

* 20:7 20.7 Boro fooyan mma nee asibtoo no, affooyan ga nee alhadoo no.

²⁹ Agay, ay ga bay kaŋ ay koyyanoo banda ga, ganjihansi futuyan ga huru war gamey ra kaŋ si feeji kuroo naŋ.

³⁰ Boroyaŋ ga tun war hunday ra ka taariyaŋ cawandi hala ngi ma duu ka taalibey bere i ma hanga ngi bande.

³¹ Woo se war ma hanna cijin nda zaari, war ma hongu kaŋ jiiri hinza, cijin nda zaari ay mana fay nda ay ga war affoo kul hoyray nda munday.

³² Sohō ay ga war talfi Irkoy ga, nda nga anneemaa šennoo† ga kaŋ ga hin ka war tabatandi ka war noo hayey kaŋ war g'i tubu, war nda borey kul kaŋ na ngi boŋ daŋ jere ga Irkoy se.

³³ Ay mana boonay boro kul nzorfoo, wala nga wuragoo, wala nga darbaa.

³⁴ War hunday ga bay kaŋ ay kabey wey nda ay goy ka agay nda ay hangasiney almuraadey hanse.

³⁵ Ay n'a cebe war se nongoo kul here kaŋ nda boro goy nda takaa woo ma talkey faaba, ir ma hongu šenney kaŋ ir Koyoo Isa hunday n'i har, a nee: «Gomni goo nooyan ra ka bisa duuyan.»»

³⁶ Kaŋ Pol na šenney wey har ka ben, a sonbu kanjey ga, nga nda borey kul kaŋ goo a bande, a na Irkoy ŋaaray.

³⁷ Borey kul hēe, i hēe, i gum Pol jindoo ga k'a summu.

³⁸ Hayaa kaŋ hanse ka biney maray man'ti kala šennoo kaŋ Pol n'a har kaŋ ti i si yee ka dii nga ndumoo. I n'a dum hala harihiyoo do.

21

Pol naaru ka koy Žerizalem

¹ Kaŋ ir nda ey na cere naŋ, ir na harihii zaa ka šerre Kos. Subaa ra, ir koy Rodos. Ir hun no din ka koy Patara.

² Ir na harihii foo gar kaŋ ga koy Fenisi, ir huru a ra ka koy.

³ Waatoo kaŋ ir man Šipir, ir n'a naŋ ir kabe laalaa ga ka hun ka koy Siiri here ka koy fandi Tir, zama no din no hiyoo ga hima ka nga jinaa zumandi.

⁴ Ir na taalibey gar no din, ir na jirbi iyye tee no din. I nee Pol se Irkoy Hundoo albarkaa ra a masi žigi ka koy Žerizalem.

⁵ Waatoo kaŋ jirbi iyyaa timme, ir na fonda zaa, i kul n'ir dum, ngi woyey nda zankey ka koy hala koyraa dumaa ga, ir sonbu ir kanjey ga haroo mijoo ga ka Irkoy ŋaaray.

⁶ Waatoo kaŋ ir na cere hoy baani ka ben, ir huru harihiyoo ra, ngi, i yee ngi do.

⁷ Kaŋ ir goo m'ir diraa benandi, ir hun Tir ka koy Petolomayis. Ir n'ir armyey foo kaŋ goo no din, ir na zaari foo tee i do.

⁸ Subaa ra, ir hun no din, ir koy Sezare. Ir koy Filip kaŋ ti Alhabar Boryaa harkaw hugoo ra. A goo aru iyyaa ra kaŋ suubandi. Ir zunbu a do.

⁹ Woo gar a goo nda ize woy boro taaci kaŋ si aru bay, i ga annabitaray tee.

¹⁰ Ir na jirbi boobo tee no din, annabi foo kaŋ maano ti Agabus doo ka hun Žude.

¹¹ A kaa ir do, a na Pol gamahawoo zaa, a na nga cewey nda nga kabey haw, a nee: «Hayaa ne kaŋ Hundi Henanantaa n'a har: bora kaŋ wane gamahawoo woo, Alyahuudey g'a haw nda takaa woo Žerizalem, i g'a daŋ kabeyaŋ ra kaŋ man'ti Alyahuudu.»

¹² Kaŋ ir maa šenney wey, ir nda borey mo kaŋ goo no din, ir na Pol suurandi a masi žigi ka koy Žerizalem.

† 20:32 20.32 Zamnaa 14.3.

¹³ Amma Pol zaabi ka nee: «Macin se war ga hēe k'ay binoo hasara? Zama agay, ay soolu ya hawandi, man'ti ya hawandi hinne, amma ya buu mo Žerizalem ir Koyoo Isa maapoo maaganda se.»

¹⁴ Kaŋ a wanji ka yadda ir se, ir fay nda a, ir nee: «Ir Koyoo ibaayoo ma tee.»

¹⁵ Jirbey din banda ga, ir n'ir jinawey marga, ir žigi ka koy Žerizalem.

¹⁶ Sezare taalibey mo ra boroyan hanga ir bande k'ir ka koy boro foo kaŋ do ir ga hima ka zunbu. Maapoo ti Manason, Šipir boro no, a gay a ga tee taalibi.

Pol koy Žak foo

¹⁷ Kaŋ ir too Žerizalem, ir armey n'ir kubay henna nda jaali.

¹⁸ Nga subaa ra, Pol n'ir ka koy Žak hugoo do, Egilizoo boro beerey mo kaa no din.

¹⁹ Pol n'i foo jina a duu ka hayey filla affoo-foo kaŋ Irkoy n'i tee nda nga goyoo dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game.

²⁰ Kaŋ i maa a se, i na Irkoy beerandi. I nee Pol se: «Ir armaa, n'ga dii Alyahuudu zenber-zenberey kaŋ naanay, i kul ga hanse ka ašariyaa dii.

²¹ Ka gar i nka maa kaŋ ni mma Alyahuudey kul kaŋ goo gandawey jerey ra cawandi ka nee i ma Musa ašariyaa nan, i masi ngi izey danbangu, i masi dira nda alaadawey.

²² Macin no ir m'a tee? Šikka sii a ra i ga maa kaŋ n'kaa ne ra.

²³ Adiši hayaa tee kaŋ ir g'a har ma ne. Aru taaci goo ir ra kaŋ na meefur zaa.

²⁴ I dii, war ma koy henan cere bande. Ma bana i se hala ngi boŋey ma duu ka cebandi. Woo ra borey kul ga bay kaŋ hayey kul kaŋ ngi maar'ey ni ga man'ti kala taari de. I ma bay kaŋ ni mo, n'ga ašariyaa dii.

²⁵ Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu kaŋ naanay, ir waafaku ka hantum i se kaŋ i ma ngi boŋ hawgay i masi hayey ŋaa kaŋ sargandi toorey maŋey ga, nda kuri ŋaayan, nda haya kaŋ kootandi ka buu, nda woy nda aru izefututaray ga.»

²⁶ Pol na arey ka koy nga bande. Subaa ra, a na nga boŋ henanandi i bande, a huru Irkoy hugu beeroo ra ka hanoo har kaŋ ra ngi henanandiyanoo jirbey ga timme nda hanoo kaŋ ngi affoo kul sargaroo ga teendi.

Pol diyandi Irkoy hugu beeroo ra

²⁷ Kaŋ jirbi iyyaa ga baa ka ben, Azi Alyahuuduyan dii Pol Irkoy hugu beeroo ra, i na jamaa kul turandi i m'a dii.

²⁸ I kaati ka nee: «Izirayel borey, wa faaba, boraa ti woo kaŋ ga borey kul cawandi nongoo kul ra, ka konna Izirayel borey, nda ašariyaa, nda nongoo woo. Koyne mo a na Grekey dan Irkoy hugu beeroo ra ka nongu henanantaa din žiibandi.»

²⁹ I nka bay ka dii koyraa ra Efez boraa kaŋ se i ga nee Trofim goo Pol bande, nga i mma nee kala Pol nka koy nda a Irkoy hugu beeroo ra.

³⁰ Koyraa kul ka tun cere ra, jamaa marga. I na Pol dii k'a cendi k'a ka fatta Irkoy hugu beeroo ra, dogoo din da hugoo miŋey daabandi.

³¹ Kaŋ i ceci ngi m'a wii, alhabaroo too soojey boŋkoyni beeroo do kaŋ Žerizalem kul ka birji cere ra.

³² Dogoo din da a na soojeyan nda jalakoyniyan zaa ka zuru ka doo i do. Za kaŋ borey dii sooje boŋkoyni beeroo nda soojey, i fay nda ka Pol kar.

³³ Waatoo kaŋ boŋkoynoo too i do, a na Pol dii, a na yaamar noo kaŋ i m'a haw nda guuru karfu hinka jina a duu ka hāa wala may no, macin ti hayaa kaŋ a n'a tee.

³⁴ Amma jamaa ra, affooyan ga kaati ka nee woo, jerey ga kaati ka nee woo. Kaŋ a mana hin ka duu šenni naanayante kul tureyanoo maaganda se, a na yaamar noo i ma Pol ka koy soojey hugoo do.

³⁵ Waatoo kaŋ Pol too žigidogoo tintimey ga, kala soojey n'a zaa jamaa gaaboo maaganda se,

³⁶ zama jamaa kul hanga ey ka kaati ka nee: «W'a wii!»

Pol kay ka faasa nga bonj se Alyahuudey jine

³⁷ Waatoo kanj ra i ga baa ka Pol danj soojey hugoo ra, a nee sooje bonkoyni beeroo se: «Ay ga hin ka šenni foo har ma ne wala?» A nee: «Adiši n'ga wan Grek šenni?»

³⁸ Man'ti Misira boraa ti ni kanj a mana gay, a na tureyan tunandi ka turante boro zenber taaci (4.000) ka koy saajoo ra?»

³⁹ Pol nee: «Alyahuudu ti agay, Tars kanj goo Silisi gandaa ra, koyra beeroo din ize ti agay. Ay g'a wiri ni ga, nanj ya šelanj jamaa se.»

⁴⁰ Waatoo kanj bonkoynoo na Pol nanj a ma šelanj, Pol kay žigidogoo tintimey ga, a na kaboo ka silbay foo tee jamaa se. Nongoo kul tee sōy. A šelanj i se Ebere šenni ra ka nee:

22

¹ «Arma arey nda ay baabey, wa maa hayaa kanj ay ga baa y'a har war se ka faasa ay bonj se.»

² Kanj i maa Ebere šenni ra a ga šelanj ngi se, ngi dangayyanoo yee ka tonton. Pol nee:

³ «Alyahuudu ti agay, ya na hayandi kala Tars kanj goo Silisi gandaa ra, amma koyraa woo ra ay biirandi. Gamaliyel cewey cire ay caw. A n'ir baabey ašariyaa cawandi ya ne nda takaa kanj nda a ga hima. Ay ga hanse ka Irkoy hayey dii sanda takaa kanj war goo m'a tee hō.

⁴ Ay na borey kanj goo fondaa woo ga gurzugay hala buuyan ga. Ay na arey nda woyey mo haw k'i noo i m'i danj kasawey ra.

⁵ Sargari juwalkey jineboraa hunday nda boro beerey margaroo kul ga tee ya ne seede. Ay duu i ga mo batagayanj k'i ka koy ir armyey do. Ay naaru ka koy Damas ka borey haw kanj goo no din ka kate ey Žerizalem i ma zukandi.»

*Pol ga nga tuubiroo deede
(Teegoyey 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ «Kanj ay goo ma naaru, ay ga baa ka too Damas, zaarikay dimma ga, kanj dogoo din da gaay beeri hun beenaa ra, a n'ay kuubi k'ay bere.

⁷ Ay kanj ganda, de ay ga maa jinde kanj ga nee ya ne: <Sol, Sol, macin se ni, n'g'ay gurzugay?»

⁸ Ay zaabi ka nee: <May ti ni, ay Koyoo?» A nee ya ne: <Agay ti Isa Nazaret boraa kanj ni, n'g'a gurzugay.»

⁹ Borey kanj goo ay bande dii gaayoo, amma i mana maa boraa kanj šelanj ya ne jindoo.

¹⁰ Ay nee: <Ay Koyoo, macin no ay ga hima k'a tee?» Ay Koyoo nee ya ne: <Tun ma koy Damas, no din ra i ga hayey kul filla ma ne kanj yaamarandi m'i tee.»

¹¹ Ay si dii koyne, gaayoo annuura maaganda se. Borey kanj goo ay bande n'ay kaboo dii k'ay gongu ka koy Damas.

¹² Aru foo goo no din kanj se i ga nee Ananiyas, Irkoy hunburkaw no, a ga ašariyaa dii, Alyahuudey kul kanj goo no din ga seedetaray henna tee a ga.

¹³ A kaa ay do ka kay ay jeroo ga, a nee ya ne: <Ag'armaa Sol, ni moyey ma yee ka dii.» Waatoo din da, ay moyey yee ka dii, ay dii Ananiyas.

¹⁴ A nee: <Ir baabey Koyoo na ni kayandi hala ma nga ibaayoo bay, ma dii Boro Šerrantaa, ma maa šenniyanj miņoo ra.

¹⁵ Zama n'ga tee a se seede, adamizey kul do, hayey kanj n'dii ey nda wey kanj ni maar'ey se.

¹⁶ Sohõ macin no n'ga batu? Tun ma batizandi, ni zunubey ma tuusandi ka hun ni ga k'ir Koyoo maapoo cee.»»

Pol ga takaa deede kan nda nga sanbandi

borey do kan man'ti Alyahuudu

¹⁷ «Waato kan ay yee Žerizalem, ay goo ma Irkoy ņaaray Irkoy hugu beeroo ra kan ay dii bangayyan.

¹⁸ Ay dii ir Koyoo, a nee ya ne: «Tanba, ma cahã ka hun Žerizalem, zama seedetaraa kan n'g'a tee ay ga, i si yadda a ga.»

¹⁹ Ay nee: «Ay Koyoo, ngi hunday ga bay kan agay, ay cindi ka hun margahugu foo ra ka huru affoo ra ka borey kan ga naanay ni dan kasaa ra k'i kar.

²⁰ Waato kan i na ni seedaa Etiyen wii, kuroo mun, agay hunday goo no, ay yadda hayaa ga kan teendi, ay na borey kan g'a wii darbawey lakka.»

²¹ A nee ya ne: «Koy, zama agay, ay ga ni sanba nongu mooro ra dumey do kan man'ti Alyahuudu.»»

Pol bayrandi kan Rom bora ti nga

²² Jamaa na hanajer Pol se hala ka too ņennoo woo ga jina i na jinde jer ka nee: «Wa aroo woo kaa adunna ra, a si hima ka huna!»

²³ I cindi i ga kaati, i ga ngi darbawey warra, i ga laboo say hewoo bande ka ngi futuyanoo cebe.

²⁴ Sooje bonkoyni beeroo na yaamar noo kan i ma Pol ka koy soojey hugoo do k'a barzu hala a ma duu ka hayaa bayrandi kan se jamaa ga kaati ka konna a.

²⁵ Waato kan i ga Pol haw barzuyanoo se, a nee jalakoynoo kan goo nga jeroo ga se: «War goo nda fondo ka Rom boro barzu kan mana ciitandi wala?»

²⁶ Za jalakoynoo maa ņennoo woo, nga no a koy a deede nga bonkoynoo se ka nee: «Macin no n'g'a tee? Zama aroo din, Rom boro no.»

²⁷ Sooje bonkoyni beeroo kaa Pol do ka nee a se: «Ay bayrandi, Rom boro ti ni wala?» A nee: «Ayyo.»

²⁸ Bonkoynoo nee koyne: «Agay, nooru beeri no ay n'a kaa ka duu koyra-izetaraa woo.» Pol nee: «Agay binde nka hayandi nda a.»

²⁹ Dogoo din da borey kan ga hima k'a hãa hibi a ga, bonkoynoo mo hunbur waato kan a bay Rom boro ti Pol, de mo nga n'a haw.

Pol danandi hoyraykey margaroo jine

³⁰ Subaa ra, sooje bonkoyni beeroo baa nga ma hakiika ka bay hayaa kan se Alyahuudey na Pol wurru. A n'a feeri, a na yaamar noo kan sargari juwalkey jineborey nda hoyraykey margaroo kul ma cere marga. A na Pol zumandi, a n'a kayandi i jine.

23

¹ Pol na nga moyey kanji hoyraykey margaroo ga, a nee: «Arma arey, ay binoo ga kani dabay hala hõ ay Irkoy ganayanoo ra.»

² Sargari juwalkey jineboraa kan ti Ananiyas yaamar kan borey kan goo jeroo ga m'a kar mipoo ga.

³ Waato din Pol nee a se: «Irkoy ga ni kar, ni kan ga hima nda cete kan kaarayandi*. N'goo ma goro ne ra k'ay ciiti nda aņariyaa, n'ga nee i m'ay kar, ka gar woo ti aņariyaa hooyan!»

⁴ Borey kan goo jeroo ga nee: «Irkoy sargari juwalkey jineboraa no n'g'a wow?»

* 23:3 23.3 Matiyu 23.27.

⁵ Pol nee: «Ya na bay, ag'armey wala sargari juwalkey jineboraa no, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Masi ifutu har ni jamaa bonkoynoo ga.»†»

⁶ Pol ga bay kan margaroo jere foo ti Sadusiyenyan, amma jere faa ti Fariziyenyan. A kaati hoyraykey margaroo game ka nee: «Arma arey, Fariziyen ti agay, Fariziyen k'ay hay. Boraa kan ga Izirayel ga naata nda bukawey tunyanoo maaganda se [agay], ay goo ma ciitandi.»

⁷ Waatoo kan a na woo har, kakaw huru Fariziyeney nda Sadusiyeney game, jamaa zamna.

⁸ Zama Sadusiyeney ga nee kan tunyanoo si bara, almalayka si bara, hundi si bara, amma Fariziyeney ga nee kan i kul ga bara.

⁹ Hoolo beeri tee, Citaaboo baykawyan kan goo Fariziyeney kondaa ra tun ka kakaw beeri tee, i nee: «Ir mana dii aroo woo ga haya futu kul, amma nda hundi wala almalayka šelan a se...»

¹⁰ Kakaa beeri ka tonton, sooje bonkoyni beeroo hunbur i ma Pol dunbu-dunbu, a na sooje margaroo yaamar, i ma zunbu k'a kaa gamey ra k'a ka koy sooje hugoo ra.

¹¹ Cijinoo din ra, ir Koyoo kay Pol jeroo ga ka nee a se: «Bine tee, takaa kan nda n'na seedetaray tee ay hayey ga Žerizalem, takaa din da kala ma seedetaray tee ay hayey ga Rom mo ra.»

Alyahuudey hawandifutay Pol ga

¹² Suba subbaahoo ra, Alyahuudey hawandifutay, i na žeeyan beeri tee kan ngi si naa ngi si han hala waati kan ngi na Pol wii.

¹³ Borey kan na hawandifutaa woo tee bisa boro woytaaci (40).

¹⁴ I koy sargari juwalkey jineborey nda boro beerey do ka nee: «Žeeyan beeri no ir n'a tee kan haya kul si huru ir mijey ra kala waati kan ir na Pol wii.

¹⁵ Sohō war nda hoyraykey margaroo ma nee sooje bonkoyni beeroo se a ma Pol zumandi war se hala war ma hanse ka nga šennoo takaa guna, ir hunday soolu ir m'a wii za a mana man kate ne.»

¹⁶ Pol woymaa iz'aroo maa hawandifutaa, a koy huru sooje hugoo ra k'a har Pol se.

¹⁷ Pol ciya jalakoyne foo se, a nee: «Arusoogaa woo ka koy sooje bonkoyni beeroo do, zama a goo nda a se šenni foo.»

¹⁸ A n'a dii k'a ka koy bonkoynoo do, a nee: «Kasa-izoo kan se i ga nee Pol ciya ya ne k'a wiri ay ga ya koy nda ni do arusoogaa woo kan goo nda ni do šenni.»

¹⁹ Bonkoynoo n'a dii nda kaboo k'a ka koy jere ga k'a hãa ka nee: «Macin no n'ga baa m'a har ya ne?»

²⁰ A nee: «Alyahuudey waafaku, ngi ma ni njaaray suba ma Pol zumandi hoyraykey margaroo jine, a ma tee sanda ngi mma baa ngi ma nga misoo hãa ka faham kaaray.

²¹ Ni, masi yadda i se. I bisa boro woytaaci (40) kan hawandifutay a ga. I na žeeyan beeri tee kan ngi si naa ngi si han nda man'ti ngi nka Pol wii. Sohō i soolu, i si haya kul batu kala ma ni jindoo noo.»

²² Bonkoynoo na arusoogaa yaamar ka nee: «Masi nee boro kul se kan n'na šennoo woo har ya ne!» A n'a nan a ma koy.

Pol sanbandi Sezare

²³ Sooje bonkoyni beeroo ciya boro hinka se jalakoyney ra, a nee: «Wa sooje zangu hinka (200) soolu k'i ka koy Sezare, nda barikaarukaw woyye (70), nda yaajikarkaw zangu hinka (200). War ma koy nda ey za cijinoo guuru yagga ga.

²⁴ War ma kaarumayyan soolu, nga ra war ga Pol žigandi a bonj k'a ka koy bila albasi Feliks do kan ti goforneroo.»

† 23:5 23.5 Fattaroo 22.27.

²⁵ Woo banda ga, a na batagaa woo hantum ka nee:

²⁶ «Klod Lisiyas ka batagaa woo hantum ka ni foo, goforner beeroo Feliks!

²⁷ Alyahuudey na aroo woo dii, i baa ngi m'a wii, agay nda soojey koy a taa i kone, zama ay maa kan Rom boro no.

²⁸ Zama ay baa ya hayaa bay kan se i n'a torce, ay n'a zumandi ngi hoyraykey margaroo jine.

²⁹ Ay gar kan ngi ašariyaa do a ga too, woo se i n'a torce, woo kul, a mana haya kul tee kan ga hima nda buuyan wala gaalayan.

³⁰ Waatoo kan ay maa anniya futaa kan Alyahuudey n'a haw aroo woo ga, dogoo din da ay n'a sanba ni do. Borey kan ga tuume a ga mo ay n'i yaamar i ma hayey har ma ne kan se i n'a torce.»

³¹ Soojey na hayey tee nda takaa kan nda a yaamarandi i se, i na Pol zaa cijin here k'a ka koy Antipatris.

³² Subaa ra, i na barikaarukey nan i ma koy nda Pol, i yee soojey hugoo do.

³³ I huru Sezare, i na batagaa noo goforneroo se, i na Pol mo cebe a se.

³⁴ Waatoo kan a n'a caw ka ben, a hãa wala ganda foo wane Pol. Kan a maa kan Silisi wane nda a,

³⁵ a nee a se: «Ay ga kaa ka ni hãa waati kan borey kan na ni torce mo kaa.» A na yaamar noo kan i ma Pol lakkal Herod tuujidoo ra.

24

Alyahuudey na Pol torce goforner Feliks do

¹ Jirbi guu banda ga, sargari juwalkey jineboraa Ananiyas doo nda boro beeriyan, nda awaka foo kan se i ga nee Tertilus, i koy Pol torce goforneroo do.

² Kan i ciya Pol se, Tertilus sintin ka šelan a ga ka nee: «Ir aru beeroo Feliks, alaafiyaa beeroo kan ir duu a mana hun kala ni ra, gandaa woo, ni lakkaloo goyoo ka kate a barmay.

³ Woo tee haya kan kan ir se, woo se ir ga albarka timmante dumi-dumi kul dan ma ne nongu kul ra nda waati kul.

⁴ Hala ya si koy ni torro koyne, ay g'a ŋaaray ni ga ni borohennataraa maaganda se, ma haŋajer ya ne kayna,

⁵ zama ir nka gar kan aroo woo man'ti kala bone teekaw, a na Alyahuudey kul kan goo laboo ga turandi, de mo Nazaret borey kondaa jineboro no.

⁶ A ceeci mo nga ma Irkoy hugu beeroo kaynandi, ir n'a dii. [Ir baa ir m'a ciiti nda ir ašariyaa fondaa.

⁷ Amma Lisiyas kan ti sooje bonkoyni beeroo kaa k'a cendi k'a kaa ir kabey ra nda gaabi.

⁸ A ciya nga torcekey se i ma kaa ni do.] Ni hunday ga hin k'a hãa ka dii hayey kul kan se ir g'a torce.»

⁹ Alyahuudey na torceyanoo cimandi ka nee kan takaa din nda a teendi.

Pol kay ka faasa nga bon se Feliks jine

¹⁰ Waatoo kan goforneroo na Pol noo fondo a ma šelan, Pol zaabi ka nee: «Ay ga bay kan za jiiriyan ni ti gandaa woo ciitikaa. Woo se ay ga kay ka faasa ay bon se nda naanay.

¹¹ N'ga hin ka ceeci ka bay, a si too jirbi woy cindi hinka (12) kan ay žigi ka koy Žerizalem ka sujudu Irkoy se.

¹² Ay mana garandi, agay nda boro ga kakaw wala ay goo ma jama turandi Irkoy hugu beeroo ra, wala margahugey ra, wala koyraa ra.

¹³ I si hin ka hayaa har ma ne nda cimi kan se sohõ i n'ay torce.

¹⁴ Hayaa ne kaŋ ay g'a har ni jine kaaray, nda ay Koyoo fondaa kaŋ i ga nee konday no, takaa din da nda ay g'ay baabey Koyoo gana, ka naanay hayey kul kaŋ hantumandi ašariyaa nda annabey citaabey ra.

¹⁵ Ay naataa sii kala Irkoy ra, ngi mo ga naata kaŋ tunyan ga bara, a ma tee boro šerrantey wala wey kaŋ si šerre.

¹⁶ Woo maaganda se ay ga gaabandi waati kul žiibi masi huru ay binoo ra Irkoy nda adamizey jine.

¹⁷ Jiiri boobo banda ga, ay kaa ka sarga ay jamaa ga, ay na sargari kaa Irkoy maapoo ga.

¹⁸ Hayaa kaŋ i n'ay gar ay g'a tee man'ti kala ay henanandiyanoo Irkoy hugu beeroo ra bila nda jama margayan, bila tureyan.

¹⁹ Amma Azi Alyahuudu fooyan goo no, ngi no ma hima ka bara ni jine k'ay torce, nda a gar i nka dii ay ga goy futu.

²⁰ Wala mo wey, ngi, i ma layboo har kaŋ i n'ay gar ay g'a tee hoyraykey margaroo jine,

²¹ nda man'ti šenni follokaa kaŋ ay na jinde jer ka kaati ka nee: «Bukawey tunyanoo kaŋ ay ga naanay a maaganda se agay, ay goo ma ciitandi hõ war jine.»

²² Feliks kaŋ ga bay nda cimi haya kaŋ ti ir Koyoo fondaa, n'i naŋ i ma koy hala waati foo. A nee: «Nda Lisiyas kaŋ ti sooje boŋkoyni beeroo zunbu kate, ay ga war šennoo guna.»

²³ A na jalakoynoo yaamar a ma Pol lakkal, a nee a mas'a šiita, a ma naŋ nga borey m'a saajaw.

Feliks na Pol naŋ a ma cindi kasaa ra

²⁴ Jirbiyan banda ga, Feliks kaa, nga nda nga wandoo Drusil kaŋ ti Alyahuudu. Feliks daŋ i ma ciya kate Pol se a ma kaa. A na hanajer Pol se šenney kaŋ a g'i har Almasihu Isa naanaa ga.

²⁵ Amma kaŋ Pol goo ma šelaŋ šerretaray ga, nda boŋdiiyan, nda ciitoo kaŋ goo kaa ga, Feliks hunbur, a zaabi ka nee: «Sohõ koy, waati kaŋ ay duu ay boŋ henna, ay ga ciya ma ne.»

²⁶ A mma naata mo kaŋ Pol ga nga noo nooru, woo se a ga ciya kate a se cee fooyan ngi ma faajikaaray.

²⁷ Jiiri hinka banda ga, Porsiyus Festus huru Feliks dogoo ra. Feliks baa Alyahuudey ma alhormo tee nga se, a na Pol naŋ a ma cindi kasaa ra.

25

Pol ceeci i ma nga šennoo daŋ kokoy beeroo kaboo ra

¹ Festus kaa gandaa ra, jirbi hinza banda ga, a hun Sezare ka žigi ka koy Žerizalem.

² Sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro kayantey na Pol torce a do. I wiri a ga

³ k'a ŋaaray a ma alhormo tee ngi se ka kate Pol Žerizalem. I nka hawandifutay ngi m'a wii fondaa ra.

⁴ Festus zaabi ka nee kaŋ Pol sii kala Sezare kasaa ra, kaŋ ne nda kayna nga ga koy no din.

⁵ A nee: «War ra, jineborey ma hanga agay ka doo Sezare, nda aroo na goy futu tee, i m'a torce.»

⁶ Festus mana goro i do haya kaŋ bisa jirbi yaaha wala iwoy (10), woo din banda ga, a doo Sezare. Subaa ra, a goro ciitidogoo ra, a na yaamar noo i ma kate Pol.

⁷ Waatoo kaŋ Pol too kate, Alyahuudey kaŋ doo ka hun Žerizalem n'a kuubi k'a bere, i na haya boobo laalayan kaŋ i si hin k'i cebe daŋ Pol ga.

⁸ Pol kay ka faasa nga boŋ se ka nee: «Ay mana laybu tee, a ma tee Alyahuudey ašariyaa se, wala Irkoy hugu beeroo se, wala kokoy beeroo se.»

⁹ Amma Festus kaŋ baa nga ma alhormo tee Alyahuudey se, a zaabi ka nee Pol se: «N'ga baa ma žigi ka koy Žerizalem ka ciitandi hayey wey se ay jine?»

¹⁰ Pol nee: «Ay sii kala kokoy beeroo hinoo cire, nga jine ay ga hima ka ciitandi. Alyahuudey, ay mana tooŋe kul tee i se, sanda takaa kaŋ nda ni hunday ga hanse k'a bay.

¹¹ Adiši nda ay n'i tooŋe wala nda ay na haya tee kaŋ ga hima nda buuyan, ay si wanji buuyanoo, amma nda hayaa kul kaŋ se i g'ay torce man'ti kala taari, boro kul si hin k'ay noo i se. Ay šennoo ga cindi kokoy beeroo kone.»

¹² Waatoo kaŋ Festus nda nga hoyraykey na cere guna ka ben, a zaabi ka nee: «Ni šennoo ma cindi kokoy beeroo kone, n'ga koy kokoy beeroo do.»

Festus na Agripa hoyraa ceeci

¹³ Jirbiyaŋ banda ga, kokoyoo kaŋ se i ga nee Agripa nda Berenis kaa Sezare ka Festus foo.

¹⁴ I na jirbi boobo tee no din. Festus na Pol misoo daŋ kokoyoo jine ka nee: «Feliks na aru foo naŋ a ma cindi kasaa ra,

¹⁵ bora no kaŋ waatoo kaŋ ay goo Žerizalem, sargari juwalkey jineborey nda Alyahuudey boro beerey n'a torce ka ceeci a ma zukandi.

¹⁶ Ay n'i zaabi ka nee: «Man'ti Rom borey alaadaa no i ma boro zukandi bila nda i ma bora torcekey kayandi a jine a ma kay ka faasa nga boŋ se hayaa ga kaŋ se i n'a torce.»

¹⁷ Waatoo kaŋ i kaa ka marga ne ra, ay mana naŋ a ma gay, subaa ra, ay goro ciitidogoo ra ka yaamar noo i ma kate aroo.

¹⁸ Torcekey marga no din, amma i mana hayey kaŋ se ay ga hongu i n'a torce ba affoo har a ga.

¹⁹ Hayaa kaŋ no man'ti kala ngi boŋ Irkoy ganayanoo ga i g'a kakaw nda boro foo kaŋ maanoo ti Isa kaŋ buu, amma Pol tabatandi kaŋ a ga huna.

²⁰ Ay boŋoo haw šenney wey jine, ay n'a hãa wala a ga baa nga ma koy Žerizalem ka ciitandi hayey wey se no din.

²¹ Amma waatoo kaŋ Pol baa nga šennoo ma cindi kokoy beeroo kone, ay na yaamar noo i m'a lakkal hala ay ga kaa k'a sanba kokoy beeroo do.»

²² Agripa nee Festus se: «Ay ga baa mo agay hunday ma maa bora woo se.» A nee a se: «Suba n'ga maa a se.»

Pol daŋandi Agripa nda Berenis jine

²³ Subaa ra, Agripa nda Berenis kaa nda foomataray, kaŋ i huru margadogoo ra, ngi, nda sooje boŋkoyni beerey, nda koyraa aru kayantey, Festus na yaamar noo i ma kate Pol.

²⁴ Festus nee: «Kokoyoo Agripa nda borey kul kaŋ goo ir bande ne ra, war ga dii bora kaŋ maaganda se Alyahuudey jamaa kul šelaŋ ya ne, a ma tee Žerizalem wala ne, i kaati ka nee a si hima ka huna.

²⁵ Amma agay, ay dii kaŋ a mana haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan. Bora woo, nga hunday ka nee nga šennoo ma cindi kokoy beeroo kone. Ay kayandi y'a sanba.

²⁶ Amma haya hakiikante kul sii no kaŋ ay g'a hantum a ga koyoo kaŋ ti kokoy beeroo se, woo se ay kate a war jine, cere-cereyan ra, ni, kokoyoo Agripa, hala waati kaŋ hãayanoo ben ya duu haya kaŋ ay na hantum a ga.

²⁷ Zama ay dii kaŋ a si hima boro ma kasa-ize sanba bila nda mo ma hayey hantum kaŋ harandi a ga.»

26

Pol kay ka faasa nga boŋ se Agripa jine

¹ Agripa nee Pol se: «N'goo nda fondo ka kay ka šelan ka faasa ni boŋ se.» Pol na nga kaboo jer ka šelan ka faasa nga boŋ se

² ka nee: «Kokoyoo Agripa, a kan ya ne kan hayey kul kan se Alyahuudey n'ay torce, ay ga hima hõ ka kay ka faasa ay boŋ se ni jine.

³ Zama n'ga hanse ka alaadawey nda hayey kan ga Alyahuudey ga kakaw bay, woo se ay g'a wiri ni ga, ma hanajer ya ne nda suuri.

⁴ Takaa kan ga ay cindi ay dumoo game za ay zankataraa sintinoo ga Žerizalem, Alyahuudey kul g'a bay.

⁵ I g'ay bay za gayyan, nda i ga baa ka seedetaray tee ka nee kan ir addinaa kondawey kul išendaa ra ay cindi kan ti Fariziyeney wanoo.

⁶ Sohõ ay ga ciitandi, zama ay n'ay naataa dan allaahidoo ra kan Irkoy n'a zaa ir baabey se.

⁷ Ir alkabiila woy cindi hinkaa (12) ga naata kan allaahidoo ga tabati. I ga gaabandi Irkoy ganayan ra cijin nda zaari. Kokoyoo, naataa woo maaganda se Alyahuudey goo m'ay torce.

⁸ Macin se war ga miile cere game ka nee a si hin ka tee Irkoy ma bukawey tunandi?

⁹ Agay hunday, ay tammahã kan ay ga hima ka haya kul tee ka Isa Nazaret bora maapoo haryanoo ganji.

¹⁰ Woo ti haya kan ay n'a tee mo Žerizalem. Kan sargari juwalkey jineborey n'ay noo hini, ay na Irkoy boro henanante boobo dan kasaa ra. Waati kan i kayandi i ma wiiyandi, ay g'ay jindoo noo.

¹¹ Cee boobo margahugey kul ra ay g'i zukandi, ay g'i gaabi i ma Isa wow. Ay hanse ka futu i ga k'i gurzugay hala koyra waaney ra.»

Pol ga nga tuubiroo deede

(Teegoyey 9.1–19; 22.6–16)

¹² «Taka follokaa din da, ay duu hini nda fondo sargari juwalkey jineborey do ka naaru Damas.

¹³ Fondaa ra, zaarikay cululu, kokoyoo, ay dii gaay kan nereroo bisa waynaa nereroo hun beenaa ra k'ay kuubi k'ay bere, agay nda borey kan ga naaru ay bande.

¹⁴ Ir kul kan ganda, ay maa jinde kan ga šelan ya ne ka nee Ebere šenni ra: <Sol, Sol, macin se n'g'ay gurzugay? A ga šendi ma ne ma guuru mee cuutu kaaney zii nda cee*.>

¹⁵ Agay, ay nee: <May ti ni, ay Koyoo?> Ay Koyoo nee: <Agay ti Isa kan ni, n'g'a gurzugay.

¹⁶ Amma tun, ma kay ni cewey ga, zama ya nka bangay ma ne hala ya ni kayandi ma tee ay tamoo nda ay seedaa hayey kan ni, n'dii ey [ay ga], nda hayey kan maaganda se ay ga kaa ka bangay ma ne.

¹⁷ Ay ga ni kaa jamaa nda dumey kan man'ti Alyahuudu kabey ra kan do agay, ay ga ni sanba,

¹⁸ hala ma moyey feeri, i ma bere ka hun kubaa ra ka koy gaayoo ra, ka hun Ibilisi hinoo cire ka koy Irkoy do hala i ma duu zunubey yaafaa, ka duu baa borey bande kan yeetandi jere ga Irkoy se ngi naanaa kan i n'a dan ay ra maaganda se.»

Pol šelan nga goyoo ga

¹⁹ «Adiši kokoyoo Agripa, bangayyanoo kan hun beenaa ra, ya na wanji a ga.

* **26:14 26.14** Gandaa din borey mma guurey wey dumey dan adabbawey se hala i ma duu ka dira fondaa bande. Adabbawey ga ceci ka guurey zii nda cee.

²⁰ Ay jin ka borey kaŋ goo Damas, nda Žerizalem mo, nda Žude gandaa kul, nda gandawey waazu i ma tuubi ka bere Irkoy here ka teegoyyaŋ tee kaŋ ga cebe kaŋ i tuubi.

²¹ Woo maaganda se Alyahuudey n'ay dii [waatoo kaŋ ay goo] Irkoy hugu beeroo ra ka ceeci k'ay wii.

²² Irkoy n'ay faaba, agay ne ma kay hala hō ka seedetaray tee boro kaccey nda ibeerey do. Ay si haya kul har kala woo kaŋ annabey nda Musa nee i ga kaa ka tee

²³ kaŋ a nka tilasu Almasihu ma zarabi, nga ti boro jinaa kaŋ ga tun bukawey ra, a ga hima ka gaayoo har ir jamaa nda dumi waaniyaŋ se.»

Pol na Agripa cee a ma naanay

²⁴ Kaŋ Pol goo ma šenney wey har ka kay ka faasa nga boŋ se, Festus na jinde jer ka nee: «Pol, ni hollo! Ni bayray beeroo ka ni hollandi.»

²⁵ Pol nee: «Ay ga mooru hollay, aru beeroo Festus, amma cimi nda lakkal šenniyaŋ no ay g'i har.

²⁶ Kokoyoo ga haya bay wey kul se. Ay g'i har a se nda naanay, zama ay ga naanay ka bay kaŋ hayey wey ba affoo s'a yena, i mana teendi tuguyan ra.

²⁷ Kokoyoo Agripa, n'ga naanay annabey? Ay ga bay kaŋ n'ga naanay.»

²⁸ Agripa nee Pol se: «Ne nda kayna n'g'ay bere k'ay tee kretiyeŋ!»

²⁹ Pol nee: «Ay ga Irkoy ŋaaray, a ma tee waati kayna wala waati kuku ra, a masi tee ni hinne, amma borey mo kul kaŋ ga maa ya ne hō, war ma tee takaa kaŋ ga ay goo, bila gaalawey wey.»

³⁰ Kokoyoo, nda goforneroo, nda Berenis, nda borey kul kaŋ goo ma goro i bande tun.

³¹ Waatoo kaŋ i fatta, i nee cere se: «Boraa woo si haya kul tee kaŋ ga hima nda buuyan wala gaalayan».

³² Agripa nee Festus se: «Boraa woo ga hin ka naŋandi nda a nka mana nga šennoo daŋ kokoy beeroo kaboo ra.»

27

Pol sanbandi Rom

¹ Waatoo kaŋ i kayandi ir ma harihii zaa ka koy Itali, i na Pol nda kasa-ize fooyaŋ daŋ jalakoyni foo kaŋ maŋnoo ti Žiliyus kaboo ra. Soojey kaŋ se i ga nee Ogist soojey, wey din jalakoyni no.

² Harihiyoo si hun kala Adramit ka ceesi nongey kaŋ goo Azi teekoo miŋnoo bande. Ir huru a ra ka koy. Aristark kaŋ ti Masedoni boro kaŋ hun Tesalonik goo ir bande.

³ Subaa ra, ir fandi Sidoŋ. Žiliyus na taka henna tee Pol se, a naŋ Pol ma koy cerey do i ma huga nda a.

⁴ Ir taŋa ka hun no din ka koy Šipir dumaa ga, zama hewoo g'ir gande.

⁵ Ir na teekoo kottu ka ceesi Silisi nda Panfili here ka too Mira, Lisi gandaa ra.

⁶ No din ra jalakoynoo duu harihii foo kaŋ hun Aleksandiri, a ga koy Itali, a n'ir daŋ a ra.

⁷ Ir na jirbi boobo tee ir ga mossoyaada ka zurandi. Kaŋ ir ga baa ka too Kinid koyraa here nda šenday, hewoo n'ir ganji ir ma koy jine, ir koy Kret gungoo dumaa ga, Salmone tenje.

⁸ Kret bisayanoo šendi ir ga, ir too nongu foo ra kaŋ se i ga nee Kaydoo Henna. Nga jeroo ga koyraa goo kaŋ se i ga nee Lase.

⁹ Waati kuku banda ga, naarumaa tee farratay, zama meehawoo zaaroo* mo bisa ka ben. Pol n'i gagay

¹⁰ ka nee i se: «Arey, ay ga dii kanj albasi nda hasaraw boobo ga tee naarumaa ra, man'ti jinaa hinne here, wala hiyoo, amma ir hundey zaati here.»

¹¹ Amma jalakoynoo ga hanajer hiyoo zurandikaa nda hiyoo jineboraa se ka bisa hayaa kanj Pol g'a har.

¹² Kanj hii kaydogoo din si boori jiyaw waati, borey jere beeroo nee kanj ngi ma koy jine, nda a ga hin ka tee ngi ma too Feniks kanj ti Kret hii kaydoo foo kanj goo hawsa nda dangay tenje, nda gurma nda dangay, hala ngi ma jiyaa tee no din.

Hew tun teekoo boj

¹³ Hew kaccu hēe ka hun dandi kaboo here, i hongu kanj hayaa kanj ngi ga baa ngi m'a tee, ngi ga hin k'a tee, i tun no din ka bisa Kret gungoo jere.

¹⁴ Amma hala kayna ga too, hew beeri kanj se i ga nee Erakilonj tun gungoo ra.

¹⁵ Hiyoo dandi, a si hin ka kay hewoo jine. Ir n'a nanj a m'ir ka doy.

¹⁶ Ir bisa gungu-ize kaccu foo jere kanj se i ga nee Koda, a šendi ir ga hala ir ga duu hii izoo kanj ga hawa hii beeroo ga se dabari.

¹⁷ I na hii izoo danj a ra. Faaba karfey, i n'i ka hii beeroo haw, i hunbur a masi koy googu labutaasoo boj kanj se i ga nee Sirt. Hayaa kanj ga hiyoo dii nda a kay, i n'a feeri ka hiyoo nanj a ma koy nda nga boj.

¹⁸ Kanj hewoo hanse k'ir kar, subaa ra, i na hiyoo jinaa jere foo doori haroo ra.

¹⁹ Jirbi hinzantoo hane, ngi hunday kabey ka hiyoo jinaa warra.

²⁰ Jirbi boobo waynaa si fatta, handaraway si fatta, hew beeri foo g'ir zaa ka kay, waatoo din ir naataa hun hallasiyan ra.

²¹ Kanj ir gay ir mana ŋaayan ŋaa, Pol kay i game ka nee: «He arey, war hima ka maa ya ne kanj ay nee war se ir masi hun Kret. Nda a gar war nka maa ya ne, albasoo nda hasaraa woo si duu ir.

²² Sohō ay g'a wiri war ga, war ma bine tee, zama war ra, boro kul hundoo si faati nda man'ti hiyoo hinne.

²³ Irkoy kanj mayray ra [agay,] ay goo, kanj ay g'a gana, nga almalayka foo kay ay jeroo ga cijin,

²⁴ a nee: «Masi hunbur, Pol, a tilasu ma kay kokoy beeroo jine. Nga ne, Irkoy na ni noo borey kul kanj goo ma naaru ni bande.»

²⁵ Woo se arey, wa bine tee, zama ay ga naanay Irkoy, ay ga bay kanj hayaa ga teendi nda takaa kanj nda a n'a har ya ne.

²⁶ Amma a nka tilasu ir ma koy googu gungu foo ra.»

²⁷ Ir cijin woy cindi taacantoo (14to) kanj ir goo Adriya teekoo boj hewoo g'ir ka koy ka kaa, cijinoo gamoo ra hiyoo goykey hongu kanj guray no ma man kate ngi do.

²⁸ I na haroo susura, i gar kanj nga guusuroo ti meetar waranza cindi iyeye (37). I koy jine kayna i yee ka susura, i gar kanj nga guusuroo man'ti kala meetar waranka cindi yaaha (28).

²⁹ I hunbur hiyoo masi koy kara tondi nonguyan ga, i na langara taaci zaa hiyoo koroo ra k'i warra haroo ra, i ga cahā moo ma boo.

³⁰ Hiyoo goykey ceeci ka zuru ka hun a ra, i na hii izoo zumandi haroo ra ka nee ngi ma koy langaraway zaa hiyoo niinoo ra k'i zumandi teekoo ra.

³¹ Pol nee jalakoynoo nda soojey se: «Nda borey wey mana cindi hiyoo ra, war, war si hin ka hallasi.»

³² Waatoo din soojey na hii izoo karfey dunbu k'a tanj a ma kanj haroo ra.

* 27:9 27.9 Meehawoo zaaroo kanj goo Zunubu tuusuyanoo zaaroo banda ga, harihii naarumay ga farrati, zama hew waati no.

³³ Kaŋ moo ga baa ka boo, Pol n'a wiri i kul ga i ma ŋaa, a nee: «Hõ ti jirbi woy cindi taacantoo (14to) kaŋ war si ŋaa, war ga batu, war si haya kul ŋaa.»

³⁴ Woo se ay g'a wiri war ga, war ma ŋaa, zama war ga too a ga war hunaroo se, war ra, ba boro foo hinbirey affoo si kaŋ.

³⁵ Kaŋ a na woo har ka ben, a na takula zaa ka albarka tee Irkoy se borey kul jine, a n'a dunbu, de a sintin ka ŋaa.

³⁶ Borey kul na bine tee, ŋgi mo ŋaa.

³⁷ Ka gar ir kul kaŋ goo hiyoo ra man'ti kala boro zangu hinka nda woyye cindi iddu (276).

³⁸ Waatoo kaŋ i ŋaa hala i kungu, i na alkamaa warra teekoo ra ka hiyoo felawandi.

Hiyoo munyanoo

³⁹ Waatoo kaŋ moo boo, i mana bay labu kaŋ ga ŋgi goo, amma i dii almun† kaŋ ra labutaasi goo. I kayandi nda ŋgi ga hin, ŋgi ma koy hiyoo fandandi no din.

⁴⁰ I na langarawey karfey dunbu k'i naŋ teekoo ra, i na leemoo karfey mo feeri, i na waalaa‡ kaŋ goo jine ka guraa ceeci.

⁴¹ I mana kaŋ kala nongu ga kaŋ caraw hinkaa kul goo haroo ra, i na hiyoo fandandi, hiyoo niinoo fiji labutaasoo ra, a mana hin ka juuti, de [bondawey] gaaboo na hiyoo koroo kayri-kayri.

⁴² Soojey kayandi kaŋ ŋgi ma kasa-izey wii hala affoo masi koy zii ka zuru.

⁴³ Amma jalakoynoo baa nga ma Pol hallasi, a n'i ganji i ma hayaa tee kaŋ i n'a kayandi. A na yaamar noo kaŋ borey kaŋ ga wan ziiyan ma jin ka doo haroo ra ka guraa ceeci.

⁴⁴ Borey cindey žigi bundey ga, affooyaŋ hiyoo kayrey ga. Kaŋ i na woo tee, borey kul too guraa ga nda baani.

28

Pol too Malt gungoo ra

¹ Waatoo kaŋ ir too nda baani, nga no ir maa kaŋ gungoo maapoo ti Malt.

² Laboo izey n'ir kubay henna, kubayyan no kaŋ cine ga šendi. I na nuune diinandi k'ir kubay, ncirpoo kaŋ sintin ka kara nda hargoo maaganda se.

³ Pol na tuuri koga boobo marga, a n'i daŋ nuunaa ra, gondi foo fatta a ra konnoo maaganda se ka denji kaboo ga.

⁴ Kaŋ laboo izey dii gondoo deejii kaboo ga, i nee cere se: «Šikka sii kaŋ boraa woo borowiikaw no, zama a hallasi teekoo ra, amma Dike* s'a naŋ a ma huna.»

⁵ A na gondoo fittaw nuunaa ra, Pol mana maate albasi kul.

⁶ I mma nee a mma funsu wala a ma kaŋ ka buu dogoo din da. I gay i ga lakkal daŋ ka guna, amma kaŋ i dii baffoo mana duu a, i na šenni barmay ka nee kaŋ koy no.

⁷ Gamey din ra, boro jinaa kaŋ goro gungoo ra, maapoo ti Publiyuš, nga wane nda gungoo nongu foo. A n'ir kubay henna k'ir zumandi nga do nda borohennataray, ir na jirbi hinza tee a do.

⁸ Woo gar Publiyuš baaba goo no a ga kani, gaaham konni laala nda tooto bara a ga. Pol huru a do, a na Irkoy ŋaaray ka nga kabey fur a ga, a n'a noo baani.

⁹ Kaŋ woo tee, borey jerey kaŋ ga wirci kaŋ goo gungoo ra mo kaa, i duu baani.

¹⁰ I hanse k'ir beerandi mo, waatoo kaŋ ir ga koy i n'ir noo hayayaŋ ir almušakkawey se.

† 27:39 27.39 Isa guray dumi no. ‡ 27:40 27.40 Zaara beeri no kaŋ i g'a daŋ harihii ga hala hewoo ma hiyoo tuti a ma koy. * 28:4 28.4 Dike, waatoo din borey mm'a dii sanda koy, maanaa ti «alhukumoo».

Pol hun Malt ka koy Rom

¹¹ Handu hinza banda ga, harihii foo kaŋ hun Aleksandiri kaŋ na jiyaa tee gungoo ra, ir huru a ra ka koy. Diyoskirey† tammaasaa bara hiyoo ga.

¹² Kaŋ ir kay Sirakis, ir na jirbi hinza tee no din.

¹³ Ir tun no din ka koy Režiyo. Subaa ra, hew hēe ka hun dandi kaboo here, jirbi hinkantoo ra ir too Puzol.

¹⁴ Ir na armayan gar no din, i n'a wiri ir ga, ir ma jirbi iyye tee ngi do. Takaa woo nda ir koy Rom.

¹⁵ Ir armey kaŋ goo koyraa din ra, kaŋ i maa ir kaayanoo, i koy ir kubay hala Apiyus Yooboo nda Yawzunbu Hugu Hinzaa do. Kaŋ Pol dii ey, a na albarka dan Irkoy se, a na bine tee.

¹⁶ Waatoo kaŋ ir too Rom, i yadda Pol ma cindi nga boŋ do, nga nda soojaa kaŋ g'a lakkal.

Pol waazu Rom

¹⁷ Jirbi hinza banda ga, Pol ciya borey se kaŋ ti Alyahuudey jineborey. Waatoo kaŋ i marga, a nee i se: «Arma arey, agay, ba kaŋ se ya na haya kul hasara ir jamaa se, ya n'ir baabey alaadawey mo hoo, ay tee kasa-ize Žerizalem ka danandi Rom borey kabey ra.

¹⁸ Waatoo kaŋ i n'ay hāa ka ben, i baa ngi m'ay nan, zama haya futu kul mana garandi ay ga kaŋ ga hima nda buuyan.

¹⁹ Amma Alyahuudey mana yadda a ga, woo ka kate a tilasu ay ga y'ay šennoo dan kokoy beeroo kaboo ra. Man'ti ya nka baa y'ay jamaa torce.

²⁰ Woo ti hayaa kaŋ se ay ciya war se ka dii war ka šelan war se, Bora a kaŋ ga Izirayel ga naata, nga se guuru karfoo woo goo ay ga.»

²¹ I nee a se: «Batagayan mana hun Žude ir se kaŋ ga šelan ni ga, ir armey ra mo, boro mana kaa ka ifutu har ni ga.

²² Amma ir ga baa ir ma maa hayaa kaŋ n'g'a hongu, zama ir ga bay kaŋ kondaa woo, nongoo kul ra a ga kakawandi.»

²³ I na zaari kayandi Pol se kaŋ ra ngi ma cere kubay. Kaŋ hanoo too, boro boobo kaa a do nongoo kaŋ ra a goo. Pol n'i fahamandi ka seedetaray tee i se Irkoy Laamaa ga za subbaahi hala cijinoo ra ka ceci i ma yadda hayey ga kaŋ Musa ašariyaa nda annabey citaabey n'i har Isa ga.

²⁴ Boro fooyan yadda hayey kaŋ harandi ga, affooyan mana naanay.

²⁵ I mana faham cere se, i koy waatoo kaŋ Pol na šenni foo har i se ka nee: «Hundi Henanantaa ga cum kaŋ šelan war baabey se nda annabi Ezayi miŋoo

²⁶ ka nee:

<Koy jamaa din do ka nee:

“War ga hanajer ka maa, amma war si faham baffoo se, war ga moo feeri ka dii, amma war si dii baffoo.”

²⁷ Zama jamaa woo binoo šendi,

i na ngi hanawey tiŋandi, i na ngi moyey daabu,

hala ngi moyey masi duu ka dii, ngi hanawey masi duu ka maa,

ngi lakkaley masi faham, i masi tuubi,

y'i noo baani.>‡

²⁸ War ma bay kaŋ Irkoy hallasiroo sanbandi dumey do kaŋ man'ti Alyahuudu, ngi, i ga hanajer a se.»

²⁹ [Kaŋ Pol na šenney wey har, Alyahuudey fatta, kakaw beeri huru ngi nda cere game.]

† 28:11 28.11 Diyoskirey, ntawayyan no kaŋ cee jinaa harihii goykey g'i dii sanda koyyan. ‡ 28:27 28.26-27 Ezayi 6.9-10.

³⁰ Pol goro jiiri hinka timmante hugu foo ra kaŋ a n'a sufuray nga maapoo ga. A na borey kul kubay henna kaŋ kaa a do.

³¹ A na Irkoy Laamaa ŝennoo waazu, a cawandi hayey ga kaŋ ga ŝelaŋ ir Koyoo Isa Almasihu ga, a ŝelaŋ nda naanay timmante, boro kul man'a ganji.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Rom borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka citaaboo woo hantum. Pol man'ti kala Alyahuudu. A cindi ka kretiyeŋey gurzugay hala waatoo kaŋ Isa Almasihu na nga boŋ cebe a se Damas koyraa fondaara hala a ma tee nga se diyaw gandawey ra. Jiiri kaynayan Isa Almasihu buuyanoo nda nga tunyanoo banda ga, Alyahuudey kaŋ naanay a sanda Akilas nda Prisil sintin ka Alhabar Boryaa waazu Rom koyraa ra. Egiliz gorandi Rom ra. Irkoy bayrandi Pol se kaŋ a ma koy hala aduŋŋa kaydogoo ga ka nga meeŋenoo waazu. Woo ka kate a kayandi nga ma koy Rom nda Espan. Ir si bay wala a hin ka koy Espan. Diraa sooluroo se a hantum kretiyeŋey se kaŋ goo Rom kaŋ ga marga Akilas nda Prisil do.

Pol maa kaŋ kretiyeŋey kaŋ goo Rom si waafaku. Pol bayrandi kaŋ boro kul mana bisa ceroo. Alhabar Boryaa man'ti kala Alyahuudey nda borey kaŋ man'ti Alyahuudu kul wane. A bayrandi kaŋ borey kul na zunubu tee. A nee aŋariyaa ga boori, amma boro kul si hin ka aŋariyaa hayey kul tee, ir sii nda woo din gaaboo nda nga hinoo. Za sintinoo hala benantaa ga, naanayyan no ma boro tee boro ŋerrante (zamnaa 1.17).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maŋey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa tam, kaŋ ciyandi diyaw, ka yeetandi jere ga Irkoy Alhabar Boryaa haryanoo se.

² Alhabar Boryaa no kaŋ Irkoy jin ka allaahidoo zaa ka annabey donto i m'a hantum Citaabu henanantey ra.

³ Alhabar Boryaa ga ŋelan Irkoy Iz'aroo ga kaŋ hun Dawda banda-ka-zunboo ra gaaham here.

⁴ Amma kaŋ a tun bukawey ra, Irkoy Hundoo kaŋ ga henan cebe nda hini kaŋ Irkoy Iz'aroo no. Nga ti Isa Almasihu ir Koyoo.

⁵ Nga no k'ir noo anneemaa ir ma tee diyaw, hala dumi kul borey ma naanay a, i ma haŋajer a se.

⁶ War mo, war goo borey din ra, zama Isa Almasihu nka war cee.

⁷ Irkoy baakey kul kaŋ goo Rom koyraa ra, kaŋ ciyandi i ma jisandi jere ga Irkoy se, war se ay ga batagaa woo sanba. Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol ga baa nga ma koy Rom kretiyeŋey do

⁸ Ay ga jin ka albarka dan ay Koyoo se Isa Almasihu albarkaa ra war kul se, zama war naanaa alhabaroo huru aduŋŋa kul ra.

⁹ Irkoy kaŋ se ay ga goy nda ay binoo kul nga Iz'aroo Alhabar Boryaa fondaara ga tee ya ne seede kaŋ waati kul war goo ay ŋaarayrey ra.

¹⁰ Waati kul ay ga Irkoy ŋaaray nda nga ibaayoo no a m'ay noo fondo ya koy war do.

¹¹ Ay ga hanse ka baa ya dii war, hala ya Irkoy Hundooanneemaa nooyan fooyan zamna war se, hala war ma duu gaabi.

¹² Maanaa war do, ir ma cere bine dan naanaa fondaara, naanaa kaŋ goo agay nda war se.

¹³ Ag'armey, ay si baa war ma jan ka bay kaŋ cee booboyan ay kayandi ya koy war do, hala ya hin ka duu nafaw war game sanda takaa kaŋ nda ay duu a dumey jerey game, amma ya na duu fondo hala sohõ.

¹⁴ Grekey nda dumey jerey, nda borey kaŋ caw nda wey kaŋ mana caw ga may ay ga ya Alhabar Boryaa har i se.

¹⁵ Woo maaganda se agay hunday ga baa ya Alhabar Boryaa har war mo se kaŋ goo Rom.

Alhabar Boryaa hinoo

¹⁶ Ay si haw nda Alhabar Boryaa, zama Irkoy hinoo no kaŋ ga boro kul kaŋ naanay hallasi, Alyahuudey jina, Grekey*.

¹⁷ Zama Alhabar Boryaa ra Irkoy ga takaa cebe kaŋ nda nga ga borey dii boro šerrante, za sintinoo ga hala benantaa ga naanayyan no m'a noo, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa.»†

Adamize kul man'ti kala zunubante

¹⁸ Irkoy futayyanoo ga bangandi ka hun beenaa ra adamizey Irkoy hunburay jaŋaa nda ngi šerretaray jaŋaa se. Ngi no ma cimi ganji nda ngi šerretaray jaŋaa.

¹⁹ Zama hayaa kaŋ boro ga hin k'a faham Irkoy ga, a ga henan i se, zama Irkoy n'a bangandi i se.

²⁰ Za aduŋŋa takaroo ga nga atabiyaa kaŋ boro si hin ka dii a, maanaa nga hini abadantaa nda nga koytaraa, borey ga faham i se, i ga dii ey nga teegoyey ra, woo maaganda se i sii nda cimi ka Irkoy yankar.

²¹ Ba nda i na Irkoy bay, i man'a beerandi sanda Irkoy, i mana albarka dan a se. Ngi miilewey tee yaada, de ngi biney kaŋ sii nda lakkal too met nda kubay.

²² I na ngi boŋ tee sanda lakkalkoyniyaŋ ka gar i nka hollo.

²³ Irkoy kaŋ si buu daržaa, i n'a bere k'a himandi nda adamize bukaw, nda cirawyaŋ, nda cee taacikoyniyaŋ, nda gandakoyyaŋ assuuraa.

²⁴ Woo se Irkoy n'i naŋ žiibi se nda ngi bine boonay futawey ra, hala nongu kaŋ ra i na ngi boŋ gaahamey kaynandi cere game.

²⁵ I na Irkoy cimoo barmay nda taari, i na takahayaa gana ka goy a se, ka Takakaa naŋ kaŋ se albarka ma bara hala abada. Amin.

²⁶ Woo se Irkoy n'i naŋ boonay futawey ra kaŋ ga boro haawandi, ngi woyey na daari kaniyan barmay k'a tee ka kani nda woy nda woy.

²⁷ Arey mo takaa din da, i na daari kaniyan ngi nda woyey game barmay ka cere boonay, ka teegoy haawanteyaŋ tee aru nda aru game, i duu ngi firkaa banaa kaŋ ga hima.

²⁸ Takaa kaŋ nda i mana ceeci ngi ma Irkoy bay, Irkoy n'i naŋ i ma hanga ngi lakkal šiirey bande hala i ma haya tee kaŋ si hima.

²⁹ Biney ga too nda šerretaray jaŋay dumi kul, nda laalay, nda albahiiritaray, nda binefutay. I ga too nda canseyan, nda borowiiyan, nda yenje, nda zambayan, nda binebibitaray, nda almunafikitaray.

³⁰ Ciinaykawyaŋ no, nda Irkoy iberiyaŋ, nda boro wowkawyaŋ, nda boro binebeeriyaŋ, nda foomante, nda haya futu takakawyaŋ, i si ngi hayragey beerandi,

³¹ i sii nda lakkal, i si allaahidu kaŋ i n'a zaa too, biney ga kogu, i si tamalla.

³² Ba kaŋ i ga Irkoy šerretaraa bay kaŋ ti borey kaŋ ga hayey wey dumey tee ga hima nda buuyan, woo kul, i ga teegoyey wey tee, de mo a ga kan i se ngi ga dii borey g'i tee.

2

Irkoy ciitoo

* **1:16 1.16** Grekey ne ra man'ti kala boro kul kaŋ man'ti Alyahuudu. † **1:17 1.17** «Boro šerrantaa si huna nda kala naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Boro kaŋ naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4.

¹ Woo se ni kaŋ ga borey ciiti, boro kul kaŋ ti ni, n'sii nda cimi ka borey ciiti, zama ŝennoo kaŋ ra n'ga ni cinaa ciiti, ni mma ni boŋ hunday zukandi, zama ni kaŋ ga borey ciiti, haya follokey kaŋ i g'i tee no n'g'i tee.

² Ir ga bay kaŋ borey kaŋ ga hayey wey dumey tee, Irkoy g'i ciiti ka sawa nda cimoo.

³ He ni, n'ga hongu, ni kaŋ ga borey ciiti kaŋ ga hayey wey dumey tee, n'g'i ka goy, n'ga hallasi Irkoy ciitoo ra wala?

⁴ Ni mma Irkoy borohennataraa beerianoo, nda nga suuroo, nda nga batuyan kukoo kaynandi wala? N'si bay kaŋ Irkoy borohennataraa mma ni tuti ma tuubi?

⁵ N'ga ŝendi, ni binoo si barmay, n'goo ma futay marga ni boŋ se futayyanoo zaaroo hane kaŋ ra Irkoy ciiti ŝerrantaa ga bangay.

⁶ A ga boro foo kul bana ka sawa nda nga teegoyey.

⁷ Borey kaŋ ga cindi goy henna teeyan ga, ka darža, nda beeray, nda hunaroo kaŋ si ben ceeci, i ga duu hunayan abadantaa.

⁸ Amma borey kaŋ ga alhaasiday, i ga wanji cimoo ga, i ga yadda ŝerretaray janay ga, futay nda binetunay beeri ga duu ey.

⁹ Binemarayyan nda ŝiitay ga duu boro kul kaŋ ga ilaala tee, Alyahuudey jina, Grekey* mo.

¹⁰ Darža, nda beeray, nda alaafiya ma kaa boro kul ga kaŋ ga ihenna tee, Alyahuudu jina, Grek mo,

¹¹ zama Irkoy si borey bisandi cere.

¹² Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar ašariyaa sii no, ga halaci mo bila ašariyaa. Borey kul kaŋ na zunubu tee, ka gar ašariyaa goo no, Irkoy ga ašariyaa k'i ciiti.

¹³ Irkoy do man'ti borey kaŋ ga haŋajer ašariyaa se ti boro ŝerrante, amma borey kaŋ g'a ka goy ti boro ŝerrante.

¹⁴ Nda dumey jerey, wey kaŋ sii nda ašariyaa ga haya tee nda ngi boŋ kaŋ ašariyaa n'a har, i tee ngi boŋ se ašariya, ba kaŋ se i sii nda ašariya.

¹⁵ I ga cebe kaŋ hayaa kaŋ ašariyaa g'a har nka hantumandi lakkaley ra. Ngi biney ga woo seedetaraa tee, cee fooyan ngi miilewey g'i gurzugay, cee fooyan i ga ngi boŋ noo cimi.

¹⁶ I ga bangay zaaroo hane kaŋ Irkoy ga Isa Almasihu ka borey teegoy tugantey ciiti ka sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ ay g'a har.

Alyahuudey nda ašariyaa ŝennoo

¹⁷ Ni kaŋ ga Alyahuudu maa goo, n'ga ni boŋ kul fur ašariyaa ga, n'ga fooma nda Irkoy,

¹⁸ n'ga nga ibaayoo bay, n'ga wan ka haya henney fay k'i kaa cere ra, zama ašariyaa na ni cawandi.

¹⁹ N'ga naanay ka bay kaŋ danaw gongukaw ti ni, borey kaŋ goo kubaa ra gaayoo,

²⁰ borey kaŋ sii nda lakkal cawandikaa, zanka kaccey alfagaa, zama bayraa fondaa nda cimoo, n'duu ey ašariyaa ra.

²¹ De ni woo kaŋ ga boro waaney cawandi, n'si ni boŋ cawandi wala? Ni kaŋ ga waazu kaŋ boro masi zay, n'ga zay?

²² Ni kaŋ ga nee kaŋ boro masi zina, amma n'ga zina, ni kaŋ ga konna toorey, amma n'ga ngi hugey hayey zay!

²³ Ni kaŋ ga fooma nda ašariyaa, amma n'ga Irkoy kaynandi, zama n'ga ašariyaa hoo.

²⁴ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «War maaganda se Irkoy maapoo ga wowandi ganda tanawey ra.»†

* 2:9 2.9 Zamnaa 1.16. † 2:24 2.24 Ezayi 52.5.

²⁵ Šikka sii hurubanguyan goo nda nafa nda n'ga dira nda ašariyaa, amma nda n'g'a hoo, ni hurubanguyanoo tee hurubanguyan janay.

²⁶ Nda jofolaa gaabu ašariyaa šerretaraa ga, nga hurubangu janjaa si kabandi a se sanda hurubanguyan wala?

²⁷ Boro kaŋ nga azzaatoo mana hurubangu, amma a ga ašariyaa tabatandi, ni kaŋ goo nda ašariyaa hantumoo nda hurubanguyanoo, a si ni ciiti, ni kaŋ ga ašariyaa hoo wala?

²⁸ Man'ti haya kaŋ boro ga dii a no ma boro tee Alyahuudu, man'ti tammaasa kaŋ boro ga dii a gaaham ga ti hurubanguyan.

²⁹ Boro kaŋ ti Alyahuudu nga kuneheroo ra, woo din ti Alyahuudu cimoo. Bine hurubanguyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a tee, a si teendi ašariyaa hantumoo harfoo ra, woo din ti hurubanguyan cimoo. Bora woo dumoo saabuyanoo si hun boro do, Irkoy do a ga hun.

3

Irkoy šerretaraa

¹ Adiši macin ti alyahuudutaray nafaa, wala mo macin no hurubanguyan g'a hanse?

² Nga nafaa ga beeri nongoo kul here. Haya jinaa, Alyahuudey ga Irkoy na nga šenney talfi.

³ Adiši macin? Nda boro fooyaŋ i ra si laadir, ngi laadir janjaa ga Irkoy laadirtaraa kaa wala?

⁴ Abada! Ma bay kaŋ Irkoy ga diyandi cimi, adamize kul ti taariharkaw, sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Hala ni šenney ma tee cimi,
nda i na ciiti dunbu, ma duu cimi.»*

⁵ Amma nda ir šerretaray janjaa ga Irkoy šerretaraa cebe, macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre waati kaŋ a ga nga futayyanoo doori? – Adamize takaa nda ay ga šelaŋ.

⁶ Abada! Nda Irkoy si šerre, taka foo nda a ga aduppa ciiti?

⁷ Nda Irkoy cimoo ga diyandi kaaray ay taaroo ra ka darža daŋ Irkoy ga, macin se ay ga ciitandi sanda zunubante?

⁸ Aywa woo ra, takaa foo ra ir si nee: «Ir ma goy futu tee hala goy henna ma hun a ra.» Boroyaŋ g'ir wow ka nee ir no ma woo har. I ga hima nda ngi zukandoo.

Boro šerrante sii no

⁹ Adiši macin koyne? Ir kaŋ ti Alyahuudu, ir nka bisa borey jerey? Kalaa, kalaa, zama ir n'a har ka bisa kaŋ Alyahuudu kul nda Grekey† kul sii kala zunubu cire,

¹⁰ sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:
«Boro šerrante sii no, ba boro foo.

¹¹ Lakkalkoyni sii no,
boro kul sii no kaŋ ga Irkoy ceeci.

¹² I kul mooru fondaa,
i tee boro kaŋ sii nda nafaw.
Boro kul sii no kaŋ ga goy henna tee, ba boro foo.»‡

¹³ «Ngi kormollawey ga hima nda saaray kaŋ ga feera.
I ga borey darga nda ngi deeney.

Gondi naaji bara ngi meetuwey cire.»§

¹⁴ «Miŋey ga too nda dangayan nda laalay.»*

¹⁵ «Cewey ga cahã kuri munyan ra.

* 3:4 3.4 Zabur 51.6. † 3:9 3.9 Zamnaa 1.16. ‡ 3:12 3.10-12 Zabur 14.1-3; 53.2-4. § 3:13 3.13 Zabur 5.10; 140.4. * 3:14 3.14 Zabur 10.7.

16 Halaciyān nda bone goo ngi fondaa ga.

17 I si alaafiya fondaa bay.»†

18 «Irkoy hunburay kul sii i ra.»‡

19 Ir ga bay kaŋ haya kul kaŋ ašariyaa g'a har, a s'a har kala borey se kaŋ goo ašariyaa hinoo cire, hala borey kul miŋey ma daabandi, aduŋŋa kul ma bay kaŋ ngi ti zunubante Irkoy jine.

20 Woo se ašariyaa diiyanoo si boro kul tee šerrante Irkoy jine, ašariyaa no ma boro bayrandi zunubu.

Takaa kaŋ nda Irkoy ga boro tee boro šerrante

21 Sohō Irkoy na takaa cebe kaŋ nda nga ga boro dii boro šerrante bila ašariyaa. Ašariyaa nda annabey ga seedetaray tee a ga.

22 Woo man'ti kala takaa kaŋ nda Irkoy ga boro dii boro šerrante Isa Almasihu naanaa albarkaa ra borey kul se kaŋ ga naanay. Fay-fayyan sii no,

23 zama borey kul na zunubu tee, i mooru Irkoy daržaa.

24 Irkoy anneemaa k'i tee boro šerrante bila nda i ma haya kul tee, Isa Almasihu n'i feeri k'i kaa zunubu ra.

25 Nga no Irkoy n'a kayandi k'a sanba kuroo ma tee sargari borey se kaŋ ga naanay a. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe, zama zunubey kaŋ teendi ka bisa, a man'i kabu

26 nga suuroo maaganda se. A n'a tee sargari ka nga šerretaraa cebe waatoo woo ra, hala nga šerretaraa ma cindi, ka boro kaŋ naanay Isa tee boro šerrante.

27 Man bolsiyan addaliloo? A sii no! Macin se a sii no? Teegoy henney k'a kaa wala? Kalaa, kalaa, naanaa k'a kaa.

28 Ir ga laasaabu kaŋ naanaa albarkaa ra adamize diyandi boro šerrante bila ašariyaa ganayanoo.

29 Wala Irkoy man'ti kala Alyahuudey hinne Koyoo? Man'ti dumey jerey mo Koyoo no wala? Šikka sii kaŋ dumey jerey mo Koyoo no,

30 zama Irkoy folloku no ma borey kaŋ hurubangu tee boro šerrante naanaa albarkaa ra, ka borey kaŋ ti jofoloyan mo tee boro šerrante naanaa albarkaa ra.

31 Adiši ir mma ašariyaa tee yaada naanaa maaganda se wala? Abada! Ir mma ašariyaa kayandi.

4

Ibrahimā himakasinaa

1 Ibrahimā kaŋ ti ir hayragoo gaaham here, ir ma nee, macin no a duu a?

2 Nda a gar teegoy ka Ibrahimā tee boro šerrante, a goo nda fondo ka bolsay, amma man'ti Irkoy jine.

3 Macin no Citaaboo nee? A nka nee: «Ibrahimā naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»*

4 Boro kaŋ na goy tee, nga banaa si kabandi a se nooyan, a mma hima nda a.

5 Boro kaŋ mana teegoy tee, amma a ga naanay boraa kaŋ ga boro laala tee boro šerrante, nga naanaa ga kabandi a se šerretaray.

6 Sanda takaa kaŋ nda Dawda mo šelan ka nee kaŋ boraa duu gomni kaŋ Irkoy g'a kabu boro šerrante bila teegoy.

7 A nee:

«Borey duu gomni kaŋ goy futawey yaafandi,
de ngi zunubey tuusandi.

8 Boraa duu gomni kaŋ abada ir Koyoo si nga zunuboo kabu a se.»†

† 3:17 3.15-17 Ezayi 59.7-8. ‡ 3:18 3.18 Zabur 36.2. * 4:3 4.3 Sintinoo 15.6. † 4:8 4.8 Zabur 32.1-2.

⁹ Gomnoo woo si hun kala hurubanguyan ra wala hurubanguyan janay mo goo a ra? Zama ir nee: «Ibrahim naanaa kabandi a se šerretaray.»‡

¹⁰ Waati foo no woo teendi? Kan a hurubangu wala za a mana hurubangu? Kalaa, man'ti kan a hurubangu, za a mana hurubangu no.

¹¹ Hurubanguyanoo nka tee Ibrahim se silbay, ka cebe kan Irkoy n'a tee boro šerrante nga naanaa maaganda za a mana hurubangu. Woo no ma kate Ibrahim ma tee ganakey kul kan mana hurubangu hayragoo, hala ngi mo ma kabandi boro šerrante.

¹² Nga ti borey mo kan hurubangu baaba, wey kan mana kay hurubanguyan hinne ga, amma i dira naanaa fonda ra sanda ir baaba Ibrahim, kan naanay za a mana hurubangu.

Irkoy allaahidoo, boro kul kan ga naanay ga duu a

¹³ Irkoy na allaahidu zaa Ibrahim nda nga hayroo se kan i ma tee adupna tubukaa, man'ti ka dira ašariyaa bande ka woo tee, šerretaray no kan ga duwandi naanay albarkaa ra.

¹⁴ Nda a gar borey kan ga dira ašariyaa bande nka tee tubukawyan, naanaa sii nda nafaw, allaahidoo mo ga tee yaada.

¹⁵ Zama ašariyaa mma Irkoy futuyanoo tunandi, nongu kan ra ašariya sii, hooyan sii no din.

¹⁶ Woo ka kate, allaahidoo mana zandi kala naanaa maaganda se, hala a ma sawa nda Irkoy anneemaa, a ma hakiika Ibrahim hayroo kul se. Man'ti wey kan ga dira ašariyaa bande hinne, amma borey mo kan duu ir kul baaba kan ti Ibrahim naanaa.

¹⁷ Sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay na ni tee dumi boobo se hayraa.»§ Ir baaba no Irkoy kan a naanay a jine, Irkoy kan ga bukawey hunandi, hayey kan si bara, a ga šelan i se sanda hayayan kan ga bara.

¹⁸ Nongoo kan ra naatayan sii, a naanay ka nga naataa dan no din. Woo ra a tee dumi boobo se baaba, sanda takaa kan nda a hantumandi ka nee: «Takaa woo no ni hayroo booboyanoo ga ti a.»*

¹⁹ Ibrahim ga miile nga gaahamoo kan goo buuyan mee ga, nga jirey kan ga koy too zangu (100) cine sabbu se. A miile Sarata woyguntaraa mo ga, amma woo kul, nga naanaa mana kacca.

²⁰ A mana naanay janay dan Irkoy allaahidoo ra ka šikka-šikka, nga naanaa nka tonton, a na Irkoy beerandi.

²¹ Ibrahim hakiika ka bay kan allaahidu kan Irkoy n'a zaa a ga hin k'a tee.

²² Woo se nga naanaa kabandi a se [mo] šerretaray.

²³ Šennoo woo mana hantumandi nga hinne se, a kabandi a se šerretaray,

²⁴ amma a hantumandi ir mo se kan a ga kaa ka kabandi ir se šerretaray, ir kan ga naanay bora kan na Isa ir Koyoo tunandi bukawey ra.

²⁵ A nondi ir hooyaney maaganda se, amma a tun hala ir ma tee boro šerrante Irkoy jine.

5

Alaafiya huru ir nda Irkoy game

¹ Sohō Irkoy g'ir dii boro šerrante naanaa albarkaa ra. Ir Koyoo Isa Almasihu na alaafiya dan ir nda Irkoy game.

² Irkoy anneemaa woo kan ra ir goo, ir mana huru a ra kala [naanaa albarkaa ra]. Ir ga bolsay Irkoy daržaa naataa ra.

‡ 4:9 4.9 Sorro 3to. § 4:17 4.17 Sintinoo 17.5. * 4:18 4.18 Sintinoo 15.5.

³ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay mo ir zarabey ra, zama ir ga bay kañ zarabi ga muņeyan hay.

⁴ Muņeyan ga kate boro ma hin annešaa, hinyanoo woo ga naataa hay.

⁵ Naataa woo si boro haawandi abada, zama Irkoy bajoo doorandi ir biney ra Hundi Henanantaa albarkaa ra kañ nondi ir se.

⁶ Waatoo kañ ir sii nda hini, waatoo kañ kayandi ra, Almasihu buu, a buu boro laaley se.

⁷ Šenday ga boro ga yadda ka buu boro šerrante se, a ga hin ka tee boro ma yadda ka buu boro henna maaganda se.

⁸ Amma takaa woo nda Irkoy ga nga bajoo cebe ir se: waatoo kañ ir man'ti kala zunubanteyan, Almasihu buu ir maaganda se.

⁹ Soko sohõ kañ ir diyandi boro šerrante Isa kuroo albarkaa ra, ir ga kaa ka hallasi futayyanoo ra!

¹⁰ Nda waatoo kañ ir ga tee Irkoy iberi, nga Iz'aroo buuyanoo n'ir waafakandi. Soko sohõ kañ ir nda a waafaku, nga Iz'aroo hunaroo g'ir hallasi.

¹¹ Man'ti woo hinne, ir ga bolsay nda Irkoy, ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa, nga kañ sohõ a n'ir nda Irkoy waafakandi.

Adama kate buuyan, Almasihu kate hunayan

¹² Woo se takaa kañ nda boro folloku ka kate zunubu ma huru aduņna ra, zunubu mo kate buuyan. Takaa woo nda buuyan ga too adamizey kul do, zama i kul na zunubu tee.

¹³ Zunubu goo aduņna ra za Musa ašariyaa mana goro, amma zunubu si kabandi nda a gar ašariya nka sii no.

¹⁴ Woo kul, za Adama hala Musa ga, buuyan na borey kul laama, ba borey kañ mana zunubu tee sanda Adama Irkoy hooyanoo cine. Adama man'ti kala bora kañ ga hima ka kaa biyoo.

¹⁵ Amma Adama layboo nda Irkoy anneemaa nooyanoo ga fay. Irkoy anneemaa nda nooyanoo kañ nondi yaada bisa boro folloku layboo kañ kate boro boobo ma buu. Anneemaa nda nooyanoo woo si duwandi kala boro folloku alhormaa ra kañ ti Isa Almasihu.

¹⁶ Hayey kañ boro folloku zunuboo kate ey nda Irkoy nooyanoo ga fay. Zama zunubu folloku maaganda se ciitoo ga teendi, zukandiyen mo ga kaa. Amma anneemaa nooyanoo kaa zunubu boobo banda ga, a na borey feeri.

¹⁷ Boro folloku zunuboo ka kate buuyanoo ma laama, de borey kañ duu anneema beeroo nda šerretaray nooyanoo ga laama hunayan ra Isa Almasihu albarkaa ra.

¹⁸ Aywa, takaa kañ nda laybu folloku kate borey kul ma zukandi, takaa din da goy šerrante folloku ga kate borey kul ma tee boro šerrante, i ga duu hunaroo.

¹⁹ Zama takaa kañ nda boro folloku hañajeryan jañaa na boro boobo tee zunubante, takaa din da, boro folloku kañ dira nda fondaa, ga boro boobo tee boro šerrante.

²⁰ Haya kañ ti ašariyaa, a mana goro kala hala laybey ma boobo, amma nongoo kañ ra zunubu boobo, anneemaa boobo ka bisa a,

²¹ hala takaa kañ nda zunubu laama buuyan ra, takaa din da Irkoy anneemaa ma laama šerretaray ra hunayan abadantaa se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

6

Irkoy anneemaa ga boro sawalandi zunubu baņņataraa ra

¹ Macin no ir ma nee? Ir ma duumi zunubu ra hala Irkoy anneemaa ma tonton wala?

² Abada! Ir kañ zunubu tenje ir buu, taka foo nda ir ga yee ka huna a ra?

³ War nka si bay kaŋ ir kul kaŋ batizandi Almasihu Isa ra ka tee a bande affoo, ir batizandi ka tee a bande affoo nga buuyanoo ra?

⁴ Batizeyanoo ka kate ir marga nda a ka fijandi cere bande buuyanoo ra, hala takaa kaŋ nda Almasihu tun bukawey ra Baaba Irkoy daržaa albarkaa ra, ir mo ma dira hunayan taaga ra.

⁵ Ir nda a tee affoo ka hima nda a nga buuyanoo ra, woo se nga tunyanoo hane ir ga hima nda a.

⁶ Ir ma haya foo bay kaŋ ti ir kunturu žeenaa nda Almasihu kanjandi cere bande. Gaaham zunubantaa ma halaci hala ir masi yee ka tee zunubu baŋŋa.

⁷ Zama boro kaŋ buu, a duu nga boŋ zunubu here.

⁸ Ir nda Almasihu buu cere bande, woo se ir ga naanay kaŋ ir nda a ga kaa ka huna mo cere bande.

⁹ Ir ga bay kaŋ Almasihu tun ka hun bukawey game, a si buu koyne. Buuyan si yee ka duu a ga hini.

¹⁰ Kaŋ a buu, a mana buu kala cee folloku zunubu se. Hunaroo kaŋ ra a goo, a si huna kala Irkoy se.

¹¹ Takaa din da, war mo, zunubu ma war dii bukaw, amma Irkoy here war ma war boŋ guna sanda baahunante Almasihu Isa albarkaa ra.

¹² Adiši zunubu masi laama war gaaham bukawey ra, a masi war hangandi gaaham boonawey.

¹³ War masi war gaahamoo nongey naŋ zunubu se ka tee šerretaray jaŋay goy jinayyaŋ. Amma war ma war boŋ noo Irkoy se sanda boro hunanteyan kaŋ tun ka hun bukawey ra ka war gaahamey nongey noo a se sanda šerretaray goy jinayyaŋ.

¹⁴ Zunubu si kaa ka duu war ga hini, zama war sii Musa ašariyaa hinoo cire, war sii kala anneemaa hinoo cire.

Ir man'ti kala Irkoy baŋŋayan

¹⁵ Adiši macin? Ir ma zunubu tee, zama ir sii ašariyaa hinoo cire, Irkoy anneemaa hinoo cire ir goo? Abada!

¹⁶ War nka si bay kaŋ bora kaŋ se war ga tee baŋŋa ka goy a se ka haŋajer a se, bora kaŋ se war ga haŋajer baŋŋaa ti war? A ma tee zunubu buuyan se, wala haŋajeryan šerretaray se.

¹⁷ Albarka ma bara Irkoy se, war cindi ka tee baŋŋa zunubu se, amma war na haŋajer nda war biney kul cawandoo takaa se kaŋ war duu a.

¹⁸ War sawalandi ka hun zunubu ra, war tee šerretaray se baŋŋayan.

¹⁹ Ay ga takaa woo ka šelan war se, zama adamize de ti war. Takaa kaŋ nda war na war gaahamey nongey tee baŋŋa žiibi nda goy futu se kaŋ ga koy hooyan here, takaa din da, sohō war ma war gaahamoo nongey tee baŋŋa šerretaray goyoo se kaŋ ga koy henanyan here.

²⁰ Waatoo kaŋ war ga tee baŋŋa zunubu se, šerretaray si haya kul may war ga.

²¹ Macin ti nafaa kaŋ war duu a waatoo din? Sohō war ga haw nda ey, zama ngi benantaa man'ti kala buuyan.

²² Amma sohō war sawalandi ka hun zunubu ra ka tee Irkoy baŋŋa, nafaa kaŋ war ga duu a ga war ka koy henanyan here, de benantaa man'ti kala hunayan abadantaa.

²³ Zunubu banaa man'ti kala buuyan, amma Irkoy anneemaa nooyanoo kaŋ a g'a noo yaada man'ti kala hunayan abadantaa kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

7

Ganakaw sii ašariyaa hinoo cire koyne

¹ Ag'armey, ay ga šelan war se, war kaŋ ti ašariyaa baykey. War nka si bay kaŋ nda boro ga huna hinne no ašariyaa goo nda a ga hini?

² Takaa din da woyhiji, ašariyaa g'a haw kurɲoo ga kullihinne kurɲoo ga huna, amma nda kurɲoo buu, ašariyaa kaŋ g'a haw kurɲoo ga hun a ga.

³ Woo se, nda a tee aru tana wande, ka gar kurɲoo ga huna, a ga ciyandi zinateeri. Amma nda kurɲoo buu, ašariyaa hun a ga. Woo ra, nda a tee aru foo wande, a man'ti zinateeri.

⁴ War mo takaa din da, ag'armey, Musa ašariyaa ga war dii bukaw Almasihu kunturoo albarkaa ra, hala war ma tee boro tana wane kaŋ tun bukawey ra hala ir ma hayayan tee kaŋ goo nda nafaw Irkoy se.

⁵ Zama waatoo kaŋ ir goo ir hundi-ibaayey ra, boonay zunubantey kaŋ ašariyaa n'ir tuti ir m'i tee, i ga goy ir gaahamoo nongey ra ka hayayan tee kaŋ ga koy buuyan here.

⁶ Sohō ir duu ir boŋ ašariyaa ra, hayaa kaŋ g'ir dii bukaw. Takaa woo ra ir ga goy Irkoy se nga Hundoo taka taagaa albarkaa ra, man'ti nda taka žeenaa ašariyaa hantumoo harfoo hinoo cire.

Musa ašariyaa ga cebe takaa kaŋ nda zunubu ga laala

⁷ Macin no ir ma nee? Ašariyaa, zunubu no wala? Abada! Amma nda man'ti ašariyaa sii a ra, ay si zunubu bay. Zama ay si bay haya kaŋ ti boonay futu nda a gar ašariyaa nka mana nee: «Masi boonay futu.»*

⁸ Yaamaroo bande zunubu duu fondo ka boonay futu dumi kul tunandi ay ra. Ka gar nda man'ti ašariyaa sii a ra, zunubu man'ti kala bukaw.

⁹ Agay, cee jinaa, ay huna bila ašariyaa. Amma za yaamaroo kaa, zunubu sintin ka huna,

¹⁰ agay kay buu. Yaamaroo kaŋ nondi hunayan maaganda se, nga hunday ka tee ya ne buuyan sabbu.

¹¹ Zama zunubu duu yaamaroo bande fondo, a n'ay darga, a na yaamaroo k'ay wii.

¹² Adiši ašariyaa ga henan, yaamaroo ga henan, a ga šerre, a ga boori.

¹³ Haya henna ka tee ay buuyanoo addaliloo wala? Abada! Amma zunubu no ka haya henna dii ka duu k'ay wii, hala zunuboo ma duu ka cebandi sanda zunubu, hala yaamaroo ma zunuboo meeroo kul cebe.

Gurgaa kaŋ goo adamize nda zunubu game

¹⁴ Ir ga bay kaŋ Irkoy Hundoo ka ašariyaa noo, zama agay, ay sii kala hundi-ibaayi bande, ay neerandi zunubu se.

¹⁵ Hayaa kaŋ ay g'a tee, ay si faham a se, zama man'ti hayaa kaŋ ay ga baa y'a tee no ay g'a tee, hayaa kaŋ ay ga konna no ay g'a tee.

¹⁶ Adiši nda hayaa kaŋ ay si bag'a no ay g'a tee, ay yadda ašariyaa ga, ay yadda kaŋ a ga boori.

¹⁷ Sohō man'ti agay no k'a tee koyne, zunuboo kaŋ ga goro ay ra no m'a tee.

¹⁸ Zama ay ga bay kaŋ ay ra, maanaa ay hamoo, haya henna kul sii a ra, zama ay goo nda anniya, amma ka ihenna tee, woo ay mongu a se.

¹⁹ Zama ihennaa kaŋ ay ga bag'a, ay s'a tee, amma ilaalaa kaŋ ay si bag'a, nga no ay g'a tee.

²⁰ Nda hayaa kaŋ [agay,] ay si bag'a no ay g'a tee, man'ti agay k'a tee koyne, zunuboo kaŋ ga goro ay ra no.

²¹ Hayaa kaŋ ay n'a laasaabu ti: agay kaŋ ga baa ya ihenna tee, ilaala no ma kaa ka gaaru ya ne.

²² Irkoy ašariyaa ga kan ya ne ay hundoo ra.

* 7:7 7.7 Fattaroo 20.17; Alhukumoo 5.21.

²³ Amma ay gaahamoo nongey ra ay ga dii haya tana kaŋ ga gurgay ay lakkaloo bande. A g'ay tee zunuboo kaŋ goo ay gaahamoo nongey ra se baŋŋa.

²⁴ Agay ne ka bone! May m'ay kaa gaahamoo woo kaŋ g'ay wii kaboo ra?

²⁵ Albarka ma bara Irkoy se Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra.

Adiši agay hunday ga goy Irkoy ašariyaa se nda ay lakkaloo, amma ay hundi-ibaayoo si goy kala zunubu se.

8

Diray taka henna Irkoy Hundoo albarkaa ra

¹ Adiši sohō borey kaŋ goo Almasihu Isa bande, zukandiyan kul si duu ey.

² Zama Irkoy Hundoo hinoo kaŋ ga hunayan noo Almasihu Isa albarkaa ra na ni sawal ka ni kaa zunubu nda buuyan hinoo cire.

³ Hayaa kaŋ Musa ašariyaa mongu k'a tee gaaham gaabi jaŋaa se, Irkoy n'a tee. A na nga Iz'aru gundoo sanba ir gaaham zunubantaa cine ra, zunubu maaganda se a na zunubu zukandi nga Iz'aroo hamoo ra,

⁴ hala šerretaraa kaŋ ašariyaa g'a ceeci ma tabati ir ra kaŋ si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda ir ga dira.

⁵ Zama borey kaŋ ga dira hundi-ibaayi bande, i si miile kala hundi-ibaayoo hayey ga, wey kaŋ ga dira Irkoy Hundoo bande, i si miile kala Irkoy Hundoo hayey ga.

⁶ Hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala buuyan, Irkoy Hundoo miileyanoo man'ti kala hunayan nda alaafiya.

⁷ Zama hundi-ibaayi miileyanoo man'ti kala Irkoy iberitaray, a si cindi Irkoy ašariyaa cire, koyne mo a si hin ga.

⁸ Borey kaŋ goo ngi hundi-ibaayoo ra si hin ka kan Irkoy se.

⁹ War hunday si dira hundi-ibaayi bande, Irkoy Hundoo nda war ga dira, nda a gar Irkoy Hundoo nka war tee nga gorodogoo. Boro kaŋ ra Almasihu Hundoo sii, a si bora may.

¹⁰ Nda Almasihu goo war ra, cimi no gaaham buu zunubu maaganda se, Hundoo ga war noo hunayan*, zama war diyandi boro šerrante.

¹¹ Nda bora kaŋ na Isa tunandi bukawey ra Hundoo nka goro war ra, bora kaŋ na Almasihu tunandi bukawey ra ga war gaaham bukawey hunandi nga Hundoo kaŋ ga goro war ra maaganda se.

¹² Adiši ag'armey, hundi-ibaayi garaw sii ir ga soko ir ma dira nda hundi-ibaayi.

¹³ Zama nda war ga dira nda hundi-ibaayi, war ga buu, amma nda war ga Hundoo ka gaaham teegoyey wii, war ga huna.

¹⁴ Borey kul kaŋ Irkoy Hundoo g'i gongu man'ti kala Irkoy ize.

¹⁵ Hundoo kaŋ war duu a man'ti baŋŋataray hundi soko war ma yee ka hunbur, Hundoo kaŋ war duu a mma war tee ize kanbariyan kaŋ ga kate ir ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!»

¹⁶ Irkoy Hundoo hunday no m'ir hundoo hakiikandi kaŋ ir man'ti kala Irkoy izeyan.

¹⁷ Nda Irkoy izeyan ti ir, ir man'ti kala tubukawyan mo, Irkoy tubukaw kaŋ ga tubu Almasihu bande, nda a gar ir zarabi a bande, ir ga daržandi a bande.

Daržaa kaŋ goo kaa

¹⁸ Ay ga laasaabu kaŋ sohō da zarabey man'ti baffoo Irkoy daržaa jine kaŋ ga kaa ka bangandi ir se.

¹⁹ Zama takaroo ga batu nda cahāyan Irkoy ma nga izey bangandi.

* **8:10 8.10** «Hundoo ga war noo hunayan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «hundoo ga huna».

²⁰ Takaroo yee haya yaada cire, man'ti ngi ibaayoo no, bora a kan n'i dan a cire k'a tee, amma naata goo.

²¹ Zama takaroo hunday ga kaa ka duu nga bon bajpataraa ra kan ti funbuyan. A duu nga bon ka huna Irkoy izey daržaa ra.

²² Ir ga bay kan takaroo kul cere ra ga taabi, i ga taama hala sohō sanda alhaamidu.

²³ Man'ti nga hinne, amma ir hunday mo kan duu Irkoy Hundoo nooyan jina-jinawey, ir ga taabi ir kuneheroo ra, k'ir ize kanbaritaraa batu, ir gaahamoo sawalyanoo.

²⁴ Zama ir hallasi, amma naatayan ra, naata kan boro ga dii a man'ti naata: may no ma naata haya ga kan a duu a?

²⁵ Amma haya kan ir si dii a, ir ga naata a ga, ir g'a batu nda muņeyan.

²⁶ Takaa din da Irkoy Hundoo g'ir faaba ir gaabi janawey ra. Ir si takaa bay kan nda ir ga hima ka ŋaaray. Amma Hundoo hunday ga ŋaaray ir dogey ra nda durayyan kan si hin ka fillandi.

²⁷ Bora a kan ga biney fesufesu ga Hundoo anniyaa bay, zama a mma ŋaaray Irkoy boro henanantey se ka sawa nda Irkoy ibaayoo.

²⁸ Ir ga bay kan hayey kul no ma goy cere bande ka ihenna tee borey se kan ga baa Irkoy, wey kan ciyandi ka sawa nda nga dunbandiroo.

²⁹ Zama borey kan Irkoy jin k'i bay, a jin ka kayandi mo i ma hima nda nga Iz'aroo, hala Iz'aroo ma tee gunde jinaa arma boobo game.

³⁰ Borey kan a jin k'i suuba, a n'i cee mo. Borey kan a n'i cee, a n'i dii boro šerrante. Borey kan a n'i dii boro šerrante, a na darža mo dan i ga.

Haya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga

³¹ Macin no ir ma nee hayey wey ga? Nda Irkoy goo ir bande, may no ma kay k'ir gandu?

³² Nga kan mana nga Iz'aru gundoo kaa, amma a n'a nondi ir kul maaganda se, taka foo nda a s'ir noo haya kul nga bon Iz'aroo nooyanoo banda ga?

³³ Irkoy boro suubantey, may no m'i wurru? Irkoy no k'i dii boro šerrante.

³⁴ May no m'i zukandi? Almasihu [Isa] buu, koyne mo a tun, a goo Irkoy kabe henna ga, a ga ŋaaray ir se.

³⁵ May no m'ir fay k'ir kaa Almasihu bajoo ga? Binemarayyan, wala šiitay, wala gurzugay, wala heray, wala bani, wala farratayyan, wala takuba?

³⁶ Sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«I ga hoy k'ir wii ni maaganda se,
i g'ir dii feejiyan kan ga koy koosandi.»†

³⁷ Amma woo kul ra, bora a kan ga baa ir n'ir noo haya kan bisa hinyan.

³⁸ Zama ay ga naanay ka bay kan a ma tee buuyan, wala hunayan, wala almalaykayan, wala kokoytarayyan, wala hayey kan ga bara, wala hayey kan goo kaa, wala hiniyan,

³⁹ wala beene hayey, wala laboo cire hayey, wala takahaya kul si hin k'ir fay k'ir kaa Irkoy bajoo ga kan a n'a cebe ir se Isa Almasihu ir Koyoo bande.

9

Irkoy na Izirayel suuba

¹ Cimoo no ay g'a har Almasihu maapoo ga, ay si taari, ay binoo ti ay seedaa Hundi Henanantaa bande.

² Binemarayyan nda dooray kan si ben no ma tee ya ne ay binoo ra.

³ Agay hunday baa ya laali, ya mooru Almasihu, ay armey dogoo ra kan ti ay dumoo gaaham here.

† 8:36 8.36 Zabur 44.23.

⁴ I man'ti kala Izirayel borey. I tee Irkoy ize kanbarey. Irkoy na darža, nda amaanawey, nda ašariyaa, nda takaa kaŋ nda boro ga Irkoy gana, nda hayey kaŋ a n'i har tee ngi wane.

⁵ I hun ir baaba jina-jinawey ga, Almasihu mo mana hun kala ngi ga gaaham here, Irkoy kaŋ goo haya kul boŋ, albarka ma bara a ga hala abada. Amin.

⁶ Man'ti Irkoy meešennoo nka mana baffoo hanse, zama man'ti borey kul kaŋ ga hun Izirayel ti Izirayel [boro].

⁷ Man'ti Ibrahima banda-ka-zunboo kul ti nga izeyaŋ. A harandi ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kaŋ ra ni maapoo si dere.»*

⁸ Woo almaganaa ti: man'ti gaaham izey ti Irkoy izey, allaahidoo izey ti nga hayroo.

⁹ Zama šennoo woo man'ti kala allaahidoo kaŋ nee: «Yeeši dimmaa woo ga, ay ga kaa, Sarata ga duu iz'aru.»†

¹⁰ Man'ti woo hinne, Rebeka mo duu ize hinka kaŋ kul ti ir hayragoo Isiyaka izeyaŋ.

¹¹ Ka gar izey mana hayandi jina, i mana ihenna tee, i mana ilaala tee, hala woo kaŋ Irkoy n'a suuba k'a dunbandi ma cindi,

¹² man'ti teegoy bande a goo, woo kaŋ bora a ga ciya n'a tee de no ma kabu. A nee Rebeka se: «Ibeeroo ga yee ikaccaa cire.»‡

¹³ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ay baa Yakuba, ay konna Eso.»§

¹⁴ Macin no ir ma nee? Irkoy nka si šerre? Abada!

¹⁵ Zama a nee Musa se: «Ay ga tamalla boro kaŋ se ay baa ya tamalla. Ay ga hinna boro kaŋ se ay baa ya hinna.»*

¹⁶ Woo, adamize ibaayoo sii a ra, nga durkutuyanoo sii a ra. Irkoy kaŋ ga tamalla no m'a tee.

¹⁷ Citaaboo ra Irkoy šelaŋ Firawuuna se ka nee: «Woo hunday maaganda se ay na ni gorandi hala ya duu k'ay hinoo cebe ni ra, hala ay maapoo ma fatta gandawey kul ra.»†

¹⁸ Woo se Irkoy ga tamalla boro kaŋ a baa se, boro kaŋ a baa, a ga binoo šendandi.

Irkoy futayyanoo nda nga tamallayanoo

¹⁹ Adiši n'ga nee ya ne: «Macin se Irkoy ga citi borey ga? May no ma nga ibaayoo ganji?»

²⁰ He ni, ni ti may kaŋ ga kakaw Irkoy bande? Haya kaŋ hansandi ga hin ka nee nga hansekaa se: «Macin se n'n'ay tee nda takaa woo?»

²¹ Yoonaa nka sii nda labudiinoo ga hini wala? Labu follokaa nda a ga jinay tee kaŋ goo nda beeray wala a ma jinay tee kaŋ sii nda beeray.

²² De nda Irkoy baa nga ma nga futaa cebe, nga ma nga hinoo bayrandi, a na nga futayyanoo jinawey kaŋyaŋ soolu halaciyan se mupe nda suuri beeri.

²³ A na woo tee ka nga daržaa beeriyanoo cebe borey se kaŋ ti nga tamallaa jinawey kaŋ a n'i soolu za gayyan daržaa se.

²⁴ Ir ya, a n'ir cee, ir mana hun Alyahuudey hinne ra, ir mana hun mo kala dumi ra kaŋ man'ti Alyahuudu.

²⁵ Sanda takaa kaŋ nda Irkoy n'a har Oze citaaboo ra ka nee: «Jamaa kaŋ man'ti ay jamaa, ay g'a cee ay jamaa, bora a kaŋ man'ti ay baakaa, ay g'a cee ay baakaa.»‡

²⁶ «Nongoo hunday kaŋ ra a harandi i se ka nee: <War man'ti ay jamaa>, no din ra i ga ciyandi Irkoy hunantaa iz'arey.»§

* 9:7 9.7 Sintinoo 21.12. † 9:9 9.9 Sintinoo 18.10. ‡ 9:12 9.12 Sintinoo 25.23. § 9:13 9.13 Malaki 1.2-3.

* 9:15 9.15 Fattaroo 33.19. † 9:17 9.17 Fattaroo 9.16. ‡ 9:25 9.25 Oze 2.25. § 9:26 9.26 Oze 2.1.

²⁷ Ezayi kaati Izirayel ga ka nee: «Ba nda Izirayel borey hinnaa tee sanda teekoo labutaasoo, boro kaynayan no ma hallasi i ra.

²⁸ Zama šenney kaŋ ir Koyoo n'i har, a g'i timmandi k'i benandi nda cahāyan laboo ga.»*

²⁹ Woo da no Ezayi n'a har za gayyan ka nee:

«Nda a gar ir Koyoo, Aduŋpakoyoo nka mana ize naŋ ir se,

ir ga tee sanda Sodom,

ir ga hima nda Gomor.»†

Boro kul kaŋ naanay Isa Almasihu, Irkoy g'a dii boro šerrante

³⁰ Macin no ir ma nee? Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu, ngi kaŋ mana šerretaray ceeci, i duu šerretaray, amma šerretaray no kaŋ ga duwandi naanaa ra.

³¹ Ka gar Izirayel ga šerretaray ceeci ašariya ra, amma i mana duu a.

³² Macin se? Hayaa kaŋ se i man'a ceeci naanaa fondaa ra, teegoy nda i n'a ceeci. I cabu tondoo ga kaŋ g'i kaŋandi.

³³ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga tondi kaŋ ga boro cewoo cabu daŋ Siyon koyraa ra,

tondi no kaŋ ga boro kaŋandi.

Amma boro kaŋ naanay a si kaa ka haawi.»‡

10

¹ Ag'armey, hayaa kaŋ goo ay binoo ra, woo kaŋ ay g'a ŋaaray Irkoy ga Izirayel borey se man'ti kala i ma hallasi.

² Ay ga tee i se seede kaŋ biney kul sii kala Irkoy se, amma i si wan takaa.

³ I mana faham Irkoy šerretaraa se. I nka baa ngi ma ngi boŋ [šerretaraa] kayandi. I mana ngi boŋ yeeti Irkoy šerretaraa cire.

⁴ Almasihu ti Musa ašariyaa guwoo, maanaa boro kul kaŋ naanay ga duu šerretaray.

Boro kul kaŋ naanay Almasihu ga hallasi

⁵ Šerretaraa kaŋ hun ašariyaa ra, Musa šelaŋ a ga ka nee: «Boro kaŋ ga hayey wey ka goy ga huna ngi albarkaa ra.»*

⁶ Šerretaraa kaŋ ga hun naanaa ra mma nee: «Masi nee ni binoo ra: <May no ma žigi beenaa ra?> – maanaa ka Almasihu zumandi, –

⁷ wala: <May no ma zunbu guusu futaa ra?> – maanaa ka Almasihu žigandi k'a tunandi bukawey ra.»

⁸ Aywa, macin no a ga nee? A nee: «Šennoo goo ni jeroo ga, a goo ni mijoo ra, a goo ni binoo ra.»† Nga ti naanaa šennoo kaŋ ir g'a waazu.

⁹ Nda n'na ni mijoo ka cimandi kaŋ Isa ti Koy, de mo ni naanay ni binoo ra kaŋ Irkoy n'a tunandi bukawey ra, n'ga hallasi.

¹⁰ Zama boro mma naanay nga binoo ra ka diyandi boro šerrante, boro kaŋ mijoo na Isa koytaraa cimandi ga hallasi.

¹¹ Citaaboo nee: «Boro kul kaŋ naanay a si haawi.»‡

¹² Fay-fayyan sii Alyahuudu nda Grek game, Koy follokaa ti ngi kul Koyoo, kabedoona no borey kul se kaŋ g'a cee.

¹³ Zama «boro kul kaŋ n'ir Koyoo maapoo cee ga hallasi.»§

* 9:28 9.27-28 Ezayi 10.22-23. † 9:29 9.29 Sintinoo 19.23-28; Ezayi 1.9. ‡ 9:33 9.33 Ezayi 28.16. * 10:5 10.5 Sargarey 18.5. † 10:8 10.8 Alhukumoo 30.12-14. ‡ 10:11 10.11 Ezayi 28.16. § 10:13 10.13 Žowel 3.5.

14 Taka foo nda i ga boro cee k'a njaaray kaŋ i mana naanay a? Taka foo nda i ga naanay boro kaŋ i mana bay ka maa nga ŝennoo? Taka foo nda i ga maa nga ŝennoo bila waazukaw?

15 Taka foo nda i ga waazu nda i mana sanbandi? Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Borey kaŋ ga haya boryayaŋ har cewey ga boori.»*

16 Woo kul, man'ti borey kul ka haŋajer Alhabar Boryaa se, sanda takaa kaŋ nda Ezayi nee: «Ir Koyoo, may ka naanay ir waazoo?»†

17 Adiŝi naanay si duwandi kala ŝennoo kaŋ boro ga maar'a ra, ŝennoo kaŋ boro ga maar'a si hun kala Almasihu ŝennoo ra.

18 Amma ay nee: «I nka mana maa wala?» Šikka sii kaŋ i maa: «Ngi jindey koy gandaa kul ra.

Ngi ŝennoo too hala aduppa kaydogoo ga.»‡

19 Ay nee koyne: «Izirayel nka mana faham ŝennoo se wala?» Za gayyan ga Musa nee Irkoy ka nee:

«Ay ga kate war ma canse dumi buuna ga.

Ay ga war futandi dumi ga kaŋ sii nda lakkal.»§

20 Ezayi koy hala nongu kaŋ ra a nee: «Irkoy nee:

«Borey kaŋ man'ay ceeci ka duu agay.

Ay n'ay boŋ bangandi borey se kaŋ man'ay hãa.»*

21 Amma Izirayel here a nee:

«Zaaroo kul ay g'ay kaboo ŝerre dumi se kaŋ si haŋajer, a ga kakaw.»†

11

Irkoy mana Izirayel fur

1 Ay nee: «Irkoy nka nga jamaa fur wala?» Abada! Zama agay hunday man'ti kala Izirayel boro, Ibrahima hayroo, Benžameŋ alkabiilaa.

2 Irkoy mana nga jamaa fur kaŋ a jin k'a bay. War nka mana maa ŝennoo kaŋ Citaaboo n'a har nongoo kaŋ ra a ŝelaŋ Ilyasu ga, waatoo kaŋ a gaara Izirayel ga

3 ka nee: «Ay Koyoo, i na ni annabey wii, i na ni sargari tonadogey kayri. Agay hinne ka cindi, i ga ceeci ngi m'ay hundoo kaa.»*

4 Macin ti Irkoy zaaboo? Irkoy nee a se: «Ay na aru zenber iyeye (7.000) jisi ay boŋ se kaŋ mana bay ka kanje sonbu tooroo kaŋ maapoo ti Bal se.»†

5 Takaa din da, sohõ da mo boroyaŋ cindi kaŋ Irkoy n'i suuba ka sawa nda nga anneemaa.

6 Nda a teendi ka sawa nda nga anneemaa, man'ti teegoy k'a tee koyne. Nda man'ti woo, anneemaa man'ti anneemaa koyne.

7 Adiŝi macin? Hayaa kaŋ Izirayel g'a ceeci a mana duu a, amma Irkoy boro suubantey duu a. Borey cindey ŝendandi,

8 sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Irkoy n'i noo hundi kaŋ si kula,

nda moo kaŋ si dii,

nda haŋa kaŋ si maa,

hala hõ.»‡

9 Dawda mo nee:

«Ngi njaadogoo ma tee i se kumsay nda hirri haya,

a ma tee i se haya kaŋ g'i kaŋandi, i ma duu woo kaŋ nda i ga hima.

10 Moŋey ma kokooru hala i masi dii,

* 10:15 10.15 Ezayi 52.7. † 10:16 10.16 Ezayi 53.1. ‡ 10:18 10.18 Zabur 19.5. § 10:19 10.19 Alhukumoo 32.21. * 10:20 10.20 Ezayi 65.1. † 10:21 10.21 Ezayi 65.2. * 11:3 11.3 Kokoyey 1na 19.10, 14. † 11:4 11.4 Kokoyey 1na 19.18. ‡ 11:8 11.8 Alhukumoo 29.3; Ezayi 6.10; 29.10.

ma dumawey cindandi gungumayan ra.»§

¹¹ Aywa, ay nee: «I nka tanši hala i ma kaŋ cee folloku wala?» Abada! Amma Izirayel borey dereroo kate dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma hallasi hala Izirayel borey ma canse.

¹² Nda Izirayel borey dereyanoo ka kate aduŋŋa ma duu gomni, nda ngi kaŋyanoo ka kate gandawey ma duu gomni, de ngi timmantaa, a nka si haya tee kaŋ bisa woo wala?

Borey kaŋ man'ti Alyahuudu hallasiyanoo

¹³ War se ay ga šelaŋ, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu. Agay, ay man'ti kala diyaw kaŋ sanbandi dumey jerey se, ay g'ay goyoo beerandi,

¹⁴ hala ya duu taka k'ay dumoo borey tuti i ma canse hala boroyaŋ i ra ma hallasi.

¹⁵ Nda Irkoy n'i yala ka nga nda aduŋŋa waafakandi, waati kaŋ a yadda i ga koyne, macin no ma tee? Hayaa kaŋ ga tee man'ti kala borey hunayanoo buuyan banda ga.

¹⁶ Nda dumari-ize jina-jinawey daŋandi jere ga Irkoy se, laajinoo kul mo ti nga wane.* Nda linjoo daŋandi jere ga Irkoy se, tuuri kabey mo ti nga wane.

¹⁷ Nda tuuroo kabeyaŋ fetandi ka hun a ga, ni kaŋ bay ka tee hawsa zaytuŋaa, ni nka denjandi zaytuŋaŋoo kabey kaŋ hun dogoo ra hala ma duu ka huna nda nga linjoo nda nga jiyoo.

¹⁸ Masi bolsay kabey ga, amma nda n'ga bolsay i ga, ma bay kaŋ man'ti ni ga linjey goo, linjey no ma ni dii.

¹⁹ N'ga nee: «Kabey nka fetandi hala ya duu ka denji.»

²⁰ Cimi no. I nka fetandi ngi naanay jaŋaa maaganda se, n'ga kay ni naanaa maaganda se. Masi ni boŋ jer, amma ma hunbur.

²¹ Nda Irkoy mana hinna zaytuŋaa lasal kabey ga, a si hinna ni mo ga.

²² Ma Irkoy borohennataraa nda nga šendaa guna. A ga šendandi borey kaŋ kaŋ ga. Ni hunday, Irkoy borohennataraa goo ni ga nda n'ga duumi nga borohennataraa ra. Nda man'a tee, ni mo ga fetandi.

²³ Ngi mo, nda i mana cindi ngi naanay jaŋaa ra, i ga denjandi, zama Irkoy goo nda hini k'i denji koyne.

²⁴ Nda ni fetandi ka hun hawsa zaytuŋaŋoo ga, ni denjandi zaytuŋaa cimoo ga, ka gar ni takaa nda ngi takaa man'ti affoo, macin no n'na har zaytuŋaa kabe cimey se, ngi kaŋ ti zaytuŋaa kabe cimey, Irkoy g'i denji tuuroo ga kaŋ ti ngi wane.

Izirayel kul ga hallasi waati koraa ra

²⁵ Ag'armey, ay si baa war ma jaŋ ka sirroo woo bay hala war masi koy war boŋ dii lakkalkoyni. Izirayel jere faa binešendaa ga cindi hala waati kaŋ dumey jerey kul yee kate Irkoy ga.

²⁶ Takaa woo nda Izirayel kul ga hallasi sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boraa kaŋ ga borey feeri si hun kala Siyoŋ koyraa ra, a ga Irkoy hunburay jaŋaa kaa Yakuba ra.

²⁷ Woo ti amaanaa kaŋ ay n'a zaa i se waati kaŋ ay ga ngi zunubey kaa.»†

²⁸ Alhabar Boryaa here Irkoy iberiyaŋ no war sabboo se, amma suubaroo here Irkoy baakawyaŋ no ngi baabey maaganda.

²⁹ Zama Irkoy si nimsi nda nga anneemaa nooyaney nda nga ciyayanoo.

³⁰ Sanda takaa kaŋ nda waatoo din war mana haŋajer Irkoy se, amma sohō kaŋ Izirayel borey si haŋajer Irkoy se, war duu tamallayan,

§ 11:10 11.9-10 Zabur 69.23-24. * 11:16 11.16 Kabuyaney 15.19-20. † 11:27 11.26-27 Ezayi 59.20-21; 27.9.

³¹ takaa din da sohõ ngi mo, i mana hanajer Irkoy se tamallaa kan war duu a maaganda se, hala ngi mo [sohõ] ma duu tamallayan.

³² Irkoy nka borey kul daabu i masi duu ka hanajer nga se hala nga ma tamallayan dan i kul ga.

Irkoy ga hanse ka beeri

³³ Irkoy gomnoo beeriyanoo, nda nga lakkaloo, nda nga bayraa ga hanse ka guusu.

Nga ciitey si neesandi, nga fondawey si hin ka fahamandi.

³⁴ Zama «may no m'ir Koyoo miilewey bay?

Wala may ka tee nga hoyraykaa?»‡

³⁵ «May ka jin k'a noo haya

hala a m'a yeeti a ga?»§

³⁶ Zama haya kul mana hun kala Irkoy ga, nga no ma kate haya kul ma bara, nga se haya kul ga bara. Nga, darža ma bara a ga hala abada. Amin.

12

Hunayan taaga

¹ Ag'armey, woo maaganda se ay g'a njaray war ga Irkoy tamallawey albarkaa ra, war ma war gaahamey noo sanda sargari hunante kan ga henan, a ga kan Irkoy se. Woo ga tee ganayan cimoo kan war g'a tee a se.

² War masi hanga zamanoo woo teegoyey bande. Wa nan Irkoy ma lakkal taaga ka war barmay hala war ma Irkoy ibaayoo laasaabu kan ga boori, a ga kan, a ga timme.

³ Alhormaa kan nondi ya ne maaganda se, ay g'a har war affoo kul se a masi nga bon dan nongu kan ra a si hima ka bara. Naanaa kan Irkoy n'a noo boro foo kul se, war ma war bon tee lakkalkoyniyan ka sawa nda a.

⁴ Sanda takaa kan nda ir gaaham follokaa ra nongu booboyan goo, de nongey si goy follokaa tee,

⁵ takaa din da, ir kan ti iboobaa, ir man'ti kala gaaham folloku Almasihu ra. Ir affoo kul man'ti kala cere gaaham nonguyan.

⁶ Irkoy anneemaa nooyan dumi-dumiyan kan ir duu a ga sawa nda nga anneemaa kan nondi ir se. Annabitaray no? Ir ma annabitaray tee ka sawa nda naanaa kan ir duu a.

⁷ Nda goy no, ir ma goy. A ma tee boro kan ga cawandi, a ma cawandi.

⁸ Boro kan ga hoyray, a ma hoyray. Boro kan ga noo, a m'a tee nda kabedoonay. Boro kan ti jineboro, a ma gaabandi k'a tee nda fonda. Boro kan ga tamalla, a m'a tee nda jaaliyan.

⁹ Almunafikitaray masi bara baji ra. Wa konna ifutu, wa gaabandi ihenna ga.

¹⁰ Haya kan ti armataray baji, war ma too nda baji cere se. Haya kan ti boro beerandiyan, war ma tee boro jinaa kan ga nga ceroo beerandi.

¹¹ Wa gaabandi war masi tee fuyyanteyan. Wa war lakkaley kul dan ir Koyoo se. Wa goy a se.

¹² Wa jaali naataa ra, wa zarabi mupe. Wa gaabandi Irkoy njarayyan ga.

¹³ Wa Irkoy boro henanantey faaba nda haya kan ga i ga too. Wa yawey zumandi henna.

¹⁴ Wa gaara borey se kan ga [war] gurzugay. Wa gaara, war masi danga.

¹⁵ Wa jaali borey kan ga jaali bande. Wa hēe borey kan ga hēe bande.

‡ 11:34 11.34 Ezayi 40.13. § 11:35 11.35 Ayuba 41.3.

16 War miilewey ma tee affoo, war masi war boŋ jer. Wa baa wey kaŋ ga ngi boŋ yeeti ganda. War masi war boŋ dii lakkalkoyni.

17 Boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa huga nda goy henna teeyan adamizey kul jine.

18 Nda a ga hin ka tee, kullihinne war ga hin k'a tee, alaafiya ma bara war nda borey kul game.

19 Ay baakey, war masi faasa war boŋ se, wa naŋ Irkoy futayyanoo ma goy, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ir Koyoo nee: «Agay no ma faasa, agay no ma boro bana.»*»

20 Koyne mo Citaaboo nee: «Nda ni iberoo ga heray, a noo ŋaayan. Nda a ga jaw, a noo a ma haŋ. Zama nda n'na woo tee, denji cirayyan no n'g'i jeeje boŋoo boŋ.»†

21 Masi naŋ ilaala ma hin ni, ihenna ka hin ilaala.

13

Ganakey ma yee ganda hinoo se

1 Boro foo kul ma yee hinoo cire kaŋ goo a boŋ, zama hini sii no kaŋ man'ti Irkoy do a hun, wey kaŋ ga bara mo, Irkoy k'i gorandi.

2 Woo ra boro kaŋ kay hinoo se nka Irkoy fondaa gandu. Wey kaŋ g'a gandu ga kate ngi boŋ ga ciiti.

3 Boŋkoyney, borey kaŋ ga teegoy henna tee si hunbur ey, wey kaŋ ga teegoy laala tee no ma hunbur ey. N'si baa ma hunbur hinoo? Goy henna tee, a ga ni saabu.

4 Hinoo man'ti kala Irkoy goykaw ni nafaa se. Amma nda n'ga goy laala tee, ma hunbur de, zama a si takubaa zaa yaada. Irkoy goykaw no, a ga Irkoy futayyanoo cebe ka bora zukaŋ na ilaala tee.

5 Woo se a ga boori boro ma cindi hinoo cire, man'ti futayyanoo hinne se, amma binekanay se.

6 Woo maaganda se war ga alkaasi bana, zama Irkoy goykawyan no, i nka ngi boŋ noo goyoo woo se.

7 Boro foo kul woo kaŋ nda a ga hima, war m'a tee a se, alkaasidiikaa, ir ma alkaasoo bana a se, saaladiikaa, ir ma saalaa bana a se. Bora kaŋ boro ga hima ka hunbur a, ma hunbur a. Bora kaŋ ga hima nda beeray, ma beerandi.

Ir ma baa cere

8 Boro kul masi haya kul may war ga, nda man'ti war ma baa cere. Zama boro kaŋ ga baa nga cinaa, bora na Musa ašariyaa tabatandi.

9 Zama yaamarey kaŋ nee: «Masi zina, masi boro wii, masi zay, masi moo daŋ waani ra»*, nda yaamar tana ga bara, i kul almaganaa man'ti kala šenni folloku: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.»†

10 Baji si ifutu tee nga cinaa se, woo maaganda se baji man'ti kala ka ašariyaa tabatandi.

Boro ma soolu ka Almasihu kaayanoo batu

11 War ga waatoo bay kaŋ ra ir goo, waatoo ti woo kaŋ ra war ga hima ka tun jirboo ra. Sohō hallasiroo man ir ka bisa ba waatoo kaŋ ir naanay.

12 Cijinoo bii, moo ga baa ka boo. Adiši ir ma kubaa teegoyey fur, ir ma gaayoo wongu jinawey daŋ ir ga sanda darbay.

13 Ir ma dira beeray ra, sanda zaari here, ir masi ŋaa-ka-hoo, ka suu, ka woy nda aru izefututaray tee, ir masi haya futu boonay, ir masi yenje, ir masi canse.

* 12:19 12.19 Alhukumoo 32.35. † 12:20 12.20 Yaasawey 25.21-22. * 13:9 13.9 Fattaroo 20.13-17; Alhukumoo 5.17-21. † 13:9 13.9 Sargarey 19.18.

¹⁴ Amma wa ir Koyoo Isa Almasihu dan war ga sanda darbay, war masi huga nda hundi-ibaayi ka hayey kan a g'i boonay tee a se.

14

Masi ni armaa ciiti k'a kaynandi

¹ Boro kan naanaa ga kacca, w'a dii henna, war mas'a kakaw nga bine-bineyanoo ra.

² Boro foo ga hongu nga ga hin ka haya kul n̄aa, amma affoo kan naanaa ga kacca, dumaray-ize de no a ga n̄aa.

³ Boro kan ga n̄aa masi bora kaynandi kan si n̄aa, bora kan si n̄aa masi bora ciiti kan ga n̄aa, zama Irkoy n'a dii henna.

⁴ Ni ti may kan ga goykaw-ize waanoo ciiti? A ma kay ka boori wala a ma kan, koyoo šenni no. A ga kay, zama ir Koyoo goo nda hini k'a kayandi.

⁵ Boro foo ga zaarey beerandi ka bisa cere, boro foo ga zaarey kul sawandi. Boro foo kul ma hakiika nda woo kan nga binoo g'a har a se.

⁶ Boro kan ga zaarey beerandi s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga. Boro kan ga n̄aa s'a tee kala ir Koyoo maapoo ga, zama a ga albarka tee Irkoy maapoo ga. Boro kan si n̄aa, a s'a tee kala Irkoy maapoo ga, a ga albarka dan Irkoy se.

⁷ Boro sii ir ra kan ga huna nga boŋ se, boro kul si buu nga boŋ se.

⁸ Zama nda ir ga huna, ir si huna kala ir Koyoo maapoo ga, nda ir buu, ir mana buu kala ir Koyoo maapoo ga. A ma tee ir ga huna wala ir buu, ir man'ti kala ir Koyoo wane.

⁹ Woo maaganda se Almasihu buu ka huna taaga, hala a ma duu ka bukawey nda baahunantey laama.

¹⁰ De ni, macin se n'ga ni armaa ciiti? Ni mo, macin se n'ga ni armaa kaynandi? Ir kul ga kaa ka kay Irkoy ciitidogoo ra.

¹¹ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:
«Ir Koyoo nee: <Ay g'ay hunaroo ka tabatandi,
kanje kul ga kaa ka sonbu ya ne,
deene kul ga Irkoy daržaa har kaaray.>»*

¹² Woo se ir boro foo kul ma tuuru [Irkoy se] nga boŋ se.

Masi tee addalil kan ga ni armaa kanandi

¹³ Adiši ir ma fay nda ka cere ciiti, amma ir ma gaabandi ir masi haya kul tee ir armaa se kan g'a kanandi zunubu ra wala kan g'a tusa ifutu ra.

¹⁴ Ay ga bay kaaray ir Koyoo Isa albarkaa ra kan haya kul sii no kan žiibi nda nga boŋ, amma boro kan na haya dii žiibi, a ga tee a se žiibi.

¹⁵ Zama nda ŋaahayaa woo kan n'g'a n̄aa, nga se ni armaa binoo ga maray, n'si dira baji ra koyne. Bora kan se Almasihu buu, mas'a halaci nda hayaa kan n'g'a n̄aa.

¹⁶ Ihenna kan war duu a masi wowandi.

¹⁷ Zama Irkoy Laama man'ti ŋaayan nda hanɣan, a man'ti kala šerretaray, nda alaafiya, nda jaali Hundi Henanantaa albarkaa ra.

¹⁸ Boro kan ga goy Almasihu se nda takaa woo ga kan Irkoy se, adamizey ga yadda a ga.

¹⁹ Woo maaganda se ir ma hanga hayey kan ga koy alaafiya here nda wey kan ti ir cere tontonyanoo.

²⁰ Hayaa kan n'g'a n̄aa masi Irkoy goyoo hasara. Cimi no haya sii no kan si henan, amma a si boori boro ma haya n̄aa kan ga nga cinaa kanandi zunubu ra.

* 14:11 14.11 Ezayi 45.23.

²¹ A ga boori boro masi ham n̄aa, a masi harifutu han̄, boro masi haya kul tee kan̄ ga ni armaa kan̄andi.

²² Naanaa kan̄ goo ma ne, a dii ni bon̄ se Irkoy jine. Bora duu gomni kan̄ si nga bon̄ ciiti nda a kayandi ka haya tee.

²³ Amma boro kan̄ ga n̄aa nda šikka-šikkayan, bora ga zukandi, zama a man'a tee nda naanay. Haya kul kan̄ mana teendi nda naanay, zunubu no.

15

Ir ma haya tee kan̄ ga kan̄ ir cinaa se

¹ Ir kan̄ goo nda gaabi naanaa fonda ra, wey kan̄ gaaboo ga kacca, ir ga hima k'i suuri ngi gaabi jan̄awey ra, ir masi hayey ceeci kan̄ ga kan̄ ir se.

² Ir affoo kul ma ceeci ka kan̄ nga cinaa se ihenna here nga tontonyanoo se.

³ Almasihu mana haya ceeci kan̄ ga kan̄ a se, a nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ni wowkey wowey kan̄ ay bon̄.»*

⁴ Zama haya kul kan̄ bay ka hantumandi mana hantumandi kala ir cawandiyano se, hala muņeyano nda bineyaynandiroo kan̄ Citaaboo g'a noo m'ir noo naataa.

⁵ Irkoy kan̄ ti Muņeyano nda Bineyaynandiroo koyoo ma war noo war ma tee anniya folloku sanda Almasihu Isa ibaayoo,

⁶ hala war ma tee mee foo, nda jinde folloku, war ma Irkoy kan̄ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba beerandi.

Alhabar Boryaa ga harandi

dumey mo se kan̄ man'ti Alyahuudu

⁷ Woo se, wa cere dii henna sanda takaa kan̄ nda Almasihu mo na war dii henna Irkoy beerandiyano se.

⁸ Ay ga bayrandi kan̄ Almasihu tee Alyahuudey goykaw, Irkoy laadirtaraa maaganda se, ka Irkoy allaahidey tabatandi kan̄ a n'i tee ir baabey se.

⁹ Hala dumey kan̄ man'ti Alyahuudu ma Irkoy beerandi nga tamallaa maaganda se, sanda takaa kan̄ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Woo se ay ga ni saabu dumey jerey game.

Ay ga ni maapoo ka don.»†

¹⁰ A nee mo:

«Gandawey, wa paali nga jamaa bande.»‡

¹¹ A nee mo koyne:

«Dumey kul, war m'ir Koyoo saabu.

Gandawey kul m'a sifa.»§

¹² Ezayi mo šelan̄ Citaaboo ra ka nee:

«Yišay banda-ka-zunboo ga hima nda tuuri kabe taaga kan̄ zay ka fatta tuuroo kan̄ dunbandi linjoo ga.

Bora kan̄ ga tun i ra kan̄ ga gandawey kan̄ man'ti Alyahuudu laama,

nga ga dumey jerey ga naata.»*

¹³ Irkoy kan̄ ti Naatakoyoo ma war too nda paali kul nda alaafiya naanayyanoo albarkaa ra, hala war naataa ma boobo Hundi Henanantaa gaaboo albarkaa ra.

Addaliloo kan̄ se Pol hamaaninay

ka batagaa woo nongu fooyan̄ hantum

¹⁴ Ag'armey, haya kan̄ ti war mo here, agay, ay ga naanay ka bay kan̄ war zaati too met nda borohennataray, war too mo nda bayray kul, war ga hin ka cere hoyray.

* 15:3 15.3 Zabur 69.10. † 15:9 15.9 Zabur 18.50; Samiyel 2to 22.50. ‡ 15:10 15.10 Alhukumoo 32.43. § 15:11 15.11 Zabur 117.1. * 15:12 15.12 Ezayi 11.10.

15 Amma ay na hamaaninay ka haya fooyan hantum war se hala war lakkaley ma zunbu, anneemaa kan Irkoy n'a noo ya ne sabbu se,

16 hala ya tee Almasihu Isa goykaw dumey se kan man'ti Alyahuudu, ka sargari juwalkaw goyoo tee Irkoy Alhabar Boryaa here, hala gandawey wey kan tee sargari ma kan a se. Hundi Henanantaa ma sargaroo henanandi.

17 Adiŝi Almasihu Isa albarkaa ra ay [goo nda fondo ka] fooma hayey here kan ay g'i tee Irkoy maapoo ga.

18 Ay si yadda ka haya kul har nda man'ti kala woo hinne kan Almasihu n'a tee nda agay hala dumey kan man'ti Alyahuudu ma hanajer Irkoy se. A n'a tee nda ŝenni nda teegoy,

19 a n'a tee nda tammaasawey nda kayfey gaaboo, a n'a tee nda Irkoy Hundoo gaaboo. Takaa woo nda za Źerizalem koyraa nda nga kuubi-ka-beraa hala Iliri gandaa ra, ay na Almasihu Alhabar Boryaa har ka timme.

20 Ay kayandi ka Alhabar Boryaa har nongey kan ra Almasihu maapoo mana harandi hala ya si koy cina boro foo asaasoo ga,

21 sanda takaa kan nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:
«Borey kan se nga maapoo mana harandi ga dii a,
Borey kan mana maar'a ga faham.»†

Pol ŝennoo nga Rom koyyanoo ga

22 Woo ti hayaa kan n'ay ganji cee boobo ya koy war do.

23 Amma sohõ goy kul mana cindi ya ne laamawey wey ra. A ga too jiiri boobo kan ay hanse ka baa ya koy war do.

24 Waati kan ay ga naaru ka koy Eŝpañ gandaa ra, ay ga naata ya koy war do, zama ay ga baa ya dii war ay bisayanoo ga ka duu war ga faabari ay diraa se waati kan ay na waati kayna tee war game k'ay faajoo kaa.

25 Amma sohõ ay si koy kala Źerizalem, Irkoy boro henanantey faabaroo se.

26 Zama a kan Masedoni nda Akay gandawey ganakey se ngi ma gaakasinay tee boro henanante talkey se kan goo Źerizalem.

27 Ngi ka kayandi ngi m'a tee nda ngi boñ, i g'a may i ga mo, zama nda gandawey duu Źerizalem borey Irkoy naanaa ra, i ga hima mo k'i faaba aduñña hayey ra.

28 Waati kan ay na goyoo woo benandi ka faabaroo noo Źerizalem borey se, ay ga bisa war do ka koy Eŝpañ.

29 Ay ga bay kan nda ay koy war do, ay s'a tee kala Almasihu albarka beeri ra.

30 Ag'armey, ay g'a ñaaray war ga nda ir Koyoo Isa Almasihu nda Irkoy Hundoo bajoo, war ma wongu ay bande Irkoy ñaarayrey ra kan war g'i tee ya ne.

31 Wa Irkoy ñaaray ya hallasi Źude gandaa borey kabey ra kan si hanajer Irkoy se, hala faabaroo kan ay ga koy nda a Źerizalem ma kan Irkoy boro henanantey se.

32 Hala ya koy war do nda ñaali Irkoy ibaayoo ra ka hunanzam kayna.

33 Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo ma bara war kul bande. Amin.

16

Pol ga Rom borey foo

1 Ay ga ŝelan war se ir woymaa Febe ga, boro henna no, Sankre koyraa Egilizoo goykaw no.

2 W'a kubay henna ir Koyoo maapoo ga sanda takaa kan boro ga hima k'a tee Irkoy boro henanante se. War m'a faaba haya kul kan ga a too war game, zama a na boro boobo faaba, agay hunday, a n'ay faaba.

† 15:21 15.21 Ezayi 52.15.

³ Wa Priska nda Akilas foo, ay goykasinawey no Isa Almasihu goyoo ra.

⁴ I na ngi boŋ hundey dan farratay ra hala ngi m'ay hallasi. Man'ti agay hinne no m'a bay i se, dumey mo kan man'ti Alyahuudu Egilizey kul g'a bay i se.

⁵ Wa Egilizoo foo kan ga marga ngi hugoo ra. W'ay baakaa Epanet foo, nga ti boro jinaa kan naanay Almasihu Azi gandaa ra.

⁶ Wa Maryama foo kan hanse ka durkutu war se.

⁷ Wa Andronikus nda Žuniyas foo, ay borey no, ay hangasiney no kasaa ra. I ga hanse ka bayrandi diyawey ra*, koyne mo i n'ay jin ka hanga Almasihu.

⁸ Wa Anpliyatus foo, ay baakaa no ir Koyoo albarkaa ra.

⁹ Wa Irbeŋ foo, ir goykasinaa no Almasihu goyoo ra, nda Stakis ay baakaa.

¹⁰ Wa Apeles foo kan na nga laadirtaraa cebe Almasihu bande. Wa Aristobil hugoo borey foo.

¹¹ Wa Herodiyon foo, ay bora no. Wa Narsis hugoo borey foo, wey kan goo ir Koyoo bande.

¹² Wa Trifen nda Trifos foo kan ga goy ir Koyoo se. Wa Persid ay baakaa foo kan hanse ka goy ir Koyoo se.

¹³ Wa Rufus foo, ir Koyoo boro suubante no, nda nga jaa kan agay mo jaa foo no.

¹⁴ Wa Asenkrit, nda Flegon, nda Hermes, nda Patrobas, nda Hermas, nda ir arney kan goo i bande foo.

¹⁵ Wa Filolog nda Žuli foo, nda Nere, nda nga woymaa, nda Olenpas, nda Irkoy boro henanantey kul kan goo i bande.

¹⁶ Wa cere foo nda summuyan henanante. Almasihu Egilizey kul ga war foo.

Hoyray kokorantaa

¹⁷ Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga, war ma war boŋ hawgay borey ga kan ga kate waafakay janay nda wey kan ga gaaru war nda cawandoo game kan war duu a hala ngi ma war kanandi zunubu ra. Wa mooru ey.

¹⁸ Zama borey wey dumey si goy ir Koyoo Almasihu se, ngi boŋ gundey se i ga goy. I ga ngi šenni kaaney nda šenniyan kan ga boro sifa ka borey kan si ifutu miile darga.

¹⁹ Borey kul bay kan war ga hanajer ir Koyoo se. Woo se ay ga jaali nda war, amma ay ga baa war ma tee lakkalkoyni ihenna here, war ma henan ifutu here.

²⁰ Irkoy kan ti Alaafiyakoyoo si gay a mana Ibilisi motti war cewey cire. Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara war bande.

²¹ Ay goykasinaa Timote ga war foo, nga, nda Lusiyus, nda Žason, nda Sosipater kan ti ay borey.

²² Agay Tersiyus kan ti Pol hantumkaa batagaa woo ra, ay ga war foo ir Koyoo maapoo ga.

²³ Gayus kan do ay ga zunbu, kan do Egilizoo kul ga zunbu ga war foo. Erast kan ti koyraa nooroo talfikaa nda ir armaa Kartus ga war foo.

²⁴ [Yala ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war kul bande. Amin.]

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁵ Ir ma Irkoy saabu! A goo nda hini ka war noo gaabi ka sawa nda Alhabar Boryaa kan ay g'a har nda Isa Almasihu hayey waazoo. Waazoo ga sawa nda sirroo bangayyanoo kan cindi ka tugandi waati kul.

²⁶ Amma sohō annabey hantumey n'a bayrandi ka sawa nda Irkoy abadantaa yaamaroo, ka dumey kul gongu i ma naanay, i ma hanajer.

²⁷ Irkoy kan hinne ti lakkalkoyni, darža ma bara a ga Isa Almasihu albarkaa ra hala abada. Amin.

* 16:7 16.7 «I ga hanse ka bayrandi diyawey ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Diyawey ga hanse k'i bay».

Bataga jinaa kanj Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Korent man'ti kala koyra beeri kanj goo Gres gandaa ra. Zamanoo din koyraa borey ga tooru boobo gana. Pol na jiiri foo nda jere tee no din. Irkoy nk'a sanba a ma Alhabar Boryaa har no din. Boroyan naanay Isa. Amma kanj Pol hun no din, waafakay janjy huru kretiyeney nda cere game. Waatoo kanj Pol maar'a, a na batagaa woo sanba i se ka biney danj k'i bayrandi kanj Isa ganakey man'ti kala gaaham foo. I ga hima ka baa cere, ka cere faaba.

I na bataga sanba Pol se k'a hãa nda hayayan. Hãayan fooyan ne kanj Pol n'i zaabi:

- *Isa ganakey ga hima ka hiiji wala?*
- *Ganakey ga hima ka ñaa tooru ganakey do wala?*
- *Taka foo nda boro ga hima ka goy nda Hundi Henanantaa nooyaney?*
- *Macin no ganakey ga ti a buuyan banda ga?*

Borey kanj se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kanj teendi i se

¹ Agay Pol kanj ti Almasihu Isa diyaw kanj a n'a cee Irkoy ibaayoo ra nda ir armaa Sosten

² ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kanj goo Korent koyraa ra, borey kanj jisandi jere ga Irkoy se Almasihu Isa albarkaa ra. I ciyandi ka tee Irkoy boro henananteyan, ngi nda borey kul kanj nongu kul kanj ra no i g'ir Koyoo Isa Almasihu maapoo cee. Nga ti ngi nda ir Koyoo.

³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Gomnoo kanj ga duwandi Almasihu bande

⁴ Ay ga albarka danj waati kul ay Koyoo se war sabbu se Irkoy anneemaa maaganda kanj nondi war se Almasihu Isa albarkaa ra.

⁵ Nda mo haya kanj se nga ra war duu gomni haya kul ra, šenni kul ra nda bayray kul ra,

⁶ zama Almasihu seedetaraa tabati war game.

⁷ Woo ra anneemaa nooyan si war kuma alwaatoo kanj ra war goo m'ir Koyoo Isa Almasihu bangayroo batu nda naanay.

⁸ Nga no ma war tabatandi hala benantaa ga, hala war ma tee boroyan kanj ga laybu sii ir Koyoo Isa [Almasihu] zaaroo hane.

⁹ Irkoy ga laadir, nga no ka war cee ka war tee affoo nda nga Iz'aroo Isa Almasihu ir Koyoo.

Korent Egilizoo fay-fay

¹⁰ Ag'armey, ay g'a ñaaray war ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo albarkaa ra, war ma tee jinde foo. Fay-fayyan masi huru war game. Wa tee affoo ka timme, war ma tee miileyen foo, ibaayi foo.

¹¹ Ag'armey, Klowe hugoo borey n'ay bayrandi kanj yenjeyan goo war game.

¹² Hayaa ne kanj ay ga baa y'a har, war ra, boro foo kul mma nee: «Agay Pol bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Piyer bande ay goo.» Affoo ga nee: «Agay Almasihu bande ay goo.»

¹³ Almasihu nka zamnandi wala? Agay Pol ka kanjandi war se wala? Wala mo agay Pol maapoo ga war batizandi wala?

¹⁴ Ay ga Irkoy foo nda goy kaŋ ay mana boro kul batize war ra nda man'ti Krispus nda Gayus.

¹⁵ Adiŋi boro kul masi nee kaŋ nga batizandi ay maano ga.

¹⁶ Cimi no ay na Stefanas mo hugoo borey batize, woo banda ga, ay si boro bay kaŋ ay n'a batize.

¹⁷ Almasihu man'ay sanba ya borey batize, a nk'ay sanba ya Alhabar Boryaa har bila adamize lakkaloo ŋennoo, hala Almasihu kanjandibundoo addaliloo masi koy tee yaada.

Isa Almasihu ti Irkoy hinoo nda nga lakkaloo

¹⁸ Almasihukanjandiyanoo waazoo man'ti kala hollokomtaray borey kaŋ ga halaci se, amma ir kaŋ ga hallasi se, Irkoy hinoo no,

¹⁹ zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Ay ga lakkalkoyney lakkaloo halaci, ka bayraykey bayraa tee yaada.»*

²⁰ Man lakkalkoynoo? Man Citaaboo baykaa? Man zamanoo ŋenni baykaa? Man'ti Irkoy nka aduŋna lakkaloo bere k'a tee hollokomtaray?

²¹ Irkoy lakkaloo kaŋ cebandi aduŋna se, aduŋna nda nga lakkaloo kul a mana hin ka Irkoy bay a ra. Woo maaganda se a kan Irkoy se nga ma kanjandiyanoo waazoo kaŋ ma nee hollokomtaray no ka borey hallasi kaŋ ga naanay.

²² Alyahuudey ga tammaasa kayfante wiri, Grekey ga lakkal ceeci.

²³ Ir, ir si haya waazu kala Almasihu kaŋ kanjandi. Alyahuudey se waazoo woo ga boro tuti ifutu ra. Dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se hollay no.

²⁴ Amma borey kaŋ ciyandi, a tee Alyahuudu wala Grek, Almasihu man'ti kala Irkoy hinoo nda Irkoy lakkaloo,

²⁵ zama Irkoy hayaa kaŋ ga hima nda hollokomtaray goo nda lakkal ka bisa adamizey. Irkoy gaabi jaŋaa goo nda gaabi ka bisa adamizey.

²⁶ Ag'armey, wa hongu waatoo kaŋ Irkoy na war cee, borey kaŋ aduŋna g'i dii lakkalkoyni, i si boobo war ra, hinikoyney si boobo war ra, borciney si boobo war ra.

²⁷ Irkoy na borey suuba kaŋ aduŋna g'i dii sanda hollokomyan ka borey haawandi kaŋ se i ga nee lakkalkoyni. Irkoy na borey kaŋ sii nda gaabi suuba ka borey kaŋ goo nda gaabi haawandi.

²⁸ Irkoy na borey kaŋ aduŋna g'i yeeti banda, i g'i kaynandi, i s'i tee baffoo, suuba ka borey tee yaada kaŋ se i ga nee kayante,

²⁹ hala boro kul masi bolsay Irkoy jine.

³⁰ Amma Irkoy albarkaa ra war, war goo Almasihu Isa bande kaŋ Irkoy n'a tee ir se lakkal, a n'ir tee boro ŋerrante, a n'ir henanandi, a n'ir feeri k'ir kaa zunubu ra,

³¹ hala a ma teendi nda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kaŋ ga bolsay, ma bolsay nda ir Koyoo.»†

2

Isa kanjandiyanoo ŋennoo

¹ Ag'armey, agay hunday, waatoo kaŋ ay koy war do, ya na koy nda ŋenni kaanay wala lakkal ka Irkoy sirroo* bayrandi war se,

² zama ay kayandi kaŋ war game, ay si baa ya haya kul bayrandi nda man'ti Isa Almasihu, Isa Almasihu kaŋ kanjandi.

³ Agay, ay cindi war game, ay ga yalaafu, ay ga hunbur, ay ga hanse ka jijiri.

* 1:19 1.19 Ezayi 29.14. † 1:31 1.31 Žeremi 9.23. * 2:1 2.1 «Irkoy sirroo», hantum fooyan ga nee «Irkoy meeŋennoo».

⁴ Ay šennoo nda ay waazoo mana harandi nda [šenni] kaanay nda adamize lakkal, a diyandi kaaray Irkoy Hundoo nda nga hinoo albarkaa ra,

⁵ hala war naanaa masi jer adamize lakkaloo ga, a ma jer Irkoy hinoo ga.

Irkoy no ma lakkal cimoo noo

⁶ Woo kul ra, borey kanj tee ka timme Irkoy fonda ra, ir ga lakkal cawandi i se, amma man'ti zamanoo woo lakkaloo no, man'ti zamanoo woo hinikoyney† no kanj ga bisa.

⁷ Amma Irkoy lakkaloo kanj ti sirri no ir g'a har. Irkoy na lakkaloo woo soolu za adupna mana tee hala ir ma huru daržaa ra.

⁸ Zamanoo hinikoyney‡ sii no kanj ga lakkaloo woo bay. Nda a gar i nk'a bay i s'ir Koy daržantaa kanji.

⁹ Sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Haya kanj moo mana dii a,

de mo haŋa mana maar'a,

haya kanj adamize binoo mana bay k'a miile,

woo ti hayaa kanj Irkoy n'a soolu borey se kanj ga bag'a.»§

¹⁰ Amma Irkoy na hayey wey bangandi ir se nga Hundoo albarkaa ra, zama Irkoy Hundoo ga haya kul fesufesu, ba Irkoy hayey kanj ga guusu.

¹¹ Adamizey ra, may no ma hayey bay kanj goo adamize ra nda man'ti adamize hundoo kanj goo a ra? Takaa din da boro kul si hayaa bay kanj goo Irkoy ra nda man'ti Irkoy Hundoo.

¹² Ir, ir mana duu adupna lakkaloo, Hundoo kanj hun Irkoy do no ir duu a, hala ir ma duu ka hayey bay kanj Irkoy n'i noo ir se yaada.

¹³ Ir ga hayey wey har nda šenni kanj adamize lakkaloo s'a cawandi, Irkoy Hundoo no m'a cawandi. Woo ra ir ga Irkoy Hundoo hayey fahamandi borey se nda šenney kanj hun Irkoy Hundoo do.

¹⁴ Adamize kanj si hongu nda kala nda adamize takaa, si Irkoy Hundoo hayey dii, nga se hollokomtaray no, a si hin ka faham i se, zama Irkoy Hundoo albarkaa ra boro g'i kaa cere ra.

¹⁵ Boro kanj ra Irkoy Hundoo goo ga haya kul fesufesu, amma nga, boro kul si nga lakkaloo fesufesu,

¹⁶ zama:

«May no m'ir Koyoo miilewey bay,

hala a ma hin k'ir Koyoo cawandi?»*

Amma ir, ir duu Almasihu miilewey.

3

Irkoy goykey

¹ Ag'armey, agay, ay mana hin ka šelaŋ war se sanda boroyaŋ kanj Irkoy Hundoo g'i gongu, amma ya nka šelaŋ war se sanda adupna izeyaŋ, sanda zanka kaccuyaŋ Almasihu ganaroo ra.

² Waa no ay na war noo war ma haŋ, man'ti ŋaayan tiŋa, zama war si hin k'a ŋaa. Koyne mo hala sohõ war si hin k'a ŋaa,

³ zama war man'ti kala adupna izeyaŋ. Canseyan nda yenje kanj goo war game si cebe kanj adupna izeyaŋ ti war wala? Man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala?

⁴ Waati kanj war affoo ga nee: «Agay Pol bande ay goo», affoo ga nee: «Agay Apolos bande ay goo», man'ti adamizey takaa nda war ga dira wala?

† 2:6 2.6 Hinikoyney man'ti kala hinikoyney kanj boro ga dii ey nda wey kanj boro si dii ey. ‡ 2:8 2.8 Sorro 3to.

§ 2:9 2.9 Ezayi 64.3; 52.15. * 2:16 2.16 Ezayi 40.13.

⁵ Apolos ti may? Pol ti may? Ir man'ti kala Irkoy goykawyan kanjan bande war naanay. Ir affoo kul nka goy nda nooyanoo kanj ir Koyoo n'a noo a se.

⁶ Agay, ay duma, Apolos n'a hanjandi, amma Irkoy no ma zayandi.

⁷ Woo ra bora kanj ga duma man'ti baffoo, bora kanj ga hanjandi man'ti baffoo, Irkoy kanj ga zayandi ti haya.

⁸ Bora kanj ga duma nda woo kanj ga hanjandi kul ti affoo, affoo kul, Irkoy g'a bana nda woo kanj nda a g'a hima.

⁹ Irkoy goykasinawey ti ir, Irkoy faaroo ti war, Irkoy hugoo kanj goo ma cina ti war.

¹⁰ Ka sawa nda Irkoy anneemaa kanj nondi ya ne, sanda cinakaw lakkalkoyne, ay na feraw jinawey gorandi kanj ti asaasoo, boro tana cina a ga. Amma boro foo kul ma hawgay nda takaa kanj nda a ga cina a ga.

¹¹ Boro kul si hin ka asaasu tana tee kanj man'ti woo kanj teendi kanj ti Isa Almasihu.

¹² Nda boro cina asaasoo woo ga nda wura, wala nzorfu kaaray, wala tondi hay šendayan, wala bundu, wala subu koga, wala diiri,

¹³ boro foo kul goyoo ga kaa ka bayrandi, zama ciitoo zaaroo g'a cebe. Zaaroo ga bayrandi nuunaa ra, boro foo kul goyoo dumoo, nuunaa g'[a] bayrandi.

¹⁴ Boro kanj goyoo duumi, a mana ton, bora ga duu nga sufuraa.

¹⁵ Amma boro kanj goyoo ton, nga banaa ga mursu, nga hunday ga hallasi, amma a ga hima nda nuune ra a bisa.

¹⁶ War nka si bay kanj war ti Irkoy hugoo wala? War si bay kanj Irkoy Hundoo na war tee nga gorodogoo wala?

¹⁷ Boro kanj na Irkoy hugoo halaci, Irkoy ga bora halaci, zama Irkoy hugoo kanj ti war nka jisandi jere ga a se.

¹⁸ Boro kul masi nga boj darga! Nda war ra, boro goo kanj ga hongu nga goo nda lakkal zamanoo woo ra, a ma tee hollokom hala a ma duu ka duu lakkal.

¹⁹ Zama adupna lakkaloo man'ti kala hollokomtaray Irkoy do. A nka hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Nga no ma lakkalkoyney dii ngi carmaa ra.»*

²⁰ A hantumandi mo koyne ka nee: «Ir Koyoo ga lakkalkoyney miilewey bay, a ga bay kanj i man'ti kala yaada.»†

²¹ Adiši boro kul masi bolsay nda adamize, zama hayey kul man'ti kala war wane.

²² A ma tee Pol, wala Apolos, wala Piyer, wala adupna, wala hunayan, wala buuyan, wala hayey kanj ga bara sohō da, wala wey kanj goo kaa: i kul man'ti kala war wane.

²³ Amma war, Almasihu wane nda war, Almasihu, Irkoy wane nda a.

4

Almasihu diyawey

¹ Takaa woo ra borey m'ir laasaabu sanda Almasihu tamyan nda Irkoy sirrey talfikawyan.

² Hayaa kanj i ga wiri talfikaw ga man'ti kala a ma garandi laadirante.

³ Agay woo, a ga sawa ay ga, war m'ay ciiti wala adamize m'ay ciiti. Agay, ay s'ay boj ciiti,

⁴ zama ay binoo s'ay gurzugay, amma hayaa woo ra, man'ti ya nka tee boro šerrante, bora kanj g'ay ciiti man'ti kala ir Koyoo.

⁵ Woo se war masi baffoo ciiti nda nga waatoo mana too, hala waati kanj ir Koyoo kaa kanj ga hayey mo kanj ga tugu kubaa ra dan gaayoo ra, ka borey biney miilawey fatawandi. Waatoo din Irkoy ga boro foo kul saabu nda woo kanj nda a ga hima.

* 3:19 3.19 Ayuba 5.13. † 3:20 3.20 Zabur 94.11.

⁶ Ag'armey, šenney wey kaŋ ay n'i har agay nda Apolos ga, ya n'i har kala hala war m'ir guna ka tee se. A ga war ganji war ma bisa woo kaŋ hantumandi ga, hala war masi bolsay ka boro foo bisandi affoo.

⁷ Macin no ma ni nda borey jerey fay? Macin bara ma ne kaŋ mana nondi ma ne? Nda a nka nondi ma ne, macin se n'ga bolsay sanda a mana nondi ma ne?

⁸ War kungu ka ben! War duu alman ka ben! War sintin ka laama bila ir! Yala war ma laama nda cimi hala ir mo ma laama war bande!

⁹ Zama ni mma nee kaŋ Irkoy nka doo kokorantey noo ir kaŋ ti diyawey se: ir ga hima nda sanda boroyaŋ kaŋ kayandi i ma buu, zama ir tee gaayahaya aduŋna se, maanaa almalaykey nda borey se.

¹⁰ Ir wey ya, ir tee hollokomyaŋ Almasihu maaganda se, amma war ya, war duu lakkal Almasihu bande, ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi. War duu beeray, amma ir kayna.

¹¹ Hala nongoo kaŋ ra ir goo, ir ga zarabi nda heray nda jaw, ir baji, i na kabe k'ir kar, ir sii nda gorodoo foo.

¹² Ir ga goy nda ir kabey ka fara, i g'ir wow, ir ga gaara, i g'ir gurzugay, ir ga mupe,

¹³ i g'ir maapey futandi, ir ga šenni henna har i se. Hala sohō ir tee sanda aduŋna žiiboo, sanda haya žiiba kaŋ ga warrandi.

¹⁴ Man'ti ya mma baa ya war haawandi, nga se ay ga hayey wey hantum, amma ya mma baa ya war hoyray sanda ay zankey, ay baakey.

¹⁵ Ba nda war duu gongukaw zenber woy (10.000) Almasihu ganaroo ra, amma woo kul, war sii nda baaba boobo, zama agay, ay na Alhabar Boryaa ka war daŋ aduŋna ra Almasihu Isa albarkaa ra.

¹⁶ Woo maaganda se ay g'a ŋaaray war ga, war ma tee ay dendenkey.

¹⁷ Woo ka kate ya Timote sanba war do kaŋ ti ay izoo kaŋ ay ga hanse ka bag'a, laadirante no ir Koyoo albarkaa ra. A ga war lakkaley zumandi fondawey kaŋ ra ay dira Almasihu [Isa] albarkaa ra nda takaa kaŋ nda ay g'i cawandi nongoo kul ra, Egiliz foo kul ra.

¹⁸ Boroyaŋ war ra too nda hew, i mma tammahā kaŋ ay si kaa war do.

¹⁹ Amma ne nda kayna ay ga koy war do nda ir Koyoo baa. Nda ay too kate ay si borey kaŋ ga bolsay šenney daŋ assal, hayey kaŋ i ga hin k'i tee no ma kabu,

²⁰ zama Irkoy Laamaa man'ti šenni de, hini no.

²¹ Macin no war ga baa, ya koy war do nda gobu wala ya koy nda baji nda bineyaynay?

5

Hayey kaŋ ga Egiliz žiibandi

¹ Nongoo kul ra boro ga maa kaŋ woy nda aru izefututaray ga tee war game, woy nda aru izefututaray dumi kaŋ si diyandi ba kutakey game, war affoo ga marga nda nga baaba wandoo.

² Woo kul, war ga hew, war biney nka hima ka hanse ka maray, hala boraa kaŋ na woo tee, war m'a gaaray k'a kaa war game.

³ Agay, ba nda ay kunturoo sii war game, ay hundoo goo war game, ay na boraa kaŋ na hayaa woo dumoo tee nda takaa woo ciiti ka ben sanda ya mma bara war game:

⁴ waatoo kaŋ ay hundoo nda war ga marga [ir] Koyoo Isa maapoo ra, ir Koyoo Isa hinoo bande,

⁵ boraa woo cine ma taŋandi Ibilisi se hala hamoo ma duu ka halaci, hundoo ma hallasi ir Koyoo zaaroo hane.

⁶ War foomayanoo si boori, war nka si bay kaŋ dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi wala?

⁷ Wa dolobiri žeenaa warra ka war boŋ henanandi, hala war ma tee laajin taaga. Woo gar dolobiri sii war ra, zama Almasihu kaŋ ti ir Borcintaraa Feeji-izoo sargandi.

⁸ Woo maaganda se ir ma jingaroo tee, amma man'ti nda dolobiri žena, wala laalay nda binefutay dolobiri. A ma teendi nda laajin kaŋ ra dolobiri sii kaŋ ti henanyan nda cimi.

⁹ Ay batagaa faa ra, ay hantum war se kaŋ war nda borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee masi marga haya kul ra.

¹⁰ Man'ti aduŋna woo borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiirey, wala komakey, wala tooru ganakey ga ay goo, nda a gar ngi ga ay goo, kala war ma fatta aduŋna ra.

¹¹ Amma sohō ya nka hantum war se kaŋ nda boro goo war ra kaŋ i g'a cee nda ir armaa, de boro no kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, wala albahiiri, wala tooru ganakaw, wala boro wowkaw, wala harifutu hanjkaw, wala komakaw, bora woo cine, war masi ba ŋaa a bande.

¹² Adiši agay no ma taray borey ciiti wala? War, man'ti war borey no war g'i ciiti?

¹³ Taray borey, Irkoy g'i ciiti.

«Wa boro laalaa kaa war game.»*

6

Ciitoo kaŋ huru ganakey nda cere game

¹ Nda yenje huru war affoo nda affoo game, taka foo nda a ga yadda ka koy nda a borey kaŋ si šerre do i m'a ciiti? Macin se a si koy nda a Irkoy boro henanantey do?

² War nka si bay kaŋ nga boro henanantey no ma kaa ka aduŋna ciiti? Aywa, nda war no ma aduŋna ciiti, war si hima nda ka haya buunayan ciiti wala?

³ War nka si bay kaŋ ir ga kaa ka almalaykey ciiti soko aduŋna almuraadey?

⁴ Nda ciiti huru war game aduŋna almuraadey maaganda se, borey kaŋ Egilizoo s'i guna no war g'i zaa ciitikaw wala?

⁵ Ya nk'a har war se hala war ma haw. Woo ti lakkalkoyni sii war game, ba affoo, kaŋ ga hin ka ciiti nga armey nda cere game wala?

⁶ Arma foo ga koy ciiti nda nga armaa, koyne mo borey do kaŋ si naanay Irkoy!

⁷ [Nda cimi,] haya kul kaŋ no, ciiti ma huru war nda cere game, war kanyanoo no. Macin se war si baa war ma boro kaŋ si šerretaray tee muŋe? Macin se war si baa war ma toopeyan muŋe?

⁸ Amma war, war hunday no ma šerretaray janay tee, de mo war ga borey toope, war armey se war g'a tee!

⁹ War nka si bay kaŋ borey kaŋ si šerre si Irkoy Laamaa tubu? War masi war boŋ darga, borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda tooru ganakey, nda zinateerey, nda arey kaŋ ga marga nda arey,

¹⁰ nda zayey, nda albahiirey, nda harifutu hanjkey, nda boro wowkey, nda komakey si Irkoy Laamaa tubu.

¹¹ Woo ti haya kaŋ war affooyan cindi ka ti a. Amma war jumayandi, war jisandi jere ga Irkoy se, war tee boro šerranteyan ir Koyoo Isa Almasihu maŋnoo nda Irkoy Hundoo albarkaa ra.

Wa war gaahamey ka Irkoy beerandi

¹² «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma man'ti haya kul ra nafaw goo ya ne. «A ga bisa ya ne ya haya kul tee», amma ay si nanj haya kul m'ay danj nga cire.

* 5:13 5.13 Alhukumoo 17.7; 19.19; 21.21; 22.22, 24; 24.7.

¹³ Naayan mana teendi kala gunde se, gunde mana teendi kala nyaayan se, amma Irkoy ga kaa k'i kul halaci. Gaaham mana teendi woy nda aru izefututaray se, gaaham mana teendi kala ir Koyoo se, ir Koyoo wane nda gaaham, gaaham wane nda ir Koyoo.

¹⁴ Irkoy kan n'ir Koyoo tunandi, a g'ir mo tunandi nda nga hinoo.

¹⁵ War nka si bay kan war gaahamey man'ti kala Almasihu gaahamoo nonguyan? Ay ga hima ka Almasihu gaahamoo nonguyan zaa k'i tee woykuuru gaaham se nonguyan wala? Abada!

¹⁶ [Wala] war nka si bay kan aru kan denji woykuuru ga, nga nda a tee gaaham foo? Zama Citaaboo nee: «Ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku».*

¹⁷ Aru kan denji ir Koyoo ga, nga nda a ga tee hundi foo.

¹⁸ Wa zuru woy nda aru izefututaray se! Zunubu kul kan boro n'a tee sii kala nga gaahamoo se taray, amma boro kan na woy nda aru izefututaray tee ga duu zunubu nga bon gaahamoo ga.

¹⁹ War nka si bay kan war gaahamoo man'ti kala Irkoy hugoo kan ra Hundi Henanantaa kan goo war ra goo, de mo Irkoy k'a noo war se? War si war bon may,

²⁰ war nka dayandi, war hayoo banandi. Adisi war gaahamey ma goy Irkoy dar'aa se.

7

Hāayaney kan teendi hiijay here zaabey

¹ Sohō ir ma šelan hayey ga kan ga war hantum ya ne:

A ga boori aru se a masi too woy do.

² Amma hala boro ma mooru woy nda aru izefututaray ga, aru foo kul ma bara nda nga bon wandoo, de mo woy foo kul ma bara nda nga bon kurpoo.

³ Kurpe ma wande noo woo kan nda a ga hima, takaa din da woo kan nda kurpe ga hima, wande m'a noo a se.

⁴ Woy si nga gaahamoo may, kurpoo wane nda a, takaa din da kurpe si nga gaahamoo may, wandoo wane nda a.

⁵ War masi war bon wanji cere se, nda man'ti haya no kan war waafaku a ga, ka waati nan hala war ma war bon noo Irkoy naarayyan se. Woo banda ga, war ma yee cere ga hala Ibilisi masi war sii, zama war si hin ka war bon dii.

⁶ Woo kan ay n'a har war se hoyrayyan no, man'ti gaabi no.

⁷ Ay si baa kala borey kul ma tee ay cine, amma boro foo kul goo nda nga bon anneemaa nooyanoo kan Irkoy n'a noo a se, affoo ga tee takaa woo, affoo mo ga tee takaa woo.

⁸ Ay ga nee borey kan mana hiiji nda woyey se kan kurpey buu, a ga boori i se i ma cindi takaa din da sanda agay.

⁹ Amma nda i si hin ka ngi bon dii, i ma hiiji, zama i ma hiiji baa i ma too nda alhawa.

¹⁰ Borey kan hiiji, ay g'i yaamar, man'ti agay ka nee, amma ir Koyoo ka nee: woy masi fay nga kurpoo.

¹¹ Nda a fay, a ma cindi takaa din da, a masi hiiji, wala a ma waafaku nda nga kurpoo ka yee a se. Aru mo masi fay nga wandoo.

¹² Borey jerey, agay, ay ga nee i se, amma man'ti ir Koyoo ka nee: nda ir arma foo goo nda wande kan man'ti ganakaw, de woyoo yadda ka goro nda a, a masi fay a.

¹³ Takaa din da, nda woy goo nda kurpe kan man'ti ganakaw, de kurpoo yadda ka goro nda a, a masi fay kurpoo,

---

* 6:16 6.16 Sintinoo 2.24.

¹⁴ zama kurpoo kaŋ man'ti ganakaw, nga wandoo g'a henanandi, de mo woyoo kaŋ man'ti ganakaw, ir armaa kaŋ ti kurpoo g'a henanandi. Nda man'ti woo, war izey ga žiibi, ka gar i henan.

¹⁵ Nda bora kaŋ man'ti ganakaw ga baa nga ma fay, a ma fay, woo ra ir armaa wala ir woymaa mana hawa koyne. Irkoy nk'ir cee ir ma dira alaafiya ra.

¹⁶ Woyoo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni kurpoo hallasi, aroo, ni mma bay wala man'ti ni no ma ni wandoo hallasi?

Boro ma cindi takaa kaŋ ga a goo ga waati kaŋ a ga ciyandi

¹⁷ Amma boro foo kul ma dira nda takaa kaŋ ir Koyoo n'a noo a se, nda takaa kaŋ ra a cindi waatoo kaŋ Irkoy g'a cee. Woo ti haya kaŋ nda ay ga Egilizey kul yaamar.

¹⁸ Boro kaŋ, waatoo kaŋ a ga ciyandi gar a hurubangu, a ma cindi takaa din da ga. Boro kaŋ, waatoo kaŋ a ga ciyandi gar jofolo no, a masi hurubangu.

¹⁹ Hurubanguyan man'ti baffoo, hurubanguyan jaŋay man'ti baffoo, hayaa kaŋ ga kabu ti Irkoy yaamarey diyanoo.

²⁰ Boro foo kul ma cindi takaa kaŋ ga a goo ga waatoo kaŋ Irkoy n'a cee.

²¹ Baŋŋa ti ni waatoo kaŋ ni ciyandi? Masi alhuzun, amma nda n'ga hin ka sawal, ma sawal baa,

²² zama baŋŋa kaŋ ir Koyoo n'a cee mma tee borcin ir Koyoo albarkaa ra. Takaa din da, borcin kaŋ ciyandi mma tee Almasihu baŋŋaa.

²³ War nka dayandi, war hayoo banandi, war masi tee borey se baŋŋa.

²⁴ Ag'armey, boro foo kul ma duumi Irkoy jere nda takaa kaŋ ra a cindi waatoo kaŋ a g'a cee.

Woysoogey nda woyey kaŋ kurŋey buu

²⁵ Haya kaŋ ti woysoogey, ir Koyoo man'ay noo yaamar, amma ay lakkaloo no ay g'a noo sanda boro kaŋ duu ir Koyoo tamallaa ka tee laadirante.

²⁶ Ay ga hongu woo haya henna no, waati šendaa kaŋ ga bara sabbu se, a ga boori boro ma cindi takaa kaŋ ga a goo.

²⁷ N'goo nda wande, masi ceeci ka fay, n'sii nda wande, masi wande ceeci.

²⁸ Amma woo kul, nda ni hiiji, mana zunubu tee. Nda woysoogo hiiji, a mana zunubu tee. Borey kaŋ hiiji ga zarabi beeri mupe, amma agay, ay ga baa ya war kaa a cire.

²⁹ Ag'armey, hayaa kaŋ ay g'a har ti: alwaatoo ga šiita, hõ banda ga, borey kaŋ goo nda wande ma tee sanda i sii nda a.

³⁰ Borey kaŋ ga hēe ma tee sanda boroyaŋ kaŋ si hēe. Borey kaŋ ga ŋaali ma tee sanda boroyaŋ kaŋ si ŋaali. Borey kaŋ ga day ma tee sanda boroyaŋ kaŋ mana haya day k'a jisi.

³¹ Wey kaŋ ga ngi almuraadey hanse nda aduŋŋa hayey ma tee sanda boroyaŋ kaŋ s'i hanse nda ey, zama aduŋŋa woo nda nga azzaatoo ga ben.

³² Amma ay si baa war ma alhuzun zaa. Boro kaŋ mana hiiji ga alhuzun zaa ir Koyoo hayey se, a ga ceeci taka kaŋ nda nga ma kan ir Koyoo se.

³³ Boro kaŋ ga hiiji mma alhuzun nda aduŋŋa hayey, a mma taka ceeci kaŋ nda nga ma kan nga wandoo se,

³⁴ a ga zamna haya hinka game. Woy kaŋ mana hiiji nda hondiyaw ga alhuzun nda ir Koyoo hayey hala nga ma duu ka henan nga gaahamoo ra nda nga lakkaloo ra. Woy kaŋ hiiji si alhuzun nda kala aduŋŋa hayey ka guna taka kaŋ nda nga ma kan nga kurpoo se.

³⁵ War gomnoo se ay ga woo har, man'ti ya mma baa ya war šiita. Ya mma baa war ma haya tee kaŋ ga hima, war ma duumi ir Koyoo ga bila jere-jere.

³⁶ Nda boro ga hongu kan nga ga hondiyaa toope kan nga ga hima ka hiiji a*, hiijaa gay a mana tee, woo mana kan aroo se, a nee kala nga ma hiiji a, a ma nga ibaayoo tee, a mana duu zunubu, i ma hiiji.

³⁷ Amma boro kan lakkaloo ga kani, a sii šiitay ra, de a goo nda nga ibaayoo se hini, a kayandi kan nga ma cindi bila nda nga ma hiiji, a na haya henna tee.

³⁸ Woo ra boro kan hiiji nga hondiyaa na haya henna tee, amma boro kan mana hiiji, na goy henna tee ka bisa woo kan hiiji.

³⁹ Woy ga denji nga kurpoo ga kullihinne kurpoo ga huna. Amma nda kurpoo faati, a goo nda fondo ka hiiji boro kan kan a se, amma a ma tee ir Koyoo ibaayoo ra.

⁴⁰ Ay lakkaloo ra, a goo nda gomni beeri nda a cindi takaa kan ga a goo. Ay ga hongu kan agay mo, Irkoy Hundoo goo ay bande.

8

Hamey kan sargandi toorey maaney ga

¹ Haya kan ti hayey kan sargandi toorey maaney ga, ir ga faham kan ir kul goo nda bayray. Bayray mma boro ka fooma, amma baji mma boro tonton.

² Nda boro ga hongu kan nga ga haya bay, a mana baffoo bay jina sanda takaa kan nda boro ga hima ka waana haya.

³ Amma boro kan ga baa Irkoy, Irkoy no m'a bay.

⁴ Aywa, haya kan ti hayey kan sargandi toorey maaney ga nyaayanoo, ir ga bay kan tooru man'ti baffoo aduppa ra. De mo ir ga bay kan irkoy sii kan man'ti Irkoy folloku.

⁵ Koyne mo cimi no kan hayayan goo kan se i ga nee «irkoyyan», a ma tee beenaa ra wala laboo ga sanda takaa kan nda «irkoy» booboyan nda «koy» booboyan goo no.

⁶ Woo kul, ir se Irkoy folloku bara kan ti Baaba Irkoy kan ga haya kul ga hun, kan se ir ga huna, nda Koy folloku kan ti Isa Almasihu kan ga kate haya kul ma bara, nga ra ir hunaroo goo.

⁷ Amma bayraa woo, man'ti boro kul bara nda a, boro fooyan, hala sohõ tooru bara lakkaley ra, i ga hayey nya kan sargandi toorey maaney ga, ngi fahamaa ga kacca, a žiibi.

⁸ Ka gar man'ti nyaayan no m'ir manandi Irkoy, nda ir mana nya, a si haya kul kaa ir ga. Nda ir nya, a si haya kul tonton ir ga.

⁹ Amma wa hawgay fondaa kan war duu a masi koy tee kanjan borey kan mana nin se.

¹⁰ Zama nda ni kan goo nda bayray, nda boro kan fahamaa ga kacca dii ni tooru hugu ra n'ga nya, woo si kate nga mo ma hayey nya kan sargandi toorey maaney ga wala?

¹¹ Woo se ni bayraa maaganda se, bora kan fahamaa ga kacca ga halaci, ni armaa din da kan se Almasihu buu.

¹² Nda war duu zunubu war armey ga nda takaa woo, ka ngi fahamay kaccaa maray, war na zunubu tee Almasihu jine.

¹³ Woo maaganda se, nda ham ga tee addalil kan ga ag'armaa kanandi, ay si ham nya abada, hala ya si tee addalil kan na ag'armaa kanandi.

9

Diyaw ga hima nda faabayan

¹ Ya nka s'ay bonj may wala? Man'ti diyaw ti agay wala? Ay mana dii Isa kan ti ir Koyoo wala? Man'ti war ti ay goyoo silbaa kan ay n'a tee ir Koyoo se wala?

* 7:36 7.36 A ga hin ka tee mo baaba no kan ga nga ize woyoo noo hiijay se.

² Nda boro fooyan se ay man'ti diyaw, war ya se diyaw ti agay, zama war ti ay diyawtaraa silbaa ir Koyoo albarkaa ra.

³ Ay zaaboo ne borey kan ga dan ay ga se:

⁴ ir sii nda fondo ka n̄aa ka han wala?

⁵ Ir nka sii nda fondo ka wande zaa ir woymey ra sanda takaa kan diyawey jerey, nda ir Koyoo armey, nda Piyeer n'a tee?

⁶ Wala mo agay hinne nda Barnabas no ma hima ka goy k'ir bon n̄andi wala?

⁷ May no ma huru soojetaray a ma yee ka nga bon zaa? May no ma alaneb faari duma, de a si izoo n̄aa? Wala mo, may no ma adabba kur boy, de a si adabbaa wawaa han?

⁸ Hayey wey kan ay g'i har, adamize šenni no wala ašariyaa mo nka s'i har?

⁹ Zama a hantumandi Musa ašariyaa ra ka nee: «Heejoo kan goo ma taasoo musay, masi mijoo haw.»* Irkoy mma alhuzun nda heeji wala?

¹⁰ N'bay ir se a ga šelan? Zama ir se a na woo hantum, beerikaw ga hima ka beeri nda naata, de mo bora kan ga taasoo musay ga hima ka naata kan nga ga duu a ra nga bagaa.

¹¹ Nda ir na Irkoy Hundoo gomney duma war game, nda ir na war kabehayayan hegay, haya beeri no wala?

¹² Nda boro fooyan goo nda fondo ka duu war ga haya, ir sii nda fondo ka duu war ga haya ka bisa ey wala? Woo kul ra, ir mana cimi ceeci, amma ir ga haya kul mupe hala haya kul masi AlmasihuAlhabar Boryaa ganji.

¹³ War nka si bay kan borey kan ga goy kayantey tee Irkoy hugu beeroo ra si huna kala nda Irkoy hugu beeroo [hayey]? De mo war nka si bay kan borey kan ga goy sargari tonadogoo ra, ngi bagaa goo sargaroo ra kan ga kaandi?

¹⁴ Takaa din da, ir Koyoo yaamar kan borey kan ga Alhabar Boryaa har ma huna nda Alhabar Boryaa.

Pol mana cenda hayey ga kan a ga hima ka duu ey

¹⁵ Amma agay, ya na tonton nda hayey wey affoo kul. Ya na woo hantum hala ya duu ey, zama ay baa ya buu nda boro m'ay foomayanoo taa ay kone.

¹⁶ Nda ay ga Alhabar Boryaa har, man'ti foomayan no, zama haya tilasante no kan waazibi ay ga. Ay bone nda ay mana Alhabar Boryaa har!

¹⁷ Nda ay g'a tee nda ay bon, ay ga hima nda banaw, amma nda ay g'a tee ba nda ay si baa, a mma tee goy kan talfandi ay ga,

¹⁸ adiši macin ti ay banaa? Ay banaa man'ti kala ya Alhabar Boryaa har k'a dan borey jine yaada, bila nda ya hayey ceeci kan Alhabar Boryaa g'i noo ya ne.

¹⁹ Borcin ti agay, boro kul s'ay may, amma ay n'ay bon tee ban̄na borey kul se hala ya duu ka duu boro boobo.

²⁰ Alyahuudey bande, ay tee sanda Alyahuudu hala ya duu ka duu Alyahuudey. Borey kan goo ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kan goo ašariyaa hinoo cire, ka gar agay woo sii ašariyaa hinoo cire, amma ay n'a tee hala ya duu ka duu wey kan goo ašariyaa hinoo cire.

²¹ Borey kan sii ašariyaa hinoo cire bande, ay tee sanda boro kan sii ašariyaa hinoo cire, ka gar man'ti ya nka sii Irkoy jine bila ašariya, ay goo Almasihu ašariyaa cire, ay na woo tee hala ya duu ka duu borey kan sii ašariyaa hinoo cire.

²² Yalaafantey bande, ay tee yalaafante hala ya duu ka duu yalaafantey. Ay n'ay bon tee haya kul borey kul se hala taka kul kan no ya boroyan hallasi.

²³ Hayey kul, ay s'i tee kala Alhabar Boryaa maaganda se hala ya duu ka duu nga albarkaa ra haya.

* 9:9 9.9 Alhukumoo 25.4; Timote bataga 1na 5.18.

²⁴ War nka si bay kaŋ borey kaŋ ga zuru ganganoo ra, i kul no ma zuru, amma boro folloku no ma duu konkoŋaa gomnoo? Wa zuru taka kaŋ ra war ma duu a.

²⁵ Boro kul kaŋ ga gurgay ga nga boŋ dii ka sawa haya kul ra. I g'a tee hala ngi ma duu ka duu fuula kaŋ ga waati kayna tee, amma ir, hala ir ma duu ka duu fuula duumante.

²⁶ Woo se agay, ay ga zuru nda takaa woo, man'ti ya nka si guwoo bay. Ay ga kara nda takaa woo, amma man'ti hewoo no ay g'a dunbu.

²⁷ Ay g'ay gaahamoo ŋiita k'a daŋ ay cire, zama ay ga hunbur agay kaŋ na borey waazu, Irkoy masi koy agay hunday gaaray.

10

Wa mooru tooru

¹ Ag'armey, ay si baa war ma jaŋ ka bay kaŋ ir baabey kul cindi duulaa cire, i kul bisa nda teekoo.*

² I kul batizandi Musa maapoo ga duulaa nda teekoo ra.

³ I kul na ŋaayan follokaa ŋaa kaŋ Irkoy n'a noo,

⁴ de mo i kul na haŋhaya follokaa haŋ kaŋ Irkoy n'a noo, zama i ga hayaa kaŋ Irkoy n'a noo haŋ tondoo ra, tondoo man'ti kala Almasihu.

⁵ Amma boro boobo i ra mana kan Irkoy se, woo se i buu saajoo ra.

⁶ Hayey wey teendi hala i ma tee ir se himakasinayyaŋ, hala ir masi haya laaley boonay sanda takaa kaŋ nda ngi, i n'i boonay.

⁷ War masi tee tooru ganakaw sanda takaa kaŋ nda ngi affooyaŋ n'a tee, nda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Jamaa goro ka ŋaa ka haŋ, nga banda ga, i tun ka hooray.»†

⁸ Ir masi woy nda aru izefututaray mo tee. Boroyaŋ i ra n'a tee, zaari folloku boro zenber waranka cindi hinza (23.000) kaŋ i ra ka buu.

⁹ Koyne mo ir masi Almasihu sii. Boroyaŋ i ra n'a tee, gondey n'i halaci.

¹⁰ War masi ŋuunuŋuunu. Boroyaŋ i ra n'a tee, wiyyakaa n'i halaci.

¹¹ Hayey wey duu ey hala i ma tee himakasinayyaŋ, i hantumandi k'ir gagay, ir kaŋ zamanoo benantaa kaa ir ga.

¹² Woo se boro kaŋ ga hongu nga nka sinji henna Irkoy ganaroo ra, a ma hawgay a masi kaŋ.

¹³ Siiyan sii no kaŋ kaa war ga kaŋ mana duu adamize ka bisa, Irkoy ga laadir, a si naŋ war ma siyandi hala nongu kaŋ ra war si hin a. Nda siiyan kaa, a ga war cebe fattadoo hala war ma hin k'a mupe.

¹⁴ Woo maaganda se, ay baakey, wa mooru tooru ganayan.

¹⁵ Ya mma ŋelaŋ war se sanda boroyaŋ kaŋ goo nda lakkal. War hunday ma hayaa guna kaŋ ay g'a har.

¹⁶ Waati kaŋ ir g'ir Koyoo ŋaahayaa ŋaa, poti albarkantaa kaŋ nda ir ga albarka daŋ Irkoy se, borey kaŋ ga haŋ nda a, man'ti i nka tee affoo Almasihu kuroo bande wala? Takulaa kaŋ ir g'a dunbu, borey kaŋ g'a ŋaa, man'ti i nka tee affoo Almasihu gaahamoo bande wala?

¹⁷ Takula folloku bara, ir kaŋ ti iboobaa man'ti kala gaaham foo, zama ir ga marga takula follokaa ra.

¹⁸ Wa Izirayel borey jamaa guna. Borey kaŋ ga hayey ŋaa kaŋ sargandi, man'ti i nka tee affoo sargari tonadogoo bande wala?

¹⁹ Macin no ay ga baa y'a har? Haya kaŋ sargandi toorey maapey ga, cin no a g'a hanse? Wala mo tooru, cin no a g'a hanse?

* 10:1 10.1 Fattaroo 14.22-29. † 10:7 10.7 Fattaroo 32.6.

²⁰ Kalaa, kalaa! Sargarey kaŋ i g'i kaa, i s'i kaa kala ganjey se, man'ti Irkoy se i g'i kaa. Ay si baa war nda ganjey ma marga.

²¹ War si hin ka haŋ nda ir Koyoo potoo war ma haŋ nda ganjey potoo. War si hin ka ŋaa ir Koyoo ŋaadogoo ra war ma ŋaa ganjey ŋaadogoo ra.

²² Wala ir mma baa ir Koyoo ma canse wala? Ir mma bara nda gaabi nda a wala?

Ir teegoyey kul ma Irkoy beerandi

²³ «Haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul ra nafaw goo, «haya kul ga bisa», amma man'ti haya kul no ma boro tonton.

²⁴ Boro kul masi nga boŋ gomnoo ceeci, a ma nga cinaa gomnoo ceeci.

²⁵ Haya kul kaŋ ga neerandi hamey yooboo ra, w'a ŋaa, war biney masi war gurzugay ngi maaganda se,

²⁶ zama «adupŋa nda haya kul kaŋ goo a ra man'ti kala ir Koyoo wane»‡.

²⁷ Nda borey kaŋ si naanay Irkoy ra, affoo na war cee war ma kaa ka hoyandi nga do, de war yadda ka koy, haya dumi kul kaŋ gorandi war jine, w'a ŋaa, war biney masi war gurzugay.

²⁸ Amma nda boro nee war se: «Hamoo woo nka sargandi toorey maŋney ga», war mas'a ŋaa, bora kaŋ na war bayrandi maaganda se, binoo masi koy a gurzugay.

²⁹ Woo kaŋ ay goo m'a har, man'ti war biney ŧennoo ga ay goo, ngi wanoo ga ay goo. Zama macin se boro foo bine ŧennoo g'ay borcintaraa kaŋ ay duu a ciiti?

³⁰ Nda agay, ay ga albarka tee Irkoy se ŋaahayaa kaŋ ay g'a ŋaa maaganda se, macin se ay ga wowandi hayaa kaŋ ay na albarkaa daŋ a se maaganda?

³¹ Woo se, a ma tee war mma ŋaa, wala war mma haŋ, wala haya kul kaŋ war goo m'a tee, w'a tee ka Irkoy beerandi.

³² War masi tee addalil kaŋ ga boro kaŋandi, a ma tee Alyahuudey, wala Grekey, wala Irkoy Egilizoo.

³³ W'ay takaa tee, ay ga ceeci ya kan borey kul se haya kul here, man'ti ay boŋ gomnoo no ay g'a ceeci, boro boobaa wanoo no ay g'a ceeci hala i ma duu ka hallasi.

11

¹ W'ay guna ka tee takaa kaŋ nda ay ga Almasihu guna ka tee.

Boro bankaaray takaa Egilizoo ra

² Ay ga war saabu nda kaŋ war ga hongu agay haya kul ra nda mo kaŋ war ga alaadawey dii nda takaa kaŋ nda ay n'i noo war se.

³ Amma ay ga baa war ma bay kaŋ Almasihu ti aru kul boŋkoynoo, woy boŋkoynoo ti kurŋoo, Almasihu boŋkoynoo ti Irkoy.

⁴ Aru kul kaŋ ga Irkoy ŋaaray wala a ga annabitaray tee, de boŋoo ga guma, bora na nga boŋkoynoo kaynandi.

⁵ Amma woy kul kaŋ ga Irkoy ŋaaray wala a ga annabitaray tee boŋoo si guma, bora na nga boŋkoynoo kaynandi, zama nga nda woy kaŋ na nga boŋoo cebu kul ti affoo.

⁶ Woy kaŋ si nga boŋoo gum, a ma nga hinbirey mo kosu. Aywa, nda haawi no woy se a ma nga hinbirey kosu wala a m'i cebu, a ma nga boŋoo gum.

⁷ Aru si hima ka nga boŋoo gum, zama Irkoy himakasinaa nda nga daržaa no, amma woy man'ti kala aru daržaa.

⁸ Zama haya kaŋ se man'ti aru ka hun woy ra, woy ka hun aru ra.

⁹ Koyne mo aru mana takandi woy se, amma woy mana takandi kala aru se.

‡ 10:26 10.26 Zabur 24.1.

¹⁰ Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga* almalaykey sabbu se.

¹¹ Woo kul, ir Koyoo do woy sii no bila aru, aru sii no bila woy.

¹² Zama takaa kaŋ nda woy mana hun kala aru ra, takaa din da woy no ka aru hay, i kul mana hun kala Irkoy do.

¹³ War hunday ma guna: a ga hima woy ma Irkoy ŋaaray boŋoo si guma wala?

¹⁴ Adamizetaray hunday nka si bayrandi war se kaŋ aru, nda nga hinbirey ga kuu, kaynayan no a se?

¹⁵ Amma woy, nda nga hinbirey ga kuu, man'ti beeray no a se wala? Zama hinbiroo mana nondi [a se] kala sanda gumtaafa.

¹⁶ Amma nda boro goo no kaŋ ga baa nga ma hayey wey kakaw, a sii ir nda Irkoy Egilizey alaadaa ra.

Takaa kaŋ nda ir Koyoo ŋaahayaa ga ŋandi

¹⁷ Nda ay na war yaamar nda hayey wey, ay si war saabu, zama nda war marga, war si koy jine, amma war mma jaase.

¹⁸ Haya jinaa ti, waati kaŋ Egilizoo marga, ay maa kaŋ fay-fayyan goo war game, ay ga naanay kaŋ cimi goo ŝennoo woo ra.

¹⁹ Kala mo kondayyan ma bara war game hala borey kaŋ ga laadir ma bayrandi.

²⁰ Waati kaŋ war ga marga, man'ti ir Koyoo ŋaahayaa no war g'a ŋaa,

²¹ zama ŋaayanoo waatoo ga, boro foo kul mma cahã ka nga boŋ ŋaahayaa ŋaa. Woo ra affooyan ga heray, affooyan ga suu.

²² Adiŝi war nka sii nda hugu kaŋ ra war ga ŋaa ka haŋ? Wala Irkoy Egilizoo no war g'a kaynandi ka borey haawandi kaŋ sii nda haya? Macin no y'a har war se? Ya war saabu wala? Kalaa, woo ga ay si war saabu.

²³ Hayaa kaŋ ay n'a noo war se, ya na duu a kala ir Koyoo ga: ir Koyoo Isa, cijinoo kaŋ ra i g'a nondi, a na takula zaa

²⁴ ka albarka dan Irkoy se, a n'a dunbu ka nee: «Woo ti ay gaahamoo kaŋ ga nondi war sabbu se, wa woo tee hala war ma hongu agay.»†

²⁵ Taka follokaa no a n'a tee ka potoo zaa hawraa banda ga, a nee: «Potoo woo man'ti kala amaana taagaa kaŋ ga zandi ay kuroo ra. Wa woo tee, waati kul kaŋ war n'a haŋ, a ma tee hala war ma hongu agay.»‡

²⁶ Zama waati kul kaŋ war na takulaa woo ŋaa ka potoo hayaa haŋ, ir Koyoo buuyanoo no war g'a har hala waati kaŋ a ma kaa.

²⁷ Woo sabbu se boro kaŋ na takulaa ŋaa, wala a n'ir Koyoo potoo hayaa haŋ nda taka kaŋ si hima, bora n'ir Koyoo gaahamoo nda nga kuroo kuta.

²⁸ Woo se kala boro foo kul ma nga boŋ guna jina a ma duu ka ŋaa takulaa ra ka haŋ potoo hayaa ra,

²⁹ zama boro kaŋ ŋaa, a haŋ bila nda a ma hongu ir Koyoo gaahamoo, bora kate nga boŋ ga ciiti.

³⁰ Woo maaganda se war ra, boro boobo ga felaw, i ga wirci, de mo iboobo faati.

³¹ Nda a gar ir nk'ir boŋ guna jina, ir si ciitandi.

³² Amma ir Koyoo no m'ir ciiti k'ir aladabu hala ir nda aduŋna masi zukandi cere bande.

³³ Adiŝi ag'armey, waati kaŋ war ga marga ka ŋaa, wa cere batu.

³⁴ Boro kaŋ ga heray, a ma ŋaa hugey do jina, hala war masi marga ciitiyan se. Hayey kaŋ cindi ŝennoo, ay g'i hanse waati kaŋ ay kaa war do.

* **11:10 11.10** «Woo maaganda se hini tammaasa ga hima ka bara woy boŋ ga», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «Woo maaganda se woyoo boŋoo takaa, hinoo ma bara a kone». † **11:24 11.24** Luka 22.19. ‡ **11:25 11.25** Luka 22.20.

12

Irkoy Hundoo nooyaney

¹ Ag'armey, haya kaŋ ti Irkoy Hundoo nooyaney, ay si baa war ma jaŋ ka duu ngi fahamaa.

² War ga bay kaŋ waatoo kaŋ war ga tee kutakaw, tooru benbawey no ma war gongu ka koy.

³ Woo se ay ga war bayrandi kaŋ boro kul kaŋ Irkoy Hundoo n'a tuti a ma šelaŋ si nee: «Isa ma laali»*, boro kul mo si hin ka nee: «Ay Koyoo Isa» nda man'ti Hundi Henanantaa k'a tuti a m'a har.

⁴ Anneemaa nooyaney dumi-dumiyaŋ no, amma Hundi follokaa no m'i noo,

⁵ Irkoy goyey dumi-dumiyaŋ no, amma Koy follokaa se i ga teendi.

⁶ Irkoy goy takawey dumi-dumiyaŋ no, amma Irkoy follokaa k'i kul tee k'i dan borey biney ra.

⁷ Nooyanoo kaŋ Irkoy Hundoo g'a noo boro foo kul se ga Irkoy Hundoo hinoo cebe nafaw se.

⁸ Irkoy Hundoo ga boro foo noo lakkal šenni, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo bayray šenni.

⁹ Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo naanayyan, Irkoy Hundi follokaa ga boro foo noo anneemaa nooyanyaŋ kaŋ ti ka boro duubaanandi.

¹⁰ A ga boro foo noo kayfi teeyan, a ga boro foo noo annabitaray, a ga boro foo noo a ma Irkoy Hundoo hayey nda hayey kaŋ man'ti Irkoy Hundoo wane fay-fay k'i kaa cere ra, a ga boro foo noo ka šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, a ga affoo mo noo a ma šenney feeri.

¹¹ Amma wey kul, Irkoy Hundi follokaa no m'i tee ka nooyaney zamna boro foo kul se nda woo kaŋ ga kan Irkoy Hundoo se.

Gaaham man'ti kala affoo, amma nga nongey ga boobo

¹² Sanda takaa kaŋ nda gaaham man'ti kala affoo, amma a goo nda nongu booboyaŋ, gaahamoo nongey nda ngi booboyanoo kul, i man'ti kala gaaham folloku, takaa din da ti Almasihu mo.

¹³ Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra†, a ma tee Alyahuudu, wala Grek, wala baŋŋa, wala borcin, ir kul haŋ Hundi folloku ra.

¹⁴ Gaaham mo man'ti nongu folloku, nga nongey ga boobo.

¹⁵ Nda cee nka nee: «Zama ay man'ti kabe, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala?

¹⁶ Nda haŋa nee: «Zama ay man'ti moo, ay sii gaaham ra.» De woo maaganda se a sii gaaham ra wala?

¹⁷ Nda boro gaahamoo kul man'ti kala moo, man nongoo kaŋ nda boro ga maa? Nda gaaham kul man'ti kala nongu kaŋ nda boro ga maa, man nongoo kaŋ nda boro ga maa haya hew?

¹⁸ Irkoy nka nongu foo kul dan gaaham ra nda takaa kaŋ ga kan a se.

¹⁹ Nda a kul man'ti kala nongu folloku, man ra gaahamoo goo?

²⁰ Nongu boobo goo gaaham ra, amma gaaham folloku no.

²¹ Moo si hin ka nee kabe se: «Ay si almuraadu nda ni.» Wala koyne mo boŋ ma nee cee se: «Ay si almuraadu nda ni.»

²² Nda cimi, gaaham nongey kaŋ ir g'i himandi hayayaŋ kaŋ sii nda gaabi, ngi ga ir ga hanse ka too.

* **12:3 12.3** «Isa ma laali», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Isa laali». † **12:13 12.13** «Zama ir kul batizandi ka tee gaaham folloku Hundi folloku albarkaa ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Zama ir kul batizandiHundi folloku ra gaaham follokaa nafaa se», affaa ti «Zama ir kul batizandiHundi folloku ra ka tee gaaham folloku».

²³ Boro gaahamoo nongey kaŋ ir g'i himandi nonguyan kaŋ si hima nda beeray beeri, ir g'i kuubi k'i bere nda beeray kaŋ ga hanse ka beeri, de mo ir nongey kaŋ ir ga haw i ma diyandi, ir ga hanse ka lakkal tee i se.

²⁴ Nongey kaŋ ir si haw nda ey, si too boro ma hanse ka lakkal tee i se. Irkoy nka gaaham tee ka nongey kaŋ sii nda beeray beeri noo beeray kaŋ ga hanse ka beeri,

²⁵ hala fay-fayyan masi huru gaaham ra, gaaham nongey kul ma lakkal follokaa daŋ cere se.

²⁶ Nda nongu foo ga zarabi, nongey kul mma zarabi a bande, nda nongu foo duu darža, nongey kul mma jaali a bande.

²⁷ War, war man'ti kala Almasihu gaahamoo, war affoo kul man'ti kala nga gaahamoo nongey affoo.

²⁸ Irkoy na boroyaŋ gorandi Egilizoo ra: ijinaa man'ti kala diyawey, ihinkantoo annabey, ihinzantoo cawandikey, woo banda ga, nooyaney kaŋ ti: kayfi teeyan, nda anneemaa nooyaney ka boro duubaanandi, nda ka gaakasinay, nda ka Egilizoo juwal, nda ka šenni dumi-dumiyaŋ har.

²⁹ Borey kul ti diyaw wala? Borey kul ti annabi wala? Borey kul ti cawandikaw wala? Borey kul no ma kayfi tee wala?

³⁰ Borey kul ka duu anneemaa nooyanoo ka borey duubaanandi wala? Borey kul no ma šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ wala? Borey kul no ma hin ka šenney feeri wala?

³¹ Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey.‡

Sohõ ay ga war cebe fondawey ihenna.

13

Baji bisa haya kul

¹ Ba nda ay ga šenney šelaŋ kaŋ borey g'i šelaŋ hala ka šenney šelaŋ kaŋ almalaykey g'i šelaŋ,

amma nda ay si baa boro*,

ay ga hima nda guuru kaŋ ga kara-kara de, wala haya kaŋ ga dunduŋ de.

² Koyne mo nda ay duu annabitaray,

de ay ga sirrey kul bay, de ay duu bayraa kul,

de mo nda ay duu naanay beeri kaŋ ga kate ya hin ka tondi honduyaŋ ganandi,

amma nda a gar ay si baa boro, ay man'ti baffoo.

³ Ba nda ay g'ay almaanoo kul zamna heraykoyney se,

de ay g'ay kunturoo noo i m'a ton†,

amma nda a gar ay si baa boro, a si haya kul hanse ya ne.

⁴ Baji ga suuri, a ga boori,

a si canse, [baji] si bolsay, a si fooma,

⁵ a si goy meera tee, a si nga boŋ nafaa ceeci,

a si dukur, a si dori dii,

⁶ a si jaali nda šerretaray jaŋay,

a ga jaali nda cimi.

⁷ Baji ga hinžee haya kul ra, a ga naanay haya kul, a ga haya kul naata, a ga haya kul mupe.

⁸ Baji si ben abada.

Annabitaray ga kaa ka ben, šenney ga kaa ka naŋandi, bayray ga kaa ka ben.

‡ 12:31 12.31 «Wa hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War ga hanse ka baa anneemaa nooyan babbeerey». * 13:1 13.1 Bajoo woo ti: boro ma baa boro, ma baa Irkoy. † 13:3 13.3 «i m'a ton», hantum fooyaŋ ga nee «hala ya duu ka bolsay».

⁹ Sohõ bayray jere bara ir se, ir annabitaraa man'ti kala jere.

¹⁰ Amma waati kañ woo kañ ga timme kaa, woo kañ ti jere ga kaa ka ben.

¹¹ Waatoo kañ ay ga tee zanka kaccu, ay ga šelañ sanda zanka kaccu, ay ga miile sanda zanka kaccu, ay ga hongu sanda zanka kaccu. Waatoo kañ ay tee aru, ay benandi nda zankakaccutaray hayey.

¹² Sohõ diji‡ nda ir ga dii, a si kaaray, amma ir ga kaa ka dii moo nda moo.

Sohõ ay bayraa man'ti kala jere, amma ay bayraa ga kaa ka timme sanda takaa kañ nda Irkoy g'ay bay.

¹³ Haya hinzaa kañ ga cindi ne:

naanay, nda naata, nda baji, amma hayey wey kul iberoo man'ti kala baji.

14

Takaa kañ nda Irkoy Hundoo nooyaney ga goy Egilizoo ra

¹ Wa hanga baji, wa hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, waaniwaani ka annabi goy tee.

² Boro kañ ga šenni tana šelañ, man'ti borey se a ga šelañ, Irkoy se a ga šelañ, zama boro kul si faham a se. Irkoy Hundoo albarkaa ra a ga sirriyañ har.

³ Amma boro kañ ga annabi goy tee si šelañ kala borey se hala i ma duu nafaw, nda hoyray, nda bineyaynay.

⁴ Boro kañ ga šenni tana šelañ, nga boñ no a g'a nafa, amma boro kañ ga annabi goy tee ga Egilizoo nafa.

⁵ Ay si baa kala war kul ma šenni dumi-dumiyañ šelañ, amma ay baa war ma annabi goy tee ka bisa ey. Boro kañ ga annabi goy tee bisa boro kañ ga šenni dumi-dumiyañ šelañ, wala mo bora kañ ga šenni dumi-dumiyañ šelañ ma šenney feeri kañ a n'i har hala Egilizoo ma duu nafaw.

⁶ Sohõ ag'armey, ir ma dañ kañ ay koy war do ka šenni dumi-dumiyañ šelañ: macin no ay g'a hanse war se nda man'ti Irkoy bangayyan no, wala bayray, wala annabi šenni, wala cawandiyan no ay g'a har?

⁷ Takaa kañ nda hayey kañ ra hundi sii goo nda jinde, sanda laati wala kurbu beeri, nda jindey si fay, taka foo nda boro ga bay hayaa kañ laatoo wala kurbu beeroo hēenoo g'a har?

⁸ Nda a gar laati beeri jindoo nka si henan, may no ma soolu wongoo se?*

⁹ Takaa din da war, nda war deenoo si filla deede kañ ga fahamandi, taka foo nda boro ga hayaa bay kañ harandi? War mma šelañ hewoo ra.

¹⁰ Šenni dumi hinna kul kañ bara aduppa ra, affoo sii i ra kañ sii nda almagana.

¹¹ Deene šenni kañ ay s'a bay, ay ga tee bora kañ g'a šelañ se yaw, bora mo ga tee ya ne yaw.

¹² War mo, takaa din da, zama war ga hanse ka baa Irkoy Hundoo nooyaney, w'i ceeci nda booboyan Egilizoo nafaa se.

¹³ Woo maaganda se boro kañ ga šenni tana šelañ ma Irkoy ñaaray nga m'a feeri.

¹⁴ [Zama] nda ay ga ñaaray šenni tana ra, ay hundoo ga ñaaray, amma ay lakkaloo si baffoo tee.

¹⁵ Macin no y'a tee? Ay ga ñaaray nda ay hundoo, amma ay ga ñaaray nda ay lakkaloo mo. Ay ga dooni nda ay hundoo, amma ay ga dooni nda ay lakkaloo mo.

‡ 13:12 13.12 Waatoo din dijey si tee kala guuru ra. Woo se boro si dii a ra ka boori. * 14:8 14.8 Zamanoo din ra laati beeroo hēenoo, wongu tammaasa no.

16 Zama nda n'ga albarka daŋ Irkoy se nda ni hundoo hinne, boro kaŋ si faham hayaa kaŋ n'goo m'a har se kaŋ goo margaroo ra, taka foo nda a ga hin ka nee: «Amin» ni albarka daŋyanoo se, ka gar hayaa kaŋ n'n'a har a si faham a se?

17 Cimi no n'na albarka daŋ ka boori, amma boro faa mana duu nafaw.

18 Ay ga albarka daŋ Irkoy se kaŋ ay ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ ka bisa war kul,

19 amma Egiliz margaroo ra, ay baa ya kalima guu šelaŋ nda ay lakkaloo ka borey cawandi ka bisa kalima zenber woy (10.000) šenni tana ra.

20 Ag'armey, war masi miile sanda zankayaŋ, ifutu here wa tee zankayaŋ, amma miileyan here wa tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme.

21 A hantumandi ašariyaa ra ka nee:

«Šenni tanayaŋ
nda mee waaniyaŋ nda
ay ga šelaŋ jamaa woo se,
ba woo ra i si haŋajer ya ne.»
Ir Koyoo k'a har.»†

22 Adiši šenni dumi-dumey man'ti kala tammaasa, man'ti ganakey se, borey kaŋ man'ti ganakawaŋ se a ga tee tammaasa. Amma annabitaray man'ti tammaasa borey kaŋ man'ti ganakaw se, ganakey se a ga tee tammaasa.

23 Nda Egilizoo kul marga, de i kul ga šenni dumi-dumiyaŋ šelaŋ, de boroyaŋ kaŋ si faham wala boroyaŋ kaŋ man'ti ganakaw huru kate, i si nee kaŋ war nka hollo wala?

24 Amma nda borey kul ga annabi goy tee, de boro kaŋ man'ti ganakaw wala boro kaŋ si faham huru kate, i kul ga hayaa har a se kaŋ ti a, borey kul ga nga lakkaloo bay.

25 Hayey kaŋ a g'i tugu nga binoo ra ga fatawandi, woo ra a ga nga ndumoo ka sujudu ka Irkoy beerandi ka bayrandi ka nee: «Cimi no kaŋ Irkoy goo war game.»‡

Takaa kaŋ nda Egilizoo hayey ma teendi

26 Ag'armey, macin no ir m'a tee? Waati kaŋ war ga marga, boro foo ga bayti don, affoo ga cawandi, affoo ga šenni tana šelaŋ, affoo ga bangayyan har, affoo ga šenney feeri, war affoo kul ma haya tee. Haya kul kaŋ war g'a tee ma tee nafaw se.

27 Nda boro ga šenni tana šelaŋ, a ma tee boro hinka, nda a boobo a ma tee boro hinza, i m'a tee affoo-foo, boro foo m'a feeri.

28 Nda šenni feerikaw sii no, a ma dangay Egilizoo ra, a ma šelaŋ nga boŋ se nda Irkoy se.§

29 Annabey, ngi boro hinka wala ihinza ma šelaŋ, borey jerey ma ngi šennoo guna.

30 Nda Irkoy na haya bangandi boro tana se kaŋ goo no, boro jinaa ma dangay.

31 War kul ga hin ka annabi goy tee affoo-foo, hala borey kul ma caw, i kul ma hoyrayandi.

32 Annabey kaŋ goo ngi annabitaraa ra ga hin ngi boŋ.

33 Irkoy man'ti hoolo-hoolo Irkoy, alaafiya Irkoy no.

Sanda takaa kaŋ nda a ga teendi Irkoy boro henanantey Egilizey kul ra,

34 woyey ma dangay Egilizoo margarey ra, zama a si bisa i se i ma šelaŋ. I ma ngi boŋ yeeti ganda takaa kaŋ nda ašariyaa hunday n'a har.*

35 Nda haya goo no kaŋ i ga baa ngi ma faham a se, i ma ngi kurney hãa nda a hugey do, zama haawi no woy ma šelaŋ Egilizoo margari ra.

36 War do Irkoy meešennoo hun wala? War hinne ti borey kaŋ duu a wala?

† 14:21 14.21 Ezayi 28.11-12. ‡ 14:25 14.25 Ezayi 45.14; Zakarya 8.23. § 14:28 14.28 «Irkoy se», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy maapoo ga». * 14:34 14.34 Sintinoo 3.16.

³⁷ Nda boro ga hongu annabi ti nga wala boro kanj duu Irkoy Hundoo nooyan, a ma bay kanj hayey kanj ay g'i hantum war se ir Koyoo yaamar no.

³⁸ Boro kanj wanji woo, Irkoy si yadda boraa ga.

³⁹ Woo se ag'armey, wa hanse ka baa ka annabi goy tee, war masi šenni dumi-dumiyan haryanoo ganji.

⁴⁰ Amma hayey kul ma teendi beeray ra, i kul ma teendi nda fondaa.

15

Almasihu tunyanoo

¹ Ag'armey, ay ga war hongandi kanj Alhabar Boryaa kanj ay n'a har war se, kanj war duu a, de mo war tabati a ra,

² nga albarkaa ra war goo ma hallasi nda war na šennoo dii nda takaa kanj nda ay n'a har war se, nda man'ti woo, war nka naanay yaada.

³ Woo kanj ay duu a ti haya jinaa kanj ay n'a har war se kanj ti Almasihu mana buu kala ir zunubey se, sanda takaa kanj nda Citaaboo n'a har.*

⁴ I n'a danj saaraa ra, amma jirbi hinzantoo hane a tun, sanda takaa kanj nda Citaaboo n'a har.†

⁵ A bangay Piyer se, nga banda ga, a bangay taalibi woy cindi hinkaa (12) mo se.

⁶ Woo banda ga, waati follokaa ra a bangay haya kanj bisa boro zangu guu (500) se ir armey ra, ngi jere beeroo kul ga huna hala hō, amma affooyan faati.

⁷ Woo banda ga, a bangay Žak se, nga banda ga, a bangay diyawey kul se.

⁸ Woo kul banda ga, a bangay ba agay se, agay kanj ga hima nda zanka kanj hayandi za nga waatoo mana too.

⁹ Zama agay ti diyawey ikaccaa, agay kanj si hima ka ciyandi diyaw, zama ay na Irkoy Egilizoo gurzugay.

¹⁰ Amma Irkoy anneemaa ra, ay tee woo kanj ay ti a. Nga anneemaa ay here mana tee yaada. Ay hanse ka taabi ka bisa i kul, amma man'ti agay no, Irkoy anneemaa no kanj goo ay bande.

¹¹ A ma tee agay wala a ma tee ngi, woo ti hayaa kanj ir g'a waazu, woo ti hayaa kanj war naanay a.

Bukawey tunyanoo

¹² Nda ir ga waazu kanj Almasihu tun bukawey ra, taka foo nda war affooyan ga nee kanj bukawey tunyanoo si bara?

¹³ Nda bukawey tunyanoo si bara, adiši Almasihu mo mana tun.

¹⁴ Nda Almasihu mana tun, adiši ir waazoo [mo] man'ti kala yaada, ir naanaa mo man'ti kala yaada.

¹⁵ De mo ir ga kaa ka garandi seedeooru Irkoy se, zama ir na seedeoorutaray tee ka nee kanj Irkoy na Almasihu tunandi, ka gar a man'a tunandi, nda cimi no kanj bukawey si tun.

¹⁶ Nda bukawey si tun, Almasihu mo mana tun.

¹⁷ Nda Almasihu mana tun, war naanaa man'ti kala yaada, hala sohō war zunubey no ma war juwal.

¹⁸ Borey mo kanj faati i goo Almasihu bande halaci.

¹⁹ Nda aduŋŋa woo de ra ir ga naata Almasihu ra, ir jaase borey kul.

²⁰ Sohō, nda cimi Almasihu tun bukawey ra, borey kanj faati, nga ti ngi boro jinaa kanj tun.

²¹ Zama boro foo sabboo ka kate buuyan, takaa din da bukawey tunyanoo kaa boro foo sabboo ra.

* 15:3 15.3 Ezayi 53.5-12. † 15:4 15.4 Zabur 16.10; Oze 6.2.

²² Takaa kanj nda Adama sabboo se borey kul ga buu, takaa din da, i kul ga kaa ka huna Almasihu sabboo ra.

²³ Boro foo kul nda nga waatoo: Almasihu ti boro jinaa, nga banda ga, borey kanj ti Almasihu wane nga kaayanoo ga.

²⁴ Woo kul banda ga, benantaa ga kaa, waatoo kanj a ga jineborotaray kul, nda hini kul, nda gaabi kul halaci ka Laamaa danj Irkoy ir Baaba kaboo ra.

²⁵ Zama a tilasu a ma laama hala waati kanj Irkoy ma iberey kul danj nga cewey cire.

²⁶ Iberi kokorantaa kanj ga halacandi man'ti kala buuyan.

²⁷ Woo maaganda se Citaaboo nee: «A na hayey kul danj cewey cire.»‡ Amma nda i nee hayey kul sii kala a cire, šikka sii kanj boraa kanj na hayey kul danj a cire sii a ra.

²⁸ Waati kanj hayey kul huru Almasihu cire ka ben, waatoo din Irkoy Iz'aroo hunday [mo] huru boraa cire kanj na hayey kul danj Iz'aroo cire, hala Irkoy ma bara haya kul boj.

²⁹ Nda man'ti woo, macin no borey kanj batize bukawey se g'a tee? Nda šikka sii kanj bukawey si tun, macin se borey ga batize i se?

³⁰ Ir hunday, macin se waati kul ir goo farratay ra?

³¹ [Ag'armey,] zaari kul ay goo buuyan mee ga. Addaliloo kanj kate ya woo har man'ti kala war nda ay ga fooma Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

³² Nda a gar ya nka ganjihoogawey tangam Efez koyraa ra nda adamizey hinne takaa, macin ti nafaa kanj ay ga duu a nda bukawey si tun? Adiši «ir ma ŋaa, ir ma hanj, zama suba ir ga buu»§.

³³ War masi war boj darga: cere futu ga boro bere.

³⁴ Wa yee kate fondaa ga, war masi zunubu tee, zama boroyanj war ra si Irkoy bay, ay g'a har hala war ma haw.

Takaa kanj nda bukawey ga tun

³⁵ Boro foo ga hin ka hãa ka nee: «Adiši taka foo nda bukawey ga tun? Gaaham dumi foo nda i ga kaa?»

³⁶ Saama! Dumi kanj n'n'a say ni faaroo ra, a mma buu jina a ma yee ka huna.

³⁷ Woo kanj n'g'a say man'ti dumaroo kanj ga kaa ka fatta no n'n'a say, amma gurunbu de no n'g'a say, a ma tee alkama wala dumi foo,

³⁸ Irkoy g'a noo kunturu kanj a baa. Dumi kul a g'a noo kunturu kanj nda a ga hima.

³⁹ Baahunantey affoo nda affoo gaahamoo si hima. Adamizey wanoo ti dumi foo, adabbawey wanoo ti affoo, cirawey wanoo ti affoo, hamiisawey wanoo ti affoo.

⁴⁰ Wa hayey guna kanj goo beenaa ra. Ngi kunturey nda laboo waney kunturey ga fay, hayaa kanj g'i fay man'ti kala beene waney annuura nda laboo waney annuura man'ti affoo.

⁴¹ Affoo ti waynaa annuura, affoo ti handoo annuura, affoo ti handarawey annuura, ba handaray foo annuura ga fay nda affoo wanoo.

⁴² Takaa din da ti bukawey tunyanoo takaa, kunturoo mma huru laboo cire ka funbu, a ga tun bila funbuyan.

⁴³ A ga huru laboo ra sanda yaada, a ga tun nda darža, a ga huru laboo ra, a sii nda gaabi, a ga tun nda hini.

⁴⁴ A ga huru laboo ra nga koonu, amma a ga tun nda kunturu kanj hun Irkoy do. Nda kunturu koonu goo no, kunturu mo goo no kanj hun Irkoy do.

⁴⁵ Woo se a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro jinaa kanj ti Adama tee hundikoyni.»* Adama kokorantaa† tee hundi kanj ga hunayan noo.

‡ 15:27 15.27 Zabur 8.7. § 15:32 15.32 Ezayi 22.13. * 15:45 15.45 Sintinoo 2.7. † 15:45 15.45 Adama kokorantaa ti Almasihu.

⁴⁶ Amma woo kaŋ hun Irkoy do man'ti ijinaa, kunturu koonoo ti ijinaa, nga banda ga, woo kaŋ hun Irkoy do ga kaa.

⁴⁷ Adama jinaa kaŋ zandi labuhamnoo ra sii kala laboo ga, Adama hinkantoo mana hun kala beenaa ra.

⁴⁸ Takaa kaŋ boraa kaŋ teendi nda labu ga hima a, nga da no wey kaŋ goo laboo ga, ga hima nda a. Koyne mo takaa kaŋ boraa kaŋ goo beenaa ra ga hima a, nga da no wey kaŋ goo beenaa ra ga hima nda a.

⁴⁹ Takaa kaŋ nda ir ga hima nda boraa kaŋ goo laboo ga, ir ga kaa ka hima nda woo kaŋ goo beenaa ra.

⁵⁰ Ag'armey, hayaa kaŋ ay g'a har ti: gaaham nda kuri si hin ka Irkoy Laamaa tubu, haya kaŋ ga hin ka funbu si hin ka nongu kaŋ ra haya kul si funbu tubu.

⁵¹ Nga ne, ay ga sirri foo har war se: ir kul si kaa ka faati, amma ir kul ga kaa ka barmay,

⁵² dogoo din da, moomiti foo ga, laati beeroo hēeni koraa ga, laato ga hēe da, bukawey ga tun, i si hin ka funbu, de ir, ir ga barmay.

⁵³ Zama a nka tilasu kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu ma haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu ma haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay.

⁵⁴ Waati kaŋ kunturoo woo kaŋ ga kaa ka funbu na haya kaŋ si hin ka funbu daŋ k'a tee sanda darbay, kunturoo woo kaŋ ga kaa ka buu na haya kaŋ si hin ka buu daŋ k'a tee sanda darbay, waatoo din šennoo kaŋ hantumandi Citaaboo ra ga kaa ka tabati: «Buuyan gonandi ka dere pat.»‡

⁵⁵ «Aywa, buuyan, man ni hinoo?

Buuyan, man ni naajoo kaŋ ga wiiya?»§

⁵⁶ Buuyan naajoo kaŋ ga wiiya ti zunubu, zunubu gaaboo ti ašariyaa.

⁵⁷ Amma albarka ma bara Irkoy se kaŋ n'ir noo hini ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra.

⁵⁸ Woo se ag'armey, ay baakey, wa gaabandi, war masi bere-bere, war ma koy jine waati kul ir Koyoo goyoo ra, zama war ga bay kaŋ war goyoo si tee yaada ir Koyoo albarkaa ra.

16

Nooroo kaŋ ga margandi k'ir armey faaba

¹ Haya kaŋ ti nooroo kaŋ ga margandi Irkoy boro henanantey* se, woo kaŋ ay n'a yaamar Galati gandaa Egilizey se, war mo ma takaa din da tee.

² Jirbiyye foo kul, zaari jinaa kaŋ ti alhadoo, war boro foo kul, woo kaŋ a ga hin a, a m'a kaa nga duuraa ra k'a daŋ jere ga nga do, i masi koy naŋ hala waati kaŋ ay kaa war do ka noorey marga.

³ Waati kaŋ ay too no din, borey kaŋ war n'i suuba, ay g'i sanba Žerizalem nda batagayan nda war gaakasinaa.

⁴ Nda ay koyyanoo goo nda addalil mo, ay ga huru i jine ir ma koy.

Pol ga šelan nga naarumawey ga

⁵ Ay ga naaru ka Masedoni gandaa kottu ka koy war do, zama ay ga bisa nda no din.

⁶ A ga hin ka tee ya waati tee war do, wala hunday ya jiyaa tee war do hala war m'ay faaba naarumaa nongu kul kaŋ ra ay ga koy.

⁷ Zama hiino ay si baa ya dii war hinne ka bisa, ay ga naata ya waati tee war bande nda ir Koyoo yadda.

‡ 15:54 15.54 Ezayi 25.8. § 15:55 15.55 Oze 13.14. * 16:1 16.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25-26.

⁸ Amma ay ga cindi ne Efez hala Pantekotoo jingaroo ga,

⁹ zama mee beeri feeri ya ne kaŋ ga hanse ka boori ay goyoo se, amma ag'iberey ga boobo.

¹⁰ Nda Timote kaa, war masi naŋ a ma hunbur haya kul war game, zama ir Koyoo goyoo ra a goo sanda agay.

¹¹ Boro kul mas'a kaynandi, w'a faaba hala a ma kaa ay do nda alaafiya, zama ay goo m'a batu, nga nda ir armyey.

¹² Haya kaŋ ti ir armaa Apolos, cee booboyaŋ ay n'a wiri a ga a ma koy war do, nga nda ir armyey, amma man'ti nga anniyaa no, nga ma koy sohō da. Za a duu fondo, a ga koy.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹³ Wa hanna cijin nda zaari, wa gaabandi ka cindi naanaa ra, wa bine tee, wa tee gaabikoyaniyaŋ.

¹⁴ Hayey kul kaŋ ga teendi war game, i ma teendi baji ra.

¹⁵ Ag'armey, ay ga war hoyray, war ga bay kaŋ Stefanas nda nga hugoo borey ti boro jinawey kaŋ naanay Akay gandaa ra. I hanse ka Irkoy boro henanantey faaba.

¹⁶ Borey wey mo, wa hanajer i se, ngi nda ngi goykasinawey kul.

¹⁷ Ay ga jaali nda Stefanas, nda Fortinatus, nda Akayik kaayanoo, zama war dumaa ga, i yee ya ne war dogoo ra.

¹⁸ I na agay nda war biney yaynandi. Wa borey wey dumey beerandi.

¹⁹ Azi gandaa Egilizey ga war foo. Akilas, nda Priska, nda Egilizoo kaŋ ga marga ngi hugoo ra ga hanse ka war foo ir Koyoo maapoo ra.

²⁰ Ir armyey kul ga war foo. Wa cere foo nda summuyan henanante.

²¹ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum.

²² Boro kaŋ si baa ir Koyoo, bora ma laali. Maranata! (maanaa «kaa, ir Koyoo!»)

²³ Ir Koyoo Isa anneema ma bara war bande.

²⁴ Ay ga baa war kul Almasihu Isa albarkaa ra.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Korent borey se

Citaaboo fahamandiroo

Pol bataga hinkantoo ti woo kaŋ a g'a hantum Korent borey se. Korent borey sintin ka naanay dargantey kaŋ ga ceeci k'i bere. I ga nee kaŋ Irkoy mana Pol donto, man'ti diyaw no. Woo hanse ka Pol dor; woo se a na bataga hinkantoo woo hantum i se. A bay ka šenniyay har i se kaŋ n'i dor; amma Pol bayrandi kaŋ ngi dora kan nga se, zama nga šenney n'i bere hala i ma hanga fonda.

Pol ga nga diyawtaraa cebe, amma man'ti maa no a ga ceeci. A si baa kala borey ma yadda Alhabar Boryaa ga kaŋ a g'a har; i ma naanay Isa Almasihu sanda ngi Koyoo nda ngi Hallasikaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba Irkoy Egilizoo se kaŋ goo Korent koyraa ra nda Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo Akay ganda kul ra.

² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol ga albarka tee Irkoy se

nga binoo kaŋ a n'a yaynandi maaganda

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba, nga ti tamallowey Baaba, nga ti bineyaynandiyan kul Irkoy

⁴ kaŋ g'ir biney yaynandi ir zarabey kul ra, hala ir ma hin ka borey kaŋ goo zarabi dumi kul kaŋ no ra biney yaynandi nda bineyaynandiroo kaŋ nda Irkoy n'ir zaati biney yaynandi.

⁵ Takaa kaŋ nda Almasihu zarabey ga boobo ka kaa ir ga, takaa din da nda Almasihu g'ir bineyaynandiroo boobandi.

⁶ Taka kul kaŋ nda ir biney maray, a man'ti kala war bineyaynandiroo nda war hallasiroo se. Nda ir biney yay, a man'ti kala war bineyaynandiroo se kaŋ ga kate war ma zarabey mupe kaŋ ir zaati g'i mupe.

⁷ Ir naataa war here ga hanse ka gaabi, zama ir ga bay kaŋ nda war na zarabey mupe ir bande, war ga duu war bagaa bineyaynandiroo mo ir bande.

⁸ Ir armye, ir si baa war ma jaŋ ka bay kaŋ zaraboo kaŋ duu ir Azi ganda ra hanse k'ir šiita hala nongu kaŋ ra a bisa ir gaaboo. Ir too nongu kaŋ ra ir naataa hun hunayan se.

⁹ Ir hongu ir biney ra kaŋ buuyan kayandi ir se. Woo teendi hala ir masi duu ka naanay ir bon, ir ma naanay Irkoy kaŋ ga bukawey tunandi.

¹⁰ A n'ir soolam buuyan beeroo woo ra, a g'ir soolam da. Ir ga naata a ga [kaŋ] a g'ir soolam koyne.

¹¹ War mo g'ir faaba nda Irkoy ŋaarayroo kaŋ war g'a tee ir se, hala Irkoy anneemaa nooyanoo woo kaŋ ir duu a ma kate boro boobo ma albarka dan Irkoy se ir maaganda.

Addaliloo kaŋ se Pol mana willi Korent jina

¹² Hayaa kaŋ nda ir ga fooma man'ti kala: ir biney ga tee seede nda takaa kaŋ nda ir dira aduŋna ra, waaniwaani war jine, a teendi nda taka sasawante nda henanyan kaŋ hun Irkoy do, a mana teendi nda adamize lakkal, amma Irkoy anneemaa nda a teendi.

¹³ Ir si haya kul hantum k'a sanba war se nda man'ti haya kaŋ war ga hin k'a caw ka faham a se. Ay ga naata kaŋ war ga kaa ka duu fahamay timmante,

¹⁴ sanda takaa kaŋ nda war faham kaccu ir se sohō da, kaŋ war ga fooma nda ir sanda takaa kaŋ nda ir ga fooma nda war [ir] Koyoo Isa zaaroo hane.

¹⁵ Naanaa woo ka kate ay baa ya koy war do jina hala war ma duu anneema foo koyne.

¹⁶ Maanaa ya mma bisa war do ka koy Masedoni gandaa ra, ya hun Masedoni ka yee war do hala war m'ay faaba naarumaa se ka koy Žude gandaa ra, amma a mana tee.

¹⁷ Waatoo kaŋ ay ga woo kayandi, ay lakkaloo nka sii ay ga wala? Hayey kaŋ ay ga nee ay m'i tee ya mm'i tee sanda hundi-ibaayi kaŋ ra ay ga nee «ayyo, ayyo» nda «kalaa, kalaa» waati follokaa ra?

¹⁸ Amma Irkoy ga laadir, ir ŝennoo kaŋ ir n'a har war se, a man'ti «ayyo» nda «kalaa».

¹⁹ Zama Irkoy Iz'aroo kaŋ ti Almasihu Isa, nga ŝennoo kaŋ agay, nda Silweŋ, nda Timote n'a waazu war game mana kaa ka nee «ayyo» nda «kalaa» nongu follokaa ra, amma «ayyo» de no.

²⁰ Irkoy allaahidey kul ti «ayyo» Almasihu albarka ra. Woo maaganda se ir ga nee «amin» nga albarkaa ra ka Irkoy beerandi.

²¹ Bora kaŋ g'ir nda war tabatandi cere ga Almasihu albarkaa ra, kaŋ n'ir yon k'ir daŋ jere ga, bora man'ti kala Irkoy,

²² nga ka nga tammaasaa daŋ ir ga, ka nga Hundoo gomney gorandi ir biney ra. Hundoo woo ti tolmaa kaŋ g'ir hakiikandi kaŋ ir ga duu nga gomney jerey.

²³ Agay, ay hundoo ga Irkoy ga tee ya ne seede kaŋ hala war masi duu ŝiitay, nga se ya na koy koyne Korent.

²⁴ Man'ti ir mma hini fur war naanaa boŋ, amma ir mma goy nda cere war jaaloo maaganda se, zama naanaa ka war kayandi.

2

¹ Woo se ay nee ay boŋ se ay si yee war do nda binemarayyan.

² Nda agay, ay na war biney maray, may no m'ay jaalandi, nda man'ti war kaŋ ay na war biney maray?

³ Ya nka woo hantum, hala nda ay kaa, borey kaŋ ga hima ka tee ya ne jaali masi tee ya ne binemarayyan. War here, ay ga naanay ka bay kaŋ ay jaaloo ti war kul jaaloo.

⁴ Ay hantum war se zarabi beeri ra, nda bineŝiitay, nda munday boobo, man'ti war binemarayyan se, amma hala war ma duu ka bajoo bay kaŋ ay g'a tee war se cere-cere ga.

Pol nee kaŋ tooŋekaa ma yaafandi

⁵ Nda boro na binemarayyan tee, man'ti agay hinne binoo no a n'a maray, amma nongu foo ra, bila nda ay ma alhaddu hoo, war kul no a na war maray.

⁶ Bora woo, zukandoo kaŋ boro boobo n'a daŋ a ga wasa a se.

⁷ Woo se war mas'a dii a se, war mma hima ka yaafa a se, war ma binoo daŋ hala binemarayyan beeri masi koy duu a.

⁸ Adiŝi ay g'a wiri war ga, war ma cebe a se kaŋ war ga bag'a.

⁹ Hayaa mo kaŋ se ay bay ka hantum war se man'ti kala ka dii war laadirtaraa wala war g'ay šenney dii haya kul ra.

¹⁰ Nda war na haya yaafa boro se, agay mo ga yaafa bora se. Nda ay na haya yaafa, ay man'a tee kala war maaganda se Almasihu jine,

¹¹ hala Ibilisi mas'ir darga, zama nga anniyawey si dere ir se.

Binemarayyanoo kaŋ duu Pol Trowas

¹² Kaŋ ay too Trowas koyraa ra AlmasihuAlhabar Boryaa waazuroo maaganda se, ba kaŋ ir Koyoo na mee feeri ya ne no din,

¹³ ay hundoo mana duu hunanzamay kul, zama ay man'ay armaa Tit gar no din. Woo se ay n'i hoy baani ka koy Masedoni.

Irkoy ga kate boro ma duu hinay Almasihu albarkaa ra

¹⁴ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ waati kul a g'ir hangandi Almasihu bande hayey kaŋ a hin ey ra, de mo ir no a n'ir dan ir ma Almasihu bayrandi nongoo kul ra, sanda turaari hew kaŋ ga say nongoo kul ra,

¹⁵ zama ir man'ti kala Almasihu sunnaara Irkoy se, borey kaŋ ga hallasi game nda wey kaŋ ga halaci game.

¹⁶ Affooyaŋ se buuyan hew no kaŋ ga kate buuyan, affooyaŋ se hunayan hew no kaŋ ga kate hunayan. May no ma bara nda haya kaŋ ga a wasa ka goyoo woo tee?

¹⁷ Zama ir si Irkoy meešennoo tee maamala haya sanda boro boobey din. Ir ga šelaŋ henanyan ra, ir ga šelaŋ sanda boroyaŋ kaŋ hun Irkoy do ka šelaŋ Irkoy jine Almasihu albarkaa ra.

3

Amaana taagaa goykey

¹ Ir mma sintin ka yee k'ir boŋ saabu wala? A mma too ir ma bataga hantum war se kaŋ g'ir saabu sanda takaa kaŋ boro fooyaŋ g'a tee, wala mo ka duu bataga ka hun war do wala?

² War hunday ti batagaa kaŋ g'ir saabu, a hantumandi ir biney ra, adamizey kul g'a bay i g'a caw.

³ A ga kaaray kaŋ war man'ti kala Almasihu batagaa kaŋ ir goyoo n'a tee. Man'ti dawa nda a hantumandi, Irkoy hunantaa Hundoo k'a hantum. Man'ti tondi walha ga a hantumandi, war biney bašoo ga a hantumandi.

⁴ Woo kaŋ ir n'a har, ir ga naanay ka bay kaŋ ir mana duu a kala Almasihu albarkaa ra Irkoy jine.

⁵ Man'ti ir mma hongu kaŋ ir goo nda hini kaŋ ir duu a ir boŋ ra, ir hinoo si hun kala Irkoy do.

⁶ Nga no k'ir noo hini ir ma tee amaana taagaa se goykaw. Amaanaa woo mana hun ašariyaa hantumoo harfu ra, Irkoy Hundoo ra a hun, zama ašariyaa hantumoo harfoo mma wiiya, Irkoy Hundoo ga hunayan noo.

⁷ Buuyan goyoo* žeerandi ka hantumandi tonđiyaŋ ga, de annuura g'a kuubi k'a bere hala nongu kaŋ ra Izirayel borey si hin ka moo kaŋji Musa ndumoo ga, annuura kaŋ goo ndumoo ga se, ka gar haya bisante no.

⁸ De Irkoy Hundoo goyoo si annuura cebe kaŋ bisa woo wala?

⁹ Nda zukandoo goyoo goo nda darža, goyoo kaŋ ga kate šerretaray ga hanse ka bisa a darža.

¹⁰ Ka sawa nda woo, ba darža bisantaa man'ti baffoo darža beeroo woo jine.

* 3:7 3.7 Ne ra «buuyan goyoo» man'ti kala ašariyaa kaŋ nondi Izirayel borey se, Fattaroo 34.29-30.

¹¹ Zama nda haya bisantaa duu darža, de woo kañ ga duumi si hanse ka bisa a darža wala?

¹² Naataa dumoo woo kañ goo ir se, nga se ir goo nda naanay timmante.

¹³ De mo ir si Musa takaa tee kañ na sanfiti dan nga ndumoo ga hala Izirayel borey masi dii annuuraa benyanoo kañ ti haya bisante.

¹⁴ Amma ngi lakkaley šendi, hala hō, nda i ga amaana žeenaa caw sanfitoo follokaa no ma cindi mopey ga. Sanfitoo woo si hun, amma Irkoy g'a kaa Almasihu albarkaa ra.

¹⁵ Hala hō, waati kañ i ga Musa citaaboo caw, sanfiti ga guma biney ga.

¹⁶ Amma waati kañ boro bere ir Koyoo here, sanfitoo ga hun,

¹⁷ ka gar «ir Koyoo» man'ti kala Irkoy Hundoo, de mo nongu kañ ra ir Koyoo Hundoo goo, borcintaray goo no din.

¹⁸ Ir kul, ir ndumey si guma, ir ga dii ir Koyoo annuuraa sanda diji ra†. Ir goo ma bere ka tee nga himakasinaa darža ra kañ mma koy de a ga tonton ir Koyoo kañ ti Irkoy Hundoo albarkaa ra.

4

Alman kañ goo labu kusuyan ra

¹ Irkoy tamalla ir se ka goyoo woo talfi ir ga, woo se ir biney si hun.

² Ir wanji hayey ga kañ ga teendi tuguyan ra kañ ti haawi hayayan. Ir si dira carmay ra, ir si Irkoy meešennoo barmay. Ir mma cimoo har a ga kaaray, hala boro foo kul m'ir saabu Irkoy jine.

³ Koyne mo nda ir Alhabar Boryaa goo tuguyan ra, a sii tuguyan ra kala borey kañ ga halaci se,

⁴ borey kañ si naanay kañ zamanoo woo koyoo na lakkaley danandi hala i masi dii Alhabar Boryaa annuuraa kañ ti Almasihu daržaa kañ ti Irkoy biyoo.

⁵ Man'ti ir boñ no ir g'a har ir waazey ra, Isa Almasihu no ir g'a har sanda Koy ir waazey ra. Amma ir, ir ga nee war tamey ti ir Isa maaganda se.

⁶ Zama Irkoy nee: «Gaayoo ma dii kubaa ra»*, nga no ka dii ir biney ra ka nga daržaa kañ ga dii [Isa] Almasihu ndumoo ga bayrandi ir se.

⁷ Amma ir ga hima nda labu kusuyan kañ ra almaanoo woo goo hala boro ma dii kaaray kañ hinoo woo kañ cine sii mana hun kala Irkoy do, a mana hun ir do.

⁸ Ir biney ga maray nongoo kul here, amma ir mana mongandi, ir boñey goo kulba, amma ir naataa mana hun.

⁹ Ir gurzugandi, amma ir mana nanandi, ir warrandi ganda, amma ir mana halaci.

¹⁰ Waati kul ir ga Isa buuyanoo maate ir gaahamoo ra, hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir gaahamey ra.

¹¹ Zama ir kañ ga huna, waati kul ir ga nondi buuyan se Isa maaganda se hala mo Isa hunaroo ma bangandi ir hamey kañ ga kaa ka buu ra.

¹² Woo ra buuyanoo goo ma goy ir ra, amma hunaroo goo ma goy war ra.

¹³ Ir kul goo nda lakkal follokaa naanaa ra sanda takaa kañ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Ya nka naanay, woo se ay šelan.»† Ir mo, ir nka naanay, woo se ir ga šelan,

¹⁴ zama ir ga bay kañ bora kañ n'ir Koyoo Isa tunandi, g'ir mo tunandi Isa bande, k'ir nda war dan nga jere.

¹⁵ Woo kul si teendi kala war se, hala Irkoy anneemaa ma tonton ka too boro boobo do, i ma hanse ka albarka tee Irkoy se k'a beerandi.

† **3:18 3.18** «ir ga dii ir Koyoo annuuraa sanda diji ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «ir Koyoo annuuraa ga dii garaw ir ga sanda diji». * **4:6 4.6** Sintinoo 1.3. † **4:13 4.13** Zabur 116.10.

Ir ga naanaa ka dira

¹⁶ Woo se ir biney si hun, ba nda ir tarayheroo goo ma hasara, ir kuneheroo mma taaga zaari ka kaa zaari.

¹⁷ Ir zaraboo kaŋ si beeri man'ti kala waati kayna, darža beeri abadante kaŋ si neešandi hansandi ir se.

¹⁸ Ir s'ir moŋey kaŋji hayey kaŋ ir ga dii ey ga, wey kaŋ si diyandi ga ir g'ir moŋey kaŋji, zama hayey kaŋ boro ga dii ey man'ti kala waati kayna hayayan, wey kaŋ boro si dii ey man'ti kala haya abadanteyan.

5

¹ Zama ir ga bay kaŋ nda ir hugoo kaŋ ti gaahamoo kaŋ ra ir goo halaci kaŋ man'ti kala hukkuum yaada laboo ga, ir goo nda hugu abadante beenaa ra kaŋ Irkoy n'a cin ir se, hugu no kaŋ kabe man'a cin.

² Hukkumoo woo ra ir ga taabi, ir ga hanse ka baa ir ma huru ir gorodogoo ra kaŋ goo beenaa ra,

³ woo ra ir ga garandi kaŋ darbay goo ir ga, ir sii gaa koonu.

⁴ Zama ir wey kaŋ goo hukkuumoo cire, ir ga taabi, jeraw goo ir boŋ. Man'ti ir mma baa ir ma darbaa kaa ir ga kaŋ ti ir gaahamoo, amma beenaa wanoo no ir ga baa ir m'a daŋ ir ga, hala hunaroo ma haya kaŋ ga kaa ka buu gon.

⁵ Bora kaŋ n'ir tee woo hunday se man'ti kala Irkoy kaŋ n'ir noo nga Hundoo. Hundoo woo ti tolmaa kaŋ g'ir hakiikandi kaŋ ir ga duu nga gomney jerey.

⁶ Waati kul ir ga naanay ka bay kaŋ hala de ir goo kunturoo woo ra, ir ga mooru ir Koyoo dogoo.

⁷ Zama naanay nda ir ga dira, man'ti woo kaŋ ir moŋey ga dii a nda ir ga dira.

⁸ Ir ga hanse ka naanay, ir baa mo ir ma hun kunturoo woo ra hala ir ma koy goro ir Koyoo jere.

⁹ Woo maaganda se a ma tee ir goo kunturoo woo ra wala ir sii a ra, ir ga gaabandi ir ma kan ir Koyoo se.

¹⁰ Zama a nka tilasu ir kul ma bangay Almasihu ciitidogoo ra, hala boro foo kul ma duu woo kaŋ a n'a tee ihenna ra wala ilaala ra waatoo kaŋ a goo nga kunturoo ra.

Almasihu n'ir nda Irkoy waafakandi

¹¹ Sohõ kaŋ ir ga hunbura kaŋ ga hima ka teendi ir Koyoo se bay, woo se ir ga taka tee borey ma yadda ir se. Irkoy ga hanse k'ir takaa bay. Ay ga naata kaŋ war mo ga hanse k'ir bay war lakkaley ra.

¹² Man'ti ir mma yee k'ir boŋ saabu war se koyne, ir mma war noo takaa kaŋ nda war ma fooma nda ir, hala war ma hin ka borey zaabi kaŋ ga fooma nda ngi tarayheroo bila ngi biney.

¹³ Nda ir lakkaley hasara, a mana teendi kala Irkoy se, nda ir lakkaley boori, a mana teendi kala war se.

¹⁴ Almasihu bajoo g'ir šiita, ir ga hakiika ka bay kaŋ boro folloku buu borey kul dogoo ra, adiši borey kul buu.

¹⁵ A buu borey kul se hala borey kaŋ ga huna masi huna ngi boŋ se koyne, amma i ma huna bora se kaŋ buu i se, a tun i se.

¹⁶ Woo maaganda se sohõ ir si boro kul dii nda takaa kaŋ nda adamizey g'a dii. Ba nda ir na Almasihu dii nda adamizey takaa, sohõ ir si yee k'a dii nda takaa din.

¹⁷ Woo se boro kaŋ goo Almasihu bande, bora nka tee takari taaga, haya žeeney ben, nga ne, hayey [kul] tee itaji.

¹⁸ Woo kul mana hun kala Irkoy ra kaŋ n'ir nda nga waafakandi Almasihu albarkaa ra, de mo a na waafakandiy an goyoo talfi ir ga.

¹⁹ Irkoy mma goy nda Almasihu* ka nga nda aduppa waafakandi. A mana ngi laybey dii i se. A na waafakandiyanoo šennoo danj ir biney ra.

²⁰ Adiši ir man'ti kala dontokawyanj Almasihu maapoo ga. A ga tee sanda ir mijey nda Irkoy ga šelanj. Ir g'a njaray Almasihu maapoo ga war ma nanj war nda Irkoy ma waafaku.

²¹ Bora kanj mana zunubu tee, Irkoy n'a tee zunubu ir maaganda se, hala nga bande ir ma tee Irkoy boro šerranteyanj.

6

¹ Adiši ir kanj ti Irkoy goykasinawey, ir g'a wiri war ga, war kanj duu Irkoy anneemaa, war masi nanj a ma tee yaada,

² zama Irkoy nee:

«Ay na ni njarayroo taa waatoo kanj kan ya ne ra.

Hallasiroo zaaroo hane, ay na ni faaba.»*

Nga ne, sohõ da ti waatoo kanj kan a se. Nga ne, hõ ti hallasiroo zaaroo.

³ Taka kul ra, ir si haya tee kanj ga boro kanjandi, hala boro mas'ir goyoo maapoo hasara.

⁴ Ir mm'ir boñ cebe sanda Irkoy tam hennayanj haya kul ra. Ir g'a cebe nda mupeyan beeri, nda zarabiyanj, nda tilasuyan, nda šiitayyanj,

⁵ nda barzuyan, nda kasa huruyan, nda tureyanj, nda taabiyanj, nda hannayanj, nda meehawyanj,

⁶ nda henanyan, nda bayray, nda suuri, nda borohennataray, nda Hundi Henanantaa, nda baji kanj ra almunafikitaray sii,

⁷ nda cimoo šennoo, nda Irkoy hinoo, nda šerretaray wongu jinawey kanj nda ir ga kara, ir ga gagay.

⁸ Borey g'ir dii nda jeeray nda kaynandiyanj, maa hennay nda maa futay ra. K'ir dii sanda boro derandikawyanj, ka gar ir kone cimoo goo.

⁹ I g'ir tee boroyanj kanj si bayrandi, ka gar ir ga hanse ka bayrandi, sanda boroyanj kanj buu, ka gar ir ga huna, sanda boroyanj kanj zukandi, amma ir mana wiiyandi.

¹⁰ I g'ir dii sanda boroyanj kanj biney maray, ka gar waati kul ir ga paali, sanda talkayanj, amma ir ga boro boobo tee almankoyni, sanda boroyanj kanj sii nda baffoo, ka gar ir goo nda haya kul.

¹¹ Korent borey, ir n'ir mijey feeri ka šelanj war se kaaray, ir hanse k'ir biney feeri war se.

¹² Ir mana war šiita, amma war hunday ka war bajoo kaccandi.

¹³ Sohõ ay ga šelanj war se sanda ay izey, war mo, war ma taka follokaa tee ir se, war ma hanse ka war biney feeri.

Irkoy hunantaa hugoo

¹⁴ War masi marga nda borey kanj man'ti ganakaw ka tee affoo. Zama macin margari bara šerretaray nda ifutu game? Macin margari bara gaayoo nda kubaa game?

¹⁵ Macin ti waafakaa kanj goo Almasihu nda Ibilisi† game? Macin bara Irkoy ganakaa nda bora kanj man'ti ganakaw game?

¹⁶ Cin ti hayaa kanj goo Irkoy hugoo nda tooruyan game? Ka gar ir man'ti kala Irkoy hunantaa hugoo, sanda hayaa kanj Irkoy n'a har ka nee nga Citaaboo ra:

«Ay ga goro i game, ay ga dira i bande.

Ay ga tee ngi Irkoy, i ga tee ay jamaa.»‡

* 5:19 5.19 «Irkoy mma goy nda Almasihu», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy cindi Almasihu ra». * 6:2 6.2 Ezayi 49.8. † 6:15 6.15 Grek šenni ra, ne ra Ibilisi da se i ga nee Beliyar. ‡ 6:16 6.16 Sargarey 26.12; Ezekiyel 37.27.

17 Woo maaganda se
 «wa fatta i game ka fay nda ey.» Ir Koyoo n'a har.
 «War masi tuku haya žiiba ga,
 de agay, ay ga yadda war ga.»§
 18 ««Ay ga tee war se baaba,
 war ga tee ya ne iz'aruyan nda ize woyyan.»
 Ir Koyoo Hini-kul-koyoo k'a har.»*

7

1 Ay baakey, allaahidey wey kan ir duu ey maaganda se, ir m'ir bon henanandi ka kaaray ka hun gaaham nda hundi žiibi dumi kul ga. Ir ma henanyan timmante tee Irkoy hunburaa ra.

Pol jaaloo Korent borey tuubiroo se

2 Wa yadda ir ga, ir mana boro kul toope, ir mana boro kul halaci, ir mana boro kul haya ŋaa.

3 Man'ti ya mma hayey wey har ka war zukandi, zama ay n'a har ka bisa kan war goo ir biney ra, nda hunayan no wala buuyan no ir goo cere bande.

4 Ay ga hanse ka naanay war, ay ga hanse ka fooma nda war. Ay binoo yay hala nongu kan ga a si bisa, ir binemarayyaney kul ra, ay ga hanse ka jaali.

5 Nda cimi, waatoo kan ir too Masedoni, ir mana duu hunanzamay, ir biney maray nongu kul here, tarayhere wongu, kunehere hunburay.

6 Amma bora kan ga borey kan biney maray biney yaynandi kan ti Irkoy n'ir biney yaynandi nda Tit kaayanoo.

7 Man'ti nga kaayanoo hinne, amma bineyaynandiroo mo kan nda war na binoo yaynandi, a hanse k'ir mo biney yaynandi. A n'ir bayrandi kan ir faajoo ga hanse ka bara war ra, nda war hēney, nda war gaabandiyan beeroo kan war g'a tee ya ne. Woo kate ya jaali ka tonton.

8 Ba nda ay batagaa kan ay bay k'a hantum war se na war biney maray, ay si nimsi. Waatoo kan ay dii batagaa din na war biney maray waati kayna, ay nimsi.

9 Sohō ay ga jaali, man'ti kan se war biney maray, amma ay ga jaali, zama war biney maray hala nongu kan ra war tuubi. War binemarayyanoo sawa nda Irkoy ibaayoo, ka gar ir mana ifutu kul tee war se.

10 Zama binemarayyan kan teendi ka sawa nda Irkoy ibaayoo ga kate boro binoo ma maray ka tuubi ka duu hallasiyan, boro si nimsi a ra, amma aduŋŋa binemarayyanoo ga kate buuyan.

11 Zama nga ne, war binemarayyanoo hunday kan sawa nda Irkoy ibaayoo mana kate kala war ma duu ka hayey tee nda cahāyan nda jaali, nda faasayan beeri, nda binetunyan beeri, nda hunburay beeri, nda faajiyan beeri, nda gaabandiyan beeri, nda ba zukandiyan beeri. Nongoo kul here war cebe kan war ga henan hayaa woo ra.

12 Adiši, nda ay hantum war se mo, man'ti goy futu teekaa wala bora kan se goy futaa teendi se. Ya nka hantum hala bajoo kan war g'a tee ir se Irkoy jine ma bayrandi war se.

13 Woo ti haya kan n'ir biney yaynandi. Ka tonton ir bineyaynandiroo ga, ir hanse ka jaali nda Tit jaaliyanoo, zama war kul na binoo kaanandi.

14 Ay na war ka fooma a jine, amma ay mana haw. Takaa kan nda ir ga cimoo har war se haya kul ra, takaa din nda ir na war ka fooma Tit jine, a tee cimi.

¹⁵ Bajoo kaŋ a g'a tee war se ga hanse ka tonton nda a hongu takaa kaŋ nda war kul ga hayey tee kaŋ a n'i har, nda takaa kaŋ nda war n'a kubay henna nda hunburay nda jijiriyan.

¹⁶ Ay ga jaali nda kaŋ haya kul here ay ga naanay war.

8

Kabedoonay nooyan

¹ Ir armey, ir ga Irkoy anneemaa kaŋ a n'a noo Masedoni Egilizey se bayrandi war se.

² Binemarayyanoo kaŋ duu ey siiyan beeri ra, ngi jaali beeroo kate i ma hanse ka tee kabedoonaa ka noo, ba nda i ga hanse ka talka.

³ I na ngi hinagoo tee. Ay ga seede kaŋ i bisa ngi hinagoo bila gaabi.

⁴ I n'ir gaabi ir ma naŋ ngi ma ngi bagaa daŋ faabaroo ra kaŋ ga sanbandi Irkoy boro henanantey* se.

⁵ I n'a tee haya kaŋ bisa woo kaŋ ir g'a naata. I nka jin ka ngi boŋ noo ir Koyoo se, woo banda ga, i na ngi boŋ noo ir se ka sawa nda Irkoy ibaayoo.

⁶ Woo se ir na Tit suurandi ka nee a se kaŋ takaa kaŋ nda a na faabaroo sintin war se, takaa din da a ma koy a ga k'a timmandi.

⁷ War duu haya nongoo kul here: naanay ra, šenni ra, bayray ra, gaabandiyan kul here, nda bajoo kaŋ ir na war tuti war m'a tee, war ma tee mo kabedoonaa faabaroo woo ra.

⁸ Man'ti ya mma šelan war se ka war noo yaamar, amma ya mma boro fooyan gaabandiroo har war se hala ya war bajoo guna wala baji cimi no.

⁹ War g'ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa bay, takaa kaŋ nda nga kaŋ goo nda haya kul, a na nga boŋ tee talka war maaganda se, hala nga talkataraa ra war ma duu haya kul.

¹⁰ Ay lakkaloo no kaŋ ay g'a har war se woo ga, haya no kaŋ ga war nafa, war kaŋ za manna, war mana sintin hinne ka faabaroo tee, amma war nka kayandi mo k'a tee.

¹¹ Sohō, wa guna k'a tee k'a timmandi, hala anniyaa kaŋ war n'a zaa a se, a ma tee nda a ka sawa nda war hinagoo.

¹² Nda anniya henna goo ka noo, haya kaŋ n'n'a noo ga too, woo kaŋ sii ma ne si hāandi.

¹³ Man'ti war mma boroyan feeri ka war boŋ tilasandi, amma war kul ma sawa.

¹⁴ Sohō war duuray beeroo ma tilasu kaa i ga, hala ngi mo han foo, ngi duuray beeroo ma tilasu kaa war ga, hala war kul ma sawa.

¹⁵ Sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boraa kaŋ na iboobo kuuna, a mana boobo a se.

Woo kaŋ na ikaccu kuuna, a mana kacca a se.»†

Tit nda nga hangasiney sanbandi Korent

¹⁶ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ daŋ Tit binoo ra a ma gaabandi war se, sanda woo kaŋ ir goo m'a tee.

¹⁷ A n'ir hoyraa dii. A goo nda anniya henna, a koy nda nga boŋ war do.

¹⁸ Ir n'ir armaa kaŋ Egilizey kul g'a saabu Alhabar Boryaa here sanba a bande.

¹⁹ Man'ti woo hinne, naarumaa kaŋ ir goo m'a tee faabaroo fondaa ra, Egilizey‡ hunday k'a suuba a ma hanga ir bande. Ir si diraa woo tee kala ka darža daŋ ir Koyoo ga, k'ir anniya hennaa cebe.

* 8:4 8.4 Boro henanantey sii kala Žerizalem, Rom borey batagaa 15.25–26. † 8:15 8.15 Fattaroo 16.18. ‡ 8:19 8.19 Egilizey man'ti kala Masedoni Egilizey.

²⁰ Ir ga taka kul tee hala boro kul mas'ir maapoo hasara nooru beeroo woo goyoo ra kanj ir g'a tee.

²¹ Ir ga ceeci ka goy henna tee, man'ti ir Koyoo hinne jine, ir g'a tee adamizey mo jine.

²² Ir n'ir armaa sanba i bande. Cee boobo ir n'a sii haya boobo ra, ir kaa ka gar kanj a goo nda anniya henna. Sohõ a goo nda anniya ka bisa, naanay beeroo maaganda kanj a g'a tee war se.

²³ Tit, a man'ti kala ay hangasinoo, ay goykasinaa no war here. Ir armyey jerey, Egilizey§ dontokawyan no. Ngi ti Almasihu daržaa.

²⁴ Woo se w'i cebe kanj war ga bag'ey nda cimi, hala Egilizey ma dii a, i ma bay kanj ir goo nda cimi ka fooma nda war.

9

Pol na hoyray foo noo koyne faabaroo here

Irkoy boro henanantey se kanj goo Žerizalem

¹ Haya kanj ti gaakasinaa kanj war g'a tee Irkoy boro henanantey* se, a sii nda addalil ya hantum war se a ga koyne.

² Ay ga war anniya henna bay, ay n'a ka fooma Masedoni borey jine ka nee: «Akay borey soolu za manna.» War gaabandiroo na ngi jere beeroo tuti kabedoonay ra.

³ Ay n'ir armyey sanba war do hala takaa kanj nda ir na war ka fooma masi koy tee yaada. Ya mma baa war ma soolu sanda takaa kanj nda ay n'a har.

⁴ Nda man'ti woo, nda Masedoni boroyan kaa ay bande, de i gar war mana soolu, ir ga haw, zama ir ga naanay war. War, war haawoo no.

⁵ Woo maaganda se ay dii kanj a ga hima y'a wiri ir armyey ga i m'ir jin war do hala gaakasinaa kanj war n'a har, i ma huga nda a hala ay ga kaa. Woo ra a ga soolu hala ay ga kaa, a ma tee kabedoonay haya, a masi tee gaabi.

⁶ War ma bay kanj boro kanj na ikaccu duma ga ikaccu hegay, boro kanj na iboobo duma ga iboobo hegay.

⁷ Boro foo kul ma noo nda woo kanj a n'a kayandi nga binoo ra, bila nimsay, bila gaabi, zama Irkoy ga baa boro kanj ga noo nda jaaliyan.

⁸ Irkoy goo nda hini ka anneema dumi kul doori war boñ hala waati kul war ma bara nda woo kanj ga war ga too hala a ma hoo, war ma hin ka teegoy henna dumi kul tee,

⁹ sanda takaa kanj nda a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Boro kanj ga talkey noo ka gomni doori i boñ, nga šerretaraa ga cindi hala abada.»†

¹⁰ Bora kanj ga sayakaa noo dumi, a ga takula noo a ma tee ŋaayan. A ga war noo ka war dumiyoo boobandi, a ga tonton war šerretaraa teegoy hennawey ga.

¹¹ A ga war tee almankoyne nongoo kul here nda kabedoonay dumi kul, ir bande boro boobo ma albarka danj Irkoy se.

¹² Zama faabaroo kanj war g'a tee si hima ka tee Irkoy boro henanantey hinne nafaa, a ga hima ka kate boro boobo ma hanse ka albarka tee Irkoy se.

¹³ Nda i duu faabaroo woo, i ga Irkoy saabu nda takaa kanj nda war ga cebe kanj war ga hanajer AlmasihuAlhabar Boryaa se nda kabedoonay gaakasinaa kanj war g'a tee ngi nda borey kul se.

¹⁴ Anneema beeroo kanj Irkoy n'a noo war se sabbu se i ga Irkoy ŋaaray war se, ka baa war ka tonton.

§ 8:23 8.23 Sorro 19to. * 9:1 9.1 Boro henanantey sii kala Žerizalem, zamnaa 8.4. † 9:9 9.9 Zabur 112.9.

15 Albarka ma bara Irkoy se nga nooyan beeroo kaŋ si hin ka fillandi maaganda se.

10

Pol na borey zaabi kaŋ ga šelan nga goyoo ga

¹ Agay hunday Pol, ay ga haya foo wiri war ga Almasihu bineyaynaa nda nga borohennataraa maaganda se, agay kaŋ borey ga nee kaŋ nda ay goo war game ka dii cere moo nda moo, ay ga tee boro yayna, amma nda ay mooru war, ay ga tee war se boro konna.

² Ay g'a ŋaaray war ga, waati kaŋ ay goo war game, ay mas'ay borokonnotaraa cebe war se takaa kaŋ nda ay ga yadda k'a cebe borey se kaŋ ga hongu adamizey takaa nda ir ga dira.

³ Cimi no adamizeyan ti ir, amma ir si wongu nda adamizey takaa.

⁴ Zama ir wongu jinawey man'ti adamizey waney, jinay gaabanteyan no kaŋ hun Irkoy do ka hayey kaŋ ga wongu kubay, k'i kayri, ka taari miilewey halaci,

⁵ ka hini kul kaŋ ga nga boŋ jer ka kay Irkoy bayraa se halaci, ka kate miile kul ma yee Almasihu cire k'a beerandi.

⁶ Ir soolu, waati kaŋ war ga haŋajer ir se haya kul ra, ir ga zunubu kul zukandi.

⁷ Wa hayey guna nda cimi! Nda boro ga naanay kaŋ nga goo Almasihu bande, a ma haya foo bay: takaa kaŋ nda a goo Almasihu bande, takaa din da ir mo Almasihu wane nda ir.

⁸ Ba nda ay ga bolsay kayna nda hinoo kaŋ ir Koyoo n'a noo ya ne, a man'ti kala war tontonyanoo se, man'ti war kayriyanoo se. Woo si ay haawandi.

⁹ Ay si baa a ma tee sanda ya mma war hunburandi nda ay batagawey,

¹⁰ zama i nee batagawey wey ga tiŋ, i goo nda gaabi, amma agay azzaatoo sii nda gaabi, ay meešenney man'ti baffoo.

¹¹ Boro kaŋ ga woo hongu ma bay kaŋ takaa kaŋ ti ir šennoo ir batagawey ra nda ir ga mooru, nga da ti ir teegoyey nda ir goo war game.

¹² Ir mma yadda hunday k'ir boŋ sawandi nda boroyan kaŋ goo borey ra kaŋ ga ngi boŋ saabu, wala k'ir boŋ kar i ga. Amma ngi, i mma ngi boŋ neeši ngi boŋ ga, ka ngi boŋ kar ngi boŋ ga, i si faham baffoo.

¹³ Ir, ir si bolsay ka hoo, amma kaydogoo kaŋ Irkoy n'a dan ir ga, ir ga kay kaydogoo din ga, nga ka kate ir too kate mo hala war do.

¹⁴ Ir si bisa ir kaydogoo din ga, sanda ir mana too kate hala war do. Ir nka mana too kate hala war do nda Almasihu Alhabar Boryaa wala?

¹⁵ Ir si hanse ka bolsay nda goy waaney, amma ir ga naata, nda war naanaa koy jine ka tonton, ir goyoo ga tonton ka sawa nda kanjey kaŋ ir n'i kayandi.

¹⁶ Woo ra ir ga Alhabar Boryaa ka koy koyrawey kaŋ goo war se jine, bila nda ir ma bolsay nda goyey kaŋ teendi ka ben farru waaney ra.

¹⁷ «Boro kaŋ ga bolsay ma bolsay nda ir Koyoo.»*

¹⁸ Man'ti bora kaŋ ga nga boŋ saabu no i g'a dii laadirante, bora kaŋ ir Koyoo g'a saabu ti laadirante.

11

Boroyan kaŋ ga ngi boŋ himandi diyaw

¹ Nda a gar ba war mma hin k'ay hollokomtaraa ikayna mupe, wa alha naŋ, war m'ay suuri kayna.

* 10:17 10.17 Žeremi 9.23.

² Ay ga canse war se nda canseyan kan hun Irkoy do, zama ya nka war cewoo dii kurpe folloku se, ka war kayandi Almasihu jine sanda hondiyaw henanante kan si aru bay.

³ Amma ay ga hunbur, sanda takaa kan nda gondoo na nga carmaa ka Haawa darga, takaa din da war lakkaley masi koy bere ka laadirtaray [nda henanyan] nan kan Almasihu ga hima nda a.

⁴ Zama nda boro kaa ka Isa tana waazu war se kan man'ti woo kan ir n'a har, wala war duu hundi tana kan man'ti Irkoy Hundoo kan war duu a ka bisa, wala alhabar borya tana kan man'ti Alhabar Boryaa kan war duu a, war ga yadda ngi mo ga.

⁵ Agay do war diyaw beerey mana bisa agay nda baffoo.

⁶ Ba nda ay si waana šenni, man'ti bayray here, taka kul kan no nda nongu kul kan no, ir n'a cebe war se.

⁷ Wala zunubu no y'ay bon yeeti ganda hala war ma duu ka jer waatoo kan ay na Irkoy Alhabar Boryaa har war se yaada?

⁸ Ay na Egiliz tanayan kabey kokobu ka banaw taa i kone ka kaa ka war alhaadimay goyoo ra.

⁹ Waatoo kan ay goo war do, kan tilasu duu agay, ya na tee boro kul ga jeraw, zama ir armey kan kaa ka hun Masedoni n'ay noo hayey kan ga ay ga too. Haya kul here ay n'ay bon dii ya si tee war ga jeraw, ay ga koy a ga mo k'ay bon dii.

¹⁰ Hala de cimi no kan Almasihu cimoo goo ay ra, boro kul s'ay ganji ya fooma Akay gandaa laamawey ra.

¹¹ Macin se? Ya nk'a tee, zama ay si baa war wala? Irkoy ga bay kan ay ga baa war.

¹² Woo kan ay goo m'a tee, ay ga cindi a ga, hala ya borey gagay kan ga waati henna ceeci ka bolsay ka ngi bon sawandi nda ir.

¹³ Borey wey dumey man'ti kala taari diyawyan, goykaw darganteyan kan ga ngi bon himandi Almasihu diyawyan.

¹⁴ A si bonhaw, Ibilisi hunday mma nga bon himandi annuura almalayka.

¹⁵ Adişi a si bonhaw nga goykey mo ma ngi bon himandi šerretaraa goykawyan. Amma ngi kokoroo ra i ga duu ngi teegoyey banaa.

Laazaabawey kan duu Pol nga diyawtaraa ra

¹⁶ Ay ga yee k'a har, boro kul mas'ay dii sanda hollokom, wala mo war m'ay dii sanda hollokom hala agay mo, ya duu ka bolsay kayna.

¹⁷ Woo kan ay g'a har, ay s'a har nda ir Koyoo takaa, hollokom takaa nda ay g'a har, nga ra ay ga naanay ka duu haya kan nda ay ga bolsay.

¹⁸ Boro boobo ga fooma nda adamizetaray hayey, agay mo ga fooma.

¹⁹ War ga wan ka hollokomey hayey mupe, war kan ga nee lakkalkoyniyan ti war!

²⁰ War ga boro mupe kan ga war tee bapna, wala boro kan ga war hayaa taa, wala boro kan ga war kabey koonandi, wala boro kan ga war kaynandi, wala boro kan ga war sanj.

²¹ Ay g'a har, ir haawoo no, a ga hima nda sanda ir nka yalaafu.

Haya kul kan boro ga yadda k'a tee, ay ga šelan sanda hollokom, ay ga yadda mo.

²² Eberayan no wala? Agay da mo, nga da ti agay. Izirayel boroyan no? Agay da, nga da ti agay. Ibirahima hayrey no wala? Agay da, nga hayroo ti agay.

²³ Almasihu goykawyan no wala? Ay ga šelan sanda saama, agay tiya ka bisa ey: ay taabi ka bisa ey, ay na kasu tee ka bisa ey, ay karandi laala ka bisa ey, cee boobo ay huru buuyan mee ga.

²⁴ Cee guu Alyahuudey na barzu mee woytaaci (40) kan affoo g'a kuma kaa ay ra.*

²⁵ Cee hinza ay barzandi, cee foo ay warrandi nda tondi hala ya duu ka buu, cee hinza harihii n'ay mun, ay na zaari foo nda cijin foo tee teekoo ra.

* 11:24 11.24 Alhukumoo 25.2-3.

²⁶ Cee booboyaŋ ay naarumawey ra, ay huru farratay ra isawey boŋ, ay huru farratay ra zay beerey game, ay huru farratay ra ay dumoo borey game, ay huru farratay ra dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game, ay huru farratay ra koyraa ra, ay huru farratay ra saajoo ra, ay huru farratay ra teekoo boŋ, ay huru farratay ra taari armye game.

²⁷ Ay goo taabi nda farayan ra, cee booboyaŋ ay ga hanna, ay goo heray nda jaw ra, cee booboyaŋ ay mana duu ka ŋaa, ay goo hargu nda baŋi ra.

²⁸ Woo ti ya na hayey jerey kabu, hayaa kaŋ g'ay kankam zaari kul ti Egilizey kul alhuzunoo.

²⁹ May ka sii nda gaabi takaa kaŋ nda agay mo sii nda gaabi? May no ka kaŋ zunubu ra, de a s'ay dor?

³⁰ Nda ay ga hima ka fooma, ay si fooma kala nda ay gaabi jaŋaa.

³¹ Irkoy kaŋ ti ir Koyoo Isa Baaba, albarka ma bara a ga hala abada, ga bay kaŋ ay si taari.

³² Kaŋ ay goo Damas koyraa ra, goforneroo kaŋ goo kokoyoo Aretas cire na koyraa boroyaŋ dan i m'ay koroši hala i m'ay dii.

³³ Kokondo ra i n'ay dan k'ay zumandi nda koyraa cetaa funeetaraa, woo k'ay kaa kaboo ra.

12

Hayey kaŋ Pol dii ey bangayyan ra

¹ A nka tilasu ya fooma. Ba nda nafaw sii a ra, ay ga koy a ga k'ir Koyoo hayey kaŋ boro ga dii ey nda nga bangayyaney deede.

² Ay ga Almasihu ganakaw foo bay kaŋ zandi ka koy hala beene hinzantoo ra, a ga too jiiri woy cindi taaci (14). Nda nga azzaatoo no ka koy wala man'ti nga azzaatoo no, ay si bay, Irkoy no ma bay.

³ Ay ga bay kaŋ bora din koy beenaa ra, nda nga azzaatoo ra no, wala man'ti nga azzaatoo ra no, ay si bay, Irkoy no ma bay,

⁴ a zandi ka koy hala alženna ra, a maa šenniyan kaŋ si deedandi, i si bisa boro se a m'i har.

⁵ Bora woo dumoo nda ay ga fooma, amma agay hunday, ay si fooma nda haya kul kala ay gaabi jaŋaa.

⁶ Nda ay ga baa ya fooma ay si tee hollokom, zama cimoo no ay g'a har. Amma ay g'ay boŋ dii hala boro mas'ay jer ka bisa woo kaŋ a ga dii a ay ga wala woo kaŋ a ga maa ay g'a har,

⁷ bangayyan beerey wey mo kaŋ a ga dii ey maaganda se. Haya huru ay hamoo ra kaŋ ma nee karji hala ya si duu k'ay boŋ jer. Ibilisi almalayka ka sanbandi a m'ay kar hala ya si duu k'ay boŋ jer.

⁸ Hayaa woo se, ay n'ir Koyoo ŋaaray cee hinza a m'a moorandi ay ga.

⁹ A nee ya ne: «Agay anneemaa ga ni wasa, zama gaabi jaŋay ra ay hinoo ga diyandi kaaray.» Adiši a ga hanse ka kan ya ne ya bolsay nda ay gaabi jaŋaa hala Almasihu hinoo ma cindi ay ga.

¹⁰ Woo se ay ga jaali nda ay gaabi jaŋaa, nda maahasarayyan, nda tilasuyan, nda gurzugayyan, nda šiitayyan ra Almasihu sabbu se, zama waati kaŋ ay sii nda gaabi, waatoo din no Almasihu g'ay noo gaabi.

Pol ga alhuzun Korent borey se

¹¹ Ay tee hollokom, war k'ay gaabi ya ti a, war ti borey kaŋ hima k'ay saabu, zama diyaw beerey wey mana bisa agay nda haya kul, ba kaŋ ay man'ti baffoo.

¹² Šikka sii diyaw silbawey, war dii ey war game nda ngi muŋeyan beeroo. I teendi nda tammaasayan, nda almunkaryan, nda kayfiyan albarkaa ra.

¹³ Macin no Egilizey jerey duu a kan war mana duu a? Nda man'ti haya folloku kan ti ya na tee war ga jeraw. Wa toojeroo woo yaafa ya ne!

¹⁴ Nga ne, cee hinzantoo ti woo ay ga soolu ka koy war do, de mo ay si tee war ga jeraw, zama man'ti war almaanoo bande ay goo, war hunday bande ay goo. Man'ti zankey no ma haya marga hayragey se, hayragey no ma marga zankey se.

¹⁵ A ga kan ya ne y'ay kabehayaa noo war se, ka agay hunday noo war se. Nda ay ga baa war ka tonton, haya no ma hun war bajoo ra ya ne wala?

¹⁶ Haya kul kan no, agay, ya na tee war ga jeraw, amma boro fooyan ga nee kan ay ga caram, de mo carmay nda ay na war dii.

¹⁷ Borey kan ay n'i sanba i ma koy war do, boro goo i ra kan kate ya war haya naa wala?

¹⁸ Ay n'a wiri Tit ga a ma koy war do. Ay n'ir armaa sanba a bande. Tit nka war haya naa wala? Man'ti lakkal follokaa ra ir dira? Man'ti fondo follokaa ra ir dira?

¹⁹ A gay war ga hongu kan ir mma faasa ir boj se war jine, man'ti cimi no. Ir si šelan kala Irkoy jine Almasihu albarkaa ra. Woo kul, ir baakey, ir s'a tee kala war tontonyanoo se.

²⁰ Ay ga hunbur waati kan ay kaa ya si war gar taka kan ga kan ya ne ga, de mo war mo mas'ay gar taka kan ga kan war se ga. Ay ga hunbur ya yenjeyan gar war game, nda canseyan, nda binetunyan, nda alhaasiditarayyan, nda cere maahasaraw, nda miimandayan, nda bolsay, nda taka šiirayan.

²¹ Ay ga hunbur kan hiino nda ay kaa war do, ay Koyoo masi koy ay yeeti ganda war jine. Boro booboyan kan na zunubu tee, de i mana tuubi ka hun ngi žiiboo ga, nda woy nda aru izefututaraa ra, nda haya futu boonayyan ra kan i n'i tee, ay ga hēe ngi maaganda se.

13

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹ Cee hinzantoo ti woo kan ay ga koy war do. «Ciiti kul masi dunbandi kala seede hinka wala ihinza seedetaraa ga.»*

² Borey kan na zunuboo tee za ya na koy war do nda borey jerey kul, ay ga lakkaley zumandi kan ba nda ay sii no, sanda takaa kan nda ay n'a har i se ay koyyan hinkantoo ga kan hiino nda ay kaa, ay si boro kul kaa.

³ Sohō kan war ga tammaasa ceci kan ay mijoo nda Almasihu ga šelan, war ga dii a. Almasihu hinagoo si kacca war here, a ga nga hinoo cebe war game.

⁴ Zama a kanjandi sanda boro kan sii nda gaabi. Sohō, a ga huna Irkoy hinoo albarkaa ra. Ir mo, takaa din da, ir sii nda gaabi, amma ir ga huna a bande Irkoy hinoo albarkaa ra war here.

⁵ Wa war boj sii ka war boj guna ka dii wala war goo naanaa fondaa ra. War nka si maate kan Isa Almasihu goo war ra? Nda man'ti woo, war ga mongandi war naanaa ra.

⁶ Ay ga naata kan war ga kaa ka bay kan ir, ir mana mongu.

⁷ Ir ga Irkoy naaray war masi goy futu kul tee. Man'ti ir mma baa ir ma cebe war se kan ir n'ir goyoo tee ka boori, ir mma baa war ma teegoy henna tee, ba nda a ga hima nda sanda ir man'ir goyoo tee ka boori.

⁸ Zama ir sii nda hini ka cimi tangam, ir sii kala cimi bande.

⁹ Waati kan ir sii nda gaabi, amma war goo nda gaabi, ir ga jaali, koyne mo ir ga naaray war ma tee boro timmanteyan.

¹⁰ Woo maaganda se, waati kan ay sii war do, ay ga hayey wey hantum war se, nga ra waati kan ay goo war do ya si hayey šendandi war ga, ya hin k'a tee nda hinoo kan

* 13:1 13.1 Alhukumoo 19.15.

ir Koyoo n'a noo ya ne. A n'ay noo hinoo woo war nafaa se, a man'a noo hasaraw se.

¹¹ Aywa ag'armey, wa paali, wa yadda ka tee boro kaŋ tee ka timme, wa yadda hoyray, wa tee anniya foo, alaafiya ma bara war game. Woo ra Irkoy kaŋ ti Bajikoyoo nda Alaafiyakoyoo goo war bande.

¹² Wa cere foo nda summuyan henanante. Irkoy boro henanantey kul ga war foo.

¹³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa, nda Irkoy bajoo, nda Hundi Henanantaa margaroo ma bara war kul bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Galati borey se

Citaaboo fahamandiroo

Galati gandaa sii kala gandaa kaŋ se i ga nee Tirki laboo jere foo ga. Pol naarumawey ra a koy Galati borey do. Woo ka kate i ma naanay Isa Almasihu. Egilizyan gorandi no din. Pol banda ga, Alyahuuduyan bangay kaŋ nee kaŋ ka naanay Isa hinne si boro hallasi, kala ma Alyahuudey alaadawey mo kayandi. Waatoo kaŋ Pol maa kaŋ Galati borey na fondo cimoo naŋ ka hanga taari cawandey wey, a hantum i se k'i hoyray, i ma duumi borcintaraa ra ka hanga fondo cimoo.

A n'i bayrandi kaŋ man'ti Alyahuudey ašariyaa no ma boro hallasi. Ka naanay Isa hinne no ma boro hallasi. A nee i se i ma naŋ Hundi Henanantaa m'i gongu, zama nga no ma boro faaba ma hin ka teegy henna tee.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti diyaw, boroyan man'ay tee diyaw, boro man'ay ti a, amma Isa Almasihu nda Baaba Irkoy kaŋ n'a tunandi bukawey ra k'ay ti a.

² Agay nda ir armey kul kaŋ goo ay bande ka batagaa woo sanba Galati gandaa Egilizey se.

³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

⁴ Almasihu na nga boŋ noo ir zunubey maaganda se k'ir cendi k'ir kaa zaman laalaa woo ra. Woo ti Irkoy ir Baaba ibaayoo.

⁵ Nga, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Alhabar Borya folloku bara

⁶ Ay boŋoo haw nda takaa kaŋ nda war cahã ka banda bere bora se kaŋ na war cee nda [Almasihu] anneemaa. War koy alhabar borya tana dii,

⁷ ka gar alhabar borya kul sii no koyne, boroyan de bara no kaŋ ga war boŋey naami, i ga baa ngi ma Almasihu Alhabar Boryaa bere.

⁸ Amma ba nda ir wala beenaa almalayka foo na alhabar borya foo waazu war se kaŋ ga fay nda woo kaŋ ir n'a waazu war se, koyoo ma laali.

⁹ Sanda takaa kaŋ nda ir n'a har ka bisa, sohõ ay g'a har koyne: nda boro foo na alhabar borya foo har war se kaŋ man'ti woo kaŋ war duu a, koyoo ma laali.

¹⁰ Aywa, sohõ adamize alhormaa wala Irkoy alhormaa no ay g'a ceeci? Wala mo adamizey se ay ga ceeci ya kan? Nda ya mma ceeci hala sohõ ka kan adamizey se, ay si tee Almasihu tamoo.

Takaa kaŋ nda Pol tee diyaw

¹¹ Ag'armey, ay ga war bayrandi kaŋ Alhabar Boryaa kaŋ ay n'a waazu mana hun adamize do.

¹² Zama agay, ya na duu a adamize ga, a mana cawandi ya ne, amma Isa Almasihu k'a bangandi ya ne.

¹³ War maa ay jogolaa waatoo kaŋ ay goo Alyahuudey addinaa ra, takaa kaŋ nda ay hanse ka Irkoy Egilizoo gurzugay ka ceeci k'a halaci,

¹⁴ takaa kaŋ nda ay bisa ag'alwadde boobo ay jamaa ra Alyahuudey addinaa ra, zama ay ga hanse ka canse ay baabey alaadawey se.

¹⁵ Amma kaŋ a kan [Irkoy] se kaŋ n'ay dan jere ga za ay paa gundoo ra, de mo kaŋ n'ay cee nga anneemaa ra,

¹⁶ ka nga Iz'aroo bangandi ya ne, hala y'a har dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu, ya na nbunadam hoyraa ceeci.

¹⁷ Ya na žigi mo ka koy Žerizalem, borey do kaŋ n'ay jin ka tee diyaw, amma dogoo din da ya nka koy Arabi jina, ay yee koyne Damas.

¹⁸ Jiiri hinza banda ga, ay žigi ka koy Žerizalem ka Piyer bay, ay cindi jeroo ga jirbi woy cindi guu (15).

¹⁹ De mo ya na dii diyawey jerey boro kul nda man'ti Žak, ir Koyoo armaa.

²⁰ Hayey kaŋ ay g'i hantum war se, nga ne, Irkoy ga bay kaŋ ay si taari.

²¹ Woo banda ga, ay koy Siiri nda Silisi gandawey ra.

²² Egilizey kaŋ goo Almasihu maapoo ga Žude gandaa ra mana bay ka dii agay.

²³ Amma i ga maa hinne i ga nee: «Boraa kaŋ cindi k'ir gurzugay goo ma naanaa waazu kaŋ a cindi ka ceeci k'a halaci.»

²⁴ De i ga Irkoy beerandi ay maaganda se.

2

Hayey kaŋ Pol nda diyawey cindey n'i kayandi

¹ Jiiri woy cindi taaci (14) banda ga, agay nda Barnabas žigi ka koy koyne Žerizalem, ay na Tit mo ka koy ay bande.

² Irkoy ka bangandi ya ne ka kate ya žigi, ay na Alhabar Boryaa kanandi Egilizey jine kaŋ ay g'a waazu dumey se kaŋ man'ti Alyahuudu. Boro kayantey, ay n'a kanandi i jine jere ga hala goyoo kaŋ ay goo m'a tee wala woo kaŋ ay n'a tee masi tee yaada.

³ Ba Tit kaŋ cindi ay bande kaŋ ti Grek, a mana tilasandi a ga a ma hurubangu.*

⁴ Woo kul, haya mana kate a kala ir taari armey kaŋ zanba ka huru ir ra, ka borcintaraa derandi kaŋ ir duu a Almasihu Isa bande k'ir tee baŋŋayan.

⁵ Ir mana yadda i se ka cindi i cire ba alwaati kayna, hala Alhabar Boryaa cimoo ma cindi war kone.

⁶ Wey kaŋ i g'i dii sanda boro kayante, haya kul kanyan no ay si kula, Irkoy si boro ndum guna. Borey kaŋ se i ga nee kayante mana haya dan ay ga ka tonton.

⁷ Amma kaŋ i bay Alhabar Boryaa talfandi ay ga y'a waazu dumiyay kaŋ man'ti Alyahuudu se, sanda takaa kaŋ nda a talfandi Piyer ga Alyahuudey se,

⁸ zama Irkoy kaŋ na Piyer soolu a ma tee Alyahuudey diyaa, nga da ka agay mo soolu ya tee diyaw dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se,

⁹ kaŋ i yadda goyoo kaŋ nondi ya ne Irkoy anneemaa ra, Žak, nda Piyer, nda Yehiya kanyan ti Egilizoo hugoo ganjiyan na kabe dan agay nda Barnabas kaboo ra ka cebe kaŋ ngi yadda ir ga, ir, ir ma koy goy dumey kaŋ man'ti Alyahuudu game, ngi, ngi ma koy goy Alyahuudey game.

¹⁰ I baa de ir ma hongu talkey, woo ti haya kaŋ ay soobay y'a tee.

Pol citi Piyer ga Antiyoš

¹¹ Amma kaŋ Piyer kaa Antiyoš, ay citi a ga borey kul jine, zama a toope.

¹² Waatoo kaŋ boro fooyan kaŋ hun Žak do mana too kate, a ga ŋaa boro bande kaŋ man'ti Alyahuudu, amma za i too kate, a hun borey ra ka yee jere ga, a mana yee ka yadda ka ŋaa i bande, Alyahuudey kaŋ ga hurubanguyanoo kayandi hunburay se.

¹³ Alyahuudey cindey mo na almunafikitaray tee ka hanga a hala nongu kaŋ ra i na Barnabas mo hangandi ngi bande ngi almunafikitaraa ra.

¹⁴ Amma waatoo kaŋ ay dii i si dira borey kul jine nda Alhabar Boryaa cimoo, ay nee Piyer se borey kul jine: «Nda ni kaŋ ti Alyahuudu, n'ga huna sanda boro kaŋ

* 2:3 2.3 «... a ma hurubangu» maanaa ti: a ma huru alyahuudutaray.

man'ti Alyahuudu, taka foo n'ga dumey kaŋ man'ti Alyahuudu gaabi i ma tee sanda Alyahuudu?»

Alyahuudey nda dumey jerey kul

si hallasi kala naanaa albarkaa ra

¹⁵ Ir, ir nka hayandi alyahuudutaray, ir man'ti zunubu teekey kaŋ hun dumey ra kaŋ man'ti Alyahuudu.

¹⁶ Amma ir ga bay kaŋ ašariyaa diiyanoo si boro tee boro šerrante, boro ma naanay hinne Isa Almasihu no ma boro tee boro šerrante. Ir mo, ir naanay Almasihu Isa hala naanaa kaŋ ir na daŋ a ra m'ir tee boro šerranteyan, amma man'ti nda ašariyaa diiyanoo, zama ašariyaa diiyanoo si boro kul tee boro šerrante.

¹⁷ Nda ir ga ceci k'ir boŋ tee boro šerrante Almasihu albarkaa ra, ka gar mo zunubanteyan ti ir hunday, Almasihu ti zunubu cere wala? Abada!

¹⁸ Zama nda ay yee ka hayey cin kaŋ ay n'i kayri, ya mma cebe kaŋ ašariyaa hookaw ti agay.

¹⁹ Agay hunday ašariyaa k'ay tee bukaw, ay buu a here hala ya duu ka huna Irkoy here. Ay kanjandi Almasihu bande,

²⁰ man'ti agay no ma huna koyne, amma Almasihu no ma huna ay ra. Hunaroo kaŋ ay goo m'a tee sohõ da ay gaahamoo ra, ay s'a huna kala naanaa kaŋ ay n'a daŋ Irkoy Iz'aroo ra, nga kaŋ bajoo kaŋ a n'a tee ya ne maaganda se, a na nga boŋ noo i ma nga wii ay sabboo se.

²¹ Ay si Irkoy anneemaa kaa, zama nda a gar šerretaray mma duwandi ašariyaa ra, adiši Almasihu nka buu yaada.

3

Ašariyaa diiyanoo wala ka naanay Isa no ma boro tee boro šerrante?

¹ He Galati borey, war sii nda lakkal, may ka dabari daŋ war se? War kaŋ takaa kaŋ nda Isa Almasihukanjandi harandi war se kaaray, ma nee haya kaŋ war dii a.

² Hayaa hinne kaŋ ay ga baa y'a bay war ga ti: ašariyaa diiyanoo albarkaa ra war duu Irkoy Hundoo wala naanaa šennoo kaŋ war maar'a albarkaa ra war duu a?

³ War sii nda lakkal takaa woo kul? War sintin ka dira nda Irkoy Hundoo, sohõ war ga benandi nda hundi-ibaayoo wala?

⁴ War farawoo kul tee yaada wala? A si hin ka tee yaada.

⁵ Irkoy kaŋ ga war noo nga Hundoo, nga kaŋ ga kayfiyan tee war game, ašariyaa diiyanoo albarkaa ra wala naanaa šennoo kaŋ war maar'a albarkaa ra a g'i tee?

⁶ Takaa kaŋ nda «Ibrahim naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray»*,

⁷ war ma bay kaŋ borey kaŋ ga ngi naanaa daŋ Irkoy ra, ngi ti Ibrahim haamawey.

⁸ Citaaboo bayrandi za a mana tee kaŋ Irkoy ga dumey kaŋ man'ti Alyahuudu tee boro šerrante nda i naanay. Woo se a jin ka alhabar boryaa woo har Ibrahim se ka nee: «Ni bande gandawey kul ga duu albarka.»†

⁹ Takaa woo ra borey kaŋ ga ngi naanaa daŋ Irkoy ra, ga duu albarka Ibrahim bande kaŋ naanay.

¹⁰ Borey kul kaŋ ga ašariyaa dii sii kala laaliyan cire, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kaŋ si hayey kul kaŋ hantumandi ašariyaa citaaboo ra dii k'i ka goy, bora laali.»‡

¹¹ A ga henan kaŋ ašariyaa si boro kul tee boro šerrante Irkoy jine, zama «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.»§

* **3:6 3.6** Sintinoo 15.6. † **3:8 3.8** Sintinoo 12.3. ‡ **3:10 3.10** Alhukumoo 27.26. § **3:11 3.11** «boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «boro kaŋ naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna», Habaku 2.4.

¹² Ašariyaa mana hun naanaa ra, amma «boro kaŋ ga hayey wey ka goy ga huna nda ey.»*

¹³ Almasihu n'ir day k'ir kaa ašariyaa laaliyanoo ra, a tee laalihaya ir maaganda se, zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Boro kul kaŋ deejandi bundu ga, laali.»†

¹⁴ Woo teendi hala Ibrahima albarkaa, dumey kaŋ man'ti Alyahuudu ma duu a Almasihu Isa bande hala ir ma duu naanaa ra Irkoy Hundoo kaŋ allaahidoo zandi.

Hayaa kaŋ ga ašariyaa nda allaahidoo fay

¹⁵ Ag'armey, ay ga ūelan war se sanda adamizey alaadaa: takaa kaŋ nda boro kaŋ na nga wasiyyoo hantum, boro foo s'a kaa, a si tonton a ga.

¹⁶ Irkoy na allaahiduyan zaa Ibrahima nda nga hayroo se. A mana nee «nda nga hayrey se», sanda boro booboyan, amma boro folloku ga a goo, a nka nee «nda ni hayroo se»‡, maanaa Almasihu.

¹⁷ Hayaa ne kaŋ ay g'a har: amaanaa kaŋ Irkoy n'a zaa k'a jisi henna, ašariyaa kaŋ goro jiiri zangu taaci nda waranza (430) amaanaa banda ga si allaahidoo kaa k'a derandi ka nga alkadaroo kaa.

¹⁸ Zama nda ašariyaa bande boro ga duu tuboo, adiūi man'ti allaahidoo ra a ga hun koyne. Ka gar allaahidoo ra Irkoy na Ibrahima noo anneemaa.

¹⁹ Adiūi macin se ašariyaa gorandi? A nka tontonandi allaahidoo ga ka borey hooyaney cebe, hala waati kaŋ hayroo kaŋ se allaahidoo zandi kaa. Ašariyaa woo, almalaykey k'a gorandi k'a daŋ waafakandikaw kaboo ra.

²⁰ Ka gar waafakandikaw man'ti boro folloku no a ga waafakandi, amma Irkoy nga folloku no.

²¹ Ašariyaa ga Irkoy allaahidey kuta wala? Abada! Zama nda a gar ašariya nka nondi kaŋ ga hunayan noo, kul nda cimi ūerretaray mana hun kala ašariyaa diyanoo ra.

²² Amma Citaaboo na hayey kul daŋ zunubu gaaboo cire hala allaahidoo kaŋ Irkoy n'a zaa ma nondi ganakey se ngi naanaa kaŋ i n'a daŋ Isa Almasihu ra maaganda se.

²³ Kaŋ naanaa waatoo mana kaa, ir man'ti kala ašariyaa kasa-izey, ir daabandi hala naanaa fonda cebandiyanoo ga.

²⁴ Takaa woo da, ašariyaa ti ir gongukaa kaŋ g'ir gongu hala Almasihu ga, hala ir ma tee boro ūerranteyan naanaa albarkaa ra.

²⁵ Sohō kaŋ naanaa kaa, ir sii gongukaw bande koyne.

War man'ti baŋŋayan koyne, Irkoy izeyan ti war

²⁶ War kul man'ti kala Irkoy izeyan Almasihu Isa kaŋ war naanay a maaganda se,

²⁷ zama war kul kaŋ batize Almasihu ra, war na Almasihu daŋ war ga sanda darbay.

²⁸ Woo ra Alyahuudu wala Grek sii no, baŋŋa wala borcin sii no, aru wala woy sii no, zama war kul ti affoo Almasihu Isa bande.

²⁹ Haya kaŋ se Almasihu wane nda war, adiūi Ibrahima hayroo ti war, war ti tubukey sanda takaa kaŋ nda allaahidoo n'a har.

4

¹ Ay nee: hala de tubukaa ga tee zanka kaccu, haya kul si nga nda baŋŋa fay, ba kaŋ se nga ti hayaa kul koyoo.

² A sii kala boroyan cire kaŋ ga huga nda nga nda nga jinawey hala waatoo kaŋ baaboo na kayandi ga.

³ Ir mo takaa din da, waatoo kaŋ ir ga zanka, ir man'ti kala baŋŋayan aduŋŋa hayey se.

* 3:12 3.12 Sargarey 18.5. † 3:13 3.13 Alhukumoo 21.23. ‡ 3:16 3.16 Sintinoo 17.7.

⁴ Amma kaŋ alwaatoo too kaŋ kayandi, Irkoy na nga Iz'aroo sanba kate. Woy-boro k'a dan aduŋŋa ra, a hayandi ašariyaa waati

⁵ hala a ma duu ka borey kaŋ goo ašariyaa hinoo cire day k'i kaa kabe ra. Woo ra ir ga hin ka tee Irkoy ize kanbari.

⁶ Haya kaŋ se Irkoy izeyaŋ ti war, woo se Irkoy na nga Iz'aroo Hundoo sanba ir biney ra. Hundoo din no ma kaati ka nee: «Abba, ir Baaba Irkoy!»

⁷ Takaa woo ra ni man'ti baŋŋa koyne, iz'aru ti ni. Haya kaŋ se iz'aru ti ni, woo se Irkoy sabboo ra tubukaw mo ti ni.

Alhuzunoo kaŋ Pol n'a zaa Galati borey se

⁸ Waatey kaŋ bisa ra war mana Irkoy bay, war cindi ka tee koyyaŋ se tam kaŋ nda cimi man'ti koyyaŋ no.

⁹ Amma sohõ war ga Irkoy bay, wala hunday sohõ ir ma nee Irkoy ga war bay. Taka foo war ga war boŋ yeeti haya buunayaŋ kaŋ sii nda nafaw cire kaŋyaŋ se war ga baa war ma tee tam koyne?

¹⁰ War ga zaariyaŋ, nda handuyaŋ, nda waatiyaŋ, nda jiiriyaŋ beerandi.

¹¹ Ay ga hunbur war here farayanoo kaŋ ay n'a tee war se ma tee yaada.

¹² Ag'armey, ay g'a ŋaaray war ga, war ma tee sanda agay, zama agay mo, ya nka tee sanda war. War mana ifutu kul tee ya ne.

¹³ War ga bay kaŋ cee jinaa, ay wircoo ka kate ya koy war do ka Alhabar Boryaa har war se.

¹⁴ Ay wircoo hanse ka war farandi, war man'ay konnay war man'ay hesu, amma war nk'ay dii sanda Irkoy almalayka, sanda Almasihu Isa.

¹⁵ Macin no war gomnoo ti a? Ay ga tee war se seede kaŋ, nda a mma hin ka tee waatoo din, war ga war mopey dogu k'i noo ya ne.

¹⁶ Cimoo kaŋ ay g'a har war se kate ya tee war se iberi wala?

¹⁷ Borey din kaŋ ga war ceeci nda gaabi, alkuniyanteyaŋ no, i mma baa ŋi ma agay nda war kaa cere ga hala war ma duu ka gaabandi ŋi hayey ra.

¹⁸ A ga boori boro ma gaabandi teegoy henna ga waati kul, a masi tee haya kaŋ, nda ay goo war gamey ra de no, war g'a tee.

¹⁹ Ay zankey, ay goo hayyan taamari ra* koyne war se hala waati kaŋ Almasihu ma timme war hunaroo ra.

²⁰ Ay si baa kala ya bara war do hala ya takaa kaŋ nda ay ga šelaŋ barmay, zama ay ga almunkar nda war.

Koŋŋa woyoo nda borcin woyoo

²¹ W'ay bayrandi, war kaŋ baa war ma goro ašariyaa hinoo cire, war si haŋajer ašariyaa se wala?

²² A hantumandi Citaaboo ra kaŋ Ibrahima duu iz'aru hinka, affoo koŋŋaa ga, affaa borcin woyoo ga.

²³ Koŋŋaa wanoo mana hayandi kala hundi-ibaayi ra. Borcin woyoo wanoo mana hayandi kala Irkoy allaahidoo albarkaa ra.

²⁴ Šennoo woo goo nda maana, zama ihinkaa man'ti kala sanda amaana hinka. Amaana foo zandi Sinay tondi hondoo boŋ, woo ti Hažatta, a ga izeyaŋ hay kaŋ ga tee baŋŋayaŋ.

²⁵ Hažatta ti Sinay tondi hondoo kaŋ goo Arabi, a ga hima nda Žerizalem kaŋ ga bara sohõ da, zama nga nda nga izey goo baŋŋataray.

²⁶ Amma Žerizalem kaŋ goo beene ti borcin woyoo kaŋ ti ir paa.

²⁷ A hantumandi Citaaboo ra ka nee:
«Naali, woy gunoo kaŋ si hay,

* 4:19 4.19 Pol mma nga boŋ himandi nda woy kaŋ ga taama.

hanse ka jaali, ma kaati, ni kaŋ si taama,
zama woyoo kaŋ cindi nga foo ga duu ize boobo
ka bisa woyoo kaŋ goo kurpoo kone.»†

²⁸ War kaŋ ti ag'armey, sanda Isiyaka war man'ti kala Irkoy allaahidoo izey.

²⁹ Sanda cee jinaa takaa kaŋ woo kaŋ hayandi hundi-ibaayoo ra na woo kaŋ hayandi Irkoy Hundoo albarkaa ra gurzugay, taka follokaa no hala sohõ.

³⁰ Amma macin no Citaaboo nee? A nee: «Konŋaa nda nga iz'aroo gaaray, zama abada konŋaa iz'aroo si tubu borcin woyoo iz'aroo bande.»‡

³¹ Woo se ag'armey, ir man'ti konŋaa izey, borcin woyoo izey ti ir.

5

Almasihu n'ir sawal

¹ Borcintaray se Almasihu n'ir sawal. Adiŋi wa gaabandi, war masi war boŋ yeeti baŋnataray cire.

² Nga ne, agay Pol ga nee war se kaŋ, nda war na war boŋ danbangu, Almasihu si haya kul hanse war se.

³ Ay ga yee ka adamize kul kaŋ hurubangu bayrandi kaŋ a ga hima ka hayey kul tee kaŋ aŋariyaa n'i har.

⁴ War dunbu nda Almasihu, war kaŋ ga ceeci aŋariyaa ma war tee boro ŝerrante. War fay nda Irkoy anneemaa.

⁵ Ir hunday naataa goo kaŋ Irkoy Hundoo albarkaa ra ir ga duu ŝerretaray. Ir g'a batu nda naanay.

⁶ Almasihu Isa bande, hurubanguyan wala hurubanguyan jaŋay kul sii nda alfayda. Naanaa kaŋ ga goy baji ra bara nda alfayda.

⁷ War zuru henna, may ka war ganji war ma cimoo dii?

⁸ Boŋbereyanoo woo mana hun Irkoy do kaŋ na war cee.

⁹ Dolobiri kaccu ga laajinoo kul tunandi.

¹⁰ Agay, ay ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se war mana miile tana zaa. Amma bora kaŋ ga war boŋoo bere, boro kul kaŋ no, koyoo ga nga zukandoo zaa.

¹¹ Ag'armey, nda a gar agay, ya mma hurubanguyan waazu, macin se ay ga gurzugandi? Adiŋi Isa kanjandibundoo si tee boro kul se albasi.

¹² Borey kaŋ ga war boŋey bere, i ma ngi boŋ daasu zaati.

¹³ Ag'armey, war, war mana ciyandi kala sawalyan se, amma war masi sawalyanoo tee haya kaŋ ga kate war ma dira hundi-ibaayi ra, war ma cere alhaadimay baji ra.

¹⁴ Zama aŋariyaa kul si tabati kala ŝenni folloku ra, ŝennoo ti: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ.»*

¹⁵ Amma nda war ga cere jama ka cere ŋaa, war ma hawgay war masi koy cere halaci.

Irkoy Hundoo m'ir juwal, hundi-ibaayi mas'ir juwal

¹⁶ Hayaa kaŋ ay ga baa y'a bayrandi war se man'ti kala war ma dira Irkoy Hundoo bande, nga ra war si dira nda hundi-ibaayi boonawey.

¹⁷ Zama hayey kaŋ boro hundi-ibaayoo g'i boonay si kan Irkoy Hundoo se, takaa din da hayey kaŋ ga kan Irkoy Hundoo se si kan hundi-ibaayi se. Haya hinkaa woo si cere zaa, taka kaŋ ra war masi duu ka hayey tee kaŋ war ga baa war m'i tee.

¹⁸ Amma nda Irkoy Hundoo no ma war gongu, war sii aŋariyaa hinoo cire.

¹⁹ Hundi-ibaayi teegoyey si tugu, ngi ti: woy nda aru izefututaray, žiibi, haya futu boonayyan,

† 4:27 4.27 Ezayi 54.1. ‡ 4:30 4.30 Sintinoo 21.10. * 5:14 5.14 Sargarey 19.18.

²⁰ tooru ganayan, kottekoynitaray, iberitaray, yenje, canseyan, binetunyaney, alhaasiditarawey, waafakay janawey, fay-fayyaney,

²¹ boonayyaney, suuyaney, naa-ka-hooyan, nda hayey kan ga hima nda wey. Ay ga war bayrandi sanda takaa kan nda ay bay k'a tee kan borey kan ga hayey wey dumey tee si Irkoy Laamaa tubu.

²² Amma hayaa kan Irkoy Hundoo g'a hay ti: baji, jaali, alaafiya, suuri, borohennataray, binehennay, allaahidutaray,

²³ bineyaynay, bonddiiyan. Ašariya sii no kan ga konna hayey wey dumey.

²⁴ Borey kan ti Almasihu [Isa] borey na hayey kan hundi-ibaayi ga bag'ey nda wey kan a g'i boonay kanji.

²⁵ Nda ir ga huna Irkoy Hundoo bande, ir ma dira mo Irkoy Hundoo bande.

²⁶ Ir masi tee foomanteyan ka cere ceeci, ka canse cere ga.

6

War ma cere jeraw zaa

¹ Ag'armey, nda boro diyandi laybu kul kan teeyanoo ra no, war kan Irkoy Hundoo ga war gongu, wa bora da dan fondaa ra nda bineyaynay. Ma hawgay ni hunday masi koy siyandi.

² Wa jeraw zaa cere se, woo ra war ga Almasihu ašariyaa tabatandi.

³ Boro kan ga hongu haya ti nga, ka gar a man'ti baffoo, a mma nga bon darga.

⁴ Boro foo kul ma nga bon teegoyoo fesufesu, woo ra a ga hin ka fooma nga bon de here, amma man'ti boro foo here a ga fooma.

⁵ Zama boro foo kul ga tuuru nga bon maapoo ga.

⁶ Bora kan se Irkoy meešennoo ga cawandi ma cawandikaa noo hayey kul ra kan goo a se.

⁷ War masi war bon darga, Irkoy si nan boro ma nga poopo. Zama woo kan boro n'a duma, nga no a g'a hegay.

⁸ Boro kan duma nga bon hundi-ibaayoo se ga hayaa hegay kan hundi-ibaayi g'a hay kan ti halaciyani. Amma boro kan duma Irkoy Hundoo se ga hayaa hegay kan Irkoy Hundoo g'a hay kan ti hunayan abadantaa.

⁹ Ir masi fara nda gomni teeyan, nda ir biney mana hun, ir ga nga gomnoo hegay waatoo kan ga hima ra.

¹⁰ Woo se, nda ir duu fondo, ir ma gomni tee borey kul se, waaniwaani borey kan ir nda ey goo naanaa fondaa ra.

Kašeta koraa nda fooyanoo

¹¹ Wa harfu beerey guna, agay hunday kaboo k'i hantum war se.

¹² Borey kan ga baa ngi ma ngi bon boryandi borey se, ngi no ma war waazibi war ma hurubangu. I si woo tee kala hala borey masi ngi gurzugay Almasihu kan buu kanjandibundoo ga maaganda se.

¹³ Zama wey kan hurubangu hunday si ašariyaa dii. I si baa kala war ma hurubangu hala ngi ma fooma ka nee ngi tammaasaa goo war hamey ga.

¹⁴ Agay, abada ay si fooma nda haya kul nda man'ti ir Koyoo Isa Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga kan albarkaa ra adunna kanjandi ya ne sanda takaa kan nda agay mo kanjandi adunna se.

¹⁵ Hurubanguyan wala hurubanguyan janay sii nda nafaw kul. Ma tee takari taaga bara nda nafaw.

¹⁶ Borey kul kan ga dira fondaa woo bande, alaafiya nda tamallaa ma bara i ga, ngi kan ti Izirayel borey kan ti Irkoy wane!

¹⁷ Hõ banda ga, boro kul masi yee k'ay farandi, zama agay, Isa busawey goo ay gaahamoo ga.*

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande, ag'armey! Amin.

---

* **6:17 6.17**Busawey man'ti kala gurzugaa kanj Pol duu a Isa naanaa maaganda se.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Efez borey se

Citaaboo fahamandiroo

Efez man'ti kala koyra beeri. A sii kala gandaa ra kaŋ se i ga nee Tirki.

Pol diyawtaray naarumay hinzantoo ra, a na jiiri hinza tee Efez. Waatoo kaŋ Pol ga batagaa woo sanba Efez borey se, a sii kala kasaa ra. Hayaa kaŋ a g'a har batagaa ra ga hin ka zamnandi ihinka:

- 1. Nongu jinaa ra boro ga dii kaŋ Pol ga nee kaŋ hayey kaŋ goo beenaa ra nda wey kaŋ goo laboo ga kul ga kaa ka tee affoo Almasihu ra (zamnaa 1.10).*
- 2. Nongu hinkantoo ra Pol ga nga batagaa cawkey bayrandi kaŋ i ma tee affoo. Woo ti haya kaŋ ga ngi hunayan taagaa cebe kaŋ ga duwandi Almasihu bande. A ga ūelaraŋ Irkoy hinoo ga, a nee mo ganakey ma Irkoy hinoo tee wongu jinay.*

Batagaa woo ra ir ga dii kaŋ ganakey si hin ka tee affoo nda i mana denji Hallasikaa ga kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey se kaŋ ti Almasihu Isa boro laadirantey* [kaŋ goo Efez koyraa ra].

² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Albarkaa kaŋ Irkoy n'a noo ir se Almasihu bande

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. A na nga Hundoo albarka dumey kul daŋ ir ra beenaa nongey ra Almasihu alhormaa ra.

⁴ Irkoy n'ir suuba Almasihu albarkaa ra za adupna mana daara, hala ir ma tee Irkoy boro henananteyan nda boroyan kaŋ ga laybu sii nga jine nga bajoo ra.

⁵ A n'a kayandi za gayyan k'ir tee ize kanbariyan Isa Almasihu albarkaa ra ka sawa nda nga ibaayoo kaŋ ga kan a se,

⁶ hala ir ma Irkoy daržaa saabu nda nga anneemaa kaŋ a n'a doori ir boŋ nga Baakaa albarkaa ra.

⁷ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra nga kuroo albarkaa ra, a n'ir laybey yaafa ka sawa nda nga anneemaa beeriyanoo.

⁸ A hanse ka anneemaa woo boobandi ir se nda lakkal nda fahamay dumi kul.

⁹ A na nga ibaayoo sirroo bayrandi ir se ka sawa nda woo kaŋ ga kan a se kaŋ a n'a kayandi za gayyan Almasihu ra.

¹⁰ Nga ibaayoo ra, nda waatey timme, a ga hayey kaŋ goo beenaa ra nda hayey kaŋ goo laboo ga kul tee affoo Almasihu ra.

¹¹ Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo†, ir kaŋ a bay k'ir kayandi ka sawa nda Irkoy dunbandiroo. Nga da no ma haya kul tee ka sawa nda woo kaŋ a n'a kayandi nga ibaayoo ra,

¹² hala ir kaŋ jin k'ir naataa daŋ Almasihu ra, ir ma Irkoy daržaa saabu.

¹³ Almasihu albarkaa ra war mo, war maa cimoo ūennoo kaŋ ti Alhabar Boryaa kaŋ na war hallasi. War naanay a, woo banda ga, tammaasaa kaŋ allaahidoo zandi kaŋ ti Hundi Henanantaa huru war ga.

* **1:1 1.1** «Almasihu Isa laadirantey», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu Isa ganakey». † **1:11 1.11** «Almasihu albarkaa ra ir duu ir bagaa tuboo», Grek ūenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu albarkaa ra ir daŋandi jere ga».

14 Hundi Henanantaa woo ti tolmaa ir tuboo se kanj g'ir hakiikandi kanj ir ga duu gomnoo ir feeriyanoo ga ka Irkoy daržaa saabu.

Pol ga Irkoy ŋaaray Efez borey se

15 Woo se agay mo, za ay maa naanaa kanj war n'a danj ir Koyoo Isa ra, nda takaa kanj nda war ga baa Irkoy boro henanantey kul,

16 ay mana fay nda ka albarka danj Irkoy se war here, ay ŋaarayrey ra ay ga hongu war.

17 Ay g'a ŋaaray ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo ga kanj ti Baaba Irkoy daržantaa, a ma war noo nga Hundoo kanj ga lakkal noo ka Irkoy bayraa bangandi war se.

18 A ma war biney moyey feeri hala war ma naataa bay kanj se a na war cee, ka nga daržaa beeriyanoo bay kanj Irkoy boro henanantey g'a tubu,

19 ka hini beeroo bay kanj a n'a danj ir kanj ga naanay ga. Hinoo woo, a n'a sanba nda nga gaaboo kul.

20 A n'a cebe Almasihu bande waatoo kanj a n'a tunandi bukawey ra k'a gorandi nga kabe henna ga beenaa nongey ra.

21 A n'a gorandi kokoytaray kul boŋ, nda hini kul boŋ, nda gaabi kul boŋ, nda koytaray kul boŋ, nda maa kanj ga harandi kul boŋ, a ma tee zamanoo woo ra wala zamanoo kanj ga kaa ra.

22 Irkoy na haya kul danj Almasihu cewey cire, a n'a danj haya kul jine k'a tee Egilizoo boŋoo.

23 Egilizoo man'ti kala nga gaahamoo, nga no ma haya kul too nongu kul here.

2

Ka hun buuyan ra ka huru hunayan ra

1 War mo kanj bay ka buu war laybey nda war zunubey maaganda se,

2 war cindi ka dira i ra sanda takaa kanj nda aduŋŋa ga dira ka sawa nda Ibilisi kanj ti hewoo hini laalaa boŋkoynoo, hundoo kanj ga goy sohõ da borey ra kanj si hanajer.

3 Ir mo cindi i ra, ir nda ey kul marga ka hanga hayey kanj hundi g'i boonay, nda nga ibaayey, nda ir miilewey bande. Ir azzaatoo kate ir ma tee sanda borey cindey kanj ti boroyan kanj goo Irkoy futayyanoo cire.

4 Amma Irkoy kanj ga hanse ka tamalla, baji beeroo kanj a n'a tee ir se maaganda,

5 ka gar ir buu ir laybey ra, a n'ir hunandi Almasihu bande. Irkoy anneemaa albarkaa ra war hallasi.

6 A n'ir tunandi a bande k'ir gorandi a bande beenaa nongey ra Almasihu Isa albarkaa ra.

7 A na woo tee hala zamaney kanj ga kaa ra, a ma borohennataray ka nga anneemaa beeriyanoo kanj ga bisa haya kul cebe ir se Almasihu Isa albarkaa ra.

8 Zama Irkoy anneemaa albarkaa ka war hallasi, naanay k'a noo war se, man'ti war k'a tee de, Irkoy nooyan no.

9 Man'ti teegoy henna k'a tee, hala boro kul masi bolsay.

10 Zama ir man'ti kala Irkoy teegoy. A na Almasihu Isa k'ir taka hala ir ma teegoy henney kanj a n'i soolu za gayyan ir ma hin k'i ka dira.

Ir kul ti affoo Isa Almasihu ra

11 Woo maaganda se wa hongu takaa kanj ga war cindi: waatoo din gaaham here war man'ti kala dumiyay kanj man'ti Alyahuudu. Borey kanj se i ga nee borey kanj hurubangu ga war dii nda jofolo, alaada kanj kabe g'a danj ngi gaahamey ga maaganda se.

12 Waatoo din war cindi ka mooru Almasihu, war sii nda fondo ka huru Izirayel jamaa ra, Irkoy amaanawey allaahidoo kanj a n'a zaa, war sii nda i ra haya kul. Naata sii war se, aduŋŋa ra war cindi ka mooru Irkoy.

¹³ Amma sohõ, Almasihu Isa bande, war kanj waatoo din war ga mooru, Almasihu kuroo na war manandi.

¹⁴ Nga hunday ti ir alaafiyaa, hayey kanj fay ka tee ihinka, a n'i tee affoo. Nga hamoo ra, cetaa kanj ga faya kanj ti iberitaray, a n'a kayri.

¹⁵ A na Musa aşariyaa nda nga yaamarey kanj goo alhukumey ra tuusu hala nga ma ihinkaa kanj ti Alyahuudey nda dumey kanj man'ti Alyahuudu kul tee boro taaga foo nga albarkaa ra ka alaafiyaa gorandi,

¹⁶ ka ihinkaa kul tee gaaham folloku ka ngi nda Irkoy waafakandi kanjandibundoo albarkaa ra, ka iberitaray wii.

¹⁷ A kaa ka alaafiyaa Alhabar Boryaa har war kanj ga mooru se, a n'a har wey kanj ga man se.

¹⁸ Zama Almasihu albarkaa ra ir nda ngi kul, Hundi folloku ra ir ga hin ka too Baaba Irkoy do.

¹⁹ Woo ra war man'ti yawyanj koyne, wala taabušijan, war goo Irkoy boro henanantey jamaa ra, war goo Irkoy hugoo borey ra.

²⁰ War tee cinaroo nongu, cinaroo asaasoo boŋ war cinandi kanj man'ti kala diyawey nda annabey. Almasihu Isa hunday ti hugoo kanjoo tondoo.

²¹ Almasihu ra hugoo kul ga cere dii ka kay ka tee ir Koyoo hugu henanantaa.

²² Nga da ra war mo goo ma marga ka tee cinaroo nongu ka tee gorodoo Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

3

Goyoo kanj Pol n'a tee dumey here kanj man'ti Alyahuudu

¹ Woo maaganda se agay Pol tee kasa-ize Almasihu [Isa] sabboo se, war kanj man'ti Alyahuudu maaganda.

² Šikka sii kanj war maa Irkoy anneemaa goyoo kanj nondi ya ne war maaganda se.

³ [Zama] Irkoy nka nga sirroo cebe ya ne bangayyan ra, sanda takaa kanj nda agay ne k'a hantum šenni kayna ra.

⁴ Nda war n'a caw, war ga hin k'ay fahamaa bay Almasihu sirroo ra.

⁵ Sirroo woo, Irkoy man'a bayrandi zamaney kanj bisa adamizey se sanda takaa kanj nda sohõ a n'a cebe nda nga Hundoo nga diyaw henanantey nda nga annabey se.

⁶ Sirroo ne: Alhabar Boryaa albarkaa ra dumey kanj man'ti Alyahuudu nda Alyahuudey ga duu tubu follokaa, i ga tee kunturu follokaa, i ga marga Irkoy allaahidu follokaa ra kanj a n'a zaa Almasihu Isa alhormaa ra.

⁷ Ay tee a se goykaw ka sawa nda Irkoy anneemaa nooyanoo kanj nondi ya ne nga hinoo albarkaa ra.

⁸ Agay kanj kacca nda Irkoy boro henanantey kul, anneemaa woo nondi ya ne ka Almasihu gomnoo beerianoo kanj si hin ka bayrandi ka ben har dumey kanj man'ti Alyahuudu se.

⁹ Sirroo goyoo din kanj nda Irkoy kanj na haya kul taka, kanj tugandi za zamanyanj, a n'ay noo y'a kaarandi [borey kul se],

¹⁰ hala Egilizoo bande sohõ Irkoy lakkaloo kanj ga dumi-dumi, a ga waaniwaani ma cebandi hini nda gaabey se kanj goo beenaa nongey ra.

¹¹ A na woo tee ka sawa nda dunbari abadantaa kanj a n'a ka goy Almasihu Isa ir Koyoo albarkaa ra.

¹² Almasihu bande, lakkalkanaa kanj ir duu a, a ra, no ma kate ir ma hin ka man Irkoy nda naanay timmante.

¹³ Woo se ay g'a wiri war ga, zarabey kanj ga duu agay war maaganda se masi war biney kaa. War daržaa no.

Bajoo kaŋ Almasihu n'a cebe

¹⁴ Woo se ay ga kanje sonbu Baaba Irkoy se

¹⁵ kaŋ ra hayragey kul maanoo hun kaŋ goo beenaa ra nda laboo ga.

¹⁶ A ma kate war kunehere bora albarkaa ma tonton nda hini nga Hundoo albarkaa ra ka sawa nda nga daržaa beeriyanoo,

¹⁷ hala a ma naanaa ka Almasihu gorandi war biney ra, de mo war ma linji sinji ka tabati baji ra.

¹⁸ Woo ra war nda Irkoy boro henanantey kul ga hin ka duu gaabi ka Almasihu bajoo hayyanoo, nda nga kuuyanoo, nda nga kayyanoo, nda nga guusuyanoo bay.

¹⁹ Koyne mo ka Almasihu bajoo bay kaŋ bisa bayray kul ka too met nda Irkoy beeriyanoo kul.

²⁰ Bora kaŋ ga hin ka haya tee kaŋ bisa haya kul kaŋ ir g'a ŋaaray wala woo kaŋ ir g'a hongu ka sawa nda hinoo kaŋ ga goy ir ra,

²¹ darža ma bara a ga Egilizoo ra, a ma bara a ga Almasihu Isa albarkaa ra, zamaney kul izey ma darža daŋ a ga abada hala abada. Amin.

4*Egilizoo tee affoo Almasihu albarkaa ra*

¹ Woo maaganda se ay g'a ŋaaray war ga, agay kaŋ ti kasa-ize ir Koyoo maanoo se, ciyayanoo kaŋ nda war ciyandi, war ma dira nda taka kaŋ ga hima nda a,

² nda boŋ yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri, war ma cere mupe nda baji.

³ War ma gaabandi war cere diiyanoo ga Irkoy Hundoo albarkaa ra, alaafiyaa ma tee linjoo kaŋ ga war dii cere ga.

⁴ Gaaham folloku bara, Hundi folloku bara, takaa kaŋ nda war ciyandi naata folloku se kaŋ ti war ciyayanoo naataa.

⁵ Koy folloku bara, nda naanay folloku, nda batizeyan folloku.

⁶ Irkoy folloku bara, nga ti boro kul Baaba, a goo boro kul boŋ, a ga goy boro kul ra, a goo boro kul ra.

⁷ Amma ir affoo kul duu anneemaa, boro foo kul duu nga bagaa takaa kaŋ nda Almasihu baa.

⁸ Woo se a harandi Citaaboo ra ka nee:

«Kaŋ a žigi ka koy beene,
a na kasa-izeyan ka žigi ka koy nga bande,
a na gomniyan tee adamizey se.»*

⁹ «A žigi» ti macin nda man'ti kaŋ a zunbu jina [nongey kaŋ goo] laboo koroo ra?

¹⁰ Bora kaŋ zunbu da no ka žigi beenaa kul se beene hala a ma haya kul too.

¹¹ Nga no ka boroyan noo i ma tee diyaw, a na affooyan noo i ma tee annabiyān, affooyan a n'i noo i ma tee Alhabar Boryaa harkawyan, affooyan a n'i noo i ma tee alfayan nda cawandikawyan,

¹² hala Irkoy boro henanantey ma soolu nga goyoo teeyanoo se ka Almasihu gaahamoo cin k'a kayandi,

¹³ hala ir kul ma tee affoo naanaa fondaa ra nda Irkoy Iz'aroo bayraa ra, ka tee adamize timmante, ka too ka tee boroyan kaŋ nin sanda Almasihu.

¹⁴ Woo ra ir si cindi ka tee zanka kaccuyan kaŋ ga doy-doy de cawandiyan kul kaŋ kaa hewoo g'i zaa ka koy, nda adamizey dargaa, nda ngi carmaa ra kaŋ ga borey firhandi.

¹⁵ Amma ir ga cimoo har baji ra, woo ra ir ga tonton haya kul here bora kaŋ ti boŋoo albarkaa ra, Almasihu.

---

* 4:8 4.8 Zabur 68.19.

16 Nga no ma kate kunturoo kul ma denji ka cere dii nda dobey kul kaŋ goo a ra, nongu foo kul nda nga goy takaa. Nga no ma kate kunturoo ma cinandi ka tonton nga boŋ ga baji ra.

Hunayan taaga Almasihu bande

17 Hayaa kaŋ ay g'a har k'a bayrandi ay Koyoo maapoo ga man'ti kala war masi yee ka dira sanda dumey kaŋ si Irkoy bay dira takaa, ngi lakkal yaadaa bande.

18 Ngi lakkaley sii kala kubay ra. Yawyaŋ no hunaroo here kaŋ hun Irkoy do ngi lakkal jaŋaa nda ngi binešendaa maaganda se.

19 Biney mana yee ka kula, i na ngi boŋ noo haya futu boonayyan se ka haya žiiba dumi kul tee bila haawi.

20 Amma war, man'ti takaa woo nda war na Almasihu bay.

21 Nda a gar war maar'a, i na war cawandi ka sawa nda cimoo kaŋ goo Isa ra,

22 maanaa war na war teegoy žeeney naŋ, ka attabiya žeenaa kaa war ga kaŋ ga funbu ka hanga boonay dargantey bande.

23 War goo ma duu fahamay taaga war lakkaley ra.

24 War na attabiya taagaa daŋ war ga sanda darbay, woo kaŋ takandi ka hima nda Irkoy. A si diyandi kala cimoo šerretaraa ra nda nga henanyanoo ra.

25 Woo maaganda se wa taari naŋ, war affoo kul ma cimi har ceroo se, zama ir man'ti kala cere gaaham nonguyaŋ.

26 «Nda war futu, war masi zunubu tee.»† Waynaa masi kaŋ war futuyanoo ga.

27 War masi Ibilisi noo fondo kul.

28 Boro kaŋ ga zay, a ma fay nda zaytaray, a ma gaabandi ka [nga] kabey ka goy henna tee hala a ma hin ka tilasante faaba.

29 Šenni futu kul masi hun war mijey ra, wa šenni hinne har kaŋ ga boori, a ma borey nafa hala a ma tee borey kaŋ ga haŋajer se anneema.

30 War masi Irkoy Hundi Henanantaa binoo maray, Irkoy n'a daŋ war ga sanda tammaasa, feeriyanoo zaaroo se.

31 War ma dooray kul, nda binetunay, nda futay, nda zahāyan, wala wowi, nda laalay kul moorandi war.

32 Wa boori cere se, war ma hinna, war ma yaafa cere se sanda takaa kaŋ nda Irkoy yaafa war se Almasihu albarkaa ra.

5

Wa dira gaayoo ra

1 War ma tee Irkoy dendenkey, war man'ti kala nga izey, nga baakey.

2 Wa dira baji ra, sanda takaa kaŋ nda Almasihu baa ir, a na nga boŋ noo sanda sargari ir maaganda se, a tee sargari kaŋ sunnaaraa ga kan Irkoy se.

3 Woy nda aru izefututaray, wala žiibi dumi kul kaŋ no, wala albahiitaray, wey ngi maapey masi ba ciyandi war game, a si hima Irkoy boro henanantey ma wey tee.

4 Haya haawinte mo, wala šenni yaada, wala šenni futay, i kul si hima. Woo kaŋ ga hima ti albarka daŋyan Irkoy se.

5 Zama war ma bay kaŋ boro kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda boro žiiba, nda albahiiri – tooru ganakaw no – si duu tubuhaya Almasihu nda Irkoy Laamaa ra.

6 Boro kul masi war darga nda šenni koonuyaŋ, zama hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa borey ga kaŋ si haŋajer a se.

7 War masi marga nda ey ka ngi hayey tee.

8 Waatoo din kubay ti war, amma sohō gaay ti war ir Koyoo albarkaa ra. Wa dira sanda gaay izeyaŋ.

† 4:26 4.26 Zabur 4.4.

⁹ Zama hayaa kaŋ gaay g'a hay man'ti kala: borohennataray dumi kul, nda šerretaray, nda cimi.

¹⁰ Wa hayey ceeci k'i laasaabu kaŋ ga kan ir Koyoo se.

¹¹ War masi marga nda kubaa teegoyey, i sii nda nafa, amma w'i fatawandi.

¹² Hayey kaŋ i g'i tee tuguyan ra, haawi no a ma ba harandi.

¹³ Haya kul kaŋ ga fatawandi, gaayoo g'a fattandi,

¹⁴ zama haya kul kaŋ fatawandi ga diyandi gaayoo ra, woo se i nee:

«Tun, ni kaŋ ga jirbi,

tun ka hun bukawey game,

Almasihu ga nga annuura daŋ ni ga.»

¹⁵ Wa hanse ka takaa laasaabu kaŋ nda war ga dira. War masi dira sanda hollokomyaŋ, wa dira sanda lakkalkoyniyaŋ

¹⁶ kaŋ ga goy nda waatoo kaŋ war duu a, zama zaarey wey ga laala.

¹⁷ War masi tee boroyaŋ kaŋ sii nda lakkal, war ma hayaa bay kaŋ ti ir Koyoo ibaayoo.

¹⁸ War masi war boŋ suwandi nda harifutu, izefututaray no, amma war ma too met nda Irkoy Hundoo.

¹⁹ Cere bande war ma zaburyaŋ har, ka saabu dooniyaŋ, nda dooniyaŋ don kaŋ Irkoy n'i noo, war ma don k'ir Koyoo saabu nda war binoo kul.

²⁰ Alwaati kul, haya kul kaŋ no, war ma albarka tee Irkoy ir Baaba se ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga.

²¹ Wa yee cere cire Almasihu beerandiyan maaganda se.

Woyey nda ngi kurney

²² Woyey, wa ben war kurney cire sanda takaa kaŋ nda war ga ben ir Koyoo cire.

²³ Zama kurne ti woy boŋkoynoo sanda takaa kaŋ nda Almasihu ti Egilizoo boŋkoynoo. Nga ti gaahamoo* Hallasikaa.

²⁴ Takaa kaŋ nda Egilizoo ga ben Almasihu cire, takaa din da haya kul ra woyey ma ben ngi kurney cire.

²⁵ Kurney, wa baa war wandey sanda takaa kaŋ nda Almasihu baa Egilizoo, de a na nga boŋ noo nga maaganda se

²⁶ hala nga m'a jisi jere ga Irkoy se k'a henanandi nda hari. A na nga meešennoo k'a jumay.

²⁷ Ka Egilizoo kayandi nga jine nda darža, bila žiibi, bila ndella, wala haya kaŋ ngi nda ey ga hima hala nga ma Egilizoo tee henanante kaŋ ga laybu sii.

²⁸ Takaa din da kurne mo ga hima ka baa nga wandoo sanda nga boŋ gaahamoo. Boro kaŋ ga baa nga wandoo, ga baa nga boŋ.

²⁹ Boro kul mana bay ka konna nga boŋ gaahamoo, boro mm'a huna k'a saajaw, sanda takaa kaŋ Almasihu mo g'a tee Egilizoo se,

³⁰ zama ir man'ti kala nga gaahamoo nonguyaŋ.

³¹ Citaaboo nee: «Woo maaganda se aru ga hun nga naa nda nga baaba do ka denji nga wandoo ga, de ngi boro hinkaa ga tee gaaham folloku.»†

³² Sirroo woo ga beeri. Agay, ay si šelaŋ kala Almasihu nda Egilizoo ga.

³³ Haya kul kaŋ no, war affoo kul ma baa nga wandoo sanda takaa kaŋ nda a ga baa nga boŋ, haya kaŋ ti woy, a ma nga kurpoo beerandi.

6

Zankey nda ngi hayragey

* 5:23 5.23 Gaahamoo woo man'ti kala Egilizoo. † 5:31 5.31 Sintinoo 2.24.

¹ Zankej, wa hanajer war hayragej se [ir Koyoo maaganda se], haya no kan ga hima.

² «Ni naa nda ni baaba beerandi», yaamar jinaa ti woo kan bande allaahidu goo kan ga nee:

³ «hala ma duu albarka, ma duu aloomur laboo ga.»*

⁴ War mo baabey, war masi war izey biney hasara, w'i biiri aladabu henna ra ka sawa nda ir Koyoo hoyrawey.

Banney nda ngi koyey

⁵ Banney, wa hanajer war adunna koyey se nda hunburay, nda jijiriyen, nda bine boryo sanda takaa kan nda war ga hanajer Almasihu se.

⁶ War masi hayey tee ngi ndumey maaganda se sanda ka ceeci ka kan adamize se, amma wa tee sanda Almasihu banayan kan ga goy ka Irkoy ibaayoo tee nda ngi biney kul.

⁷ Wa goy nda bine hennay sanda haya kan ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se,

⁸ zama war ga bay kan boro foo kul, a ma tee banna wala borcin, haya henna kul kan a n'a tee, a ga duu nga sufuraa ir Koyoo do.

⁹ War mo banney koyey, war ma takaa din da tee war banney se, wa fay nda burbusuyan, zama war ga bay kan ngi Koyoo nda war wanoo goo beenaa ra, de mo nga, a si borey bisandi cere.

Irkoy wongu jinawey kan a n'i noo ganakey se

¹⁰ Woo kul banda ga, wa duu gaabi ir Koyoo ra nda nga hini gaabantaa.

¹¹ Wa Irkoy wongu jinawey kul dan war ga, hala war ma hin ka kay Ibilisi carmawey se.

¹² Zama wey kan ir nda ey ga wongu sii nda kuri, i sii nda gaaham, i man'ti kala hiney, nda gaabey, nda kubaa woo koyey, nda ganjey kan goo beenaa nongey ra.

¹³ Woo se war ma Irkoy wongu jinawey kul zaa, hala zaari laalaa hane war ma hin ka kay i jine, tangamyanoo banda ga, war ma hin ka kay.

¹⁴ War ma kay war bon ga, cimi ma tee hayaa kan nda war ga war gamey haw, šerretaray ma tee guuru darbay kan ga huru war jindey ra.

¹⁵ Sooluyan ka alaafiyaa Alhabar Boryaa har ma tee taamey kan goo war cewey ra.

¹⁶ Haya kul kan no, war ma naanaa zaa kan ti koraa, a ga war faaba war ma boro laalaa kan ti Ibilisi biraw diinantey kul wii.

¹⁷ War ma hallasiroo guuru fuulaa mo dan. War ma Irkoy Hundoo takubaa zaa, maanaa Irkoy meešennoo.

¹⁸ Wa Irkoy naaray waati kul nga Hundoo albarkaa ra nda naaray nda suurandiyan dumi kul, war ma hanna cijin nda zaari ka gaabandi a ga. War ma Irkoy suurandi nga boro henanantey kul se,

¹⁹ ka naaray agay mo se, hala waati kan ay ga šelan, Irkoy m'ay noo taka kan nda ay ga Alhabar Boryaa sirroo har kaaray.

²⁰ Alhabar Boryaa woo se ay tee dontokaw, nga se ay goo gaalayan ra. Wa Irkoy naaray hala ya hin k'a har kaaray, sanda takaa kan ay ga hima k'a tee.

Fooyan kokorantaa

²¹ Sohõ war mo ma hayaa bay kan ra ay goo, nda woo kan ay g'a tee, ir armaa, ir baakaa nda ir Koyoo goykaw laadirantaa Tišik g'a har war se.

²² Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney dan.

* 6:3 6.2-3 Fattaroo 20.12; Alhukumoo 5.16.

²³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu ma alaafiyaa, nda bajoo, nda naanaa noo ir armey se.

²⁴ Irkoy anneemaa ma bara borey kul bande kaŋ ga baa ir Koyoo Isa Almasihu nda baji kaŋ si ben.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Filipi borey se

Citaaboo fahamandiroo

Waatoo kaŋ Pol koy Filipi koyraa ra ka Irkoy meešennoo har, nga ra boroyan naanay Isa no din. Filipi, koyra no kaŋ mana cindi kala Masedoni gandaa ra, sohō a sii kala Gres gandaa ra. Alyahuudey ra, borey kaŋ naanay ga kacca.

Pol goo ma Alhabar Boryaa waazu no din kaŋ hinoo n'a dii k'a dan kasaa ra. Jiiriyān banda ga, a yee ka huru kasa koyra tana ra. Kaŋ Filipi koyraa ganakey maar'a, i na boro sanba a do kasaa ra nda hayayan ka gomni tee a se. Woo se kaŋ a goo kasaa ra, a na batagaa woo hantum i se k'i foo, k'i noo nga alhabarey. Batagaa šenney ga cebe kaŋ Pol ga baa Filipi borey. Ba kaŋ se a goo kasaa ra, za nga batagaa sintinoo ga hala benantaa ga, a ga cebe kaŋ nga ga jaali Isa Almasihu maaganda se.

Pol g'i hoyray i ma ngi boŋ yeeti ganda cere se sanda takaa kaŋ nda Isa na nga boŋ yeeti ganda Baaba Irkoy se. I masi ngi boŋ kar cere ga.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol nda Timote kaŋ ti Almasihu Isa tamey ka batagaa woo sanba Irkoy boro henanantey kul se kaŋ goo Almasihu Isa bande nda Egilizoo jinehuney nda goykey se kaŋ goo Filipi koyraa ra.

² Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Pol Irkoy ŋaarayroo Filipi borey se

³ Ay ga albarka tee ay Koyoo se waati kul kaŋ ay hongu war.

⁴ Waati kul, ay ŋaaray foo kul ra, ay ga Irkoy ŋaaray war kul se nda jaali,

⁵ gaakasinaa kaŋ war n'a tee Alhabar Boryaa ra za zaari jinaa* hala hō.

⁶ Ay ga naanay ka bay kaŋ bora kaŋ na goy henna sintin war ra ga koy a ga hala a m'a timmandi Almasihu Isa zaaroo hane.

⁷ A ga henan ya ne ya miileyanoo woo ka war hongu, zama war goo ay binoo ra, war kaŋ ay kasa-izetaraa ra, nda faasaroo, nda seedetaraa kaŋ ay g'a tee Alhabar Boryaa se, war kul duu Irkoy anneemaa kaŋ ay duu a.

⁸ Zama Irkoy ga tee ya ne seede kaŋ ay ga faaji war kul se nda baji cimi kaŋ ti Almasihu Isa bajoo.

⁹ Hayaa kaŋ ay g'a ŋaaray Irkoy ga man'ti kala war bajoo ma tonton, a ma hanse ka tonton ka koy bayray nda fahami here,

¹⁰ hala war ma wan ka haya kayantey bay. War ma henan ka tee boro kaŋ ga laybu sii Isa Almasihu zaaroo se

¹¹ ka too met nda šerretaraa kaŋ Isa Almasihu g'a noo. A ma tee Irkoy daržaa nda nga saabuyanoo se.

Pol kasa-izetaraa nda Alhabar Boryaa koyjineyanoo

¹² Ag'armey, ay ga baa war ma bay kaŋ hayey kaŋ duu agay, i nka teendi hala Alhabar Boryaa ma koy nda jine

¹³ hala nongu kaŋ ra gaalawey kaŋ huru ay ga kaaray goforneroo tuujidogoo kul nda borey cindey kul se kaŋ Almasihu se i huru ay ga.

¹⁴ Ay kasa-izetaraa n'ay arma booboyan biney dan ir Koyoo bande. I duu bine ka tonton ka šennoo har bila hunburay.

* 1:5 1.5 Teegoyey 16.12.

¹⁵ Boro fooyan, cimi no i ga Almasihu šennoo waazu nda canseyan nda yenje, amma affooyan g'a waazu nda anniya hennay.

¹⁶ Borey din, i ga goy nda baji, zama i ga bay kan Alhabar Boryaa se ay ga faasa.

¹⁷ Affooyan ga Almasihu šennoo waazu nda alhaasiditaray, ngi anniyawey si boori. I ga tammahā ngi ma tonton ay kasaa zaraboo ga.

¹⁸ Man albasoo, haya kul kan no wala taka kul kan no, a ma teendi cimi janay wala cimi ra, Almasihu šennoo ya ga waazandi, ay ga jaali, ay ga jaali koyne.

¹⁹ Ay ga bay kan woo kul ga kate ay hallasiroo ma doonandi war njaarayroo nda Isa Almasihu Hundoo faabaa albarkaa ra.

²⁰ Ay ga batu nda cahāyan, ay ga naata kan ay si haw. Ay goo nda naanay timmante, sohō da sanda waati kul takaa kan ay kunturoo ga Almasihu beeraa cebe hunayan wala buuyan ra.

²¹ Zama agay se hunaroo ti Almasihu, buuyan man'ti kala duuray,

²² amma nda ay hunaroo laboo ga, ga goyoo hanse, woo kan ay g'a suuba, ay s'a bay.

²³ Ay ga šiita nongu hinkaa kul here, ay ga boonay ya hun ne ka koy Almasihu jeroo ga, [zama] woo ti haya kan ga hanse ka baa hunday.

²⁴ Amma war maaganda se ya cindi kunturoo woo ra nafaa bisa ya koy.

²⁵ Ay ga naanay ka bay kan ay ga cindi ne ka bara war bande war koyjineyanoo nda war naanaa jaaloo se

²⁶ hala war ma hanse ka Almasihu Isa ka fooma ay bande, ay yee kateyanoo war game waatoo ga.

Ganakey ma tangam

²⁷ Haya kul kan no, war diraa takaa ma hima nda AlmasihuAlhabar Boryaa takaa, a ma tee ya nka kaa war do ka dii war wala ay sii no, ay ma maa kan war ga gaabandi henna lakka folloku ra ka tangam nda bine foo naanaa se kan ti Alhabar Boryaa.

²⁸ War masi nan war nkuwawey ma war tarbasandi haya kul ra. Woo ga tee ngi dereroo tammaasaa, amma war, a ga tee war hallasiroo tammaasaa Irkoy albarkaa ra.

²⁹ Zama Irkoy na war noo anneema kan man'ti war ma naanay hinne Almasihu albarkaa ra, amma mo war ma zarabi a se.

³⁰ War goo gurgaa ra kan ra war dii ay goo, war ga maa mo kan ay goo a ra hala hō.

2

Almasihu na nga bon yeeti ganda ka duu beeray

¹ Sohō, nda binekanay ga duwandi Almasihu bande, nda bineyaynay goo kan hun baji ra, nda war nda Irkoy Hundoo tee affoo, nda hinneyan nda tamalla goo,

² w'ay jaaloo tabatandi ka tee bine foo, ka tee baji foo, ka tee affoo, ka tee honguyan foo.

³ War masi haya kul tee nda alhaasiditaray, wala nda foomataray, amma bon yeeti gandayan ma kate war affoo kul ma nga ceroo guna sanda boro kan bisa nga.

⁴ War masi war bon guna, amma boro foo kul ma borey jerey [mo] guna.

⁵ Wa honguyanoo woo dii war game kan goo Almasihu Isa mo se,

⁶ nga kan nga nda Irkoy ga hima, a mana ceeci nga ma sawa nda Irkoy nda gaabi.

⁷ Amma a nka nga bon tee yaada

ka hima nda tam,

ka nga bon himandi adamize,

a garandi mo kan adamize no.

8 A na nga boŋ yeeti ganda
ka hanajer hala buuyanoo ga,
kanjandibundoo buuyanoo.

9 Woo maaganda se Irkoy hanse k'a jer*
k'a noo maa kaŋ bisa maaney kul,

10 hala beenaa hayey, nda laboo boŋ hayey, nda laboo cire hayey kul
ma kanje sonbu Isa maanoo se.

11 De mo deene kul ma nee kaaray
kaŋ nga Koyoo ti Isa Almasihu
ka Baaba Irkoy beerandi.†

Hayaa kaŋ ganakey ga hima k'a tee

12 Adiši, ay baakey, war kaŋ hanga fonda a waati kul, man'ti waati kaŋ ay goo war
game hinne, amma sohō kaŋ ay sii war game war ma hanse ka hanga a ka tonton.
Wa war hallasiroo goyoo tee nda hunburay nda jijiriyān,

13 zama Irkoy no ma goy war ra ka war noo anniyaa nda takaa kaŋ nda war m'a
tee nda woo kaŋ ga kan a se.

14 Haya kul kaŋ war g'a tee w'a tee bila ŋuunūnu bila kakaw.

15 War ma duu ka tee boroyān kaŋ ga taali sii, boroyān kaŋ ga henān, Irkoy izeyān
kaŋ ga laybu sii zamankasinay golbante ra kaŋ ga Irkoy hoo kaŋ gamey ra war ga tee
sanda gaayyan kaŋ ga dii aduŋna ra

16 ka hunayan ŝennoo har i se‡. Woo ra ay ga fooma nda war Almasihu zaaroo
hane. Ay mana gaarandi yaada, ay mana taabi yaada.

17 Ba nda ay tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari hari-hari kaŋ ga
doori sargaroo boŋ kaŋ ti war naanaa goyoo, a ga tee ya ne ŋaali, ay ga ŋaali war kul
bande.

18 Taka follokaa, war mo ma ŋaali, war ma ŋaali ay bande.

Timote nda Epafrodit ga sanbandi Filipi koyraa ra

19 Ay naataa goo ir Koyoo Isa ra kaŋ ne nda kayna ay ga Timote sanba war do hala
war alhabarey m'ay binoo dan.

20 Ay sii nda boro kul kaŋ agay nda a ga tee lakkal foo ka alhuzun nda cimi war
misoo se nda man'ti nga hinne.

21 Borey jerey kul, ŋi boŋ nda i ga alhuzun, man'ti Isa Almasihu hayey.

22 War hunday ga bay kaŋ Timote na nga laadirtaraa cebe, a goy ay bande Alhabar
Boryaa se sanda ize kaŋ ga goy baaboo se.

23 Ay ga tammahā y'a sanba war do za ay dii ay misoo takaa.

24 Amma ay ga naanay ir Koyoo ka bay kaŋ ne nda kayna agay hunday ga kaa.

25 Ay dii kaŋ a ga hima ya ag'armaa Epafrodit yeeti war ga, ay goykasinaa no, ay
hangasinoo no tangamyānoo ra. War n'a donto ay do a m'ay noo hayey kaŋ ga ay ga
too.

26 A ga hanse ka faaji war se, binoo maray kaŋ a maa kaŋ war maa nga wircoo.

27 Cimi no a wirci hala nongu kaŋ ra a baa ka buu, amma Irkoy hinna a ga, man'ti
nga hinne se a hinna, a hinna agay mo ga, hala binemarayyan masi koy tonton ay
binemaraa ga.

28 Ay goo m'a sanba nda cahāyan hala nda war dii a, a ma tee war se ŋaali, haya
ma hun ay binemaraa ra.

29 W'a kubay nda ŋaali timmante ir Koyoo albarkaa ra, wa borey wey dumey
beerandi,

* 2:9 2.9 Ezayi 52.13; 53.12. † 2:11 2.10-11 Ezayi 45.23. ‡ 2:16 2.16 «ka hunayan ŝennoo har i se», Grek ŝenni
ra, almaganaa faa ti «ka gaabu hunayan ŝennoo ga».

³⁰ zama Almasihu goyoo maaganda se a baa ka buu, a na nga hundoo farratandi ka kate ya ne hayaa kaŋ war si hin k'a ka too ay do.

3

Šerretaray cimoo Irkoy jine

¹ Aywa ag'armey, wa ŋaali ir Koyoo bande. Ay si fara ka haya follokey hantum war se, zama haya no kaŋ ga kay war se.

² Wa hawgay hanšey* ga, war ma war boŋ hawgay goykaw laaley ga, wa war boŋ hawgay hurubanguyan futaa ga,

³ zama ir ti hurubanguyan cimoo†, ir kaŋ ga Irkoy gana nga Hundoo albarkaa ra, ka bolsay nda Almasihu Isa, ir si felle gaaham ga.

⁴ Agay, ay goo nda fondo ka felle ay boŋ ga, nda boro ga hongu kaŋ nga ga hin ka naanay nga boŋ, agay ti boro jinaa:

⁵ ay hurubangu jirbi yaahantoo hane, Izirayel boro ti agay, ay goo Benžamen alkabiilaa ra, Ebere cimi-cimi ti agay, ašariyaa here Fariziyen ti agay.

⁶ Ay hanse ka ašariyaa dii hala nongu kaŋ ra ay tee Egilizoo gurzugandikaw. Šerretaraa kaŋ ašariyaa n'a har, ay henan a here.

⁷ [Amma] hayey kaŋ ay cindi k'i guna sanda duuray, ay g'i himandi mursay Almasihu maaganda se.

⁸ Cimi no ay ga hayey kul mo guna sanda mursay Almasihu Isa, ay Koyoo bayraa nafaw beeroo maaganda se. Nga kaŋ maaganda se ay ga hayey kul guna sanda mursay, ay g'i guna sanda žiibi hala ya duu ka duu Almasihu.

⁹ Ay ma garandi a bande, ay šerretaraa masi hun ašariyaa do, amma woo kaŋ ga duwandi Almasihu naanaa albarkaa ra, šerretaraa kaŋ hun Irkoy do naanaa albarkaa ra.

¹⁰ Hala y'a bay, nga, nda nga tunyanoo gaaboo, nda ka tee a bande affoo nga zarabey ra, ka hima nda a nga buuyanoo ra

¹¹ hala ya hin ka tun bukawey ra taka kul kaŋ no ga.

Ir ma guwoo ceeci

¹² Man'ti ya nka too guwoo ga ka ben wala ya nka tee boro kaŋ timme hayey kul here. Amma ya mma zuru ka koy a ga, ka ceeci ka duu a, zama agay hunday, Almasihu [Isa] duu agay.

¹³ Ag'armey, ay si hongu kaŋ agay, ay duu a, amma ay ga haya foo tee kaŋ ti: ka dirŋa haya kaŋ goo banda ka jinehere ceeci.

¹⁴ Ay ga zuru ka koy guwoo ga hala ya duu Irkoy beenaa ciyayanoo gomnoo kaŋ ga duwandi Almasihu Isa sabboo ra.

¹⁵ Ir kaŋ ti boro timmanteyan Irkoy fondaa ra, ir ma takaa woo ka hongu. Nda war goo nda hongu tana haya ga, Irkoy g'a bayrandi war se.

¹⁶ Haya kul kaŋ ga no, nongoo kaŋ ga ir too, takaa woo da, ir ma koy nda jine.

¹⁷ Ag'armey, war kul m'ay guna ka tee, war ma borey guna kaŋ ga dira nda takaa kaŋ war dii a ir ga.

¹⁸ Cee boobo ay n'a har war se, sohō ay g'a har nda hēeni, zama boro boobo diraa ga cebe kaŋ i man'ti kala Almasihu buuyanoo kanjandibundoo ga iberiyan.

¹⁹ Ngi kokoroo ti dereroo. Ngi gundey ti ngi koyoo. Hayaa kaŋ g'i haawandi nda i ga bolsay. I si hongu kala aduŋŋa hayey hinne.

²⁰ Amma ir, ir gorodogoo sii kala beenaa ra kaŋ ra ir ga Hallasikaa kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu batu nda naanay.

* 3:2 3.2 Hanšey ti borey kaŋ ga hurubanguyan futaa gaabandi. † 3:3 3.3 Rom borey batagaa 2.28-29.

²¹ A g'ir kunturu kaynanta a bere k'a himandi nga kunturu daržantaa cine, nda nga hinoo kaŋ n'a noo gaabi a ma haya kul juwal.

4

Pol yaamarey

¹ Woo se ag'armey, ay baakey, ay ga hanse ka faaji war se. War ti ay jaaloo nda ay farabagaa fuulaa. Ay baakey, takaa woo da, wa gaabandi ir Koyoo bande.

² Ay g'a ŋaaray Ewodi ga, ay g'a ŋaaray Sintiš ga, i ma tee anniya foo ir Koyoo fondaa ra.

³ Ni mo, ay goykasinay laadirantaa, ay g'a wiri ni ga, m'i faaba, woyey kaŋ n'ay faaba ka tangam Alhabar Boryaa haryanoo ra, ŋgi, nda Kleman, nda goykasinawey jerey mo, ŋgi kaŋ maapey hantumandi hunaroo citaaboo ra.

⁴ Wa jaali waati kul ir Koyoo bande, ay ga yee koyne k'a har: wa jaali.

⁵ War boroboryotaraa, adamizey kul ma bay a ga, ir Koyoo man.

⁶ War masi alhuzun nda haya kul, amma haya kul kaŋ no, w'a ceeci Irkoy ga ŋaarayyan ra, nda suurandiyan ra, nda albarka danyan.

⁷ Irkoy alaafiyaa kaŋ bisa lakkal kul ga war biney nda war miileyaney dii Almasihu Isa bande.

⁸ Aywa ag'armey, haya kul kaŋ ti cimi, haya kul kaŋ ti beeray, haya kul kaŋ ga šerre, haya kul kaŋ ga henan, nda hayayan goo kaŋ ga boori, haya kul kaŋ goo nda maa henna, nda hayayan goo kaŋ ga hima, nda hayayan goo kaŋ ga saabandi, i ma tee war miileyanoo.

⁹ Hayey kaŋ war n'i denden, war duu ey, war maar'ey ka dii ey ay ga, w'i tee, woo ra Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo ga hanga war.

Pol ga albarka dan gomnoo kaŋ i n'a tee maaganda se

¹⁰ Ay hanse ka jaali ir Koyoo bande kaŋ ay dii sohō war hongu agay taaga. War hongu agay, amma fondo no war mana duu.

¹¹ Man'ti ya mma tilasu nga se ay g'a har war se, zama agay, taka kul kaŋ no ay misoo ti a g'ay wasa.

¹² Nda janay no, ay g'a bay, nda duuray no, ay g'a bay. Haya kul kaŋ no, nongu kul here, ay ga kunji bay, ay ga heray bay. Ay ga duuray bay, ay ga šiitay bay.

¹³ Ay ga hin hayey wey kul boraa kaŋ g'ay noo gaabi albarkaa ra.

¹⁴ Amma, war na haya henna tee k'ay faaba ay zaraboo ra.

¹⁵ War hunday, Filipu borey, war ga bay kaŋ Alhabar Boryaa haryanoo sintinoo ga, waatoo kaŋ ay hun Masedoni gandaa ra, Egiliz sii no kaŋ n'ay gaakasinay nooyan wala duuyan here nda man'ti war hinne.

¹⁶ Zama ba waatoo kaŋ ay goo Tesalonik, man'ti cee foo hinne, amma cee hinka war ga haya sanba ya ne kaŋ g'ay almuraadey hanse.

¹⁷ Man'ti haya no ay ga ceeci, woo kaŋ ay g'a ceeci man'ti kala war naanaa gomnoo ma boobo, a ma bayandi war se.

¹⁸ Ay duu haya kul, ay duu ka bisa woo kaŋ ga ay ga too. Ay kungu, zama ay duu hayaa kaŋ war n'a sanba ya ne Epafrodit bande. A tee ya ne sanda sunnaara, sargari kaŋ taandi, a kan Irkoy se.

¹⁹ Ay Koyoo ga war almušakkawey kul hanse nga alman daržantaa ra Almasihu Isa bande.

²⁰ Irkoy ir Baaba, darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

²¹ Wa Irkoy boro henanantey kul kaŋ goo Almasihu Isa bande foo, affoo-foo. Ir armey kaŋ goo ay bande ga war foo.

²² Irkoy boro henanantey kul ga war foo, waaniwaani borey kaŋ goo kokoy beeroo hugoo do.

²³ Ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ma bara war lakkaley bande. [Amin.]

Batagaa kañ Pol n'a sanba Kolos borey se

Citaaboo fahamandiroo

Kolos koyraa si hanse ka mooru Efez koyraa. Pol mana bay ka koy no din. Epafraas ka Alhabar Boryaa har no din, boroyañ naanay. Pol goo kasaa ra kañ Epafraas n'a bayrandi kañ boroyañ goo Kolos kañ ga ceeci ka ganakey derandi. Boroyañ no ka kaa ka nee i se kañ i ga hima ka alaadawey tee ka sawa nda Alyahuudey kaniroo sanda hurubanguyan, ka almalaykey gana, nda haya tanayan.

Kañ Pol maa woo, a na alhuzun, a na batagaa woo hantum i se k'i bayrandi kañ Isa bisa almalayka, a bisa Ibilisi nda alaadawey. Isa ga wasa, nga hinne ti Hallasikaa. Pol ga bayrandi kañ i ma ngi boñ dii dereyan ga. A šelan mo hayaa kañ goo hunayan žeenaa kañ ra Isa sii game nda hunayan taagaa kañ ra Isa goo.

Borey kañ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kañ teendi i se

¹ Agay Pol kañ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra, nda ir armaa Timote

² ka batagaa woo sanba arma henanantey kañ goo Kolos koyraa ra se kañ ti laadirante Almasihu albarkaa ra*. Ir Baaba Irkoy anneemaa nda alaafiyaa ma kaa war ga.

Albarka danyan Irkoy se

³ Waati kul kañ ir ga Irkoy ñaaray war se, ir ga albarka dan Irkoy se kañ ti ir Koyoo Isa Almasihu Baaba,

⁴ zama ir maa naanaa kañ war n'a dan Almasihu Isa ra nda bajoo kañ war g'a tee Irkoy boro henanantey kul se

⁵ naataa kañ jisandi war se beenaa ra maaganda se. Naataa no kañ war maar'a cimoo šennoo ra kañ ti Alhabar Boryaa.

⁶ A too hala war do, sanda takaa kañ nda a huru adupna kul ra. A ga ize tee, a ga tonton, sanda takaa kañ a n'a tee war game. Za hanoo kañ war maar'a, war yadda Irkoy anneemaa ga nda cimi,

⁷ sanda takaa kañ nda Epafraas, ir baakaa, ir tam hangasinoo kañ ti Almasihu goykaw laadirante na har war se.

⁸ A na bajoo bayrandi ir se kañ Irkoy Hundoo n'a noo war se.

⁹ Woo maaganda se ir mo, za hanoo kañ ir maar'a, ir mana fay nda ka Irkoy ñaaray, ka ñaaray war ma too met nda nga ibaayoo bayraa, war ma too nda lakkal kul nda fahami kañ hun Irkoy Hundoo ra.

¹⁰ Woo ra war diraa takaa ga sawa nda ir Koyoo, a ga kan a se nongoo kul here. Teegoy henna dumi kul ga garandi war ra, war ga koy jine Irkoy bayraa ra.

¹¹ Nga gaabi daržantaa ga war noo gaabi hala war ma hanse ka mupe, war ma hanse ka suuri. Wa paali

¹² ka albarka dan Baaba Irkoy se kañ na war too war ma huru nga boro henanantey tuboo gaayoo ra.

¹³ A n'ir kaa kubaa hinoo cire k'ir ka koy nga Iz'aroo, nga baakaa laamaa ra.

¹⁴ Nga k'ir feeri k'ir kaa zunubu ra, a n'ir zunubey yaafa.

Almasihu nda nga goyoo

¹⁵ Almasihu man'ti kala Irkoy kañ boro si dii a biyoo,

* **1:2 1.2** «laadirante Almasihu albarkaa ra», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu ganakey».

nga ti ijinaa, a bisa takahayey kul,
¹⁶ zama nga ra haya kul takandi,
 hayey kanj goo beenaa ra,
 nda hayey kanj goo laboo ga,
 wey kanj boro ga dii ey nda wey kanj si diyandi,
 a ma tee laama, wala koytaray, wala kokoytaray, wala hini.
 Nga ka hayey kul taka, nga se i takandi.

¹⁷ A ga bara haya kul jine,
 nga ma kate hayey kul ma bara ngi dogey ra.

¹⁸ Gaahamoo kanj ti Egilizoo, nga ti boŋoo.
 Nga ti sintinoo, nga ti boro jinaa kanj tun ka hun bukawey ra,
 hala a ma jineborotaraa zaa haya kul ra.

¹⁹ A kan Irkoy se nga kul ma tabati a ra.

²⁰ Irkoy na waafakay danj nga nda hayey kul game Almasihu albarkaa ra,
 a ma tee hayey kanj goo laboo ga,
 a ma tee hayey kanj goo beenaa ra.

Irkoy na nga kanjandibundoo kuroo ka alaafiya tee nda ey.

²¹ War mo, waatoo din war man'ti kala yaw nda iberi Irkoy se war miileyaney nda war teegoy futawey maaganda.

²² Amma sohō, Irkoy na war nda nga waafakandi nga Iz'aroo kanj tee boro, buuyanoo ra hala war ma kay a jine ka tee Irkoy boro henananteyan, boroyan kanj ga laybu sii, boroyan kanj ga haya si harandi.

²³ Amma kala war ma tabati naanaa ra, war ma gaabandi, war masi Alhabar Boryaa naataa nanj kanj war maar'a kanj waazandi takaroo kul kanj goo beenaa cire se kanj se agay Pol, ay tee goykaw.

Pol goyoo nda nga tangamey

²⁴ Sohō ay ga jaali zarabey† ra war maaganda se. Hayey kanj cindi Almasihu zarabey ra nga kunturoo se kanj ti Egilizoo, ay g'i timmandi ay gaahamoo ra.

²⁵ Ay tee Egiliz goykaw nda takaa kanj nda Irkoy n'a kayandi war maaganda se ka Irkoy meešenoo har k'a timmandi.

²⁶ Šennoo woo ti sirroo kanj tugandi za jiiriyay nda zamanyay, amma sohō a n'a bangandi nga boro henanantey se.

²⁷ Ngi se Irkoy baa nga ma sirroo woo daržaa beeriyanoo bayrandi gandawey ra. Sirroo ti: Almasihu goo war game‡, woo ti naataa kanj war ga duu daržaa.

²⁸ Almasihu ti šennoo kanj ir g'a har ka adamize kul hoyray k'a cawandi i se nda lakkal, hala ir ma adamize kul tee boro kanj tee ka timme Almasihu albarkaa ra.

²⁹ Woo maaganda se ay ga goy šenda nda gaaboo kanj nda Almasihu ga goy ay ra nda hini.

2

¹ Ay ga baa war ma tangam beeroo bay kanj ra ay goo war, nda Lawodise borey, nda borey se kanj ngi moyey mana bay ka dii agay ndumoo,

² biney ma yay. I ma tee affoo baji ra ka duu fahami boobo timmante kul kanj ga hakiika, hala i ma Irkoy sirroo bay kanj ti Almasihu.

³ Nga ra lakkal nda bayray gomney kul tugandi.

⁴ Ay ga woo har war se hala boro kul masi koy war darga nda šenni kaana.

⁵ Ba nda ay kunturoo sii war bande, ay hundoo goo war bande. Ay ga jaali kanj ay dii war ga goy nda fonda nda takaa kanj nda war gaabandi Almasihu naanaa ra.

† 1:24 1.24 Zamnaa 4.3, 10. ‡ 1:27 1.27 «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war biney ra».

Hunayan timmantaa kaŋ ir ga duu a Almasihu ra

⁶ Takaa kaŋ nda war yadda Almasihu Isa ga, ir Koyoo, takaa din da wa dira a bande.

⁷ Wa war linjey sinji Almasihu ra ka war hunaroo gorandi a ra, war ma nin naanaa ra takaa kaŋ nda a cawandi war se. War ma albarka danɗan boobandi.

⁸ Wa hawgay boro kul masi duu war nda lakkalcawyan šenni nda šenni yaada kaŋ ga boro derandi, adamizey alaadaa takaa nda hini laaley kaŋ goo kubaa ra takaa, i man'ti Almasihu wanoo dumoo.

⁹ Zama nga ra Irkoy na gaaham zaa ka goro nda nga azzaatoo kul.

¹⁰ Nga do war duu haya kul, nga ti kokoytaray kul nda hini kul jineboraa.

¹¹ Nga ra war hurubangu nda hurubanguyan kaŋ kabe man'a tee. A mana teendi nda kala hundi-ibaayoo kaŋ foorandi ka hun gaaham ga. Woo ti hurubanguyanoo kaŋ Almasihu n'a tee war se.

¹² War fijandi Almasihu bande batizeyanoo ra, koyne mo war tun a bande, zama war naanay Irkoy gaaboo kaŋ nda a na Almasihu tunandi bukawey ra.

¹³ War, waatoo kaŋ war buu war laybey nda war hurubanguyan jaŋaa kaŋ ti war hundi-ibaayoo se, Irkoy na war hunandi Almasihu bande.

A n'ir laybey kul yaafa.

¹⁴ Kaddaasoo kaŋ hantumandi kaŋ ra ir laybey goo kaŋ ir na yaamarey hoo, kaddaasoo din n'ir wongu, Irkoy n'a tuusu k'a kaa k'a kanjikanjandibundoo ga.

¹⁵ Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey*.

¹⁶ Adiši boro kul masi war ciiti ŋaayan wala hanɗan se, wala jingar zaari se, wala handu taaga se, wala hunanzam zaari se†

¹⁷ kanɗan man'ti kala hayey kaŋ hima ka kaa biyoo, amma cimoo ti Almasihu.

¹⁸ War masi naŋ boro kul ma war ganji war ma duu jalaa kaŋ ga duwandi konkošaa ra, kaŋ ti boro ma nga boŋ ibaayoo tee ka tee sanda nga mma nga boŋ yeeti ganda ka almalaykey gana, ka huru haya ra kaŋ a dii a bangayyan ra, a ga too nda hew yaada nda nga hundi-ibaayoo miileyanoo.

¹⁹ Borey wey dumey nda kunturoo boŋoo kaŋ ti Almasihu sii cere ga. Nga ra kunturoo kul duu nga hunaa. Nga no ma kunturoo dii cere ga ka dobey nda linjey denjandi cere ga. Kunturoo tontonyanoo si hun kala Irkoy do.

Ka buu ka huna Almasihu bande

²⁰ Nda war buu Almasihu bande hini laaley kaŋ goo kubaa ra here, macin se war ga tee sanda boroyan kaŋ ga huna aduŋna ra ka hanga yaamaryan bande

²¹ kaŋ ga nee: «Masi woo dii, masi woo taba, masi tuku woo ga!»

²² Wey kul ti hayayan kaŋ goyyan banda ga, i ga dere. I man'ti kala adamizey yaamarey nda ngi cawandey

²³ kaŋ nda cimi tarayheroo ga hima nda lakkal Irkoy ganayan kaŋ ngi hunday k'a tee nda boŋ yeeti gandayan, i ga šendandi ngi gaahamey ga, amma i sii nda addalil kul, hundi-ibaayoo sakoo de no i g'a tee.

3

¹ Aywa, nda war tun Almasihu bande bukawey ra, wa hayey ceeci kaŋ goo beene kaŋ ra Almasihu ga goro Irkoy kabe henna ga.

² Wa miile beene hayey ga, man'ti laboo hayey ga,

* **2:15 2.15** «Irkoy na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey. Almasihu bande Irkoy hin ey», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Almasihu na hayaa kul taa kokoytarawey nda hiney kone k'i tee haya kaŋ borey ga dii ey ka hin ey kanjandibundoo ga». † **2:16 2.16** Alyahuudey do, jingar zaariyan no.

³ zama war buu, war hunaroo tugandi Almasihu bande Irkoy ra.

⁴ Waati kaŋ Almasihu kaŋ ti war hunaroo bangandi, alwaatoo din war mo ga bangandi a bande nda darža.

Dira taka žeena a nda dira taka taagaa

⁵ Wa hayey wii kaŋ goo war ra kaŋ ti laboo wane: woy nda aru izefututaray, nda žiibi, nda ibaayi futu, nda boonay futu, nda haya ceci albahiiritaray ra kaŋ ti tooru ganayan.

⁶ Hayey wey maaganda se Irkoy futayyanoo ga kaa [borey ga kaŋ si haŋajer a se].

⁷ Wey no war cindi k'i tee waatoo kaŋ war ga huna hayey wey ra.

⁸ Amma sohõ war mo ma hayey wey kul naŋ kaŋ ti: futay, nda binetunay, nda laalay, nda wowi, nda šenni haawinte kaŋ ga hun war miŋey ra.

⁹ War masi taari cere se, zama war na war attabiya žeena a nda nga teegoyey kaa war ga sanda darbay,

¹⁰ ka attabiya taagaa kaŋ ti ihenna a daŋ war ga ka bere ka taaga ka duu bayray ka hima nda Irkoy kaŋ na attabiya taagaa tee.

¹¹ Woo ra Grek sii no, Alyahuudu sii no, boro kaŋ hurubangu wala jofolo sii no, boŋbii wala ganjiboro sii no, baŋŋa wala borcin sii no, Almasihu ti hayaa kul, a goo haya kul ra.

¹² War kaŋ ti Irkoy boro suubantey, nga boro henanantey, nga baakey, war ma tamallay, nda borohennataray, nda boŋ yeeti gandayan, nda bineyaynay, nda suuri daŋ war ga sanda darbay.

¹³ War ma cere suuri, nda war affoo na dori tee nga cinaa se, takaa kaŋ nda ir Koyoo yaafa war se, war mo ma yaafa cere se.

¹⁴ Ka bisa woo kul, wa baji tee war darbaa, nga ti linji timmantaa kaŋ ga borey marga cere ga.

¹⁵ Almasihu alaafiyaa kaŋ se war ciyandi ka tee gaaham folloku ma war biney juwal. War ma tee gomni baykawyaŋ.

¹⁶ Almasihu šennoo ma harandi war game* nda booboyan. War ma cere cawandi ka cere hoyray nda lakkal beeri. War ma don Irkoy se nda war biney kul nda albarka danyan lakkal, ka don k'a jer, nda saabuyaŋ, nda dooniyaŋ kaŋ Irkoy Hundoo g'i noo.

¹⁷ Haya kul kaŋ war g'a tee, a ma tee šenni wala teegoy, w'a tee ir Koyoo Isa maŋŋoo ga ka albarka tee Baaba Irkoy se Isa alhormaa ra.

Dira taka taagaa borey nda cere game

¹⁸ Woyey, wa yee war kurŋey se ganda, takaa kaŋ nda a ga hima ir Koyoo fonda a ra.

¹⁹ Kurŋey, wa baa war wandey, war masi šendandi i ga.

²⁰ Zankey, wa maa war hayragey se haya kul ra, zama woo ti haya kaŋ ga kan ir Koyoo se.

²¹ Baabey, war masi futu war izey ga, hala biney masi koy hun.

²² Baŋŋey, wa haŋajer haya kul here war aduŋŋa koyey se, war masi hayey tee ngi ndumey maaganda se, sanda ka ceci ka kan adamize se, amma wa goy nda bine boryo ka hunbur ir Koyoo.

²³ Haya kul kaŋ war g'a tee, w'a tee nda war binoo kul sanda haya kaŋ ir Koyoo se war g'a tee, man'ti adamize se,

²⁴ zama war ga bay kaŋ ir Koyoo no ma tuboo tee war se sufuray. Ir Koyoo Almasihu se war ga goy.

²⁵ Zama boro kaŋ ga goy nda taka šiira ga duu taka šiiraa banaa, Irkoy si borey bisandi cere.

* **3:16 3.16** «war game», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «war biney ra».

4

¹ Baņņey koyey, wa war baņņey dii nda šerretaray nda taka henna, war ma bay kaņ war mo goo nda Koy beenaa ra.

Hoyrayyaņ

² Wa gaabandi Irkoy ņaarayyan ga, war ma cindi a ra nda albarka danyan.

³ Koyne mo war ma Irkoy ņaaray ir mo se, hala Irkoy ma mee feeri ir se taka kaņ nda ir hin ka sirroo kaņ ti Almasihu har, sirroo kaņ maaganda se ay hawandi.

⁴ Wa Irkoy ņaaray hala ya hin ka sirroo bayrandi nda takaa kaņ nda ay ga hima k'a har.

⁵ Wa dira nda lakkal taray borey* game, wa goy nda waatoo kaņ war duu a.

⁶ War šenney ma teendi nda anneema waati kul, ciiri ma bara i ra, hala war ma hin ka bay taka kaņ nda war ga boro foo kul zaabi.

Fooyan kokorantaa

⁷ Ir armaa, ir baakaa Tišik, ir Koyoo goykaw laadirantaa, ay tam hangasinoo ir Koyoo bande, a ga war noo ag'alhabarey kul.

⁸ Ya nka cere-cere k'a sanba war do hala war m'ir misoo bay, de mo a ma war biney daņ.

⁹ Ay g'a sanba war do, nga nda Onezim, ir arma laadirantaa, ir baakaa kaņ ti war affoo, i ga nongoo woo alhabaroo kul daņ war ra.

¹⁰ Aristark kaņ goo ay bande kasaa ra ga war foo, nda Marku kaņ ti Barnabas baasoo† kaņ war maa yaamarey kaņ ay n'i noo war se a ga, nda a kaa war do, w'a kubay henna.

¹¹ Isa kaņ se i ga nee Žustus mo ga war foo, Alyahuudey ra, ngi hinne ti ay goykasinawey Irkoy Laamaa ra. I n'ay binoo yaynandi.

¹² Epafras kaņ ti war affoo, Almasihu [Isa] tamoo no, a ga war foo. A ga tangam Irkoy ņaarayyan ra war se hala war ma tabati ka tee boroyaņ kaņ timme nda hakiika Irkoy ibaayoo ra.

¹³ Ay ga seede a se kaņ a ga hanse ka zarabi war se, nda borey se kaņ goo Lawodise, nda wey kaņ goo Iyerapolis.

¹⁴ Luka, ir baakaa kaņ ti lotokor, nda Demas ga war foo.

¹⁵ War m'ir armey foo kaņ goo Lawodise, nda Ninfa, nda Egilizoo kaņ ga marga nga hugoo ra.

¹⁶ Waati kaņ batagaa woo cawandi war do, war ma taka tee a ma cawandi Lawodise Egilizoo ra, war mo ma batagaa caw kaņ ga hun Lawodise.

¹⁷ War ma nee Aršip se: «Hawgay nda goyoo kaņ ir Koyoo n'a talfi ni ga, m'a tee nda fondaa.»

¹⁸ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. War masi dirņa kaņ kasa ra ay goo. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

* 4:5 4.5 Taray borey ti borey kaņ man'ti kretiyeņ. † 4:10 4.10 «baasoo», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «aru hinka izoo».

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Tesalonik koyraa sii kala Masedoni gandaa ra. Silas nda Timote ka Pol gaa ka Alhabar Boryaa har Tesalonik koyraa ra. Nga ra boroyan naanay Isa. Alyahuuduyan ga hanse ka ceeci ka Pol zarabi, woo maaganda se a mana hanse ka gay koyraa woo ra.

Pol koyyanoo banda ga, a na Timote sanba a ma koy dii Tesalonik ganakey wala i goo fondaa ga, zama Alyahuudey ga hanse k'i gurzugay. Kaŋ Timote yee kate Pol do, alhabarey kaŋ a n'i har hanse ka Pol jaalandi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka albarka daŋ Irkoy se, ka biney daŋ i ma cindi fondaa ga, i ma koy nda jine. A ni zaabi bukawey tunyanoo kaŋ nda i n'a hãa nda Almasihu kaayan daržantaa.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silwen, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik koyraa borey Egilizoo se kaŋ goo Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande. Irkoy anneemaa nda nga alaafiya ma kaa war ga.

Tesalonik borey dira takaa nda ngi naanaa

² Ir ga albarka daŋ Irkoy se waati kul war kul maaganda se ir ŋaarayrey ra. Ir si fay nda

³ ka hongu war teegoyey kaŋ ga war naanaa cebe, nda war farawoo kaŋ ga war bajoo cebe, nda war mupeyanoo ir Koyoo Isa Almasihu naataa ra Irkoy ir Baaba jine.

⁴ Ir armyey, Irkoy baakey, ir ga bay kaŋ Irkoy na war suuba.

⁵ Koyne mo ir Alhabar Boryaa kaŋ ir n'a har war se mana kaa war do šenni hinne ra, a kaa nda hini, Hundi Henanantaa albarkaa ra, nda naanay beeri timmante. War ga takaa bay kaŋ nda ir dira war gamey ra war nafaa maaganda se.

⁶ War tee ir dendenkey, war tee ir Koyoo dendenkey, takaa kul kaŋ nda war hanse ka zarabi, war yadda šennoo ga nda jaali kaŋ hun Hundi Henanantaa do.

⁷ Woo ra war tee fondo cebekaw ganakey kul se kaŋ goo Masedoni nda Akay gandaa ra.

⁸ Zama ir Koyoo meešennoo mana hun kala war do jina ka harandi, man'ti Masedoni nda Akay hinne se a harandi, amma naanaa kaŋ war n'a daŋ Irkoy ra alhabaroo ga harandi nongu kul ra. Woo ra a si too ir ma haya kul har.

⁹ Borey hunday ga takaa deede kaŋ nda war n'ir dii waatoo kaŋ ir koy war do nda mo takaa kaŋ nda war bere ka hun toorey ga ka Irkoy dii, ka Irkoy hunantaa kaŋ ti cimikoynoo gana,

¹⁰ ka nga Iz'aroo batu kaŋ ga hun beenaa ra. A n'a tunandi ka hun bukawey ra. Isa no kaŋ goo m'ir kaa futayyanoo cire kaŋ ga kaa.

2

Goyoo kaŋ Pol n'a tee Tesalonik

¹ Ir armyey, war hunday ga bay kaŋ ir koyyanoo war do mana tee yaada.

² War ga bay mo kaŋ ir bay ka zarabi, ir bay ka wowandi Filipi koyraa ra, amma ir na Irkoy Alhabar Boryaa har war se nda naanay Irkoy albarkaa ra, ba kaŋ borey hanse ka ceeci k'a ganji.

³ Ir hoyraa, dereyan sii a ra, žiibi sii a ra, dargari sii a ra.

⁴ Irkoy yadda ir ga ka Alhabar Boryaa talfi ir ga, woo se ir ga šelan, man'ti hala ir ma duu ka kan adamize se, amma hala ir ma duu ka kan Irkoy se kan g'ir biney fesufesu.

⁵ War ga bay mo kan abada ir mana šenni kaanay ka šelan, wala ka haya ceeci nda albahiiritaray lakkal, Irkoy ti ir seedaa.

⁶ Ir mana bay ka jeeray ceeci boro ga, a ma tee war ga, wala boro foo tana ga.

⁷ Ka gar, ir kan ti Almasihudiyawey, ir ga hin ka jeraw dan war ga. Amma ir goro war game nda bineyaynay, sanda takaa kan nda woy-hay ga nga izey saajaw.

⁸ Takaa woo da, ir hanse ka baa war, woo se ir mana soolu hinne ka Irkoy Alhabar Boryaa har war se, amma ka ba ir hundey fur war se, takaa kan nda war hanse ka kan ir se.

⁹ Ir armye, war ga hongu ir taabiyanoo nda ir farayanoo, ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee boro kul ga jeraw waatoo kan ir goo ma Irkoy Alhabar Boryaa waazu war se.

¹⁰ War nda Irkoy ti ir seedaa, war kan ga naanay, takaa kan nda ir dira nda henanyan war bande, nda šerretaray, nda takaa kan nda laybu sii ir ga.

¹¹ War ga bay mo kan ir na war affoo kul dii sanda takaa kan nda baaba ga nga izey dii.

¹² Ir na war hoyray ka war biney dan. Ir gaabandi war ga war ma dira nda taka kan ga hima Irkoy jine, nga kan ga war cee nga Laamaa ra nda nga daržaa se.

¹³ Hayaa kan se ir mo, ir si fay nda ka albarka dan Irkoy se ti: waatoo kan war maa Irkoy meešennoo kan ir n'a har war se, war yadda a ga. War man'a dii sanda adamize šenni, amma war nk'a dii sanda Irkoy meešennoo, šikka sii Irkoy meešennoo no, a ga goy mo war ra, war kan ga naanay.

¹⁴ Ag'armey, Irkoy Egilizey kan goo Almasihu Isa maanoo ga Žude gandaa ra, war, war tee ngi ciney, zama war mo, war alkabiilaa borey na war zarabi takaa kan nda Alyahuudey n'i zarabi,

¹⁵ ngi kan n'ir Koyoo Isa nda annabey wii. I n'ir gurzugay, i si kan Irkoy se, iberiyan no adamizey kul se.

¹⁶ I g'ir ganji ir ma šelan dumey jerey se i masi koy hallasi. I mma koy de i ga tonton ngi zunuboo jeejaa ga. Irkoy futayyanoo kokor ka kan i bon.

Pol ga baa nga ma yee ka dii Tesalonik borey

¹⁷ Ir armye, ir zaati nda war fay alwaati kayna, ir moyey ka si dii cere, amma ir biney goo cere se. Takaa kan nda ir ga boonay ir ma dii war ndumey, woo se ir na taka kul tee ka too war do.

¹⁸ Woo se ir baa ir ma koy war do, agay Pol, cee foo hala cee hinka ay g'a ceeci, amma Ibilisi n'ir ganji.

¹⁹ May ti ir naataa, wala ir jaaloo, wala ir fuulaa kan nda ir ga fooma? N'bay war no, ir Koyoo Isa jine, nga kaayanoo ga?

²⁰ Zama war, war ti ir daržaa, war ti ir jaaloo.

3

¹ Woo se ir mana hin ka batu koyne, ir dii kan a ga boori ir ma cindi ir hinne Aten koyraa ra.

² Ir na Timote, ir armaa nda Irkoy goykasinaa AlmasihuAlhabar Boryaa haryanoo ra, sanba war do a ma war noo gaabi ka war biney dan war naanaa ra

³ hala zarabey wey masi boro kul jijirandi, zama war hunday ga bay kan kala hayey wey ma duu ir.

⁴ Waatoo kan ir cindi war do, ir n'a har war se za a mana tee kan zarabiyan ga kaa ka duu ir, nga ka tee da, war ga bay.

⁵ Woo maaganda se kaŋ agay mo, ay mana hin ka batu koyne, ay na Timote sanba ka duu war naanaa alhabar. Ay hunbur siiyaka masi koy war sii, ir goyoo masi koy tee yaada.

⁶ Sohō a hun war do ka kaa ir do, a kate ir se alhabar boryayaŋ war naanaa nda war bajoo ga. A nee kaŋ waati kul war ga hongu ir henna, war ga hanse ka baa war ma dii ir sanda takaa kaŋ nda ir ga baa ir ma dii war.

⁷ Woo maaganda se, ir armyey, ir tilasoo kul ra nda ir zaraboo ra war na war naanaa k'ir biney dan.

⁸ Sohō ir ga huna, zama war gaabandi ir Koyoo bande.

⁹ Macin nda ir ga hin ka hanse ka albarka dan Irkoy se war sabbu se, nda jaaloo kul kaŋ nda ir ga jaali war maaganda se Irkoy jine?

¹⁰ Ir ga Irkoy ŋaaray nda hini cijin nda zaari hala ir ma duu ka dii war ndumey, ir ma haya kaŋ ga war naanaa kuma timmandi.

¹¹ Yala Irkoy ir Baaba hunday nda ir Koyoo Isa ma fondo feeri ir se hala ir ma hin ka koy war do.

¹² Ir Koyoo ma tonton, a ma hanse ka tonton bajoo ga kaŋ war g'a tee cere se nda borey kul se, sanda takaa kaŋ nda ir ga baa war.

¹³ A ma war biney noo gaabi hala laybu masi duwandi war ga, war ma henan Irkoy ir Baaba jine ir Koyoo Isa nda nga boro henanantey kul kaayanoo ga. [Amin.]

4

Dira takaa kaŋ ga kan Irkoy se

¹ Aywa ir armyey, takaa kaŋ nda war ga hima ka dira hala war ma duu ka kan Irkoy se, ir n'a cawandi war se. Nda cimi, takaa din da nda war ga dira. Ir g'a wiri war ga, ir ga war hoyray ir Koyoo Isa maapoo ra war ma koy jine a ra.

² War ga yaamarey bay kaŋ ir n'i har war se ir Koyoo Isa albarkaa ra.

³ Irkoy ibaayoo ti war henanyanoo, war ma mooru woy nda aru izefututaray ga.

⁴ War affoo kul ma wan ka nga wandoo dii henanyan nda beeray ra.

⁵ War masi war boŋ naŋ boonay futu bajoo bande sanda takaa kaŋ dumey jerey kaŋ si Irkoy bay g'a tee.

⁶ Woo ga, boro masi kaŋ nga armaa ga, a mas'a tooje, zama ir Koyoo ti hayey wey kul faasakaa, sanda takaa kaŋ nda ir bay k'a har war se, ka yee k'a ŝendandi war ga.

⁷ Irkoy man'ir cee ŝiibi se, henanyan ra a n'ir cee.

⁸ Woo se boro kaŋ wanji hoyrawey wey ga, man'ti boro se a wanji, Irkoy se a wanji, nga kaŋ ga war noo nga Hundi Henanantaa.

⁹ Haya kaŋ ti armataray baji, a si too boro ma hantum war se a ga, zama war hunday, Irkoy na war cawandi war ma baa cere.

¹⁰ Cimi no takaa woo da nda war ga dira ir armyey kul bande kaŋ goo Masedoni kul ra. Amma ir g'a wiri war ga, ir armyey, war ma koy a ga ka tonton.

¹¹ Wa gaabandi ka huna alaafiya ra, war ma huga nda war boŋ almušakkawey, war ma goy nda war [boŋ] kabey sanda takaa kaŋ nda ir na war yaamar.

¹² Woo ra war ga dira nda beeray taray borey* game, de mo war si tee boro kul ga jeraw.

Ir Koyoo kaayanoo

¹³ Ir armyey, ir si baa borey kaŋ faati takaa, war ma jaŋ k'a bay, hala war biney masi koy maray sanda borey jerey kaŋ sii nda naata buuyan banda ga.

¹⁴ Nda ir ga naanay kaŋ Isa buu, a tun, takaa din da, Irkoy ga borey kaŋ faati i goo Isa bande marga nga jere.

* 4:12 4.12 Taray borey ti borey kaŋ man'ti kretiyeŋ.

¹⁵ Hayaa ne kaŋ ir g'a har war se, šenni no kaŋ hun ir Koyoo do: ir kaŋ ti baahunantey kaŋ ga bara hala ir Koyoo kaayanoo ga, ir si borey kaŋ faati jin nongu kul here.

¹⁶ Zama ir Koyoo hunday ga hun beenaa ra ka zunbu waati kaŋ yaamar kaati foo, nda almalayka jinehun foo kaatoo, nda Irkoy laati beeroo jindoo tee, borey kaŋ buu i goo Almasihu bande no ma tun jina.

¹⁷ Ngi banda ga ir, ir kaŋ ti baahunantey kaŋ ga bara ga zandi i bande ka koy duulayan ra k'ir Koyoo kubay beene. Nga ra ir ga cindi ir Koyoo bande hala abada.

¹⁸ Wa cere bine yaynandi nda šenney wey.

5

Ir Koyoo ga kaa waati ga kaŋ boro kul s'a hongu

¹ Ir armyey, haya kaŋ ti alwaatey nda dimmawey, war si too ir ma hantum war se i ga,

² zama war hunday ga bay kaaray kaŋ ir Koyoo zaaroo ga hima nda takaa kaŋ nda zay ga kaa cijin here.

³ Waati kaŋ borey ga nee: «Baani nda lakkalkanay», dogoo din da halaciyen ga kaŋ i boŋ sanda takaa kaŋ nda taamari ga kaa woy gundekoyni ga, i si fatta a ra kul.

⁴ Amma war, ir armyey, war sii kubay ra hala zaaroo din ma kaa war ga sanda zay,

⁵ zama war kul man'ti kala gaayoo izey nda izeyan kaŋ zaari wane nda ey, cijinoo s'ir may, kubaa s'ir may.

⁶ Adiši ir masi jirbi sanda borey jerey takaa, ir ma moo feeri ka hawgay, ir ma hin ir boŋ.

⁷ Borey kaŋ ga jirbi si jirbi kala cijinoo ra, wey kaŋ ga suu si suu kala cijinoo ra.

⁸ Amma ir kaŋ ti zaaroo waney, ir ma hin ir boŋ, ir ma naanaa nda bajoo tee guuru darbay k'a dan ir jindey ra, hallasiroo naataa ma tee ir guuru fuulaa.

⁹ Irkoy mana kayandi nga futayyanoo ma duu ir, a si baa kala ir ma duu hallasiroo ir Koyoo Isa Almasihu albarkaa ra.

¹⁰ A buu ir se hala ir ma huna ka bara a bande, a ma tee ir hunayan wala ir buuyan ra.

¹¹ Woo maaganda se wa gaabandi cere bande, war ma cere faaba naanaa fondaa ra, sanda takaa kaŋ war goo m'a tee da.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Ir armyey, borey kaŋ ga goy war game, kaŋyan tee war jineborey ir Koyoo albarkaa ra, de mo i ga war hoyray, ir g'a ŋaaray war ga, war m'i beerandi.

¹³ Wa hanse k'i beerandi nda baji ngi goyoo maaganda se. Wa huna alaafiya ra.

¹⁴ Ir armyey, ir g'a wiri war ga, war ma borey hoyray kaŋ si šerre, borey kaŋ biney hun, wa biney dan, wa borey faaba kaŋ sii nda hini, wa suuri borey kul se.

¹⁵ Wa hawgay boro kul masi ifutu ka ifutu bana. Wa ceci waati kul ka ihenna tee cere se nda borey kul se.

¹⁶ Wa ŋaali waati kul.

¹⁷ War masi fay nda Irkoy ŋaarayyan.

¹⁸ Wa albarka dan Irkoy se haya kul ra, zama woo ti Irkoy ibaayoo war here Almasihu Isa albarkaa ra.

¹⁹ War masi Irkoy Hundoo hewguba.*

²⁰ War masi annabey šenney yebebe.

²¹ Amma wa haya kul faranfafaša, woo kaŋ ga boori, war ma gaabu a ga.

²² Wa mooru ifutu dumi kul.

* 5:19 5.19 Maanaa: «War masi Irkoy Hundoo gagay a ma goy.»

²³ Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war henanandi far. A ma war lakkaloo, nda war hundoo, nda war gaahamoo kul jisi bila laybu ir Koyoo Isa Almasihu se nga kaayanoo ga.

²⁴ Bora kaŋ goo ma ciya war se ga laadir, nga no m'a tee mo.

²⁵ Ir armey, wa Irkoy ŋaaray ir [mo] se.

²⁶ Wa ir armey kul foo nda summuyan henanante.

²⁷ Ay n'a dan war ga nda ir Koyoo, batagaa woo ma cawandi ir armey kul se.

²⁸ Ir Koyoo Isa Almasihu anneema ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se

Citaaboo fahamandiroo

Bataga hinkantoo ti woo kaŋ Pol n'a sanba Tesalonik borey se. Batagaa woo mo ra, a ga nee i ma bine tee, i ma gaabandi Irkoy fonda ra. Boroyaŋ goo Tesalonik koyraa ra kaŋ ga nee kaŋ Isa Almasihu kaayan hinkantoo laboo ga tee ka ben. Pol n'i bayrandi batagaa woo ra kaŋ taariharkawyaŋ no. Boroyaŋ goo no din mo kaŋ si baa goyyan. A n'i hoyray mo i ma goy. A nee: «Boro kaŋ si baa goy masi ŋaa.» (zamnaa 3.10).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maŋney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Pol, nda Silweŋ, nda Timote ka batagaa woo sanba Tesalonik Egilizoo se, war kaŋ goo ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu bande.

² [Ir] Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Ciitoo kaŋ ga teendi Isa kaayanoo hane

³ Ir armyey, ir ga hima waati kul ka albarka daŋ Irkoy se war maaganda se. A ga hima, zama war naanaa ga hanse ka tonton, nda mo war affoo kul bajoo ga tonton cere se.

⁴ Woo se ir, ir ga war ka fooma Irkoy Egilizey ra, zama mo war gaabandi, war na naanaa dii, war na gurzugawey nda war zarabey kul mupe.

⁵ Wey ga cebe kaŋ Irkoy ciitoo ga šerre, war ma laasaabandi boroyaŋ kaŋ ga hima nda Irkoy Laamaa kaŋ se mo war goo ma zarabi.

⁶ Ir ga bay kaŋ Irkoy ga šerre, a ga borey zarabi kaŋ ga war zarabi,

⁷ ka war kaŋ ga zarabi noo alaafiya ir bande. Woo ga teendi han kaŋ ir Koyoo Isa bangay beenaa ra, nga, nda nga almalayka gaabikoyney

⁸ nuune beeri ra, ka borey zukandi kaŋ si Irkoy bay, nda wey kaŋ mana yadda ir Koyoo Isa Alhabar Boryaa ga.

⁹ I ga duu zukandi kaŋ ti halaciyān abadante kaŋ ga mooru ir Koyoo ndumoo nda nga darža gaabantaa,

¹⁰ waati kaŋ a ga kaa hanoo din ka beerandi nga boro henanantey ra, de mo ganakey kul ma kayfi nda a. War goo borey din ra, zama war yadda ir seedetaraa ga kaŋ ir n'a tee war se.

¹¹ Woo maaganda se waati kul ir ga ŋaaray war se Irkoy ma war dii boroyaŋ kaŋ ga hima nda nga ciyayanoo, a ma war ibaayi henna nda war naanaa teegoyoo timmandi nga hinoo ra

¹² hala ir Koyoo Isa maŋpoo ma jer war ra, war mo ma jer a ra ir Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa ra.

2

Tureyan kokorantaa kaŋ ga tee jina ir Koyoo ma kaa

¹ Ir armyey, haya kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu kaayanoo nda margaroo kaŋ ir ga kaa k'a tee jeroo ga, ir g'a wiri war ga,

² war masi cahā ka war lakkaley tunandi ka hunbur annabi šenni se wala waazu se kaŋ nee ir Koyoo kaayanoo zaaroo too, ba nda bataga ka kaa war do kaŋ i nee ir k'a sanba.

³ War masi naŋ boro kul ma war darga taka kul ra, zama hanoo din si kaa kala naanaa yankaryanoo ma tee jina, bora kaŋ ti goy futu teekaa ma bangandi, maanaa halacintaa.

⁴ Haya kul kaŋ se i ga nee koy, nda haya kul kaŋ adamize g'a gana, a g'i kul wongu ka nga boŋ jer i se beene hala nongu kaŋ ra a ga goro Irkoy hugoo ra ka nee nga ti Irkoy.

⁵ War nka si hongu, waatoo kaŋ ay goo war do, ay na hayey wey har war se?

⁶ Sohõ war ga hayaa bay kaŋ g'a ganji a masi bangay nda man'ti nga waatoo ka too.

⁷ Zama za sohõ goy futu sirroo goo ma goy, amma kala de bora kaŋ g'a ganji sohõ da ma mooru jina boro ma dii a.

⁸ Waatoo din no bora kaŋ ti goy futu teekaa ga bangandi, ir Koyoo [Isa] g'a wii nda nga mee hewoo k'a halaci nda nga kaayanoo daržaa.

⁹ Bora woo, Ibilisi gaaboo no ma kate a ma kaa. A ga kayfi dumi kul, nda tammasayan, nda taari kayfiyan tee,

¹⁰ a ga šerretaray jaŋay dumi kul tee ka halacintey darga, zama i mana yadda ka baa cimoo kaŋ g'i hallasi.

¹¹ Woo maaganda se Irkoy ga gaabi derante sanba i ga kaŋ g'i ka naanay taaroo,

¹² hala borey kul kaŋ mana naanay cimoo, šerretaray jaŋay kan i se ma ciitandi.

War nka suubandi hallasiyan se

¹³ Ir armyey, ir Koyoo baakey, ir, ir ga hima waati kul ka albarka daŋ Irkoy se war sabbu se, zama Irkoy nka war suuba hallasiyan se za sintinoo ga nga Hundoo henanyanoo nda cimoo naanayyanoo albarkaa ra.

¹⁴ Woo se a na war cee [mo] ir Alhabar Boryaa albarkaa ra, hala war ma duu ir Koyoo Isa Almasihu daržaa.

¹⁵ Aywa ir armyey, wa gaabandi, war ma alaadawey dii kaŋ ir n'i cawandi war se, a ma tee mee nda mee wala bataga ra.

¹⁶ Ir Koyoo Isa Almasihu hunday nda ir Baaba Irkoy kaŋ baa ir, de a n'ir noo bineyaynay abadante nda naata henna nga anneemaa albarkaa ra

¹⁷ ma war biney yaynandi, a ma war noo gaabi teegoy henna kul teeyan se nda šenni henna kul haryan se.

3

Wa Irkoy ŋaaray ir se

¹ Aywa ir armyey, wa Irkoy ŋaaray ir se hala ir Koyoo meešennoo ma koy jine ka beerandi sanda takaa kaŋ a ga ti a war game,

² hala mo ir ma hun boro laala futawey kabey ra, zama man'ti borey kul bara nda naanaa.

³ Amma ir Koyoo ga laadir, a ga war noo gaabi ka war soolam boro laalaa ra kaŋ ti Ibilisi.

⁴ Ir ga naanay ka bay ir Koyoo maaganda se, hayey kaŋ nda ir na war yaamar, war g'i tee, war ga koy a ga k'i tee.

⁵ Ir Koyoo ma war biney gongu ka koy Irkoy bajoo nda Almasihu suuroo here.

Goyyan nka tilasu

⁶ Ir armyey, ir ga war yaamar ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga, war ma mooru arma kul kaŋ dira takaa si šerre, a si dira nda alaadaa kaŋ a duu a ir ga.

⁷ War hunday ga takaa bay kaŋ nda war ga hima k'ir denden, zama ir mana dira nda šiiriyar war game.

⁸ Ir mana ŋaa boro kul do yaada. Taabi nda farayan ra ir goy cijin nda zaari hala ir masi tee war affoo kul ga jeraw.

⁹ Man'ti ir nka sii nda fondo, amma ir nka baa ir ma tee war se boroyan kan war m'i guna ka tee hala war m'ir denden.

¹⁰ Koyne mo waatoo kan ir cindi war do, ir na war yaamar nda šennoo woo ka nee: «Boro kan si baa goy masi ŋaa.»

¹¹ War hunday, ir maa kan boroyan goo war ra kan dira takaa si šerre, i si goy kul tee, i ga ngi mijey dan haya waaney ra.

¹² Borey wey ciney, ir g'i yaamar k'a šendandi i ga ir Koyoo Isa Almasihu maapoo ga, i ma goy henna ka ngi boŋ huna.

¹³ War, ir armey, war masi fara nda ihenna teeyan.

¹⁴ Šennoo kan ir n'a har war se batagaa woo ra, nda boro goo no kan mana yadda a ga, war m'a laasaabu, war nda a masi marga haya kul ra hala a ma duu ka haw.

¹⁵ Amma woo kul, war mas'a dii sanda iberi, w'a hoyray sanda arma.

Gaarari nda fooyan

¹⁶ Ir Koyoo Alaafiyakoyoo, nga hunday ma war noo alaafiya waati kul taka kul here. Ir Koyoo ma bara war kul bande.

¹⁷ Agay hunday Pol kaboo ka fooyanoo hantum. Takaa woo nda ay ga hantum, woo ti ay tammaasaa ay bataga kul ra.

¹⁸ Ir Koyoo Isa Almasihuanneemaa ma bara war kul bande.

Bataga jinaa kaŋ Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Pol ka batagaa woo sanba Timote se waatoo kaŋ Timote goo Efez koyraa ra. Timote baaba man'ti kala Grek, naŋoo man'ti kala Alyahuudu kaŋ naanay Isa. Pol naarumawey kaŋ a n'i tee ka Alhabar Boryaa har, nga ra nga nda Timote dii cere. Ngi cere bayyanoo banda ga, a hanga Pol diray boobo ra ka waazu. Cee booboyaŋ mo Pol g'a sanba Egilizey do ka mise šendayaŋ hanse.

Batagawey kaŋ Pol n'i sanba Timote nda Tit se, borey ga nee batagawey no kaŋ ga šelaŋ alfagey nda fondawey ga kaŋ cebandi alfagey nda Egilizey jinehuney se. Batagaa woo ga hin ka zamnandi zamna hinka:

- 1. Cawandiroo kaŋ harandi Egilizey nda ngi jinehuney se.*
- 2. Hoyrawey kaŋ harandi Timote hunday se nga goyoo here.*

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maanoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw ka sawa nda ir Hallasikaa Irkoy yaamaroo nda Almasihu Isa ir naataa,

² ka batagaa woo sanba ni Timote se kaŋ ti ay ize cimoo naanayyanoo ra. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Hawgay taari cawandikey ga

³ Cindi Efez koyraa ra sanda takaa kaŋ nda ay n'a wiri ni ga waatoo kaŋ ay koy Masedoni gandaa ra hala ma boroyaŋ yaamar i masi haya tanayaŋ cawandi.

⁴ I masi hawa fillayaŋ nda kaaga fisi-fisiyan kaŋ si ben ga kaŋ ga citi hay, i si Irkoy ibaayoo tabatandi kaŋ ga teendi naanaa ra.

⁵ Yaamaroo addaliloo man'ti kala baji kaŋ ga hun bine henanante ra, nda bine boryo, nda naanay kaŋ ra almunafikitaray sii.

⁶ Boro fooyaŋ na fondaa naŋ ka koy hanga šenni yaada bande.

⁷ I ga ngi boŋ tee sanda ašariyaa baykawyaŋ, i si hayaa bay kaŋ i g'a har, i si hayaa bay kaŋ ga i ga šendandi.

⁸ Ir ga bay kaŋ ašariyaa ga boori nda boro g'a ka goy nda fondaa.

⁹ Amma ir ma haya foo bay, ašariyaa mana gorandi boro šerrante se, a mana kaa kala goy futu teekey nda turantey se, boro laaley nda zunubantey se, borey kaŋ si hunbur Irkoy nda borey kaŋ si Irkoy hayey beerandi se, naa karkey nda baaba karkey se, nda borowikey,

¹⁰ nda borey kaŋ ga woy nda aru izefututaray tee, nda arey kaŋ ga marga nda arey, nda borey kaŋ ga borey haamay, nda taariharkey, nda taarižeekey, nda haya kaŋ si koy cawyan cimoo bande.

¹¹ Cawandoo woo sawa nda Alhabar Boryaa kaŋ talfandi ay ga. Alhabar Boryaa woo mana hun kala Irkoy daržantaa do kaŋ ti Gomnikoyoo.

Pol ga albarka daŋ Irkoy se nga tamallaa maaganda se

¹² Ay ga albarka daŋ Almasihu Isa ir Koyoo se kaŋ n'ay noo gaabi, k'ay dii laadirante, k'ay daŋ nga goyoo ra,

¹³ ba kaŋ se ay na maanoo futandi ka bisa, ka tee gurzugandikaw, boro wowkaw, amma Irkoy tamalla ya ne, zama ya nk'i tee lakkaŋ jaŋay nda naanay jaŋay ra.

¹⁴ Ir Koyoo na nga anneemaa doori ay boŋ nda baayan, a n'ay noo naanay nda baji kaŋ ga duwandi Almasihu Isa margaroo ra.

¹⁵ Šennoo woo, šenni hakiikante no, a ga hima ka diyandi nongoo kul here kaŋ Almasihu Isa nka kaa aduŋna ra ka zunubantey hallasi kaŋyaŋ agay ti i kul ibeeroo.

¹⁶ Irkoy tamalla ya ne, agay kaŋ ti borey kul zunubante beeroo, hala Isa Almasihu ma nga suuroo kul cebe ay here hala ya duu ka tee borey kaŋ ga kaa ka naanay ka duu hunayan abadantaa se boro kaŋ i m'a guna ka tee.

¹⁷ Zamaney Kokoyoo, a si buu, boro si dii a, Irkoy follokaa, beeray nda darža ma bara a ga abada hala abada. Amin.

Pol nee Timote se a ma gaabu naanaa ga

¹⁸ Ay izoo Timote, ay ga yaamaroo woo talfi ni ga ka sawa nda annabey šenney kaŋ bay ka harandi ni ga. Šenney wey nda ma wongu henna tangam

¹⁹ nda ka gaabu naanay nda binekanay ga, boro fooyaŋ na binekanay naŋ, i na ngi naanaa mun sanda harihii.

²⁰ Borey din, Imene nda Aleksander goo i ra, ay n'i taŋ Ibilisi se, hala i ma faham kaŋ i masi Irkoy wow.

2

Hoyrayyan Irkoy ŋaarayyan ga

¹ Adiši, ay hoyray jinaa man'ti kala borey ma hanse ka Irkoy biŋpay, i ma Irkoy ŋaaray, i ma Irkoy ŋaaray cere se, i ma albarka daŋ Irkoy se adamizey kul se,

² nda kokoyey se, nda boŋkoyney se, hala ir ma huna alaafiya nda lakkalkanay ra, ka dira Irkoy ganayan nda taka henna ra.

³ Woo ti haya kaŋ ga boori, a ga kan Irkoy ir Hallasikaa se

⁴ kaŋ ga baa borey kul ma hallasi, i ma cimoo bay,

⁵ zama Irkoy, nga folloku no,

waafakandikaa kaŋ goo Irkoy nda adamizey game mo, nga folloku no, aroo no kaŋ se i ga nee Almasihu Isa

⁶ kaŋ na nga boŋ noo ka adamizey kul zunubey alhakoo bana k'i hallasi. Seedetaraa woo teendi alwaatoo kaŋ kayandi ra.

⁷ Nga se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw dumey kaŋ man'ti Alyahuudu se naanaa nda cimoo ra. Cimoo no ay g'a har, ay si taari.

⁸ Adiši ay ga baa arey ma Irkoy ŋaaray nongu kul ra ka ngi kabe henanantey jer bila futay bila kakaw.

⁹ Takaa din da, ay ga baa woyey ma bankaaray daŋ kaŋ ga hima, suturayan nda boŋ yeeti gandayan ra. I masi tur šenda tee, i masi wura wala alyakuutu hay šenda ka taalam. I masi darbay hay šenda daŋ.

¹⁰ I ma taalam nda teegoy henna kaŋ ga hima woyey se kaŋ kayandi ngi ma hunbur Irkoy.

¹¹ Woy ma dangay i m'a cawandi, a ma nga boŋ yeeti ganda.

¹² Ay si woy noo fondo a ma aru cawandi wala a ma hini fur a boŋ. A mma hima ka tee boro dangayante,

¹³ zama Adama ka jin ka hansandi, nga banda ga, Haawa.

¹⁴ Man'ti Adama ka dargandi, woyoo ka dargandi, a kaŋ hooyan ra.

¹⁵ Amma woo kul ra, woyoo ga hallasi nga hayyanoo maaganda se nda a gaabandi naanaa, nda baji, nda henanyan ga boŋ yeeti gandayan ra.

3

Egilizoo jineborey

¹ Šennoo woo, šenni hakiikante no, boro kaŋ ga baa Egiliz jinehutaray, a boonay goy henna.

² Kala Egiliz jinehun ma tee boro kaŋ ga laybu sii, woy folloku kurpe, a ma hin nga boŋ, lakkalkoyni, boro attabiya hennakoyni, yawzumandikaw, a ma hin ka cawandi.

³ A masi tee boro kaŋ na nga boŋ noo harifutu hanŋan se, a masi tee boro futa, a ma tee boro boryo, a masi tee yenjekaari, a masi tee nooru baakaw.

⁴ A ma nga boŋ hugoo juwal henna, a ma nga izey aladabu i ma boŋdum a se, i m'a beerandi.

⁵ Zama boro kaŋ si hin ka nga boŋ hugoo juwal, taka foo nda a ga hin ka huga nda Irkoy Egilizoo?

⁶ A masi tee boro kaŋ taaga ka tuubi, hala a masi koy bolsay ka kaŋ ciitoo ra kaŋ ra Ibilisi kaŋ.

⁷ Kala a ma tee mo boro kaŋ taray borey ga seedetaray henna har a ga hala i mas'a kaynandi, a masi kaŋ Ibilisi kumsaa ra.

Egilizoo goykey

⁸ Takaa din da, kala Egiliz goykey ma tee boroyaŋ kaŋ borey g'i beerandi, i masi tee boro kaŋ si kay šenni foo ga, i masi ngi boŋ noo harifutu boobo hanŋan se, i masi nooru ceeci nda taka žiiba.

⁹ I ma naanaa cimoo kaŋ cindi ka tugandi dii bine kaaray ra.

¹⁰ Ngi mo, kala i ma siyandi jina, woo banda ga, nda laybu sii i ga, i ma tee Egiliz goykaw.

¹¹ Takaa din da, woyey ma tee boroyaŋ kaŋ borey g'i beerandi, i masi tee miimandakaw, i ma hin ngi boŋ, i ma laadir haya kul ra.

¹² Egilizoo goykey affoo kul ma tee woy folloku kurpe, i ma ngi izey nda ngi boŋ hugey juwal henna.

¹³ Borey kaŋ ga Egiliz goyoo tee ka boori, i ga duu jineborotaray henna nda lakkalkanay beeri naanaa ra kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra.

Irkoy ganayanoo sirroo

¹⁴ Ay na hayey wey hantum ma ne, amma ay ga tammahā ne nda kayna ya koy ni do.

¹⁵ Amma nda ay gay ay mana kaa, ma takaa bay kaŋ nda boro ga hima ka dira Irkoy hugoo ra kaŋ ti Irkoy hunantaa Egilizoo, kaŋ ti hugoo ganjoo nda asaasoo kaŋ ga cimoo ga kay.

¹⁶ Kakaw sii a ra, Irkoy ganayanoo sirroo ga hanse ka beeri:

Irkoy na nga boŋ cebe gaaham ra,
nga Hundoo yadda kaŋ a ga šerre,
a bangandi almalaykayaŋ se.
A waazandi dumiyaŋ se,
aduppa ra a naanayandi,
a zandi ka huru daržaa ra.

4

Hawgay cawandikaw taariharkey ga

¹ Irkoy Hundoo ga nee kaaray kaŋ alwaati korawey ra boroyaŋ ga ngi boŋ moorandi naanaa ka denji darga lakkalyaŋ ga, i ga hanajer ganjey cawandiyaney se,

² kaŋyaŋ ti almunafiki nda taariharkaw, biney ga kogu ma nee haya kaŋ guuru konna ciray ka žeeri tee i ga.

³ I ga nee kaŋ boro masi hiiji, ŋaayanyaŋ goo no kaŋ i ga nee boro mas'i ŋaa, ka gar hayayaŋ no kaŋ Irkoy n'i taka ganakey se kaŋ ga cimoo bay hala i m'i ŋaa ka albarka tee.

⁴ Haya kul kaŋ Irkoy n'a taka ga boori, haya kul sii no kaŋ boro ga hima ka wanji a, a ma ŋandi de nda albarka danyan,

⁵ zama Irkoy meešenoo nda Irkoy ŋaarayyan g'a henanandi.

Isa Almasihu goykaw henna

⁶ Nda n'ga hayey wey dan ir armey jine, n'ga tee Almasihu Isa goykaw henna kaŋ ga huna nda naanaa šenney nda cawyan boryaa kaŋ ni hanga a nda cimi.

⁷ Fay nda fillawey kaŋ si henan kaŋ borey kaŋ si hunbur Irkoy g'i har. Ni boŋ gaabandi Irkoy ganayan ga.

⁸ Gaaham feeriyaa goo nda nafaw kayna*, Irkoy hunburay binde goo nda nafaw nongu kul here, allaahidu goo a ra sohõ da hunaroo se, allaahidu goo a ra hunaroo kaŋ goo kaa se.

⁹ Šennoo woo, šenni hakiikante no, boro ga hima ka naanay timmante dan a ga.

¹⁰ Woo ti addaliloo kaŋ se ir ga fara ka tangam, zama ir ga naata Irkoy hunantaa ra kaŋ ti adamizey kul Hallasikaa, waaniwaani ganakey.

¹¹ Hayey wey ka borey yaamar m'i cawandi.

¹² Boro kul masi donda ni, ni zankataraa maaganda se. Tee ganakey se boro kaŋ i m'a guna ka tee, šenni ra, nda teegoy ra, nda baji ra, nda naanayyan ra, nda henanyan ra.

¹³ Hala ay ga kaa, ma gaabandi ka Irkoy meešenoo caw borey jine, ma borey hoyray, ma cawandi.

¹⁴ Masi donda anneemaa nooyanoo kaŋ n'duu a, a nondi ma ne annabi šenni bande nda boro beerey margaroo kaŋ na ngi kabey fur ni ga.

¹⁵ Huga nda hayey wey, ni kul noo goyoo se, nga ra ni koyjineyanoo ga henan borey kul se.

¹⁶ Lakkal dan ni boŋ se nda ni cawandiyanoo se. Gaabandi hayey wey ga, zama nda n'ga woo tee, n'ga ni hunday nda borey kaŋ ga hanajer ma ne hallasi.

5

Boro žeeney nda soogey dii takaa

¹ Masi zahã aru žeena ga, a hoyray sanda ni baaba. Arusoogey, m'i hoyray sanda armayaŋ,

² woy žeeney, m'i hoyray sanda ŋaa, woysogey, m'i hoyray sanda woyme nda taka kaŋ ga hanse ka henan.

Woyey kaŋ kurŋey buu dii takaa

³ Ma woyey kaŋ kurŋey buu beerandi, maanaa wey kaŋ sii nda faabakaw kul.

⁴ Amma nda izeyaŋ wala haamayaŋ goo woy kaŋ kurŋoo buu se, i ma ngi ganayanoo cebe nda teegoy henna teeyan ngi hugoo borey se jina, i ma teegoy henney bana kaŋ ngi hayragey n'i tee i se, zama woo ti haya kaŋ ga kan Irkoy se.

⁵ Woy kaŋ kurŋoo buu kaŋ nda cimi a cindi nga hinne, nga, a ga naata Irkoy ga, a ga gaabandi Irkoy biŋŋayyan nda Irkoy ŋaarayyan ga cijin nda zaari.

⁶ Amma woy kaŋ kurŋoo buu kaŋ ga hanga nga bine-ibaayoo, a buu, ba kaŋ se a ga huna.

⁷ I yaamar nda hayey wey hala i ma tee boroyaŋ kaŋ ga laybu sii.

⁸ Boro kaŋ si lakkal dan nga borey se, waaniwaani nga hugoo borey, bora na naanaa yankar, a jaase boro kaŋ si naanay Irkoy.

* 4:8 4.8 «kayna», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «waati kayna se».

⁹ Hala woy kaŋ kurɲoo buu ga hantumandi woyey kaŋ kurɲey buu kaddaasoo ga faabayan se, kala a ma tee woy kaŋ sii jiiri woydu (60) se ganda, a mana tee wande kala kurɲe folloku se.

¹⁰ A ma bara nda seedetaray nga teegoy henney maaganda se, a na zankayaŋ biiri, a na yaw zumandi, a na Irkoy boro henanantey cewey ɲumay, a na borey kaŋ ga zarabi faaba, a na teegoy henna dumi kul tee.

¹¹ Amma woysoozey kaŋ kurɲey buu, masi yadda ka maapey hantum, zama waati kaŋ i tun ka hanga ngi ibaayey bande ka Almasihu naŋ, i ga baa ngi ma hiiji.

¹² I ga ciitandi, zama i na ngi allaahidu jinaa yankar.

¹³ Koyne mo i sii nda goy, i ga sintin ka huru ka fatta hugey ra. Man'ti i mma tee boroyaŋ kaŋ sii nda goy hinne, i mma tee albuddakaw ka ngi miɲey daŋ haya kul ra, i ga hayayaŋ har kaŋ si harandi.

¹⁴ Adiŋi, ay ga baa woysoozey kaŋ kurɲey buu ma hiiji. I ma duu zankayaŋ, i ma ngi hugey juwal, i masi iɲeroo noo fondo kul a ma haya futu har,

¹⁵ zama za sohõ da affooyaŋ bere ka hanga Ibilisi bande.

¹⁶ Nda ganakaw woy goo nda nga borey ra woyyaŋ kaŋ kurɲey buu, a ma huga nda ey, i masi tee Egilizoo ga jeraw, hala Egilizoo ma duu ka huga nda wey kaŋ kurɲey buu i sii nda faabakaw.

Egilizoo boro beerey dii takaa

¹⁷ Egilizoo boro beerey kaŋ ga jinehuntaŋ henna tee ga hima nda ka duu beeray hinka, waaniwaani wey kaŋ Irkoy meeŋenoo haryanoo nda nga cawandiyanoo goyoo ra i ga taabi,

¹⁸ zama Citaaboo nee: «Masi heejoo miɲoo haw kaŋ goo ma taasoo musay.»* Koyne mo: «Goykaw ga hima nda nga banaa.»† ¹⁹ Seedetaray futu kaŋ harandi Egilizoo boro beeri ga, masi yadda a ga nda man'ti seede hinka wala ihinza ka fatta.

²⁰ Borey kaŋ ga huna zunubu ra, citi i ga borey kul jine, hala borey jerey mo ma hunbur.

²¹ Ay g'a ŋendandi ni ga Irkoy jine, nda Almasihu Isa jine, nda almalayka suubantey jine, ma hayey wey dii, masi borey bisandi cere, masi baa affoo ka bisa affoo.

²² Masi cahã ka ni kabey fur boro kul ga‡ k'a daŋ goy ra, masi huru zunubu waaney ra. Gaabandi ni boŋ henanandiyan ga.

²³ Masi hari de haŋ koyne, ma alaneb hari moora kayna haŋ ni borkotoo nda ni wirci buuney kaŋ ga koy ka kaa maaganda se.

²⁴ Boro fooyaŋ zunubey ga kaaray borey se za i mana ciitandi. Affooyaŋ waney si kaaray borey se kala waati banda ga.

²⁵ Takaa din da teegoy henney ga kaaray borey se. Wey mo kaŋ boro si dii ey sohõ da si hin ka cindi tuguyan ra.

6

¹ Borey kul kaŋ goo baɲɲataray, i ma ngi koyey dii sanda boroyaŋ kaŋ ga hima nda beeray beeri, hala Irkoy maapoo nda cawandoo masi wowandi.

² Baɲɲey kaŋ koyey ti ganakaw, i masi armataraa tee kobay ka ngi koyey kaynandi. I ma goy i se ka tonton, zama borey kaŋ baɲɲey goyoo g'i nafa man'ti kala ganakaw nda baakaw.

Hayey wey ka borey cawandi m'i hoyray.

Hayaa kaŋ ti taari almaanoo nda alman cimoo

* 5:18 5.18 Alhukumoo 25.4; Korent borey bataga 1na 9.9. † 5:18 5.18 Matiyu 10.10; Luka 10.7. ‡ 5:22 5.22 Maanaa: Egilizoo ra, nda i na boro daŋ jere ga goy se, i mma kabe fur a ga ka gaara a se jina a ma gorandi goyoo ra.

³ Boro kaŋ na cawandiyān tana cawandi, ka gar a si sawa nda ir Koyoo Isa Almasihu ŝenney kaŋ ti cimoo nda cawandiyānoo kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande,

⁴ boraa too nda bolsay, a si haya kul bay. Kakaw nda ŝenni cendiyan wirci bara a ga kaŋ ra canseyan, nda yenje, nda wowyaney, nda tuume futawey ga hun,

⁵ nda kakaw yaadawey kaŋ si ben kaŋ goo boro lakkal futawey nda cere game, cimi sii i kone. I ga hongu kaŋ Irkoy ganayan man'ti kala alman duuyan fondo.

⁶ Cimi no Irkoy ganayan man'ti kala alman beeri nda boro ga wakkal.

⁷ Ir mana kate haya kul aduŋna ra, ir si hin ka haya kul mo ka koy.

⁸ Adiŝi nda ir goo nda haya kaŋ ir g'a ŋaa nda haya kaŋ nda ir ga daabu, a ga hima k'ir wasa.

⁹ Borey kaŋ ga baa ŋgi ma tee almankoyini, i ga kaŋ anneŝayan nda kumsay ra, nda boonay dargante laala boobo kaŋ ga adamizey kaŋandi halaciyan nda dereyan ra,

¹⁰ zama nooru bajoo, ŋga ti haya laala dumi kul linjoo. Boro fooyan kaŋ na ŋgi bon noo a se, i mooru naanaa, i na ŋgi hundey too nda marayyan boobo.

Yaamaroo kaŋ nondi Timote hunday se

¹¹ Amma ni, he Irkoy boraa, zuru hayey wey se, hanga ŝerretaray, nda Irkoy ganayan, nda naanayyan, nda baji, nda muŋeyan, nda bineyaynay bande.

¹² Naanaa tangam henna tangam, hunayan abadantaa dii kaŋ se ni ciyandi. N'na seedetaray henna tee seede boobo jine.

¹³ Ay ga [ni] yaamar Irkoy jine kaŋ ga hundi dan haya kul ra nda Almasihu Isa jine kaŋ na seedetaray henna tee Pons Pilat jine,

¹⁴ ma gaabu yaamaroo ga bila ŝiibi, bila laybu hala ir Koyoo Isa Almasihu bangayyanoo ga.

¹⁵ Irkoy ti Gomnikoyoo, ŋga hinne ti Gaabikoyoo, ŋga ti kokoyey Kokoyoo, ŋga ti koyey Koyoo, a ga Isa kaayanoo bayrandi alwaatoo kaŋ kayandi ra.

¹⁶ Ŋga kaŋ hinne ka si buu, a ga goro gaay ra kaŋ do boro kul si hin ka too, boro kul mana bay ka dii a, i si hin ka dii a mo. Beeray nda hini abadante ma bara a ga. Amin.

¹⁷ Borey yaamar kaŋ ti zamanoo woo almankoyney, i masi tee bolsanteyan, i masi ŋgi naataa dan alman ra kaŋ si cindi. I ma ŋgi naataa dan Irkoy ra kaŋ ga haya kul noo ir se nda booboyan hala ir ma daame a ra.

¹⁸ I ma haya henna tee, i ma tee almankoyini teegoy henna ra, i ma noo, i ma tee kabedoonayan.

¹⁹ Woo ra i ga asaasu henna tee suba se ka duu hunayan cimoo.

²⁰ He Timote, gaabu talfoo ga ka ni bon marga ŝenni yaadawey ga kaŋ si henan, nda taari bayraa kakawey ga.

²¹ Boro fooyan nee kaŋ ŋgi duu bayraa woo. I dere, i na naanaa nan. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Timote se

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti bataga hinkantoo kaŋ Pol n'a sanba Timote se. Waatoo kaŋ Pol na batagaa woo hantum, a sii kala kasa ra Rom koyraa ra. Pol maate kaŋ nga buuyanoo waatoo man ka koy Irkoy do. A hantum Timote se ka binoo dan, zama a ga bay kaŋ zarabi boobo goo jinoo ra. A n'a hoyray Irkoy goyoo here. A n'a hoyray a ma tee sanda nga Pol, ka Irkoy meeŋenoo waazu nongu kul nda borey kul se. A nee a se a ma tee sanda Isa Almasihu sooje laadirante henna.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Almasihu Isa diyaw Irkoy ibaayoo ra ka sawa nda allaahidoo kaŋ ga hunaroo noo kaŋ goo Almasihu Isa ra,

² ka batagaa woo sanba ni Timote se kaŋ ti ay izoo kaŋ ay ga hanse ka bag'a. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Koyoo anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Pol ga Timote kunahennay

³ Ay ga albarka dan Irkoy se kaŋ ay g'a gana nda bine kaaray sanda takaa kaŋ ay kaagey n'a tee, ay ga hongani waati kul ay njaarayrey ra cijin nda zaari.

⁴ Ay ga hongani mundawey, ay ga hanse ka baa ya dii ni hala ya too nda jaali.

⁵ Ay ga honganaanaa kaŋ ra almunafikitaray sii kaŋ goo ni ra, kaŋ jin ka bara ni kaaga woyoo Lowis nda ni jaa Enis ra. Ay ga naanay ka bay kaŋ a goo ni mo ra.

⁶ Woo maaganda se ay ga ni hongandi Irkoy anneemaa nooyanoo kaŋ n'duu a ay kaboo kaŋ ay na fur ni ga ra, ma gaabandi a ma dii zaram,

⁷ zama Hundoo kaŋ Irkoy n'a noo ir se s'ir tee alkubu, woo kaŋ a n'a noo ir se g'ir too met nda hini, nda baji, nda boro ma hin nga boŋ.

⁸ Adiŋi masi haw ka seedetaray tee ir Koyoo maapoo ga. Masi haw nda agay kaŋ tee kasa-ize nga sabboo se. Ni bagaa zaa Alhabar Boryaa zaraboo ra ka sawa nda Irkoy hinoo.

⁹ Irkoy n'ir hallasi, a n'ir cee nda ciyayan henanante. Woo mana teendi ir teegoyey maaganda se, nga boŋ dunbandiroo nda nga anneemaa no kaŋ nondi ir se Almasihu Isa alhormaa ra za alwaatey kul jine.

¹⁰ Sohō anneemaa woo cebandi ir se ir Hallasikaa Almasihu Isa bangayyanoo bande. Nga no ka buuyan halaci, ka hunaroo nda funbuyan janjaa cebe kaaray Alhabar Boryaa bande.

¹¹ Alhabar Boryaa woo maaganda se ay tee waazukaw, nda diyaw, nda cawandikaw.

¹² Woo sabbu se hayey wey zaraboo ga duu agay, amma ay si haw, zama ay ga boraa bay kaŋ ay naanay a. Ay ga naanay ka bay kaŋ a goo nda hini ka gaabu hayaa kaŋ a na talfi ay ga hala zaari koraa din hane.

¹³ Šenni cimey kaŋ ni maa ay n'i har, i dii m'i ka goy naanay nda baji ra kaŋ ga duwandi Almasihu Isa ra.

¹⁴ Gaabu talfi henna ga Hundi Henanantaa kaŋ goo ir ra albarkaa ra.

¹⁵ N'ga bay kaŋ borey kul kaŋ goo Azi gandaa ra n'ay nan, Fižel nda Hermožen goo i ra.

¹⁶ Ir Koyoo tamallaa ma bara Onesifor hugoo borey ga, zama cee booboyan a n'ay binoo yayanandi. A mana haw nda guuru karfey kaŋ goo ay ga.

¹⁷ Za a too kate Rom, a n'ay ceeci nda hini, a dii agay.

¹⁸ Ir Koyoo m'a noo a ma duu Irkoy do tamallaa zaari koraa din hane. N'ga bay ka bisa boro kul alhaadimaa kanj a n'a tee Efez.

2

Isa Almasihu sooje henna

¹ Adişi ni ay izoo, nanj anneemaa kanj goo Almasihu Isa ra ma ni gaaboo tonton.

² Hayey kanj ni maar'ey ay mijoo ra seede boobo jine, i talfi boro laadiranteyan ga kanj ngi mo ga hin ka boro tanayan cawandi.

³ Ni bagaa zaa zaraboo ra sanda Almasihu Isa sooje henna.

⁴ Boro kul kanj goo soojetaray, a si huzun nda adujna hayey, hala nga ma kan boraa se kanj n'a zaa soojetaray.

⁵ Takaa din da, nda boro goo gurgay konkoša ra, a si duu fuulaa nda a mana gurgay nda gurgaa ašariyaa.

⁶ Kala beerikaa kanj fara ma tee boro jinaa kanj duu nga bagaa hegaa ra.

⁷ Woo kanj ay g'a har ma ne laasaabu, zama ir Koyoo ga ni noo lakkal haya kul ra.

⁸ Hongu Isa Almasihu, a tun bukawey ra, Dawda hayroo no, sanda takaa kanj nda agay Alhabar Boryaa haryanoo n'a har.

⁹ Alhabar Boryaa woo se ay goo ma zarabi hala nongu kanj ra i n'ay tefer sanda goy futu teekaw, amma Irkoy meesennoo si teferandi.

¹⁰ Woo se ay ga haya kul mupe Irkoy boro suubantey maaganda se, hala ngi mo ma duu hallasiroo kanj ga duwandi Almasihu Isa ra nda darža abadante.

¹¹ Šennoo woo, šenni hakiikante no:

«Nda ir buu Isa bande, ir ga huna mo a bande.

¹² Nda ir gaabandi, ir ga laama mo a bande.

Nda ir n'a yankar, nga mo g'ir yankar.

¹³ Nda ir man'ti laadirante, nga woo ga cindi laadirante, zama a si hin ka nga bonj yankar.»

Goykaw henna

¹⁴ Hayey wey hongandi i se, ka šendandi i ga Irkoy jine kanj i masi šenni cendi cere game, a sii nda nafaw haya kul ra kala ka borey kanj ga hanajer halaci.

¹⁵ Gaabandi ka kay Irkoy jine sanda boro kanj duu maa henna, sanda goykaw kanj si haw nda nga goyoo, a ga cimoo šennoo har nda fondaa.

¹⁶ Ma ni bonj hawgay šenni yaadawey ga kanj si henan, zama borey kanj ga huru i ra mma koy de i ga mooru Irkoy ga.

¹⁷ Ngi šenney ga hima nda dori kanj ga ham nja. Borey din, Imene nda Filet goo i ra

¹⁸ kanjan na cimoo nanj ka nee bukawey tunyanoo tee ka ben. I na boroyan naanaa jaami.

¹⁹ Woo kul, Irkoy asaasu gaabantaa ga cindi. Silbaa kanj goo asaasoo ga: «Ir Koyoo ga borey bay kanj ti nga wane.»* Silbay faa mo ti: «Boro kul kanj ga Irkoy maajoo cee, boraa ma mooru goy futu.»†

²⁰ Hugu beeri, man'ti wura nda nzorfu jinayyan de bara a ra, bundu nda labu jinayyan mo goo no. Affooyan teendi beeray se, affooyan teendi haya se kanj sii nda beeray.

²¹ Boro kanj na nga bonj henanandi ka moora hayey wey, a ga tee jinay kanj goo nda beeray, a jisandi jere ga Irkoy se, a goo nda nafaw hugoo koyoo se, a soolu teegoy henna kul se.

* 2:19 2:19 Kabuyaney 16.5. † 2:19 2:19 Ayuba 36.10; Zabur 97.10.

²² Zuru soogataray boonay futawey se, hanga šerretaray, nda naanayyan, nda baji, nda alaafiya borey bande kaŋ g'ir Koyoo cee nda bine henanante.

²³ Mooru lakkal jaŋantey kakawey kaŋ sii nda nafaw, n'ga bay kaŋ alfitina de no i g'a hay.

²⁴ Ir Koyoo tam si hima ka yenje, a mma hima ka tee alaafiyante borey kul here. A ma hin ka cawandi, a ma tee suurante.

²⁵ Nga kakawkey, a m'i cawandi nda bineyaynay, a ga hin ka tee Irkoy m'i noo fondo i ma tuubi ka cimoo bay

²⁶ ka duu lakkal ka hun Ibilisi kumsaa ra, nga kaŋ n'i dii hala i ma nga ibaayoo tee.

3

Zaari korawey haya laaley

¹ Ma bay kaŋ zaari korawey ra alwaati šendayan ga tee,

² zama adamizey ga tee alhaasidi, nooru baakaw, foomante, binebeeri, wowkaw, i si ngi hayragey beerandi, gomnimuna, i si Irkoy hayey beerandi,

³ binekoga, i si waafaku nda cere, miimandakaw, i si hin ngi boŋ, i ga futu, i si baa ihenna,

⁴ zanbante, mookonna, i ga too nda bolsay, i baa aduppa kaanoo ka bisa Irkoy.

⁵ Ngi tarayheroo ga hima nda Irkoy ganakawyan, amma i si yadda nga hinoo ga. Borey wey dumey, mooru i ga.

⁶ Boroyan goo i ra kaŋ ga tugu-tugu ka huru hugey ra ka woy yalaafantey kaŋ ga jeeje nda zunubu boŋey bere. Woyyan no kaŋ boonay dumi-dumiyay g'i gongu.

⁷ Waati kul i ga caw, amma abada i si hin ka duu cimoo bayraa.

⁸ Takaa din da kaŋ nda Žanes nda Žanbres kay ka Musa kakaw, takaa din da nda borey wey mo ga kay ka cimoo kakaw. Boroyan no kaŋ lakkaley futu, ngi naanaa si kay.

⁹ I si koy jine, zama ngi lakkal jaŋaa ga kaa ka kaaray borey kul se, sanda takaa kaŋ Žanes nda Žanbres wanoo ti a.

Hoyrawey kaŋ Pol n'i har Timote se

¹⁰ Amma ni, ni hanga ay cawandiyanoo, nda ay dira takaa, nda hayey kaŋ ay n'i dunbandi, nda ay naanaa, nda ay suuroo, nda ay bajoo, nda ay muŋeyanoo,

¹¹ nda ay gurzugaa, nda zarabey kaŋ duu agay Antiyoš, nda Ikoniyyom, nda Listir. Macin ti gurzugaa kaŋ ay man'a mupe? Amma ir Koyoo n'ay kaa hayey wey kul ra.

¹² Nda cimi borey mo kul kaŋ ga baa ngi ma Irkoy gana Almasihu Isa albarkaa ra ga gurzugandi.

¹³ Amma adamize laaley nda zanbantey ga koy de i ga laala ka tonton. I ga boroyan darga, i ga ngi boŋ darga.

¹⁴ Amma ni, duumi hayey ra kaŋ n'n'i caw k'i dii nda cimi, zama n'ga borey bay kaŋ ga n'duu ey.

¹⁵ Za zankataray, n'ga Citaabu henanantey bay kaŋ ga hin ka ni noo lakkal hala naanaa kaŋ n'na daŋ Almasihu Isa ra ma ni hallasi.

¹⁶ Citaaboo hantumoo kul, Irkoy k'a funsu boroyan lakkaley ra i m'a hantum. A goo nda nafaw ka cawandi, ka boro kaa ifutu ra, ka boro daŋ fondaa ra, ka boro aladabu šerretaray ra

¹⁷ hala Irkoy bora ma tee ka timme ka soolu teegoy henna kul teeyan se.

4

¹ Ay g'a šendandi ni ga Irkoy jine nda Almasihu Isa jine kaŋ ga kaa ka baahunantey nda bukawey ciiti, nda Almasihu bangayyanoo, nda nga Laamaa maaganda se,

² ma Irkoy meešennoo waazu ka gaabandi nga haryanoo ga, a ma tee alwaati henna wala alwaati šenda, borey danj fondaa ra, i fahamandi, i hoyray nda suuri dumi kul nda cawandiyan.

³ Zama alwaati ga kaa kanj borey si cawyan cimoo suuri, i ga cawandikaw booboyan marga ngi boŋ se, zama ngi alhawaa no i ga boonay ngi ma maar'a.

⁴ I ga ngi haŋaa bere k'a kaa cimoo here ka haŋajer fillawey se.

⁵ Amma ni, ma hin ni boŋ haya kul ra, zarabi mupe, ni goyoo ma tee Alhabar Boryaa haryanoo, ma ni goyoo tee nda fondaa.

⁶ Agay woo, ay goo ma tee sanda haya hari-hari ka munandi ka tee sargari hari-hari, ay koyyanoo waatoo too.

⁷ Ay na tangam henna tangam, ay na zuraa benandi, ay gaabu naanaa ga.

⁸ Za sohõ da šerretaray fuulaa jisandi ya ne kanj ir Koyoo, ciitikaw šerrantaa g'a noo ya ne nga hanoo hane. Man'ti agay hinne se, a g'a noo borey kul se kanj ga baa nga bangayyanoo.

Šenni kokorantey kanj Pol n'i har Timote se

⁹ Gaabandi ma cahã ka kaa ay do,

¹⁰ zama Demas n'ay naŋ, zamanoo woo kanj ra ir goo no ma kan a se, a koy Tesalonik, Kresanj koy Galati, Tit koy Dalmasi.

¹¹ Luka hinne bara ay bande. Ma kate Marku ni bande, zama a g'ay faaba goyoo ra.

¹² Ay na Tišik sanba Efez.

¹³ Waati kanj n'ga kaa, ma kate kaayi beeroo kanj ay n'a naŋ Trowas koyraa ra Karpus do, nda citaabey, waaniwaani hantumey kanj goo kuuru ga.

¹⁴ Garaasaa kanj maapoo ti Aleksander hanse k'ay dor, ir Koyoo g'a bana nda woo kanj nda a ga hima.

¹⁵ Ni mo, ma ni boŋ hawgay a ga, zama a hanse k'ir šenney kakaw.

¹⁶ Cee jinaa ciitihugoo ra kanj ay kay ka faasa ay boŋ se, boro kul man'ay faaba, borey kul nk'ay naŋ. Irkoy mas'a dii i se.

¹⁷ Amma ir Koyoo kay ya ne, a n'ay noo gaabi hala ya waazoo har nda fondaa, dumey kul ma maar'a. A n'ay kaa ganjihaylaa mipoo ra.

¹⁸ Ir Koyoo g'ay dii goy futu kul masi duu agay, k'ay hallasi nga beene Laamaa se. Nga, darža ma bara a ga, abada hala abada. Amin.

Fooyan kokorantaa

¹⁹ Ma Priska nda Akilas foo, ma Onesifor hugoo borey foo.

²⁰ Erast cindi Korent. Ay na Trofim naŋ a ga wirci Mile.

²¹ Gaabandi ka kaa za jiyaa mana huru. Ebulus, nda Pidans, nda Linus, nda Klodiya, nda ir armey kul ga ni foo.

²² Ir Koyoo ma bara ni lakkaloo bande. Irkoy anneemaa ma bara war bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Tit se

Citaaboo fahamandiroo

Tit goo Pol hangasiney ra. A na Pol faaba Alhabar Boryaa waazuroo ra, a n'a faaba mo a ma Egilizyaŋ gorandi. Tit hanse ka Pol faaba Pol nda Korent borey ma hin ka faham cere se (Korent borey bataga 2to 7.6–16). Waatoo kaŋ Tit goo Kret gungoo ra no Pol na batagaa woo sanba a se. A n'a daŋ a ma Egilizey kaŋ goo gungoo din ra faaba ngi diraa takaa ra.

Nda n'na batagaa woo caw, n'ga dii kaŋ man'ti Tit wala Tit goyoo hinne se Pol hantum a se. Sanda Timote bataga hinkaa takaa, Pol ga ŝelan takaa kaŋ nda Egilizey ga hima ka goy nda ngi jinehuney takaa.

Bora kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande.

² I ma duu hunayan abadantaa naataa* kaŋ Irkoy kaŋ si taari na nga allaahidoo zaa za alwaatey kul jine.

³ Alwaatoo kaŋ kayandi ra, a na nga meeŝennoo cebe waazoo ra kaŋ a n'a talfi ay ga ka sawa nda Irkoy ir Hallasikaa yaamaroo.

⁴ Tit, ay ga batagaa woo sanba ma ne, ni kaŋ ti ay ize cimoo naanaa ra kaŋ ra ir ga marga. Baaba Irkoy nda Almasihu Isa ir Hallasikaa anneemaa nda alaafiyaa ma kaa ni ga.

Goyoo kaŋ talfandi Tit ga gungoo se kaŋ maapoo ti Kret

⁵ Ya nka ni naŋ Kret gungoo ra hala hayey kaŋ mana hanse, m'i hanse. Koyra foo kul ra ma Egilizoo boro beeriyaŋ gorandi nda takaa kaŋ nda ay na ni yaamar.

⁶ Affoo kul ma tee boro kaŋ ga laybu sii, woy folloku kurje, izey ma tee ganakawyaŋ†, woy nda aru izefututaray wala tureyan masi harandi i ga,

⁷ zama Egiliz jinehun ma tee boro kaŋ ga laybu sii, a man'ti kala Irkoy jinay talfikaw, a masi tee jindegaaabante, a masi tee boro binekonna, a masi tee boro kaŋ na nga boŋ noo harifutu haŋyan se, a masi tee boro futa, a masi nooru ceci nda taka ŝiiba.

⁸ A ga hima ka tee yawzumandikaw, a ma baa ihenna, a ma tee lakkalkoyni, boro ŝerrante, boro henanante, a ma hin nga boŋ.

⁹ A ma gaabu ŝenni laadirantaa ga nda takaa kaŋ nda a cawandi hala a ma hin ka borey hoyray nda cawandiyan cimoo ka kakawkey gagay.

¹⁰ Turante boobo goo no kaŋ ga ŝenni har kaŋ sii nda nafaw, i ga darga, i boobaa man'ti kala Alyahuudey kaŋ tuubi.

¹¹ Miŋey ga hima ka daabandi, hugu timmanteyaŋ no i g'i jaami ka haya cawandi kaŋ si hima nooru baji maaganda se.

¹² Ngi affoo kaŋ ti ngi hunday annabi, a nee: «Kret gungoo borey, waati kul taariharkawyaŋ no, adabba futuyaŋ, fuyyanteyaŋ kaŋ si hongu haya kul kala ŋaayan.»

* **1:2 1.1-2** «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ay sanbandi hala Irkoy boro suubantey ma naanay, i ma cimoo bay kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande. 2 I ma duu hunayan abadantaa naataa», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «Agay Pol kaŋ ti Irkoy tam nda Isa Almasihudiyaw, ka sawa nda Irkoy boro suubantey naanaa, ka sawa nda cimoo bayraa kaŋ ga koy Irkoy ganayanoo bande, 2 hala ir ma duu hunayan abadantaa naataa». † **1:6 1.6** «ganakawyaŋ», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «laadiranteyaŋ».

¹³ Seedetaraa woo cimi no, woo se ma hanse k'i danj fondaa ra hala i ma tabati naanaa ra.

¹⁴ I masi hawa Alyahuudey filla yaadawey ga nda adamizey kanj bere ka hun cimoo here, yaamarey ga.

¹⁵ Haya kul ga henan borey kanj ga henan se, amma borey kanj si henan, i si naanay Irkoy, haya kul si henan i se, ngi lakkaley nda ngi biney ga žiibi.

¹⁶ I ga nee ngi ga Irkoy bay, amma ngi teegoyey ra i g'a yankar. Harramanteyan no, turanteyan no, i si hin ka teegoy henna kul tee.

2

Cawyan cimoo

¹ Amma ni Tit, haya har kanj ga sawa nda cawandiyan cimoo.

² Nee aru žeeney se i ma hin ngi boŋ, i ma tee boroyan kanj borey g'i beerandi, lakkalkoyniyan. I ma tabati naanaa ra, nda baji ra, nda mupeyan ra.

³ Takaa din da, woy žeeney ma bara nda attabiya henananteyan, i masi tee miimandakaw, i masi ngi goyoo tee harifutu hanjan de. I ma tee ihenna cawandikaw

⁴ hala i ma woysoozey waanandi i ma baa ngi kurpey nda ngi zankey,

⁵ i ma tee lakkalkoyniyan, i ma mooru žiibi, i ma huga nda ngi hugoo goyey, i ma tee boro boryo, i ma yee ngi kurpey se ganda hala Irkoy meešennoo masi wowandi.

⁶ Takaa din da, arusozey hoyray i ma duu lakkal,

⁷ ka tee i se boro kanj i m'a guna ka tee haya kul here teegoy henna teeyan ra. Ni cawandiyanoo ma kaaray, a ma teendi nda taka henna.

⁸ Ni šennoo ma tee cimi kanj si hin ka kakawandi, hala boro kanj gaaru a se, koyoo ma haw, a masi hin ka haya laala kul har ir ga.

⁹ Banpey yaamar i ma yee ganda ngi koyey se haya kul ra, i ma tee boroyan kanj ga kan ngi koyey se, i mas'i kakaw.

¹⁰ I masi haya kul lanbandi, i ma laadir haya kul here, hala i ma duu ka Irkoy ir Hallasikaa cawyanoo beerandi.

¹¹ Zama Irkoy anneemaa bangay kanj ga hallasiyan noo adamizey kul se.

¹² Anneemaa woo g'ir aladabu ir ma Irkoy hunburay janjaa nda aduŋna boonay futawey yankar, ka dira zamanoo woo ra nda lakkal, nda šerretaray, nda Irkoy ganayan.

¹³ Takaa din da nda ir ga naataa batu kanj ti gomni, waatoo kanj ir Irkoy beeroo daržaa ga bangay. Nga ti Hallasikaa Isa Almasihu.

¹⁴ Nga kanj na nga boŋ noo ir maaganda se, k'ir kaa goy futu kul cire, k'ir henanandi ka tee nga boŋ jama cere-cerantaa kanj ga durkutu goy henna teeyan bande.

¹⁵ Tit, hayey wey har, borey hoyray, i danj fondaa ra nda hini timmante. Boro kul masi donda ni.

3

Takaa kanj nda Irkoy ganakaw ga hima ka dira

¹ Ganakey hongandi i ma yee jineborey nda hinoo borey se ganda, i ma hanajer i se, i ma soolu teegoy henna dumi kul teeyan se.

² I masi boro kul wow, i masi tee yenjekaari, i ma tee boro boryo, i ma tee bineyayna borey kul here.

³ Zama ir mo, waatoo din ir man'ti kala lakkal jananteyan, turanteyan, danganteyan. Ir na boonay futu nda bine-ibaayi dumi-dumiyan tee ir goyoo. Ir dira laalay nda canseyan ra. Borey n'ir konnay, ir konna cere.

⁴ Amma Irkoy ir Hallasikaa hennataraa nda nga bajoo adamizey se bangay.

Waatoo din ra

⁵ a n'ir hallasi, man'ti ir teegoy šerrantey albarkaa ra, amma nga tamallaa ra a n'a tee.

A n'ir hallasi k'ir pumay hala ir ma hayandi taaga ka bere ka taaga Hundi Henanantaa albarkaa ra.

⁶ Hundoo woo, a hanse k'a doori ir boŋ gumo

Isa Almasihu ir Hallasikaa albarkaa ra.

⁷ A n'a tee hala nga anneemaa kaŋ n'ir tee boro šerranteyan ra, ir ma hunayan abadantaa tubu kaŋ ti ir naataa.

⁸ Šennoo woo, šenni hakiikante no, ay ga baa ma hayey wey gaabandi borey ga hala wey kaŋ naanay Irkoy, ma bara jine teegoy henna teeyan ra: woo ti haya kaŋ ga boori a ga adamizey nafa.

⁹ Amma ma ni boŋ hawgay lakkal jaŋantey kakawey, nda kaaga bayyaney, nda yenjewey ga, nda ašariyaa alfitinawey ga, zama i sii nda nafaw, yaadayan no.

¹⁰ Boro kaŋ ga borey fay, a moorandi ni, nda n'n'a gagay cee foo, cee hinka.

¹¹ N'ga bay kaŋ boraa woo dumoo dere, a ga cindi zunubu teeyan ra ka nga boŋ zukandi.

Hoyray kokorantey nda fooyanoo

¹² Waati kaŋ ay na Artemas wala Tišik sanba ni do, gaabandi ma kaa ay do Nikopolis, zama no din no ay kayandi ya jiyaa tee.

¹³ Ma huga nda Zenas kaŋ ti ašariyaa baykaa, nda Apolos hala haya kul mas'i kuma ngi naarumaa ra.

¹⁴ Kala ir borey mo ma teegoy henna teeyan denden, hala borey kaŋ goo šiitey ra se, ngi faabayanoo ra i ma tee boro jinawey. I masi tee boroyan kaŋ ra nafaw sii.

¹⁵ Borey kul kaŋ goo ay bande ga ni foo. Borey foo kaŋ ga baa ir, naanaa fondaara. Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

Batagaa kaŋ Pol n'a sanba Filemonj se

Citaaboo fahamandiroo

Filemonj man'ti kala boro kayante, šikka sii kaŋ Kolos koyraa Egilizoo boro no. Pol cere no. A goo nda baŋŋa kaŋ maapoo ti Onezim, kaŋ na hasaraw tee a se, a zuru. Ir si bay takaa kaŋ nda Pol nda Onezim dii cere, zama Pol sii kala kasaa ra. Onezim naanay Isa, Pol na batagaa woo hantum k'a sanba Filemonj se k'a wiri a ga a masi Onezim dii koyne sanda baŋŋa, amma a m'a dii nga armaa Almasihu albarkaa ra.

Pol na Filemonj nda borey kaŋ goo Filemonj hugoo ra foo, ka albarka daŋ Irkoy se Filemonj naanay boryaa maaganda se.

Boro ga dii batagaa woo ra kaŋ Pol si Filemonj gaabi, a si hini fur a ga. Amma a mma Filemonj hongandi borotaray taagaa kaŋ goo Isa ganakey nda cere game.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay Pol kaŋ ti kasa-ize Almasihu Isa maaganda se, nda ir armaa Timote ka batagaa woo sanba ir baakaa nda ir goykasinaa kaŋ ti ni Filemonj se,

² nda ir woymaa Apiya, nda Aršip kaŋ ti ir hangasinoo tangamyanoo ra, nda Egilizoo kaŋ ga marga ni Filemonj hugoo ra.

³ Ir Baaba Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu anneemaa nda alaafiya ma kaa war ga.

Filemonj bajoo nda nga naanaa

⁴ Ay ga albarka daŋ ay Koyoo se, ay ga hongani waati kul ay ŋaarayrey ra,

⁵ zama ay maa ni bajoo kaŋ n'g'a tee Irkoy boro henanantey kul se nda naanaa kaŋ n'n'a daŋ ir Koyoo Isa ra.

⁶ Ay ga Irkoy ŋaaray naanaa kaŋ ra ir nda ni ga marga ma koy nda jine ka tonton, hala ma gomnoo kul bay kaŋ ir duu a Almasihu ra.

⁷ Ay duu jaali beeri nda binekanay ni bajoo maaganda se, zama ag'armaa, n'na Irkoy boro henanantey biney yaynandi.

Pol na sawalyan ceeci Onezim se

⁸ Woo maaganda se, ba kaŋ Almasihu bande ay goo nda fondo ka ni yaamar ma hayaa tee kaŋ ga hima,

⁹ amma ay baa y'a wiri ni ga baji maaganda se. Agay Pol, aru žeena ti agay, koyne mo sohõ ay man'ti kala kasa-ize Almasihu Isa maaganda se.

¹⁰ Ay ga ni ŋaaray ay izoo Onezim* se kaŋ ay n'a hay† kasaa ra.

¹¹ Waatoo din nafaw kul sii ma ne a ra, amma sohõ, a goo nda ir se nafaw, agay nda ni kul.

¹² Ay g'a yeeti ni ga, nga kaŋ ga hima nda sanda ay jere faa.

¹³ Ay baa y'a naŋ ay jere, hala alhaadimaa kaŋ n'ga yadda k'a tee ya ne, a m'a tee ya ne ni dogoo ra kasaa kaŋ ra ay goo Alhabar Boryaa maaganda se.

¹⁴ Amma ay si baa ay ma haya kul tee bila ni ibaayoo, hala goy henna kaŋ n'g'a tee masi koy tee gaabi haya, a ma tee haya kaŋ n'g'a tee nda ni boŋ.

¹⁵ A ga hin ka tee woo maaganda se Onezim dere ni ga alwaati kayna hala ma yee ka duu a, a ma tee ni wane hala abada.

* **1:10 1.10** Onezim maanaa ti «nafante». † **1:10 1.10** Man'ti a nk'a hay sanda nga ize gundoo, amma kasaa ra, a n'a tuubandi. Woo se a ga nee a se «ay izoo».

¹⁶ Man'ti baɲɲa no koyne, a bisa baɲɲa, ir arma henna no. A ga hanse ka kan ya ne, amma a ga hima ka kan ma ne ka bisa agay, man'ti adamizetaray hinne ra, amma sohō, zama ni armaa no ir Koyoo albarkaa ra.

¹⁷ Adiši, nda n'g'ay dii sanda ni hangasino, a dii sanda agay no.

¹⁸ Nda a na dori tee ma ne wala n'ga haya may a ga, a dan ay jindoo ga.

¹⁹ Agay Pol k'a hantum nda agay hunday kaboo, ay g'a bana ma ne, ay si baa ya nee ma ne kan ni azzaatoo man'ti kala agay wane.

²⁰ Nhuu ag'armaa, woo tee ya ne ir Koyoo maaganda se. Ay binoo yaynandi Almasihu albarkaa ra.

²¹ Ay ga naanay ka bay kan hayaa kan ay n'a har, n'g'a tee, woo se ay hantum ma ne. Ay ga bay kan n'ga haya tee ka bisa woo kan ay n'a har.

²² Koyne mo ma nongu soolu ya ne, zama ay ga naata kan war ɲaarayrey albarkaa ra ay ga taɲandi ka yee war do.

Fooyan kokorantaa

²³ Epafra kan goo ay bande kasaa ra Almasihu Isa maaganda se ga ni foo.

²⁴ Ay goykasinawey Marku, nda Aristark, nda Demas, nda Luka mo ga ni foo.

²⁵ Ir Koyoo Isa Almasihu anneema ma bara war lakkaley bande.

Batagaa kaŋ sanbandi Eberewey se

Citaaboo fahamandiroo

Batagaa woo mana hantumandi kala dumoo kaŋ se i ga nee Ebere, Izirayel borey maa foo no. I ga nee i se mo Alyahuudu. Bora kaŋ na batagaa woo hantum, sohō ir si maanoo bay. Bora kaŋ n'a hantum ga Alyahuudey ašariyaa bay.

Alyahuudey kaŋ naanay Isa, kaŋ goo gurzugay ra, ngi no batagaa woo hantumkaa ga biney daŋ k'i hoyray i ma duumi Isa naanaa ga. I masi hanga Alyahuudey alaadaaway, a si haya kul hanse. A g'i cebe mo kaŋ Isa bisa almalaykey, a bisa annabey, a bisa sargari juwalkey jineborey, Isa ti sargari juwalkaw beeroo kaŋ na sargari follokaa tee kaŋ ga wasa alwaatey kul se. A n'i bayrandi kaŋ i ma gaabandi ba nda i ga zarabi, i ma Ibrahima nda Irkoy ganakaw beerey jerey guna ka tee.

Irkoy na nga Iz'aroo ka šelan ir se

¹ Cee boobo nda taka boobo, waati jinaa Irkoy šelan ir baabey se annabey bande,

² amma zaarey din kaŋ ti zaari koraway, a šelan ir se nda Iz'aroo kaŋ a n'a kayandi a ma tee haya kul tubukaa. Nga mo nda a na aduŋpawey tee.

³ Iz'aroo din man'ti kala Irkoy daržaa nereyanoo, nga ti hayaa kaŋ ti Irkoy zaati. A ga haya kul dii nda nga šenni gaabantaa. Waatoo kaŋ a na adamizey henanandi ngi zunubey ra ka ben, a goro Jerantaa kabe henna ga beene nongey ra.

Irkoy Iz'aroo bisa almalaykey

⁴ Iz'aroo bisa almalaykey sanda takaa kaŋ nda a duu maa kaŋ bisa ngi waney.

⁵ Koyne mo almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,
hō ay na ni hay»*?

A mana bay ka nee mo:

«Agay, ay ga tee a se baaba,
nga, a ga tee ya ne iz'aru.»†?

⁶ Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋpa ra koyne‡, a ga nee:

«Irkoy almalaykey kul ma sujudu a se.»§

⁷ Almalaykey here a nee:

«A ga hewoo tee nga dontokey,
a ga nuune deenewey tee nga goykey.»*

⁸ Amma Iz'aroo here a nee:

«He Irkoy, ni kokoy gorodogoo ga cindi abada hala abada.

Ni laamaa goboo man'ti kala gobu kaŋ ga šerre.

⁹ Šerretaray no ma kan ma ne,
n'na ifutu konnay.

Woo se Irkoy, ni Koyoo

na ni yon nda paali jii,

ka baa ni ka bisa ni cerey kul.»†

¹⁰ Irkoy nee koyne:

«Ni ir Koyoo ka laboo gorandi za sintinoo ga.

Beenawey man'ti kala ni kabe teegoyoo.

* **1:5 1.5** Zabur 2.7. † **1:5 1.5** Samiyel 2to 7.14. ‡ **1:6 1.6** «Amma waati kaŋ a ga nga Iz'aru jinaa sanba aduŋpa ra koyne», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma waati kaŋ a ga kaa ka nga Iz'aru jinaa sanba aduŋpa ra koyne». § **1:6 1.6** Alhukumoo 32.43; Zabur 97.7. * **1:7 1.7** Zabur 104.4. † **1:9 1.8-9** Zabur 45.7-8.

11 I ga halaci, amma ni, n'ga cindi.

I kul ga žen sanda bankaaray.

12 N'g'i taabu sanda gumtaafa.

I ga barmay.

Ni, n'ga cindi taka follokaa ga,

ni zaarey sii nda kaydoo.»‡

13 Almalaykey ra, may se Irkoy bay ka nee:

«Goro ay kabe hennaa here,

hala waati kaŋ ra ay na ni iberey tee taari

k'i daŋ ni cewey cire»§?

14 Almalaykey, man'ti hundiyaŋ no kaŋ ga goy Irkoy se wala? Man'ti i nka sanbandi

hala i ma goy borey se kaŋ na hallasiyan tubu wala?

2

Ir masi hallasiyan beeroo yala

1 Woo maaganda se ir ga hima ka hanse ka hawa hayey kaŋ ir maar'ey ga hala ir masi fondaa naŋ.

2 Šennoo kaŋ almalaykey bay k'a har garandi cimi. Nda hooyan kul nda maayan jaŋay kul duu ngi zukandoo kaŋ nda i ga hima,

3 de ir, taka foo nda ir si zukandi nda ir na hallasiyan beeroo woo yala kaŋ ir Koyoo jin k'a har, borey kaŋ maar'a n'a tabatandi ir se?

4 Irkoy na seedetaray tee i ga nda tammaasayaŋ, nda almunkaryaŋ, nda kayfi dumi-dumiyaŋ nda nooyaney kaŋ Hundi Henanantaa g'i zamna ka sawa nda nga ibaayoo.*

Boro follokaa kaŋ ga hallasiyan noo

5 Aduŋna kaŋ goo kaa kaŋ ga ir goo ma šelaŋ, Irkoy man'a yeeti almalaykey hinoo cire.

6 Amma boro foo na seedetaray tee nongu foo ra ka nee:

«Cin ti boro hala ni, Irkoy ma hongu a?

Adamize kul ti macin hala ma huga nda a?

7 Waati kayna ra almalaykey bisa a.†

N'na darža nda beeray tee a se boŋkoyni fuula.

8 N'na haya kul daŋ cewey cire.»‡

Sohō kaŋ Irkoy na haya kul daŋ a cire, a mana haya kul naŋ kaŋ sii a cire. Sohō da ir si dii kaŋ haya kul sii kala a cire.

9 Amma ir ga dii Isa, waati kayna ra almalaykey bisa a§ hala Irkoy albarkaa ra a ma buuyan taba adamizey kul se, sohō ir dii kaŋ darža nda beeray kokoy fuula goo boŋoo ra buuyanoo zaraboo kaŋ a n'a zaa maaganda se.

10 A ga hima boraa kaŋ na haya kul taka, koyne mo hayaa kul mana takandi kala a se, a na iz'aru boobo ka koy daržaa ra. Irkoy na Isa zarabey k'a tee boro timmante. Woo ka kate a ma tee ngi hallasiroo koyoo.

11 Boraa kaŋ ga borey jisi jere ga Irkoy se nda borey kaŋ jisandi jere ga Irkoy se kul mana hun kala boro folloku ga. Woo se a si haw ka nee i se nga armyey.

12 A nee Irkoy se:

«Ay ga ni maapoo har ag'armey se,

ay ga don ka ni saabu margaroo game.»*

‡ 1:12 1.10-12 Zabur 102.26-28. § 1:13 1.13 Zabur 110.1. * 2:4 2.4 Marku 16.17-20; Teegoyey 5.12. † 2:7 2.7 «Waati kayna ra almalaykey bisa a», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Haya kayna nda almalaykey bisa a».

‡ 2:8 2.8 Zabur 8.5-7. § 2:9 2.9 Sorro 7to. * 2:12 2.12 Zabur 22.23.

13 A nee koyne:

«Agay, ay g'ay naanaa danj Irkoy ra.»†

A nee mo:

«Agay ne, agay nda zankey kanj Irkoy n'i noo ya ne.»‡

14 Takaa kanj nda zankey goo nda gaaham nda kuri, Isa tee sanda ngi, hala a ma nga buuyanoo ka boraa kanj kone buuyan gaaboo goo tee yaada, maanaa Ibilisi.

15 De mo a ma borey feeri kanj buuyan hunburay maaganda se ngi hunaroo kul i goo banjataray ra,

16 zama šikka sii a mana kaa ka almalaykey gaa, Ibirahima hayroo no a kaa k'a gaa.

17 Woo maaganda se haya kul here a ga hima ka hima nda nga armey hala a ma tee ngi sargari juwalkey jineboraa kanj ga hinna a ga laadir Irkoy goyoo ra ka jamaa zunubey tuusu.

18 Zama Isa hunday zarabi, a siyandi, woo se a ga hin ka borey kanj goo ma siyandi faaba.

3

Isa bisa Musa

1 Woo maaganda se, ag'arma henanantey kanj goo nda baa ciyayanoo ra kanj hun beenaa ra, wa Isa guna kanj tee diyaw a tee sargari juwalkey jineboro ir naanaa fondaa kanj ir g'a har ra.

2 Isa ga laadir boraa here kanj n'a gorandi goyoo ra, sanda takaa kanj Musa na tee Irkoy hugoo [kul] goyoo ra.

3 Isa duu darža ka bisa Musa, sanda takaa kanj nda hugu cinakaw goo nda beeray ka bisa hugoo.

4 Hugu kul, boro k'a cin, amma haya kul cinakaa man'ti kala Irkoy.

5 Musa man'ti kala goykaw, a tee laadirante Irkoy hugoo ra, hala hayaa kanj ga kaa ka harandi, a ma nga seedetaraa too.

6 Amma Almasihu man'ti kala Irkoy Iz'aroo, a tee laadirante ka Irkoy hugoo juwal. Ir ti nga hugoo nda ir ga naanaa nda naataa kanj nda ir ga fooma dii ka boori.

Hunanzamoo kanj jisandi Irkoy borey se

7 Woo maaganda se, sanda takaa kanj nda Hundi Henanantaa ga nee:

«Hō, nda war maa Irkoy jindoo,

8 war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati,

siiyanoo zaaroo hane saajoo

9 kanj ra war baabey n'ay sii k'ay guna,

i dii ay teegoyey

10 jiiri woytaaci (40).

Woo maaganda se ay futu zamanoo din borey ga.

Ay nee: <Ngi biney ra, i ga dere waati kul,

i man'ay fondawey bay.>

11 Ay futuyanoo ra ay žee ka nee: <Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!>*

12 Ag'armey, wa war boj hawgay, boro kul war ra masi bara nda bine futu nda naanay janay ka Irkoy hunantaa nanj.

13 Wa cere kunahennay zaari kul, kullihinne ir goo waatoo woo ra kanj se i ga nee «hō», boro kul war ra masi binešenday ka nanj zunubu ma nga darga.

14 Zama ir mana tee kala Almasihu hangasineyanj, nda a gar ir gaabu ir sintinoo naanaa ga hala benantaa ga.

15 Citaaboo nee:

† 2:13 2.13 Ezayi 8.17. ‡ 2:13 2.13 Ezayi 8.18. * 3:11 3.7-11 Zabur 95.7-11.

«Hõ, nda war maa Irkoy jindoo,
war masi war biney šendandi sanda tureyanoo waati.»†

¹⁶ May ti borey kaŋ ture Irkoy meešenoo maayanoo banda ga? Man'ti borey kul no kaŋ Musa n'i fattandi Misira wala?

¹⁷ Mayyaŋ ga Irkoy futu jiiri woytaaci (40)? Man'ti borey no kaŋ na zunubu tee, de kunturey kaŋ ka buu saajoo ra wala?

¹⁸ Mayyaŋ ga a goo kaŋ a žee kaŋ i si huru nga hunanzamoo ra? Man'ti borey kaŋ mana haŋajer a se ga a goo wala?

¹⁹ Ir dii kaŋ i mana hin ka huru hunanzamoo ra ngi naanay jaŋaa maaganda se.

4

¹ Irkoy na allaahidu zaa kaŋ ir ga huru nga hunanzamoo ra, ir ma hawgay war ra boro masi goro kaŋ mana huru a ra.

² Zama ir mo, ir maa Alhabar Boryaa sanda borey din. Amma šenoo kaŋ i maar'a mana baffoo hans'i se, zama i mana hanga borey kaŋ na haŋajer bande ka naanaa dii.

³ Ir kaŋ naanay, ir ga huru hunanzamoo ra kaŋ Irkoy n'a har ka nee:

«Ay futuyanoo ra ay žee ka nee:

«Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra»*,

ba kaŋ se goyey teendi ka ben za aduŋŋa daaruroo ga.

⁴ Zama Citaaboo nongoo foo ra a harandi jirbi iyyantoo ga ka nee: «Jirbi iyyantoo din hane Irkoy hunanzamoo nga goyey kul kaŋ a n'i tee ra.»†

⁵ Koyne mo Citaaboo nongoo din kaŋ ir n'a har ra Irkoy nee: «Ir ga dii wala i ga huru ay hunanzamoo ra!»‡

⁶ Boro jinawey kaŋ maa Alhabar Boryaa mana huru hunanzamoo ra ngi haŋajer jaŋaa maaganda se. Amma hala sohõ fondo goo boro fooyaŋ se ka huru.

⁷ Woo maaganda se Irkoy yee ka zaari foo kayandi kaŋ ti «hõ». Waati gaya banda ga, a na Dawda ka šelaŋ ir se, sanda takaa kaŋ nda a harandi ka bisa, a nee:

«Hõ, nda war maa Irkoy jindoo,
war masi war biney šendandi.»§

⁸ Aywa, nda a gar Žozuwe nk'i daŋ hunanzamoo ra, Irkoy si šelaŋ hunanzamoo zaari foo ga koyne.

⁹ Adiši, takaa kaŋ nda Irkoy hunanzamoo jirbi iyyantoo hane, hunanzamoo din dumoo ka cindi Irkoy jamaa se.

¹⁰ Boro kaŋ huru Irkoy hunanzamoo ra, bora mo hunanzamoo nga boŋ teegoyey ra, sanda takaa kaŋ nda Irkoy hunanzamoo nga waney ra.

¹¹ Woo maaganda se ir ma gaabandi ka huru hunanzamoo woo ra, hala boro kul masi jaŋ ka huru sanda borey kaŋ mana haŋajer cine.

¹² Irkoy meešenoo ga huna, a goo nda gaabi. A kan nda takuba kaŋ goo nda mee hinka. A ga koy hala a ma bine nda hundi fay, ka dobu nda londi fay. A ga dii bine honguyanoo nda nga anniyaa.

¹³ Takahaya sii no kaŋ ga tugu a se, moyey cire hayey kul goo gaa koonu, i ga kaaray. Nga jine ir ga hima ka kay.

Isa ti sargari juwalkey jineboraa

¹⁴ Sohõ kaŋ sargari juwalkey jineboro beeri goo ir bande kaŋ ti Isa, Irkoy Iz'aroo kaŋ na beenawey kottu ka bisa, ir ma gaabu ir naanaa haryanoo ga.

¹⁵ Zama man'ti sargari juwalkey jineboro bara ir se kaŋ si hin k'ir faaba ir luufuyaney ra. A siyandi sanda ir takaa, haya kul here, amma a mana zunubu tee.

† 3:15 3.15 Zabur 95.7-8. * 4:3 4.3 Zabur 95.11. † 4:4 4.4 Sintinoo 2.2. ‡ 4:5 4.5 Zabur 95.11. § 4:7 4.7 Zabur 95.7-8.

¹⁶ Adiši, ir ma man nda naanay Irkoy kokoy gorodoo anneemantaa hala ir ma duu tamalla nda anneema ka duu faabari waatoo ra kaŋ ir ga muraadu a.

5

¹ Sargari juwalkey jineboro kul kaŋ zandi adamizey ra goyoo mana gorandi kala adamizey se Irkoy goyoo here, hala a ma hayey kaŋ nondi nda sargarey kaa kaŋ ga zunubu yaafa.

² A ga faham borey se kaŋ si haya bay de i dere, zama nga hunday man'ti kala adamize de.

³ Haya kaŋ se adamize de no, woo se a ga hima ka sargari kaa nga boŋ zunubey se, takaa din da a m'a kaa jamaa waney se.

⁴ Boro kul si hin ka nga boŋ noo beeraa woo, Irkoy no ma boro cee k'a noo a se, sanda Haruna takaa.

⁵ Takaa din da Almasihu mo mana nga boŋ noo darža ka tee sargari juwalkey jineboro. Amma a duu daržaa boraa do kaŋ šelaŋ a se ka nee:

«Ay Iz'aroo ti ni,

hõ ay na ni hay.»*

⁶ Citaaboo nongu foo mo ra a nee:

«Sargari juwalkaw ti ni hala abada

sanda Melšizedek takaa.»†

⁷ Waatoo kaŋ Isa goo laboo ga, a na Irkoy ŋaaray kaŋ ga hin k'a hallasi buuyan ra, a n'a suurandi hala nongu kaŋ ra a hëe ka jinde jer ka hanse ka kaati. Irkoy n'a yakubar, zama a nka Irkoy gana.

⁸ Ba kaŋ se Irkoy Iz'aroo no, nga zarabey ra a na Irkoy jindoo haŋajeryanoo denden.

⁹ Waatoo kaŋ a tee timmante, borey kul kaŋ ga haŋajer a se, a tee i se hallasiyan abadante nookaw.

¹⁰ Irkoy n'a tee sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa.

Ir ma hawgay ir masi дума bere Irkoy se

¹¹ Haya boobo goo no kaŋ ir ga baa ir m'a har war se woo ga, amma hayayaŋ no kaŋ ŋi maanaa ga šendi war se, zama war tee fuyyanteyaŋ kaŋ si cahã ka faham.

¹² Sohõ hima ka gar war tee alfa, amma war ga too cawandikaw ga koyne kaŋ ma war cawandi Irkoy meešennoo harfu jinawey. Waa ga war ga too, war si hin ka ŋaayan šenda ŋaa.

¹³ Zama boro kul kaŋ ga waa nan si hin ka šerretaray hayey kaa cere ra, zanka no.

¹⁴ Amma ŋaayan šendaa man'ti kala borey kaŋ nin wane, borey kaŋ lakkaley ga hin ka ihenna nda ilaala kaa cere ra, zama i doona a.

6

¹ Woo maaganda se ir masi kay Almasihu cawyanoo haya jinawey ga, ir ma koy jine ka timme, bila nda ir ma yee kate ka hayey gorandi za sintinoo ga kaŋ ti: ka tuubi teegoyey ra kaŋ ga kate boro ma buu, nda ka naanay daŋ Irkoy ra,

² nda cawandiyanoo kaŋ ga šelaŋ batizeyan* ga, nda ka kabe fur borey ga Irkoy maapoo ga, nda bukawey tunyanoo, nda ciiti abadantaa.

³ Woo no ir ga kaa k'a tee nda Irkoy yadda.

⁴ Borey kaŋ waati foo lakkaley feeri, i na beenaa nooyanoo taba, i duu Hundi Henanantaa sanda takaa kaŋ nda boroyaŋ duu a,

⁵ i na Irkoy meešenni henna taba, i na zamanoo kaŋ goo kaa gaabey taba,

* 5:5 5.5 Zabur 2.7. † 5:6 5.6 Zabur 110.4. * 6:2 6.2 «batizeyan», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «alwalayan», Teegoyey 18.25; 19.3-6.

⁶ amma woo kul, i na fondaa naŋ, a si hin ka tee i ma bere ka yee ka tuubi koyne, zama Irkoy Iz'aroo no i g'a kanji taaga ngi boŋ se k'a haawandi borey jine.

⁷ Labu kaŋ ga ncirpi ga kara cee boobo, de a ga dumari nafanteyan hay borey se kaŋ g'a beeri, Irkoy ga albarka daŋ laboo din ra.

⁸ Amma nda a ga karji nda ngorfu hay, a sii nda nafaw, a mana mooru laaliyan, de nga kokoroo ti a ma tonandi.

⁹ Haya kaŋ ti war, ay baakey, ba kaŋ se ir ga šennoo woo dumoo har, ir ga naanay ka bay kaŋ war goo fondo hennaa ga kaŋ ti hallasiyan fondaa.

¹⁰ Irkoy man'ti boro kaŋ si šerre, a si dirpa war goyoo nda bajoo kaŋ war n'a tee a se ka nga boro henanantey alhaadimay, de mo war g'i alhaadimay hala hõ.

¹¹ Ir ga boonay war affoo kul ma nga gaabandiyanoo cebe hala benantaa ga sanda takaa woo, hala war naataa kul ma hakiika.

¹² Hala war masi duu ka fuyye, amma war ma borey denden kaŋ naanay, i suuri, de i duu tuboo kaŋ allaahidoo zandi i se.

Irkoy allaahidu naanayantaa

¹³ Waatoo kaŋ Irkoy na allaahidu zaa Ibrahima se, a žee nda nga boŋ maapoo, zama boro sii no kaŋ bisa a kaŋ nda a ga hin ka žee.

¹⁴ A nee: «Šikka sii ay ga albarka boobo daŋ ni ra, ay ga hanse ka ni boobandi.»†

¹⁵ Takaa woo nda Ibrahima suuri, de a duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi a se.

¹⁶ Borey si žee nda kala borey kaŋ bisa ey, žeeyanoo no ma ngi šennoo gorandi ka kakaw kul benandi.

¹⁷ Takaa din da, woo se Irkoy žee ka hanse ka cebe tubukey se kaŋ nga allaahidoo si tun.

¹⁸ Haya hinka goo no kaŋ si tun kaŋ ti žeeyan nda allaahidu, a si hin ka tee Irkoy ma tun i ga. Woo ti haya kaŋ ga hanse k'ir biney daŋ, ir kaŋ zuru ka haya kul naŋ ka hanga naataa kaŋ allaahidoo zandi.

¹⁹ Naataa woo ga tee ir se sanda langara kaŋ ga ir biney ga hawa. Šikka sii a ra, a sinjandi ka boori. A ga huru ka koy ridowoo‡ dumaa ga nongu henanantey ihenanantaa ra.

²⁰ Isa n'ir jin ka huru no din hala nga m'ir faaba, nga kaŋ tee sargari juwalkey jineboro sanda hala abada Melšizedek takaa.

7

Melšizedek man'ti kala kokoy nda sargari juwalkaw

¹ Melšizedek woo man'ti kala Zalem kokoyoo, Irkoy Jerantaa sargari juwalkaa no. Kaŋ Ibrahima koy kokoyey wongu ka hin ey ka kaa, Melšizedek n'a kubay ka gaara a se.

² Nga no Ibrahima na nga hayey kul azakkaa noo a se. Maa jinaa kaŋ huru a ga maanaa ti «šerretaray kokoyoo», koyne mo Zalem kokoyoo no, maanaa «alaafiyaa kokoyoo».

³ Baaba sii a se, paa sii a se, a sii nda hayraa. Nga zaarey sii nda sintindoo, nga hunaroo sii nda kaydoo. A ga hima nda Irkoy Iz'aroo, a ga cindi sargari juwalkaw hala abada.

⁴ Wa guna takaa kaŋ nda Melšizedek ga beeri. Ibrahima, ir kaagaa n'a noo algaaniimaa azakkaa.

⁵ Lewi iz'arey ra, borey kaŋ duu sargari juwalyan goyoo goo nda fondo ašariyaa ra ka jamaa almaanoo azakkaa taa, maanaa ngi armyey ga, ba kaŋ se i kul mana hun kala Ibrahima ga.

† 6:14 6.14 Sintinoo 22.16–17. ‡ 6:19 6.19 Sargarey 16.2.

⁶ Melšizedek mana hun Lewi hayroo ga, a na Ibrahima almaanoo azakkaa taa a ga. Ibrahima kaŋ duu allaahidey, Melšizedek gaara a se.

⁷ Ka gar kakaw sii a ra, bora a kaŋ ga gaara bisa bora a kaŋ se a ga gaara.

⁸ Ne ra, borey kaŋ ga almaanoo azakkaa taa man'ti kala boroyaŋ kaŋ ga buu. Amma nongoo woo ra i ga seedetaray tee bora a* ga kaŋ a ga huna.

⁹ Lewi no ma almaanoo azakkaa taa. Ir ga hin ka nee kaŋ Lewi mo n'a kaa, zama Ibrahima n'a kaa.

¹⁰ Waatoo kaŋ Melšizedek koy Ibrahima kubay, a gar Lewi goo nga kaagaa hamoo ra, ba nda a mana hayandi jina.

¹¹ Nda a gar Lewi sargari juwalkawtaraa nka tee ka timme, zama nga bande Izirayel jamaa duu ašariyaa, a si too sargari juwalkaw tana ma gorandi sanda Melšizedek takaa kaŋ man'ti Lewi hayroo sanda Haruna.

¹² Zama nda sargari juwalkawtaray ga barmay, adiši ašariyaa mo ga hima ka barmay.

¹³ Bora a kaŋ ga hayey wey ga harandi si hun kala alkabiila tana ra kaŋ ra boro kul mana bay ka tee goykaw sargari tonadogoo ra.

¹⁴ A ga kaaray kaŋ ir Koyoo mana hun kala Žuda ga kaŋ ti alkabiilaa kaŋ ga Musa mana bay ka šelaŋ sargari juwalkawtaray here.

Sargari juwalkey jineboro sanda Melšizedek takaa

¹⁵ Woo ti haya kaŋ ga hanse ka hakiikandi kaŋ sargari juwalkaw ga kaa kaŋ ga hima nda Melšizedek.

¹⁶ Maanaa man'ti sargari juwalkaw no kaŋ adamizey alaadaa k'a gorandi, amma hunari hinoo kaŋ si halaci k'a gorandi.

¹⁷ Seedetaraa ne kaŋ harandi a ga:

«Sargari juwalkaw ti ni hala abada

sanda Melšizedek takaa.»†

¹⁸ Yaamar jinaa tuusandi, zama a sii nda gaabi, a sii nda nafaw,

¹⁹ ašariyaa mana haya kul tee k'a timmandi, amma naata henna feeri ir se kaŋ ga kate ir ma man Irkoy.

²⁰ A mana teendi mo kala nda Irkoy žeeyanoo, sargari juwalkey jerey ti a bila Irkoy žeeyanoo.

²¹ Isa tee sargari juwalkaw, Irkoy ka žee k'a har. A nee a se:

«War Koyoo nka žee,

nga žeeyanoo si tun,

sargari juwalkaw ti ni hala abada.»‡

²² Takaa woo ra Isa na amaanaa kaŋ bisa ijinaa zaa.

²³ Koyne mo ngi, iboobo tee sargari juwalkaw ka bisa, zama buuyan no m'i ganji i ma duumi sargari juwalkawtaraa ra.

²⁴ Amma Isa ga duumi hala abada, boro tana si tee sargari juwalkaw dogoo ra.

²⁵ Woo se a ga hin ka borey kaŋ ga too a do ka koy Irkoy do hallasi ka timme, zama waati kul a ga huna ka Irkoy ŋaaray borey din se.

²⁶ Nga ti sargari juwalkey jineboro dumoo kaŋ ga ir ga too. A ga henan, a si ifutu miile, žiibi sii a ga, a ga fay ka mooru zunubantey. Irkoy n'a jer beenawey se beene.

²⁷ Nga, a si too a ma sargari kaa zaari kul sanda sargari juwalkey jineborey jerey takaa kaŋ kala i ma sargari kaa ngi boŋ zunubey se jina i ma duu ka sargari kaa koyne jamaa zunubey se. Zama waatoo kaŋ a na nga boŋ tee sargari, a man'a tee kala cee folloku.

* 7:8 7.8 Bora a man'ti kala Melšizedek. † 7:17 7.17 Zabur 110.4. ‡ 7:21 7.21 Zabur 110.4.

²⁸ Borey kanj alfaydawey ga kacca, ašariyaa g'i gorandi i ma tee sargari juwalkey jineboro, amma žeeyanoo šennoo kanj kaa ašariyaa dumaa ga na Iz'aroo gorandi kanj ga timme dak hala abada.

8

Isa ti ir sargari juwalkey jineboraa

¹ Šennoo kul kanj ir g'a har gaaboo man'ti kala: sargari juwalkey jineboraa woo, nga dumoo bara ir se, a goo ma goro Jerantaa kokoy gorodogoo kabe hennaa ga beenaa ra.

² A goo ma goy Irkoy hugoo ra, maanaa hukcum cimoo kanj ir Koyoo n'a cin, man'ti boro k'a cin.

³ Sargari juwalkey jineboro kul mana gorandi kala ka hayey kanj nondi nda sargari kaa. Woo maaganda se, ba ir sargari juwalkey jineboraa mo, kala a ma sargari kaa.

⁴ Nda a gar a mma bara laboo ga, a si tee ba sargari juwalkaw, zama borey goo no kanj ga hayey kanj nondi kaa ka sawa nda ašariyaa.

⁵ Goyoo kanj sargari juwalkey goo m'a tee man'ti kala himakasinay nda bii, hayey kanj ga teendi beenaa ra no i g'i guna k'i tee. Sanda Musa, waatoo kanj a goo ma hukcumoo cin, Irkoy n'a yaamar ka nee: «Hawgay, ma hayaa kul tee ka sawa nda fasaloo kanj cebandi ma ne tondi hondoo boj.»*

⁶ Amma sohō goy nondi Isa se kanj bisa woo, zama nga ti waafakandikaa amaana henna ra kanj ga goro allaahidu hennayan ga kanj bisa amaana žeenaa waney.

⁷ Nda a gar amaana jinaa woo nka wasa, ihinkantoo kaayanoo sii nda addalil.

⁸ Irkoy šelan nga jamaa se ngi laybey ga ka nee i se:
«Nga ne, zaariyan ga kaa, war Koyoo k'a har,
ay ga amaana taaga zaa

Izirayel hugoo nda Žuda hugoo se.

⁹ A si tee sanda amaanaa dumoo kanj huru agay nda ngi baabey game waatoo kanj ay n'i dii nda kabey k'i ka fatta Misira gandaa ra.

I mana amaanaa din dii,

woo maaganda se agay mo n'i nanj. War Koyoo k'a har.

¹⁰ Amaanaa kanj ay g'a zaa Izirayel hugu-izey se

zaarey wey banda ga, war Koyoo k'a har,

ay g'ay ašariyawey danj lakkaley ra,

ay g'i hantum biney mo ga.

Ay ga tee ngi Irkoy,

i ga tee ay jamaa.

¹¹ Boro kul si yee ka nga gandaa boraa

wala nga armaa cawandi ka nee a se: <M'ir Koyoo bay!>

Zama i kul ga kaa k'ay bay,

za ikaccu hala ibeeri.

¹² Ay ga ngi goy futawey yaafa i se,

ay si yee ka hongu ngi zunubey.»†

¹³ Kanj Irkoy nee «amaana taaga»‡, a nka ijinaa tee ižeena, ka gar haya kanj gay, a žen, a ga dere ne nda kayna.

9

Almasihu hinne ti sargaroo kanj tee ka timme

* 8:5 8.5 Fattaroo 25.40. † 8:12 8.8-12 Žeremi 31.31-34. ‡ 8:13 8.13 Sorro 8to.

¹ Amaana jinaa [mo] ra ašariyayan goo kaŋ ga cebe takaa kaŋ nda Irkoy goyoo ga teendi nda takaa kaŋ Irkoy hugoo ga tiya laboo ga.

² Hukkum cinandi, nga nongu jinaa se i ga nee nongu henanantaa, nga ra fitilla gorodogoo goo, nda taabaloo, nda takulawey kaŋ jisandi Irkoy jine.

³ Rido hinkantoo dumaa ga hukkum goo kaŋ se i ga nee nongu henanantey ihenanantaa.

⁴ Dugu diinandidogoo kaŋ i n'a tee nda wura goo a ra, nda sunduku kaŋ kuubi ka berandi nda wura kaŋ ga amaanaa cebe kaŋ huru Irkoy nda nga jamaa game, nga ra wura kusoo goo kaŋ ra ŋaahayaa kaŋ se i ga nee manoo goo, nda Haruna goboo kaŋ bagu ka zay, nda tondi walhawey kaŋ ga amaanaa ŧenney hantumandi.

⁵ Sundukoo, almalayka daržantey kaŋ se i ga nee ŧerib kaŋ i n'i tee goo daabirjoo* boŋ, i ga ŋgi biyey k'a gum. Sohō da ir si huru ŧenney wey fesufesuyanoo ra.

⁶ Takaa woo nda hayey soolandi, waati kul sargari juwalkey si huru kala hukkumoo nongu jinaa ra ka ŋgi goyoo tee.

⁷ Amma nongu hinkantoo sargari juwalkey jineboraa hinne no ma huru a ra cee folloku jiiroo ra, woo din mo kala kuri ma bara a kone. A ma kuri sargari kaa nga boŋ se, a m'a kaa jamaa dereyaney se.

⁸ Takaa woo nda Hundi Henanantaa baa nga ma cebe ir se kaŋ nongu henanantey ihenanantaa mana feeri, kullihinne hukkum jinaa ga bara.

⁹ Hukkumoo man'ti kala bii waatoo woo se, maanaa nooyaney nda sargarey si hin ka boraa kaŋ g'i kaa binoo tabatandi Irkoy goyoo ra.

¹⁰ Goyoo din si teendi de nda kala ŋaahaya, nda haŋhaya, nda alwala dumi-dumiyan. Wey man'ti kala kabehayayan kaŋ ga bara hala waatoo kaŋ ra Irkoy na hayey barmay.

¹¹ Amma Almasihu kaa, nga ti haya henney kaŋ kaa† sargari juwalkey jineboraa. A mana bisa nda kala hukkum kaŋ ga beeri, a ga timme, kabe man'a tee, maanaa aduppa woo kaŋ takandi s'a may.

¹² A mana huru nongu henanantey ihenanantaa ra nda jindaaruyan kuri wala haw-izeyan kuri, amma nga boŋ kuroo nda a huru cee folloku no din ka duu sawalyan abadante.

¹³ Zama nda a gar jindaaruyan kuri, wala haw yaaruyan kuri, wala haw zan kaŋ i n'a ton ka boosoo say-say borey žiibey ga, ga ŋgi tarayheroo henanandi k'i kaarandi,

¹⁴ taka foo nda Almasihu kuroo kaŋ Hundi abadantaa albarkaa ra na nga boŋ noo sanda sargari kaŋ ga laybu sii, si war lakkaley henanandi ka hun teegoyey ra kaŋ ga koy buuyan here hala war ma goy Irkoy hunantaa se?

¹⁵ Woo maaganda se, Almasihu ti amaana taaga waafakandikaa. Borey kaŋ na hooyan tee amaana jinaa waati, a buu ŋgi feeriyanoo se, hala borey kaŋ ciyandi ma duu tubu abadantaa kaŋ allaahidoo zandi i se.

¹⁶ Tubu-kaddaasu, waati kaŋ a henan kaŋ koyoo buu, nga no a goo nda alfayda.

¹⁷ Tubu-kaddaasu sii nda alfayda kala waati kaŋ koyoo buu, kullihinne koyoo ga huna, a sii nda gaabi.

¹⁸ Woo maaganda se amaana jinaa mo mana gorandi kala nda kuri.

¹⁹ Waatoo kaŋ Musa na ašariyaa yaamarey kul har jamaa se affoo-foo ka ben, a na haw-izeyan kuri, [nda jindaaruyan kuri,] nda hari, a n'i say-say nda feeji haabu ciray zaram, nda izopu bundu, citaaboo hunday ga nda jamaa kul ga.

²⁰ A nee: «Woo ti amaanaa kuroo kaŋ Irkoy n'a yaamar war se.»‡

²¹ Takaa din da, a na kuroo say-say hukkumoo ga nda jinawey kul kaŋ goo no Irkoy goyoo se.

* 9:5 9.5 Daabirjoo woo no ma zunubey daabu. † 9:11 9.11 «haya henney kaŋ kaa», hantum fooyan ga nee «haya henney kaŋ ga kaa». ‡ 9:20 9.20 Fattaroo 24.8.

²² A ga himandi ašariyaa ra, haya kul si henanandi nda kala kuri, nda kuri mana mun, zunubu yaafayan sii no.

Almasihu buuyanoo no ma zunubu yaafa

²³ A nka waazibi hayey kul kaŋ goo beenaa ra himakasinawey ma henanandi nda takaa woo. A nka tilasu beenaa hayey mo ma henanandi nda sargari kaŋ bisa ey.

²⁴ Almasihu mana huru Irkoy hugoo ra kaŋ teendi nda kabe, kaŋ ga hima nda Irkoy hugu cimoo. Beenaa zaati ra a huru, a goo ma kay Irkoy jine ir se.

²⁵ Koyne mo man'ti hala a ma duu ka nga boŋ noo sanda sargari cee booboyaŋ sanda takaa kaŋ nda sargari juwalkey jineboraa kaŋ jiiri kul a ga huru nongu henanantaa ra nda kuri waani.

²⁶ Nda woo no, a hima ka zarabi cee booboyaŋ za aduŋŋa daaruroo ga. Sohõ, cee folloku no a bangay, zamaney benantaa ga, a na nga boŋ tee sargari ka zunubu tuusu.

²⁷ A dunbandi kaŋ adamize kul si buu kala cee folloku jina ciitoo ma kaa.

²⁸ Takaa din da, Almasihu mo nondi sargari cee folloku hala a ma boro boobo zunuboo jeejaa zaa. Cee hinkantoo ga a ga kaa, amma man'ti zunubu se, a mma kaa ka borey hallasi kaŋ g'a batu nda cahāyan.

10

¹ Ašariyaa man'ti kala haya henney kaŋ goo kaa biyoo, man'ti nga hunday ti hayey din. Abada a si hin ka borey tee boroyaŋ kaŋ tee ka timme kaŋ ga man Irkoy nda sargariyaŋ kaŋ si ben kaŋ i g'i kaa jiiri kul.

² Nda man'ti woo, borey kaŋ ga Irkoy gana nda takaa woo mma henan cee folloku ngi zunubey ra, i si zunubu maate ngi ga, i si sargari kaa koyne.

³ Amma sargarey wey kul kaayanoo mm'i hongandi jiiri kul ngi zunubey.

⁴ Zama haw yaaru kuri nda jindaaru kuri si hin ka zunubu kaa.

⁵ Woo maaganda se waatoo kaŋ Almasihu kaa aduŋŋa ra, a nee Irkoy se:
«N'si baa sargari, n'si baa nooyan,
gaaham no n'daŋ ay ga.

⁶ Sargari kukurantey wala zunubu sargarey si kan ma ne.

⁷ Ay nee:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee, ay Koyoo,
sanda takaa kaŋ nda a hantumandi Citaabu kunkunantaa ra ay ga.»*

⁸ A nka jin ka nee:

«N'si baa sargari, nda nooyan, nda sargari kukurante, nda zunubu sargari,
i mana kan ma ne.»

Ba kaŋ se hayayaŋ no kaŋ ga nondi ka sawa nda ašariyaa.

⁹ A nee koyne:

«Nga ne, agay ne ma kaa ka ni ibaayoo tee.»

A ga sargari jinaa tuusu ka ihinkantoo gorandi.

¹⁰ Irkoy ibaayoo woo albarkaa ra ir jisandi jere ga Irkoy se, zama Isa Almasihu na nga kunturoo noo a ma tee sargari cee folloku.

¹¹ Sargari juwalkaw kul mma kay zaari kul ka nga goyoo tee. Cee boobo haya follokey no a g'i noo sargari kaŋ abada i si hin ka zunubu kaa.

¹² Amma Almasihu na sargari folloku kaa kaŋ ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada.†

¹³ Sohõ a ga batu hala nga iberey ma tee taari ka daŋandi nga cewey cire.

* **10:7 10:5-7** Zabur 40.7-9. † **10:12 10:12** «Amma Almasihu na sargari folloku kaa kaŋ ga zunubu yaafa, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga hala abada», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Amma Almasihu na sargari folloku kaa zunubey se hala abada, woo banda ga, a goro Irkoy kabe hennaa ga».

14 Zama sargari folloku albarkaa ra a na borey tee timmanteyan hala abada kan ga yeetandi jere ga Irkoy se.

15 Hundi Henanantaa mo na nga seedetaraa tee ir se. Zama waatoo kan a nee:

16 ««Amaanaa kan ay g'a zaa i se zaarey wey banda ga», war Koyoo k'a har, <ay g'ay ašariyawey dan biney ra, ay g'i hantum lakkaley ra»»,

17 a nee koyne: «Ay si yee ka hongaa ngi zunubey nda ngi teegoy futawey.»‡

18 Nongu kan ra yaafayan teendi, sargari si yee ka hun zunubu se.

Ir ma man Irkoy

19 Woo se, ag'armey, ir goo nda fondo nda naanay ka huru nongu henanantaa ra Isa kuroo albarkaa ra.

20 A na fondo taaga hunante feeri ir se kan ga bisa nda hukumoo ridowoo, maanaa nga gaahamoo.

21 Ir goo nda sargari juwalkaw beeri kan gorandi Irkoy hugoo boŋ.

22 Ir ma man Irkoy nda bine kaaray nda naanay timmante, ir ma duu bineyan kan henan ka mooru ifutu kan ir bay ir lakkaley ra kan ir n'a tee nda gaaham kan jumay nda hari henanante.

23 Ir ma gaabandi ka gaabu ir naataa haryanoo ga bila binehunay, zama boraan kan na allaahidoo zaa ga laadir.

24 Ir ma cere hawgay ka cere gaabandi baji nda teegoy henna ga.

25 Ir mas'ir margaroo nan sanda takaa kan nda boro fooyan ga doona k'a tee. Ir ma cere bine dan, waaniwaani war ga dii ciitoo zaaroo ga baa ka too.

26 Nda ir ga muray ka cindi ka zunubu tee, ka gar ir duu cimoo bayraa, sargari sii no koyne kan ga zunubu yaafa.

27 Amma haya sii no kala ciitoo batuyanoo kan ga boro hunburandi nda nuune futaa kan ga iberey gon.

28 Boro kan na Musa ašariyaa yankar, bila hinnari a ga wiiyandi seede hinka wala ihinza šennoo ga.

29 De war ga hongu macin ti zukandoo kan nda boraan ga hima kan na Irkoy Iz'aroo kaynandi, ka amaanaa kuroo kan n'a henanandi tee yaada, ka Irkoy Hundi tamallantaa wow?

30 Zama ir ga boraan bay kan nee: «Agay no ma boro zukandi, agay no ma boro bana.»§ A nee mo: «War Koyoo ga nga jamaa ciiti.»*

31 Almasiiba ti boro ma kan Irkoy hunantaa kaboo ra!

32 Wa hongu war zaari jinawey, war lakkaley feeriyanoo banda ga, war na wongu šenda hotta tangam,

33 kan cee fooyan i na war wow ka war kabekunafutay borey jine wala mo war tee affoo borey bande kan i g'i tee takaa woo.

34 War zarabi kasa-izey bande†, war yadda nda jaali i ma war almaanoo taa war kone, zama war ga bay kan war goo nda alman henna duumante.

35 War masi war naanayanoo fur, a goo nda sufuray beeri.

36 War ga too mupeyan ga hala war ma duu ka Irkoy ibaayoo tee ka duu allaahidoo kan a n'a zaa.

37 Zama Citaaboo nee:

«Ne nda kayna, nda cahāyan,
boraan kan ga hima ka kaa ga kaa,

‡ 10:17 10.16-17 Žeremi 31.33-34. § 10:30 10.30 Alhukumoo 32.35. * 10:30 10.30 Alhukumoo 32.36. † 10:34 10.34 «War zarabi kasa-izey bande», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «War na hinnari cebe kasa-izey se».

a si gay.

³⁸ Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa.‡

Amma nda a yee nda banda, ay binoo si bag'a.»§

³⁹ Amma ir, ir sii borey ra kaŋ ga yee banda ka halaci. Ir sii kala borey ra kaŋ ga naanay ka ngi hundey hallasi.

11

Ir Izirayel hayragey naanayyanoo

¹ Naanayyan man'ti kala ma hakiika kaŋ naataa kaŋ n'duu a šikka sii a ra, hayey kaŋ n'si dii ey ti cimi.

² Nga no ka kate Irkoy ma seedetaray henna har ir hayragey ga.

³ Naanayyan ka kate ir ma faham kaŋ Irkoy meešennoo ka aduŋna daaru, taka kaŋ ra hayey kaŋ ir ga dii ey mana hun kala hayey ra kaŋ moo si dii ey.

⁴ Naanayyan ka kate Habila ma sargari kaa Irkoy maapoo ga kaŋ baa Kabila wanoo. Naanayyanoo woo se seedetaray teendi a ga kaŋ boro šerrante no. Irkoy na seedetaray tee nga nooyaney ga. Woo maaganda se, ba kaŋ a buu, a ga šelaŋ.

⁵ Naanayyan ka kate Henok ma zandi bila nda a ma dii buuyan. Boro kul mana dii a koyne, zama Irkoy k'a zaa. Za a mana zandi, a duu seedetaray kaŋ nee boro no kaŋ kan Irkoy se.

⁶ Bila naanayyan boro si hin ka kan Irkoy se. Boro kaŋ man Irkoy, kala a ma naanay kaŋ Irkoy ga bara, de mo a ga borey bana kaŋ g'a ceeci.

⁷ Naanayyan ka kate Nuhu ma sunduku beeri tee k'a tee harihii waatoo kaŋ Irkoy na hayayaŋ cebe a se kaŋ boro si dii ey. Irkoy hunburay ra a n'a tee ka nga hugoo borey hallasi. Nga naanayyanoo cebe kaŋ aduŋna borey, boro laalayaŋ no, nga naanayyanoo sabbu se a diyandi boro šerrante.

⁸ Naanayyan ka kate Ibrahima ma tuuru Irkoy ciyayanoo se ka koy nongu ra kaŋ a ga hima k'a tubu. A koy bila nda a ma bay nongoo kaŋ ra nga ga koy.

⁹ Naanayyan ka kate a ma koy goro gandaa ra kaŋ allaahidoo zandi a se. A goro hukkumyaŋ cire. Isiyaka nda Yakuba kaŋ na allaahidu follokaa tubu Irkoy do mo goro hukkumyaŋ cire.

¹⁰ A na koyraa batu kaŋ goo kaa kaŋ goo nda asaasu henna, Irkoy ti boraa kaŋ ga takaa kaŋ nda a ga cina žeeri, nga ti cinakaa mo.

¹¹ Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ se nga jiirey boobo, a hin ka ize daŋ aduŋna ra, zama boraa kaŋ na allaahidoo zaa, a n'a dii laadirante.*

¹² Woo maaganda se aru folloku kaŋ a ga hima nda gaahamoo buu na jama hay kaŋ ga boobo sanda beenaa handaraway, sanda labutaasoo kaŋ goo teekoo mipoo ga kaŋ hinnaa si hin ka kabandi.

¹³ Borey wey kul mana buu kala naanayyan ra, i mana duu hayey kaŋ allaahidey zandi i se, amma i n'i honnay nongu mooro ra, i n'i foo. I yadda kaaray kaŋ ngi man'ti kala yawyaŋ nda naarukawyaŋ laboo ga.

¹⁴ Borey kaŋ ga šelaŋ nda takaa woo, ga cebe kaaray kaŋ ganda tana no ngi g'a ceeci.

¹⁵ Koyne mo nda a gar i nka faaji gandaa se kaŋ ra i fatta, i duu fondo ka yee.

‡ 10:38 10.38 «Ay boro šerrantaa si huna kala nda naanaa albarkaa», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Ay boraa kaŋ naanaa n'a tee boro šerrante, ga huna». § 10:38 10.38 Habaku 2.3–4. * 11:11 11.11 «Naanayyan ka kate Sarata mo, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ se nga jiirey boobo, a hin ka ize daŋ aduŋna ra, zama boraa kaŋ na allaahidoo zaa, a n'a dii laadirante», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Naanayyan ka kate mo Ibrahima nda Sarata, ba kaŋ se woy gun no, ba kaŋ Ibrahima jiirey boobo, a hin ka ize daŋ aduŋna ra, zama boraa kaŋ na allaahidoo zaa, Ibrahima n'a dii laadirante.»

¹⁶ Amma sohõ i ga ganda ceeci kaŋ baa woo din, maanaa beenaa wanoo. Woo maaganda se Irkoy si haw nga ma ciyandi nda ngi Irkoy, zama a na koyra hanse i se.

¹⁷ Naanayyan ka kate, waatoo kaŋ Ibrahima siyandi, a na Isiyaka tee sargari. A na nga iz'aru follokaa tee sargari, nga kaŋ allaahidu zandi a se.

¹⁸ Irkoy bay ka bayrandi a se ka nee: «Isiyaka no ma duu ma ne hayyan kaŋ ra ni maapoo si dere.»†

¹⁹ Ibrahima laasaabu ka dii kaŋ ba bukaw, Irkoy ga hin k'a tunandi. Woo maaganda se izoo yee a ga sanda haya kaŋ tun bukawey game.

²⁰ Naanayyan ka kate Isiyaka ma gaara Yakuba nda Eso se hayayan kaŋ ga kaa ga.

²¹ Naanayyan ka kate Yakuba, waatoo kaŋ a goo buuyan mee ga, a gaara Isufi iz'arey se nda affoo-foo. A dibi nga bundoo mijoo ga ka sujudu.

²² Naanayyan ka kate, waatoo kaŋ Isufi buuyanoo man, a šelaŋ Izirayel borey fattayanoo ga Misira ra. A na yaamar noo nga birey here.

²³ Naanayyan ka kate, waatoo kaŋ Musa hayandi, nga hayragey m'a tugu handu hinza, zama i dii kaŋ zankaa ga boori, de i mana hunbur kokoyoo yaamaroo.

²⁴ Naanayyan ka kate, waatoo kaŋ Musa beeri, a wanji nga ma ciyandi Firawuuna ize woyoo iz'aroo.

²⁵ A suuba nga ma žilla Irkoy jamaa bande nda nga ma maakaani waati kayna zunubu ra.

²⁶ A dii kaŋ kaynandoo kaŋ i n'a tee Almasihu se goo nda gomni beeri ka bisa Misira almaanoo, zama a si dii kala sufuraa.

²⁷ Naanayyan ka kate a ma hun Misira bila nda a ma hunbur kokoyoo futuyanoo. A gaabandi sanda boro kaŋ ga dii bora kaŋ si diyandi.

²⁸ Naanayyan ka kate a ma Borcintaraa jingaroo tee ka kuri danyanoo tee hala halacikaa masi too Izirayel gunde jinawey do.

²⁹ Naanayyan ka kate i ma teeko Hari Ciraa dunbu ka bisa sanda labu koga, ka gar Misira borey kaŋ nee ngi g'a tee, i yoole.

³⁰ Naanayyan ka kate Žeriko cetewey ma kaŋ waatoo kaŋ i n'i kuubi jirbi iyeye.

³¹ Naanayyan ka kate woykuuroo Rahab mana halaci borey kaŋ si hanajer Irkoy se bande, zama a nka monnokey yawzunbay nda alaafiya.

³² Macin no ay ga nee koyne, zama ay si duu ay boŋ ka šelaŋ Žedewoŋ ga, nda Barak, nda Samsoŋ, nda Žefte, nda Dawda, nda Samiyel, nda annabey.

³³ Ngi kaŋ naanayyanoo ka kate i ma hin laamawey, i laama nda šerretaray, i duu allaahidey hayey, i na ganjihaylawey mijey daabu,

³⁴ i na nuunaa gaaboo wii, i hallasi takubaa ra. Ngi yalaafuyanoo ra i duu gaabi, i duu hinay wongoo ra, i na wongu-ize waaney gaaray.

³⁵ Woyyan kaŋ borey buu, borey tun ka nondi i se, affooyan gurzugay, zama i mana yadda ka Irkoy yankar hala i ma ngi feeri, amma i baa ngi ma duu tunyan henna.

³⁶ Affooyan mo i n'i sii k'i kašikaši, k'i barzu, k'i haw k'i dan kasu.

³⁷ I n'i warra nda tondi k'i wii, i n'i dunbu nda cendi, i n'i wii nda takuba, i mana huna nongu foo, i bankaaray nda feeji kuuru nda hancin kuuru, i tilasu, i n'i zarabi, i n'i žilla.

³⁸ Ngi kaŋ naanay, aduppa si hima nda ngi dumey, i dere saajey nda tondi hondey ra, nda tondi guusey ra, nda laboo guusey ra.

³⁹ Borey wey kul, seedetaray henna harandi ngi naanayyanoo ga, woo kul, i mana duu hayaa kaŋ allaahidoo zandi i se.

⁴⁰ Zama Irkoy na haya kayandi ir se kaŋ ga hanse ka hennay, hala i masi tee timmante bila ir.

† 11:18 11.18 Sintinoo 21.12.

12

Baaba Irkoy ga nga izey aladabu

¹ Woo se ir mo, zama seede jamaa woo g'ir kuubi k'ir bere, ir ma jeeje kul nda zunubu kanj ga cahã k'ir daabu fur, ir ma zuraa zuru kanj goo ir jine nda mupeyan.

² Ir m'ir mopey kanji Isa ga kanj ti naanayyan koyoo, nga ti timmandikaa. Naaloo kanj g'a batu maaganda se, a yadda ka buu kanjandibundoo ga, a mana haawoo guna kanj goo a ra, a goo ma goro Irkoy kokoy gorodogoo kabe hennaa ga.

³ Wa hongu bora kanj na zunubantey kakawey mupe hala war masi nanj war ma fara, war biney masi duu ka hun.

⁴ War zunuboo wonguyanoo ra, war mana gurgay jina hala nongu kanj ga i ma war kurey mun.

⁵ War nka dirna hoyraa kanj ga šelanj war se sanda iz'aruyan, a nee: «Ay iz'aroo, mas'ir Koyoo aladaboo kaynandi kanj a g'a tee ma ne. De mo ni binoo masi hun nda a ga ni layboo cebe.

⁶ Zama bora kanj ir Koyoo ga bag'a no a g'a aladabu.

Bora kanj a g'a dii nga izoo no a g'a gooji.»*

⁷ Wa gurzugay mupe, nga nda war ga aladabu. Irkoy mma war dii nga iz'arey. May ti izoo kanj baaboo si aladabu?

⁸ Amma nda war si duu aladaboo kanj borey kul ga duu a, war man'ti kala taray izeyan, war man'ti nga izey.

⁹ Koyne mo adupna ra ir duu baabayanj kanj n'ir aladabu, ir n'i beerandi. Ir s'ir bonj yeeti ganda hundey Baaba se ka duu hunayan wala?

¹⁰ Cimi no i s'ir borey aladabu kala waati kayna se ka sawa nda woo kanj ga kan i se, amma nga, a s'ir aladabu kala ir nafaa se ka duu nga henanyanoo ra.

¹¹ Ka gar aladabuyan kul, dogoo din da a si hima nda jaali haya, binemarayyan no. Amma waati banda ga, bora kanj duu a, ga duu nga gomney kanj ti alaafiya nda šerretaray.

Hoyrayyan nda yaamaryan

¹² Woo maaganda se «wa war kabey kanj fara šerre ka boori nda war kanjey kanj ga jijiri.»†

¹³ «Wa fondo šerranteyanj tee war cewey se»‡ hala woo kanj ga sinbar masi golbi, amma a ma duu baani.

¹⁴ Wa ceeci alaafiya ma bara war nda borey kul game, nda henanyan, bila henanyan boro kul si dii ir Koyoo.

¹⁵ Wa hawgay boro kul masi Irkoy anneemaa yala. Boro kul masi nanj dooray ma zay nga binoo ra ka boro boobo žiibandi.

¹⁶ Woy nda aru izefututaray teekawyanj masi bara war game, haya henanante kaynandikaw masi bara war game, sanda Eso kanj na nga izejinawtaraa neere ŋaayan de se.

¹⁷ War ga bay kanj woo din banda ga, kanj a baa nga ma duu gaararoo, i wanji a ga. A mana duu taka kul kanj nda nga ga takaa barmay, ba kanj a n'a ceeci nda hēeni.

¹⁸ War mana too tondi hondoo§ do kanj ga boro ga hin ka tuku, war mana too nuunaa kanj ga dii do, war mana too kubaa do, war mana too kubay beeroo do, war mana too hewkuroo do,

¹⁹ war mana maa laati beeroo jindoo, war mana maa boro jinde. Borey kanj maa jindoo nee jindoo masi yee ka šelanj ngi se koyne.

* 12:6 12.6 Yaasawey 3.11-12. † 12:12 12.12 Ezayi 35.3. ‡ 12:13 12.13 Yaasawey 4.26. § 12:18 12.18 Sinay tondi hondoo no.

20 Zama i mana hin ka yaamaroo mupe kañ nee: «Ba nda adabba ka tuku tondi hondoo ga, i g'a warra nda tondi k'a wii.»*

21 Hayaa kañ i dii a hanse k'i hunburandi hala nongu kañ ra Musa nee: «Ay hanse ka hunbur hala ya mma jijiri.»†

22 Amma war too Siyoñ tondi hondoo do nda Irkoy hunantaa koyraa kañ ti Žerizalem kañ goo beenaa ra, nda almalayka zenber-zenberyañ kañ ti jingaroo hoorawey margaroo,

23 nda gunde jinayaan margaroo kañyañ hantumandi beenaa ra, nda Irkoy kañ ti borey kul ciitika, nda boro šerrantey hundey kañ Irkoy n'i tee boro timmanteyañ.

24 War too Isa do kañ ti amaana taaga waafakandikaa, nda kuroo ga kañ sayandi kañ ga šelañ ka bisa Habila wanoo.

25 Wa hawgay war masi wanji bora ga kañ ga šelañ. Zama nda borey din kañ wanji bora ga kañ ga šelañ laboo ga mana hallasi, taka foo nda ir ga hin ka hallasi nda ir na banda bere bora se kañ šennoo hun beenaa ra?

26 Nga kañ jindoo ga laboo jijirandi, amma sohõ a na allaahidu zaa ka nee: «Man'ti laboo hinne no ay ga yee koyne k'a jijirandi, ay ga beenaa mo jijirandi.»‡

27 «Yee koyne» woo kañ harandi ka bisa ga cebe kañ hayey kañ goy aduñña takaroo ga, ga jijiri hala hayey kañ si jijiri ma cindi.

28 Zama ir ga hima ka duu laama kañ si tun, ir ma Irkoy anneemaa dii henna kañ nda ir ga goy a se nda taka kañ ga kan a se, nda beeray nda hunburay.

29 Zama ir «Irkoy man'ti kala nuune beeri»§.

13

Takaa kañ ra boro ga kan Irkoy se

1 Wa koy jine armataray baji ra.

2 War masi dirña yaw zumandiyan, nga ka kate boro fooyañ ma almalaykayan zumandi bila nda i ma bay.

3 Wa hongu kasa-izey sanda war mma bara i bande kasaa ra. Wa hongu borey kañ i g'i žilla, zama war mo, gaaham goo war se.

4 Borey kul ma hiijay beerandi, kurpe nda wande ma laadir, zama woy nda aru izefututaray teekey nda zinateerey, Irkoy g'i ciiti.

5 Nooru baji masi war gongu, war ma wasa nda woo kañ goo war kone, zama ir Koyoo hunday nee: «Ay si ni nañ abada, ay si ni fur abada.»*

6 Woo se ir ga hin ka nee nda naanay:

«Ay Koyoo ti ay faabakaa,

ay si hunbur haya kul,

macin no boro ga hin k'a tee ya ne?»†

7 Wa hongu war jineborey kañ na Irkoy meešennoo har war se, wa ngi dira takaa guna ngi hunaroo benantaa ga, wa ngi naanayyanoo denden.

8 Isa Almasihu follokaa no bi, nga no hõ, nga no hala abada.

9 War masi nañ cawandiyan dumi-dumiyañ nda cawandiyan waaniyañ ma war lakkaley bere, zama a ga boori Irkoy ma nga anneemaa ka boro binoo tabatandi, man'ti ñaayanyañ ašariyaa kañ mana bay ka borey nafa kañ ga dira nda ey k'a tee.

10 Ir goo nda sargari tonadoo kañ sargari juwalkey kañ ga goy Irkoy hukkamoo ra sii nda fondo ka hayaa ñaa kañ ga sargandi.

* 12:20 12.20 Fattaroo 19.12. † 12:21 12.21 Alhukumoo 9.19. ‡ 12:26 12.26 Aže 2.6. § 12:29 12.29 Alhukumoo 4.24. * 13:5 13.5 Alhukumoo 31.6, 8; Žozuwe 1.5. † 13:6 13.6 Zabur 118.6.

¹¹ Adabbawey kaŋ sargari juwalkey jineboraa ga ngi kurey ka koy nongu henanantaa ra zunubu tuusuyanoo se kunturey si tonandi kala jamaa kaloo se taray.‡

¹² Woo se Isa mo, hala nga ma duu ka jamaa henanandi nda nga boŋ kuroo, a zarabi koyraa miŋoo se banda.

¹³ Adiŋi ir ma fatta ka koy a do jamaa kaloo se taray, ir ma kaynandoo zaa sanda nga.

¹⁴ Zama ne ra koyra kaŋ ga duumi sii no, woo kaŋ goo kaa no ir g'a batu.

¹⁵ [Adiŋi] ir masi fay nda ka saabuyan sargari kaa Irkoy maapoo ga Isa Almasihu albarkaa ra, maanaa nga maapoo saabuyanoo ma bara ir miŋey ra.

¹⁶ War masi dirŋa ihenna teeyan, war ma cere faaba nda war almaanoo, zama sargarey wey dumey no ma kan Irkoy se.

¹⁷ Wa haŋajer war jineborey se, war ma war boŋ yeeti ganda i se, zama ngi no ma war hundey lakkal, Irkoy ga kaa k'i hãa. Wa woo tee hala i ma war juwal nda jaaliyan bila taabi kaŋ sii nda war se nafaw.

¹⁸ Wa Irkoy ŋaaray ir se, ir ga naanay ka bay kaŋ ir biney ga boori, ir ga baa ir ma dira nda fondaa haya kul here.

¹⁹ Ay g'a ŝendandi war ga war m'a tee hala ya cahã ka yee war ga.

Saabuyan

²⁰ Irkoy kaŋ ti Alaafiyakoyoo kaŋ na feeji kurkaw beeroo, ir Koyoo Isa tunandi ka hun bukawey ra amaana abadantaa kuroo albarkaa ra,

²¹ ma war tee timmanteyan ka teegoy henna dumi kul tee nga ibaayoo se. A ma haya tee ir ra kaŋ ga kan a se Isa Almasihu albarkaa ra kaŋ darža ma bara a ga abada [hala abada]! Amin.

Fooyan kokorantaa

²² Ag'armey, ay g'a wiri war ga, war ma hoyraa ŝennoo woo dii, zama haya kayna de no ay n'a hantum war se.

²³ War ma bay kaŋ ir armaa Timote taŋandi. Nda a kaa tanba, agay nda a ga koy dii war.

²⁴ Wa war jineborey kul foo, nda Irkoy boro henanantey kul. Ir armey kaŋ goo Itali gandaa ra ga war foo.

²⁵ Irkoy anneemaa ma bara war kul bande.

---

‡ 13:11 13.10-11 Sargarey 16.27.

Batagaa kaŋ Žak n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žak ka batagaa woo hantum. A nk'a hantum Isa ganakey kul se kaŋ say-say aduŋŋa kul ra. A nee boro kaŋ sii nda lakkal m'a wiri Irkoy ga, a ga duu a.

Hoyrayyaŋ ne kaŋ Žak n'i hantum ganakey se:

- I ma duumi Irkoy bande waati šendey ra.
- I ma baa Irkoy meešennoo.
- I ma baa ŋgi cinaa ka gomni tee talkey se.
- I masi ŋgi boŋ cebe.
- I masi borey ciinay.

Boro si hin ka naanay Isa Almasihu Alhabar Boryaa ma goro mana teegoy henna tee, zama «naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw» (zamnaa 2.26).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maŋney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žak kaŋ ti Irkoy nda ir Koyoo Isa Almasihu tam ka batagaa woo sanba ka Zirayel alkabiila woy cindi hinkaa (12) kaŋ say-say foo.

Naanay nda lakkal

² Ag'armey, siiyan dumi-dumey kaŋ duu war, w'i dii sanda ŋaali de,

³ ka bay kaŋ war naanaa siiyanoo ga mupeyan hay.

⁴ Kala mupeyanoo ma nga goyoo timmandi hala war ma nin ka tee boroyan kaŋ tee ka timme, hala nongu kaŋ ra haya kul si war kuma.

⁵ Nda boro goo war ra kaŋ sii nda lakkal, a m'a wiri Irkoy ga kaŋ ga borey kul noo nda kabedoonay bila citi, a g'a noo a se.

⁶ A m'a wiri nda naanay bila šikka, zama boro kaŋ ga šikka ga hima nda teekoo bonday kaŋ hewoo g'a ka koy nongoo kul here.

⁷ Boraawoo dumoo masi hongu nga ga duu ir Koyoo do haya,

⁸ lakkal hinka-hinkakoyni no, nga fondawey kul ra, a si kay doo foo.

Talka nda almankoyni

⁹ Arma talkaa ma ŋaali nda nga jeryanoo,

¹⁰ almankoynoo ma ŋaali nda nga yeegandayanoo, zama haya bisante no sanda suboo kutukuryaa.

¹¹ Zama waynaa fatta nda nga konnoo, a ga suboo kogandi, nga kutukuryaa ga kaŋ, nga booroo dere. Takaa din da, almankoynoo ga menne nga goyey ra.

Siiyaney

¹² Boraawoo duu gomni kaŋ ga siiyan suuri, zama nda a duu maa henna, a ga duu hunayan fuulaa kaŋ ir Koyoo na nga allaahidoo zaa borey se kaŋ ga baa nga.

¹³ Boro kul kaŋ no, waati kaŋ a siyandi, a masi nee: «Irkoy k'ay sii ya ifutu tee», zama ifutu si hin ka Irkoy sii, nga mo si boro kul sii a ma ifutu tee.

¹⁴ Amma boro foo kul mma siyandi waati kaŋ nga boonay futaa n'a cendi k'a darga.

¹⁵ Woo banda ga, nda boonay futaa zandi, a ga zunubu hay, nda zunuboo nin, a ga buuyan hay.

¹⁶ War masi war boŋ darga, ag'armey, ay baakey.

¹⁷ Nooyan henna kul nda nooyan timmante kul si hun kala beene, gaayey Baaba do. Nga kaŋ si barmay, a si tee biŋ kaŋ ga bere-bere.

¹⁸ Nga ibaayoo ra, a n'ir hay cimoo ŝennoo sabboo ra, hala ir ma tee sanda nga takahayey ize jina-jinawey.

Wa haŋajer Irkoy meeŝennoo se k'a ka goy

¹⁹ War ma bay, ag'armey, ay baakey, adamize kul ma cahã ka haŋa kayandi, amma a masi cahã ka ŝelan, a masi cahã ka futu,

²⁰ zama adamize futuyanoo si haya tee kaŋ ga ŝerre Irkoy jine.

²¹ Woo se war ma žiibi kul naŋ, nda laalay futu kul, wa ŝennoo kaŋ dumandi war biney ra dii nda bineyaynay, a goo nda hini ka war hundey hallasi.

²² Wa ŝennoo ka goy, war masi haŋajer a se hinne ka war boŋ darga.

²³ Zama boro kaŋ ga haŋajer ŝennoo se, amma a s'a ka goy, boraa ga hima nda boro kaŋ na nga ndum cimoo guna diji ra,

²⁴ a na nga boŋ guna, a koy, de dogoo din da a dirŋa takaa kaŋ ga nga goo.

²⁵ Amma boro kaŋ na aŝariya timmantaa kaŋ ga sawalandi guna boryo, a duumi a ra, a mana tee haŋajerkaw dirŋante, a g'i ka goy, boraa ga duu gomni nga goyey ra.

²⁶ Nda boro ga hongu addini boro ti nga, amma a si hin nga mipoo, a mma nga boŋ darga, nga addinaa ti yaada.

²⁷ Addinaa kaŋ ra žiibi sii, a ga henan Irkoy ir Baaba jine ti: ma alyatimey nda woyey kaŋ kurney buu gaakasinay ngi fararoo ra, ma ni boŋ dii aduŋŋa žiiboo ga.

2

Masi borey bisandi cere

¹ Ag'armey, war masi borey bisandi cere ir Koy daržantaa Isa Almasihu naanaa ra.

² Nda boro kaŋ wura korbay goo kaboo ra, darbay henna goo jindoo ra, huru kate war margaroo* ra, de talka foo mo huru kate kaŋ darbay žiiba goo jindoo ra,

³ war na boraa kaŋ ga darbay henna goo beerandi ka nee a se: «Ni, goro ne nongu henna woo ra». Amma war nee talkaa se: «He ni, kay no din ni cewey ga», wala «Goro ganda ay cewey cire».

⁴ War hunday game, war na borey bisandi cere, war mana tee ciitikaw lakkal laalayan wala?

⁵ Wa haŋajer, ag'armey, ay baakey, Irkoy nka borey kaŋ aduŋŋa g'i himandi talka suuba k'i tee naanaykaw beeriyan k'i tee Irkoy Laamaa tubukawyan kaŋ a na allaahidu zaa borey se kaŋ ga baa nga.

⁶ Amma war, war na talkaa kaynandi. Man'ti almankoyney no ma war daŋ ngi hinoo cire, man'ti ngi no ma war ka koy ciitikey jine?

⁷ Man'ti ngi no ma maa henna wow kaŋ ga ciyandi war ga?

⁸ Šikka sii kaŋ nda war na aŝariya beeroo tabatandi sanda takaa kaŋ nda Citaaboo n'a har ka nee: «Ma baa ni cinaa sanda takaa kaŋ nda n'ga baa ni boŋ»†, war na haya henna tee.

⁹ Amma nda war na borey bisandi cere, war na zunubu tee. Aŝariyaa ga war zukandi, aŝariyaa hookaw ti war.

¹⁰ Boro kaŋ na aŝariyaa kul dii, amma a na kanje folloku kuta, boraa na kanjey kul kuta.

¹¹ Zama boraa kaŋ nee: «Masi zina»‡, nga da ka nee mo: «Masi boro wii»§. Nda n'si zina, amma n'ga boro wii, ni tee aŝariyaa hookaw.

* 2:2 2.2 «margaroo», Grek ŝenni ra, almaganaa faa ti «margahugoo». † 2:8 2.8 Sargarey 19.18. ‡ 2:11 2.11 Fattaroo 20.14; Alhukumoo 5.18. § 2:11 2.11 Fattaroo 20.13; Alhukumoo 5.17.

12 Wa šelan war ma goy sanda boroyan kan ašariyaa kan ga sawalandi g'i ciiti,
 13 zama ciitoo ga tee haya kan ra hinnari sii borey se kan si hinna. Hinnari ga hin ciiti.

Teegoyey no ma naanaa timmandi

14 Ag'armey, macin no a g'a hanse nda boro ga nee nga ga naanay, ka gar nga teegoyey s'a cebe? Naanaa ga hin k'a hallasi wala?

15 Nda war armaa wala war woymaa baji, a sii nda nga zaari kul meehunaa,

16 de boro foo war ra nee a se: «Koy nda alaafiya, ma cankan, ma kungu», ka gar a man'a noo hayaa kan ga a ga too, macin no a g'a hanse?

17 Takaa din da ti naanaa, nda teegoy sii a bande, nga boŋ se bukaw no.

18 Boro ga nee: «Naanaa goo ma ne, teegoy hennayan goo ya ne.» Ni naanaa cebe bila teegoy, ay g'ay naanaa cebe ma ne ay teegoyey ra.

19 N'ga naanay kan Koy folloku bara, haya henna no, ganjey mo ga naanay, de i ga jijiri.

20 He boro yaadaa, n'ga baa ma bay kan naanaa bila teegoy sii nda nafaw?

21 Ibrahima, ir baaba, man'ti teegoy k'a tee boro šerrante kan a na nga iz'aroo Isiyaka dan sargari tonadogoo boŋ ka nee nga g'a kaa sargari?

22 N'dii kan naanaa nda nga teegoyey ka goy cere bande. Teegoyey no ma naanaa tabatandi.

23 Citaaboo šennoo tabati kan nee: «Ibrahima naanay Irkoy, de a kabandi a se šerretaray.»* A ciyandi: Irkoy ceroo.†

24 War dii kan teegoy no ma adamize tee boro šerrante, man'ti naanaa hinne.

25 Woykuuroo Rahab‡ mo, man'ti teegoyey kan a n'i tee maaganda se a tee boro šerrante, kan a na dontokey dii k'i ka koy nda fondo foo tana?

26 Zama takaa kan nda gaaham bila hundi man'ti kala bukaw, takaa din da naanay bila teegoy man'ti kala haya bukaw.

3

Boro, ma hin ni mijoo

1 Ag'armey, war masi boobo ka tee alfa, war ma bay kan ir kan ti alfagey, ir ciitoo ga kuu,

2 zama cee booboyan ir kul ga kan. Boro kan si dere nga šennoo ra man'ti kala boro kan tee ka timme. A goo nda mo nga gaahamoo kul se hini.

3 Nda ir ga aljam dan baryey mijey ga hala i m'ir ibaayoo tee, ir g'i juwal ka koy nda ngi kunturey kul nongu kan ra ir baa.

4 Nga ne, harihii beerey mo, takaa kul kan nda i ga beeri, hew beerey g'i tuti, amma leemu kaccu foo no m'i ka koy nongu kan zurandikaa baa ra.

5 Takaa din da, deene mo man'ti kala gaaham nongu kaccu, a ga hin ka haya beeriyan ka bolsay. Wa guna takaa kan nda nuune-ize ga hawsa beeri ton!

6 Deene man'ti kala nuune. Deene goo ir gaahamey ra sanda aduppa laalaa. Nga no ma gaaham kul žiibandi. Nga no ma nuune dan ir hunaroo kul ra. Žahannam nuunaa no m'a diinandi.

7 Ganjihooga dumi kul, nda cirawey, nda gandakoyey, nda haroo hayey ga goojandi, adamize no m'i gooji.

8 Amma deene, boro kul si hin k'a gooji: haya futu no kan si kay nongu foo. A ga too met nda naaji kan ga wiiya.

9 Nga nda ir g'ir Koyoo, ir Baaba saabu, nga nda ir ga adamizey danga kan takandi ka hima nda Irkoy.

* 2:23 2.23 Sintinoo 15.6. † 2:23 2.23 Ezayi 41.8; Taarikey 2to 20.7. ‡ 2:25 2.25 Žozuwe 2.1-21.

¹⁰ Mee follokaa ra gaarari nda dangari ga hun. Ag'armey, a si hima ka tee takaa woo.

¹¹ Hari dandiguusu follokaa, hari henna nda ihotta ga hun a ra wala?

¹² Ag'armey, jeejaynaa ga hin ka zaytu-izeyan hay wala mo alanebnaa ma jeejay hay? Nongu kan ra hari ciiri-ciirante ga fatta si hin ka han hari noo.

Lakkal dumi hinkaa

¹³ May ti lakkalkoynoo nda fahamantaa war ra? Bora ma nga teegoyey cebe nga dira taka henna ra nda bineyaynay nda lakkal.

¹⁴ Amma nda canseyan futu nda alhaasiditaray goo war biney ra, war masi bolsay, war masi taari cimoo ga.

¹⁵ Woo man'ti lakkaloo kan ga hun beene. Adupna, nda adabbawey, nda ganjey wane nda a,

¹⁶ zama nongu kan ra canseyan nda alhaasiditaray goo, taka šiira nda goy laala dumi kul ga garandi a ra.

¹⁷ Lakkaloo kan hun beene, haya jinaa ti, a ga henan, a ga alaafiya noo, a ga boro tee boro boryo, a ga waafakay ceeci, a ga too met nda hinnari nda teegoy henna, a si borey dan cere jine, almunafikitaray sii a ra.

¹⁸ Izoo kan šerretaraa g'a hay ga dumandi alaafiya ra, alaafiyakoyney se a ga teendi.

4

Ceretaray dumi hinka

¹ Man ra wongey, man ra alfitinawey kan goo war game ga hun? N'bay bine-ibaayey kan ga cere kar, war hamey ra i ga hun?

² War ga hayey boonay, amma war si duu ey. War ga boro wii, war moyey ga baa haya, amma war si hin ka duu a. War ga yenje, war ga wongu, war si duu, zama war si Irkoy njaray.

³ War ga njaray, amma war si duu, zama war si njaray nda fonda, war si njaray kala war bine-ibaayey teyanoo se.

⁴ Zinateerey, war nka si bay kan adupna ceretaraa man'ti kala ka tee Irkoy se iberi wala? Adiši boro kan ga baa nga ma tee adupna se cere, mma tee Irkoy se iberi.

⁵ Wala war mma hongu Citaaboo mma šelan yaada kan a nee kan Irkoy ga hanse ka baa hundoo kan a n'a dan ir ra, a ga canse a se?

⁶ Amma a ga anneema beeri noo ka bisa adupna wanoo, woo se Citaaboo nee:

«Irkoy ga binebeerey gandu,

amma a ga alhormo tee borey se kan ga ngi bon yeeti ganda.»*

⁷ Adiši, wa cindi Irkoy cire, wa kay Ibilisi se, a ga zuru ka mooru war ga.

⁸ Wa man Irkoy, a ga man war. Zunubantey, wa war kabey jumay, lakkal hinka-hinkakoyney, wa war biney henanandi.

⁹ Wa war binemaraa bay, war biney ma kankam, war ma hēe. War haaraa ma bere ka tee binemarayyan, war jaaloo ma tee binehasaraw.

¹⁰ Wa war bon yeeti ganda ir Koyoo se, a ga war jer.

Masi ni armaa ciiti

¹¹ Ag'armey, war masi cere maa hasara, boro kan ga dan nga armaa ga wala a ga nga armaa ciiti, ašariyaa ga bora dan, ašariyaa no a n'a ciiti. Nda n'na ašariyaa ciiti, ni man'ti nga ganakaw, nga ciitikaw ti ni.

¹² Boro folloku ti ašariyaa gorandikaa nda nga ciitikaa, a ga hin ka boro hallasi, a ga hin k'a halaci. Amma ni, ni ti may ka ni cinaa ciiti?

* 4:6 4.6 Yaasawey 3.34.

Masi ni boŋ jer

¹³ Sohō war ga ay goo, war kaŋ ga nee: «Hō wala suba ir ga koy koyra filaana ra, ir ga jiiri foo tee no din, ir ga maamala, ir ga albaha tee.»

¹⁴ War si bay haya kaŋ no suba g'a hay. Macin ti war hunaroo? A man'ti kala harandanŋ kaŋ ga kaa alwaati kayna, woo banda ga, a ga dere.

¹⁵ War mma hima ka nee: «Nda ir Koyoo baa, ir ga huna, ir ga woo tee wala ir ga woo tee.»

¹⁶ Amma sohō, war ga war boŋ jer war bolsiyaney ra. Bolsiyanoo woo dumoo kul ga laala.

¹⁷ Boro kaŋ ga wan ka ihenna tee, de a man'a tee, bora na zunubu tee.

5*Kašetayanŋ almankoyney ga kaŋ ga goykey fara-bagaa ŋaa*

¹ Sohō war ga ay goo, almankoyney! Wa hēe war ma yooyo bonawey kaŋ ga kaŋ war boŋ maaganda se.

² War almaanoo funbu, dusey ga war bankaarawey zenji.

³ Guuruboosu tun war wuragoo nda war nzorfu kaaraa ra, ngi guuruboosoo ga seedetaray tee war ga, a ga war gaahamey ŋaa sanda nuune. Zaari korawey kaŋ ga kaa ra war na alman marga.

⁴ Nga ne, goykey kaŋ goy war faarey hegaa ra, war na ngi banaa dii, banaa kaati, hegaykey kaatoo huru hala ir Koyoo, Aduŋŋakoyoo haŋaa ra.

⁵ War huna kaani ra laboo ga, war cindi daame ra. War na war boŋ naasandi sanda alman kaŋ i n'a soolu han foo a ma koosandi.

⁶ War na boro šerrantaa zukandi k'a wii. A mana war gandu.

Wa suuri, ir Koyoo kaayanoo man

⁷ Adiši ag'armey, wa gaabu suuri ga hala ir Koyoo kaayanoo ga. Wa alfaroo guna kaŋ ga laboo dumari-ize henney batu. A ga suuri ngi maaganda se hala i ga duu ncirpi jinaa nda ikokorantaa.

⁸ War mo, war ma suuri, wa bine tee, zama ir Koyoo kaayanoo man.

⁹ Ag'armey, war masi cere ciinay hala war masi ciitandi. Nga ne, ciitika goo ma kay hugoo mijoo ga.

¹⁰ Ag'armey, zarabi nda suuri here, wa annabey kaŋ šelanŋ ir Koyoo maapoo ga guna ka tee.

¹¹ Nga ne, borey kaŋ ga mupe duu gomni. War maa Ayuba mupeyanoo alhabaroo, war dii kokoroo kaŋ ir Koyoo n'a noo a se, ir Koyoo ga hanse ka tamalla, a ga hinna.

¹² Haya kul kaŋ no, ag'armey, war masi žee, a ma tee nda beenaa, wala laboo. War masi žeeyan dumi kul tee. War ayyowoo, a ma tee ayyo, war kalaawoo ma tee kalaa, hala ciiti masi kaŋ war boŋ.

Irkoy ŋaarayyan nda naanay

¹³ Boro goo war ra kaŋ ga zarabi wala? A ma Irkoy ŋaaray. War boro kaŋ ga jaali, a ma don ka Irkoy saabu.

¹⁴ Boro kaŋ ga wirci war ra, a ma ciya Egilizoo boro beerey se i ma Irkoy ŋaaray a se k'a yon nda jii ir Koyoo maapoo ga.

¹⁵ Irkoy ŋaarayyan kaŋ teendi nda naanay ga wircikoynoo hallasi, ir Koyoo g'a tunandi. Nda a nka zunubu tee, a ga yaafandi a se.

¹⁶ Woo se wa war zunubey har cere se, war ma Irkoy ŋaaray cere se hala war ma duu ka duu baani. Boro šerrante, nda a na Irkoy ŋaaray, nga ŋaarayyanoo ga hanse ka bara nda alfayda.

¹⁷ Ilyasu man'ti kala adamize sanda ir cine. A na Irkoy ɗaaray nda hini ncirɗi masi kaɗ, de mo ncirɗi mana kaɗ laboo boɗ jiiri hinza nda handu iddu.

¹⁸ A yee koyne ka ɗaaray, beena doo. Laboo na ize tee.

¹⁹ Ag'armey, nda war affoo mooru cimoo, de boro n'a yeeti kate,

²⁰ war ma bay kaɗ boro kaɗ kate zunubante kaɗ dere fonda ga, bora ga hundoo hallasi buuyan ra, a na zunubu boobo daabu.

Bataga jinaa kaŋ Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer ka batagaa woo hantum. Isa taalibi woy cindi hinkaa (12) affoo no. Nga armaa ti Andere, sorkoyaŋ no, amma waatoo kaŋ Isa n'i cee i ma hanga nga, i na hayaa kul naŋ ka hanga a (Matiyu 19.27; Marku 10.28; Luka 18.28).

Piyer mana batagaa woo sanba kala ganakey se kaŋ goo gandawey ra kaŋ goo Tirki laboo ga. Woo gar ganakey ga taabi, woo se a na batagaa woo hantum i se ka biney daŋ kaŋ i ma gaabandi Isa bande kaŋ na haya hennayaŋ jisi i se beenaa ra. I ga duu ey waati kaŋ Isa yee kate k'i ceeci laboo ga. A n'i bayrandi kaŋ i ma cindi henanyaŋ ra. I ma tee himakasiŋaŋ borey se haya kul here hala haya kul kaŋ i g'a tee ma tee haya kaŋ ga Irkoy teegoyey cebe, hala woo ma kate borey kaŋ si Irkoy bay «ma Irkoy beerandi war goy henney kaŋ i ga dii ey sabbu se...» (zamnaa 2.12).

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Piyer, Isa Almasihudiyaw ka batagaa woo sanba Irkoy boro suubantey se kaŋ goo yawtaray ra, kaŋ say-say Poŋ, nda Galati, nda Kapados, nda Azi, nda Bitini gandawey ra.

² War suubandi ka sawa nda woo kaŋ Baaba Irkoy n'a kayandi, ka tee henanante nga Hundoo albarkaa ra hala war ma haŋajer Isa Almasihu se, de mo nga kuroo ma say-say war ga ka war henanandi. Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma kaa war ga nda booboyan.

Naata hunante

³ Albarka ma bara Irkoy se kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu Koyoo nda nga Baaba. Nga tamalla beeroo ra a n'ir hayandi taaga naata hunante se Isa Almasihu kaŋ tun bukawey ra albarkaa ra.

⁴ A na tubu jisi war se beenaa ra kaŋ si hin ka funbu, a si žiibi, a si hasara.

⁵ War kaŋ naanaa albarkaa ra, Irkoy hinoo ga war lakkal hallasiyan se kaŋ soolu ka bangandi waati kokorantaa ga.

⁶ Woo se war ga war paaloo cebe ba nda a tilasu war biney ma maray waati kayna nda siiyan dumi-dumiyaŋ,

⁷ hala war naanaa kaŋ ga siyandi ma duu saabuyan, nda darža, nda beeray Isa Almasihu bangayroo ga. War naanaa bisa wura kaŋ ga dere kaŋ a ga siyandi nuune ra.

⁸ Nga kaŋ, ba kaŋ war mana dii a, war ga bag'a, war ga naanay a, ba kaŋ se sohō da war si dii a, war ga yafarhā nda jaali daržante kaŋ si hin ka fillandi,

⁹ zama war goo ma too war naanaa guwoo ga, maanaa [war] hundey hallasiroo.

¹⁰ Haya kaŋ ti hallasiroo din, annabey kaŋ na annabitaray tee Irkoy anneemaa kaŋ war duu a ga, i ceeci, i hāa hallasiroo woo ga.

¹¹ Almasihu Hundoo kaŋ goo i ra no m'i bayrandi Almasihu laazaabawey nda daržaa kaŋ a ga duu a laazaabawey bandawey ga. Hayey kaŋ Hundoo g'i bayrandi annabey se, annabey ga ceeci nda hinay ka ngi waatey nda ngi teetakaa bay.*

¹² Irkoy bangandi annabey se kaŋ hayey wey man'ti ngi boŋ ga i goo, war ga i goo. Sohō, hayey wey Alhabar Boryaa waazukey n'i har war se Hundi Henanantaa kaŋ hun beenaa ra albarkaa ra. Hayey wey, almalaykey ga boonay ngi ma fuuni ka dii ey.

* 1:11 1.11 Zabur 22; Ezayi 53; Luka 24.25-26.

Ir ma dira henanyan ra

¹³ Woo maaganda se war ma war lakkaley kanandi ka dii. War ma hin war boŋ, war ma war naataa kul dan anneemaa ra kan war ga duu a Isa Almasihu bangayroo ga.

¹⁴ Boonay futawey kan cindi war ra waatoo kan ra war si haya bay, war masi hanga i bande. Wa tee sanda zankayan kan ga hanajer.

¹⁵ Takaa kan nda boraa kan na war cee ga henan, war mo ma henan war dira takaa kul ra.

¹⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee: «Wa henan, zama ay ga henan.»†

¹⁷ Nda war ga Irkoy kan si borey bisandi cere cee sanda war Baaba, a ga boro foo kul ciiti ka sawa nda nga teegoyoo, war ma dira hunburay ra war yawtaraa waatoo ra kan war g'a tee laboo ga.

¹⁸ War ga bay kan man'ti hayayan kan ga dere sanda nzorfu kaaray wala wura nda war dayandi ka hun war diraa takaa yaadawey ga kan war duu ey war baabey alaadaa ra.

¹⁹ Amma Almasihu kuri hay šendaa ka war day ka war kaa kabe ra, sanda feeji-ize kan ga laybu sii, ndella sii.

²⁰ Irkoy nka jin ka Almasihu suuba za adurra mana daara, amma waati korawey ra a n'a bangandi war maaganda se.

²¹ Nga albarkaa ra war naanay Irkoy kan n'a tunandi bukawey ra k'a noo darža taka kan ra war naanaa nda war naataa ma bara Irkoy ra.

²² War na war hundey henanandi nda cimoo hanajeryanoo ka armataray baji tee kan ra almunafikitaray sii. War ma baa cere nda soobay nda bine [kaaray].

²³ Zama war hayandi taaga, a mana teendi nda dumi kan ga funbu, a mana teendi nda kala dumi kan si funbu, Irkoy meešenni hunantaa kan ga duumi albarkaa ra,

²⁴ zama Citaaboo nee:
«Hundikoyni kul man'ti kala sanda subu,
nga daržaa kul si hima nda kala suboo kutukuryaa.
Suboo kogu, de kutukuryaa kan,

²⁵ amma ir Koyoo šennoo ga duumi hala abada.»‡

Šennoo woo man'ti kala woo kan Alhabar Boryaa n'a har war se.

2*Tondi hunantaa nda jama henanantaa*

¹ Woo maaganda se war ma laalay kul nda zanbayan kul nan, nda almunafikitaray, nda canseyan, nda cere maahasaraw kul.

² Sanda zanka taanayan wa hanse ka baa waa cimoo* hala a ma duu ka war ka beeri hallasiroo se,

³ nda «war n'ir Koyoo taba kan a ga boori»†.

⁴ Wa man a, tondi hunantaa no, adamizey mana yadda a ga, amma a suubandi, nga hayoo ga boobo Irkoy do.

⁵ War hunday mo, sanda tondi hunanteyan wa huru hugoo cinaroo ra kan ra Irkoy Hundoo ga kaa ka goro, ka tee sargari juwalkaw margari henanante, ka sargari kaa ka sawa nda Irkoy Hundoo kan ga kan Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra.

⁶ Zama a hantumandi Citaaboo ra ka nee:

«Nga ne, ay ga hugoo kanjoo tondi foo
kanandi Siyoŋ koyraa ra.

Tondi suubante no kan hayoo ga boobo.

† 1:16 1.16 Sargarey 19.2. ‡ 1:25 1.24-25 Ezayi 40.6-8. * 2:2 2.2 Waa cimoo man'ti kala Irkoy meešennoo.
† 2:3 2.3 Zabur 34.9.

Boro kaŋ naanay a si haw hala abada.»‡

⁷ War kaŋ naanay a, hayoo ga beeri war se, wey kaŋ mana naanay a,
«tondoo kaŋ cinakey n'a fur,

nga no ka tee hugoo kanjoo tondoo.»§

⁸ Koyne mo

«tondoo no kaŋ ga boro cewoo ga cabu,
tondoo no kaŋ ga boro kaŋandi.»*

Cewey ga cabu, zama i mana haŋajer Őennoo se, woo ti haya kaŋ kayandi ka duu ey.

⁹ Amma war, war man'ti kala dumi suubante, «Kokoyoo sargari juwalkey, ganda henenante»†, jama kaŋ ti Irkoy wane, hala war ma haya beerey deede kaŋ a n'i tee war se, nga kaŋ na war cee ka war kaa kubaa ra ka war daŋ nga gaay hennaa ra.

¹⁰ War kaŋ waatoo din «war man'ti jama»‡,

amma sohō war tee Irkoy jamaa,
war kaŋ «mana duu tamallayan»§,
amma sohō war duu tamallayan.

Wa haŋajer Irkoy se, war ma haŋajer boŋkoyney se

¹¹ Ay baakey, ay ga war hoyray, war kaŋ man'ti kala sanda naarukawyaŋ nda yawyaŋ, war ma war boŋ dii boonawey ga kanyaŋ ga hundi wongu.

¹² War ma dira nda taka henna borey kaŋ si Irkoy bay jine, hala waati kaŋ i ga war maapey hasara ka nee kaŋ war man'ti kala goy futu teekawyaŋ, i ma Irkoy beerandi war goy henney kaŋ i ga dii ey sabbu se han kaŋ a kaa i do.

¹³ Yaamar kul kaŋ adamizey n'a gorandi war ma war boŋ yeeti a se ganda ir Koyoo sabbu se, a ma tee kokoyoo kaŋ kone hini beeroo goo,

¹⁴ wala a ma tee gofornerey sanda borey kaŋ kokoyoo n'i sanba i ma goy futu teekey zukandi ka goy henna teekey saabu.

¹⁵ Irkoy ibaayoo ti war ma goy henna tee ka lakkal jaŋantey kaŋ si haya bay miŋey daabu.

¹⁶ Wa tee borcinyaŋ bila nda war ma borcintaraa din tee haya kaŋ ga laalay daabu. Wa goy sanda Irkoy tamyay.

¹⁷ Wa adamizey kul beerandi, wa baa war armey, wa hunbur Irkoy, wa kokoyoo beerandi.

Almasihu zarabi ka himakasinay naŋ ir se

¹⁸ War, goykaw-izey, wa yee war jineborey se ganda nda beeray timmante, man'ti wey din hinne kaŋ ga hennay i ga boori, amma ba wey kaŋ ga ũendi.

¹⁹ Zama anneema no boro ma zarabi haya ra kaŋ a si hima nda a, ka goy futu mupe Irkoy hunburay maaganda se.

²⁰ Macin beeray bara war se ka barzu mupe zunubu se? Amma nda war ga mupe ka goy henna tee nda ka zarabi, anneema no boraa se Irkoy do.

²¹ Woo ti hayaa kaŋ se war ciyandi, zama Almasihu mo nka zarabi war se, a na himakasinay naŋ war se kaŋ war m'a guna k'a tee.

²² «Nga kaŋ mana zunubu tee,
dargari mana bay ka hun miŋoo ra.»*

²³ Nga kaŋ i n'a wow, amma a man'a bana,
a zarabi, amma a mana zahā,
a nka nga boŋ talfi ciitikaw ũerrantaa ga.

²⁴ «Nga kaŋ n'ir zunubey jeeje nga kunturoo ga»

‡ 2:6 2.6 Ezayi 28.16. § 2:7 2.7 Zabur 118.22. * 2:8 2.8 Ezayi 8.14. † 2:9 2.9 Fattaroo 19.6 guna. ‡ 2:10 2.10 Alhukumoo 32.21. § 2:10 2.10 Oze 2.1, 23, 25. * 2:22 2.22 Ezayi 53.9.

ka kanjandi bundoo ga,
hala zunubu tenje ir ma buu ka huna šerretaraa se.
«Nga marayyaney ka war noo baani.

²⁵ Zama war cindi ka dere sanda feejiyaŋ»†,
amma sohõ war yee kate kurkaa
nda war hundey talfikaa do.

3

Woyey nda ngi kurŋey

¹ Takaa din da, war mo woyey, wa yee ganda war kurŋey se, hala ba nda boroyan goo i ra kaŋ si haŋajer Irkoy meešennoo se, wandey dira takaa m'i ka naanay bila šenni,

² zama i ga dii war dira takaa kaŋ ga henan, a teendi Irkoy hunburaa ra.

³ War taalamoo masi tee tarayheroo, maanaa turyan, nda wura hiiri, nda bankaaray henna.

⁴ Amma war taalamoo ma tee boro kuneheroo kaŋ goo tuguyan ra, kaŋ ti bineyaynay kaŋ ga kani, woo ti taalam kaŋ si hasara kaŋ goo nda hay beeri Irkoy do.

⁵ Takaa woo nda cee jinaa woy henanantey kaŋ naata Irkoy ra ga taalam. I ga yee ngi kurŋey se ganda.

⁶ Sanda Sarata kaŋ ga yee nga kurŋoo Ibirahima se ganda k'a cee nda «ay koyoo»*. Nga izey ti war nda war ga goy henna tee, war si naŋ haya kul ma war hunburandi ka war biney naami.

⁷ Takaa din da, war mo kaŋ ti kurŋey, war ma war wandey dii nda lakkal, woy takaa ga hima nda haya kaŋ ga yalaafu nda war wanoo. W'i beerandi, zama ngi mo ga hunaroo anneemaa tubu, hala war ŋaarayrey, haya kul masi huru ngi nda Irkoy game.

Wa soolu zarabiyan se

⁸ Woo kul banda ga, war kul ma tee miile foo, war ma hinna, war ma baa cere sanda armayan, war ma tamalla, war ma war boŋ yeeti ganda.

⁹ War masi ifutu ka ifutu bana, war masi šenni futu bana nda šenni futu, amma wa albarka daŋ, zama woo se war ciyandi hala war ma duu ka albarkaa tubu.

¹⁰ Citaaboo nee:
«Boro kaŋ ga baa hunayan,
de a ga baa nga ma dii zaari hennayan,
a ma nga deenoo dii ifutu ga,
miŋoo masi zanba.

¹¹ A ma mooru ifutu ka ihenna tee,
a ma alaafiya ceeci ka gaabandi a bande.

¹² Zama ir Koyoo moŋey goo boro šerrantey ga,
a ga haŋajer ngi ŋaarayroo se.

Amma ir Koyoo ga nga ndumoo bere ifutu teekey se.»†

¹³ May no ma ifutu tee war se nda war ga durkutu ihenna teeyan ga?

¹⁴ Koyne mo ba nda war ga zarabi šerretaray sabbu se, war duu gomni, war masi hunbur ey, war lakkaley masi naami.

¹⁵ Wa ir Koyoo Almasihu daŋ jere ga war biney ra, de mo waati kul, boro kul kaŋ na war hãa nda war naataa, war ma soolu ka boraa zaabi,

† 2:25 2.24-25 Ezayi 53.4-6. * 3:6 3.6 Sintinoo 18.12. † 3:12 3.10-12 Zabur 34.13-17.

¹⁶ amma war m'a tee nda bineyaynay, nda beeray, nda bine henanyan, hala borey kan ga war maapey hasara ka war dira taka hennaa Almasihu bande kaynandi ma duu ka haw.

¹⁷ Zama boro ma zarabi ihenna teeyan se, nda Irkoy ibaayoo no baa boro ma zarabi ifutu teeyan se.

¹⁸ Almasihu mo buu cee folloku zunubey maaganda se, boro šerrantaa zarabi borey kan si šerre se hala nga ma war ka too Irkoy do. Gaahamoo wiiyandi, amma Irkoy Hundoo n'a hunandi.

¹⁹ Hundoo din albarkaa k'a ka koy hundey waazu kasaa ra.

²⁰ Borey no kan cee jinaa din i mana hanajer Irkoy se waatoo kan a ga suuri zamanoo kan Nuhu ga sunduku beeroo kan tee harihii cin kan ra boro kayna, maanaa boro yaaha hallasi haroo ra.

²¹ Haroo woo ga hima nda sanda batizeyanoo kan ga war hallasi sohõ. Batizeyanoo woo man'ti a mma gaaham žiibi kaa, amma a mma cebe kan nga ga Irkoy gana nda nga lakkaloo kul. Batizeyanoo g'ir hallasi, zama Isa Almasihu tun bukawey ra,

²² a koy beenaa ra, a goo Irkoy kabe hennaa ga, almalaykey, nda hiney, nda gaabey na ngi boŋ yeeti a se ganda.

4

Dira taka taaga

¹ Almasihu zarabi nga gaahamoo ra, woo se war mo ma miileyen follokaa woo tee war wongu jinaa, zama boro kan zarabi nga gaahamoo ra, koyoo benandi nda zunubu,

² hala waatoo kan cindi a se nga hunaroo ra gaaham here, a mas'a tee adamize boonawey se, amma a m'a tee Irkoy ibaayoo se.

³ War na waati tee kutakey ibaayoo ra, a wasa yaada. War cindi ka huna izefututaray ra, nda boonay futawey, nda suuyan, nda ka ŋaa ka han ka hoo, nda tooru ganayan kan ti haya kan si bisa.

⁴ Boŋey ga haw kan war si izefututarawey wey tee ngi bande, i ga war wow.

⁵ I ga kaa ka kay bora jine kan soolu ka baahunantey nda bukawey ciiti.

⁶ Zama woo maaganda se ba bukawey, Alhabar Boryaa harandi i se. Ba kan i mana ciitandi kala hayey se kan i n'i tee aduŋna ra ngi hunaroo ga, sohõ i ma huna Irkoy se nga Hundoo albarkaa ra.

Ir ga hima ka tee goykaw hennayan

⁷ Haya kul benantaa man. Wa war lakkaley kanandi ka war boŋ gagay hala war ma hin ka Irkoy ŋaaray.

⁸ Amma woo kan bisa haya kul ti war ma hanse ka baa cere, zama baji ga zunubu boobo daabu.

⁹ War ma cere yawzunbay bila ŋuunuŋuunu.

¹⁰ War affoo kul anneemaa nooyanoo kan a duu a, war m'a ka war cerey almuraadey hanse ka tee Irkoy anneemaa dumi-dumiyan talfikaw.

¹¹ Boro kan ga waazu, a ma tee Irkoy meešennoo no a g'a har. Boro kan ga goy m'a tee nda gaaboo kan Irkoy g'a noo a se, hala haya kul ra darža ma bara Irkoy se Isa Almasihu albarkaa ra, nga kan darža nda gaabi goo a se abada hala abada! Amin.

Zaraboo kan boro ga dii a naanaa sabbu se

¹² Ay baakey, nuunaa kan goo war game ka war sii masi tee war se boŋhaway, ma nee haya kan si kubay.

¹³ Wa ŋaali kan war duu Almasihu zarabey ra, hala mo war ma hanse ka yafarhã waati kan nga daržaa ga bangay.

¹⁴ Nda i ga war wow Almasihu maapoo se, war duu gomni, zama daržaa Hundoo kaŋ ti Irkoy Hundoo goo war ga.

¹⁵ War ra, boro kul masi zarabi zama borowiikaw no, wala zay, wala goy futu teekaw, wala a ga huru šenni waaniyaŋ ra.

¹⁶ Amma nda boro ga zarabi zama kretiyeŋ no, a masi tee a se haawi, a ma Irkoy beerandi maapoo woo se.

¹⁷ Zama waatoo too kaŋ ra ciitoo ga sintin nda Irkoy hugoo, ka gar nda a sintin nda ir, macin no borey kaŋ mana haŋajer Irkoy Alhabar Boryaa se ga ti a suba?

¹⁸ Citaaboo nee:

«Nda boro šerrantaa hallasiyanoo ga šendi, macin no boro laaley nda zunubantey ga ti a?»*

¹⁹ Woo maaganda se borey mo kaŋ ga zarabi ka sawa nda Irkoy ibaayoo, ma ngi hundey talfi Takakaa ga kaŋ ga laadir ka cindi ka goy henna tee.

5

Huga nda Irkoy feeji kuroo

¹ Ay ga boro beerey kaŋ goo war ra hoyray, agay kaŋ ti boro beeri sanda ngi, kaŋ ti seede Almasihu zarabey se, ay goo nda baa daržaa ra kaŋ ga kaa ka bangay:

² wa Irkoy feeji kuroo kur kaŋ goo war kone. [W'i hawgay,] amma a masi tee sanda gaabi haya. W'a tee nda war boŋ, ka sawa nda Irkoy ibaayoo, a masi tee nooru baji se, a ma tee haya kaŋ war g'a tee, zama a ga kan war se.

³ Borey kaŋ talfandi war ga, war masi gaabi daŋ i ga, wa tee feeji kuroo se boroyaŋ kaŋ i m'i guna ka tee.

⁴ Waati kaŋ kurkey boŋkoynoo bangay, war ga duu kokoy fuula daržantaa kaŋ si hasara.

⁵ Takaa din da, war mo soogey, wa yee ganda boro beerey se. War nda cere, war kul ma boŋ yeeti gandayan tee sanda darbay, zama Citaaboo nee:

«Irkoy ga binebeerey gandu, amma a ga alhormo tee borey se kaŋ ga ngi boŋ yeeti ganda.»*

⁶ Woo se wa war boŋ yeeti ganda Irkoy kabe gaabantaa se, hala a ma war jer waatoo kaŋ kayandi ra.

⁷ Wa war alhuzuney kul fur a ga, zama a ga huga nda war.

⁸ Wa hin war boŋ, war ma hanna cijin nda zaari! War yenjekasinaa, Ibilisi, ga hima nda ganjihayla kaŋ ga hēe, a ga war kuubi ka war bere ka [boro] ceeci kaŋ nga n'a gon.

⁹ Wa kay a se, war ma gaabandi naanaa ga, zama war ga bay kaŋ zarabi follokey bara war armyey ga kaŋ goo aduŋŋa ra.

¹⁰ Irkoy kaŋ ti Anneema-kul-koyoo kaŋ na war cee war ma huru nga darža abadantaa ra Isa Almasihu albarkaa ra, waati kaŋ war zarabi haya kayna, a ga war tee boro tabatanteyaŋ ka war noo hini, ka war noo gaabi, ka war daŋ asaasu boŋ kaŋ si kaŋ.

¹¹ Nga se hini ma bara hala abada! Amin.

Fooyan kokorantaa

¹² Silweŋ k'ay faaba ya kalimawey wey hantum war se, ay g'a dii arma laadirante. Ay ga war hoyray ka war hakiikandi kaŋ anneemaa woo kaŋ ra war goo, Irkoy anneema cimoo no.

¹³ Borey kaŋ suubandi margaroo sanda war, kaŋ goo Babiloŋ koyraa ra ga war foo. Ag'iz'aroo Marku mo ga war foo.

* 4:18 4.18 Yaasawey 11.31. * 5:5 5.5 Yaasawey 3.34.

¹⁴ Wa cere foo nda baji summuyan. Alaafiya ma kaa war kul ga kaŋ goo Almasihu bande.

Bataga hinkantoo kaŋ Piyer n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Piyer mana batagaa hinkantoo woo hantum kala Isa ganakey kul se nongu kul kaŋ ra i goo. Nga alhuzunoo kaŋ se a hantum man'ti kala borey kaŋ ceci ka ganakey darga nda cawandiyar kaŋ man'ti Alhabar Boryaa. I ga nee Isa si yee kate. Piyer bayrandi kaŋ Irkoy ga suuri, a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey ma tuubi ka hallasi. Woo se hala sohõ a mana yee kate. A bayrandi mo kaŋ hayaa kaŋ nda i ga hima ka tangam k'a tee man'ti kala ka denji Isa ga ka hanga nga meešennoo bande kaŋ i maar'a nga taalibey mijey ra. A ga ganakey hoyray i ma koy jine Isa fonda ra.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Simon Piyer kaŋ ti Isa Almasihu tam nda nga diyaw ka batagaa woo hantum borey se kaŋ duu ir bande naanaa alhaku follokaa ir Koyoo kaŋ ti ir Hallasikaa Isa Almasihu šerretaraa albarkaa ra.

² Irkoy anneemaa nda nga alaafiyaa ma boobo war ga Irkoy nda ir Koyoo Isa bayyanoo ra.

Irkoy ciyayanoo nda nga suubayanoo

³ Irkoy hinoo n'ir noo hayaa kul kaŋ ga ir ga too hunayan nda Irkoy ganayan here, ka bora bayrandi ir se kaŋ n'ir cee nga boŋ daržaa nda nga gaaboo ra.

⁴ Ngi albarkaa ra a n'ir noo haya hennayan kaŋ ga hanse ka beeri kaŋ a gay a nee nga g'i noo ir se. A na woo tee hala war ma hima nda Irkoy ka duu nga annuuraa ra, war kaŋ hallasi boonay laaley ra kaŋ goo aduŋŋa ra kaŋ ga adamize halaci.

⁵ Woo hunday maaganda se war ma gaabandi ka attabiya henna tonton war naanaa ga, ka bayray tonton attabiyaa ga,

⁶ ka hin ni boŋ tonton bayraa ga, ka mupeyan tonton ka hin ni boŋ ga, ka Irkoy ganayan tonton mupeyan ga,

⁷ ka armataray baji tonton Irkoy ganayan ga, ka baji tonton armataray baji ga.

⁸ Zama nda hayey wey goo war ra, i ga koy de i ga tonton nda booboyan, i ga war gaabandi war ma goy, war ma haya henna tee k'ir Koyoo Isa Almasihu bay.

⁹ Boro kaŋ ra hayey wey sii, danaw no, a si dii nongu mooro ra, a dirna nga cee jinaa zunubey henanandiyanoo.

¹⁰ Woo maaganda se, ag'armey, wa gaabandi ka koy jine war ciyayanoo nda war suubayanoo tabatandiroo ra. Zama nda war ga wey tee, war si kaŋ abada.

¹¹ Takaa woo ra ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu Laama abadantaa ga hay war se hã.

¹² Woo se waati kul ay ga huga nda ka war hongandi hayey wey, ba kaŋ se war g'i bay, de mo war nin sohõ da cimoo ra kaŋ war duu a.

¹³ Amma ay ga miile kaŋ a ga hima kaŋ kullihinne ay goo hukcumoo woo ra kaŋ ti ay gaahamoo, ay ga war lakkaley zumandi ka war hongandi hayey wey.

¹⁴ Ay ga bay kaŋ ne nda kayna ay ga hukcumoo woo kaŋ ti ay gaahamoo naŋ nda takaa kaŋ nda ir Koyoo Isa Almasihu hunday n'a bayrandi ya ne.

¹⁵ Ay ga taka kul tee kaŋ ay koyyanoo banda ga, war ma hongu hayey wey waati kul.

Isa diyawyar dii nga daržaa

16 Man'ti ir nka hanga filla carmanteyan bande kan mana hun kala adamizey lakkaley ra, waatoo kan ir n'ir Koyoo Isa Almasihu hinoo nda nga kaayanoo har war se, ir tee nga darža beeroo seedeyan kan ir dii a nda ir moyey.

17 Zama Baaba Irkoy n'a noo beeray nda darža waatoo kan a maa jindoo kan hun darža beeroo ra ka nee a se: «Woo ti agay Iz'aroo, ay baakaa, nga ti ay jaaloo.»*

18 Ir maa jindoo din kan hun beenaa ra waatoo kan ir goo a bande tondi hondu henanantaa ga.

19 Koyne mo ir ga felle annabey šennoo ga kan ga war goo nda cimi ka war moyey kanji a ga sanda fitilla kan ga dii nongu kubayante ra hala moo ma boo, de subbaahi handaraa ma kay war biney ra.

20 Haya foo ne kan war ma hanse k'a bay kan ti Citaaboo ra, annabi šenni kul sii no kan hun annaboo lakkaloo ra.

21 Annabi šenni mana bay ka tee adamize ibaayoo, Hundi Henanantaa no ma adamize tuti a ma šelan Irkoy maapoo ga.

2

Cawandikaw taariharkey

(Žud batagaa 4-13)

1 Taari annabiyan bay ka bara Izirayel jamaa ra, takaa din da nda war mo ra, taari cawandikawyan ga kaa ka bara. I ga kate taari cawandiyan halacanteyan ka zanba k'i hurandi ka ngi Koyoo yankar kan n'i day. I ga kate ngi boŋ ga halaciyen cahānte.

2 Boro boobo ga hanga ey ngi haya futu boonayyanoo ra, ngi maaganda se cimoo fondaa maapoo ga hasara.

3 Albahiitaray se i ga ceci ka war day nda šenni darganteyan. Ngi ciitoo gay a goo fondaa ra, ngi halaciroo si gay.

4 Nda Irkoy mana almalaykey nan kan na zunubu tee, a n'i warra k'i haw guusu futaa ra, k'i dii kubaa din ra ciitoo se.

5 Nda a mana aduppa žeenaa nan, amma a na hari beeroo doori boro laaley aduppa ga k'i halaci, Nuhu hinne kan ti šerretaraa waazukaw nda boro iyeye ka hallasi.

6 Nda a na Sodom nda Gomor koyrawey [halaci] k'i ton k'i tee boosu, woo no ma cebe boro laaley se hayaa kan g'i batu.

7 Amma nda a na Lotu kan ti boro šerrantaa hallasi kan hanse ka torro goy futu teekey boonay laalaa sabbu se,

8 zama boro šerrantaa woo si huna kala gamey ra, a ga dii ey, a ga maa i se, zaari kul nga hundi šerrantaa ga zarabi ngi goy futey sabbu se,

9 nda ir Koyoo na hayey wey kul tee, a ga cebe kan a ga wan ka borey kan ga Irkoy gana kaa siiyan ra ka borey kan si šerre soolu ciitoo zaaroo se k'i zukandi.

10 Waaniwaani borey kan ga hanga ngi hundi-ibaayi boonay žiibey bande ka koytaraa kaynandi. Cawandikaw taariharkey wey ga naanay ngi boŋ, alfitinakoyniyan no, i si hunbur ka beenaa hinikoyey wow.

11 Ba almalaykey kan gaaboo nda ngi hinoo ga bisa borey waney si hinikoyey ciiti k'i wow ir Koyoo jine.

12 Borey din ga hima nda adabbayan kan sii nda lakkal kanyan mana hayandi kala ka diyandi ka wiiyandi se. I ga hayayan wow kan i s'i bay. Woo maaganda se i ga buu sanda adabbawey wey.

13 I ga duu ifutaa kan i n'a tee banaa. Zaarikay cululu a ga kan i se ngi ma ngi kaani futawey tee. Nda i goo ma ŋaa war bande, a ga kan i se ngi ma war darga, i man'ti kala žiibi nda laybu.

* 1:17 1.17 Matiyu 17.5; Marku 9.7; Luka 9.35.

¹⁴ Moŋey ga too met nda woy kaŋ ga zina, i si fay nda zunubu teeyan. I ga borey derandi kaŋ mana nin, biney nin albahiiritaray ra, danganteyan no.

¹⁵ I dere, i na fondo šerrantaa naŋ ka Balam fondaa zaa, Bosor* iz'aroo kaŋ ga baa banaw žiiba.

¹⁶ Amma i citi a ga nga layboo maaganda se, adabba kaarumay kaŋ si šelan, nga no ka šelan nda adamize jinde ka annaboo lakkal jaŋaa kayandi.†

¹⁷ Borey wey man'ti kala hari dandiguusu kaŋ ra hari sii, hirri kaŋ hewoo g'a gaaray. Kubay bibi tik g'i batu.

¹⁸ I ga bolsay šenni yaadayan har, i ga ngi gaaham boonay futawey ka borey derandi kaŋ mana gay ka hun borey ra kaŋ ga dira dereyan ra.

¹⁹ I g'i noo allaahidu kaŋ i ga sawalandi, ka gar ngi hunday man'ti kala haya funba baŋna, zama haya kaŋ hin ni se, n'ga tee baŋna.

²⁰ Nda borey kaŋ hun aduŋna hayey žiiboo cire ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihu kaŋ i n'a bay albarkaa ra, nda i naŋ haya žeeney din ma yee ka ngi yeeti ngi cire, ngi taka kokorantaa ga jaase ijinaa.

²¹ Zama nda i nka mana fondo šerrantaa bay jina baa i se i m'a bay i ma duu ka yee ka šiiri yaamar henanantaa se kaŋ nondi i se.

²² Hayaa kaŋ yaasaa n'a har, nga ti cimi, nga da ka tee i ga kaŋ ti: «Hanšoo yee hayaa kaŋ a n'a yeeri ga»‡, nbirŋa woyoo nka jumay jina a koy nga boŋ birji batakaraa ra.

3

Ir Koyoo yee kateyanoo

¹ Ay baakey, sohō woo ti ay bataga hinkantoo kaŋ ay g'a hantum war se. Ijinaa nda ihinkantoo kul ra ay ga war lakkaley zumandi ka war tuti hala war ma duu ka hongu nda fondaa.

² War ma hongu šenney kaŋ annabi henanantey bay k'i har nda yaamaroo kaŋ ir Koyoo nda ir Hallasikaa diyawey n'a har.

³ Haya jinaa kaŋ war m'a bay man'ti kala: zaari korawey ra, kašikašikoyniyan ga kaa, i ga dira kašikašiyar ra ka sawa nda ngi boŋ boonay futawey.

⁴ I ga nee: «Man nga kaayanoo kaŋ a n'a har? Zama za ir kaagey faati, hayey kul goo ngi taka follokaa ga za takaroo sintinoo ga!»

⁵ Amma haya foo goo no kaŋ i ga muray ka dirŋa a, za gayyan beenawey nda laboo mana hun kala hari ra, i ga kay mo haroo gamoo ra Irkoy meešennoo albarkaa ra.

⁶ Ngi ka aduŋna jinaa halaci, i n'a yoole.

⁷ Beenaa nda gandaa, nongoo kaŋ ra i goo, šenni follokaa k'i marga nuunaa se, i jisandi ciitoo zaaroo nda adamize laaley halaciroo se.

⁸ Ay baakey, war ma bay, haya foo goo no kaŋ war masi dirŋa kaŋ ti zaari foo ir Koyoo se ga hima nda jiiri zenber foo (1.000), jiiri zenber foo (1.000) ga hima nda a se sanda zaari foo.

⁹ Allaahidoo kaŋ ir Koyoo n'a zaa, a si gay a man'a tee sanda takaa kaŋ boro fooyan ga hongu kaŋ a gay a man'a tee. Amma a ga suuri war se, zama a si baa boro kul ma halaci, a si baa kala borey kul ma hin ka tuubi.

¹⁰ Woo kul, ir Koyoo zaaroo ga kaa sanda zay. Hanoo din, beenawey ga dere nda hoolo beeri. Hayey kaŋ goo i ra ga menne. Gandaa nda hayey kaŋ ga tee a ra ga ciitandi.

¹¹ Nda hayey kul ga menne nda takaa woo, war mma hima ka tee boroyan kaŋ ga dira henanyan nda Irkoy ganayan ra

* 2:15 2.15 Bosor da se i ga nee Bewor nongey jerey ra. † 2:16 2.15-16 Kabuyaney 22.4-35. ‡ 2:22 2.22 Yaasawey 26.11.

¹² ka Irkoy zaaroo kaayanoo batu, de mo war ga nga kaayanoo cahãndi, hanoo din maaganda se beenawey ga dii ka menne, hayey kaŋ goo i ra ga ton ka menne.

¹³ Ir ga Irkoy allaahidoo batu kaŋ ti beene taaga nda ganda taaga kaayanoo kaŋ ra šerretaray goo.

¹⁴ Woo se ay baakey, hayey wey batuyanoo ra, wa gaabandi a ma war gar bila žiibi, bila laybu, war ma bara alaafiya ra.

¹⁵ War ma bay mo kaŋ ir Koyoo suuroo man'ti kala war hallasiyanoo se, sanda takaa kaŋ nda ir baakaa nda ir armaa Pol hantum nda lakkaloo kaŋ nondi a se.

¹⁶ Woo ti haya kaŋ a g'a tee nga batagawey kul kaŋ ra a ga šelaŋ hayey wey ga. Nonguyaŋ goo i ra kaŋ fahamyanoo ga šendi kaŋ lakkal jaŋantey nda borey kaŋ mana nin g'i šiirandi sanda takaa kaŋ i g'a tee Citaaboo hantumey jerey se ngi bon halaciroo se.

¹⁷ War, ay baakey kaŋ jin ka hayey wey bay, wa hawgay goy futu teekey masi koy war gongu ngi dereroo ra, war naanay tabatantaa ma hun war kone.

¹⁸ Amma wa koy jine ir Koyoo nda ir Hallasikaa Isa Almasihuanneemaa nda nga bayyanoo ra. Darža ma bara a ga sohõ da hala abada-abada. [Amin.]

Bataga jinaa kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya follokaa kaŋ na Linžiloo hantum ka batagaa woo hantum. Pol ka jin ka Alhabar Boryaa har Efez koyraa ra. Waatoo kaŋ Yehiya kaa no din, a tee ganakey jineboraa, woo se a ga nee i se «ay zankey». Kaŋ Yehiya hun no din, a na batagaa woo hantum i se. A n'i bayrandi kaŋ i masi nee kaŋ ngi si zunubu tee, i mma hima ka ngi zunubey har Isa se ka duu yaafayan ka henan. A nee i se kaŋ i ma baa cere. I ma ngi boŋ hawgay dargantey ga.

Šennoo kaŋ ga hunayan noo

¹ Woo kaŋ ga bara za sintinoo ga, woo kaŋ ir maar'a, woo kaŋ ir dii a nda ir moyey, woo kaŋ ir n'a guna, de mo ir kabey n'a taaru hunayan šennoo here,

² hunaroo bangay, de mo ir dii a, ir ga seedetaray tee a ga. Ir ga hunayan abadantaa kaŋ bangay kaŋ goo Baaba Irkoy jeroo ga har war se,

³ woo kaŋ ir dii a, ir maar'a, ir g'a har war se hala war mo, war ma huru ir margaroo ra. Ir margaroo man'ti kala Baaba Irkoy, nda nga Iz'aroo Isa Almasihu margaroo.

⁴ De mo ir ga hayey wey hantum war se hala ir paaloo ma timme.

Irkoy ti gaay

⁵ Alhabaroo ne kaŋ ir maar'a a do, ir g'a bayrandi war se: Irkoy ti gaay, kubay kul sii a ra.

⁶ Nda ir nee kaŋ ir goo nga margaroo ra, de ir ga dira kubaa ra, ir ga taari, ir si cimi ka goy.

⁷ Amma nda ir ga dira gaayoo ra sanda takaa kaŋ nda nga hunday goo gaayoo ra, ir nda cere goo margaroo ra, nga Iz'aroo Isa kuroo ga zunubu kul kaa ir ga k'ir henanandi.

⁸ Nda ir nee kaŋ zunubu sii ir ga, ir mm'ir boŋ darga, cimoo sii ir kone.

⁹ Nda ir yadda ir zunubey ga, ir n'i har, Irkoy ga laadir a ga šerre k'ir zunubey yaafa ir se ka ifutu kul kaa ir ga k'ir henanandi.

¹⁰ Nda ir nee kaŋ ir mana zunubu tee, ir mm'a tee taariharkaw, de mo nga meešennoo sii ir ra.

2

Almasihu ti ir faabakaa

¹ Ay zankey, ya nka hayey wey hantum war se hala war masi duu ka zunubu tee. Amma nda boro na zunubu tee, faabakaw goo ir se Baaba Irkoy jeroo ga kaŋ ti Isa Almasihu kaŋ ti Boro Šerrantaa.

² Nga no ka nga boŋ noo k'ir zunubey tuusu, man'ti ir hinne zunubey, amma aduppa kul waney.

³ Hayaa kaŋ ga kate ir ma bay kaŋ ir g'a bay man'ti kala nda ir ga nga yaamarey dii.

⁴ Boro kaŋ nee nga g'a bay, ka gar a si nga yaamarey dii, bora man'ti kala taariharkaw, cimoo sii a kone.

⁵ Amma boro kaŋ ga nga šennoo dii, nda cimi Irkoy bajoo tabati bora ra. Woo no ma kate ir ma bay kaŋ ir goo a ra.

⁶ Boro kaŋ nee nga ga duumi a ra ga hima ka dira nda takaa kaŋ nda a dira.

Yaamar taaga

⁷ Ay baakey, man'ti yaamar taaga no ay g'a hantum war se, yaamar žeenaa no kan war duu a za sintinoo ga. Yaamar žeenaa woo man'ti kala šennoo kan war maar'a.

⁸ Nongu foo ra yaamar taaga no kan ay g'a hantum war se, cimi no war nda nga here, zama kubaa ga koy, de gaay cimoo bangay ka ben.

⁹ Boro kan nee nga goo gaayoo ra, ka gar a ga konna nga armaa, bora a goo kubaa ra hala sohō.

¹⁰ Boro kan ga baa nga armaa ga duumi gaayoo ra, haya kul sii a ra kan g'a kanandi.

¹¹ Boro kan ga konna nga armaa sii kala kubaa ra, a si dira kala kubaa ra, a si bay nongu kan ra nga ga koy, zama kubaa nka moyey danandi.

¹² Ay zankey, ay ga hantum war se,
zama war zunubey yaafandi Isa maapoo albarkaa ra.

¹³ Baabey, ay ga hantum war se,
zama war ga bora a bay kan ga bara za sintinoo ga.

Arusoogey, ay ga hantum war se,
zama war hin boro laalaa kan ti Ibilisi.

¹⁴ Zanka kaccey, ay hantum war se,
zama war ga Baaba Irkoy bay.

Baabey, ay hantum war se,
zama war ga Bora a bay kan ga bara za sintinoo ga.

Arusoogey, ay hantum war se,
zama war ga gaabi,

Irkoy meešennoo ga duumi war ra,
de mo war hin boro laalaa kan ti Ibilisi.

¹⁵ War masi baa adupna, war masi baa hayey kan goo adupna ra. Nda boro ga baa adupna, Baaba Irkoy bajoo sii bora a ra.

¹⁶ Zama hayey kul kan goo adupna ra, maanaa gaaham boonay futaa, nda moo boonay futaa, nda adupna bolsaa, si hun Baaba Irkoy do, amma adupna ra i ga hun.

¹⁷ Ka gar adupna ga bisa, nga nda nga boonay futaa, amma boro kan ga Irkoy ibaayoo tee ga duumi hala abada.

Almasihu iberoo

¹⁸ Zanka kaccey, waati koraa no, war maa kan Almasihu iberoo ga kaa, ka gar sohō da Almasihu iberi booboyan ga bara, woo no m'ir ka bay kan waati koraa no.

¹⁹ Ir ra i hun, amma nda cimi, i sii ir ra. Zama nda a gar i mma bara ir ra, i ga duumi ir bande. Amma woo teendi hala a ma henan kan ngi affoo kul sii ir ra.

²⁰ War, war duu Irkoy Boro Henanantaa yonyanoo, war kul goo nda bayray.

²¹ Man'ti ya nka hantum war se, zama war si cimoo bay, amma ya nka hantum war se, zama war ga cimoo bay, de mo taari kul si hun cimi ra.

²² May ti taariharkaw nda man'ti boro kan ga Isa almasihutaraa yankar? Bora a din ti Almasihu iberi, a ga Baaba Irkoy nda Iz'aroo yankar.

²³ Boro kul kan na Iz'aroo yankar, bora a sii Baaba Irkoy bande. Boro kan yadda Iz'aroo ga goo Baaba Irkoy mo bande.

²⁴ War, hayaa kan war maar'a za sintinoo ga ma duumi war ra. Nda hayaa kan war maar'a za sintinoo ga, ga duumi war ra, war mo, war ga duumi Iz'aroo nda Baaba Irkoy ra.

²⁵ Allaahidoo kan a n'a zaa ir se man'ti kala hunayan abadantaa.

²⁶ Borey kan ga baa ngi ma war derandi sabbu se ay na hayey wey hantum war se.

²⁷ War, yonyanoo kaŋ war duu a a ga, ga duumi war ga, a si too boro ma war cawandi. Zama yonyanoo ga haya kul cawandi war se, cimi no, a si taari, takaa kaŋ nda a na war cawandi, war ga duumi* Almasihu ra.

²⁸ Sohõ, zankey, wa duumi Almasihu ra, nga kaayanoo ga, waati kaŋ a ga kaa ka bangay, ir lakkaley ma kani, ir masi haw a jine.

²⁹ Nda war ga bay kaŋ Almasihu ga šerre, war ma bay nga ka boro kaŋ ga goy nda šerretaray hay.

3

Irkoy izey

¹ Wa guna takaa kaŋ nda Baaba Irkoy baa ir hala nongu kaŋ ra a n'ir cee Irkoy izeyan. Nda cimi, nga izeyan ti ir. Woo se aduŋna s'ir bay, zama a mana Irkoy bay.

² Ay baakey, sohõ ir man'ti kala Irkoy izeyan, de woo kaŋ ir ga kaa ka ti a mana bangandi jina, ir ga bay kaŋ waati kaŋ Almasihu bangay ir ga hima nda a, zama ir ga dii a nda takaa kaŋ ga a goo.

³ Boro kul kaŋ naataa woo goo a ra ga nga boŋ henanandi, sanda takaa kaŋ nda Almasihu ga henan.

⁴ Boro kul kaŋ na zunubu tee na ašariyaa hoo, zunubu man'ti kala ašariyaa hooyan.

⁵ War ga bay kaŋ Almasihu mana bangay kala hala nga ma zunubey kaa, zunubu kul sii a ga.

⁶ Boro kul kaŋ duumi a ra si zunubu tee, boro kul kaŋ na zunubu tee mana dii a, a s'a bay.

⁷ Ay zankey, boro kul masi war darga. Boro kaŋ ga goy nda šerretaray, bora ga šerre sanda takaa kaŋ nda Almasihu ga šerre.

⁸ Boro kaŋ na zunubu tee mana hun kala Ibilisi ga, zama za sintinoo ga Ibilisi na zunubu tee. Hayaa ne kaŋ se Irkoy Iz'aroo bangay: a mana bangay kala hala nga ma Ibilisi teegoyey halaci.

⁹ Boro kul kaŋ Irkoy n'a hay si zunubu tee, zama Irkoy dumiyoo ga cindi a ra, a si hin ka zunubu tee, zama Irkoy k'a hay.

¹⁰ Hayaa ne kaŋ ga Irkoy izey nda Ibilisi izey fay: boro kul kaŋ si goy nda šerretaray mana hun Irkoy ga, nda boro mo kaŋ si baa nga armaa.

Wa baa cere

¹¹ Nga ne, alhabaroo kaŋ war maar'a za sintinoo ga man'ti kala ir ma baa cere.

¹² Ir masi tee sanda Kabila kaŋ hun boro laalaa ga kaŋ ti Ibilisi kaŋ na nga armaa wii. Macin se a n'a wii? Zama nga teegoyey si boori, de nga armaa waney ga šerre.

¹³ Ag'armey, war boŋey masi haw nda aduŋna ga konna war.

¹⁴ Ir, ir ga bay kaŋ ir hun buuyan ra ka koy hunayan ra, zama ir ga baa ir armyey. Boro kaŋ si baa nga armaa cindi buuyan ra.

¹⁵ Boro kul kaŋ konna nga armaa man'ti kala borowiikaw. War ga bay kaŋ hunayan abadantaa si goro borowiikaw ra.

¹⁶ Hayaa kaŋ kate ir ma baji bay man'ti kala kaŋ Almasihu na nga hundoo noo buuyan se ir maaganda se. Ir mo, ir ga hima k'ir hundey noo buuyan se ir armyey maaganda se.

¹⁷ Boro kaŋ goo nda aduŋna almaanoo, de a ga dii nga armaa ga tilasu, a mana tamalla a se, taka foo nda Irkoy bajoo ga duumi a ra?

¹⁸ Ay zankey, ir bajoo masi teendi nda šenni nda mee, a ma teendi nda teegoy nda cimi.

* 2:27 2:27 «war ga duumi», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «wa duumi».

¹⁹ Woo no ma kate ir ma bay kanj cimoo ga ir hun, de mo ir biney ga kani Irkoy jine.

²⁰ Nda ir biney g'ir zukandi, Irkoy bisa ir biney, de mo a ga haya kul bay.

²¹ Ay baakey, nda ir biney s'ir zukandi, ir lakkaley ga kani Irkoy jine.

²² Haya kul kanj ir n'a wiri, ir ga duu a a ga, zama ir ga nga yaamarey dii, de ir ga hayey tee kanj ga kan a se.

²³ Nga yaamaroo ne: ir ma naanay nga Iz'aroo Isa Almasihu maanoo, ir ma baa cere sanda takaa kanj nda a n'ir noo yaamaroo.

²⁴ Boro kanj ga nga yaamarey dii ga duumi a ra, de nga mo ga duumi bora ra. Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj a ga duumi ir ra man'ti kala nga Hundoo kanj a n'a noo ir se.

4

Irkoy Hundoo nda Almasihu iberoo hundoo

¹ Ay baakey, war masi naanay hundey kul, amma w'i sii ka dii wala Irkoy do i hun, zama taari annabi boobo kaa adupna ra.

² Hayaa ne kanj nda war ga Irkoy Hundoo bay: hundi kul kanj ga nee kaaray kanj Isa Almasihu kaa nda gaaham, hundoo din mana hun kala Irkoy do.

³ Hundi kul kanj si nee kaaray kanj Isa hun Irkoy do man'ti kala Almasihu iberoo hundoo kanj war maa kanj a ga kaa, a goo adupna ra ka ben.

⁴ War, ay zankey, war mana hun kala Irkoy ga, war hin taari annabey, zama Bora kanj goo war ra bisa bora kanj goo adupna ra.

⁵ Ngi, adupna ga i hun, woo se i ga šelanj nda adupna takaa, adupna ga hanajer i se.

⁶ Ir, ir mana hun kala Irkoy ga, boro kanj ga Irkoy bay ga hanajer ir se, boro kanj mana hun Irkoy ga si hanajer ir se, takaa woo nda ir ga Hundi cimikoynoo nda taaroo wanoo kaa cere ra.

Irkoy man'ti kala baji

⁷ Ay baakey, ir ma baa cere, zama baji si hun kala Irkoy do, boro kul kanj ga baa boro, Irkoy ka bora hay, de a ga Irkoy bay.

⁸ Boro kanj si baa boro mana Irkoy bay, zama Irkoy man'ti kala baji.

⁹ Hayaa kanj nda Irkoy na nga bajoo bangandi ir se man'ti kala a nka nga Iz'aru bajja follokaa sanba adupna ra hala ir ma duu ka huna nga albarkaa ra.

¹⁰ Baji man'ti kala kanj man'ti ir no ka baa Irkoy, amma nga no ka baa ir, ka nga Iz'aroo sanba a ma nga boj noo k'ir zunubey tuusu.

¹¹ Ay baakey, nda Irkoy baa ir nda takaa woo, ir mo ga hima ka baa cere.

¹² Boro kul mana bay ka dii Irkoy. Nda ir ga baa cere, Irkoy ga duumi ir ra, de nga bajoo ga tabati ir ra.

¹³ Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir ga duumi Irkoy ra, de nga mo ga duumi ir ra, man'ti kala a n'ir noo nga Hundoo.

¹⁴ Ir, ir nka dii a, de ir ga seedetaray tee kanj Baaba Irkoy na Iz'aroo sanba a ma tee adupna Hallasikaa.

¹⁵ Boro kanj yadda ka nee kaaray kanj Isa man'ti kala Irkoy Iz'aroo, Irkoy ga duumi bora ra, bora mo ga duumi Irkoy ra.

¹⁶ Ir, ir ga bay, de mo Irkoy bajoo kanj a n'a cebe ir se, ir naanay a. Irkoy man'ti kala baji, boro kanj duumi baji ra, bora duumi Irkoy ra, de mo Irkoy ga duumi bora ra.

¹⁷ Takaa ne kanj ra baji ga tabati ir ra, hala ir lakkaley ma kani ciitoo hane, zama takaa kanj ga a goo no, ir mo ga ti a adupna woo ra.

¹⁸ Hunburay sii baji ra, baji timmante mma hunburay gaaray, zama hunburay, zukandi goo a ra. Boro kanj ga hunbur mana tabati baji ra.

¹⁹ Ir, ir ga baa boro, zama Irkoy ka jin ka baa ir.

²⁰ Nda boro nee: «Ay ga baa Irkoy», amma a ga konna nga armaa, taariharkaw no. Zama boro kanj si baa nga armaa kanj a ga dii a, taka foo nda a ga hin ka baa Irkoy kanj a si dii a?

²¹ Yaamaroo kanj ir duu a a ga man'ti kala boro kanj ga baa Irkoy, a ma baa nga armaa mo.

5

Ir ma duu adujna ga hinay

¹ Boro kul kanj naanay kanj Isa man'ti kala Almasihu, bora, Irkoy k'a hay. Boro kul kanj ga baa baaba ga baa baaboo din izey mo.

² Hayaa kanj ga kate ir ma bay kanj ir ga baa Irkoy izey man'ti kala nda ir ga baa Irkoy, de ir ga nga yaamarey ka goy.

³ Ka baa Irkoy man'ti kala ka nga yaamarey dii, nga yaamarey si tinj.

⁴ Zama haya kul kanj Irkoy n'a hay ga duu hinay adujna ga. Hinoo kanj hin adujna man'ti kala ir naanayyanoo.

⁵ May ka hin adujna nda man'ti boro kanj ga naanay kanj Isa ti Irkoy Iz'aroo?

Seedetaraa kanj teendi Isa Almasihu ga

⁶ Bora kanj kaa hari nda kuri albarkaa ra man'ti kala Isa Almasihu. A mana kaa nda hari hinne, amma a mana kaa nda kala hari nda kuri. Irkoy Hundoo no ka seedetaraa woo tee, zama Irkoy Hundoo man'ti kala cimoo.

⁷ Zama seede hinza bara,

⁸ Irkoy Hundoo, nda haroo, nda kuroo, ihinzaa kul ti jinde foo.

⁹ Nda ir ga yadda adamizey seedetaraa ga, Irkoy seedetaraa bisa a. Zama woo ti Irkoy seedetaraa kanj a n'a tee nga Iz'aroo ga.

¹⁰ Boro kul kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo, seedetaraa woo goo bora ra. Boro kanj si naanay Irkoy nk'a tee taariharkaw, zama a mana naanay seedetaraa kanj Irkoy n'a tee nga Iz'aroo ga.

¹¹ Seedetaraa ne: Irkoy n'ir noo hunayan abadantaa, de hunaroo woo si duwandi kala nga Iz'aroo ra.

¹² Boro kanj duu Iz'aroo, duu hunaroo, boro kanj mana duu Irkoy Iz'aroo, mana duu hunaroo.

Hunayan abadantaa

¹³ Ya nka hayey wey hantum war se hala war ma bay kanj war duu hunayan abadantaa, war kanj ga naanay Irkoy Iz'aroo maapoo.

¹⁴ Lakkalkanaa kanj goo ir se Irkoy jine man'ti kala nda ir na haya wiri a ga ka sawa nda nga ibaayoo, a ga hanajer ir se.

¹⁵ Nda ir ga bay kanj a ga hanajer ir se, haya kul kanj ir n'a wiri a ga, ir ga bay kanj woo kanj ir n'a wiri a ga, ir duu a ka ben.

¹⁶ Nda boro dii nga armaa ga zunubu tee, zunubu kanj s'a ka koy buuyan ra, a ma Irkoy njaaray a se, a g'a noo hunayan. Ay sii kala borey ga kanj na zunubu tee kanj si koy buuyan ra. Zunubu goo no kanj ga boro ka koy buuyan ra, zunuboo woo se, ay mana nee a ma Irkoy njaaray.

¹⁷ Ifutu kul man'ti kala zunubu, amma zunubu goo no kanj si boro ka koy buuyan ra.

¹⁸ Ir ga bay kan boro kul kan Irkoy n'a hay, bora si zunubu tee, Bora kan Irkoy n'a hay* ga lakkal dan a se, boro laalaa kan ti Ibilisi si tuku a ga.

¹⁹ Ir ga bay kan ir mana hun kala Irkoy ga, de adunna kul sii kala boro laalaa kan ti Ibilisi hinoo cire.

²⁰ Amma ir ga bay kan Irkoy Iz'aroo kaa, a n'ir noo lakkal hala ir ma Cimikoynoo bay, Cimikoynoo da bande ir goo, maanaa nga Iz'aroo Isa Almasihu. Nga ti Irkoy cimikoynoo, nga ti hunayan abadantaa.

²¹ Ay zankey, wa war bon hawgay toorey ga.

---

* **5:18 5.18** Bora kan Irkoy n'a hay man'ti kala Isa Almasihu, nga ti Irkoy Iz'aroo.

Bataga hinkantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya bataga hinkantoo kaŋ a n'a hantum. A si nga maapoo cee, a mma nee de «boro beeroo». Takaa kaŋ nda a ga šelan, boro ga dii kaŋ ngi jineboro no. A si šelan kala «woy beeri suubantaa nda nga izey» (sorro 1na) se kaŋ maanaa ti Egilizoo nda ganakey.

Batagaa woo ra a g'i hoyray i ma dira cimoo nda Irkoy fondaa ra. Boro kaŋ kate i se haya kaŋ man'ti Alhabar Boryaa, i ma mooru bora. I ma baa cere.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maapey

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba woy beeri suubantaa nda nga izey se. Ay ga baa war nda cimi, man'ti agay hinne, borey kul kaŋ na cimoo bay mo ga baa war;

² cimoo kaŋ ga duumi ir ra maaganda se, kaŋ goo ir bande hala abada.

³ Anneemaa, nda tamallaa, nda alaafiyaa goo ir bande kaŋ hun Baaba Irkoy nda Isa Almasihu do kaŋ ti Baaba Irkoy Iz'aroo cimi ra nda baji ra.

Cimi nda baji

⁴ Ay hanse ka ŋaali kaŋ ay gar kaŋ ni izey ra, affooyaŋ ga dira cimoo ra, sanda takaa kaŋ nda ir duu yaamar Baaba Irkoy do.

⁵ Aywa sohō woy beeroo, woo kaŋ ay g'a wiri ni ga, nga ti ir ma baa cere. Man'ti sanda yaamar taaga no ay goo ma hantum ma ne, amma woo din da no kaŋ ir duu a za sintinoo ga.*

⁶ Hayaa kaŋ ti baji man'ti kala ir ma dira ka sawa nda nga yaamarey. Woo ti yaamaroo kaŋ war maar'a za sintinoo ga hala war ma dira a bande.

⁷ Derandikaw boobo kaa aduppa ra. I si yadda kaŋ Isa Almasihu kaa nda gaaham, i s'a har. Bora woo dumoo ti derandikaw, nga ti Almasihu iberoo.

⁸ Wa war boŋ hawgay war masi koy jaŋ ir goyoo albarkaa, wa war boŋ hawgay hala war ma duu sufuray timmante.

⁹ Boro kaŋ na Almasihu cawyanoo hoo, a mana duumi a ra, bora mana duu Irkoy. Boro kaŋ ga duumi nga cawyanoo ra, bora duu Baaba Irkoy, bora duu Iz'aroo mo.

¹⁰ Boro kaŋ kaa war do a mana kate cawandiyanoo woo, war mas'a zumandi war do, war mas'a foo,

¹¹ zama boro kaŋ n'a foo, bora huru a bande nga goy futawey ra.

Šenni kokorantaa

¹² Haya boobo goo no kaŋ ay baa y'a hantum war se, ya na baa y'a tee nda kaddaasu nda dawa. Amma ay ga tammahã ya koy war do, ir ma šelan mee nda mee hala ir ŋaalloo ma timme.

¹³ Ni woyme suubantaa izey ga ni foo.

---

* 1:5 1.5 Yehiya 13.34; 15.12, 17.

Bataga hinzantoo kaŋ Yehiya n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Woo ti Yehiya kaŋ ti «boro beeroo» bataga hinzantoo kaŋ a n'a hantum. A man'a sanba kala boro foo kaŋ se i ga nee Gayus. Gayus kaŋ se a hantum, hō zaaroo ir si haya boobo bay a ga, amma ir ga bay kaŋ boro no kaŋ ga dira cimoo bande.

Batagaa hantumkaa ga Gayus maa henna har. Diyotref dira takaa si kan a se. A ga Demetris maa henna har.

Ir ga dii batagaa woo ra takaa kaŋ nda yaw zumandiyan, ka arma kubay henna man'ti kala baji nda cimi silbay.

Boraa kaŋ se batagaa sanbandi maapoo

nda fooyanoo kaŋ teendi a se

¹ Agay kaŋ ti boro beeroo ka batagaa woo sanba ay baakaa Gayus kaŋ ay ga bag'a nda cimi se.

² Ay baakaa, yala ma duu gomni boobo nongoo kul here, ma bara nda gaaham baani sanda takaa kaŋ ni hundoo ga boori.

³ Ay hanse ka jaali waatoo kaŋ ir armyey kaa ka seedetaray tee ni cimoo ga, takaa kaŋ nda n'ga dira nda cimi.

⁴ Ay sii nda jaali beeri kaŋ ga too ya maa ay izey ga dira cimoo ra.

Gayus laadirtaraa

⁵ Ay baakaa, hayaa kaŋ n'g'a tee ir armyey se, ba yawey, n'g'a tee i se nda laadirtaray.

⁶ I na ni bajoo seedetaraa tee Egilizoo jine. A ga boori m'i faaba ngi naarumaa ra nda faabari kaŋ ga hima Irkoy jine.

⁷ Zama ir Koyoo maapoo se i fatta, i si haya kul dii dumey ga kaŋ si Irkoy bay.

⁸ Adiši ir, ir ga hima ka borey wey dumey kubay henna, ka tee i se goykasinayyan cimoo ra.

Diyotref nda Demetris šennoo

⁹ Ay na haya foo hantum Egilizoo se, amma Diyotref kaŋ ga baa nga ma tee ngi jineboraa s'ir kubay.

¹⁰ Woo se, waati kaŋ ay kaa, ay ga nga takawey bayrandi war se kaŋ a g'i tee ka šenni laalayan har ir ga, de mo a mana wasa a se, ba ir armyey, a s'i kubay, borey mo kaŋ ga baa ngi m'i kubay, a ga wanji i m'a tee, a g'i gaaray k'i kaa Egilizoo ra.

¹¹ Ay baakaa, masi ifutu guna ka tee, ihenna guna ka tee. Boro kaŋ ga ihenna tee mana hun kala Irkoy ga, boro kaŋ ga ifutu tee mana dii Irkoy.

¹² Demetris, borey kul ga seedetaray henna har a ga, cimoo hunday ga tee a se seede. Ir mo ga seedetaray henna har a ga, n'ga bay mo kaŋ ir seedetaraa ti cimi.

Fooyan kokorantaa

¹³ Haya boobo goo no kaŋ ay ga baa y'a hantum ma ne, amma ay si baa y'a tee nda dawa nda kalam.

¹⁴ Amma ay ga tammahã ne nda kayna ay ma dii ni, ir ga šelan mee nda mee.

¹⁵ Alaafiya ma kaa ni ga. Ir cerey ga ni foo. M'ir cerey boro foo kul foo nda nga maapoo.

Batagaa kaŋ Žud n'a hantum

Citaaboo fahamandiroo

Žud ka batagaa woo hantum. Ir Koyoo Isa Almasihu kayn'aroo no (Matiyu 13.55; Marku 6.3). A mana batagaa woo hantum kala ganakey se nongu kul kaŋ ra i goo. A si šelan kala dargantey ga kaŋ ga ceeci ka ganakey derandi. I m'i tangam nda šenney wey. A ga ganakey hoyray i ma koy jine naanayyan ra nda baji ra, i ma mooru zunubu.

Borey kaŋ se batagaa sanbandi maaney

nda fooyanoo kaŋ teendi i se

¹ Agay Žud kaŋ ti Isa Almasihu tam, Žak armaa* ka batagaa woo hantum war kaŋ ciyandi se, de mo Baaba Irkoy baakey ti war, war jisandi Isa Almasihu se.

² Tamalla, nda alaafiya, nda baji ma kaa war ga nda booboyan.

Cawandikaw taariharkey

(Piyer bataga 2to 2.1–17)

³ Ay baakey, ba kaŋ ay hanse ka baa ya hantum war se hallasiroo kaŋ ra ir ga marga ga, a tee ya ne tilasu ya hantum war se hala ya duu ka war hoyray war ma gurgay naanaa se kaŋ nondi Irkoy boro henanantey se cee folloku.

⁴ Zama boro fooyan tugu ka huru ganakey game. A gay ngi ciitoo harandi Citaaboo ra. I si hunbur Irkoy, i ga Irkoy anneemaa bere k'a tee haya futu boonayyan. I g'ir jineboro follokaa kaŋ ti ir Koyoo Isa Almasihu yankar.

⁵ Ay ga baa ya war hongandi, ba kaŋ war ga haya kul bay, kaŋ ir Koyoo na jamaa hallasi k'a kaa Misira gandaa ra jina, woo banda ga, a na borey halaci kaŋ mana naanay.

⁶ Almalaykey kaŋ mana ben ngi dogey ra, i na ngi gorodogey naŋ, a n'i gaala nda gaala kaŋ si hun i ga, k'i dii kubaa ra hala zaari beeroo ciitoo hane.

⁷ Takaa din da Sodom, nda Gomor, nda koyrawey kaŋ g'i kuubi k'i bere na ngi boŋ noo izefututaray se ka marga ka kani nda takari dumi tana. I nondi ka tee himakasinay nuune abadantaa zukandoo se.

⁸ Takaa din da borey wey nda ngi handirey ga ngi gaahamoo žiibandi, i ga koytaraa kaynandi, i ga beenaa hinikoyey wow.

⁹ Ba almalayka jinehunoo Minkaylu, waatoo kaŋ nga nda Ibilisi ga cere cendi Musa kunturoo ga, Minkaylu mana yadda k'a wow k'a zukandi, a nka nee a se: «Ay Koyoo ma zahã ni ga!»

¹⁰ Amma borey wey ga hayayan wow kaŋ i s'i bay. Ngi fahamaa man'ti kala sanda adabba kaŋ sii nda lakkal miileyan. Woo no ma kate ngi halaciroo.

¹¹ I bone, zama Kabila fondaa bande i hanga.† I na ngi boŋ daŋ dereyan ra nooru maaganda sanda Balam.‡ I halaci sanda Kora kaŋ halaci tureyanoo ra.§

¹² I ga tee sanda žiibi ndellayan war armataray ŋadogey ra. I ga ŋaa ka haŋ ka too bila hunburay, i si hongaa kala ngi boŋ de. I ga hima nda duulayan kaŋ ra hari sii, de hewoo g'i zaa. I ga hima nda jamde tuuriyan kaŋ ga ize sii kaŋ buu cee hinka, i dogandi.

¹³ I ga ngi teegoy haawantey boosandi sanda takaa kaŋ nda teekoo bonday gaabanteyan ga ngi kufoo warra. I ga hima nda handarayyan kaŋ si bay nongu kul kaŋ ra ngi ga koy, kubaa bibiroo jisandi i se hala abada.

* **1:1 1.1** Matiyu 13.55; Marku 6.3. † **1:11 1.11** Sintinoo 4.3–8. ‡ **1:11 1.11** Kabuyaney 22.1–35. § **1:11 1.11** Kabuyaney 16.1–35.

¹⁴ Henok mo kaŋ ti Adama banda-ka-zunbu iyyantoo na annabitaray tee i ga ka nee: «Nga ne, ir Koyoo goo ma kaa, nga nda nga almalayka henanante zenber-zenberyay,

¹⁵ ka borey kul ciiti, ka borey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi ngi goy laalawey se kaŋ i n'i tee ngi futuyanoo ra nda ka zunubu teekey kaŋ si hunbur Irkoy zukandi šenni laaley din kul kaŋ i n'i har a ga se.»

¹⁶ Borey din man'ti kala ŋuunuŋuunukoyniyay, i mma hēe nda ngi takaa. I ga dira nda ngi boonay futawey. Deeney ga beeri, i ga borey meekaanay haya maaganda se.

Hoyrayyan ganakey se

¹⁷ Amma war, ay baakey, wa hongga hayey kaŋ ir Koyoo Isa Almasihudiyawey n'i har za i mana tee.

¹⁸ I nee war se: «Waati koraa ra, ŋooŋokoyniyay ga bangay, i ga dira nda ngi boonay futawey kaŋ ga mooru Irkoy.»

¹⁹ Ngi ti borey kaŋ ga kate fay-fayyan, i si hongu kala nda adamize takaa, Irkoy Hundoo sii i kone.

²⁰ Amma war, ay baakey, wa koy jine war naanaa kaŋ ga hanse ka henan ra ka Irkoy ŋaaray Hundi Henanantaa albarkaa ra.

²¹ Wa cindi Irkoy bajoo ra k'ir Koyoo Isa Almasihu tamallaa batu kaŋ ga war noo hunayan abadantaa.

²² Wa hinna borey ga kaŋ ga šikka-šikka.

²³ W'i hallasi k'i kaa nuunaa ra. Borey jerey, wa hinna i ga, amma nda hunburay: war masi too ba ngi bankaaraa ga kaŋ ngi hundi-ibaayoo n'a žiibandi.

Irkoy saabuyan kokorantaa

²⁴ Bora kaŋ ga hin ka war dii war masi kaŋ, ka war kayandi bila laybu nga daržaa ra nda ŋaaliyan,

²⁵ Irkoy follokaa, ir Hallasikaa, Isa Almasihu ir Koyoo albarkaa ra, darža, nda beeray, nda gaabi, nda hini ma bara a se za zamaney mana tee, nda sohō da, hala abada. Amin.

Bangandiroo citaaboo

Citaaboo fahamandiroo

Yehiya ka citaaboo woo hantum. A ga hayayan cebe cere bande kanj Isa Almasihu n'i bangandi a se. A ga hayey deede kanj a dii ey waatoo kanj Hundi Henanantaa n'a dii. Waatoo kanj a ga citaaboo woo hantum, a sii kala gungu-ize foo ra kanj se i ga nee Patmos, Azi gandaa here. A sii kala Gres gandaa ra, Tirki gandaa jeroo ga. I nk'a gaabi ka koy no din, zama hayaa kanj se a na Alhabar Boryaa waazu. Waati no kanj ra kokoy beeroo ga hanse ka Isa ganakey zarabi. A ga ganakey gurzugay, zama i ga nee kanj ngi si koy kul gana nda man'ti Isa Almasihu.

Gurzugaa din waati no Yehiya ga hantum Egilizey se ka biney danj. Nga hantumoo ra ir dii hinna booboyan kanj goo nda almagana, sanda «iyye» kanj maanaa ti «timmeyan». Nga citaaboo ga hin ka zamnandi zamna hinza (zamnaa 1.19):

- 1. Hayey kanj Yehiya dii ey, maanaa Isa kanj goo nga daržaa ra (zamna 1na).*
- 2. Hayey kanj teendi, maanaa bataga iyyaa kanj hantumandi Egiliz iyyaa se (zamna 2to—3to).*
- 3. Hayey kanj ga kaa ka tee (zamna 4to—22to).*

Citaaboo benantaa ga, Isa ga allaahidu noo nga ganakey se ka nee i se: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan.» Ganakey g'a zaabi ka nee: «Kaa, ir Koyoo Isa» (zamnaa 22.20).

Citaaboo addaliloo

¹ Isa Almasihu bangandiroo ne kanj Irkoy n'a noo a se hala a ma hayey kanj ga hima ka kaa ka tee ne nda kayna har nga tamey se. Almasihu na nga almalaykaa sanba nga tamoo Yehiya do a m'a filla a se.

² Yehiya na seedetaray tee kanj hayey kul kanj nga dii ey man'ti kala Irkoy meešennoo nda Isa Almasihu seedetaraa.

³ Bora duu gomni kanj ga annabitaray šenney caw nda borey kanj ga hanajer i se ka hayey dii kanj hantumandi a ra, zama waatoo man.

Yehiya hantum Azi gandaa Egiliz iyyaa se

⁴ Agay Yehiya ka hantum Egiliz iyyaa se kanj goo Azi gandaa ra. Irkoy anneemaa nda alaafiyaa ma bara war ga. Irkoy kanj ga bara, kanj gay a ga bara, kanj goo kaa m'i noo war se, nga nda Irkoy Hundi iyyaa kanj goo nga kokoy gorodogoo tenje,

⁵ nda Isa Almasihu kanj ti seede laadirantaa, nga ti boro jinaa kanj tun ka hun bukawey ra, nga ti kokoyey boŋkoynoo laboo ga. Nga ti bora kanj ga baa ir, de a n'ir feeri k'ir kaa ir zunubey ra nda nga kuroo.

⁶ A n'ir tee kokoytaray nda sargari juwalkaw nga Baaba maapoo ga kanj ti nga Irkoy. Nga, darža nda hini ma bara a se abada hala abada. Amin.

⁷ Nga ne, a goo ma kaa duulawey gamey ra, moo kul ga kaa ka dii a,

ba wey kanj na gaahamoo fun.

Alkabiilawey kul kanj goo laboo ga, ga hēe nga maaganda se.

Nhuu! Amin.

⁸ Agay, agay ti Alfa nda Omega*, ir Koyoo Irkoy k'a har, nga ti bora kanj ga bara, kanj gay a ga bara, kanj goo kaa, Hini-kul-koyoo.

Isa na nga boŋ bangandi Yehiya se

* **1:8 1.8** Alfa nda Omega man'ti kala Grek šenni abacaa harfu jinaa nda ikokorantaa.

⁹ Agay Yehiya, war armaa nda war hangasinoo Isa zaraboo, nda nga Laamaa, nda nga mupeyanoo ra, ay bay ka koy gungoo ra kan se i ga nee Patmos Irkoy meešennoo nda Isa seedetaraa maaganda se.

¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii ir Koyoo zaaroo hane, ay maa ay dumaa ga kaati beeri kan ma nee laati beeri.

¹¹ A nee: «Hayaa kan n'dii a, a hantum citaabu ra, m'a sanba Egiliz iyyaa se kan goo Efez, nda Isimir, nda Pergam, nda Tiyatir, nda Sard, nda Filadelfi, nda Lawodise koyrawey ra.»

¹² Ay neli ka dii jindoo kan ga šelan ya ne. Kan ay neli, ay dii wura fitilla gorodoo iyye.

¹³ Fitilla gorodoo iyyaa game boro goo kan ga hima nda adamize, darbay kan ga zunbu hala cewey ga goo jindoo ra, wura gamahaw ga gandey haw.

¹⁴ Boḥoo nda hinbirey ga kaaray ma nee feeji hinbiri kaaray, sanda haabu, moyey ga hima nda nuune deene.

¹⁵ Cewey ga hima nda alhan nerante kan ma nee a nka hansandi alforon ra. Jindoo ga hima nda hari beeri jinde.

¹⁶ Kabe hennaa ra handaray iyye goo, mijoo ra takuba ga fatta kan mee hinkaa kul ga kan. Ndumoo ga hima nda waati kan waynaa ga dii garaw.

¹⁷ Waatoo kan ay dii a, ay kan cewey cire sanda bukaw. A na nga kabe hennaa fur ay ga ka nee: «Masi hunbur, agay ti ijinaa nda ikokorantaa.

¹⁸ Agay ti baahunantaa, ay bay ka buu, amma nga ne, ay ga huna abada hala abada, buuyan nda alaaharaa kufal-izey goo ay kone.

¹⁹ Adiši hayey hantum kan n'dii ey, wey kan goo ma teendi nda wey kan ga kaa ka tee hayey wey banda ga.

²⁰ Handaray iyyaa kan n'dii ey ay kabe hennaa ra sirroo nda wura fitilla gorodoo iyyaa maanaa ne: handaray iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa almalaykey, fitilla gorodoo iyyaa man'ti kala Egiliz iyyaa.»

2

Batagaa kan sanbandi Efez Egilizoo se

¹ «Hantum almalaykaa se kan goo Efez koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kan bora kan kabe hennaa ra handaray iyyaa goo kan ga dira fitilla gorodoo iyyaa gamey ra g'a har:

² «Ay ga ni teegoyey, nda ni taabiyanoo, nda ni mupeyanoo bay, ay ga bay mo kan n'si hin ka boro laaley suuri. N'na borey sii kan ga nee diyawyan ti ngi, ka gar i man'ti a. N'gar taariharkawyan no.

³ N'goo nda mupeyan, ni hottu ay maapoo sabbu se, ni binoo mana hun.

⁴ Amma haya foo goo ni ra kan si kan ya ne kan ti n'na ni baji jinaa fur.

⁵ Hongu nongoo kan ra n'kan, ma tuubi, ma ni cee jinaa teegoyey tee. Nda mana tuubi, ay ga kaa ni do ka ni fitilla gorodogoo kaa dogoo ra.

⁶ Amma haya henna foo goo ni ra kan ti n'ga konna Nikolayitey teegoyey kan agay mo ga konna ey.»

⁷ Boro kan goo nda haḥa ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!

Boro kan hin, ay g'a noo hunayan tuuroo izey ra kan goo Irkoy saddiḥaa ra a m'a ḥaa.»

Batagaa kan sanbandi Isimir Egilizoo se

⁸ «Hantum almalaykaa se kan goo Isimir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

«Hayaa ne kan bora kan ti ijinaa nda ikokorantaa g'a har, bora kan buu, a yee ka huna:

9 “Ay ga ni zaraboo nda ni talkataraa bay, amma almankoyi ni, borey kan ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man’ti a, ay ga ngi wovey bay, i man’ti kala Šaytan margahugoo.

10 Masi hunbur hayaa kan ga kaa ka ni zarabi. War borey ra, Ibilisi ga hayayan warra kasaa ra ka war sii. War ga duu zarabiyan jirbi woy (10). Laadir hala buuyan ga, ay ga ni noo hunayan fuulaa.”>

11 Boro kan goo nda haŋa ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g’a har Egilizey se! Boro kan hin, buuyan hinkantoo si duu a ga fondo.»

Batagaa kan sanbandi Pergam Egilizoo se

12 «Hantum almalaykaa se kan goo Pergam koyraa Egilizoo ra, nee a se: <Hayaa ne kan boraa kan kone takuba goo kan mee hinkaa kul ga kan g’a har:

13 “Ay ga nongoo bay kan ra n’goo nda goray, a man’ti kala Šaytan kokoy gorodogoo. Ni hawa ay maŋoo ga ka boori, man’ay naanaa nan ba Antipas waati kan ti ay seede laadirantaa kan i n’a wii war do, nongoo kan ra Šaytan ga goro.

14 Amma haya kaccu goo ni ra kan si kan ya ne: boroyan goo ni do kan hawa Balam cawandoo ga, Balam ka Balak cawandi a ma kumsay dan Izirayel borey se kan g’i tuti i ma hayey ŋaa kan sargandi toorey maapey ga, i ma woy nda aru izefututaray tee.*

15 Takaa din da boroyan goo ni do kan hawa Nikolayitey cawandoo ga.

16 Woo se ma tuubi. Nda man’ti woo, ay ga kaa ni ga nda cahāyan, de ay g’i wongu nda ay miŋoo takubaa.”>

17 Boro kan goo nda haŋa ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g’a har Egilizey se!

Boro kan hin, ay g’a noo ŋaahayaa kan se i ga nee man tugantaa. Ay g’a noo tondi kaaray, tondoo woo maa taaga ka hantumandi a ga, boro kul s’a bay nda man’ti boro kan ga duu a.»

Batagaa kan sanbandi Tiyatir Egilizoo se

18 «Hantum almalaykaa se kan goo Tiyatir koyraa Egilizoo ra, nee a se:

<Hayaa ne kan Irkoy Iz’aroo g’a har, boraa kan moyey ga hima nda nuune deene, de cewey ga hima nda alhan nerante:

19 “Ay ga ni teegoyey, nda ni bajoo, nda ni naanaa, nda ni goyoo nda ni mupeyanoo bay, ni teegoy kokorantey bisa ijinawey.

20 Amma haya foo goo ni ra kan si kan ya ne kan ti n’na Žezabel, woyoo kan ga nee annabi ti nga nan a m’ay tamey cawandi k’i derandi k’i tuti i ma woy nda aru izefututaray tee ka hayey ŋaa kan sargandi toorey maapey ga.†

21 Ay n’a noo waati hala a ma tuubi, amma a si baa nga ma tuubi ka fay nda nga izefututaraa.

22 Nga ne, ay ga nga nda borey kan ga zina tee a bande warra daari bon zarabi beeri ra, nda man’ti i nka tuubi ka fay nda ngi teegoyey.

23 Šikka sii, ay ga izey wii, woo ra Egilizey kul ga bay kan agay no ma boro kuneheroo nda binoo fesufesu. War boro foo kul ay g’a bana ka sawa nda nga teegoyey.

24 Amma war borey jerey kan goo Tiyatir, ay ga nee war kul kan mana hanga cawandoo woo bande, kan mana hayaa bay kan se i ga nee Šaytan sirrey. Ay nee: ay si jeraw dan war ga koyne.

25 Amma hayaa kan goo war kone, w’a dii ka boori hala ay ga kaa.

26 Boro kan hin, de a n’ay teegoyey dii hala benantaa ga, ay g’a noo hini gandawey ga.

* 2:14 2.14 Kabuyaney 22—24; 25.1-2; 31.16. † 2:20 2.20 Kokoyey 1na 16.31; 18.19; Kokoyey 2to 9.22.

27 A g'i kur nda guuru gobu,

a g'i kar sanda takaa kan nda boro ga labu kusu kayri,

28 takaa kan nda ay duu hini ay Baaba Irkoy do. Ay g'a noo subbaahi handaraa.">

29 Boro kan goo nda hanja ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

3

Batagaa kan sanbandi Sard Egilizoo se

1 «Hantum almalaykaa se kan goo Sard koyraa Egilizoo ra, nee a se:

<Hayaa ne kan bora kan kone Irkoy Hundi iyyaa nda handaray iyyaa goo g'a har: "Ay ga ni teegoyey bay, i ga nee ma ne hunantaa, ka gar bukaw ti ni.

2 Lakkal dan, ma gaabi dan cindey ra kan ga baa ka buu. Zama ay mana ni teegoyey gar i ga henan ay Irkoy do.

3 Hawgay nda woo kan n'duu a ni maar'a, gaabu a ga, ma tuubi. Nda n'si lakkal dan, ay ga kaa sanda zay, de mo n'si waatoo bay kan ay ga kaa ni ga.

4 Woo kul, Sard ra n'goo nda boro kaynayan kan mana ngi darbawey žiibandi. I ga dira ay bande, darbawey kaaray goo jindey ra, zama i ga hima nda a.

5 Boro kan hin, takaa din da a ga bankaaray nda darbawey kaaray, ay si maapoo tuusu k'a kaa hunaroo citaaboo ra. Ay ga maapoo har ay Baaba Irkoy nda nga almalaykey jine.">

6 Boro kan goo nda hanja ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kan sanbandi Filadelfi Egilizoo se

7 «Hantum almalaykaa se kan goo Filadelfi koyraa Egilizoo ra, nee a se:

<Hayaa ne kan bora kan ti Irkoy Boro Henanantaa, nga kan ti Cimikoynoo, bora kan kone Dawda kufal-izoo goo g'a har,

bora kan ga haya feeri, boro kul si hin k'a daabu,

bora kan ga haya daabu, boro kul si hin k'a feeri:

8 "Ay ga ni teegoyey bay. Nga ne, ay na hugu mee feerante dan ni jine kan boro kul si hin k'a daabu. N'sii nda gaabi beeri, amma n'n'ay ŝennoo dii, man'ay maapoo yankar.

9 Nga ne, ay ga ni noo boroyan ŝaytan margahugoo borey ra, wey kan ga nee Alyahuudu ti ngi, ka gar i man'ti a, i ga taari. Nga ne, ay ga kate ey i ma gunguma ni cewey cire, i ma bay kan ay ga baa ni.

10 Zama yaamaroo kan ay n'a noo ma ne mupeyan here, n'n'a dii. Agay mo ga ni dii siiyanoo waatoo ga kan ga kaa aduppa kul ga, ka laboo gorokey sii.

11 Ay ga kaa nda cahāyan. Gaabandi hayaa kan goo ni kone ga, hala boro kul masi ni kokoy fuulaa taa ni kone.

12 Boro kan hin, ay g'a tee ganji ay Irkoy hugoo ra, a si yee ka hun a ra. Ay g'ay Irkoy maapoo hantum a ga, nda ay Irkoy koyra maapoo kan ti Žerizalem taagaa kan ga zunbu ka hun beenaa ra ay Irkoy jeroo ga, nda ay maa taagaa.">

13 Boro kan goo nda hanja ma maa hayaa kan Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

Batagaa kan sanbandi Lawodise Egilizoo se

14 «Hantum almalaykaa se kan goo Lawodise koyraa Egilizoo ra, nee a se:

<Hayaa ne kan Amin kan ti seede laadirantaa nda cimikoynoo kan ti Irkoy takaroo sintinoo g'a har:

15 "Ay ga ni teegoyey bay, n'si yay n'si koron. Nda a gar ba ni mma yay wala ni mma koron!

16 Hayaa kan se n'ga dungu, n'si yay n'si koron, ay ga ni yeeri ka ni kaa ay mijoo ra.

¹⁷ Zama de n'ga nee: 'Almankoyini ti agay, ay n'ay boŋ noo alman, ay si too haya kul ga.' Amma n'si bay kaŋ ni bone, ni jaase. Talka nda danaw ti ni, n'goo gaa koonu.

¹⁸ Ay ga ni hoyray, ma wura kaŋ henanandi nuune ra day ay do hala ma tee almankoyini, nda darbay kaarayyan kaŋ ga ni daabu, ni gaa koonoo haawoo masi fatta, nda safari kaŋ ga danandi ni moŋey ga hala ma duu ka dii.

¹⁹ Agay, borey kaŋ ay ga bag'ey, ay ga citi i ga, ay g'i dan fondaa ra. Tee boro kaŋ ga koron, ma tuubi.

²⁰ Nga ne, ay ga kay hugoo miŋoo ga ay ga kara-kara. Boro kaŋ maa ay jindoo se, de a na hugoo miŋoo feeri, ay ga huru a do, ay ga ŋaa a bande, nga mo ga ŋaa ay bande.

²¹ Boro kaŋ hin, ay g'a noo a ma goro ay bande ay kokoy gorodogoo ra, sanda takaa kaŋ nda agay mo, ay hin, ay goro ay Baaba Irkoy bande nga kokoy gorodogoo ra." >

²² Boro kaŋ goo nda haŋa ma maa hayaa kaŋ Irkoy Hundoo g'a har Egilizey se!»

4

Irkoy saaburoo beenaa ra

¹ Woo banda ga, ay dii, nga ne, hugu mee kaŋ feeri beenaa ra. Jinde jinaa din kaŋ ay bay ka maar'a kaŋ ga ŧelan ay bande ma nee laati beeri, a nee: «Žigi ne, ay ga ni cebe hayey kaŋ ga kaa ka tee wey banda ga.»

² Dogoo din da Irkoy Hundoo n'ay dii. Nga ne, kokoy gorodoo foo gorandi beenaa ra, de boro foo goo ma goro a boŋ.

³ Bora kaŋ ga goro a boŋ, nda n'ga dii a, a si hima nda kala žasp tondi nda sarduwan tondi. Gorodogoo, beenegondi g'a kuubi k'a bere, nda n'ga dii a ma nee emerod tondi.

⁴ Kokoy gorodoo waranka cindi taaci (24) ga gorodogoo kuubi k'a bere. Kokoy gorodogey ga, boro beeri waranka cindi taaci (24) ga goro, darbay kaaray goo jindey ra, wura kokoy fuula goo boŋey ra.

⁵ Kokoy gorodogoo din, meliyan, nda jindeyan, nda jinjinyan ga hun a ra. Fitilla iyye ga dii kokoy gorodogoo jine, Irkoy Hundi iyyaa no.

⁶ De kokoy gorodogoo din jine teeko foo goo kaŋ ma nee diji, ni mma nee tondi murmurante hay ŧenda. Kokoy gorodogoo gamoo nda nga kuubi-ka-beraa ra hundikoyini taaci goo kaŋ ŋgi jine nda banda kul ti moo.

⁷ Hundikoyini jinaa ga hima nda ganjihayla, ihinkantoo ni mma nee yagaw, ihinzantoo ndumoo ma nee adamize, itaacantoo ga hima nda dutal kaŋ goo ma deŧi.

⁸ Hundikoyini taacaa, affoo kul goo nda fata iddu, nga kuubi-ka-beraa nda nga gundoo kul ti moo. Cijin nda zaari i si fay nda ka nee:

«Henan, henan, henan
ti ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo
kaŋ gay a ga bara, kaŋ ga bara, kaŋ goo kaa.»

⁹ Waati kaŋ hundikoyini taacaa ga darža, nda beeray, nda albarka dan bora se kaŋ goo ma goro kokoy gorodogoo ra, bora kaŋ ga huna abada hala abada,

¹⁰ boro beeri waranka cindi taacaa (24) ga ŋgi cewey sonbu bora se kaŋ goo kokoy gorodogoo ra, i ga sujudu Bora se kaŋ ga huna abada hala abada. I ga ŋgi kokoy fuulawey warra kokoy gorodogoo jine ka nee:

¹¹ «Ir Koyoo Irkoy, n'ga hima nda darža, nda beeray, nda hini.

Zama ni ka haya kul taka,
ni ibaayoo ka kate i ma bara, woo se i takandi.»

5

Feeji-izoo kaŋ goo nda hini ka citaaboo feeri

¹ Ay dii bora ka ga goro kokoy gorodogoo ra kabe henna ra citaabu ka gundo nda dumaa kul ti hantum, tammaasa iyye g'a haw. ² Ay dii almalayka gaabante ka ga jinde jer ka kaati ka nee: «May no ma hima nda ka citaaboo feeri ka nga tammaasawey hawarey feeri?»

³ Amma boro kul beenaa ra, wala laboo ga, wala laboo cire mana hin ka citaaboo feeri wala k'a guna.

⁴ Ay hanse ka hēe, zama boro kul mana duwandi ka ga hima nda ka citaaboo feeri wala k'a guna.

⁵ Amma boro beerey affoo nee ya ne: «Masi hēe, nga ne, ganjihaylaa ka hun Žuda alkabiilaa ra, Dawda banda-ka-zunboo ka ga hima nda tuuri kabe taaga ka zay ka fatta tuuroo ka dunbandi linjoo ga duu hini ka citaaboo feeri ka nga tammaasa iyyaa hawaroo feeri.»

⁶ De ay dii kokoy gorodogoo nda hundikoyi taacaa game nda boro beerey game, Feeji-ize ga kay no din. A ga hima nda a nka koosandi, a goo nda hilli iyye nda moo iyye ka ga ti Irkoy Hundi iyyaa ka sanbandi laboo kul ga.

⁷ A kaa ka citaaboo dii bora ka ga goro kokoy gorodogoo ra kabe henna ra.

⁸ Waatoo ka a na citaaboo dii, hundikoyi taacaa nda boro beeri waranka cindi taacaa (24) sujudu Feeji-izoo jine. Affoo kul, kurbu beeri goo a kone nda wura poti ka ga too nda dugu ka ti Irkoy boro henanantey naarayrey.

⁹ I ga dooni taaga don ka nee:

«N'ga hima nda ka citaaboo dii
ka nga tammaasawey hawarey feeri,
zama ni koosandi,
n'na ni kuroo ka boro
alkabiila kul, nda šenni kul, nda jama kul, nda ganda kul day Irkoy se.

¹⁰ N'n'i tee kokoytaray nda sargari juwalkaw ir Irkoy maapoo ga.
I ga laama laboo ga.»

¹¹ Ay goo ma guna ka ay maa almalayka boobo jinde se ka ga kokoy gorodogoo, nda hundikoyney, nda boro beerey kuubi k'i bere. Almalaykey hinnaa man'ti kala zenber woyya hala cee zenber woyya nda zenberya hala cee zenberya.

¹² I ga jinde jer ka nee:

«Feeji-izoo ka koosandi,
ga hima nda ka duu hini, nda alman, nda lakkal,
nda gaabi, nda beeray, nda darža, nda saabu.»

¹³ Ay maa takahayaa kul ka goo beenaa ra, nda laboo ga, nda laboo cire, nda teekoo boŋ, nda haya kul ka goo a ra ga nee:

«Saabu, nda beeray, nda darža, nda hini
ma bara bora ka goo kokoy gorodogoo ra nda Feeji-izoo se
abada hala abada.»

¹⁴ Hundikoyi taacaa nee: «Amin.» Boro beerey ka jinoo ra ka sujudu.

6

Tammaasa hawarantey šennoo

¹ Koyne mo ay dii Feeji-izoo waatoo ka ga tammaasa iyyaa affoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyi taacaa affoo ga kaati ma nee jinjinjanoo ka nee: «Kaa!»

² Ay goo ma guna, nga ne, bari kaaray foo ne, bora ka goo a boŋ, biraw goo a kone. Kokoy fuula nondi a se. A hin, a fatta ka hin koyne.

³ Waatoo ka Feeji-izoo na tammaasa hinkantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyi hinkantoo ga nee: «Kaa!»

⁴ Bari foo fatta kate, a ga ciray, i na bora kaŋ goo a boŋ noo a ma alaafiyaa kaa laboo boŋ. Borey ma cere koosu, takuba beeri nondi a se.

⁵ Waatoo kaŋ a na tammaasa hinzantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni hinzantoo ga nee: «Kaa!» Ay goo ma guna, nga ne, bari bibi foo ne, bora kaŋ goo a boŋ, almizan goo kaboo ra.

⁶ Ay maa ma nee jinde kaŋ hun hundikoyni taacaa game kaŋ ga nee: «Alkama kilo foo ga tee nzorfu kaaray tamma foo*. Kilo hinza orž ga tee nzorfu kaaray tamma foo. Masi jiyoo nda alaneb hari mooraa hasara.»

⁷ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa taacantoo hawaroo feeri, ay maa hundikoyni taacantoo jindoo kaŋ ga šelan ka nee: «Kaa!»

⁸ Ay goo ma guna, nga ne, bari firzi foo ne, bora kaŋ goo a boŋ maapoo man'ti kala Buuyan, alaaharaa hanga a bande. Hini nondi i se laboo zamna taacaa affoo ga ka wiiya nda takuba, nda heray, nda wirci laala kaŋ ga bere, nda laboo ganjihoogawey.

⁹ Waatoo kaŋ a na tammaasa guwantoo hawaroo feeri, ay dii sargari tonadogoo cire borey hundey kaŋ koosandi Irkoy meešennoo nda ngi seedetaraa kaŋ i n'a too maaganda se.

¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee: «Ir Koyoo henantaa, cimikoynoo, hala waati foo no n'ga ciiti, hala waati foo no n'g'ir hundey alhakey bana laboo gorokey ra?»

¹¹ Ngi affoo kul, darbay beeri kaaray nondi a se, i nee i se i ma hunanzam kayna koyne hala ngi tam hangasiney nda ngi armey kaŋ ga hima ka buu sanda ngi ma timme.

¹² Woo banda ga, ay dii Feeji-izoo ga tammaasa idduwantoo hawaroo feeri. Labu jijiri beeri tee. Waynaa bibi ni mma nee darbay bibi. Handoo kul bere ka tee sanda kuri.

¹³ Beenaa handarawey kaŋ laboo ga, sanda jeejaynaa kaŋ hew beeri n'a zinji-zinji hala nongu kaŋ ra a ga jeejawey kaŋ mana nin kaŋandi.

¹⁴ Beenaa hun dogoo ra ka kunkuni sanda taari. Tondi hondu kul nda gungu kul hun dogoo ra.

¹⁵ Laboo kokoyey, nda boro beerey, nda sooje boŋkoyni beerey, nda almankoyney, nda gaabikoyney, nda baŋna kul, nda borciney kul tugu tondi guusey ra nda tondi hondey tondey ra.

¹⁶ I ga nee tondi hondey nda tondey se: «Wa kaŋ ir boŋ k'ir tugu bora kaŋ ga goro kokoy gorodogoo boŋ se nda Feeji-izoo futuyanoo se.

¹⁷ Zama ngi futuyanoo zaari beeroo kaa, may no ma hin ka kay a jine?»

7

Tammaasa huru Irkoy ganakey tepawey ga

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka taaci kaŋ ga kay adupna kanje taacaa ga. I na adupna hew taacaa dii, hala affoo kul masi hēe laboo ga, a masi hēe teekoo boŋ, a masi hēe tuuri kul boŋ.

² Ay dii almalayka tana kaŋ ga žigi ka hun waynahunay here, Irkoy hunantaa tammaasaa goo a kone. A na jinde jer ka kaati almalayka taacaa ga kaŋ duu hini ka ifutu tee laboo nda teekoo se

³ ka nee: «War masi ifutu tee laboo, nda teekoo, nda tuurey se hala waati kaŋ ir na tammaasa dan ir Irkoy tamey tepawey ga.»

⁴ Ay maa borey kaŋ tammaasa huru i ga hinnaa: i man'ti kala zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) Izirayel borey alkabiilawey kul ra.

⁵ Žuda alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000) ga tammaasa huru. Ruben alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

* 6:6 6.6 Nzorfu kaaray tamma foo ga sawa nda zaari foo goy hay.

Gad alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁶ Ašer alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Neftali alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Manase alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁷ Simewoŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Lewi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isakar alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

⁸ Zabuloŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Isufi alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Benžameŋ alkabiilaa boro zenber woy cindi hinka (12.000).

Alžama beeri kaŋ hun nongoo kul ra

⁹ Woo banda ga, ay dii, nga ne, alžama beeri foo ne kaŋ boro kul si hin k'a kabu, ganda kul goo a ra, nda alkabiila kul, nda jama dumi kul, nda šenni kul. I ga kay kokoy gorodogoo nda Feeji-izoo jine, darbay beeri kaaray goo jindey ra, teenaynaa kabeyaŋ goo kabey ra.

¹⁰ I ga jinde jer ka kaati ka nee:

«Hallasiroo man'ti kala ir Koyoo
kaŋ ga goro kokoy gorodogoo boŋ nda Feeji-izoo wane.»

¹¹ Almalaykey kul kaŋ ga kay ka kokoy gorodogoo, nda boro beerey, nda hundikoyni taacaa kuubi k'i bere na ngi ndumey sinji laboo ra kokoy gorodogoo jine ka sujudu Irkoy se

¹² ka nee:

«Amin! Saabu, nda darža, nda lakkal,
nda albarka, nda beeray, nda gaabi, nda saha
man'ti kala ir Koyoo wane abada hala abada. Amin.»

¹³ Boro beerey affoo na šennoo zaa ka nee ya ne: «Borey wey kaŋ ga darbay beeri kaaraway goo, mayyaŋ no, man ra i hun?»

¹⁴ Ay nee a se: «Ay koyoo, ni no ma bay.» Waatoo din a duu ka nee ya ne:

«Borey no kaŋ hun zarabiyan beeroo dogoo ra.
I na ngi darbay beerey numay k'i kaarandi Feeji-izoo kuroo ra.

¹⁵ Woo se i goo Irkoy kokoy gorodogoo jine k'a gana cijin nda zaari nga hugoo ra. Bora kaŋ ga goro kokoy gorodogoo ra n'i dan nga hukumoo cire.

¹⁶ I si yee ka heray, i si yee ka jaw.

Waynaa si yee k'i kar, konni kul si yee k'i kar.

¹⁷ Zama Feeji-izoo kaŋ goo kokoy gorodogoo gamoo ra g'i kur k'i gongu ka koy hunaroo haroo dandidogey ra. Irkoy ga ngi moyey mundawey kul tuusu.»

8

Tammaasa iyyantoo šennoo

¹ Waatoo kaŋ Feeji-izoo na tammaasa iyyantoo hawaroo feeri, beenaa tee soŋ guuru jere cine.

² Ay dii almalayka iyyaa kaŋ ga kay Irkoy jine, laati beeri iyye nondi i se.

³ Almalayka tana kaa, a kay sargari tonadogoo ra, wura dugu canbu goo a kone. Dugu boobo nondi a se hala a ma dugoo nda Irkoy boro henanantey kul ŋaarayrey noo sargari tonadogoo ra kaŋ teendi nda wura kaŋ goo kokoy gorodogoo jine.

⁴ Dugey dullo sunnaaraa ga hun almalaykaa kaboo ra nda Irkoy boro henanantey ŋaarayrey ka žigi ka koy Irkoy jine.

⁵ Woo banda ga, almalaykaa na dugu canboo zaa k'a too sargari tonadogoo nuunaa ra, a n'a warra laboo ra. Jiŋjiŋyan tee, nda hooloyaŋ, nda meliyaŋ, nda labu jijiriyaŋ.

Almalayka taaci jinaa na laati beerey hēenandi

⁶ Almalayka iyyaa kaŋ kone laati beeri iyyaa goo soolu k'i kar.

⁷ Ijinaa na laati beeroo kar. Gari nda nuune kaŋ ga birji kuri ra warrandi laboo ga, laboo zamna hinzaa affoo ton, tuurey hinnaa zamna hinzaa affoo ton, subu firzoo kul ton.

⁸ Almalayka hinkantoo na laati beeroo kar, ni mma nee tondi hondu beeri kaŋ ga dii nda nuune ka warrandi teekoo ra. Teekoo zamna hinzaa affoo bere ka tee kuri.

⁹ Takahaya hundikoyney kaŋ goo teekoo ra hinnaa zamna hinzaa affoo buu. Harihiyey hinnaa zamna hinzaa affoo kayri.

¹⁰ Almalayka hinzantoo na laati beeroo kar, handaray beeri kaŋ ga dii ma nee bundu boŋ diinante kaŋ ka hun beenaa ra. A kaŋ isawey hinnaa zamna hinzaa affoo boŋ nda hari dandidogey ga.

¹¹ Handaraa maapoo man'ti kala Hottay. Harey hinnaa zamna hinzaa affoo bere ka hottu. Boro boobo kaŋ haŋ harey ra buu, zama harey mma hottu.

¹² Almalayka taacantoo na laati beeroo kar. Waynaa zamna hinzaa affoo, nda handoo zamna hinzaa affoo, nda handarawey hinnaa zamna hinzaa affoo karandi. I kul zamna hinzaa affoo tee kubay. Zaaroo zamna hinzaa affoo gaayoo mana fatta, cijinoo mo takaa din da.

¹³ Ay goo ma guna, de ay maa dutal kaŋ ga deeši beenaa ra beene, a ga jinde jer ka nee: «Bone, bone, bone ga kaŋ laboo gorokey boŋ almalayka hinzaa laati beerey kaŋ ga hima ka kara koyne maaganda se.»

9

Almalayka guwantoo na laati beeroo kar

¹ Woo banda ga, almalayka guwantoo na laati beeroo kar, ay dii handaray kaŋ hun beenaa ra ka kaŋ laboo ga. Guusu futaa mijoo kufal-izoo nondi a se.

² Handaraa na guusoo feeri, dullu ga tun guusoo ra ni mma nee alforon beeri dullu. Guusoo dulloo na waynaa nda hewoo bibandi.

³ Ndooyaŋ hun dulloo ra ka kaa laboo ga. Hini nondi i se kaŋ ga hima nda hinoo kaŋ laboo dontoney duu a.

⁴ A harandi i se kaŋ i masi ifutu tee laboo suboo, nda dumari firzi kul, nda tuuri kul se. Amma i ma ifutu tee adamizey hinne se kaŋ Irkoy tammaasaa sii tejawey ga.

⁵ I duu yaamar kaŋ i mas'i wii, amma i m'i hottandi handu guu. Ngi hottaa ga hima nda donton hottay, waati kaŋ a na boro kar.

⁶ Alwaatey din ra, adamizey ga buuyan wiri, amma i si duu a. I ga boonay buuyan, amma a ga zuru i se.

⁷ Ndoowey kunturey si hima nda kala bariyaŋ kaŋ soolandi wongu se. Boŋey, ni mma nee kokoy fuula bara i ga kaŋ ga hima nda wura, ngi ndumey ga hima nda adamize ndum.

⁸ Hinbiri goo i se kaŋ ga hima nda woy hinbiri. Hiŋey ga hima nda ganjihayla hiŋe.

⁹ Ngi gandey ga hima nda guuru darbay bara i ga. Ngi fatawey hēeney jindoo ga hima nda torkayaŋ kaŋ bari booboyaŋ g'i cendi ka zuru ka koy wongu.

¹⁰ I goo nda nsunfayyaŋ kaŋ ga hima nda donton nsunfaa nda nga naajoo. Ngi gaaboo sii kala nsunfawey ra ka ifutu tee adamizey se handu guu.

¹¹ Guusu futaa almalaykaa ti ngi kokoyoo. Ebere šenni ra nga maapoo ti Abadoŋ (maanaa «halaciyān»), Grek šenni ra nga maapoo ti Apolijoy (maanaa «halacikaw»).

¹² Bone jinaa bisa, nga ne, ihinka ga kaa koyne hayey wey banda ga.

Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar

¹³ Almalayka idduwantoo na laati beeroo kar, ay maa jinde foo se kaŋ hun hilli taacaa ra kaŋ goo sargari tonadogoo ra kaŋ teendi nda wura kaŋ goo Irkoy jine.

¹⁴ A nee almalayka idduwantoo kaŋ kone laati beeroo goo se: «Almalayka taacaa feeri kaŋ hawandi isa beeroo kaŋ se i ga nee Efrat jeroo ga.»

¹⁵ Almalayka taacaa taŋandi kaŋ soolandi waatoo, nda zaaroo, nda handoo, nda jiiroo se ka adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii.

¹⁶ Wongu-izey kaŋ goo bari ga hinnaa man'ti kala boro miliyoŋ zangu hinka (200.000.000). Woo ti hinnaa kaŋ ay maar'a.

¹⁷ Takaa woo nda bangayyanoo ra ay dii bariyaŋ nda borey kaŋ goo i boŋ, guuru darbayaŋ goo jindey ra kaŋ ga ciray ma nee nuune, i ga bula ma nee safir tondi, i ga kara ma nee ganjibaali. Baryey boŋey ga hima nda ganjihayla boŋ. Nuune, nda dullu, nda ganjibaali ga hun miŋey ra.

¹⁸ Balaawu hinzaa woo: nuunaa, nda dulloo, nda ganjibaaloo kaŋ ga hun miŋey ra na adamizey hinnaa zamna hinzaa affoo wii.

¹⁹ Zama baryey hinoo sii kala miŋey nda nsunfawey ra. Ngi nsunfawey ga hima nda gondi, i goo nda boŋyaŋ kaŋ nda i ga ifutu tee.

²⁰ Adamizey jerey, wey kaŋ albalaawey wey man'i wii, i mana tuubi ngi teegoyey ra kaŋ kabey n'i tee. I mana fay nda ka sujudu ganjey, nda wura toorey, nda nzorfu toorey, nda alhan toorey, nda tondi toorey, nda bundu toorey se kaŋ si hin ka dii, i si hin ka maa, i si hin ka dira.

²¹ I mana tuubi ka ngi borowiiyaney, nda ngi kottawey, nda ngi woy nda aru izefututaraa, nda ngi zaytarawey naŋ.

10

Almalaykaa nda citaabu kaccaa ŝennoo

¹ Ay dii almalayka tana kaŋ ga gaabi zunbu ka hun beenaa ra, a bankaaray nda duula, beenegondi goo boŋoo ga. Ndumoo ga hima nda waynaa, cewey ga hima nda hugu ganji kaŋ teendi nda nuune.

² Citaabu kaccu kaŋ ga feera goo kaboo ra. A na nga cee henna fur teekoo boŋ, a na ilaalaa fur laboo ga.

³ A na jinde jer ka kaati sanda ganjihayla kaŋ ga booro. Waatoo kaŋ a kaati, jinjin iyyaa mo ŝelanŋ.

⁴ Waatoo kaŋ jinjin iyyaa ŝelanŋ, ay baa y'a hantum, amma ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ga nee: «Hayaa kaŋ jinjin iyyaa n'a har dii ka boori sanda sirri, mas'a hantum.»

⁵ Almalaykaa kaŋ ay dii a kaŋ ga kay teekoo nda laboo ga na nga kabe henna jer beenaa here

⁶ ka ŝee nda bora kaŋ ga huna abada hala abada kaŋ na beenaa nda haya kaŋ goo a ra taka, nda laboo nda haya kaŋ goo a ra taka, nda teekoo nda haya kaŋ goo a ra taka. A nee: «Waati sii no koyne.

⁷ Han kaŋ almalayka iyyantoo ga laati beeroo kar, waati kaŋ a ga soolu ka laati beeroo kar, Irkoy sirroo ga kay, sanda takaa kaŋ nda a na alhabar borya har nga tam annabey se.»

⁸ Jindoo kaŋ ay maa a ga ŝelanŋ beenaa ra yee ka ŝelanŋ ya ne ka nee: «Koy ma citaaboo dii kaŋ ga feera kaŋ goo almalaykaa kaŋ ga kay teekoo nda laboo ga kaboo ra.»

⁹ Ay koy almalaykaa do ka nee a se a m'ay noo citaabu kaccaa. A nee ya ne: «A dii m'a gon. A ga hottu ni gundoo ra, amma a ga kan ni miŋoo ra ma nee yuu.»

¹⁰ Ay na citaabu kaccaa dii almalaykaa kaboo ra, ay n'a gon. A ga kan ay miŋoo ra ma nee yuu, amma kaŋ ay n'a ŋaa, a hottu ay gundoo ra.

¹¹ I nee ya ne: «Kala ma annabitaray tee koyne dumi boobo ga, nda ganda boobo ga, nda ŝenni boobo ga, nda kokoy boobo ga.»

11

Irkoy seede hinkaa šennoo

¹ Kakaaru nondi ya ne kaŋ ga hima nda bundu, i nee ya ne: «Tun ma koy Irkoy hugoo nda sargari tonadogoo neeši, ma borey kabu kaŋ ga sujudu Irkoy hugoo ra.

² Amma Irkoy hugoo batumaa, a naŋ, mas'a neeši, zama a nka nondi kutakey se. I ga ngi cewey ka koyra henanantaa taama-taama handu woytaaci cindi hinka (42).

³ Ay g'ay seede hinkaa noo hini i ma annabitaray tee, i ga bankaaray nda saaku kasa daŋ ngi ga ka annabitaray tee jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).»

⁴ Seede hinkaa woo man'ti kala zaytupaa hinkaa nda fitilla gorodoo hinkaa kaŋ ga kay laboo Koyoo jine.

⁵ Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, nuune ga fatta miŋey ra kaŋ ga ngi iberey halaci. Boro kaŋ nee nga ga ifutu tee i se, a tilasu nuunaa din ma koyoo wii.

⁶ I duu hini ka beenaa daabu ncirpi masi kaŋ jirbey kaŋ i ga annabitaray tee. I duu hini mo ka harey barmay i ma tee kuri. I duu hini ka laboo kar nda bone dumi kul waati kul kaŋ i baa.

⁷ Waati kaŋ i na ngi seedetaraa tee ka ben, adabbaa kaŋ ga hun guusu futaa ra g'i wongu, a ga hin ey, a g'i wii.

⁸ Ngi gaaham bukawey ga daaru koyra beeroo farroo ra kaŋ se i ga nee annabitaray šenni ra Sodom nda Misira, nongoo kaŋ ra ngi Koyoo kanjandi.

⁹ Jamawey boroyaŋ, nda alkabiilawey boroyaŋ, nda šenney boroyaŋ, nda gandawey boroyaŋ ga ngi gaaham bukawey guna jirbi hinza nda jere. I si yadda i ma ngi bukawey daŋ saaray ra.

¹⁰ Woo kaŋ duu ey kan laboo gorokey se, i jaali, i ga gomniyaŋ sanba cere se, zama annabi hinkaa woo nka laboo gorokey zarabi.

¹¹ Amma zaari hinzaa nda jeraa banda ga, hundi hunante kaŋ hun Irkoy do huru i ra, i tun ka kay cewey ga. Hunburay beeri kaa borey ga kaŋ ga dii ey.

¹² I maa jinde beeri foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ga nee i se: «Wa žigi ne.» I žigi ka koy beenaa ra duulaa ra, ngi iberey ga dii ey.

¹³ Alwaatoo din labu jijiriyan beeri tee, koyraa zamna woyaa (10) affoo kaŋ. Boro zenber iyye (7.000) wiiyandi labu jijiroo ra. Wey kaŋ cindi hunbur, de i cindi i ga darža daŋ beenaa Koyoo ga.

¹⁴ Balaawu hinkantoo bisa, nga ne, ne nda kayna balaawu hinzantoo ga kaa.

Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar

¹⁵ Almalayka iyyantoo na laati beeroo kar, jinde beeriyaŋ šelaŋ beenaa ra ka nee: «Adupna kokoytaraa tee ir Koyoo nda nga Almasihu wane.

A ga laama abada hala abada.»

¹⁶ Boro beeri waranka cindi taacaa (24) kaŋ ga goro Irkoy jere ngi kokoy gorodogey ra na ngi ndumey sinji laboo ra ka sujudu Irkoy se

¹⁷ ka nee:

«Ir ga albarka daŋ ma ne,
ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,

ni kaŋ ga bara,
kaŋ gay a ga bara.

Zama n'na ni hini beeroo ka goy,
n'sintin ka laama.»

¹⁸ Gandawey futu, amma ni futuyanoo waatoo ka too.

Bukawey waatoo too kaŋ ra i ga ciitandi.

Waatoo too kaŋ ra n'ga ni tam annabey, nda ni boro henanantey, nda borey kaŋ ga hunbur ni maapoo,

ikaccey nda iberey noo ngi alhakoo.

Borey kaŋ ga laboo halaci halaciyanoo alwaatoo too.

¹⁹ Irkoy hugoo kaŋ goo beenaa ra miŋoo feerandi. Boro ga dii Irkoy amaanaa sundukoo nga hugoo ra. Meliyaŋ, nda jindeyaŋ, nda jinjiŋyaŋ, nda labu jijiriyaŋ, nda gari beeri tee.

12

Woyoo nda dragonoo ŝennoo

¹ Tammaasa beeri foo bangay beenaa ra. Woy foo kaŋ waynaa ga tee a se darbay, handoo goo cewey cire, kokoy fuula kaŋ handaray woy cindi hinka (12) goo a ga goo boŋoo ra.

² A ga tee alhaamidu, a ga kaati nda taamari, nda kuubi, a ga baa ka hay.

³ Tammaasa tana bangay beenaa ra, nga ne, a man'ti kala ganjihooga ciray beeri kaŋ se i ga nee dragon. Boŋ iyye nda hilli woy (10) bara a se, boŋey, kokoy fuula kaccu iyye goo i ga.

⁴ Nsunfaa na beenaa handaraway zamna ihinzaa affoo haabu nga bande k'i warra laboo ga. Dragonoo ga kay woyoo jine kaŋ ga hima ka hay hala nga ma zankaa gon za a hayandi.

⁵ Woyoo na ize daŋ aduŋna ra, aru no, nga no ma hima ka gandawey kul kur nda guuru gobu. Izoo zandi ka koy Irkoy jere nda nga kokoy gorodogoo jere.

⁶ Woyoo hunday zuru ka koy saajoo ra. No din no Irkoy na nongu hanse a se hala i ma duu k'a noo ŋaayan jirbi zenber foo nda zangu hinka nda woydu (1.260).

⁷ Wongu tee beenaa ra, almalaykaa kaŋ se i ga nee Minkaylu nda nga almalaykey na dragonoo wongu. Dragonoo mo ga wongu, nga nda nga almalaykey.

⁸ Amma dragonoo mana hin ey, nga nda nga almalaykey mana yee ka duu doo beenaa ra.

⁹ Dragon beeroo kaŋ ti zaman jinaa gondoo kaŋ se i ga nee Ibilisi nda ŝaytan, nga kaŋ ga aduŋna kul derandi, warrandi ganda. I n'a warra laboo ga, nga almalaykey mo warrandi ganda a bande.

¹⁰ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo beenaa ra kaŋ ga nee:

«Sohō hallasiroo, nda gaaboo, nda ir Irkoy Laamaa,
nda nga Almasihu hinoo waatoo too,
zama ir armey wurrukaa,
kaŋ g'i wurru ir Irkoy jine cijin nda zaari, warrandi ganda.

¹¹ Ngi, i hin a Feeji-izoo kuroo albarkaa ra,
nda ngi seedetaraa ŝennoo maaganda.
I na ngi hundoo fur k'a noo buuyan se.

¹² Woo maaganda se beenawey, war ma jaali,
war nda wey kaŋ ga goro war ra.
Laboo nda teekoo, war bone,
zama Ibilisi zunbu war ga, a ga futu,
a ga bay kaŋ nga sii nda waati kuku.»

¹³ Waatoo kaŋ dragonoo bay kaŋ nga nka warrandi laboo ga, a na woyoo gaarandi kaŋ na zankaaroo hay.

¹⁴ Dotal beeri fata hinkaa nondi woyoo se hala a ma deeŝi ka koy saajoo ra, nongoo kaŋ soolandi a se, i g'a ŋandi no din jiiri hinza nda jere, nga nda gondoo ga mooru cere.

¹⁵ Gondoo ga hari firŝi k'a kaa nga miŋoo ra, a ga tee ma nee isa hala nga ma bondaa ka woyoo zaa.

¹⁶ Amma laboo na woyoo faaba, a na nga boŋ feeri, de a na isaa gon kaŋ dragonoo n'a firŝi k'a kaa nga miŋoo ra.

¹⁷ Dragonoo futu woyoo ga, a koy woyoo hayrey cindoo wongu, wey kan ga Irkoy yaamarey dii, de i ga Isa seedetaraa too.

¹⁸ Dragonoo kay teekoo guraa labutaasoo ga.

13

Adabbaa kan fatta teekoo ra

¹ Woo banda ga, ay dii adabba kan goo nda hilli woy (10) nda bon iyee fatta teekoo ra. Nga hilley, kokoy fuula kaccu woy (10) goo i ga, de bonney ga maayan hantumandi kan ga Irkoy wow.

² Adabbaa kan ay dii a ga hima mardenda, cewey ga hima nda ganjihooga kan se i ga nee urs ceeyan, mijoo ga hima nda ganjihayla mee. Ganjihoogaa kan se i ga nee dragon n'a noo nga gaaboo, nda nga kokoy gorodogoo, nda hini beeri.

³ Adabbaa bonney affoo ga hima nda haya kan nka koosandi hala a goo buuyan mee ga. Amma marayyanoo kan n'a dan buuyan mee ga duu baani. Laboo kul borey kayfi, de i hanga adabbaa.

⁴ I sujudu dragonoo se, zama a na adabbaa noo hini, i sujudu adabbaa se ka nee: «May no ma hima nda adabbaa, may no ma hin k'a wongu?»

⁵ Adabbaa duu mee ka deenebeeray šenniyan har nda ka wowiyan har Irkoy se. Hini nondi a se ka goy handu woytaaci cindi hinka (42).

⁶ A na mijoo feeri ka Irkoy wow, a na Irkoy maapoo, nda Irkoy hukcumoo, nda beenaa gorokey wow.

⁷ Fondo nondi a se ka Irkoy boro henanantey wongu ka hin ey. Hini nondi a se alkabiila kul ga, nda jama kul ga, nda šenni kul ga, nda ganda kul ga.

⁸ Laboo gorokey kul kan maapey mana hantumandi za adupna daaruroo ga Feejizoo kan koosandi hunaroo citaaboo ra ga sujudu a se.

⁹ Boro kan goo nda hanja ma maa.

¹⁰ Boro kan ga hima bajnataray ma koy bajnataray.

Boro kan ga hima ka wiiyandi nda takuba* ma wiiyandi nda takuba.

Woo ti Irkoy boro henanantey mupeyanoo nda ngi naanaa waatoo.

Adabbaa kan fatta laboo ra

¹¹ Ay dii adabba tana kan fatta laboo ra. A goo nda hilli hinka ma nee feeji-ize waneyan. Amma a ga šelan ma nee dragon.

¹² A si goy nda kala adabba jinaa hinoo, adabba jinaa jinoo ra. A ga laboo nda borey kan ga goro a ga gaabi i ma sujudu adabba jinaa se kan duu baani nga marayyanoo ra kan n'a dan buuyan mee ga.

¹³ A ga tammaasa kayfante beeriyan tee hala nongu kan ra a ga ba nuune zumandi ka hun beenaa ra ka kaa laboo ga borey jine.

¹⁴ A ga laboo gorokey derandi nda tammaasa kayfantey kan nondi a se a m'i tee adabba jinaa jinoo ra. A nee laboo gorokey se i ma assuura tee adabbaa se kan takuba n'a maray, amma a yee ka huna.

¹⁵ Hini nondi a se ka hundi funsu assuura ra hala a ma hin ka ba šelan a ma kate boro kul kan si sujudu assuura se ma wiiyandi.

¹⁶ Adabbaa na taka tee kan ra boro kaccey nda ibeerey, almankoyney nda talkey, borciney nda bajney, i kul, tammaasa ma huru kabe henna wala tejaa ga.

¹⁷ Boro kul si hin ka day wala ka neere nda man'ti tammaasaa bara a ga, maanaa adabbaa maapoo wala nga lanbaa.

* **13:10 13.10** «Boro kan ga hima ka wiiyandi nda takuba», hantum fooyan ga nee «Boro kan ga wiiya nda takuba».

¹⁸ Ne ra lakkal goo. Boro kaŋ goo nda fahami ma adabba lanbaa hinnaa kabu. Adamize lanba no, lanbaa man'ti kala zangu iddu nda woydu cindi iddu (666).

14

Feeji-izoo nda borey kaŋ a n'i day k'i kaa kabe ra šennoo

¹ Ay goo ma guna, nga ne, Feeji-izoo ga kay Siyoŋ tondi hondoo boŋ, boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taaci (144.000) kaŋ nga maapoo nda Baaboo maapoo hantumandi teŋawey ga goo a bande.

² Ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra kaŋ ma nee hari beeri nda jinjinŋaŋ jinde beeri. Jindoo kaŋ ay maar'a ga hima nda kurbu beeri karkawyaŋ kaŋ ga ngi kurbey kar.

³ I ga dooni taaga don kokoy gorodogoo jine, nda hundikoyni taacaa jine, nda boro beerey jine. Boro kul si hin ka doonoo din denden nda man'ti boro zenber zangu nda zenber woytaaci cindi taacaa (144.000) hinne kaŋ dayandi ka kaa kabe ra laboo ga.

⁴ Borey no kaŋ mana ngi boŋ žiibandi nda woyey, i si woy bay. Borey no kaŋ ga hanga Feeji-izoo nongu kul kaŋ ra a ga koy. I nka dayandi ka kaa kabe ra ka hun borey ra ka nondi ka tee Irkoy nda Feeji-izoo se dumaray-ize jina-jinawey.*

⁵ Taari mana bay ka diyandi mijney ra, laybu sii i ga.

Almalayka hinzaa na ciitoo bayrandi

⁶ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaŋ ga deeši beenaa ra beene, Alhabar Borya abadante goo a kone kaŋ a g'a har laboo gorokey, nda ganda kul, nda alkabiila kul, nda šenni kul, nda dumi kul se.

⁷ A na jinde jer ka nee: «Wa hunbur Irkoy, war ma darža daŋ a ga, zama nga ciitoo waatoo too. Wa sujudu Bora se kaŋ na beenaa, nda gandaa, nda teekoo, nda hari dandidogey tee.»

⁸ Almalayka tana kaa, almalayka hinkantoo no kaŋ kaa ijinaa banda ga, a nee: «A kaŋ, Babiloŋ beeroo kaŋ, nga kaŋ na gandawey kul haŋandi nga alaneb hari mooraa ra kaŋ ti nga woy nda aru izefututaraa laalaroo.»

⁹ Almalayka tana kaa koyne, ihinzantoo no kaŋ kaa bandawey ga, a na jinde jer ka nee: «Boro kaŋ sujudu adabbaa nda nga assuura se, de a duu tammaasa teŋaa wala kaboo ga,

¹⁰ bora mo ga Irkoy futuroo alaneb hari mooraa kaŋ mana ŋaami ka kaa gaaboo ra haŋ kaŋ doorandi nga futuroo potoo ra. Bora ga torro nuunaa nda ganjibaali ra almalayka henanantey nda Feeji-izoo jine.

¹¹ Ngii torraa dulloo ga žigi beene abada hala abada. Cijin nda zaari i sii nda hunanzamay. Borey no kaŋ sujudu adabbaa nda nga assuura se nda borey kaŋ duu nga maapoo tammaasaa.»

¹² Irkoy boro henanantey muŋeyanoo waatoo ne, ngi kaŋ na Irkoy yaamarey dii, de i na Isa naanaa dii.

¹³ Woo banda ga, ay maa jinde foo kaŋ hun beenaa ra ka nee: «Hantum: <Borey duu gomni kaŋ buu za sohõ da i goo ir Koyoo bande.> Irkoy Hundoo nee: <Cimi, i ma hunanzam ngi farayaney ra, zama ngi teegoyey ga hanga ey.>»

Laboo heгаа

¹⁴ Ay goo ma guna, nga ne, duula kaaray, duulaa boŋ boro foo ga goro kaŋ ga hima nda adamize. Wura kokoy fuula goo boŋoo ra, kaboo ra cendi mee kaana goo.

¹⁵ Almalayka tana fatta kate Irkoy hugoo ra, a na jinde jer ka kaati ka šelaŋ bora se kaŋ goo duulaa boŋ ka nee: «Ni cendoo zaa ma hegay, zama heгаа waatoo too, laboo heгаа hanse ka nin.»

* 14:4 14.4 Sargarey 12.2.

¹⁶ Bora kaŋ ga goro duulaa boŋ na nga cendoo daŋ laboo ra, laboo heгаа tee.

¹⁷ Almalayka tana fatta ka hun Irkoy hugoo ra kaŋ goo beenaa ra, nga mo, cendi mee kaana goo a kone.

¹⁸ Almalayka tana koyne fatta ka hun sargari tonadogoo ra. A duu hini nuune ga, a na jinde jer ka kaati ka ŝelan woo kaŋ kone cendi mee kaana goo ga ka nee a se: «Cendi mee kaanaa zaa, alaneb fafawey dogu kaŋ goo alanebnaŋoo kaŋ goo laboo ga, zama nga alaneb-izey nin.»

¹⁹ Almalaykaa na nga cendoo daŋ laboo ga, a na laboo alanebnaŋoo izey dogu. A na nga heгаа warra Irkoy futuroo jinay beeroo ra.

²⁰ I na alaneb-izey motti nda ngi cewey jinaa ra koyraa dumaa ga. Jinaa din kuri fatta a ra kaŋ ga doo hala kilomeetar zangu hinza (300) cine ka koy ka žigi ka too baryey aljamey do.

15

Almalaykey nda balaawu kokorantey

¹ Ay yee ka dii beenaa ra tammaasa tana, ibeeri no, a ga kayfandi, almalayka iyye kaŋ kone balaawu iyye goo, balaawu kokorantey no, balaawey wey no ma Irkoy futuroo timmandi.

² Ay dii haya kaŋ ga hima nda teekoo kaŋ teendi diji ra, a ga birji nuune ra. Borey kul kaŋ hin adabbaa, nda nga assuura, nda nga maapoo lanbaa ga kay teekoo kaŋ teendi nda diji mijoo ga, Irkoy kurbu beerey goo i kone.

³ I ga Musa, Irkoy tamoo doonoo*, nda Feeji-izoo doonoo don ka nee:

«Ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni teegoyey ga beeri, i ga kayfandi.

Gandawey Kokoyoo†,
ni fondawey ga ŝerre, cimiyaŋ no!

⁴ Ir Koyoo, may ka si hunbur ni,
may ka si ni maapoo beerandi?

Zama ni hinne no ma henan,
gandawey kul ga kaa ka sujudu ni jine,
zama ni teegoy ŝerrantey bangay.»‡

⁵ Wey banda ga, ay dii Irkoy hugoo kaŋ ti seedetaraa hukumoo, mijoo feerandi beenaa ra.

⁶ Almalayka iyyaa kaŋ kone balaawu iyyaa goo fatta Irkoy hugoo ra. Leŋ ŝukka alhakiika nerante goo jindey ra. Wura gamahaw goo gandey ga.

⁷ Hundikoyni taacaa affoo na almalayka iyyaa noo wura poti iyye kaŋ ga too nda Irkoy kaŋ ga huna abada hala abada futuroo.

⁸ Irkoy hugoo too nda dullu kaŋ ti Irkoy daržaa nda nga hinoo tammaasa. Boro kul si hin ka huru Irkoy hugoo ra hala waati kaŋ almalayka iyyaa balaawu iyyaa ben.

16

Irkoy futuroo potey

¹ Woo banda ga, ay maa jinde beeri foo kaŋ hun Irkoy hugoo ra ka nee almalayka iyyaa se: «Wa koy Irkoy futuroo poti iyyaa doori laboo ga.»

² Ijinaa koy, a na nga potoo doori laboo ga. Futta laala futa fatta adamizey ga kaŋ ga adabbaa tammaasaa goo, wey kaŋ ga sujudu nga assuura se.

* 15:3 15.3 Fattaroo 15.1-18; Alhukumoo 32.1-44. † 15:3 15.3 «Gandawey Kokoyoo», hantum fooyaŋ ga nee «Zamanej Kokoyoo». ‡ 15:4 15.3-4 Žeremi 10.7; Zabur 86.9.

³ Almalayka hinkantoo na nga potoo doori teekoo boŋ. Haroo tee ma nee bukaw kuri. Hayey kul kaŋ ra hundi goo kaŋ goo teekoo ra buu.

⁴ Ihinzantoo na nga potoo doori isawey boŋ nda hari dandidogey ra, i bere ka tee kuri.

⁵ Ay maa harey almalaykaa ga nee:

«Ni kaŋ ga bara,
kaŋ gay a ga bara,
Irkoy Boro Henanantaa,
ni ciiti nda takaa woo, n'ga šerre.

⁶ Zama i na Irkoy boro henananteyan
nda annabiyāŋ kurey doori.

N'n'i noo kuri i m'a haŋ,
i ga hima nda a.»

⁷ Ay maa sargari tonadogoo ga šelaŋ ka nee:

«Cimi no, ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo,
ni ciitey ti cimi, i ga šerre.»

⁸ Almalayka taacantoo na nga potoo doori waynaa boŋ, hini nondi waynaa se ka adamizey ton nda nuune.

⁹ Konni beeri na borey kukuray. I na Irkoy maapoo wow kaŋ goo nda hini bonawey wey ga. I wanji ka tuubi ka darža daŋ a ga.

¹⁰ Igguwantoo na nga potoo doori adabbaa kokoy gorodogoo boŋ, nga laamaa dogoo tee kubay. Adamizey ga ngi deeney nama dooray se.

¹¹ I ga beenaa Koyoo wow ngi dorawey nda futtawey maaganda se. I mana tuubi ngi teegoyey ra.

¹² Idduwantoo na nga potoo doori isa beeroo ra kaŋ se i ga nee Efrat, haroo kogu hala fondo ma teendi kokoyey se kaŋ ga kaa ka hun waynahunay.

¹³ Ay dii ganji hinza kaŋ ma nee nbala kaŋ ga hun ganjihoogaa kaŋ se i ga nee dragon, nda adabbaa, nda taari annaboo mijoo ra.

¹⁴ Ganji hundiyan no kaŋ ga tammaasa kayfanteyan tee. I ga koy adujna kul kokoyey do k'i marga Irkoy, Hini-kul-koyoo zaari beeroo wongoo se.

¹⁵ - «Nga ne, ay ga kaa sanda zay. Bora duu gomni kaŋ ga hanna cijin nda zaari, kaŋ ga nga bankaarawey dii hala nga masi dira nga gaa koonu, borey masi dii nga haawoo.» -

¹⁶ Ganjey n'i marga nongoo kaŋ se i ga nee Ebere šenni ra Harmagedon*.

¹⁷ Almalayka iyyantoo na nga potoo doori hewoo bande. Irkoy hugoo ra jinde beeri foo hun kokoy gorodogoo ra ka nee: «A teendi ka ben.»

¹⁸ Meliyan, nda jindeyan, nda jinjinyan teendi. Labu jijiri beeri tee. Labu jijiroo kaŋ teendi laalayanoo nda beeriyanoo cine mana bay ka tee za adamize kaa laboo ga.

¹⁹ Koyra beeroo zamna-zamna hinza, gandawey koyrawey kaŋ, Irkoy hongu Babilon beeroo k'a noo potoo kaŋ ra alaneb hari mooraa goo kaŋ ti nga futay laalaa.

²⁰ Gungey kul zuru, tondi hondey si diyandi koyne.

²¹ Gari beeriyan kaŋ affoo kul ga too kilo woytaaci cindi guu (45) cine tinyan hun beenaa ra ka kaŋ adamizey boŋ, adamizey ga Irkoy wow garey bonaa se, zama bonaa ga hanse ka beeri.

17

Babilon koyraa ciitoo šennoo

* 16:16 16.16 Harmagedon maanaa ti «Magedon koyraa tondi hondoo».

- ¹ Almalayka iyyaa kaŋ kone poti iyyaa goo affoo kaa, a šelan ya ne ka nee: «Kaa, ay ga woykuuru beeroo kaŋ goo hari beerey miŋey ga ciitoo cebe ma ne.
- ² Nga bande laboo kokoyey na woy nda aru izefututaray tee. Laboo gorokey na ngi boŋ suwandi nda alaneb hari mooraa kaŋ ti nga izefututaraa.»
- ³ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy saaji ra. Ay dii woy foo kaŋ ga goro adabba ciray zaram boŋ. Adabbaa goo nda boŋ iyye nda hilli woy (10), nga kul ga maayan goo kaŋ ga Irkoy wow.
- ⁴ Woyoo ga bankaaray nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram, a taalam nda wura, nda tondi hay šendayan, nda alyakuutuyan. Wura poti goo kaboo ra kaŋ ga too nda haya harramanteyan nda nga woy nda aru izefututaraa žiiboo.
- ⁵ Teŋaa ga, maa foo hantumandi, sirri no kaŋ ti:
«Babiloŋ beeroo, woykuurey nda laboo haya harramantey naa».
- ⁶ Ay dii woyoo suu nda Irkoy boro henanantey kuroo nda Isa seedewey kuroo. Kaŋ ay dii a, ay hanse ka boŋhaway.
- ⁷ Almalaykaa nee ya ne: «Macin se n'ga boŋhaway? Ay ga woyoo nda adabbaa kaŋ boŋ a goo, kaŋ goo nda boŋ iyye nda hilli woy (10) sirroo feeri ma ne.
- ⁸ Adabbaa kaŋ n'dii a bay ka bara, amma sohõ a sii no, a ga kaa ka žigi ka hun guusu futaa ra ka koy halaciyān here. Laboo gorokey kaŋ maŋey mana hantumandi za aduŋna daaruroo ga hunaroo citaaboo ra, boŋey ga haw nda i dii adabbaa, zama a bay ka bara, a sii no, amma a ga kaa ka bara.
- ⁹ Ne ra lakkal goo kaŋ ga fahami noo: boŋ iyyaa man'ti kala tondi hondu iyyaa kaŋ ga woyoo ga goro. Kokoy iyyaa mo no.
- ¹⁰ Igguu i ra kaŋ, affoo ga bara, ikokorantaa mana kaa jina, amma waati kaŋ a kaa, a tilasu a masi waati kuku tee.
- ¹¹ Adabbaa kaŋ bay ka bara, kaŋ si bara sohõ, nga ti kokoy yaahantoo. A goo kokoy iyyaa mo ra, a ga koy halaciyān here.
- ¹² Hilli woyaa (10) kaŋ n'dii a man'ti kala kokoy woy (10) kaŋ mana duu laamaa jina, amma i duu hini sanda kokoy haya kaŋ ga sawa nda guuru foo cine, adabbaa bande.
- ¹³ I tee ibaayi foo kaŋ ti ka ngi gaaboo nda ngi hinoo noo adabbaa se.
- ¹⁴ I ga Feeji-izoo wongu, Feeji-izoo ga hin ey, zama nga ti koyey Koyoo, nga ti kokoyey Kokoyoo. Borey kaŋ ga hin a bande, boroyan no kaŋ ciyandi, suubanteyan no, laadiranteyan no.»
- ¹⁵ Woo banda ga, a nee ya ne: «Harey kaŋ n'dii ey, nongoo kaŋ ra woykuuroo ga goro man'ti kala jamayan, nda boro booboyan, nda gandayan, nda šenniyan.
- ¹⁶ Hilli woyaa (10) kaŋ n'dii a nda adabbaa ga woykuuroo konnay, i g'a kabe koonay k'a nan gaa koonu. I ga nga hamoo ŋaa, i g'a ton nuune ra k'a tee boosu.
- ¹⁷ Zama Irkoy dan biney ra i ma nga ibaayoo tee, i tee ibaayi foo, i ma ngi laamaa noo adabbaa se hala waati kaŋ Irkoy šenney tabati.
- ¹⁸ Woyoo kaŋ n'dii a man'ti kala koyra beeroo kaŋ goo ma laboo kokoyey juwal.»

18

Babiloŋ koyraa kayriroo

- ¹ Woo banda ga, ay dii almalayka tana kaŋ zunbu ka hun beenaa ra. A goo nda hini beeri, de nga daržaa na laboo kul kaarandi.
- ² A na jinde jer ka kaati ka nee:
«A kaŋ, Babiloŋ beeroo kaŋ.
A tee ganjey hugoo, a tee hundi žiibi kul lanbadogoo.
Ciraw harramante [nda adabbaa harramante kaŋ ti konnayhaya] kul lanbadogoo no.
- ³ Gandawey kul na alaneb hari moora laalaa han kaŋ ti nga woy nda aru izefututaraa.

Laboo kokoyey na izefututaray tee a bande,
laboo maamalakey na alman tee nga addahar bajoo ra.»

⁴ Ay maa jinde tana kaŋ hun beenaa ra, a nee:

«Ay jamaa, wa fatta a ra hala war masi hanga a bande nga zunubey ra,
hala nga bonawey ra, haya masi kaŋ war boŋ.

⁵ Zama nga zunubey žigi-žigi cere boŋ hala beenaa ra,
Irkoy hongu nga goy futawey.

⁶ W'a bana nda nga hunday bana takaa,
wa nga teegoyey cine hinka yeeti a se.

Alaneb hari moora kaŋ a n'a birji potoo ra,
wa nga cine hinka birji a se.

⁷ Takaa kaŋ nda a na nga boŋ noo darža ka addahar,
w'a noo woo din hinnaa hottay nda binehēenay.

Zama a ga nee nga binoo ra:

«Ay ga goro sanda kokoy woy,
ay man'ti woy kaŋ kurpoo buu,
ay si buuyan batu marga abada.»

⁸ Woo maaganda se zaari folloku nga bonawey ga kaŋ a ga kaŋyaŋ ti:
buuyan, nda beray goraa, nda heray, de a ga tonandi nuune ra ka tee boosu,
zama ir Koyoo Irkoy kaŋ n'a ciiti ga gaabi.»

⁹ Laboo kokoyey kaŋ na woy nda aru izefututaray tee a bande ka addahar ga hēe
ka yooyo waati kaŋ i dii nuunaa kaŋ g'a ton dullo.

¹⁰ I ga kay nongu mooro ra nga hottaa hunburaa maaganda se, i ga nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo,
Babiloŋ koyra gaabantaa,
guuru folloku ra ciitoo zunbu ni ga!»

¹¹ Laboo maamalakey mo g'a hēe ka buuyan batu marga a se, zama boro kul si yee
ka ngi jinaa day.

¹² Jinaa man'ti kala wura, nda nzorfu kaaray, nda tondi hay šenda, nda alyakuutu,
nda šukka baana hay šenda, nda šukka ciray hay šenda, nda alharru šukka, nda
šukka ciray zaram, nda bundu hew kaana dumi kul, nda tarkunday hiye taalam
dumi kul, nda bundu hay šenda taalam dumi kul, nda alhan, nda guuru, nda tondi
henna,

¹³ nda alkalfa, nda day-day, nda dugu hew kaana, nda turaari, nda dugu, nda alaneb
hari moora, nda jii, nda farin henna, nda alkama, nda hawyaŋ, nda feejiyaŋ, nda
bariyaŋ, nda bari torkayaŋ, nda tamiyaŋ, nda boro hundikoyniyaŋ.

¹⁴ «Hayey kaŋ ni hundoo ga bag'ey mooru ni ga.

Hayey kul kaŋ ga boori i ga nere dere ma ne.

I si duwandi koyne.»

¹⁵ Hayey wey maamalakey kaŋ duu Babiloŋ bande alman ga kay nongu mooro ra nga
hottaa hunburaa maaganda se, i ga hēe i ga buuyan batu marga.

¹⁶ I ga nee:

«Ni bone, ni bone, koyra beeroo
kaŋ ga bankaaray nda šukka baana hay šenda,
nda darbay ciray, ciray henna, nda iciray zaram,
a ga taalam nda wura, nda tondi hay šenda, nda alyakuutu.

¹⁷ Guuru folloku ra alman beeroo woo kul tee yaada.»

Harihii beeri zurandikey, nda haya kul kaŋ ga dira gamoo din ra, harihii goykey,
nda boro kul kaŋ ga goy teekoo boŋ kay nongu mooro ra.

¹⁸ Kaŋ i ga dii nuunaa kaŋ g'a ton dullo, i kaati ka nee: «May ti koyraa kaŋ ga hima koyra beeroo?»

¹⁹ I na labu warra ngi boŋey ga, i ga hēe i ga buuyan batu marga ka kaati ka nee: «Ni bone, ni bone, koyra beeroo kaŋ na borey kul kaŋ goo nda hii beeriyaŋ teekoo boŋ tee alman nga almaanoo ra! Zama guuru folloku a tee saaji.»

²⁰ Beenaa, paali nda nga kayriroo!
War mo, Irkoy boro henanantey, nda diyawey, nda annabey,
wa paali nda nga kayriroo,
zama Irkoy ciiti ka ciiti dunbu war se a ga.

²¹ Almalayka foo kaŋ ga gaabi na tondi kaŋ ma nee fufutondi zaa k'a warra teekoo ra ka nee:
«Takaa woo nda Babilon koyra beeroo ga warrandi ganda nda saħã,
a si yee ka diyandi.

²² Kurbu beeri karkey, nda hooraykey, nda laatikarkey, nda laati beeri karkey jindey si yee ka mandi ni do.

Goy dumi kul kabe goyteeri si yee ka diyandi ni do.
Fufutondoo jindoo si yee ka mandi ni do.

²³ Fitilla gaayoo si yee ka dii ni do,
aruhijoo nda woyhijoo jindoo si yee ka mandi ni do.
Zama ni maamalakey ti laboo boro beerey,
ni kottaa na gandawey kul darga.»

²⁴ Nga do annabey, nda Irkoy boro henanantey, nda borey kul kaŋ koosandi laboo ga kurey garandi.

19

¹ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama boobo jinde beeri beenaa ra kaŋ ga nee:
«Aleluya!

Hallasiyan, nda darža, nda hini ti ir Irkoy wane.

² Zama nga ciitey ti cimi, i ga šerre,
a na woykuuru beeroo ciiti kaŋ na laboo halaci nda nga woy nda aru izefututaraa.
A na woykuuroo banandi nga hunday Irkoy baŋŋey kuroo alhakoo.»

³ Ngi cee hinkantoo i ga nee:

«Aleluya!
Nga dullo ga žigi abada hala abada.»

⁴ Boro beeri waranka cindi taaca (24) nda hundikoyi taaca sujudu ka Irkoy kaŋ goo kokoy gorodogoo ra saabu ka nee:
«Amin, Aleluya!»

Feeji-izoo hijaa

⁵ Jinde foo hun kokoy gorodogoo ra ka nee:

«Wa ir Irkoy saabu,
war kul nga baŋŋey
[nda] war kaŋ ga hunbur a,
ikaccey nda ibeerey.»

⁶ Woo banda ga, ay maa ma nee alžama beeri jinde. A ga hima nda hari beeri jinde nda jinjinjan gaabanteyan jinde kaŋ ga nee:

«Aleluya!
Zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo na nga laamaa gorandi.

⁷ Ir ma paali, ir ma yafarhã, ir ma darža dan a ga,
zama Feeji-izoo hijaa too, wandoo soolu.

⁸ A duu fondo ka darbay šukka baana hay šenda nerante alhakiika dan, darbay šukka baana hay šendaa man'ti kala Irkoy boro henanantey teegoy šerrantey.»

⁹ Almalaykaa* nee ya ne: «Hantum: <Borey duu gomni kanj ciyandi Feeji-izoo hiijaa hawraa se.>» A yee ka nee ya ne: «Irkoy šenney hunday† ti wey.»

¹⁰ Ay kanj cewey cire ka sujudu a se. Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni armyey tam hangasinoo kanj ga Isa seedetaraa dii. Sujudu Irkoy se, zama Isa seedetaraa ka annabey tuti i ma šelan.»

Boraa kanj žigi bari kaaraa boŋ

¹¹ Woo banda ga, ay dii beenaa feeri, nga ne, bari kaaray foo ne, boraa kanj goo a boŋ [maapoo] ti Laadirantaa nda Cimikoynoo. A ga ciiti, a ga wongu nda šerretaray.

¹² Moŋey ga hima nda nuune deene, boŋoo boŋ kokoy fuula kaccu boobo goo, maa foo hantumandi a ga kanj boro kul s'a bay nda man'ti nga hinne.

¹³ Darbay goo jindoo ra kanj sufandi kuri ra, maapoo man'ti kala «Irkoy meešennoo».

¹⁴ Wongu-izey kanj goo beenaa ra hanga a, i goo bari kaarayyan ga, šukka baana hay šenda kaaray alhakiika goo jindey ra.

¹⁵ Mipoo ra takuba mee kaana fatta hala a ma duu ka gandawey kar. Nga no m'i kur nda guuru gobu. Nga no ma alaneb haroo motti jinaa ra kanj ra alaneb hari mooraa goo kanj ti Irkoy, Hini-kul-koyoo futay laalaa.

¹⁶ Nga darbaa nda ceehamoo, maa foo hantumandi i ga kanj ti «kokoyey Kokoyoo, koyey Koyoo».

¹⁷ Ay dii almalayka foo kanj ga kay waynaa boŋ, a na jinde jer ka kaati cirawey kul ga kanj ga deesi beenaa ra beene ka nee i se: «Wa kaa, wa marga Irkoy hoyandi beeroo ra

¹⁸ hala war ma kokoyyan, nda sooje boŋkoyni beeriyan, nda bariyan nda ngi kaarukey hamey, nda borey kul hamey ŋaa, borciney nda baŋney, ikaccey nda ibeerey hamey.»

¹⁹ Ay dii adabbaa, nda laboo kokoyey, nda ngi wongu-izey, i marga ka boraa kanj goo baryoo boŋ nda nga wongu-izey wongu.

²⁰ Adabbaa diyandi, nga nda taari annaboo kanj goo a bande, kanj na tammaasa kayfantey tee a jine kanj nda a na borey darga kanj ga adabbaa tammaasaa goo, kanj ga sujudu nga assuura se. Ithinkaa kul ngi hunantaa warrandi guusu beeroo ra kanj ra nuune nda ganjibaali ga dii.

²¹ Borey cindey, boraa kanj cindi ka goro baryoo boŋ takubaa kanj fatta mipoo ra n'i wii, cirawey kul kungu ngi hamoo ra.

20

Jiiri zenber faa (1.000) laamaa

¹ Woo banda ga, ay dii almalayka foo kanj goo ma zunbu ka hun beenaa ra, guusu futaa kufal-izoo goo kaboo ra nda guuru karfu beeri foo.

² A na ganjihoogaa kanj se i ga nee dragon dii kanj ti zaman jinaa gondoo kanj ti Ibilisi nda Šaytan, a n'a haw jiiri zenber foo (1.000).

³ A n'a warra guusu futaa ra, a n'a kufal ka tammaasa danj a ga, a masi yee ka duu ka gandawey darga hala jiiri zenber faa (1.000) ma timme. Woo banda ga, a tilasu a ma feerandi alwaati kayna se.

* 19:9 19.9 Zamnaa 17.7. † 19:9 19.9 «Irkoy šenney hunday», Grek šenni ra, almaganaa faa ti «Irkoy šenney kanj ti cimi».

⁴ Ay dii kokoy gorodooyan, borey kan ga goro i bon duu hini ka ciiti. Ay dii borey hundey kan i na boney kaa jindey ga Isa seedetaraa, nda Irkoy meešennoo maaganda se, nda borey kan mana sujudu adabbaa nda nga assuura se, adabbaa tammaasaa mana huru tejawey ga, a mana huru kabey ga. I huna koyne ka laama Almasihu bande jiiri zenber foo (1.000).

⁵ Bukawey jerey si huna koyne kala waati kan jiiri zenber faa (1.000) timme. Woo ti tunyan jinaa.

⁶ Bora duu gomni kan goo tunyan jinaa woo ra, a jisandi jere ga Irkoy se, buuyan hinkantoo si duu borey wey ga hini. I ga tee Irkoy nda Almasihu sargari juwalkawyan. I ga laama a bande jiiri zenber faa (1.000) ra.

Šaytan warrandi nuunaa ra

⁷ Waati kan jiiri zenber faa (1.000) timme, Šaytan ga feerandi ka hun kasaa ra.

⁸ A ga fatta ka gandawey darga kan goo laboo kanje taaca ga, maanaa Gog nda Magog*, a g'i marga wongoo se, ngi kan ngi hinnaa ga hima nda teekoo labutaasoo.

⁹ I žigi ka koy laboo tefayyanoo kul ga, i na Irkoy boro henanantey jamaa kaloo nda koyraa kan Irkoy ga bag'a kuubi k'a bere. Amma nuune zunbu ka hun beenaa ra k'i halaci.

¹⁰ Ibilisi kan n'i darga warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune nda ganjibaali ga dii kan ra adabbaa nda taari annabey goo. I ga torro cijin nda zaari abada hala abada.

Ciiti kokorantaa

¹¹ Ay dii kokoy gorodoo beeri kaaray nda bora kan ga goro a bon, laboo nda beenaa zuru a jine hala nongu kan ra i mana yee ka duu doo.

¹² Ay dii bukawey, ibeerey nda ikaccey, i ga kay kokoy gorodogoo jine, citaabuyan feerandi, citaabu tana mo feerandi kan ti hunaroo citaaboo. Bukawey ciitandi ka sawa nda hayey kan hantumandi citaabey ra ngi teegoyey ga.

¹³ Teekoo na bukawey noo kan goo nga ra. Buuyanoo nda alaaharaa na ngi bukawey noo. Affoo kul ciitandi ka sawa nda nga teegoyey.

¹⁴ Buuyanoo nda alaaharaa warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune ga dii: guusu beeroo kan ra nuune ga dii ti buuyan hinkantoo.

¹⁵ Boro kan mana hantumandi hunaroo citaaboo ra ga warrandi guusu beeroo ra kan ra nuune ga dii.

21

Beene taagaa nda ganda taagaa fillaa

¹ Ay dii beene taaga nda ganda taaga, zama beene jinaa nda ganda jinaa dere, teekoo mo si bara koyne.

² Ay dii koyra henanantaa kan ti Žerizalem taagaa kan zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do. A soolu sanda woyhiiji kan taalam nga kurpoo se.

³ Ay maa jinde beeri foo kan hun kokoy gorodogoo ra ka nee: «Irkoy hukcumoo ne adamizey game. Irkoy ga goro i bande, i ga tee nga jamaa, Irkoy hunday goo i bande [sanda ngi Irkoy].»

⁴ A ga munday kul tuusu k'a kaa moyey ra. Buuyan si yee ka bara, buuyan batu si yee ka bara, kaati si bara koyne, marayyan si bara koyne, [zama] haya jinawey dere.»

⁵ Bora kan ga goro kokoy gorodogoo ra nee: «Nga ne, ay ga hayaa kul tee itaaga.» A nee koyne: «Hantum, zama šenney wey ga henan, cimiyan no.»

* 20:8 20.8 Ezekiyel 38.2; 39.6.

⁶ A yee ka nee ya ne: «A tee ka ben, agay, agay ti Alfa nda Omega*, maanaa sintinoo nda benantaa. Boro kaŋ ga jaw, ay g'a noo a ma haŋ yaada hunaroo haroo dandidogoo ra.

⁷ Boro kaŋ hin ga hayey wey tubu, ay ga tee a se Irkoy, a ga tee ya ne ize.

⁸ Amma alkubey, nda borey kaŋ si naanay, nda harramantey, nda borowiikey, nda woy nda aru izefututaray teekey, nda kottekoyney, nda tooru ganakey, nda taariharkey kul bagaa man'ti kala guusu beeroo kaŋ ra nuune nda ganjibaali ga dii: woo ti buuyan hinkantoo.»

Žerizalem taagaa fillaa

⁹ Almalayka iyyaa kaŋ kone poti iyyaa goo kaŋ ga too nda balaawu iyye kokorantey affoo kaa ka šelaŋ ya ne ka nee: «Kaa, ay ga ni cebe woyhiiŋoo, Feeji-izoo wandoo.»

¹⁰ Irkoy Hundoo n'ay dii, almalaykaa n'ay zaa ka koy tondi hondu kuku beeri foo boŋ, a n'ay cebe koyra henanantaa kaŋ ti Žerizalem kaŋ goo ma zunbu ka hun beenaa ra Irkoy do.

¹¹ Irkoy daržaa goo a ga, nga nereyanoo ga hima nda tondi hay šenda, a ga hima nda jasp tondi murmurante hay šenda.

¹² A goo nda cete kuku beeri, a goo nda mee woy cindi hinka (12), koyraa miŋey ga almalayka woy cindi hinka (12) goo. Maayaŋ hantumandi koyraa miŋey ga, i man'ti kala Izirayel borey alkabiila woy cindi hinkaa (12) maŋey.

¹³ Mee hinza goo dandi here, mee hinza goo hawsa here, mee hinza goo gurma here, mee hinza goo dangay here.

¹⁴ Koyraa cetaa sii nda kala asaasu woy cindi hinka (12). Maa woy cindi hinka (12) goo i ga kaŋ ti Feeji-izoo diyaw woy cindi hinkaa (12).

¹⁵ Almalaykaa kaŋ ga šelaŋ ya ne, wura kakaaru neešihaya foo goo a kone ka koyraa, nda nga miŋey, nda nga cetaa neeši.

¹⁶ Koyraa caraw taacaa kul ga sawa, nga kuuyanoo nda nga hayyanoo kul ga sawa. Almalaykaa na koyraa neeši nda kakaaroo. A ga too stad zenber woy cindi hinka (12.000)†. Nga kuuyanoo, nda nga hayyanoo, nda nga kayyanoo kul ga sawa.

¹⁷ A na cetaa neeši, a ga too kabedaaru zangu nda woytaaci cindi taaci (144) ka sawa nda adamizey neeširoo kaŋ ga sawa nda almalaykaa neeširoo.

¹⁸ Cetaa mana cinandi nda kala žasp tondi, koyraa man'ti kala wura alhakiika, ma nee diji alhakiikaa.

¹⁹ Koyraa cetaa asaasoo taalamandi nda tondi hay šenda dumi kul.

Asaasu jinaa mana teendi nda kala žasp,

ihinkantoo mana teendi nda kala safir,

ihinzantoo mana teendi nda kala kalseduwan,

itaacantoo mana teendi nda kala emerod.

²⁰ Igguwantoo mana teendi nda kala sardoniks,

idduwantoo mana teendi nda kala sarduwan,

iyyantoo mana teendi nda kala krisolit,

yaahantoo mana teendi nda kala beril,

yaggantoo mana teendi nda kala topaz,

iwoyantoo (10to) mana teendi nda kala krizopras,

iwoy cindi faantoo (11to) mana teendi nda kala iyasent,

iwoy cindi hinkantoo (12to) mana teendi nda kala ametist.

* 21:6 21.6 Zamnaa 1.8. † 21:16 21.16 Stad man'ti kala neešihaya. Stad foo kul ga too meetar zangu nda woyyaaha cindi guu (185). Adiši a kul man'ti kala kilomeetar zenber hinka nda zangu hinka (2.200) cine.

²¹ Koyraa mee woy cindi hinkaa (12) man'ti kala alyakuutu woy cindi hinka (12). Koyraa mee foo kul mana teendi nda kala alyakuutu foo. Koyraa farroo man'ti kala wura alhakiika, a ga hima nda diji kaŋ ga haarahaara.

²² Amma ya na dii koyraa din ra Irkoy hugu, zama ir Koyoo Irkoy, Hini-kul-koyoo nda Feeji-izoo ti koyraa Irkoy hugoo.

²³ Koyraa si too waynaa ga, a si too handoo ga a ma nga noo gaay, zama Irkoy daržaa ga dii a ga, nga fitillaa man'ti kala Feeji-izoo.

²⁴ Gandawey ga dira koyraa gaayoo ra, laboo kokoyey ga kate ngi daržaa no din.

²⁵ Zaaroo dimma kul nga ganbey si daaba abada, ka gar cijin here sii no din.

²⁶ Gandawey daržaa nda ngi beeraa ga katandi no din.

²⁷ Žiibi kul si huru no din wala boro kaŋ ga haya harramante wala taari tee. Borey hinne kaŋ maapey hantumandi Feeji-izoo hunaroo citaaboo ra no ma huru no din.

22

¹ Woo banda ga, almalaykaa na isa foo kaŋ nga haroo ga hunayan noo cebe ya ne. A ga nere ma nee tondi murmurante hay šenda, a si hun kala Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ra.

² Koyraa farroo gamoo ra, isaa mee hinkaa ga, hunayan tuuroo goo kaŋ ga hegayandi cee woy cindi hinka (12), handu kul a ga hay. Tuuroo fitawey no ma gandawey duubaanandi.

³ Dangayan si yee ka tee. Irkoy nda Feeji-izoo kokoy gorodogoo ga gorandi koyraa ra, de nga tamey g'a gana.

⁴ I ga dii nga ndumoo, maapoo ga hantumandi tepawey ga.

⁵ Cijin si yee ka bara, i si too fitilla gaay ga, i si too waynaa gaayoo ga, zama ir Koyoo Irkoy ga nga gaayoo diinandi i ga, de i ga laama abada hala abada.

Isa yee kateyanoo

⁶ Almalaykaa nee ya ne: «Šenney wey ga henan, cimiyay no. Ir Koyoo Irkoy kaŋ ga annabey hundey gongu na nga almalaykaa sanba ka cebe nga tamey se hayaa kaŋ ga hima ka tee ne nda kayna.»

⁷ Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan. Bora duu gomni kaŋ ga annabitaray šenney dii kaŋ goo citaaboo woo ra.»

⁸ Agay Yehiya ka maa hayey wey ka dii ey. Waatoo kaŋ ay maar'ey ay dii ey, ay kaŋ almalaykaa cewey cire ka sujudu a se, nga kaŋ na hayey wey cebe ya ne.

⁹ Amma a nee ya ne: «Hawgay masi woo tee, ay man'ti kala ni nda ni arma annabey tam hangasino, nda borey kaŋ ga citaaboo woo šenney dii, sujudu Irkoy se.»

¹⁰ Woo banda ga, a nee ya ne: «Masi citaaboo woo annabitaray šenney tugu, zama waatoo man.

¹¹ Boro kaŋ si šerre ma koy a ga šerretaray jaŋaa ra, boro kaŋ ga žiibi ma koy a ga žiiboo ra, boro šerrantaa ma koy a ga šerretaraa ra, Irkoy boro henanantaa ma koy a ga ka nga boŋ daŋ jere ga Irkoy se.»

¹² Isa nee: «Nga ne, ay ga kaa nda cahāyan, agay alhakoo goo ay kone, hala ya boro kul bana ka sawa nda nga teegoyoo.

¹³ Agay, agay ti Alfa nda Omega* kaŋ ti ijinaa nda ikokorantaa, maanaa sintinoo nda benantaa.

¹⁴ Borey duu gomni kaŋ ga ngi darbay beerey jumay, woo ra i ga duu fondo ka ŋaa hunayan tuuroo izey ra, i ga huru koyraa ra nda koyraa miŋey.

¹⁵ Hanšey, nda kottekoyney, nda woy nda aru izefututaray teekey, nda borowiikey, nda tooru ganakey, nda boro kul kaŋ ga baa taari wala a ga taari ma koy taray.

* 22:13 22.13 Zamnaa 1.8.

¹⁶ Agay Isa, ay n'ay almalaykaa sanba a ma hayey wey seedetaraa tee war se war m'a ka too Egilizey do. Agay ti Dawda hayroo kaŋ ga hima nda tuuri kabe taaga kaŋ zay ka fatta tuuroo kaŋ dunbandi linjoo ga, subbaahi handaray nerantaa.»

¹⁷ Irkoy Hundoo nda woyhijoo goo ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga maa ma nee: «Kaa!»

Boro kaŋ ga jaw ma kaa.

Boro kaŋ ga baa ma zaa hunaroo haroo ra yaada.

Šenni kokorantey

¹⁸ Agay, hayaa kaŋ ay g'a šendandi boro kul ga kaŋ maa citaaboo woo annabitaray šenney man'ti kala: boro kaŋ tonton i ga, Irkoy ga bonawey kaŋ hantumandi citaaboo woo ra tonton a se.

¹⁹ Boro kaŋ na haya kumandi annabitaraa šenney wey ra kaŋ goo citaaboo ra, Irkoy ga kumandi nga bagaa ra hunayan tuuroo ra nda koyra henanantaa ra kanyaŋ hantumandi citaaboo woo ra.

²⁰ Bora kaŋ na hayey wey hakiikandi nee: «Cimi no, ay ga kaa nda cahāyan!» Amin. Kaa ir Koyoo Isa!

²¹ Ir Koyoo Isa anneemaa ma bara borey kul bande.